

El Nuevo Testamento en piapoco

Piapoco New Testament

Contents

San Mateo	1
San Marcos	87
San Lucas	138
San Juan	224
Los Hechos	285
Romanos	358
1 Corintios	395
2 Corintios	433
Gálatas	457
Efesios	472
Filipenses	485
Colosenses	494
1 Tesalonicenses	503
2 Tesalonicenses	510
1 Timoteo	515
2 Timoteo	526
Tito	534
Filemón	539
Hebreos	541
Santiago	573
1 Pedro	583
2 Pedro	594
1 Juan	601
2 Juan	609
3 Juan	610
San Judas	612
El Apocalipsis	615

**El Nuevo Testamento de nuestro Señor
Jesucristo en el idioma piapoco**

New Testament in Piapoco (CO:pio:Piapoco)

Language: Piapoco

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

3c0c3e77-be46-52b9-81c6-50708437c087

ISBN: 978-1-5313-0525-3

SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

1 Yái cuyàluta icàlidaca Jesucristo yàawirináimi ípidená. Yái Jesucristoca yácata nataquérinámi, yái rey David, Abraham nacái.

² Abraham ìiri ípidenáté Isaac. Isaac ìiri ípidenáté Jacob. Jacob ìiri ípidenáté Judá. Judá, nía nacái yéenánái once namanùbaca, níacata israelitanái yàawirináimi.

³ Judá yéenibe asíanái náipidenáté Fares, Zara nacái. Náatúa uípidenáté Tamar. Fares ìiri ípidenáté Esrom. Esrom ìiri ípidenáté Aram. ⁴ Aram ìiri ípidenáté Aminadab. Aminadab ìiri ípidenáté Naasón. Naasón ìiri ípidenáté Salmón. ⁵ Salmón ìiri ípidenáté Booz. Booz yáatúa uípidenáté Rahab. Booz ìiri ípidenáté Obed. Obed yáatúa uípidenáté Rut. Obed ìiri ípidenáté Isaí. ⁶ Isaí ìiri ípidenáté rey David. Rey David ìiri ípidenáté Salomón. Salomón yáatúa, úacata Urías yàacawéetúami quéechatécáwa.

⁷ Salomón ìiri ípidenáté Roboam. Roboam ìiri ípidenáté Abías. Abías ìiri ípidenáté Asa. ⁸ Asa ìiri ípidenáté Josafat. Josafat ìiri ípidenáté Joram. Joram ìiri ípidenáté Uzías. ⁹ Uzías ìiri ípidenáté Jotam. Jotam ìiri ípidenáté Acáz. Acáz ìiri ípidenáté Ezequías. ¹⁰ Ezequías ìiri ípidenáté Manasés. Manasés ìiri ípidenáté Amón. Amón ìiri ípidenáté Josías. ¹¹ Abéeri néená Josías yéenibeca asíanái ípidenáté Jeconías, yáté camuí Babilonia yàasu cáli néeséeyéi náibàacaalíté israelitanái natécatená nía presoíri iyú Babilonia néré.

¹² Néeseté idècunitàacá israelitanái ìyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli finata, Jeconías idèniacaté ìiriwa ípidenéeri Salatiel. Salatiel ìiri ípidenáté Zorobabel.

¹³ Zorobabel ìiri ípidenáté Abiud. Abiud ìiri ípidenáté Eliaquim. Eliaquim ìiri ípidenáté Azor. ¹⁴ Azor ìiri ípidenáté Sadoc. Sadoc ìiri ípidenáté Aquim. Aquim ìiri ípidenáté Eliud. ¹⁵ Eliud ìiri ípidenáté Eleazar. Eleazar ìiri ípidenáté Matán. Matán ìiri ípidenáté Jacob. ¹⁶ Jacob ìiri ípidenáté José. Yái José yeedácaté iriwa María, úái Jesús yáatúaca. Wáimaca Jesús ìwali Mesíascani, fímáanáca wacuèrinásàiri Dios ibànuericaté walí, wía israelitaca, icùacatená wía.

¹⁷ Iná waputàaca catorce namanùbaca Abraham itaquénáinámi ìyeyéicaté Abraham yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta rey David imusúacatalétaté iicá èeri. Néese rey David idénáami, nàyacaté catorce namanùbaca David itaquénáinámi ìyeyéicaté David yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta Babilonia yàasu cáli néeséeyéi natécatalétaté israelitanái presoíri iyú Babilonia néré. Néeseté idècanáamité israelitanái nàyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli finata, néese Mesías yàawirináimi catorce namanùbaca nàyacaté, nadèniacaté nacái néenibewa àta Mesías imusúacatalétaté iicá èeri, yái wacuèrinásàiri ípidenéerica Jesucristo.

Nacimiento de Jesucristo

¹⁸ Siùcade nucàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali yái imusúanacaté iicá èeri: Yáatúa María idècunitàacá ucùaca ucásàanápínátéwa José yáapicha, càmiíchúaca iimá yáapicha. Quéwa, udéericuca sùmài, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹⁹ Néese José, cayábéerica íiwitáise, càmitaté iwàwa ibáiniadaca úa áibanái yàacuésemi. Iná finái-

dacawa imàacáanápíná fíchawa úa ibàacanéeri iyú càmícáiná ìiri yái udéericúfrica. Càmitaté José iwàwa icháawàaca uináwaná ìwali ùyacàle mìnánái irí ipíchanaté nanúaca úa. ²⁰ Yá José fináidacatéwa imàacáanápíná fíchawa úa, quéwa abéeri ángel Dios néeséeri yàanàaca José yàatalé. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani iricúise. Yá ángel fimaca José irí: “José, rey David itaquérinámi, picá cáalu peedáca María piacawéetúapínáca úara, udéericucáiná sùmài Espíritu Santo fiwitáise iyú. ²¹ Sùmàiquéera yái imusuérípinácawa María fícha. Pimàni fípidená Jesús. Ipidenápiná càì yácáiná iwènúadapíná yàasu wenàiwicanái fiwitáisewa nabáyawaná fíchawa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa”, fimaca yái ángelca.

²² Càité ángel icàlidacá José iríni macáita ichàbáanápínátéwa càide iyúwaté profeta icàlidáanaté Dios itàacái wenàiwicanái irí. ²³ Bàaluitécáiná Dios yàasu profeta fimacaté nalí Dios inùmalicúise:

“Abéechúa mànacàu càmífichuácáwaca iimá asiali yáapicha, udéericupínácawa.

Imusúapínácawa uícha abéeri sùmài, namànfíripíná fípidená Emanuel”, fimacaté yái profetaca. (Yái fípidená Emanuel fimáanaca: “Dioscata wáapicha”).

²⁴ Néeseté José icawàacawa, yá imànicaté càide iyúwa Dios yàasu ángel ichùulíanáni. Yáté èerica yeedácaté úái Maríaca yàacawéetúapínácawa. ²⁵ Càmfír-itàacá quéwa José iimá úapicha àta uìri imusúacatalétaté iicá èeri yái idàbáanéerica uìrica. Yá José imànicaté fípidená Jesús.

La visita de los sabios de Oriente

2 Jesús imusúacaté iicá èeri Belén ìyacàlená irícu, Judea yàasu cáli finata, rey Herodes icùacaalíté yái cálica. Néenialíté abénaméeyéi asianái cáalíacáiyéi nàanàaca Jerusalén ìyacàlená iriculé. Déecúiséeyéi nàanàaca, Oriente yàasu cáli néeséeyéi, yéewáidéeyéicawa nacái dùlupùta ìwali. ² Nasutáca néemiawa Jerusalén ìyacàlená mìnánái:

—¿Alénásica judío icuèrinápíná siùquéerica tàacáwa imusúaca iicá èeri? Wáalíacawa idéca asáicani waicácáinaté áiba dùlupùtaca fimáanaca idéca imusúaca iicá èeri, yái picuèrinápínacuéca, piacué judíoca. Iná wadéca wàanàaca wàacaténá icàaluíniná —náimaca.

³ Yá rey Herodes yéemiaca cáalíacáiyéi iináwaná, iná máini cáaluca fináidacawa, càmícáiná iwàwa áiba yeedáca fícha yái cálica. Jerusalén ìyacàlená mìnánái nacái cáaluca nía canánama, càmícáiná nawàwa Herodes yàasu úwinái namànica úwi náipunita ìwalíise yái nacuèrinápínáca wàlisàica. ⁴ Néese rey Herodes iwacáidaca sacerdote fiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Herodes imáidaca nía isutácaténá yéemiawa nía alénápínácaalíté Mesías imusúaca iicá èeri, yái judío icuèrinápíná Dios ibànuèrica nalí. ⁵ Yá náimaca Herodes irí:

—Belén ìyacàlená néenipínáca imusúaca iicá èeri, Judea yàasu cáli finata, yácáinaté Dios yàasu profeta itànàaca càiri tàacáisi Dios inùmalicúise bàaluité. Dios fimacaté:

⁶ ‘Pía, Belén ìyacàlenáca, Judea yàasu cáli finatéeri iyaca, caináwanáca pía áiba yàcalé fícha canánama ìyeyéica Judea yàasu cáli finata, yácáiná Nacuèriná imusúapínácawa Belén ìyacàlená irícu icuèripíná nùasu wenàiwica, níaí Israel itaquénáinámica’,

càité itànàaca tàacáisi yái profetaca Dios inùmalicúise —náimaca.

⁷Néese Herodes imáidaca cáalíacáiyéi ibàacanéri iyú áibanái ícha. Imáida isutáca yéemiawa nía yáalíacaténáwa cayába càinácaalíté èeri idàbacaté naicáca úái dùlupùtaca uchanàacawa. ⁸Néese Herodes idécanáami yéemiacani, yá íimaca nalí:

—Piacuéwa picutáca cayábani, yáara sùmàica; néese pidécanáamicué pianàacani, yá picàlidacué nulí iináwaná, yéewanápiná nùacawa néré nubàlùacawa nùului ipùata iyúwa irí nùacaténá nacái icàaluíníná —meedáta càí íimaca nalí, ichiwáidacáita nía meedá Herodesca. Yá ibànùaca nía Belén ìyacàlená nérépiná.

⁹Idécanáami néemiaca Herodes itàacái, yá nàacawa ícha níái cáalíacáiyéica. Yá néese, dùlupùta yàacawa napíchalépináta, úái dùlupùta naiquéchúacaté nàyacaalíté nàasu cáli néesewa. Yá uchanàacawa yàcalé iwícau yái sùmài iyacatáica.

¹⁰Néese naicácaíná dùlupùta, yá casímaíca nía manuísíwata. ¹¹Yá nawàlùacatéwa capíi iriculé. Naicáca sùmài néré yáatúa María yáapichawa. Yá nabàlùacawa irí nàulului ipùata iyúwa nàacaténá sùmài icàaluíníná. Néese nàacùaca nàasuwa nàacaténá irí oro, incienso nacái, mirra nacái, níái cawèníyíi pumènica isàni. ¹²Néese Dios yàalàaca nía náamacani iricúisewa ipíchaná nèepùacawa Herodes yàatanabàa. Ináté nèepùacawa áiba àyapu iricubàata Herodes ícha nàasu cáli nérépináwa.

La huida a Egipto

¹³Néese idécanáamité nàacawa níái cáalíacáiyéica, yá Dios ibànùaca ángel yàanápínatéwa José yàatalé. Yái ángel imàacaca yáawawa José iicàcani yáamacani iricúise. Yá ángel íimaca irí: “Pimichàawa, pichùnà piasuwa pianáwa, pitéca yái sùmàica yáatúa yáapichawa, piacàatétawa Egipto yàasu cáli nérépiná. Piya néréwa àta numáidacataléta píawa, Herodescáiná icutápiná inúawa yái sùmàica”, íimaca yái ángelca.

¹⁴Néese, José imichàacawa táiyápi, itécani yái sùmàica, yáatúa yáapichawa. Yá yàacàatécatawa náapicha Egipto yàasu cáli nérépiná. ¹⁵Nàyacaté néré àta Herodes yéetácatalétatéwa. Ináté macáita ichàbacawa càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmalicúise: “Numáidaca Nuriwa yàacaténáwa Egipto yàasu cáli ícha”, íimacaté yái Diosca.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶Néeseté Herodes yáalíacawa naináwaná ìwali níái cáalíacáiyéica càmitaté neebáida itàacái, yá calúaca báawanamani yái Herodesca. Iná Herodes ibànùaca yàasu úwináwa nanúacaténá macái sùmanái asianái Belén ìyacàlená iricuíyéica, áiba yàcalé nacái iyéeyéica mawiénibàa Belén irí. Nanúacaté macái sùmanái asianái idènièyéica àta pucháiba camuí, níacáináté cáalíacáiyéica nacàlidacaté Herodes iríni nadàbacaté naicáca dùlupùta pucháiba camuí ipíchawáiseté nàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁷Càité ichàbacawa càide iyúwaté profeta Jeremías itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicúise. Jeremías íimacaté:

¹⁸“Náicháanípiná cachàini manuísíwata níái Ramá ìyacàlená mìnanáica, Raquel itaquénáinámica. Náicháanípináca, máiní achúmaca nawàwa néenibe finínáwa.

Canácata yáaliméeripiná isíimáidaca níawa, néenibemi yéetácáináwa náicha”, íimacaté yái profetaca Jeremías.

¹⁹Néese idécanáamité Herodes yéetácawa, Dios ibànùaca ángel yàacaténáwa José yàatalé Egipto yàasu cáli néré. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicàcani yáa-

macani iricuíse. Yá ángel íimaca José irí: ²⁰“Pimichàawa, pité yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pèepùawa Israel itaquénáinami yàasu cáli nérépiná. Nadéca néetácawa níara iwàwéeyéicaté inúacani”, íimaca yái ángelca.

²¹ Yá néesece José imichàacatéwa, itécani yái sùmàica yáatúa yáapichawa Israel yàasu cáli nérépiná. ²² Quéwa, José yéemiaca Arquelao iináwaná iwali icùaca judiónái yàasu cáli yáanirimi Herodes yáamiricubàamiwa, íná cáaluca José yàacawa néré. Yá nàacawa Galilea yàasu cáli néré ángel icàlidacáiná José írini yáamacani iricuíse nàanápínáwa Galilea yàasu cáli néré. ²³ Nàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá nàacawa nàyacaténá Nazaret iyacàlená iricu. Nàyacaté néré càide iyúwaté profetanái íimáanáté Jesús iwali. Profeta íimacaté náimáanápínáté Jesús iwali Nazaret iyacàlená néeseéricani.

Juan el Bautista en el desierto

3 Néeseté madécaná camuí idénáami, néenialíté Juan el Bautista idàbaca icàlidaca Dios itàacái alé manacúali yùucubàa càinàwàiri iyéerica Judea yàasu cáli finata. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé, néemiàcaténá itàacái. Yá íimaca nalí: “¡Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita!” íimaca yái Juanca.

³ Yái Juan el Bautista, yácata yái asialica profeta Isaías itànèericaté tàacáisi iináwaná iwali Dios inùmalicuíse. Isaías itànàacaté yái tàacáisica:

“Abéeri asiali icàlidapíná nalíwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri.

Càipíná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùniacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùniaca píiwitáisewa Wacuériná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùniacué píiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná íimaca”,

càité itànàaca tàacáisi yái profeta Isaíasca.

⁴ Yái Juan idèniacaté ibàlewa wáluma cáucuiri camello ichùna iwálumalená. Idacùacaté nacái iwallabàawa pirái íimamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wiriichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁵ Néese manùbéeyéi Jerusalén iyacàlená mìnánái, madécaná nacái Judea yàasu cáli néeseéeyéi, Jordán inanába yàasu cáli néeseéeyéi nacái nàacatéwa Juan el Bautista yàatalé néemiàcaténá itàacái. ⁶ Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namàníirica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁷ Quéwa Juan iicáca manùbéeyéi fariseo, saduceo nacái manùba nàanàaca yàatalé ibautizácaténá nía, yá Juan yáaliacawa càmítaté nawènúada náiwitáisewa báawéeri íicha báisiiri iyú, íná Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Iima nalí: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculá! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàapíná mesúnamáita, yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca píalimáaná pichúuliacawa íicha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmícáanáta piwènúada píiwitáisewa báisiiri iyú pibáyawaná íichacuéwa. ¡Càmítacué nucàlida pirí càiri chiwái! ⁸ Iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisiiri iyú Dios irípiná. ⁹ Picácué píima piríwa: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wí!’ picácué càì píima. Péemiàcué cayábani, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná iwálíise-

watá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níái íbaca Abraham itaquénáinámpiná iyútá Dios yàasu wenàiwicapiná nía píamiricubàamicuéwa. ¹⁰ Máiní maw-iénica yái yùuwichàacáisi Dios imàaquéeripináca yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái maw-iénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemiacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéi irí ìyacaná cayába weemácaténá nía quichái irícu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái irícu cawinácaalí wenàiwica càmfíyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Báisíta nubautizácué pía úni yáaculé, píasáidacaténácué pidéca piwènúadaca píwítáisewa Dios irípiná, quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca núamiricubàawa. Yátacué ibànùapiná Espíritu Santo abénaméeyéicué péená irí ibautizácaténá náiwítáise Espíritu Santo ichàini iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Aibanáicué péená quéwa càmfíyéica yeebáida itàacái, ibautizápináca níawa quichái iyúwa, nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máiní cachàinfiri fiwítáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmfíri cachàini náicha canánama, máinicáiná cayábéerica nuíchani. ¹² Péemiacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica natécaalí nàasu palawa nacáapi irícuwa masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwíralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamiricubàa yàanàaca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica fiwítáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmfíyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuírí caplí irículé ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca ìwacáidapiná yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituínási iwíralèmi manuírí quichái irícu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapiná macáita càmfíyéica yàasu wenàiwica quichái irícu, càmfírica ichacàwa càiripinéerita ìyaca”, íimaca yái Juanca.

Jesús es bautizado

¹³ Néeseté Jesús yàacatéwa Galilea yàasu cáli fícha yàanàacaténá Juan yàatalé Jordán inanába néré, yéewacaténá Juan ibautizácani, yái Jesúsca. ¹⁴ Néese quéechatécáwa càmita Juan iwàwa ibautizáca Jesús, báicáiná iicáca yáawawa Jesús iwéré. Yá Juan íimaca Jesús irí:

—Nuwàwacutáca pibànùaca nulí Espíritu Santo ibautizácaténá nuíwítáise. Càmita cayába nubautizá pía úni yáaculé meedá, máinicáiná cachàinica nuícha pía —íimaca yái Juanca, yáalfacáináatéwa canáca Jesús ibáyawaná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Siúcade iwàwacutáca pibautizáca núa, cayábacáiná wamànica macáita càide iyúwa Dios ichùullaná, yéewanápiná macáita náalfacawa nuebáidaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Ináté Juan ibautizácani. ¹⁶ Néeseté idécanáami Jesús ibautizáca, yá imichàacawa úni yáacuise. Yáta capíraléeri cáli yàacùacawa, yá Jesús iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali Dios yàatanáise càide iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹⁷ Néese néemiaca Dios itàacái chènuníse. Dios íimaca: “Yácata Nuírí nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca.

Jesús es puesto a prueba

4 Néeseté Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri yéewacaténá Satanás yáalimáidaca Jesús imàniínápiná ibáyawanáwa, quéwa Jesús càmita yeebá Satanás irí. ² Jesús ìyacaté néré cuarenta èeri, catá nacái. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa. Yá máapicani. ³ Néese Satanás yàacawa Jesús yàatalé yáalimáidacaténá Jesús imàniínápiná ibáyawanáwa. Yá fimaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná pía, yá pichùulia níai íbaca nawènúanápináwa pan iyú piyáacaténáni —fimaca yái Satanásca. ⁴ Quéwa Jesús fimaca irí:

—Càmíirita. Dios itàacái profeta itànèericaté fimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacási ìwali Dios ícha. Néese iwàwacutácué weebáidaca macáita iyúwa Dios fimáaná yéewanápiná wáyaca machacànfiri iyú’, fimaca yái Dios itàacáica —fimaca yái Jesúsca, càmicáínaté iwàwa imànica wawási meedá írípínáwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén ìyacàlená néré, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Yá Satanás imicháidaca Jesús templo ipùata ínatale chènuníri náicha canánama. ⁶ Néese Satanás yáalimáidaca Jesús imàniínápiná ibáyawanáwa. Satanás fimaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná pía, pipisiawa templo ícha cáli ínatalepiná, yácáiná Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái piináwaná ìwali. Profeta fimacaté:

‘Dios ichùuliapínaca yàasu ángelnáíwa nacùanápiná pía. Namicháidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúa píawawa íba iwéré’,

càité profeta itànàaca Dios itàacái piináwaná ìwali —fimaca yái Satanásca.

⁷ Néese Jesús fimaca Satanás irí:

—¡Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté fimaca nacái walí: ‘Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dioswa asáisi icùacaalí pía’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —fimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese àniwa Satanás itéca Jesús chènuníri dúli ínatale. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá macái cáli èeri iricuíyéi, nachàini yáapicha nacái, nàasu cawèníri nacái.

⁹ Néese Satanás fimaca Jesús irí:

—Nùapínaca piríwa macáitani pibàlùacaalíwa nulí piùlù ipùata iyúwa piacaténá nucàaluíniná —fimaca yái Satanásca. ¹⁰ Jesús fimaca irí:

—¡Càmíiri! Piawa núicha, Satanás. Càmita nù picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté fimaca walí: ‘Iwàwacutá piaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái piaca abéerita Dios iyéininá’, càité itànàaca yái profetaca —fimaca yái Jesúsca. ¹¹ Inaté Satanás yàacawa Jesús ícha, yá abénaméeyéi ángelnáí yàanàaca néré nayúudàacaténá Jesús.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹² Jesús yéemlàcaté áibanái náucacaté Juan el Bautista presoíyéi ibànaliculé, íná Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli nérépiná. ¹³ Quéwa càmita iyamáawa Nazaret ìyacàlená iricu, néese yàacatéwa ìyacaténá Capernaum ìyacàlená iricu, iyéerica Galilea icalisaniná idùlepiré, Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli ínata, Nef-talí itaquénáinámi yàasu cáli nacái. ¹⁴ Jesús imànicaté càì yéewacaténá macáita ichàbacawa càide iyúwa profeta Isaías itànàanaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. Isaías fimacaté Dios inùmalicuise:

¹⁵ “Píacué israelita iyéeyéica Zabulón itaquénáinami yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinami yáapicha, yái cáli iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha, Galilea icalisaníná idùlepiré, alé càmfíyéi israelita iyacataléca, Galilea yàasu cáli.

¹⁶ Píacué catéeyéica íiwitáise, càmfíyéica yáalía Dios iwali, áiba yàanàap-inácué píatalé amalácaténácué imànica píiwitáise. Yéewáidapínácué pía, píy-acaténácué Dios icamaláná irícu, píacué canéeyéica icáuca càmfíri imáalàawa, iyéeyéica siùcade iyúwa yéetáními”,

íimacaté yái Isáiasca. ¹⁷ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí: “Pí-wénúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁸ Néeseté Jesús yèepunícawa Galilea icalisaníná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asíanái. Ibèeri íipidená Simón, áibaalí íipidená Pedro nacái. Iméeréeri íipidená Andrés. Cubái inuérinánáica nía needácaténá nalíwa nàasu platawa. Náucaca nàacawa nàasu tarayawa nèepunícawa calisáacubàa. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Aquialécué sísaaara, píacuéwa núapicha iyúwa nuéwáidacalénái. Pidécuéca píibaidaca píibàacaténácué cubái, quéwa siùcáisede nùacuéca pírí wàlisàí píibaidacalépiná píwacáidáanápínácué nulí wenàiwica yéewacaténá nuéwáidacaléca nía — íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa Jesús yáapicha.

²¹ Néese nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicáca áibanái asíanái pucháiba: Ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri íipidená Juan. Zebedeo yéenibeca nía. Nachùniaca nàyaca nàasu chinchorowa barca irícu nániri yáapichawa. Yá Jesús imáidaca nía, nàanápináwa yáapicha, iyúwa yéewáidacalénái. ²² Yá caquialéta namàacaca barca, nániri nacáíwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

Jesús enseña a mucha gente

²³ Jesús ipáchiaca yèepunícawa macái Galilea yàasu cáli íinatabàa. Macái yàcalé irícu nacái yéewáida yèepunícawa judíonái yéewáidacàalu irícu. Yá icàlidaca nalí yái tàacáisi cayábéerica náalfacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Yúucaca náicha nacái macái uláicái íiwitáaná. ²⁴ Macái Siria yàasu cáli néeséeyéi néemíaca Jesús iináwaná, yá natéca néenánáiwa Jesús yàatalé, macái yùuwichèeyéicawa uláicái iyú, cáiwíiri iyú nacái. Natéca nacái wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise, naté nacái áibanái idènièyéica tèwacáimi nacái, máapínéeyéi nacái. Yá Jesús ichùniaca nía macáita.

²⁵ Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáapicha: Galilea yàasu cáli néeséeyéi, áibanái nacái yàanèeyéica diez namanùbaca yàcalé néese Decápolis yàasu cáli finatèeyéica iyaca, áibanái nacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, Judea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áibanái nacái iyéeyéica abéemàalé Jordán inanába íicha.

El sermón del monte

5 Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyaquéeyéiwa yàatalé néemíacaténá itàacái, yá yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa néré. Yéewáidacalénái nàacawa yàatalé. ² Yá idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí:

La verdadera dicha del hombre

³ “Cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica cachàini iicáca yáawawa, yáaliyéi nacáíwa nawàwacutáaná Dios iyúudàaca nía, casímáica nía Dios icùacáiná nía.

⁴ “Cawinácaalí wenàiwica achúméeyéica iwàwa ibáyawaná ìwaliwa siùcade, èri mìnáná ibáyawaná ìwali nacáí, casímáipínáca nía yácáiná Dios isímáidapíná nía.

⁵ “Cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica cáimacái iicáca yáawawa, itàaníyéi nacáí casalíníri tàacáisi iyú éeréeri iyú nacáí, casímáipínáca nía, yácáiná Dios imàacapíná nacùaca yáapicha èri iricúri macáita.

⁶ “Cawinácaalí wenàiwica máiníyéica iwàwa imànica abéerita cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, casímáica nía, yácáiná Dios imànipíná nalí macáita yái cayábéerica nawàwéerica imànica nalí.

⁷ “Cawinácaalí wenàiwica iiquéeyéica áibanái ipualé, casímáica nía, yácáiná Dios iicápiná napualé nacáí.

⁸ “Cawinácaalí wenàiwica masaquéeyéica fiwitáise, casímáica nía, níacáiná iicápiná Dios natuí iyúwa.

⁹ “Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéeyéica áibanái fiwitáise nalíwáaca nàya-caténá matuíbanáiri iyú náapichawáaca, casímáica nía, Dios yéenibecáiná nía.

¹⁰ “Cawinácaalí wenàiwica yùuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái, casímáica nía yácáiná Dios imàacapíná nacùaca yáapicha macáita.

¹¹ “Píacué nuéwáidacalénáica, áibanái icuísacaalícué pía peebáidacáinácué nutàacái, yá namànicaalícué pírí báawéeri nùwaliise, yá nacháawàacaalícué piináwaná ìwali macái fiwitáaná nachìwa báawéeri iyúwa, peebáidacáinácué nutàacái, néese casímáipínácuéca píawa. ¹² Casímáicué piwàwa, piyanídacué nacáíwa manuísíwata, yácáiná Dios imàacapínácué pírí cawèníri manuísíwata pianàpinácaalícué chènuniré. Casímáicué piwàwa, nàawirináimicáiná namànicaté báawéeri Dios yàasu wenàiwica profetanái irí, níái pipíchaleeyéimicuéca fíbaideeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué piyáaná”, fimaca yái Jesúsca.

Sal y luz del mundo

¹³ Jesús fimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa iwidùma cháí èri iricu. Yái iwidùma puiwaca imànica yàacási, yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puiwa iwidùmaca, yá càmita idé puiwaca àniwani, yái iwidùmaca. Yá canápinéerica meedáni. Wáuacani bàacháwalé, néese wenàiwica nàipínáaníca ínatabàami. Càitacué nacáí iwàwacutá pìyaca machacàníri iyú, pimànicué cayábéeri nacáí, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíri tàacáisica.

¹⁴ “Péemiacué áiba comparación: Càicuéca píade iyúwa camalási cháí èri iricu. Càide iyúwa camalási icànacaalí catéeri iriculé, càita nacáicué iwàwacutá picàlidaca yái báisíri tàacáisica èri mìnáná irí amalácaténá náiwitáise, níái catéeyéica fiwitáise, càmíiyéica yáalí Dios ìwali. Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa manuírí yàcalé iyéerica dúli ipùatalicu. Càide iyúwa macáita náalimácaalí naicáca manuírí yàcalé, càita nacáí iwàwacutácué pimàacaca áibanái iicáca pìyaca machacàníri iyú càide iyúwa Dios itàacái fimáaná. ¹⁵ Péemiacué áiba comparación: Watùcuniacaalí lámpara, càmita wabàani yàalusi iriculé. Néese wamàacaca icànaca chènunibàa, yá icànaca nàwali macáita iyéeyéica capíi iricu. ¹⁶ Càita nacáí iwàwacutácué pimàa-

caca picamala icànaca áibanái íiwitalicu: piyacué machacàníri iyú macái wenàiwica iicápiná, náálíacaténáwa ìwali yái cayábéerica pimànfiricuéca, yéewanápiná nacái nàaca icàaluíniná, Píaniri Diosca chènuníseerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ Jesús íimaca: “Picácué pínáidawa nùanàaca numáalàidacaténá tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise, nía nacái profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Picácué càì pínáidacawa nùwali. Càmita nùanàa numáalàidacaténá yái tàacáisica. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa ímáanáca yái tàacáisica icàlidéerica nuináwaná ìwali. ¹⁸ Péemiacué cayábani: Máiní cachàinfiricani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmaliçuise. Macáita ichàbapinácawa càide iyúwaté Dios itàacái ímáaná. Aiba èeriwa Dios imáalàidapiná capiraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Quéwa canácatáita yúucawa yái itàacái bàaluisàimica, ibatàa abéeri letra achúméerfina piná, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapináwa càiwade iyúwaté Dios itàacái ímáaná. ¹⁹ Máinícáiná cachàinfirica macái tàacáisi natànèericaté Dios inùmaliçuise, íná iwàwacutá wenàiwica neebáidaca macáitani. Canácata canéeri iwèni tàacáisi. Aibacaalí càmíri yeebáida abéeri tàacáisi natànèericaté, càmicaalí nacái yéewáida áibanái neebáidáanápíná yái tàacáisica, yá canáca yéewanáwa iwàlùacawa Dios iyacàle iriculé icùacatalé macáita chènuniré. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica yái tàacáisi Moisés, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmaliçuise, yá yéewáidacaalí wenàiwica neebáidáanápínáni, yásí máiníripiná cáimiétacanéri yái wenàiwicaca Dios iyacàle iricu icùacataléca macáita chènuniré. ²⁰ Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái fariseoca nacàlidaca naináwaná ìwaliwa namànínása macáita machacàníri iyú càide iyúwa Dios ichùulínaná namànica. Báisita namànica madécaná. Quéwa núumacué pírí: Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná máiní cachàiníwanái náicha níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, náicha nacái fariseonáica. Càmicaalícué pimàni máiní cachàiníwanái náicha, yá càmítacué yéewa Dios yéenibeca pía, Dios icùacaténácué pía”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el enojo

²¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemíaca néewáidaca pía càide iyúwaté profeta Moisés ímáanáaté Dios inùmaliçuise. Imacaté piawirináimi irí: ‘Picá pinúa wenàiwica. Pinúacaalí wenàiwica, yá iwàwacutá péetácawa pibáyawaná ìwalísewa’, íimacaté yái Moisésca. ²² Siúcade núumacué pírí àniwa áibacaalí calúa iicáca áiba wenàiwica, yásí yéetápinácawa ibáyawaná ìwalísewa. Aibacaalí itàaní báawéeri iyú áiba wenàiwica irí, yásí Dios yùuwichàida báawanamani, càide iyúwa Junta Suprema israelita íiwacanánái nàuwichàidáaná cabáyawanéeri wenàiwica. Aibacaalí icuísca ííchawa áiba wenàiwica báawéeri iyú, yásí Dios yùuwichàidacani infierno iricu, yái quichái càmírica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

²³⁻²⁴ “Piwàwacaalí pité ofrenda altar néré piacaténá Dios icàaluíniná, yá cayábéeriquéi pimànínása càì. Quéwa ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná, pínáidawa cayába asáisi cawàwanáta pimànicaalíté báawéeri áiba wenàiwica irí. Pimànicaalíté báawéeri áiba irí, yá piacàatétawa yàatalé ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná. Yá pisutá wenàiwica íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa íicha yái báawéeri-

ica pimànfiricaté irí. Néese píalimá piaca Dios icàaluíniná matufbanáiri iyú. Càmiccaalí càì pimàni, yá caná iwèni Dios iicáca yái pianáca icàaluíniná.

²⁵ “Pisutá piawawa Dios fícha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná fícha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios ìyaca pírí càide iyúwa piùwide. Péemia comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàacaténá piínáwaná iwali nacuèrinánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapícha ééréta àya-pullicubàa. Pisutá fícha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná fícha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá fícha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyèi ibànaliculé, nacapèedáidacaténá píawa. ²⁶ Péemia cayábani: Canácatáita namusúawa nàuwichàacái fíchawa presoíyèi ibàna iricúise àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacálewa macáita, àta abéeri centavo piná yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha càiripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemiaca tàacáisi nacàlidéericaté: ‘Picá piimá áiba wenàiwica yáapícha càmfíchúaca píinusiwa, càmfírica nacái pinirisíwa’, càité náimaca. ²⁸ Siúcade quéwa núumacué pírí áibacaalí iicáida inanái irí, yá capicùle-caalíni iwàwacáiná iimáca úapícha, yá idéca imànica ibáyawanáwa úapícha iwàwalicúisewa, íná cabáyawanáca Dios iicàceni.

²⁹ “Íná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí yéewápuwáiséechúa iyúwa, piicáanápíná wawàsi càmfírica Dios iwàwa piicáca, néese piúca píchawa píwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí fíchawa ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píwítáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuírí quicháica. ³⁰ Càita nacái piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi yéewápuwáiséechúa iyúwa, néese piúca píchawa píwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí fíchawa icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píwítáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuírí quicháica càmfírica ichacàwa càiripinérita iyaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

³¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemiaca tàacáisi nacàlidéericaté íiméerica: ‘Aibacaalí iwàwa imàacaca fíchawa íinuwa, iwàwacutá yàaca ulí cuyàluta icàlidéerica áibanái irí imàacacaté uèpunicawa fícha’, càité náimaca. ³² Quéwa siúcade núumacué pírí càmicaalí uimá áiba asiali yáapícha càmfírica unirisíwa, càmita yéewa uníri imàacaca fíchawa úa. Quéwa yúucacaalí meedá úa, yá imàacaca umànica ubáyawanáwa idàbáanéeri uníri iríwa, uedácaalí ulíwa áiba asiali uníripinácawa àniwa. Aiba asiali yeedácaalí íinupináwa abéechúa náuquéechúami, yá imànica ibáyawaná nacáiwa, iimácáiná áiba asiali íinu yáapícha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ Jesús fimaca: “Pidécuéca nacái péemiaca tàacáisi nacàlidéericaté piawirináimi irí, fiméerica: ‘Pimàni macáita machacàníiri iyú càide iyúwa picàlidáaná báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa pimànfínápinása’, càité náimaca. ³⁴ Quéwa núumacué pirí, picácué píima: ‘Báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa’. Picácué nacái cà píimaca capiráléeri cáli fipidená ìwali, Dios iyacáiná chènuniré. ³⁵ Picácué nacái cà píimaca cáli fipidená ìwali, Dios iyacáiná cháí èeri irícu nacái. Picácué nacái cà píimaca Jerusalén iyacàlená fipidená ìwali, yácáiná Wacuèriná Dios cachàiníiri yàasu yàcalécani. ³⁶ Picácué nacái cà píimaca píiwita ìwaliwa yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca píiwita ibáiná iwènúacawa cúlíiri iyú, cabalèeri iyú áiba. ³⁷ Píimacaalícué ‘báisífa’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Píimacaalícué ‘càmita’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Báawéeriquéi píimáanácuéca ‘Báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa’”, fimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la venganza

³⁸ Jesús fimaca: “Pidécuéca péemiaca tàacáisi nacàlidéericaté piawirináimi irí, fiméerica: ‘Cawinácaalí imusúadéerica áiba wenàiwica ituí, iwàwacutácué pimusúadaca ituí, yái imàníirica báawéeri áiba irí, càita nacái cawinácaalí imalèeri áiba iyéi, iwàwacutácué pimalàaca iyéi nacái, yái imàníirica báawéeri áiba irí’, càité náimaca. ³⁹ Quéwa siúcade núumacué pirí: Picácué pipélia fipunita cawinácaalícué imàníirica pirí báawéeri. Aiba inúacaalí pinàni ìwali, yá pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. ⁴⁰ Aibacaalí iwàwa icháawàaca piináwaná ìwali pimawènìacáinása íicha camisa, yá pimàaca iríni, yái camisaca. Yá pimàaca irí nacái piasu ruanawa. ⁴¹ Uwinái nachùulìacaalí pitéca nàasu abéeri kilómetro idècuni, yá pité nàasu pucháiba kilómetro idècuni, nawàwacaalí cà pimànica. ⁴² Cawinácaalí isutéerica píicha wawàsi, pimàaca iríni. Picá piwènúawa íicha cawinácaalí isutéerica pianápiná ichàba wawàsi. Pia ichàbani”, fimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

⁴³ Jesús fimaca: “Pidécuéca péemiaca tàacáisi áibanái icàlidéericaté piawirináimi irí, fiméerica: ‘Cáininá piicáca piacawéeyéináwa. Báawa nacái piicáca piùwidenáíwa’, càité náimaca. ⁴⁴ Quéwa núumacué pirí: Cáininácué nacái piicáca piùwidenáíwa. Pisutácué nalí Dios imànínápiná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuèyéica piwali chàwicùli. Pimànicué cayábéeri nalí cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía. Pisutácué nalí Dios mamáalàacata cawinácaalícué icháawèyeyéica piináwaná ìwali báawanama nachìwa iyúwa, cawinácaalícué nacái imàníiyéica pirí báawéeri nùwalíise, peebáidacáinácué nutàacái. ⁴⁵ Càipiná pimàacacué náalíacawa Wáaniri Dios chènuníiséeri yéenibecuéca pía. Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios imàníná: Dios imàacaca èeri icànaca báawéeyéi ìwali, cayábéeyéi ìwali nacái. Imàaca nacái unía yúuwàacawa nabànacale ìwali, níai imàníiyéica cayábéeri, nía nacái imàníiyéica ibáyawanáwa. ⁴⁶ Cáininácaalícué piicáca níawamita wenàiwica cáininéeyéicuéca iicáca pía, néese Dios càmita imàacacué pirí cawèníiri chènuniré, níacáiná macái èeri mìnanaí namànica cà. Nía nacái báawéeyéica íiwitáise yeedéeyéica plata yéenánái íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná, cáinináca naicáca

cawinácaalí wenàiwica cáininéeyéica iicáca nía. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁷ Pitàidacaalícué nacái cayábéeri iyú níawamita péenánaiwa, néese càmítacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, níacáiná macái èeri mìnánái namàni càì. Nía nacái càmíiyéica judío, càmíiyéica yáalía Dios ìwali, nía nacái namànica càì. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁸ Báisícaalícué Dios yéenibeca pía, néese iwàwacutácué cayábéeyéi pfiwítáise náicha canánama èeri mìnánái. Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa Wáaniri Dios chènuníiséeri iyáaná, imàníirica cayábéeri nalí canánama, níái cáininéeyéica iicáca Dios, nía nacái càmíiyéica cáininá iicáca Dios”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre las buenas obras

6 Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa, níái yéewáidacaléca: “Picácué píibaida Dios irípiná wenàiwica iicápiná meedá náináidacaténácué pìwali cayábanaméeyéicuéca pfiwítáise. Pimànicaalícué càì, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri càmíta yàapíná pìricué pìasu cawènfiri chènuniré, canásíwa.

² “Iná piyúdàacué catúulécaneeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái irí ìwali yái pimànínáca. Aibanái pucháibéeyéi íiwítáise nacàlidaca naináwanáwa manùbéeyéi wenàiwica yàacuésemi, náimaca nadécasa nayúdàaca catúulécaneeyéi. Aibanái nacái nabàlùacawa bàacháwalé, yá nàaca plata catúulécaneeyéi irí macái wenàiwica iicápiná, yéewacaténá wenàiwicanái icàlidaca naináwaná cayábéeri iyú. Péemiácué cayábani, cawinácaalí imàníiyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú, quéwa Dios càmíta imàacapíná nalí báisíiri cawènfirica ìyéerica chènuniré. ³ Néese píacué nuéwáidacaléca, piyúdàacué catúulécaneeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái iríni, ibatàa irípiná yái piacawéerináca cayábéeri náicha canánama, picácué picàlida iríni. ⁴ Piyúdàacué catúulécaneeyéi ibàacanéeri iyú. Yásí Wáaniri Dios, yái iiquéerica càinácaalícué pimànínáca ibàacanéeri iyú, imàacapínácué pìrì pìasu cawènfiri pìanàacaalípiná chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña a orar

⁵ Jesús íimaca: “Pisutácué píawawa Dios íicha, quéwa picácué pimàni càide iyúwa pucháibéeyéi íiwítáise imàníná. Nawàwa wenàiwicanái iicáca nía meedá idècunitàacá nasutáca Dios íicha. Iná máiní nawàwa nabàlùacawa manùbéeyéi yàacuésemi judíonái yéewáidacàalu iricu, bàacháwalé nacái wenàiwicanái yàacuésemi nasutacaténáwa Dios íicha wenàiwicanái iicápiná meedá. Péemiácué cayába, cawinácaalí imàníiyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmíta imàacapíná nalí báisíiri cawènfirica ìyéerica chènuniré. ⁶ Néese pisutá píawawa Dios íicha, quéwa piwàlùawa picapèe imàdàaná iriculéwa, yá pibàlì inùma, néese pisutá píawawa Wáaniri Dios íicha ìyéerica píapicha néré. Néese Wáaniri Dios yái iiquéerica macáita pimàníirica ibàacanéeri iyú, yàapíná pìrì pìasu cawènfiri chènuniré.

⁷ “Pisutá Dios íicha, quéwa picá píima canéeri iwèni tàacáisi madécaná yàawiríca càide iyúwa càmíiyéi judío imàníná càmíiyéica yáalía Dios ìwali, nía nacái iyúunáidéeyéica Dios yéemiaca nalí nasutacáiná íicha déecufrí iyú. ⁸ Picácué píináidawa càì, Dios yáalíacáináwa pìwalícué càinácaalí píimáapuèrica ipíchawáise pisutácuéca íichani. ⁹ Iwàwacutácué pisutáca Dios càì: ‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pímaaca macái wenàiwica yàaca picàaluíná.

¹⁰ Pimàaca péenáiwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipináta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnanaí namànica càide iyúwa piwàwáana cháí èeri irìcu càide iyúwa neebáidáana pítaacái, níara iyéeyéica chènuniré.

¹¹ Pía wayáapiná wamáapuèrica siùcade.

¹² Pimàaca piwàwawa wabáyawaná fícha, yái báawéerica wamànírica càide iyúwa wamàacáana wawàwawa nabáyawaná fícha cawinácaalí imàníyéica walí báawéeri.

¹³ Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás fícha. Píacáiná icuèripináca macáita, pía cachàinírica fíwitáise náicha canánama, icànéerica mèlumèluíri iyú càiripináta. Báisíta, amén’,

cài pisutácué píawawa Dios fícha.

¹⁴ “Pimàacacaalícué piwàwawa nabáyawaná fícha cawinácaalícué imàníyéica pírí báawéeri, néese Wáaniri Dios chènuníseeri imàcapinácué iwàwawa píbayawaná fíchawa. ¹⁵ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa áibanái íbayawaná fícha, néese càmitacué nacái Wáaniri Dios imàcapiná iwàwawa píbayawaná fícha”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ Jesús ímaca: “Pimàacacaalícué píchawa piyáacaléwa pisutácaténácué píawawa Dios fícha manuísíwata, picácué cáimiétaquéeri iyú pimànica píawawa wenáiwica iicápiná meedá càide iyúwa pucháibéeyéi íwitáise imàníná. Nawàwa áibanái wenáiwica naicáca nía cáimiétaquéeri iyú, íná cáimiétaquéeri iyú namànica níawawa wenáiwica iicápiná meedá yéewacaténá macáita náalíacawa namàacaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios fícha. Péemíacué cayábani, cawinácaalí imàníyéica cài, èeri mìnanaí nacàlidapiná naináwaná íwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàcapiná nalí báisíri cawènírica iyéerica chènuniré. ¹⁷ Quéwa pía pimàacacaalí píchawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios fícha manuísíwata, yá pipla cayába píwita íbáináwa aceite iyú, píiba nacái pinàniwa. ¹⁸ Càita pimàni, ipíchaná áibanái náalíacawa pimàacaca píchawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios fícha. Abéerita Wáaniri Dios, yái iyéerica píapicha, yáalíacawa pimàacaca píchawa piyáacaléwa, íná Dios yàapiná pírí píasu cawèníri chènuniré”, ímaca yái Jesúsca.

Riquezas en el cielo

¹⁹ Jesús ímaca: “Picácué piwacáida píriwa manùba cawèníri wawàsi cháí èeri irìcu. Cuwée iyáaca meedá cawèníri bàlesi. Aiba wawàsi nacái namáalàacáitacué píchawa. Cayéedéeyéi nacái nawàlùacawa needácaténácué píchani. ²⁰ Cayába cachàini píricuèni pimànínácuéca càide iyúwa Dios iwàwáana pidèniacaténácué píasu báisíri cawèníriwa iyéerica chènuniré, aláera càmicatalé cuwée iyáacué píchani, càmicatalé nacái cawèníri imáalàawa, càmita nacái cayéedéeri iwàlùawa néré. ²¹ Pimàacacaalícué piwàwawa píasu íwaliwa cháí èeri irìcuíríca, yásí pínáidapinácuécawa íwali mamáalàacata. Quéwa piicácaalícué iyúwa cawèníri yái cayábéeri wawàsica Dios yèeripinácuéca píriwa chènuniré áiba èeriwa, yásí pínáidapinácuécawa íwali mamáalàacata. Iná pimànicuè càide iyúwa Dios iwàwáana

peedácáténacué piríwani yái cawènírica iyéerica chènuniré. Càita píináidapínacué-cawa ìwali mamáalàacata”, ìmaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

²² Jesús ìmaca: “Pituí iyaca pirí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituú, yásí amalánamaca piicáca. ²³ Quéwa báawacaalí pituú, yásí catáca piicáidaca. Néese yái píináidéericawa piwàwalicúsewa iyaca càide iyúwa catufíri fiwítáise. Iná picúa cayába piwàwawa masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios fícha, ipíchaná catáca píwítáise. Néese báawacaalí píwítáise, yái píináidéericawa piwàwalicúsewa, yásí ¡máiní catáca píwítáise báawanama! Càmita píalíapíná cayábèeri ìwali báawèeri fíchaná”, ìmaca yái Jesúsca.

Dios y el dinero

²⁴ Jesús ìmaca: “Péemiácué comparación: Canácata wenàiwica yáalimèeri imànica machacàníri iyú càide iyúwa fiwacanánái pucháiba ichùulianá imànica, báawacáiná iicáca abèeri fiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca fiwacaliwa áiba. Càmi-caalí nacái, néese yàapíná fiwacali áiba icàaluínínáwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná fiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué piicáca plata”, ìmaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²⁵ Jesús ìmaca: “Péemiácué cayábani: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, piyacaténacué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, piwalicaténacué pibàlewa. Máiníri cawènica wacáuca yàacàsi fícha. Wainá nacái máiníri cawènica bàlesi fícha. Dios idéca yàaca wacáuca, wainá nacái cawèníri, íná wáalíacawa yàanápiná walí yái càmfírica máiní cawènica cháí èeri irícu, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁶ Piicáidacué nacái nalí, níai màsibèe yáaléeyéicawa chènunibàa. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Wáaniri Dios chènuníseeri yàaca nayáacalépiná. Néeni, ¡máinícuéca cawèníyéica pía náicha níai màsibèeca! Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanacué pía nacái. ²⁷ Néese, éwitacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmitacué píalimá cáala pimànicuéca picáucawa pidènièrica piyacaténacué mamáalàacata cháí èeri irícu, ibatàa abèeri horapíná càmitacué píalimá càì. Càmicáinacué píalimá pimànica càiri achúméeri wawàsi, ínacué canèeri iwèni meedá píináidáaníníacawa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁸ “¿Cánacué píináidawa piwàwawa mamáalàacata ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca pibàlepináwa? Piicáidacué càinácaalí iyú fiwinási nadàwinàacawa manacúalibàa: càmita náibaida, càmita nacái needá sáawáli namàníripíná nabàlewa. ²⁹ Quéwa núumacué pirí nadènlàca náíwináwa cayábèeri iicácanáwa rey Salomón ibàle fícha, éwitaté máinícaaníta càasuca Salomón. ³⁰ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicácanáwa, éwita masicái nàyacáaníta maléená èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemàcani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri irí yái masicái waiquèerica iyúwa canèeri iwèni, íná iwàwa-

cutácué pialíacawa Dios icùanácué píawa nacái. ¿Cánácué càmita manuí pínáidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápínácué píá? ³¹ Iná picácué pínáidawa piwàwawa mamáalàacata. Picácué càì pisutá péemíawa píawáaca: ‘¿Cawiná wayáa? ¿Cawiná wabàle wàwalfiripíná?’ picácué píima. ³² Macái èeri minanáì càmíyéica yáalí Dios ìwali, achúmaca nánáidáanícawa nawàwawa nàwali macáita yái wawàsica. Quéwa pidèniacué Wáaniri Dios chènunfiséeri yáaliéricawa càirfínacaalícué wawàsi pimáapuèrica. ³³ Iná pialimáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùullianá pimànica macái pichàini iyúwa, yásí Dios imàacacué pírí macáita yái pimáapuèrica. ³⁴ Siùca èeri, picácué achúma pínáidáaníwa piwàwawa mamáalàacata pipíchaléwa, táwichacáiná pidèniacué áiba èeri pínáidáanápínáwa táwichéeri wawàsi ìwali. Macái èeri idèniaca yàasu wawàsi càulenéeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

No juzgar a otros

7 Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máiní picháawàa áibanái ináwaná ìwali mamáalàacata ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píá. ² Piwàwacaalícué piùwichàidaca áibanái caquialéta manuísíwata, yásí Dios yùuwichàidacué píawa manuísíwata. Néese piicácaalícué áibanái ipualé, yásí Dios iicácué pipualé nacái. ³ Pía idènièrica ibáyawaná manuíríwa, picá pínáidawa máiní cayábaca píá áiba wenàiwica fícha idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemíacué comparación: Pibáyawaná manuírí, càicanide iyúwa manuírí àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituú iriculé. Néese áiba achúméeriwanái ibáyawaná, càicanide iyúwa imuluísi achúméeri yúuwàacaalíwa ituí iriculé. ⁴ Càmicáiná pialíawa cabáyawanáca píá manuísíwata, iná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemíacué comparación: Manuírí àicu yúuwàacaalíwa pituú iriculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí iricuísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí píá, picá píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pírí pibáyawaná ìwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càì píimaca irí. ⁵ Píacáiná pucháibaca pííwítáise piyaca. ¡Pidéca piimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái pibáyawanáwa manuíríca. Yásí pidéca pialàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná fíchawa ibáyawaná achúméeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁶ “Picácué picàlida mamáalàacata Dios itàacái mabáyawanéeri áibanái irí áuli nacáiyéi fíwítáise máiníyéica báawaca iicáca Dios. Péemíacué comparación: Wàacaalí cayábéeri wawàsi áulinái irí, yásí nawènúa naamíaca wía, namádáida nacái wainá. Wáucacaalí nacái perla cawènfíri íba marranonái irí, yásí nabawàida meedáni nàabàli yáapiréwa. Càita nacái, picácué picàlida mamáalàacata mabáyawanéeri Dios itàacái áuli nacáiyéi fíwítáise irí, marrano nacáiyéi fíwítáise nacái, níara wenàiwica máiníyéica báawaca iicáca Dios, casaquèeyéica fíwítáise nacái, ipíchanácué máiní calúaca nía píapícha, néese namànicuéca pírí báawéeri”, íimaca yái Jesúsca.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

⁷ Jesús íimaca: “Pisutácué píawawa mamáalàacata Dios fícha, yásí imànicuéca píríwani. Péemíacué comparación: Picutácué mamáalàacatani, yásí pianàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capíi inúma néeni, yásí yàacuacuéca píríwani. ⁸ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica

mamáalàacatani, yàanàapinàcani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capíi in-
ùma néeni, nàacùaca írì capíi inùma. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica isutéerica
mamáalàacata Dios íicha, Dios imànipiná írìwa càide iyúwa isutáaná.

⁹“Péemiacué comparación: Pidèniacaalícué píiriwa, càmitacué pía írì íba isutá-
caalí píicha pan iyáapináwa. ¹⁰Càmitacué pía iyáapiná àapi isutácaalí píicha
cubái. ¹¹Ewítacué báawéeyéicáníta íiwitáisea pía, càicáníta cáininácuéca pi-
icáca péenibewa, píalimácué nacái piaca nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué
píalíawa cayábéeri íiwitáise yái Wáaniri Dios chènunfiséerica? ¡Iná iwàwacutácué
píalíacawa Dios imàninápinácué píri cayábéeri, pisutácaalícué íicha mamáalàacata!

¹²“Iná pimànicué áibanái írì cayábéeri càide iyúwa piwáwáaná namàica píricué
cayábéeri. Pimànicaalícué càì, yásí pimànipinácué machacàníri iyú càide iyúwaté
profeta Moisés ichùulíaná piawirináimi Dios inùmalícuíse, càide iyúwaté nacái pro-
fetanái natànàaná tàacáisi Dios inùmalícuíse”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

¹³Néeseté Jesús íimaca nalí: “Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá
nulí yéewacaténá nùasu wenàiwicacuéca pía. Càulenáca wenàiwica neebáidaca
nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios ìyacàle írìculé, càide iyúwa càulenácaalí nawàlù-
cawa máucuíri capíi inùma írìcubàa. Yácáiná èeri mìnánái íiwitáise báawéeri ìyaca
càide iyúwa cáucuíri capíi inùma, cáucuíri àyapu nacái, màulenácatalé manùbéeyéi
wenàiwica nàacawa írìcubàa. Quéwa èeri mìnánái íiwitáise báawéeri itéca wenà-
wica yéetácaisi írìculé, aléera infierno írìculé. Màulenáca nàyaca càide iyúwa èeri
mìnánái íiwitáise iyáaná cháí èeri írìcu, íná yéewa manùbéeyéi nàyaca èeri mìn-
nánái íiwitáise ìwali càide iyúwa manùbéeyéi nawàlùacaalíwa cáucuíri capíi inùma
írìcubàa, cáucuíri àyapu nacái. ¹⁴Quéwa càica núade iyúwa capíi inùma máucuíri.
Nutàacái nacái càicanide iyúwa máucuíri àyapu, máinícaíná càulenáca neebáidaca
nulí, càulenáca nacái nàyaca càide iyúwa núumáaná nawàlùacaténáwa Dios ìyacàle
írìculé. Iná càmita máiní madécaná yàawa néré”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

¹⁵Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Picácué píichawa áibanái cachìwéeyéica. Nái-
maca nàwaliwa nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càica níade iyúwa caluéyéi
cuwèesi lobo ìwalíiyéica oveja íimamimi nachìwáidacaténá ovejanái nanúacaténá
níái ovejaca. Níái cachìwéeyéica natàaníca càide iyúwacué pitàaníná nawàlù-
caténácuéwa pèewiré, nawàwacáiná naméeràidacuéca pía Dios íicha, namáalàida-
caténácué pía. ¹⁶Píalimápinácué píalíacawa cachìwéeyéica nía piicácaalícué cainá-
caalí namànica. Péemiacué comparación: Wáalíacawa macái àicu ìwali waicá-
caalí iyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, néese báawéericani. Càmita weedá
cayábéeri uva ìyacaná áwa yúuba íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri higuera ìya-
caná tuíri íicha. ¹⁷Macái cayábéeri àicu idèniaca ìyacanáwa cayábéeriwa, yá nacái
macái báawéeri àicu idèniaca ìyacanáwa báawéerita nacái. ¹⁸Canáca cayábéeri
àicu yáaliméeri idèniaca ìyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáal-
iméeri idèniaca ìyacanáwa cayábéeri. Càita nacái píalimácué píalíacawa báawaca
náiíwítáise, níara cachìwéeyéica, piicácaínácué cainácaalí namànica. ¹⁹Càide iyúwa
wàucacaalí macái àicu canéeyéica írì ìyacaná cayába, weemácaténá nía quichái
írìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná nía quichái írìcu cawinácaalí wenà-

wica càmfíyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càitacué pál-imápiná pálíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, piicácáinacué càiná-caalí namànica”, íimaca yái Jesúsca.

No todos entrarán en el reino de Dios

²¹ Jesús íimaca: “Madécaná wenàiwica náimaca nulí: ‘Wáiwacali’, quéwa càmita macáita nawàlùapínáwa Dios iyacàle iriculé Dios icùacatalé macáita chènuniré. Cawinácaalí wenàiwica imànfíyéica càide iyúwa Núaniri Dios chènuníiséeri iwàwáaná níawamita yáalimápiná iwàlucawa néré. ²² Imáalàacaalípináwa yái èeriquéi, yá madécaná náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, wacàlidacaté nalí pitàacái. Wáucacaté demonio wenàiwica fícha pípidená ìwali. Wamànicaté nacái pípidená ìwali madécaná wawàsi càmfíri wenàiwica idé imànica’, càipíná náimaca nulí. ²³ Quéwa núumapíná nalí: ‘Càmita núalíacué nuicáca pía. Píacuéwa núicha, píacué imànfíyéica ibáyawanáwa’, càipíná núumaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

²⁴ Jesús íimaca: “Péemíacué comparación: Cawinácaalí wenàiwica yéemièrica nutàacái, imànicaalí nacái càide iyúwa núumáaná, yái wenàiwica ìyaca càide iyúwa cáalíacáiri asiali imànfírica icapèewa. Quéechacáwa fícaaca depuìwalé. Yá asiali yàanàaca manuìri ìba ìyèerica depuìwalé cáli irícu ibàlùadacaténá icapèewa finata. Yá imànica icapèewa ìba finata. ²⁵ Néese unía yúuwàacawa àta inanába yéesacatalétawa. Yá yéesacái yàacawa cachàiníri iyú capíi ìwali, yá cachàiníri cáuli ipùaca ìwali yái capíica. Càmfíri quéwa yúuwàawa yái capíica ibàlùacáináwa ìba finata. Càide iyúwa capíi ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadèniapíná nacáuacawa càmfíri imáalàawa. ²⁶ Néese cawinácaalí yéemièrica nutàacái, quéwa càmita imàni càide iyúwa núumáaná, yá càicanide iyúwa máiwitáiséeri wenàiwica imànfírica icapèewa càina finata meedá. ²⁷ Yá unía yúuwàacawa. Néese inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníri iyú capíi ìwali, yá cachàiníri cáuli ipùaca ìwali yái capíica. Néese yúuwàacawa yái capíica, yá imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capíi imáalàacaalíwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmfíyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmfíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Idécanáamité Jesús imáalàidaca icàlidaca nalíni, yá macáita wenàiwica ìyèeyéica néeni náináidacawa néemíaca itàacái manuísíwata yéewáidacáiná nía cáalíacáiri iyú. ²⁹ Jesús yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios fíwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càmita yéewáida nía càide iyúwa néewáidáaná, níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu Dios itàacái ìwali, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté.

Jesús sana a un leproso

8 Jesús iricùacatéwa dúli finatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa yáapícha. ² Néese abéeri asiali cacháunéeri íimami lepra iyú yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíníná, yéewacaténá catúulécánaca Jesús iicácani. Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, núalíacawa pálímá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —íimaca. ³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa cacháunéeri ìwali. Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùniaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. ⁴ Jesús íimaca írí:

—Péemia cayába. Picá picàlida áibanái íríni, nuchùnianá pía. Néese píawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáallícaténáwa cayábaca pía picháuná íchawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulièricaté wenàiwica namàacáanápíná Dios írí nachùniacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáallíacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana al criado de un capitán romano

⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa Capernaum ìyacàlená iriculé, yá abéeri romanonái yàasu úwi íiwacaliná yàacawa Jesús yàatalé isutácaténá Jesús íicha wawàsi imànfínápiná írí cayábéeri. ⁶ Yá íimaca Jesús írí:

—Nuíwacali, nùasu wenàiwica iríawa nupapèe iricu. Càmfiri yéewa imichàaní-cawa. Yùuwichàacawa manuísíwata cáiwíiri iyú —íimaca. ⁷ Jesús íimaca írí:

—Uwé, wàawa. Nuchùniacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa úwi íiwacaliná íimaca Jesús írí:

—Nuíwacali, canáca yéewanáwa nuedáca nùataléwa pía, máinicáiná cayábéer-ica núicha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. Pichùuliacáita ichùníanápináwa pitàacái iyúwa, yáara nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁹ Núalíacawa píal-ímá pichùnìacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulla nacái núa. Núa nacái nuchùulla nùasu úwináíwa. Nuchùullacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùullacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànfínápiná áiba wawàsi, yáta imànicani. Iná yéewa núalíacawa píalímá pichùnìaca nùasu wenàiwica nacái pitàacái iyúwa —íimaca.

¹⁰ Idécanaami Jesús yéemiàcani, yá cayábaca íináidacawa yéemiaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái wenàiwicaca yèeyéicawa yáamiwáise:

—Péemiacué cayábani, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéénápináta, càmitàacá nùanàa càiri. ¹¹ Núumacué nacái píri, manùbaca áibanái wenàiwica ííwítáaná nàanàpiná áiba cáli néese. Nàwacáidáyacawa nawàlìacaténáwa Dios ìyacàle iriculé icùacataléca macáita chènuniré. Néré nàypínáca píawirináimicué yáapichawa, níái Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ¹² Píatacué quéwa, Dios imáidéeyéicaté quéechatécáwa, càmitacué píyapíná Dios yáapicha chènuniré, éwitacué Abraham itaquénáinámicáanítacué pía, càmicáinácué peebáida nulí. Dios yúucacué íichawa píawa catácatalé. Néré píicháanípínácuéca, píamíapínácuéca píyéiwa píùwichàacái iyúwa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca úwi íiwacaliná írí:

—Pèepùà picapèe néréwa, yácáiná idéca ichùnìacawa píasu wenàiwicaca iyúwa peebáidáaná nulí —íimaca yái Jesúsca. Yáta idéca cayábacani, yái úwi íiwacaliná yàasu wenàiwicaca.

Jesús sana a la suegra de Pedro

¹⁴ Néeseté Jesús yàacawa Pedro icapèe iriculé. Iicáca néré Pedro iyéeru icu-luéchúawa mecuní iyú, irièchúawa yàalubái íinatawa. ¹⁵ Iná Jesús imàacaca icáapiwa ucáapi íwali, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Yá umichàacawa, udàbaca ùaca nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

¹⁶ Néeseté catácaalí yàacawa, yáta yàcalé mìnanaí natéca néenánaíwa Jesús yàatalé, manùbéeyéi wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise. Jesús ichùuliacaíta demonionáí abéeri palabra iyú nàanápínáwa wenàiwica íicha. Càita Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha. Ichùniaca nacáí macáita níái cáuláiquéeyéica. ¹⁷ Iná Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Isaías íimacaté Dios yàasu wenàiwica íwali: “Ichùniaca wía, wía machawàaquéeyéica, yeedáca wáicha uláicái”, íimacaté yái profeta Isaíasca.

Los que querían seguir a Jesús

¹⁸ Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyaquéeyéicawa itéese, íná ichùuliaca yéewáidacalénáíwa itéenápínáni Galilea icalisaniná abémàalé barca irícu. ¹⁹ Ipíchawáiseté nawàlùacawa barca irículé, abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénácaalí piawa yéewa-catená péewáidacaléca núa —íimaca yái wenàiwicaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemìa comparación: Yàlidunái idèniaca ibànawa, cuipiranái nacáí nadèniaca namùlubèwa, núacata quéwa, yái asíali Dios néeséerica, càmita nudèni nuimácatáipínáwa —íimaca yái Jesúsca.

²¹ Néese áiba néená, níái Jesús yéewáidacaléca, íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta núaniri yéetá-catalépinátawa, néese idécanáami nubàliacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ²² Néese Jesús íimaca irí:

—Piawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé. Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawiná-caalí iyéeyéica matuíbanáita Dios íicha càide iyúwa yéetáními —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa barca irículé yéewáidacalénáí yáapichawa. Yá nadàbaca nàacawa abémàalé Galilea icalisaniná íicha. ²⁴ Jesús iimáca íichawa barca irícu. Yáta manuíri cáuli idàbaca ipùaca calisa íwali. Máiníri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacáí yúuwàacawa barca irículé, yá úni ipuníadaca yàacawa barca. Quéwa Jesús iimáca mamáalàacata. ²⁵ Iná yéewáidacalénáí nacawàidacani, yái Jesúsca, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, piyúdàa wía! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. ²⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué máiní cáaluca pía? ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca nalí. Idécanáami icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa, ichùuliaca cáuli, màladàca nacáí wiúnápínáni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁷ Néese níái yéewáidacaléca nánáidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá nasutáca néemíawa níawáaca. Náimaca:

—¿Cawinásica yái asíalica ichùulièrica cáuli, màladàca nacáí, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —náimaca nalíwáaca.

Los endemoniados de Gadara

²⁸ Néeseté Jesús yàanàaca abéemàalé Galilea icalisaninà fícha, Gadara yàasu cáli néré, yéewáidacalénái yáapichawa. Idécanáami yàanàaca néré, yá pucháiba asianái demonio idacuèyéi fiwítáise nàacawa yéetaními icàliculèenà néese. Máinfiyéi calúaca nía iyúwa caluéyéi cuwèesi, càmita nabatàa áiba wenàiwica ichàbacawa néenibàa àyapulicubàa. Yá nàacawa Jesús yàatalé. ²⁹ Yá demonionái nadàbaca néemánicawa asianái isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica walí wawàsi, Jesús, yái Dios Iirica! ¿Pìanàasica piùwichàida-caténá wía ipíchawáise wéenáiwana yàanàaca? —náimaca.

³⁰ Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa néenibàa. ³¹ Néese demonionái nasutáca Jesús fícha wawàsi. Náimaca:

—Piúcacaalí wía asianái fícha, yá pimàaca wàacawa marranonái idèericulé — náimaca. ³² Jesús fimaca nalí:

—Piacuéwa —fimaca yái Jesúsca. Yá demonionái yàacawa asianái fícha, yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Yáta macáita marranonái nadàbaca napiacawa iyúwa máiwitáiseeyéi demonio fiwítáise iyú. Napiacawa nacaláacawa quìratàli finatáise. Yá nacaláacawa calisa yáaculé, nàisicùmacawa macáita, níai pìràica càmfiyéica Dios imàaca wadèniaca, wía judíoca, casacàacáinà walí marrano iinà.

³³ Néese níai icuèyéicaté marranonáimi napiacawa yàcalé nérépinà. Nàanàacaté néré, yá nadàbaca nacàlidaca yàcalé mìnanaí iríni, macáita yái nàyáanàca, níai asianái demonio idacuèyéicaté fiwítáise. ³⁴ Inà macáita yàcalé mìnanaí namusúacawa yàcalé fícha, yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicàcani, yá nasutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata yèepùanápínàwa nàasu cáli fícha.

Jesús sana a un paralítico

9 Néeseté, Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa, yá nachàbacawa abéemàalé Galilea icalisaninà fícha. Yá nàanàaca Capernaum ìyacàlenà néré, yái Jesús ìyacàleca. ² Yá abénaméeyéi wenàiwica natéca cáuláiquéeri asìali Jesús yàatalé, abéeri máapinéeri iinà macáita, càmírica yáalimá imichàanícawa, irièricawa yàalubái finatawa, iiméerica finata. Néese Jesús yáalífacáinà náiwitáise manuíca nàináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápínàni, inà Jesús fimaca cáuláiquéeri irí:

—Pífa, nùacawéerinàca, picá achúma piwàwa. Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawanà fícha cayábacaténà píapicha Dios —fimaca yái Jesúsca.

³ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu nàyaca néré. Néemiaca Jesús itàaníca cáuláiquéeri irí, inà nadàbaca nàináidacawa Jesús ìwali càì: “Yái asìali Jesús itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, yácáinà abéerita Dios yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawanà fícha cayábacaténà náapicha Dios”, náimaca nàináidacawa nalíwa nawàwalicúsewa. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa nàináidáanácawa. Inà isutáca yéemìawa nía:

—¿Cánacué yéewa píináidacawa càì máiní báawéeri iyú? ⁵ Máiní màulenàca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawanà fícha cayábacaténà píapicha Dios’, càmícinà áibanái yáalimá iicáca asáisi báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní càulenàca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, piipina’, áibanái wenàiwica náalimácáinà naicáca asáisi wadécaalí wachùnìacani

watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ⁶ Iná núa, asiali Dios néeséerica, nuchùniapiná yái máapinéerica p'álíacaténacuéwa Dios idéca ichùuliaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná fícha cháí èeri irícu cayábacaténá náapicha Dios —fímaca yái Jesúsca. Néeseca Jesús fímaca máapinéeri irí:

—Pimichàawa, peedá p'ialubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —fímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese yái máapinéeri imichàacawa, yá yàacawa icapèe néréwa. ⁸ Níái wenàiwica iyéeyéica néré, naicáca iyúwa iyáaná, yá cáaluca nía. Nàaca Dios icàaluíníná imàacacáíná ichàiniwa abéeri wenàiwica irí ichùniacaténá cáuláiqueeyéi.

Jesús llama a Mateo

⁹ Jesús yàacatéwa caplí fícha, yá iicáca núa, núa Mateoca, yáawinéericawa aléera nuedácatelécate plata nuénánái judío fíchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Néese Jesús fímaca nulí:

—Aquialé, p'íawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —fímaca nulí yái Jesúsca. Yá numichàa nùacawa Jesús yáapicha.

¹⁰ Néese Jesús idècunitàacá iyáaca iyáacaléwa nupapèe irícu, yá madécaná wenàiwica nàanàaca néré, áibanái yeedéeyéica plata néenánái judío fíchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná, áibanái cabáyawanéeyéi nacái. Yá náawinacawa Jesús yáapicha, wáapicha nacái, wía Jesús yéewáidacaléca, nayáacaténá nayáacaléwa wáapicha. ¹¹ Néese fariseonái naicáca nía, íná náimaca walí, wía Jesús yéewáidacaléca:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái cabáyawanéeyéica wenàiwica? —náimaca. ¹² Quéwa Jesús yéemíacani, yá fímaca fariseonái irí:

—Péemiacué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutácani, yái ichùnièripiná nía. Càita nacái wenàiwica fínáidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná fíchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri fícha. ¹³ Càmitacué péewáidawa cayába Dios itàacái ìwali. Píacué péewáidacawa càinácaalí fímáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. Dios fímacaté: 'Ewitacué pinúacáaníta madécaná pipirawa iyúwa sacrificio píacaténacué nucàaluíníná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca culto pimàníricuéca càmicaalícawa piicáca áibanái wenàiwica ipualé, piyúdàacaténacué nía', fímaca yái Diosca. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica, nuicácaténá napualé. Càmicáíná nùanàa numáidacaténá wenàiwica fínáidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliyéiwa cabáyawanáca nawènúadáanápíná náiwitáisewa nabáyawaná fíchawa —fímaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁴ Néeseté Juan el Bautista yéewáidacalénái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemíawa Jesús. Náimaca irí:

—Wamàacaca wáichawa wayáacaléwa manùba yàawiría, fariseonái nacái, wasutácaténá wíawawa Dios fícha manuísíwata. ¿Cáná càmita namàaca náichawa

nayáacaléwa, níái péewáidacaléca, nasutácaténá níawawa Dios íícha? —náimaca.
¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asiali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icásàacawa casíimáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, càmita yéewa achúmaca nawàwa. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. Quéwa áiba èeriwa, áibanái itéca náichawani. Néese namàacapíná náichawa nayáacaléwa, níái yàacawéeyéinámica achúmacáiná nawàwa néenialípiná. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

¹⁶ “Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wamànicaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quèwanáta manuíca icháuná.

¹⁷ Càita nacái càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi iriculé. Wamànicaalí càì, yásí uva ituní idàbaca isáacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa, néese éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi iriculé. Yásí wacùaca nía cayába, yái uva ituníca, íimamisi nacái. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya càide iyúwa fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

¹⁸ Idècunitàacá Jesús itàaníca nalí, yá abéeri judío íiwacalíná yàanàacaté Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùlulú ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Néese judío íimaca Jesús irí:

—Nuídu idéca yéetácawa siùcasíwataàacáwa. Quéwa piacaalíwa ùatalé pimàaca-caténá picáapiwa ùwali, yásí cáuca úa àniwa —íimaca.

¹⁹ Jesús yàacawa yáapicha, wía nacái yéewáidacalénái wàacatéwa Jesús yáapicha.

²⁰ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáluláicacaté úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uái inanáica ùacawa Jesús yáami-wáise mawiénita irí, manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali.

²¹ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwal-icáaníta meedáni, yásí báisíta cayábaca núatá”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicuísewa. ²² Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca ulí, yá íimaca ulí:

—Picá achúma piwàwa. Pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali —íimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úa uláicái íícha.

²³ Néeseté Jesús yàanàaca judío íiwacalíná icapèe néré, yá iicáca áibanái ipùlièyéi íwa. Nàwacáidáyacacatéwa nabàliacaténá yéetéechúamiwa. Aibanái nacái náicháaníca uíwitàisemi, néemíaníca nacáíwa cachàiníiri iyú càide iyúwa judío íi-witàise íyáaná. ²⁴ Jesús yáaliacawa icáucàidáanápínaté úái yéetéechúamicawa, íná íimaca nalí:

—Pimusúacuéwa macáita, úacáiná sùmàuca càmfichúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáaliacáináwa icáucàidáanápínaté úa. Néese níái wenàiwicaca naicáaníca Jesús iquíniná, náaliacáináwa báisíiri iyúcani uetácatéwa.

²⁵ Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capíi íícha. Néese iwàlùacawa sùmàumi iriàacatalécawa. Yá íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéechúamicawa, yá umichàacawa,

cáuca úa àniwa. ²⁶ Néesetécáwa macáita wenàiwica iyéeyéica mawiénita irí yái yà-caléca néemiacaté uináwaná ìwali Jesús imichàidáanaté úa yéetácáisi fícha.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Jesús imusúacatéwa nacapèe fícha, yá pucháiba matuíyéi nàacawa yáamíse. Yá náimaca irí cachàiníri iyú:

—¡Pía rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, wía judíoca, piicá wapualé! —náimaca irí. ²⁸ Jesús iwàlùacawa capii iriculé, néese níai matuíyéica nàacawa yàatalé. Yá Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Peebáidasicué núalimá catuíca numànicuéca pía? —fímaca yái Jesúsca. Náimaca irí:

—Báisíta, Wáiwacali, weebáida còi —náimaca. ²⁹ Néese Jesús imàacaca icáapiwa natuí ìwali. Yá fímaca nalí:

—Pichùniacuéwa càide iyúwa peebáidáanácué —fímaca yái Jesúsca. ³⁰ Yási cayábaca natuí. Yá Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú. Iimaca nalí:

—Picácué pimàaca áibanái náalíacawa cawinácaalícué ichùniaca pituí —fímaca yái Jesúsca.

³¹ Quéwa namusúacanacáitawa capii fícha, yáta nacàlidaca Jesús iináwaná ichùniaca nía nalí níai nayaquewéeyéicawa.

Jesús sana a un mudo

³² Néeseté idècunitàacá matuíyéimi namusúaca nàacawa capii fícha, yá áibanái natéca matàacáiri asiali Jesús yàatalé. Demonio idacùaca matàacáiri fiwítáise, ínà càmita yáalimá itàaníca. ³³ Yá Jesús yúucaca demonio asiali iwàwalícuíse. Néese matàacáiri idàbaca itàaníca. Yá áibanái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácaté waiquéericáwa càiri wawàsi cháí wàasu cáli Israel néenibàa! —náimaca. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi fariseo náimaca Jesús ìwali:

—Demonio fiwacalináquéi idacùaca fiwítáise yái asialica Jesús. Iná yéewa yúucaca demonio wenàiwica fícha demonio fiwacaliná fiwítáise iyú —náimaca Jesús ìwali.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Jesús yàacaté ipáchiaca macái manuíri yàcalé iriculé, púubéeri yàcalé iriculé nacái. Yá yéewáidaca wenàiwicanái macái judíonái imanùbaca yéewáidacàalu iricu. Yá icàlidaca nalí càinacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Ichùniaca nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica, cáiwíri fícha nacái, macái fiwítáaná. ³⁶ Catúulécánaca Jesús iicáca nía mánicáiná achúmaca nawàwa nàuwichàacáinátéwa madécaná yàawiría. Càica níade iyúwa ovejanái canéeyéica icuèriná, iméerèeyéicawa meedá, canácáináté abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali, níai wenàiwicaca. ³⁷ Iná Jesús fímaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemiacué comparación: Càica níade iyúwa bànacalé ituíná quíiréeri yéenáiwana yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacalewa. Quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái. ³⁸ Iná pisutácué Dios fícha, yái càiride iyúwa bànacalé fiwacali, ibànùanápíná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlida-

catená wenàiwicanái irí nuináwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nulí. Yásí wàwacáidaca nía Dios yàasu wenàiwicanáipiná càide iyúwa wenàiwica needácaalí nabànacale ìyacanáwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús escoge a los doce apóstoles

10 Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía, wía docéeyéica imanùbaca yéewáidacaléca. Yá imàacaca walí fiwítáisewa wáucacaténá demonio wenàiwicanái fícha, wáucacaténá náicha nacái macái uláicái fiwítáaná, cáiwíiri nacái.

² Wía docéeyéica imanùbaca apóstolca ípidenéeyéica cà: quéecha Simón, ípidenéri nacái Pedro; yá nacái iméeréri ípidenéri Andrés; nía nacái Zebedeo yéenibeca, ibèeri ípidenéri Santiago, yá nacái iméeréri ípidenéri Juan; ³ yá nacái Felipe; Bartolomé nacái; Tomás nacái; núa nacái Mateo, núa yái yeedéericaté plata nuénánái judío fíchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno íripiná; yá nacái Santiago, yái Alfeo ìirica; Tadeo nacái; ⁴ yá nacái Simón, ípidenéri nacái celote; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

⁵ Jesús ibànùacaté wía doce wamanùbaca wacàlidacaténá itàacái. Cà yàlàaca wía: “Picácué plawa càmfíyèi judío yàasu cáli finatalé, picácué nacái piwàlùawa yàcalé irìculé ìyéeyéica Samaria yàasu cáli finata. ⁶ Píacué nàatalé níawamita Israel itaquénáinámica ìyéeyéica càide iyúwa ovejanái iméerèeyéiwa, canéeyéica icuèriná, nawènúadacáiná náiwítáisewa Nacuèriná Dios fíchawa, canáca nacái abèeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali. ⁷ Píacué picàlidaca nalíni Dios icùanápíná macáita mesúnamáita. ⁸ Pichùnìacué cúláiquéeyéi wenàiwica, pimichàidacué nacái yéetéeyéimiwa yéetácáisi fícha, pichùnìacué nacái cacháunéeyéi ímami lepra iyú, píucacué demonio wenàiwica fícha. Nudéca numàacacuéca pírí nuíwítáisewa mawènfíri iyú, íná picácué picobra nía cawinácaalí wenàiwica pichùnìeyéica.

⁹ “Picácué pité iwèni piasu bolsa irícuwa, orocáaníta, plata nacái, cobre nacái. ¹⁰ Picácué pité saco, pucháiba bàlesi nacái; picácué peedá píríwa wàlisàì costiza nacáiri, àicu nacái. Cawinácaalí wenàiwica piyúudèeyéipínacuéca iwàwacutá nàaca piyáapínacuéwa.

¹¹ “Píacuéwa yàcalé irìculé, picutácué abèeri cáimiétacanéri iwàwéerica yéemiaca picàlidáanacué nalí nutàacái. Yá piyamáacuéwa icapèe irícu àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irícuíse. ¹² Piwàlùacuéwa icapèe irìculé, yá pitàidacué wenàiwicanái ìyéeyéica néré, pisutácué nalí Dios imànífinápíná nalí cayábèeri. ¹³ Cayába-caalí náiwítáise níái capíi irícuíyéica, yásí Dios imànica nalí cayábèeri càide iyúwacué pisutáaná fícha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwítáise, néese Dios càmita imànipiná nalí cayábèeri. ¹⁴ Quéwa, càmicaalícué nawàwa needáca nàataléwa pía, càmita nacái nawàwa néemiaca picàlidáanacué nalí nutàacái, néese pimusúacuéwa capíi irícuíse, yàcalé irícuíse nacái, yá pichùpiacué cáli ichùmalé plabàli fíchawa naicápiná, càide iyúwa wáiwítáise ìyáaná, wía judíoca, píasáidacaténacué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía. ¹⁵ Péemiacué cayábani, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapíná níawa càmfíyéicué yeedáca yàataléwa pía máiní yáwanái Sodomá ìyacàlená mìnánáimi fícha, Gomorra ìyacàlená mìnánáimi nacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

Persecuciones

¹⁶ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “¡Péemiacué cayába! Nubànùacué pía nëewiré níara èeri mìnanaíca cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica iicáca Dios, báawéeyéi nacái iicáca Dios yàasu wenàiwica. Piyapínacuéca nëewibàa càide iyúwa oveja càmíyeyí yáalimá ipéliaca caluéyeyí cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja. Iná iwàwacutácué cáalíacáica píiwitáise, píicácué píichawa piùwidenáicawa, càide iyúwa cáalíacáiri àapi íicáaná fíchawa yùuwidenáíwa ipíchaná áibanái ichiwaídacuéca pía. Quéwa iwàwacutácué mabáyawanáca pía, càmítacué nacái pimàni áibanái írì báawéeri. Piyacué càide iyúwa unùcu càmííhúia imàni áibanái írì báawéeri. ¹⁷ Picácué píichawa áibanáicáiná náibàapínacuéca píawa nacháawàcaténacué piináwaná ìwali yàcalé íiwacanánái írì, nacapèedáidacaténacué nacái píawa judiónái yéewáidacàalu írìcu. ¹⁸ Yá natépinácuéca píawa nacháawàcaténacué piináwaná ìwali nacuerínánái írìwa, náiwacanánái írì nacáíwa, níái icuèyeyéica cáli, peebáidacáinácué nutàacái. Càita píalimápinácué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, níái èeri mìnanaí icuerínánáica, nía nacái càmíyeyéica judío. ¹⁹ Náibàapínacué natéwa pía nacháawàcaténacué piináwaná ìwali nacuerínánái írìwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa ìwali yái tàacáisi iwàwacutéericuéca picàlidaca nalí, càinacaalí iyú nacái yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa. Néeseacué péenáíwaná yàanàacaalíwa picàlidáanápiná piináwaná ìwaliwa, yásí Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú iwàwacutáaná picàlidaca nalíni. ²⁰ Càmicáinácué pía yái càì icàlidéeripínacani, néese Espíritu Santo Wáaniri Dios ibànùérica imàacapínacué pitàaníca Dios inùmaliçuise.

²¹ “Néenialípiná wenàiwicanái nacháawàpiná néenánáisiwawa áibanái írì néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nasèenái nacái nacháawàpiná néenibewa néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapíná náíwítáisewa nasèenái fíchawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ²² Macái èeri mìnanaí báawapínacué naicáca píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawínacaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetá-catalétawa, Dios iwasàapíná níawa yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. ²³ Namàni-caalícué pírí báawéeri abéeri yàcalé írìcu, néese pípiacuéwa áiba yàcalé írìculé. Péemiacué cayába, núa asíali Dios néeséerica nùanàapíná ipíchawáise pimáalàidacué picàlidaca nuináwaná ìwali macái yàcalé írìcu íyeyéyeyéica Israel yàasu cáli finata.

²⁴ Péemiacué comparación: Abéeri yéewáidacalé càmita yéewa cachàinica fícha yái yéewáidéericani, càmita yéewa nacái áiba fíbaidéeri cachàinica íiwacalí fíchawa. Càitacué nacái càmita yéewa cachàinica pía núícha. Wenàiwica náináidacawa píwalícué càide iyúwa náináidáanáwa nùwali. ²⁵ Píacué nuéwáidacaléca, iwàwacutácué piwàwaca píyaca càide iyúwa nùyáaná, yái yéewáidéericuéca pía, càide iyúwa yàasu wenàiwica iwàwáaná íyaca càide iyúwa íiwacalí íyáaná. Aibanái càmíyeyí yeebáida nutàacái náimaca nùwali Beelzebúcasa núa, yái demonio íiwacalínáca. Iná nùlàacuéca pía náícha, náimáanápinácué píwali càiri báawéeri tàacáisi nacái, píyacáinácué càide iyúwa nucapèe írìcuíyeyéica, nuénánáisiwá”, íimaca walí yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

²⁶ Jesús ímacaté walí: “Iná picácué cáalu pía èeri mìnánái fícha, càmicáiná náalimá nabàaca nabáyawanáwa càiripináta. Aiba èeriwa macáita náaliacawa ìwali. ²⁷ Càita nacái, picácué pibàaca náicha nutàacái. Yái nucàlidéericuéca pírí ibàacanéri iyú, iwàwacutácué picàlidaca nalíni amalánama. Yái nucàlidéericuéca pírí ìwali méetàuculé áibanái fícha, piacué picàlidaca cachàiníri iyúni àta macái néemiacatalétani. ²⁸ Picácué cáalu pía èeri mìnánái fícha yáaliméeyéica inúacuéca pía quéwa càmitacué náalimá nanúacuéca piwàwa cáuri. Néese, iwàwacutácué cáaluca pía Dios fícha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténácué pía nacái infierno iriculé, yái quichái càmfírca ichacàwa càiripinérita iyaca.

²⁹ Péemiacué comparación: Aibanái nawéndaca pucháiba màsibèe púubéeyéi abéeri moneda ìwalíná càmicáiná cawèni màsibèe púubéeyéica. Quéwa éwita càmfíyécáanáta cawèni nía, càicáanáta Wáaniri Dios yáaliacawa nàwali, icùa nacái nía. Càmita yéewa abéeri màsibèe achúméri yéetácawa càmicaalícáwa Dios imàacaca yéetácawa. ³⁰ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Yáaliacuéca macáita piwali, àta càisimalénacaalícué píiwita ibáiná, yáalía nacáiwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abéerinamata; càita Dios yáaliacawa piwalícué. ³¹ Iná picácué cáalu pía wenàiwicanái fícha, cawènicáiná Dios iicácuéca pía náicha níai màsibèe púubéeyéica manùbéeyéica”, ímaca walí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

³² Jesús ímacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái nucàlidapíná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri iríwa. ³³ Quéwa cawinácaalí càmfírca icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái nucàlidapíná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri iríwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

Jesús, causa de división

³⁴ Jesús ímacaté walí nacái: “Picácué pínáidawa wenàiwicanái nàypíná matufbanáita náapichawáaca nudécáanáta nùanàaca. ¡Càmírita! Néese, càmitapíná abédanama náiwitáise nùwali. ³⁵ Nudéca nùanàaca, íná aslanái nàuwideca namànipináca náaniriwa, inanái nacái nàuwideca namànipíná náatúawa, nayéeru nacáiwa. ³⁶ Càita macáita nàuwideca namànipíná néenánáisiwawa, níacáiná abénaméeyéi neebáidapíná nulí, quéwa áibanái càmita neebáida nulí.

³⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca nuícha yáaniri, yátúa nacáiwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. Aibacaalí nacái cáininéerica iicáca nuícha ìiriwa, fidu nacáiwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁸ Iwàwacutá nùasu wenàiwica matufbanáiri iyú imàaca áibanái nàuwichàidacani nùwalíse, naicáaní nacái iquíniná, éwita nanúacaalíni cruz ìwali yeebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái imànica macáita càide iyúwa nuchùullaná. Cawinácaalí càmfírca imàni càì, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁹ Aibacaalí càmfírca iwàwa yeebáida nutàacái ipíchaná yùuwichàacawa nulípiná, canáca irí icáuca càmfíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata nutàacái, éwita nanúacaalíni, yácata idènièripíná icáucawa càmfíri imáalàawa”, ímaca walí yái Jesúsca.

Premios

⁴⁰ Néeseté Jesús ímaca walí àniwa: “Cawinácaalí yeebáidéericuéca pitàacái, yeebáidapíná nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáidapíná nacái itàacái, yái Dios ibànuèrica núa aléi. ⁴¹ Aibacaalí wenàiwicanái yeebáida Dios yàasu profeta itàacái, namànicaalí nacái profeta írì cayábéeri profeta icàlidacáiná nálí Dios itàacái, yásí Dios yàapíná nálí cawènfìrì càiride iyúwa Dios yàaná cawènfìrì yàasu profeta írìwa. Aibanái wenàiwica neebáidacaalí itàacái cayábéeri fiwitàise, namànicaalí nacái írì cayábéeri cayábacáiná fiwitàise, yásí Dios yàapíná nálí cawènfìrì càiride iyúwa Dios yàaná cawènfìrì cayábéeri fiwitàise írì. ⁴² Cawinácaalí imànfìrica cayábéeri nuéwáidacalénái càmfiyéi cachàini írì, nùasunáicáiná nía, Dios yàapíná írì cawènfìrì iyúudàacáiná nía yeebáidéeyéica nutàacái. Ewita yáalimácánfita yàaca nàiraca meedá casalnìrì únì, càicánfita Dios yàapíná írì cawènfìrì iyúudàacáiná nùasunái”, ímaca walí yái Jesúsca.

Los enviados de Juan el Bautista

11 Néeseté Jesús idécánáamité yàalàaca wía docéeyéi yéewáidacaléca, yá yàacawa yéewáidacaténá wenàiwicanái áibanái iyacàle írìcu, yáara cálica, icàlidaca nacái nálí yái cayábéeri tàacáisica.

² Néenialíté Juan el Bautista, iyéerica presoíyéi ibànalìcu, yéemìaca ìwali yái Cristo imànfìrica. Néese Juan ibànùaca yéewáidacalénáiwa abénaméeyéi nàacaténáwa Jesús yàatalé. ³ Juan iwàwacaté nasutáca néemìawa Jesús asáisi báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànuèripinacaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yánii, yá iwàwacutá nacùaca áibata yàanàaca.

⁴ Néese Jesús ímaca nálí: “Pèepùacuéwa Juan yàatalé. Picàlidacué Juan írìni pidéénácuéca piicáca numànica, pidéénácuéca nacái péemìaca nucàlidaca wenàiwicanái írì. ⁵ Picàlidacué Juan írìni matufyéimi idéca iicáidaca, éeruífyéimi yàabàli nacái nadéca nàipináníca, cacháunéeyéimi ímami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái fícha, màuwíiyéimi nacái nadéca néemìaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi fícha, catúulécaneeyéi nacái nadéca néemìaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Picàlidacué Juan írìni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ⁶ ¿Casímaíca cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamàalàacata!” ímaca yái Jesúsca.

⁷ Néese idécánáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús fícha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús ímaca wenàiwicanái írì: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica yèepuníricawa chuìrì cáli fínata, yáara Juanca. Càmfiiritaté machawàaca fiwitàise yái asìali piiquéricatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ⁸ ¿Càinásicué piicaté néré? Càmfiiritaté asìali cawènfìrì ibàle yái piiquéricatécué. Píalíacuécawa cawinácaalí cawènfíyéica ibàle iyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capìi írìcu càide iyúwa reynái iyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ⁹ Néese piacuécawa bàaluité manacúali yùuculé càinàwàiri piicacaténaté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuíse. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiniíri cachàinica áibanái profeta fícha canánama. ¹⁰ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté ìwali tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios íméericaté lírì írìwa. Dios ímacaté:

‘Nuchùuliapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàap-inácawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùnìanápíná náíwitàisewa yéewanápíná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’,

fímacaté yái Diosca. ¹¹ Péemiàcué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníiri Juan fícha nèewíise macái èeri mìnánái. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siúcáisede, yéewanápíná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínáca nía Juan fícha, éwita càmícaáníta máiní cachàinica nía Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

¹² “Bàaluité Juan el Bautista idàbacaalíté icàlidaca Dios itàacái àta siùca nacáide, èeri mìnánái namànica báawéeri Dios yàasu wenàiwicanái irí, yá náalimáidaca namáalàidaca cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái, iwàwéeyéica Dios icùaca nía. ¹³ Macái tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalicuise, áiba tàacáisi nacái Dios ichùulìericaté profeta Moisés itànàanápíná, macáita yái tàacáisica icàlidacaté walíni cànínacaalí iyú Dios icùnánapínaté yàasu wenàiwicawa. Càité nacàlidaca Dios itàacái àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. ¹⁴ Cawàwanátacué píalimá peebáidaca yái tàacáisica: Juan el Bautista, yácata profeta Elías nacáiri, yái iwàwacutéericaté yàanàaca ipíchawáise israelita icuèrinápíná yàanàaca. ¹⁵ Càuwíiyéicaalícué pía, péemiàcué nutàacái.

¹⁶ “Nucàlidacué pírí càiná píiwitáise, píacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. Péemiàcué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àyapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa: ¹⁷ ‘Wadéca wapùliacuéca pírí íwa, quéwa càmítacué pilabàa; néese wadéca wacántàacuéca pírí canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeyéimiwa ìwali, quéwa càmítacué pícháaní’, càì náimaca. ¹⁸ Càita nacái pidécuéca pimànica. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacaca fíchawa iyáacaléwa isutácaténá yáawawa Dios fícha manuísíwata, càmíta nacái ìira uva ituní. Quéwa píimacatécué Juan ìwali demoniosa iyaca iwàwalicu. ¹⁹ Siúcade nudéca nùanàaca, núa asíali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuíra nacái uva ituní. Néese píimacuéca nùwali camùnífirica núa, cáanáirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casfímáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío fíchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita píimacuéca nùwali càmícaínácué piwàwa peebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi, nutàacái nacái, náasáidaca Dios idéca imàacaca cáalíacáica nía báisíiri iyú”, fímaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

²⁰ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú níái yàcalé mìnánáica aléera Jesús imànicatalécaté batéwa macáita yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Yàalàaca nía cachàiníiri iyú càmícaínaté nawènúada náíwitàisewa Dios irípiná. Yá Jesús fímaca nàwali: ²¹ “¡Máinícué piùwichàapínacawa, píacué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená irìcu, Betsaida iyacàlená irìcu nacái! Ewítacué piicácaáníta numànica pèewibàa madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmíta piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná fíchawa. Piyúunáidacuéca máiníiyéica cayábaca pía náicha níara càmíiyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli fícha. Quéwa càmítaté máiní báawaca nía píichacué. Càmítaté naicá áiba

imànica nèewibàa càide iyúwa numànfíná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté máiní báawéeyéica nía iyúwacué pía, yá nacái nàwalicaté nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, napusúa nacái nàwalísewa catáli náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ²² Quéwa núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yúuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínacuécawa máiní cachàiníwanái náicha, níara càmfíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irícu, Sidón iyacàlená irícu nacái, máiníacáinacué báawéeyéica náicha pía. ²³ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmírita! ¡Néese Dios yúucapínacué píawa irículé yáara utàwi máiníri depuífaca, máinícatalé depuífaca náicha canánama! Ewitacué picácanáita numànica pèewibàa madécaná yái càmfirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiníyéica cayábaca pía náicha níara càmfíyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená irícu. Quéwa càmitaté máiní báawa nía píchacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numànfíná pèewibàacué. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmitaté nacái Dios imáalàidaca níatá, yá nacái nàyacàlemi Sodoma iyacaté mamáalàacatatá àta siùca nacáide, càmicáináté máiní báawéeyéi nía iyúwacué pía. ²⁴ Iná núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yúuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínacuécawa máiní cachàiníwanái náicha níara càmfíyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená yàasu cáli íinata, máiníacáinacué báawéeyéica náicha pía”, íimaca yái Jesúsca.

Vengan a mí y descansen

²⁵ Néenialíté Jesús íimaca Yáaniri Dios iríwa: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pirí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita níái iyéeyéica chènuniré, cháí èeri irícuíyéica nacái. Nùaca pirí cayábéeri pimàacacáiná nalí píiwitáisewa, níái yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa sùmanái púubéeyéi neebáidáaná, yéewanápiná áiba èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáalíacáica càmita náalimá náalíacawa píiwitáise ìwali. ²⁶ Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núalíacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái Iirica. Abéerita núa, yái Iirica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, abéerita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaqueeyéica yáalíaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái Iirica. ²⁸ Aquialécué nùatalé, peebáidacué nutàacái, píacué macáita chamàléeyéica. Pidécuéca píibaidaca cachàiníiri iyú pimànicaténacué macáita càide iyúwa áibanái ichùulíanacué pimànica càulenéri wawàsi Dios irípiná. Píacué nacái achúméeyéica fináidacawa iwàwawa ibáyawaná ìwaliwa, aquialécué nùatalé, yá numàacacué piyamáidaca píawawa càulenéri wawàsi íicha, numàacacué nacái nuwàwawa pibáyawaná íicha. ²⁹ Peebáidacué nutàacái, pimànicué nacái càide iyúwa nuchùulíanacué pía. Pimàacacué nuéwáidaca pía, piyacaténacué càide iyúwa nùýaná, núa càmfírica caluéri íiwitáise, núa càmfirica cáimacái iicá yáawawa. Nùacawéeridapínacué pía, wáibaida nacái wáapichawáaca. Càitacué píalimápiná piyamáidacawa pibáyawaná íichawa, íicha nacái yái càulenéri wawàsi áibanái

ichùulièricuéca pimànica Dios irípiná. ³⁰ Càmita máiní càulenácué pícha pee-báidáanápínácué nutàacái, pimànínápínácué nacái càide iyúwa nuchùulianácué pía, nùacawéridacáinácué pía, numàacapínácué nacái casímáica pía”, ímaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

12 Néenialíté áiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àya-pulicubàa bànacalé yèewibàa, wáapícha wía yéewáidacaléca. Yá máapíca wía, ínà weedáca achúmáanata trigo ituíná bànacalé fícha wayáapínáwa, judío íiwitáise imàacacáiná wenàiwica needáca nayáapínáwani achúmáanata iyacaná áibanái ibànacale yééná, máapícaalí nía. ² Fariseonái naicácaté weedáca bànacalé iyacaná, yá naicáca yái wamànfíríca iyúwa íibaidacalési ínáté náimaca Jesús irí:

—Piicáca yái namànfínáca. Péewáidacalénái náibaidaca siùca sábadu wayamáidacatáicawa. Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca irí. ³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái írìcuíse wàawirimí rey David íwali, bàaluité máapícaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asianáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuúri capíima ímamisíri írìculé, yái israelítanái isutácatáipíná Dios fícha. Yá iyáaca pan namànfírícaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapíná. Ewita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca, càicáaníta càmitaté yùuwichàida David, nía nacái asianái yèepuníyícatéwa yáapícha, máapícaínáté nía, ínáté catúulécanáca Dios íicáca nía. ⁵ Pidécuéca piimáichaca nacái áiba tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuíse. Moisés ímacaté sacerdotenái càmita namàni nabáyawanáwa éwita náibaidacáaníta templo írìcu sábadu wayamáidacatáicawa. Máiní iwàwacutáca náibaidaca Dios irípiná templo írìcu namànicaténá macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cachàinica templo sábadu fícha iwàwacutácaíná wenàiwica nàaca Dios icàaluíníná èeri imanùbaca, sábadu nacái. ⁶ Quéwa núumacué píri, núa íyéerica cháí pèewi, cachàiníríca núa templo fícha. ⁷ Càmitacué péemíca càinácaalí ímáaná áiba tàacáisi profeta Os-eas itànèericaté Dios inùmaliçuíse. Dios ímacaté: ‘Ewítacué pinúacáaníta madécaná pípirawa iyúwa sacrificio piacaténácué nucàaluíníná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca yái culto pimànfírícuéca nuli càmicaalícáwa piicáca áibanái ipualé, piyúudàcaténá nía’, ímaca yái Diosca. Báisícaalícué péemícaté càinácaalí ímáaná yái tàacáisicatá, yá càmitacué pícháawàa naináwaná íwali báawéeri iyútá, níái nuéwáidacaléca càmfíyéica imàni ibáyawanáwa. ⁸ Iná Dios idéca ichùuliaca núa, asíali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná, èeri imanùbaca, yái sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —ímaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁹ Néeseté Jesús yàacawa, yá iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu írìculé, íyéerica néré. ¹⁰ Iyacaté néeni abéeri asíali icáapi ituwièricawa fícha. Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asáisi imànicaalípináté áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca íináwaná íwali íwallíse, fariseonái náimacáináté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnianáca wenàiwicanái. Iná nasutáca néemiawani, náalimáidacaténá naicáwani. Yá náimaca Jesús irí:

—Wawàwa wáaliacawa càinácaalí píináidacawa. ¿Dios imàacasica wachùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica sábadu iricu wayamáidacatáicawa? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Pidèniacaalícué pipirawa oveja, néese yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa iriculé namusúadacatáise úni, ¿càmitasicué pimusúadacani caquialéta, éwita sábadu iricucáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? ¹² Néeni, máiníiri cawènica wenàiwica oveja fícha. Iná ¿cánácué càmita píalíawa Dios imàacaca wamànica cayábèeri áibanái irí siuca sábadu iricu? —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca irí yái asiali icáapi ituwèiricawa fícha:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asiali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi càide iyúwa abémàa icáapi. ¹⁴ Quéwa fariseonái namusúacanacátawa judíonái yéewáidacàalu fícha, yá nadàbacaté náináidacawa càinápinácaalíté iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa náiwitáise nawàwáanáté nanúacani, yá Jesús yàacawa náicha, manùba quéwa wenàiwica yàacawa yáamiwáise. Jesús ichùniaca macáita cáuláiquéeyéi wenàiwica yàanèyécáté yàatalé. ¹⁶ Yá yàlàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí ichùnianáté nía. ¹⁷ Càité Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

¹⁸ “Yácata nùasu wenàiwica íibaidéerica nulípiná, nuedéerica íibaidáanápíná nulí. Yácata cáininéerica nuicáca, yácata casíimáirica nuicáca. Yá numàacapíná irí Espíritu Santo icùacaténá íiwitáise. Yá icàlidapíná nutàacái càmfíyeyí israelita irí, náalícaténáwa nuwàwaca nàyaca machacàníiri iyú.

¹⁹ Càmita itàanpíná ùulèeri tàacáisi iyú, càmita nacái yéemíanícawa. Canáca nacái yéemièri itàacái imáidáidáaná cachàiníiri iyú calle irìcubàa bamuchúami yàcalé.

²⁰ Imànipíná cayábèeri machawàaquéeyéi irí, iicápiná nacái napualé, cawinácaalí iwàwéeyéica yéetácawa, àta imawèniadacataléta macáita báawéeri.

²¹ Càmfíyeyí israelita yeebáidapíná itàacái, yàasu wenàiwica nacái nía”, íimaca yái Diosca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²² Néeseté natéca matuíri asiali Jesús yàatalé, abèeri matuíri, matàacáiri, demonio idacucáiná íiwitáise. Yá Jesús yúucaca demonio asiali fícha, íná catuíca àniwani, itàaní nacái àniwa. ²³ Néese macáita wenàiwica náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá nasutáca néemiawa níawáaca: “¿Yátasica rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica wacuèrinápiná, wía judíoca?” náimaca nalíwáaca.

²⁴ Néese fariseonái néemlacáináni, yá náimaca nalí: “Yái asiali Jesúsca idèniaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalináca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica fícha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²⁵ Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Iná íimaca fariseonái irí: “Péemiacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Càita nacái yàcalé mìnánái, áibanái néenánái nacái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaca náapichawáaca. ²⁶ Càita nacái, canácatáita Satanás

yúuca yàasu demonionáíwa wenàiwica fícha. Satanás yúucacaalí demonio wenàiwica fíchatá, yá ipéliaca meedá yáawatá. Yásí imáalàacawa nacái yái ichànicatá, yái Satanásca. Iná ¿cánacué càmita pialíawa càmita núuca demonio wenàiwica fícha Satanás fiwitáise iyú? ²⁷ Pidécuéca píimaca núucacasa demonio wenàiwica fícha Beelzebú fiwitáise iyú. Picháawàacaalícué nuináwaná ìwali càì mamàalàacata, yásí iwàwacutácué picàlidaca nulíni cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué náucaca demonio wenàiwicanái fícha. Píaliacuéwa càmita náuca demonio Beelzebú fiwitáise iyú. Iná níata péewáidacalécuéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ²⁸ Núucaca demonio wenàiwica fícha Espíritu Santo fiwitáise iyú, iná nudéca náasáidacuéca pírí Dios icúaca abéechúanaméeyéi wenàiwica péewibàa.

²⁹ “Núucaca demonio wenàiwica fícha nuíwítáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás fícha. Péemiacué áiba comparación: Càide iyúwa cayéedéeri iyáaná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa iriculé áiba cachàiníiri asiali icapèeca iyéedùacaténá fícha yàasu, càmicaalíacáwa cayéedéeri idacùa fíchawa yái cachàiníiri asialica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri imànica càì, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníiri asiali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá fícha wenàiwica. Pidécuéca pitàaníca báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

³⁰ “Píacué càmiíyéica abédanamata fiwitáise núapicha, piùwidecuéca pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeráidacaténá wenàiwica Dios fícha meedá.

³¹ “Iná péemiacué cayába. Dios imàacapiná iwàwawa fíchéi macái fiwitáaná báawéerica wenàiwica imàníirica, itàaníirica nacái Dios ìwali báawéeri iyú, nawènúadacaalí náiwítáisewa nabáyawaná fíchawa. Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná fícha. ³² Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asiali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí fiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yásí Dios imàacaca iwàwawa ibáyawaná fícha. Quéwa itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita quirínama Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná fícha cháì èeri irícu, càmita nacái wàlisáipiná èeri irícu”, fimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

³³ Jesús íimacaté fariseonái irí: “Péemiacué comparación: Cayábéeri àicu yàaca walí cayábéeri yàacàsi. Báawéeri àicu idèniaca iyacanáwa báawéeri. Càita wáalíacawa macái àicu ìwali. Càita nacái píalimácué píalíacawa nùwali piicácáiná càinácaalí numànica. ³⁴ ¡Píacué càiyéide iyúwa àapi iculále! Càide iyúwa àapi imusúadáná iculálewa inúma irícuísewa, càita nacái càmitacué píalimá pitàaníca cayábéeri wawàsi ìwali báawacáinácué píiwítáise. Iná yái báawéeri tàacáisi pitàaníricuécá, pidécuéca pimusúadacani piwàwalícuísewa, yácáinácué piwàwa idéca ipuníacawa báawéeri tàacáisi iyú. ³⁵ Cayábacaalí wenàiwica fiwitáise, yásí itàaníca nacái cayábéeri wawàsi ìwali, yácáiná fiwitáise cayábéeri iyaca iwàwalícu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica fiwitáise, yásí itàaníca báawéeri wawàsi ìwali, yácáiná fiwitáise báawéeri iyaca iwàwalícu. ³⁶ Núumacué pírí, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa, yá yùuwichàidapiná nía ìwalíise macái tàacáisi canéerica iwèni náiméericaté. ³⁷ Càide iyúwa pitàaníiná, yásí Dios iicáanáca pía, yácáiná pitàacái yáasáidaca càinácaalí píiwítáise. Pitàanícaalí cayábéeri wawàsi ìwali, yásí cayábaca Dios iicáca pía iyúwa mabáyawanéeri,

cayábacáiná píiwitáise, yá càmita Dios yùuwichàidapíná pía. Quéwa pitàanícaalí báawéeri wawàsi ìwali, yá báawaca Dios iicáca pía, cabáyawanéeri, báawacáiná píiwitáise, yá Dios yùuwichàidapíná pía”, ímaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

³⁸ Néeseté abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wawàwa waicáca pimànica wawàsi càmfíríca wenàiwica idé imànica —náimaca. ³⁹ Jesús ímaca nalí:

—Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios fícha, pidécuéca písutáca núcha numànnínápiná piicá yái càmfíríca wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué pírí càiri wawàsi. Numàcacáita piicáca numànnínápiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté. ⁴⁰ Càide iyúwaté Jonás iyamáanátéwa manuírí cubái idèerícu máisiba èeri, càita nacái núa asìali Dios néeséerica nùypíná cáli irícu máisiba èeri. ⁴¹ Níara càmfíyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená irícu namichàapínácawa yéetácáisi fícha èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica. Nabàlùapínáwa Dios fípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namànníricaté. Píacué israelita iyéeyéica siùcade pimichàapínácué nacáiwa. Yásí Nínive iyacàlená mìnánáimi nacháawàacuéca piináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive mìnánái nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemíacáinaté profeta Jonás icàlidaca nalí tàacáisi Dios inùmalicuíse. Néese, éwita nùyacáaníta pèewibàa siùcade, núa cachàinírica íiwitáise profeta Jonás ichàini fícha, càicáaníta càmitacué pee-báida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía. ⁴² Ua nacái Sur yàasu cáli íiwalcalumi càmfíichúa israelita umichàapínácawa yéetácáisi fícha ucháawàcaténácué piináwaná ìwali, píacué israelitaca èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéimi. Bàaluitécáiná ùanàaca máiní déecuíse cháí wàasu cáli finatalépiná uémíacaténáté rey Salomón itàacái máiní cáalfacáica, úalfacáinatéwa Dios imàcacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáalfacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáanítacué pèewibàa, núa cachàinírica íiwitáise rey Salomón ichàini fícha, càicáaníta càmitacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía —ímaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

⁴³ Jesús ímaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica fícha, yásí demonio iméeràacawa chuírí cáli finata, yá icutáca iyamáacatáipínáwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipínáwa, yásí ímaca fináidacawa iríwa: ⁴⁴ ‘Nuèpùacawa àniwa nupapèe néréwa yáara wenàiwica nudécatáiseca nùacawa fícha’, ímaca iríwa. Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiséeri càide iyúwa cayábéeri capíi máiséeri natunuérica, nachùnìerica nacái cayába. ⁴⁵ Néese demonio yàaca iwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiníyíéi báawaca fícha. Yá macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwaliculé, nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica irí báawéeri máiní fícha yái báawéerica idàbáanéeri demonio imànníricaté irí quéechacáwa. Càita nacái píacué wenàiwicaca báawéeyéica piùwichàapínácuécawa máiní cachàinníri fícha yái quéechéericaté piùwichàanácuécawa”, ímaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

⁴⁶ Idècunitàacá Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, néese yáatúa yàanàaca néré, Jesús yéénánái yáapicha nacái, nawàwacáináté natàaníca Jesús yáapicha. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capíi fícha. ⁴⁷ Iná áiba fímaca Jesús irí:

—Píatúa, péenánái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwa natàaníca píapicha —fímaca. ⁴⁸ Quéwa Jesús fímaca irí yái asíali icàlidéerica irí naináwaná:

—Péemia yái núumáanáca núatúa iwaliwa, nuénánái iwali nacáíwa —fímaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Jesús iicáidaca walí wía yéewáidacaléca iyéeyéica yáapicha, yá imichàidaca icáapiwa wapualé. Yá fímaca:

—Níái wenàiwicaca nuicáca nía iyúwa núatúanáiwa, nuénánái nacáíwa. ⁵⁰ Yácáiná cawinácaalí wenàiwica imànírica càide iyúwa Núaniri Dios chènuníiséeri iwàwáaná, yácata nuiquéerica càide iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáíwa, núatúa nacáíwa —fímaca yái Jesúsca.

La parábola del sembrador

13 Néeseté yáta èericaté Jesús imusúacawa capíi fícha yàacaténáwa Galilea icalisaniná néré. Yá yáawinacawa càina fínata. ² Yá máiní manùbaca wenàiwicanái nàwacáidáyacacawa yàatalé, iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yá yáawinacawa barca iricu. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nayamáacawa càina fínatata.

³ Néese Jesús yéewáidaca nía manùba comparación iyú. Yá fímaca nali: “Abéeri asíali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabàanána ituínási, yá yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Yàaca icasáaca yàacawa, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèe yàanàaca néré, yá nayáaca fími. ⁵ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cáli fínata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé fími ibacácawa ráunamáita, càmícaíná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese èeri imusúacawa, yá icànaca cachàini, yeemáca yái bànacalé, yá chuicani canácáiná ipichu cayába cáaléeri, iná yéetácawa. ⁷ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha, quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmíta ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Quéwa áiba ituínási yééná yúuwàacawa cayábéeri cáli fínata. Idàwinàacanáamiwa, yá idèniaca iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca, áibanái yéetaná nadèniaca natuínáwa sesenta namanùbaca, áibanái nacái nadèniaca treinta namanùbaca ituíná. ⁹ Càuwíiyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái”, fímaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

¹⁰ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa Jesús yàatalé, yá wasutáca wéemíawani cáná yéewa icàlidaca wenàiwicanái iríni comparación iyú. ¹¹ Jesús fímaca walí: “Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmíta imàaca áibanái yáalíacawa, níái manùbéeyéi càmíiyéica yeebáida itàacái. ¹² Wenàiwica fínáidacaalíwa cayába nutàacái iwali, yá nacái yéemíacaalí càinácaalí fímáaná, yásí Dios imàacaca yáalíacawa mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmíta fínáidawa cayába nutàacái iwali, yásí iimáicha nacái yái achúméerica yáalíericatéwa iwali. ¹³ Iná nuéwáidacáita nía comparación iyú, níacáiná éwita naicácaníta numànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica, càicáaníta càmíta

nawàwa náaliacawa nùwali, cawinácaalí núa. Ewita néemiacaáníta nutàacái nàuwí iyúwa, càicáaníta càmíta nawàwa néemiaca càinácaalí fímáaná yái nutàacáica. ¹⁴ Iná nàyaca càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios fímacaté israelitanái irí:

‘Ewítacué péemiacaáníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalápinácuéwa càinácaalí fímáaná. Ewítacué piicácaaníta madécaná wawàsi pituí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalápináwa càinácaalí fímáaná yái piiquéericuéca’,

fímaca yái Diosca. ¹⁵ Néeseté Dios fímaca israelitanái iwali:

‘Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámi, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Màuwica nía, càmfíyéi iwàwa yéemiaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmfíyéi iwàwa yáaliacawa càinácaalí fímáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri fícha nuwasàcaténá nía nùasu yúuwichàacáisi fíchawa’,

fímaca yái Diosca.

¹⁶ “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, Dios imànicuéca píri cayábéeri manuísíwata píaliacáinacué piicáca yái piiquéericuéca pituí iyúwa, pídecué nacái péemiaca càinácaalí fímáaná yái tàacáisi péemiéricuéca piùwi iyúwa. ¹⁷ Péemiacué cayába, madécaná profetanái, áibanái nacái cayábéeyéi fiwítáise nawàwacaté naicáca núa, yái piiquéericuéca, quéwa càmítaté naicá núa. Nawàwacaté nacái néemiaca yái nutàacái péemiéricuéca, quéwa càmítaté néemiani”, fímaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹⁸ Jesús fímaca walí: “Péemiacué yái fímáanáca, yái comparación ibànéeri iwali. ¹⁹ Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, quéwa càmíta neebáidani, càica níade iyúwa bànacalé yúuwèericawa àyapulicubàa. Yá Satanás yàanàaca, yá imàacaca naimáichaca Dios itàacái. ²⁰ Yái ituínási yúuwèericawa cáli fínata íba yèewiré fímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani casífmáiri iyú. ²¹ Néeseta quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái báisíri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipíchu cayába, íná neebáida itàacái malééná èeri, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namànfínápiná nabáyawanáwa, yásí nayamáidaca neebáidaca Dios itàacái. ²² Yái bànacaléca yúuwèericawa tuíri yèewiré fímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái iwali, quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu iwaliwa, cháí èeri irícuíríca. Cáininá nacái naicáca nàasu cawèníriwa, nawàwacáiná càasuca nía. Macáita yái cháí èeri irícuíríca ichíwáidaca nía, càmíta ibatàa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita cayàcanáni, càita nacái níái wenàiwicaca. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmfíríta quéwa nawàwalicuísewa, íná càmíta máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²³ Quéwa yái bànacaléca yúuwèericawa cayábacatái cáli fímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani tàí fíméeri iyú. Yá namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata iyacanáwa cayábéeri. Abènaméeyéi namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèni-

caalí cien namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí sesenta namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí treinta namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca”, ìimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Ìimaca nalí: “Péemiacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Iyaca càide iyúwa asìali ibànacaalí yèepunicawa ibànacalewa. Ibànaca cayábanaméerita trigo ituíná. ²⁵ Néese táiyápi, yái bànacalé ìiwacali yùuwide yàanàca trigo ibànacalená yùuculé, yá ibànaca manùba báawéeri masicái ìimi trigo nacáiri iicácanáwa, cayábéeri trigosíwa ìinatabàa. Yá yèepùacawa ìícha, yái yùuwideca. ²⁶ Iná yéewa macáita nadàwinàacawa, néese nadèniacaalí nàycanáwa, átata báawanaméeri masicái yáasáidaca ìyacanáwa báawéeri meedá. ²⁷ Néese bànacalé ìiwacali yàasu wenàiwica naicáca báawéeri masicái, yá nàacawa náiwacali yàataléwa nacàlidacaténá iríni yàasu bànacalé ìináwaná ìwali. Náimaca irí: ‘Wáiwacali, pibànacaté cayábanaméerita ituínási. ¿Sísáaná yàanàa yái báawéeri bànacaléca imusuéricawa yèewibàa?’ náimaca. ²⁸ Yá náiwacali ìimaca nalí: ‘Nùuwidequéera càì ibànaca néenibàa báawanaméeri ituínási trigosíwa yèewibàa’, ìimaca nalí. Néese yàasu wenàiwicanái ìimaca irí: ‘¿Pìwàwasica wàaca wacacàaca ìícha yái báawéerica?’ náimaca irí. ²⁹⁻³⁰ Quéwa náiwacali ìimaca nalí: ‘Càmíirita. Picácué picacàa yái báawanaméerica, ipíchanácué picacàaca yáapichata yái cayábéeri trigoca. Tàacá idàwinàacawa abédanamata trigo yáapicha àta weedácatalépináta yái bànacaléca trigoca. Néese yàasu èeri tàacáwa, nuchùuliapíná nùasu wenàiwicawa yeedéeyéi bànacalé ìyacaná needáanápíná yái báawéerica bànacaléca quéechacáwa, nadacùadánápíná ibàpi iyúnama nía, yéewanápíná weemáca nía. Néese nuchùuliapínáca needáanápíná yái cayábéeri trigoca nùasu manuírì capìi irìculé, trigo ituíná yàalu’, ìimaca yái bànacalé ìiwacalica”, ìimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³¹ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwicanái áiba comparación iyú. Yá ìimaca nalí: “Péemiacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa, càicanide iyúwa mostaza ìimi, asìali ibanéerica ibànacale yèewiwa. ³² Ewita achúméerífinacáaníta yái mostaza ìimica, càicáaníta idécanáami idàwinàacawa, yá manuícani macái bànacalé ìícha, yá idàwinàacawa manuícani iyúwa àicusíwa. Iná yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana ìinata”, ìimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

³³ Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá ìimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicanáiwa càicanide iyúwa levadura ìyáaná. Inanái yèewiàdaca levadura másibàawirícatái harina yèewi, àta macáita ìbesi inísàacawa”, ìimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwicanái macái wawàsi ìwali comparación iyú. Yéewáidaca níái manùbéeyéi wenàiwicaca comparación yáawami iyúta. ³⁵ Jesús yéewáidaca nía càì imànicaténá càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanáté tàacáisi Jesús inùmaliçuise. Yáté Jesús íimaca:

“Nucàlidapiná nalíwani comparación iyúwa; nucàlidapiná nalí manùba wawàsi ìwali, càmfíyécáwa wenàiwica yéemìa iináwaná ìwali, Dios idàbacatáiseté èriquéi àta siùca nacáide”, íimaca.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Néeseté Jesús isutáca náicha wawàsi nèepùanápínáwa nacapèe néréwa, níái manùbéeyéi wenàiwicaca. Yá Jesús iwàlùacawa capíi iriculé wáapicha, wía yéewáidacaléca. Néese wàacawa Jesús yàatalé. Wasutáca wéemíawani càinácaalí íimáaná yái tàacáisi icàlidéerica walí báawéeri masicái ìwali. ³⁷ Yá Jesús íimaca walí: “Núa, asíali Dios néeséerica, núacata yái ibànéerica cayábéeri ituínási. ³⁸ Yái bànacalé yàalupináca íimáanáca càicanide iyúwa cháì èriquéi. Yái cayábéeri ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu wenàiwica, yeebáidéeyéica itàacái. Yái báawéeri masicáica íimáanáca càicanide iyúwa báawéeri Satanás yàasu wenàiwica. ³⁹ Yái nùuwide ibànéerica báawéeri masicái, yácata Satanás. Yáta nacái èrica needácatáipináca bànacalé iyacaná, yácata èripiná imáalàacatáipínacawa yái èriquéi. Níái yeedéeyéica bànacalé iyacaná, níacata Dios yàasu ángelnái. ⁴⁰ Càide iyúwa needácaalí báawéeri masicái, neemáanápíná nía quichái iricu, càipiná nacái iyaca imáalàacaalípináwa yái èriquéi. ⁴¹ Núa, asíali Dios néeséerica, nuchùuliapíná nùasu ángelnáiwa nàwacáidáanápíná nùasu wenàiwicanái nèewíise macáita ichiwáidéeyéica wenàiwica namànínápíná nabáyawanáwa, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata. ⁴² Néese nùasu ángelnáiwa yúucapíná báawéeyéi wenàiwica manuñi quichái iriculéwa. Néré wenàiwica náicháanípíná, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa. ⁴³ Cawinácaalí imàníyéica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùulianá, nacànápínáwa mèlumèluñi iyú càide iyúwa èeri icamaláná Wáaniri Dios iyacàle iricuwa. Càuwíyéicaalícué píá, péemiacué cayába nutàacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ Jesús yéewáidacaté wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cawèñiñi wawàsi, áibanái wenàiwica ibèericaté cáli iriculé. Néese asíali yàanàacani, yá ibàliaca àniwani. Néese, casíimáiri iyú, yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, yá iwèniaca iríwa yái cáli bànacalé yàalupináca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cacharrerrosàiri, icutéerica yàacawa perla púubéeyéi íba cayábanaméeyéi cawèñiyéi. ⁴⁶ Néese asíali yàanàaca

perla máiní yáwanáichúa cawènica, yá yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, néese iwèniaca iríwa úái perla cawèníchúa yáwanáica”, fimaca yái Jesúsca.

La parábola de la red

⁴⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Iimaca walí: “Yái Dios icùanaca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa chinchorro náibèeri iyú cubái. Yá asianái yúucaca chinchorro manuíri úni yáaculé. Yá náibàaca macái cubái íiwitáaná. ⁴⁸ Idécanáami ipuníacawa yái chinchorroca, yá asianái iwatàidacani úni yáacuise càina ínatalépiná. Yá náawinacawa nacutáca nèewfise níai cayábanaméeyéi cubáica. Needáca cayábanaméeyéi cubái nàalu iriculéwa. Quéwa náucaca náichawa méetàuculé níai báawanaméeyéica cubáica. ⁴⁹ Càita nacái èeri imáalàacaalípináwa, yásí ángelnái namusúacawa chènunfise naseríacaténá báawanaméeyéi wenàiwica cayábéeyéi wenàiwica ficha. ⁵⁰ Yá náucapiná báawéeyéi wenàiwica manuíri quichái iriculé. Néré wenàiwica náicháanípináca, naamíapiná nacái nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, fimaca yái Jesúsca.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ Néeseté Jesús isutáca yéemíawa wía:

—¿Péemiasicué càinácaalí fimáaná yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí? —fimaca walí yái Jesúsca. Néese wáimaca irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáalíacawa càinácaalí fimáaná —wáimaca irí. ⁵² Néese Jesús fimaca walí:

—Péemiacué comparación: Abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu, idécanáami yéewáidacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, càide iyúwa nucàlidáaná, yásí yáalimá yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái bàaluisàimi iyú, wàlisàiyú nacái, càide iyúwa capíi íiwacali imusúadacaalí yàasu cawèníriwa icuèrica icapèe irícuwa, yái cawèníri bàaluisàimica, yá nacái cawèníri wàlisàica —fimaca yái Jesúsca.

Jesús en Nazaret

⁵³ Néeseté Jesús idécanáamité icàlidaca níai comparaciónca, yá yàacawa. ⁵⁴ Yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Néese idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái judíonái yéewáidacàalu irícu, iyéerica Nazaret iyacàlená irícu. Níai wenàiwicaca nàináidacawa manuísíwata néemiaca icàlidáaná nalíni. Yá náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Càmita báisí imàni yái càmfirica wenàiwica idé imànica. ⁵⁵ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imànírinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níai Santiago, José nacái, Simón nacái, Judas nacái. ⁵⁶ Yéénánái inanái nàyaca wèewibàa meedá. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáalíawa cayába —náimaca. ⁵⁷ Ináté càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. Quéwa Jesús fimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicúise. Níawamita yàasu cáli néeseéeyéi, yéénánái nacái, icapèe irícuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeseéeyéi, nuénánái nacái, nupapèe irícuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca

nutàacái —fìmaca yái Jesúsca. ⁵⁸ Càmitaté Jesús imàni néré madécaná yái càmfìrica wenàiwica idé imànica, càmicáináté neebáida itàacái.

La muerte de Juan el Bautista

14 Néenialíté rey Herodes, yái romanosàiri icuèricaté Galilea yàasu cáli, yéemiaca wenàiwicanái icàlidaca Jesús iináwaná iwali. ² Yá Herodes fìmaca yáapichéeyéi iríwa: “Yácata Juan el Bautistami, Juancáiná idéca imichàacawa yéetácáisi fìcha. Iná yéewa yáalimá imànica yái càmfìrica wenàiwica idé imànica”, fìmaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca.

³ Càica Herodes fìmaca ichùuliacáináté yàasu úwináíwa náibàanápínaté Juan nadacùacaténáni cadena iyú, yá natéca náucacani presoíyéi ibànaliculé. Herodes imànicaté càì isimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, caluéchúa iicáca Juan. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéénásàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéénásàiri fìchawa. ⁴ Ináté Juan yàalàaca rey Herodes. Juan fìmacaté: “Báawéeriquéi peedáanáca péenásàiri yàacawéetúawa”, fìmaca yái Juanca.

⁵ Yá rey Herodes iwàwacaté inúaca Juan isimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, quéwa cáaluca Herodes iicáca wenàiwicanái iiquéeyéicaté Juan iyúwa profeta itàanfìrica Dios inùmalicúise. ⁶ Quéwa áiba èerité rey Herodes imànica manuúri fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicataícaténi. Yá Herodías fìdu iwàlùacawa aslanái iyáacàlu irìculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata aslanái yàacuésemi naicácaténá úa, níái aslanái rey Herodes imáidéeyéica fiesta néré. Herodes iicácáiná ulabàaca, yá usimáidaca Herodes iwàwa manuísíwata. ⁷ Iná Herodes íimaca ulí báisi báisisíwatasa Dios yáaliéricawa Herodes yàanápínaté ulí càinácaalí wawàsi usutéerica fìcha. ⁸ Néese ùacawa utàanica úatúa Herodías yáapichawa quéechacáwa. Néese úái mànacàuca uèpùacawa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pia nulí Juan el Bautista fíwita quírápieli irìcu —úumaca, úacáiná úatúa Herodías uwàwacaté uicáca Juan fíwita utuí iyúwa úalíacaténáwa báisíri iyúcani idéca yéetácawa, yái Juanca.

⁹ Yá achúmaca rey Herodes iwàwa, quéwa iwàwacutátaté imànica càide iyúwa fímáanáté mànacàu irí, níacáiná yáapichéeyéi néemiakaté fímáaná ulí báisi báisisíwatasa Dios yáaliéricawa. Yá Herodes ichùuliaca úwinái nanúanápínaté Juan nàacaténáté ulí fíwitami. ¹⁰ Herodes ichùuliacaté abéeri úwi yàaca iwichùaca Juan fìcha fíwita presoíyéi ibànalicu. Càité Juan yéetácawa. ¹¹ Yá natéca Juan fíwitami quírápieli irìcu. Yá nàaca ulíni úái mànacàuca. Néese utécani úatúa yàataléwa.

¹² Néese Juan yéewáidacalénáimi yàanàaca presoíyéi ibàna néré natécaténá Juan ichéecami. Yá nabàliacani. Néeseté nàaca nacàlidaca Jesús iríni.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹³ Idécanáamité Jesús yéemiaca Herodes iyúunáidaca Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca, yá Jesús yàacawa barca irìcu abéemàalé Galilea icalisaniná fìcha. Wíá yéewáidacaléca wàacawa nacái yáapicha áibalé canácatalé wenàiwica. Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús iináwaná iwali yàanáwa néré, iná nàacawa cáli fínatabàa nérépiná manùba yàcalé fìcha. ¹⁴ Néese Jesús imichàacawa barca fìcha, yá iicáca madécaná wenàiwica néré. Catúulécanáca iicáca nía, yá ichùnìaca

cáuláiquéeyéi wenàiwica natéeyéica yàatalé. ¹⁵ Catáca yàacawa wàwali íná wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús írí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. Iná pichùulia nèepùanápínáwa nawèniacaténá nayáapínáwa yàcalé írìcu —wáimaca írí. ¹⁶ Jesús ímaca walí:

—Càmita iwàwacutá nèepùacawa. Píatacué yàa nayáapíná —ímaca walí. ¹⁷ Néese wáimaca írí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadèniaca cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imidecaná meedá —wáimaca írí. ¹⁸ Jesús ímaca walí:

—Pitécué nulí nía —ímaca walí.

¹⁹ Yá néese Jesús ichùullaca náawinacawa masicái íinata macáita níai wenàiwica manùbéeyéi. Néese yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi írìculéwa, pucháiba cubái imidecaná nacái. Néese iicáida chènuniré, yàaca Dios írí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, yàaca walíni wía yéewáidacaléca, yái yàacàsica. Néese wawacùaca nalíni, níai wenàiwicaca. ²⁰ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá weedáca doce mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéerica. ²¹ Níai iyéeyéicaté yái yàacàsica, cinco mil namanùbaca aslanái. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa náapicha.

Jesús camina sobre el agua

²² Néeseté Jesús ichùullaca wawàlùanápínáwa barca írìculé wía yéewáidacaléca, wachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaniná fícha. Iwàwacaté wàacawa ipíchalépiná idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùanápínáwa fícha. ²³ Néese idècanáamité ibànùaca fíchawa nía, yá yàacawa dúli íinatalé abéerita isutácaténá yáawawa Dios fícha. Catácanáami ìwali, yá iyamáacawa abéerita néré. ²⁴ Quéwa wía yéewáidacaléca wàyaca barca írìcu déeculé cáli fícha. Màladàca yàacawa wàasu barca iwéré cachàini, cáulicáiná ipùa wáipunita. ²⁵ Néese táiyápiwanái, amalácaalí yàacawa wawicáu, Jesús yàacawa mawiénita walí, yèepunfíriwa úni inàniacubàa. ²⁶ Néese wía yéewáidacaléca waicáca yàacawa úni inàniacubàa, yá cáaluca wía báawanama, càmicáínaté wáalfá waicàceni, yá wéemíanícawa wacalùniwa:

—¡Iwàwanásimica! —wáimaca. ²⁷ Yáta Jesús itàaníca walí. Íimaca walí:

—¡Cayábacani, núaquéi, picácué cáalu pía! —ímaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro ímaca írí:

—Nuíwacali, báisícaalí píacani, yá pimáida núa nùacaténáwa píatalé úni inàniacubàa —ímaca yái Pedroca. ²⁹ Néese Jesús ímaca írí:

—Aquialé —ímaca yái Jesúsca. Néese Pedro imusúacawa barca írìcuíse, yá idàbaca yàacawa yèepunícawa úni inàniacubàa Jesús yàatalépiná. ³⁰ Quéwa ipíchawáiseté Pedro yàanàaca Jesús yàatalé, yá iicáca cachàiníri cáuli ipùaca ìwali, íná cáaluca Pedro íináidacawa iwàwawa. Cáalucanacáitani, yá idàbaca isawíacawa. Iná yéemíanícawa icalùniwa Jesús írí:

—¡Nuíwacali, piyúudàa núa! —ímaca yái Pedroca. ³¹ Yáta Jesús iducúa icáapiwa Pedro írí, yá fíibàaca Pedro icáapi ìwali, imichàidacani úníacuíse. Yá ímaca Pedro írí:

—¿Cáná càmita píibàa piwàwawa nuwéré tàì fíméeri iyú? Pidàbacanacáitaté píináidacawa piwàwawa càminápinaté nuyúudàa pía, yáta pidàbacaté pisawíacawa —ímaca yái Jesúsca.

³² Nawàlùacanacáitawa barca iriculé, yáta wiúca cáuli canánama, Jesúscáiná iwàlùacatéwa wàatalé barca iriculé. ³³ Néese wía iyéeyéica barca iricu, wabàlùacawa wàulù ipùata iyúwa Jesús irí, wàacaténá icàaluíniná. Wáimaca irí:
—¡Báisíta Dios lírica pía! —wáimaca irí.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

³⁴ Wachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná fícha, yá wàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. ³⁵ Genesaret yàasu cáli néeseeyéi náalí naicáca Jesús, íná nàaca nacàlidaca iinàwaná iwali macái néenánái iríwa iyéeyéica macái yàcalé iricu Genesaret yàasu cáli. Yá natéca macái cáuláiqueeyéi wenàiwica Jesús yàatalé. ³⁶ Yá nasutáca fícha wawàsi imàacánápiná nadunùacáita ibàle ipùata iwali nachùnìacaténáwa. Yá macáita idunuèyéica ibàle iwali, yá cayábaca nía uláicái fícha.

Lo que hace impuro al hombre

15 Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo iricu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa fariseonái yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemiawani. Náimaca Jesús irí:

² —¿Cáná péewáidacalénái càmìta namàni càide iyúwa wàawirináimi judío yéewáidáaná? Càmìta namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi fiwítáise ímáaná ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ³ Néese Jesús ímaca nálí:

—Báisíta càmìta namàni yáara canéeri iwèni wawàsi càide iyúwaté piawirináimicué yéewáidáaná, càmírica Dios ichùuliaca wamànica. Quéwa pimànicuéca áiba wawàsi báawéeri cachàiníwanái: Pidécuéca pimàacaca píchawa Dios itàacái pimànicaténácué meedá iyúwa píiwitáise ímáaná. ⁴ Bàaluitécáiná Dios ímaca: ‘Pía píaniri ímíétacanáwa, píatúa nacáíwa’, càì ímaca yái Diosca. Yá nacái fimacaté: ‘Aibacaalí itàaníca báawéeri iyú yáaniri iwaliwa, càmicaalí nacái, yáatúa iwaliwata, yásí iwàwacutácué pinúacani’, càì ímaca yái Diosca. ⁵ Quéwa piacué fariseoca péewáidacuéca wenàiwica cayábacasa càì náimaca nániri iríwa, náatúa irí nacáíwa: ‘Càmìta núalimá nuyúudàaca pía; nudéca nucùaca Dios írípináni, yái nuèripinámica pírí, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripiná iyú pía’, càì náimaca nasèenái iríwa. ⁶ Càita péewáidacuéca wenàiwica càmìtasa iwàwacutá nayúudàaca nániriwa, náatúa nacáíwa idécanáami càì náimaca nasèenái iríwa. Íná piacué fariseoca píasáidacuéca piúcaca píchawa Dios itàacái pimànicaténácué iyúwa píiwitáise ímáaná meedá. ⁷ ¡Piacué pucháibéeyéica fiwítáise meedá! Profeta Isaías icàlidacatécué pìwali machacàníiri iyú Dios inùmalicúise. Dios ímacaté:

⁸ ‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmìta cáininá naicáca núa nawàwalicúsewa.

⁹ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàníricasa nulí. Càmìta néewáida wenàiwicanái nutàacái iyú, néese néewáidacáita nía náiwitáise iyúwa’, càì ímaca yái Diosca —ímaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús imáidaca yàataléwa áibanái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Yá ímaca nálí:

—Péemiacué nutàacái, piacué macáita. Píalimáidacué píalíacawa péemiaca càinácaalí ímáaná yái númèeripinácuéca pírí: ¹¹ Càinácaalí yàcàsi iwàluericawa wenàiwica inùmaliculé, càmìta yéewa casacàaca imànica wenàiwica fiwítáise Dios

íicha. Quéwa tàacáisi báawéeri imusuéricawa nanùmaliçuise, yácata casaquèeri imànica náiwitáise Dios íicha —fímaca yái Jesúsca. ¹² Néese wía Jesús yéewáida-caléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí.

—¿Càmitasica pñálíawa máini báawaca fariseonái néemiaca yái pñimáanaca? —wáimaca. ¹³ Quéwa Jesús fímaca walí:

—Péemiacué comparación: Càide iyúwa bànacalé fiwacali iwataacaalí báawéeri yéetaná imusuéricawa ibànacale yèewi, càita nacái Núaniri Dios chènunfíseeri yúucapíná fíchawa cawinácaalí càmfiyéica itàaní Dios inùmaliçuise báisíiri iyú, càmicaíná Dios ibànà nía. Dios imáalàidapíná nacái nàasu tàacáisi cachiwéeri. ¹⁴ Picácué pñináidawa piwàwawa fariseonái itàacái iwalí. Níacata matufyéi fiwítáise meedá, càmfiyéi yáaliíawa báisíiri tàacáisi, íná càmíta náalimá néewáidaca wenàiwica machacàníiri iyú Dios iwalí. Néewáidacáita áibanái càmfiyéi yáaliíawa, íná càica níade iyúwa matufíri itéerica áiba matufíri. Néese pucháibanama náuwàacawa utàwi iriculé. Càita nacái níara fariseoca naméeràidaca áibanái càmfiyéi yáaliíawa —fímaca walí yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Pedro fímaca Jesús irí:

—Picàlida walí càinácaalí fímáaná yái tàacáisica picàlidéerica yàacàsi iwalí —fímaca yái Pedroca. ¹⁶ Yá Jesús fímaca walí:

—¿Néeni, càmitasicué nacái pñalía péemiaca càinácaalí fímáaná? ¹⁷ ¿Càmitasicué pñalíawa macáita yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùma iriculé yàanàaca idèericulé, néese imusúacawa íicha? ¹⁸ Quéwa tàacáisi báawéeri imusuéricawa wenàiwica inùma iríçuise, imusúacawa iwàwa iríçuise. Yácata casaquèerica imànica wenàiwica fiwítáise Dios íicha. ¹⁹ Yácáiná macáita báawéeri fiwítáisesi imusúacawa wenàiwica iwàwa iríçuise. Càita báawéeri fiwítáisesi: Nanúaca wenàiwica; naimáca áiba yáapícha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nanirísíwa nacái; naimáca áibanái yáapícha ipíchawáise needáca nalíwa nía; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmfiná Dios ibatàa wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nachíwáidaca wenàiwica, nacàlida nacái nachíwawa; natàaníca báawéeri iyú áibanái iwalí. ²⁰ Yái báawéeri wawàsica wenàiwicanái imàníirica, yácata casaquèerica imànica wenàiwica fiwítáise Dios íicha; néese, càmicaalí wamàni culto nacáiri wáibáaná wacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo fiwítáise fímáaná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, càmíta casacàa imànica wáiwitáise Dios íicha —fímaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²¹ Yá Jesús yàacatéwa náicha yàacaténawa Tiro iyacàlená yàasu calí néré, Sidón iyacàlená nacái. ²² Néese inanái yàanàaca néré, cananeasàatúa, càmíichúa israelita, iyéechúa néré. Uacawa Jesús yàatalé. Yá umáidaca, úumaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànùerica israelita icuérinápíná, píicá nupualé! ¡Uacáiná nuíduca úuwichàacawa demonio iyacáiná uwàwalicu! —úumaca. ²³ Jesús quéwa masànata uíchani. Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí:

—Pichùulia úa wáicha meedá, uémíanicáiná ùacawa wáamiwáise —wáimaca. ²⁴ Jesús fímaca:

—Dios idéca ibànùaca núa nuyúudàacaténá níawamita Israel itaquénáinámi iwènúadéeyéica fiwítáisewa Dios íicha càide iyúwa ovejanái naméeràacaalíwa náucacawa canácaalí nacuèeriná. Nudéca nùanàaca numáidacaténá nía, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná —fímaca yái Jesúsca. ²⁵ Quéwa úái inanáica ùa-

cawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùlùlù ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná, yá úumaca irí:

—¡Nuíwacali, piyúdàa núa! —úumaca. ²⁶ Jesús ímaca ulí:

—Péemia comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapiná; càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca piacué càmiíyéica israelita —ímaca ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asáisí uebáidacaalí Dios imànnínápiná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa. ²⁷ Néese úumaca irí:

—Báisita, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái iyáacaalí yàacàsi yéénáimi yúuwèericawa náiwacali yàasu mesa yáapiré, càita nacái nuwàwa Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca. ²⁸ Néese Jesús ímaca ulí:

—¡Pía inanái, pidéca peebáidaca nulí manuísíwata! Yá nudéca numànica càide iyúwa pisutáaná nuícha —ímaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úái inanái fiduca, demoniocáiná yàacatéwa uícha.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Néeseté Jesús yàacawa náicha, yá yàanàaca Galilea icalisaniná icàinalená néré. Néesecáwa yàacawa dúli finatalé, yá yáawinacawa néré. ³⁰ Manùba wenàiwica yàanàaca yàatalé, natéca náapichawa wenàiwica éeruífeyí yàabàli, matufíyeyí nacái, cacháunéeyeyí nacái, matàacáiyeyí nacái, áibanái cáuláiqueeyeyí nacái manùbéeyeyí. Yá natéca nía, namàacaca nía cáli íinata Jesús ípunita. Yá Jesús ichùnìiaca nía macáita. ³¹ Iná níái manùbéeyeyí wenàiwicaca náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, imànicáinaté cayábéeri wawàsi íiwitáise iyúwa. Néemiaca matàacáiyeyimi itàanica cayába. Naicáca nacái cacháunéeyeyimi iiná cayábaca nía; níái éeruífeyimi yàabàli nacái nàipinàanica cayába; nía nacái matufíyeyimica naicáidaca cayába. Yá nadàbaca nàaca Dios irí cayábéeri, yái Dios Israel itaquénáinámi yèerica icàaluíniná.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

³² Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía yéewáidacaléca. Yá ímaca walí:

—Catúulécánaca nuicáca níái wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba èeri, idéca nacái imáalàacawa náicha nayáacalé. Càmita nuwàwa nubànùaca nía määpiíyeyica nacapèe néréwa, ipíchaná nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa —ímaca yái Jesúsca. ³³ Néese wáimaca irí:

—Quéwa, càmita wáalimá weedáca yàacàsi cayába nayáapináwa, níái manùbéeyeyica cháí, canácatáica yàcalé —wáimaca. ³⁴ Néese Jesús isutáca yéemiawa wía:

—¿Càisimalénácué pan ìya pirí? —ímaca walí. Néese wáimaca irí:

—Siete namanùbaca pan, máisibáanata cubái imidecaná púubéeyeyí nacái —wáimaca.

³⁵ Néese Jesús ichùuliaca náawinacawa cáli finata níái wenàiwicaca. ³⁶ Néese yeedáca siete namanùbaca pan icáapi iriculéwa, cubái nacái. Yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadacani, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca. Néese wawacùaca wenàiwicanái írini. ³⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani, yá weedáca siete mapíiri imanùbaca yàacàsi yéénáimi imàaquéericawa. ³⁸ Níái iyéeyéicaté yái yàacàsica, cuatro mil namanùbaca asianáica. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa asianái yáapicha. ³⁹ Néeseté Jesús imàacaca

wenàiwicanái nèepùacawa fícha. Yá iwàlùacawa wáapicha barca iriculé. Néese wàacawa Magadán yàasu cálré, iyéerica abéemàalé Galilea icalìsaniná fícha.

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

16 Néeseté abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé saduceonái yáapicha. Yá nadàbaca natàaníca Jesús yáapicha, càmfíyéi yeebáida Dios néeséericaní yái Jesúsca. Yá nawàwacaté náalimáidaca naicáwani imànicaténá áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíise. Yá nasutáca fícha imànfinápiná naicá áiba wawàsi ichàini iyúwa, áiba wawàsi càmfíríca wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíiri iyúani Dios néeséericatani.

² Quéwa Jesús fímaca nalf: “Péemiacué comparación: Táicacaalícué pìwali cháí Israel yàasu cáli finata, yá píimacuéca: ‘Táwicha cayába èeri waicácáiná quíiréeri acalèe siùca èeri’, càicué píimaca. ³ Néese áibaalícué amalácaalí piwicáu, yá píimacuéca: ‘Siúcata báawéeri èeri waicácáiná quíiréeri acalèe cháí Israel yàasu cáli finata’, càicué píimaca. ¡Píacué pucháibéeyéica fiwitáise!, píalíacuécawa càinácaalí fímáaná yái capíraléeri cáli iicacánáwa. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáíwa càinácaalí fímáaná yái numànfináca siúcade pèewibàa, quéwa picàlidacáitacué pichíwawa càmitasa píalíacuéwa cawinácaalí núa. ⁴ Píacué báawéeyéica fiwitáise, píacué nacái iwènúadéeyéica fiwitáisewa Dios fícha, pidécuéca pisutáca nuícha numànfinápiná piicá yái càmfíríca wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué pírí càiri wawàsi. Numàacapínacué piicá abéerita numànfiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté”, fímaca yái Jesúsca. Néese Jesús yèepùacawa náicha.

La levadura de los fariseos

⁵ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca, watéca wàacawa Jesús Galilea icalìsaniná abéemàalé, quéwa waimáichacaté watéca pan wayáapínáwa. ⁶ Yá Jesús fímaca walí: —Péemiacué cayába comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacái —fímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese wía yéewáidacaléca càmita wéemí càinácaalí fímáaná yái comparación Jesús icàlidéerica walí íná wáimaca walíwáaca:

—¡Idéca càì fímaca walí càmicáiná waté pan wayáapínáwa! —wáimaca. ⁸ Jesús yáalfacawa wáináidánáwa, íná fímaca walí:

—¿Cánácué píima canácase pírí pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¡Cánácué càmita píibàa piwàwawa nuwéré! ⁹ ¿Cánácué càmita peeabáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapíná càinácaalícué pimáapuèrica? Iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíté iyáaná nuwacùacaalíté wenàiwicanái irí pan nayáapíná. Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapíná níái cinco mìl namanùbaca asíanáica, yácué pìwacáidacaté madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ¹⁰ Néese àniwa idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná níái báinúaca mìl namanùbaca asíanáica, yá pìwacáidacatécué madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. Iná ¿cánácué càmitàcáwa píalíawa núalimáca nùaca piyáapíná? ¹¹ ¿Cánácué càmita píalíawa càmita nutàaní pan ìwali? Péemiacué comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacái, ipíchanácué báawaca namànica píiuitáise nacái —fímaca yái Jesúsca.

¹² Inaté átata wáalfacawa Jesús càmita yàalàa wía pan yàasu levadura fíchaná. Néese yàalàaca wía fíchaná yái fariseonái yàasu tàacáisi cachíwéerica, saduceonái

yéewáidáaná nacái. Yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica, càicanide iyúwa levadura. Càide iyúwa levadura imànníná ibàacanéri iyú, imàacaca macáita íbesi inísàacawa, càita nacái fariseonái, saduceonái nacái néewáidaca wenàiwica nachíwa iyúwa, quéwa ibàacanéri iyúta. Wenàiwicanái càmita náalíawa cachíwéerica nàasu tàacáisi. Càita fariseonái iméeràidaca madécaná wenàiwica Dios fícha namànicaténá nabáyawanáwa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹³ Jesús idécanáamité yàanàca Cesarea de Filipo ìyacàlená itéese, yá isutáca yéemiawa wía, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwica? ¿Cawiná núa, núa asíali Dios néeseérica? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Yá wáimaca írí:

—Abénaméeyéi íimaca píwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juan idé-casa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèpuèricasa yàanàca àniwa, yái profeta Dios ímèericaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái íimaca profeta Jeremíascasa pía, imichèericasawa yéetácáisi fícha, càmicaalí nacái, náimaca áiba profetaca pía nacái, itàaníiricaté Dios inùmalicuíse bàaluité —wáimaca.

¹⁵ Néese Jesús íimaca walí:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Simón Pedro íimaca írí:

—Mesíasca pía, yái cáuri Dios lírica, yái icuèripínaca wía, Dios ibànùerica walí, wía israelitaca —íimaca yái Pedroca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca Pedro írí:

—Dios idéca imànica pírí cayábéeri, Simón, Jonás lírica. Canácata wenàiwica yáaliméeri imàacaca píalíacawa nùwali cawinácaalí núa. Abéerita Núaniri Dios chènuníseeri idé imàacaca píalíacawa nùwali. ¹⁸ Siúcade núumaca pírí Pedrocata píipidenáca íimáanáca “achúméeri íba”. Quéwa péemia comparación: Yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa píimaca nùwali ìyaca càide iyúwa cachàiníiri íba manuúri nabàlùadéeripíná íinata manuúri capíi. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nàypíná càide iyúwa manuúri capíi ibàlùacaalíwa, abédanamapínata náiwitáise neebáidaca iyúwa píimáaná nùwali Mesíasca núa, yái Dios lírica. Péemia comparación: Càide iyúwa canáaná yáaliméeri imáalàidaca manuúri capíi ibàlùericawa cachàiníiri íba íinata, càita nacái canácata yáaliméeri imawèniadaca càiripínata nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, éwita yéetácáisi piná, canácata yáaliméeri imáalàidaca nía, canásíwata. ¹⁹ Numàacapíná picàlidaca nutàacái wenàiwicanái írí, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios írpiná, yéewanápiná nawàlùacawa Dios ìyacàle iriculé Dios icuàacataléca macáita chènuniré. Píalàapíná nùasu wenàiwicanái namànnínápiná cháí èeri iricu càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ìyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese Jesús yàalàaca wía, wía yéewáidacaléca ipíchaná wacàlidaca áibanái írí Mesíascani, yái wacuèrinápínaca Dios ibànùerica walí, wía israelitaca.

Jesús anuncia su muerte

²¹ Néenialíté Jesús idàbaca icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, iwàwacutáanáaté yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré. Jesús íimaca israelita icuèrinánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu nàuwichàidáanápinaté manuúswatani, yá nanúanápínaténí yái Jesúsca. Quéwa

Jesús fimaca imichàanápínátéwa yéetácáisi ícha másiba èeri irìcu. ²² Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta wáicha, yá idábaca yàlàaca Jesús cachàiníiri iyú ipíchaná icàlidaca càiri. Yá Pedro ímaca irí:

—¡Nuíwacali, Dios càmita iwàwa picàlidaca càiri wawàsi! ¡Canácatáita yéewa piùwichàacawa càì! —fimaca yái Pedroca. ²³ Quéwa Jesús iwènúacawa Pedro ícha. Yá fimaca Pedro irí:

—¡Piawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise, píalimáidacáiná núa, numànínapíná nubáyawanáwa! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnáná íiwitáise iyáaná —fimaca yái Jesúsca. ²⁴ Néesezáwa Jesús fimaca walí macáita, wía yéewáidacaléca:

—Abéericaalí péenacué iwàwa yàacawa núpicha iyúwa nuéwáidacalé, néese càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía. Iwàwacutá matufbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. ²⁵ Níacáiná cawinácaalí càmfíyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmfíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniapíná nacáucaawa càmfíiri imáalàawa. ²⁶ Ewita wenáiwica yeedácaalí iríwa macáita cháì èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa ícaucaawa càmfíiri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá írini, macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. Canácainá áiba wawàsi wenáiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa ícaucaawa càmfíiri imáalàawa, idécanáami yúucaca íchawani. ²⁷ Núacáiná, asiali Dios néeséerica, nùanàpiná àniwa Núaniri Dios íiwitáise yáapichawa mèlumèluíri iyú, Dios yàasu ángelnáí yáapicha nacáíwa. Yá nùapíná macái èeri mìnáná iwèni ìwalíise yái namànírica. ²⁸ Péemiacué cayábani, abénaméeyéicué péená ìyéeyéica cháì siúcade, càmita néetápináwa ipíchawáise numàacaca núawawa naicáca núa càide iyúwa abéeri nacuerínásàiri, núa asiali Dios néeséerica —fimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

17 Néeseté seis èeri natàanícadénáami càì, yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái yái Santiago iméeréerica. Yá Jesús yàacawa wáicha dúli chènunfíri fínatalépiná, itéca másiba wéená. ² Néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Yá mèlumèluwaca inàni icànaca càide iyúwa èeri icànaná, ibàle nacái iwènúacawa cabalèewaca càide iyúwa camalási. ³ Yáta níái másiba wéenáca ìyéeyéica néré naicáca profeta Moisés, profeta Elías nacái natàanica Jesús yáapicha. ⁴ Néese Pedro ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyáanáca cháì! Piwàwacaalí, yásí numànica másiba capíi yána wawàwalínapínacué pía, abéeri pirípiná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —fimaca yái Pedroca.

⁵ Néese idècunitàacá Pedro itàanica, yá mèlumèluíri acalèe ibàliaca nía catámèeri iyú. Yá néemíaca Dios itàacái acalèe yèewíise. Càì fimaca: “Yácata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemiacué itàacái”, fimaca yái Diosca. ⁶ Néemíacanacáitani níái yéewáidacaléca másiba, yá náuwàa naliacawa nanumáawawa cáli iwéré Jesús ípunita nàacaténá icàluíniná. Yá cáaluca nía

báawanama. ⁷ Néese Jesús yàacawa nàatalé. Yá imàacaca icáapiwa nàwali. Iimaca nalí:

—Pimichàacuéwa; picácué cáalu pía —íimaca nalí. ⁸ Naicáidaca néré, yá canácata naiquéeri áibanáica, abéerita Jesús naicá. ⁹ Néese idècunitàacá nalicùacawa dúli finatáise, Jesús yàalàaca nía. Iimaca nalí:

—Picácué picàlida áibanái iríni yái péemièricuéca, piiquéericuéca nacái, yái yéenáiwánási nacáirica àta numichàacatalépinátawa yéetácáisi fícha, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese Jesús yéewáidacalénái máisiba nasutáca néemiawani. Náimaca irí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yéepua yàanàaca quéechacáwa aléi èeri irículé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cáná yéewa càì náimaca, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu? —náimaca. ¹¹ Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami iináwaná ìwali:

—Báisíta, iwàwacutácaté profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechatécáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemiaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. ¹² Quéwa núumacué pirí abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica, quéwa càmitatè náalí ìwali Elías nacáiricaténi. Yátè namànica irí báawéeri càide iyúwaté nawàwáaná. Càita nacái núa, asiali Dios néeséerica, nùuwichàapínacawa namàni-caalípiná nulí báawéeri —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yéewáidacalénái náalícatéwa Jesús icàlidaca ìyaca nalí Juan el Bautistami iináwaná ìwali.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

¹⁴ Nàanàacaté wenàiwicanái yàatalé, yá abéeri asiali yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

¹⁵ —Nuíwacali, piicácáwa nuiri ipualé, demoniocáiná idacùaca íiwitáise cachàiníiri iyú, yá yùuwichàacawa báawanama, yái nuirica. Madécaná yàawiría yúuwàacawa quichái irículé, úni yáaculé nacái. ¹⁶ Nudéca nutécani péewáidacalénái yàatalé nachùniacaténáni, quéwa càmita nadé náucaca fícha demonio —íimaca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—¡Píacué càmfíyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pìanàidacué cháni, yái ùuculiirica —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá yúucaca demonio ùuculiiri fícha. Yáta cayábaca yái ùuculiirica.

¹⁹ Néesetécáwa wía Jesús yéewáidacaléca watàaníca Jesús yáapicha méetàucuta wenàiwicanái fícha. Yá wasutáca wéemiawani:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? —wáimaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmíicáinácué peeabáida Dios macái pichàini iyúwa. Péemiàcué cayába, peeabáidacaalícué Dios, éwita achúmacáaníta càide iyúwa achúméeríina mostaza íimi, yásí pìalimácué pichùuliaca dúli isirùacawa méetàuculéta càì: ‘Pimichàawa, pìa pibàlùacawa áibacatalé’, yásí dúli yàacawa. Báisícaalícué peeabáidaca Dios, yásí pìalimácué

pimànica macáita. ²¹ Quéwa máinícué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutá Dios quéechacáwa, pimàacacué píchawa nacái piyáacaléwa, pidéénápinácué piúcacani wenàiwica íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

²² Néeseté idècunitàacá Jesús yèepunícawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Galilea yàasu cáli finatabàa, yá icàlidaca walí yái tàacáisica. Iimaca walí:

—Aiba wenàiwica presopináca namànica núa namàacacaténá áibanái asianái in-úaca núa, núa asiali Dios néeséerica. ²³ Yá nanúapináca núa. Quéwa máisiba èeri iricu yásí nucáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca. Néese wéemìacanáami yái tàacáisica, yá achúmaca wawàwa manuísíwata.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Néeseté Jesús, wía nacái yéewáidacaléca wàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Nàyaca néré abénaméeyéi ìwacáidéeyéica plata camuí imanùbaca nachùnìacaténá judíonái yàasu templo. Yá nàacawa natàaníca Pedro yáapicha. Yá nasutáca néemìawani:

—Yáara yéewáidéerica pía, ¿càmitasica ipáyaida íichawa camuí imanùbaca nachùnìacaténá templo? —náimaca.

²⁵ —Báisíta, ipáyaidéeri —íimaca yái Pedroca. Néese Pedro iwàlùacanacáitawa capíi iriculé, yáta Jesús càì íimaca irí quéechacáwa:

—Simón, ¿càinásica pínáidacawa? ¿Cawiná íicha needá plata níara icuèyéica cáli cháí èeri iricu? ¿Needásica plata néenibe íichawa, áibanái íichatasica? —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Pedro íimaca irí:

—Aibanái íicha —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Iná néenibe càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawa. Càita nacái càmita iwàwacutá nupáyaidaca nachùnìacaténá Núaniri Dios icapèewa, yái temploca, Iir-icáiná núa. ²⁷ Quéwa càmita wawàwa báawaca wamànica nawàwa. Piawa Galilea icalisaníná néré. Piúca néré puiwi. Peedá yái idàbáanéerica pibaláca cubáica. Yásí pianàaca moneda cubái inùmalicu, abéechúa moneda cawèníchúa pipáyaidacaténá nalí nulípináni, pirípiná nacáíwa. Pidécánáami pianàaca yái plataca, yá pitéca nàataléni pipáyaidacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

¿Quién es el más importante?

18 Néenialíté, wía Jesús yéewáidacaléca, wàacawa Jesús yàatalé. Yá wasutáca wéemìawani:

—¿Cawinásica wéená máiní cachàinipiná náicha canánama icùacaténá macáita èeri mìnánái piápicha? —wáimaca. ² Néese Jesús imáidaca yàataléwa abéeri sùmài ibàlùacaténáwa wèewi. ³ Yá Jesús íimaca walí:

—Càmitacué plínáidawa machacàníri iyú. Péemìacué cayába, càmicaalícué pi-wènúada piíwitàisewa àniwa plínáidacaténáwa càide iyúwa sùmài fínáidáanáwa, càmfiri cáimacái iicáca yáawawa, néese canácatáita yéewa Dios yéenibecuéca pía, Dios icùacaténácué pía. ⁴ Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitàisewa fínáidacaténáwa càide iyúwa yái sùmài yána fínáidáanáwa, càmfiri cáimacái iicáca yáawawa, yácata máiníiripiná cachàini náicha canánama áiba èeriwa Dios ìyacàle iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ⁵ Pimànicaalícué cayábéeri nuípídená

ìwali sùmai írì, càiride iyúwa yái sùmaica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimànírica sùmai írì càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁶ Jesús íimaca: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níai púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yúuwichàidapíná manuísíwatani. Cayába cachàini írítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuíri íba ícanápi ìwalíse, náucacaténáni manuíri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí íisicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri írìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiníwanái yúuwichàapínacawa áibanái fícha infierno írìcu. Iná cayába cachàini írítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁷ ¡Máini nàuwichàapínacawa níai èeri mìnanaica, nàyacáiná madécaná wawàsi cháí èeri írìcu imàaquéerica wenàiwica fínáidacawa namànífinápiná nabáyawanáwa! Macái èeri imanùbaca iyaca càiri wawàsi, quéwa ¡máini Dios yúuwichàidapíná cawinácaalí wenàiwica yáalimáidéerica áibanái namànífinápiná nabáyawanáwa!

⁸ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, plabàli iyú nacáíwa pianápináwa aléera càmicatalé Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa pí-witáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa, yàabàli nacáíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa, yàabàli iyú nacáíwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno írìculé, yái manuíri quicháica, càmfírica ichacàwa, càirip-inéerita iyaca. ⁹ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápiná wawàsi càmfírica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno írìculé, yái manuíri quicháica”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola de la oveja perdida

¹⁰ Jesús íimaca walí: “Picácué piicá níai sùmanáica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni meedá, picácué nacái pimàni nalí báawéeri. Núumacué pirí Dios yúuwichàidapíná cawinácaalí càì imànírica, níacáiná Dios yàasu ángelnái icuèyéica níai sùmanáica náalimá nàacawa Núaniri Dios chènuníiséeri yàatalé chácataínápinácaalí nawàwa naicácani, natàanícaténá Dios yáapicha. ¹¹ Iwàwacutácué cawènica pi-icáca sùmanái, núacáiná, asiali Dios néeséerica, nudéca nùanàaca aléi èeri írìculé nuwasàcaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha, níai iméerèeyéicawa Dios fícha.

¹² “¿Càinácué piínáidacawa ìwali yái comparaciónca? Asiali idèniacaalí cien namanùbaca ipíra ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa íiwacali íichawa, yásí náiwacali imàacaca ipíranáíwa noventa y nueve namanùbaca dúli inàliméeri yèewiré, yásí yàaca icutáca yái yúuquéricawa fícha. ¹³ Yàanàacaalíni, yásí iyaní-dacawa ipíra ìwaliwa manuísíwata fícha yái iyanídáanácawa noventa y nueve na-

manùbaca ìwali, níái càmfíyéica iméeràawa íicha. ¹⁴ Càitacué nacái Píaniri Dios chènuníiséeri cáinináca iicáca níái púubéeyéica. Càmita iwàwa áiba yúucacawa íicha, ibatàa abéeripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Cómo se debe perdonar al hermano

¹⁵ Jesús íimaca walí àniwa: “Aibacaalí imàni pírí báawéeri, pía pitàaníca yáapicha abéerita. Picàlida íríni machacàníiri iyú, yái imànfíríca pírí báawéeri. Yeebácaalí pitàacái, yásí abédanamata íiwitáise píapícha àniwa. ¹⁶ Quéwa yái imànfíríca pírí báawéeri, càmicaalí yeebá pírí, yá pimáida áiba wenàiwica, cawàwanáta pucháiba wenàiwica nacái, nàacaténáwa píapícha yàatalé náalfacaténáwa ibáyawaná ìwali. ¹⁷ Néese càmicaalí nacái yeebá nalf, yái imànfíríca pírí báawéeri, néese picàlida íinàwaná nalf níái iwacáidáyaquéeyéicawa yéemièyéica Dios itàacái. Néese càmicaalí yeebá mamáalàacata, yá iwàwacutá piicàcani càiride iyúwa wenàiwica càmfíri yeebáida Dios itàacái, càita nacái càiride iyúwa wenàiwica yeedéeri plata yéenánái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobièrno írípiná. Iná iwàwacutá càmita piwacáidáyacacawa yáapícha.

¹⁸ “Péemiàcué cayábani, càinácaalí wawàsi càmfírícuéca pimàaca namànica cháí èeri írìcu, yáta nacái Dios chènuníiséeri càmfíri imàaca namànica. Càinácaalí wawàsi nacái pimàaquéerícuéca namànica cháí èeri írìcu, yáta nacái Dios chènuníiséeri imàaquéerica namànica.

¹⁹ “Núumacué pírí pucháibacaalícué pía cháí èeri írìcu abédanamacaalícué píiwitáise píapíchawáaca pisutáanápínacué Dios íicha iyúudàanápíná pialàaca péenásàiriwa, yásí Núaniri Dios chènuníiséeri imànicué pírí càide iyúwa pisutáanacué Dios íicha. ²⁰ Ata alénácaalí nàyaca pucháiba yeebáidéeyéica nutàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa nuípidená ìwali, áibaalí nacái máisiba nàwacáidáyacacawa nuípidená ìwali, yásí nùyaca néré náapícha, íná Núaniri Dios yéemiàcué pisutáaná íicha”, íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese Pedro isutáca yéemiàwa Jesús:

—Nuíwacali, ¿càisimaléná yàawíríá iwàwacutá numàacaca nuwàwawa ibáyawaná íicha càinácaalí báawéeri áiba wenàiwica imànfíríca nulí? ¿Numàacasica nuwàwawa ibáyawaná íicha siete yàawíríasica? —íimaca yái Pedroca. ²² Jesús íimaca írì:

—Càmita núuma pírí pimàacáanápíná piwàwawa ibáyawaná íicha siete yàawíríá. Néese núuma pírí, pimàaca piwàwawa ibáyawaná íicha siete yàawíríá setenta imanùbaca fimáanáca cuatrocientos noventa imanùbaca yàawíríá iwàwacutá pimàacaca piwàwawa íicha càinácaalí báawéerica imànfíríca pírí —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ Jesús íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa ìyaca càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri imàníná. Yái nacuèriná iwàwacaté yàasu wenàiwicanái ipáyaidaca íichawa imawèniacálecawa. ²⁴ Néese idàbáanéeri asiali needéerica nacuèriná yàataléwa, imawèniaca icuèriná íichawa manùba millones. ²⁵ Néese càmicáiná yáalímá ipáyaidaca íichawani, íná nacuèriná ichùulíaca nawéndaca asiali áibanái írì, yàacawéetúa yáapíchawa nacái, yéenibe yáapíchawa nacái, macáita yàasumi nacái yéewanápiná nacuèriná yeedáca íríwa àniwa achúmáanata yéená yái platami yàasu wenàiwica imawènièrica íicha. ²⁶ Néese yái íibaidéerica yéemiàcaalíni, yá ibàlùacawa yùululú iyúwa yàacaténá icuèriná icàaluínínáwa, yéewanápiná

icuèriná iicáca ipualé. Yá isutáca icuèriná fíchawa manuísíwata càì: ‘Nuíwacali, picùacáwa quiríta matuíbanáitàacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, fímaca. ²⁷Néese catúulécánáca icuèriná iicácani. Yá iwasáacani, imàaca nacái iwàwawa asiali imawèniacále fícha, yéewanápiná càmíta quirínama iwàwacutá ipáyaidaca fíchawani. Néese icuèriná imàacaca asiali yàacawa matuíbanáita.

²⁸“Yái fíbaidéerica idécánáami yàacawa icuèriná fíchawa, yá yàanàaca in-acáiriwa fíbaidéeri imawènièrica fícha achúmáanata plata. Néese idàbáanéeri asiali fíbaaca inacáiriwa icanápi ìwalfise cachàinfíri iyú, batéwa inúacani. Yá fímaca inacáiri iríwa: ‘Pía nulí nùasu plata yái pimawènièrica nuícha’, fímaca irí. ²⁹Néese yái inacáiri ibàlùacawa yùlulúi ipùata iyúwa yàacaténá icàaluíniná, yái idàbáanéeri asialica, isutácaténá iicáanápiná ipualé. Yá fímaca: ‘Picùacáwa quiríta matuíbanáitàacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, fímaca irí.

³⁰Quéwa yái idàbáanéeri fíbaidéerica càmírita iwàwa càì, yá yúucaca inacáiriwa presoíyéi ibànaliculé àta ipáyaidacataléta fíchawa yái imawèniacálecawa. ³¹Aibanái fíbaidéeyéi naicácaté càinácaalí iyáaná, yá máiní achúmaca nawàwa ìwalfise. Yá nàaca nacàlidaca iináwaná ìwali nacuèriná iríwa. ³²Iná nacuèriná imáidacani yàataléwani yái idàbáanéerica yàasu wenàiwicaca. Yá nacuèriná fímaca irí: ‘Pía nùasu wenàiwica báawéeri íiwitáise meedá. Numàacacaté nuwàwawa fícha macáita yái pimawèniacálemica, pisutácáináté nuícha manuísíwata. ³³Nuicácaté pipualé, íná iwàwacutáca piicáca áibanái ipualé nacái, càide iyúwa nùyáaná’, fímaca yái nacuèrináca. ³⁴Yá máiní calúaca yái nacuèrináca, yá yúucaca asiali presoíyéi ibà-naliculé nàuwichàidacaténáni mamáalàacata ipáyaidacaténá fíchawa càiripináta yái imawèniacálemicawa”, fímaca yái Jesúsca. ³⁵Néese Jesús fímaca:

—Càita nacái Núaniri Dios chènuníiséeri yùuwichàidapínacué pía canánama càmicaalícué pimàaca piwàwawa nabáyawaná fícha báisíiri iyú, càinácaalí báawéerica áibanái imàníricuécá pírí —fímaca walí yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

19 Idécánáamité Jesús icàlidaca nalíni, yá yàacawa Galilea yàasu cáli fícha wáapícha, wía yéewáidacaléca. Yá wàanàaca Judea yàasu cáli ínatalé, yái cáli iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába fícha. ²Yá madécáná wenàiwica yàacawa yáamíise, nàwacáidáyacacawa yàatalé. Yá ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica néré.

³Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani itàanínápiná báawéeri iyú yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalfise. Yá nasutáca néemiawani:

—¿Pimàacasica asiali imàacaca fíchawa ínuwa àta càinácaalí wawàsi ìwalfise iwàwéerica imàacaca úa meedá? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ⁴Néese Jesús fímaca nalí:

—Pidécuéca piléeca Dios itàacái profeta itànèericaté, quéwa càmítacué piwàwa peebáidacani. Profeta itànàacaté tàacáisi fíméerica Dios idàbacaté wenàiwicanái quéechatécáwa. Dios ‘idàbacaté idàbáanéeri asiali, idàbáanéechúa inanái nacái’, càì itànàaca yái profetaca. ⁵Dios fímaca nacái: ‘Iná asiali yàacawa yáaniri fíchawa, yáatúa fícha nacáíwa iyacaténá abédanamata ínu yáapichawa, yásí nuicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica’, fímacaté yái Diosca. ⁶Iná idécánáami asiali iimáca úapícha, yá càmíta quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica,

néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica. Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níái Dios imàaquéeyéica iyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —fìmaca yái Jesúsca. ⁷ Néese nasutáca néemìawa Jesús àniwa:

—Quéwa, Dios imàacaca asiali yúucaca fìchawa fínuwa, yácáiná profeta Moisés ichùuliacaté asiali yàanápíná cuyàluta fínu iríwa, abéeri cuyàluta icàlidéerica áibanái irí idéca yúucaca úa, náalfacaténáwa manìrica úa. Yá idécanaami yàaca ulíni, yá yáalimá ibànùaca fìchawa úa —náimaca. ⁸ Jesús fìmaca nalí:

—Yái profeta Moisés càmítatè ichùulia náucáanápíná náichawa náinuwa, néese bàaluité imàacacué pibànùaca pífchawa pfinuwa máinícaalí báawaca piicáca úa, ipíchanácué pimànica ulí báawéeri cachàiníwanái mamàalàacata máinícaínácué báawaca píwítáise píacué israelitaca. Quéwa quéechatécáwa Dios idàbacaalítè wenàiwica, càmítatè ibatàa namàacaca náichawa náinuwa, íná báawacuéca Dios iicáca yái píucáanácuéca pfinuwa siùcade. ⁹ Siùcade núumacué pirí, asiali imàaca-caalí fìchawa fínuwa càmífhúacáwa iimá áiba asiali yáapicha càmírica unírísíwa, yá yeedácaalí áiba finupínáwa, imànica ibáyawanáwa idàbàanéechúa fínu iríwa. Aiba nacái yeedácaalí finupínáwa abéechúa náuquéechúami, imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácaíná úapicha, úái áiba asiali fínuca —fìmaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese wía Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa asiali yúucaca fìchawa fínuwa, yá máiní càulenáca náichani. Cayába cachàini nalítáni càmicaalí needá nàinupínáwa —wáimaca. ¹¹ Jesús fìmaca walí:

—Báísíta, quéwa càmita macái wenàiwica náalimá nàyaca abéerita, níawamita Dios imàaquéeyéica iyaca càì casíimáiri iyú. ¹² Abénaméeyéi càmita náalimá naduica, namusúacáináwa càì, íná càmita needá nalíwa. Aibanái nacái càmita náal-imá naduica, áibanáicáiná náíríadacaté nía báawéeri iyú. Aibanái nacái nadéca nàináidacawa nàyáanápíná càiripínáta càide iyúwa wenàiwica càmíiyéi yáalimá iduica yéewacaténá nàyaca matufbanáiri iyú èeri fìcha, náibaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Cawinácaalí yáaliméeyéica iyaca càì abéerita casíimáiri iyú fìbaidacaténá càiripínáta Dios irípiná, yá cayábéeriquéi iyáanáca càì —fìmaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néeseté áibanái natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios imànínápíná nalí cayábéeri. Quéwa wía Jesús yéewáidacaléca, wadàbaca wacúsaca níái itéeyéica yéenibewa, wáimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Néese Jesús fìmaca walí:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanà nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa —fìmaca yái Jesúsca.

¹⁵ Yá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios. Néesecáwa yàacawa áibalé wáapicha wía yéewáidacaléca.

Un joven rico habla con Jesús

¹⁶ Néeseté abéeri ùuculliri yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemìawa Jesús:

—Pía, cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càirínásica cayábéeri iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripínáta Dios yáapicha chènuniré? —fìmaca. ¹⁷ Jesús fìmaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanaca, càinacaalí fimáaná yái tàacáisi fiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —fimaca irí yái Jesúsca, iwàwacáináaté asìali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús fimaca irí àniwa:

—Pìwàwacaalí pìyaca càiripináta Dios yáapicha, yá iwàwacutá pìyaca càide iyúwa profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi bàaluité Dios inùmalicúise —fimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese yái ùuculiiri fimaca Jesús irí:

—Moisés ichùuliacaté namànica madécana wawàsi. ¿Càiríná wawàsi pitàani ìwali? —fimaca yái ùuculiirica. Néese Jesús fimaca irí:

—Dios itàacái fimaca: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá piimá áiba inanái yáapicha càmfichúaca píinusíwa, áiba asìali yáapicha nacái càmfirica pinirisíwa, picá piyéedua, picá picàlida pichiwwa, picá nacái pichiwáida áibanái. ¹⁹ Néese pia pianiri fimiétacanáwa, píatúa nacáíwa, cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa, pimànicaténá nálí cayábéeri’, càì fimaca Dios —fimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese ùuculiiri fimaca:

—Nudéca numànica macáita càiri wawàsi càide iyúwa Dios ichùulianá wía. ¿Càinásica áiba iwàwacutá numànica quiríta? —fimaca. ²¹ Néese Jesús fimaca irí:

—Pìwàwacaalí pìyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná, pia piwénda macáita pìasuwa, piacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí. Càita pidèniapíná pìasu cawènfiriwa chènuniré. Néese pèepùawa piacaténáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —fimaca yái Jesúsca.

²² Yái ùuculiiri idécanaami yéemiàcani, yá achúmaca iwàwa, càasucáináni, yá yàacawa Jesús fícha, càmicáináaté iwàwa yàaca macáita yàasuwa áibanái irí. ²³ Néese Jesús fimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Péemiacué cayábani, máiní càulenáca càasuúri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni. ²⁴ Núumacué pírí àniwa, càide iyúwa camello càmfíná yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí iricubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuúri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni, máinícáiná cáinináca càasuúri iicáca yàasuwa Dios fícha —fimaca yái Jesúsca.

²⁵ Wía yéewáidacaléca idécanaami wéemiàcani, yá wáináidacawa manuísíwata wéemiàcani, càmicáiná wáalíawa càinácaalí fimáaná. Yá wasutáca wéemiàwani:

—Néeni, ¿cawinápinásica yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha? —wáimaca. ²⁶ Néese Jesús iicáidaca walí, yá fimaca walí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca nàawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía —fimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Pedro fimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía. Néeni, ¿càinásica wadèniapíná chènuniré? —fimaca. ²⁸ Néese Jesús fimaca walí:

—Péemiacué cayábani, áiba èeriwa Dios iwàlisàidapíná macáita. Néese núa, asìali Dios néeséerica, núawinapínáwa nùasu yàalubáisi mèlumèlúiri finatawa, nucùacaténá macáita. Píacué nacái nuéwáidacaléca, píawinapínacuécawa doce namanùbaca yàalubáisi finata picùacaténacué doce namanùbaca Israel itaquénáinami yàawiria. ²⁹ Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe fíchawa nacàlidacaténá áibanái irí nutàacái. Áibanái péenacué nacái nàapínáwa néenánái fíchawa, càmicaalí nacái néenánái inanái fíchawa, càmicaalí nacái nàaniri fíchawa, càmi-

caalí nacái náatúa fíchawa, càmicaalí nacái néenibe béeyéi fíchawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná fíchawa nacàlidacaténá nutàacái. Quéwa Dios yàap-
inacué pírí cien imanùbaca yàawiríapíná cayábéeri wawàsi. Pidèniapínacué nacái
picáucawa càmfíri imáalàawa. ³⁰ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica
iyúwa máiníyéica cachàinica siùcade, càmita máiní cachàini níawa áiba èeriwa.
Manùbéeyéi nacái wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa càmfíyéica máiní cachàini
siùcade, áiba èeriwa yásí máiní cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái fícha —
fímaca yái Jesúsca.

La parábola de los trabajadores

20 Néeseté Jesús fímaca walí, wía yéewáidacaléca: “Dios imànipíná nalí
cayábéeri, cawinácaalí fibaidéeyéica irípiná. Péemiácué yái tàacáisi com-
paraciónca: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa bànacalé
fiwacali imànfiná. Yái fiwacalica yàacawa mapisáisiwata icutácaténá wenàiwica
fibaidéeyéipíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ² Néese idécanáami itàaníca abé-
naméeyéi wenàiwica yáapicha ipáyaidacaténá nía abé èeri iwènicatái, yá ibànùaca
nía náibaidáanápíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ³ Néese a las nueveta
mapisáita, yàacawa àniwa, yá iicáca áibanái ibàluèyécawa bàacháwáise nacùaca
nàyaca néré fibaidacalési. ⁴ Yá fímaca nalí: ‘Píacué píibaidaca nacái nùasu uva ibà-
nacalená yèewiré, yásí nupáyaidacué pía cayába càide iyúwa píibaidáaná’, fímaca
nalí. Iná nàacawa náibaidaca irí. ⁵ Néese machacànicaalí èeri, yá bànacalé fiwa-
cali yàacawa àniwa. Yá itàaníca áibanái yáapicha fibaidéeyéipíná irí. Yá nàacawa
náibaidaca irí bànacalé yèewiré. Yá néese a las tresta táicalé, yá itàaníca áibanái
yáapicha àniwa náibaidacaténá irí bànacalé yèewiré nacái. Yá nàacawa néré. ⁶ Néese
a las cincota táicalé àniwa, yá yèepùà iicáca áibanái icutéeyéica fibaidacalési. Yá
fímaca nalí: ‘¿Cánacué pibàlùawa èeríapinama cháí canéeyéi meedá fibaidéeri?’ fi-
maca nalí. ⁷ Náimaca irí: ‘Wàya cháí canácáiná imáidéeri wía wáibaidacaténá’, ná-
imaca irí. Néese fímaca nalí: ‘Píacué nacáíwa píibaidaca nulí nubànacale yèewiré’,
fímaca nalí. Yá nàaca náibaidaca.

⁸ “Catácaalí nàwali, yái bànacalé fiwacali fímaca yàasu wenàiwica iríwa
ipáyaidéerica wenàiwica: ‘Pimáida níara fibaidéeyéica, pipáyaidáaná níawa.
Pipáyaida quéecha níái yàanèeyéica náamiwáise macáita, néese pipáyaida níái
yàanèeyéicaté napíchalécáwa, àta níara idàbàanéeyéicaté yàanàaca’, fímaca yái fi-
wacalica. ⁹ Néese nàanàaca néré níái idàbéeyéicaté fibaidaca a las cincota táicalé,
yá ipáyaidaca nía abé èeri iwènicatái. ¹⁰ Néese napáyaida nàacawa macáita àta
nàanàacataléta néré níái idàbéeyéicaté fibaidaca mapisáisiwata, yá nayúunáidaca
ipáyaidapínáca nía manuí yáwanáita. Càita quéwa ipáyaidaca nía macáita abé èeri
iwènicatáita. ¹¹ Needácanáami yái plataca, yá nadàba natàaníca báawéeri iyú bà-
nacalé fiwacali iwali. ¹² Náimaca irí: ‘Níacata yàanèeyéicaté a las cinco táicalé,
nadéca náibaidaca abéeri hora meedá. Yá pipáyaidaca nía abédanamata wáapicha,
wía yúuwichèeyécawa fibaidaca uuléeri yáapiré èeríapinama’, náimaca irí. ¹³ Yá bà-
nacalé fiwacali itàaníca àniwa yáapicha abéeri néená fibaidéeyéicaté èeríapinama.
Yá fímaca irí: ‘Pía, nùacawéerináca, càmita numàni pírí báawéeri. Mapisáita bàwina
nutàanicaté píapicha, yá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca nupáyaidacaténá
pía abé èeri iwènicatái. ¹⁴ Peedá píasu platawa piacaténáwa matuíbanáita. Nuwàwa
nùaca irí yái yàanèericaté a las cincota táicalé càitade iyúwa nupáyaidáaná pía.

¹⁵ Núalimá numànica nùasu yáapichawa càide iyúwa nuwàwáaná. Picá báawa pi-icáca núa ìwaliise yái numànínáca cayábéeri áibanái irí mawèníiri iyú', íimaca yái bànacalé íiwacalica.

¹⁶ “Càita nacái, píacué idàbéeyéicaté íibaidaca nulí quéechatécáwa, áibanái nacái íibaidéeyéipiná nulí píamiwáise, numànipiná canánama irí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná numànica nalí cayábéeri”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

¹⁷ Jesús idéca idàbaca yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Iná itéca wía yéewáidacalécawa doce wamanùbaca méetàucuta áibanái fícha. Yá íimaca walí:

¹⁸ —Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Áibanái presopináca namànica núawa, núa asíali Dios néeséerica, natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Yá nachùuliaca áibanái nanúanápiná núa. ¹⁹ Yá natépiná núa presoíri iyú càmfíyíi judío yàatalé naicáanícáténá nuquínná, yá nacapèedáidapiná núa, yá natàtàapiná núa cruz ìwali nuétácaténáwa. Quéwa máisiba èeri iricu, yá numichàapínacawa yéetácáisi fícha —íimaca walí yái Jesúsca.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

²⁰ Néeseté Zebedeo yéenibe yáatúa ùacawa Jesús yàatalé uénibe yáapichawa níai Santiago, Juan nacái. Yá ubàlùacawa ùuluì ipùata iyúwa Jesús irí usutácaténá fícha wawàsi imànínápiná ulí cayábéeri. ²¹ Yá Jesús íimaca ulí:

—¿Càinásiica piwàwa numànica pírí? —íimaca yái Jesúsca. Néese úumaca irí:

—Pimàaca nuénibe pucháiba náawinacawa píapicha nacùacáténá píapicha macái wenàiwica áiba èeriwa picùacaalípiná macáita píiwitáise cachàiníiri iyúwa. Pimàaca náawinacawa píapicha, abéeri yáawinacáténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáulicuise pírí nacùacáténá píapicha macái èeri mìnánái —úumaca. ²² Quéwa Jesús íimaca nalí níai Santiago, Juan nacái:

—Càmítacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápiná pimànica Dios imàaca-cáténácué pírí yái pisutéericuécá nuícha, picùanápinácué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápináwa yéewa-cáténácué cachàiníyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Báisíta, Wáiwacalí, wáaliméeri wamànica —náimaca. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapínacawa càide iyúwa nùuwichàanápináwa, quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínácué píawinacawa núapicha abéericuécá péená yáawinacáténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulicuise nulí, picùacáténácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Núaniri Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios fináidéeyéicatéwa náawináanápináwa núapicha wacùacáténá macái wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Wía, Jesús yéewáidacaléca diez wamanùbaca, wéemiácaté yái nasutáanáca Jesús fícha wawàsi, yá calúaca wía náapicha, níai pucháiba Zebedeo yéenibeca.

²⁵ Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa wía. Yá íimaca walí:

—Píalíacuécawa càinácaalí iyú càmfíyíi judío imànica icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa; casíimáica nacùaca wenàiwica cachàiníiri iyú. Píalíacuéwa nacái

casimáica náiwacanánái nachùullaca macái wenàiwica. ²⁶ Quéwa iwàwacutácué càmita piya càide iyúwa nàyaaná. Néese cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinírica íiwitáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ²⁷ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinírica áibanái fícha, iwàwacutá íibaidacuéca pírí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali íríwa. ²⁸ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asiali Dios néeseérica, éwitacué Píiwacalícaáníta núa, càicaáníta càmita nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuíbaidacaténá áibanái wenàiwica íripíná, numàacacaténá nacái nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yái yàanèeripínaca nàwali nabáyawaná ìwalísewa — íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a dos ciegos

²⁹ Néeseté wamusúacawa Jericó ìyacàlená fícha, yá manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamíise. ³⁰ Yá pucháiba matuíyéi nàyaca néeni, yáawinéeyéicawa àyapu idùlepi isutéeyéica plata náicha níái wenàiwicaca ichàbéeyéicawa néenibàa. Matuíyéi isutáca náicha plata yéewanápiná nawèniaca nayáapínáwa. Náalíacáináwa Jesús iináwaná ichàbáanáwa chábàì, yá namáidaca Jesús írí:

—¡Wáiwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápiná, piicá wapualé! —náimaca.

³¹ Manùbéeyéi wenàiwica nacúisaca níái matuíyéica masànanápiná nía, quéwa namáida quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú. Náimaca:

—¡Wáiwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápiná, piicá wapualé! —náimaca. ³² Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá imáidaca níái matuíyéica. Néese isutáca yéemíawa nía:

—¿Càinásícué piwàwa numànica pírí? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca írí:

—Wáiwacali, wawàwa pimàaca catuíca wía —náimaca. ³⁴ Catúulécánaca Jesús iicáca nía, yá imàacaca icáapiwa natuf íwali. Yáta matuíyéimi iicáidaca àniwa, yá nàacawa Jesús yáapícha.

Jesús entra en Jerusalén

21 Wàanàacaté mawiénita Jerusalén ìyacàlená írí; quéchatécáwa wàanàaca Betfagé ìyacàlená néré, iyéerica dúlì ìwali íipidenéechúa Olivos, yái olivo in-àlìmanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchalépináwa pucháiba wéená wía yéewáidacaléca. ² Ipíchawáise Jesús ibànùaca nía, yá íimaca nalí:

—Piacuéwa irículé yái yàcaléca iyéerica wapíchale. Nérécué pianàapínaca burro nadacuèchúa néré, ibàlùèchúawa uiri yáapichawa. Piwasàacué úa, pitécué nulí níawa. ³ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa càinácaalícué pimàni, picàlidacué íríwani nuwàwacutáca níái burroca, núa Píiwacalícuéca, nubànùanápiná nacái wenàiwica natécaténá írí nía àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Càité Jesús imànica càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

⁵ “Picàlidacué nalíni níái iyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irícu, áibaalí íipidená-catalé Sión: ‘Piicácué, Picuèriná yàanàaca pìatalécué, càmíiri cáimacái iicáca yáawawa, cáimíetacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéeriwa burro wàlisài íinata, uirica abéechúa pírái itéechúa yàasusi’, càicué píimaca nalíwa”,

ímacaté yái Diosca. ⁶ Níái pucháiba yéewáidacaléca nàacawa, yá namànicaté càide iyúwa Jesús ímáanáté nalí. ⁷ Natéca úái burroca, uìri nacái. Yá waliadaca wàasu ruana nacáiriwa nawaalíricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani. Yá Jesús imichàa yáawinacawa burro finata. ⁸ Manùbéeyéi wenàiwica iyaca néré wáapicha. Abénaméeyéi natéca nàasu ruana nacáiriwa náuquéri nàwalísewa, yá naliadaca nía àyapulicubàa Jesús ipíchalé, burro ipínacaténá finatabàa càide iyúwaté judío fí-witáise nàaná nacuèriná icàaluínináwa. Aibanái nacái nawichùaca wisíri nacáiri ibáiná, yá naliadaca nía àyapulicubàa Jesús ipíchalé, náasáidacaténá casíimáica naicácani. ⁹ Níái yèeyéicawa Jesús ipíchalé, níái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidáidaca casíimáicáiná nía. Náimaca:

—¡Wàacué írí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¡Wàaca pirí cayábéeri, pía Dios chènuníseérica! —náimaca.

¹⁰ Jesús iwàlùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá macáita wenàiwica namusúacawa nacapèe fíchawa naicátaténáni. Manùbéeyéi nasutáca néemiawa wenàiwica yèeyéicawa Jesús yáapicha. Yá náimaca:

—¿Cawínásica yái wenàiwicaca? —náimaca. ¹¹ Néese níái wenàiwicaca yèeyéicawa Jesús yáapicha náimaca nalí:

—Yácata profeta Jesús, yái Nazaret iyacàlená néeseérica, yàanèrica Galilea yàasu cáli néese, itàanfírica Dios inùmalicúise —náimaca.

Jesús purifica el templo

¹² Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé. Yá imusúadaca wenàiwicanái templo ibàacháwalená iricúise, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená iricu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyéica plata wenàiwica fícha needátaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica níái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹³ Yá Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca péemiaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. Dios ímacaté yàasu templo iwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutàcàalupiná nuícha’, ímacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyèedùacáinácúe plata wenàiwica fícha pichiwa iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi matufyéi, áibanái nacái éeruífyéi yàabàli nàacawa Jesús yàatalé templo iricu. Yá ichùniaca nía. ¹⁵ Quéwa sacerdote fíwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu báawaca naicáca Jesús imàníináca yái càmfírica wenàiwica idé imànica, cayábacáiná wenàiwicanái iicáca náicha Jesús. Néemiaca nacái sùmanái isàna imáidéeyéica casíimáiri iyú templo iricu; sùmanái ímaca Jesús iwali: “¡Wàacué írí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí Wacuèrinápiná!” náimaca níái sùmanáica. Iná calúaca sacerdote fíwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, yácáiná yái tàacáisi sùmanái icàlidéerica ímáanáca Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí. ¹⁶ Néese sacerdotenái ímaca Jesús írí:

—Picá pimàaca nacàlidaca pìwali yái tàacásica. Pichùulì masànáanápiná nía, ipíchaná áibanái nayúunáidaca Mesíasca pía —náimaca. Yá Jesús ímaca nalí:

—Casíimáica nuémíaca yái náimáanáca. Pidécuéca piléeca tàacáisi Dios yàasu profeta itànéericaté nuináwaná ìwali, íméeerica sùmanái nacàlidáanápínaté nuináwaná cayábéeri iyú. Profeta íimacaté:

‘Pía Wacuèriná Dios, pidéca pimàacaca púubanaméeyéi sùmanái, quìrasiinái nacái nàaca pírí cayábéeri’,

cài íimacaté nùwali yái profetaca. ¿Cánacué càmita péemíà cànínacaalí íimáaná yái Dios itàacái piléericuéca? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha. Yá imusúacawa wáapicha Jerusalén ìyacàlená fícha, wía yéewáidacaléca. Néese macáita wàacawa Betania ìyacàlená néré, yá waimáca néré.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹⁸ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús, wía nacái yéewáidacaléca, idècunitàacá wàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná àniwa, yá máapicani, yái Jesúsca. ¹⁹ Néese iicáca higuera yéetaná ibàluèricawa àyapu idùlepi. Yá Jesús yàacawa higuera yéetaná yàatalé icutácaténá ìyacaná. Quéwa canáca ìyacaná, iicá ibáiná meedá. Néese Jesús íimaca àicu irí:

—¿Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá walí Dios yùuwichàidáanápínaté israelitanái. Yáta ichuìdacawa macáita yái higuera yéetanámica, yá yéetácawa. ²⁰ Néese wía, Jesús yéewáidacalénái waicácáináni, yá wáináidacawa manuísíwata waicáidaca higuera yéetanámi irí. Yá wasutáca wéemíawa Jesús:

—¿Càiná yéewaná ichuìdacawa abéerìcuíseta, chuìcani yái higeraca yéetanámica? —wáimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca walí:

—Iwàwacutácué peebáidaca tàì íméeeri iyú Dios imànfínápínacué pírí cànínacaalícué cayábéeri pisutéerica fícha imànfínápínacué pírí. Péemíacué cayába, píibàacaalícué piwàwawa Dios iwéré tàì íméeeri iyú, yásí píalímácué pimànica càide iyúwa núumáaná higuera yéetanámi irí. Píalímápinácué nacái pimànica cachàiníwanái. Píimacaalícué yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuírí úni yáaculé’, càicaalícué píima, yásí yàacawa càide iyúwacué píimáaná irí, báisícaalícué peebáidaca Dios imànfínápínacué píiríni. ²² Núumacué pírí nacái, macáita cànínacaalí cayábéeri pisutéericuéca Dios fícha imànfínápínacué pírí, yá peebáidacaalícué tàì íméeeri iyú Dios imànfínápínacué píiríni, yásí Dios imànicuéca píiríwani —íimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo irículé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemíawani:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadáanápíná nía? —námica Jesús irí. ²⁴⁻²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínacaalí náicha ichùulìericaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái píiríwani cawinácaalí ichùulíaca núa

numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúscá. Néese nadàbaca natàaníca nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulìeriquéera Juan, yásí isutáca yéemíawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánacué càmitaté peebáidani?’ càipiná íimaca walí. ²⁶ Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulìeriquéera Juan, cáalucáiná wía wenàiwicanái íicha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanicaté Dios inùmalicuíse”, càì náimaca nalíwáaca. ²⁷ Iná náimaca Jesús irí:

—Càmita wáalfáwa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmitacué nucàlida pírní cawínacaalí ichùuliaca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúscá.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Jesús isutáca yéemíawa judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái:

—¿Càinacué píináidacawa íwali yái comparaciónca? Péemiacuéni. Abéeri asìali idèniacaté yéenibewa pucháiba asianái. Yá íimaca abéeri néená irí, yái idàbáanéerica: ‘Núiri, siúcade pía píibaidaca nùasu uva ibànacalená yèewiré’, íimaca yái nàanirica. ²⁹ Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Càmita nuwàwa nuñbaidaca’, íimaca. Néeseta quéwa iwènúadaca íiwitáisewa, yá yàaca íibaidaca néré. ³⁰ Néese nàaniri yàacawa imáidacaténá ìiri áibawa. Yá ichùuliaca íibaidaca uva ibànacalená yèewiré. Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Yá, pápa. Yáca nùacawéera’, íimaca. Quéwa càmita yàawa néré —íimaca yái Jesúscá. ³¹ Néese Jesús isutáca yéemíawa judío íiwacanánái, nía nacái sacerdote íiwacanánáica. Yá íimaca nalí:

—¿Càiríiná náicha níái asìali yéenibe pucháiba imànica càide iyúwa yáaniri iwàwáaná? —íimaca yái Jesúscá. Néese náimaca irí:

—Yái idàbáanéerica —náimaca. Néese, Jesús yèèpua íimaca nalí:

—Péemiacué cayába yái nutàacáica. Báisíta áibanái yeedéeyéicaté plata yéénánái fíchawa romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái inanái iiméeyéicaté asianái yáapicha plata íwalínápiná, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, yá idéca Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios icuácaténá nía. Quéwa, píatacué càmita Dios yàasunáica. ³² Yácáiná Juan el Bautistami yàanàacaté yéewáidacaténacué pía piyáanápinacué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càmitacué quéwa peebáida iríni. Néese áibanái yeedéeyéicaté plata yéénánái fíchawa romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái inanái iiméeyéicaté asianái yáapicha plata íwalínápiná, níata yeebáidacaté Juan el Bautista itàacáimi. Yáté nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná fíchawa. Quéwa píacué, éwita piicáacánítacué neebáidaca, néese càmitacué quéwa piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná peebáidacaténá càide iyúwaté Juan el Bautistami icàlídáaná Dios itàacái —íimaca yái Jesúscá.

La parábola de los labradores malvados

³³ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemiacué comparación: Abéeri asìali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Ichùnìaca nacái utàwi nacáichúa uva ìyacaná yàalupiná, napisùacatalépiná uva ituní. Néese imànica chènuníiri capíi naicáidacatáisePINÁ macáita uva ibànacalená yàalu. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yái yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutácaté

nabànùaca irí yàasu uva ìyacaná yéénápiná, yàasu èerita needácatáipináté ìyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá néese yàacawa náicha áibalépiná.
³⁴ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá ìyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa néré nacutácaténá icuèyéi fícha bànacalé íiwacali yàasu uva ìyacaná yéénápiná. ³⁵ Quéwa níái icuèyéica bànacalé náibàaca nía; nacapèédáidaca abénaméeyéi, nanúaca áibanái, néese nanúaca abénaméeyéi wenàiwica íba iyú. ³⁶ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicanáíwa áibanái, manùba yáwanái idàbáanéeri yàawírí fícha. Quéwa càita nacái níái icuèyéica bànacalé namànica nalí báawéeri mamáalàacata.

³⁷ “Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, fínáidacáináwa íríwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báisíta nàaca nuiri fimiétacanáwa’, íimaca fínáidacawa íríwa. ³⁸ Quéwa níái icuèyéica bànacalé naicáca ìiri yàacawa napualé, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéétacaalípináwa, yá yàaca bànacalé ìiri íríwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca. ³⁹ Càita náibàacani, yá nawatàidacani bànacalé yèewíise, yá nanúacani.

⁴⁰ “Siùcade píimacué nulí: Yái uva ibànacalená íiwacalica, yàanàacaalípiná nàatalé, ¿càinásica imànipiná nalí, níái icuèyéicaté bànacalé?” íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níái wenàiwica ìyèeyéica templo írìcu náimaca Jesús írí:

—Inúapiná níái báawéeyéica, càmita nacái catúulécana íicáca nía. Néese imàacapiná áibanái cayábéeyéi íiwitáise icuèyéipiná írí yái uva ibànacalenáca, ibànùeyéipiná írí yàasu uva ìyacaná yéénápiná needácaalí bànacalé ìyacaná —náimaca.

⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta. Pidécuéca piléeca nacái comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalicuíse. ¿Cánacué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté tàacáisi fiméerica Dios ibànùanápínaté nacuerínápiná, níái israelitaca, quéwa báawáanápínaté naicàcani. Càité profeta íimaca:

‘Níái imàníyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicàcani. Quéwa Wacuéríná Dios idéca imàacaca máínfiri iwàwacutácawa capíi írípináni yái íba náuquéericaté. Càita Dios idéca imànica, íná wàaca Dios írí cayábéeri’,

càité profeta íimaca nùwali, núa càiride iyúwa íba, núa israelita icuèrinápináca.

⁴³ Iná núumacué pirí, càicuéca píade iyúwa báawéeyéi icuèyéica bànacalé. Càmitacué picúa cayába israelitanái càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmitacué nacái péewáida nía, íná càmita namàni cayábéeri. Siùcáise Dios càmita quirínama ibatàacué picùaca yàasu wenàiwica, níái israelitaca. Yá Dios imàacapiná áibanái fíbaidaca írípiná, yéewáidéeyéipiná nía cayába, namànicaténá cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁴⁴ Iyaca nacái áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèeyéicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái fínatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náalícaténáwa Dios yúuwichàidáanápíná manuísíwata cawinácaalí càmíyéica yeebáida Jesús itàacái.

⁴⁵ Níái sacerdote íiwacanánáica, fariseonái nacái, idécanáami néemíaca comparación Jesús icàlidéerica, yá náalíacawa icàlidacaténí nàwali yái tàacáisica. ⁴⁶ Ináté nawàwaca náibàacani náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé. Quéwa cáaluca nía manùbéeyéi wenàiwicanái fícha, níacáiná manùbéeyéi wenàiwica neebáidaca Jesús itaaníca Dios inùmalicuíse. Iná càmita nadé náibàaca Jesús.

La parábola de la fiesta de bodas

22 Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá fimaca nalí: ²“Péemiacué comparación: Yái Dios icùanàca wenàiwica càicanide iyúwa abéeri nacuèriná imànníná iwàwéerica imànica manuírí fiesta líri irípináwa, yàasu casamientopináwa, líri yeedácáiná iríwa yàacawéetúapínáwa. ³Yá nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa nàaca namáidacaténá wenàiwica nacuèriná icàlidéeyéicaté iríni quéecha. Quéwa càmita nawàwa nàwacáidáyacacawa néré. ⁴Néese nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áibanái. Ipíchawáise nàacawa, yá fimaca nalí: ‘Piacué picàlidaca nalíni, níara numáidéeyéica, nudéca nuchùnìaca yái nayáapínáca. Nùasu wenàiwica nadéca nanúaca nupíra pacá walíibèeyéi, áiba nacái nupíra walíibèeyéi. Macáicata idécawa canánama yái nayáapínáca. Pisutácué nàanápínáwa aléi fiesta casamiento nérépiná’, fimaca yái nacuèrináca. ⁵Néese nacuèriná yàasu wenàiwica namáidaca nía àniwa quéwa caná iwèni wenàiwicanái iicáca nacuèriná itàacáíwa. Abéeri néená yàaca iicáca ibà-nacalewa. Aiba yàacawa yàcalé néré iwèndacaténá yàasuwa. ⁶Yá áibanái náibàaca nacuèriná yàasu wenàiwicawa. Yá nacuísaca nía, namànica nalí báawéeri, àta nanúacataléta nía nacái. ⁷Yá néese máini calúacani yái nacuèrináca. Yá ibànùaca néré yàasu úwináíwa, yá úwinái nanúaca níai inuéyéicaté meedá nacuèriná yàasu wenàiwicawa, yá úwinái yeemáca nàyacàlemi. ⁸Néese àniwa nacuèriná fimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: ‘Macáicata idéca ichùnìacanáca canánama fiesta casamientopiná quéwa níara numáidéeyéicaté quéechatécáwa, canáca yéewaná nàanàaca, càmicáínaté neebá numáidáaná nía. ⁹Iná piacué picutáca mamáalàacata wenàiwicanái bamuchúamibàa yàcalé, àyapulicubàa nacái pimáidacaténacué nía macáita pìanèeyéica’, fimaca yái nacuèrináca. ¹⁰Néese níai yàasu wenàiwicanái nàacawa bamuchúamibàa yàcalé àyapulicubàa, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica nàanèeyéica néenibàa, cayábanaméeyéi, báawanaméeyéita nacái. Iná yéewa idéca caplí ipuníacawa madécaná wenàiwica iyú, yái manuírí caplí imàdáaná casamiento yàaluca.

¹¹“Néeseta quéwa yái nacuèriná iwàlùacawa néré itàidacaténá wenàiwicanái yàanèeyéica néré nayáacaténá nayáacaléwa, yá iicáca abéeri asiali nèewi ibàlesíami yáapichawa meedá. Càmitaté iwali ibàlewa wàlisàíwa, yái bàlesi cayábéerica nacuèriná iwacuèricaté macái wenàiwica irí, fiesta casamiento ibàlenápiná. ¹²Yá nacuèriná fimaca irí: ‘¿Néeni? ¿Cánásica yéewaná piwàlùacawa aléi, éwita càmicááníta pìwali pibàlewa fiesta casamiento ibàlenápiná, yái bàlesica nuèrica nalí?’ fimaca yái nacuèrináca. Yá masànacani icalùniwa nacuèriná fícha, yái asíalica. ¹³Néese nacuèriná fimaca yàasu wenàiwicanái iríwa, níai iwacuèyéica yàacàsi wenàiwicanái irí: ‘Caquialéta, pidacuacué yái asíalica icáapi nacái, yàabàli nacái. Yá piúcacué wáichani aléera catéeri iriculé. Wenàiwicanái náicháanípiná manuísíwata néré, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa’, fimaca yái nacuèrináca. ¹⁴Dios imáidacáiná manùbéeyéi wenàiwica, quéwa càmita yeedá macáita yàasu wenàiwicapínáwa nía”, fimaca yái Jesúsca.

El asunto de los impuestos

¹⁵Néesetécáwa, abénaméeyéi fariseo nàwacáidáyacacawa natàaníca náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa náalimáidáanápíná

naicáwa Jesús icàlidacaténá áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali romanonái yàasu gobiernonái irí. ¹⁶ Iná nabànùaca abénaméeyéi néenáwa Jesús yàatalé náapicha nacái áibanái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Yá náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisíiri iyú, péewáidaca nacái wenàiwica báisíiri iyú nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulianá nàyaca. Wáalíacawa nacái piicáca macái wenàiwica abédanamata, íná càmíta pibatàa áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píiwitáise cayábéeri fícha. ¹⁷ Iná picàlida walíni cainácaalí pínáidacawa: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca. ¹⁸ Quéwa Jesús yáalíaca náiwitáise báawéeri nawàwàaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Yá fímaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, ¿cánacué pialimáida piicáwa núa picháawàacaténá nuináwaná ìwali nutàacái ìwalíse? ¹⁹ Néeni, píasáidacué nuicá moneda càichúaca nachùuliacuécá pipáyaidaca iyú nía —fímaca yái Jesúsca. Yá natéca irí denario, yái cawèníiri monedaca abé èeri iwènicatáica. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái íipidená ichanàawa ìwali? —fímaca yái Jesúsca. ²¹ Yá náimaca irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacaliná, icuèrica macái èeri mìnanaí —náimaca. Iná Jesús fímaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwàanácué pimànica —fímaca yái Jesúsca. ²² Yá naináidacawa manuísíwata néemiaca Jesús íimáaná, càmícaíná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Néese namàacacani, yá nàacawa fícha.

La pregunta sobre la resurrección

²³ Néese yáté èerica àniwa abénaméeyéi saduceo nàacawa Jesús yàatalé. Níái saduceo náimaca yéetéeyéimiwa càmítasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáaníca Jesús iquíniná, íná nasutáca néemiawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁴ —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi fíméerica Dios ichùulianácué wía judíoca wamànínápiná càì: Asiali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca íríwa yéenasàiri ínumiwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁵ Uwé, áibaalíté nàyaca wèewi siete namanùbaca yéenanái. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupínáwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. Méenibecáínáni, íná iméeréeri yeedáca úái ibèeri ínumericawa. ²⁶ Càita nacái iméeréerimi yéetácawa uícha méenibeta. Néese iméeréeri yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ²⁷ Néese úanama yéetácawa náami nacái. ²⁸ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa idé icáucàacawa áibaalípinátá, càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, néese ¿cainápinásica uniri náicha níara sietéeyémica? Càmita náalimápiná náalí-

cawatá macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha càmicáinácué pialíawa càiná-caalí íimáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise. Càmitacué nacái pialíawa Dios íiwitáise cachàiníiri ìwali imichàidáanápíná wenàiwica yéetácáisi íicha. ³⁰ Aiba èeriwa yéetéeyéimiwa nacáucaàpinácawa, quéwa càmita nacásàapínáwa, níái asíanáica, inanái nacái, nàypinácáiná càide iyúwa chènuníiséeyéi ángel iyáaná càmfíyéica icásàawa. ³¹ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucaìdapíná wenàiwica áiba èeriwa, quéwa pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, íná ¿cánacué càmita péemia càinácaalí íimáaná? ³² Dios íimacaté: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité íimaca yái Diosca. ¡Dios càmita icúa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icúaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué pialíacawa cáuca nía Dios yáapicha siùcade, níái Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácáanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucaìdánápíná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wenàiwicanái nadécanáami néemiàcani, yá nánáidacawa manuísíwata néemiàca Jesús yéewáidáaná nía.

El mandamiento más importante

³⁴ Néeseté fariseonái idécanáami néemiàca Jesús iináwaná imawèniadacaté saduceonái yàasu tàacáisi, yá fariseonái nàwacáidáyacacawa. ³⁵ Néese abéeri fariseo yéewáidéeri wenàiwica templo irícu, íináidacawa yáalimáidáanápíná iicáwa Jesús icàlidáanápíná áiba wawàsi báawéeri nacháawàacaténá iináwaná ìwali ìwalíise. Yá íimaca Jesús irí:

³⁶ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulíerica wamàníinápínáca. ¿Càiríiná wawàsi máiníiri cachàinica náicha canánama wamàníinápíná? —íimaca. ³⁷⁻³⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Yái Dios ichùulianáca máiníirica cachàinica náicha canánama wamàníinápíná càì íimaca: ‘Cáininá piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalicuise, macái picáuca iyú nacáíwa, macái píiwitáise iyú nacáíwa’, càì íimaca. ³⁹ Iyaca walí áiba inacáiri nacái, yái pucháibáanáca. Yá íimaca: ‘Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa’, càì íimaca yái Diosca. ⁴⁰ Canáca áiba tàacáisi cachàiníiri náicha níái pucháiba ichùuliacanásica. Macáita tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, profetanái nacái icàlidéericaté Dios inùmalicuise, macáita yái tàacásica yéewáidaca wía cáinináanápíná waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái —íimaca yái Jesúsca.

¿De quién descende el Mesías?

⁴¹ Néese idècunitàcá fariseonái iyaca Jesús íipunita, yá Jesús isutáca yéemíawana nía. ⁴² Íimaca nalí:

—¿Càinácué píináidacawa Mesías ìwali, yái picuèrinápínácuéca Dios ibànuèripínácuéca pírí, píacué israelitaca? ¿Cawiná itaquérinámimi? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Rey David itaquérinámicaní, yái Mesíasca —náimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta rey David itaquérinámicaní yái Mesíasca. Quéwa rey Davidcaté ímaca áiba wawàsi nacái Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápináca. David icàlidacaté Espíritu Santo inùmalicuíseni, yá David ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’. Càité David ímaca:

⁴⁴ ‘Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenáíwa, ímaca yái Diosca’,

càité ímaca yái Davidca. ⁴⁵ Yái rey Davidca ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liwacali nacáicani —ímaca yái Jesúsca, icàlidaca nálí ìwaliwa, yái Mesíasca.

⁴⁶ Canácata néená yáaliéri áiba tàacáisi náaliméerica namawèniadaca iyú Jesús, ibatàa abéeri tàacáisi piná, càmita náalíawa, canásíwata. Iná cáaluca nasutáca néemiawa Jesús àniwa, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuéseni.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

23 Néeseté Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, áibanái nacái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. ² Yá ímaca walí: “Níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseoca nacàlidacuéca pírí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté bàaluité Dios inùmalicuífuse. Néewáidacuéca pía píalíacaténácuéwa càinácaalí ímáaná yái Dios itàacáica. ³ Iná néewáidacaalícué pía Dios itàacái iyú, néese pee-báidacué yái nacàlidáanáca, pimànicué nacái macáita càide iyúwa nacàlidáaná Dios itàacái irícuíse. Quéwacué picá pimàni càide iyúwa namàníiná, nacàlidacáinácué pírí cayábéeri wawàsi, quéwa namànica áiba wawàsi méetàuculéeri, báawéeri meedá. ⁴ Nadèniaca nàasu tàacáisi nacáíwa, méetàuculéeri Dios itàacái íicha. Iná nachùullaca wenàiwicanái namànica wawàsi máiníiri càulenáca náicha, náimacáiná Dios iwàwacasa wenàiwicanái imànicani. Quéwa càmita wenàiwica yáalimá lideniàcani, néese níái yéewáidéeyéica wenàiwica càmita nawàwa nayúudàaca nía, càmita nacái namàni càide iyúwa nachùullianá áibanái imànica. ⁵ Macáita yái namàníirica, yá namànicani wenàiwicanái íicápiná meedá, yéewacaténá wenàiwica nàaca náimiétacaná meedá. Nawàwacué piyúunáidaca cáinináca naicáca Dios itàacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Iná nadacùaca nàwaliwa Dios itàacái yéená napùdàlicuwa, nàanàa ìwali nacáíwa, càide iyúwa Dios ichùullianá wamànica, wía israelitaca, quéwa nadacùacani cáucufíri iwaalfbapi iyú yéewacaténácué píicàcani ráunamáita, íná piyúunáidacuéca cáinináca naicáca Dios itàacái, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Cáalaca namànica nàasu chílanásiwa nasu-cuéri nabàle ipùata ìwaliwa yéewacaténácué piyúunáidaca nàaca Dios icàaluíniná macái nawàwalicuísewa. ⁶ Nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáim-iétacanéeyéi yáawinacatáicawa macái wenàiwicanái yàacuéseni nayáacaalí nayáa-caléwa náapicha, namànicaalí culto nacái judíonái yéewáidacàalu irícu, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiníiyéica cachàinica. ⁷ Nawàwa macái wenàiwica natàidaca nía cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi naicácaténá nía. Máiní fariseonái iwàwacué pitàidaca nía càì: Píamísicawa yéewáidéerica wía”, ímaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús ímaca walí, wía yéewáidacaléca: “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, píicácué piwàwa áibanái ímáaná pírí ‘pía, yéewáidéerica wía’, nuwàwacáinácué

macáita piicáyacacawa càide iyúwa abémisana. Núacata yái abéericata yéewáidéer-icuéca pía. ⁹Picacué píima áiba irí ‘Pía, Wáaniri, icuèrica wía’ cháí èri irìcu pidèniacáinacué abéerita Píaniriwa Dios ìyéerica chènuniré. ¹⁰Picacué piwàwa áibanái íimaca pirí ‘pía, Wáiwacali, yéewáidéerica wía’, abéericáináta núa Cristo Píiwacalicué. ¹¹Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani iyúwa cachàiníirica áibanái fícha, iwàwacutácué íibaidaca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali íríwa. ¹²Níacáiná macáita cachàiníiyéica iicáca yáawawa, níacata Dios imàaqueéyéipiná báica nía, càmíiyéica nacái cachàini. Néese cawinácaalí càmíiyéica cachàini iicáca yáawawa, níacata Dios imàaqueéyéipiná cachàinica nía”, íimaca walí yái Jesúsca.

¹³Néese Jesús yàalàaca fariseonái cachàiníiri iyú, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Íimaca nalí: “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise meedá! Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica ibàlìeyéica capíi inùma, néese càmita nawàlùawa capíi iriculé, càmita nacái namàaca áibanái iwàlùacawa. Càitacué pía, éwitacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái íimáaná, càicáanáta càmítacué piwènúada píiwitáisewa peebáidáanápínáni, càmita nacái pimàaca áibanái yeebáidacani, ipíchaná Dios yàasu wenàiwicaca nía. ¹⁴¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, piyéedúacáinacué náicha nacapèemi, nàasumi nacái, níái catúulécanéeyéi inanáica inírimi yéetéeyéimicawa fícha. Néese, pisutácuéca Dios déecuíri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidacuéca cayábaca píiwitáise. Dios yùuwichàidapínacué píawa cachàiníiri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica.

¹⁵“¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píacáinacuéwa áiba cáli néré manuíri úni abéemàalé piwènúadacaténacué abéeri wenàiwica íiwitáise yeebáidacaténá càide iyúwa péewáidáaná nía. Néese pidécanáamicué piwènúadaca íiwitáise píasu tàacáisi iyúwa, yásí péewáidacuéca imànica ibáyawanáwa pucháiba yàawiriéicatái yáwanái fícha yái báawéerica pimàníricuécá, píacué yèeyéipináwa inferno iriculé, yái quichái càmíirica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

¹⁶“¡Dios yùuwichàidapínacué píawa! Càicuéca píade iyúwa matufyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píimacáinacué píwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmítacué báisi píalíacawa Dios ìwali. ¡Cáanáica péewáidacuéca wenàiwica chíwái iyú nachìwáidacaténá áibanái! Píacué fariseoca, pidécuéca càí píimaca nalí: ‘Píimacaalí báisi báisísíwatasa templo íipidená ìwali pimànínápiná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pimànicaní machacàníiri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmita iwàwacutá pimànicaní, càmíicáiná máiní cachàiníirica yái templo íipidenáca; quéwa picàlidacaalíni templo yàasu oro íipidená ìwali, yásí iwàwacutá pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máinícáiná cachàiníirica oro templo fícha’, càí péewáidacuéca wenàiwica pichíwa iyúwa nachìwáidáanápíná áibanái. ¹⁷¡Píacué fariseoca, càmíiyéica yáalíawa, matufyéi nacái íiwitáise! ¿Càmítasicué píalíawa cachàinica templo oro fícha? Bàalutécáiná Dios ichùuliaca wàawirináimi namànínápináté írípíná yái templocá, íná yéewa cachàinica templo imànica oro. Iná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanacué Dios yùuwichàidaca pía. ¹⁸Càita

nacái, píacué fariseoca, pidécuéca càì píimaca altar ìwali: ‘Píimacaalí báisi báisisíwatasa altar ípidená ìwali pimànínapíná áiba wawàsi, néese càmicaalí píwàwa pimànicani machacàníiri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmita iwàwacutá càì pimànicani, càmicáiná máini cachàinírica altar ípidená; quéwa picàlida-caalíni ofrenda ípidená ìwali, yái pirái nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá Dios icàaluíniná, yásí iwàwacutá pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máinícáiná cachàinica ofrenda altar fícha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichíwa iyúwa nachíwáidáanápíná áibanái, píacué fariseoca.¹⁹ ¡Píacué fariseo matufyéica íiwitáise! ¿Càmitasicué píalíawa cachàinica altar ofrenda fícha? Bàaluitécáiná Dios ichùullaca wàawirináimi namànínapínaté írípíná yái altarca, íná yéewa cachàinica altar imànica ofrenda. Íná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía.²⁰ Píacué fariseoca. Càmitacué péewáida wenàiwica báisiiri tàacáisi iyú. Núumacué pirí cawinácaalí fiméerica ‘báisi báisisíwata altar ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì fimaca náipidená ìwali cawinácaalí ofrenda iyéerica altar fínata. Íná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa fimáanaté áibanái írí.²¹ Yá nacái cawinácaalí fiméerica ‘báisi báisisíwata templo ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì fimaca Dios ípidená ìwali, Dios imàacacáiná íiwitáise iyamáanápínáwa templo írìcu. Íná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa fimáanaté áibanái írí.²² Yá nacái cawinácaalí fiméerica ‘báisi báisisíwata capíraléeri cáli ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì fimaca Dios yàalubái ípidená ìwali iyéerica chènuniré, idéca nacái càì fimaca Dios ípidená ìwali, Dios iyacáiná chènuniré. Íná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanaté áibanái írí. Canáta yéewaná ichíwáidaca áibanái càide iyúwacué péewáidáaná nía pichíwa iyúwa, píacué fariseoca.

²³ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimàacacuéca bà-nacalé ofrenda iyú Dios írí, abéerinama néená níái diyéyica imanùbaca pibà-nacaleca púubéeyéica, níái menta, anís nacái, comino nacái, càide iyúwaté Dios ichùullianácué pimàacaca írí bànacalé ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. Quéwa, càmitacué picùa wenàiwicanái machacàníiri iyú, càmitacué nacái piicá áibanái ipualé, càmitacué nacái piaca Dios icàaluíniná. Iwàwacutácué càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca piasu cawèníiriwa ofrenda iyú Dios írípíná.²⁴ ¡Càicuéca píade iyúwa matufyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píacué fariseoca, píimacáinácué píwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisi píalíacawa Dios ìwali! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica ichàbáidéerica íirapínáwa úni wáluma yéewibàa imàacacaténáwa néeni awàsa, ipíchaná íiraca íríwa casaquèeri única, néese ráunamáita meedá iwetúaca manuíri camello casaquèeri. Càitacué pía, pimànicáinácué cáalíacáiri iyú púubéeri wawàsica iyúwa piawirináimi íiwitáise fimáaná, quéwa matufbanáiri iyú meedá pí-imáichacuéca Dios itàacái máinírica iwàwacutáca weebáidaca.

²⁵ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimànicuéca madécaná wawàsi cáalíacáiri iyú càide iyúwaté piawirináimi yéewáidáaná, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica fínatabàawa. Quéwa máinícué báawaca píiwitáise piwàwalicu càide iyúwa bacàa ipuníechúacawa

casaquèeri iyú, peedácaínacué piríwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ²⁶ ¡Píacué fariseo matuíyéica fiwítáise! Iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwítáisewa piwàwalicuísewa quéechacáwa. Masacàacaalícué pimànica píiwítáisewa, yásí masacàaca Dios iicápiná macáita yái pimàníricuéca.

²⁷ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica fiwítáise! Péemiácué comparación: Càicuéca piade iyúwa càliculíimi nabàdéerica finatabàa cayábawa cabalèeri iyú. Cayábéeyéi iicacánáwa finatabàawa càliculíimica, quéwa ipuníacawa yéetáními yáapi iyú, macái fiwítáaná casaquèeri iyú nacái. ²⁸ Càitacué pia nacái píacué fariseoca: Macái wenàiwica nayúunáida cayábacuéca píiwítáise, quéwa máinícué píiwítáise pucháibéeri idéca ipuníadacuéca piwàwa báawéeri iyú.

²⁹ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica fiwítáise! Pidécuéca pimànica cayábanaméeyéi capíi profetanáimi yàasu càliculíimi iwicáulé piwàwalicáinásacué níai Dios yàasu profetamíca, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Pidécuéca pichùnica cayábéeri iyú nacái nàasu càliculíimica áibanái cayábéeyémica fiwítáise. ³⁰ Néese pidécuéca càì píimaca: ‘Wàyacaalíté bàaluité wàawirináimi yàasu èerimité, yá càmítaté wayúudàa nanúaca Dios yàasu profetanámicatá’, càicué pidéca píimaca. ³¹ Iná pidécuéca picàlidaca piináwanáwa píalíacawa piawirináimícuéca nía, níara inuéyéicaté Dios yàasu profetanámica. ³² ¡Siùca nacáide mesúnamáita pimáalàidapínacué pimànica yái báawéerica piawirináimi idàbéericaté imànica!

³³ “¡Píacué àapi nacáiyéica fiwítáise! ¡Píacué caculáléeyéica fiwítáise! ¡Càmitacué píalimá pichúuliacawa íicha yái yùuwichàacáisi iyéerica infierno irícu! ³⁴ Iná nubànùapínacué piataléwa nùasu wenàiwicawa icàlidéeyéipíná tàacáisi nunùmalicuíse, nùasunái profetanái, nùasunái cáalíacáiyéi nacái, nùasunái yéewáidéeyéi wenàiwica nacái. Quéwa, nùalíacawa pinúapínacuéca abénaméeyéi néená, pitàtàapínacué abénaméeyéi néená cruz íwali, picapèedáidapínacué abénaméeyéi nacái judíonái yéewáidacàalu irícu, pipladáidapínacué nía yàcalé íicha áiba yàcalé nérépiná. ³⁵ Iná Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca, nàwalíise macáita cayábéeyémica fiwítáise piawirináimícué inuéyéicaté, nanúacatáiseté Abel, yái cayábéerimica fiwítáise, àta nanúacatalétaté nacái Dios yàasu profeta Zacarías, yái Berequías íirimicaté, piawirináimícué inuéricaté templo ibàacháwalená irícubàa, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. ³⁶ Péemiácué cayábani, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùcade íwalíise macáita yái báawéerica pimàníricuéca nalí, níai nùasu wenàiwicaca”, fimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³⁷ Néese Jesús fimaca: “¡Píacué Jerusalén iyacàlená mìnánáica, píacué inuéyéica Dios yàasu profetanái, pinúacuéca áibanái nacái íba iyú, níai wenàiwica Dios ibànueyéica icàlidaca pirícué tàacáisi inùmalicuíse! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí ucùaca uénibewa ubáiná yáapiréwa! Quéwa càmítacué piwàwa nucùaca pía. ³⁸ Iná péemiácué cayába, máiséeyéipíná picapèemicuéca, idécanáami piùwidenái imànícuéca ùwicái píipunita. ³⁹ Yá núumacué nacái pirí, siùcáisede càmítacué piicá núa quirínama àta

pímacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios ípi-dená ìwali, Dios ibànùerica walí!’ càipinacué pímaca nùwali”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

24 Néeseté Jesús yàacawa templo fícha. Idècunitàacá yàacawa, wía yéewáida-caléca wàacawa yáapícha mawiénita irí. Yá wadàbaca watàaníca irí templo ìwali, nàwali nacái cayábanaméeyéi caplíca iyéeyéica templo itéese. ² Quéwa Jesús ímaca walí:

—Péemiacué cayába yái núuméeyéicuéca pírí ìwali, níái capíica. Báisíta áiba èeriwa canácata capíi yàasu íba yáawinéeripínacawa áiba íbata. Macáita níái temploca itéeséeyéica namáalàapínata nacáíwa —ímaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néese Jesús yàacawa dúli néré ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlìmanáca. Yá Jesús yáawinacawa néré. Néese wía yéewáidacaléca wàacawa yàatalé watàanícaténá yáapícha méetàucuta áibanái fícha. Yá wáimaca irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí chácataínacaalí ichàbapínáwa yái picàlidéerica walí templo ìwali. ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica péenái-waná pìanàanápíná àniwa, èeri nacái imáalàanápínacawa? —wáimaca. ⁴ Néese Jesús ímaca walí: “Piicacué píchawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapínacawa. ⁵ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca ípidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápíná’, càipíná náimaca namànica nachìwawa. Yá nachìwáidapíná manùba wenàiwica. ⁶ Nacàlidapínacué pírí madécaná ùwicái iináwaná ìwali, áibanái imànínása úwi mawiénita, déecubàata nacái. Quéwacué, picacué cáalu píawa iwàwacutácáiná càì namànica, quéwa càmitàacá imáalàapínáwa yái èeriquéi. ⁷ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapíná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipínáca ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá manùbéeyéi wenàiwica néetápínacawa máapicái iyú, cáli nacái icusúapínacawa madécaná cáliwa. ⁸ Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbáanéerica yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

⁹ “Néese náibàapínacué píawa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali náíwa-canánái iríwa peebáidacáinácué nutàacái. Yá namànipínacué pírí báawéeri, yá nanúapínacué píawa. Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáinácué nutàacái. ¹⁰ Néenialpíná manùbéeyéi wenàiwica nawenúadapíná nuícha náíwitáisewa namànicaténá nabáyawanáwa. Yá báawapíná naicáyacacawa, nacháawàayacacawa. ¹¹ Madécaná iwicùlidéeyéi cachìwéeyéi yàanàapínáca icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná natàanínása nacái Dios inùmalicuíse, yásí nachìwáidapíná madécaná wenàiwica. ¹² Néenialpíná ìyaca madécaná báawéeriwa, íná batéwa macáita càmítapíná cáliná naicáyacacawa. ¹³ Quéwa cawínacaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetácatalétawa, nuwasàapíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁴ Yá nàapínacawa macái cáli finatalé nacàlidacaténá yái tàacáisi cayábéerica íméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa yéewacaténá macái èeri mìnánái néemiàcani; néese èeri imáalàapínacawa macáita.

¹⁵ “Bàaluité profeta Daniel itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise icàlidéerica walí áiba báawéeri casaquèri wawàsi iináwaná ìwali abéeri wenàiwica imànìfiripináca templo irìcu, aléde càmicataléca Dios ibatàa wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios fícha. Piicácaalípinácué yái báawéerica iyéeripináca templo irìcu—piácué iléeyéica yái tàacáisica, péemiácué cayábani—íná piicácaalípinácué yái wenàiwica iyaca néré, yási iwàwacutácué piplacawa Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁶ Yási cawinácaalí iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli finata, iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁷ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri finatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapèe iriculéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁸ Cawinácaalí iyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápiná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁹ Nàuwichàapináwa manuúsiwata cawinácaalí inanái idéericuýéica, nía nacái inanáica yéeyéica quirsàli lira iinisi, càmicáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa! ²⁰ Pisutácué Dios fícha ipíchanácué iwàwacutá piplacawa unìabépi, máinicáinácué càulenáca placawa, càmita nacái sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa, ipíchaná nabàlìacuéca píicha yàcalé iwáiná inùma pimusúacatáisepináwa yàcalé fícha. ²¹ Néenialípiná wenàiwica yùuwichàapinacawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái fícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmfiripináta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeri fícha càiripinátawa cháí èeri irìcu. ²² Càmicaalí Dios imàaca maléenéeripináni yái yùuwichàacáiscatá, yási macái èeri mìnánái yéetápinácatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripinàcani cáinináciná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa.

²³ “Néese néenialípiná áibanái ímapiná piríwa: ‘Aqualécué piicáca, chácata iyaca yái Mesíasca’, càipiná náimaca; áibanái nacái náimapinácué piríwa: ‘Picácué Mesías iyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipiná náimaca. Quéwa, picácué peebáida nalfwani. ²⁴ Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapiná, icàlidéeyéipiná ichìwawa Mesíasca nía, judío icuèrinápinása; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàaca icàlidéeyéipiná ichìwawa. Náimapiná nataanfinása Dios inùmalicuise. Yá namànipiná yái càmfirica wenàiwica idé imànica. Càita nàasáidapiná nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapiná nachìwáidaca nacái Dios yàasu wenàiwica, níái Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá fìchawa cayábani, yási cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. ²⁵ Nudéca nùalàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapinacawa. ²⁶ Iná náimacaalícué pirí: ‘Aqualécué piicáca Cristo iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri’, picácué plawa néré. Náimacaalícué nacái pirí: ‘Piicácué chácataníira Cristo iyaca capíi imàdàaná irìcu, ibàacawa’, picácué peebáidani. ²⁷ Núacáiná nùacaalípináwa néese àniwa, yási macái èeri mìnánái naicáca nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capiraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càicata nacái nùapinacawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáiwa, núa asiali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéri iyúwa. ²⁸ Màulenéri iyú piicápinácué chábàanacaalí nùacawa càide iyúwacué píalánáwa alénacaalí yéetèerimiwa iriawa piicácinácué manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁹ Jesús fimaca walí: “Néenialípiná ichàbacanacáitawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri icamaláná, yá nacái quéeri càmitapíná amalá icànaca. Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiníiyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ³⁰ Néese macái èeri mìnánái iicápiná abéeri wawàsi chènuníise imàaquéeripínáca náalíacawa nùanàanápíná, núa asíali Dios néeseérica. Yá náicháanípíná nacalùniwa níái macáita èeri mìnánáica. Néese naicápiná núa, núa asíali Dios néeseérica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàiníiri nuíwítáise iyúwa, mèlumèluíri iyú nucúacaténá macáita. ³¹ Yá nubànùapíná nùasu ángelnáíwa napùlìacaténá trompeta cachàiníiri iyú nàwacáidacaténá macáita wenàiwica nuedéeyéica nùasunáipínáwa. Càipíná nùwacáidaca nulíwa nía àta alénacaalí nàyaca macái cáli imanuíca cháí èeri irícu, èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacatalécawa.

³² “Péemiàcué cayába comparación higuera yéetaná iwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawiénica camuí. ³³ Càita nacái piicácaalípinácué ichàbacawa macáita yái nucàlidéericuécá pirí iwali, yásí píalíacuécawa mawiénica núa, nùanápínáwa néese àniwa, núa asíali Dios néeseérica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi inùma irícu, iwàlùanápínáwa capíi iriculé. ³⁴ Péemiàcué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuécá pirí iwali, macáita ichàbáanápínáca ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipínáca néenialíwa. ³⁵ Yái capíraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínácawa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwa nucàlidáaná piríni.

³⁶ “Quéwa canácata yáaliériwa chácataínápínácaalí yái èerica, chènuníiseeyéi ángel nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios Iirica, càmita nùalíawa chácataínápínácaalí èeri, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³⁷ “Mawiénicaalípiná nuénáíwaná nùanàacatáipínáta àniwa, núa asíali Dios néeseérica, yásí wenàiwicanái nàypínáca càide iyúwaté èeri mìnánái iyáanaté Noé yàasu èerité. ³⁸ Bàaluté èeri ipíchawáiseté úni yéesacawa macáita cáliquei, macái èeri mìnánái nàyacaté matufbanáita Dios fícha; nayáacaté nayáacaléwa, nàiracaté nacái nàiracaléwa. Needácaté nacái náinupínáwa. Càité namànica àta Noénái iwàlùacatalétatéwa arca iriculé. ³⁹ Càmitaté èeri mìnánái yeebáida mawiénicani yái yùuwichàacáisica. Néeseté yáta manuíri yéesacái yàanàaca, yá macáita néetácawa càmfíyécaté iwàlùawa arca iriculé Noénái yáapicha. Càita nacái yùuwichàacáisi yàanàapínáwa ráunamáita èeri mìnánái iwali áiba èeriwa nùanàacatáipínáta àniwa, núa asíali Dios néeseérica. ⁴⁰ Néenialípiná pucháiba asianái yèepuníiyéipínácawa manacúlibàa. Angelnái itépiná abéeri asíali, abéeripíná nacái imàacawa néenita. ⁴¹ Yá pucháiba inanái namulúapínáca nàyaca ituínási. Angelnái itépiná abéechúa, abéechúapíná nacái imàacawa néenita.

⁴² “Picùacáitacué nùanàaca, càmicáinácué píalíawa nuénáíwaná nùanàacatáipíná, núa Píiwacalícuécá, chácataínápínácaalí nùanàaca àniwa. ⁴³ Péemiàcué cayába comparación: Capíi íiwacali yáalíacaalíwa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa táiyápitá, yá càmita capíi íiwacali iimácatá, càmita nacái ibatàa nawàlùacawa icapèe iriculé nayéeduacaténá yàasutá. Càmita quéwa capíi íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁴ Càicata nacáicué pía. Pichùnìacué

píiwitáisewa picùacaténacué nùacawa néese, núa asiali Dios néeséerica, nùacáináwa néese àniwa càmicatáipinátacué picùa nùanàa”, íimaca walí yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴⁵ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Péemiacué comparación: Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa capíi íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéerica nacái íiwacali itàacáíwa machacàníri iyú. Iná yái capíi íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴⁶ Néesecáwa capíi íiwacali yèepùacaalípináwa néese àniwa, yá casímaíca yàasu wenàiwica imànicaalícáwa càide iyúwa íiwacali íimáanáté írí. ⁴⁷ Péemiacué cayábani, capíi íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidacaté cayába íiwacali írípináwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁸⁻⁵⁰ Quéwa capíi íiwacali yàasu wenàiwica báawacaalí íiwitáise, yá iyúunáidacaalí íiwacali idècuniacawa càiripináta, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéíwa íibaidéeyéi, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, íiraca nacái, icàmáanápíná nacái icàméeyéi yáapicha, yáta íiwacali yèepùapínáca yàanàaca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, abéeri hora nacái càníri yáalíawa íwali íiwacali yàanàanápíná. ⁵¹ Yási capíi íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica. Yá yùuwichàacawa càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise nàuwichàanáwa infierno íricu. Yási náicháanápíná báawanama, naamíapínáca nayéíwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de las diez muchachas

25 Néeseté Jesús yéewáidaca wía comparación iyú, yá íimaca walí: “Néenialípiná, ipíchawáise Dios icùaca macáita wenàiwicanái, yá abénaméeyéi nacùapíná nùacawa néese, quéwa áibanái càmita nacùa nùacawa néese. Càica níade iyúwa diez namanùbaca mànacanái. Péemiacué comparación: Mànacanái needáca nàasu lámparawa nàacaténáwa fiesta casamiento néré. Yá nabàlùacawa bàacháwáise capíi íicha, nacùaca abéeri asiali yàanàaca idécanáami yeedáca íríwa yàacawéetúawa, yéewanápíná nawàlùacawa náapicha fiesta íriculé. ² Cinco namanùbaca mànacanái máiwitáiseeyéi. Aibanái cinco namanùbaca cáalíacáiyéi nacái. ³ Níai máiwitáiseeyéica meedá natéca nàasu lámparawa, quéwa càmita naté lámpara ituní napuníadánápíná àniwa nàasu lámparawa. ⁴ Níai cáalíacáiyéica natéca ituní yàalupíná nàasu lámpara yáapichawa. ⁵ Néese idècuniacatéwa yái asiali yeedéericaté yàacawéetúawa, íná iwàwacutá mànacanái icùaca nía máadáiní. Yá cadapùleca macáita mànacanáica. Néese naimáca náichawa. ⁶ Néeseta quéwa catá bamuchúami yáta mànacanái yéemiaca áibanái imáidaca nalí cachàiníri iyú. Yá náimaca mànacanái írí: ‘Aca níara, piacué píipunitáidaca nía’, náimaca. ⁷ Yá nacawàacawa macáita níai mànacanáica. Yá nachùniaca nàasu lámparawa. ⁸ Níai máiwitáiseeyéica meedá náimaca cáalíacáiyéi írí: ‘Piùcùacué walí achúmáana ituní, wàasu lámparacáiná ichacàca yàacawa’, náimaca. ⁹ Quéwa cáalíacáiyéi íima nalí: ‘Càmíirita, canácáiná walí cayába wàasupíná, píripínacué nacái. Piacué picutáca píríwa aléera nawéndacataléca’, náimaca nalí. ¹⁰ Néese idècunitàacá máiwitáiseeyéi nàacawa nawèniacaténá nalíwa lámpara ituní, yá asiali yàanàaca yái yeedéericaté

yàacawéetúawa. Néese níái cáalíacáiyéica mànacanáica ichùnièyéicaté yàasuwa, nawàlùacawa náapicha fiesta casamiento néré. Yá nabàliaca capii inùma. ¹¹ Néese níái máiwitáiséeyéica nàanàca néré. Yá namáidaca capii inùma néeni. Náimaca: ‘Wáiwacali, piacua walíni yái capii inùmaca’, náimaca írí. ¹² Néese quéwa íimaca nalí: ‘Péemiacué cayábani, càmítacué núlía nuicáca pía’, íimaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús íimaca walí iyéeyéica yáapicha: “Càita nacái iwàwacutácué picùaca nùanàca néese àniwa. Picùacué cayába nùanàca néese àniwa, núa, asìali Dios néeséerica, càmícáinácué píalíawa chácátáinápínácaalí èeri nùawa, càinácaalípiná hora iricu nacái, càmítacué píalíawa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca wía áiba comparación iyú. Yá íimaca walí: “Néelíalípiná ipíchawáise Dios icùaca macáita, càicanide iyúwa càasuíri asiali idènièrica yàasu wenàiwicanáíwa. Péemiacué comparación: Ipíchawáise càasuíri asiali yàacawa áiba cáli nérépiná, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá yàaca nachàba yàasu platawa nacùanápíná íríni. ¹⁵ Yá náiwacali yàaca abéeri ichàba cinco mil namanùbaca moneda máiníyeyéi cawènica. Yàaca nacái áiba ichàba pucháiba mil namanùbaca. Yàaca nacái áiba ichàba abéeri mil namanùbaca. Yái náiwacali yàaca nachàba càide iyúwa náalimáaná náibaidaca, namànicaténá nàasu wawàsiwa náiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yàacawa náicha áiba cáli néré. ¹⁶ Yái asiali idènièrica cinco mil namanùbaca, yàacawa caquialéta imànicaténá yàasu wawàsiwa íiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yeedáca áiba cinco mil namanùbaca moneda íiwacali írípínáwa ipualé yái plata íiwacali yèericaté ichàba. ¹⁷ Càita nacái imànica yái áiba asialica idènièrica pucháiba mil namanùbaca imàníiripíná iyú yàasu wawàsiwa. Yá yeedáca áiba pucháiba mil àniwa íiwacali írípínáwa. ¹⁸ Quéwa yái asiali idènièrica abéeri mil meedá yàacawa, yá íicaca cáli yèewiré, yá ibàliaca plata cáli iriculé. Càita ibàacaca íiwacali yàasu platawa.

¹⁹ “Madécaná èeri idénáami, yá yèepùacawa néese àniwa yái náiwacalica. Néese imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níái yeedéeyéicaté fícha plata, yáalíacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali írípínáwa. ²⁰ Quéechacáwa yái asiali yàanàca íiwacali yàataléwa, yái idènièricaté cinco mil namanùbaca moneda, yá yàaca diez mil namanùbaca moneda íiwacali íríwa. Yá íimaca íiwacali íríwa: ‘Nuíwacali, piacaté nuchàba cinco mil namanùbaca. Siùcade pidèniaca áiba cinco mil namanùbaca àniwa nuedéerica pirípíná’, íimaca írí. ²¹ Néese íiwacali íimaca írí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméerína iyú, íná numàaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nùasu casíimáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca írí. ²² Néese àniwa, yái asiali yàanàca nacái íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba pucháiba mil namanùbaca moneda, yá yèepùadaca báinúaca mil namanùbaca íiwacali íríwa. Yá íimaca íiwacali íríwa: ‘Nuíwacali, piacaté nuchàba pucháiba mil namanùbaca. Nudéca nuedáca pirípíná pucháiba mil namanùbaca àniwa’, íimaca írí. ²³ Néese íiwacali íimaca írí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméerína iyú, íná numàacaca picùaca

madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nùasu casímáicaténá pía núapicha', íiwacali íimaca írí.

²⁴⁻²⁵ “Néese nacái yái asiali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèerícaté ichàba abéeri mil namanùbaca moneda. Yá íimaca íiwacali íríwa: ‘Núíwacali, núalíacawa píwali caluérica pííwítáise, peedáciná piríwa yàacàsi càmicataléca pibàna, píwacáida nacái piríwa càmicataléca píibaida. Iná cáaluca núa, yá nùaca nubàliaca piasu plata cáli írìculé. Siùcade nuèpùada pirí àniwa piasu plataca’, íimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese íiwacali íimaca írí: ‘Báawéeri pííwítáise, càmita píibaida nulí cayába, ínuca pía nacái. Píínáidacaalíwa nùwali nuedáaná yàacàsi càmicataléca nubàna, nùwacáidáaná nacái nulíwa càmicataléca nuíbaida, néese ¿cánáté càmita píimàaca nùasu plata caja néré, yéewanápiná ínísàacawa nulípiná achúmàana quirítatá àniwa?’ íiwacali íimaca írí. ²⁸ Néese náiwacali íimaca yàasu wenàiwicanái íríwa: ‘Peedácué fícha nái abéeri mil namanùbaca monedaca. Píacué íríní yái idènièrica diez mil namanùbaca’, íimaca yái náiwacalica. ²⁹ ‘Níacáiná macáita fíbaidéeyéica cayába nulípiná, yá numàacáanápiná nacùaca madécaná mamáalàacata. Quéwa cawínacaalí càmiíyéica fíbaida cayába, càmita numàaca náibaidaca nulípiná quirínama. ³⁰ Píacué píúcaca yái wenàiwica canéerica iwèni méetàuculé máiníiri catácatelé. Wenàiwicanái náicháanípiná manuísíwata, yá naamípiná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa’”, íimaca yái Jesúsca.

El juicio de las naciones

³¹ Néeseté Jesús íimaca walí àniwa: “Núa asiali Dios néeséerica, nùanàapíná cachàiníiri iyú, nucamalá írìcuwa, cáimiétaquéeri iyú nacái, cachàiníiri nuíwítáise nacái nucàcaténá macáita èeri mìnánái. Yá nùanàapíná macái ángelnái yáapichawa. Yá núawinacawa nùasu yàalubáisi mèlumèluíri finatawa nucàcaténá macáita. ³² Nàwacáidapíná nùatalé macái èeri mìnánái. Yá nùwacáidapíná náichawáaca nía pucháiba yàalusipíná càide iyúwa pirái icuèriná iwacáida-caalí ipìra ovejanáíwa cabranái fícha. ³³ Yá nùwacáidapíná nulípináwa nùasunái ovejaca nuéwápuwáise mawíénita nulí, quéwa nùwacáidaca cabranái nuíchawa apáuwáisepiná meedá. ³⁴ Néese núa, yái icuèrica macáita, núumapíná nalí iyéeyéica núapicha nuéwápuwáise. Yá núumapíná nalí: ‘Aquialécué núapicha, píacué Núaniri Dios yàasunáica, Dios imàaquéeyéica casímáica. Peedácué piríwa yái cayábéeri yàcaléca wamàníiricátécué pirípiná wadàbacaalíté èeriquéi, yái yàcalé picùacatalépinácuéca macáita wenàiwica. ³⁵ Bàaluitéciná, máapicaalíté núa, piacatécué nuyáapíná. Macàlacaalíté nuwàwa, piacatécué nuirapíná úni. Nùacaalítéwa déecuíse nùasu cáli fíchawa, peedácatécué píataléwa núa. ³⁶ Canácaalíté nubàle, píatécué nubàlepiná. Cálulíacacaalíté núa, picùacatécué núa. Náucacaalíté núa presoíyèi ibànalículé, píànàacatécué písímáidaca núa’, càipíná núumaca nalí. ³⁷ Néese níai cayábanaméeyéica íiwítáise náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, ¿càicaalínáté waicá máapica pía, yáté wàaca píyáapíná? ¿Càicaalínáté waicá macàlaca piwàwa, yáté wàaca píiraca úni? ³⁸ ¿Càicaalínáté waicá piacawa déecuíse piasu cáli fíchawa, yáté weedáca wàataléwa pía? ¿Càicaalínáté waicá canáca pibàle, yáté wàaca pibàlepiná? ³⁹ ¿Càicaalínáté nacái waicá cálulíacaca pía, yáté wacùaca pía? ¿Càicaalínáté nacái píyaca presoíyèi ibànalícu, yáté wàaca wasímáidaca pía?’ càipíná náimaca nulí. ⁴⁰ Néese núa, yái icuèrica macáita, núumapíná nalí: ‘Péemíacué cayába. Pimànicáinátécué cayábéeri nuénánái írí, éwita nalípiná níai càmiíyéica

cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái pimàníricuécá nálí càide iyúwacué pidéca nacáicaalí pimànica nulíni', càipiná núumaca nálí.

⁴¹ “Néese núumapiná nálí níái iyéeyéica apáuwáise nuícha: ‘Piacuéwa nuícha, piacué báawéeyéica Dios iicáca fiwitáise. Piacuéwa quichái iriculé càmfirica ichacàwa càiripinéerita iyaca Dios imànírica nalípiná, yái Satanásca, nía nacái Satanás yàasu ángelnáica. ⁴² Bàaluitécáiná máapicaalíté núa, càmitatécué pia nuyáapiná. Macàlacaalíté nuwàwa, càmitatécué pia nuíra úni. ⁴³ Nùacaalíté déecuise nùasu cáli fíchawa, càmitatécué peedá pialéwa núa. Canácaalíté nubàle, càmitatécué pia nubàlepiná. Cáluláicacaalíté núa, càmitatécué picúa núa. Nàucacaalíté núa presoíyí ibànalículé, càmitatécué pia písímaídaca núa’, càipiná núumaca nálí. ⁴⁴ Néese náimapiná nulí: ‘Wáiwacali, ¿càicaalínáté waicá máapicaté pía, macàlacaalíté piwàwa nacái, cáluláicacaalíté pía nacái? ¿Càicaalínáté waicá piacawa déecuise piasu cáli fíchawa? ¿Càicaalínáté waicá piyaca presoíyí ibànalícu nacái? ¿Càicaalínáté waicá canáca pibàle? ¿Càicaalínáté càmita wayúudàa pía?’ càipiná náimaca nulí. ⁴⁵ Néese núumapiná nálí: ‘Péemiácué cayába, càmicáináte pimàni cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níái càmfíyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái càmfíinácuéca pimànica nálí cayábéeri càide iyúwacué càmicaaalí nacái pimàni nulítáni’, càipiná núumaca nálí. ⁴⁶ Néese níái báawéeyéica fiwitáise nàapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iriculé, yái yùuwichàacáisi càmfirica imáalàawa. Níata quéwa cayábanaméeyéica fiwitáise nawàlùapínacawa yàcalé iriculé nadèniacataléca nacáucawa càmfiri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

Conspiración para arrestar a Jesús

26 Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá íimaca walí: ²—Píalíacuécawa iyaca wapíchalé pucháiba èeri ipíchawáise namànica Pascua yàasuná culto. Yánica abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacatená áibanái natàtàaca núa cruz ìwali, núa asiali Dios néeséerica — íimaca yái Jesúsca.

³ Néenialíté sacerdote íiwacanánái nàwacáidáyacacawa judío íiwacanánái yáapicha Caifás icapèe manuíri iriculé, yái sacerdote íiwacalíná íipidenéericaté Caifás. ⁴ Yá nàináidacawa, natàaníca nacái, namànica wawàsi náapichawáaca náibàanápínáté Jesús ibàacanéeri iyú nanúacatenáni. ⁵ Quéwa macáita náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níái manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irícu — náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

⁶ Néeseté Jesús iyaca Betania iyacàlená irícu, Simón icapèe irícu, yái Simón ichùnìericatéwa cháunási lepra fícha. ⁷ Néese abéechúa inanái ùacawa Jesús yàatalé. Udèniaca achúméechúa catùu cawèniiri íba alabastro icatùalená, ipuniéchéuawa séenási pumèniiri iyú, máiniiri cawènica. Idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa, yá ùucùaca yái séenási pumènírica Jesús íiwita ìwali. ⁸ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca, waicácáiná yái umànírica, yá calúaca wía. Yá wadàbaca wáimaca:

—Máini báawéeriquéi úucáanáca meedá canéeri iwèni iyú yái pumènírica isàni cawènirimica. ⁹ ¿Cánáté càmita uwéndani, manùba platapínacáinatani,

uyúudàanápíná catúulécaneéyéi wenàiwicatá? —wáimaca. ¹⁰ Jesús yéemiaca yái wáimáanáca, yá íimaca walí:

—Picácué pisàiwica ulí wawàsi. Yái umàníirica nulí máiníiri cayábacani. ¹¹ Catúulécaneéyéi wenàiwica nàypínácué píapicha mamáalàacata càiripináta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmfírta iyapíná píapichacué càiripináta cháí èeri irícu. ¹² Udéca ùucùaca perfume nùwali, nusànipíná nabàliacaténá nuinámi, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ¹³ Péemiácué cayábani, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irícu íiméerica nuwàwaca nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha, yá nacàlidapíná uináwaná íwali úái inanáica, umànicáiná nulí cayábéeri, yá nawàwalipíná úa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁴ Néeseté abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca docenacaté wamanùbaca, íipi-denéerica Judas Iscariote, yàaca itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha. ¹⁵ Judas íimaca nalí:

—¿Càinácué imanùbaca pía nulí nutécaalícué pía Jesús yàatalé píibàacaténácuéni? —íimaca yái Judas Iscariote. Néese nacàlidaca írini nàanápínaté írí treinta namanùbaca moneda, níai plata cawèníyéica, báinúaca quéeri iwènicatái. ¹⁶ Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càinacatáinápiná yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹⁷ Idàbáanéeri èeri yàanàacaté judíonái yàasu culto Pascua yaalí, nayáacatáica pan càmfíri idènià levadura. Yáté èerica, wía Jesús yéewáidacaléca wasutáca wéemiawa Jesús. Yá wáimaca írí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùniacaténá piyáapíná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténá wáapichani? —wáimaca. ¹⁸ Yá íimaca walí:

—Piacuéwa Jerusalén iyacàlená irículé, abéeri asiali icapèe néré, càide iyúwacué núumáanáté pírí. Píimacué írí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía íima pírí: Mawiénica nùasu èeri nuétáanápínáwa. Yá nùacawa picapèe néré nuyáacaténá yàacàsi Pascua pinéerica nuéwáidacalénái yáapichawa, càì íimaca pírí’, càicué píimaca íríwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese abénaméeyéi wéená wía yéewáidacaléca nàacawa néré, yá namànica càide iyúwa Jesús ichùulianáté nía. Yá nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

²⁰ Néese catáca wàwali, yá Jesús iyaca mesa iwéré wáapicha wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca. ²¹ Idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, yá íimaca walí:

—Péemiácué cayábani, abéeri péenácué itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca. ²² Yá idàbaca achúmaca wawàwa manuísíwata, yá wadàbaca wasutáca wéemìawani abéerinamata:

—Nuíwacali, ¿núasica? —wáimaca. ²³ Jesús íimaca walí:

—Yái yáapúadéerica núapicha pan quírápieli irículé, yácata itéeripínaca nùuwidenái náibàacaténá núa. ²⁴ Iwàwacutá nuétácawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nuináwaná íwali Dios inùmalicuíse, núa asiali Dios néeséerica; quéwa, ¡máiníiripíná yùuwichàacawa yái asialica itéeripínaca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayábatésica írtáni càmiccaalíté imusúa íicá èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Néese Judas yái íináidéericatéwa itéenápiná Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿núasica? —íimaca yái Judasca. Néese Jesús íimaca írí:

—Báísíta, píacatani —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios írí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca walíni. Íimaca walí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca walí.

²⁷ Néese yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa iricuwa uva ituní. Yá yàaca Dios írí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáidaca walíni, yá íimaca walí:

—Macáitacué píracuèni. ²⁸ Yácáiná yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuérinínacawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéerica nacái báisíricani yái wàlisài wawàsi Dios imànírira wenàiwicanái yáapicha iwasàanápiná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nuétácawa yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ²⁹ Quéwa núumacué pírí càmita nuèpua nuirapínaca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripiná nuiracataléta wàlisài uva ituní píapichacué yàcalé írìcu Núaniri Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁰ Néese idècanáamité wacántàaca máisibáwanáita salmos, yá wàacawa dúli néré íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlیمانáca. ³¹ Jesús íimaca walí:

—Macáitacué piwènúadapíná nuícha píiwitáisewa yáta catáquéi, néese pimàacapínacué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàaná tàacáisi Dios íiméericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapíná yái icuèrica nupíra ovejanáwa, néese nupíra ovejanái napíapínacawa nacàlàliacawa’, íimacaté yái Diosca. ³² Quéwa nudècanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yá nùapínácuécawa pípíchalé Galilea yàasu cáli néré, yásí nuípunitáidacuéca píá néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Pedro íimaca írí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí pícha íiwitáisewa, càicáaníta càmita càì numànica —íimaca yái Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca írí:

—Péemia cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawiría càmínáca píalíawa nùwali, ipíchaná nanúaca píá núapicha —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Quéwa Pedro íimaca:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmitanica nucàlida nuchíwawa càmínáca núalíawa píwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita wía Jesús yéewáidacaléca càì wáimaca nacái Jesús írí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁶ Néese Jesús yàanàaca wáapicha wía yéewáidacaléca bànacalé inàlیمانá néré íipidenácatalé Getsemaní. Yá íimaca walí:

—Píawinacuéwa cháì idècunitàacá nùca néré nusutáca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, nía nacái Zebedeo yéenibeca pucháiba ípi-denéeyéica Santiago, Juan nacái. Yá Jesús yùuwichàacawa manuísíwata achú-macáiná iwàwa, cáalucáiná fináidacawa, yái Jesúsca. ³⁸ Néese ímaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicúsewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá pìyaca. Nuwàwacué piacawéeridaca núa —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yàacawa napíchale achúmáanata. Yá Jesús yúuwàa iriacawa in-ùmáawawa cáli iwéré. Yá ímaca Dios irí: “Núaniri, cayábacaalí piwasàanaca núa fícha yái manuiri nùuwichàanápínacawa, yá piwasàaca núa. Quéwa càmicaalí cayába piwasàaná núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, ímaca isutáca yáawawa Dios fícha yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese cáwa Jesús yèepùacawa àniwa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita. Yá Jesús ímaca Pedro irí:

—¿Cánácué càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná piacawéeridacatenácué núa? ⁴¹ Picácué piimá pìyaca. Pisutácué píawawa Dios fícha ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía pimànínapínácué pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piiná meedá —ímaca yái Jesúsca.

⁴² Néese àniwa Jesús yàacawa náicha pucháibáaná yàawiríapíná. Yá isutáca yáawawa Dios fícha. Ímaca: “Núaniri, càmicaalí cayába piwasàaná núa fícha yái yùuwichàacáisica, yásí pimàni nulí càide iyúwa piwàwáaná”, ímaca yái Jesúsca.

⁴³ Néese Jesús yèepùa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yá iicáca nía iiméeyéica àniwa máinícáiná cadapùleca nía báawanama. ⁴⁴ Yásí Jesús imàacaca nía càita, yá yàacawa náicha àniwa isutácaténá yáawawa Dios fícha máisiba yàawiríanápíná àniwa càide iyúwa idéénaté isutácawaca. ⁴⁵ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa. Yá Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Cánácué piimá pìyaca mamáalàacata? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa? Idéca nùasu èeri yàanàaca, núa asíali Dios néeséerica, presocatáipíná namànica núa namàacacatená cabáyawanéeyéi inúaca núa. ⁴⁶ Pimichàacuéwa wàanácuéwa. Aca néese yái asíalica itéerica nùuwidenái náibàacatená núa —ímaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàaníca, yá Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica wía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Naté espada machete nacáiri, àicu nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipínaca Jesús. ⁴⁸ Judas, yái itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacatenáténi, icàlidacaté nalí quéecha càinápínacaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas ímaca nalí quéechatécáwa: “Yái asíali nutàidéeripínaca nusùsuèripínaca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Yá píibàacuéni”, càité ímaca nalí yái Judasca. ⁴⁹ Iná Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá Judas ímaca Jesús irí:

—¡Catámiquéera, Nuíwacali! —ímaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa wáiwitáise iyáaná watàidáaná wenàiwica cáininéerica waicáca, wía judíoca. ⁵⁰ Jesús ímaca irí:

—Pía nùacawéerínaca, pimàni caquialéta yái piwàwéerica pìanàaca pimànica —ímaca yái Jesúsca. Néese níai yèeyéicawa Judas yáapicha nàacawa Jesús yàatalé, yá náibàacani. Yá nacùacani presoíri iyú.

⁵¹ Néese abéeri wéená wía Jesús yáapichéeyéica iwataàaca yàasu espadawa machete nacáiri. Yá yáalimáidaca ipéliacatatá, yá inúacatatáni espada iyú abéeri sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita yúuwi abéemaa. ⁵² Néese Jesús íimaca yéewáidacalé íríwa:

—Píiyàa pìasu espadawa yàalu iriculéwa. Càmita cayába càì pimànfínáca, níacáiná macáita wenàiwica ipéliyéyéica espada machete nacáiri iyú néetápiná nacáíwa espada iyúwa. ⁵³ ¿Càmita píalíawa nuwàwacaalí nusutáca Núaniri Dios fíchawa iyúudàanápíná núatá, yásí ibànùaca nulí sesenta mil ichàbaníseta àngelnáicatá iyúudèeyéipíná núatá? ⁵⁴ Quéwa nupéliacaalí, nusutácaalí nacái Dios fícha yàasu àngelnái, yá càmita núalimá nuuwichàacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalicuíse —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁵ Néese Jesús isutáca yéemiawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cayáapisàiwaca espada, àicu nacái píibàacaténá núa presofíri iyúpiná càide iyúwa píicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinácué nupéliapíná píipunita. Macái èeri imanùbaca nudéca nùyaca templo iricu, nuéwáidacaalíté wenàiwica, yáté càmitacué píibàa núa néeni. ⁵⁶ Quéwa píalimácué píibàaca núa siùcade yéewanápíná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanà tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalicuíse —íimaca yái Jesúsca. Néese macáita wía Jesús yéewáidacaléca wamàacaca Jesús abéerita. Yá wapiacawa náicha.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵⁷ Níái fíbèeyéicaté Jesús natécani Caifás icapèe néré, yái sacerdote íiwa-calináca. Nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, judío íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacatéwa Caifás icapèe iriculé. ⁵⁸ Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa iriculé yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro iyamáacawa néré iicácaténá càinácaalí ichàbacawa yái Jesús.

⁵⁹ Sacerdote íiwacanánái, nía nacái Junta Supremanái israelita íiwacanánáica nacutáca cachiwéeri wawàsi Jesús ìwali, namàacáanápíná úwinái nanúaca Jesús. ⁶⁰ Quéwa canáta nàanèeri ìwali wawàsi nanúanápíná Jesús éwita madécaná nacàlidacáaníta nachìwawa nacháawàacaténá Jesús iináwaná ìwali. Atata nàanàaca pucháiba wenàiwica icàlidéeyéipínáté ichìwawa. ⁶¹ Náimaca:

—Yái asìali íimacaté: ‘Núalimá numáalàidaca Dios yàasu templo, yásí nubàlùadapínáni àniwa máisiba èeri iricu’, càì íimaca —náimaca. ⁶² Néese yái sacerdote íiwacaliná imichàa ibàlùacawa. Yá íimaca Jesús írí:

—¿Cáná càmita pitàaní? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica pìwali nacháawàanàca piináwaná ìwali? —íimaca. ⁶³ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náichani mamáalàacata, canáca icàlidáanà iináwanáwa nalf. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca írí àniwa:

—Nuchùulla pía cáuri Dios íipidená ìwali picàlidáanápíná walí báisíiri iyúni. Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrinápínáca, yái Dios Íirica? —íimaca. ⁶⁴ Jesús íimaca írí:

—Yáca núa yái càide iyúwa píimáaná. Núumacué nacái píirí áibaalípíná píicápinácuéca núa, núa asìali Dios néeséerica. Píicápinácuéca núa yáawinéericawa Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàinírica náicha canánama nucàacaténá yáapicha

macáita. Yá piicápinácuéca nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewíise chènunfise — íimaca yái Jesúsca.

⁶⁵ Néese yái sacerdote íiwacalíná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íi-witáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemiaca yái Jesús íimáanáca Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacalíná íimaca nalí:

—¡Yái asiali itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali! ¡Càmita iwàwacutá wéemiaca áibanái icàlidáaná íináwaná ìwali! Pidécuéca péemiaca itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios Íiricasani. ⁶⁶ ¿Càinásicué wamànica írí? —íimaca. Néese náimaca:

—Cabáyawanácani. Iwàwacutá yéetácawa —náimaca. ⁶⁷ Néese abénaméeyéi nàapísáidaca Jesús inàni. Nacapèedáidacani nacái. Aibanái nanúadáidaca nacái in-àni ìwali. ⁶⁸ Nabàlía nacái ituí, yá náimaca írí:

—Píasa Mesíasca, yái wacuèrinása Dios ibànuèrisa walí, ¡piwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí nái inúadáidéeyéica pía! —náimaca naicáaníca iquíníná.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁹ Pedro yáawinacawa ìyaca bàacháwáise, yá inanái íibaidéechúa néré ùacawa Pedro yàatalé. Yá úumaca írí:

—Pía nacái yèepunfiritéwa Jesús yáapicha, yái Galilea néeséerica —úumaca.

⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa nèewi macáita nái wenàiwicaca. Yá íimaca:

—Càmita nùalíawa ìwali yái pitàanfírica nulí ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná nanúacani Jesús yáapicha.

⁷¹ Néesecáwa Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Yá áiba uicáca néréni, yá úumaca áibanái írí nái ìyèeyéica néré:

—Yái asialiquéi yèepunítéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret néeséerica —úumaca nalí. ⁷² Yá Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa báisi báisícata càmfínása yáalí iicáca Jesús. Íimaca:

—¡Càmita nùalí nuicácani yái asialica! —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàa-cani. ⁷³ Achúmáana tàacáwa àniwa, áibanái ìyèeyéica néré nàacawa Pedro yàatalé. Yá náimaca írí:

—Báisíta píaca néená nái Jesús yéewáidacaléca pitàanícáiná càide iyúwa Galilea yàasu cáli néeséeyéi —náimaca írí. ⁷⁴ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa báawéeri tàacáisi iyú báawanama báisi báisisíwata Dios yáliériwa. Pedro íimaca:

—¡Càmita nùalí nuicácani yái asialica! —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. Yáta cawámai itàaca. ⁷⁵ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íiméericaté írí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría càmfínaca píalíawa nùwali’, càité íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro yàacawa náicha. Yá íicháaníca cachàiníri iyú.

Jesús es entregado a Pilato

27 Amalácaalíté nawicáu, yá macáita sacerdote íiwacanánái abédanamata ná-i-witáise náapicha nái judío íiwacanánái béeyéica nanúanápíná Jesús. ² Yá nadacùaca náichawa Jesús. Néese natécani Pilato yàatalé, yái gobernador ro-manosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli.

La muerte de Judas

³ Néeseté Judas, yái itéericaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Judas iicáca natéca Jesús nadacuèrimi, gobernador romanosàiri yàatalé nasutácaténá gobernador ichùulianápiná úwinái inúaca Jesús. Iná Judas, iicácáiná nanúanápínaté Jesús, yá achúmaca Judas íináidacawa iwàwawa, báawaca iicáca yái imàníníacaté. Yá Judas iwàlùacawa nàatalé níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Yá Judas iwàwacaté yèepùadaca nalí yái plataca nèericaté írí itéenácaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, níái treinta namanùbaca moneda plata cawènyíyí báinúaca quéeri iwènicatáica. ⁴ Judas íimaca nalí:

—Nuèpùadacué pírí yái plataca ipíchaná cabáyawanáca núa iwaliíse. Nudéca numànica nubáyawanáwa nutéenácué pía yàatalé píibàacaténáni pinúanápínácuéni, yáara asiali mabáyawanéerica —íimaca yái Judasca. Quéwa náimaca Judas írí:

—¡Canápináta walíni cabáyawanáanaca pía! ¡Piasu wawàsicatéera! —náimaca.

⁵ Iná Judas yúucaca íichawa níái monedaca templo iriculé. Néese yàacawa. Yá idacùaca icanápi iwaliísewa yéenúlusi iyú idacuèricaté chènuníse. Yá ipisiacawa chènuníse, yéewacaténá yéenúlusi isidùu icanápi, yá yéetácawa.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái iwacáidaca níái monedaca Judasmi yúuquéericaté íichawa templo iriculé. Yá náimaca:

—Idéca yeedáca íríwa yái plata imàacacaténá nanúaca asiali, íná casacàaca Dios iicáca yái plataca. Canátacué yéewaná wamàacaca Dios íríni ofrenda iyú —náimaca.

⁷ Iná náináidacawa nawèlianápiná cáli Judasmi yàasu plata iyú, abéeri cáli íipidenéeri Campo del Alfarero (íimáanaca “yàasu cáli, asiali imàníríca mapuwáa”). Néese nadécanáami nawèniacani, yá namàacaca yái cáli nabàliacatalépiná yéetéeyéimiwa càmfíyéica judío. ⁸ Iná Jerusalén iyacàlená mìnánái néemiácáínaté càinácaalíté namànica Judas yàasu platami iyú, yá nàaca íipidená yái cálica Campo de Sangre (íimáanaca “Írái yàalu”) Judasmi yeedácáínaté íríwa yái plataca imàacacaténaté nanúaca asiali. Mamáalàacata càì náimaca iwali yái cálica, àta siuca nacáide. ⁹ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuíse, abéeri néená níái profeta iyéeyéicaté profeta Jeremías yéetácadénáamitéwa. Yái profeta íimacaté: “Needáca treinta namanùbaca moneda plata cawènyíyí, yái asiali iwènináami càide iyúwa israelita íiwacanánái ipáyaidáaná nawèniacaténá asiali nàasu wenàiwicapínácawa. ¹⁰ Yá nawèniaca cáli platami iyú, yàasu cáli yái asiali imàníríca mapuwáa, càide iyúwa Wacuèriná Dios ichùulianá núa”, càì íimacaté yái profetaca Dios inùmalicuíse.

Jesús ante Pilato

¹¹ Néeseté natéca Jesús gobernador romanosàiri yàatalé, yá gobernador isutáca yéemiawa Jesús. Gobernador íimaca Jesús írí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. Néese Jesús íimaca:

—Báísita, núacani, pidéca càì píimaca —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica idècunítàacá nacháawàaca Jesús iináwaná iwali mamáalàacata, yá masànacata náicha Jesús, éwita càmicáanítaté imàni íbáyawanáwa iyúwa nacháawàaná iináwaná iwali.

¹³ Iná yái Pilato gobernadorca isutáca yéemiawa Jesús. Yá íimaca Jesús írí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piináwanáwa? Péemìà nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwalíise —fìmaca yái Pilatoca.

¹⁴ Masànata quéwa yái Jesúscá, càmita icàlida iináwanáwa gobernador irí, ibatàa abéeri tàacáisi pináta. Iná yái Pilato gobernadorca fínáidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí.

Jesús es sentenciado a muerte

¹⁵ Camuí imanùbaca judíonái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yáté gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonái irípiná càiríinàcaalí presoíri nawàwéeri. ¹⁶ Néenialíté ìyaca caináwanéeri presoíri ípidenéericaté Jesús Barrabás. ¹⁷ Néese idécánáami judíonái nàwacáidáyacacawa Pilato yàatalé, yá Pilato isutáca yéemíawa nía:

—¿Càiríinàcaalícué náicha piwàwa nuwasàaca pirí, Barrabástasica, càmicaalí nacái, Jesús áibatasica, yái náiméerica ìwali Mesíascani, yái nacuèrinásàirica Dios ibànùerica nalí? —cài fìmaca yái Pilatoca.

¹⁸ Pilato icàlidaca nalíni, yáaliacáinátéwa báawaca judío íiwacanánái iicáca Jesús, máinícáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca Jesús, iná judío íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali gobernador irí.

¹⁹ Néese idècunitàacá Pilato yáawinacawa ìyaca néré yàasu manuíri yàalubáisi finatawa, yá Pilato yàacawéetúa ibànùaca irí tàacáisi. Yá úumaca irí: “Piwasàa caquialéta yáara asiali mabáyawanéerica, núamacanicáiná táiyápi bàwina. Yá núamacani irícuíse máiní cáaluca núa manuísíwata Jesús ìwalíise, ipíchaná pimànica irí báawéeri”, cài ubànùaca tàacáisi ùacawéeri Pilato iríwa.

²⁰ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánáica nawènúadaca manùbéeyéi wenàiwicanái íiuitáise nasutáanápíná Pilato íicha iwasàacaténá nalípiná Barrabás, ichùuliaca nacái yàasu úwináíwa nanúanápíná Jesús. ²¹ Néese gobernador Pilato isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Càiríiná asiali pucháibéeyéica íicha piwàwacué numàaca yèepunícawa pirícué? —fìmaca. Néese náimaca:

—¡Piwasàa walí Barrabás! —náimaca. ²² Pilato isutáca yéemíawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásicué piwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali, Mesíascani, yái picuèrinápináca? —fìmaca. Néese macáita náimaca:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. ²³ Néese Pilato isutáca yéemíawa nía:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri idé imànica? —fìmaca yái Pilatoca. Quéwa nèepùà néemíanicawa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

²⁴ Atata Pilato yáaliacawa càmita yáalimá iwènúadaca náiwitáise, iicáca nacái máiní calúaca nía cachàiniwanái mamáalàacata nawàwáanápínaté namànica ùwicái gobierno íipunita yàcalé irícu. Iná Pilato ichùuliaca yàasu wenàiwicawa itéenápíná irí úni. Yá Pilato íibaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica naicápiná yáasáidacaténá nalí yáawawa càide iyúwa canáca nacáiri ibáyawaná Jesús ìwalíise, quéwa cabáyawanéeri mamáalàacatani yái Pilatoca. Yá Pilato fìmaca nalí:

—Canáca nubáyawaná pinúanacué yái asialica. Píasu wawàsitacué pinúani —fìmaca yái Pilatoca. ²⁵ Macáita wenàiwicanái náimaca irí:

—¡Wía cabáyawanéeyéica ìwalfise, wéenibe nacái! —náimaca. ²⁶ Iná Pilato iwasàaca nalí Barrabás. Néese ichùuliaca yàasu úwináíwa nacapèédáidaca Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Nadécanáami nacapèédáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa fícha, yá Pilato yèepùadacani úwináí irí natàtàanápínáni cruz ìwali.

²⁷ Néese gobernador yàasu úwináí natéca Jesús Pilato icapèe manuúri néré, bàacháwa iriculé. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináica nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese. ²⁸ Needáca Jesús ibàle. Yá náucaca ìwalfise cáaléeri ruana nacáiri quíréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèriná naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná. ²⁹ Néese namànica tuúri culèpi nacáiri icáyuwaniiná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús fiwita ìwali. Namàacaca sitúa Jesús icáapi yéewápuwáiséeri iriculé càide iyúwaté romano icuèriná idèniáná yàasu àicu oróíriwa. Néese nabàlùacawa nàului ipùata iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluúiníná quéwa naicáanícáita meedá iquíniná. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluúiníná. Yá náimaca irí:

—¡Casíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano fiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

³⁰ Nàapisáidacani, yá needáca sitúa icáapi fícha, yá nanúadáidaca fiwita ìwali sitúa iyú. ³¹ Idécanáami càì naicáaníca Jesús iquíniná, yá needáca fícha yái ruana nacáiri quíréerica. Néese náiyàaca ìwali ibàle, yá natéca natàtàacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

³² Nàacanáamiwa capíi fícha, càmita yéewa Jesús iwáacutaca yàasu cruz, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná icapèédáidacani báawanama. Iná úwináí fíbàaca asialì fípidenéerica Simón, Cirene ìyacàlená néeséeri. Yá nachùuliaca Simón iwáacutaca cruz Jesús irípiná.

³³ Natéca Jesús méetàuculé Jerusalén ìyacàlená fícha. Nàanàacaté Gólgota néré (fímáanáca “liwitasí yáapimi ìyacatalé”). ³⁴ Yá nawàwacaté nàaca Jesús ìira uva ituní ipuíri, nèewiadáerica dabé yèewi fípidenéeri hiel wéebacáténá Jesús iiná ipíchaná máiní yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa, idécanáami yáalimáidaca achúmáanata, yá càmfírira ìira náichani.

³⁵ Idécanáami úwináí natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá náibàaca ibàlemi, náucaca náichawa suerte naseríacáténá nalíwàaca Jesús ibàlemi. ³⁶ Néese úwináí iyamáa yáawinacawa néré nacùacaténáni ipíchaná áibanáí yàanàaca yàatalé. ³⁷ Nachanàidaca tàacáisi cruz ìwali Jesús fiwita iwicáubàa. Yái tàacáisi icàlidacaté cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi fímaca: “Yácata Jesús, yái judío icuèrináca”, fímacaté yái tàacáisica.

³⁸ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi cruz ìwali mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáuwáise Jesús irí. ³⁹ Níái ichàbèeyéicawa néenibàa àyapulcubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícáténá iquíniná. ⁴⁰ Yá náimaca irí:

—¡Píata imáalàidéeripinása templo, imichàidéeripinása nacái àniwani máisiba èeri irícu, pichàiniada píawawa yéetácáisi fícha ipíchaná péetácawa! ¡Báisícaalí Dios lírica pía, yá pircùawa cruz fícha! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴¹ Càita nacái naicáaníca Jesús iquíniná níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Náimaca nalíwáaca:

⁴² —Ichùnìacaté áibanái ipíchanáté néetácawa, quéwa càmita yáalimá ichàini-adaca yáawawa yéetácáisi íicha. Báisícaalí Israel itaquénáinami icuèrinácatáni, ¡yásí yáalimá iricùacawa cruz íichatá, weebáidacaténá itàacái! ⁴³ Iimacaté manuífaca fináidacawa iwàwawa Dios ìwali, fibàacaténása nacái iwàwawa Dios iwéré Dios icùanápínáténi báawéeri íicha. Quéwa báisícaalí cáinináca Dios iicácatáni, ¡yá Dios ichàiniadacatáni yéetácáisi íicha ipíchaná yéetácawa! ¡Iná càmita yéewa Dios Iiricani càide iyúwaté icàlidáaná ichìwawa! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴⁴ Nía nacái cayéedéeyéica natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàaníca nacái ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

⁴⁵ Néeseté machacànicaalíté èeri, yá catáca macáita cháí èeri iricu máisiba horap-iná catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁶ Yásí horaquéi a las tres Jesús imáidaca cachàiniíri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?”, íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.)

⁴⁷ Abénaméeyéi néená níái ibàluèyéicawa néré néemiàcáináni, yá náimaca nalíwáaca:

—Yái asíali imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca.

⁴⁸ Yá abéeri náicha yàaca yeedáca esponja wáluma nacáiri íisapiadacaténáni uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja isàbéerica sitùa ipùatalicu. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani.

⁴⁹ Aibanáita quéwa yáapichéeyéi náimaca irí:

—Tàacáwa, wacùacuécani waicáwa Elías yàanàacaalí yeedácani cruz íicha —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁵⁰ Néese àniwa Jesús imáidaca cachàiniíri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná fíchawa. ⁵¹ Jesús yéetácanacáitawa, yáta manuírí yáawàanáca templo iricúfrica icanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlìerica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwicanái ituí íicha. Yá icanácawa chènunfise cáli iwérénama, yái yáawàanáca. Cáli icusúaca nacáiwa. Yá íba manuínaméeyéi nacái nasubèriacawa cáli icusúacái iyú. ⁵² Yáta madécaná càliculii inùma nàacùacatéwa, yá nacáucàacawa madécaná yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, níái yéetéeyéimicatéwa. ⁵³ Néesetécáwa namusúacawa càliculii iricúise idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. Yá nawàlùacatéwa Dios yàasu yàcalé iriculé, yái Jerusalén iyacàlenáca, yáté madécaná wenàiwica naicáca nía néré.

⁵⁴ Néese úwi íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica icuèyéicaté Jesús, naicáciná cáli icusúacawa, yái áiba wawàsi ichàbáaná nacáiwa, yá cáaluca nía báawanama. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Báisícata yái asíalica Dios Iirica! —náimaca.

⁵⁵ Nàyaca nacái néré manùba inanái iicáidéeyéica ìyaca Jesús irí déecuíseta quéwa. Níái inanáica nayúudàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli íicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵⁶ Uyaca nèewi María Magdalenaca. Aiba María nacái

ìya néré úái náatúaca, níái Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái ìya néré úái Zebedeo yéenibe yáatúaca.

Jesús es sepultado

⁵⁷ Néeseté catáca yàacawa, yá abéeri càasuíri yàanàaca ípidenéerica José, Arimatea ìyacàlená mìnali. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái. ⁵⁸ Yá José yàaca iicáca Pilato gobernador yàatalé. Yá isutáca Jesús iinámi Pilato fícha. Néese Pilato ichùuliaca namàacaca José itéca Jesús iinámi. ⁵⁹ Ináté José yàacawa cruz néré, yeedáca Jesús iinámi, yá yéepùacani masaquèeri wáluma linoíri iyú, càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía judíoca. ⁶⁰ Yái José idèniaca yàasu càliculii wàlisàíwa. Yá iriádaca Jesús iinámi càliculii iriculé. Yái càlicullica áibanái fíquericaté dúli ibàlài iricu, yéewacaténá càlicullicani, càide iyúwa capii imàdàaná. José, áibanái nacái idécanámi nabàliaca càliculii inùma manuúri íba iyú, yá nàacawa fícha. ⁶¹ Quéwa María Magdalena, áiba María nacái nayamáacawa néré, náawinacáwacawa abéemàawáise càliculii fícha.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Néeseté mapisáita àniwa, yái sábado judíonái ìyamáidacatáicawa, sacerdote fìwacanánái, fariseonái nacái nàacawa Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté nàasu cáli. ⁶³ Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, pía icuèrica wía, wadéca wawàwalica yái fímáanacaté yáara cachiwéerica idècunitàacá cáucani. Iimacaté imichàanápínacatéwa yéetácáisi fícha máisiba èeri iricu. ⁶⁴ Iná pichùulla úwinái nacùaca cayábani yái càlicullica àta imáalàacatáitawéi máisiba èeri ipíchaná yéewáidacalénái yàanàaca táiyápi yá nayéedùaca iinámi càliculii iricúise, ipíchaná nacái nacàlidaca nachìwawa wenàiwicanái irí idéénaca imichàacawa yéetácáisi fícha. Níacáiná yéewáidacalénái nacàlidacaalí iináwaná idéca imichàacawa yéetácáisi fícha, yásí máiní yáawanáica báawaca fíchani yái quéechéeri chìwáica yái nacàlidáanacaté nachìwawa ìwali Mesíascasani, yái judío icuèrinápináca —náimaca. ⁶⁵ Néese Pilato fímaca nalí:

—Pidèniacuéca úwinái pichùulièyéipiná icùaca càliculii. Piacué pibàliacani picùacué píalimáanáta cayábani, yái càlicullica, ipíchaná áibanái yàanàaca néré —fímaca yái Pilatoca.

⁶⁶ Néese nàacawa càliculii néré. Yá nachanàidaca sello íyanási nacáiri íba ìwali, yái manuúri íba nabàlièrica iyú càliculii inùma. Canáca yéewaná wenàiwica iwàlùacawa càliculii iriculé càmicaalíca imàdáida sello quéechacáwa, yái sello íyanási nacáiri nachanàidéerica càliculii inùma ìwali. Yá namàacaca néré nacái úwinái icuèyéipináca càliculii ipíchaná áiba wenàiwica iwàlùacawa néré.

La resurrección de Jesús

28 Néese sábado ichàbacatéwa judíonái ìyamáidacatáicawa. Yáté amaláca yàacawa domingo, yá María Magdalena, áiba María úapicha nacái nàaca naicáca càliculii nérépiná. ² Yáta cáli icusúacawa cachàinfiri iyú, ángel Wáiwacali néeséeri yàanàacáiná chènuniise. Yàanàaca càliculii néré, yá yeedáca manuúri íba càliculii inùma fícha, yá yáawinacawa íba íinata. ³ Yái ángel icànaca càide iyúwa énu icaláná icánáaná. Idèniaca nacái ibàlewa cabalèeri, mèlumèluúri càide iyúwa nieve.

⁴Uwinái naicácani, yá natatácawa nacalùniwa, yá náuwàa naliacawa cáli íinatalé càide iyúwa yéetéeyéimiwa. ⁵Néese ángel íimaca inanái irí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Núalíacawa picutácuéca piacawa Jesús iinámi, yái natàtèericaté cruz ìwali. ⁶Canáca chání, idéca imichàacawa yéetácáisi fícha càide iyúwáté íimáaná. Aquialécué piacuéwa piicáca aléi càlicullí iriculé naliadacatáim-icani. ⁷Néese piacàatétacuéwa picàlidaca yéewáidacalénái írini. Càicué píimaca nalí: “Wáiwacali idéca imichàacawa yéetácáisi fícha. Siùcade yàacawa pipíchalécué Galilea yàasu cáli néré. Nérépinácué piicáni”, càicué píimaca yéewáidacalénái írìwa. Yácata tàacáisi iwàwacutéericuéca nucàlidaca píri —íimaca yái ángelca.

⁸Néese níai inanáica napiacawa càlicullí fícha, yá cáaluca nía quéwa casímaíca nawàwa manuísíwata. Yá napiacawa nàacaténá nacàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. ⁹Yáta Jesús imàacaca yáawawa naicácani, yá itàidaca nía. Yá nàacawa Jesús yàatalé, náuwàa naliacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús íipunita, náibàaca yàabàli ìwali nàacaténá icàaluíniná, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca. ¹⁰Yá Jesús íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía. Piacué picàlidaca nuénánái írini nàacaténáwa Galilea yàasu cáli néré, yásí néréca naicápiná núawa —íimaca yái Jesúsca.

Lo que contaron los soldados

¹¹Néeseté níai inanáica idècunitàacá nèepùaca nàacawa càlicullí fícha, yá abénaméeyéi néená níai úwináica icuèyéicaté càlicullí nèepùacawa Jerusalén iyacaléná iriculé. Yá nacàlidaca sacerdote íiwacanánái írini macáita yái ichàbáanacátéwa. ¹²Néese sacerdote íiwacanánái nàaca natàaníca judío íiwacanánái béeyéi yáapícha. Yáté abédanamacata náiwitáise. Néese nàaca madécaná plata úwinái irí masà-nacaténá níai úwináica. ¹³Yáté náimaca úwinái irí:

—Picàlidacué áibanái írini, táiyápi bàwina idècunitàacá piimácuéca pìyaca, yásasí níai Jesús yéewáidacalénáimica nàanàacaté needáca ichéecami, càicué píimaca wenàiwicanái írìwa. ¹⁴Néese gobernador yéemiacaalícué piináwaná ìwali càmfínácué picúa cayába yái càlicullíimica, yásí wataánícuéca yáapícha piwicáu ipíchanácué inúaca pía —náimaca nachùuliaca úwinái nacàlidáanápíná nachìwawa.

¹⁵Néeseté úwinái needáca nalíwa yái plataca, yá nàacawa nacàlidaca nachìwawa càide iyúwa sacerdotenái ichùulianáté nía. Càita nacái madécaná judiónái nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi Jesús ìwali àta siùca nacáide.

El encargo de Jesús a los discípulos

¹⁶Ináté wía Jesús yéewáidacaléca once wamanùbaca, wàacatéwa Galilea yàasu cáli néré, áiba dúli néré Jesús icàlidéericaté walí ìwali, wàwacáidáyacacatáipínacawa. ¹⁷Waicácaté Jesús, yá wàaca icàaluíniná, quéwa abénaméeyéi wéená càmí-tatécáwa neebáida báisíca Jesús yái naiquérica. ¹⁸Néese Jesús yàacawa wàatalé. Yá íimaca walí:

—Dios idéca imàacaca nulí íiwitáisewa nucùanápiná macáita iyéerica chènuniré, cháí èri írìcu nacái. ¹⁹Piacuéwa macái cáli íinatalé, péewáidacué macái wenàiwicanái neebáidáanápíná nutàacái. Pibautizácué nacái cawinácaalí yeebáidéeyéica Wáaniri Dios, núa nacái yái Dios lírica, Espíritu Santo nacái. ²⁰Péewáidacué wenàiwica namànicaténá macáita càide iyúwa nuchùulianácué pía. Núatacué

naçái píapicha, nùacawéeridapínacué píawa càiripináta àta yái èeriquéi imáalàa-catalépinátawa, nùanàapínácaalí àniwa —íimaca yái Jesúsca.

SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

1 Yácata cayábéeri tàacáisi icàlidéerica walí Jesucristo ìwali, yái Dios Iirica. Yái tàacáisica idàba càì: ²Profeta Isafas itànàacaté tàacáisi Dios íméericaté Iiri iríwa. Dios ímacaté:

“Péemia cayába, nubànùapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchaléwa yàalàacaténá wenàiwica nachùnìanápíná náíwítáísewa yéewanápíná natàidaca pía cayábéeri iyú pìanàacaalípíná nàataléwa.

³Icàlidapíná nalfwani cachàinfiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná fimaca nalf: ‘Càide iyúwa wenàiwicanáí ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacáí iwàwacutácué pichùnìaca pííwítáísewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué pííwítáísewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná fimaca yái nùasu wenàiwicaca”,

fimacaté yái Diosca.

⁴Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isafas icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Juan el Bautista yàanàacaté manacúali yùuculé càinàwàiri, yá ibautizáca yàacawa wenàiwicanáí néenibàa. Yàalàaca nía nawènúadánápíná náíwítáísewa Dios irípiná, nabautizáanápíná nacáíwa, náasáidacaténá namàacacaté náichawa yái báawéerica namàníirica, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná fícha. ⁵Néese manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé néemiacaténá itàacái, madécaná Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jerusalén ìyacàlená mìnánáí nacáí. Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namàníirica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁶Yái Juan idèniaca ibàlewa cáucuíri wáluma camello ichùna iwálumalená. Idèniaca nacáí ìwaliabàawa pìrái fimamimi. Iyáa nacáí iyáacaléwa wiriichu nacáiyéi, mába ituní nacáí Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri. ⁷Càité Juan icàlidaca yèepunícawa nalíni: “Mesúnamáita áiba yàanàaca núamiricubàa, máinfiri cachàinica fíwítáise núfcha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripínáca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmfiri cachàini náicha canánama máinícáiná cayábéerica núfchani. ⁸Nudéca nubautizácuéca pía úni yáaculé, yáta quéwa ibànueripínácué pìrí Espíritu Santo ibautizácaténácué pííwítáise Espíritu Santo ichàini iyú”, fimaca nalf yái Juanca.

Jesús es bautizado

⁹Néenialíté Jesús yàanàaca Nazaret ìyacàlená néese, iyéerica Galilea yàasu cáli finata. Jesús yàanàaca Juan yàatalé. Néese Juan ibautizáca Jesús Jordán inanába yáaculé. ¹⁰Idécanáami Jesús imichàacawa úni yáacuise, yáta iicáca capìraléeri cáli yàacùacawa. Yá iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali càiride iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹¹Yá néemiaca Dios itàacái chènuníise. Dios fimaca Jesús irí: “Píacata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía”, fimaca yái Diosca.

Jesús es puesto a prueba

¹² Yáta Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri. ¹³ Jesús ìyaca néré cuarenta èeri manacúali yùucubàa. Néréca Satanás yáalimáida Jesús imàníinápíná ibáyawanáwa, quéwa càmita Jesús yeebá. Yá Jesús ìyaca cuwèesínái yèewibàa. Angelnái nacái yàacawéeridaca néréni, nayúudàacani.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néese té áibanái wenàiwica náucaca Juan el Bautista presoíyí ibànaliculé. Néese Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli néré. Yá icàlidaca yèepunícawa yái tàacáisi cayábéerica Dios inùmalicuise. ¹⁵ Jesús fimaca: “Idéca yàanàaca yéenáiwaná Dios icùacaténá canánama mesúnamáita. Iná piwènúadacué píiwitáisewa pibáyawaná fichawa, peebáidacué nacái yái tàacáisi cayábéerica”, fimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁶ Néese Jesús yèepunícawa Galilea icalisaníná icàinalená finatabàa. Yá iicáca pucháiba asianái. Ibèeri íipidená Simón, iméeréeri íipidená Andrés. Yúuquéeyéi yàasu tarayawa yèepunícawa calisáacubàa, náibàacáiná cubái needácaténá nalíwa nàasu platawa. ¹⁷ Yá Jesús fimaca nalí:

—Aqualécué sísaaara, piacuéwa núapicha yéewacaténá nuéwáidacalénáicuéca pía. Pidécuéca píibàaca cubái piwacáidacaténácué nía, quéwa siùcáisede nuéwáidapínácué píawa piwacáidáanápíná nulí wenàiwica yéewanápíná nuéwáidacaléca nía —fimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa yáapicha.

¹⁹ Néese nèepunícawa nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicá nacái Zebedeo yéenibe pucháiba asianái, íipidenéeyéi Santiago, Juan nacái, ichùniyèyéi yàasu chinchorrowa, nàasu barca irícuwa. ²⁰ Jesús iicácanacáita nía, yá imáidaca nía. Yá caquialéta namàacaca nániriwa barca irícu, yàasu wenàiwicanái yáapichawa fibaidéeyéica Zebedeo irí. Yá Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yáapicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

²¹ Yá nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Néese áiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa, yá Jesús iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu iriculé, yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica. ²² Yá nàináidacawa néemiaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios fiwítáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa judíonái yéewáidáaná wenàiwica, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios itàacái iwali, profeta Moisés itànèericaté. ²³ Néese ìyaca nàasu néewáidacàalu irícu abéeri asìali idènièrica demonio iwàwalícuwa, abéeri demonio casaquèeri fiwítáise. Yái demonio idacùaca asìali fiwítáise. ²⁴ Yáta demonio idàbaca yéemáníicawa asìali isàna iyú. Yá demonio fimaca Jesús irí:

—¿Cáná pisàiwica walí wawàsi, pía Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica? ¿Pianàasica pimáalàidacaténá wía? Núalíacawa nuicáca pía, núalíacawa piwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —fimaca. ²⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá fimaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa fícha yái asialica! —fimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese demonio casaquèeri fiwitáise itatáidaca asiali cachàiníiri iyú, yá demonio yàacawa asiali íicha, yá demonio íicháaníca yàacawa cachàiníiri iyú. ²⁷ Néese macáita iyéeyéica néré nacalùadacawa manuísíwata, íná nasutáca néemíawa níawáaca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái wàlisài yéewáidáanáca? Yéewáidaca wenàiwica, ichùuliaca demonio nacái fiwitáise cachàiníiri iyúwa. Ichùuliaca demonio casaquèeyéica fiwitáise, yá namànica càide iyúwa ichùulíiná nía —náimaca nalíwáaca.

²⁸ Néese ráunamáita macái Galilea yàasu cáli néeséeyéi náalíacawa Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

²⁹ Idécánáamité namusúacawa judíonái yéewáidacàalu iricuise, Jesús yàacawa Santiago yáapícha, Juan nacái. Yá nawàlùacawa Simón icapèe iriculé, Andrés ìyacatalé ibèeri Simón yáapíchawa. ³⁰ Néenialíté Simón iyéeru uculúacawa mecuní iyú. Jesús iwàlùacadénáamiwa nacapèe iriculé, yáta nacàlidaca írí uculúanáwa. ³¹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, fíbàaca ucáapi, imichàidaca úa, yáta mecuní ichàbaca uícha. Néese ùaca nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

³² Néeseté catáca yàacawa, èeri idénáami iwàlùacawa, yáté yàcalé mìnánái natéca macái néenánáíwa cáuláiquéeyéi Jesús yàatalé, áibanái wenàiwica nacái demonio idacuèyéi fiwitáise. ³³ Yá macáita nàwacáidáyacacawa capíi inúma néeni Jesús ìyacatái. ³⁴ Jesús ichùniacaté madécaná cáuláiquéeyéi macái uláicái fiwitáaná íicha. Jesús yúucaca madécaná demonio wenàiwicanái íicha, càmita quéwa ibatàa demoníai icàlidaca iináwaná ìwali, náalíacáiná naicácani, yái Jesúsca.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

³⁵ Néese táiyápícaíwa, cáala èeri ipíchawáise èeri imusúacawa, yá Jesús imichàacawa, yàacawa imusúacawa yàcalé iricuise yàacaténáwa canácatalé wenàiwica. Yá néré isutáca yáawawa Dios íicha. ³⁶ Néese Simón yàacawa yàacawéeyéiná yáapíchawa nacutáca Jesús. ³⁷ Néese nàanàacani, yá náimaca Jesús írí:

—Macáita nacutáca nàyaca pía —náimaca. ³⁸ Yá Jesús fímaca nalí:

—Wàacuéwa áibanái iyacàle néré iyéeyéica mawiénibàa nucàlidacaténá nalíni yái tàacáisi cayábéerica. Nudéca nùanàaca nucàlidacaténá nalíni —fímaca yái Jesúsca.

³⁹ Iná Jesús yàacawa macái yàcalé iyéeyéica Galilea yàasu cáli fínata. Icàlidaca nalíni nàasu néewáidacàalu imanùbaca irícu. Yá yúucaca demonio wenàiwicanái íicha.

Jesús sana a un leproso

⁴⁰ Néeseté áiba asìali, cacháunéeri fímami lepra iyú, yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulùu ipùata iyúwa Jesús írí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécanáca Jesús iicácani. Yá fímaca Jesús írí:

—Núalíacawa píalímá pichùniaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùniaca núa —fímaca. ⁴¹ Yá catúulécanáca Jesús iicáca cáuláiquéeri, yá imàacaca icáapiwa ìwali, yá Jesús fímaca írí:

—Nuwàwaca nuchùniaca pía. ¡Cayábaca píawa! —fímaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta icháuná lepra ichàbacawa asiali fícha. Yáta cayábaquéi asialica. ⁴³ Quéwa Jesús ichùuliaca asiali yèepùanápínáwa fícha caquialéta. Yá nacái yàalàaca asiali cachàiníri iyú. ⁴⁴ Jesús fímaca asiali irí:

—Péemia cayába. Picá picàlida áibanái iríni nuchùnìaná pía. Néese, píawa caquialéta píasáida sacerdote iicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná fíchawa. Pimàaca nacái ofrenda Dios irí càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá, cayábacáiná pía, yéewanápiná macái wenàiwica yáalíacawa pidéca pichùniacawa —fímaca Jesús.

⁴⁵ Quéwa yái asialica idàbaca icàlidaca macái wenàiwica irí Jesús iináwaná ichùnìanáni. Iná càmita quirínama Jesús yéewa iwàlùacawa asáiwaca áiba yàcalé iriculé madécánacáiná wenàiwica nawàwa naicàcani. Iná yèepuníacawa náicha manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwicanái. Quéwa macái yàcalé mìnánái nàacawa yàatalé naicácaténáni.

Jesús sana a un paralítico

2 Néeseté cawàwanáta máisiba èeri idenáami, yá Jesús yèepù iwàlùacawa Capernaum ìyacàlená iriculé. Quéwa manùbéeyéi yáalíaca iináwaná ìyaca capìiricu. ² Yá madécáná wenàiwica ìwacáidáyacacawa yàatalé iná napuníadaca capìi, in-ùma nérénamata. Yá Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. ³ Néese báinúaca asianái yàanàaca itéeyéica asiali máapinéeri iiná macáita, càmfirica yáalimá imichàanícawa, irièricawa yàalubái fínatawa, iiméeri iricu. ⁴ Càmita náalimá nawàlùacawa Jesús nérépiná dàalacáiná máini wenàiwicanái néré, iná náiríacawa escalera ìwalibàa capìi fínatalé, sàabadéeri, canéerica ipùata chènuniré. Néréca nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca néenibàani, yéénúlusi ìwali, yái máapinéerica iiná yàalubái fínatawa. ⁵ Néese Jesús yáalíacawa náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápínáni, yá Jesús fímaca cúláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná fícha cayábaténá píapicha Dios —fímaca yái Jesúsca.

⁶⁻⁷ Yá abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu nàyaca néré, yáawinéeyéicawa. Yá náináidacawa: “¿Cáná itàaní càì yái asiali Jesúsca? Itàníca ìyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáiná asiali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná fícha cayábaténá náapicha Dios. Abéericata Dios yáaliméeri imànica càiri wawàsi”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicúsewa. ⁸ Yáta Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Yá fímaca nalí:

—¿Cánacué yéewa píináidacawa càì? ⁹ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná fícha cayábaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáisi báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, piipina’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisi wadécaalí wachùnìacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ¹⁰ Iná núa, asiali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica, píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùuliaca numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná fícha cháì èeri iricu, cayábaténá náapicha Dios —fímaca yái Jesúsca. Néese fímaca máapinéeri irí:

¹¹ —Pía asialica, pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —fímaca yái Jesúsca.

¹²Néese yái cáuláiquéerica imichàacawa. Yá itéca yàalubáíwa. Imusúacawa náicha idècunitàacá naicáidaca irí. Iná macáita nánáidacawa naicáidaca manuísíwata Jesús irí. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácataté waiquéeri càiri wawàsica! —náimaca nalíwáaca.

Jesús llama a Leví

¹³Néeseté Jesús yàacawa àniwa Galilea icalìsaniná idùlepiré. Yá wenàiwicanái nàacawa yàatalé. Néese yéewáidaca nía. ¹⁴Néesecáwa idècunitàacá yèepunícawa àniwa, yá iicáca Leví, yái Alfeo ìirica. Yái Leví yáawinéericawa aléera yeedácatalécaté plata yéénánái judío fíchawa romanonái yàasu gobierno irípiná. Yá Jesús íimaca irí:

—Aqualé. Piawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. Yá Leví imichàa yàacawa Jesús yáapicha.

¹⁵Néese Jesús iyáaca iyáacaléwa Leví icapèe iricu. Nàyaca néré nacái mesa iwéré manùbéeyéi wenàiwica yeedéeyéica plata néénánái judío fíchawa romanonái yàasu gobierno irípiná, manùbéeyéi nacái cabáyawanéeyéica wenàiwica. Macáita nayáaca nayáacaléwa Jesús yáapicha, yéewáidacalénái yáapicha nacái, madécánacáiná wenàiwica nèepunícawa Jesús yáapicha. ¹⁶Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, naicáca Jesús iyáaca iyáacaléwa náapicha níái macáita cabáyawanéeyéica wenàiwicaca. Néese náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái cabáyawanéeyéica wenàiwicaca, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ¹⁷Quéwa Jesús yéemiacani, yá íimaca fariseonái irí:

—Péemiacué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnìèripiná nía. Quéwa áibanái cáuláiquéeyéi nawàwacutácani, yái ichùnìèripináca nía. Càita nacái wenàiwica fináidéeyéica mabáyawanáca, càmita ncutá abéeri ichùnìèripiná náiwitáise nabáyawaná fíchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéeyéicawa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri fícha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica fináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàca numáidacaténá wenàiwica yáaliéeyéicawa cabáyawanáca, nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná fíchawa. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná fíchawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁸Aiba èeri càide iyúwaté náiwitáise iyáaná, Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái fariseoca namàacacaté náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios fícha manuísíwata. Néese wenàiwicanái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan yéewáidacalénái namàacaca náichawa nayáacaléwa càide iyúwa náiwitáise iyáaná nasutácaténá níawawa Dios fícha manuísíwata, càita nacái fariseonái namànica càita. Néeni, ¿cáná càmita péewáidacalénái namàaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios fícha? —náimaca. ¹⁹Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asiali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icásàacawa casímáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, yá

casíimáica nía, íná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. ²⁰ Quéwa áibaalípiná, áibanái itéca náichawani. Idécanáami natéca náichawani, yásí namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idécunitàacá nùyaca náapicha. Íná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

²¹ “Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wachanàidacaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quéwanáta manuíca icháuná. ²² Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi fimamisi iriculé. Wamànicaalí càì, néese uva ituní isáacawa dàchidàchiwaca in-àniacubàa, yásí éwisàimi fimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yásí yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, fimamisi nacái. Íná iwàwa-cutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài fimamisi iriculé. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali —fímaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

²³ Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunicawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Néese yéewáidacalénái nadàbaca needáca achúmáanata trigo ituíná nayáapináwa, yáacáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmáanata iyacaná áibanái ibànacale yéená, máapicaalí nía. ²⁴ Néese abénaméeyéi fariseo naicácani iyúwa íibaidacalési, yái Jesús yéewáidacalénái imàníirica, íná fariseonái fímaca Jesús irí:

—Péemia, ¿cáná péewáidacalénái íibaida siùca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ²⁵ Yá Jesús fímaca fariseonái irí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái iricúise wàawirimi rey David ìwali. Bàaluité David iwàwacutáca yàacàsi, máapicáináni, áibanái nacái asíanái iyéeyéica yáapicha. ²⁶ Abiatar yàasu èerité, yái sacerdote íiwacalináca, néese David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuíri capíima fimamisiíri mabáyawanéeri iriculé, israelitanái isutácatáipiná Dios íicha. Yá David iyáaca pan namàníiricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapiná. Dios itàacái imàacacaté níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Davidta quéwa iyáacani. Yàaca nacái yáapichéeyéi iríwa nayáacaténá nacái. Dios càmita yùuwichàida nía, máapicáiná nía, íná catúulécanáca Dios iicáca nía —fímaca yái Jesúsca. ²⁷ Jesús fímaca fariseonái irí nacái:

—Dios idéca imàacaca walí yái èeri sábadu wayamáidacatáicawa iyúudàacaténá wenàiwicanái, catúulécanácáiná Dios iicáca wenàiwica. Dios càmiíritaté idàba wenàiwica sábadu irípiná. ²⁸ Íná Dios idéca ichùuliaca núa, asíali Dios néeséerica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, yái èeri sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —fímaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

3 Néese àniwa Jesús iwàlùacawa judíonái yàasu yéewáidacàalu iriculé. Iyaca néeni abéeri asíali icáapi ituwèericawa íicha. ² Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicátaténá asáisi Jesús ichùnìacaalípináté asíali sábadu irícu nayamáida-

catáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali, ìwalíse yái imànníináca sábadu írìcu Dios ichùuliacáináté judíonái iyamáidacawa macái sábadu imanùbaca. Néese fariseonái náimacaté fibaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái.³ Néese Jesús íimaca írí yái asialica icáapi ituwièricawa fícha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuéseme —fímaca yái Jesúsca. ⁴Idécanáami asiali ibàlùacawa, yá Jesús isutáca yéemíawa fariseonái:

—Siúcata nusutácué nuémíawa pía: ¿Càinásica Dios imàaca wamànica siùca èeri sábadu wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábèeri, càmicaalí nacái báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, wamàacasica néetáca? —fímaca yái Jesúsca. Quéwa masànata nía Jesús fícha. ⁵Iná Jesús iicáidaca nalí, níai iyéeyéica itéesebàa. Máini maséeca íináidacawa iwàwawa, yái Jesúsca, báawacáiná iicáca náiwitáise. Achúmaca iwàwa nacái càmicáiná fariseonái iwàwa yeebáidaca itàacái. Yá Jesús fímaca asiali írí:

—Piducúa picáapiwa —fímaca yái Jesúsca. Yá asiali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi. ⁶Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judíonái yéewáidacàalu fícha, yá nàacawa caquialéta nàwacáidáyacacawa áibanái judío yáapicha, cayábéeyéi iicáca rey Herodes, yái romanosàiri icuèrica Galilea yàasu cáli. Yá natàanica náapicha càinápinácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷Néeseté Jesús yàacawa náicha yéewáidacalénái yáapichawa Galilea icalìsan-íná idùlepiré. Yá manùba wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi nàacawa Jesús yáamiwáise. ⁸Aibanái néemiacáiná iináwaná imànníiná madécaná yái càmfirica wenàiwica idé imànica, yá nàacawa Jesús yàatalé nacái naicácaténáni. Manùbéeyéi Judea yàasu cáli néeséeyéi yàacawa, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi nacái, Idumea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áiba cáli néeséeyéi nacái iyéerica abéemàise Jordán inanába fícha, Tiro iyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón iyacàlená néeséeyéi nacái, nía nacái yàcalé iyéeyéica natéesebàa. ⁹Manùbacáiná wenàiwica néré, íná Jesús ichùuliaca yéewáidacalénáiwa icùanápiná barca yàacaténáwa úni yáacubàa wenàiwicanái fícha déecušetatá callsa icàinalená fícha, ipíchaná wenàiwicanái iwesíaca iwéré. ¹⁰Iwàwacutá càì imànica ichùnìacáináté manùba wenàiwica, íná madécaná cáuláiquéeyéi nawesíaca Jesús iwéré, namàacacaténá nacáapiwa ìwali, yéewacaténá nachùnìacawa.

¹¹Demonionái naicácaté Jesús, yá namàacaca wenàiwica demonio idacuèyéica fiwitáise nabàlùacawa nàulù ipùata iyúwa Jesús írí nàacaténá icàaluíná. Yá demonionái náimaca cachàiníiri iyú Jesús írí:

—¡Píacata yái Dios íirica! —náimaca írí. ¹²Quéwa Jesús yàalàaca demonionái cachàiníiri iyú, ipíchaná nacàlidaca cawinácaalíni.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹³Néeseté Jesús yàacawa dúli fínatalé, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa cayábéeyéi Jesús iicáca fiwitáise. Néese nàanàaca yàatalé. ¹⁴Néese Jesús yeedáca néená doce namanùbaca nàacaténáwa yáapicha, yéewacaténá nacái ibànùaca nía nacàlidáanápiná Dios itàacái. Yàaca náipidenápiná apóstolnái. ¹⁵Imàaca nacái nalí fiwitáisewa náucacaténá demonio wenàiwicanái fícha. ¹⁶Níai docéeyéica imanùbaca ípidenéeyéica càì: Simón, yái asiali Jesús yàaca ípidenápiná wàlisài,

Pedro. ¹⁷ Nía nacái Zebedeo yéenibe pucháiba, ibèeri ípidená Santiago, iméeréeri nacái ípidená Juan. Jesús yàaca wàlisà náipidenápiná Boanerges (íimáanáca “Caluéyéi íiwitáise càide iyúwa énu isàna”, càì íimáanáca). ¹⁸⁻¹⁹ Andrés nacái, Felipe nacái, Bartolomé nacái, yá nacái Mateo, Tomás nacái, Santiago nacái, yái Alfeo ìirica, Tadeo nacái, yá nacái Simón, áibaalí ípidenéeri nacái celote, yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²⁰ Néese Jesús iwàlùacawa capii iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese àniwa madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá dàalaca wenàiwica capii iricu, íná càmìta náalimá nayáaca nayáacaléwa, yái Jesús, nía nacái yéewáidacaléca.

²¹ Néese Jesús yéénánái yéemiaca iináwaná ìwali, yá nàacawa Jesús yàatalé needácaténá náichani, náimacáiná ìwali máiwitáiseecasani, yái Jesúsca.

²² Nàyaca néré nacái abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, yàanèyéicaté Jerusalén iyacàlená néese. Yá náimaca Jesús ìwali: “Beelzebúca, yái demonio íiwacalináca, yáquéi idacùaca íiwitáise yái asíalica Jesús. Íná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica fícha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²³ Íná Jesús imáidaca yàataléwa nía. Yá icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Íimaca nalí: “Satanás canácatáita iwàwa yúucaca yàasu demoniónáwa wenàiwica fícha. ²⁴ Càide iyúwa wenàiwicanái iyáaná, napéliacaalí náipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. ²⁵ Néese àniwa áibanái néénánái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmìta náalimá nàyaca abéeri capii iricu. ²⁶ Càita nacái, Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmìta yáalimá cachàini quirínamatáni, yái Satanásca. Yá imáalàacawa ichàinicatá. Íná iwàwacutácué píalíacawa càmìta núuca demonio wenàiwica fícha Satanás íiwitáise iyú.

²⁷ “Nudé quéwa núucaca demonio wenàiwica fícha nuíwítáise iyúwa, cachàinícáiná núa Satanás fícha. Péemiácué comparación: Càide iyúwa cayéedéeri imànfíná, càmìta cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa iriculé áiba cachàiníri asiali icapèeca iyéedùacaténá fícha yàasu, càmicaalcáwa cayéedéeri idacùaca fíchawa yái cachàiníri asialica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri càì imànica, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníri asiali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá wenàiwica Satanás fícha. Pidécuéca pitàníca báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

²⁸ “Péemiácué cayába, Dios imàacapíná iwàwawa fíchéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imànfírìca, itàanfírìca nacái Dios ìwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná fíchawa. ²⁹ Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa íbáyawaná fícha, néese cabáyawanáca càiripinátani èeri càmíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Càita Jesús íimaca nalí níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, náimacáinaté Jesús ìwali demoniosa idacùaca íiwitáise.

La madre y los hermanos de Jesús

³¹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, yéénánái nacái. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capii fícha. Yá nachùuliaca áiba imáidacaténá Jesús. ³² Néese áibanái yáawinéeyéiwa mawiénita Jesús írí náimaca írí:

—Píatúa, péenánái nacái, péenánái inanái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwacutáca pía —náimaca. ³³ Néese Jesús íimaca nalí iyéeyéica itéesebàa:

—Péemiacué yái núumáanaca núatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca nalí níai yéewáidacaléca yáawinéeyéicawa itéese. Yá íimaca:

—Piicácué, níai wenàiwicaca nuicáca nía càiyéide iyúwa núatúanáiwa, nuénánái nacáiwa. ³⁵ Cawinácaalí wenàiwica imànírica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácata nuíquéri càiride iyúwa nuénàsàiriwa, nuénàsàatúa nacáiwa, núatúa nacáiwa — íimaca yái Jesúsca.

La parábola del sembrador

4 Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica àniwa Galilea icalisaniná idùlepiré. Idècunitàacá yéewáidaca nía, yá manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús itéese. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé iyéechúa calisa yáacu. Yá yáawinacawa yéewáidacaténá wenàiwica iyaméeyéicawa calisa icàinalená íinata. ² Néese idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. Icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Íimaca nalí:

³ “Péemiacué comparación: Abéeri asiali ibànacaté yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabàanáan ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Iná yàaca icasáaca yàacawani, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca bànacalé fimi. ⁵ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé fimi ibacá-cawa ráunamáita, càmicáiná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese quéwa èeri yàacáináwa chènuniré mamáalàacata, yá yeemáca púubéeyéi bànacalé, néese chuica nía, canáciná napichu cayába cáaléeri, iná néetácawa. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Néese tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, iná yái bà-nacaléca càmita idàwinàawa cayába, canáca nacái bànacalé iyacaná. ⁸ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Yá idàwinàacawa cayába, idèniaca nacái iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca iyacanáwa treinta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca iyacanáwa sesenta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca cien namanùbaca iyacaná”, íimaca yái Jesúsca.

⁹ Jesús íimaca nacái: “Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de la parábolas

¹⁰ Néesetécáwa Jesús iyaca abéerita, yá níai yáapichéeyéica, nía nacái doce namanùbaca yéewáidacaléca nasutáca néemíawani càinácaalí íimáaná yái comparaciónca. ¹¹ Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa. Néese áibanái càmfíyéica yeebáida Dios itàacái, nucàlidaca nalíni yáawami comparación iyú, ipíchaná náalía néemíaca càinácaalí íimáaná. ¹² Iná éwita naicácáaníta yái numàníirica, càicáaníta càmita náalíawa ìwali càinácaalí íimáaná. Ewita néemíacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náalíawa néemíaca càinácaalí íimáaná. Iná càmita nawènúada náiwitáisewa Dios írípíná yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íícha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹³ Jesús ímacaté nali: “¿Cánásicué càmita pialía péemiaca càinácaalí ímáaná yái comparaciónca? Càmicaalícué pialíawa péemiacani, yási càulenápinácuéca píchawa macáita comparación nucàlidéeripinácué piriwa. ¹⁴ Yái ímáanáquéera yái comparaciónca: Yái yèerica icasáaca yàacawa ituínási ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica icàlidacaalí Dios itàacái áibanái irí. ¹⁵ Abénaméeyéi wenàiwica càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa àyapulicubàa: Néemiaca Dios itàacái, quéwa idécanaámi néemiacani, yá Satanás yàanàcàatécata imàacaca naimáichaca Dios itàacái ibànanéerimica nawàwaliculé. ¹⁶ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa íba yèewiré: Néemiaca Dios itàacái, yái neebáidaca casíimáiri iyúni. ¹⁷ Néese quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái tàì íiméeri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipichu cayába, íná neebáidaca Dios itàacái malééná èeri meedá, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráu-namáita. Íná idàbacaalí áibanái yúuwichàidaca nía Dios íwalíise, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namàínápiná nabáyawanáwa, yási naméyáacawa neebáidaca Dios itàacái. ¹⁸ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànanéerimica tuíri yèewiré; néemiaca Dios itàacái. ¹⁹ Quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu cawènfiri ìwaliwa, yái èeri irícuíríca wawàsi meedá. Cáinináca naicáca cawènfiri, yái ichíwáidéerica wenàiwica. Nawàwa nacái needáca nalíwa macái cawènfiri nàasupináwa. Íná náináidacáináwa ìwali macáita yái cawènfirica, yá naimáichaca Dios itàacái. Càide iyúwa tuíri càmicaalí ibatàa bànacalé idèniaca ìyacanáwa, càita nacái níái wenàiwicaca. Náináidacawa nawàwawa báawanama nàasu cawènfiri ìwaliwa, íná càmita namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Quéwa áibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànanéerimica cayábéeri cáli irículé. Néemiaca Dios itàacái, yái neebáidacani, yá namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí ìyacanáwa manùba. Abénaméeyéi namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí ìyacanáwa treinta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri manuísíwata náicha càide iyúwa bànacalé idèniacaalí ìyacanáwa sesenta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái nacái namànica cayábéeri náicha mamáalàacata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí ìyacanáwa cien namanùbaca macái yéetaná imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

²¹ Jesús ímacaté nali nacái: “Péemiacué comparación: Càmita watùcunì lámpara watécaténani capii irículé wabàacaténani yàalusi irículé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa yái waiméerica íinata. Càmita càì wamàni. Néese watéca lámpara capii irículé, yá wamàacaca chènunibàani, icànacaténá capii irícuíyéi ìwali. ²² Yái lámparaca ímáanáca càicanide iyúwacué pìyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéeri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwa náalíacawa ìwali macáita yái tàacáisi càmiíricáwa náalíawa ìwali. ²³ Càuwíyéicaalícué pía, yái péemiacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Jesús ñimaca nalí nacái: “Píináidacuéwa cayába ñwali yái núcàlidéericuéca pírí. Cayábacaalícué píináidawa nutàacái ñwali, yásí Dios imàacacué píalíacawa cayába ñwali, yái núméericuéca pírí. Yá imàacapínacué píalíacawa áiba wawàsi ñwali mamáalàacata. ²⁵ Wenàiwicacáiná ñináidacaalíwa cayába nutàacái ñwali, yá nacái yáalíacaalí yéemiaca càinacaalí ñimáaná, yásí Dios imàacaca yáalíacawa áiba wawàsi ñwali mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita ñináidawa cayába nutàacái ñwali, yá ñimáichapíná nacái càinacaalí achúméeri wawàsi yáalíericatéwa ñwali”, ñimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa. ñimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa asiali ibànacaalí ituínási cáli yéewiré. ²⁷ Idécánáami ibànaca ibànacalewa, yá yàacawa icapèe néréwa ñimácáténá. Eeri imanùbaca icawàacawa. Catá imanùbaca ñimáca. Canácata imànfiri ituínási irí, quéwa yái ituínási ibacácawa, néese bànacalé idàwinàacawa cayába, éwita asiali càmicáaníta yáalíawa càinacaalí iyú ibànacale idàwinàanáwa. ²⁸ Càita cáli imànica yàasu wawàsitawa meedá: Quéechacáwa cáli imàacaca ituínási ibacácawa, néese cabáinácani yái bànacaléca, néese capùutunácani, néese càyacanácani. ²⁹ Néese quéwa mísicaalíni, yá asiali yeedáca ñyacaná, yácáiná ibànacale ñyacaná yàasu èeri idéca yàanàca”, ñimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³⁰ Jesús ñimacaté nalí nacái: “Siùcade núcàlidacué pírí càinacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ³¹ Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa mostaza ñimi wenàiwica ibànérica cáli yéewiré. Yái mostaza ñimica máini achúméeríinacani. ³² Ewita achúméeríinacáanítani yái mostaza ñimica, càicáaníta idécánáami nabànacani, yásí idàwinàacawa manuúrip-íná náicha canánama bànacaléca. Idèniaca yàanawa manuúnaméeyéi, yásí màsibèe náalimá namànica namùlubèwa catámàacatalé”, ñimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³³ Càité Jesús yéewáidaca wenàiwica Dios ñwali manùba comparación iyú càide iyúwa yái tàacáisica. Yéewáidaca wenàiwica càide iyúwa náalimáaná néemiaca. ³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación yáawami iyúta. Néeseta idècunitàacá ñyaca abéerita yéewáidacalénái yáapichawa, yá icàlidaca nalí macáita càinacaalí náimáaná níai comparaciónca canánama.

Jesús calma el viento y las olas

³⁵ Yáté èerica catácáiná yàacawa, íná Jesús ñimaca yéewáidacalénái iríwa: —Wachàbacuéwa abémàalé Galilea icalisaníná fícha —ñimaca nalí.

³⁶ Néese yéewáidacalénái nàacawa manùbéeyéi wenàiwica fícha. Nawàlùacawa barca iriculé, natéca Jesús yáawinacawa náapicha barca irícu. Aibanái wenàiwica nàacawa náamiwáise barca irícu, másibáwanáita quéwa barcaca. Néesecáwa Jesús ñimáca fíchawa. ³⁷ Néese manuúri cáuli ipùaca nàwali. Máiníiri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca iriculé, yá úni ipuníadaca yàacawa

barca. ³⁸ Jesús iimácáita quéwanáta. Abéeri íimamisi iriacawa barca yàapùa néese, Jesús irièri yàacawa íinata. Néese nacawàidacani, náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¿Cáná pimàaca wasawíacawa? —náimaca Jesús irí.

³⁹ Yá Jesús imichàacawa, yàalàaca cáuli cachàiníri iyú, yá íimaca nacái màladàca irí:

—¡Wiú pía! —íimaca yái Jesúsca. Yáta wiúca yái cáulica, màladàca nacái. ⁴⁰ Néese Jesús íimaca yéewàidacalénái iríwa:

—¿Cánacué máiní cáaluca pía? ¿Cánacué càmita manuí pínáidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca yái Jesúsca. ⁴¹ Máiní cáaluca nía. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Cawinásica yái asialica ichùulìerica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —náimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

5 Néeseté nàanàaca abéemàalé Galilea icalisaniná fícha, Gerasa yàasu cáli néré. ² Néese idècunitàacá Jesús imichàacawa barca iricúise cáli finatalépiná, yáta asiali yàanàaca Jesús yàatalé, abéeri asiali demonio idacuèri íiwitáise. Yái asiali yàacawa yéetánimi icàliculèená néese. ³ Yái asiali ìyacaté yéetánimi icàliculèená yèewi. Canácata yáaliméeri idacùacani, ibatàa cadena iyú piná, càmita náalimá. ⁴ Ewitaté yàcalé mìnánái nadacùacáanítani madécaná yàawiría, yàabàli, icáapi nacái cadena iyú, càicáaníta macái èerita imàdáidacaté fíchawa cadena, yá nacái iwaaléminamata imànica cadena. Iná canácata yáaliméeri idacùacani, canásíwata. ⁵ Yái asiali yèepunícawa yéemíanícawa táiyápinama, èeríapinama nacái yéetánimi icàliculèená yèewiré, dúli yèewiré nacái. Yá inúadáidaca yáawawa íba iyú. ⁶ Quéwa iicácáiná Jesús déecuise, yá ipiacawa Jesús yàatalé. Ibàlùacawa yùului ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. ⁷ Yá demonio yéemíanícawa asiali isàna iyú. Íimaca Jesús irí:

—¡Picá pisàiwica nulí wawàsi, Jesús Dios íirica yái Dios chènuníseeri náicha canánama. Nusutáca píicha wawàsi Dios íípidená ìwali picá piùwichàida núa! —íimaca yái demonioca. ⁸ Càì demonio íimaca, Jesús íimacáínaté irí:

—Pía, demonio casaquèeri íiwitáiseca, piawa asiali fícha —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Jesús íimaca demonio irí:

—¿Cawiná píípidená? —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “Cawàwanáta cinco mil namanùbaca”, máinícáiná madécanáca wía —íimaca yái demonioca.

¹⁰ Néese demonionái isutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata ipíchaná ibànùaca nía méetàuculé fícha yái cálica. ¹¹ Mawiénita nalí dúli ìwali madécaná marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa. ¹² Iná demonionái nasutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata:

—Pichùuliacaténá wàanápínáwa marranonái yàatalé, yá pimàaca wawàlùacawa marranonái idèèriculé —náimaca. ¹³ Càita Jesús imàacaca nàacawa. Yá demonionái yàacawa asiali fícha. Yá nawàlùacawa marranonái idèèriculé. Níái marranonái dos mil namanùbaca cawàwanáta. Naplàcawa máiwitáisezewaca demonio íiwitáise iyú, àta nacaláacatalétawa quiratàli finatáise calisa yáaculé, yá nàisicùmacawa macáita, níái píráica càmiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

¹⁴ Néese níái icuèyéícaté marranonáimi napiacawa, yá nàaca nacàlidaca mar-rano iináwanámi manuíri yàcalé irícu, yàcalé púubéeyéi irícu nacái iyéeyéica maw-iénibàa. Iná madécaná wenàiwica nàacawa néré naicácaténá càinácaalí iyáaná.

¹⁵ Néese nàanàaca Jesús yàatalé. Yá naicáca yái asiali madécanéeyéi demonio idacuèricaté fiwitáise. Yáawinéericawa iyaca, ibàle yáapichawa mawiénita Jesús irí, cáiwitáise nacáicani. Yá cáaluca níái wenàiwicaca. ¹⁶ Néese níái icuèyéícaté mar-ranonáimi, iiquéeyéícaté macáitani, nacàlidaca yàcalé minanáí iríni, càinácaalíté iyú Jesús ichùniacani, yái asialica demonio idacuèricaté fiwitáise. Nacàlidaca nalí nacái marranonáimi iináwaná iwali. ¹⁷ Iná nadàbaca nasutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa nàasu cáli fícha.

¹⁸ Yá Jesús yèepùacawa barca yàatalé, néese yái asiali demonionái idacuèricaté fiwitáise isutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. ¹⁹ Quéwa Jesús càmita imàaca asiali yàacawa yáapicha. Néese Jesús fímaca asiali irí:

—Pèepùawa picapèe néréwa, péenánái yàataléwa. Picàlida nalíni macáita yái cayábérica Wacuèriná Dios imànirica pirí, iicá nacái pipualé manuísíwata —fímaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese yái asiali yàaca icàlidacani diez namanùbaca yàcalé irícu iyéeyéica Decápolis yàasu cáli fínata. Icàlidaca Jesús imànicaté irí cayábèeri, yá macáita néemiacaalíténi, yá náináidacawa manuísíwata néemiacani.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

²¹ Néeseté idécanáami Jesús ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaniná fícha barca irícu yéewáidacalénái yáapichawa, yá manùba wenàiwica iwacáidáy-acacawa yàatalé. Yá Jesús iyamáacawa calisa icàinalená fínata. ²² Néese áiba asiali yàanàaca, abéeri néená níái judfonái yéewáidacàalu fiwacanánái, fipidenéerica Jairo. Yá Jairo iicáca Jesús. Yá yúuwàa iríacawa inùmáawawa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewanápiná Jesús iicáca ipualé. ²³ Yá isutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata. Jairo fímaca Jesús irí:

—Nuídu iculúacawa, uwàwa uétácawa nuícha. Iná nuwàwacutáca pía nucapèe néréwa, pimàaca picáapiwa ùwali, ipíchaná uétácawa —fímaca.

²⁴ Néese Jesús yàacawa Jairo yáapicha yéewáidacalénái yáapichawa. Madécaná wenàiwicanái nacái nàacawa yáamiwáise. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ²⁵ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáluláicacaté úa doce camuí, uíraná imusúacawa uícha mamáalàa-cata. ²⁶ Uuwichàacatéwa báawanama idècunitàacá manùba cadèpiacáiyéi idèpiaca úa. Ewitaté úucacáaníta ùasu platawa macáita upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi, càicáaníta càmita cayába úa, mamáalàacata quéwanáta cáluláicaca yáwanái úa. ²⁷ Uémiacaté Jesús iináwaná ichùnianá wenàiwica, íná ùaca nacáíwa manùbéeyéi wenàiwica yáapicha. Yá ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí manùbéeyéi wenàiwica yèewi, yá udunùaca Jesús ibàle iwali. ²⁸ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí iwali, éwita ibàle iwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábapínáca núawa”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicuísewa. ²⁹ Udécanacáita udunùaca ibàle iwali, yáta uíraná iyamáacawa uícha, yá úláíacawa uwàwalicuísewa udéca uchùnìacawa uláicái fícha. ³⁰ Yáta Jesús yáalíacawa iwàwalicuísewa ichùnìacaté

áiba wenàiwica ííwítáise iyúwa. Iná iwènúacawa iicáidacaténá manùbéeyéi wenàiwica írí. Néese Jesús isutáca yéemíawa nía. Íimaca nalí:

—¿Cawíná idunùa nubàle ìwali? —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese yéewáidacalénái íimaca írí:

—¿Càmíta piicá níái madécanéeyéi wenàiwicaca nacàbadàayacacawa nàacawa piwéré? ¿Cánásica yéewa pisutá péemíawa cawínácaalí idunùa pìwali? —náimaca Jesús írí.

³² Quéwa Jesús iicáida itéesewa mamáalàacata iicácaténá yái wenàiwica idunuèricatè ìwali. ³³ Iná úái inanáica umusúacawa wenàiwicanái yèewfíse. Yá ùanàaca itatéchúawa icalùniwa, úalíacawa uchùniacatéwa. Yá ubàlùacawa ùulúi ipùata iyúwa Jesús írí ùacaténá icàalufniná. Yá ucàlidaca írí macáita uináwanáwa báisííri iyú. ³⁴ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía, inanáica, pimàacacáiná piwàwawa nùwali, íná yéewa pidéca pichùnìacawa. Piawa matufbanáita. Pidéca pimusúacawa càiripináta fícha yái uláicáica —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Idècunitàacá Jesús icàlidaca ulíni, yá áibanái nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néese. Yá náimaca Jairo írí:

—Píidumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama írí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ³⁶ Jesús yéemíaca natàaníná, quéwa càmita itàaní náapícha. Jesús itàanícáita abéerita Jairo yáapícha, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Jesús íimaca írí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese càmita Jesús imàaca áibanái nàacawa náapícha Jairo icapèe nérépiná. Imàaca nàacawa náapícha níawamicata Pedro, Santiago nacái, Santiago iméeréeri nacái, íipidenéeri Juan. ³⁸ Yá néese nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néré, yá Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníyéi isàna, fícháaníyéica báawanama, nacántàa canción cachàinííri iyú yéetáními ìwali, càide iyúwa judío ííwítáise iyáaná. ³⁹ Jesús yáalíacawa icáucàidáanápíná úa yéetéchúamicawa. Yá iwàlùacawa nacapèe iriculé, íimaca nalí:

—¿Cánácué pimàni pisánawa báawanama, pícháanícué nacái máiní? Uara sùmàuca càmfíchúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáalíacáináwa icáucàidáanápínaté úa.

⁴⁰ Néese naicáaníca Jesús iquíníná, náalíacáináwa báisííri iyúcani uétácatéwa. Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capíi fícha. Néese itéca yáapíchawa yéetéchúami yáanírí, úatúami nacái, nía nacái yéewáidacaléca iyéeyéica yáapícha. Yá nawàlùacawa sùmàumi iríacataléca. ⁴¹ Néese fíbàaca ucáapi ìwali, úái yéetéchúamicawa, yá íimaca ulí:

—Talita, cum (íimáanáca judíonái itàacái iyú: “Pía, mànacàuca, núuma pirí, pimichàawa”, càì íimáanáca) —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta úái sùmàuca, idènièchúaca doce camuí, umichàacawa, yá uipìna nacái. Yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca ulí, níái wenàiwicaca iyéeyéica néré.

⁴³ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàinííri iyú ipíchaná nacàlidaca áibanái íríni, icáucàidáanaté úa. Néese ichùullíaca nacái nàaca uyáapíná, úái sùmàuca.

Jesús en Nazaret

6 Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená yàasu calí fícha, yá yàanàaca yàasu calí néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Yéewáidacalénái nàaca nacáíwa yáapícha.

² Yá sábadu irícu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irícu. Manùbéeyéi wenàiwica yéemìacáináni, yá báawaca nàináidacawa nawàwalicuísewa. Náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmíciná yáaliawa cayába. Càmita báisi imàni yái càmírica wenàiwica idé imànica. ³ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imànírinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níai Santiago, José nacái, Judas nacái, Simón nacái. Yéenánái inanái nacái nàyaca wèewibàa meedá —náimaca nalíwáaca. Iná càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. ⁴ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuíse. Quéwa yàasu cáli néeséeyéi, yéenánái nacái, icapèe iricufyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nàasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nupapèe iricufyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Càmita Jesús imàni néré yái càmírica wenàiwica idé imànica, càmíciná neebáida itàacái. Quéwa imàacaca icáapiwa abénaméeyéi cáuláiquéeyéi ìwali, cawàwanáta máisiba, yá ichùniaca nía. ⁶ Yá achúmaca fínáidacawa iwàwawa manuísíwata càmíciná neebáida itàacái.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

Néeseté Jesús yèepunica yéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé iricubàa iyéeyéica mawiénita Nazaret ìyacàlená írí. ⁷ Jesús imáida yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Néese idàbaca ibànùaca nía pucháibanamata nàacaténáwa yàcalé imanùbaca. Ichàiniadaca nía náucáanápíná demonio wenàiwicanái íicha. ⁸ Càmita imàaca natéca wawàsi nàasu àyapu imàluwenáwa. Imàacaca natéca abéerita nàasu àicuwa natéeripíná àyapulicubàa. Càmita imàaca natéca saco, yàacàsi nacái, plata nacái. ⁹ Imàacaca nàwalica nàasu costiza nacáiriwa nàabàli ìwaliwa, quéwa càmita imàaca nadèniaca pucháiba nabàlepináwa, abéerita meedá.

¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Piwàlùacuéwa abéeri capii iriculé, yá piimácué néréta àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé iricuíse. ¹¹ Aibalé càmicaalícué namàaca piwàlùacawa, càmicaalí nacái nawàwa néemíaca picàlidacuéca nalí nutàacái, yá iwàwacutácué piacawa náicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli fíchawa naicápiná càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía israelitaca, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nàawa —íimaca yéewáidacalénái íríwa, yái Jesúsca.

¹² Iná yéewáidacalénái nàacawa nàalàacaténá wenàiwica nawènúadáanápíná náiwitáisewa Dios irípiná. ¹³ Yá náucaca nacái madécaná demonio wenàiwicanái íicha. Nàucàaca olivo iséená manùbéeyéi cáuláiquéeyéica ìwali, yá nachùniaca nía.

La muerte de Juan el Bautista

¹⁴ Néeseté rey Herodes yéemíaca wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, manùbacáiná wenàiwica nacàlidaca nàyaca ìwali, yái Jesús imàníníaca, càinácaalí iyú yéewáidaca wenàiwica nacái. Yá Herodes íimaca Jesús ìwali:

—Juan el Bautistami idéca icáucàacawa, íná yéewa yáalimá imànica yái càmírica wenàiwica idé imànica —íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani yái Jesúsca. ¹⁵ Aibanái íimaca Jesús ìwali:

—Yácata profeta Elías yàanèerica àniwa —náimaca. Aibanái íima:

—Yácata áiba profeta càiride iyúwaté profetanáimi wapíchaléeyéimi —náimaca.

¹⁶ Quéwa rey Herodes yéemíacaalíté nacàlidaca Jesús iináwaná, yá Herodes íimaca: —Yácata Juanmi, yái nuchùulièricaté nawichùaca íicha íiwita. Idéca icáucàacawa —íimaca yái rey Herodesca.

¹⁷ Càica Herodes íimaca ichùuliacáináté yàasu úwináíwa náibàanápínaté Juan calúacáiná Herodes yàacawéetúa iicáca Juan, úái Herodes yàacawéetúa íipi-denéechúaca Herodías. Yá úwinái nadacùacaté Juan cadena iyú presoyéi ibànalicu. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéenàsàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéenàsàiri íichawa. ¹⁸ Iná Juan íimacaté rey Herodes irí: “Báawéeriquéi peedáanáca péenàsàiri yàacawéetúawa”, íimacaté yái Juanmica.

¹⁹⁻²⁰ Iná báawacaté Herodías uicáca Juan, yá uwàwacaté unúacani, quéwa càmita úalimá unúacani, cáalucáiná rey Herodes iicáca Juan, yáaliacáináwa cayábéericani, yái Juanca, mabáyawanéeri nacái. Iná Herodes icùaca Juan ipíchaná Herodes yàacawéetúa Herodías inúacani. Ewita rey Herodes càmicáaníta yáaliáwa càinácaalí iwàwacutáaná imànica macái èerita idécanáamité yéemíaca Juan icàlidaca irí Dios itàacái, càicáaníta casímáica rey Herodes yéemíaca Juan itàacái. ²¹ Quéwa áiba èerité Herodías úalimáca umànica Juan irí càide iyúwaté uwàwáaná. Rey Herodes imànica manuíri fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicátáicatení. Yá imáidaca yáapichéeyéiwa iyúudèeyéica Herodes icùaca Galilea yàasu cáli, nía nacái yàasu úwi íiwacanánáica, nía nacái yàacawéeyéináca asianáica caináwanéeyéica Galilea yàasu cáli néeséeyéica, nayáacaténá nayáacaléwa yáapicha, namànicaténá yáapicha nacái manuíri fiesta. ²² Yá Herodías uídu iwàlùacawa asianái iyáacàalu iriculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asianái yàacuésesemi naicátaténá úa. Naicácáiná ulabàaca, iná usímáidaca nawàwa macáita rey Herodes, nía nacái yáapichéeyéica iyéeyéica iyáacaléwa yáapicha. Iná rey Herodes íimaca mànacàu irí:

—Pisutá nuícha càinácaalí piwàwéerica. Yásí nùaca píríwani —íimaca ulí.

²³ Yá Herodes íimaca ulí àniwa pucháiba yàawíríata báisí báisísíwatasa Dios yáali-éricawa Herodes yàanápínaté ulí càinácaalí wawàsi uwàwéerica íicha, éwitasu uwàwacaalíté íicha cáli yéema, yái Galilea yàasu cálica Herodes icuèrica, yásí yàanápínása ulítáni báisíta, íimaca. ²⁴ Yá ùacawa náicha, úumaca úatúa iríwa:

—¿Càirínásica wawàsi nusutá íicha? —úumaca úatúa iríwa. Yá Herodías úumaca ulí:

—Pisutá íicha Juan el Bautista íiwita —úumaca ulí úái Herodíasca, uwàwacáináté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úaliacaténáwa báisíiri iyúcani Juan yéetácawa. ²⁵ Néese úái mànacàuca uèpùu uwàlùacàatétawa àniwa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Siúcata nuwàwa piàca nulí Juan el Bautista íiwita quírápieli irícu —úumaca irí.

²⁶ Néese, éwita achúmacáaníta manuísíwata rey Herodes iwàwa, yéemíacáiná usutáaná íicha, càicáaníta càmita Herodes idé imáisaníaca uíchani, íimacáináté ulí nàacuésesemi níai wenàiwicaca yàanápínása ulí càinácaalí wawàsi usutéerica íicha. ²⁷ Yá rey Herodes ichùuliaca úwisàiri iwichùanápíná Juan íicha íiwita, itécaténáni rey Herodes irí. ²⁸ Néese úwisàiri yàacawa presoyéi ibàna néré. Yá iwichùaca Juan íicha íiwita. Càité Juan yéetácawa. Yá úwisàiri itéca íiuitami quírápieli irícu. Yá yàaca íiuitami ulí úái mànacàuca. Néese úái mànacàuca utécani úatúa iríwa, uicácaténá báisíiri iyúcani Juan yéetácátéwa.

²⁹ Néese Juan yéewáidacalénáimi yéemiaca iináwanámi, yá nàacawa presoíyúi ibàna néré needácaténá Juan ichéecami. Yá natéca nabàliawani.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

³⁰ Néeseté apóstolnái yèepùa ìwacáidáyacacawa Jesús yàatalé, idécanáami nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese nacàlidaca Jesús irí macáita namànfíricaté, néewáidéerica iyú wenàiwicanái nacái. ³¹ Jesús íimaca nalfí:

—Wàacuéwa wàanáciuwa walínáamitawa áibalé canácatalé wenàiwica, yéewanápiná wayamáidacawa achúmáanacáwa —íimaca nalfí, madécanácáiná wenàiwica yàanàaca yàacawa nàatalé, áíbanái nacái yèepùacawa yàacawa náicha, íná càmíta yéewa nayamáidacawa, íbatàa nayáanápiná nayáacaléwa, càmíta náalimá.

³² Iná Jesús yàacawa barca iricu yàasu apóstolnái yáapichawa abéemàalé Galilea icalisaniná fícha, canácataléca wenàiwica. ³³ Quéwa madécaná wenàiwica iicáca nàanáwa, náalíá nacái naicáca nía. Iná wenàiwicanái imusúacawa macái yàcalé fícha, yá napiacawa néré. Yá manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca napíchalé néré.

³⁴ Néese Jesús imichàacawa barca iricúise néré, yá iicáca madécaná wenàiwica. Canáca nalfí abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali, íná catúulécánaca Jesús iicáca nía, càide iyúwa waicácaalí canéeyéi icuèriná ovejaca. Yá idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. ³⁵ Néese catáca yàacawa nàwali, yá yéewáidacalénái yàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. ³⁶ Pichùulia nèepùanápináwa nàacawa bànacalé yèewiré, yàcalé iriculé nacái iyéeyéica mawiénita nawèniacaténá nayáapináwa —náimaca. ³⁷ Quéwa Jesús íimaca nalfí:

—Píatacué yàa nayáapiná —íimaca nalfí. Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmíta píalíawa canáca walí doscientos namanùbaca denario ocho quéeri iwènicatái? Ewita wadèniacaalí yáara platatá, càicáaníta càmíta wáalimá wawèniaca cayába pan wèeripináca nayáapinátá, níái manùbéeyéi wenàiwicaca —náimaca. ³⁸ Jesús íimaca nalfí:

—¿Càisimalénáciué pan pidènia? Picutáciuécáwani —íimaca nalfí. Néese idécanáami náalíacawa, yá náimaca irí:

—Cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imidecaná nacái —náimaca.

³⁹ Néese ichùuliaca nía manùbéeyéi wenàiwicaca náawináanápináwa nàwacacawa ipuléeri masicái íinata. ⁴⁰ Néese náawinacawa nàwacacawa manùbéeyéi yàalusipiná, cien namanùbaca abénaméeyéi, cincuenta namanùbaca áíbanái nacái.

⁴¹ Néese Jesús yeedáca cinco imanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imidecaná nacái. Yá iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, iwacùaca pan yéewáidacalénái iríwa nawacùacaténá wenàiwicanái iríni. Néese iwacùaca cubái imidecaná nacái yéewáidacalénái iríwa macáita. ⁴² Yá macáita wenàiwicanái iyáaca cadénamani. ⁴³ Néese yéewáidacalénái needáca doce mapíiri imanùbaca pan yéenáimi, cubái nacái imàaquéricawa. ⁴⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica pan, cinco mil namanùbaca aslanái. Càmíta naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái.

Jesús camina sobre el agua

⁴⁵ Yáta Jesús ichùuliaca yéewáidacalénáiwa nawàlúanápináwa caquialéta barca iriculé nachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaniná fícha nàanàa-

catená Betsaida iyacàlená néré. Iwàwa nàacawa ipíchale idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùacawa fícha. ⁴⁶Néeseté idécanáami ibànùaca wenàiwicanái yèepùanápínáwa fícha canánama, yá Jesús yàacawa dúli ínatálé isutácáténá yáawawa Dios fícha. ⁴⁷Néese idécanáami catáca nawicáu, Jesús yéewáidacalénái nàyaca barca iricu bamuchúami calisa. Yá Jesús iyaca abéerita cáli ínatáisecáwa. ⁴⁸Néese iicáca máadáiní natenáca cachàiníri iyú cáulicáiná ipùaca náipunita, íná càmíta náalímá nachàbacawa abéemàalé. Amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí yèepuníriwa úni inàniacubàa. Iwàwaca ichàbacawa náicha machacàiníri iyú. ⁴⁹Quéwa naicáca ìpínáníca úni inàniacubàa, yá nayúunáidaca wenàiwica iwàwanámicani. ⁵⁰Yá néemáníca macáicáiná naicácani. Cáaluca nía báawanama, càmíicáiná náalí naicácani. Yáta quéwa Jesús ímaca nalí:

—¡Matuíbanáicué pía, núaquéí, picácué cáalu pía! —ímaca yái Jesúsca.

⁵¹Néese Jesús iwàlùacawa nàatalé barca iriculé. Yáta wiúca cáuli, Jesús iwàlùacáináwa nàatalé barca iriculé. Yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. ⁵²Càmítàacáwa nadé náalíacawa cayába Jesús íiwitáise ìwali, éwitaté naicáacáníta imàníná pan iyú yái càmíirica wenàiwica idé imànica, càulenácáiná náicha náalíanápínáwa néemíaca càinácaalí ímáaná.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

⁵³Nachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalísaniná fícha, yá nàanàaca Genesaret yáasu cáli néré. Yá nadacùaca barca calisa idùlepiré. ⁵⁴Namichàacanacáitawa barca iricúise, yá wenàiwicanái náalí naicáca Jesús. ⁵⁵Yá wenàiwicanái napíacawa macái yàcalé iriculé iyéeyéica néré nacàlidacáténá nalí Jesús yàanàaca. Néese manùbèeyéi wenàiwica nadàbaca natéca cáuláiquéeyéi wenàiwica yàalubáí ínatatawá náalíacataléca Jesús iyaca. ⁵⁶Néese àta alénácaalí Jesús yàawa achúmèeri yàcalé iriculé, manuírí yàcalé iriculé nacái, manacúaliré nacái, yá natéca naliadaca cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulicubàa Jesús ichàbacatabàapínáwa. Yá cáuláiquéeyéi nasutáca Jesús fícha imàacáanápíná nadunùaca ìwali, càmicaalí nacái, ibàle ipùata ìwalita. Yá macáita idunuèyéica Jesús ìwali, yá cayábaca nía uláicái fícha.

Lo que hace impuro al hombre

7 Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo iricu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa abénaméeyéi fariseo yáapícha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé. ²Naicácaté abénaméeyéi Jesús yéewáidacaléca nayáaca nayáacaléwa càmíiyéicáwa fíba icáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise ímáaná. Càmita Jesús yéewáidacalénái imàni culto nacáiri náibacáténá nacáapiwa éeréeri iyú ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa càide iyúwa fariseonái imàníná. Íná fariseonái itàaníca Jesús yéewáidacalénái ìwali, náimaca casacàa-casa Dios iicáca Jesús yéewáidacalénái. ³(Níái fariseoca, áibanái judío nacái macáita namànica càide iyúwaté nàawirináimi imàníná. Càmicaalícawa náiba nacáapiwa éeréeri iyú nayáacalé ipíchawáise, càmítàacá nayáa nayáacaléwa, canásíwata. Càmita nayáa nayáacaléwa càmicaalícawa namàni culto nacáiri náibacáténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise ímáaná. ⁴Idécanáami nacái nawèniaca yàacàsi yàcaléricu, yá nèepùacawa nacapèe néréwa namànicaténá culto nacáiri nàapídàanápíná náichawa ipíchawáise nayáa nayáacaléwa. Neebáidaca nacái madécaná càide iyúwaté nàawirináimi yéewáidáaná, íná namànica culto

nacáiri náibacaténá éeréeri iyú macái íiwitáaná bacàa, catùu nacái, mapuwáa nacái, nàasu cama nacái, naimérica íinata.) ⁵ Iná fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Níái péewáidacaléca, ¿cáná càmita namàni càide iyúwaté wàawirináimi yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi ichùulianaté wía wamànínápiná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ⁶ Jesús íimaca nalí:

—Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi machacànfiri iyú píwalicué, píacué pucháibéeyéica íiwitáise. Isaías itànàacaté tàacáisi piináwaná íwalicué Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmita cáininá naicáca núa báisfiri iyú nawàwallicuisewa.

⁷ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàniricasa nulí. Càmita néewáida wenàiwica nutàacái iyú, néese néewáidacáita wenàiwica náiwitáise iyúwa’, càica íimaca yái Diosca. ⁸ Pidécuéca meedá pimàacaca píchawa Dios itàacái, pee-báidacaténácué wenàiwicanái yàasu tàacáisi meedá —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Pidécuéca pimànica máiní báawéeri wawàsi, pimàacacáinácué píchawa Dios itàacái, pimànicaténácué meedá iyúwa píiwitáise íimáaná. ¹⁰ Profeta Moisés íimacaté Dios inùmalicuise: ‘Pia píaniri íimiétacanáwa, píatúa nacáíwa’, íimaca yái Diosca. Yáté íimaca nalí àniwa: ‘Aibacaalí itàaníca báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càita nacái itàanícaalí báawéeri iyú yátúa ìwaliwa, yá iwàwacutácué pinúacani’, íimacaté yái Diosca. ¹¹ Quéwa píacué fariseoca, pidécuéca péewáidaca wenàiwicanái cayábacasa càì náimaca náaniri iríwa, náatúa irí nacáíwa: ‘Càmita nùalimá nuyúudàaca pía. Nudéca nucùaca Dios irípiná yái plataca, yái nuèrip-inámica pírí, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripiná iyú píá’, càì náimaca nasèenái iríwa. ¹² Càita pidécuéca péewáidaca wenàiwica càmitasa iwàwacutá nayúudàaca náaniriwa, náatúa nacáíwa, náimacaalí càì nasèenái iríwa. ¹³ Iná pidécuéca píasáidaca piúcaca píchawa Dios itàacái, pee-báidacáinácué piawirináimi íiwitáisewa, yái péewáidéericuéca iyú wenàiwicanái Dios itàacái íicha. Pimànicuéca mamáalàacata madécaná càiyéi wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa níái wenàiwicaca ibàluyéicawa mawiénita irí. Yá íimaca nalí:

—Péemiacué nutàacái píacué macáita. Píalimáidacué píalíaca péemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidèeripinácuéca píríwa. ¹⁵⁻¹⁶ Macái yàacàsi iwàluèriwa wenàiwica idèèriculé, canáca yéewaná casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Abéerita wenàiwica ibáyawaná, yá nacái itàacái báawéerica imusuéricawa iwàwalicuise, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yàacawa wenàiwicanái íicha, yá iwàlùacawa capíi irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese yéewáidacalénái nasutáca néemiawani càinácaalí íimáaná yái tàacásica Jesús icàlidéerica yàacàsi ìwali. ¹⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, càmitasicué nacái píalí péemiacani yái nucàlidéerica? ¿Càmitacué píalíawa canácata yàacàsi yáaliméeri casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha? ¹⁹ Yái yàacàsi càmita iwàlùawa wenàiwica iwàwa irìculé. Iwàlùacáitawa

idèericulé. Néese yàacawa fícha meedá —fímaca nalí yái Jesúsca. Càita Jesús yéewáidaca nía yàacàsi ìwali, Dios imàacaca wenàiwica iyáaca macái fiwitàaná yàacàsica, masacàacáiná macáita nía. ²⁰ Néese Jesús fímaca nalí àniwa:

—Yái nabáyawaná namànfirica, yá nacái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wenàiwica iwàwa iricúse, yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái fiwitàise Dios fícha. ²¹ Macáita fiwitàisesi báawéeri imusúacawa wenàiwica iwàwa iricúse. Càita báawéeri fiwitàisesi: Namànica náalaniwa; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmfiná Dios imàaca wenàiwica imànica; nayéedúaca áibanái yàasu; nanúaca wenàiwica; ²² naimáca áiba wenàiwica yáapicha càmfiichúaca náinusíwa, càmfirica nacái nanirisíwa; máiní nawàwa needáca nalíwa manùba wawàsi; namànica áibanái irí báawéeri; nachiwáidaca áibanái wenàiwica; mabáiníri iyú namànica báawéeri nainá iyúwa máléquéeri iyú áibanái wenàiwica yàacuéssemi; báawaca naicáca áibanái wenàiwica ìwalíse yái cawènfirica áibanái idènièrica; natàanfíca báawéeri iyú áibanái ìwali; máiní cachàinica naicáca níawawa; càmita náalí cayábéeri ìwali báawéeri fíchaná. ²³ Macáita yái fiwitàaná báawéerica imusúacawa wenàiwica iwàwa iricúse. Yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái fiwitàise Dios fícha —fímaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²⁴ Néeseté Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli fícha yàanàcaténá Tiro ìyacàlená yàasu cáli néré. Yá iwàlùacawa capíi iriculé. Idècunitàacá ìyaca néré, càmita iwàwa yàcalé mìnáná náalíacawa alénácaalí ìyaca. Càmita quéwa yáalimá ibàaca iináwanáwa. ²⁵ Ráunamáita abéechúa inanái uémíaca iináwaná ìwali ìyaca capíi iricu. Udènia uíduwa demonio idacuèchúa fiwitàise. Uái inanáica ùacàatécatawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa Jesús ípunita, usutácaténá iicáanápíná upualé. ²⁶ Càmfiichúata israelita úái inanáica. Néese Sirofenicia yàasu cáli néeséechúaca úa. Yá ùanàaca usutácaténá Jesús fícha wawàsi yúucáanápíná demonio uídu fícha. ²⁷ Quéwa Jesús fímaca ulí:

—Péemia comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná, càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níai israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca píacué càmfiyéica israelita —fíma ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asáisi uebáidacaalí Dios imànfinápiná ulí cayábéeri éwita càmíicáníta israelita úa. ²⁸ Yá úumaca irí:

—Báisiita, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái yáawinacaalíwa mesa yáapíse, sùmanái yúucacaténá nayáapíná yàacàsi yéenáimi, càita nacái nuwàwaca Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmíicáníta israelita núa —úumaca. ²⁹ Néese Jesús fímaca ulí:

—Pidéca píasáidaca nulíni pitàacái iyúwa peeбайдaca nulí, íná càmita iwàwacutá pisutáca núicha quirínama nuyúudàanápíná píawa. Yá numàaca pèepùacawa pi-capèe néréwa, demoniocáiná idéca yàacawa píidu fícha —fímaca ulí yái Jesúsca. ³⁰ Néese uèpùacawa uapèe néréwa, yá ùanàaca uíduwa irièchúawa matufbanáita uimácataléca. Quéwa demonio yàacatéwa uícha.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Néeseté Jesús yèepùa yàacawa Tiro ìyacàlená yàasu cáli fícha. Yá ichàbacawa Sidón ìyacàlená yèewibàa. Yá ichàbaca nacái diez namanùbaca yàcalé Decápo-

lis yàasu cáli finatéeyéica ìyaca. Yá yàanàaca Galilea icalìsaninà néré. ³²Néese áibanái natéca asìali Jesús yàatalé, abéeri asìali màuwíiri, càmfíiri yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. Yá nasutáca Jesús fícha wawàsi imàacáanápíná icáapiwa màuwíiri ìwali ichùniacaténáni. ³³Jesús itéca màuwíiri méetàucuta wenàiwicanái fícha, yá Jesús iwàlùadaca báipunitácanama icáapi ipùatawa asìali yùuwíapuná iriculé pucháibanama. Néese Jesús yàapìsaca icáapi ipùata ìwaliwa, yá idunùaca asìali in-ène ìwali icáapi ipùata iyúwa. ³⁴Néese Jesús iicáidaca chènuniré, yá yeedáca icalé-sawa. Yá fimaca asìali irí: “¡Efata!” (fímáanáca hebreo itàacái iyú: “¡Yàacùacawéi piùwica!” fímáanáca.)

³⁵Yá yáalimá yéemiaca cayába yái asialica, yá cayábaca nacái inène, yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. ³⁶Néese Jesús yàalàaca níai wenàiwicaca ipíchaná nacàlidaca áibanái irí iináwaná ichùniánáni, quéwa éwita ichùuliacáaníta nía manùba yàawiría, càicáaníta nacàlidaca iináwaná mamáalàacata. ³⁷Macái wenàiwica yéemièyéica Jesús iináwaná ìwali nánáidacawa manuísíwata néemiacani. Yá náimaca nalíwáaca: “Imànica macáita cayábéeri iyú. ¡Imàacaca màuwíiyéi yéemiaca! ¡Imàacaca nacái mataacáiyéi itàaníca!” náimaca Jesús ìwali.

Jesús da de comer a cuatro mil personas

8 Aiba èerité madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé. Néese canáca nayéeripíná néeni. Yá Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénaiwa. Yá fimaca nalí:

²—Catúulécanáca nuicáca níai wenàiwicaca. Nadéca nàyaaca núapicha máisiba èeri. Siùcade canáca nalí nayáapíná. ³Nubànùacaalí nía máapíiyéica nacapèe nérépináwa, cawàwanáta nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa, abé-naméeyéi nàanàacáiná déecuise —fimaca yái Jesúsca. ⁴Néese yéewáidacalénái náimaca irí:

—Canácata yáaliméeri yàaca nayáapíná cháí, canácatáica wenàiwicanái ibànacale —náimaca. ⁵Jesús isutáca yéemiawa yéewáidacalénaiwa:

—¿Càisimalénácué pan ìya pírí? —fimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Iyaca walí siete namanùbaca pan —náimaca.

⁶Néese Jesús ichùuliaca wenàiwicanái yáawinacawa cáli finata. Yá yeedáca níai siete namanùbaca panca icáapi iriculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica. Yá isubèriadacani, yàaca yéewáidacalénái iríwani. Néese, yéewáidacalénái iwacùaca pan wenàiwicanái irí. ⁷Iyaca nacái nalí cawàwanáta máisiba cubái imìdecaná púubéeyéi. Jesús yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái cubáica. Yá ichùuliaca nacái yéewáidacalénaiwa iwacùanápínáni wenàiwicanái irí. Yá nawacùaca nalíni. ⁸Yá macáita nayáaca cadénamani, yái yàacàsica. Néese Jesús yéewáidacalénái needáca siete mapíiri namanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéerica. ⁹Batéwa báinúaca mil namanùbaca asìanái iyáacaté yái yàacàsica. Càmita napatàa inanáinái, sùmanái nacái. Néese Jesús imàacaca nèepùacawa fícha, níai manùbéeyéi wenàiwicaca. ¹⁰Yá Jesús iwàlùacàtétawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese nàacawa abéemàalé Galilea icalìsaninà fícha, yá nàanàaca Dalmanuta yàasu cáli néré.

Los fariseos piden una señal milagrosa

¹¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nadàbaca natàaníca cachàiníri iyú Jesús yáapicha. Nawàwa náalimáidacani imànnínápiná áiba wawàsi báawéeri. Yá nasutáca ícha imànnínápiná naicáca wawàsi íiwitáise iyúwa càmfír-ica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíta Dios néeseéericatani. ¹² Yá Jesús yeedáca icalésawa cachàiníri iyú máinnícaíná báawaca ínnáidacawa iwàwawa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánacué pisutá numànnínápiná càì? Pidécuéca piicáca numànica manùba, quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Péemiacué cayába, càmitacué núsáida piicáca càiri wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yèepùacawa náicha, yá iwàlùacawa àniwa barca iriculé yéewáida-calénái yáapichawa. Yá nàacawa àniwa abémàalé Galilea icalisaníná ícha.

La levadura de los fariseos

¹⁴ Jesús yéewáidacalénái naimáichacaté natéca náapichawa nayáapináwa. Nadèniacáita abéeri pan meedá náapichawa barca iricu. ¹⁵ Néese Jesús yàalàaca nía ipíchaná nàyaca càide iyúwa báawéeyéi íiwitáise fariseo ìyáaná, rey Herodes nacái. Íimaca nalí:

—Péemiacué cayába comparación: Piicacué píchawa fariseonái yàasu levadura, yá nacái rey Herodes yàasu levadura —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Yá yéewáidacalénái càmita náalíawa Jesús yàalàaná nía fariseonái yàasu tàacáisi ícha, rey Herodes íiwitáise ícha nacái. Iná yéewáidacalénái náimaca nalíwáaca:

—Idéca càì íimaca walí canácáiná walí pan —náimaca. ¹⁷ Jesús yáalíacawa nàináidáanáwa, iná íimaca nalí:

—¿Cánacué píima canácasa pirí pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¿Cánacué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapiná càinácaalícué pimáapuèrica? ¿Néenicué, máinsica càulenáca píichani? ¹⁸ Pidèniatacué pituúwatatá. ¿Cánacué càmita píalía péemiaca ìwali yái píiquéerica? Pidèniatacué nacái piùwiwatatá. ¿Cánacué càmita píalía péemiaca càinácaalí íimáaná yái núméericuéca pirí? Báisíta iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíté ìyáaná nuwacùacaalíté pan wenàiwicanái irí nayáapiná. ¹⁹ Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapiná, níai cinco mil namanùbaca asianáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáatéwa yéenáimi piwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Doceca mapíiri imanùbaca iyamáacatéwa —náimaca. ²⁰ Néese íimaca nalí:

—Néeni, idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapiná, níai cuatro mil namanùbaca asianáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáawa yéenáimi piwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Sietecaté mapíiri imanùbaca yái imàaquéericawa —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, cánacué càmitàacáwa píalíawa núalimá nùaca piyáapiná? —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Néeseté nàanàaca Betsaida ìyacàlená néré. Yá Betsaida mìnánái natéca matuíri asíali Jesús yàatalé. Yá nasutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata ichùnìnnápináni.

²³ Néese Jesús itéca matuíri icáapi ìwali, yá imusúadacani yàcalé irìcuíse. Jesús yàapìsáidaca icáapi irìculéwa, néese ipusúa yáawiruníwa matuíri ituí fímami ìwali. Yá Jesús imàacaca icáapiwa matuíri ìwali. Yá isutáca yéemíawa matuíri asáísí yáal-imácaalí iicáidaca. ²⁴ Néese yái matúrica idàbaca iicáidaca, yá fímaca Jesús irí:

—Nuiquéeyéitatá wenàiwica càide iyúwa waicácaalí àicu, ìpìnánfiyéi quéwa —fímaca. ²⁵ Néese Jesús imàacaca icáapiwa àniwa matuíri ituí ìwali. Asáíta iicáca cayába yái asíalica, idéca ichùniacawa, íná idé iicáca macáíta cayába ituí iyúwa. ²⁶ Néese Jesús ichùullaca asíali yèepùanápínáwa icapèe néréwa. Yá fímaca asíali irí:

—Picá piwàluawa yàcalé iriculé —fímaca yái Jesúsca.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

²⁷ Néeseté Jesús yàacawa Betsaida ìyacàlená fícha yéewáidacalénái yáapichawa nachàbacaténá naicáca yàcalé ìyéeyéica mawiénita Cesarea de Filipo ìyacàlená irí. Ipíchawáise nàanàaca néré, idècunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, yá Jesús isutáca yéemíawa yéewáidacalénáiwa. fímaca nalí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara wenàiwicaca? ¿Cawiná núa? —fímaca yái Jesúsca. ²⁸ Yá náimaca irí:

—Abénaméeyéi fímaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáucàacawa. Aibanái fímaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios fíméericaté ìwali ibànùnápínaté àniwani. Aibanái àniwa náimaca pìwali áiba profetanái yéenácasa pía, níái icàlidéeyéicaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse —náimaca. ²⁹ Néese Jesús fímaca nalí:

—Néenicué pía, ¿cawinácué nacái pímaca nùwali? ¿Cawiná núa? —fímaca yái Jesúsca. Néese Pedro fímaca irí:

—Mesíasca pía, yái Dios icàlidéericaté ìwali wàawirináimi israelitanái irí, Dios ibànùnápínaté walí wacuèrinápiná —fímaca yái Pedroca. ³⁰ Quéwa Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

³¹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca yéewáidacalénáiwa náalíacaténátéwa iwàwacutáanaté yùuwichàacawa manuísíwata, yái Jesúsca, yái asíali Dios néeséer-ica. Iwàwacutácaté nacái yùuwidenái iicácani iyúwa canéeri iwèni, càmita nacái neebáida itàcái, níái israelita icuèrinánáica, nía nacái sacerdote fíwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Jesús icàlidaca yéewáidacalénái iríwani náalíacaténátéwa iwàwacutáanápínaté yùuwidenái inúacani, quéwa máis-iba èeri iricu, yá icáucàanápínátéwa. ³² Càita Jesús icàlidaca nalí amaléeri iyúni. Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta náicha. Yá Pedro yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú, ipíchaná icàlidaca càiri wawàsi. ³³ Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca yéewáida-calénái áibanái iríwa. Yá Jesús yàalàaca Pedro cachàiníiri iyú. Jesús fímaca Pedro irí:

—¿Píawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri fiwitáise! Càmita pínáidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Pínáida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái fiwitáise ìyáaná —fímaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa, áibanái nacái wenàiwica yèepuníyéicawa náapicha. Yá fímaca nalí:

—Abéericaalí péenacué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, yá càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá matuúbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanicaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía. ³⁵ Níacáiná cawinácaalí càmíiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, nacàlida nacái nutàacái áibanái irí, éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniapíná nacáuca càmíiri imáalàawa. ³⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènfirica, quéwa yúuca fíhawa ícaucawa càmíiri imáalàawa càmíicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènfirica yeedéerimica iríwa. ³⁷ Canácáiná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa ícaucawa càmíiri imáalàawa, idécanáami yúucaca fíhawani. ³⁸ Cawinácaalí wenàiwica báiyéica icàlidaca cayábèeri nùwali, nutàacái ìwali nacái èeri mìnánái irí, níái èeri mìnánái iwènúadéeyéica fiwítáisewa Dios fícha, cabáyawanéeyéi nacái, néese càmita núumapíná nàwaliwa nùasunáica nía, núa asíali Dios néeséerica, nùanàapínacaalí Núaniri Dios fiwítáise iyúwa icamaláná mèlumèluíri irícu, mabáyawanéeyéi ángel yáapicha nacáíwa, nucàcaténá macáita —íimaca yái Jesúsca.

9 Jesús fimacaté nalí nacái:

—Péemiàcué cayába, abénaméeyéicué péená iyéeyéica cháí siùca, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalípiná iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa fiwítáise iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁻³ Néesetécáwa seis èeri Jesús icàlidacadénáami nalíni, yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá yàacawa náapicha dúli chènunfiri ífinalé. Yá néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Máiníri mèlumèluwaca ibàleca cabalèeri máiní fícha cháí èeriquéi caná idéeri íibaca càì. ⁴ Naicáca nacái pucháiba profetanái iyéeyéicaté bàaluité, yái Elías, Moisés nacái, itàaníyéica iyaca Jesús yáapicha. ⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡máiní cayábèeriquéi wàyáanáca cháí! Siùcade wamànica máisiba capíi yána wawàwalíínápinácué pía, abéeri plasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca.

⁶ Càica Pedro íimaca máinícáiná cáaluca níái yéewáidacaléca máisiba, íná Pedro càmita yáalíawa càinácaalí iwàwacutáaná íimaca Jesús irí. ⁷ Yáta acalèe iricùacawa, yá ibàliaca nía catámèeri iyú. Néese néemiaca Dios itàacái acalèe yèewíise. Iimaca nalí: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca: Péemiàcué itàacái”, íimaca yái Diosca. ⁸ Yáta naicáidaca natéesewa, níái yéewáidacaléca. Yá canácata naiquéeri áibanáica. Naicá abéerita Jesús ibàluèricawa néeni.

⁹ Néesetécáwa idècunitàacá nalicùacawa dúli ífinaláise, Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, yái naiquéericaté dúli ífinalé, àta Jesús imichàacatalétawa yéetácáisi fícha, yái asíali Dios néeséerica. ¹⁰ Iná càmita nacàlida áibanái iríni, quéwa nasutáca néemiawa níawáaca ìwali càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica ícaucàanápínásawa. ¹¹ Néese nasutáca néemiawa Jesús:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùà yàanàaca quéechacáwa aléi èeri iriculé àniwa ipíchawáise israelita

icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cáná yéewa càì nàimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu? —nàimaca. ¹² Néese Jesús icàlidaca nálí Juan el Bautistami ìwali:

—Báísíta, iwàwacutáca profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechacáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái fiwítáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemiaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nálí. Aiba wawàsi nacái israelita icuèrinápiná ìwali, iwàwacutácué píináidacawa ìwali yái tàacáisi profetanái itànèericaté nuináwaná ìwali, núa asíali Dios néeséerica. Natànàacaté tàacáisi nuináwaná ìwali píalfacaténácuéwa iwàwacutáanápiná nùuwichàacawa manuísíwata, israelitanái nacái caná nuwèni naicáanápiná núa, báawapiná nacái naicáca núa. ¹³ Quéwa núumacué pirí, abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica. Yá namànicaté irí báawéeri iyúwaté nawàwáaná, càide iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi iináwaná ìwali càinácaalíté iyáanápiná —fímaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

¹⁴ Néeseté Jesús, nía nacái yáapichéeyéica, nèepùacawa Jesús yéewáidacalénái áibanái yàatalé. Yá naicáca manùba wenàiwica Jesús yéewáidacalénái itéese. Nàyaca nacái néré abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Níái yéewáidéeyéica wenàiwica, nía nacái Jesús yéewáidacaléca natàaníca nàyaca nalíwáaca ùuléri wawàsi iyú. ¹⁵ Néese wenàiwicanái iicáca Jesús, yá macáita napíacawa fipunita natàidacaténáni, máinfiyéi fináidacawa iicáidaca Jesús irí. ¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemiawa yéewáidacalénáwa:

—¿Càinácué ìwali pitàaní piríwáaca chàinisíiri iyú, píacué nacái nía nacáide? —fímaca nálí.

¹⁷ Yá abéeri néená níái wenàiwica iyéeyéica néré fímaca Jesús irí:

—Nuíwacalí, nudéca nutéca píatalé nuíriwa demonio idacuèri fiwítáise. Yái demonioca masànaca imànica nuíri. ¹⁸ Ata alénácaalí nuíri iyaca, yá demonio yàaca irí tètacáimi, yá yúucaca nuíri cachàiníiri iyú cáli finatalé, yá cacàlica inùmalicuise yái nuíríca, yá nacái yaamíadaca iyéiwa, yá pumùluca iiná macáita. Nudéca nusutáca péewáidacalénái fícha wawàsi náucáanápiná demonio nuíri fícha, quéwa càmita náalimá náucaca fíchani —fímaca yái yáaníríca. ¹⁹ Néese Jesús fímaca:

—¡Píacué càmfíyéica yeebáida Dios! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapícha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pianàidacué nùatalení yái ùuculíríca —fímaca yái Jesúsca.

²⁰ Yá natéca ùuculíríca Jesús yàatalé. Quéwa demonio iicácanáami Jesús, yá demonio yàaca tètacáimi ùuculíríca irí. Yá ùuculíríca yúuwàacawa cáli finatalé. Yá itálání-cawa, cacàlica inùmalicuise. ²¹ Néese Jesús isutáca yéemiawa ùuculíríca yáanírí:

—¿Càisimaléná èeri idé idèniacani fíisacadénáamini? —fímaca yái Jesúsca. Néese yáaníríca fímaca Jesús irí:

—Sùmàicaalítàacáwani idàbaca fíisacani bàaluité. ²² Manùba yàawíríca nacái demonio yúucacani quichái iriculé, úni yáaculé nacái inúacaténáni. Quéwa, píde-caalísíca pichùnìacani, néese píicá watúulécaná, yá piyúudàaca wía —fímaca yái yáaníríca. ²³ Jesús fímaca irí:

—¡Píca càì píimaca ‘pídecaalísíca’! Iwàwacutá manuíca píináidacawa piwàwawa nùwali. Aibacaalí yeebáida nulí, Dios imànìpiná irí macái fiwítáaná cayábéerica —fímaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá ùuculíríca yáaníríca fímaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—Nuebáidaca pirí. ¡Piyúudàa nuebáidacaténá pirí cachàiníri iyú mamáalàacata! —ímaca yái yáanirica.

²⁵ Néese Jesús iicáciná madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa yàatalé caquialéta, íná yàalàaca demonio cachàiníri iyú. Jesús ímaca demonio irí:

—Pía demonio, matàacáirica màuwírica nacái imànica wenàiwica, píawa fícha yái ùucullirica. Picá pèepùa piwàlùacawa àniwa iwàwaliculé —ímaca yái Jesúsca.

²⁶ Yá demonio yéemíanícawa, yàaca tèwacáimi ùuculliri irí àniwa, yá imàacaca ùuculliri itatácawa cachàiníri iyú àniwa. Néese yàacawa ùuculliri fícha, yá ùuculliri iriacáitawa cáli finatalé càide iyúwa yéetéerimiwa. Iná madécaná náimaca ùuculliri yéetácasawa. ²⁷ Quéwa Jesús íbàaca icáapi ìwali imichàidacaténáni. Yá ibàlùacawa yái ùucullirica.

²⁸ Néesetécawa Jesús iwàlùacawa capíi iriculé yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta áibanái fícha. Yá nasutáca néemíawa Jesús:

—¿Cánácawa càmita wadé wáucaca demonio? —náimaca. ²⁹ Yá Jesús ímaca nalí:

—Máinicué càulenáca piúcaca yái demonio fiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutáca píawawa Dios fícha quéechacáwa, pimàacacué píchawa nacái piyáacaléwa, pidéénápinácué piúcacani wenàiwica fícha —ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

³⁰ Néese Jesús yàacatéwa náicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nèepunícawa Galilea yàasu cáli finatabàa. Jesús càmita iwàwa áibanái yáalíacawa alénácaalíni.

³¹ Jesús yéewáidacáiná yàacawa yéewáidacaléwa. Yá icàlidaca nalíni:

—Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái asianái inúaca núa, núa asiali Dios néeséerica. Yá nanúapiná núawa. Quéwa máisiba èeri irícu, yásí núcáuacacawa àniwa —ímaca yái Jesúsca.

³² Quéwa náíi yéewáidacaléca càmita nálíi néemíaca càinácaalí fimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí. Yá cáaluca nasutáca néemíawani ìwali.

¿Quién es el más importante?

³³ Néeseté nàanàaca Capernaum iyacàlená néré. Yá nawàlùacanáamiwa capíi iriculé, yá Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Càiná wawàsi ìwalicué pitàaní siùcatàacáwa idècunitàacá pèepunícawa àya-pulicubàa? —ímaca nalí.

³⁴ Masànata quéwa nía Jesús fícha báicáiná nía náiwitáise báawéeri ìwalísewa, natàanícáinaté chánácaalí néená máiníri cachàinica áibanái fícha canánama.

³⁵ Néese Jesús yáawinacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa. Yá ímaca nalí:

—Aibacaalí iwàwa Dios iicácani iyúwa cachàinírica áibanái fícha canánama, iwàwacutá yái wenàiwica iicáca yáawawa iyúwa càmfíri cachàini náicha canánama. Iwàwacutá nacái iyúudàaca nía áibanái canánama —ímaca yái Jesúsca.

³⁶ Néese Jesús yeedáca sùmài ibàlùadacaténáni nèewi. Yá Jesús yeedáca sùmài yàanaliculéwa. Yá ímaca yéewáidacalénái iríwa:

³⁷ —Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, imànicaalí cayábéeri sùmài irí nuípidená ìwali, càiride iyúwa yái sùmàica, yásí nuicáca yái cayábéerica imànírica sùmài irí càide iyúwa idéca nacáicaalí imànica nulí cayábéeri. Càmita imàni

abéerita nulí cayábéeri, néese imànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèrica núa —fìmaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

³⁸ Néeseté Juan fìmaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba yúuquéeri demonio wenàiwica fìcha píipidená ìwali fìmacáiná pimàacasaca càì imànica, quéwa càmita yèepuniwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica fìcha —fìmaca yái Juanca. ³⁹ Néese Jesús fìmaca nalí:

—Picácué pialàa wenàiwica càmfínápiná namàni cayábéeri, canácáiná yáaliméeri itàanica báawéeri iyú nùwali idécanáami imànica nuípidená ìwali yái càmfìrica wenàiwica idé imànica, icàlidacaalí nacái iinàwanáwa imànínása càì nuíwitàise iyú. ⁴⁰ Macáicáiná càmfiyéita yùuwideca imànica wía, nayúudàaca wía. ⁴¹ Péemiácué cayába, áibacaalícué iyúudàaca pía peebáidacáiná nutàacái, núa Cristoca, éwita yáalimácaalí yàaca pìiraca úni yáawami, càicáanáta Dios imànipiná irí cayábéeriwa —fìmaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁴² Jesús fìmacaté: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yùuwichàidapínaca manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuíri íba icanápi ìwaliise náucacaténáni manuíri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí ìisicùmacawa. Quéwa ìyacaalí mamáalàacata cháí èeri irícu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máíní cachàiniwanái yùuwichàapínácawa áibanái fìcha infierno irícu, yái manuíri quicháica. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁴³ Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfìri imáalàawa, ipíchaná nacái piacawa infierno irículé, yái manuíri quicháica càmfìrica ichacàwa càiripinéerita ìyaca. ⁴⁴ Infierno irícu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁵ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa piabàli iyúwa, pianápináwa áibalé càmicataléca Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí yàabàliwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa yàabàli iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmfìri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irículé, yái manuíri quicháica càmfìrica ichacàwa càiripinéerita ìyaca. ⁴⁶ Infierno irícu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁷ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápiná wawàsi càmfìrica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa

càmíiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica càmfirica ichacàwa càiripinéerita iyaca. ⁴⁸ Infierno iricu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

⁴⁹ “Dios icasáapiná quichái nàwali macáita. ⁵⁰ Péemíacué comparación: Cayábéeri iwidúma piyáacalé yáapichacué, quéwa càmicaalí quirínama puíwa yái iwidúmaca, yá càmitacué pialimá cayábéerica pimànica àniwani. Càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa, càide iyúwa cayábéeri iwidúma puíwacaalí imànica walí wayáacalé. Cáininácué piicáyacawa yéewanápinácué piyaca matuíbanáiri iyú piapichawáaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

10 Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená fícha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa Judea yàasu cáli néré, áiba cáli néré nacái iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába fícha. Néré manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé, yá idàbaca yéewáidaca nía àniwa càide iyúwaté fiwítáise iyáaná. ² Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé nàalimáidacaténá naicáwani, icàlidáanápiná áiba wawàsi báawéeri, yéewacaténá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Yá nasutáca néemíawani asáisi cayábacaalí asiali imàaca fíchawa ínuwa. ³ Jesús íimaca nalí:

—Picàlidacué nulí càinácaalíté profeta Moisés ichùuliaca piawirináimi imàniínápiná bàaluité —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese náimaca írí:

—Profeta Moisés imàacacaté asiali yúucaca fíchawa ínuwa. Càité iwàwacutá namànica. Quéechacáwa asiali itànàaca cuyàluta iricu cáná yéewaná iwàwa yúucaca fíchawa úa. Néese yàaca ulí yái cuyàlutaca, yéewacaténá úasáidaca áibanái írini, nàalíacaténáwa manírca úa. Yá ichùuliaca ùanápináwa fícha —náimaca írí.

⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Bàaluité profeta Moisés imàacacué pimànica càì mánincáinácué báawaca píwítáise, piacué israelitaca, càmfíyéica iwàwa imànica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùulianácué pía. Imàacacatécué pibànùaca píchawa pínuwa báawacaalícué picáca úa, ipíchanácué piùwichàidaca úa cachàiníwanái mamáalàacata. ⁶ Quéwa bàaluité Dios càmitaté ibatàa wenàiwicanái imànica càì. Iná báawaca Dios iicáca yái piúcáanácuéca pínuwa siùcade. Profeta Moisés itànàacaté càinácaalíté iyáaná bàaluité Dios idàbacaalíté wenàiwica. Moisés itànàacaté: ‘Dios idàbacadé idàbáanéeri asiali, idàbáanéechúa inanái nacái. ⁷ Iná siùcade, asiali iwàwacaalí icàsàacawa, yásí yàacawa yáaniri fíchawa, yáatúa fícha nacáiwa, iyacaténá abédanamata ínu yáapichawa. ⁸ Iná idécanáami asiali iimáca úapicha, càmita quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica’, càité itànàaca yái profeta Moisésca. Iná càmita quirínama pucháibaca nía, néese abéericata nía. ⁹ Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níái Dios imàaqueeyéica iyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca nalí yái Jesúsca.

¹⁰ Néeseté nàyaca capíi iricu, yá Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemíawani ìwali àniwa yái tàacásica. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Asiali imàacacaalí fíchawa ínuwa, yá yeedácaalí nacái íríwa ínupináwa áibata, yásí imànica ibáyawanáwa ulí, úái idàbáanéechúa ínucawa, iimácáiná áiba

inanái yáapicha càmfíchúaca íinusíwa. ¹² Càita nacái inanái umàacacaalí uíchawa unìriwa, yá uedácaalí unìripináwa áibata, yásí umànica nacái ubáyawanáwa írí yái idàbáanéeri unìricawa, uimácáiná áiba asiali yáapicha càmfírica unìrisíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néese wenàiwica natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios íicha imànínápiná nalí cayábéeri. Quéwa Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nacuísaca wenàiwica itéeyéica sùmanái, yéewáidacalénái íimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús írí wawàsi. ¹⁴ Jesús iicáca yái yéewáidacalénái imànínáca, íná báawaca iicáca náiwitáise. Yá íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanía nàanàca, Dios icùacáiná wenàiwica neebáidacaalí itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná náaniri itàacáíwa. ¹⁵ Péemlàcué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púbéeyéi sùmanái yeebáidáaná náaniri itàacáíwa. Càmicaalí càì wenàiwica neebáida, yá canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca níai sùmanáica yàanaliculéwa. Imàacaca icáapiwa nàwali, yá isutáca nalí Dios íicha imànínápiná nalí cayábéeri.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁷ Jesús idàbacaté yèepunícawa àniwa, yá abéeri asiali yàanàca ipiàcawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùlulí ipùata iyúwa Jesús írí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá isutáca yéemlàwa Jesús:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁸ Jesús íimaca írí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi fíméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca írí yái Jesúsca, iwàwacáiná asiali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca írí àniwa:

¹⁹ —Píalíacawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise. Càité ichùuliaca nía: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá piimá áiba inanái yáapicha càmfíchúaca píinusíwa, áiba asiali yáapicha nacái càmfírica pinìrisíwa, picá piyéedù, picá picàlida pichiwwa, picá nacái pichiwwáida áibanái, néese pía píaniri fímiétacanáwa, píatúa nacáíwa’, càì itànàacaté yái Moisésca —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese asiali íimaca Jesús írí:

—Pía yéewáidéerica wía, nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —íimaca. ²¹ Yá Jesús iicáidaca írí, cáinináca nacái Jesús iicácani, yá Jesús íimaca írí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéericáwaca pimànica: Pía piwéndaca macáita píasuwa. Néese pía iwènináami catúulécanéeyéi írí. Càita pidènapíná píasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa piàcaténáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái asialica, idécanáami yéemlàcani, yá máiní achúmaca iwàwa, íná yàacawa Jesús íicha, máiníciná càasucani, càmicáináaté nacái iwàwa yàaca áibanái írí macáita yàasuwa. ²³ Néese Jesús iicáidaca wenàiwica írí ibàluéyécawa itéese, néese íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—¡Máiní càulenáca càasuíyí yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá yéewáidacalénái máiní náináidacawa néemiaca Jesús itàacái, càmicáinátécáwa néemia càiri tàacáisi, quéwa Jesús íimaca nalí àniwa:

—Píacué nuénánáica, ¡máiní càulenáca neebáidaca Dios itàacái Dios yéenibecaténá nía, cawinácaalí imàaquéeyéica iwàwawa yàasu cawènfiri ìwaliwa! ²⁵ Càide iyúwa camello càmfíná yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí iricubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios isumàirecaténáni, máinícáiná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios fícha —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Idécanaámi yéewáidacalénái yéemiacani, yá máiní cachàiníwanái náináidacawa Jesús itàacái ìwali, yá nasutáca néemiawa níawáaca. Yá náimaca nalíwáaca:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha? —náimaca nalíwáaca. ²⁷ Néese Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca nalí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimáicáiná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapícha iyúwa pèewáidacalénái —íimaca yái Pedroca. ²⁹⁻³⁰ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe fíchawa nacàlidacaténá yái cayábéeri tàacáisica èeri mìnánái irí. Aibanái péenácué nacái nàapínacawa néenánái fíchawa, càmicaalí nacái náatúa fíchawa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi fíchawa, càmicaalí nacái náaniri fíchawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná fíchawa, neebáidacáiná nutàacái, nacàlidacaténá nacái yái tàacáisi cayábéerica. Quéwa Dios yàapínácué pírí cháí èeri irícu cien imanùbaca yàawiríapíná àniwa picapèepínácué, manùbéeyéi nacái wenàiwica iyéeyéipínácué pírí càide iyúwa péenánái, píatúanái nacái, péenibe nacái, pidèniapínácué nacái pibànacale yàaluná nacái. Ewita áibanái yùuwichàidacaalfcué píawa cháí èeri irícu, pèebáidacáinácué nutàacái, càicáaníta áiba èeriwa piyapínácué càiripínáta èeri imáalàacanáamiwa. ³¹ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiníyéica cachàinica siúcade, càmita máiní cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi wenàiwica nacái áibanái iiquéeyéica iyúwa càmfíyéica máiní cachàini siúcade, áiba èeriwa yásí máiní cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái fícha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³² Néeseté nadàbaca nàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá Jesús yàacawa yéewáidacalénái ipíchaléwa. Jesús yéewáidacalénái icaluadacawa manuísíwata, yá nacái áibanái wenàiwica yéeyéicawa náamiwáise, cáaluca náináidacawa ìwali yái yùuwichàacáisica yàanèeripínacatéwa nàwali Jerusalén iyacàlená irícu. Néese Jesús iwènúacawa, imáidaca yàataléwa níái yéewáidacaléca doce namanùbaca méetàucuta áibanái wenàiwica fícha. Yá idàbaca icàlidaca nalíni càinácaalíté yùuwidenái imàníinápínaté irí Jerusalén iyacàlená irícu. Yá íimaca nalí: ³³ “Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Aibanái pre-sopináca namànica núawa natécáténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nàatalé nacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, núa asiali Dios néeséerica. Yá nachùulíapíná càmfíyéi judío nanúanápíná núa. ³⁴ Néese naicáanípíná nuquíináwa,

yá nacái nàapìsáidapíná núawa, nacapèedáidapíná núa, yá nanúapínáca núa. Quéwa máisiba èeri írìcu, yá numichàapínácawa yéetácáisi fícha”, ímaca yái Jesúsca.

Santiago y Juan piden un favor

³⁵ Néeseté Zebedeo yéenibe ípidenéeeyéi Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca írí:

—Wáiwacali, wawàwaca pimànica walí cayábéeri càide iyúwa wasutáanápíná píchawa wawàsi siùcade —náimaca. ³⁶ Néese Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànicuéca pírí? —ímaca. ³⁷ Náimaca írí:

—Wawàwaca pimàacaca wáawinacawa píapícha wacùacaténá macái wenàiwica píapícha áiba èeriwa picùacaalípíná macáita píwítáise cachàiníri iyúwa. Wawàwaca wáawinacawa píapícha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáulicúise pírí wacùacaténá píapícha macái èeri mìnánái —náimaca. ³⁸ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càmítacué píalíawa càinàcaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàaca-caténácué pírí yái pisutéericuéca núcha, picùanápínácué núapícha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, iyúwa nacái nuétáanápínáwa yéewacaténácué cachàiníyéica pía càide iyúwacué pisutáaná núcha? —ímaca yái Jesúsca. ³⁹ Yá náimaca:

—Wáiwacali, wáaliméerica wamànica —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapínácawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, péetápínácuéwa càide iyúwa nuétáanápínáwa. ⁴⁰ Quéwa Dios càmíta ibatàa numàacapínácué píawinacawa núapícha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulicúise nulí, picùacaténápínácué núapícha macái wenàiwicata, yácáináta Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios fináidéeyéicatéwa náawinàanápínáwa núapícha wacùacaténá macái wenàiwica —ímaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese yéewáidacalénái áibanái diez namanùbaca, néemiacaalíte càinàcaalí nasutáaná Jesús fícha wawàsi, yá calúaca nía pucháiba asianái yáapícha, níai Santiago, Juan nacái. ⁴² Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa nía macáita. Yá ímaca nalí:

—Píalíacuécawa naináwaná ìwali, níai càmíyéica judío icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa, casfímái nacùaca wenàiwica cachàiníri iyú. Píalíacué nacáiwaca casfímáica náiwacanánái nachùuliaca áibanái wenàiwica. ⁴³ Quéwa iwàwacutácué càmíta pìya càide iyúwa nàyáaná. Néese cawinácaalí péenácué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinírica fiwítáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ⁴⁴ Cawinácaalí péenácué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinírica áibanái fícha, iwàwacutá íbaidacuéca pírí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íbaidáaná fiwacali íríwa. ⁴⁵ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalícaáníta núa, càicááníta càmíta nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nufbaidacaténá áibanái wenàiwica írípíná, numàacacaténá nacái nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha yàanèeripínácawa nàwali nabáyawaná ìwalísewa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

⁴⁶ Nàanàacaté Jericó ìyacàlená néré. Néesetécáwa Jesús yàacawa yàcalé iricúise, yá yéewáidacaléná yàacawa yáamiwáise, manùbéeyéi wenàiwica nacái nàacawa náapicha. Matuíri asiali ìyaca néeni, ípidenéeri Bartimeo, ímáanáca Timeo ìiri, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái fícha ichàbéeyéicawa néenibàa, yéewanápiná iwèniaca iyáapináwa. ⁴⁷ Bartimeo yéemiaca náimaca Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica yái càì ichàbacawa chábàì, yá matuíri idàbaca imáidaca Jesús irí:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁸ Madécaná wenàiwica icuísacani yái matuírica masànanápináni, quéwa imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁹ Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá íimaca wenàiwicanái irí:

—Pimáidacué nùataléni —íimaca yái Jesúsca. Iná namáidaca matuíri, yá náimaca irí:

—Picá achúma piwàwa, pimichàawa, pìanàwa yàatalé; imáidaca ìyaca pía —náimaca. ⁵⁰ Yáta matuíri yúucaca fíchawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéri ìwalíisewa, yéewacaténá ipìacawa, yá ipisiaca ibàlùacawa, yàacawa Jesús yàatalé.

⁵¹ Jesús isutáca yéemiawani:

—¿Càinásica piwàwa numànica pírí? —íimaca yái Jesúsca. Yá matuíri íimaca:

—Nuíwacali, nuwàwaca pimàacaca catuíca núa —íimaca. ⁵² Jesús íimaca irí:

—Piawa matuíbanáita, Dios idéca ichùnìaca pía peebáidacáiná nuchùnìanápíná pía —íimaca yái Jesúsca. Yáta matuírimi iicáidaca àniwa, yá yàacawa Jesús yáapicha àyapulicubàa.

Jesús entra en Jerusalén

11 Jesús yàanàacaté néré yéewáidacaléná yáapichawa mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí. Nàyacaté bamuchúamibàa náicha pucháiba yàcalé ípidenéeyéica Betfagé, Betania nacái, ìyéeyéica mawiénita dúli irí ípidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa, idécanáami càì íimaca nalí:

² —Piacuéwa iriculé yái yàcaléca ìyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pianàapínacué burro nadacuèrica néré, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa fínata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³ Aibacaalícué isutá yéemiawa píawa cánacué yéewa piwasàacani, picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalicuéca, nubànùanápíná nacái wenàiwica natécáténá burro nàatalé àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Néese níái yéewáidacaléca pucháiba nàacawa yàcalé iriculé, yá nàanàaca burro nadacuèrica ibàlùacawa bàacháwalé calle irícubàa, mawiénita capíi inúma irí. Yá nawasàacani. ⁵ Abénaméeyéi wenàiwica ìyéeyéica néeni nasutáca néemiawa nía:

—¿Càinacué pimàni cháí? ¿Cánacué piwasàa burro? —náimaca.

⁶ Yá yéewáidacaléná icàlidaca nalíni càide iyúwa Jesús ímáanáté nalí, iná wenàiwica imàacaca natéca burro. ⁷ Nalíada nàasu ruana nacáiriwa burro iwaalírícubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro fínata. ⁸ Idècunitàacá Jesús yàacawa Jerusalén ìy-

acàlená nérépiná, yá manùbéeyéi wenàiwica naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulicubàa nàacaténá Jesús icàaluíná. Aibanái nacái iriada wisiri nacáiri ibáiná àyapulicubàa, yái báinási nawichuèrica manacúalibàa, burrocáténá ìpina ìnatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápíná nacuèriná icàaluínáwa. ⁹ Yá macáita wenàiwica yèeyéicawa Jesús ipíchalé, áibanái nacái yèeyéicawa yáami-wáise namáidaca casíimáiri iyú:

—¡Wàacué Dios irí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuèrica walí, icuacaténá wía! ¹⁰ ¡Dios imànica irí cayábéeri yái yàanèerica icuacaténá wía càide iyúwaté wàawirimi rey David icuánaté wàasu cáli! ¡Wàacué irí cayábéeri, yái Dios chènunfiséerica! —náimaca namáidaca nàacawa casíimáica nía.

¹¹ Jesús iwàlùacawa Jerusalén ìyacàlená iriculé, yá yàacawa templo néré. Iicáca macáita yái namànínáca templo iricu. Néese yàacawa Betania ìyacàlená néré yéewáidacalénái yáapichawa doce namanùbaca, táicacáinaté yàacawa.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹² Néese mapisáita àniwa, Jesús yàacawa Betania ìyacàlená fícha yéewáidacalénái yáapichawa, yá máapicani yái Jesúsca. ¹³ Yá iicáca déecuise higuera yéetaná idènièrica ibáináwa. Yá Jesús yàacawa néré icutácaténá ìyacaalí higuera ìyacanáná nacái. Quéwa canáca ìyacanáná, idèniacáita ibáiná meedáwa, càmicáiná higuera yàasu èeri càyacanánápinátáni. ¹⁴ Néese Jesús ìimaca àicu irí:

—¡Càmita quirínama càyacanáca píawa! —ìimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá yéewáidacalénái iríwa Dios yùuwichàidáanápínaté israelitanái. Yá yéewáidacalénái yéemìaca tàacáisi Jesús icàlidéerica àicu irí.

Jesús purifica el templo

¹⁵ Nàanàacaté Jerusalén ìyacàlená iriculé, yá Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé. Yá idàbaca imusúadaca wenàiwica templo ibàacháwalená iricuise, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená iricu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyéica plata wenàiwica fícha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica áibanái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹⁶ Càmita nacái ibatàa wenàiwica yèepunídaca iwéndawa yàasusi templo ibàacháwalená iricubàa. ¹⁷ Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Ìimaca nalí:

—Pfalíacuécawa tàacáisi ìwali profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. Dios ìimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutácàalupináca nuícha, macái èeri mìnánáica’, ìimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadaca cayéedéeyéi icapèe iyúni, yái templocà, piyéedùacáinacué plata wenàiwica fícha pichíwa iyúwa —ìimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Néese sacerdote ìiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu neémìacáiná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nàwali, yá nawàwa nanúacani. Yáté nadàbaca náináidacawa càinápínácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús, cáalucáiná naicàcani, máinícáiná cayába macái wenàiwica yéemìaca Jesús yéewáidáanáca nía ìiwitáise cachàiníiri iyúwa. ¹⁹ Quéwa catácáinaté yàacawa, íná Jesús imusúacawa yàcalé iricuise yéewáidacalénái yáapichawa.

La higuera sin fruto se seca

²⁰ Néseté amaláca nawicáu mapisáináami àniwa, yá nàaca nachàbacawa maw-iénita higuera yéetanámi irí. Yá naicáca àicumica chuìcani báawanama macáita, ipìchumi nacái. ²¹ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté higuera yéetaná irí, yá Pedro fimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, piicá higuera yéetanámi piùwichàidéerimica. Idéca chuìcani — fimaca yái Pedroca. ²² Néese Jesús fimaca nalí:

—Iwàwacutácué peebáidaca Dios irí imànfínápinácué pirí cainácaalícué cayábéeri pisutéericuéca fícha. ²³ Péemiácué cayába, cawinácaalí còi fimaca yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuúri úni yáaculé’, fimacaalí, yeebáidacaalí nacái manuísíwata macáita ichàbáanápínáwa càide iyúwa isutáaná Dios fícha wawàsi, yásí Dios imànica iríwani. ²⁴ Iná núumacué pirí cainácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuéca Dios fícha imànfínápinácué pirí, yá peebáidacaalícué manuísíwata càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imànicuéca piríni, yásí Dios imànicuéca piríwani. ²⁵ Pisutácaalícué placawa Dios fícha, yá áiba wenàiwica imànicaalíté pirí báawéeri, pimàacacué piwàwawa fícha yái báawéerica imànfiricaté pirí, yéewanápinácué Píaniri Dios chènunfiséeri imàacaca iwàwawa pibáyawaná fíchacuéwa. ²⁶ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa fícha yái báawéerica áibanái imànfiricuéca pirí, càmítacué nacái Wáaniri Dios chènunfiséeri imàaca iwàwawa pibáyawaná fíchawa —fimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²⁷ Néseté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré. Yá idècunitàacá Jesús iip-ináanica templo irícu, yá sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemíawa Jesús. ²⁸ Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadánápiná níai? —náimaca. ²⁹⁻³⁰ Néese Jesús fimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Pímacué nulí càirínácaalí náicha ichùuliacaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlida-caalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi —fimaca yái Jesúsca.

³¹ Néese nadàbaca natàanica nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulìeriquéera Juan, yásí isutáca yéemíawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmita peebáidani?’ càipíná fimaca walí.

³² Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulìeriquéera Juan”, còi náimaca nalíwáaca, cáalucáiná nía wenàiwicanái fícha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanícaté báisiiri iyú Dios inùmalícuíse. ³³ Iná nacàlidaca Jesús iríni:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús fimaca nalí:

—Càita nacái càmítacué nucàlida piríni cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níai iwéndéeyéica yàasusi —fimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malos

12 Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asíali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva ibànacalená yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Yá fíccaca íba iriculé imànicaténá utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupiná, napsùacatalépiná uva ituní. Néese imànicaté chènunfiri caplí naicáidacatáisebiná macáita uva ibànacalená yàalu, ipíchaná cayéedéeri iwàlùacawa néré. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéénápiná yàasu èrita, needácatáipináté iyacaná. Idécánáami imànica náapicha càiri wawàsi, néese yàacawa náicha áibalépiná. ² Néeseté uva yàasu èeri yàanàaca needácaténá uva iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré. Ibànùaca néréni icutácaténá icuèyéi fícha bànacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéénápiná. ³ Quéwa níái icuèyéica bànacalé yàaluná náibàacani, nacapèedáidacani, yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva iyacanáca. ⁴ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicawa áibata. Yá náibàacani. Yá namànica icháuná íiwita ìwali. Yá namànica irí báawéeri manuísíwata. ⁵ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibata àniwa. Yá nanúacani. Néesecáwa íiwacali ibànùaca mamáalàacata yàasu wenàiwicawa áibanái àniwa manùbéeyéi. Yá níái icuèyéica uva ibànacalená nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanúacaté nacái áibanái.

⁶ “Néeseté yái bànacalé íiwacalica idèniacaté ìiriwa abéerita, yáta máiní cáin-inéerica yáaniri iicáca. Atata bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, íimacáiná íináidacawa iríwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báísita nàapináca nuìri íimíétacanáwa’, íimaca íináidacawa iríwa. ⁷ Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená náimacaté nalíwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéetápinácaalíwa, yásí yàaca uva ibànacalená ìiri iríwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca nalíwáaca. ⁸ Càita náibàacani, yá nanúacani. Yá náucacaté ichéecami uva ibànacalená yèewíise.

⁹ “Siùca nucàlidacué pirí càinàcaalí bànacalé íiwacali imànínápiná nalí, níái icuèyéicaté bànacalé. Yàanàapiná nàataléwa, yá inúapiná níawa. Néese imàacapiná áibanái icùaca irí uva ibànacalená.

¹⁰ “Pidécuéca piléeca áiba comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios in-ùmalicuise. ¿Cánacué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté Dios ibànùanápináté israelita icuèrinápiná, quéwa íimaca báawáanápináté naicácani. Càité profeta itànàaca:

‘Níái imàníiyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníiri iwàwacutácawa caplí irípiná yái íba náuquericaté.

¹¹ Dios imànícáiná càì, íná wàaca Dios irí cayábéeri, càité profeta íimaca nùwali”, íimaca yái Jesúscá, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái càiride iyúwa íba, israelita icuèrinápináca.

¹² Néeseté abénaméeyéi néená níái judío íiwacanánáica nawàwa náibàaca Jesús náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càmiírita quéwa nadé náibàacani, cáalucáiná naicáca níái manùbéeyéi wenàiwicaca cayábéeyéica iicáca Jesús. Iná nàacawa Jesús fícha.

El asunto de los impuestos

¹³ Néeseté judío fiwacanánái ibànùaca abénaméeyéi fariseo nàacaténáwa Jesús yàatalé, áibanái nacái cayábéeyéi iicáca rey Herodes fiwítáise. Nawàwacaté nasutáca néemíawa Jesús càulenéeri wawàsi ìwali, náalimáidacaténá naicáwani icàlídáanápíná báawéeri iyúni yéewanápíná nacháawàaca iináwaná ìwali ro-manonái yàasu gobierno fiwacanánái írí. ¹⁴ Yá nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca írí cáimiétaquéeri iyúta:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàanica báisfiri iyú, càmita nacái cáalu pía wenàiwica fícha càmicáiná pimàaca áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píwítáise cayábéeri fícha, néese péewáidaca wenàiwica báisfiri iyú nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulianá nàyaca. Iná picàlida walíni báisfiri iyú ìwali yái wasutéeripíná wéemíawa píawa: ¿Cayábasica wapáyaida wáichawa nía plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobierno fiwacanánái icuèyéica wàasu cáli, càmicaalí nacái báawasicani? ¿Iwàwacutásica wapáyaidaca wáichawa níara ro-manoca, càmitasica iwàwacutá wapáyaidaca wáichawa nía? —náimaca.

¹⁵ Quéwa Jesús yáalíacawa càmita báisí nawàwa náalíacawa, nawàwacáita nacháawàaca iináwaná ìwali meedá itàacái ìwalíse. Iná fimaca nalí:

—¿Cánacué píalimáida piicáwa núa picháawàcaténá nuináwaná ìwali ìwalíse yái núuméerica? Néeni, pitécué nulí moneda nuicácaténáni —fimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Yá natéca íríni. Néese Jesús fimaca nalí:

—¿Cawiná yéenáiwaná ichanàawa, cawiná nacái fipidená ichanàawa moneda ìwali? —fimaca yái Jesúsca. Náimaca írí:

—Emperador fipidenáquéi ichanàawa, yéenáiwaná nacái ichanàawa ìwali, yái romano fiwacalináca, icuèrica macái èeri mìnánái —náimaca. ¹⁷ Iná Jesús fimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidaca. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —fimaca yái Jesúsca. Yá máiní nánáidacawa néemíaca manuísíwata Jesús fimáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíse.

La pregunta sobre la resurrección

¹⁸ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáuàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwacaté wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, íná nasutáca néemíawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca írí tàacáisi. Náimaca írí:

¹⁹ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse fiméerica wíacué judíoca iwàwacutáca càì wamànica: Asíali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca íríwa yéenasàiri finumiwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi yéewanápíná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁰ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéenánái. Yá nabèeri yeedáca finupínáwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. ²¹ Yá iméeréerimi yeedáca úa finupínáwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. Càita nacái iméeréerimi àniwa yeedáca íríwa úa, yá yéetácawa uícha méenibeta. ²² Càité níái sietéeyéica imanùbaca needáca úa quéwaté méenibecata néetácawa uícha macáita. Néese uétácawa átata náami. ²³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáuàacawa áibaalípinátá càide iyúwa

áibanái íináidáanáwa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níái sietéeyéimica? Càmita náalímápiná náalíacawa macáicáináta náinucaté úa —náimaca naicáanica Jesús iquíniná. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisfiri tàacáisi íicha càmicáinácué pialíawa càinácaalí íimáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalicuése. Càmitacué nacái pialíawa Dios íiwitáise ìwali, yái yáaliméerica imichàidaca wenàiwica yéetácáisi íicha. ²⁵ Aibaalípiná yéetéeyéimiwa nacáucàapínacawa, quéwa càmita nacáaapínáwa, níái aslanáica, inanái nacái, nàypínácáiná càiwade iyúwa chènunfíseeyéi ángel ìyáaná càmfíyéica icásàawa. ²⁶ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapíná wenàiwica áibaalípiná, quéwa pidécuéca piléeca cuyúluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuése, íná ¿cánácué càmita pialía péemíaca càinácaalí íimáaná? Moisés ibàlùacatéwa Dios íipunita mawíenita maléenéeri àicu írí yeeméericaawa quichái iyú, yá Dios íimacaté Moisés írí: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité íimaca yái Diosca. ²⁷ ¿Dios càmita icùa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué pialíacawa cáuca nía Dios yáapicha, níái Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácáanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés ìyaca. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áibaalípiná. Pidécuéca piméeràacawa máiní déeculé báisfiri tàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca.

El mandamiento más importante

²⁸ Abéeri néená níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu yéemíacaté saduceonái isutáaná yéemíawa Jesús, yá nacái yáalíacawa Jesús icàlidacaté nalíni cayábéeri iyú. Néese yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulíerica wamànfínápíná. ¿Càiríná náicha máiníri cachàinica náicha canánama wamànfínápíná? —íimaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca írí:

—Yái Dios ichùulianáca máinírica cachàinica náicha canánama wamànfínápíná càì íimaca: ‘Péemíacué, píacué israelitaca. Iyaca abéerita Wacuèrinásàiri, yái Wacuèriná Dios. ³⁰ Cáininá piicáca Picuèrináwa Dios macái piwàwalicuésewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái píiwitáise iyú nacáíwa, macái pichàini iyú nacáíwa’, càì íimaca yái Dios ichùulianáca máinírica cachàinica náicha canánama wamànfínápíná. ³¹ Yá pucháibáaná tàacáisi Dios ichùulianáca máiníri cachàinica náicha canánama wamànfínápíná càì íima: ‘Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa’, càì íimaca yái Diosca. Canáca áiba tàacáisi cachàiníri náicha níái pucháiba tàacásica —íimaca yái Jesúsca. ³² Néese yái yéewáidéerica wenàiwica templo írìcu íimaca Jesús írí àniwa:

—Cayábéeri yái picàlidéerica walí, pía yéewáidéerica wía. Pidéca picàlidaca walí báisfiri iyúni. Iyaca abéerita Dios. Canácata íicha áiba. ³³ Yá nacái cáininácaalí waicáca Dios macái wawàwalicuésewa, macái wáiwitáise iyú nacáíwa, macái wachàini iyú nacáíwa, yá nacái cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná waicáca wíawawa, yásí máiní cawènica Dios iicàcani náicha macái pírái íiwitáaná wanuéyéica Dios írí iyúwa sacrificio, macái ofrenda íiwitáaná nacái wamàaquéerica Dios írí neemácaténá sacrificio altar íinata —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica templo írìcu.

³⁴ Cayábaca Jesús yéemíaca icàlidáanacani, yái yéewáidéerica wenàiwica icàlidacáinaténi cáalíacáiri iyú, íná Jesús ímaca írí:

—Yá batéwata pimàaca Dios icùaca pía —ímaca yái Jesúsca. Néese cáaluca macáita níái Jesús yüuwídeca. Càmita nawàwa nasutáca néemíawa quirínamani, yái Jesúsca, náalimáidacaténá naicáwani, yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíisewa. Cáaluca nasutáca néemíawani, ipíchana báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién descende el Mesías?

³⁵ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo írìcu, yá ímaca nalí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu càmita néewáida nía macái tàacáisi iyú Dios itàacái icàlidéerica Mesías ìwali, yái Picuèrinápinácuéca Dios ibànueripinácuéca pírí, píacué judíoca. Náimacáita rey David itaquérinámicani. Quéwa rey David ímacaté áiba wawàsi nacái Mesías ìwali. ³⁶ Espíritu Santo imàacacaté David itànàaca yái tàacáisica:

‘Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacali írí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenáíwa, ímaca yái Diosca’,
càité ímaca yái Davidca.

³⁷ Yái rey David ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liwacali nacáicani —ímaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

³⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca nía, yá ímacaté nalí: “Piicácué píichawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu. Picácué piyaca càide iyúwa nàyaná. Casíimáica nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná casíimáica Dios íicáca nía. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. ³⁹ Máiní nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi wenàiwica yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi judíonái yéewáidacàalu írìcu. Nacutá nacái cayábanaméeyéi yàalubáisi cáimiétacanéeri yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiníyéica cachàinica. ⁴⁰ Níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu nayéedùaca nacái nacapèemi, nàasumi nacái, náicha níái catúulécaneéeyéi inanái inírimi yéetéeyéimicawa íicha. Néese nasutáca Dios íicha déecuíri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yüuwichàidéeyéipiná cachàiníiri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, ímaca yái Jesúsca.

La ofrenda de la viuda pobre

⁴¹ Aiba èerité Jesús yáawinacawa templo írìcu, abéemàalé ofrenda yàalu íicha wenàiwica iwàlùadacataléca plata namàaquéerica Dios írí. Yá íicáca wenàiwicanái iriadaca yàasu platawa ofrenda yàalu írìculé namàacacaténáni Dios írí. Yá íicáca madécaná càasuíyéi naliadaca néré manùba plata. ⁴² Néese inanái yàanàaca néré, catúulécaneéchúa, inírimi yéetéchúamicawa íicha. Yá uliadaca moneda ofrenda

yàalu iriculé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmfíyéica máiní cawènica.
⁴³Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa. Yá íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, úái maníríichúami catúulécaneéchúaca udéca umàacaca ùasu ofrendawa Dios iiquéeri iyúwa manuíri iwèni náicha canánama yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu iriculé. ⁴⁴Macáita níái áibanái nàacaté ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníiri fíchawa, quéwa úái catúulécaneéchúaca, udéca umàacaca ofrenda Dios irí macáita yái udènièrimica uwènianápináca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

13 Jesús imusúacatéwa templo fícha, yá abéeri yéewáidacalé íimaca irí:
 —Wáiwacali, ¡piicácáwa níái templo yàasu íba cayábanaméeyéica, nía nacái capíi manuínaméeyéica, cayábanaméeyéi iicacánáwa templo itéeséeyéica! — íimaca. ²Quéwa Jesús íimaca irí:

—Péemia cayába yái núuméeyéica pírí ìwali, níái capíi manuínaméeyéica. Aibaalípiná canácata capíi yàasu íba yáawinéeripínácawa áiba íba finata. Macáita níái capíi templo itéeséeyéica namáalàapínáta nacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³Néeseté Jesús yàacawa yéewáidacalénái yáapíchawa dúli néré ípidenéechúa Olivos, ímáanáca olivo inàlimaná. Uái dúli iyéechúaca abéemàise templo fícha. Yá Jesús yáawinacawa. Néese Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, Andrés nacái nàacawa yàatalé méetàucuta áibanái fícha. ⁴Nasutáca néemiawa Jesús càicaalínápinácaalí ichàbawa yái wawàsi Jesús icàlidéericaté nalí templo ìwali, càinácaalí iyú nacái nadépináté náalíacawa templo imáalàanápinácatéwa mesúnamáita.

⁵Néese Jesús íimaca nalí: “Piicácué píichawa cayába ipíchaná áibanái ichiwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapínácawa. ⁶Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipíná ichiwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachiwawa. Càipíná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéeérica Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipíná náimaca namànica nachiwawa. Yá nachiwáidapíná manùba wenàiwica.

⁷“Picácué cáalu piwàwa péemiápinácaalícué áibanái itàaníca ùwicái iináwaná ìwali, namànfínása ùwicái mawiénita, déecubàata nacái. Càita iwàwacutá namànica, quéwa càmitàacá imáalàapínáwa yái èeriquéi. ⁸Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapíná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipíná ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá canánama cáli icusúapínácawa. Yá nacái manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú. Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbáanéeri yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

⁹“Piicácué píichawa áibanáicáiná judíonái náibàapínácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nàyacàle icuèrinánái iríwa. Aibanái icapèedáidapínácué píawa judíonái yéewáidacàalu irícu. Yá áibanái náibàapínácué píawa nacháawàacaténá piináwaná ìwali càmfíyéi judío icuèrinánái irí, reynái irí nacáíwa pee-báidacáinácué nutàacái. Càipíná Dios imàacacué namànica pírí, yéewanápiná picàlidaca nalí nutàacái. ¹⁰Ipíchawáise imáalàapínácawa yái èeriquéi, yá iwàwacutápiná macái èeri mìnánái yéemiaca nutàacái cayábéeri. ¹¹Néenialípiná náibàap-

inácué píawa nacháawàacaténácué pía náiwacanánái iríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwáwawa ìwali càinácaalí iyú píalímá picàlidaca nálí nutàacái. Pibàlùapinácué náipunita, yá picàlidacué nálí càinácaalí tàacáisi Dios ichùulìerip-inácuéca picàlidaca nálí, càmicáinácué picàlidapíná nálí píasu tàacáisiwa meedá, néese picàlidapinácué nálí nutàacái Espíritu Santo imàaquéeripinácuéca píalíacawa. ¹² Néenialpíná wenàiwicanái nacháawàapíná néenánáisiwawa áibanái irí, néenánái néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nacái nasèenái nacháawàapíná néenibewa néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapíná náiwitáisewa nasèenái fíchawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ¹³ Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetáacatalétawa, níacata nuwasèeyéipíná Dios yàasu yùuwichàacáisi fíchawa.

¹⁴ “Aibaalpíná piicápinácué wenàiwica imànica áiba báawéeri casaquèeri wawàsi templo iricu, aléde càmicataléca Dios imàaca wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios fícha —píacué iléeyéica yái tàacáisica, péemiácué cayábani—íná piicápinácaalícué yái wenàiwica ìyaca néré, yásí macáita wenàiwica ìyeyéica cháí Judea yàasu cáli iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁵ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa ìyaca icapèe ipùata sàabadéeri fínatawa néenialpíná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapèe iriculéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén ìyacàlená fícha. ¹⁶ Cawinácaalí ìyeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise napiacawa Jerusalén ìyacàlená fícha. ¹⁷ Nàuwichàapínácaawa manuúsiwata cawinácaalí inanái idéericufyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quírasíi líra ìinisi!, càmicáiná náalímá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. ¹⁸ Pisutácué Dios fícha ipíchanácué iwàwacutá piipiacaawa uniabépi, máinícáinácué càulenáca piacawa. ¹⁹ Néenialpíná wenàiwicanái yùuwichàapínácaawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái fícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmfíripínáta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái fícha càiripínáta cháí èeri iricu. ²⁰ Càmicaalí Wacuèriná Dios imàaca maléenéerip-inátáni yái yùuwichàacáisica, yásí macái èeri mìnánái yéetápináacawatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripinácani cáininácáiná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

²¹ “Néese néenialpíná áibanái fímapinácué piríwa: ‘Aquialécué, piicáca chácata ìyaca yái Mesíasca’, càipíná náimaca; áibanái nacái náimapinácué piríwa: ‘Piicácué Mesías ìyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipíná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. ²² Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapínáca, icàlidéeyéipíná ichìwawa, náimapíná Mesíascasa nía, judío icuèrinápíná; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàapíná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná natàanfínása Dios inùmaliçuise. Namànipíná yái càmfírìca wenàiwica idé imànica. Càipíná náasáidaca nachàiniwa nachìwáida-caténá èeri mìnánái. Náalímáidapíná nachìwáidaca Dios yàasu wenàiwica, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá fíchawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalímá nachìwáidaca nía nacái. ²³ Iná ¡piicácué píchawa cayábani! Nudéca nucàlidacuéca piríni, macáita yái iwàwacutéericuéca píalíacawa ipíchanácué nachìwáidaca pía. Nudéca nùalàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapínácaawa”, fímaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁴ Jesús íimacaté nali àniwa: “Néenialípiná idécanáami ichàbacawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri, quéeri nacáíwa càmita amalá icànaca. ²⁵ Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníse. Yásí cachàiníyí wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ²⁶ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asíali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewfíse cachàiníri nuíwítáise iyúwa, nucamaláná mèlumèlufí irícuwa nucàcaténá macáita. ²⁷ Nubànùapíná nùasu àngelnáíwa, yá nàwacáidapíná nulí nùasunái nuedéeyéica èeri mìnánái yèewfíse àta alénácaalí nàyaca macái cáli imanùbaca cháí èeri irícu.

²⁸ “Péemiàcué cayába comparación higuera yéetaná íwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawiénica camuí. ²⁹ Càita nacái piicápinácaalícué ichàbacawa macáita yái nucalidéericuécá pírí íwali, yásí píalíacuécawa mawiénica núa, nùanápínáwa néese àniwa, núa asíali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi inùma irícu, iwàlùanápínáwa capíi irículé. ³⁰ Péemiàcué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucalídacuécá pírí íwali, macáita ichàbáanápínácawa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipínáca néenialíwa. ³¹ Yái capíraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínácawa áiba èeriwa, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwa nucalídánácué píriní.

³² “Quéwa canácata yáaliériwa chácataínápínácaalí yái èerica, chènuníseeyéi àngelnái nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios lírica, càmita núalíawa chácataínápínácaalí yái èerica, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³³ “Iná picùacué piyacani, yái èeripínáca, pisutácué nacái Dios íicha, càmicáinácué píalíawa chácataínápínácaalí nuénáíwaná yàanàaca. ³⁴ Péemiàcué comparación: Nuénáíwanápíná iyaca càide iyúwa asíali yàacaalíwa ipáchiacaténá déeculé. Ipíchawáise imusúacawa icapèe íichawa, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá ichùuliaca nacùanápíná icapèe, yàasu nacái. Macái icàlida nali náibaidéeripínáca. Yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa icuèripíná capíi inùma ipíchaná íimáca, ituíyàanápíná mamáalàacata àta náiwacali yàanàacataléta àniwa. ³⁵ Iná núumacué pírí, picùacué cayába nùanàaca àniwa, càmicáinácué píalíawa nuénáíwaná, núa iyéerica càide iyúwa capíi íiwacali, chácataínápínácaalí nùanàaca àniwa, nùanàapínácaalí táicalé, càmicaalí nacái catá bamuchúami, càmicaalí nacái cawámai itàacaalí, càmicaalí nacái mapísáita. ³⁶ Picùacué cayába nùanàaca ipíchanácué nuèpùapínácaalí nùanàaca àniwa, yáta nùanàacuécá pía meedá càmfíyéica íibaida nulí cayába, càide iyúwa wenàiwica íiméeyéica meedá. ³⁷ Yái núméricuécá pírí, núuma nacái macáita nùasu wenàiwica iríwa: Picùacué cayába nùanàaca àniwa”, íimaca yái Jesúsca.

Conspiración para arrestar a Jesús

14 Iwàwacutácaté pucháiba èeri ipíchawáise judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua, nayáacaalíte pan càmfíri idènià levadura. Sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nacutáca càinápínácaalí iyú yéewanápíná náibàaca Jesús ibàacanéeri iyú nanúanápínáni. ² Abénaméeyéi náimaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níai manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irìcu — náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

³ Jesús yàacatéwa Betania ìyacàlená néré, yá iwàlùacawa Simón icapèe irìculé, yái Simón ichùnièricatéwa cháunási lepra fícha. Néese idècunitàacá Jesús ìyaca mesa idaní iyàacaténá iyàacaléwa, yá abéechúa inanái yàanàaca itéechúaca catùu ucáapi iricuwa, abéechúa catùu cawènfíri íba alabastro icatùalená, ipuniéchúawa séenási pumènfíri isàni iyú, ípidenéeri nardo, máinfíri cawènica. Yá ubacáca catùu inùma, yá ùucùaca séenási Jesús íwita ìwali, yái séenási pumènfírica isàni. ⁴ Néese abènaméeyéi néená níai iyéeyéica néeni, yá calúaca nía ìwalíse yái umànínáca. Náimaca nalíwáaca:

—Máiní báawéeriquéi úcúaanáca meedá yái pumènfírica isàni cawènfírimica. ⁵ Yái pumènfírica isàni iwènfíri trescientos ichàbanfíseta denario, cawènfíyéi plata abéeri camuí iwènicatái. Iná ¿cánácáwa càmita uwéndani ùacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí? —náimaca nalíwáaca. Yá nacuísaca náichawa úai inanáica.

⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Pimàacacué umànica càide iyúwa uwàwáaná. Picácué pisàiwica ulí wawàsi. Udéca umànica nulí cayábéeri. ⁷ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca pèewi càiripináta, íná yéewa píalimá piyúudàaca nía càinácaalí èeri piwàwacatáicatacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmfírira ìyapiná píapichacué càiripináta cháí èeri irìcu. ⁸ Uara inanáica udéca umànica nulí yái cayábéerica úaliméerica umànica. Udéca ùucùaca nùwali perfume nusànipiná ipíchawáise nuétácawa, yéewanápiná nabàliaca núa, càide iyúwa judíonái imàníná yéetéeyéimiwa irí. ⁹ Péemiacué cayába, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irìcu, yái tàacáisi fíméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yásí nacái nacàlidaca uináwaná ìwali càinácaalí iyú úai inanáica umànínáté nulí cayábéeri. Càipiná nawàwalica úawa —íimaca yái Jesúscá.

Judas traiciona a Jesús

¹⁰ Néeseté Judas Iscariote, abéeri néená níai docéeyéica imanùbaca Jesús yéewáidacaléca, yàaca itàanica sacerdote íwacanánái yáapicha, itéénápiná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ¹¹ Níai sacerdote íwacanánáica néemiacaalíni, yá máiní casíimáica nawàwa. Yá nacàlidaca Judas irí nàanápináté irí plata itéénápináca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càicaalínacatáipináta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹² Idàbáanéeri èeri yàanàacaté judíonái yàasu culto yaalí ípidenéerica Pascua nayáacaalíté pan càmfíri idènià levadura. Yáté èerica nanúacaté oveja wàlisài iyúwa sacrificio càide iyúwaté náiwitáise íyáaná nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Yáté èerica Jesús yéewáidacalénái isutáca yéemiawani. Náimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùniacaténá piyáapiná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténáni wáapicha? —náimaca irí. ¹³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa pucháiba yéewáidacaléwa ibànùacaténá nía. Yá íimaca nalí:

—Piacuéwa Jerusalén iyacàlená iriculé. Abéeri asiali fipunitáidapinacué píawa, itéerica úni catùalicu. Piacuéwa yáamiwáise, ¹⁴àta iwàlùacatalétawa capiriiculé, néese píimacué capii íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemíawa pía alénacaalí capii imàdàaná iya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacaléná yáapichawa’, píimacué irí. ¹⁵Néese yáasáidapinacué piríwani, capii imàdàaná manuúri iyéerica chènunibàa cáli inàni fícha, nachùnièrica cayába. Pichùniacué walíni néré wayáapiná Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶Néese nàacawa Jesús fícha níai yéewáidacaléca, yá nawàlùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. Yá nàanàca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. Néese nachùniaca yàacàsi Pascua pinéerica. ¹⁷Néeseté catáca yàacawa, yá Jesús yàanàca néré doce namanùbaca yéewáidacalé yáapichawa. ¹⁸Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa mesa iwéré, Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, abéeri péenacué, iyéerica iyáacaléwa núapicha siùcade, itépiná nùuwidenáí náibàacaténá núa —íimaca nalí.

¹⁹Yá idàbaca achúmaca nawàwa, íná nadàbaca nasutáca néemiawani abéerina-mata. Náimaca Jesús irí:

—¿Núasica? —náimaca. ²⁰Jesús íimaca nalí:

—Abéeri péenacué docenacué pimanùbaca pía, yái yáapúadéerica pan núapicha quírapieli iriculé, yácata itéeripináca nùuwidenáí náibàacaténá núa. ²¹Báisíta núa, asiali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanáí itànàanáté tàacáisi nùwali Dios inùmalicuise; quéwa ¡máiníripiná yùuwichàacawa yái asàlica itéerip-ináca nùuwidenáí náibàacaténá núa! Cayába cachàinitésica írítáni càmicaalíte imusúa iicáca èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²²Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca nalíni. Íimaca nalí:

—Peedacué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca nalí.

²³Néese yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa iricuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáida nalíni, yá macáita nàiracani. ²⁴Jesús íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripinácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica írípínáwa, imàaquéri nacái báisíiricani yái wàlisàì wawàsi Dios imànírica wenàiwicanáí yáapicha iwasàacaténá níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ²⁵Péemiacué cayába, càmita nuèpua nuìrapináca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripiná nuìracataléta wàlisàì uva ituní yàcalé iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

²⁶Néeseté idècanáami nacántàaca salmos, yá nàacatéwa dúli nérépiná fípi-denéechúa Olivos, íimáanáca olivo inàlimaná. ²⁷Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué piwènúadapiná nuícha píiwitáisewa, yá pimàacapinacué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàaná tàacáisi Dios icàlidéericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapiná yái icuèrica nupíra ovejanáíwa, néese nupíra ovejanáí napílapiná nacàlìlìacawa’, íimacaté yái Diosca. ²⁸Quéwa idècanáami nu-michàacawa yéetácáisi fícha, yásí nùacuéwa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yá nuípunitáidapinacué pía néréwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁹Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáaníta càmita numànipiná cài —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Jesús íimaca írí:

—Péemia cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapiná, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali, ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Quéwa Pedro íimaca írí cachàiníiri iyú mamáalàacata:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmita nucàlida nuchìwawa càmíinása nùalía piwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita níái áibanái cài náimaca nacái Jesús írí.

Jesús ora en Getsemaní

³² Néese té nàanàaca bàncalé inàlima néré íipidenácataléca Getsemaní. Yá Jesús íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—Píawinacuéwa cháí idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³³ Yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá Jesús idàbaca icalùadacawa báawanama, máiní achúmaca iwàwa fínáidacawa icalùniwa. ³⁴ Yá íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicuísewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá pìyaca —íimaca nalí.

³⁵ Néese Jesús isirùacawa napíchalé achúmáanata. Jesús yúuwàa iriàcawa in-ùmáawawa cáli iwéré. Yá isutáca Dios íicha wawàsi asáisi cayábacaalí iwasàanápíná Jesús yùuwichàacáisi íicha, yái yùuwichàacáisica yàanèeripinácátéwa ìwali mesúnamáitaté. ³⁶ Càité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha: “Núaniri, píacata yáaliméerica imànica macái wawàsi. Iná piwasàaca núa íicha yái nùuwichàanápínacawa yàanèeripinácawa nùwali siùcade; quéwa, càmicaalí cayábani yái piwasàanáca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáaná”, íimaca isutáca Dios íicha yái Jesúsca.

³⁷ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita. Néese íimaca Pedro írí:

—Simón, ¿cáná piimá? ¿Cáná càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná? ³⁸ Picácué piimá pìyaca, písutácué nacái píawawa Dios íicha yéewacaténácué pimawèniadaca píchawa báawéeri, Satanáscáiná yáalimáidapínácué pía pimàníinápíná píbáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piiná meedá —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yèepùa yàacawa náicha àniwa. Yá yèepùa isutáca Dios íicha càide iyúwa idéanáté isutácawaca. ⁴⁰ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yásí yàanàaca nía iiméeyéicáita àniwa, máinícáiná cadapùleca nía báawanama. Idécanáami icawàidaca nía, yá báica naicáca níawawa iwéré. ⁴¹ Yá Jesús yèepùa iwènúacawa náicha àniwa, yá isutáca yáawawa Dios íicha àniwa. Néese yèepùa yàacawa nàatalé àniwa máisiba yàawiríanápíná. Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué piimá pìyaca? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa meedá nacái? Pidécuéca piimáca, íná pimichàacuéwa, nuénáiwánácáiná idéca yàanàaca preso-catáipínáca namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica inúaca núa,

núa asìali Dios néeseérica. ⁴² Pimichàacuéwa, wàanàacuéwa; áca néese yái asìalica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —fìmaca yái Jesúscá.

Arrestan a Jesús

⁴³ Idècunitàacá Jesús itàaníca, yáté Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Natéca espada machete nacáiri, wacàba nacái áiba. Sacerdote fíwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, judío fíwacanánái nacái nabànüacaté wenàiwica Judas yáapicha fíbèeyéipináca Jesús. ⁴⁴ Judasca, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalíni quéechacáwa càinàpinácaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas fìmaca nalí quéechatécáwa: “Yái asìali nutàidéeripináca, nusùsùeripináca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Iná píibàacuéni, pitécué pia-cawa cachàiníiri iyúni”, càité fìmaca nalí yái Judasca. ⁴⁵ Inaté Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá fìmaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali! —fìmaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa judío fíwitaíse iyáaná natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ⁴⁶ Néese níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jesús, nacüacani presoíri iyú.

⁴⁷ Quéwa abéerita néená níái yéewáidacaléca iyéeyéica néré Jesús yáapicha iwataàca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatató, yá in-úacatató abéeri asìali ìwali espada iyú, quéwa isasàacáita meedá yùuwi abéemàa, yái sacerdote fíwacaliná yàasu wenàiwicaca. ⁴⁸ Néese Jesús isutáca yéemiawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca espada machete nacáiri, wacàba nacái píibàacaténacué núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica, càmicáinacué nupéliapiná píipunita. ⁴⁹ Macái èeri imanùbaca, nùyacatécué pèewi idècunitàacá nuéwáidaca wenàiwica templo irìcu, yá càmitatécué píibàa núa néenibàa. Quéwa píalimácué píibàaca núa siùcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalicuíse —fìmaca yái Jesúscá.

⁵⁰ Néese macáita Jesús yéewáidacalénái namàacaca Jesús abéerita néré. Yá napiacawa. ⁵¹ Núa Marcos quéwa, ùuculìiricaté núa, nùacatéwa Jesús yáamiwáise. Nudèniacaté nùwaliwa manuúri wáluma meedá, núuquéricaté nùwalísewa. Néese níái wenàiwica náibàaca núa. ⁵² Quéwa numusúacàatécatawa nùasu wálumami fíchawa, yá napiacawa náicha mabàleta meedá.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵³ Néeseté natéca Jesús sacerdote fíwacaliná icapèe néré. Néese nàwacáidáy-acacawa macáita sacerdote fíwacanánái, judío fíwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. ⁵⁴ Yá Pedro yàacawa Jesús yáamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa irìculé, yái sacerdote fíwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá Pedro yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro yáawinacawa mawiénita quichái irí yàanabàcaténá néeni.

⁵⁵ Néese sacerdote fíwacanánái, nía nacái macáita Junta Supremanái israelita fíwacanánái nacutáca wawàsi Jesús ìwali namàacáanápíná úwinái inüacani. Quéwa càmitaté náalimá nàanàaca báisiiri wawàsi ìwali. ⁵⁶ Yácáiná éwita manùbéeyéi

wenàiwica nacàlidacáaníta nachìwawa Jesús ìwali, càicáaníta càmita abédanama natàanica. ⁵⁷ Aibanái nabàlùacawa nacàlidacaténá nachìwawa. Yá náimaca:

⁵⁸ —Wadéca wéemìaca càì fìmaca: ‘Numáalàidapíná yái temploca asianái imànfír-ica, néese máisiba èeri írìcu, yá numichàidapíná áiba templo càmfírìta asianái imàni’, càì fìmaca —náimaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali.

⁵⁹ Quéwa éwita nacàlidacáaníta càiri chìwái, càicáaníta càmita abédanama natàanica àniwa. ⁶⁰ Néese sacerdote fiwacaliná imichàacawa ibàlùacawa nàacuèsemi. Yá isutáca yéemìawa Jesús:

—¿Cáná càmita picàlida piináwanáwa? ¿Càiná pífimaca ìwali yái nacàlidéerica pìwali nacháawàanaca piináwaná ìwali? —fìmaca Jesús írì.

⁶¹ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náicha mamáalàacatani, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote fiwacaliná isutáca yéemìawa àniwani. Yá fìmaca Jesús írì:

—¿Píatasica yái Mesíasca, yái judío icuèrinápináca, yái cayábéeri Dios írìca? —fìmaca. ⁶² Jesús fìmaca írì:

—Báisíta, yáca núa yái. Yá áibaalípiná piicápinácué núawa, asìali Dios néeséerica. Piicápinácué núawinacawa nùyaca Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàinírìca náicha canánama nucàcaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácué nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewfise chènunfise —fìmaca yái Jesúsca.

⁶³ Néese sacerdote fiwacaliná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío fiwítáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemìaca yái tàacáisi Jesús fíméerica Dios ìwali. Yá sacerdote fiwacaliná fìmaca nalí:

—¿Càmita iwàwacutá wéemìaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! ⁶⁴ Pidécuéca péemìaca itàanica báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios írìcasani. ¿Càinásicué wamànica írì? —fìmaca. Yá abédanamata náiwitáise macáita cabáyawanáca naicácani, iwàwacutáanása nacái yéetácawa, náimaca.

⁶⁵ Néese abénaméeyéi néená nadàbaca nàapìsáidaca Jesús inàni, nabàlìia nacái ituf, yá nacapèedáidacani, náimaca írì:

—¿Pìwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí yái inúadáida pía! —náimaca írì, naicáanica iquíniná. Yá nacái úwinái icuèyèica templo nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁶ Pedro iyacaté capìi yàapumàalìcubàa, bàacháwáise. Néese inanái yàanàaca néré, sacerdote fiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ⁶⁷ Uicáca Pedro yàanabàca quichái, yá uicáidaca írì. Néese úumaca írì:

—Pía nacái yèepunírìtéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret iyacàlená néeséerica —úumaca. ⁶⁸ Pedro quéwa imànica ichìwawa, fìmaca càmitasa yáalía Jesús ìwali. Yá fìmaca ulí:

—Càmírita nùalía ìwali. Càmita nacái nùalífa càinácaalí ìwali pitàanica pìyaca —fìmaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, cáalucáináni. Yá Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Néese cawámai itàaca. ⁶⁹ Néese úái íibaidéechúaca uicáca Pedro àniwa. Yá udàbaca ucàlidaca Pedro iináwaná ìwali wenàiwicanái írì iyéeyèica néeni. Yá úumaca nalí:

—Yá asìaliquéi abéeri néená níái Jesús yáapichéeyèica —úumaca. ⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa càmfínása yáalía Jesús ìwali ipíchaná náibàacani nacái,

yái Pedroca. Néese achúma yáwanáitacáwa àniwa áibanái ìyéeyéica néeni náimaca Pedro irí àniwa:

—Báísita píaca abéeri néená níái Jesús yáapichéeyéica, Galilea yàasu cáli néeséericáiná nacái pía —náimaca. ⁷¹ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichiwawa cachàiníri tàacáisi iyú, báawéeri nacái báawanama báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa. Yá fimaca nali:

—¡Càmita nualía ìwalíra asiali pitàaníricuécá ìwali! —fimaca icàlidaca ichiwawa yái Pedroca, ipíchaná náibàacani, cáalucáináni, yái Pedroca.

⁷² Yáta cawámai itàaca àniwa pucháibáaná yàawiríapiná. Néese Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús ímèericaté irí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapiná, yá pimànipiná pichíwawa máisiba yàawirí, pímapiná càmitasa píalía nùwali’, càité idéca fimaca yái Jesúsca. Yá Pedro ícháanica cachàiníri iyú.

Jesús ante Pilato

15 Néeseté amalácaalí nawicáu, yá nàwacáidáyacacawa, níái sacerdote fiwacanánáica, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía macáita Junta Supremanái, israelita íiwacanánáica, nàináidacaténáwa càinácaalí namànínápinaté Jesús irí. Yá nadaciaca náichawa Jesús. Yá natécani presoíri iyú Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli, yéewacaténá Pilato yéemíaca Jesús iináwaná ìwali, ichùulianápiná úwinái inúaca Jesús. ² Néese Pilato isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Báisísica judío icuèrinásàirica pía? —fimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báísita, núacani. Pidéca càì píimaca —fimaca yái Jesúsca.

³ Néese sacerdote íiwacanánái nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali. Náimaca Jesús imànicasa madécaná wawàsi báawéeri. ⁴ Iná Pilato isutáca yéemíawa Jesús àniwa. Yá fimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piináwanáwa càinácaalí pidééná pimànica? Péemí nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwali —fimaca yái Pilatoca.

⁵ Canácata quéwa Jesús ímáaná irí, iná Pilato ínáidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí, càmita Pilato yáaliáwa íináidéeripináwa Jesús ìwali.

Jesús es sentenciado a muerte

⁶ Camuí imanùbaca judíonái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yá Pilato gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonái írpiná, càirínácaalí presoíri nawàwéerica. ⁷ Néenialíté ìyaca asiali ípidenéerica Barrabás presoíyái ibànalicu, náapicha áibanái wenàiwica inuéyéicaté wenàiwica ùwicái irícuná, namànicaalíté ùwicái romanonái yàasu gobierno ípunita. ⁸ Iná áibanái wenàiwica yàanàaca, yá nadàbaca nasutáca Pilato íicha wawàsi iwasàanápiná nali abéeri presoíri càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná. ⁹ Yá Pilato íimaca nali:

—¿Piwàwasicué nuwasàaca pirí Jesús, yái judío icuèrináca? —fimaca yái Pilatoca Jesús ìwali. ¹⁰ Càica Pilato isutáca yéemíawa nía, Pilato yáalíacáinátéwa báawaca sacerdote íiwacanánái iicáca Jesús, máinicáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca náicha Jesús, iná sacerdote íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali Pilato irí. ¹¹ Quéwa sacerdote íiwacanánái nawènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Jesús íicha nasutacaténá Pilato íicha wawàsi iwasàanápiná nali Barrabás. ¹² Pilato isutáca yéemíawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásícué piwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuécá ìwali judío icuèrinásàirica? —íimaca yái Pilatoca. ¹³ Yá náimaca Pilato irí néemíanicawa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca madécaná yàawiría. ¹⁴ Pilato íimaca nalfí:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri imàni? —íimaca yái Pilatoca. Quéwanáta néemíanicawa àniwa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. ¹⁵ Iná Pilato iwàwacáiná cayábaca nía yáapicha, níái judíoca, iná iwasàaca nalfí Barrabás. Yá ichùuliaca yàasu úwináíwa icapèédáidáanápíná Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Idécanáami nacapèédáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa fícha, yá Pilato yèepùadacani úwináí irí natàtàacaténáni cruz ìwali.

¹⁶ Néese úwináí natéca Jesús bàacháwáise capíi fícha, yái Pilato icapèe manuíríca. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináí nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese.

¹⁷ Néese náucaca ruana Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri, quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle. Néese namànica tuírí culèpi nacáiri icàyuwaninà càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, quéwa naicáanicáita meedá Jesús iquíniná. ¹⁸ Yá nadàbaca néemíanicawa irí. Náimaca:

—¡Casíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanicaténá meedá Jesús iquíniná.

¹⁹ Néese nanúadáidaca Jesús íiwita ìwali àicu iyú. Yá nàpísáidacani. Néese nabàlùacawa nàulùì iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàacaalí icàaluínínátá, quéwa naicáanicáita Jesús iquíniná meedá. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. ²⁰ Idécanáami càì naicáanica Jesús iquíniná, yá nawatàaca fícha ruana nacáiri cáaléeri quíiréerica. Néese nàwalica Jesús ìwali ibàle àniwa. Yá natécani yàcalé fícha, natàtàacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

²¹ Néeseté abéeri asàli Cirene iyacàlená néeséeri yàanàaca manacúali néese, íipidenéerica Simón, yái náanirica níái Alejandro, Rufo nacái. Yàacawa àyapulicubàa yái Simónca, néese úwináí fìbàacani, nachùuliaca iwáacutaca cruz Jesús irípiná, càmicáináté Jesús yáalimá iwáacutacani, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná nacapèédáidacaté báawanamani.

²² Natéca Jesús Gólgota néré méetàuculé Jerusalén iyacàlená fícha. (Yái íipidená Gólgota íimáanáca: “Íiwitasi yáapimi iyacatalé.”) ²³ Yá nawàwa nàaca Jesús iira uva ituní ipuíri, nèewiàdéerica dabé yèewi íipidenéeri mirra wéebacaténá Jesús iinà ipíchaná máiní yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa càmfírita iira náichani. ²⁴ Néese natàtàaca Jesús cruz ìwali. Yá úwináí ibàlùadaca cruz utàwi iriculé. Yá úwináí náucaca náichawa suerte náalfacaténá chánácaalí néená yeedápiná iríwa Jesús ibàle yéenámica, càiyéinacaalí néená úwináí namanùbaca nawàwacani, yái ibàlemica.

²⁵ Mapisái yáwanáí tàacáwa a las nueveta mapisáita, yaté natàtàaca Jesús cruz ìwali. ²⁶ Nachanàidacaté tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali icàlidéerica cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Judío icuèriná”, íimaca yái tàacáisica. ²⁷ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáulicuíse Jesús irí. ²⁸ Càité macáita

ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicuíse Jesús yéetáanápínátéwa. Càité profeta itànàacaté: “Yá nàuwichàidapínàcani báawéeyéi yáapicha”, ímacaté yái profetaca.

²⁹⁻³⁰ Aibanái wenàiwica ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulicubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa írí naicáanícáténá iquíniná. Yá náimaca írí:

—¿Néeni?, píata imáalàidéeripínása templo, pimichàidéeripínása nacái àniwani máisiba èeri írìcu, ¿cáná càmita pichàiniada píawawa yéetácáisi fícha ipíchaná péetácawa, yá piricùawa cruz fícha? —náimaca, naicáaníca Jesús iquíniná.

³¹ Càita nacái naicáaníca iquíniná níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu. Náimaca nalíwáaca:

—Ichùnìacaté áibanái ipíchanáté néetácawa, quéwa càmfírìta yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi fícha ipíchaná yéetácawa —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná. ³² Náimaca nacái Jesús írí:

—¡Piricùawa cruz fícha, píasa Mesíasca, yái Israel itaquénáinámi icuèrinácasa, yéewacaténá waicáca, yásí weebáidaca pitàacái! —náimaca naicáaníca iquíniná. Nía nacái pucháiba asíanái natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús írí, natàaníca ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

³³ Machacànicaalíté èeri, yáté catáca macáita cháí èeri írìcu máisiba hora, catáca èeri àta las tresta táicalé. ³⁴ Yá horaquéi a las tresta, táicaca yàacawa, yá Jesús imáidaca cachàiníri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios írí: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi ímáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì ímáanáca.) ³⁵ Abénaméeyéi ibàluèyèiwa néré néemíaca isàna. Yá náimaca nalíwáaca, naicáaníca Jesús iquíniná:

—Péemiacué, imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca naicáaníca iquíniná.

³⁶ Iná abéerita néená ipiaca físiapiadaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja sitúa ipùatalicu, yái wáluma nacáiri isàbéerica. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma írí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani. Néese yái asíalica íimaca yáapichéeyéi írìwa:

—Wacùacué waicáwa Elíasmi yàanàacaalí yeedácaténáni cruz fícha —íimaca, iicáaníca Jesús iquíniná.

³⁷ Quéwa Jesús imáidaca cachàiníri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná fíchawa. Càité yéetácawa. ³⁸ Yáta manuírì yáawàanáca templo írìcuírìca icanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewí, yái yáawàanáca ibàlìèrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwicanái ituí fícha. Yáta icacanácawa chènuníse cáli iwérénama, yái yáawàanámica. ³⁹ Néese úwi íiwacaliná romanosàiri ibàluèricawa Jesús yàasu cruz fípunita iicácáináté càinàcaalí iyú Jesús yéetáanátéwa, ínáté íimaca:

—Báisiiricata Dios líricaténì yái asíalica —íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁴⁰ Nàya nacái néré abénaméeyéi inanái, iicáidéeyéica ìyaca Jesús írí déecuíseta quéwa. Nàyaca nèewi níái fípidenéeyéica María Magdalena, áiba María nacái, úái náatúaca ùuculíri Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái ubàlùacawa néeni, fípidenéechúaca Salomé. ⁴¹ Níái inanáica, Jesús yéewáidacaléca nacái nía, nayúudàa-

caté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli íinata. Nàyaca náapicha néré nacái manùba inanái yàanèeyéicaté Jesús yáapicha Jerusalén iyacàlená néré.

Jesús es sepultado

⁴² Catáca yàacawa yáté èrica iwàwacutácaalíté namáalàidaca náibaidaca ipíchawáise judíonái yàasu sábadu idàbaca, nayamáidacatáicawa. Yáté iwàwacutá nabàliaca yéetéeyéimiwa sábadu ipíchawáise. ⁴³ Aiba asiali yàanàaca ípidenée-rica José, Arimatea iyacàlená minali. Yái Joséca, abéeri néená nacáicani, níái Junta Supremaca, israelita íiwacanánáica. Máíní cáimiétaquéri iyú wenàiwica íicáca yái Joséca, iwàwéerica nacái Dios icuaca macáita. Yá José yàacawa macàaluíniná Pilato yàatalé. Yá isutáca Pilato fícha Jesús iinámi. ⁴⁴ Yá Pilato yéemiácáiná Jesús yéetácatéwa, íná Pilato imáidaca úwi íiwacalíná isutácaténá yéemiawani, asáisi báisícaalíté Jesús yéetáwa. ⁴⁵ Yá úwi íiwacalíná icàlidaca íríní báisícani Jesús yéetácatéwa, ínaté Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi cruz fícha. ⁴⁶ Néese José iwènìaca manuírí wáluma lino yáawamírica. Yá yeedáca Jesús iinámi cruz fícha. Yá yéepùacani wáluma linoírí iyú, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. Néese iriadaca Jesús iinámi càliculíi iriculé. Yái càliculíica áibanái fíccaténí dúlì íbéerí ibàlài iricu, yéewacaténá càliculíicani càide iyúwa capíi imàdàaná. Yá José ibàliaca càliculíi inùma manuírí íba iyú. ⁴⁷ María Magdalena, áiba María nacái, úái José yáatúaca, naicácaté alénácaalí naliada Jesús iinámi.

La resurrección de Jesús

16 Néeseté sábadu idénáami, judíonái iyamáidacatáicawa, catáca yàacawa yáté sábadoca, yá María Magdalena, áiba María nacái, úái Santiago yáatúaca, áiba inanái nacái ípidenéechúaca Salomé, nawènìaca pumèníri isàni nacàlálíacaténáni Jesús iinámi ìwalfise, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ² Yá domingo mapisáisiwa tàacáwa, níái inanáica nàacawa càliculíi nérépiná mapisáisiwata idécanaamité èeri imusúacawa. ³ Yá náimaca nalíwáaca idècunitàacá nàacawa àyapulicubàa:

—¿Cawínásica iyúudàapíná wía weedácaténá manuírí íba càliculíi inùma fícha? —náimaca nalíwáaca.

⁴ Quéwa nàanàaca néré, yá naicáca manuírí íba càimíri ibàlùawa inùma iricu. Náináidacawa manuísíwata naicáidaca íba írí máínícáiná manuírìcani yái íbaca.

⁵ Yá nawàlùacawa naicáwa càliculíi iriculé. Naicáca néré ùculíiri yáawinéericawa néewápuwáise cabalèeri ináawani cáaléeri. Yá cáaluca naicácani, níái inanáica.

⁶ Quéwa fímaca nalí:

—Picácué cáalu pía núícha. Núalíacawa picutácuéca píacawa Jesús, Nazaret iyacàlená néeséericaté, yái natàtèericaté cruz íwali. Yáta idéca icáucàacawa. Canáca chání. Piicácuéca cháí naliadacatáimicani. ⁷ Píacué picàlidaca yéewáidacalénái íríní, Pedro írí nacái. Càicué píimaca nalí: ‘Jesús yàapínácuéwa pípíchalé Galilea yàasu cáli néré. Yá píicápinácué néréni càide iyúwaté icàlidáanácué pírfíni’, càicué píimaca nalí —fímaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica namusúacawa napíacawa càliculíi fícha, cáalucáiná nía. Yá quéechacáwa càmita nacàlida áibanái íríní, cáalucáínaté nía.

Jesús se aparece a María Magdalena

⁹ Jesús imichàacatéwa yéetácáisi fícha domingo irícu amalácaalíté yàacawa. Yáté èerica, quéechacáwa imàacaca yáawawa María Magdalena iicácani, úái inanái Jesús yúuquéechúacaté fícha siete namanùbaca demonio idacuèyèicaté úíwítáise. ¹⁰ Néese uicácanáamité Jesús, yá ùacawa ucàlidaca nalíni níái yèepuníyèicatéwa Jesús yáapicha, achúmèeyéica iwàwa, fícháaníyèica iyaca nacái. ¹¹ Néemiaca ucàlidáaná cáuca Jesús, uicácani nacái quéwa càmita neebáida utàacái.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

¹² Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa áiba iicácanásita pucháiba yéewáidacalénái iicácani, pucháiba wenàiwica yèepuníyèicatéwa iyaca àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená fícha, manacúalibàa. ¹³ Nadécadénáami naicácani, yá nèepùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé, nacàlidaca Jesús yéewáidacalénái írini. Càmita quéwa Jesús yéewáidacalénái yeebáida nàasu tàacáisi.

El encargo de Jesús a los apóstoles

¹⁴ Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa naicácani, níái once namanùbaca yéewáidacaléca idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa. Yàalàaca nía cachàiníiri iyú càmícaínáté neebáidacáwa icáuacacatéwa, càmícaínáté nacái nawàwa néewáidacawa, càmícaínáté nacái neebáida néenánái itàacáíwa, níái iiquéeyèicaté Jesús idécanáamité icáuacacawa. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí: “Píacuéwa macái cáli íinatalé. Picàlidacué tàacáisi macái wenàiwica írí, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁶ Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, iba-utizéeyéica nacáíwa, níacata nuwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. Aibanái càmíyèica iwàwa yeebáidaca nutàacái, Dios yùuwichàidapiná nàwa nabáyawaná ìwàlísèwa. ¹⁷ Níái yeebáidéeyéica nutàacái namànipiná yái càmírica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténá báisíricani, yái tàacáisica nacàlidéerica nalí nùwali. Càipiná namànica nuíwítáise iyúwa nasutácáiná níawawa nuícha: Náucapiná demonio wenàiwica fíchawa nuípidená ìwali; natàanípiná áiba tàacáisi iyú, càmíyèicáwa náalfawa ìwali. ¹⁸ Yá namàacacaalí nacáapiwa àapi ìwali, nàuwidenái nàacaalí nàiraca iculále, càmita néetáwa iyú. Namàacapiná nacái nacáapiwa cáuláiquéeyéi ìwali nasutácáténá nalí Dios fícha, yá nachùnìapiná cáuláiquéeyéi, nuípidená ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

¹⁹ Néeseté Wáiwacali Jesús idécanáamité icàlidaca nalí yái tàacáisica, yá Dios itécani náicha chènuniré. Yá Jesús yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá yáapicha macáita. ²⁰ Néesetéacáwa Jesús yéewáidacalénái nàacatéwa Jerusalén iyacàlená fícha, nacàlidacaténáté Jesús itàacái macái cáli finata. Yá Wáiwacali iyúudàaca nía, imàacaca namànica yái càmírica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténáté áibanái írí báisíricani yái Dios itàacáica.

SAN LUCAS

Prólogo

1 Manùbéeyéi wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi nacàlidacaténá càinácaalíté Jesucristo iyáaná wèewi yèepunícaalítéwa cháí èeri irícu. ² Jesús yáapichéeyéi naicácaté natuí iyúwani macáita yái Jesucristo imànírica. Néese Dios ichùuliacaté nía nacàlidáanápíná áibanái iríni yái báisfiri tàacáisica Jesucristo ìwali iyúwaté naicáaná macáita. Néeseté néewáidaca wía. Iná madécaná wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi càide iyúwaté Jesús yáapichéeyéi yéewáidáanáté nía. ³ Núa, Lucas, nubànua pírí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máiní cáimiétacanéri. Nudéca nuéwáidacawa Jesucristo iináwaná ìwali macáita cayábéeri iyú. Yá nuínáidacawa cawàwanáta cayábaca nutànàacaalí pírí tàacáisi Jesucristo iináwaná ìwali machàcaníri iyú. ⁴ Iná nutànàaca pírí yái cuyàlutaca yéewanápiná píaliacawa cayába yái báisfiri tàacáisica Jesucristo ìwali càide iyúwaté áibanái yéewáidáaná pía.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bàaluité rey Herodes icùacaalíté Judea yàasu cáli, néenialí ìyacaté sacerdote fípidenéri Zacarías, abéeri Abías itaquénáinámi yééná, Aarón itaquérinámi nacái. Sacerdotenáica níai Abías itaquénáinámica íibaidéeyéicaté Dios irípiná templo irícu. Zacarías yàacawéetúa uípidená Elisabet, abéechúa Aarón itaquétúanámica nacái úa. ⁶ Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, namàni nacái macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá israelitanái imànica, íná canácata yáaliméeri icháawàaca naináwaná ìwali. ⁷ Quéwa méenibeca nía càmicáiná yéewa quéenibeca Elisabet. Máiní nacái béeyéica nía.

⁸ Yái sacerdote Zacaríasca íibaidacaté Dios irípiná imanùbaca yáapichawa templo irícu. Aiba èerité iwàwacutá namànica culto Dios irípiná templo irícu nàacaténá Dios icàaluíniná. ⁹ Càide iyúwaté sacerdote ííwitáise ìyáaná, náucaca náichawa suerte náalíacaténátéwa chánácaalí néená iwàluèripináwa templo irículé. Yá needáca Zacarías iwàlùanápínáwa yeemácaténá pumèníri isàni Dios yàasu templo irícu. ¹⁰ Iná Zacarías iwàlùacawa templo irículé. Idècunitàacá yeemáca pumèníri isàni, manùba wenàiwica nasutáca Dios fícha templo ibàacháwalená irícu. ¹¹ Néese abéeri ángel Dios ibànùeri chènuníise imàacaca yáawawa Zacarías iicàcani. Yái ángel ibàlùacawa altar yéewápuwáise, yái altar neemácatáica fínata pumèníri isàni. ¹² Iicácáiná ángel, yá Zacarías fínáidacawa iicáidaca irí manuísíwata, máiní cáalu nacáicani, yái Zacaríasca. ¹³ Quéwa ángel íimaca irí:

—Píca cáalu pía nuícha, Zacarías, Dioscáiná idéca yéemíaca pisutáaná fícha. Píacawéetúa Elisabet quéenibéechúapíná píríwa abéeri sùmáiwá; pimàni fípidená Juan. ^{14–15} Imusúacaalípiná iicá èeriwa, yá máiní casíimáica piwàwa, cayábasíwata píicàcani. Casíimáipíná nacái nawàwa áibanáica madécaná, máiníscáiná cachàiníirica píiri ííwitáise Dios ìwali. Càimíripináta ìira ipuíri, uva ituní nacái, canásíwata. Espíritu Santo icùapíná ííwitáise càiripináta, icùapíná ííwitáise nacái ipíchawáise imusúaca iicá èeri. ¹⁶ Néese iwènúadapíná náííwáise àniwa Nacuèriná Dios irípináwa, níai manùbéeyéi Israel itaquénáinámica, neebáidacaténá àniwa Nacuèriná Dios itàacáíwa. ¹⁷ Yái píirica Juanca icàlidapíná nalíwa Wáiwacali

iináwaná ìwali ipíchawáise Wáiwacali yàanàaca. Máiní cachàiníiri íiwitáise yái pìir-ica, càide iyúwaté profeta Elías bàaluité. Iwènúadapíná nasèenái íiwitáise cáininá-caténá naicáca néenibewa. Iwènúadapíná nacái náiwitáise, níái càmíiyéica yeebáida Dios itàacái, náalíacaténáwa càinàcaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita pìiri iwènúadapíná wenàiwicanái íiwitáise yéewa-caténá neebáidaca Wáiwacali itàacái yàanàacaalípiná nàatalé —fímaca yái ángelca.¹⁸ Néese Zacarías isutáca yéemiawa ángel:

—¿Càinásica yéewaná núalíacawa asáisi báisícaalí yái tàacáisi picàlidéerica nulí? Máinícata béerica núa, càita nacái nùacawéetúa béeruta nacái úa —fímaca yái Zacaríasca.¹⁹ Yá ángel fímaca írí:

—Núacata Gabriel, nufbaida nacái Dios írípíná. Dios idéca ibànùaca núa nutàaní-caténá píapicha núcàlidacaténá pírí yái tàacáisi cayábéerica.²⁰ Quéwa siùcade càmita yéewa pitàanica àta pìiri imusúacatalétawa, yásí yéewa pitàanica àniwa, càmicáiná peebáida yái núumáanáca pírí. Néese, yái núumáanáca pìiri ìwali pí-iquéeripínacawa yéenáíwaná yàanàacaalíwa —fímaca yái ángelca. Néese ángel yàacawa Zacarías fícha.

²¹ Idècunitàacá Zacarías itàanica ángel yáapicha, áibanái wenàiwica bàacháwáiséeyéica nacùaca Zacarías imusúacawa. Náináidacawa manuísíwata cáná yéewa càmita imusúacatétawa templo írícúise.²² Atata Zacarías imusúacawa, yáté càmita yéewa itàanica náapicha, íná náalíacawa iicácaté yéenáíwanási nacáiri Dios néeséeri templo írícu, itàanícáiná náapicha icáapi iyúwa, càmicáiná yéewa itàanica. Yá matàacáica mamáalàacatani.

²³ Idécanaámíté imáalàidaca imànica íibaidacaléwa Dios írípíná templo írícu, yá Zacarías yèepùacawa icapèe néréwa.²⁴ Néesecáwa yàacawéetúa Elisabet udéericuca sùmai. Yá cinco quéeri càmíichúata imusúawa icapèe írícúisewa. Uumaca uínáidacawa ulíwa: ²⁵ “Dios idéca iicáca nupualé yéewanápiná càmita quirínama wenàiwicanái iicáanica nuquíniná méenibéénaca núa”, úumaca.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Elisabet udèniacaté seis quéeri udéericúuná, yáté Dios ibànùaca ángel ípídenéeri Gabriel yàanápináwa Nazaret iyacàlená néré, iyéerica Galilea yàasu cáli finata.²⁷ Dios ibànùacaté Gabriel icàlidacaténá tàacáisi abéechúa mànacàu írí, ípídenéechúa María, càmíichúacáwa iimá asíali yáapicha, quéwa imàníichúacaté matrimonio ùyacàle mìnánái yàacuèsemi. Uacawéeripíná ípídená José, abéeri rey David itaquérinámi.²⁸ Yái ángel yàanàaca María yàatalé, yá fímaca ulí:

—Péemia cayába, Dios imànipíná pírí cayábéeri manuí. Dios iyaca píapicha. Dios iyúudàapíná píawa manuísíwata áibanái inanái fícha canánama —fímaca yái ángelca.

²⁹ María iicácaalí ángel, yá ucalùadacawa manuísíwata uémíaca fímáaná ulí. Yá uínáidacawa càinácaalísica fímáaná yái tàacáisi ángel itàidéerica iyú úa.³⁰ Néese ángel fímaca ulí àniwa:

—María, picá cáalu pía nuícha, cayábacáiná Dios iicáca píiwitáise.³¹ Iná péemia cayábani, mesúnamáita pidéericuca. Pidèniapíná pìiriwa. Pimàni ípídená Jesús.³² Nacuèrinápinácani, cachàiníiri íiwitáise, icùapíná níawa. Náimapíná ìwali Dios chènuníisèeri líricani. Wacuèriná Dios imàacapíná pìiri icùaca Israel itaquénáinámi càide iyúwaté yàawirimi rey David icùanáté nía.³³ Icùapíná nía càiripínáta, níái

Israel itaquénáinámica. Càmiiripináta iyamáida icùaca nía —íimaca yái ángelca.

³⁴ Maríia íimaca ángel irí:

—¿Càinásica yéewaná quéenibeca núa càmfíchúacáwa ìya asiali yáapicha? —úumaca úái Maríaca. ³⁵ Yá ángel íimaca ulí:

—Espíritu Santo yàanàapíná pialaléwa. Dios chènuníiséeri íiwitáise iyamáap-inácawa piwicáulé iyúwa acalée. Iná yéewa yái sùmai pimusúadéeripínáa iicá èeri íipidená Mabáyawanéeri. Iipidená nacái Dios Iiri. ³⁶ Ua nacái péenásàatúaná íipidenéechúaca Elisabet udèniapíná uiriwa, éwita máinícáaníta béeruca úa. Uái nacàlidéechúacaté ìwali càmfíchúasa yáalimá quéenibeca, úata udéca udéericuca sùmai seis quéeri siúcade udécadénáami udéericuca. ³⁷ Dios yáalimácáiná imànica macáita, íná canácata máiníiri càulenáca Dios íicha —íimaca yái ángelca. ³⁸ Iná Maríia íimaca:

—Núacata yái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwicaca. Yá numàacaca Dios imànica nulí càide iyúwa píimáaná nulí —úumaca úái Maríaca. Néese, ángel yèepùacawa uícha.

María visita a Isabel

³⁹ Néenialité Maríia ùacàatécatawa áiba yàcalé néré ìyéerica Judea yàasu cáli dúlinaméeri finata. Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté néré. ⁴⁰ Yá Maríia uwàlùacawa nacapèe irìculé, níai Zacaríasnáica. Yá utàidaca Elisabet. ⁴¹ Elisabet uémìacananácaíta Maríia itàidaca úa, yá mùlimùlicani yái sùmai achúméerfinaca Elisabet idéericufírica. Yá Espiritu Santo icùaca Elisabet íiwitáise. ⁴² Néese Elisabet úumaca cachàiníiri iyú Maríia irí Espiritu Santo inùmalicuise:

—¡Dios idéca imànica pírì cayábéeri áibanái inanái íicha canánama! ¡Idéca nacái imànica cayábéeri píiri irí! ⁴³ Càmita núalíawa cáná yéewa Dios imànica nulí yái cayábéerica imàacáaná Nuíwacali yáatúa ùanàaca nùatalé upáchiaca núa. ⁴⁴ Nuémìacananácaíta pitàidaca núa, yáta nuìri imùlimùliacawa nudéericu casfímáicáináni. ⁴⁵ ¡Dios imàacaca casfímáica piwàwa peebáidacáináté imànfinápiná pírì cayábéeri càide iyúwa íimáaná pírì! —úumaca úái Elisabetca. ⁴⁶ Néese Maríia íimaca:

“Nucàlidaca manuísíwata Wacuèriná Dios iináwaná ìwali, máiní cayábéericani;

⁴⁷ Casfímáica nuwàwa Dios yáapicha, yái iwasèerica núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁴⁸ Casfímáica nuwàwa Dios yáapicha, Dioscáiná idéca iicáca nupualé, núa yàasu wenàiwica càmfíchúa máiní cachàini. Yá siúcáise de macái wenàiwica nacàlidapíná nuináwaná ìwali Dios idéca imàacaca casfímáica núa.

⁴⁹ Casfímáica núa, yácáiná yái Dios Cachàiníirica náicha canánama idéca iyúudàaca núa manuísíwata. ¡Yácata yái Mabáyawanéerica, yái Diosca!

⁵⁰ Dios iicáca napualé càiripináta cawinácaalí wenàiwica yèyèica icàaluíniná.

⁵¹ Dios imànìpiná madécana ichàini manuíri iyúwa. Imawènìadapíná wenàiwica cachàiníiyéica iicáca yáawawa.

⁵² Níai icuèyéica èeri mìnánai, Dios yúucapíná níawa nàalubái íinatáise, yá càmita ibatàa nacùaca wenàiwicanái quirínama. Yá Dios imichàidapíná áibanái càmiyèi máiní cachàini icuèyéipínáca wenàiwica nàamirìcubàami.

- ⁵³ Dios yàapíná madécaná cayábanaméeri wawàsi máapfiyéi wenàiwica irí. Ichùuliapíná càasuíyéi wenàiwica nèepùanápínáwá fícha. Yásí nèepùacawa fícha canéeyéi irí wawàsi icáapi irícuwa.
- ⁵⁴ Dios iyúudàapínáca wíawa, wía yàasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica. Càmfiripínáta iimáicha iicáca wapualé icùacaalípiná wía.
- ⁵⁵ Dios icàlidacaté càiri tàacáisi wàawirináimi irí, yá imànipíná càiripínáta càide iyúwaté íimáaná nálí, yái Abrahamca, wía nacái itaquénáinámica”, úumaca úái Maríaca.
- ⁵⁶ María iyamáacawa Elisabet yáapicha máisiba quéeri, néese máisiba quéeri idénáami, yá María uèpùacawa ucapèe néréwa.

Nacimiento de Juan el Bautista

- ⁵⁷ Néeseté yàanàaca Elisabet yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri, yá umusúadaca uiríwa. ⁵⁸ Néese uyaquewéeyéi, uénánái nacái néemiaca uináwaná ìwali Dios iicácaté upualé manuísíwata. Iná nàaca napáchiaca úa, nàacawéeridacatená úa casímáiri iyú. ⁵⁹ Néeseté yái sùmàica idèniacanámíté ocho èeri, yá natécani namànicaténáté irí circuncisión. Yá néese nawàwa namànica íipidená Zacarías càide iyúwa yáaniri íipidená. ⁶⁰ Quéwa yáatúa íimaca nálí:
—Càmírita, néese íipidenápiná Juan —úumaca nálí. ⁶¹ Yá náimaca ulí:
—¿Cáná? Canámíta péenánái càiri íipidená —náimaca.
- ⁶² Néese natàaníca nacáapi iyúwa sùmài yáaniri irí nasutácaténá néemiawani càinácaalí iwàwáaná yàaca íipidená. ⁶³ Yá yáaniri isutáca náicha achúméeri tablero itànàacatáipíná sùmài íipidená. Yá itànàacani: “Íipidenápiná Juan”, íimaca itànàaca. Yá macáita náináidacawa naicáidaca manuísíwata Zacarías irí. ⁶⁴ Yáta yéewa itàaníca yái Zacaríasca. Yá idàbaca yàaca Dios irí cayábéeri. ⁶⁵ Néese cáaluca náináidacawa macáita níai nayaquewéeyéica. Yá macái wenàiwica iyéeyéicaté Judea yàasu cáli dúlinaméeri fínata nacàlidaca nalíwáaca càinácaalíté Zacaríasnái ichàbáanáwa. ⁶⁶ Yá macáita yéemièyéica naináwaná ìwali náináidacawa nawàwalicuísewa manuísíwata, náimaca nalíwa: “¿Càináica imànipíná béericaalíni, yái sùmàica?” càì náináidacawa. Báisícáináta mamáalàacata Dios iyúudàacani manuísíwata ííwítáise cachàínfiri iyúwa.

El canto de Zacarías

- ⁶⁷ Néeseté Espíritu Santo icùaca Zacarías ííwítáise, yái sùmài yáanirica. Yá Zacarías icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse. Yá íimaca:
- ⁶⁸ “¡Wàacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Dios, yái icuèrica wía, wía Israel itaquénáinámica, yàanàapínacáiná wàatalé iwasàacatená wía yàasu yùuwichàacáisi ííchawa, wía yàasu wenàiwicaca!
- ⁶⁹ Dios ibànùapíná walí abéeri cachàínfiri ííwítáise iwasèeripíná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Yái yàanèeripínáca wàatalé, yácata rey David itaquérinámica, yái David Dios yàasu wenàiwicaca bàaluité.
- ⁷⁰ Dios idéca imànica walí càide iyúwaté yàasu profetanái icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalicuíse.
- ⁷¹ Nacàlidacaté Dios iwasàanápínáté wía wàuwidenái ííchawa, náicha nacái macáita wenàiwica báawéeyéica iicáca wía.

- ⁷² Profetanái icàlidacaté nacái Dios iicáanápínaté wàawirináimi itúulécaná, yá nacái càmita iimáicha wawàsi mabáyawanéerica imàníricaté wàawirináimi yáapicha.
- ⁷³ Yácata tàacáisi Dios icàlidéericaté máiní cáimiétacanéeri iyú wàawirimi Abraham irí:
- ⁷⁴ Iwasàapíná wíawa wàuwidenái fíchawa wáibaidacaténá irípiná macàaluínináta,
- ⁷⁵ wáyacaténá nacái Dios iicápiná machacàníri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái macái èeri idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu.
- ⁷⁶ Néese pía, nuíríca, béericaalípiná pía, yásí Dios chènuníseéri, cachàiníri náicha canánama, ímapíná pìwali yàasu profetaca pía, picàlidacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali iináwaná íwali ipíchawáise yàanàaca, pimichàidacaténá irípiná wenàiwicanái íiwitáise, nacùanápíná Wáiwacali yàanàaca nàatalé, nee-báidáanápíná Wáiwacali itàacái.
- ⁷⁷ Péewáidapíná Wáiwacali yàasu wenàiwica náalíacaténáwa Dios imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná fícha, iwasàanápíná nía nacái yàasu yùuwichàacáisi fíchawa.
- ⁷⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios iicáca wapualé manuísíwata, yá nacái ibànùapíná walíni chènuníse yái ichàiniadéeripínáca wawàwa càide iyúwa èeri icamaláná isímáidacaalí wawàwa èeri imusúacanáamiwa amalácaténá wawicáu àniwa.
- ⁷⁹ Yácata yàanèeripíná amalácaténá imànica wáiwitáise wía catéeyéica íiwitáise, cáaluíyéica iicáca yéetácáisi. Yàanàaca yéewáidacaténá wía wáyacaténá machacàníri iyú yéewanápíná matuíbanáica wía”,
- fímaca yái Zacaríasca. ⁸⁰ Néese yái sùmàica idàwinàacawa, cachàinica nacái íiwitáise Dios íwali. Néese béericanáami yái Juanca, yáté ìyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwica, àta Dios ichùuliacataléta icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse israelitanái irí.

Nacimiento de Jesús

2¹⁻² Néenialíté, Cirenio icùacaalíté Siria yàasu cáli, néese emperador Augusto idàbacaté ichùuliaca natànàaca náipidenáwa, macái èeri mìnánái imanùbaca, yéewacaténá romanonái iputàaca nía. ³ Iwàwacutá macáita nèepùacawa nàawirináimi ìyacàle néréwa àniwa natànàacaténá náipidenáwa néenibàata. ⁴ Ináté José yàaca nacáíwa Nazaret ìyacàlená fícha, Galilea yàasu cáli néese, yàacaténáwa Judea yàasu cáli néré, Belén ìyacàlená iriculé, rey David imusúacatáicaté iicá èeri. Rey David itaquérinámica yái Joséca, ínáté yèepùacawa néré àniwa. ⁵ Yá yàacawa Belén ìyacàlená néré yái Joséca itànàacaténá íipidenáwa María yáapicha úái yàacawéetúapínáca. Idéerícuíchúacáwa úái Maríaca. ⁶ Néese idècunitàacá nàyaca Belén ìyacàlená néré, yáté yàanàaca María yéenáiwaná umusúadáanápíná iicá èeri. ⁷ Canáca nalí naimácatáipíná, manùbacáiná wenàiwica yàanàacaté Belén ìyacàlená iriculé. Atata nàanàaca pírái yàalu, naimácatáipíná. Yá umusúadaca iicá èeri yái idàbáanéerica uíríca. Yá uépùacani wáluma iyú. Néese uliadaca uíríwa pírái iyáacàlu iriculé, canácáiná áiba naimácatáipíná.

Los ángeles y los pastores

⁸ Mawiénita Belén ìyacàlená irí nàyacaté abénaméeyéi asianái icuèyéicaté ipìranáíwa oveja. Nàyaca manacúalibàa táiyápinama, nacùacaténá napìranái ove-

jawa. ⁹Yáta Dios yàasu ángel imàacaca yáawawa naicácani. Yá Dios icamaláná icà-naca natéese, yá máini cáaluca nía. ¹⁰Quéwa ángel íimaca nalí:

—Picacué cáalu pía nuícha, nutécáinacué pirí cayábéeri tàacáisi, isímaídéerip-iná manuísíwata macái wenàiwica: ¹¹Siùca èeri idéca imusúaca iicá èeri, yái iwasèeripinacuéca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Belén ìyacàlená irícu rey David imusúacatáicaté iicá èeri, idéca asáica yái Wáiwacalica, yái Mesíasca, judío icuèrinápináca. ¹²Pianèeripinacué néepuèri wáluma iyú, iríacawa pirái iyáacàalu irícu, píalfacaténacuéwa càirínácaalíni yáara quírasíica —íimaca nalí yái ángelca.

¹³Yáta madécana ángelnái namàacaca níawawa chènuníse asianái iicácaténá nía ángel yáapícha, yèeyéica Dios irí cayábéeri. Náimaca:

¹⁴“¡Piacué Dios chènuníseeri irí cayábéeri! ¡Máini matufbanáiri iyú nàyaca caw-inácaalí èeri mìnanaí casfímáiyéica Dios iicáca íiwitáise!”

náimaca ángelnáica.

¹⁵Idécanaámíté ángelnái nèepùacawa náicha chènuniré, néese níái icuèyéica ovejanái náimaca nalíwáaca:

—Wàacuéwa Belén ìyacàlená néré waicácaténá càinácaalí ìyáaná, Wacuèriná Dios icàlidéerica walí iináwaná ìwali —náimaca nalíwáaca níái icuèyéica ovejanái.

¹⁶Yáté nàacàatécatawa néré. Yá nàanàaca María, José nacái, quírasíi nacái ir-ìeriwa pirái iyáacàalu irícu. ¹⁷Néese naicácaínáni, íná nacàlidaca áibanái iríni yái tàacáisi ángel icàlidéericaté nalí quírasíi ìwali. ¹⁸Yá macáita wenàiwica yéemièyéica quírasíi iináwaná, náináidacawa manuísíwata càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nacàlidéerica quírasíi ìwali, níái icuèyéica ovejanái. ¹⁹Maríata quéwa, canácatáita uimáicha quirínama càinácaalíté náimáaná uiri ìwali, uínáidacawa mamáalàacata nàasu tàacáisi ìwali. ²⁰Néese níái icuèyéica ovejanái nèepùacawa náicha napìranái yàatalépináwa. Casíimáiri iyú nacàlidaca Dios iináwaná ìwali cayábéericani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái naiquéerica, néemíaca nacái, macáicáináta ichàbacatéwa càide iyúwaté ángel íimáaná nalí.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹Ocho èeri imusúacadénáamiwa yái sùmaica, yáté namànica irí circuncisión. Yá nàaca íipidená Jesús, càide iyúwaté ángel icàlidáanáté María irí íipidenápiná, ipíchawáiseté udéericuca sùmai.

²²Néese cuarenta èeri imusúacadénáamiwa, yáté iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianáté israelitanái imànica Dios inùmalicuíse, masacàacaténá Dios iicáca nía àniwa, nasutáanápiná Dios fícha àniwa templo irícu. Iná natéca sùmai Jerusalén ìyacàlená néré, yáasáidacaténáni Dios irí. ²³Càité namànica yácaíná profeta Moisés itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmalicuíse: “Asíal-icaalí idàbáanéerica uirica, yásí Dios yàasu wenàiwicapinácani yái sùmaica”, càiri itànàacaté profeta Moisés. ²⁴Ináté nàacawa namànicaténá sacrificio Dios irípiná, nanúanápiná pucháiba unùcu, càide iyúwaté Dios ichùullianá judíonái imànica catúulécanácaalí nía. Iwàwacutá nàaca pucháiba unùcu píubéeyéi, càmicaalí nacái, nàaca pucháiba unùcu manuínaméeyéi yéenibe. Ináté José, María nacái namàacaca pucháiba unùcu Dios irípiná ofrenda iyú catúulécanácáiná nía.

²⁵Néenialíté ìyaca asíali Jerusalén ìyacàlená mìnali íipidenéeri Simeón. Yái asíali máiniiri cayábaca íiwitáise, ìyéerica machacàníiri iyú, yèeri nacái Dios icàaluín-iná, icúa nacái Dios iwasàaca Israel itaquénáinámi nàuwichàacái ííchawa. Es-

píritu Santo nacái yàacawéeridaca Simeón. ²⁶ Espíritu Santo imàacacaté Simeón yáalíacawa càmiínápinaté yéetáwa àta idécataléta iicáca Mesías, yái asíali Dios ibànüeripinacaté israelita icuèrinápináca. ²⁷ Néese Espíritu Santo ichùuliaca Simeón yàanápináwa templo néré. Yáté Simeón iyaca templo iricu nàanàacaalíté néré níai sùmài isèenáica, yái sùmàica ípidenéeica Jesús. Natécaté Jesús templo néré namànicaténá càide iyúwaté profeta Moisés itànàaná Dios itàacái israelitanái imànínápiná néenibe asianái iríwa. ²⁸ Simeón yeedáca Jesús yàanaliculéwa, yá Simeón yàaca Dios irí cayábéeri. Néese Simeón íimaca:

²⁹ “Pía, Nucuèriná Dios, siùca pidéca pimànica càide iyúwa píimáanaté nulí; yásí cayábaca pimàacaca nuétácawa matuíbanáiri iyú, núa piasu wenàiwicaca.

³⁰ Nudéca nuicácani nutuí iyúwa, yái iwasèeripináca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha,

³¹ càide iyúwa pichùulianá imànica macái èeri mìnánái yàacuésemi.

³² Amaláca imànipiná náiwitáise, níara càmfíyéica israelitaca, náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa piwàwáaná. Cáimietacanápiná nacái imànica wíawa, wía piasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica”,

íimaca yái Simeónca.

³³ Néese José, úa nacái Jesús yáatúaca náináidacawa néemíaca manuísíwata yái tàacáisica Simeón icàlidéeica sùmài íwali. ³⁴⁻³⁵ Néese Simeón isutáca nálí Dios fícha imànínápiná nálí cayábéeri. Yá íimaca María irí àniwa úái Jesús yáatúaca:

—Péemia cayábani Dios idéca ibànùaca yái sùmàica yéewanápiná Israel itaquénáinami néemíacani. Quéwa néemíacaalípináni, yá manùbéeyéi nacaláap-inácawa Dios fícha càmicáiná neebáida itàacái, yái sùmàica. Quéwa áibanái manùbéeyéi nawènúadapiná náiwitáisewa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, yái píirica. Dios idéca ibànùacani yáasáidacaténá nálí càinácaalí Dios iwàwáaná nàyaca íná manùbéeyéi wenàiwica nàuwideca namànipinácani. Càita yáasáidapiná càiná-caalí íwali manùbéeyéi wenàiwica náináidacawa nawàwalicuísewa. Quéwa pía, pí-icápiná iyúwa macáita ichàbáanáwa, yásí achúmaca piwàwa manuísíwata càide iyúwa espada machete nacáiri idéca nacáicaalí isutàaca pía —íimaca yái Simeónca.

³⁶ Uyaca nacái inanái templo iricu icàlidéeichúa tàacáisi Dios inùmalicuíse ípidenéeichúa Ana. Uanirimi ípidenáté Fanuel, abéeri Aser itaquérinámi. Máini béeruca úái Anaca. Ucásàacatéwa mànacàucaalíté úa. Yáté ùyaca siete camuí ùacawéerimi yáapichawa. ³⁷ Néeseté yéetácawa uícha ùacawéerimica, yáté ùyaca templo iricu ochenta y cuatro camuí idécanáamité ùacawéerimi yéetácawa uícha. Càmita umusúawa templo fícha, úfbaida quéwanáta èeríapinama, táiyápinama nacái Dios irípiná. Umàacaca uíchawa uyáacaléwa, usutá nacái úawawa Dios fícha, ùacaténá icàaluíniná. ³⁸ Yáté Ana yàanàaca néré. Uicácanacáita yái sùmài Jesúsca, yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri íwali. Yá ucàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná íwali, cawinácaalí wenàiwica icuèyécate Dios iwasàanápiná Jerusalén iyacàlená mìnánái nàuwichàacái fíchawa.

El regreso a Nazaret

³⁹ Néese isèenáí namáalàidacaté namànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá israelitanái imànica, yá nèepùacawa Galilea yàasu cáli néré, nàyacàle nérépináwa,

ípidenácatalé Nazaret. ⁴⁰ Néese yái sùmai idàwinàacawa cachàiníripiná, cáalíacáiri yáwanái nacái. Dios nacái imànica írí cayábéeri.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Càide iyúwaté Jesús isèenái íiwitáise iyáaná, nàacawa napáchiaca camuí imanùbaca Jerusalén iyacàlená néré naicácaténá néré náapicha judfonái yàasu culto ípidenéeri Pascua. ⁴² Jesús idèniacáináté doce camuí, yá nàacawa macáita Jerusalén iyacàlená néré càide iyúwaté náiwitáise iyáaná Pascua yàasuná culto ìwali. ⁴³ Néese Pascua yàasuná culto idénáami nèepùacawa nàyacàle nérépináwa. Yái sùmai Jesús iyamáacawa Jerusalén iyacàlená írìcuta. Isèenái quéwa càmita náalíawa iyamáanátéwa náicha. ⁴⁴ Nayúunáidaca Jesús yàacawa imanùbaca yáapichawa, íná nàacawa èeríapinama. Néese nacutáca Jesús namanùbacanái yèewibàawa, néenánái yèewibàa nacáiwa. ⁴⁵ Néese, càmicáináté nàanàa Jesús, yá nèepùaca nàacaténá nacutácani Jerusalén iyacàlená néré.

⁴⁶ Néese máisiba èeri írìcu, yá nàanàaca Jesús átata templo írìcu. Yái Jesús yáaw-inéeriwa nèewi níai yéewáidéeyéicaté wenàiwica Dios itàacái iyú templo írìcu. Yéemiaca iyaca néewáidáaná wenàiwica. Isutáca yéemiawa nía nacái. ⁴⁷ Néese macáita yéemièyéica Jesús íimáaná, yá náináidacawa néemiacani manuísíwata, máinícáiná cáalíacáicani, yáalíacáiná nacái icàlidaca nalíni cáalíacáiri iyú, nasutá-caalí néemiawani Dios itàacái ìwali. ⁴⁸ Néese, isèenái nàanàacani, yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca írí. Yá María íimaca Jesús írí:

—Nuìri, ¿cáná pidé càì pimànica walí? Píaniri, núa nacái wadéca wacutáca pía máadáiní, máiní nacái achúmaca wawàwawa wáináidacawa píwali —úumaca. ⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—¿Cánásicué picutá núa áibalé? ¿Càmitasicué píalíawa iwàwacutáaná nuíbaidaca Núaniri írípínawa icapèe írìcu? —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁰ Càmita quéwa náalía néemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí.

⁵¹ Néese, Jesús yèepùacawa náapicha Nazaret iyacàlená néré. Yá imànica macáita càide iyúwa nachùullianáni. Quéwa yáatúa íináidacawa mamáalàacata uwàwalícuísewa ìwali, yái wawàsica. ⁵² Jesús idàwinàacawa yàacawa, cáalíacáica yáwanái nacáicani. Casíimái nacái Dios iicáca íiwitáise. Yá macáita wenàiwica cayábaca naicáca Jesús.

Juan el Bautista en el desierto

3 Idécanaámité emperador Tiberio icùaca macái cáli catorce camuí, néese yàasu quincéená camuí írìcu, yá gobernador Poncio Pilato icùaca iyaca Judea yàasu cáli. Herodes icùaca iyaca Galilea yàasu cáli. Herodes yéénásàiri ípidenéeri Felipe icùaca iyaca Iturea yàasu cáli, Traconite yàasu cáli nacái. Gobernador Lisnias icùaca iyaca Abilinia yàasu cáli. ² Sacerdote Anás, sacerdote Caifás nacái, níacata sacerdote íiwacanánáica. Néenialíté Dios ichùullaca Juan el Bautista icàlidáanápíná itàacái wenàiwicanái írí. Iyacaté manacúali yùucubàa càinàwàiri yái Juanca, Zacarías íirimica. ³ Ináté Juan yèepunícawa yàacawa mawiénibàa Jordán inanába írí. Yá icàlidaca wenàiwicanái írí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios írípíná, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namàníirica, nabautizáca nacáiwa neebáidacaténá Dios itàacái, yéewanápíná Dios imàacaca

iwàwawa nabáyawaná fícha, yái báawéerica namànfíricaté. ⁴ Bàaluité profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise Juan el Bautista ìwali. Càité Isaías itànàaca:

“Abèeri asiali icàlidapíná nàlìwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa cainàwàiri.

Càipíná fimaca nàlì: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùniacaalí àyapu Nàiwacali irípináwa, càita nacái iwàwacutácué pichùniaca pfiwitàisewa Wacuèriná Dios irípiná pitàidacaténácué cayábèeri iyúni. Pichùniacué pfiwitàisewa yéewacaténá yéewáidacuéca piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Pichùniacué pfiwitàisewa Wacuèriná Dios irípiná càide iyúwa wenàiwica nachùniacaalí àyapu Nàiwacali irípináwa yéewacaténá yàanàaca nàatalé. Napuniadaca macái manuínaméeyéi utàwi cáli iyú. Náicaca macái dúli, sàabacaténá nía. Machacànica namànica macái éeruúri àyapu. Cayábaca namànica báawéeri àyapu.

⁶ Yá macái èeri mìnánái naicápiná yái wenàiwica Dios ibànùerica aléi èeri iriculé iwàsàacaténá èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha’, càipíná fimaca”, fimacaté yái profeta Isaíasca.

⁷ Manùbéeyéi wenàiwica namusúacawa nàyacàle imanùbaca néesewa, yá nasutáca Juan fícha ibautizáanápíná nía. Quéwa Juan yáalíacawa abénaméeyéi càmita nawènúada náiwitàisewa nabáyawaná fíchawa báisiiri iyú, ínáté Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Iimaca nàlì: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàaca mesúnamáita yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca pàlimáaná pichúuliacawa fícha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácalíicáitawa, éwitacué càmíicáaníta piwènúada pfiwitàisewa báisiiri iyú pibáyawaná fíchacuéwa. ¡Càmita nucàlidacué pirí càiri chìwái! ⁸ Iwàwacutácué piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca pfiwitàisewa báisiiri iyú Dios irípiná. Picácué càì pfiima piríwáaca: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámíicáiná wía!’ picácué pfiima. Péemiacué cayába, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalíisewatá, càicáaníta Dios yáalímá iwènúadaca níai íbaca Abraham itaquénáinámipíná iyútá, Dios yàasu wenàiwicapíná nía píamiricubàacué. ⁹ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisica Dios imàaquéeripíná yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemiacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeri iyacaná cayába weemácaténá nía quichái irícu, càita nacái Dios yùuwichàidapíná wenàiwica quichái irícu, cawínácaalí wenàiwica càmíiyéica imàni cayábèeri càide iyúwa Dios iwàwáaná”, fimaca yái Juanca.

¹⁰ Ináté manùbéeyéi wenàiwica yàanèyécáté Juan el Bautista yàatalé, nasutáca néemiawa Juan. Náimaca irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca irí. ¹¹ Juan fimaca nàlì:

—Pidèniacaalícué pucháiba bàlesi, piacué abèeri bàlesi áiba wenàiwica irí canéerica ibàle. Pidèniacaalícué yàacàsi, piacué nayáapíná, canéeyéica irí yàacàsi —fimaca yái Juanca.

¹² Nàyaca néeni abénaméeyéi yeedéeyéica plata néenánái judío fíchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Nàacatéwa néré nabautizácaténáwa. Nasutáca néemiawa Juan:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ¹³ Juan fímaca nalfí:

—Picácué picobra nía ichàbanamawa. Peedácué náicha càitade iyúwa romanonái ichùulianá peedáca —fímaca yái Juanca. ¹⁴ Abénaméeyéi úwinái nacái nasutáca néemiawa Juan:

—Wía nacái, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. Juan fímaca nalfí:

—Picácué pibáulia pinúaca wenàiwica piyéedùacaténá nàasu. Picácué picháawàa naináwaná ìwali pichíwa iyúwa, peedácaténá piríwa nàasu. Casfímaícué nacái picáca piwèniwa romanonái yàasu gobierno yèericuéca pirí —fímaca yái Juanca.

¹⁵ Níái wenàiwica náináidacawa cawàwanáta Dios imànínápináté naicá áiba wawàsi máinfíri cachàinica. Náináida nacáwa nawàwalicúsewa Juan ìwali cawàwanáta Mesíascani, yái judío icuèrinápináca, Dios ibànùèrica nalfí. ¹⁶ Quéwa Juan fímaca macái wenàiwicanái irí: “Báisíta nubautizácuéca pía úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca. Yáta ibànùapiná Espíritu Santo abénaméeyéi péenácué irí ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Quéwa áibanái péenácué càmfíyéica yeebáida itàacái, ibautizápiná nía quichái iyú nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máini cachàinfírica íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmfírica cachàini náicha canánama, máincáiná cayábéerica nuíchani. ¹⁷ Càide iyúwa wenàiwicanái itécaalí yàasu palawa nacáapi irícuwa, masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwíralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamiricubàa yàanàaca iwàlìsàidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáise, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmfíyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuírí capíi irículé, ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca ìwacáidapíná yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituíná iwíralèmi manuírí quichái irícu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapíná nía quichái irícu, càmfíyéica yàasu wenàiwica; yùuwichàidapíná nía quichái irícu càmfírica ichacàwa càiripinéerita iyaca”, fímaca yái Juanca.

¹⁸ Càité Juan icàlidaca nalfíni. Yàalàaca nía déecuírí iyú icàlidacaténá wenàiwicanái irí cayábéeri tàacáisi Dios ichùulièrica icàlidaca nalfí. ¹⁹ Juan yàalàaca gobernador rey Herodes nacái cachàinfíri iyú, Herodes imelùdacáináté yéenasàiri Felipe fínuwa, ípidenéchúa Herodías, Herodes imànicáináté nacái manùba báawéeri. ²⁰ Herodes quéwa imànica áiba wawàsi máinfíri báawaca náicha canánama: Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànaliculé.

Jesús es bautizado

²¹ Quéwa ipíchawáiseté Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànaliculé, Juan ibautizácaté manùbéeyéi wenàiwica. Juan ibautizá nacái Jesús. Yái Jesúsca, idècunitàacá isutáca yáawawa Dios ícha, yáta capíraléeri cáli yàacùacawa. ²² Yá Espíritu Santo iricùacawa Jesús ìwali càiride iyúwa waicáaná unùcu iricùanáwa. Néese néemiaca Dios itàacái chènuníise. Dios fímaca Jesús irí:

—Píacata Nuírí nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía —fímaca yái Diosca.

Los antepasados de Jesucristo

²³ Jesús idèniacaté cawàwanáta treinta camuí idàbacaalíté yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi wenàiwica nayúunáidaca José iirimicaténi, yái Jesúsca. José yàacawéetúa yáaniri ípidenáté Elí. ²⁴ Elí yáaniri ípidenáté Matat. Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Jana. Jana yáaniri ípidenáté José. ²⁵ José yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Amós. Amós yáaniri ípidenáté Nahúm. Nahúm yáaniri ípidenáté Esli. Esli yáaniri ípidenáté Nagai. ²⁶ Nagai yáaniri ípidenáté Maat. Maat yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Semei. Semei yáaniri ípidenáté Josec. Josec yáaniri ípidenáté Judá. ²⁷ Judá yáaniri ípidenáté Joanán. Joanán yáaniri ípidenáté Resa. Resa yáaniri ípidenáté Zorobabel. Zorobabel yáaniri ípidenáté Salatiel. Salatiel yáaniri ípidenáté Neri. ²⁸ Neri yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Adi. Adi yáaniri ípidenáté Cosam. Cosam yáaniri ípidenáté Elmadam. Elmadam yáaniri ípidenáté Er. ²⁹ Er yáaniri ípidenáté Josué. Josué yáaniri ípidenáté Eliezer. Eliezer yáaniri ípidenáté Jorim. Jorim yáaniri ípidenáté Matat. ³⁰ Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Simeón. Simeón yáaniri ípidenáté Judá. Judá yáaniri ípidenáté José. José yáaniri ípidenáté Jonam. Jonam yáaniri ípidenáté Eliaquim. ³¹ Eliaquim yáaniri ípidenáté Melea. Melea yáaniri ípidenáté Mena. Mena yáaniri ípidenáté Matata. Matata yáaniri ípidenáté Natán. ³² Natán yáaniri ípidenáté rey David. Rey David yáaniri ípidenáté Isaí. Isaí yáaniri ípidenáté Obed. Obed yáaniri ípidenáté Booz. Booz yáaniri ípidenáté Sala. Sala yáaniri ípidenáté Naasón. ³³ Naasón yáaniri ípidenáté Aminadab. Aminadab yáaniri ípidenáté Admin. Admin yáaniri ípidenáté Arni. Arni yáaniri ípidenáté Esrom. Esrom yáaniri ípidenáté Fares. Fares yáaniri ípidenáté Judá. ³⁴ Judá yáaniri ípidenáté Jacob. Jacob yáaniri ípidenáté Isaac. Isaac yáaniri ípidenáté Abraham. Abraham yáaniri ípidenáté Taré. Taré yáaniri ípidenáté Nacor. ³⁵ Nacor yáaniri ípidenáté Serug. Serug yáaniri ípidenáté Ragau. Ragau yáaniri ípidenáté Peleg. Peleg yáaniri ípidenáté Heber. Heber yáaniri ípidenáté Sala. ³⁶ Sala yáaniri ípidenáté Cainán. Cainán yáaniri ípidenáté Arfaxad. Arfaxad yáaniri ípidenáté Sem. Sem yáaniri ípidenáté Noé. Noé yáaniri ípidenáté Lamec. ³⁷ Lamec yáaniri ípidenáté Matusalén. Matusalén yáaniri ípidenáté Enoc. Enoc yáaniri ípidenáté Jared. Jared yáaniri ípidenáté Mahalaleel. Mahalaleel yáaniri ípidenáté Cainán. ³⁸ Cainán yáaniri ípidenáté Enós. Enós yáaniri ípidenáté Set. Set yáaniri ípidenáté Adán, yái asíali Dios idàbèericaté.

Jesús es puesto a prueba

4 Néeseté Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Jesús yèepùacawa Jordán inanába fícha, yá Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé caináwairi. ² Jesús ìyacaté néré cuarenta èeri. Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná ibáyawanáwa quéwa càmita Jesús imàni càì. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa cuarenta èeri, yáté máapi-cani. ³ Néese, Satanás íimaca Jesús írí:

—Dios íiricáiná pía, piwènúada yái íbaca pan iyú piyáacaténani —íimaca yái Satanásca. ⁴ Jesús íimaca írí:

—Càmíirita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios fícha. Néese iwàwacutá weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná

yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú', ímaca yái Dios itàacáica —íimaca yái Jesúsca, càmíciná iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese, Satanás itéca Jesús chènuníiri dúli íinatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá aquialénamata macái cáli èeri iricúfrica. ⁶ Yá Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapíná piríwa macáita iyéerica cháí èeri iricu cawènírica, yá picùapíná macái cáliwa; núacata yèeri canánama nuwàwéeyéi iríwa núacáináta icuèrica macáitani. ⁷ Iná pibàlùacaalíwa nulí piùlulù ipùata iyúwa piacaténá nucàaluíniná, yásí piàsupíná macáitani —íimaca yái Satanásca. ⁸ Jesús íimaca irí:

—Núa, càmíirita yàa picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca: 'Iwàwacutá piaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái piaca abéerita Dios iyéiníná', càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacàlená néré. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuníiri náicha canánama. Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, pipisiawa templo íicha cáli íinatalépiná. ¹⁰ Yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté càí íimaca piwali:

'Dios ichùulíapíná yàasu ángelnáíwa nacùanápíná pía.

¹¹ Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúaca píawawa íba iwéré',

càité profeta itànàaca Dios itàacái piináwaná ìwali —íimaca yái Satanásca. ¹² Quéwa Jesús íimaca Satanás irí:

—¡Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté càí íimaca walí: 'Picá píalimáida picíwá Picuèriná Dios asáisi icùacaalípiná pía', càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Inaté idécanaami Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná macái íiwitáaná báawéeri, yáté Satanás yàacawa Jesús íicha àta áiba èeripináta àniwa.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli néré. Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Néese macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi néemiaca Jesús iináwaná ìwali.

¹⁵ Jesús yèepunícátéwa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu iricubàa yàcalé imanùbaca. Macáita wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali cayábéerica íiwitáise.

Jesús en Nazaret

¹⁶ Jesús yàacatéwa Nazaret iyacàlená néré, yái yàcalé isèenái idàwinàacatáicaténi. Yá sábadò iricu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu iriculé càide iyúwaté íiwitáise íyáaná. Néese ibàlùacawa wenàiwicanái yàacuésemi iléecaténá nalí Dios itàacái. ¹⁷ Nàaca irí cuyàluta yéewacaténá iléeca nalíni, yái cuyàluta idènièricaté itànàawa profeta Isaías yàasu tàacáisi itànèericaté Dios inùmalicúise. Jesús yàacùaca cuyàluta iwawanèericawa, yá yàanàaca tàacáisi Jesús íimáanápínacaté ìwaliwa, yái Dios yàasu wenàiwicaca. Càita íimaca ìwaliwa:

¹⁸ "Espíritu Santo, Dios ibànùerica nulí, yàacawéeridaca núa siùca, ichùulíacáiná nucàlidáanápíná cayábéeri tàacáisi catúulécaneeyéi irí. Idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái írini Dios iwàwaca iwasàaca nía nabáyawaná fíchawa. Ibànùaca núa catuícaténá numànica matufyéi, nuwasàacaténá wenàiwica nàuwichàacái fíchawa nacái,

¹⁹ nucàlidacaténá nacái nalíni Dios iwàwaca iyúudàaca nía siùcade”, càité profeta Isaías itànàaca tàacáisi Jesús ìwali.

²⁰ Néese idécánáamité Jesús iléeca nalíni, yá iwawanàacani yái cuyàlutaca, yá yèepùadaca cuyàluta asiali irí icuèrica cuyàluta. Néese Jesús yáawinacawa nèewi yéewáidacaténá nía. Macáita iyéeyéica néré naicáidaca irí mamáalàacata. ²¹ Néese Jesús fímaca nalí:

—Siùca idéca yàanàaca pèewiré yái wenàiwicaca Dios itàacái icàlidéericaté iináwaná ìwali profeta Isaías yàasu cuyàluta irícu —fímaca yái Jesúsca, icàlidaca iináwaná ìwaliwa. ²² Macáita níái wenàiwicaca natàaníca cayábéeri iyú ìwali. Náináidacawa manuísíwata néemiaca icàlidaca nalíni máini cáaliacáiri iyú. Náimaca nalíwàaca:

—¿Cánásica yéewaná càì icàlidacani? José ìirimi meedá yái —náimaca. ²³ Inaté Jesús fímaca nalí:

—Báisíta piwàwacué picàlidaca nulí yái tàacáisica: ‘Báisícaalí píalimá pichùniaca cáuláiquéeyéi, néese pichùniá píawawa waicápiná, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, piwàwacáinácué piicáca numànica yái càmfíríca wenàiwica idé imànica. Piwàwacué nacái píimaca nulí: ‘Báisícaalí pimànicaté yái càmfíríca wenàiwica idé imànica Capernaum ìyacàlená néenibàa càide iyúwa wéemianá nacàlidaca piináwaná ìwali, néese pimàni nacái càiri wawàsi cháì, pìasu cáli finatawa, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái báisíiri iyú —fímaca nalí yái Jesúsca. ²⁴ Néese Jesús fímaca nalí àniwa:

—Báisíta, núalíacawa càmfínápinácué peebáida nutàacái, càmicáiná wenàiwica nawàwa néemiaca profeta itàacái nàasu cáli néeséericaalíni. ^{25–26} Quéwa, péemiacué cayába, Dios imànipiná cayábéeri áibanái wenàiwica irí báawéeyéicuéca piicáca, níara càmfíyéica judío, neebáidapinácáiná nutàacái, càide iyúwaté Dios imàníiná nalí cayábéeri bàaluité profeta Elías yàasu èerité. Càmitaté unía yúuwàawa máisiba camuí y mediopináté, ìyacaté nacái manuírí máapicái cháì Israel yàasu cáli imanuíca. Ewitaté nàyacáaníta manùbéeyéi inanái inírimi yéetéeyéimicawa fícha cháì Israel yàasu cáli finata, càicáaníta Dios càmitaté ibànua profeta Elías iyúudàacaténá nía. Néese, Dios ibànùacaté Elías iyúudàacaténá abéechúa inanái inírimi yéetéechúamiwa fícha, càmfíchúa israelita, Sarepta ìyacàlená minalu, ìyéechúacaté mawiénita Sidón ìyacàlená irí, méetàuculé Israel yàasu cáli fícha. ²⁷ Càita nacái profeta Eliseo yàasu èerité nàyacaté nacái manùbéeyéi cacháunéeyéi fímami lepra iyú cháì Israel yàasu cáli finata, quéwa Dios càmitaté ichùnìa nía, ibatàa abéeri pináta, càmitaté ichùnìa nía. Néese ichùnìacaté áiba càmfíri israelita, fípidenéeri Naamán, Siria yàasu cáli néeséeri. Càita nacái Dios imànipiná cayábéeri nalíwa áibanái wenàiwica báawéeyéicuéca piicáca, càmfíyéica judío, neebáidapinácáiná nutàacái —fímaca yái Jesúsca.

²⁸ Níái israelitaca, néemiaca Jesús fímáaná càmfíyéi israelita ìwali, yá calúaca nía báawanama canánama, níái iyéeyéica judíonái yéewáidacàalu irícu, báawacáinaté naicáca càmfíyéi israelita. ²⁹ Yá namichàacawa náibàaca Jesús, natécani cachàiniíri iyú yàcalé fícha. Nawatàidaca Jesús quíratàli ipùata nérépiná, yái quíratàli nàyacàle ìyéerica finata, nawàwacáiná náucaca Jesús chènuniíri quíratàli finatáise, yéetácaténáwa. ³⁰ Quéwa Jesús iwatàa yáawawa náicha, yá ichàbacawa nèewibàa, yá yàacawa náicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

³¹ Néeseté, Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená néré ìyéérica Galilea yàasu cáli ìnata. Aiba sábadò judíonái ìyamáidacatáicawa, yá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái judíonái yéewáidacàalu ìricu. ³² Yá náináidacawa manuísíwata néemiaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía iyúwa abéeri cachàiníri ìiwitáise, Dios ibànuèrica yéewáidacaténá wenàiwicanái.

³³ Iyacaté áiba asìali néewáidacàalu ìricu. Yái asìali demonio idacuèrica ìiwitáise. Yá demonio yéemíánicawa asìali isàna iyú. Yá ìimaca cachàiníri iyú Jesús ìrí:

³⁴ —¡Pèepùà píchawa! ¡Picá pisàiwica walí wawàsi, píà Jesúsca, Nazaret ìyacàlená néeséri! ¿Pianàsica pimáalàidacaténá wía? Núalíà nuicáca píà, núalíacawa píwali, Dios néeséri mabáyawanéerica píà —ìimaca. ³⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníri iyú. Yá Jesús ìimaca demonio ìrí:

—¡Masànata píà! ¡Pimusúawa fícha yái asìalica! —ìimaca yái Jesúsca. Yá demonio yúucaca asìali cáli ìnatale macái wenàiwicanái yàacuésemi, néese yàacawa asìali fícha. Canáta demonio imàníiná asìali ìrí. ³⁶ Macáita wenàiwica ìyéeyéica néeni, náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús ìrí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái yéewáidáanáca? ¡Yái asìali Jesús yàalàaca demonionái cachàiníri iyú ìiwitáise cachàiníri iyúwa, yá ichùulíacaalí nía nàanápínáwa wenàiwica fícha, yáta nàacawa! —náimaca nalíwáaca. ³⁷ Yá macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacàlidaca Jesús ìináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

³⁸ Néeseté Jesús imusúacawa néewáidacàalu ìricuíse, yá yàaca iwàlùacawa Simón icapèe ìriculé. Yá Simón iyéeru iculuéchúawa cáiwíri mecuní iyú. Yá nasutáca ulí Jesús fícha ichùnìanápíná úa. ³⁹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, yá yáawiaca iicáidaca ulí. Jesús yàalàaca mecuní cachàiníri iyú. Yá mecuní ichàbacawa uícha. Yáta umichàacawa, yá udàbaca umànica nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

⁴⁰ Néese idècunitàacá èeri iwàlùacawa, yá macáita idènièyéica cáuláiquéeyéi néenánáíwa natéca nía Jesús yàatalé. Natéca néenánáíwa idènièyéica macái uláicái ìiwitáaná. Jesús imàacaca icáapiwa nàwali macáita, yá ichùnìaca nía. ⁴¹ Demonionái nàacawa nacái manùbéeyéi cáuláiquéeyéi fícha. Yá demonionái náimaca néemíánicawa cachàini:

—¡Píacata yái Dios ìirica! —náimaca. Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú, níai demonioca, càmita ibatàa natàaníca, náalíacáináwa ìwali Mesíascani, yái judío icuèrinápíná Dios ibànuèrica nalí.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

⁴² Amalácaalíté nawicáu àniwa, Jesús imusúacatéwa yàcalé ìricuíse, yá yàacawa canácatalé wenàiwica. Néese madécaná wenàiwica icutácani. Yá nàanàaca yàatalé. Càmita nawàwa namàacaca yàacawa náícha. ⁴³ Quéwa Jesús ìimaca nalí:

—Iwàwacutá nucàlidaca nalí cayábéeri tàacáisi áibanái ìyacàle néenibàa nacái, yái tàacáisi ìiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa, Dioscáiná

ibànùaca núa numànicaténá càì —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Càité Jesús yàaca icàlidaca yái tàacáisica judíonái yéewáidacàlu irìcubàa, iyéeyéica Judea yàasu cáli finata.

La pesca milagrosa

5 Aiba èerité Jesús ibàlùacawa Genesaret icalisaniná yàasu càina finatalé, áibaalí íipidenéeri Galilea icalisaniná. Madécaná wenàiwica nàyaca néré nawàwacáiná néemiaca Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. Máiní manùbaca wenàiwica, yá nacàbadàayacacawa Jesús iwéré. ² Néese Jesús iicáca pucháiba barca mawiénita iríwa càina finatalé. Canáca wenàiwica barca irìcu namusúacáinátéwa barca irìcuíse níái asianái íibèeyéica cubái, náibacaténá nàasu chinchorrowa. ³ Jesús iwàlùacawa barca irìculé, Simón yàasu barcaca. Néese isutáca Simón fícha wawàsi iwesíánápiná barca àanama fícha. Néese Jesús yáawinacawa barca irìcu, yá yéewáidaca wenàiwica barca irìcuíse. ⁴ Néese idécanáamité yéewáidaca nía, yá Jesús íimaca Simón irí:

—Piwesía barca depuífwacatalé calisa. Piúcacué pìasu chinchorrowa píibàacaténá cubái —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, wadéca wacamáaca táiyápinama, canácata weedéeri, quéwa píalàacáiná núa, íná nuchùuliaca náucaca chinchorro àniwa —íimaca yái Simónca.

⁶ Néese idécanáami namànica càide iyúwa Jesús íimáaná nalí, yá náibàaca madécaná cubái. Nàasu chinchorro icacanácawa yàacawa. ⁷ Iná náucaca nacáapiwa namáidacaténá nàacawéeyéináwa iyéeyéica áiba barca irìcu nàacaténá nayúudàaca nía. Néese nàanàaca Simónnái yàatalé, yá napuníadaca pucháibanama nàasu barcawa cubái iyú àta nawàwacataléta napulùnacawa cubái iyú, níái barcaca. ⁸ Quéwa Simón Pedro iicácáiná madécaná cubái, yá cáaluca íináidacawa ibáyawaná ìwalísewa, yá ibàlùacawa yùulùì iyúwa yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

—¡Iwàwacutá piacawa nuícha, Nuíwacali, cabáyawanácáiná núa! —íimaca yái Simón Pedroca.

⁹ Càica Simón íimaca Jesús irí cáalucáiná Simón ibáyawaná ìwalísewa, yáalfacáináwa Jesús idèniaca Dios ííwitáise. Cáaluca nacái níái Simón Pedro yáapichéeyéica, naicácáiná madécaná cubái needéeyéica. ¹⁰ Cáaluca nacái Simón imanùbacanáica nabáyawaná ìwalísewa níái íipidenéeyéica Santiago, Juan nacái, níái Zebedeo yéenibeca, náalfacáináwa Jesús idèniaca Dios ííwitáise. Quéwa Jesús íimaca Simón irí:

—Píca cáalu pía nuícha. Pidéca peedáca cubái. Siúcáise de quéwa pìwacáidapíná nulfíwa wenàiwicanái yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Iná natéca nàasu barcawa cáli iwéré. Yá namàacaca macáita nàasuwa, yá nàacawa Jesús yáapicha, yéewacaténá yéewáidacaléca nía.

Jesús sana a un leproso

¹² Aiba èerité, Jesús iyacaté áiba yàcalé irìcu, néese asíali yàanàaca néré cacháunéeri íimami lepra iyú. Iicáca Jesús, yá yúuwàa iríacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúlulécánaca Jesús iicácani. Yá isutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata:

—Nuíwacali, núalíacawa píalimá pichùniaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùniaca núa —íimaca yái asialica. ¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali. Yá Jesús íimaca írí:

—Nuwàwaca nuchùniaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. ¹⁴ Néese Jesús ichùuliacani. Íimaca írí:

—Picá picàlida áibanái írini nuchùnianá pía. Néese piawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulièricaté wenàiwica namàacáanápíná Dios írí ofrenda iyú nachùniacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáalíacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Quéwa éwita Jesús ichùuliacáanítani càì, càicáaníta manùbéeyéi wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata macái wenàiwica írí. Yá madécana wenàiwica nàwacáidáyacacawa néemiacaaténá Jesús itàacái, ichùniacaaténá nía nacái. ¹⁶ Quéwa áibaalíté Jesús yàacawa méetàuculé wenàiwicanái íicha isutácaténá yáawawa Dios íicha.

Jesús sana a un paralítico

¹⁷ Aiba èerité Jesús yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu nàanàacaté néré, madécana yàcalé mìnanaí nacái iyéeyéicaté Galilea yàasu cáli íinata, Judea yàasu cáli íinata nacái. Aibanái nàanàaca Jerusalén iyacàlená néese nacái. Náawinacatéwa néré Jesús yéewáidacatalé wenàiwicanái. Yá Jesús ichùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica Dios ííwitaíse cachàiníri iyú. ¹⁸ Néese áibanái asianái nàanàaca néré itéeyéica máapinéeri asiali irièricawa yàalubái íinatawa iiméerica íinata. Nawàwa natéca asiali capíi írìculé, naliadacaténáni Jesús íipunita, Jesús ichùniacaaténáni. ¹⁹ Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa Jesús yàatalépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré. Iná náiríacawa escalera ìwalibàa capíi íinalaté, sàabadéeri, canéeri ipùata chènuniré. Néese nawatàaca capíi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicuadaca cáuláiquéeri asiali yàalubái íinatawa yéenúlusi ìwali Jesús yàatalé, nàacuésemi macáita wenàiwica iyéeyéica néeni. ²⁰ Jesús yáalíacawa náiwitaíse manuíca náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnianápináni, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri írí:

—Pífa, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

²¹ Néese níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, nía nacái fariseonái nadàbaca náináidacawa. Náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicuísewa: “¿Cáná yéewa itàaní càì yái asiali Jesúsca? Itàaníca iyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáináta asiali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cayábacaténá náapicha Dios. Abéerita Dios yáaliméeri imànica càì”, càì náimaca náináidacawa nalíwa. ²² Quéwa Jesús yáalíacawa náináidáanácawa. Yá isutáca yéemiawa nía:

—¿Cánacué píináidawa càì? ²³ Máiní màulenáca wáimaca máapinéeri írí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáisí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní càulenáca wáimaca máapinéeri írí: ‘Pimichàawa, píipina’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisí wadécaalí wachùniacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ²⁴ Iná núa, asiali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píalíacaténácuéwa

Dios idéca ichùuliaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná fícha cháí èeri irícu cayábacaténá náapicha Dios —íimaca nalí yái Jesúsca. Néeseca Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, núuma pirí, pimichàawa, peedá pialubáiwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Yáta yái asíalica imichàacawa nàacuésemi, yá yeedáca yàalubáiwa irièricatéwa finata, néese yàacawa icapèe nérépináwa, casíimáiri iyú, yàaca Dios irí cayábéeri idècunitàacá yèepunícawa. ²⁶ Macáita iyéeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Cáaluca nacái náináidacawa, yá náimaca:

—Siüca èeri wadéca waicáca cayábéeri wawàsi Dios imànírica càníricáwaca waicá quéechacáwa —náimaca.

Jesús llama a Leví

²⁷ Néesetécáwa Jesús imusúacawa capíi irícuíse. Yá iicáca asíali íipidenéeri Leví, yeedéericaté plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Yái Leví yáawinéericawa aléera yeedácatálécaté plata wenàiwica íicha. Néese Jesús íimaca irí:

—Aqualé, pìawa núapicha yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yái Leví imàacaca yàasuwa macáita, yá imichàacawa, yàacawa Jesús yáapicha.

²⁹ Néese Leví ichùuliaca yàasu wenàiwicanáiwa nachanàacaténá manùba yàacàsi icapèe irícu. Imáidaca yàataléwa Jesús iyáacaténá iyáacaléwa Leví yáapicha, Leví iwàwacáiná yàaca Jesús íimiétacaná. Leví imáida nacái manùbéeyéi yeedéeyéi plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Aibanái nacái nayáaca nayáacaléwa náapicha néré. ³⁰ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu natàaníca báawéeri iyú Jesús yéewáidacalénái ìwali. Yá náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué piyáa piyáacaléwa náapicha, níai cabáyawanéeyéica, náapicha nacái níai yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca.

³¹ Quéwa Jesús íimaca fariseonái irí:

—Péemiacué comparación: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutáca abéeri ichùnièripiná nía. ³² Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri fícha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéicawa cabáyawanáca, nawènúadáanápíná náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Iná yéewa cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níai cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

³³ Néese fariseonái nasutáca néemíawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái wéewáidacaléca, wía fariseoca, namàacaca náichawa nayáacaléwa manùba yàawiría nasutácaténá Dios fícha

manuísíwata. ¿Cáná càmita péewáidacalénái namàni càì? Nayáaca nayáacaléwa mamáalàacata —náimaca. ³⁴ Jesús fímaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asiali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyínáwa asianái naicátaténá icásàacawa casíimáiri iyú. Càmita nawàwa namàacaca náichawa nayáacaléwa idècunitàacá iyaca náapicha, yái nàacawéeriná imànfír-ica matrimonio, casíimáicáiná nawàwa. ³⁵ Quéwa áiba èeriwa, áibanái itépiná náichawani. Néenialípiná namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénái, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa —fímaca yái Jesúsca.

³⁶ Jesús icàlidaca nalí nacái áiba comparación yéewáidacaténá nía:

—Càmita wadalúa wáluma yéemami wàlisài bàlesi fícha wachanàidacaténá iyú éwisàimi bàlesita. Wamànicaalí càì, yásí báawaca wamànica wàlisài bàles-imi. Yá nacái wàlisài yéemami càmita abédanama éwisàimi bàlesi yáapichani. ³⁷ Péemiacué áiba comparación: Càmita wàucùca wàlisài uva ituní éwisàimi fímamisi iriculé yácáiná wàlisài uva ituní idàbaca isàacawa dàchidàchiwaca inànicubàa, yásí éwisàimi fímamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Wamànicaalí càì, yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, fímamisi nacái. ³⁸ Iná iwàwacutá wàucùca wàlisài uva ituní wàlisài fímamisi iriculé. Càita nacái níai nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya piasu bàaluisàimi tàacáisi iwali, píacué fariseoca. ³⁹ Aiba wawàsi nacái, péemiacué comparación: Idé-canáami wenàiwica líraca éwisàimi uva ituní ipuíri, yá càmita iwàwa líraca wàlisài uva ituní càimírira ipuí fímacáiná: ‘Cayábéeri yáwanái yái ipuírica’, càì fímaca. Càita nacái píacué: Piyacáinácué éwisàimi tàacáisi iwali, iná piyúunáidacuéca cayábéeri-cani wàlisài tàacáisi fícha. Iná càmitacué piwàwa peebáidaca yái nutàacái wàlisàica —fímaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

6 Néeseté áiba sábadu judíonái nayamáidacatáicawa, Jesús yèepunícawa àya-pulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Yá yéewáidacalénái needáca achúmanamata trigo ituíná nayéeripiná. Yá naquiría trigo ituíná nacáapi iricuwa needácaténá fícha fími nayáacaténáni, yácáiná judío fiwítáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmanamata iyacaná áibanái ibànacale yéená máapicaalí nía. ² Abénaméeyéi fariseo iicáca Jesús yéewáidacalénái imànfíná, yá fariseonái iicàcani iyúwa fibaidacalési. Iná fariseonái fímaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánácué píibaida siùca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ³ Néese Jesús fímaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái iricuise wàawirimi rey David iwali, bàaluité máapicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asianáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu fímamisi firi capíima mabáyawanéeri iriculé, yái israeli-taná isutácatáipiná Dios fícha. Yá David yeedácaté pan namànfiricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapináwa. David iyáaca pan, néese yàaca yáapichéeyéi iyáapináwa nacái, éwita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Dios càmitaté yùuwichàida Davidná, máapicáiná nía, ináté catúulécanaça Dios iicáca nía —fímaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Jesús fímaca fariseonái irí àniwa:

—Dios idéca ichùuliaca núa, núa asiali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, siùca èeri sábadò nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —fímaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁶ Aiba sábadò judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacatéwa néewáidacàalu iriculé, yá idàbaca yéewáidaca nía néré. Iyaca néeni abéeri asiali icáapi yéewápuwáiséeri ituwièricawa fícha. ⁷ Nàyaca nacái néeni abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, áibanái nacái fariseonái. Naicáidaca Jesús irí mamáalàacata naicacaténá asáisi ichùnìacaalípiná asiali, sábadò iricu, nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná iwali, fariseonáicáiná náimacaté fíbidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. ⁸ Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Yá Jesús fímaca asiali irí icáapi ituwièricawa fícha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuéssemi —fímaca yái Jesúsca. Yá asiali imichàa ibàlùacawa. ⁹ Néese Jesús fímaca fariseonái irí:

—Siùcata nusutacué nuémìawa pía: ¿Càinásica Dios ibatàa wamànica siùca èeri sábadò wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái, báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, càmicaalí wéetáidasica wenàiwica? —fímaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese iicáidaca nalí macáita ìyeyéica itéese. Yá néeseica iwènúacawa asiali irí àniwa, yái báawéerica icáapi. Yá Jesús fímaca irí:

—Piducúa picáapiwa —fímaca yái Jesúsca. Yá asiali imànica iyúwa Jesús fímáaná irí. Yáta cayábaca icáapi. ¹¹ Quéwa fariseonái máiní calúaca nía. Nadàbaca nasutáca néemìawa níawáaca càinácaalí náalimáanápínaté namànica Jesús irí.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹² Néenialíté Jesús yàacawa dúli fínatalé. Iyamáacawa néenibàa isutacaténá Dios fícha táiyápinama abéeri catá. ¹³ Amalácanáami yàacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa canánama. Yeedáca nëewíise doce namanùbaca Jesús yéeyéica fípidenápiná apóstolnái. ¹⁴ Níái docéeyéica náipidená cà: Simón, yái asiali Jesús yèerica fípidenápiná nacái Pedro; yá nacái Andrés, yái Simón iméeréerica; Santiago nacái; Juan nacái; Felipe nacái; Bartolomé nacái. ¹⁵ Yá nacái Mateo; Tomás nacái; Santiago nacái, yái Alfeo iirimica; yá nacái Simón, áibaalí fípidenéri celote; ¹⁶ Yá nacái Judas, yái Santiago yéenásàirica; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinacaté Jesús yuuwidenái náibàacaténáténi, nanúawani.

Jesús enseña a mucha gente

¹⁷ Néeseté Jesús iricùacawa dúli fínatáise yéewáidacalénái yáapichawa. Yá iyamáaca ibàlùacawa néeni manacúalibàa. Idéca nàwacáidáyacacawa néré madécaná Jesús yéewáidacaléca áibanái, madécaná nacái wenàiwica yàanèeyéica macái Judea yàasu cáli néese, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi nacái, Tiro iyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón iyacàlená néeséeyéi nacái, níái yàcalé ìyeyéica manuúri úni idùlepi. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nàanàacaté néré néemìacaténá Jesús itàacái, yúucacaténá náicha nacái uláicái. Yáté ichùnìaca nía. ¹⁸ Aibanái nacái yuuwichèeyéicawa demonio idacucáiná náiwitáise, Jesús ichùnìaca nía nacái.

¹⁹ Iná macáita wenàiwica nawàwaca namàacaca nacáapiwa Jesús ìwali ichùnìacáiná nía canánama íiwitáise iyúwa, níái cáuláiquéeyéica.

La felicidad y la infelicidad

²⁰ Néese Jesús iicáidaca yéewáidacalénái iríwa. Yá íimaca nálí:

“Casímáipínacuéca piwàwa, píacué catúulécaneéeyéica, pimàacacáinácué Dios icuàca pía siùcáisede.

²¹ “Casímáipínacuéca nacái píawa, píacué máapíiyéica siùca, Dioscáiná yàapínacué piyáapíná cadénama.

“Casímáipínacuéca nacái píawa, píacué achúméeyéica iwàwa siùca, Dioscáiná imàacapínacué casímáica píawa.

²² “Casímáipínacuéca nacái píawa, báawacaalícué wenàiwica iicáca pía, náuca-caalícué nacái pía náichawa, nacuúsacaalícué pía nacái, natàanícaalícué báawéeri iyú pìwali, peebáidacáinácué nutàacái, núa asìali Dios néeséerica. ²³ Casímáicué piwàwa manuúsiwata, piyanídacuéwa casímáiri iyú namànicaalícué pírí càì, yácáiná Dios imàacapínacué pírí manuúsiwéeri cawèníri pìanàacaalípínacué chènuniré, bàaluitécáiná níái wenàiwica yàawirináimica namànicaté báawéeri nacái profetanái irí, níái Dios yàasu wenàiwica profetanái íibaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué piyáaná”, íimaca yái Jesúsca yéewáidacalénái iríwa.

²⁴ Néese Jesús íimaca áibanái wenàiwica irí: “Quéwa, ¡máinícué piùwichàapínácawa, píacué càasufyéica! Yácáiná Dios yùuwichàidapínacué píawa, néese càmitacué quirínama casímái piwàwa pìasu cawènírimi ìwaliwa, yái pidènièricuéca siùca.

²⁵ “¡Máinícué piùwichàapínácawa, píacué iyéeyéica iyáacaléwa cadénama, mesú-namáicáináta piùwichàapínacué máapicái!

“¡Máinícué piùwichàapínácawa píacué iicáanfiyéica siùca. Aiba èeriwa pícháanpínacuéca achúmacáiná piwàwa!

²⁶ “¡Máinícué piùwichàapínácawa pitàanícáinácué méetàuculéeri tàacáisi ìwali, càmfiri Dios itàacái, íná yéewa macái èeri mìnánái càmfíyéica iwàwa Dios natàanícuéca pìwali cayábéeri iyú. Càité nacái pìawirináimícué itàanícaté cayábéeri iyú áibanái cachìwéeyéi iwicùlidéeyéi ìwali itàanfiyéicasa Dios inùmalícuése, quéwa nachìwáidacaté wenàiwica meedá!”, íimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

²⁷ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Quéwa núumacué nacái pírí píacué yéemièyéica nulí: Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa. Pimàni nacái nálí cayábéeri cawínacaalícué báawéeyéica iicáca pía. ²⁸ Pisutácué nálí Dios íicha imànínápiná nálí cayábéeri, cawínacaalícué ibànuèyéica pìwali chàwicùli. Pisutácué nálí Dios íicha cawínacaalícué icuíséeyéica pía. ²⁹ Aiba inúacaalí pinàni ìwali, pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. Aiba yeedácaalí pícha pìasu ruana nacáiri, pimàaca yeedáca picamisani nacái. ³⁰ Aiba isutácaalí pícha wawàsi, pimàaca íríni; imelùdacaalí pícha pìasu, picá pisutá yèepùadánápiná píríni. ³¹ Pimànicué áibanái irí cayábéeri, càide iyúwacué piwàwáaná namànica pírí cayábéeri.

³² “Cáininacaalícué piicáca níawamita cáininéeyéicuéca iicáca pía, càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, macái èeri mìnánái namànicáiná

càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmítacué máíní cayábéeyéi náicha pía. ³³ Càita nacái pimànicaalícué cayábéeri nálí níawamita imàníyeyéuca pirí cayábéeri, càmítacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái fícha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namàni càì. Iná càmítacué máíní cayábéeyéi náicha pía. ³⁴ Pìacaalícué nacái áibanái ichàba piasuwa níawamita píináidéeyéuca nèepùadánápiná pirí cawènfiri àniwa, càmítacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái fícha macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise nàaca áibanái báawéeyéi ichàba wawàsi needacaténá náicha cawènfiri àniwa. Iná càmítacué máíní cayábéeyéi náicha pía. ³⁵ Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa, pimànicué nacái nálí cayábéeri, piacué nacái nachàba piasuwa, éwita càmicaalí nèepùada píricuéni. Yásí Dios imàacapínacué pirí cawènfiri manuísíwata chènuniré, yá nacái Wáaniri Dios yéenibepínacuéa píawa, yái Wáaniri Dios chènuníseerica, imànírica cayábéeri èeri mìnánái írí, éwita càmícáníta nàaca írí cayábéeri, níái báawéeyéica íiwitáise. ³⁶ Iwàwacutácué catúulécanáca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwacué Wáaniri Dios catúulécanáaná iicáca pía”, íimaca yái Jesúsca.

No juzgar a otros

³⁷ Jesús íimaca yéewáidacalénái íríwa: “Picácué máíní picháawàaca áibanái iináwaná lwali mamáalàacata, néese Dios càmítacué yùuwichàida píawa. Picácué píináidawa piùwichàidánápiná áibanái imàníyeyéica pirí báawéeri, néese Dios càmítacué yùuwichàida píawa. Pimàacacué piwàwawa nabáyawaná fícha, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná fícha. ³⁸ Piacué áibanái írí càinácaalí wawàsi namáapuèrica píicha, yásí Dios yàacuéca píríwa càinácaalí wawàsi pimáapuèrica. Péemiácué comparación: Càide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise ipuníadacaalícué cayába piasu saco ituínási iyú, icusúa nacáicani, icàbadàa nacái nérèni yéewanápiná ipuníadaca saco àta ituínási itúadacatalétawa saco inùma írícúise, càita nacái Dios imànicuéca píríwa cayábéeri manuísíwata. Pimànicaalícué áibanái írí cayábéeri manuísíwata, yásí Dios imànicuéca píríwa cayábéeri àniwa manuísíwata. Quéwa pimànicaalícué áibanái írí cayábéeri achúmèeri meedá, néese Dios imànicuéca nacái pirí cayábéeri achúmáana meedá”, íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús yéewáidaca nía áiba comparación iyú. Yá íimaca nálí: “Matuíri wenàiwica càmita idé itéca áiba matuíri àyapulicubàa, ipíchaná pucháibanama náuwàacawa utàwi írículé. Càita nacái càmítacué yéewa matuíryéica píiwitáise, iwàwacutácáiná péewáidaca wenàiwica matuíryéi íiwitáise náalíacaténá càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacànfiri iyú. ⁴⁰ Cawínacaalícué wenàiwica péewáidéeyéica, càmítacué yéewa cáalíacáica píicha nía, néese idécanáamicué péewáidaca nía, yásí náalíacawa abéerita yái píalíericuécawa. Iná iwàwacutácué máíní cáalíacáica pía yéewacaténá piyúudàaca nía cayába.

⁴¹ “Pía, idènièrica ibáyawaná manuíríwa, picá píináidawa máíní cayábaca pía áiba wenàiwica fícha idènièrica ibáyawanáwa achúmèeri meedá. Péemiácué comparación: Pibáyawaná manuírí càicanide iyúwa manuírí àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí írículé. Néese áiba achúmèeríwanái ibáyawaná càicanide iyúwa achúmèeri imuluísi yúuwàacaalíwa ituí írículé. ⁴² Máinícáiná cabáyawanáca pía manuísíwata, íná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúmèeri meedá. Péemiácué comparación: Manuíri àicu

yúuwàacaalíwa pituí iriculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí iricuísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá càì píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénàsàiri, pimàaca nucàlidaca pirí pibáyawaná ìwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píchawani’, picá càì píimaca irí; pucháibaca píiwitáise piyaca. ¡Pidéca píimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píchawa quéechacáwa yái báawéeri manuíríca pimànírica. Yásí pidéca pialàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná fíchawa achúméeri báawéeri imànírica”, fimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

⁴³ Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Iimaca nalí: “Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idèniaca ìyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idèniaca ìyacanáwa cayábéeri. ⁴⁴ Càita wáalíacawa macái àicu ìwali, waicácaalí ìy-acaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, yá báawéericani. Càmita weedá cayábéeri higuera ìyacaná tuíri fícha. Càmita nacái weedá cayábéeri uva ìyacaná áwa yúuba fícha. ⁴⁵ Càita nacái wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái fiwitáise ìwali nacái: Cayábacaalí wenàiwica fiwitáise, yásí itàaníca cayábéeri tàacáisi iyú, yácáiná fi-witáise cayábéeri ìyaca iwàwalicu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica fiwitáise, yásí itàaníca báawéeri tàacáisi iyú, yácáiná fiwitáise báawéeri ìyaca iwàwalicu. Wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái fiwitáise ìwali wéemlacaalí cainácaalí wawàsi natàaníca ìwali yácáiná nawàwa idéca ipuníacawa iyú, yái cayábéerica, càmicaalí nacái, yá báawéerica meedáni. Iná iwàwacutácué cayábéeri píiwitáise piwàwalicuísewa, yéewanápínácué péewáidaca wenàiwicanái báisiiri tàacáisi iyú”, fimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

⁴⁶ Jesús fimaca: “Canéeri iwèni meedá píimáanáciuca nùwali ‘Wáiwacali’, càmi-caalícaáwa pimànicué càide iyúwa núumáaná pirí. ⁴⁷ Siúcade nucàlidacué pirí comparación píalíacaténáwa cainácaalí wenàiwica ìyaca yeebáidéerica nulí, yéemièrica nacái nutàacái, imànírica nacái càide iyúwa nuchùullianáni. ⁴⁸ Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa asiali imànírica capíi. Quéechacáwa fíca depuíwalé. Yá asiali yàanàaca manuírí ìba ìyéerica depuíwalé cáli iricu, ibàlùadacaténá icapèewa fínata. Idécanáami imànica icapèewa ìba fínata, yá inanába yéesacawa. Yái yé-sacái yàacawa cachàiníri iyú asiali icapèe ìwali. Càmita idé quéwa yéesacái icusúadaca capíi, asiali imànicáináté dàalawaca icapèewa. Càide iyúwa capíi ibàlù-caalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadènìapíná nacáucawa càmfíri imáalàawa. ⁴⁹ Aiba wenàiwica quéwa yéemiacaalí nutàacái, néese càmita imàni càide iyúwa núumáaná irí. Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa wenàiwica imànírica icapèewa cáli fínata, canéeri irí ìba ibàlùèripináwa fínata, yái capíica. Inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníri iyú capíi ìwali. Yá caquialéta capíi yúuwàacawa, imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capíi imáalàanáwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmfíyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmfíri imáalàawa”, fimaca yái Jesúsca.

Jesús sana al criado de un oficial romano

7 Idécanáamité Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté yàacawa Capernaum ìy-acàlená néré. ² Iyaca néré abéeri romanonái yàasu úwi fiwacaliná, idènièrica yàasu wenàiwicawa cáininéerica iicáca. Cálulíacaca úwi fiwacaliná yàasu wenà-

wica, iwàwéeri yéetácawa fiwacali fichawa. ³ Néese úwi fiwacaliná yéemìaca Jesús iináwaná ìwali ichùniáná wenàiwica, yá ibànùaca abénaméeyéi judío fiwacanánái nasutácáténá Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanàanápíná ichùniaca yàasu wenàiwica. ⁴⁻⁵ Néese judío fiwacanánái nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca íicha wawàsi manuísíwata, náimaca Jesús irí:

—Cayábaca piyùudàacani, yàara úwi fiwacalináca, cáininácáiná iicáca wía judíoca. Ipáyaidacáináténi namànicaténá walí wàasu wéewáidacàalu —náimaca.

⁶ Néese Jesús yàacawa náapicha, quéwa mawiénicaalíté Jesús ìyaca úwi fiwacaliná icapèe irí, yá úwi fiwacaliná ibànùaca yàacawéeyéináwa náimacaténá Jesús irí: “Nuíwacali, càmita nuwàwa nusàiwicaca pírí wawàsi, canácáiná yéewaná nuedáca pía nùataléwa máinícáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. ⁷ Báica nuicáca núawawa piwéré, íná càmitaté nua nucutáca pía, máinícáiná cayábéerica nuícha pía. Pichùuliacaíta ichùniánápínáwa yái nùasu wenàiwicaca, yásí ichùniacawa. ⁸ Nùalíacawa píalimá pichùniacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulia nacái núa. Núa nacái nuchùulia nùasu úwináíwa. Nuchùuliacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùuliacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànífinápíná áiba wawàsi, yáta imànicani. Íná yéewa núalíacawa píalimá pichùniacani nacái pitàacái iyúwa yái nùasu wenàiwicaca”, fimaca yái úwi fiwacalináca.

⁹ Yá cayábaca Jesús fináidacawa yéemìaca úwi fiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá fimaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yáamíise.

—Péemiacué cayába, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéenápínáta, càmitàacá nùanàa càiri —fimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese níái wenàiwicaca úwi fiwacaliná ibànuyéicaté nèepùacawa úwi fiwacaliná icapèe néré, yá nàanàaca yàasu wenàiwica idééná cayábacani.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Néeseté àniwa, Jesús yàacawa Naín ìyacàlená nérépiná. Yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa, madécaná nacái áibanái wenàiwica yáapicha. ¹² Jesús ìyacaalíté mawiénita yàcalé irí, yá iicáca manùba wenàiwica namusúacawa ìpunita yàcalé irícuíse. Nawáacutáida nàacawa yéetéerimiwa. Nàacawa nabàliacaténáni. Yácata abéerita uirica úái yáatúaca inìrimi yéetéechúamicawa íicha. Madécaná wenàiwica namusúacawa yàcalé irícuíse nacái nàacawéeridacaténá úa. ¹³ Yá Wáiwacali iicáca uíchááníca, yá catúulécanáca iicáca úa. Yá fimaca ulí:

—Picá píicháaní —fimaca ulí yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús yàacawa nàatalé, níái itéeyéica yéetéerimiwa. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yàalubái ìwali, chéecáisi irìeriwa íinata. Yá wenàiwicanái nayamáa nabàlùacawa. Yá néese Jesús fimaca yéetéerimi iríwa:

—Pía ùuculiirica, núuma pírí: ¡Pimichàawa! —fimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái ùuculiirica imichàa yáawinacawa, cáuca àniwani. Yá idàbaca itàaníca àniwa. Néese Jesús itéca ùuculiiri yáatúa yàataléwa yèepùadacaténá ulí àniwani.

¹⁶ Macáita naicáca cáucani, yá cáaluca nía, náalíacáináwa Jesús idèniaca Dios íi-witáise cachàiníiri. Yá nàaca Dios irí cayábéeri. Náimaca nalíwáaca:

—Idéca yàanàaca wàatalé cachàiníiri profeta icàlídéerica Dios itàacái —náimaca Jesús ìwali. Yá náimaca nacái:

—Dios idéca yàanàaca yàacawéeridacaténá wía —náimaca.

¹⁷ Néese macáita ìyéeyéica Judea yàasu cáli ìinata, nía nacái ìyéeyéica áiba yàcalé irìcu mawíenfiyéica néemiaca Jesús iináwaná ìwali, icáucàidacaté yéetéerimiwa.

Los enviados de Juan el Bautista

¹⁸ Juan el Bautista ìyacaté mamáalàacata presoíyéi ibànalìcu. Néese yéewáidacalénái nacàlidaca irí macáita yái Jesús imànìirica. Yáté Juan imáidaca pucháiba yéewáidacaléwa. ¹⁹ Juan ibànùaca nía Jesús yàatalépiná nasutácáténá néemiawa Jesús asáisí báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànùèripinacaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yání, yá iwàwacutá nacùaca áiba yàanàaca. ²⁰ Níai Juan ibànùeyéica nàacatéwa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista ibànùaca wía wasutácáténá wéemiawa pía, asáisí Dios néeséericaalí pía, yái iwàwacutéericaté yàanàpináca, quéwa càmicaalí píani, ¿iwàwacutásica wacùaca áiba yàanàaca? —náimaca.

²¹ Idécanáamité Jesús yéemiaca natàacái, yáta èerica Jesús ichùnìaca madécaná cáuláiquéeyéi nàuwichàacái fìchawa, idècunitàacá Juan yéewáidacalénái ìyaca néré. Jesús yúucaca demonio abénaméeyéi wenàiwica fìcha. Imàaca nacái manùbéeyéi matuíyéi iicáidaca nacái. ²² Néese Jesús ìimaca nalí níai Juan ibànùeyéica:

—Pèepùacué picàlidaca Juan iríni pidéénácuéca piicáca, péemiaca nacái. Picàlidacué iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàipínáníca, cacháunéeyéimi ìimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái fìcha, màuwíiyéimi nacái nadéca néemiaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi fìcha, catúulécanéeyéi nacái nadéca néemiaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fìcha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacáténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ²³ ¿Casímáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nulí mamáalàacata! —ìimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús fìcha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús ìimaca: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica ìyéericaté manacúali yùucubàa cànánàwàiri, yáara Juanca. Càmfíritaté machawàaca ìíwítáise yái asiali piiquéericatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ²⁵ ¿Cànásicué piicá néré bàaluité? Càmfíritaté asiali cawènfiri ibàle yái piiquéericatécué. Píalíacuéwa cawinácaalí cawènfíyéica ibàle, ìyéeyéica nacái càasufrí iyú, nàyaca cayábéeri capii irìcu càide iyúwa reynái yáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ²⁶ Bàaluité piacuécawa manacúali yùuculé cànánàwàiri piicáténáté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníri cachànica áibanái profeta fìcha canánama. ²⁷ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté ìwali tàacáisi Dios inùmaliçuise. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios ìméericaté Iiri iríwa. Dios ìimacaté:

‘Nuchùuliapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáiwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacáténá wenàiwica nachùnlanápiná náiwítáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’,

ìimacaté yái Diosca. ²⁸ Péemiacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníri Juan fìcha nèewíse macái wenàiwica imusuéyicawa inanái fìcha. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siùcáisede, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínaca nía Juan fìcha, éwita càmicáaníta máiní cachànica nía Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²⁹ “Manùbéeyéi wenàiwica yéemièyéicaté Juan itàacái, abénaméeyéi nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno írípiná, nawènúadacaté náiwitáisewa nabáyawaná íichawa, yá namàacaca Juan ibautizáca nía. Càité náasáidaca náalíacawa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú. ³⁰ Quéwa fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, càmítaté namàaca Juan ibautizáca nía, càmícáináté nawènúada náiwitáisewa Dios írípiná. Càité caná iwèni meedá naicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica nalí.

³¹ “Nucàlidacué pírí càiná píiwitáise, píacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. ³² Péemiàcué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àya-pulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi írìwa, ‘Wadéca wapùliacuéca pírí íwa, quéwa càmítacué pilabàa; néese wadéca wacántàaca píricué canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeyéimiwa iwali, quéwa càmítacué pícháaní’, càì náimaca. ³³ Càita nacái pimànicuéca. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacacaté íichawa iyáacaléwa isutácaténá Dios íicha manuísíwata, càmíta nacái iira uva ituní. Quéwa pímacuéca Juan iwali demoniosa iyaca iwàwallicu. ³⁴ Siùca nudéca nùanàaca, núa asìali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuira nacái uva ituní. Néese pímacuéca nùwali camùnírìcaca núa, cáanáirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casímáicaca nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno írípiná. Càita pímacuéca nùwali càmícáinacué piwàwa peebáidaca nutàacái. ³⁵ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi nutàacái nacái, náasáidaca Dios imàacaca cáalíacáica nía báisiiri iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Abéeri fariseo íipidenéeri Simón imáidaca yàataléwa Jesús iyáanápíná iyáacaléwa yáapicha, íná Jesús yàacawa fariseo icapèe írìculé, yá yáawinacawa iyáacaténá iyáacaléwa. ³⁷ Néese inanái ùanàaca néré, iyéechúa yàcalé írìcu, iiméechúacaté nacái asianái yáapicha plata ìwalínápíná. Uémíacaté Jesús iináwaná iwali iwàlùanàwa fariseo icapèe írìculé iyáacaténá iyáacaléwa. Iná ùanàaca néré utéca catùu ucáapi írìcuwa, abéechúa catùu cawènfíchúa alabastro icatùalená, ipuniéchéuwa perfume pumèníiri isàni iyú. ³⁸ Uícháaníca ùacawa ubáyawaná iwaliwa, yá ùacawa Jesús yàatalé. Uawinacawa mawiénita yàabàli írì. Néese udàbaca ufbaca Jesús yàabàli utuíyáa iyúwa. Néese uchuidaca yàabàli ufwita ibáiná iyúwa, usùsùaca nacái Jesús yàabàli càide iyúwaté judío íiwitáise nàanáté náiwacali icàaluínínáwa. Néese ùucùaca perfume pumènírìcaca isàni yàabàli iwali. ³⁹ Néese yái fariseo imáidéerica yàataléwa Jesús, iicácáiná inanái imànírìcaca Jesús írì, íná fariseo íimaca íináidacawa írìwa iwàwallicúsewa: “Báisícaalí profetasíwa yái asìalitá, yá yáalíacawa càinácaalí ufwitáisetá úái imàaquéechúaca icáapiwa iwali, úái imàníichúaca ibáyawanàwa”, íimaca íináidacawa írìwa yái fariseo Simónca. Quéwa Jesús yáalíacawa Simón íináidáanàwa iwàwallicúsewa. ⁴⁰ Iná Jesús íimaca fariseo írì:

—Simón, nuwàwaca nucàlidaca pírí wawàsi —íimaca yái Jesúsca. Néese fariseo íimaca:

—Picàlida nulíni, pía yéewáidéerica wenàiwica —íimaca yái fariseoca.

^{41–42} Néese Jesús íimaca fariseo írì:

—Péemia comparación. Iyacaté asiali yèerica plata áibanái ichàba malééná èeripiná. Néesetécáwa iwàwacutá nèepùadaca irí àniwani. Nàyacaté pucháiba asianái imawènièyéica fícha plata. Abéeri imawèniaca fícha quinientos namanùbaca denario. Aiba imawèniaca fícha cincuenta namanùbaca denario. Càmicáiná náal-imá napáyaidaca náichawa yái namawèniacálecawa, íná catúulécánaca iicáca nía, yá imàacaca iwàwawa namawèniacále fícha, yéewacaténá càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawani. Picàlida nulíni, Simón, ¿cawiná náicha cáininéeripiná yáwanái iicáca asiali yèerica wenàiwica ichàba plata? —fímaca yái Jesúsca. ⁴³ Néese Simón fímaca Jesús irí:

—Cawàwanáta yàara asiali imawènièricaté fícha manùba plata fícha áiba asiali imawènièricaté. Yácata cáininéerica yáwanái iicàcani, cawàwanáta —fímaca yái Simónca. Néese Jesús fímaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani —fímaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Néese Jesús iwènúacawa, iicáca upualé, úái inanáica, yá fímaca Simón irí:

—¿Piicásica úái inanáica? Nudéca nùanàaca pìatalé picapèe iriculé, quéwa càmita pité nulí únì nufbacaténá nùabàliwa, néese úái inanáica udéca ufbaca nùabàli utuíyáa iyúwa, yá uchuidacani ufwita ibáiná iyúwa. ⁴⁵ Càmita pisùsua nunàni ìwali pitàidacaténá cayába núa càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca; quéwa úái inanáica, nudécanáami nuwàlùacawa capli iriculé, càmita uyamáida usùsùaca nùabàli ùacaténá nucàaluíniná, càide iyúwa judío fiwitáise iyáaná. ⁴⁶ Càmita piùcùu mawèniiri olivo isééná nufwita ìwali píasáidacaténá casíimáica piicáca núa càide iyúwa judío fiwitáise iyáaná; quéwa úái inanáica udéca ùucùaca cawèniiri perfume pumèniiri isàni nùabàli ìwali. ⁴⁷ Iná núuma pírì nudéca numàacaca nuwàwawa ubáyawaná fícha, yái ubáyawanáca manuírìca, máinicáiná cáinináca uicáca núa; quéwa pía iyúunáidéerica càmita máiní cabáyawanáca càmita máiní cáinináca piicáca núa —fímaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús fímaca ulí úái inanáica:

—Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná fícha cayábacaténá píapicha Dios —fímaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese áibanái wenàiwica fariseo imáidéeyéica néré, nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—Càmíirita Dios yái, íná canéerica iwèni meedá imàacáanácasa iwàwawa ubáyawaná fícha —náimaca náináidacawa nalíwa. ⁵⁰ Quéwa Jesús fímaca ulí, úái inanáica:

—Nudéca nuwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, peebáidacáiná nulí. Píawa matufbanáita —fímaca yái Jesúsca.

Mujeres que ayudaban a Jesús

8 Néeseté Jesús yàaca ipáchiaca yèepunícawa yàcalé manùbéeri iriculé, manuírì yàcalé, pùubéeri nacái. Yá icàlidaca nalí Dios itàacái cayábéeri náalíacaténátéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Níái doce namanùbaca apóstolca nàacawa Jesús yáapicha. ² Abénaméeyéi inanái nàacawa náapicha nacái, Jesús yúuquéeyéica fícha demonio, uláicái nacái. Abéechúa néená ípidenéechúa María Magdalena, úái Jesús yúuquéechúacaté fícha siete namanùbaca demonio. ³ Uacawa náapicha nacái Cuza yàacawéetúa ípidenéechúa Juana. Uacawéeri Cuza ichùuliaca rey Herodes yàasu wenàiwica íibaidéeyéica Herodes icapèericu; áiba inanái ípidenéechúa Susana ùacawéeridaca nía nacái; áibanái nacái manùbéeyéi inanái nàacawa náapicha nayúudàacaténá nía nàasu iyúwa.

La parábola del sembrador

⁴ Néeseté manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa naicácaténá Jesús. Namusúacawa mamáalàacata manùba yàcalé néese, yá nàanàaca Jesús yàatalé. Yá Jesús icàlidaca nàlí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nàlí: ⁵ “Péemiacué comparación: Abéeri asiali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabàanáa ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. Abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, néese áibanái wenàiwica nabawàidaca ituínási. Néese màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁶ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli finata íba yèewiré. Néese ituínási ibacácaalíwa, yá yéetácawa chuicáiná cáli. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha. Quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli finata. Idàwinàacanáamiwa, yá idèniaca iyacanáwa manùba. Madécana yéetaná nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca”, càité Jesús yéewáidaca nía. Néese Jesús íimaca nàlí cachàiniíri iyú: “¡Càuwíiyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái!” íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

⁹ Néese Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemiawani càinacaalí íimáaná yái comparaciónca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nàlí: “Dios imàacacué pialíacawa càinacaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa. Nucàlida quéwa áibanái írini comparación iyú, yéewanápiná càmita náalimá náalía néemiacani càinacaalí íimáaná. Ewita naicácaníta yái numànírica, càicácaníta càmita náalía ìwali càinacaalí íimáaná. Ewita néemiacaaníta nutàacái, càicácaníta càmita náalíawa néemiaca càinacaalí íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹¹⁻¹² Jesús íimaca nàlí: “Yácata íimáanáca yái comparaciónca. Yái ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios itàacái. Yá ituínásica yúuwèericawa àyapulicubàa íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yéemiacaalí Dios itàacái, quéwa Satanás yàanàaca imàacaca naimáichaca Dios itàacái ipíchaná neebáidacani, ipíchaná nacái namusúacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. ¹³ Yái ituínásica yúuwèericawa íba yèewiré íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca casímáiri iyúni, quéwa neebáidaca maléená èeri meedáni. Càide iyúwa ituínási ibacácaalíwa, yá idàwinàacawa maléená èeri, néese yéetácawa canácáiná ipíchu cayába cáaléeri, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái. Neebáidaca Dios itàacái maléená èeri. Néese nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios írípíná, neebáidacáiná itàacái, càmicaalí nacái, Satanás yáalimáidacaalí nía namàníinápiná nabáyawanáwa, yásí nacaláacawa Dios itàacái fícha, yá nawènúadaca náiwitáisewa Dios fícha. ¹⁴ Yái ituínásica yúuwèericawa tuíri yèewiré, yácata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemiacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái ìwali, quéwa càmita máiní namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa càmicaalí bànacalé idàwinàawa cayába dàalacáiná tuíri iyaca itéesebàa, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Náináidacawa nawàwawa nàasu ìwaliwa, yái èeri írìcuírica. Náináidacawa nacái plata ìwali meedá càasucaténá nía. Náináidacawa nacái nàwali macái wawàsi isíimáidéeripínaca níawa cháí èeri írìcu. Càide iyúwa bànacalé

idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita càyacanáni, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmfírira quéwa nawàwalicuíséwa, íná càmita máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁵Néese yái ituínásica yúuwèericawa cayábéeri cáli ínata fímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca Dios itàacái tàì fíméeri iyú náiwitáise cayábéeri yáapichawa machìwéeri nacái. Néese namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata cayábéeri iyacanáwa manùba”, fímaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

¹⁶Néese Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú: “Càmita watùcunì lámpara wabàacaténáni yàalusi iriculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa, yái waiméerica ínata. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa yéewacaténá icànaca wenàiwica ìwali iwàluèyéicawa capli iriculé. ¹⁷Yái lámpara fímáanáca càicanide iyúwacué piyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwaca náalíacawa ìwali macáita yái tàacáisi càmfíricáwaca náalíawa ìwali.

¹⁸“Íná péemìacué cayába nutàacái. Píináidacuéwa cayába ìwali yái péemiéericuéca nucàlidaca pirí. Píináidacalícuéwa cayábéeri iyú nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píalíacawa mamáalàacata. Quéwa càmicaalícué píináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí píimáichacuéca nacái àta càinácaalí wawàsi piyúunáidéericuéca píalíacawa ìwali”, fímaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

¹⁹Néeseté Jesús yáatúa yàanàca yàatalé, Jesús yéénánái yáapicha. Càmita quéwa náalimá nawàluacawa capli iriculé manùbacáiná wenàiwica néré. ²⁰Aiba wenàiwica icàlidaca Jesús iríni. Yá fímaca Jesús irí:

—Píatúaca úara ibàlùawa bàacháwáise péenánái yáapicha. Nawàwa naicáca píá —fímaca. ²¹Quéwa Jesús fímaca:

—Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái, imàníiyéica nacái càide iyúwa Dios fímáaná, nuicáca nía càide iyúwa núatúanáíwa, nuénánái nacáíwa —fímaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²²Aiba èerité Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá fímaca nalí:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná fícha —fímaca. Íná nàacawa.

²³Idècunitàacá nachàbacawa calìsa ìwaliabàa, yá Jesús iimáca fíchawa. Yáta manuírí cáuli idàbaca ipùaca nàwali. Yá màladàca idàbaca ipuníadaca barca úni iyú, yá nasawíaca nàacawa. ²⁴Íná nacawáidaca Jesús, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. Néese Jesús imichàaca ibàlùacawa, yá ichùuliaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁵Néesecáwa Jesús fímaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánacué càmita manuí pínáidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca. Quéwa cáaluca nía, náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí nacái. Yá nasutáca néemíawá nía: wáaca:

—¿Cawinásica yái asialica, ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —náimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

²⁶ Atata nàanàcaté abéemàalé Galilea icalisaníná fícha, aléera Gerasa yàasu cáli néré, iyéerica abéemàise Galilea yàasu cáli fícha. ²⁷ Jesús iricùacawa barca iricúise cáli finatalé, yá asiali imusúacawa yàcalé fícha, demonio idacùerica fiwitáise, yá yàacawa Jesús yàatalé. Madécaná camuí yèepunícawa mabàleta yái asialica. Càmita iya capíiricu. Néese iyaca yéetáními icàliculèená yèewibàa. ²⁸ Néese asiali iicáca Jesús, yá ibàlùacawa yùlulú ipùata iyúwa Jesús irí, yá demonio yéemíanicawa asiali isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica nulí wawàsi, pía Jesús, yái Dios chènunfíseeri Iirica! Nusutáca pícha wawàsi, picá piùwichàida núa —íimaca.

²⁹ Isutáca Jesús fícha càì, yácáiná Jesús ichùuliaca iyaca demonio yàanápínáwa asiali fícha. Demonio idacùacaté asiali fiwitáise manùba yàawiría. Yá éwita áibanái idacùacáaníta asiali cadena iyú, icáapi, yàabàli nacái ipíchaná imusúacawa, càicáaníta imàdáidacaté fíchawani yái cadenaca. Yá demonio ipiàdáidaca asiali manacúali yùuculépíná càinàwàiri canácatalé wenàiwica. ³⁰ Néese, Jesús isutáca yéemíawá demonio:

—¿Càiná píipidená? —íimaca yái Jesúsca. Néese demonio íimaca:

—Núpídená Legión, íimáanáca “cawàwanáta cinco mil namanùbaca” —íimaca yái demonioca. Càité íimaca madécanácáiná demonio nawàlùacatéwa iwàwaliculé, yái asialica. ³¹ Néese, demonionái isutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata ipíchaná ichùuliaca nàacawa depuíféeri utàwi iriculé nàuwichàacatalépinácawa. ³² Maw- iénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa dúli iwali. Iná demonionái isutáca Jesús fícha wawàsi imàacáanápíná nawàlùacawa marranonái idèericulé. Yá Jesús imàacaca nàacawa. ³³ Iná demonionái yàacawa asiali fícha. Yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Néese macáita marranonái napiacawa iyúwa máiwitáiseeyéi demonio fiwitáise iyú, nacaláacawa quíratàli finatáise calisa yáaculé. Yá macáita nàisicùmacawa, níái píráica càmfíyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

³⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naicáaalité marranonái yéetánáwa, yá napiacawa, nacàlidaca nalíni yàcalé iricu, nalí nacái áibanái wenàiwica iyéeyéica yàcalé itéese. ³⁵ Néese wenàiwicanái namusúacawa yàcalé fícha naicácaténá nàyaná. Yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicáca asiali demonio yèericatéwa fícha. Yáawinéeriwa Jesús yàabàli néenibàa, cabàleta, cáiwitáisewaca. Yá cáaluca níái yàcalé mìnánáica. ³⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnánái irí Jesús ichùnìacaté asiali demonionái iyéericaté iwàwalicu. ³⁷ Néese macáita Gerasa yàasu cáli néeséeyéi nasutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa náicha, máinícáiná cáaluca naicácani. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yèepùacaténáwa náicha, yéewáidacalénái yáapichawa. ³⁸ Yái asiali demonio yèericatéwa fícha isutáca Jesús fícha

wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. Quéwa Jesús ichùuliacani iyamáanápínáwa. Yá Jesús fímaca írí:

³⁹ —Pèepùawa picapèe néréwa, picàlida péenánái íríwa ìwali yái cayábéerica Dios imàníirica pírí —fímaca yái Jesúsca. Néese, yái asìali yàaca icàlidaca macáita ìyacàle mìnánái íríwani, Jesús imànínáté írí cayábéeri manuísíwata.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

⁴⁰ Néese Jesús idécanáamité ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaníná fícha barca írìcu, yá madécaná wenàiwica itàidacani casímáiri iyú, nacùacáináté Jesús yàanàaca néré. ⁴¹ Néese áiba asìali yàanàaca Jesús yàatalé, ípidenéeri Jairo. Judíonái yéewáidacàalu fíwacalicaní, yái Jairoca. Yá yúuwàa írìacawa in-ùmáawawa Jesús írí yàacaténá Jesús icàaluíníná, yéewanápíná Jesús iicáca ipualé. Yá isutáca Jesús fícha wawàsi manuísíwata yàanápínáwa icapèe néré. ⁴² Jairo idèniacáiná abéechúata fíduwa, idènièchúa doce camuí, iculuéchúawa, iwàwéechúa yéetácawa Jairo fícha. Yá Jesús yàacawa Jaironái yáapicha madécaná wenàiwica yèewi. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ⁴³ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáláicaca úa doce camuí, úíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uucacaté macáita ùasu platawa upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi quéwa canácata yáaliméerité ichùniaca úa. ⁴⁴ Uái inanáica ùacawa Jesús yáamfise mawiénita írí. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. Yáta úíraná iyamáacawa uícha. ⁴⁵ Néese Jesús isutáca yéemíawa níái wenàiwicaca:

—¿Cawíná idunùa nùwali? —fímaca nalí. Yá macáita náimaca càmítasa nadunùa ìwali. Iná Pedronái fímaca Jesús írí:

—Wáiwacali, dàalaca wenàiwica yèeyéicawa wáapicha, nawesíaca nàacawa pía macái pìwálíseta. ¿Cáná pisutáca péemíawa càì? —fímaca yái Pedroca.

⁴⁶ Quéwanáta Jesús fímaca mamáalàacata:

—Aibanáica níara idunùa nùwali. Núalíacawa nuchùnianá wenàiwica núfwitáise iyúwa cawínácaalí idunuèrica nùwali —fímaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese úái inanáica uémíacani, yá úalíacawa càmíta udé ubàacawa uináwanáwa Jesús fícha. Néese ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, yá ubàlùacawa ùului ipùata iyúwa Jesús írí ùacaténá icàaluíníná. Yá ucàlidacani nàacuésesemi macái níái ìyèeyéica néeni cáná yéewa udunùaca Jesús ìwali. Yá ucàlidaca nacái uchùnìanáwa udécanacáita udunùaca ibàle ìwali. ⁴⁸ Néese Jesús fímaca ulí:

—Pía inanáica, pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali. Píawa matufbanáita —fímaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Idècunitàacáwa Jesús icàlidaca inanái írìni, yá áiba wenàiwica yàanàaca nàatalé, itéerica tàacáisi Jairo írí, yái judíonái yéewáidacàalu fíwacalica. Yá asìali fímaca Jairo írí:

—Píidumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama írí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —fímaca. ⁵⁰ Quéwa, Jesús yéemíacani, yá fímaca Jairo írí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata, yásí cayábaca píidu àniwa —fímaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese nàanàacaté Jairo icapèe néré, yá canácata Jesús imàaquéeri iwàlùacawa yáapicha. Níawamicata iwàlùacawa Jesús yáapicha, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, úanirimi nacái, úatúami nacái, úái sùmàu yéetéechúamicawa. ⁵² Nàyaca capíi írìcu madécaná wenàiwica fícháanfiyéica báawanama yéetéechúamiwa fíwítáise,

càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. Quéwa Jesús yáalíacawa icáucàidáanápínaté úa, íná Jesús íimaca nalí:

—Càmita iwàwacutácué pícháanica. Uái mànacàuca, càmfichúata yéetáwa. Uimácáita ùyaca —íimaca yái Jesúsca. ⁵³Néese naicáanica Jesús iquíniná, náalíacáináwa báisícata uétácatéwa. ⁵⁴Néese Jesús íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéechúamicawa. Yá íimaca ulí:

—¡Pífa, mànacàuca, pimichàawa! —íimaca ulí. ⁵⁵Yáta uwàwa cáuri yèepùacawa uíná iriculé àniwa. Yáta upisíaca ubàlùacawa. Néese Jesús ichùuliaca nàaca uyáap-iná. ⁵⁶Néese usèenái náináidacawa naicáidaca ulí manuísíwata naicácáiná cáuca úa, quéwa casíimáica nawàwa manuísíwata. Jesústa quéwa yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái írí icáucàidacaté úa.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

9 Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa níái doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Yá imàaca nalí ichàiniwa náucacatená macái demonio íiwitáaná wenàiwicanái fícha, náucacatená nacái náicha macái uláicái. ²Jesús ibànùaca nía nacàlidacatená wenàiwicanái írí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, nachùnìacatená nacái cáuláiquéeyéi. ³Jesús íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—Picácué peedá piríwa wàlisài àicu, saco nacái, yàacàsi nacái, iwèni nacái. Picácué pité pucháiba bàlesi. ⁴Piacuéwa yàcalé iriculé, néese càirínácaalícué capíi piwàlùawa iriculé, piimácué néenibàata, àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé írìcuíse. ⁵Aibalé càmicaalícué nabatàa piwàlùacawa yàcalé iriculé, néese piacuéwa fícha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli fíchawa naicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, píasáidacatenácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía —íimaca yái Jesúsca.

⁶Néese nàacawa Jesús fícha. Yá nàacawa macái yàcalé. Nacàlidaca nàacawa yái tàacáisica íiméerica Jesús iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Nachùnìaca nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica nacái.

Incertidumbre de Herodes

⁷Néeseté rey Herodes yéemiaca abénaméeyéi wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, macáita nacái Jesús imànírica. Iná càmita Herodes yáalíawa fínáidéerip-ináwa, máiní càulenáca fíchani; abénaméeyéi wenàiwica náimacáiná Jesús ìwali Juan el Bautistamcani, náináidacawa Juanmi icáucàacatéwa. ⁸Aibanái nacái náimaca Jesús ìwali profeta Elíascani, yèepuèricasa yàanàaca àniwa; áibanái nacái náimaca Jesús ìwali bàluisàimi profetanáimi yéénacani, imichèericasawa yéetácáisi fícha. ⁹Quéwa Herodes íimaca:

—Nuchùuliacaté nùasu úwináíwa nawichùanápíná Juan fícha íiwita yéetácaténátéwa. ¿Cawínásica yáara asíalica nuémièrica nacàlidaca ìwali madécana? —íimaca yái Herodesca. Inaté Herodes iwàwa iicáca Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹⁰Néeseté apóstolnái nèepùacawa Jesús yàatalé àniwa, yá nacàlidaca Jesús írí ìwali yái namàníricaté. Néese Jesús itéca nía méetauculé áibanái wenàiwica fícha, Betsaida iyacàlená néré. ¹¹Quéwa madécana wenàiwica yáalíacawa Jesús yàanàaná néré, yá nàacawa yàatalé. Jesús itàidaca nía cayába. Icàlidaca nalí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Ichùnìaca nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica.

¹² Néese táicaca yàacawa, íná yéewáidacalénái doce namanùbaca nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca írí:

—Pichùulìia wenàiwicanái nèepùanápínáwa nacutácaténá naimácatáipíná, nayáa-catáipíná nacái yàcalé iriculé, bànacalé ìyacatalé nacái ìyèeyéica mawiénita. Wày-acáiná cháí canácatái wenàiwicanái iyáapíná —náimaca. ¹³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapíná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca írí:

—Canáa walí nayáapíná. Wadènia cinco namanùbaca pan meedá, pucháiba cubái imidecaná nacái. ¡Càmita wáalimá wàaca wawèniaca nayáapíná, níai madé-canéeyéi wenàiwicaca! —náimaca. ¹⁴ Nàyacáiná néeni cawàwanáta cinco mil namanùbaca asianái. Càmita naputàa inanái, sùmanái nacái. Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—Pichùuliacué náawinacawa cincuantanama nàwacaca náawinacawa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese nachùulìia càì nía, yá macáita náawinacawa. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imidecaná nacái. Yá iicáidaca chènuniré, yàaca Dios írí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadaca nía, yàaca yéewáidacalénái íríwani, yéewacaténá nawacùaca yàacàsi wenàiwicanái írí. ¹⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá needáca doce namanùbaca mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéricawa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹⁸ Aiba èerité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha méetàuculé wenàiwicanái íicha. Yéewáidacalénái nàyaca yáapicha. Yá isutáca yéemiawa nía:

—¿Cáiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese yéewáidacalénái íimaca írí:

—Abénaméeyéi íimaca píwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáuacacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái íimaca nacái píwali bàaluisàimi profetanái yéénacasa pía, imichèericasawa yéetácáisi íicha, níai profetami itàaníyíicaté Dios inùmalicuíse —náimaca. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemiawa nía:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro íimaca írí:

—Píacata yái Mesíasca, yái wacuèrinápíná Dios icàlitéericaté iináwaná ìwali wàawirináimi israelitanái írí, ibànùanápínaté walí wacuèrinápíná —íimaca yái Pedroca. ²¹ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái írí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Ìwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata, núa asìali Dios néeséerica. Yá wenàiwica íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, náucapíná náichawa núa iyúwa canéeri iwèni. Yá nanúapíná núawa, quéwa máisiba èeri iricu nucáucaapínáwa —íimaca yái Jesúsca. ²³ Néese Jesús íimaca nalí macáita wenàiwica ìyèeyéica néré:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, càmita yéewa pimànica abéerita yái piwàwéerica pimànica. Macái èeri imanùbaca iwàwa-cutá matuìbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwa-cutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía. ²⁴ Níacáiná cawinácaalí càmíyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmíri imáalàawa. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniapíná nacáuca càmíri imáalàawa. ²⁵ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa ícaucawa càmíri imáalàawa camicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. ²⁶ Aibacaalí wenàiwica báica icàlidaca cayábéeri nùwali áibanái irí, nutàacái ìwali nacái, càmita núumapíná ìwali nùasu wenàiwicacani, núa asìali Dios néeséerica, nùanàacaalípiná áiba èeriwa cachàiníiri iyú nacamalá irícu, yái Núaniri Dios, nía nacái mabáyawanéeyéi ángel, nucùacaténá macáita èeri mìnánái. ²⁷ Péemíacué cayába, abénaméeyéi péenácué ìyeyéica cháí siùca èeri, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa — fimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁸ Néeseté abéeri semana nataànicadénáami càì, yáté Jesús yàacawa dúli finatalé isutácaténá yáawawa Dios ícha. Máisiba asianái nàacawéeridaca Jesús, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. ²⁹ Idècunitàacá Jesús isutáca Dios ícha, yá mèlumèluwaca inàni icànaca áibata iicacánáwa. Ibàle nacái cabalèeri icànaca, icànéeri mèlumèluwaca. ³⁰ Yá pucháiba asianái namàacaca níawawa apóstolnái iicácaténá nía. Pucháiba nabàlùà nataànica Jesús yáapicha, níacata profeta Moisés, profeta Elías nacái. ³¹ Níái pucháiba asianáica cacamalánáca nía chènuníiséeri camalási iyú. Nataànica nalíwáaca Jesús yáapicha càinácaalí iyú Jesús yùuwichàanápínatéwa, yéetáanápínaté nacáiwa Jerusalén iyacàlená néeni. ³² Ewita cadapùlecáaníta Pedro, nía nacái yàacawéeyéináca, càmitàacá máini naimásiwaca, yá naicáca Jesús icamaláná chènuníiséerica. Naicá nacái níái pucháiba asianáica ibàlùeyéicawa yáapicha. ³³ Néese idécanáamité nàacawa Jesús ícha níái pucháiba asianáica, yá Pedro fimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Siùcata wamànica máisiba capii yáana wawàwalíínápinácué pía, abéeri piasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —fimaca yái Pedroca. Quéwa Pedro càmita fináidawa cayába ipíchawáise itàanica.

³⁴ Yá idècunitàacá Pedro itàanica, yáta acalèe yàanàaca nàatalé. Yá acalèe ibàliaca nía. Cáaluca nía manuísíwata acalèe yèewi, níái Pedronáica. ³⁵ Néese néemiaca Dios itàacái acalèe yèewíse, yá fimaca nalí: “Yácata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemíacué itàacái”, fimaca yái Diosca.

³⁶ Idécanáami néemiaca yái tàacáisica, yá naicáca Jesús ibàlùericawa néenibàa abéerita. Néese masànacata níái Pedronáica. Néenialíté càmíyeyéi icàlida áibanái iríni, yái naiquericaté.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

³⁷ Néeseté mapisáináami àniwa idécanáami nalicuacawa dúli ínatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa náipunitáidacatená Jesús. ³⁸ Yá áiba asiali ìyaca manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Ìimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pimàni nulí cayábéeri, pía piicá nuìri, yácáináta abéerita nuìricani. ³⁹ Demonio idacuaca nuìri íiwitáise, yàaca irí tèwacáimi, yá imàaca yéemíáníacawa, yá itatáidacani àta cacàlicataléta inùmalicuíse. Imàaca nacái nuìri inúadáidaca yáawawa cachàiníiri iyú, càmfíri iwàwa iwasàaca nuìri. ⁴⁰ Nudéca nusutáca péewáidacalénái fícha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri fícha, quéwa càmita náalímá nachùnìacani —íimaca. ⁴¹ Yá Jesús íimaca:

—¡Píacué càmfíyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinacué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapícha quiríta? ¿Càinacué èeri iwàwacutá numànicuéca pírí quiríta? —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús íimaca asiali irí:

—Pianàida cháni, yái píirica —íimaca yái Jesúsca. ⁴² Yái ùuculíiri yàacawa Jesús yàatalé, yá demonio yúucaca ùuculíiri cáli íinatalé itatáidacani. Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú, ichùulíaca demonio yàacawa ùuculíiri fícha. Càita Jesús ichùnìaca yái ùuculíirica, yèepùadacani yáaniri iríwa nacái. ⁴³ Yá macáita ìyeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí idèniacáiná Dios íiwitáise manuíri.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Macáita ìyeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí mamáalàacata, natàaníca nàyaca náapichawáaca ìwali yái Jesús imàníirica, quéwa Jesús itàanícaté yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta wenàiwicanái fícha. Ìimaca nalí:

⁴⁴ —Péemiacué cayábani, picácué piimáichani: Abénaméeyéi wenàiwica pre-sopináca namànica núawa namàacacatená áibanái asianái inúaca núa, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Càmita quéwa náalíca néemiaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica nalí càmicáiná Dios imàaca náalíca néemiaca càinácaalí íimáaná. Yá cáaluca nasutáca Jesús fícha wawàsi icàlidáanápíná nalíni càinácaalí íimáaná.

¿Quién es el más importante?

⁴⁶ Néenialíté Jesús yéewáidacalénái nadàbaca natàaníca náapichawáaca ùuléeri wawàsi iyú, chánacaalí néená máiníiri cachàini áibanái fícha canánama. ⁴⁷ Quéwa Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Yá yeedáca sùmài, yá ibàlùadaca sùmài maw-énita iríwa. ⁴⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pimànicaalí cayábéeri nuípidená ìwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimàníirica sùmài irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri. Càmita pimàni abéerita nulí cayábéeri, néese pimànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèrica núa. Yái péená piiquéricuéca càiride iyúwa càmfíri cachàini náicha canánama càide iyúwa yái sùmàica, yácata Dios iiquéerica càiride iyúwa máiníiri cachàinica náicha canánama níai péenáca. Iná yéewa yái cayábéerica pimàníiricuéca sùmài irí càmfíri cachàini

náicha canánama, yá nuicápiná càinide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulíni, yái cayábéerica —fímaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

⁴⁹ Néese Juan fímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba asiali yúuquéri demonio wenàiwica fícha pípidená iwali fímacáiná pimàacasa càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapícha, íná wadéca wàalàacani cachàinfíri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica fícha —fímaca yái Juanca. ⁵⁰ Néese Jesús fímaca nalí:

—Picácué pichùulia càmfínápiná imàni cayábéeri, macáicáiná càmfíyéica yúuwide imànica wía, nayúudàaca wía —fímaca yái Jesúsca.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Mawiénicaté Jesús yéenáiwana yàanàaca imichàacatáipinátéwa chènuniré, ínaté Jesús fínáidacawa iwàwalicúsewa yàanápínáwa Jerusalén iyacàlená nérépiná.

⁵² Yá ibànùaca ipíchaléwa tàacáisi asianái yáapícha. Yá nawàlùacawa yàcalé iriculé Samaria yàasu cáli íinata nacutátaténá irí naimácatáipiná. ⁵³ Quéwa, báawaca samaritanonái iicáca judíonái íná níai samaritanoca càmita nabatàa Jesús iwàlùacawa nàyacàle iriculé náalfacáináwa Jesús yàanápínátéwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵⁴ Néese Jesús yéewáidacalénái Santiago, Juan nacái néemiacani, yá náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wachùuliaca quichái yúuwàanápínáwa chènuníse nàwali imáalàidacaténá nía càide iyúwaté profeta Elías imáidáanáté quichái yúuwàanápínáwa chènuníse imáalàidacaténáté báawéeyéi wenàiwica? —náimaca.

⁵⁵ Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca nalí, yá yàalàaca nía cachàinfíri iyú. Yá fímaca nalí:

—Càmitacué píináidawa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵⁶ Càmita nuwàwa nuuwichàidaca nía, núa asiali Dios néeséerica, càmicáiná nùanàa numáalàidacaténá wenàiwicanái, néese nùanàaca nuwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha —fímaca yái Jesúsca. Néese nàacawa áiba yàcalé iriculé.

Los que querían seguir a Jesús

⁵⁷ Idècunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, áiba asiali fímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapícha àta alénácaalí piawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —fímaca. ⁵⁸ Jesús fímaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemia comparación: Yàlidunái idèniaca ibànawa, cuípíranái nacái nadèniaca namùlubèwa, nùacata quéwa, yái asiali Dios néeséerica, càmita nudèniaca nuimácatáipínáwa —fímaca yái Jesúsca.

⁵⁹ Néese Jesús fímaca áiba irí:

—Piawa núapícha, iyúwa nuéwáidacalé —fímaca yái Jesúsca. Quéwa yái asiali fímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapíchawa àta núaniri yéetá-catalépinátawa, néese idécanaámi nubàliacani, yásí nùacawa píapícha iyúwa péewáidacalé —fímaca irí. ⁶⁰ Néese Jesús fímaca irí:

—Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawinácaalí iyéeyéica matuñbanáita Dios íicha. Píata quéwa, pia picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí náalífacaténáwa càinàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁶¹ Néese áiba íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé. Quéwa pimàni nulí cayábéeri, pimàacaca nuèpùacawa quéechacáwa nucapèe néréwa, nucàlidacaténá nùanàwa nuénánái iríwa. Yásí nùacawa néese nùacaténáwa píapicha —íimaca irí. ⁶² Néese Jesús íimaca irí:

—Péemia comparación: Aibacaalí idàbaca fibaidaca ibànacale yàalunápináwa, néese íinàidacaalíwa imàníinápiná áiba wawàsi, yá iwènúacawa fibaidacalé fíchawa, yásí canéerica iwèni meedáni yái wenàiwicaca, càmita fibaida machacàníri iyú. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwènuéyécawa nuícha idécánáami nadàbaca náibaidaca nulípiná, canáca yéewanáwa Dios yéenibeca nía, Dios icùacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús envía a los setenta y dos

10 Néeseté Wáiwacali yeedáca yéewáidacalénáíwa áibanái setenta y dos namanùbaca. Yá ibànùaca nía ipíchaléwa pucháibanamata. Yá ibànùaca nía nàacaténáwa macái yàcalé iriculé, wenàiwicanái iyacatái nacái, níái yàcaléca iwàwacutácataléca Jesús ipáchiaca.

² Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemiacué comparación. Càica níade iyúwa bànacalé ituíná yàasu èeri yàanàcaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacale iyacanáwa, quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái. Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápiná yàasu wenàiwicawa fibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá nalí nuináwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nutàacái, yásí wàwacáidaca nía Dios yàasunáipiná, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni. ³ Piacuéwa. Péemiacué cayába áiba comparación: Nubànùacué pía èeri mìnánái yèewiré cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica iicáca Dios. Càicuéca píade nèewi iyúwa ovejanái yéenibe, càmfíyéica yáalimá ipélica caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja yéenibe. ⁴ Picácué pité saco, moneda yàalu nacái, áiba píasu costizapíná nacáíwa. Píacàtétacuéwa, picácué piyamáa pibàlùacawa déecuíri iyú àyapulicubàa pitàanícáténá áibanái yáapicha. ⁵ Piwàlùacuéwa nacapèe iriculé, yá pitàidacué nía quéechacáwa. Càicué píimaca nalíwa: ‘¡Nusutáca Dios íicha imàníinápinácué pírí cayábéeri, piacué iyéeyéica capíi irícu!’ càicué pitàidaca níawa. ⁶ Cayábacaalí náíwítáise níái capíi irícuíyéica, yásí Dios imànica nalíwa cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náíwítáise, néese Dios càmita imànipiná nalí cayábéeri. ⁷ Piimácué nacapèe irícu. Piyáacué nacái piyáacaléwa náapicha àta càirínacaalí yàacàsi nadènièrica nawacùacaténácué píasu, yácáiná cawinácaalí wenàiwica fibaidéerica, iwàwacutá namàacaca yeedáca iríwa fibaidacalé iwèniwa. Picácué pichàbawa áibanái icapèe iriculé, picutácaténácué cayábéeri yáwanái yàacàsi, piyacatáipiná nacái. ⁸ Piacuéwa áiba yàcalé iriculé, needácatalécué nàataléwa pía, yá piyáacué piyáacaléwa náapicha àta càirínacaalícué yàacàsi nèerica piyáapiná. ⁹ Pichùnìacué nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica iyéeyéica néenibàa. Càicué píimaca nalíwa: ‘Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita píricué’, càicué píimaca nalíwa.

¹⁰ Quéwa, pianàacaalícué áiba yàcalé iriculé, néese càmita nawàwa néemiaca pitàacái, pimusúacuéwa capíi iricúise calle iriculé. ¹¹ Yá pímacué nali: ‘¡Càmita wawàwa wàyaca píapichacué, ipíchaná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali nacái! ¡Iná wàacuécawa píicha, wachùpiaca cáli ichùmalé wàabàli íichawa, yái piyacàle yàasu calle ichùmaléca, càide iyúwacué wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, wáasáidacaténácué pirí Dios yùuwichàidáanápínácué píawa! Quéwa péemiacué cayába quiríta, Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué pí-maca naliwa. ¹² Númacué pirí, èeri imáalàacaalípínáwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yási yùuwichàidapíná níawa càmfíyéicué yeedáca yàataléwa pía máini yáwanái Sodoma iyacàlená minanáimi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

¹³ Jesús íimaca: “¡Máinicué piùwichàapínáca, piacué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená iricu, Betsaida iyacàlená iricu nacái! Ewítacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái càmfírira wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íichacuéwa. Piyúnáidacuéca máiniyéica cayábaca pía náicha níara càmfíyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená iricu, Sidón iyacàlená iricu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli íicha. Quéwa càmitaté máini báawaca nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numànfíná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios iripínátá, càmicáináté máini báawéeyéica nía iyúwacué pía, càita nacái nàwalica nabàlesfamiwa báawéeri iicácanáwatá, náawinaca nacáiwa catáli yèewirétá náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná iwaliwatá. ¹⁴ Quéwa áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yási piùwichàapínácuéwa máini cachàiníwanái náicha níara càmfíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená iricu, Sidón iyacàlená iricu nacái, máinicáinácué báawéeyéica náicha pía. ¹⁵ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánáica, piyúnáidacuéca máinípíná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmírita! ¡Néese Dios yúucapínácué píawa iriculé yáara utàwi máiníri depuúwaca, máinícatalé depuúwaca náicha canánama!” càì yàalàaca nía cachàiníri iyú yái Jesúsca, càmicáináté neebáida itàacái.

¹⁶ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Cawinácaalí yeebéeyéicuéca pitàacái, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí neebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí iiquéeyéicuéca pía iyúwa canéeri iwèni, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni nacái. Cawinácaalí iiquéeyéica núa càiride iyúwa canéeri iwèni, Dios iicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí caná iwèni naicáca Dios, yái Dios ibànuèrica núa”, íimaca yái Jesúsca. Néese níái setenta y dos namanùbaca nàaca nacàlidaca Jesús iináwaná iwali wenàiwicanái irí.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Néeseté idécanáami nacàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté Jesús yéewáida-calénái setenta y dos namanùbaca nèepùacawa Jesús yàatalé, casímáica nawàwa manuúfwata. Yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, Dios idéca iyúudàaca wía manuísíwata, imàacacaté nacái demonio yàacawa wenàiwicanái íicha, wachùuliacáináté demonio pípidená ìwali nàanápínáwa wenàiwica íicha! —náimaca. ¹⁸ Jesús íimaca nalfí:

—Núalíacatéwa pimawèniadáanápínacué Satanás, piúccaténacué yàasu demoníai wenàiwica íicha, bàaluitécáiná nuicáca Satanás icaláacawa chènuníse càide iyúwa énu icamaláná icaláanáwa Dios yúucacáináté Satanás chènuníse. ¹⁹ Nudéca nuchàiniadacuéca pía, píalimáanápínacué piipínaca àapi finatabàa, chália finatabàa nacái, canátacué picháuná. Nudéca nuchàiniadacuéca pía pimawèniadáanápíná macáita wàuwidesàiri Satanás ichàini macháunéeri iyú. ²⁰ Quéwa, picácué piyaní-dawa ìwali yái píalimáanáca piúcaca demonio wenàiwica íicha. Néese, piyaní-dacuéwa Dios itànàacáináté pípidená yàasu cuyàluta írìcuwa yái cuyàluta iyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús se alegra

²¹ Yaté Espíritu Santo imàacaca casíimáica Jesús iwàwa manuísíwata. Jesús íimaca Dios írì: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pírí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita iyéeyéica chènuniré, cháí èeri írìcuíyéica nacái. Nùaca pírí cayábéeri pimàacacáiná nalfí píiwitáisewa, níai yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái neebáidáaná, yéewanápiná áibanái èeri mìnanaí iyúunáidéeyéi cáalíacáica, càmita náalimá náalíacawa píiwitáise ìwali. Báisíta, Núaniri, pídéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúsca.

²² Néese Jesús íimaca wenàiwicanái írì: “Núaniri Dios idéca imàacaca núalíacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái lírica. Abéerita núa, yái lírica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, níawamita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáalíaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái lírica”, íimaca yái Jesúsca.

²³ Néesecháwa Jesús iwènúacawa, icàlidaca yéewáidacalénái írìwani, méetàucuta áibanái íicha. Jesús íimaca nalfí: “Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri manuísíwata, imàacacáinacué piicáca yái numànírica. ²⁴ Péemiacué cayába, bàaluité madécaná profetanái, madécaná nacái nacuèrinánái nawàwacaté naicáca yái piiqueéricuéca, quéwa càmitaté naicáni. Nawàwacaté néemiaca yái péemièricuéca, quéwa càmitaté néemiáni”, íimaca yái Jesúsca.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Néese iyacaté abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo írìcu. Yá yàacawa Jesús yàatalé itàanícáténá yáapicha, yáalimáidacaténá iicáwa Jesús. Yá íimaca Jesús írì:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ²⁶ Néese Jesús íimaca írì:

—Pídéca píléeca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse. Picàlidaca nulí càinácaalí íimaca yáara —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yái yéewáidéerica wenàiwica templo írìcu íimaca:

—Yái tàacáisi Moisés itànèericaté, càì íimaca: “Iwàwacutá cáinináca piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalicuísewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái pichàini iyú nacáíwa, macáita píiwitáise iyú nacáíwa. Iwàwacutá nacái cáinináca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, íimaca yái tàacáisi

Moisés itànèericaté —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica. ²⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani. Pimànicaalí mamáalàacata càide iyúwa yái tàacáisica íimáaná, yá pidèniapíná picáucawa càmfíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese quéwa yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu iwàwacaté cayábaca áibanái iicácani, níái áibanái wenàiwicaca iyéeyéica néeni. Iná isutáca yéemiawa Jesús:

—¿Néeni, cawínásica níara áibanái wenàiwicaca iwàwacutéeyéicasa cáinináca nuicáca? —íimaca.

³⁰ Iná Jesús icàlidaca írini comparación iyú. Jesús íimaca irí: “Abéeri asiali judío yàacatéwa àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená fícha yàanàcaténá Jericó iyacàlená néréwa. Néese quéwa abénaméeyéi cayéedéeyéi náibàacani. Yá namelùdaca fícha yàasu macáita, ibàle nacái macáita. Yá nacapèedáidacani báawanama. Yá nàacawa fícha, namàacaca batéwéeri yéetácawa, yái judíoca. ³¹ Néeseacáwa àniwa áiba judíosàiri sacerdote yàanàaca irícu yái àyapuca àniwa. Quéwa idécanacáita iicáca inacáiriwa judíoca, yái asialica máinírica, yá sacerdote ichàbaca yàacawa fícha déecubàata abémàabàa àyapu fícha. ³² Càita nacái áiba judíosàiri levita íibaidéerica templo irícu yàanàaca néré, yá iicácani, yái inacáiricawa judíoca máinírica, néese levita ichàbaca yàacawa abémàabàa àyapu fícha. ³³ Néese áiba asiali Samaria yàasu cáli néeséeri, abéeri néená níái wenàiwicaca judíonái iiquéeyéi iyúwa báawéeyéi, yácata càmfíri judío yàacawa nacái irícubàa yái àyapuca. Yái asialica samaritanosàiri iicáca judío máinírica, yá catúulécanáca iicácani. ³⁴ Yá yàacawa máiníri yàatalé. Yá idèpiaca fícha icháuná olivo iséená iyú, uva ituní iyú nacái, dabé nacáirica. Yá ibàliaca icháuná wáluma iyú. Néese samaritanosàiri imichàidacani ipíra íinataléwa. Yá itécani áiba capíi néré, naimácatáipíná. Yá icùacani táiyápinama. ³⁵ Néese mapisáináami àniwa, yái Samaria yàasu cáli néeséerica ipáyaidaca capíi íiwacali pucháiba moneda dracma iyú, cawèníyéi yáawami plata quírameníri, pucháiba èeri iwènicatáica. Yá samaritanosàiri íimaca capíi íiwacali irí: ‘Picùa cayába yái máinírica. Piúcacaalí plata mamáalàacata fícha yái nuérica píri picùanápínátani, yásí nupáyaidaca pía àniwa yái píuquéerica nùanàcatáipínáta àniwa’, íimaca yái Samaria yàasu cáli néeséerica”, íimaca yái Jesúsca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí yái yéewáidéerica wenàiwica:

—Máisiba asianái iicáca yái máinírica asialica àyapulicubàa. ¿Chánácaalí néená cáinináca iicáca áiba wenàiwica, yái asiali cayéedéeyéi imànírica irí báawéeri? —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yái yéewáidéerica wenàiwica íimaca Jesús irí:

—Yáara asialica iiquéericaté ipualé —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Piawa, pimàni mamáalàacata càita, áibanái irí nacái càmfíyéica péenánái —íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Néeseté Jesús yèepùa yèepunícawa àniwa yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàanàaca áiba yàcalé irículé. Inanái ùyacaté néré íipidenéechúa Marta. Uedáca nía ucapèe irículéwa, ùcaténá nayáapíná uénánái yáapichawa. ³⁹ Marta idèniaca yùuchawa íipidenéechúa María. Uái Mariaca úawinacawa mawiénita Jesús yàabàli irí uèmiàcaténá yéewáidáaná yéewáidacalénáiwa. ⁴⁰ Martata quéwa máiní càu-

lenáca úa, ufbaidacáiná nayáacalé. Máadáíní ufbaidaca nayáapíná. Néese ùacawa Jesús yàatalé. Yá úumaca irí:

—Nuíwacali, ¿cáná pibatàa nùucha umàaca nuíbaidaca nulínáamitawa macáita wayáapíná? Pichùulì uyúudàanápiná núa —úumaca úái Martaca. ⁴¹ Quéwa Jesús fímaca ulí:

—Marta, péemia cayába, ¿cáná máíní maséeca píináidacawa piwàwawa, achúma nacái piwàwa manùba wawàsi ìwalfíse? ⁴² Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeriwa wenàiwicanái irí, yái nutàacáica. Piùcha María udéca uínáidacawa uémianápiná yái nutàacáica, cayábéeri áiba wawàsi fícha canánama. Canácata yáaliméeri yeedáca uíchani —fímaca yái Jesúsca.

Jesús y la oración

11 Aiba èerité Jesús iyaca áibalé, yá isutáca yáawawa Dios fícha. Idécanaámi isutáca Dios fícha, néese abéeri yéewáidacalé fímaca irí:

—Wáiwacali, péewáida wía wasutáanápiná Dios fícha càide iyúwaté Juan el Bautista yéewáidáanaté yéewáidacalénáíwa nasutáanápinaté Dios. ² Jesús fímaca nalí:

—Pisutácué Dios fícha, yá càicué píimaca pisutácawa:

‘Pía, Wáaniri Dios chènunfíseeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíniná. Pimàaca péenáíwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipínáta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnánái namànica càide iyúwa piwàwáaná cháí èeri irìcu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

³ Pía wayáapíná wamáapuèrica èeri imanùbaca.

⁴ Pimàaca piwàwawa wabáyawaná fícha, wíacáiná nacái wamàacaca wawàwawa nabáyawaná fícha cawinácaalí imàníiyéica walí báawéeri. Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás fícha’,

càicué píimaca Dios iríwa”, fímaca yái Jesúsca. ⁵⁻⁶ Jesús fíma nacái yéewáidacalénái iríwa:

—Péemiacué comparación: Aiba asiali idèniaca yàacawéerináwa, yá yàanàaca icapèe néré catá bamuchúami. Yá isutáca fícha mamáalàacata: ‘Pía nùacawéer-iná, pía nuchàba máisiba pan yácáiná áiba nùacawéeríná idéca yàanàaca nupapèe néré, idéca yàacawa déecuise. Canáca nulí nuèripíná iyáapíná’, fímaca irí. ⁷ Néese yái iyéerica capíi irìcu càmita fíma irí: ‘Picá pisàiwica nulí wawàsi. Nudéca nubàliaca capíi inùma. Nuénibe nadéca nacùacawa, waimácaténá íná càmita núalimá numichàacawa nùacaténá pírí quirínamatani’, càmita càì fíma irí. ⁸ Néese núumacué pírí, éwita càmicáaníta imichàaawa yàacaténá iríni yàacawéerínacáanítani, càicáaníta yàaca irí macáita yái imáapuèrica, isutácáiná fícha mamáalàacata cachàiníri iyú. ⁹ Càita nacái núumacué pírí: Pisutácué mamáalàacata Dios fícha, yásí imànicuéca píríwani. Càide iyúwa comparación fímáaná, picutácué mamáalàacatani, yásí pianàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capíi inùma néeni, yásí yàacùacuéca píríwani. ¹⁰ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàapínácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capíi inùma néeni, nàacùaca iríni. Càita nacái cawinácaalí isutéerica mamáalàacata Dios fícha, Dios imànica iríwa càide iyúwa isutáaná.

¹¹ “Péemiacué comparación: Pidèniacaalícué pìiriwa, càmitacué pia irí fba isutácaalí píicha pan iyáapínáwa. Càmitacué pia iyáapíná àapi isutácaalí píicha cubái. ¹² Càmitacué pia iyáapíná chália isutácaalí píicha cawámai yéewé. ¹³ Ewitacué báawéeyéicáaníta fiwitáiseca pía, càicáaníta cáininácuéca piicáca péenibewa, píalimácué nacái píaca nálí cayábéeri wawási. Néeni, ¿càmítasícué píalíawa cayábáaná fiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníiséerica? ¡Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios ibànànapíná nálí Espíritu Santo, cawinácaalí isutéeyéica Dios fíchani! —fímaca yái Jesúsca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

¹⁴ Aiba èerité Jesús yúucaca demonio asíali fícha. Yái demonio matàacáica imànicatè asíali. Néese demonio yàacadénáamiwa asíali fícha, yáta asíali yáalimá itàaníca àniwa. Níái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuúsfwata naicáidaca Jesús irí ìwalfíse yái imànínáca. ¹⁵ Quéwa abénaméeyéi náimaca: “Yái asíali Jesúsca idèniaca Beelzebú fiwitáise, yái demonio fiwacalináca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica fícha Beelzebú fiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

¹⁶ Aibanái nawàwa náalimáidaca naicáwa Jesús asáisi idèniacaalí Dios fiwitáise, íná nasutáca fícha imànínápiná yái càmfíríca wenàiwica idé imànica. ¹⁷ Yá Jesús yáalíacawa náináidáanáwa nawàwáaná náalimáidaca naicáwani. Yá fímaca nálí:

“Péemiacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí fipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, càmita náalimá nàyaca abéeri capíi irícu. ¹⁸ Càita nacái Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini Satanás quirínamatá. Càicuéca núumaca píri píimacáinácué nùwali núucáanása demonio wenàiwica fícha Beelzebú fiwitáise iyú, yái demonio fiwacalináca. ¹⁹ Quéwa picháawàacaalícué nuináwaná ìwali mamáalàacata núucáanása demonio wenàiwica fícha Beelzebú fiwitáise iyú, néese iwàwacutácué picàlidaca nulí cawinácaalí íchàini iyú péewáidacalénácué yúucaca demonio wenàiwica fícha. Píalíacawa càmita náuca demonio Beelzebú fiwitáise iyú. Iná péewáidacalénái nadéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisfíri iyú. ²⁰ Nudéca núucaca demonio wenàiwica fícha Dios fiwitáise iyú. Iná nudéca núasáidacuéca píri Dios icùaná abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa.

^{21–22} “Núucaca demonio wenàiwica fícha núfiwitáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás fícha. Péemiacué comparación: Cachàinicaalí asíali, idèniacaalí cayába icáapisàíwa, yásí icùaca icapèewa cachàinfíri iyú, yàasu nacáiwa iyéerica icapèe irícu, ipíchaná cayéedéeri yàanàaca imelùdacaténá fíchani. Quéwa cawàwanáta áiba asíali yàanàaca cachàinfíríca capíi fiwacali fícha, néese imawèniadaca fíchawa capíi fiwacali, yásí imelùdaca fícha icáapisàimi, yàasumi nacái yàacaténá yáapichéeyéi iríwani. Càita nacái Satanás idacùaca wenàiwica fiwitáise, cachàinfíri iyú ipíchaná namusúacawa fícha. Quéwa núata iwasàaca wenàiwica Satanás fícha cachàinicáiná núa Satanás fícha.

²³ “Píacué càmfíyéica abédanama fiwitáise núapícha, piùwidecuéca pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeràidacaténá wenàiwica Dios fícha meedá”, fímaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

²⁴ Jesús fimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica fícha, yásí demonio iméeràacawa chuiri cáli finata, yá icutáca iyamáacatáipináwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipináwa, néese fimaca fináidacawa íríwa: ‘Nuèpùacawa àniwa nupapèe néréwa yáara wenàiwicaca nùacatáiseocatéwa fícha’, fimaca íríwa yái demonioca. ²⁵ Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiseeri càide iyúwa cayábéeri capli natunuérica, nachùnièrica nacái cayába. ²⁶ Néese demonio yàaca iwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiníyíéi báawaca fícha. Néese macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwaliculé nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica wenàiwica írì báawéeri máiní fícha yái idàbàanéerica demonio imànífiricaté írì quéechacáwa”, fimaca yái Jesúsca.

La felicidad verdadera

²⁷ Idècunitàacá Jesús icàlidaca nalíni, yá abéechúa inanái úumaca cachàiníri iyú: —¡Casíimáica pìwali úara inanáica imàaquéechúacaté pimusúaca piicá èeri, úara idàwinèechúacaté pía! —úumaca. ²⁸ Quéwa Jesús fimaca ulí: —¡Báisíta, quéwa cachàini yáwanái casíimáica uícha nía, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái, namànica nacái càide iyúwa fimáaná! —fimaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

²⁹ Néeseté manùba wenàiwica nàwacáidáyacacawa mamáalàacata Jesús itéese. Yá Jesús idàbaca icàlidaca nalíni: “Báawaca náiwitáise níái wenàiwicaca iyéeyéica siùcade; nasutáca nuícha numànínápiná naicá yái càmfíríca wenàiwica idé imànica. Càmita quéwa numànipiná nalí càiri wawàsi. Numàacacáita naicáca numànínápiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná. ³⁰ Càide iyúwaté Nínive iyacàlená mìnanáimi nàalfanáwa Dios ibànùacaté nàatalé profeta Jonás, càita nacái numàacapiná wenàiwica náalfacawa nùwali, núa asiali Dios néeséerica, numànipinácáiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná. ³¹ Aiba èeriwa, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí níái wenàiwicaca iyéeyéica siùcade nabàlùapináwa Dios fipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná iwali, càinácaalí báawéeri namànífiricaté. Néese Sur yàasu cáli icuèchúami càmfíchúa israelita umichàapinácawa ucháawàacaténá naináwaná iwali níái israelitaca iyéeyéica siùca. Bàaluitécáiná ùanàaca máiní déecuíse wàasu cáli finatalépiná uémiacaténaté rey Salomón itàacái máiní cáalfacáica, úalfacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáalfacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáaníta nèewibàa, níái israelitaca, núa cachàinírica íiwitáise rey Salomón ichàini fícha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná cabáyawanáca Dios iicáca nía. ³² Nía nacái càmfíyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená írìcu namichàapinácawa èeri imáalàacaalíwa Dios yùuwichàidapinácaalí báawéeyéi wenàiwica. Néese níái israelitaca iyéeyéica siùca nabàlùapináwa Dios fipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná iwali, càinácaalí báawéeri namànífiricaté. Yásí Nínive iyacàlená mìnanáimi nacháawàapiná israelitanái iináwaná iwali, bàaluitécáiná Nínive iyacàlená mìnanáimi nawènùadaca náiwitáisewa Dios írìpiná néemiacáinaté profeta Jonás icàlidaca nalíni Dios inùmaliçuíse. Néese, éwita nùyacáaníta nèewibàa siùcade, níái israelitaca, núa cachàinírica íiwitáise profeta Jonás

ichàini fícha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná máiní cabáyawanáca Dios iicáca nía”, fimaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

³³ Jesús fimaca nalfí: “Péemiacué comparación: Watùcuniacaalí lámpara, càmita wabàani catácatalé, càmita nacái yàalusi iriculé. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa amalácaténá wenàiwicanái irí iwàluèyécawa néré. ³⁴ Pituí nacái iyaca pírí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituú, yásí amalánamaca piicáca. Quéwa, báawacaalí pituú, néese catáca piicáidaca. ³⁵ Néese, yái pínáidéericawa piwàwalicuésewa iyaca càide iyúwa catuúri íiwitáise. Iná picúa cayába piwàwawa, masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawási Dios fícha, ipíchaná catáca píiwitáise. ³⁶ Amalácaalí píiwitáise, canásíwacaalí catá píiwitáise, yásí píalíaca piicáca cayábéeri báawéeri fíchaná, càide iyúwa lámpara icànacaalí píwali”, fimaca yái Jesúsca.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

³⁷ Idécanáamité Jesús icàlidacani wenàiwicanái irí, yá abéeri fariseo imáidaca Jesús iyáacatená iyáacaléwa. Ináté Jesús iwàlùacawa fariseo icapèe iriculé, yá yáaw-inacawa mesa iwéré. ³⁸ Yái fariseo íináidacawa manuúswata iicáidaca Jesús irí iicáciná Jesús càmita imàni culto nacáiri íibacatená icáapiwa éeréeri iyú, iyúwa fariseonái íiwitáise iyáaná ipíchawáise iyáaca iyáacaléwa. ³⁹ Quéwa Wáiwacali fimaca irí:

—Píacué fariseoca, pimànicuéca madécaná wawási éeréeri iyú càide iyúwaté piawirináimi yéewáidáanacué pía, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica ínatabàa. Quéwa máiní báawaca píiwitáise piwàwalicuésewa càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedácinácué píriwa manùba wawási piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ⁴⁰ ¡Píacué càmfíyéica yáalfawa! ¿Càmitacué píalfawa Dios yáalimá iicáca piwàwaliculéwa càide iyúwa iicáaná nacái macái wawási wenàiwica yáaliméerica iicáca ituí iyúwa? ⁴¹ Quéwa, iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwalicuésewa quéechacáwa yéewanápinácué píaca catúulécaneeyéi irí cayábéeri ofrenda Dios irípiná. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios iicácué macáita yái pimàníricuéca.

⁴² “¡Dios yúuwichàidapínácué píawa, píacué fariseoca! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí abéerinama néená níai diéyéica imanùbaca píbànacaleca púbéeyéica, níai menta ibáiná, ruda ibáiná nacái, macái bànacalé íiwitáaná nacái, càide iyúwaté Dios ichùulianácué pimàacaca irí nía ofrenda iyú sacerdotenái iyáap-iná. Quéwa, càmitacué picúa wenàiwicanái machacàníri iyú, càmitacué nacái cáin-iná piicáca Dios. Máinícué iwàwacutá càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca píasu cawèníriwa Dios irípiná ofrenda iyú.

⁴³ “¡Dios yúuwichàidapínácué píawa, píacué fariseoca!, iwàwéeyéica máiní yáawinacawa macái wenàiwica yàacuésemi chènunibèeri yàalubáisi íinata néewáidacàalu irícu pimànicaténácué culto, yéewacatenácué naicáca pía iyúwa máiníyéica cachàinica. Casímaícuéca piwàwa nacái natàidacáinácué pía máiní

cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé áibanái wenàiwica naicácaténácué natàidaca pía.

⁴⁴ “¡Dios yùuwichàidapínácué píawa! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càliculii càmiyeyí wenàiwica yáalíawa alénácaalí càliculii iyaca, néese wenàiwica nàipinaca càliculii ñinatabàa, quéwa càmita náalíawa nàipinaca casaquéri ñinatabàa. Càita nacái áibanái néemiaca péewáidáanácué nía quéwa càmita náalíawa casacàacuéca píiwitáise”, ñimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Iná abéri yéewáidéeri wenàiwica templo írìcu ñimaca Jesús írì:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, picàlidacáiná càiri tàacáisi fariseonái írì, íná pitàanica piyaca wàwali nacái báawéri iyú, wía yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu —ñimaca. ⁴⁶ Quéwa Jesús ñimaca:

—¡Dios yùuwichàidapínácué pía nacái, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa náiwacanánái ichùulièyéica wenàiwica iwáacutáidaca máiní imiéri wawàsi, néese càmita nayúudàa iwáacutáidacani, ibatàa nacáapi ipùata achúmèeríina iyúpináta, càmita nayúudàa iwáacutáidacani. Càita nacái pichùuliacuéca wenàiwica namànínápiná madécaná càulenéri wawàsi píimacáinácué Dios iwàwacasa càì namànica, néese càmitacué pimàni càide iyúwa pichùulianá áibanái imànica.

⁴⁷ “¡Dios yùuwichàidapínácué píawa!, píacué imàníyeyéica cayábanaméeyeyí iicacánáwa capíi profetanáimi yàasu càliculíimi iwicáubàa, piwàwacáinásacué piwàwalica nía, Dios yàasu wenàiwica profetanáimica piawirináimi inuéyeyécaté. ⁴⁸ Iná píasáidacuéca abédanama píiwitáise piawirináimi yáapichawa, cayábaca piicácuéca yái namàníiricaté; nanúacáinaté profetanái, néese cayábacuéca pimànica profetanáimi yàasu càliculíimi.

⁴⁹ “Iná Dios ñimaca cáalíacáiri iyú: ‘Nubànùapíná profetanái, apóstolnái nacái nacàlidacaténá nutàacái israelitanái írì. Néese israelitanái namànipíná báawéri abénaméeyeyí írì, nanúapíná nacái áibanái néená’, càité ñimaca yái Diosca. ⁵⁰ Yácáiná Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ñwalíise yái piawirináimicué inúanacaté Dios yàasu wenàiwica profetanái, Dios idàbacatáise-caté èriquéi àta siùca nacáide. ⁵¹ Yáara idàbáanéerica nanúacaté ñipidenéericaté Abel. Néese nanúacaté áibanái manùbéeyeyí. Yáara nanuéricaté namáalàidáaná canánama ñipidenaté Zacarías, yái profeta nanuéricaté templo ibàacháwalená írìcu, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. Iná núumacué píri, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ñwalíise yái piawirináimicué inúanacaté profetanái, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuíse.

⁵² “¡Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica iyéeduèyeyéica capíi yàasu llave, néese càmita nawàlùawa capíi írìculé, càmita nacái nabatàa áibanái iwàlùacawa. Càita nacái píacué: Ewitacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái ñimáaná, càicáaníta càmitacué piwènúada píiwitáisewa peebáidacaténáni, càmita nacái pibatàa áibanái yeebáidacani”, ñimaca yái Jesúsca.

⁵³ Idécanáami càì Jesús ñimaca nalí, yá calúaca nía báawanama, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, nía nacái fariseoca. Néese nadàbaca nasutáca néemiawa Jesús manùba wawàsi ñwali nasàiwicacaténá írì wawàsi. ⁵⁴ Náalimáidaca naicáwani ñimáanápiná áiba wawàsi báawéri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ñwali itàacái ñwalíisewa.

Jesús enseña contra la hipocresía

12 Néenialíté madécaná mil namanùbaca wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús yàatalé naicácáténáni. Máinícáiná dàalaca néré wenàiwica, íná nabawàidáyacacawa. Yá Jesús idàbaca icàlidaca quéeachacáwa yéewáidacalénái iríwani. Yá ímaca nalí: “Píacué píchawa fariseonái yàasu levadura. Yái levadura ímáanáca càicanide iyúwa náiwitáise pucháibéeri, ipíchanacué nacái pucháibacuéca píiwitáise. ²Càmitacué píalimá pibàaca pibáyawanáwa càiripináta. Aibaalípiná macáita náalíacawa ìwali. ³Iná macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali catéeri irícu, áibaalípiná macáita néemiapínáca amalánama ìwali. Macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali ibàacanéeri iyú áibanái fícha, picapèe imàdáná irícuwa, yásí áiba èeriwa náiríacawa capíi ipùataliculé, yá nacàlidapínácani cachàiníri iyú macái yàcalé mìnánái irí”, ímaca yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

⁴Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Píacué nùacawéeyéiná, núumacuéca pírí, càmita iwàwacutá cáalucuéca pía náicha èeri mìnánái yáaliméeyéica inúacuéca pía, quéwa idécanáamicué nanúaca pía, néese càmita quirínama náalimá namànica pírí báawéeri. ⁵Quéwa nucàlidacuéca pírí ìwali cawinácaalí iwàwacutá cáalucuéca pía fícha: Iwàwacutácué cáaluca pía Dios fícha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacáténacué pía infierno irículé. Báisíta, iwàwacutácué cáaluca pía fícha manúiswata, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa, piacáténacué nacái icàaluíniná.

⁶“Péemiacué comparación: Nawénda cinco namanùbaca púubéeyéi màsibèe pucháiba moneda ìwalinápíná càmicáiná máiní cawènica màsibèe. Quéwa Dios càmita iimáicha nía ibatàa abéeripiná, càmita Dios iimáichani, yái màsibèeca. ⁷Càita nacái Dios icùacuéca pía. Dios yáalíacuécawa macáita pìwali, àta càisimalénácaalícué píiwita ibáiná, yáalía nacáiwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abénamata. Iná picácué cáalu píináidacawa piwàwawa, Dioscáiná iicácuéca pía iyúwa cawènfíri yáwanái náicha macái púubéeyéi màsibèe manùbéeyéi”, ímaca nalí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

⁸Jesús ímaca nalí: “Núumacué pírí, cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái, asìali Dios néeséerica, nucàlidapíná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi. ⁹Aibacaalí quéwa càmita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, néese nucàlidapíná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi.

¹⁰“Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asìali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri fícha, yásí Dios imàacapíná iwàwawa ibáyawaná fícha. Quéwa áibacaalí itàaní báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná fícha.

¹¹“Náibàapínacué píawa nacháawàcaténacué piináwaná ìwali judíonái yéewáidacàalu irícu, jueznái yàatalé nacái, yàcalé íiwacanánái yàatalé nacái, quéwa picácué achúma píináidawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa, ìwali nacái yái tàacáisi iwàwacutéerícuéca picàlidaca nalí.

¹² Iwàwacutáaalípiná picàlidaca piináwanáwa, yásí Espíritu Santo yéewáidacué píawa, càinácaalícué iwàwacutáanápiná picàlidaca nalíni”, ímaca yái Jesúsca.

El peligro de las riquezas

¹³ Néeseté áiba asiali ibàluèricawa wenàiwicanái yèewi ímaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pichùulà nuénásàiri yàaca nulí nùasupiná wáaniri yàasumi yéená —ímaca. ¹⁴ Jesús ímaca irí:

—Pía, nùacawéerináca, càmita nùanàa càide iyúwa juez imànfíná nuèmiacaténá wenàiwicanái nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali, càmita nacái nùanàa nuseríacaténá nàaniri yàasumi yèewi —ímaca yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús ímaca nacái:

—Piicácué píchawa cayába. Picácué piwàwa peedáca piriwa mamáalàacata cawènfiri wawàsi. Wáalímáca wàyaca casíímáiri iyú éwita canácaalí walí manùba cawènfiri. Ewita wenàiwica idèniacaalí yàasuwa madécaná cawènfiri, càicáaníta càmita yáalímá yáalíacawa asáisi iyacaalípiná madécaná camuí —ímaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía. Yá ímaca nalí: “Péemiácué comparación: Iyacaté càasuíri asiali, idènièricaté madécaná ibànacalewa. Néese áiba camuíté càasuíri yeedáca manùba ìyacanási ibànacale fíchawa. ¹⁷ Néese càasuíri fináidacawa, yá ímaca iríwa: ‘¿Càinástica iwàwacutá numànica? Canáca nulí cayába capli imanùbaca nùwacáidacatalépiná yàacàsi yái nuedéerica nubànacale fíchawa’, ímaca iríwa. ¹⁸⁻¹⁹ Néese ímaca iríwa àniwa: ‘Siùca nùalíacawa càinácaalí numànfínápiná. Nucàlaliápiná nupapèewa nuchùniacaténá àniwa manuínaméeyéi iyú nabàlùacawa yéewanápiná nucùaca nalícu macáita yái nubànacaleca nuedéerica, macáita nùasu nacáiwá. Néeseacáwa, yásí núumaca nulíwa: Pía, nùacawéerináca, siùcade pidèniaca manùba cawènfiri picuèrica pirípináwa pìyacaténá iyú madécaná camuípiná. Iná piyamáida píawawa, piyáa piyáacaléwa, piira nacái, casíímái nacái piwàwa’, ímaca iríwa yái càasuíríca. ²⁰ Quéwa Dios ímaca irí: ‘Pía asiali máiwitáiséerica. Yáta catáquéi péetáwa. Néese macáita yái piwacáidéerica pirípináwa, áibanái needápiná nalíwani macáita, áibanái wenàiwica càmfíyéica píalía ìwali’, ímaca yái Diosca. ²¹ Càita ìyaca cawinácaalí wenàiwica iwacáidéericáita iríwa meedá cawènfiri yàasupínáwa, càmfíri quéwa imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná”, ímaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²² Néeseté Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemiácué cayába: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, pìyacaténácué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, piwalicaténácué pibàlewa. ²³ Máinfiri cawènica wacáuca yàacàsi fícha. Wainá nacái máinfiri cawènica bàlesi fícha. Dios idéca yàaca wacáuca cháí èeri irícu, wainá nacái cawènfiri íná yéewa wáalíacawa yàanápiná walí wawàsi càmfíríca máiní cawènica, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁴ Piicáidacué nalí níai cuipiraca. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale ìyacanáwa. Quéwa Diosta yàaca nayáápiná. Néeni, ¡máinícuéca cáinináca Dios iicáca pía náicha níai màsibèeca! Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácué pía nacái. ²⁵ Néese, éwitacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmitacué píalímá cáala pimànicuéca picáu-cawa, ibatàa abéeri hora piná, càmitacué píalímá cà. ²⁶ Càmicáinácué píalímá

pimànica càiri achúmèeri wawàsi, íná canèeri iwèni meedá pínáidacaalícuéwa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁷ “Piicáidacué càinacaalí íiwinási nadàwinàacawa: Càmita náibaida. Càmita nacái needá sáawáli namàníiripiná nabàlewa. Quéwa núumacué pirí nadèniaca náiwínáwa cayábèeri iicacánáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinícáaníta càasuca Salomónca. ²⁸ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicacánáwa, éwita masicái nàyacáaníta maléená èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemàcani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri masicái irí waiquérica càiride iyúwa canèeri iwèni, íná iwàwacutácué píaliacawa Dios yàanápínacué píbàlepiná nacái. ¿Cánácué càmita manuí pínáidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápínacué pía? ²⁹ Picácué pínáidáaníwa mamáalàacata càinacaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa. Picácué máiní achúmaca pínáidacawa piwàwawa ìwali mamáalàacata. ³⁰ Níacáiná macái èeri mìnanaí càmfíyéica Dios yéenibeca nánáidáanícawa nawàwawa ìwali, yái wawàsica. Quéwa iyacué pirí Wáaniri Dios yáaliéricawa càirínacaalí wawàsi pimáapuèricuéca. ³¹ Píalimáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùulianá pimànica, macái pichàini iyúwa, yásí Dios yàacué pirí nacái macáita càinacaalícué pimáapuèrica”, íimaca yái Jesúsca.

Riqueza en el cielo

³² Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué cáalu pía, píacué nùasu ovejanáica; máisibáwanáitacué pía, quéwa Wáaniri Dios idéca yeedácuéca pía imàacáanápínacué yàasunáica pía, icùacaténacué pía. ³³ Piwéndacué píasuwa. Píacué iwènináami catúulécaneeyéi irí. Yásí pidèniapínacué cawènisíwèeri càmfírica imáalàawa Dios yèeripínacué pirí chènuniré, aláera càmicataléca éwisàimipínacué píichani, càmicatalé cayéedèeri yáalimá iwàlùacawa, càmita nacái cuwée imáalàidacuéca píichani. ³⁴ Yásí píasucué cawènfírisíwa iyapíná chènuniré, íná piwàwapínacué piyaca chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Hay que estar preparados

³⁵ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Pichùniacué píiwitáisewa picùacaténacué nùacawa néese. Péemiacué comparación: Piyacué càide iyúwa wenàiwica idécanaami ìwalica ibàlewa, ipucúadaca nacái yàasu lámparawa. ³⁶ Picúacué nùacawa néese càide iyúwa áibanái fibaidéeyéica nacùacaalí náiwacaliwa yèepùacawa casamiento néese, áibanái imànicatalé fiesta nacásàacadénáamiwa. Nacùaca náiwacaliwa yàacawa néese àta yàanàacataléta casamiento néese, yéewanápiná nàacùaca irí capii inùma ráunamáita yàanàacaalípiná imáidaca. ³⁷ Yái náiwacali yàanàacaalípiná, yá yàanàacaalí nía càmfíyéica iimá, yásí casíimáica yàasu wenàiwicanái. Péemiacué cayába, yái náiwacali ichùnìapínáca yàasuwa iwacùacaténá nali nayáapíná. ³⁸ Casíimáica níawa, náiwacali yàanàacaalí nía càmfíyéi iimá, éwita yàanàacaalí néré catá bamuchúami, càmicaalí nacái, cacámalaléwa nacái. ³⁹ Péemiacué comparación: Capii íiwacali yáalíacaalítéwa càinacaalípiná hora irìcu cayéedèeri yàanàacatá, néese càmita ibatàa nàacùaca capiiinùma nayéedùanápíná íicha yàasutá. Càmita quéwa capii íiwacali yáalíawa càinacaalípiná hora irìcu cayéedèeri yàanàa. ⁴⁰ Càita nacáicué pía. Pichùniacué píiwitáisewa picùacaténacué nùacawa néese, núa asíali Dios néeséerica, nùacáináwa néese càmicatáipínátacué picúa nùanàa”, íimaca yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴¹ Néeseté Pedro isutáca yéemìawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿picàlidasica yái comparaciónca péewáidacaténá wíawamita wía péewáidacaléca, càmicaalí nacái, péewáidasica canánama wenàiwica? —íimaca yái Pedroca.

⁴² Néese Wáiwacali íimaca: “Péemìacué comparación: Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa capìi fiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéeri nacái fiwacali itàacáíwa machacàníiri iyú. Iná yái capìi fiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe fíchawa, yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴³ Néesecáwa fiwacali yàanàacaalípiná àniwa, yá casímáica yàasu wenàiwica imànicaalícáwa ìyaca càide iyúwa fiwacali fímáanáté irí. ⁴⁴ Péemìacué cayába, yái fiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica fíbaidaca cayába fiwacali iríwa, idècunitàacá canáca yái fiwacalica. ⁴⁵⁻⁴⁶ Quéwa yái fiwacali yàasu wenàiwicaca iyúunáidacaalí fiwacali idècuniacawa mamáalàacata, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéeyéica, yá iyamáidaca fíbaidaca iyáacaténá manuú iyáacaléwa, ìiraca nacái, icámáanápíná nacái, yáta fiwacali yàanàapínáca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, áiba hora nacái càmfíiri yáalíawa ìwali fiwacali yàanàanápíná. Yásí fiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica, càide iyúwa yùuwichàidáaná wenàiwica càmfíiyéica yeebáida itàacái.

⁴⁷ “Cawinácaalí yàasu wenàiwicanái yáaliyéicawa càinácaalí náiwacali iwàwáaná namànica, quéwa càmfíiyéica icùa fiwacali yàanàaca, càmfíiyéica yeebáida nacái fiwacali itàacáíwa, yá náiwacali icapèedáidapíná níawa manùba yàawiría cachàiníiri cabèesi iyú. ⁴⁸ Néeseta quéwa cawinácaalí yàasu wenàiwica càmfíirica yáalíawa cayába càinácaalí fiwacali iwàwáaná yàasu wenàiwica imànica, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí fiwacali icapèedáidaca báawatatàani. Cawinácaalí yáaliyéicawa cayába, iwàwacutá namànica máiní machacàníiri iyú. Cawinácaalí yàasu wenàiwica fiwacali imàaqueeyéica icùaca manùba, iwàwacutá nacùaca nía máiní cayábèeri iyú náicha áibanái càmfíiyéica icùa manùba”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús es causa de división

⁴⁹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé, íná càulenéeri wawàsi yàanàapínáca macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa quichái yeemácaalí wenàiwica; yá ¡máiní nuwàwa quichái idàbaca ipucúacawa ráu-namáita! ⁵⁰ ¡Iwàwacutápiná nùuwichàacawa cáiwíiri yùuwichàacáisi iyú, yá máiní báawaca nuínáidacawa nuwàwawa siùcade àta numáalàidacatalépináta nùuwichàacawa! ⁵¹ Picácué píináidawa wenàiwicanái nàypíná matuúbanáita náapichawáaca nùanàacáaníta aléi èeri iriculé. ¡Càmíirita! Néese, càmita abédanama náiwitáise nùwali. ⁵² Siúcáisede nàyacaalí cinco namanùbaca néenánái, yásí máisiba càmita abédanama náiwitáise pucháiba yáapicha, càita nacái, càmita abédanama pucháiba fíiwitáise máisiba yáapicha. ⁵³ Asíali yùuwideca imànipínáca ìiriwa. Ìiri nacái yùuwideca imànipíná yáaniríwa. Inanái ùuwideca umànipínáca uíduwa. Uídu nacái ùuwideca umànipíná úatúawa. Ua nacái ucuíruca ùuwideca umànipíná uiníruwa.

Uiniru nacái ùuwideca umànipiná ucuíruwa, níacáiná abénaméeyéi néená neebáidapiná nutàacái, quéwa áibanái càmita neebáidapiná nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

Las señales de los tiempos

⁵⁴ Yá Jesús ímaca wenàiwicanái irí: “Péemiácué comparación: Chái Israel yàasu cáli finata, piicáaalícué manùba acalèe namichàacawa èeri iwàlùacatáisewa, yásí pímacuécá piríwáaca: ‘Aca uníara wàatalé’. Yásí yúuwàacawa. ⁵⁵ Néese cáuli ipùacaalí sur néese, yásí pímacuécá ùuleca cáminá walíwa. Yásí ùulecani. ⁵⁶ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Píaliacuécawa càinácaalí ímáaná yái acalèe iicacánáwa, cháí cáli nacái. Iná píaliacuécá nacáiwa càinácaalí ímáaná yái Dios imànfírca siùca, quéwa picàlidacáitacué pichiwwa càmitasacué píaliwawa cawinácaalí núa”, ímaca yái Jesúsca.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

⁵⁷ Jesús ímaca nalí: “¿Cánacué càmita píináidawa machacànfiri iyú pimàniínápinacué cayábéri? ⁵⁸ Pisutá Dios ícha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná ícha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios iyaca pirí càiride iyúwa piùwide. Péemí comparación: Piùwide itécaalí pía ícháawàacaténá piináwaná ìwali nacuerínánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapicha ééréta àyapulicubàa. Pisutá ícha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná ícha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá ícha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyéi ibànalículé, nacapèedáidacaténá píawa. ⁵⁹ Péemí cayába. Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íchwawa presoíyéi ibàna irícuíse àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacálewa macáita, àta abéeri centavo piná, yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càiripináta”, ímaca yái Jesúsca.

Importancia de la conversión

13 Néenialíté abénaméeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yàatalé, yá nacàlidaca Jesús iríni, Pilato gobernador imàacacaté yàasu úwináíwa inúaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi. Yáté Galilea néeséeyéi íiranámi yèewiawawa napíra íiranámi yèewiwa, níái piráimica nanuéyícaté sacrificio piná nàacaténá Dios icàaluíná. Uwinái inúacáiná nía mawiénita irí yáni nanúacatái napirawa, íná yéewa náiranámi yèewiawawa napíra íiranámi yèewiwa.

² Néese Jesús ímaca nalí: “Níara Galilea yàasu cáli néeséeyéica néetácatéwa máini báawéeri iyú. Iná cawàwanátacué piyúunáidaca cabáyawanácaté nía náicha canánama iyéeyéica nàasu cáli finata. ³ Núumacué pirí, càmitaté cabáyawaná nía áibanái ícha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí pèetápinacué nacáiwa méetàuculé Dios ícha. ⁴ Péemiácatécué nacái naináwaná ìwali áibanái dieciocho namanùbaca yéetéeyícatéwa Siloé néré chènunfiri capíi yúuwàacáinatéwa náinatabàa. Picácué píináidawa cabáyawanéeyéica nía náicha macáita Jerusalén iyacàlená mìnánáica. ⁵ Núumacué pirí, càmitaté cabáyawaná nía áibanái ícha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí macáita pèetápinacué nacáiwa méetàuculé Dios ícha”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶Néseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa, náalíacaténáwa mesú-namáita Dios yúuwichàidáanápínáté israelitanái. Yá íimaca nalí: “Aiba asiali idèniacaté higuera yéetaná yàasu uva ibànacalená yèewiréwa. Yàaca iicácaténá idènièricaalí iyacanáwa yái àicuca, quéwa canáca yàanèeri iyacanáca. ⁷Iná bànacalé íiwacali íimaca yàasu wenàiwica íríwa icuèrica uva ibànacalená: ‘Piicá yái àicuca. Nudéca nucutáca iyacaná máisiba camuí imanùbaca. Yá canáca iyacaná. Iná piùcani. Canápináta meedá wamàaca ibàlùacawa cháí màyacanéeri’, íimaca. ⁸Quéwa yái icuèrica bànacalé íimaca íiwacali íríwa: ‘Nuíwacali, pimàaca ibàlùacawa cháí quirítàacáwa abéeri camuípiná. Yá nubàsabàsáidaca itéesebàa cáli, nùwacáidapíná nacái pírái iyami cayábacaténá írí cáli. ⁹Yá cawàwanáta càyacanácani. Néese quéwa màyacanácaalí mamáalàacatani, yásí piùcacani’, íimaca íiwacali íríwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús yéewáidacaté nía néewáidacàalu írìcu. ¹¹Uyaca néeni cáuláiquéechúa inanái. Demonio yúuwichàidacaté úa dieciocho camuí. Càmita demonio ibatàa ubàlùacawa machacànita, canásíwa, cawaalíca úa mamáalàacata. ¹²Néese Jesús iicáca úa, yá imáidaca yàataléwa úa. Íimaca ulí:

—Pía inanái, nuwasàaca pía uláicái fícha —íimaca yái Jesúsca.

¹³Néese Jesús imàacaca icáapiwa ùwali úái inanáica. Yáta cayábaca úa. Yá úlímáca ubàlùacawa machacànita. Yá udàbaca ùaca Dios írí cayábéeri. ¹⁴Quéwa yái néewáidacàalu íiwacali iicáca Jesús ichùnìaná úa càide iyúwa íibaidacalési, ínà calúacani Jesús yáapícha Jesús ichùnìacáiná úa sábadu írìcu nayamáidacatáicawa. Yá néewáidacàalu íiwacali íimaca wenàiwicanái írí:

—Iyaca walí seis èerita wáibaidacatáipíná. Iwàwacutácué pìanàaca quéechacáwatá ichùnìacaténácué píatá, càmita siùca èeri sábadu wayamáidacatáicawa —íimaca. ¹⁵Néese Jesús íimaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica ííwítáise, péemiácué comparación: Macáitacué píwasàaca pípiranáíwa pacá itéeyéica yàasusi, burro nacái pítcáténácué nàiraca úni siùca èeri wayamáidacatáicawa. ¹⁶Néeni, ¿cánácué càmita píbatàa uèpuníacawa cayába siùca èeri wayamáidacatáicawa úái Abraham itaquétúanámica, úái inanái Satanás idacuèchúa uláicái iyú dieciocho camuí? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷Idécánáami Jesús icàlidaca nalíni, yá báica yúuwidenái wenàiwicanái yàacuésemi. Quéwa macáita wenàiwica casímáica nawàwa naicácáinaté yái Jesús imànírica ííwítáise cachàiníri iyúwa, yái cànírica áibanái wenàiwica idé imànica.

La parábola de la semilla de mostaza

¹⁸Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nucàlidacué pírí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ¹⁹Yái Dios icùaná yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa achúméeríina mostaza íimi, asiali ibànéerica ibànacale yèewiwa. Máiní achúméeríinaca yái íimica, quéwa idàwinàacawa manuírìpíná mamáalàacata càiride iyúwa àicusíwa. Máiníri manuícani, ínà yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

²⁰ Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nuéwáidacué pía comparación iyú pialíacaténacuéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²¹ Càicanide iyúwa levadura ìyáaná. Inanái yèewiàdaca levadura másibàawiríacatái harina yèewi, yéewanápiná macáita íbesi inísàacawa”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

²² Néeseté idècunitàacáwa Jesús yèepunícawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá ichàbacawa áibanái ìyacàle iricubàa imanùbaca, manuínaméeri, púubéeri nacái yàcaléca. Yá yéewáidaca wenàiwicanái néenibàa nacái. ²³ Aiba wenàiwica isutáca yéemiawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿másibàwanáitasica wenàiwica níara Dios iwasèeyéipináca yàasu yuùwichàacáisi íichawa? —íimaca. ²⁴ Jesús íimaca irí:

—Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nutàacái. Máini càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios ìyacàle iriculé, càide iyúwacué càulenáaná wawàlùacawa máucuíri capii inùma iricubàa. Núumacué píri madécaná wenàiwica nawàwapiná nawàlùacawa Dios ìyacàle iriculé ìyéerica chènuniré Dios icùacataléca macáita, quéwa càmita náalimápiná, càmicáináté neebáida nutàacái báisfiri iyú. ²⁵ Numànipiná càide iyúwa capii íiwacali imàníná. Nudécanáami nubàllaca capii inùma chènuniré, yásí piacué ìyéeyéica méetàuculé capii fícha, pìanàapínacuéca inùma néré, yá pimáidapínacuéca nulíwa: ‘Wáiwacali, piacua walíni’, càipínacué píimaca nulí. Quéwa núumacuéca píriwa: ‘Càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué pía’, càì núumacuéca píri. ²⁶ Néese píimapínacuéca nulí: ‘Wayáacaté wayáacaléwa píapicha. Péewáidacaté wía wàyacàle yàasu calle iricubàawa’, càipínacué píimaca nulí. ²⁷ Quéwa núumapínacué píri àniwa: ‘Nudéca núumacuéca píri, càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué pía. Piacuéwa nuícha macáita piacué imàníyéica ibáyawanáwa’, càipínacué núumaca píri. ²⁸ Yá pícháanpínacuéca néenibàawa, píamíadapínacuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa, piicácáinacué piawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái, macái profetanái nacái nàyaca Dios ìyacàle iricu, icùacataléca macáita chènuniré, piacué quéwa piúcapínacuécawa méetàuculé. ²⁹ Madécanácáiná wenàiwica nàanàapíná néréwa, macái cáli néeséeyéica, norte néeséeyéi, sur néeséeyéi nacái, este néeséeyéi nacái, oeste néeséeyéi nacái, nayáacaténá nayáacaléwa Dios ìyacàle iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ³⁰ Néese abénaméeyéi càmfíyéica máini cachàini siùcade cháí èeri iricu áiba èeriwa máini cachàinica níata áibanái fícha. Aibanái nacái cachàiníyéica siùcade, áiba èeriwa càmita máiníyéi cachàinica níata èeri imáalàacaalípináwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³¹ Yáté èerica abénaméeyéi fariseonái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá náimaca Jesús irí:

—Ara, piacàatétawa, rey Herodes iwàwacáiná inúaca pía —náimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Piacuéwa rey Herodes yàatalé, yàara cachìwéerica. Píimacué irí càì: ‘Péemia cayába, maléená èeri quirítàacáwa núuca demonio wenàiwicanái fícha, nuchùnià

nacái cáuláiquéeyéi. Néese mesúnamáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa', còi píimacué iríwa. ³³ Quéwa iwàwacutá nuèpunicawa malééná èeri quirítàacáwa àta nùanàacataléta Jerusalén iyacàlená iriculé, níacáiná israelitanái nanúacaté batéwa macáita Dios yàasu profetanái Jerusalén iyacàlená irícu. Iná iwàwacutá núa nacái nuétácawa néenibàa.

³⁴ “¡Píacué Jerusalén iyacàlená mìnanaíca, píacué inuényéica Dios yàasu profetanái, inuényéica nacái wenàiwica íba iyú, níái wenàiwica Dios ibànuéyéica icàl-idacatenácué pírí tàacáisi inùmalicúise! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucuaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí uénibewa ubáiná yáapíisewa! Quéwa càmitacué piwàwa nucuaca pía. ³⁵ Iná péemiácué cayába, máiséeyéipíná picapèemicuéca idécanáami piùwidenái imànicuéca píipunita ùwicái; nùumacué nacái pírí, càmitacué piicá núa quirínama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèrica Wacuéríná Dios ípíidená ìwali, Dios ibànuèrica walí!’ càipínácué píimaca nùwali —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

14 Aiba sábadò judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yàacawa iyáacatená iyáacaléwa abéeri fariseo íiwacalíná icapèe irícu. Nàyaca néenibàa áibanái fariseo nacái iicáidéeyéica iyaca Jesús irí, naicácaténá asáisi imànicaalí áiba wawàsi nacháawèeripíná iináwaná ìwali ìwalíise. ² Iyaca abéeri cáuláiquéeri nacái Jesús íipunita. Yái cáuláiquéerica yéenéeriwa macáita ìwalíisewa. ³ Néese Jesús isutáca yéemiawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseonái. Yá íimaca nalí:

—¿Càinácué píináidacawa? ¿Dios imàacasica wachùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica siuca èeri sábadò wayamáidacatáicawa? —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Quéwa masànata fícha nía meedá. Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali yái cáuláiquéerica, yá ichùniacani. Yá Jesús imàacaca asiali yèepùacawa náicha matuíbanáiri iyú. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Nucàlidacué pírí comparación: Abéericaalícué pìiri, càmicaalí nacái, píipira pacá, yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa iriculé namusúadacatáise úni, ¿càmitasicué pímusúada caquialétani, éwita sábadocáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? Iná ¿cánácué càmita píalíawa Dios imàacaca wachùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica macái èeri imanùbaca, sábadò nacái? —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese báica nía, càmita náalimá nacàlidaca iríni, Jesús imawèniadacáináté nía.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Níái aslanái fariseo imáidéeyéicaté néré nacutáca náawinacatáipínáwa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi íinata, cáimacáicáiná naicáca níawawa, nawàwacáiná nacái áibanái naicáca nía cáimiétaquéeri iyú. Jesús iicáicáiná namàníná, íná yàalàaca nía comparación iyú. Íimaca nalí:

⁸ —Aiba imáidacaalí pía fiesta casamiento nérépiná, picá píawinawa cáimiéta-canéeyéi yàasu yàalubáisi íinata yácáiná cawàwanáta áiba wenàiwica yàanàaca, capíi íiwacali imáidéerica néré, cachàiníirica píicha. ⁹ Néese capíi íiwacali, yái imáidéericuéca pía pucháiba, yàanàapíná pìatalé, yá íimapínáca píríwa: ‘Pimàaca áiba yáawinacawa pìatalé’, càipíná íimaca pírí. Néese báica pía meedá naicáicáiná piwàwacutáaná píaca píawinacawa yàalubáisi íinata namáalàidáaná canánama,

càmfiyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, déeculé capii íiwacali íicha. ¹⁰ Iwàwacutá còi pimànica: Namáidacaalí pía, yá píawinawa yàalubáisi íinata namáalàidáaná canánama, càmfíyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, yéewanápiná capii íiwacali yàanàaca néré, yásí íimaca pirí: 'Nùacawéeriná, pichàbawa áibacatalé cáimiéta-canéeyéi yáawinacatáicawa', càipiná íimaca pirí. Càita áibanái yáawinéeyéicawa píapicha mesa iwéré naicápiná capii íiwacali íicáca pía cáimiétaquéeri iyú. ¹¹ Caw-ínácaalí wenàiwica cáimacáiyéica íicáca yáawawa, Dios imàacapiná báica nía, càmfíyéi nacái cachàini. Néese cawinácaalí wenàiwica càmfíyéica cáimacái íicáca yáawawa, Dios imàacapiná cáimiétacaná nía, cachàini nacái —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese Jesús íimaca capii íiwacali írí imáidéericaté Jesús néré:

—Pimáidacaalí áibanái nayáacatená nayáacaléwa píapicha, picá pimáida píacawéeyéináwa, nía nacái péenánáíwa, nía nacái píawiría yéénaca, nía nacái càasuíyéica iyéeyéica mawénita pirí; níacáiná áibaalípiná náalíacawa iwàwacutáaná namáidaca nàataléwa pía nacái piyáacatená piyáacaléwa náapicha. Càita napáyaidaca pía yàacàsi íwalíná pièricaté nalí. Quéwa càmita cayába còi pimànica. ¹³ Néese pichùnìacaalí manùba yàacàsi áibanái iyáápiná, yá pimáida catúulé-canéeyéi wenàiwica, báawéeyéi iiná nacái, éeruífíyéi yàabàli nacái, matuíyéi nacái. ¹⁴ Yásí casíimáipináca piwàwa càmicáiná náalimá napáyaidaca pía àniwa. Yásí Dios imàaca píríwa cayábasíwéeri cawènfiri chènunfiséerica áiba èeriwa namichàa-caalípináwa yéetácáisi íicha macáita wenàiwicanáimi cayábéeyéica íiwitáise —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la gran cena

¹⁵ Néeseté idécanaámi Jesús icàlidaca nalíni, yá áiba yáawinéericawa néenibàa iyáacatená iyáacaléwa náapicha íimaca Jesús írí:

—¡Casíimáipinácani cawinácaalí wenàiwica iyéeripináca iyáacaléwa manùbéeyéi yáapicha Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré! —íimaca. ¹⁶ Néese Jesús íimaca írí:

—Péemia comparación: Càasuíri asiali ichùnìacaté madécaná yàacàsi icapèe irícuwa iwacùacatená manùbéeyéi wenàiwica yèewi nayáápináni. Yá imáidaca néré manùba wenàiwica. ¹⁷ Néese yéénáíwaná yàanàaca nayáanápiná nayáacaléwa, yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa icàlidacatená nalíni níai wenàiwicaca càasuíri asiali imáidéeyéicaté. Yá íimaca nalí: 'Aqualécué macái, nudéca nuchùnìaca macáita', íimaca nalí. ¹⁸ Néeseta quéwa macáita nacàlidaca càmitasa náalimá nàacawa néré. Yái idàbáanéerica íimaca: 'Nudéca nuwèniaca cáli bànacalé yàalupiná. Iwàwacutá nùacawa néré nuicácaténá néréni. Pimàni nulí cayábéeri picàlidaca píiwacali íríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré', íimaca írí. ¹⁹ Aiba íimaca írí nacái: 'Nudéca nuwèniaca diez namanùbaca pacá íibaidéeyéipiná. Iwàwacutá nùacawa néré núalimáidacatená nía asáisi náibaidacaalí cayába. Pimàni nulí cayábéeri, picàlidaca píiwacali íríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré', íimaca írí. ²⁰ Aiba íimaca írí àniwa: 'Nudéca nuedáca nùacawéetúapináwa, íná càmita núalimá nùacawa néré', íimaca írí. ²¹ Néese yái yàasu wenàiwicaca yèepùacawa íiwacali yàataléwa. Yá icàlidaca írí naináwaná. Néese calúaca yái íiwacalica. Yá íimaca yàasu wenàiwica íríwa: 'Pìacàatétawa yàcalé néré. Picutáca wenàiwica carretera manuínaméeyéi irícubàa, àyapu púubanaméeyéi irícubàa nacái. Pimáida catúulé-canéeyéi yàanàacatená nupapèe néré, nía nacái éeruífíyéi yàabàli, nía nacái yàana

ituwièyécawa íicha, nía nacái macàwéeyéica', íimaca yái íiwacalica. ²² Néese yàasu wenàiwica imáidaca nía. Yá íimaca íiwacali iríwa: 'Nuíwacali, nudéca numànica càide iyúwa píimáaná nuli, quéwa càmitàacá ipuníawa yái picapèeca', íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: 'Píawa macái àyapu imanùbaca chuítaliré yàcalé íicha, ànalimalé nacái àta alénacaalí nàyaca wenàiwica. Pité néese wenàiwica nawàlùanápínáwa, yéewanápíná ipuníacawa yái nucapèeca', íimaca yái íiwacalica. ²⁴ Níacáiná idàbáanéeyéica wenàiwicaca numáidéeyéicaté quéecha, núumacuéca pírí, canácata néená iyáapíná iyáacaléwa nuchùnièrica nucapèe iricuwa", íimaca yái Jesúsca.

Lo que cuesta seguir a Cristo

²⁵ Madécaná wenàiwica yèpunícatéwa Jesús yáapicha, yéewáidacalécáténá nía. Yá Jesús iwènúa iicáidaca nalí. Íimaca nalí: ²⁶ "Piwàwacaalícué nuéwáidacaléca pía, néese iwàwacutácué cáinináca piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca píanir-icuéwa, píatúa nacáíwa, píacawéetúa nacáíwa, péenibe nacáíwa, péenánái nacáíwa, fíchacué nacái yái cáinináanáca piicáca picáucawa. Càmicaalícué cáininá piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca nía, néese càmítacué yéewa nuéwáidacalécuéca pía. ²⁷ Piwàwacaalícué píacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, iwàwacutácué matuífbanáiri iyú pimàacaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanácaalícué piquíniná, éwita nanúacaalícué píawa peebáidacáiná nutàacái, càide iyúwa iwàwacutácaalí nawáacutáidaca nàasu cruzwa cawinácaalí yéetéeyéipínacawa cruz ìwali. Iwàwacutácué nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianácué pía. Càmicaalícué càì pimànica, néese càmítacué píalimá nuéwáidacalécuéca pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cayába quéechacáwa asáísí píalimácaalícué nuéwáidacaléca pía. ²⁸ Péemiácué comparación: Abéericaalí péenácué iwàwa imànica chènuníiri capíi, quéechacáwa yáawinacawa iputàaca cayába capíi iwènipíná yáalíacaténáwa asáísí idèniàcaalí iwènipíná imáalàidacaténá imànica capíi. ²⁹ Néese, càmicaalí càì imàni, néese idécanáami dàalaca imànica cáli ibàlùadacaténá capíi fba íinata, càmíta yáalimá imáalàidaca imànica capíi. Yásí macáita wenàiwica iiquéeyéica capíi yéénami, nadàbapíná naicáanáca asíali iquíniná. ³⁰ Yá náimapínáca ìwali: 'Yái asíali idàbacatè imànica chènuníiri capíi, néese càmíta yáalimá imáalàidaca imànicani', càipíná náimaca, naicáanáca iquíniná. ³¹ Péemiácué áiba comparación: Aiba nacuèrinásàiri iwàwacutácaalí imànica ùwicái áiba cáli íipunita, quéechacáwa yáawinacawa íináidacaténáwa cayába asáísí yàasu úwinái diez mil namanùbaca náalimácaalí namawèniadaca náichawa áiba cáli icuèriná yàasu úwinái veinte mil namanùbaca. ³² Néese càmicaalí yáalimá imawèniadaca fíchawa nía, yásí ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áiba cáli icuèriná yàatalé, ipíchawáise yàanàaca mawiénita, nasutácaténá néemiawani càisimalénacaalí iyú iwàwacutá ipáyaidaca fíchawani, yéewanápíná imàacaca nàyaca matuífbanáita. ³³ Càita nacái iwàwacutácué píináidacawa cáalífacáiri iyú asáísí píalimácaalícué pimànica càide iyúwa nuchùulianá pía, yácáiná, càmicaalícué pimàaca piwàwawa íicha macáita píasumica, néese cué canáca yéewanáwa nuéwáidacaléca pía", íimaca nalí yái Jesúsca.

Cuando la sal deja de estar salada

³⁴ Jesús íimaca nalí: "Péemiácué comparación: Nuéwáidacalénái nàyaca machacàníiri iyú, namàni nacái cayábéeri. Càica níade iyúwa cayábéeri iwidùma,

puiwérica imànica yàacàsi yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmiccaalí quirínama puiwa iwidùmaca, yá càmita yáalimá puiwaca àniwani. ³⁵Canéeri iwèni meedáni yái iwidùmaca. Càmita cayába cáli iríni. Càmita cayába irí nacái yáníi nàwacáidacataléca pìrái iyami. Wáuca meedáni, yái iwidùmamica. Càita nacái iwàwacutácué piyaca machacànfiiri iyú, pimànicué cayábéeri nacái, piacué nuéwáidacaléca, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisfiri tàacáisica. Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái”, fimaca yái Jesúsca.

La parábola del pastor que encuentra su oveja

15 Néenialité madécaná yeedéeyéicaté plata néenánái judío íchawa Roma ìy-acàlená yàasu gobiernu irípiná, áibanái nacái báawéeyéi íiwitáise, nàacawa Jesús yàatalé, néemiacaaténá itàacái. ²Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, natàaníca báawéeri iyú Jesús ìwali. Nái-maca Jesús ìwali:

—Yái asàlica itàidaca cayába báawéeyéi íiwitáise, yá iyáaca iyáacaléwa náapicha —náimaca.

³Iná Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá fimaca nalí: ⁴“Péemiacué comparación: Abéeri péenácué idèniacaalí cien namanùbaca ipira ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa, yásí náiwacali imàacaca ipiranáíwa noventa y nueve namanùbaca manacúalibàa yàacaténá icutáca oveja yúuquéricawa ícha àta yàanàacatalétani. ⁵Néese yàanàacaalíni, yásí casímáiri iyú imichàidaca oveja iwáacutaléwa. ⁶Néese yàanàaca icapèe néréwa, yá ìwacáidaca yà-cawéeyéináwa, áibanái nacái iyaquewéeyéicawa. Yá fimaca nalí: ‘Casímáicué pi-wàwa núapicha, nudéca nùanàaca yái nupira ovejawa yúuquéricatéwa nuícha’, càipiná fimaca yái oveja íiwacalináca”, fimaca yái Jesúsca. ⁷Néese Jesús fimaca nalí: “Péemiacué cayába. Càita nacái abéeri wenàiwica iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri ícha, yásí ángelnái iyéeyéica chènuniré nayanídacawa abéeri wenàiwica ìwali manuísíwata ícha yái nayanídaánacawa noventa y nueve namanùbaca ìwali íináidéeyéicawa mabáyawanáca, íináidéeyéica nacáíwa càmita iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri ícha càide iyúwacué pínáidáanáwa piwaliwa. Iná yéewa cayábacata nàwacáidáyacacawa nùatalé níái yáaliyéeyéicawa cabáyawanáca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íchawa”, fimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá fimaca nalí: “Inanái idèniacaalí diez namanùbaca moneda máiniíyéi cawénica yáawamíyéi plata quíramenfiiri, néese abéechúa monedacaalí yúucawa uícha, yásí upucúadaca lámpara ucutácaténá moneda yúuquéechúacawa uícha. Yá utunúaca ucapèe irìcubàawa éeréeri iyú àta ùanàacataléta moneda cawèníchúaca. ⁹Néese ùanàacanáami úa, yá ùwacáidaca uyaquewéeyéiwa inanái, áibanái nacái ùacawéeyéináca inanáica. Yá úumaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca cawèníchúca moneda yúuquéechúacatéwa nuícha’, úumaca nalí. ¹⁰Núumacué pírí, càita nacái casímáica Dios yàasu ángelnái abéeri wenàiwica ìwali, cawinácaalí báawéericaté íiwitáise iwènúadéerica íiwitáisewa báawéeri ícha Dios irípiná”, fimaca yái Jesúsca.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Càa-suúri asiali idèniacaté yéenibewa pucháiba asianái. ¹² Néese iméeréeri íimaca yáaniri íríwa: ‘Pápa, pía nùasu yééná yái piasucawa pièripináca nulí péetácaalípináwa’, íimaca yáaniri íríwa. Yá néese náaniri iwacúaca macáita yàasu yèewiwa nalí. ¹³ Néese cawa cawàwanáta máisiba èeri idénáami, iméeréeri iwéndaca fíchawa yáaniri yàasuwa, yá itéca iwènináami, néese yàacawa déeculé áiba cáli néré. Yá yúucaca macáita yàasu platawa iyacaténá máini máiwitáiséeri iyú. ¹⁴ Néese idé-canáami yúucaca macáita, yá idàbaca canáca nayáacalé cachàinfiri iyú néenibàa. Yá iméeréeri idàbaca máapicani. ¹⁵ Yá icutáca fibaidacalépináwa áiba asiali yáapicha yái cáli néeséeri. Yái asiali ichùuliaca iméeréeri yàacawa yàasu manacúaliré yàacaténá ipira marranonái iyáapiná. ¹⁶ Máini iméeréeri iwàwaca iyáaca marranonái iyáacalé yéénaca anáica, quéwa càmita wenàiwica ibatàa iyáaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmita nàa iyáapiná. ¹⁷ Atata ùuculiri idàbaca fináidacawa cáalíacáiri iyú àniwa. Yá íimaca íríwa: ‘Núaniri idèniaca yàasu wenàiwicawa manùbéeyéi. Nadènia nayáacaléwa cayábata, imàacaca nacáywa nalí manuí. Quéwa, núa cháí nuétácawa máapicái iyú. ¹⁸⁻¹⁹ Siùcade nuèpùacawa núaniri icapèe néréwa àniwa. Yá núumap-iná íríwa: Pápa, nudéca numànica Dios írí báawéeri, pírí nacái. Siùcade càmita quirínama cayábaca nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápíná pírí núanirica píata. Pimàaca nùyaca càide iyúwa piasu wenàiwica, yásí nuíbaidaca pírí, càipíná núumaca núaniri íríwa’, íimaca fináidacawa íríwa yái iméeréerica. ²⁰ Iná yàacawa, yèepùacawa yáaniri icapèe néréwa.

“Quéwa déecuisecaalí tàacáwani, yá yáaniri iicácani. Yá catúulécanaica iicáca ìiriwa. Yá yáaniri iplacawa ípunitáidaca ìiriwa. Yá yàanalícuca ìiriwa itàidaca cayábani. Isúsùaca ìiri inàni ìwaliwa càide iyúwa náiwitáise natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ²¹ Néese yái ìiri iméeréeri íimaca yáaniri íríwa: ‘Pápa, nudéca numànica Dios írí báawéeri, pírí nacái. Siùcade càmita quirínama cayába nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápíná pírí núanirica píata’, íimaca. ²² Yáanirita quéwa íimaca yàasu wenàiwicanái íríwa: ‘Caquialétacué, peedacué ibàlepiná cayábanaméeri áiba bàlesi fícha. Píwalicué ìwalini. Píwalicué anillo icáapi fídu ná ìwali. Píwalicué nacái izapatonipíná yàabàli ìwali. ²³ Peedacué nacái pacá fídu walíibèechúaca. Pinúacué wayáapínáni. Siùcade wamànicué fiesta. ²⁴ Yácáiná nuirica, nuyúunáidéericaté yéetacatéwa nuícha, siùca quéwade idéca yèepùacawa nùatalé àniwa. Yúucacatéwa nuícha, quéwa siùca nudéca nùanàaca àniwani’, íimaca nalí yái yáanirica. Néese nadàbaca namànica fiesta.

²⁵ “Idècunitàacá namànica fiesta, yá ìiri béeri íibaidaca yèepunícawa yáaniri yàasu manacúali néenibàawa. Yá yèepùaca yàacawa capíi nérépiná, yásí yéemiaca namànica música, abénaméeyéi nacái nalabàaca casíimáiri iyú. ²⁶ Yái ìiri béerica imáidaca yàataléwa abéeri íibaidéeri. Yá isutáca yéemíawa càinácaalí namàfiná capíi irícu. ²⁷ Yá íibaidéeri íimaca írí: ‘Idéca yèepùacawa néese àniwa piméeréerica, íná píaniri idéca ichùuliaca nanúanápíná wayáapíná pacá fídu walíibèechúa yáwanái, yácáiná piméeréeri idéca yàanàaca cayábata’, íimaca írí. ²⁸ Néese calúacani, yái ìiri béerica. Càmita iwàwa iwàlùacawa capíi irículé, íná iwàwacutá yáaniri imusúacawa isutacaténá fícha iwàlùanápínáwa néré náapicha. ²⁹ Quéwa ìiri béeri càmita yeebá, yá íimaca yáaniri íríwa: ‘Nudéca nuíbaidaca pírí madécaná ca-

muí. Nudéca numànica mamáalàacata càide iyúwa pichùulianá numànica. Canácatáita pia nulí ibatàa abéeri cabra achúméeríinapínáta, numànicaténá fiesta nùacawéeyéiná yáapichawa. ³⁰ Siùca idéca yàanàaca yái piirica, yúuquéericaté macáita piasu platami máaléquéeri iyú nalípiná inanáica iiméeyéica aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, yá pidéca pinúaca írì iyáapíná pacá íidu walíibèechúa', íimaca yái ìri béerica.

³¹ “Néese yáaniri íimaca írì: ‘Nuíri. Pidéca piyamáacawa núapicha càiripínáta. Piasucata macáita yái nudènièrica. ³² Siùcade quéwa máiní cayábaca wamàníináca fiesta, casíimáica nacái wía. Piméeréericáiná idéca yàanàaca, yái iyéericaté càide iyúwa yéetéerimiwa, quéwa idéca yèepùacawa wàatalé càide iyúwa idéca nacáicaalí yèepùacawa cáuca àniwani; yúucacatéwa núcha, yá wadéca wàanàaca àniwani’, íimaca yái yáanirica. Càita nacái Dios itàidaca cayába cawínacaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa ibáyawaná fíchawa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

16 Néeseté Jesús yéewáidaca yéewáidacalénáiwa comparación iyú. Íimaca nalí: “Iyacaté abéeri náiwacali càasuíri. Idèniaca yàasu wenàiwicawa icuèrica càasuíri yàasu cawènfíri. Yá áibanái nàanàaca nacháawàaca yàasu wenàiwica iináwaná ìwali yái wenàiwicaca icuèrica íiwacali yàasuwa. Náimaca yúucáanása meedá íiwacali yàasu platawa máiwitáiseeri iyú. ² Néese íiwacali imáidaca yàataléwani. Yá íiwacali íimaca írì: ‘Nudéca nuémíaca piináwaná piúcaca nùasu plata. Siùcade pichùnia nùasuwa picàlidacaténá nulí macáita píibaidacalé ìwaliwa càmicáiná nubatàa picùaca nùasu quirínama’, íimaca yái íiwacalica. ³ Néese yái asiali yàacawa íiwacali fíchawa. Yá íimaca írìwa: ‘¿Càinásica numàni siùcade nuíwacali iwàwacáiná yúucaca núa? Canáca nuchàini nubànacaténá nubànacalewa. Báica nacái nusutáca plata áibanái fícha nuwènièripíná iyú nuyáapínáwa. ⁴ Uwé, siùca núalíacawa càinácaalí numàníinápiná àniwa yéewanápiná áibanái yeedáca yàataléwa núa, idécanáami nuíwacali yúucaca núa’, íimaca írìwa. ⁵ Néese yái asiali imáidaca wenàiwica imawènièyéica íiwacali fícha plata nàanàanápiná abéerinamata namanùbaca iyúwa. Yá íimaca idàbáanéeri írì: ‘¿Càisimaléná pimawènia nuíwacali fícha?’ íimaca. ⁶ Néese idàbáanéeri wenàiwica íimaca: ‘Numawènia píiwacali fícha cien namanùbaca yàalu olivo iséená’, íimaca. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca írì: ‘Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta ibáiná írìcu. Piúca meedáni. Ara, píawinacàatétawa pitànàa àniwa áiba cuyàluta ibáiná írìcu cincuenta namanùbaca pimawènianápiná nuíwacali fícha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca írì cincuenta namanùbaca meedá’, íimaca írì. ⁷ Néese yái íiwacali yàasu wenàiwicaca íimaca áiba írì: ‘¿Néeni pía? ¿Càisimaléná pimawènia?’ íimaca írì. Yái áiba asiali íimaca írì: ‘Cien namanùbaca yàalu trigo ituíná’, íimaca írì. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca írì: ‘Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta ibáiná írìcu. Piúca meedáni. Pitànàa áiba cuyàluta ibáiná írìcu àniwa ochenta namanùbaca pimawènianápiná fícha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca írì ochenta namanùbaca meedá’, íimaca írì. Càita imànica náapicha macáita wenàiwica imawènièyéica íiwacali fícha yàasusi. ⁸ Néese yái íiwacali yáalíacawa bàsabàsaca yàasu wenàiwica íiwita, yái báawéerica íiwitáise icuèricaté íiwacali yàasuwa, iwènúadacáiná namawèniacále. Nudéca nucàlidacuéca pírí yái comparaciónca píalíacaténáwa máiníiyéi cáalíacáica

èeri mìnanaíca càmfíyéíca yeebáída Dios itàacái namànicaalí wawàsi nanacáiyéi yáapichawa, cáalíacáíca nía píchacué, píacué yeebáidéeyéíca Dios itàacái.

⁹“Iná nùlálacuéca pía pimànínapínacué cayábéeri áibanái írí piasu plata iyúwa, yéewanápinacué cáinináca naicáca píawa. Nésecáwa, plata imáalàacaalípináwa píchacué, yásí needácué nàataléwa pía aléera chènuniré nàyacatalé càmfíríca imáalàawa.

¹⁰“Aíba wenàiwica icùacaalí achúméeri wawàsi machacàníri iyú, yá icùapínáca cayába nacái manùba wawàsi. Quéwa imànicaalí ibáyawanáwa idèniacaalí achúmanamata, yá imànipínáca ibáyawanáwa nacái idèniacaalí manùba. ¹¹Iná càmicaalícué pimàni cayábéeri piasu plata iyúwa cháí báawéeri èeri írìcu, néese càmitacué namàacapíná picùaca báisíri cawènírica iyéerica chènuniré. ¹²Néese àniwa càmicaalícué picùà áibanái yàasu machacàníri iyú, néese càmita nàacué píri piasusíwapínáwa.

¹³“Péemiácué comparación: Canácata yàasu wenàiwica yáaliméeri imànica machacàníri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùulianá imànica, báawacáiná iicáca abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íiwacali áiba icàaluínínáwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios írípínáwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué píicáca plata”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁴Néese abénaméeyéi fariseo cáininéeyéíca iicáca plata, néemlàcáiná macáita Jesús íimáaná plata ìwali, íná naicáanáca Jesús íquíníná. ¹⁵Quéwa Jesús íimaca nalí: “Pidécuéca picàlidaca piínáwaná ìwaliwa wenàiwicanái írí cayábáanása pííwítáise. Neebáidacué nacái pichiwa. Quéwa Dios yáalíacuécawa pííwítáise ìwali, càinácaalí ìyáaná. Casímáíca èeri mìnanaí iicácuéca pííwítáise báawéeri, quéwa Dios iicácuéca pííwítáise iyúwa yáaséerimi isàni meedá”, íimaca yái Jesúsca.

La ley y el reino de Dios

¹⁶Jesús íimaca: “Bàaluité iwàwacutá wenàiwica neebáidaca iyúwa profeta Moisés itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliícuíse, iyúwa nacái profetanái itànàanáté Dios itàacái. Càité iyaca àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. Néese Juan, núa nacái wadéca wacàlidaca wenàiwicanái írìni yái cayábéeri tàacáisica nàalífacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Siùca madécaná wenàiwica nawàwa nàuwichàidaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéíca yái tàacáisica.

¹⁷“Quéwa máíníri cayábacani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmaliícuíse. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aibaalípiná Dios imáalàidapíná capíraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Néese càmfíripínáta itàacái bàaluisàimi imáalàapínáwa, ibatàa abéeri letra achúméeríina pináta, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

¹⁸Jesús íimaca: “Asíali imàacacaalí íichawa íinuwa, néese yeedácaalí íríwa áiba, imànica ibáyawanáwa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càmfíchúaca íinusiwa. Aiba asíali yeedácaalí íinupínáwa abéechúa namàaquéechúami, imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácáiná úapicha, úara áiba asíali íinuca”, íimaca yái Jesúsca.

El rico y Lázaro

¹⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa. Yá íimaca nálí: “Iyacaté càasuíri asiali. Cayábanaméeri ibàle iicácanáwa cawènfiri nacái. Macái èeri imanùbaca imànica fiesta máinfiri cawènica. ²⁰ Iyacaté nacái catúulécaneéri asiali cacháunéeri ìwalíise fipidenéeri Lázaro. Yái Lázaro yáawinacawa càasuíri icapèe inùmalicu. ²¹ Yái catúulécaneérica iwàwacaté iyáaca àta càinácaalí yàacàsi ituériwa càasuíri yàasu mesa ínatáise. Aulinái nacái nàanàaca Lázaro yàatalé nabèrùacaténá icháuná ituf yái catúulécaneérica. ²² Aiba èerité, catúulécaneéri yéetácawa. Yá àngelnái itècani iyacaténá paraíso iricu, aléera Abraham yàatalé Dios yáapicha. Yá nacái càasuíri yéetácawa. Yá nabàliacani, yái càasuírimica.

²³ “Yái càasuírimica yùuwichàacawa mamáalàacata néenibàa báawéeyéimi nàacatalépinácawa néetacaalíwa, fipidenacatalé infierno. Càasuírimi iicáidaca déeculé, yá iicáca Abraham, Lázaro nacái, iyéeyéica Dios yáapicha paraíso iricu. ²⁴ Iná yái càasuírimica imáidaca cachàinfiri iyú Abraham irí. Yá íimaca Abraham irí: ‘¡Nùawiri, Abraham, piicá nupualé! Pibànua síisa Lázaro nùatalé idupíadacaténá úni nunène ìwali icáapi iyúwa, nùuwichàacáináwa báawanama cháí quichái iricu’, íimaca. ²⁵ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Pía nutaquérinámica, iwàwacutá piwàwalica piyáanáté máini cayábéeri iyú idècunitàacá cáuca pía, quéwa yái Lázaro yacaté máini catúulécaneéri iyú, idècunitàacá cáucani. Siùca Lázaro iyaca cayába cháí, píata quéwa yùuwichèeriwa iyaca néenibàa. ²⁶ Càmita núalimá nubànùaca píatalé Lázaro, iyacáiná manuiri yàawa nacáiri depuúwéeri béecaná cháí bamuchúamicué wáicha, pía, wía nacái. Iná canáta yéewaná náalimá nachàbacawa aléera. Píacué nacái síisaara, càmitacué píalimá piacawa síisa nacáira’, íimaca yái Abrahamca.

^{27–28} “Néese càasuírimi íimaca àniwa: ‘Uwé, néese pimàni nulí cayábéeri, pía nùawiri Abraham, pimàaca Lázaro imichàacawa yéetácáisi fícha, yá pibànua Lázaro núaniri icapèe nérépiná. Nàyaca néeni cinco namanùbaca nuénánái. Pichùulia Lázaro yàalàanápíná nuénánái ipíchaná nàacawa aléi yùuwichàacáisi iriculé’, íimaca yái càasuírimica. ²⁹ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Péénánái nadèniaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité, profetanái itànèericaté nacái Dios inùmalicuise. Iwàwacutá péénánái yeebáidaca natàacái’, íimaca yái Abrahamca. ³⁰ Néese yái càasuírimica íimaca: ‘Báisíta, quéwa iwàwacutácawa nálí áiba wawàsi quiríta. Lázaro imichàacaalíwa yéetácáisi fícha imàacacaténá yáawawa naicàcani, yásí nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri fícha’, íimaca yái càasuírimica. ³¹ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Càmicaalí neebáida Dios itàacái càide iyúwa Moisés, profetanái nacái natànàanáté, néese càmita nacái neebáidapíná Dios itàacái, éwita yéetèerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi fícha yàalàacaténá nía’, íimaca yái Abrahamca”, íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

17 Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Macái èeri imanùbaca iyaca madécaná wawàsi imàaquéerica wenàiwica nawàwaca namànica nabáyawanáwa. Quéwa, ¡máini Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí wenàiwica yéewáidéerica áibanái namànicaténá nabáyawanáwa! ² Aibacaalí wenàiwica iméeràidaca áibanái namànicaténá nabáyawanáwa, yásí Dios yùuwichàidapíná manuísíwatani. Cayába cachàini irítani yéetacaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca

wenàiwica. Aibanái idacùacaalí manuíri íba icanápi ìwalíise, náucacaténáni manuíri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí ìisicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri írìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwánái yùuwichàapinácawa áibanái fícha infierno írìcu. Iná cayába cachàini írítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ³ Píicácué píchawa cayába piméeràidacaíchacué púubéeyéi Dios fícha namànicaténá nabáyawanáwa!

“Aibacaalí imàni pírí báawéeri, pitàaní yáapicha ìwali. Néese iwènúadacaalí fí-witáisewa báawéeri fícha, pimàaca piwàwawa fícha yái báawéerica imànírica pírí. ⁴ Ewita imànicaalí pírí báawéeri siete imanùbaca yàawiría abé èeri írìcu, yá yàanàa-caalí pìatalé siete imanùbaca yàawiría nacái, yá fimacaalí pírí: ‘Càmita quirínama numàni pírí báawéeri àniwa’, càicaalí fíma pírí, iwàwacutá pimàacaca piwàwawa fícha yái báawéerica imànírica pírí”, fimaca yái Jesúsca.

El poder de la fe

⁵ Néese apóstolnái nasutáca Wáiwacali fícha wawàsi. Náimaca írì:

—Piyúdàa wía manuícáténá wáinàidacawa wawàwawa pìwali cachàiníri iyú mamáalàacata —náimaca. ⁶ Néese Wáiwacali fimaca nalí:

—Càmitàacáwacué manuí pínàidacawa piwàwawa nùwali, ibatàa achúméerfina iyúpináta. Manuícacálcué pínàidacawa nùwali achúméerfina iyútá, càide iyúwa mostaza fimínaca achúméerfina iyáaná, yásí yéewanápinácué càì pímaca írì yái manuíri morera yéetanacátá: ‘Píwatàa píawawa cáli fícha, néese pibàna píawawa manuíri úni yáaculé’, yásí àicu imànica càide iyúwacué píimáaná írítá —fimaca yái Jesúsca.

El deber del que sirve

⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú, yá fimaca nalí: “Abéeri náiwacali idèniacaalí yàasu wenàiwicawa ichùnìerica bànacalé yáapíise, cawàwanáta nacái icùaca fíwacali ipirawa, néese idécanáami fíbaidaca, yá yèepùacawa bànacalé néese, yá iwàlùacawa fíwacali icapèe iriculéwa. Néese, fíwacali càmita fíma yàasu wenàiwica íríwa: ‘Caquialéta, píawinawa, piyáa piyáacaléwa’, càmita càì fíma. ⁸ Néese fíwacali fimapíná írì meedá: ‘Pichùnìa nuyáapíná. Pìwali cayába pibàlewa pítécáténá nulí nuyáapíná, idècunitàacá nuyáaca nuyáacaléwa. Néeseacáwa idécanáami nuyáaca nuyáacaléwa, yásí numàaca piyáaca piyáacaléwa’, càipíná fimaca yái fíwacalica yàasu wenàiwica íríwa. ⁹ Càmita nacái fíwacali yàaca cayábéeri tàacáisi yàasu wenàiwica íríwa idécanáami imànica càide iyúwa fíwacali ichùulianáni, yàasu wenàiwicacáiná meedáni, iná iwàwacutá fíbaidaca fíwacali íríwa càide iyúwa ichùulianá imànica. ¹⁰ Càita nacái idécanáamicué pimànica macáita càide iyúwa Dios ichùulianácué pía, picácué cáimacái píicáca píawawa ìwalíise, néese píimacué Dios írì: ‘Wíacata pìasu wenàiwicanái canéeyéica iwèni meedá. Wadéca wamànica càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica, càide iyúwa pichùulianá wamànica’, càicué píima Dios íríwa”, fimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá yèepuní-cawa bamuchúamibàa náicha Samaria yàasu cáli, Galilea yàasu cáli nacái. ¹² Jesús yàanàacaté mawiénita áiba yàcalé írì, yá diez namanùbaca asianái cacháunéeyéi

ñimami lepra iyú nàanàaca Jesús ñipunita. Déecuíseta quéwa nabàlùacawa Jesús ñicha, càmicáiná judíónái ibatàa nàanàaca mawiénita áibanái irí. ¹³ Yá namáidaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—¡Pía Jesús, Wáiwacali, catúulécaná piicáca wía! —náimaca Jesús irí. ¹⁴ Jesús iicáca nía, yá ñimaca nalí:

—Piacué pimàacaca sacerdotenái iicáca pñimami náalíacaténáwa pidécuéca pichùnìacawa —ñimaca nalí. Yá idècunitàacá nàacawa, yá ichàbacawa náicha yái uláicáca. ¹⁵ Yá abéeri néená níái cacháunéeyéimica iicácáiná masacàaca ñimami lepra ñicha, íná yèepùacawa Jesús yàatalé. Idècunitàacá yèepùacawa, yàaca cayábéeri Dios irí cachàiníri iyú. ¹⁶ Yàanàaca Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí. Yáawiada inàniwa cáliaculé yàacaténá Jesús icàaluíná, yàacaténá nacái irí cayábéeri. Yái asiali Samaria yàasu cáli néeséerica, càmfírìca judío. ¹⁷ Yá néeseca Jesús ñimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Nudéca nuchùnìacáwa diez namanùbaca cacháunéeyéi. Níara nueve namanùbacaca càmita nèepùawa, éwita israelitacáaníta nía, nàacaténá cayábéeri Dios irí. ¹⁸ Abéerita yái càmfírìca judío yèepùacawa nùatalé yàacaténá cayábéeri Dios irí —ñimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese Jesús ñimaca Samaria yàasu cáli néeséeri irí:

—Pimichàawa. Piawa. Uláicái idéca ichàbacawa pñicha, peebáidacáiná nulí —ñimaca yái Jesúsca.

Cómo llegará el reino de Dios

²⁰ Fariseonái nasutáca néemiawa Jesús càicaalínápinácaalí Dios icùa macáita wenàiwicanái. Néese Jesús ñimaca nalí:

—Càmitacué pñalimá piicáca càinácaalí iyú Dios icùaca wenàiwicanái. ²¹ Càmita náimapiná: ‘Piicácué, Dios icùaca wenàiwica cháí cáli’; càmita nacái náimapiná: ‘Aiba cáli ñinata nacái Dios icùaca wenàiwica’, càmita náimapiná càmicáiná náalimá naicáca natuí iyúwani càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáiwa, icùacáiná náiwitáise, icùa nacái abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa —ñimaca yái Jesúsca. ²² Néese Jesús icàlidacaté yéewáidacalénái iríwani:

—Máadáinícuéca piwàwa piicáca núa áiba èeriwa, éwitasica pñalimácaalí piicáca núa abé èeri piná meedátá, piwàwapinácuéca piicáca núa, núa asiali Dios néeséerica. Máinícué piwàwapiná piicáca nùanàaca nuchàcaténá macáita, quéwacué càmitàacá piicápiná núa. ²³ Aibanái nacàlidapiná nachìwawa, náimapiná nudécasa nùanàaca. Náimapiná: ‘Mesías idéca yàanàaca cháí’; áibanái náimapinácué pirí: ‘Mesías idéca yàanàaca néré’. Quéwa picácué piawa néré, picácué nacái piawa náapicha. ²⁴ Péemiácué, nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicápiná nuchànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icàanána macáita capiráléeri cáli ñwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càipiná nacái nùacawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáiwa, núa asiali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéeri iyúwa. ²⁵ Quéwa iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata quéechacáwa, yá iwàwacutá èeri mìnánái iyéeyéica siùca báawaca naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni meedá. ²⁶ Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàacatáipiná àniwa, núa asiali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypiná càide iyúwaté èeri mìnánái iyáaná Noé yàasu èerité. ²⁷ Matuíbanáicaté nàyaca Dios ñicha bàaluité. Nayáacaté nayáacaléwa, néese nàiraca nacái, needácaté nàinupináwa, àta Noénái iwàlùacatalétawa arca iriculé. Yaté manuñri yéesacái yàanàaca, yá néetácatéwa macáita

wenàiwica càmfiyéicaté iwàlùawa Noénái yáapicha arca iriculé. ²⁸ Càité nacái Lot yáapichéeyéimi Sodoma iyacàlená mìnánái nàyacaté matuíbanáita Dios íicha. Nayáacaté nayáacaléwa, nàiraca nacái nàiracaléwa. Nawènia nacái nàasupináwa. Nabànacaté nabànacalewa, nawénda nacái nàasuwa. Namànicaté nacái nacapèewa. ²⁹ Quéwa idécanáamité Lotnái namusúacawa Sodoma iyacàlená íicha, yáté quichái yèewièricawa azufre yèewi yúuwàacatéwa chènuníse Sodoma mìnánái ìwali. Yáté nèetácawa macáita. ³⁰ Càita nacái yúuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnánái ìwali áibaalípiná numàacacaalípiná núawawa naicáca núa, núa asiali Dios néeséerica.

³¹ “Néeniaalípiná áibacaalí iyamáidapináwa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri finatabàawa, idèniacaalí nacái yàasuwa capìi iricu, iwàwacutá càmita yèepùwa iwàlùacawa icapèe iriculéwa yeedácaténá yàasuwa ipíchawáise ipiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Aibacaalí nacái yèepunípináwa manacúalibàa, iwàwacutá càmita yèepùawa icapèe néréwa ipíchawáise ipiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ³² Piwàwalicué càinacaalíté Lot íinumi yéetácawa, càininéechúacaté iicáca yàasumiwa èeri iricúrica, úái yéetéechúamicatéwa càmicáináté upiacawa yàcalé íicha càide iyúwaté Dios yàalàanà úa. ³³ Cawinácaalí càmíirica yeebáida nutàacái iwàwacáiná icùaca icáucawa cháí èeri iricu, yúucapiná icáucawa càmíiri imáalàawa, quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalíni, idèniapiná icáucawa càmíiri imáalàawa.

³⁴ “Néese núumacué pírí nùanàacaalí táiyápi, yá pucháiba wenàiwica naimápiná nàyaca cama iricu. Angelnái itépiná abéeri wenàiwica, áibapiná nacái imàacawa néenita. ³⁵ Yá pucháiba inanái namulúapináca nàyaca ituínási. Angelnái itépiná abéechúa inanái, abéechúapiná nacái imàacawa néenita. ³⁶ Pucháiba asianái yèepuníyèipinácawa manacúalibàa. Angelnái itépiná abéeri asiali, abéeripiná nacái imàacawa néenita —fímaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yéewáidacalénái nasutáca néemiawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿chábàanásica nàanàa needácaténá nía? —náimaca. Néese Jesús fímaca nalí:

—Màulenéri iyú piicápinacué chábàanacaalí nàacawa càide iyúwacué píalíanáwa chábàanacaalí yéetéerimiwa iriawa piicácaalí manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacawa —fímaca yái Jesúsca.

La parábola de la viuda y el juez

18 Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú náalíacaténáwa iwàwacutáaná nasutáca Dios íicha mamáalàacata, yàalàacaténá nía nacái ipíchaná naméyáacawa nasutáca Dios íicha. ² Yá Jesús fímaca nalí: “Iyacaté juez áiba yàcalé iricu. Càmita yàa Dios icàaluíniná. Càmita nacái yàa wenàiwica fimiétacaná. ³ Uyacaté nacái yàcalé iricu abéechúa inanái inìrimi yéetéechúamicatéwa íicha. Aiba wenàiwica iwàwacaté yeedáca uícha ùacawéeri yàasumi. Iná usutáca juez íicha wawàsi manùba yàawiríia iyúudàanápiná úa. Yá úumaca juez irí: ‘Piyúudàa núa. Pichùulia nàuwichàidàanápiná nuícha nùuwideca yeedéerica nuícha nùacawéeri yàasumi’, úumaca juez irí. ⁴⁻⁵ Manùba èeri càmita juez yeebá usutáaná íicha. Néese maséeca iwàwa idècuni yéemiaca usàna. Yá fímaca iríwa: ‘Éwita càmicáaníta nua Dios icàaluíniná, éwita nacái càmicáaníta nua wenàiwicanái fimiétacaná, càicáaníta siúcade nuyúudàaca úara inanáica, nùuwichàidaca uícha ùuwide, máinicáiná usà-

wicaca nulí wawàsi, ipíchaná ùanàaca mamáalàacata, yá usàiwica nulí wawàsita àta nuétácatalétawa', càica íimaca iríwa yái juez báawéerica íiwitáise", íimaca nalí yái Jesúsca.

⁶ Yá Wáiwacali íimaca nalí àniwa: "Pidécuéca péemíaca itàacái yái juez báawéerica íiwitáise. Ewita báawéericáaníta íiwitáiseni, càicáaníta átata iyúudàaca maniríichúami. ⁷ Néeni, ¿càmítasícué pialíawa cayábéeri Dios íiwitáise? Iná iwàwacutácué pialíacawa Dios iyúudàapíná cawinácaalí wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, cawinácaalí isutéeyéica yáawawa íicha manuísíwata mamáalàacata èeríapínama, táiyápinama nacái. Yá Dios imawèniadapíná náicha nacái nàuwidenái. Càmita Dios idècuniapínáwa déecufrí iyú iyúudàanápíná nía. ⁸ Núumacué pirí, Dios iyúudàapíná níawa caquialéta, imawèniadapíná náicha nàuwidenái. Núa asiali Dios néeséerica, nùanàapíná àniwa aléi èeri iriculé, quéwa càmita nùanàapíná manùbéeyéi yebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata", íimaca yái Jesúsca.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca abénaméeyéi wenàiwica comparación iyú, níara cachàiníyéica iicáca yáawawa nayúunáidacáiná mabáyawanéeyéica nía, íná báawaca naicáca náichawa áibanái wenàiwica. Jesús íimaca nalí: ¹⁰ "Pucháiba asíanái nàacatéwa templo iriculé nasutácaténá níawawa Dios íicha. Abéeri fariseo, áiba asiali nacái yeedéeri plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. ¹¹⁻¹² Yái fariseo ibàlùacawa abéerita méetàucuta áibanái íicha, isutáca yáawawa Dios íicha. Càì íimaca: 'Pía Dios, nùaca pirí cayábéeri núacáiná càmfíríca iyúwa áibanái wenàiwica canánama. Núa nacái càmita nuyéedù. Càmita báawa nuíwítáise nacái. Càmita nuimá áiba inanái yáapícha càmfíchúaca nuínusiwa. Càmita numàni nubáyawanáwa càide iyúwa imàníná yái asiali yeedéerica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná. Núa nacái numàaca nuíchawa nuyáacaléwa pucháiba èeri semana ìwali nusutácaténá Dios íicha. Macái néená níái diyéica wawàsi nuedéerica nulíwa, numàaca abéeri néená Dios irípiná ofrenda iyú', càì íimaca ìwaliwa yái fariseoca. ¹³ Néeseta quéwa yái asialica yeedéerica plata yéénánái judío íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, yáta ibàlùacawa déecuíseta fariseo íicha. Máinícáiná báica iicáca yáawawa Dios iwéré ibáyawaná ìwalísewa, íná càmita iicáida chènuniré. Néese, ibàbàida yùucutawa mamáalàacata icáapi iyúwa máinícáiná achúmaca iwàwa ibáyawaná ìwaliwa. Yá íimaca mamáalàacata Dios irí: 'Pía Dios, piicá nupualé, cabáyawanéerica núaquéi', càì íimaca isutáca Dios íicha", íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa: "Núumacué pirí, Dios imàacacaté iwàwawa ibáyawaná íicha, yái asiali yeedéerica plata yéénánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, néese asiali yèepùacawa matuífbanáita icapèe néréwa. Quéwa yái fariseoca, càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha, níacáiná cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa máinínása cayábaca nía áibanái íicha, Dios imàacapíná báica nía. Cawinácaalí quéwa icàlidéeyéica íichawa ibáyawanáwa, Dios imànipíná irí cayábéeriwa", íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹⁵ Néeseté àniwa áibanái natéca néenibewa púubéeyéi Jesús yàatalé yéewacaténá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios íicha imànínápíná

nalí cayábéeri. Quéwa, Jesús yéewáidacalénái naicáca nía, yá nadàbaca nacuísaca náichawa wenàiwica itéeyéica yéenibewa Jesús yàatalé, yéewáidacalénái náimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁶ Quéwa Jesús imáidaca sùmanái nàanàpináwa yàatalé. Yá fimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé, picácué pimáisanía nàanàaca, Dioscáiná icùaca wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidéanà náaniri itàacáíwa. ¹⁷ Péemiacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái yeebáidéanà náaniri itàacáíwa. Càmiccaalí wenàiwica neebáida càì, néese canácatáita Dios yéenibeca nía —fimaca yái Jesúsca.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁸ Néeseté abéeri judío fiwacaliná isutáca yéemiawa Jesús. Yá fimaca Jesús irí:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásiica iwàwacutá numànica nùyacaténà càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —fimaca. ¹⁹ Jesús fimaca irí:

—Iwàwacutá pínáidacawa cayába iwali yái pímáanàca, càinácaalí fimáanà yái tàacáisiica fiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —fimaca yái Jesúsca, iwàwacáiná asiali yeebáidaca Dioscani yái Jesúsca. ²⁰ Néese Jesús fimaca irí àniwa:

—Píalíacawa Dios itàacái ichùulianá wía: ‘Picá píimá áiba inanái yáapicha càmfichúaca píinusíwa, áiba asiali yáapicha nacái càmfírira pinìrisíwa; picá pinúa wenàiwica; picá piyéedù; picá nacái pichìwáida áibanái; pía náimiétacanà píaniri, píatúa nacái’ —fimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese asiali fimaca irí:

—Nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios fimáaná sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —fimaca. ²² Jesús yéemiacani, yá fimaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéeri pimànica quiríta: Pía piwéndaca macáita piasuwa, pía nacái iwènináami catúulécanéeyéi irí. Càipiná pidèniaca piasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa piacaténáwa núapicha nuéwáidacalécaténà pía —fimaca yái Jesúsca.

²³ Yái asiali quéwa, yéemiacanáami, yá máiní achúmaca iwàwa máinícáiná càasucani, càmicáiná nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²⁴ Jesús yáalfacáináwa achúmaca iwàwa yái asialica, ínà Jesús fimaca yáapichéeyéi iríwa:

—¡Máiní càulenápináca càasufyéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténà nía! ²⁵ Càide iyúwa camello càmfínà yéewa iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí iricubàa, càita nacái càulenáca càasufri wenàiwica yeebáidaca Dios itàacái Dios icùacaténáni —fimaca yái Jesúsca. ²⁶ Níái yéemièyéica Jesús fimáaná, náimaca Jesús irí:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha? —náimaca. ²⁷ Jesús fimaca nalí:

—Canáca yéewanà wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —fimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro fimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca wamàacaca wàasuwa macáita wàacaténáwa piápicha yéewacaténà péewáidacaléca wía —fimaca. ²⁹ Yá Jesús fimaca nalí:

—Péemiacué cayába, piácué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abènaméeyéi péenà nàanàpináwa nacapèe fíchawa namànicaténà càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aibanái péenácué nacái nàapináwa maléenà èeri nàa-

cawéeri fichawa, càmicaalí nacái néenánái fícha nacáiwa, càmicaalí nacái nasèenái fícha nacáiwa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi fícha nacáiwa, namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁰ Yásí Dios yàapínacué pirí madécaná wenàiwica piiquéeypíná càiyéide iyúwa péenánáiwa chái èeri irìcu. Néese, èeri imáalàa-caalípináwa, yásí Dios yàacué picáuca càmfiri imáalàawa chènuniré —fímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³¹ Yaté Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa doce namanùbaca méetàucuta áibanái fícha. Yá fímaca nalí:

—Siúcade wàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Namànipíná nulí macáita càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná iwali, núa asiali Dios néeséerica. ³² Yá presopináca namànica núawa namàacacaténá càmfiyéi judío inúaca núa, yá naicáanipíná nuquúnná, yá natàanipíná báawéeri iyú nùwali, yá nàapisáidaca núawa. ³³ Nanúadáidapíná nacái núawa, yásí nanúaca núa. Quéwa máisiba èeri irìcu núcáucaapínáwa —fímaca yái Jesúsca.

³⁴ Quéwa, Jesús yéewáidacalénái càmita náalía néemíaca càinacaalí fímáaná yái tàacáisica, càmita nacái náalimá náalíacawa iwali.

Jesús sana a un ciego de Jericó

³⁵ Néeseté, Jesús iyaca mawiénita Jericó iyacàlená irí, yá matuíri asiali iyaca néeni, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái fícha ichàbéeyéicawa néenibàa. Isutáca náicha plata yéewanápiná iwèniaca iyáapínáwa. ³⁶ Yái matúfrica yéemíaca manùbéeyéi isàna nachàbáanáwa, yá isutáca yéemíawa nía, cawinácaalí yàawa náapicha néeni. ³⁷ Nacàlidaca iríni Jesús Nazaret iyacàlená néeséericani yái càì ichàbacawa chábàì. ³⁸ Iná yái matúfrica imáidaca:

—¡Jesús, rey David itaquérinami, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —fímaca.

³⁹ Néese áibanái yèeyéicawa Jesús ipíchalé nacuíscaca náichawani, yái matúfrica, masànáanápínáni. Imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Wacuèrinápiná, piicá nupualé! —fímaca.

⁴⁰ Néese Jesús iyamáaca ibàlùacawa. Yá Jesús ichùuliaca natéénápiná matuíri Jesús yàatalé. Néese matuíri yàacawa néré, yá Jesús fímaca irí:

⁴¹ —¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —fímaca yái Jesúsca. Néese matuíri fímaca:

—Nuíwacali, pimàaca catuíca núa —fímaca. ⁴² Jesús fímaca irí:

—Catuíca píawa, peebáidacáiná nuchùnlanápiná pía. Iná yéewa cayábaca píawa —fímaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta matuírimi iicáidaca àniwa. Yá yàacawa Jesús yáapicha. Yàaca nacái Dios irí cayábéeri. Néese áibanái iiquéeyéicani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri.

Jesús y Zaqueo

19 Néeseté, Jesús iwàlùacawa Jericó iyacàlená iriculé. Ichàbacáitawa néenibàa. ² Abéeri asiali càasuíri iyaca néeni, abéeri Jericó mìnali, íipidenéeri Zaqueo. Yái Zaqueo, náiwacalicaní, níái yeedéeyéica plata yéénánái judío fíchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. ³ Yái Zaqueo iwàwa iicáca Jesústàatá, yálí-

catená iicáca Jesús. Quéwa, càmita yáalimá iicácani, manùbacáiná wenàiwica Jesús itéesebàa. Maléenéeri nacái yái Zaqueoca, ínà càmita yáalimá iicáca Jesús. ⁴ Iná yái Zaqueo ipìacawa Jesús ipíchalépiná. Yá íiríacawa sicómoro yéetaná yàana ìwalibàa yéewanápiná idéca iicáca Jesús. Yái àicu ibàluèricawa àyapu idùlepita, Jesús ichàbacatabàapinácawa. ⁵ Quéwa, Jesús ichàbaca yàacawa sicómoro yéetaná yáwibabàa, yá iicáidaca chènuniré. Iicáca Zaqueo yáawinéeriwa àicu yàanalicu. Néese Jesús fímaca Zaqueo irí:

—Zaqueo, piricùawa caquialéta, siùcacáináta iwàwacutá nuyamáacawa picapée néré —fímaca yái Jesúsca.

⁶ Yá Zaqueo iricùacàatétawa néese. Yá casímáiri iyú yeedáca Jesús yàataléwa. ⁷ Néese áibanái, naicácáiná Jesús iwàlùacawa néré, yá natàanica báawéeri iyú Jesús ìwali. Yá náimaca nalíwáaca Jesús iwàlùacasawa icapèericulé asialiquéi báawéerica, cáanáiricasa ibáyawaná, yái Zaqueoca. ⁸ Néesecháwa Zaqueo imichàa ibàlùacawa nàacuésemi. Yá Zaqueo fímaca Jesús irí:

—Péemiácáwa, Nuíwacali, macáita yái nudènièrica, nùapináca yéema catúulècanéeyéi iríwa. Níara wenàiwica nucobréeyéica ichàbanamawa nuchìwa iyúwa, nuèpùadapiná nalíwani báinúaca yàawiriéricatái yáwanái fícha yái platami nuedéericaté náicha ichàbanamawa —fímaca. ⁹ Yá Jesús fímaca irí:

—Siùca èeri Dios idéca iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa —fímaca yái Jesúsca. Néese, Jesús iwènúacawa fímaca áibanái irí:

—Yácáiná asialica, Abraham itaquérinámiquéi nacái, éwitaté iméeràcáanítawa Dios fícha. ¹⁰ Núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, nudéca nùanàaca nucutátacaténá níai cabáyawanéeyéica, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha —fímaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹¹ Néeseté idécanaámi wenàiwicanái yéemiaca Jesús fímaáná, yá Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Icàlidaca nalíni yái comparaciónca Jesús iyacáinaté mawiénita Jerusalén iyacàlená irí ínáté nayúunáidaca Jesús icuèyèipináté israelitanái caquialétatá.

¹² Yá fímaca nalí: “Péemiacué comparación: Iyacaté abéeri náiwacali, yèeripinátéwa áiba cáli néré déeculé, yéewanápiná icuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeséeyéiwa, yásí yèepùanápínátéwa néese icùacaténá nía. ¹³ Ipíchawáise náiwacali yàacawa, yá imáidaca yàataléwa diez namanùbaca yàasu wenàiwicawa. Yá yàaca nachàba manùba plata náalimáwanama. Yá fímaca nalí: ‘Piacué pimànicaténá piasu wawàsiwa iyú yái plataca àta nùanàacataléta àniwa’, fímaca nalí. Néese yàacawa náicha. ¹⁴ Aibanáita quéwa náiwacali yàasu cáli néeséeyéi máini báawaca naicácani. Yá nabànùaca áibanái wenàiwica náiwacali yáamiwa néré nacàlidacaténá nacuèriná iríwani. Náimaca: ‘Càmita wawàwa wacuèrinápiná yái asialica’, náimaca.

¹⁵ “Quéwa, idéca nacuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeséeyéiwa, yá náiwacali yàanàaca néese àniwa. Yá imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanániwa, níai yeedéeyéicaté fícha plata, yáalíacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ¹⁶ Yái yàasu wenàiwicaca idàbáanéerica yàanàaca fíwacali yàataléwa. Yá fímaca fíwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái piasu plataca. Nuedácaté pirípiná diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, fímaca. ¹⁷ Néese náiwacali fímaca irí: ‘Cayábacáani. Cayábéeri

nùasu wenàiwicaca pía. Pimànicáiná machacàníiri iyú achúméerfina iyú càide iyúwa nuwàwáaná, íná yéewa siùcade numàaca picùaca diez namanùbaca yàcalé mìnánái', ímaca yái náiwacalica. ¹⁸ Néese yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá ímaca íiwacali íríwa: 'Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái piasu plataca. Nuedácaté píripiná cinco namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba', ímaca. ¹⁹ Néese náiwacali ímaca írí nacái: 'Numàaca picùaca cinco namanùbaca yàcalé mìnánái', ímaca yái náiwacalica.

²⁰⁻²¹ "Néeseta quéwa náiwacali yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá ímaca íiwacali íríwa: 'Nuíwacali, yáca piasu platéi. Nuépùacaténi wáluma iyú núcáapica cayábani, cáalucáiná nuicáca pía, máinicáiná caluéri píiwitáise, peedáca yái càmíricaté píibaida píriwa. Peedáca píriwa nacái áibanái ibànacale, càmíricaté píbàna píriwa', ímaca. ²²⁻²³ Iná náiwacali ímaca írí: 'Pía, nùasu wenàiwica báawéerica íiwitáise, pitàacái iyúwa nucháawàaca piináwaná iwali nùuwichàidacaténi píawa. Píaliacaalítéwa caluérisa nuíwitaíse, píaliacaalíté nacáiwa nuedáaná nulíwa yái càmíricaté nuíbaida nulíwa, nuedáaná nacái áibanái fícha nabànacale càmíricaté nubànacaleta, néese, ¿cáná càmíta pimàaca nùasu plata caja néré inísàacaténiatéwa nulípiná quirítatá àta nùanàacatalétaté àniwa?' ímaca yái náiwacalica. ²⁴ Néese náiwacali ímaca áibanái írí iyéeyéica néeni: 'Peedácué fícha yái plataca. Píacué íríni yái asíalica idènièrica diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca', ímaca nalí yái náiwacalica. ²⁵ Yá náimaca náiwacali íríwa: 'Wáiwacali, ¿cánásica càì pimàni? Yái asíali idéca idèniaca diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca', náimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese náiwacali ímaca nalí: 'Péemiàcué cayába. Cawinácaalí íibaidéeyéica nulí cayába, numàacáanápíná náibaidaca nulí mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmíiyéica íibaida cayába, nuedápiná náicha náibaidacalémica. Níata quéwa, nùuwidenáica càmíiyéicaté iwàwa núa nacuèrinápináwa, piacué píibàaca nía. Peedácué nía nùatalé cháta, yá pinúacué nía', ímaca nalí yái nacuèrináca", ímaca yái Jesúsca.

Jesús entra en Jerusalén

²⁸ Idécanáamité càì Jesús ímaca nalí, yá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yéewáidacalénái yáapichawa. ²⁹ Yá batéwata nàanàaca iyacatái pucháiba yàcaléca. Abéeri yàcalé ípidenéeri Betfagé, áiba nacái ípidená Betania. Iyaca nacái néeni abéechúa dúli ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa idécanáami càì ímaca nalí:

³⁰ —Píacuéwa iriculé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pianàapínacué burro nadacuèrica néeni, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa fínata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³¹ Aibacaalícué isutá yéemiawa píawa cánacué yéewa piwasàacani, néese picàlidacué íríwani nuwàwacutàcani, núa Píiwacalícuéca —ímaca nalí yái Jesúsca.

³² Néese níái pucháiba yéewáidacaléca nàacawa fícha. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús ímáanaté nalí. ³³ Idàbaca nawasàaca burro, yá burro íiwacanánái isutáca yéemiawa nía:

—¿Cánacué piwasàa wapíra? —náimaca. ³⁴ Náimaca nalí:

—Wáiwacalica iwàwacutáni —náimaca.

³⁵ Néese yéewáidacalénái iriàdaca yàasu ruana nacáiriwa burro iwaalírìcubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa

yáawinacawa burro íinata. ³⁶Idècunitàacá Jesús yàacawa burro íinata Jerusalén iyacàlená nérépiná, manùbéeyéi naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulicubàa burrocaténá iipina íinatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápíná nacuerínásàiri icàaluínináwa. ³⁷Yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná Olivos yàasu dúli yàasu yàawa iriculé, yá canánama nía Jesús yéewáidacaléca, níai nacái yèepuníyécawa yáapicha, macáita nadàbaca namáidaca casímáiri iyú. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri naicácáinaté Jesús imànica madécaná fiwitáise iyúwa yái càmírica wenàiwica idé imànica. ³⁸Nacàlidaca nèepuncawa:

—¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànuèrica walí icuàcaténacué wía! ¡Píacué canánama iyéeyéica chènuniré, casímáicué piwàwa! ¡Wàaca pirí cayábéeri, pía Dios chènuníseerica! —náimaca. ³⁹Néese abénaméeyéi fariseo yèepuníyécawa nàapicha wenàiwicanái yèewi náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, pialàa nía cachàiníiri iyú níai péewáidacalécawa, masànaanápíná nía, nacàlidacáiná piináwaná ìwali Dios inacáiricasa pía —náimaca. ⁴⁰Yá Jesús fimaca nalí:

—Péemiacué cayába, masànacaalí níai nuéwáidacalécatá, yáta níai íbaca nacàlidaca nuináwaná ìwali Diosca núatá —fimaca nalí yái Jesúsca.

⁴¹Néese Jesús iyamáa ibàlùacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, yá iicáca Jerusalén, néese fícháanica manuísíwata ìwali yái yàcaléca, catúulécánacáiná iicáca yàcalé mìnanaí, yácáiná Jesús yáalíacatéwa manuúri yùuwichàacáisi yàanàanápínaté nàwali. ⁴²Yá fimaca: “¡Máiní nuwàwa píalíacuécawa siùca èeri càinácaalícué iwàwacutáaná pimànica cayábacaténacué píapicha Dios! Cayába-caalícué píapicha Diostá, néese càmítacué yàanàa pìwali yàasu yùuwichàacáisitá. Quéwa càmítacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica. ⁴³Yàanàapínacué pirí báawéeri èeri. Piùwidenáicué namànipínacué iwáiná piyacàle itéesebàa macáita, ipíchanácué pimusúacawa yàcalé fícha. Macáitacué nàawapínacuéca píawa. Yá namànipíná ùwicái píipunitacué pitéesebàa macáita. ⁴⁴Yásí namáalàidacué piyacàle macái, nanúapíná macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irícu. Nacàlìlapínacué picapèe. Càmita namàacapíná capíi yàasu íba yáawinacawa áiba íba íinata, yá nacàlìliacuécawa macáita yái piyacàlecuécawa. Piicácáinacué càiride iyúwa canéeri iwèni pirí yái nuénáiwánaca siùca èeri Dios ibànùacatáita núa píatalécué, nuwasàacaténacué pía yàasu yùuwichàacáisi fícha”, fimaca yái Jesúsca.

Jesús purifica el templo

⁴⁵Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé. Yá idàbaca imusúadaca macáita wenàiwica iwéndéeyéicaté yàasusi templo ibàacháwalená irícu. ⁴⁶Yá fimaca nalí:

—Pidécuéca péemiaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse; Dios íimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nupapèeca nasutácàalupínaca nuícha’, fimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinacué plata wenàiwica fícha pichiwa iyúwa —fimaca yái Jesúsca.

⁴⁷Néese èeri imanùbaca Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irícu. Sacerdote fiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, judío fiwacanánái nacái, náináidacawa nàyaca càinápinácaalí iyú náalimá nanúaca Jesús. ⁴⁸Càmítacá quéwa náalimá náibàacani, níacáiná canánama wenàiwica cayábaca néemiaca Jesús itàacái.

La autoridad de Jesús

20 Aiba èerité Jesús iyaca templo irícu. Yá yéewáidaca iyaca wenàiwicanái, icàl-idaca nalí nacái Dios itàacái cayábéerica, yái tàacáisi íiméerica Jesús iwàwa iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Yá sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. ² Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irícuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadánápiná nía? —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuwàwa nusutácuéa nuémíawa pía nacái. Picàlidacué nulíni: ⁴ ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápinaté wenàiwica; Diossica, wenàiwicanáisica? Pfi-macué nulí càirínácaalí náicha ichùuliaca Juan ibautizáanápinaté wenàiwica — íimaca yái Jesúsca.

⁵ Nadàbaca natàanica nalíwáaca. Yá náimaca nalíwáaca: “¿Càinásica wáimaca? Wáimacaalí irí, ‘Dioscaté ichùuliacani’, yásí isutáca yéemíawa wía, ‘¿Cánácué càmita peebáidani?’ càipiná íimaca walí. ⁶ Néese wáimacaalí irí, ‘Wenàiwica-caté ichùuliaca meedáni’, yásí wenàiwica macáita nanúaca wía fba iyú, níacáiná macáita neebáidaca tàì fíméeri iyú Juan itàanícáté Dios inùmalicuíse”, càì natàanica nalíwáaca. ⁷ Néese nacàlidaca Jesús iríni càmitasa náalífawa cawinácaalí ichùuliaté Juan ibautizáanápinaté wenàiwica. ⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmita nucàlidacué piríwani cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irícuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi — íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

⁹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asiali ibànacaté uva ibànacalená. Yá imàacaca áibanái icuèyéip-iná irí yàasu uva ibànacalená, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva ìy-acaná yéenápiná, yàasu èeripiná needácatáita ìyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá yàacawa náicha áibalé madécaná èeri. ¹⁰ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá ìyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré icutácaténá náiwacali yàasu uva ìyacaná yéenápináwa icuèyéi fícha. Quéwa níai icuèyéica bànacalé nacapèedáidacani, yái náiwacali yàasu wenàiwicaca. Yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmita nabànua yáapicha uva ìyacanáca. ¹¹ Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé yàasu wenàiwicawa áibata. Quéwa àniwa natàanica irí báawéeri iyú, nacapèedáidacani. Yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmita nabànua yáapicha uva ìyacanáca. ¹² Néese bànacalé íiwacali yèepua ibànùaca áibata àniwa. Yá àniwa níai icuèyéica uva ibànacalená cacháunáca namànicani. Yá náucacani méetàuculé bànacalé yàaluná fícha.

¹³ “Néese yái uva ibànacalená íiwacali íimaca fináidacawa iríwa: ‘¿Càinásica numàni? Siùcade nubànua nuíriwa, yái cáininéerica nuicáca. Cawàwanáta nàaca fimiétacaná’, íimaca fináidacawa iríwa. ¹⁴ Quéwa níai icuèyéica uva ibànacalená naicàcani, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yácata yái yeedéeripiná iríwa uva ibànacalená yàaniri yéetácaalípináwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni weedácaténá walíwa yàasu

bànacalé', náimaca nalíwáaca. ¹⁵ Iná náibàacani, yá nawatàida náucacani méetàucuta bànacalé yàaluná fícha. Yá nanúacani", íimaca nalí yái Jesúsca.

Néese Jesús íimaca nalí níái wenàiwicaca: "¿Càinásicué pínáidacawa? ¿Càinásica uva ibànacalená íiwacali imànipiná nalí níái icuèyécate írípíná bànacalé? ¹⁶ Siùcade nucàlidacué piríni: Yàanàpiná nàatalé, yá inúapíná níawa. Yásí imàaca áibanái icùaca írípíná yàasu uva ibànacalená —íimaca yái Jesúsca. Néese wenàiwicanái idécanáami néemiàcani, yá náimaca Jesús írí:

—¡Càmírita, canácatáita Dios imànipiná walí càì! —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca:

—Néeni, càmicaalícué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía, néese iwàwacutácué pínáidacawa cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèricaté Dios in-ùmálicuíse. Icàlidacaté Dios ibànùanápínaté israelitanái írí nacuèrinápíná, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité íimaca:

'Níái imànífíyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa siùcade máiníri iwàwacutácawa capíi írípíná yái íba náuquéricaté',

càì itànàacaté profetaca", íimaca nalí yái Jesúsca, yéewacaténá náalíacawa yái íba íimáanáca càicanide iyúwa Jesús, yái nacuèrinápíná Dios ibànùérica judíonái írí.

¹⁸ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Péemiàcué áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèyécawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái finatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náalíacaténáwa Dios yúuwichàidáanápínaté manuísíwata cawinácaalí càmíyéica yeebáida Jesús itàacái.

¹⁹ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéyéica wenàiwica templo irícu, nawàwaca náibàaca Jesús yáté èrica náucacaténáni presofíyí ibànalículé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càmíri nadé náibàaca quéwani cáalucáiná naicáca wenàiwicanái, manùbacáiná níái yéemièyéica Jesús itàacái casfímáiri iyú.

El asunto de los impuestos

²⁰ Néeseté sacerdote íiwacanánái nachùulíaca áibanái asíanái nàacawa Jesús yàatalé, natàanicaténá cáimiétaquéri iyú Jesús yáapicha, iyúwa cayábéeyéi í-witáise iwàwéyéica yéemiadaca Dios itàacái. Quéwa cachíwéyéica nía meedá, nàacawa néré náalímáidacaténá Jesús itànínápíná báawéeri iyú romanonái yàasu gobierno ìwali yéewanápínáta meedá náibàacani nacháawàcaténá iináwaná ìwali gobernador romanosàiri írí. ²¹ Iná nasutáca néemiawa Jesús. Yá náimaca írí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàanáca báisíiri iyú, péewáidaca wenàiwica nacái báisíiri tàacáisi iyú càiripínáta. Wáalíaca nacáiwa piicáca macái wenàiwica abédanamata, péewáida nacái wenàiwica nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulíaná nàyaca. ²² Siùcade picàlida walíni: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca.

²³ Quéwa Jesús yáalíaca náíwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíise. Yá íimaca nalí:

²⁴—Píasáidacué nuicá abéechúa moneda. ¿Cawiná yéenáíwaná ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái ípidená ichanàawa ìwali? —fímaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús írí:

—Emperador ípidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáíwaná nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacalíná, icuèrica macái èeri mìnáná —náimaca. ²⁵ Yá Jesús fímaca nalí:

—Pipáyaidacué pífichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —fímaca yái Jesúsca. ²⁶ Iná canácata báawéeri tàacáisi Jesús fíméerica wenàiwicanái yàacuésemi yéewanápiná nacháawàaca íináwaná ìwali. Néese náináidacawa néemiaca manuísíwata Jesús fímáaná, yá masànacáicata nía fícha.

La pregunta sobre la resurrección

²⁷ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca càmitasa yéetéeyéimiwa nacáuàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, íná nasutáca néemiawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca írí tàacáisi. Náimaca írí:

²⁸—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi fíméerica Dios ichùulianácué wía judíoca wamànínápiná cà: Asiali yéetácaalíwa méenibeta, néese iwàwacutá yéenasàiri yeedáca íríwa yéenasàiri ínumiwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná càiyéide iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu calí. ²⁹ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéenáná. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupínáwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. ³⁰ Inaté iméeréerimi yeedáca ibèeri íinunicawa. Néese yéetácawa uícha méenibeta. ³¹ Néese iméeréerimi àniwa yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ³² Néese úanama yéetáwa náami nacái. ³³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáuàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, ¿càinápinásica uníri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawatá, macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ³⁴ Néese Jesús fímaca nalí:

—Chái èeri írícu, asianái, inanái nacái nacásàacawa. ³⁵ Quéwa cawinácaalí wenàiwicanái Dios imàaquéeyéipínáca icáuàacawa áiba èeriwa nàcaténáwa chènuniré, asianái, inanái nacái, càmita nacásàapínáwa. ³⁶ Càmita nacásàapínáwa càmicáiná náalimá néetácawa quirínama, nàypínáciná càide iyúwa ángelnái iyáaná. Níacáiná Dios yéenibepínáca nía, Dios imichàidacáiná nía yéetácáisi fícha. ³⁷ Profeta Moisés nacái yáasáidacaté walí yéetéeyéimiwa nacáuàanápinácaawa áiba èeriwa. Moisés itànàacaté tàacáisi wáalíacaténáwa maléenéri àicu ìwali yeeméerícatéwa iyaca quichái iyú, Dios iyacáináte néré, yáté Moisés yéemiaca tàacáisi fíméerica: Yái Wacuèriná Dios, yácata Nacuèrináca, níái wàawirináimica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ³⁸ ¡Dios càmita icùa yéetéeyéimi ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué pálíacawa cáuca nía Dios yáapicha siùca, níara Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácáanítatéwa madécana camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca, cáucáiná macáita wenàiwica Dios icuèyéica. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáuàidáanápiná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —fímaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese áibanái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu náimaca Jesús irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani, pía yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ⁴⁰ Yá cáaluca níái Jesús yúuwidenáica. Càmita nawàwa nasutáca néemìawani quirínama, ipíchaná báica nía wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién descende el Mesías?

⁴¹ Jesús fimaca nalí:

—Càmitacué píalíawa cayába Mesías ìwali, yái picuèrinápinácuéca Dios ibànuèripinácuéca pirí, píacué judíoca. Pímacáitacué rey David itaquérinámica meedáni. Quéwa rey David fimacaté nacái áiba wawàsi Mesías ìwali. ⁴² David itànàcaté tàacáisi Dios inùmalicuíse, yái tàacáisi waléerica cuyàluta Salmos iricuíse. Càité David fimaca:

‘Nucuèriná Dios fimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picuàcaténá núapicha macáita,

⁴³ idècunitàacá numawèniadaca pícha macái piùwidenáíwa, fimaca yái Diosca’, càité fimaca yái Davidca. ⁴⁴ Yái rey Davidca fimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, ínà éwita rey David itaquérinámicaánítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David Iiwacali nacáicani —fimaca nalí yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

⁴⁵ Macái wenàiwicanái iyéeyéica néeni néemìaca nàyaca Jesús itàacái, yá Jesús fimaca yéewáidacalénái iríwa: ⁴⁶ “Piicácué píichawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Picácué piyaca càide iyúwa nàyáaná. Casímáica nèepuní-cawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná nasímáidaca Dios. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. Máiní nawàwa náawinacawa yàalubáisi finata náawinacatáicawa níara cáimiétacanéeyéica wenàiwicaca judíonái yéewáidacàalu irícu. Nacutá nacái yàalubáisi cayábanaméeyéi macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía càiyéide iyúwa máiníyéica cachàinica. ⁴⁷ Nayéedùa nacái náicha nacapèemi, nàasumi nacái níái catúulécaneéeyéi inanáica maníríyíemica. Néese nasutáca Dios déecuíri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàidéeyéipiná cachàiníri iyú yáwanái náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, fimaca nalí yái Jesúsca.

La ofrenda de la viuda pobre

21 Jesús iyacaté templo irícu, yá iicáidaca wenàiwica irí irìadéeyéica yàasu platawa ofrenda yàalu iriculé namàacacaténá Dios iríni. Yá iicáca càasuíyéi naliadaca plata. ² Néese Jesús iicáca inanái yàanàaca néré, máiní catúulécaneéchúa, inírimi yéetéchúamicatéwa íicha. Yá uliadaca úasu ofrendawa ofrenda yàalu iriculé, pucháiba moneda cobréeyéi púbéeyéi, càmiíyéica máiní cawènica. ³ Néese Jesús fimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Péemiacué cayába, úái catúulécaneéchúa maníríchúamica udéca umàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú Dios iiquéri càiride iyúwa manuíri iwèni náicha canánama, níái yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu iriculé. ⁴ Macáita níái áibanái nàaca

ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawènfiri íchawa; úata quéwa éwita catúulécanácáníta úa, càicáníta ùaca macáita yái udènìerimica uwènianápináca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

⁵ Aibanái natàanica nàacawa templo ìwali cayábéeri iicacánáwani, yàasu cawènfiríyí ìba ìwali nacái, áiba cawènfiri wawàsi nacái wenàiwica imàaquéerica Dios irípiná ofrenda iyú. Néese Jesús íimaca nalf:

⁶ —Aibaalípiná imáalàacawa macáitacué piiquéerica yái temploc. Yásí canácata capìi yàasu ìba yáawinéeripinácawa áiba ìba íinata. Namáalàidapiná macáita — íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin del mundo

⁷ Néese nasutáca néemíawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, ¿chácaalínásica ichàbapináwa yái picàlidéerica walí templo ìwali? ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica yéenáiwana, yái templo imáalàa-catáipinácawa? —náimaca.

⁸ Néese Jesús íimaca nalf: “Piicácué píichawa cayába ipíchaná áibanái ichìwàidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàacawa. Manùbacáiná wenàiwica nàanàapiná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapiná nachìwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, íipidenéeri Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipiná náimaca namànica nachìwawa. Aibanái nacái náimapiná: ‘Idéca Jesucristo yàanàaca icùacaténá macáita’, càipiná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. ⁹ Nacàlidapinácué pírí ùwicái iináwaná ìwali, náimapiná nacái namànínása ùwicái nacuèrinánái íipunitawa, quéwa picácué cáalu píawa. Càita iwàwacutápiná namànica quéechacáwa, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús íimaca nalf àniwa: “Aiba cáli néeséeyéi napéliapiná áiba cáli néeséeyéi íipunitawa. Aibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno íipunitawa. ¹¹ Yá cáli icusúapináwa cachàiníiri iyú madécaná yacalé. Manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú, uláicái iyú nacái, madécaná cáli néeséeyéi. Capíraléeri cáli írìcuwa naicáwa wawàsi icaluadéeripiná naicáca, áiba wawàsi nacái manuínaméeyéi yáasáidéeyéipináca èeri mìnanaí irí mawiénica yái èeriquéi imáalàanápinácawa.

¹² “Quéwa ipíchawáise naicáca càiri wawàsi, yá áibanái náibàapinácué píawa, namànipinácué pírí báawéeri peebáidacáinácué nutàacái. Nawatàidapinácué píawa judónái yéewáidacàalu néréwa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali. Yá náucapinácué píawa presoíyéi ibànaliculé. Natépinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nacuèrinánái írìwa, náiwacanánái írì nacáiwa peebáidacáinácué nulí. ¹³ Càita Dios imàacapinácué picàlidaca nalf nuináwaná ìwali, peebáidacuéca nutàacái. ¹⁴ Ipíchawáise náibàacuéca pía, picácué péewáidawa càinácaalípinácué picàlidáana nalf piináwanáwa. ¹⁵ Néenialíciná numàacapinácué pitàanica máiní cáalífacáiri iyú, yéewanápiná càmitacué piùwidenái nadé namawèniadacuéca píasu tàacáisi. ¹⁶ Quéwa, pisèenáicué, péenánáisiwacué nacái, piawiría yéenanái nacái, piacawéeyéiná nacái, nacháawàapinácué piináwaná ìwali nacuèrinánái írìwa. Nanúapinácué abènaméeyéi péenáwa. ¹⁷ Yásí macái èeri mìnanaí báawacuéca

naicáca píawa peebáidacáinacué nutàacái. ¹⁸Quéwa càmitacué yúucapináwa nuícha abéeri péená, ibatàa achúméeríina pináta, càmita yúucapináwa nuícha. ¹⁹¡Peebáidacué mamáalàacata tàì fíméeri iyú, piideniacué piùwichàanáwa nacái matuìbanáiri iyú, yéewacaténacué peedáca piriwa picáucawa càmfíri imáalàawa!

²⁰“Piicácaalípinacué úwinái ibàlùacawa Jerusalén ìyacàlená itéese, yásí píaliacuécawa mesúnamáita namáalàidáanápíná yái Jerusalénca. ²¹Iná iwàwacutápiná cawinácaalí wenàiwica ìyeyéica cháí Judea yàasu cáli finata napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. Cawinácaalí ìyeyéica Jerusalén ìyacàlená iricu iwàwacutápiná napiacawa yàcalé iricuíse. Cawinácaalí nacái ìyeyéica manacúalibàa, iwàwacutápiná càmita nèepùawa Jerusalén ìyacàlená iriculé. ²²Néenialfáiná Dios yàasu manuúri yùuwichàacáisi yàanàapíná israelitanái ìwali. Macáita ichàbapínacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmalicuíse. ²³¡Néenialípiná inanái nàuwichàapínáwa manuísíwata, cawinácaalí idéericuífeyéica, nía nacái inanáica yeyéica quirasii ìiraca ìinisi!, càmicáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. Yá nàuwichàapínacawa báawanama níái Israel yàasu cáli néeséeyéica, yáciná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàapíná nàwali. ²⁴Abénaméeyéi néetápináwa espada machete nacáiri iyú. Uwinái fíibàapíná áibanái, yá natépiná níawa macái cáli imanùbaca finatalépiná. Néese càmfíyeyéi judío namáalàidapíná Jerusalén ìyacàlená, yá nacùtapínacani àta imáalàacatalépinátawa nàasu èeri Dios imàaquéeripíná nalí nacùanápínáni, ipíchawáise yèepùadacani judíonái irí àniwa, yái Jerusalénca”, fimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁵Jesús fimaca nalí: “Néese wenàiwica naicápiná wawàsi capiráléeri cáli iricuwa, manuúnaméeyéi wawàsi nacalùadéeripíná naicáca, èeri ituírícu, quéeri nacáíwa, dùlupùta nacáíwa náalfacaténáwa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa. Chái èeri iricu nacái, èeri mìnánái máiní cáaluca náináidapínáwa, càmita náalfáwa càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica, manuúri únícáiná imànipíná isànawa cachàini, manuúnaméeyéi màladàca nacái ipiápinácawa cachàiníiri iyú. ²⁶Néenialípiná achúma wenàiwica néetápináwa nacalùniwa, cáalucáiná náináidapínacawa idècunitàacá nacùaca yàanàaca yái manuúri yùuwichàacáisi yàanèeripínacawa èeri mìnánái ìwali. Níacáiná cachàiníyeyéi wawàsi ìyeyéica chènuniré, nacusúacawa macáíwa. ²⁷Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asíali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíse cachàiníiri nuíwitáise iyúwa, nucamaláná mèlùmèluíri iricuwa nucàcaténá macáita. ²⁸Idàbacaalípiná ichàbacawa macáita yái wawàsica, yásí pichàiniadacué piwàwawa, pimichàidacué píiwitáisewa nuípunita, piicáidacué chènuniré, caquialécáináta nùanàapínáca nuwasàacuéca píá”, fimaca yái Jesúsca.

²⁹Néese Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá fimaca nalí: “Píicácué higuera yéetaná, áibanái àicu fiwitáaná nacái ìyeyéica cháí Israel yàasu cáli finata. ³⁰Piicácaalícué àicu imusúadaca ibáináwa, yásí píaliacuécawa mawiénica camuí. ³¹Càita nacáicué piicácaalípiná ichàbacawa yái nucàlidéericuéca pírí ìwali, yásí píaliacuécawa mawiénica Dios yàasu èeri icùacaténá macáita.

³²“Péemiàcué cayába, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuéca pírí ìwali, macáita ichàbáanápínáwa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica ìyeyéica néenialíwa. ³³Yái capiráléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínáwa áibaalípiná,

néese nutàacái càmita imáalàapináwa. Macáita ichàbapinácawa càide iyúwa nuchàlìdàanacué piríni.

³⁴ “Piicacué píchawa cayába ipíchaná piwènúadacuéca nuícha píiwitáisewa pimàníinápínacué pibáyawanáwa, picámáanápíná nacái, píináidàanápíná nacáíwa mamáalàacata èeri iricúiri wawàsi iwali. Picacué càì pimànica, néese picùacué nùanàaca àniwa. ³⁵ Yáciná yùuwichàacáisi yàanàapíná ráunamáita macái èeri mìnánái iwali càide iyúwa trampa íibàaná cuwèesi isicúasíwata. ³⁶ Pichùnìacué cayába píiwitáisewa. Pisutacué Dios íicha mamáalàacata cachàinicaténacué píiwitáise píidenánápínacué macáita yái ichàbàanápínacawa, yéewacaténacué pianàaca pibàlùacawa nufpunita, núa asiali Dios néeséerica”, íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Néenálíté Jesús yéewáidaca wenàiwica èeríapinama templo iricu. Néese catá imanùbaca yàaca iyamáacawa dúli néré ípidenácatalé Olivos, yái olivo inàlimanáca. ³⁸ Yá èeri imanùbaca macáita wenàiwica nàanàaca templo iriculé mapisáisiwata néemìacaténá Jesús itàacái.

Conspiración para arrestar a Jesús

22 Mawiénicaté judiónái yàasu culto ípidenéeri Pascua nayáacaalíté pan càimíiri idènia levadura. ² Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu nacutáca càinápínacaalí iyú yéewanápíná nanúaca Jesús, ibàacanéeri iyúta quéwa cáalucáiná nía wenàiwicanái íicha.

³ Néese Satanás iwàlùacawa Judas iwàwaliculé, ichùuliaca Judas imànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná, yái ípidenéerica Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacaléca docenacaté nía. ⁴ Néese Judas yàacawa itàanica sacerdote íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái úwi íiwacanánái templo néeníiyéica. Yá Judas itàanica náapicha Jesús iwali yéewanápíná itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁵ Yá casíimáica nawàwa, náimaca irí nàanápínaté irí plata itéénápíná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁶ Cayábaca Judas yéemiaca náimáaná irí. Yá Judas idàbaca icutáca wawàsi càinácaalícatáipínáta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, càmicataléta máiní manùba wenàiwica iyaca Jesús yáapicha.

La Cena del Señor

⁷ Néeseté yéenáiwana yàanàaca judiónái imànicatáica yàasu cultowa ípidenéeri Pascua, nayáacatáita pan càimíiri idènia levadura. Yáté èerica iwàwacutá nanúaca oveja wàlisài nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Càita judiónái iwàwalica càinácaalíté iyú Dios iwasàaca nàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha.

⁸ Néese, Jesús ichùuliaca Pedro, Juan nacái, yá íimaca nalí:

—Piacué pichùnìa walípiná yàacàsi Pascua pinéerica wayáacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Yá nasutáca néemiawani:

—¿Alénásica piwàwa wachùnìacani? —náimaca. ¹⁰ Jesús íimaca nalí:

—Piwàlùacuéwa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá pianàapínacuéca asiali iwáacutéeri úni catùalìcu. Pìacuéwa asiali yáamíise aléera iwàlùacatalécawa. ¹¹ Píimacué capíi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemiawa pía, alénacaalí capíi imàdàaná ìya iyáacatáipíná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, píimacué irí. ¹² Néese yáasáidapínacué piríwani, manuíri capíi imàdàaná ìyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walí wayáapíná néeni Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Iná nàacawa, yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús ímáanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

¹⁴ Néese cáwa catácanáami nàwali, iwàwacutácaalíté nayáaca, yá Jesús yàanàaca yáawinacawa mesa iwéré apóstolnái yáapicha. ¹⁵ Néese, Jesús ímaca nalí:

—¡Máadáiní nuwàwacatécué nuyáaca píapicha yái yàacàsi Pascua pinéerica ipíchawáise nuétácawa! ¹⁶ Càmicáiná nuyáapíná quirínamani àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Pascua ímáaná, yásí nuyáapíná àniwani píapichacué, Dios ìy-acàle írìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré —ímaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yeedáca abéechúa copa icáapi írìculéwa, idènièchúa írìcuwa uva ituní. Idécanáami yàaca Dios írì cayábéeri, yá ímaca nalí:

—Peedácuéni, píiracuéni, piwacùacué piwaliwáacawani; ¹⁸ càmicáiná nuirapíná quirínamani yái uva ituníca àta Dios idàbacatalépináta icùaca macáita —ímaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese Jesús yeedáca pan icáapi írìculéwa. Idécanáami yàaca Dios írì cayábéeri, yá isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni. Néese ímaca nalí:

—Yácata nuiná yái, yéetèeripínacuécawa píchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Piyáacué yái panca piwàwalicaténacué nuétáanacuéwa píchawalíná —ímaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese cáwa idécanáami nayáaca yái yàacàsi Pascuaca, Jesús yeedáca copa icáapi írìculéwa, abéechúa copa idènièchúa írìcuwa uva ituní. Yá ímaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuèripínacawa nuíchawa cruz ìwali pirípinácuéwa, ipíchanacué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca píri báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imàníirica wenàiwicanái yáapicha nuwasàanápíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, nuíranácáiná imusúapínacawa nuíchawa nalípináwa. ²¹ Quéwa, siúcata yái asialica itèeripínaca nùuwidenái náibàacaténá núa, yácata yái yáawinéericáwacawa iyáaca iyáacaléwa núapicha. ²² Núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali. ¡Quéwa máiní yùuwichàapínacawa yái asialica itèeripínaca nùuwidenái náibàacaténá núa! —ímaca yái Jesúsca.

²³ Néese Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nasutáca néemiawa níawáaca chánacaalísica néená yái càì itèeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, càmicáinatécáwa náalíawa càinacaalí Judas imànínápinaté.

Quién es el más importante

²⁴ Néese níái yéewáidacaléca natàaníca nalíwáaca ùuléeri wawàsi iyú chána-caalí néená wenàiwicanái iiquèeripínaté càiride iyúwa máiníiri cachàini áibanái íicha canánama. ²⁵ Quéwa Jesús ímaca nalí: “Chái èeri írìcu, càmfíyèi judío icuèrinánái nacùaca nàasu cáli néeséeyéiwa cachàiníiri iyú, nachùulíca nacái nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná nàwali: ‘Cayábéeriquéi wacuèrinásàirica, imàníirica walí cayábéeri’, càì nachùulíca nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná. ²⁶ Quéwa, iwàwacutácué càmita píya càide iyúwa nàyáaná. Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníirica náicha canánama, néese iwàwacutá iicáca yáawawa càiride iyúwa máiníiri càmita cachàini náicha canánama, iyúwa piméeréericué, íibaidáanápíná áibanái írì canánama. Cawinácaalícué péená nacái iwàwéerica Dios imàacaca ichùulíca áibanái wenàiwica, iwàwacutá íibaidacuéca

pirí canánama càide iyúwacué piasu wenàiwica imàníná. ²⁷ Chái èeri irícu níara máiniyéica cachàini áibanái fícha náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáa-caléwa, néese áibanái càmíiyéi cachàini náibaidaca nalí, natéca nalí nayáap-ináwa. Quéwa càmítacué nuwàwa pimànica càide iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái imàníná. Nudéca núsáidacuéca pirí cànácaalí iwàwacutáanácué piyaca. Núa, Pí-wacalícuéca, nudéca nùyaca pèewibàa càide iyúwa càmíiri cachàini, iyúwa wenàiwica íbaidéerica áibanái irí canánama.

²⁸ “Pidécuéca piyaca núapicha mamáalàacata, píideniacuéca nacái núapicha núuwichàacái. ²⁹ Iná numàacapínacué picùaca núapicha wenàiwicanái càide iyúwa Núaniri Dios imàacáanáté núcúanápíná wenàiwicanái. ³⁰ Yá piyáapínacuéca piyáa-caléwa núapicha Dios iyacàle irícu núcúacatalépináca macáita. Néenialípiná píaw-inacuécawa piasu yàalubáisi finatawa picúacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinami yàawiríaca”, fimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³¹ Néese àniwa Jesús fimaca Pedro irí:

—Simón, péemí cayábani. Satanás idéca isutáca Dios fícha wawàsi imàacáanápíná Satanás yáalimáidacuéca iicáwa pí cachàinfiri iyú. ³² Quéwa, nudéca nusutáca pirí Dios fícha, imàacáanápíná peebáidaca nulí mamáalàacata. Néese idécanáami piwénúadaca píiwitáisewa nulípiná àniwa, yá pichàiniada nawàwa, níái péenánáicawa neebáidacaténá nulí tàì fiméeri iyú —fimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Simón fimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, abédanama nuíwítáise píapicha nùanápíná presofyéi ibànaliculé píapicha, éwita iwàwacutácaalí nuétácawa nacái píapichawa —fimaca yái Simón Pedroca. ³⁴ Jesús fimaca Pedro irí:

—Pedro, péemí cayába, ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànip-iná pichìwawa másiba yàawiría, píimapíná càmítasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca píá núapicha —fimaca yái Jesúsca.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Néese Jesús isutáca yéemí nía:

—Bàaluté nubànùacué píá picàlidacaténá nalí nutàacái, yáté càmítacué nubatàa pitéca saco, plata yàalu nacái, áiba costiza nacáiripíná nacái. Néeni, ¿iwàwacutérisícuéwa pirí quirítani néenialíté? —fimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Càmíiri —náimaca irí. ³⁶ Néese Jesús fimaca nalí àniwa:

—Quéwa, siùca péemíacué comparación: Siùcade cawinácaalí idènièrica saco, iwàwacutá itéca yáapichawani, itéca nacái plata yàalu. Cawinácaalí canéerica irí espada machete nacáiri, iwàwacutá iwéndaca yàasu ruana nacáiriwa yúuquéri ìwalíisewa, iwèniacaténá iríwa espada. ³⁷ Nudéca núcàlidacuéca pirí yái comparaciónca píalíacaténácuéwa càulenápínáca píicha yái ichàbáanápínácawa mesú-namáita iwàwacutácáiná namànica nulí macáita iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Abéeri profeta fimacaté nùwali: ‘Yá nàuwichàidapínácani báawéeyéi yáapicha’, càité itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali. Macáita tàacáisi natànèericaté nùwali Dios inùmalícuíse, iwàwacutá ichàbacawa càitade iyúwaté natànàaná —fimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ìyaca walí pucháiba espada machete nacáiri —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Yácata, wadéca wataánica —íimaca yái Jesúsca, càmicáináté náalía néemiaca cáinacaalíté íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica nalí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁹ Néesetécáwa Jesús imusúacawa Jerusalén ìyacàlená ìricuíse. Càide iyúwaté ì-witáise iyáaná néenialíté, yàacawa táiyápi dúli néré, ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlìmanáca. Yéewáidacalénái nàacawa yáamiwáise. ⁴⁰ Jesús yàanàca néré, yá íimaca nalí:

—Pisutácué píawawa Dios fícha, càmfínápiná imàaca Satanás yáalimáidacuéca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús yàacawa náicha càita meedá idècuni iyúwa asìali yúucacatalé íba. Yá ibàlùacawa yùulúi ipùata iyúwa néeni isutácaténá Dios fícha. ⁴² Yá Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, piwàwacaalí, yá piwasàaca núa fícha yái nùuwichàanápínacawa. Quéwa, càmicaalí piwàwa piwasàaca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta abéeri ángel chènuníiséeri imàacaca yáawawa Jesús iicácani. Yá ángel ichàiniadaca Jesús iwàwa. ⁴⁴ Máiní Jesús yùuwichàacawa manuísíwata idècunitàacá isutáca Dios fícha manuísíwata. Yá isìabèdeca imusúacawa fícha iyúwa iráí idupíacaalíwa cáli iwéré.

⁴⁵ Idècanáami Jesús isutáca Dios fícha, yá imichàa ibàlùacawa, yàacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàca nía iiméeyéicáita máinícáiná achúmaca nawàwa, ínáté naimáca nàyaca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué piimá piyaca? Pimichàacuéwa pidapùle íichawa. Pisutácué píawawa Dios fícha, càmfínápiná imàaca Satanás yáalimáidaca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàanica nalí, yá madécaná wenàiwica yàanàca nàatalé. Judas yàacawa náiwitápu, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Néese Judas yàacawa Jesús yàatalé isùsúacaténá Jesús inàni ìwali càide iyúwaté náiwitáise iyáaná natàidáanáté wenàiwica cáininéerica naicáca. Càica Judas imànica yásáidacaténá nalí cawinácaalíni, yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Judas, ¿cáná picháawàa núa nùuwidenái iríwa iyú yái pisùsàanàca nunàni ìwali, càide iyúwa cáinináca nacáicaalí piicá núa, núa asìali Dios néeséerica? —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Níái yéewáidacaléca ìyéeyéica Jesús yáapicha naicácáiná càinacaalí Judas imànínápináté, ínáté náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wanúaca nía espada iyú? —náimaca.

⁵⁰ Néese abéeri néená níái yéewáidacaléca iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatatá, yá inúacatàatáni espada iyú sacerdote ì-wacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita asìali yùuwi yéewápuwáiseéchúa. ⁵¹ Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacuéni, picácué pipélia —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yùuwi ìwali yái asìalica, yá ichùnàcani. ⁵² Néese Jesús isutáca yéemiawa

sacerdote íiwacanánái, nía nacái úwinái icuèyéica templo, nía nacái judío íiwa-
canánái béeyéica yàanèeyéicaté náibàacaténáni. Jesús íimaca nalí:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca, espada, wacàba nacái, càide iyúwa
piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pìmanica càmicáinacué nupéliap-
iná píipunita. ⁵³ Macái èeri imanùbaca nùyacatécué píapicha templo iricu, quéwa
càmítatécué píibàa núa, ibatàa pidunàanápínacué nùwalita, càmitacué píibàa núa.
Quéwa, siùcade Dios imàacacué píibàaca núa, yácata nacái Satanás yàasu èeri
ichùuliacatáicuéca píiwitáise catéeri —íimaca yái Jesúsca.

Pedro niega conocer a Jesús

⁵⁴ Néese náibàaca Jesús. Yá natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Pe-
dro yàacawa náamiwáise déecuíseta. ⁵⁵ Ipíchawáiseté nàanàaca néré áibanái na-
pucúadacaté quichái bamuchúami bàachawalicu. Níai úwinái náawinaca nàan-
abàca quichái. Néese Pedro yàanàaca néré yáawinaca nacáiwa yàanabàca náapicha.
⁵⁶ Néese inanái íibaidéechúa néeni uicáca Pedro yáawinacawa iyaca yàanabàca
quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca nalí:

—Yá asìaliquéi Jesús yáapichéeri —úumaca nalí. ⁵⁷ Quéwa, Pedro icàlidaca
ichìwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali. Yá Pedro íimaca ulí:

—Pía, inanái, càmita nùalía ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. ⁵⁸ Néese
áiba iicácani, yá íimaca Pedro irí:

—Pía nacái néená, níara yáapichéeyéica —íimaca. Quéwa Pedro íimaca irí:

—Càmíirita, asìali, càmiirica néená núaquéi —íimaca yái Pedroca, ipíchaná
náibàacani. ⁵⁹ Néese batéwa abéeri hora idénáami àniwa áiba íimaca nalí àniwa
cachàiníiri iyú:

—Báisíta, yáapichéerimicani yái asìalica, yácáiná Galilea yàasu cáli néeséeri
nacáicani —íimaca nalí Pedro ìwali. ⁶⁰ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Pía, asìali, càmita nùalíawa càinácaalí íimáanáca yái píiméerica —íimaca yái
Pedroca. Idècunitàacá Pedro itàanica nalí, yáta cawámai itàaca. ⁶¹ Néese Jesús
iwènúa iicáidaca Pedro irí, yáta Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté
irí: “Ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pìmanipiná pichìwawa máisi-
bàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali”, càité Jesús íimaca Pedro irí. ⁶² Yá Pe-
dro imusúacawa náicha, yá fícháanica cachàiníiri iyú.

Se burlan de Jesús

⁶³ Néese níai úwica icuèyéica Jesús, naicáanica iquíniná, nanúadáidaca nacái
Jesús. ⁶⁴ Nabàliaca Jesús ituí, yá nanúadáidaca inàni ìwali. Néese náimaca Jesús
irí:

—Piwicùlida, picàlida walíni, ¿cawínásica níara inúadáidéeyéica pía? —náimaca,
naicáanica iquíniná. ⁶⁵ Yá natàanica ìwali madécaná báawéeri iyú, mamáalàacata
naicáanica Jesús iquíniná, nabáiniadacaténáni.

Jesús ante la Junta Suprema

⁶⁶ Néeseté amaláca yàacawa nawicáu, yá úwinái natéca Jesús Junta Suprema
yàatalé iwacáidáyaquéeyéicawa, judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái,
nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Yá nasutáca néemíawa Jesús:

⁶⁷ —Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrináca Dios ibànùèripinácaté walí? —náimaca. Néese Jesús íimaca:

—Nucàlidacaalícué pírí núacatáni, néese càmítacué peebáida nulítáni. ⁶⁸ Nusutácaalícué nuèmiawa píatá, càmítacué picàlida nulítáni. ⁶⁹ Mesúnamáita quéwa núa, asíali Dios néeséerica, núawinapináwa yéewápuwáise yái Dios cachàinírica náicha canánama, nucàcaténá macáita Dios yáapicha chènuniré —íimaca yái Jesúsca. ⁷⁰ Yá macáita nasutáca néemiawani:

—Néeni, ¿Dios Iirisica píá? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Yáca núa yái càide iyúwacué píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁷¹ Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácata iwàwacutáaná wéemiaca áiba icháawèeri iináwaná ìwali quirínama! ¡Wadéca wéemiaca itàacái báawéeri, icàlidaca ìwaliwa Dios Iiricasani! —náimaca nalíwáaca.

Jesús ante Pilato

23 Néese macáita namichàacawa natéca Jesús Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli. ² Néese nadàbaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali Pilato irí, yá náimaca Pilato irí:

—Wadéca wàanàaca yái asíalica báawéerica imànica wàasu cáli néeséeyéi fiwítáise namànínápiná ùwicái gobièrno íipunita. Imaca càmítasa cayába wapáyaidaca wáichawa emperador plata iyú, yái romano icuèrinásàirica. Iméerica ìwaliwa nacái Mesíascani, yái judío icuèrinácasca —náimaca. ³ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinásàirica? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, núacani, càide iyúwa píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Pilato íimaca sacerdote íiwacanánái irí, áibanái nacái iyéeyéica néeni:

—Càmíta nuicá ìwali ibáyawaná, yái asíalica —íimaca yái Pilatoca. ⁵ Náimaca quéwa cachàiníiri iyú mamáalàacata:

—Báawaca imànica macái wenàiwica íiwítáise náináidáanápíná namànica ùwicái gobièrno íipunita. Idéca yéewáidaca macáita Judea yàasu cáli néeséeyéi. Idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néré. Siùcade iwàwa yéewáidaca wenàiwica cháí Jerusalén iyacàlená irícu —náimaca.

Jesús ante Herodes

⁶ Néese Pilato yéemiaca nalíni, íná isutáca yéemiawa nía asáisí Galilea yàasu cáli néeséericaalíni, yái Jesúsca. ⁷ Néese idécanáami Pilato yáalíacawa Galilea néeséericanani, yá Pilato ichùuliaca natéca Jesús rey Herodes yàatalépiná, Herodes icuacáináté Galilea yàasu cáli. Néenialíté Herodes ìyaca Jerusalén iyacàlená irícu iicacáténá náapicha Pascua yàasuná culto. Iná natéca Jesús Herodes yàatalé. ⁸ Néese Herodes iicacáiná Jesús, yá casíimáica Herodes iwàwa, madécaná èericáináté Herodes iwàwaca iicáca Jesús. Herodes yéemiacáináté Jesús iináwaná ìwali, ínáté iwàwa iicáca Jesús imànica áiba wawàsi íiwítáise iyúwa, càmíirica wenàiwica idé imànica. ⁹ Néese Herodes isutáca yéemiawa Jesús madécaná yàawiría. Quéwa Jesús càmíirita itàaní. ¹⁰ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu iyéeyéica néeni, nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníiri iyú. ¹¹ Néese Herodes, nía nacái yàasu úwinái yáapichéeyéica namànica Jesús irí

báawéeri nabáiniadacaténáni, natàaníca nacái ìwali báawéeri iyú. Néese náucaca cayábéeri bàlesi Jesús ìwalíse, cawènfiri nacái càide iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, yái Jesúsca. Càité úwinái imànica naicáanícáténá Jesús iquíniná. Néese Herodes ichùuliaca natéca Jesús àniwa Pilato yàatalépiná.¹² Quéechatécáwa Pilato, Herodes nacái nàuwideca namànníyécacawa. Yáté èerica Pilato, Herodes imànica yàacawéeriná iyúwani.

Jesús es sentenciado a muerte

¹³ Néeseté Pilato ìwacáidaca sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, madécánaca áibanái wenàiwica náapicha néeni.¹⁴ Yá Pilato íimaca nalí:

—Pidécuéca pitéca nùtalé yái asialica. Pidécuéca picàlidaca nulí iináwaná. Pidécuéca picháawàaca iináwaná ìwali píimacáinácué yéewáidacasa wenàiwica namànníinápiná ùwicái gobierno íipunita. Quéwa, nudécata nusutáca nuémíawani piacuésemicué, yá canácata nuiquéeri ìwali ibáyawanáca càide iyúwacué picháawàaná iináwaná ìwali.¹⁵ Herodes nacái canácata iiquéeri ìwali ibáyawaná, íná Herodes idéca ibànùacani néese àniwa wàataléta. Pidécuéca piicáca canácata ìwali ibáyawaná wanúanápínátáni.¹⁶ Iná siúcata nuchùuliaca nacapèedáidáanápínáni. Idécánáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —íimaca yái Pilatoca.¹⁷ Càide iyúwaté náiwitáise Pascua yàasuná culto imanùbata, iwàwacutá Pilato iwàsàaca nalí abéeri presoíri yèepunícáténáwa casímáicáténá judíonái. Inaté Pilato iwàwaca imàacaca Jesús yàacawa.¹⁸ Quéwa, macáita néemíanicawa macáita namanùbaca iyúwa:

—¡Pinúacuéní! Pimàacacué Barrabás yèepunícawa —náimaca.

¹⁹ Iyacáináté presoíri íipidenéerité Barrabás imàníiricaté ùwicái yàcalé irícu gobierno íipunita, íná náibàacaténí, inúacáináté nacái wenàiwica.²⁰ Néese Pilato itàaníca judíonái yáapicha àniwa iwàwacáiná imàacaca Jesús yèepunícawa.

²¹ Néemíanicawa quéwanáta máiní cachàiníiri nasàna iyúwa. Càica náimaca:

—¡Pinúacuéní! ¡Pitàtàacuéní cruz ìwali! —náimaca.

²² Néese Pilato itàaníca náapicha másiba yàawíríanápíná itàaníca náapicha. Íimaca nalí:

—Néeni, ¿càinásica ibáyawanácué pírí? Canácata nuiquéeri ibáyawanáca numàacáanápíná nanúacatáni. Siúcata nuchùullia nacapèedáidacani. Idécánáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —íimaca yái Pilatoca.

²³ Néemíanicawa àniwa lúasi iyú, nasutáca Pilato íícha ichùullianápíná úwinái inúanápíná Jesús. Máinícáiná néemíanicawa mamáalàacata, íná Pilato imàacaca nalíni átata, càide iyúwa nasutáaná ííchani.²⁴ Càité Pilato iwènúadaca íiwitáisewa imàacáanápíná nanúaca Jesús càide iyúwa nasutáaná ííchani.²⁵ Iná Pilato imàacaca Barrabás yèepunícawa, yái presoíri nasutéerica Pilato íícha, iyéericaté presoíyéi ibànalícu imànicáináté ùwicái yàcalé irícu, inúacáináté nacái wenàiwica. Quéwa, Pilato yèepùadaca nalí Jesús namànicaténá írí càide iyúwa nawàwáaná.

Jesús es crucificado

²⁶ Néese, idècunitàacá úwinái itéca Jesús nanúacaténáni, yá náibàaca asiali Cirene iyacàlená néeséerica, íipidenéerica Simón, yèeriwa manacúali néese. Nachùullia Simón iwáacutaca Jesús yàasu cruz yàacaténáwa Jesús yáamiwáise, canácáiná quirínama Jesús ichàini, úwinái icapèedáidacáináté báawanamani.

²⁷ Madécaná wenàiwica, inanái nacái manùbéeyéi, nàacawa Jesús yáamiwáise. Níái inanái náicháanica manuísíwata Jesús ìwali, máinícáiná achúmaca nawàwa. ²⁸ Néese, Jesús iwènúa iicáidaca nalí, níái inanáica. Yá íimaca nalí:

—Píacué inanái Jerusalén iyacàlená mìnánái. Picácué pícháaní nùwali. Néese pícháanícué piwaliwata, péenibe ìwali nacáíwa. ²⁹ Aibaalípiná piùwichàacuéwa báawanama. Yá pímapinácué piríwáaca: ‘Casíimáica cawinácaalí inanái càmfíyéica yáalimá quéenibeca. Casíimáica nacái cawinácaalí càmfíyéicaté idéericuca. Casíimáica nacái cawinácaalí càmfíyéicaté yàaca quirasli lira linisi’, càipiná pímacué piríwáaca, níacáiná inanái quéenibéeyéica náicháanípináca néenibemi ìwaliwa. ³⁰ Néese áibanái péenácué náimapiná manuínaméeyéi dúli irí: ‘¡Picaláawa wáinatabàa, yéewacaténá wéetácawa ráunamáita!’, càipiná náimaca. Néese àniwa náimaca áiba dúli irí: ‘¡Pibàliacué wía!’ càipiná náimaca. ³¹ Nanúaca núa mabáyawanéerica siùca èeri càmicatái namàni úwi. ¡Cáanáica nàuwichàidapinácué píawa namànicaalípiná ùwicái píipunitacué! —íimaca yái Jesúsca.

³² Níái úwinái natéca pucháiba cabáyawanéeyéi nanúacaténá nía Jesús yáapicha.

³³ Néese nàanàaca aléera ípidenácataléca La Calavera, ímáanáca “íiwitasi yáapimi iyacatalé”. Yá natàtàaca Jesús cruz ìwali. Natàtàaca nacái pucháiba báawéeyéi íiwitáise. Néese úwinái nabàlùadaca máisiba cruz nàasu utàwi iriculéwa. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise. Aiba cruz nacái ibàlùacawa apáulicuíse Jesús irí.

³⁴ Idècunitàcá úwinái natàtàaca Jesús, yá Jesús íimaca Dios irí:

—Núaniri, pimàaca piwàwawa nabáyawaná fícha càmicáiná náalíawa cawinácaalí núa yái nanuérica —íimaca yái Jesúsca.

Néese úwinái náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi.

³⁵ Madécaná wenàiwica nabàlù naicáidaca Jesús irí. Níata nacái judío íiwacanánái iicáanica Jesús iquíniná. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ichàiniadacaté áibanái yéetácáisi fícha ipíchanaté néetácawa. Báisícaalí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, néese ¿cáná càmita ichàiniada yáawawa ipíchaná yéetácawa? —náimaca nalíwáaca, naicáanica Jesús iquíniná.

³⁶ Nía nacái úwináica naicáaní nacái iquíniná, nabáiniadacaténáni. Nàa nabàlùacawa mawiénita irí, namichàidaca mawèníiri uva ituní càaméeri ìiracaná mawiénita inuma irí náimacáiná nàacasa icàaluíniná iyúwa nacuèriná nacáiricasani. Càita namànica naicáanícaténá Jesús iquíniná meedá, bàaluitécáiná romanonái yàaca icuèrináwa ìirapiná uva ituní. ³⁷ Náimaca Jesús irí:

—¡Báisícaalí judío icuèrináca pía, yá pichàiniada píawawa yéetácáisi fícha ipíchaná péetácawa! —náimaca Jesús irí, naicáanica iquíniná.

³⁸ Nachanàidaca tàacáisi Jesús íiwita iwicáubàa. Máisiba tàacáisi íiwitáaná ichanàawa néeni, griego itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, hebreo itàacái iyú nacái. Yái tàacáisi íimáanáca: “Yái ibàluèricawa cháí, yácata judío icuèrináca”, íimáanáca yái tàacáisica.

³⁹ Néese abéeri báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàasu cruz ìwaliwa, mawiénita Jesús yàasu cruz irí, itàaníca báawéeri iyú Jesús irí. Íimaca Jesús irí:

—Báisícaalí Mesíasca pía, yái judío icuèrinápináca, néese pichàiniada píawawa yéetácáisi fícha. Pichàiniada nacái wía yéetácáisi fícha ipíchaná wéetácawa —íimaca. ⁴⁰ Néese áiba báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàalàaca yáapichéeriwa cachàiníiri iyú. Íimaca:

—¿Cáná càmita cáalu piicá Dios?, pía nàuwichàidéerica càide iyúwa nàuwichàidáaná yái asialica. ⁴¹ Wàuwichàacawa wàyaca wabáyawaná ichùuliacawa wamànicáináté wabáyawanáwa. Quéwa, yái asialiquéi, mabáyawanéerita —íimaca. ⁴² Néese isutáca Jesús fícha wawàsi:

—Jesús, piwàwali núa nùyacaténá piápicha pidàbacaalípiná picùaca canánama wenàiwica —íimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemia cayába, siuca èeri pìyapínaca núapicha paraíso irícuwa —íimaca yái Jesúsca.

Muerte de Jesús

⁴⁴ Néese machacànicaalíté èerica, yá catáca báawanama èeri icamaláná macái cháí èeri irícu. Máisiba horaca catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁵ Yái èeri icamalánáca càmita icàna. Yá nacái manuiri yáawàanáca templo irícufrica icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwica ituí fícha. Yá icacanácawa chènunfise cáli iwérénama yái manuiri yáawàanáca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca cachàiníri iyú Dios irí:

—¡Núaniri, nubànua nucáucawa pirí aléera picáapi irículé! —íimaca yái Jesúsca. Idécanáami càí íimaca, yá imàacaca icáucawa yàacawa, yá yéetácawa. ⁴⁷ Yái úwi fiwacalínaca romanosàiri iicácáináté càinácaalí ichàbáanáwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese íimaca:

—Báisícata mabáyawanéerica yái asialimica —íimaca.

⁴⁸ Macáita wenàiwica iyéeyéica néeni idécanáami naicáca yéetácawa, yá nèepùacawa néese, máiní achúmaca nawàwa, cáaluca nía nacái. ⁴⁹ Macáita quéwa níai yáaliyéica Jesús ìwali, nía nacái inanáica yèeyéicatéwa yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nabàlùaca naicáidaca irí déecuíseta naicácaténá càinácaalí ichàbáanápinátéwa.

Jesús es sepultado

⁵⁰⁻⁵¹ Iyacaté áiba asiali cayábéeri fiwitáise, yeebáidéerica Dios itàacái, íipidenéeri José, Arimatea iyacàlená minali, yái yàcalé iyéerica Judea yàasu cáli ínata. Yái José abéeri néenaca, níai judío fiwacanánáica, Junta Supremanáica. José iwàwacaté Dios icùaca macáita. Ináté càmita yéewa abédanama José fiwitáise judío fiwacanánái yáapicha iwàwéeyéicaté inúaca Jesús. ⁵² Iná José yàacawa Pilato gobernador yàatalé. Isutáca Pilato fícha wawàsi yàanápiná irí Jesús iinámi. Yá Pilato imàacaca José iríni. ⁵³ Néese José yàacawa cruz yàatalé. Yá iricùadaca Jesús iinámi cruz ìwalíise, yá yéepùacani linoíri wáluma iyú, càide iyúwa judío fiwitáise iyáaná. Néese iwàlùadaca Jesús iinámi càliculíi irículé. Yái càliculíi áibanái náicacaténí dúli ibàlàirícu yéewanápiná càliculíicani, iyúwa capíi imàdàaná. Yái càliculíi wàlisàicatàacáwa, canácatái nabàlièricáwa. ⁵⁴ Yáté èerica viernesca nachùnìacatáipiná yàacàsi sábadu piná, ipíchawáise sábadu judíonái iyamáidacatáicawa. Catácalicubàa yàacawa, yá idàba sábadu nayamáidacatáipináwa. Ináté iwàwacutá nawàlùadaca Jesús iinámi caquialéta càliculíi irículé.

⁵⁵ Abénaméeyéi inanái yèeyéicatéwa Jesús yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nàaca naicáca càliculíi, yá naicáca càinácaalí iyú nawàlùadaca Jesús iinámi càliculíi irículé. ⁵⁶ Néese nèepùacawa nacapèe néréwa, yá nachùnìaca pumèníri isàni, po-

mada nacáiri nacái napusúadacaténáni Jesús iinámi ìwali, càide iyúwa judíonái imàniiná yéetèrimiwa irí. Néese nayamáidacawa sábadò irícu càide iyúwaté Dios ichùulianá judíonái.

La resurrección de Jesús

24 Néeseté, domingo irícu, níái inanáica nàacatéwa càliculli nérépiná mapisáisiwata. Natéca pumèñiri isàni nachùnièricaté. Aibanái inanái nacái nàacawa náapicha. ²Nàanàaca càliculli néré, yá naicáca íba ibàluèricawa méetàucuta càliculli inùma fícha, nabàlianáca càliculli inùma. ³Yá nawàluacawa néré, yá canáta naiquéeri néeni Wáiwacali Jesús iinámica. ⁴Cáaluca nía, càmita náalíawa càinácaalí ímáaná. Yáta naicáca pucháiba asíanái mèlumèlufyéi ibàle ibàluèyèi-cawa mawiénita nalí. ⁵Máiní cáaluca níái inanáica, yá naicáidaca cáliaculé. Quéwa níái asíanáica náimaca nalí:

—¿Cánacué picutá yáara cáuri wenàiwicaca cháí yéetánimi yèewiré? ⁶Canáca chání. Idéca icáucàacawa. Piwàwalicué yái tàacáisi icàlidéericatécué pírí idècunitàacá iyaca Galilea yàasu cáli néese. ⁷Iimacatécué pírí iwàwacutáanápínaté presoca namànicani namàacacaténáté cabáyawanéeyéi wenàiwica natàtàacani cruz ìwali yéetátacaténátéwa, yái asíali Dios néeséerica. Iimacatécué pírí nacái icáucàanápínatéwa máisiba èeri irícu —náimaca.

⁸Yá inanái nawàwalica yái tàacáisica Jesús icàlidéericaté nalí. ⁹Néese nèepùacawa càliculli fícha. Nacàlidaca nalíni níái oncéeyéica imanùbaca apóstolca, áibanái irí nacái náapichéeyéica. ¹⁰Níái inanái icàlidéeyéica tàacáisi Jesús yéewáidacalénái irí náipidená María Magdalena, Juana nacái, Santiago yátúa nacái, íipidenéchúa María, áibanái inanái náapichéeyéi nacái. ¹¹Quéwa, apóstolnái càmita neebáida nalíni, nayúunáidacáita canéeri iwèni tàacáisica meedáni.

¹²Quéwa Pedro ipiàcawa càliculli néré. Néese yáawiaca iicáidaca càliculli imàdàaná iriculé, yá iicáca níawamita ibàlemi nèepùanaté Jesús iinámi. Néese Pedro yèepùacawa icapèe néréwa. Iináidacawa iwàwalicuísewa càinácaalísica ichàbàanátéwa.

En el camino a Emaús

¹³Yaté èericaté pucháiba Jesús yéewáidacalénái nèepùacawa nàyacàle nérépináwa, íipidenácatálé Emaús. Once namanùbaca kilómetro idècuni iyaca Jerusalén iyacàlená fícha. ¹⁴Natàaní nàacawa nalíwáaca ìwali yái Jesús yéetáanácawa. ¹⁵Idècunitàacá natàaníca nàacawa nalíwáaca Jesús iináwaná ìwali, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí àyapulicubàa. Yá yàacawa náapicha. ¹⁶Ewita naicácaanítani, càicáaníta càmita náalía Jesúsكاني. ¹⁷Néese Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Càiná ìwalicué pitàaní piàcawa àyapulicubàa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸Yá nayamáa nabàluacawa, achúmaca nawàwa. Abéeri néená íipidenéeri Cleofas íimaca Jesús irí:

—Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náalíacawa ìwali yái namàniiricaté Jerusalén iyacàlená irícu áténama, siùca nacáide. ¿Abéeritasica pía càmiirita yáalíawa nèewíise macáita íyèeyéica Jerusalén iyacàlená néeni? —íimaca. ¹⁹Jesús isutáca yéemiawa nía:

—¿Càináté iyaca néeni? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Wadéca watàaníca walíwáaca Jesús iináwaná ìwali yái Nazaret ìyacàlená néeséerica, abéeri profeta icàlidéerica Dios itàacái cáimiétacawaca macái wenàiwica írí, imànfíríca nacái nalí yái càmfíríca wenàiwica idé imànica. ²⁰ Watàaníca nacái sacerdote íiwacanánái ìwali, judío íiwacanánái ìwali nacái, yái presonáca namànicani namàacacaténá romanonái inúacani, yéewanápiná nanúacani cruz ìwali. ²¹ Quéwa, wíacaté nacái watufíyàacaté Jesús iwasàanápinaté wía, wía Israel itaquénáinámica, wàuwidenái fíchawa. Siùca èeri idéca idèniaca máisiba èeri nanúacadénáamini. ²² Quéwa abénaméeyéi inanái ìyéeyéica wèewi siùca èeri nacalùadaca wía bàwinacáiná mapisáisíwata nàaca naicácaténá càliculíi néré. ²³ Canáta quéwa nàanèeri Jesús iinámica néeni. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa. Néese nacàlidacaté walíni naicácasa ángelnái yéenáiwánási nacáiri irícuise. Ángelnái náimaca inanái írí cáucasa Jesús. ²⁴ Néese áibanái asianái wáapichéeyéi nàacawa càliculíi néré, yá nàanàaca néeni càide iyúwa inanái icàlidáanaté walíni, càmfír-itàacá quéwa naicá Jesús —náimaca Jesús írí.

²⁵ Néese Jesús fimaca nalí:

—¡Càmíiyéicué yáaliáwa pía, máinicué càulenáca píichani, peebáidáanápinácué macáita tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmaliçuise! ²⁶ Nacàlidacatécué píríni machacàníiri iyú iwàwacutáanápinaté Mesías yùuwichàacawa ipíchawáiseté wenàiwica nàaca icàaluíniná, yái judío icuèrinápináca —fimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús idàbaca icàlidaca nalíni macáita iyúwaté profetanái itànàanà tàacáisi Dios inùmaliçuise. Quéechacáwa icàlidaca nalí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Jesús ìwali, áibanái profeta nacái icàlidéeyéicaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmaliçuise. Yéewáidaca nía náalíacaténá néemiaca càinácaalí fimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Mesías ìwali, yái judío icuèrinápináca.

²⁸ Néeseté nàanàaca nàyacàle néréwa. Quéwa Jesús iwàwacaté yàacawa áibaléta. ²⁹ Yá nasutáca fícha wawàsi iyamáanápináwa náapicha nacapèe iriculé. Yá náimaca írí:

—Piyamáawa wáapicha máinicáiná catáca yàacawa —náimaca. Yá Jesús iwàlùacawa nacapèe iriculé náapicha iyamáacaténáwa.

³⁰ Néese náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios írí cayábéeri, néese isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni, yái panca. ³¹ Yáta náalíaca naicácani, yá náalíacawa Jesúsca. Yáta ichalíacawa natuí fícha. ³² Yá náimaca nalíwáaca:

—Báisícata Jesúsca. Yácata Jesús yái càì icàlidéerica walíni càinácaalí fimáaná Dios itàacái àyapulicubàa, íná yéewa wawàwa yáalanícatéwa iyaca —náimaca nalíwáaca.

³³ Yá càmita nayamáawa nacapèe irícuwa, néese nèepùacàatécatawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa. Nàacawa once namanùbaca apóstolnái yàatalé ìwacáidáyaquéeyéicawa, áibanái yáapicha. ³⁴ Néese apóstolnái náimaca nalí, níái pucháiba yàanèeyéica nàatalé:

—Báisíta, Wáiwacali idéca icáucàacawa. Simón Pedro idéca iicácani —náimaca nalí.

³⁵ Néese níái pucháiba Emaús ìyacàlená néeséeyéica nacàlidaca nalí càinácaalíté ichàbáanáwa àyapulicubàa. Nacàlidaca nacái nalíni náalíacatéwa Jesúsca isubèriadacaalíté pan.

Jesús se aparece a los discípulos

³⁶ Idècunitàacá natàaníca, yáta Jesús yàanàaca ìyaca nèewi. Yá ìimaca nalí:

—¿Néenicué? Matuìbanáicué pía —ìimaca yái Jesúsca.

³⁷ Cáaluca nía manuísíwata nayúunáidacáiná iwàwanásicani yái càì naicáca. ³⁸ Yá Jesús ìimaca nalí:

—¿Cánácué cáalu pía? ¿Cánácué càmita peebáida núacani? ³⁹ Piicácué yái nucáapica, nùabàli nacái, útuwi yáami, núacata yái. Pimàacacué picáapiwa nùwali piicáwa. Canáca wenàiwica icáucami iiná, yáapi nacái, quéwa núa, cáapica núa, caináca nacái núa, ínácúe yéewa píalimá píalíacawa cáuca núa —ìimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Idècanáami icàlidaca nalíni, yá yáasáidaca naicá icáapiwa, yàabàli nacáíwa, útuwi yáami. ⁴¹ Càmitàacá neebáida Jesúsca nì máníicáiná nayanídacawa casfímáicáiná nía. Néese Jesús ìimaca nalí:

—¿Pidèniasicué yàacàsi? —ìimaca yái Jesúsca.

⁴² Yá nàaca irí cubái imìdecaná yéená, mába ituní nacái nàaca irí. ⁴³ Yá yeedáca yàacàsica, yá naicáca iyáacani. ⁴⁴ Néese Jesús ìimaca nalí:

—Idècunitàacá nùyaca píapichacué, nucàlidacatécué pírí macáitani càinàcaalítè nuchàbàanápínátéwa. Iwàwacutátè numànica càitade iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali. Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nùwali càide iyúwa Dios ichùulianátè itànàaca. Profetanái nacái, áibanái nacái itànèeyéicaté Salmos nacàlidacaté tàacáisi nuináwaná ìwali. Yá macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté natànàaná —ìimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Néese Jesús imàacaca náalíacawa cayába càinàcaalí ìimáaná yái Dios itàacáica.

⁴⁶ Yá ìimaca nalí àniwa:

—Natànàacaté tàacáisi ìiméerica iwàwacutáanápínátè nuétácawa, núa Mesíasca, judío icuèrinápínaca. Quéwa, náimacaté numichàanápínátéwa yéetácáisi fícha másíiba èeri irícu. Bàaluité profetanái itànàacaté nacái tàacáisi ìiméerica iwàwacutáanápínacué picàlidaca nuináwaná ìwali canánama èeri minaná irí.

⁴⁷ Quéechacáwa iwàwacutácué picàlidaca nalíni cháí Jerusalén iyacàlená irícu. Picàlidacué nacái macáita wenàiwicanái iríni neebáidacaténá nutàacái, namàacacaténá náichawa nacái yái báawéerica namàníríca yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná fícha. ⁴⁸ Píacué nuéwáidacaléca, pidécuéca piicáca macáita yái numàníríca. ⁴⁹ Aibaalípíná nubànùacuéca Espíritu Santo piwàwa irículé càide iyúwa Núaniri Dios ìimáanátécué pírí, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Piyamáacuéwa cháta Jerusalén iyacàlená irícu. Picácué pimusúawa fícha àta Espíritu Santo yàanàacatalépináta iwàlùacawa piwàwaliculécué, yèeripínacué pichàini chènuníseerica —ìimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

⁵⁰ Néesetécáwa Jesús itéca nía méetàuculé Jerusalén iyacàlená fícha. Yá nàanàaca Betania iyacàlená néré. Yá imichàidaca icáapiwa napualé. Yá isutáca nalí Dios fícha imànínápíná nalí cayábéeri. ⁵¹ Idècunitàacá isutáca nalí Dios fícha, yá yàacawa náicha, imichàacawa náicha chènuniré. ⁵² Nàaca icàaluíná, néese nèepùacawa Jerusalén iyacàlená irículé casíimáiri iyú. ⁵³ Yá nàyaca èeri imanùbaca templo irícu, yèeyéica Dios irí cayábéeri.

SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

1 Jesucristo iyacaté bàaluité ipíchawáise idàbacawa yái èeriquéi. Yái Jesucristoca, yácata Tàacáisi imàaquéerica wáaliacawa Dios ìwali. Iyacaté abédanaméeri fiwitáise Dios yáapicha, yái Dios yáapichéerica Jesucristo. Yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, bàaluité èeri, siuca nacáide. ²Yái Jesucristoca, yáté iyaca Dios yáapicha èeri ipíchawáise. ³Dios imàacacaté Jesucristo idàbaca macái wawàsi. Canácata wawàsi iyéerica càmfiirité Jesucristo idàba, canásíwa. Yácata imànfiiricaté macáita. ⁴Yái Jesucristoca, yácata yèerica nacáuca, macáita yái iyéerica. Yái Jesucristo yèerica macái wawàsi icáuca, yácata nacái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinacaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacànfiiri iyú báisfiiri tàacáisi ìwali càide iyúwa camalási imàacacaaalí waicáca amaláwaca. ⁵Yái Jesucristoca imàacaca wáaliacawa iyaca càide iyúwa camalási icanéeri catéeri iriculé. Yàanàacaté aléi èeri iriculé amalácaténá imànica wenàiwicanái fiwitáise yéewanápiná càmita quirínama namàni càide iyúwa catéeri fiwitáise Satanás ichùullianá nía. Satanás càmítaté idé imawèniadaca íichawa Jesucristo.

⁶Néeseté idècunitàacá Jesucristo iyaca cháí èeri irícu, néenialíté iyaca asìali Dios ibànùericaté fípidenéeri Juan el Bautista. ⁷Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicuise, icàlidacaténá nacái wenàiwicanái irí Jesucristo yàanàacaté, yái amaléerica imànica wenàiwicanái fiwitáise náaliacaténáwa càinacaalí iyú náalimá nàyaca machacànfiiri iyú. Dios ibànùacaté Juan, yéewacaténá wenàiwicanái neebáidaca Jesucristo itàacái idécanáamité néemíaca Juan icàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. ⁸Yái Juanca càmítaté amalá imànica wenàiwica fiwitáise. Quéwa Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali, yái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinacaalí iyú náalimá nàyaca machacànfiiri iyú. ⁹Yái Jesucristoca, yácata abéerita amaléerica imànica macái wenàiwica fiwitáise yeebáidéeyéica itàacái náaliacaténáwa càinacaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacànfiiri iyú; yácata yàanèericaté aléi èeri iriculé.

¹⁰Yái báisfiiri Tàacáisica fípidenéerica Jesucristo yèepunícatéwa cháí èeri irícu. Ewita Dios imàacacáanítaté Jesucristo idàbaca canánama cháí èeri iricuífica, càicáaníta èeri mìnanaí càmítaté náaliawa cawinácaalíni, càmita nacái cayába naicácani. ¹¹Jesucristo yàanàacaté aléi èeri iriculé idàbéericaté irípináwa, néese níai wenàiwica Jesucristo imànfiyéicaté càmítaté natáida cayábani.

¹²Quéwa cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica Jesucristo, yeebáidéeyéi nacái itàacái, yá Jesucristo imàacaca Dios yéenibeca nía. ¹³Dios yéenibeca nía, quéwa càmita càide iyúwa wenàiwica imànfiná yéenibewa, càmita nacái iyúwa wenàiwica iwàwáaná imànica iiná iyúwa. Dios càmfiiri imàni càide iyúwa wenàiwica imànfiná. Dios yeedácáita nía yéenibepináwa iyúwata iwàwáaná imànica.

¹⁴Yái báisfiiri Tàacáisica fípidenéerica Jesucristo, yàanàacaté aléi èeri iriculé, yá yèepunícatéwa iyúwa asìali. Yá yèepunícatéwa wáapicha achúma èerínata, idènièri abéerita cayábéeri fiwitáisewa, icàlidéeri nacái abéerita yái báisfiiri tàacáisica. Wadéca waicáca máinfiiri cachàinica fiwitáise, icanéeri icamaláná chènuníseeri iyúwa, yácáináta abéerita Dios lírica, yái Jesucristoca. ¹⁵Juan el

Bautista icàlidacaté cachàinfiri iyúni Jesucristo iináwaná iwali. Juan íimaca: “Yá-cata nucàlidéericatécué pirí iwali núumacaalíté áiba máiníri cachàinica nuícha yàanàanápínaté núamirìcubàa. Cachàinírica nuíchani, ìyacáináté bàaluitésíwa nupíchawáise, ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri”, íimaca yái Juanca.

¹⁶ Máiní cayábéeri íiwitáise, yái Jesucristoca, yá imànica walí madécaná cayábéeri quéwanáta mamáalàacata, macáita wía yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁷ Dios imàacacaté profeta Moisés yéewáidaca wàawirináimi israelitanái namànicaténáté càide iyúwa Dios ichùullianá nía quéwa Jesucristo idéca yáasáidaca walí cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Jesucristo yéewáida wía nacái macái Dios itàacái báisíiri iyú. ¹⁸ Caná-cataácá áiba Jesucristo íicha iiquéri Dios, quéwa Jesucristo, yái Dios líri abéerita, yácata Wacuèriná Dioscaní, yái Jesucristoca, cáininéerica Dios iicáca; yái Jesucristo yácata abéerita imàaquéerica wáalíaca Wáaniri Dios iwaliwa, càinácaalí Dios íi-witáise ìyaca.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

¹⁹ Bàaluité Juan el Bautista icàlidacaté Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese judío íiwacanánái iyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irícu nabànùaca wenàiwica Juan yàatalé, abénaméeyéi sacerdote, levita nacái íibaidéeyéica templo irícu. Nabànùaca nía nasutácaténá néemiawa Juan cawinácaalíni. ²⁰ Yá Juan icàlidaca nalí iináwanáwa machacànita báisíiri iyú. Íimaca nalí:

—Càmita Mesías núaquéi, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripiná walí, wía israelitaca —íimaca yái Juanca. ²¹ Néese nasutáca néemiawa àniwani:

—Néeni, ¿cawiná pía? ¿Profeta Elíassica pía yàanèerica àniwa càide iyúwaté áiba profeta íimáaná? —náimaca. Néese Juan íimaca nalí:

—Càmita núa yái —íimaca yái Juanca. Néese náima irí mamáalàacata:

—Néese, ¿píasica profeta Dios ibànuèripináca walí càide iyúwaté profetanái íimáaná wàawirináimi irí? —náimaca. Néese Juan íimaca:

—Càmíiri —íimaca yái Juanca. ²² Néese náimaca irí:

—Néeni, ¿cawiná pía? Iwàwacutá wáalíacawa machacàníiri iyú wacàlidacaténá nalíni, níái ibànueyéica wía. ¿Càiná píimaca píwaliwa? —náimaca irí. ²³ Néese Juan íimaca nalí:

—Núaca yái asíali icàlidéerica nalí cachàinfiri iyúni, manacúali yùucubàa càinawàiri, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná tàacáisi Dios inùmalicuíse. Yá núumaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí machacàníiri àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáiseewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni’, càì núumaca nalí —íimaca yái Juanca. ²⁴ Níái wenàiwica yèeyéicatéwa Juan yàatalé, fariseonái ibànùacaté nía. ²⁵ Yá nasutáca néemiawa Juan:

—Néeni, càmicaalí Mesías pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripináca walí, wía israelitaca, càmicaalí nacái profeta Elías pía, yàanèerica àniwa, càmicaalí nacái profeta pía Dios ibànuèripinácaté walí càide iyúwaté profeta Moisés íimáaná wàawirináimi irí, néese, ¿cáná pibautizá wenàiwica? —náimaca. ²⁶ Juan íimaca nalí:

—Nubautizá wenàiwica úni yáaculé, quéwa ìyaca pèewi áiba càimíricuéca píalía iwali. ²⁷ Yàanàaca núamirìcubàawa. Máiní cachàinfiri íiwitáise nuícha. Nuíwacali-

cani, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmíri cachàini náicha canánama, máinicáiná cayábéerica nuíchani —íimaca yái Juanca.

²⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni aléera ípidenácataléca Betania, iyéerica abéemàalé Jordán inanába fícha, Juan ibautizácatalé wenàiwica.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Néeseté mapisáináami àniwa Juan iicáca Jesús yàacawa ipualé. Juan íimaca Jesús ìwali: “¡Piicácué Dios yàasu Cordero, yéetéeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisàì iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa. Yácata yùuwichèeripiná-cawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánáì ibáyawaná ìwalíse! ³⁰ Nudéca nucàlidacuéca pírí iináwaná ìwali núumacaalítécué pírí: ‘Aiba yàanàapinácawa núamiricubàawa, yácata cachàiníri nuícha, iyacáínaté bàaluité nupíchawáise ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri’, càité núumacué pírí. ³¹ Núa nacái càmítaté nualía càiríníacaalíni, yái Dios ibànuèeripinácaté walí, quéwa nudéca nùanàca nubautizácatená wenàiwica úni yáaculé yéewanápiná Israel itaquénáinámi náalía naicácani”, íimaca yái Juanca.

³² Néese Juan el Bautista íimaca àniwa: “Nudéca nuicáca Espíritu Santo iricùacawa chènuníse càiride iyúwa unùcu iicácanáwa, yá Espíritu Santo iyamáacawa ìwali. ³³ Néese càmítàacáwa nualíawa mamáalàacata cawinácaalíni, quéwa Dios, yái ibànuèerica núa nubautizáanápiná wenàiwica úni yáaculé íimaca nulí: ‘Piicápiná Espíritu Santo iricùacawa iyamáacawa abéeri asialí ìwali, yásí píalíacawa yácata yái ibànuèeripináca Espíritu Santo wenàiwicanái írí, yái Espíritu yàacawéeridéeripináca níawa, ibautizácatená náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, càì íimaca nulí yái Diosca. ³⁴ Nudéca nuicáca càide iyúwa Dios íimáanaté nulí ìwali, íná nucàlidacué píriní, Dios Iiricani”, íimaca yái Juanca.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ Néeseté mapisáináami àniwa, Juan el Bautista iyaca néeni àniwa pucháiba yéewáidacalé yáapichawa. ³⁶ Juan iicáca Jesús yèepunícawa néenibàa, yá Juan íimaca yéewáidacalénái íríwa:

—¡Piicácué Dios yàasu Cordero yéetéeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisàì iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa! —íimaca yái Juanca.

³⁷ Néese níái pucháiba Juan yéewáidacaléca idécanáami néemiaca Juan íimáaná nalí, yá nàacawa Jesús yáamísewa. ³⁸ Néese Jesús iwènúa iicáidaca nalí, nàacawa yáamísewa, yá íimaca nalí:

—¿Càinásicué piwàwa? —íimaca nalí. Néese náimaca írí:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿alénásica picapèe? —náimaca írí. ³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Wàacué waicáca —íimaca nalí. Iná nàacawa yáapicha, yá naicáca alénácaalí ìya. Yá nayamáacawa yáapicha yáté èerica déecucáiná èeri a las cuatrota táica nàanàacaalíté néré.

⁴⁰ Abéeri néená ípidená Andrés, níái pucháiba yéemièyéica Juan el Bautista íimáaná néese nàacawa Jesús yáamísewa. Yái Andrésca, yácata Simón Pedro iméeréerica. ⁴¹ Néese Andrés yàacawa caquialéta icutáca ibèeriwa Simón. Yá Andrés íimaca Simón írí:

—Wadéca wàanàaca yái Mesíasca (íimáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápiná Dios ibànuerica walí, wía israelitaca —íimaca yái Andrésca. ⁴² Néese Andrés itéca Simón Jesús yàatalé. Yá Jesús iicáidaca Simón irí, yá íimaca irí:

—Píacata Simón, Juan iiri. Quéwa siúcade numàaca píipidená Cefas (íimáanáca Pedro griego itàacái iyú) —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús iwàwa yàacawa Galilea yàasu cáli néré, yá Jesús yàanàaca Felipe. Yá íimaca Felipe irí:

—Aqualé, piawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yái Felipe Betsaida iyacàlená néeséeri alé nacáide Andrés, Pedronái iyacataléca.

⁴⁵ Néese Felipe yàaca icutáca Natanael, yá Felipe íimaca Natanael irí:

—Wadéca wàanàaca yái asiali profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali. Yácata Jesús, yái Nazaret iyacàlená néeséerica náiméerica ìwali José ìirimica —íimaca.

⁴⁶ Néese Natanael íimaca:

—Canáca cayábéeri wenàiwica Nazaret iyacàlená irícu —íimaca yái Natanaelca. Quéwa Felipe íimaca irí:

—Aqualé, piaca piicácani —íimaca. ⁴⁷ Néese Jesús iicáca Natanael yàacawa ipualé, yá Jesús íimaca Natanael ìwali:

—Aca néese israelitasíwa, iyéerica machacànfiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, canácatáita ichìwáida áibanái —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Natanael íimaca Jesús irí:

—¿Càinásica pidééná pialía nùwali? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Nuicácaté pía ipíchawáise Felipe imáidaca pía pìyacaalíté higuera yéetaná yáamibàa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Natanael íimaca irí:

—Nuíwacali, ¡Dios ìirica pía! ¡Píacata yái icuèripináca wía, wía Israel itaquénáinámica! —íimaca. ⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—¿Peebáidasica nutàacái núumacáinácáita pírí nuicácaté pía higuera yéetaná yáamibàa? Mesúnamáita piicápiná áiba wawàsi cachàiníwanái —íimaca yái Jesúsca. ⁵¹ Jesús íimaca nacái:

—Péemiacué cayába, áibaalípiná piicápiná capìraléeri cáli yàacùacawa, yásí Dios yàasu ángelnái namichàacawa nuícha, nalicùacawa àniwa nùwali, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

Una boda en Caná de Galilea

2 Néesetécáwa máisibáaná èeri irícu, abéeri asiali icàsàacawa áiba yàcalé irícu íipidenacatalé Caná, Galilea yàasu cáli íinata. Yá namànica irí fiesta. Jesús yáatúa iyaca fiesta néré. ² Néese Jesús iyaca nacái néeni wáapicha, wía yéewáidacaléca, namáidacáiná wía wàacaténá waicáca náapicha fiesta. ³ Néese uva ituní imáalàacawa náicha, yá Jesús yáatúa úumaca irí:

—Idéca imáalàacawa náicha uva ituníca —úumaca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Núatúa, ¿cánásica càì piimaca nulí? Càmitàacá nuénáiwana yàanàa —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Quéwa Jesús yáatúa íimaca nalí níái iwacuèyéica nalí yàacàsi:

—Pimànicué macáita iyúwata ichùllianácué pía —úumaca. ⁶ Nàyacaté néré seis namanùbaca catúa manuínaméeyéi íba icatùalená, nàucùacaténá naliculé úni, càide

iyúwa judío íiwitáise iyáaná, iwàwacutácáiná judíonái imànica culto nacáiri náibacatená nàasuwa, nacáapi nacáíwa ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa masacàcatená Dios iicáca nía. Abénaméeyéi catùa manuínaméeyéi náalimá napuníacawa cincuenta litro imanùbaca úni iyú, áibanái setenta litro imanùbaca iyú náalimá nacái napuníacawa. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí níai íibaidéeyéica néré:

—Pipuníadacué níai catùa úni iyú —íimaca yái Jesúsca. Yá napuníadaca nía macáita, àta catùa inùma nérénama. ⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca peedácué achúmanamata catùa irícuíse, yá pitécuéni fiesta íiwacali irí, yáalimáidacatenáni —íimaca yái Jesúsca. Yá namànica iyúwata Jesús íimáaná.

⁹ Yá fiesta íiwacali yáalimáidaca úni iwènuéricatéwa uva ituní iyú, quéwa càmita yáalfawa síisáanácaalíté needá yái uva ituníca. Níawamita íibaidéeyéica néré náalíacawa iwali napuníadacáinaté catùa yáawami úni iyú. Néese fiesta íiwacali imáidaca yàataléwa yái asiali wàlisàiri cáinuca imànfíricaté matrimonio. ¹⁰ Yá fiesta íiwacali íimaca irí:

—Aibanái namànicaalí fiesta, yá nàaca nàirapíná quéechacáwa cayábéeri yáwanái uva ituní, néese idécanáami nàiraca madécaná, yá yàaca nàirapíná áiba báawatéerita. Quéwa pidéca pidèniaca yái cayábéeri yáwanái àta siùca nacáide —íimaca.

¹¹ Yái cayábéeri wawàsi Jesús imànfírica nalí Caná ìyacàlená néré Galilea yàasu cáli íinata, yácata idàbánéeri cayábéeri imànfírica càmfírica wenàiwica idé imànica. Càita yáasáidaca nalí íiwitáise chènuníseeriwa. Ináté wía yéewáidacaléca weebáidaca itàacái cachàiníwanái.

¹² Néesezáwa Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená néré. Jesús yáatúa ùacawa yáapicha, yéenanái nacái, wía nacái yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. Yá wàyaca néeni másiba èeritasica.

Jesús purifica el templo

¹³ Néenialíté mawiénica judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua wawàwalicaténá càinácaalíté iyú Dios iwasàaca wàawirináimi Egipto yàasu cáli fícha. Wàacawa Jesús yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁴ Néese Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irículé, yá iicáca wenàiwicanái iwéndéeyéica pacá, oveja nacái, unùcu nacái. Nawéndaca pìrái wenàiwica irí iwàwéeyéica imànica sacrificio Dios irí nabáyawaná ìwalfísewa, ofrenda piná nacái. Nàyaca nacái áibanái icambiéeyéica plata wenàiwica fícha. Yáawinéeyéicawa yàasu mesa iwéréwa nacambiacaténá náicha plata. ¹⁵ Néese Jesús iwacáidaca íyanási, yá imànica cabèesi nacáiri, yá icalùadaca namusúawa macáita wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, nàasu pìrái yáapichawa, ovejanái, pacá nacái. Néese níai icambiéeyéica plata wenàiwica fícha needácaténá nalíwa plata, yá Jesús yúucaca nàasu moneda canánama cáli íinatalé, yá nacái itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama. ¹⁶ Néese Jesús yàalàaca nía cachàinfiri iyú níai iwéndéeyéica unùcu:

—¡Pitécué yái yàasusi templo fícha! ¡Picácué pimàni Núaniri Dios icapèe iyúwa nawéndacàalu! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté tàacáisi rey David itànèericaté Dios liri inùmalícuíse cuyàluta Salmos irícu. Íimacaté: “Máiní báawa nuicáca yái namànfínáca báawéeri wawàsi pìasu templo irícu, pía Nucueríná Dios; namànip-

iná nulí báawéeri máinícáiná cáinináca nuicáca picapèè”, ímacaté yái Dios Iirica.
¹⁸ Néese abénaméeyéi judío íiwacanánái ibàluèyéicawa néeni náimaca Jesús irí:

—¡Canáca yéewaná pimusúadaca nía templo ibàacháwalená fícha! Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca, néese pimàni waicá áiba wawàsi càmfíríca wenàiwica idé imànica píasáidacaténá pidèniaca Dios íiwitáise —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Ewitanica pimáalàidacáanítacué yái temploca, càicáaníta numichàidapiná ibàlùawa àniwani máisiba èeri írìcuwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níái judío íiwacanánái náimaca irí:

—Nadéca náibaidaca cuarenta y seis camuí namànicaténá yái temploca. Càmita pidé pimichàidaca ibàlùawa àniwani máisiba èeri írìcu —náimaca irí.

²¹ Quéwa Jesús itàanícáté iyaca ìwaliwata iyúwa templo. ²² Iná idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi fícha, néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté yái tàacáisi Jesús icàlìdèericaté nalí, ínáté weebáidaca manuísíwata Dios itàacái profetanái itànèericaté Jesús ìwali. Weebáidacaté nacái Jesús itàacái.

Jesús conoce a todos

²³ Idècunitàacá Jesús ìyaca Jerusalén ìyacàlená néeni iicácaténá náapicha judíonái yàasu culto Pascua, yáté madécaná neebáidaca Mesíascani, yái Jesúsca, israelita icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí, naicácáináté Jesús imànica yái càmfíríca wenàiwica idé imànica. ²⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa càmita neebáida itàacái báisíiri iyú yáalíacáiná macáita náiwitáise. ²⁵ Càmitaté iwàwacutá áibanái icàlidaca Jesús irí nàwali níái wenàiwicaca, yácáiná Jesús yáalíacawa macáita wenàiwica íiwitáise.

Jesús y Nicodemo

3 Iyacaté fariseo íipidenéeri Nicodemo, abéeri judío íiwacanánái yéená máiníiri cáimiétacanáca. ² Yái Nicodemo yàacawa ipáchiaca Jesús yàatalé táiyápi itàanícáténá yáapicha. Nicodemo yàacawa néré táiyápíicáwa ipíchaná yàacawéeyéiná fariseo náalíacawa ìwali ipáchianá Jesús. Yá Nicodemo íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidèerica wía, wáalíacawa pìwali Dios idéca ibànùaca pía péewáidáanápiná wía. Càì wáalíacawa càmicáiná yáalimá áiba imànica yái càmfíríca wenàiwica idé imànica, càide iyúwa pimànfíná, càmicaalí Dios yàacawéerida nía —íimaca yái Nicodemoca. ³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemíà cayábani, càmicaalí Dios imàaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisàì iyú, néese càmita yéewa yáalíacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Nicodemo isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Càinásica béeri asiali yáalimá imusúacawa wàlisàì iyú àniwa? ¿Yáalimásica iwàlùacawa yáatúa idèèriculéwa imusúacaténá iicá èeri wàlisàì iyú àniwa? —íimaca yái Nicodemoca. ⁵ Jesús íimaca irí:

—Péemíà cayábani, macái wenàiwica namusúaca naicá èeri idàbáanéeri yàawirífa úni nacáiri yèewi. Néeseta quéwa iwàwacutá Espíritu Santo imàacaca wàlisàì náiwitáise, nadèniacaténá nacáuacawa chènuníiséeri Espíritu Santo yèerica nalí. Càita yéewa Dios yàasunáica nía, Dios icùanápiná nía. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imusuéríacawa inanái fícha, idèniaca iináwa cháì èeri írìcuíríca, quéwa cawinácaalí wenàiwica Espíritu Santo imàaquèerica wàlisàì íiwitáise, idèniaca Espíritu Santo. ⁷ Píalimáida péemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi númèerica píri: ‘Iwàwacutá Dios

imàacaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisàì iyú', càì núumaca pírí.⁸ Péemìà comparación: Cáuli ipùaca àta alénácaalí Dios imàacaca cáuli yàacawa. Yá péemìaca cáuli isàna quéwa càmita pialíawa síisáanácaalí yàawa yái cáulica. Càmita nacái pialía ìwali alénácaalí yàawa. Càita nacái càmita pialimá pialíacawa càinácaalí iyú Espíritu Santo wàlisàì imànica wenàiwica ìiwitáise, nadèniacaténá nacáucawa chènuníseeri Espíritu Santo yèerica nalí —ímaca yái Jesúsca.⁹ Néese Nicodemo isutáca yéemíawa Jesús àniwa:

—Néeni, ¿càinásiica yéewaná càicani? —ímaca.¹⁰ Jesús ímaca írí:

—Píacata caináwanéeri yéewáidéerica Israel itaquénáinami, ¿cáná càmita pialíawa ìwali yái núumáanáca? ¹¹ Péemìà cayábani, wataánica ìwali yái wáal-íerica ìwali, wacàlidacué nacái píríni, yái waiquéerica, quéwa càmitacué peebáida wataacái. ¹² Càmicaalícué peebáida nucàlidacaalícué pírí ìwali yái Dios imànírica cháí èeri írìcu, néese, ¿càinásiícué pialimá peebáidaca nucàlidacaalícué pírí ìwali yái Dios imànírica chènuniré?

¹³ “Canáca áiba núicha cháí èeri írìcu iyéericaté chènuniré icàlidacaténá càinácaalí iyáaná néré, abéerita núa yái írìcuéricatéwa chènuníse, núa asìali Dios néeseerica, núa chènuníseerica. ¹⁴ Péemíacáwa comparación: Bàaluité madécaná wàawirináimi iwàwacaté yéetácawa àapi iyú àapinái yaamíacáináté nía manacúali yùucubàa càináwàiri. Néese profeta Moisés imànicaté àapi yéenáíwaná bronce imànicaná. Néeseté Moisés imichàidaca àapi yéenáíwaná àicu cáaléeri ìwali yéewanápináté macáita wenàiwica naicáidaca írí, níái àapi yaamiyéícaté. Naicáida-caalíté yéenáíwanási írí, yáté cáuca nía iculále fícha. Càita nacái iwàwacutá wenàiwicanái imichàidaca núa chènuniré cruz ìwali, núa asìali Dios néeseerica, yéewanápiná macái wenàiwica naicáidaca nulí. ¹⁵ Càita Dios imàacapiná namànica nulí yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái càmita náucawa Dios fícha càiripináta, néese nadèniaca nacáucawa càmfíri imáalàawa Dios yáapícha —ímaca yái Jesúsca.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ “Máiní cáinináca Dios iicáca macái èeri mìnanáí íná càì imànica nalí: ibànùaca nalí Írìwa abéerita yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios Írì itàacái càmita náucawa Dios fícha càiripináta, néese nadèniaca nacáucawa càmfíri imáalàawa Dios yáapícha. ¹⁷ Càmicáináté Dios ibànù Írìwa aléi èeri írìculé yùuwichàidacaténá èeri mìnanáí nabáyawaná ìwalfíse. Néese Dios ibànùacaté Írìwa iwasaàcaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha.

¹⁸ “Càmita Dios yùuwichàidapiná càiripináta cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios Írì itàacái. Quéwa Dios idéca fínáidacawa yùuwichàidáanápíná càiripináta cawinácaalí càmfíyéica yeebáida Dios Írì itàacái, yái Dios Írìca abéerita, càmicáiná neebáidani. ¹⁹ Dios idéca fínáidacawa yùuwichàidáanápíná nía, cawinácaalí càmfíyéica yeebáida Dios Írì itàacái. Péemìà comparación: Yái Dios Írì iyaca càide iyúwa camalási cháí èeri írìcu, imàaquéeri waicáca cayába yácáiná Dios Írì yáasáidaca wenàiwicanái írí cabáyawanáca nía. Quéwa níái èeri mìnánáica càmfíyéica yeebáida Dios Írì itàacái casfímáica namànica nabáyawanáwa catácáiná náíwítáise, íná càmita cayába naicá Dios Írì yáasáidéerica cabáyawanáca nía. ²⁰ Péemìà comparación: Cawinácaalí wenàiwica imàníyéica íbáyawanáwa càmita nàawa camalási yàatalé ipíchaná áibanái naicáca yái báawéerica namànírica,

càita nacái cawinácaalí càmíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái báawaca naicáca Dios Iiri manuísíwata, náuca nacái náichawani, ipíchaná yáasáidaca áibanái iicá nabáyawaná. ²¹ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica báisíiri tàacáisi càmita càì namàni. Néese, namàacaca áibanái iicáca macáita namànírica yéewacaténá áibanái nàaliacawa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná”, fimaca yái Jesúscá.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Néeseté Jesús yàacawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Judea yàasu cáli finatalé. Yá wáyaca néeni máisibáwanái èeri. Yá Jesús imàacaca wabautizáca wenàiwicanái, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios iripíná. ²³ Juan el Bautista ibautizácaté yàacawa wenàiwica nacái Enón iyacàlená néré mawiénita Salim iyacàlená irí iyacáiná néeni manùba úni. Ináté wenàiwica yàanàaca néré. Yá Juan ibautizáca nía. ²⁴ Càité imànica ipíchawáiseté romanonái icuèyécáté wàasu cáli náucaca Juan el Bautista presoíyái ibànaliculé.

²⁵ Néese abénaméeyéi néená Juan yéewáidacalénái, abéeri judío nacái nadàbaca natàanica nalíwáaca ùuléri wawàsi iyú, ìwali càirínícaalí ibautizá cayábáwanái, Juan el Bautistasica, càmicaalí nacái Jesús yéewáidacalénáisica. ²⁶ Iná Juan yéewáidacalénái yàacawa Juan yàatalé. Yá náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, yáara asíali iyéericaté píapicha abéemàalé Jordán inanába fícha, yái picàlidéericaté walí ìwali, siùca macáita nàacawa yàatalé naba-utizácaténáwa, yá nàacawa yáapicha, yéewáidacalécáténá nía —náimaca. ²⁷ Néese Juan fimaca nalí:

—Dios imàacaca walí íbaidacalési iyúwata iwàwáaná imàacaca wáibaidacalépiná, iná yéewa wáaliacawa Dios idéca imàacaca cachàinírica nuíchani, yái Jesúscá. ²⁸ Bàaluité péemiacuéca nucàlidáanáté nalí machacàníiri iyúni càmíirita Mesías núa, yái wacuérinápínaca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca. Néese, núu-macatécué píri núata yái wenàiwica Dios ibànuèrica Mesías ipíchale. ²⁹ Péemiacué comparación: Asíali yeedácaalí yàacawéetúapínáwa, yá natéca úa ùacawéeri yàataléwa, yá casfímáica iwàwa, itàanica casfímáiri iyú náapicha. Néese yái asíali yàacawéeriná ibàluèricawa néeni, máiní casfímáica yéemiaca yàacawéeriná itàacáiwa. Yá casfímáica fináidacawa yàacawéeriná ìwaliwa mànacàu yàanàacáiná ùyacaténá ùacawéeri yáapichawa. Càita nacái núa. Casfímáica nuínáidacawa wenàiwica nàacáináwa Jesús yàatalé, yàasunáicaténá nía. ³⁰ Iwàwacutá macáita nuéwáidacalé manùbéeyéi nàacawa nuícha nàacaténá Jesús icàaluíniná cachàiníicáiná nuícha càiripínátani —fimaca yái Juanca.

El que viene de arriba

³¹ Juan el Bautista fimaté nacái: “Yái Dios Iiri yàanèerica chènuníise, yácata cachàiníiri náicha canánama. Quéwa núa, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa macái wenàiwica iyáaná, nùyaca cháì èeri irícu càide iyúwa asíali iyáaná meedá, nucàlida nacái ìwali yái wawàsi Dios imàaquéerica núaliacawa ìwali cháì èeri irícu. Quéwa yái Dios Iiri yàanèerica chènuníise, yácata cachàiníiri náicha canánama. ³² Icàlida nacái ìwali yái iiquéerica chènuniré, yá nacái yéemièrica quéwa máisibáwanáita nía càì yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yái wenàiwicaca yáasáidaca yeebáidaca Dios itàanica báisíiri iyú. ³⁴ Yái Jesús Dios ibànuèrica itàanica Dios inùmalicuíse, Dioscáiná idéca yàaca irí Es-

píritu Santo manuísíwata, càmita Dios imáisanà Espíritu Santo Jesús fícha. ³⁵ Cáin-ínáca Wáaniri Dios iicáca líriwa, idéca nacái Dios imàacaca líri icùanápíná macáita. ³⁶ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios líri itàacái, idèniaca icáucawa càmfíri imáalàawa Dios yáapícha, quéwa cawinácaalí càmfírica iwàwa yeebáidaca Dios líri itàacái, canáca icáuca càmfíri imáalàawa, néese yùuwichàapínacawa manuísíwata Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú”, íimaca yái Juanca.

Jesús y la mujer de Samaria

4 ¹⁻² Néeseté fariseonái náalíacawa Jesús idèniaca yéewáidacalénáíwa manùbéeyéi Juan el Bautista fícha: Náalíacaté nacáíwa Jesús imàacaca wabautizáca manùbéeyéi wenàiwica Juan el Bautista fícha. Jesús càmitaté ibautizá wenàiwica, néese imàacaca wabautizáca nía. ³ Jesús yáalíacawa fariseonái fináidacawa caluéri iyú ìwali, ínà Jesús yàacawa Judea yàasu cáli fícha. Yá yèepùacawa yàacawa Galilea yàasu cáli nérépiná.

⁴ Jesús iwàwacutácaté ichàbacawa Samaria yàasu cáli finatalé. ⁵ Iná yàanàaca wáapícha, wía yéewáidacaléca, Sicar ìyacàlená néré Samaria yàasu cáli finata. Yái yàcaléca ìyaca mawiénita Jacob yàasu cáli írí, yái cálica Jacob yèericaté ìiri íríwa fípidenéericaté José. ⁶ Iyaca néeni utàwi nacáiri nàisèeri irìcuíse úni fípidenéri Jacob yàasumi. Jesús yàanàaca néré chamàléeri yàacawa àyapu iyú, yá yáawinacawa mawiénita utàwi nacáiri írí, yái nàisèerica irìcuíse úni. Wàanàacaté néré batéwa-caalíté machacànica èeri. ⁷⁻⁸ Néese wàacawa yàcalé irìculé, wía Jesús yéewáidacaléca, wawèniacaténá wayáapínáwa. Néese inanái Samaria yàasu cáli néeséechúa ùanàaca uisàacaténá úni. Yá Jesús íimaca ulí:

—Pia nuíra úni —íimaca ulí.

⁹ Quéwa càmita cayába judíonái, samaritanonái nacái naicáyacacawa. Càmita nacái nàira náapichawáaca bacàa irìcuíse úni. Iná úái Samaria yàasu cáli néeséechúaca úumaca Jesús írí:

—Píacata judíósàiri, ¿cáná pisutá nuícha úni, núa Samaria yàasu cáli néeséechúaca? —úumaca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca ulí:

—Càmita píalíawa ìwali yái cayábéerica Dios iwàwéerica imànica pírí. Càmita nacái píalíawa cawinácaalí núa, núa isutéerica píícha úni. Píalíacaalí cawinácaalí núatá, yásí pisutáca nuícha únitá, yá nùaca pírí cáuri únitá —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Néese úumaca írí:

—Néeni, canáca pírí úni yàalu peedácaténá úni, máiní depuíwalécani yái única. ¿Sísáaná peedápiná cáuri úni? ¹² Wàawirimi Jacob imàacacaté walí yái utàwica wàisèeripíná irìcuíse úni. Yeedácatáicaté ìirapínáwa úni. Càita nacái Jacob yéenibe, ipìranái nacái nàiracaté úni cháí. ¿Píasica cachàiníiri wàawirimi Jacob fícha? —úumaca. ¹³ Néese Jesús íimaca ulí:

—Cawinácaalí wenàiwica ìiréeyéica yái única ìyéerica cháí, mamáalàacata nèepùaca macàlaca nawàwa àniwa. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí ìiréerica úni nuèrica írí càmita quirínama yèepùaca macàlaca iwàwa àniwa. Néese úni nuèrica írí, imichàap-ínacawa mamáalàacata iwàwalicu yàacaténá írí icáuca càmfíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ¹⁵ Uái inanáica úumaca Jesús írí:

—Uwé, pia nulí única yéewanápiná càmita nuèpùawa macàlaca nuwàwa àniwa, càmita nacái iwàwacutá nuèpùaca nuisàaca úni àniwa —úumaca. ¹⁶ Jesús íimaca ulí:

—Pia pimáidaca piacawéeriwa. Pité néeseni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese úumaca irí:

—Canácata nunìri —úumaca. Néese Jesús íimaca ulí:

—Pidéca picàlidaca nulí báisiiri iyúni canáca pinìri. ¹⁸ Pidéca pidèniaca cinco namanùbaca pinìrináíwa, yá pidéca piúcaca píchawa macáita nía. Asiali piyéerica yáapicha càmfirita pinìri. Iná pidéca picàlidaca nulí báisiiri iyúni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese úái inanáica idécanáami uémiacani, yá úumaca irí:

—Siùca nuínáidacawa cawàwanáta profetaca pía, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuíse. ²⁰ Wàawirináimi samaritano nàacaté Dios icàaluíniná chái manuúri dúli finata, quéwa piacué judíoca, pímacuécá iwàwacutáanása macái wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná Jerusalén iyacàlená néenibàata —úumaca. ²¹ Néese Jesús íimaca ulí:

—Péemìa nulí cayába, peebáida nutàacái. Mesúnamáitacué piapíná Wáaniri Dios icàaluíniná, quéwa càmitacué iwàwacutápiná pìanàaca aléi dúli finatalé, càmitacué nacái iwàwacutá piacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. ²² Piacuécá samaritanoca càmitacué píalí Dios ìwali pièricuécá icàaluíniná. Quéwa wía judíoca wáalíaca Dios ìwali yái wèerica icàaluíniná, yácáiná judíosàiricani yái iwasèeripináca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ²³ Quéwa máini mesúnamáita, siùca èeri nacái, cawinácaalí báisiyécá iwàwa yàaca Wáaniri Dios icàaluíniná nàapíná icàaluíniná báisfiri iyú manuúsiwata macái nawàwalicuísewa càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Wáaniri Dios iwàwa càì wenàiwica yàaca icàaluíniná. ²⁴ Canáca Dios iiná càide iyúwa wenàiwica iiná èeri iricuífica íná càmita idé wenàiwica iicáca Dios. Càita nacái càmita wáalimá waicáca watuí iyúwa càinácaalí iyú wenàiwica yàaca Dios icàaluíniná, nàacáiná icàaluíniná nawàwalicuísewa. Iwàwacutá wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná báisfiri iyú macái nawàwalicuísewa, càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese úái inanáica úumaca:

—Núalíacawa Mesías yàanàanápíná (íimáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápínáca Dios ibànueripíná walí. Mesías yàanàacaalípiná, yásí icàlidaca walíwa macáita, wáalíacaténá wéemiaca cayába —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Núacata yái, itàanfírica piapicha —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Idécanacáita càì Jesús íimaca, wíacata Jesús yéewáidacaléca wàanàaca néré, yá wáináidacawa waicáidaca Jesús irí itàanícáiná inanái yáapicha. Quéwa cáaluca wasutáca wéemiawani íná canáca wéená isutéeri yéemiawa Jesús cáná yéewaná itàaní úapicha. ²⁸ Néese úái inanáica umàacaca ùasu únì yàaluwa, yá uèpùacàatécatawa yàcalé iriculé. Yá úumaca wenàiwicanái irí:

²⁹ —Aqualécué, piicá abéeri asialiquéi icàlidéerica nulí macáita nudéená numànica. ¿Píináidasicué cawàwanáta Mesíascani, yái wacuèrinápíná Dios ibànuerica walí? —úumaca. ³⁰ Néese namusúacawa yàcalé iricuíse, yá nàacawa Jesús yàatalépiná. ³¹ Quéwa ipíchawáiseté yàcalé mìnaná nàanàaca Jesús yàatalé, yá wía, yéewáidacaléca wasutáca Jesús fícha wawàsi manuúsiwata. Yá wáimaca irí:

—Wáiwacali, piyáa piyáacaléwa —wáimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca walí:

—Nudènia nuyáapínáwa áibata càmfiricuécá píalíawa ìwali —íimaca yái Jesúsca.

³³ Néese wía yéewáidacaléca wáimaca walíwáaca:

—¿Cawàwanáta áibanái idéca yàaca iyáapíná? —wáimaca. ³⁴ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Casíimáipináca núa idécanáami numànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa, idécanáami numáalàidaca numànica yái fibaidacalésica Dios ichùulièricaté numànica, càide iyúwacué casíimáiná pía pidécanáamicué piyáaca piyáacaléwa. ³⁵ Péemiacué comparación: Picácué píima piríwáaca: ‘Iwàwacutéeri báinúaca quéeri àta needácataléta bànacalé iyacaná’, picácué píima. Núumacué pirí, piicácué macáita níai wenàiwicaca yàanèyeyéica wàatalépiná. Càica níade iyúwa bànacalé iyacaná quíiréeri, mesúnamáicáináta neebáidapíná nutàacái, yásí wàwacáidaca nía nulípiná nùasunáicaténá nía, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná. ³⁶ Cawinácaalí iwacáidéerica nulí wenàiwica nùasunáipíná, càipíná nùaca iwèniwa: Numàacaca casíimáicani icácáiná wenàiwica neebáidaca nutàacái. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái needápiná nalíwa nacáucawa càimíiri imáalàawa. Péemiacué comparación: Bànacalé íiwacali ichùuliaca yàasu wenàiwicanáíwa náibaidáanápíná bànacalé yùucubàa. Abéeri wenàiwica ibànacaalí ituíná, yásí casíimáipinácani áiba fibaidéeri yáapicha yeedéeripíná iyacanási quíiracaalíni. Càita nacái cawinácaalí icàlidéerica nutàacái idàbáanéeri yàawiría wenàiwicanái irí, yá nacái áiba wenàiwica iwènúadéerica nulípiná náiwitáise, yá casíimáica nawàwa abédanamata, níai pucháibaca íibaidéeyéica nulí. ³⁷ Báisíta iyaca càide iyúwa comparación íimáaná wataacái iyú: ‘Abéeri náiwacali yàasu wenàiwica ibàna ituíná, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needáca bànacalé iyacaná quíiracaalíni’, íimaca yái comparaciónca. ³⁸ Càita nacái nudéca nubànùacuéca pía piwènúadáanápíná nulí wenàiwica íiwitáise nùasunáicaténá nía, càide iyúwa náiwacali yàasu wenàiwicanái yeedácaalí bànacalé iyacaná aléera náiwacali yàasu wenàiwica áibanái ibànacatalécaté. Càide iyúwa comparación íimáaná: Náiwacali yàasu wenàiwica idéca ibànaca ituínási, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needápiná bànacalé iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái píacué: Uái inanáica udéca ucàlidaca yàcalé minanái irí nuináwaná íwali, càide iyúwa udéca nacáicaalí ubànaca ituínási, néesecué piwènúadapíná nulíwa náiwitáise, níai yàcalé minanáica. Yásí píwacáidacué nulí níawa nùasunáipíná càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Uái inanáica ucàlidacaté Jesús íináwaná íwali nalí níai iyéeyéica yàcalé irícu iyéerica Samaria yàasu cáli íinata. Uumaca nalí: “Idéca icàlidaca nulí macáita nudééná numànica”, úumaca. Iná yéewa madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái Mesíascani, yái nacuèrinápíná Dios ibànuèripinácaté nalí. ⁴⁰ Ináté níai samaritanoca idécanáami nàanàaca Jesús yàatalé, yá nasutáca fícha wawàsi iyamáanápínáwa náapicha. Jesús iyacaté náapicha pucháiba èeri. ⁴¹ Yá madécaná áibanái yeebáidaca Jesús itàacái néemiácáiná icàlidáaná nalíni. ⁴² Yá náimaca ulí úái inanáica:

—Siúca weebáidaca Jesús itàacái càimírita abé pitàacái íwaliise, néese wadéca wéemíaca itàacái. Yá wáalíacawa báisíiri iyú Jesús íwali Mesíascani, yái wacuèrinápíná Dios ibànuèrica walí, yái iwasèeripináca èeri minanái Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha —náimaca.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Néeseté idécanáami Jesús iyaca náapicha pucháiba èeri, yá yàacawa Samaria yàasu cáli fícha, yá idàbaca yàacawa àniwa Galilea yàasu cáli nérépiná. ⁴⁴ Jesús íimacáiná: Profeta yàasu cáli néeséeyéi càmita neebáida profeta itàacái, yái itàanfírica

Dios inùmalicuise, càmita nacái naicácani cáimiétaquéeri iyú. ⁴⁵ Jesús yàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá níái iyéeyéica néeni natàidaca Jesús cayábéeri iyú nàyacáináté Jerusalén iyacàlená néeni naicácaténá Pascua yàasuná culto, íná yéewa naicácaté macáita yái Jesús imàníiricaté néenibàa, yái càmfírica áiba wenàiwica idé imànica.

⁴⁶ Néese Jesús yàanàaca áiba yàcalé néré ípidenácatalé Caná, Galilea yàasu cáli finatalé imàacacataléca úni iwènúacawa uva ituní iyú. Aiba yàcalé ípidenácatalé Capernaum iyaca mawiénita Caná iyacàlená írí. Iyacaté Capernaum iyacàlená mìnali, gobierno yàasu wenàiwica máiníri cachàinica fíibaidéerica rey írí, yái reyca icuèricaté nàasu cáli. Yá cáuláicaca gobierno yàasu wenàiwica íiri. ⁴⁷ Yái gobierno yàasu wenàiwica yéemiàcanacáita Jesús iináwaná ìwali yàanàanáté Galilea yàasu cáli néré Judea yàasu cáli fícha, yá yàaca iicáca Jesús. Isutáca Jesús fícha wawàsi yàanápínáwa icapèe néré ichùnìacaténá íiri iwàwéeri yéetácawa. ⁴⁸ Néese Jesús fimaca írí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái éwita càmicáaníta piicá numànica yái càmfírica wenàiwica idé imànica. Quéwa, càmitacué piwàwa peebáidaca nulí àta piicáaalítacué numànica áiba wawàsi imàaquéericuécaca píináidacawa piicáidaca nulí —fimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Quéwa gobierno yàasu wenàiwica fimaca Jesús írí:

—Nuíwacali, plàcàtétawa nucapèe néré ipíchaná nulí yéetácawa —fimaca. ⁵⁰ Néese Jesús fimaca írí:

—Pèepùawa picapèe néréwa. Cáuca píirica. Idéca mecuní ichàbacawa fícha —fimaca yái Jesúsca. Yá asìali yeebáidaca Jesús itàacái, íná yèepùacawa icapèe nérépínáwa. ⁵¹ Néese mawiénicaalíténi icapèe íríwa, yá yàasu wenàiwicanái namusúacawa icapèe írìcuise náipunitáidacani. Yá náimaca írí:

—¡Cayábaca píirica! ¡Cáucáani! —náimaca. ⁵² Néese isutáca yéemiàwa nía càinácaalíté hora írìcu idé mecuní ichàbacawa fícha. Yá náimaca írí:

—Táquicha a la unata táicalé mecuní ichàbacawa fícha —náimaca.

⁵³ Néese yáaniri yáalfacawa hora ìwali, yáta horaca Jesús fimacatáicata írí: “Cáuca píirica. Idéca mecuní ichàbacawa fícha”, càité fimaca yái Jesúsca. Yá yeebáidaca Jesús itàacái, macái yéénánái yáapichawa.

⁵⁴ Yácata pucháibáaná wawàsi Jesús imàníirica, yái càmfírica wenàiwica idé imànica idécanáamité yèepùacawa Judea yàasu cáli fícha Galilea yàasu cáli néré.

Jesús sana al paralítico de Betzata

5 Néeseté àniwa judíonái namànica áiba culto Jerusalén iyacàlená írìcu, íná Jesús yàacawa néré àniwa. ² Jerusalén iyacàlená néeni iyacaté abéeri úni yàalu manuírì náiquéericaté cáli yèewiré mawiénita Jerusalén iwáiná inùma írí, abéeri inùma ípidenéeri Ovejanái yàasu. Yái úni yàalu manuírìca ípidenéeri Betzata hebreo itàacái iyú idènièri itéesewa cinco namanùbaca capìima nacáiyéi manuínaméeyéi. ³ Madécaná cáuláiquéeyéi wenàiwica nàyaca macái capìima írìcu mawiénita úni yàalu manuírì írí. Nàyaca néeni matuíyéi, éeruíyéi yàabàli nacái, máapinéeyéi nacái. Yá naliacawa cáli finata natuíyàacaténá úni icusúanícawa. ⁴ Yácáiná áibaalíté ángel írìcùacawa chènunfise yèewiàdacaténá úni. Néese cawinácaalí idàbaanéeri cáuláiquéeri írìcùacawa úni yáaculé, yásí cayábacani, yá uláicái ichàbacawa fícha càinácaalí uláicái wenàiwica idènièrica. ⁵ Néese iyaca cáuláiquéeri asìali cáuláiquéeyéi yèewi. Cáuláicacaténì treinta y ocho camuí. ⁶ Néeseté Jesús

yàanàaca néré, yá iicáca yái cáuláiquéeri irièricawa néenibàa. Jesús yáalíacáinátéwa iináwaná ìwali yái cáuláiquéerica yùuwichàacatéwa madécaná camuí, íná Jesús ímaca írí:

—¿Pìwàwasica cayábaca pía àniwa? —íimaca yái Jesúsca. ⁷Yái cáuláiquéerica íimaca írí:

—Néeni, canáca nulí áibanái itéenápíná núa úni yáaculé icusúacaalíwa yái única. Macái yàawiriata nuwàwacaalí nulicùacawa néré, yá áiba iricùacawa nupíchalé — íimaca. ⁸Néese Jesús íimaca írí:

—Pimichàawa. Pichùnià pialubáíwa, pìanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁹Yáta cayábaca yái asialica. Néese yeedáca yàalubáíwa, yá idàbaca yèepuní-cawa. Quéwa Jesús ichùniacani sábadu írìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁰Iná abénaméeyéi judío íiwacanánái náimaca írí yái cáuláiquéerimica:

—Siuca sábadu wayamáidacatáicawa, íná càmìta wàawirináimi fiwítáise imàaca pèepunídaca pialubáíwa —náimaca. ¹¹Néese yái asìali íimaca nalí:

—Yáara ichùnièrica núa íimaca nulí: ‘Pichùnià pialubáíwa, pìanáwa’, íimaca nulí —íimaca yái cáuláiquéerimica. ¹²Néese nasutáca néemiawani:

—¿Cawiná ichùulía pichùniàca pialubáíwa, pìanápínáwa? ¿Cawiná càì íimaca pírí? —náimaca. ¹³Quéwa yái asìali càmìta yáalíawa cawinácaalíni yái ichùnièri-caténi madécanácáiná wenàiwica ìyaca néeni, Jesús nacái yàacatéwa fícha. ¹⁴Néesezáwa Jesús yàanàaca yái asìalica templo írìcu. Yá Jesús íimaca írí:

—Péemia cayába. Idéca cayábaca pía uláicái fícha. Picá pimàni pibáyawanáwa quirínama ipíchaná áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái yàanàaca pìwali —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵Néese yái asìali yàacawa icàlidaca judío íiwacanánái írí Jesús iináwaná ìwali ichùniacaténi. ¹⁶Iná níai judío íiwacanánáica nàuwídeca namànica Jesús, nasàiwicaca írí wawàsi nacái mamáalàacata ichùniacáináté wenàiwica sábadu írìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Núaniri Dios íibaidaca mamáalàacata, càita nacái nuíbaidaca —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸Iná níai judío íiwacanánáica máiní cachàiníwanái nawàwaca nanúacani. Yá báawaca naicàcani ichùniacáiná wenàiwica sábadu írìcu judíonái iyamáidacatáicawa. Icàlidaca nacái iináwaná ìwaliwa càide iyúwa abéeri Dios inacáiri, íimacáiná Dios ìwali yáaniricani.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹Néeseté Jesús íimaca judío íiwacanánái írí: “Péemiàcué cayábani, núaquéi Dios líri càmìta yéewa numàni wawàsi nulínáamitawa. Numànica abéerita yái nuiquéerica Núaniri Dios imànica. Macáita yái Núaniri Dios imàníirica, càita nacái numànica, núa Dios lírica. ²⁰Cáininácáiná Núaniri Dios iicáca núa, íná yáasáidaca nulí macáita yái imàníirica. Yáasáidapíná nacái nuicá wawàsi cachàiníwanái, imàaquéeripínacué pínáidacawa piicáidaca nulí. ²¹Càide iyúwa Núaniri Dios imichàidáaná wenàiwica yéetácáisi fícha yàacaténa nacáuca àniwa, càita nacái numànica, núa Dios lírica: Nùaca nacáuca cawinácaalí nuwàwéeyéica idèniàca icáuca. ²²Canácatáita Núaniri icàlida wenàiwica iináwaná ìwali yùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, Dioscáiná idéca imàacaca nucàlidáanápíná naináwaná ìwali macáita wenàiwica báawéeyéica, nuuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, núa

Dios Iirica. ²³ Idé còi Núaniri Dios imànica yéewacaténá macái wenàiwica nàaca nucàaluíná, núa Dios Iirica, càide iyúwa nàaná Núaniri Dios icàaluíná. Cawinàcaalí wenàiwica càmíirica yàa nucàaluíná, càmita nacái nàaca Núaniri Dios icàaluíná, yái ibànùèrica núa.

²⁴ “Péemiàcué cayábani, cawinàcaalí yéemièrica nutàacái cayábèeri iyú, yeebáida nacái Dios itàacái, yái ibànùèrica núa, yái wenàiwicaca idèniaca siùcàisède icáuca càmíiri imáalàawa, yá iyapíná càiripínáta Dios yáapicha. Iná càmita iwàwacutápiná nuèmiaca áibanái icháawàanaca iináwaná ìwali càinácaalíté imàni ibáyawanáwa, iyacáiná càide iyúwa wenàiwica imichèericawa yéetácáisi fícha, idèniacáiná siùcàisède icáuca càmíiri imáalàawa. ²⁵ Péemiàcué cayábani, máini mesúnamáita wenàiwicanái canéeyéi icáuca càmíiri imáalàawa néemianápiná nutàacái. Yá néemiaca nàyaca nutàacái siuca, núa Dios Iirica. Cawinàcaalí yeebáidéeyéica nutàacái, nadèniapíná nacáuca càmíiri imáalàawa Dios yáapichawa. ²⁶ Càide iyúwa Núaniri Dios idèniáná ichàiniwa yàacaténá nacáuca càmíiri imáalàawa, càita nacái idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa, núa Iirica, nùacaténá nacáuca càmíiri imáalàawa. ²⁷ Núaniri Dios idéca ichùulíaca nucàlidaca èeri mìnáná iináwaná nùuwichàidáanápiná nía nabáyawaná ìwalísewa, núa Dios Iirica, wenàiwicacáiná nacái núa, núa asíali Dios néeséerica. ²⁸ Picáué pínáidawa máini càulenéericani yái tàacáisi nucàlidéericuèca pírí, yácáiná áiba èeriwa macáita yéetéeyéimiwa néemiapíná nutàacái, núa Dios Iirica, numáidacaalípiná níawa. ²⁹ Néemiacaalípiná numáidáaná nía, yásí namichàacawa càliculli iricúise. Cawinàcaalí imàniyéicaté cayábèeri, namichàapínacawa nàyacaténá càiripínáta Dios yáapicha, quéwa cawinàcaalí imàniyéicaté ibáyawanáwa, namichàapínacawa nàuwichàacaténáwa càiripínáta”, fimaca yái Jesúsca.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ Jesús fimacaté judío íiwacanánái irí: “Càmita yéewa numànica wawàsi nulínáamitawa. Nucàlidapíná wenàiwicanái iináwaná ìwali nùuwichàidáanápiná nía nabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Núaniri Dios ichùulianá. Nucàlidapíná nacái naináwaná ìwali machacàníiri iyú nùuwichàidáanápiná níawa, càmicáiná numàni càide iyúwa nuwàwáaná. Néese numànica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná yái ibànùèrica núa aléi èeri iriculé. ³¹ Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa máiníná cachàinica nùatá, yásí yéewaná piyúunáidacuèca canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. ³² Quéwa iyacaté áiba icàlidéericaté nuináwaná ìwali cawinàcaalí núa, yácata Juan el Bautistami. Yá nùalíacawa icàlidacaté nùwali báisíiri iyú. ³³ Pibànùacatécué wenàiwica nasutàcaténáté néemiawa Juan el Bautista càinácaalíté fimaca nùwali. Yaté icàlidaca nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ³⁴ Quéwa càmíiri máini iwàwacutéeriwa nulí wenàiwicanái itàacái. Nucàlidacáitacué pírí ìwali yái tàacáisi Juan icàlidéericaté nùwali yéewanápinácué peebáidaca nutàacái nuwasàacaténácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ³⁵ Péemiàcué comparación: Juan iyacaté càide iyúwa lámpara ipucuéricawa, icànèeri wenàiwicanái ìwali. Càita Juan yéewáidacatécué pía amalácaténácué píiwitáise piyáanápinácué machacàníiri iyú. Yaté achúma èerita casimáicatécué piwàwa péemiaca Juan itàacái. ³⁶ Quéwa iyaca áiba wawàsi cawèníiri Juan itàacái fícha. Yái numàníirica càmíirica áiba wenàiwica idé imànica, càide iyúwa Núaniri Dios ichùulianá numànica, yácata yáasáidaca báisíiri iyúcani Dios idéca ibànùaca núa. ³⁷ Núaniri Dios, yái ibànùèrica

núa, yácata nacái imàaquéericaté profetanái itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios imàacacáináté natànàaca itàacái, éwitacué càmicáaníta píalimá péemíaca Núaniri Dios itànínica, càmitacué nacái píalimá piicácani. ³⁸ Quéwa càmitacué piwàwa peebáidaca Dios itàacái Dios ibànùericatécué pírí, càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái, núa asíali Dios ibànùérica. ³⁹ Pidécuéca péewáidacawa cayábéeri iyú Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuíse piyúunáidacáinácué piyapínaca càiripínata ìwalíise yái péewáidáanácuécawa meedá Dios itàacái ìwali, quéwa Dios itàacái icàlidaca nuináwaná ìwali. ⁴⁰ Quéwa éwita Dios itàacái icàlidacáaníta nùwali, càicáanítacué càmita piwàwa peebáidaca nulfí pidèniacaténácué picáucawa càmfíri imáalàawa Dios yáapicha.

⁴¹ “Càmita nucutá mamáalàacata wenàiwicanái naicáanápiná núa càiride iyúwa máinírica cachàinica cháí èeri írìcu. ⁴² Núlíacuéca nuicá pfiwitáise. Yá núlíacawa càmitacué cáininá piicáca Dios. ⁴³ Núaniri Dios idéca ibànùacuéca nua piatalé, quéwa càmitacué pitàida núa cayába, càmitacué nacái peebáida nutàacái. Quéwa áibacaalí péenácué yàanàa icàlidéeri yàasu tàacáisiwa meedá, yásí peebáidacuéca itàacái nutàacái íicha. ⁴⁴ Càmitacué píalimá peebáidaca nutàacái, piwàwacáinácué meedá pimànica iyúwa pinacíiyéi iwàwáaná cayábacaténácué naicáca pía. Càmitacué piwàwa pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái abéerita Diosca, yéewacaténácué casfímáica iicáca pía. ⁴⁵ Picácué pínáidawa nucháawàanápinácué piináwaná ìwali Núaniri Dios íríwa. Càmita iwàwacutá nucháawàacuéca piináwaná ìwali, iyacáiná áiba icháawèericuéca piináwaná ìwali, yái profeta Moisés itànèericaté tàacáisi pibáyawaná ìwalicué, éwitacué piyúunáidacáaníta Moisés yàasu tàacáisi iwasàanápinácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴⁶ Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmaliçuíse. Quéwa càmitacué peebáida Moisés yàasu tàacáisi báisíiri iyú. Báisícaalícué peebáidaca Moisés yàasu tàacáisitá, yá peebáidacuéca nutàacái nacáitá Moiséscáiná itànàacaté nuináwaná ìwali. ⁴⁷ Quéwa càmitacué peebáida tàacáisi profeta Moisés itànèericaté nuináwaná ìwali, íná càmita nacáicué peebáidapíná yái tàacáisi nucàlidéeripínácuéca pírí”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

6 Néesetécáwa, Jesús yàacawa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha, áibaalí fípidenéri Tiberias. Wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamiwáise àta alénacaalí yàawa, naicáacáináté imànica madécaná yái càmfírica wenàiwica idé imànica ichùnìacaténá cáuláiquéeyéi. ³ Néese Jesús yàacawa dúlí íinatalé, yá yáawinacawa wáapicha wía yéewáidacaléca. ⁴ Mawíénicaté Pascua yàasu èeri judíonái imànicatáicaté yàasu cultowa máiníiri iwàwacutácawa nalí fípidenéri Pascua. ⁵ Néese Jesús iicáidaca nalí níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yàatalépiná. Iná Jesús íimaca Felipe írì:

—¿Alénásica yéewa wawèniaca nayáapíná níái manùbéeyéi wenàiwicaca? — íimaca yái Jesúsca. ⁶ Jesús isutáca yéemiawani yáalimáidacaténá iicáwa Felipe, yáalíacaténáwa càinácaalí Felipe íináidáanáwa, Jesúscáiná yáalíacatéwa càinácaalí imànínápináté wàacaténá wenàiwica iyáapíná. ⁷ Néese Felipe íimaca:

—Càmita wáalimá wàaca nayáapíná. Ewita wadèniacaalí doscientos denario imanùbacatá, yái doscientos èeri iwènicatái, càicáaníta caná yéewanáwa wawèniaca pan cayába yáaliméeripíná wàaca nayáatá, ibatàa púubanamáanápinátá —íimaca.

⁸Néese abéeri wéená, wía yéewáidacaléca, ípidenéeri Andrés, yái Simón Pedro iméerérica, ímaca Jesús irí:

⁹—Iyaca cháí abéeri sùmàì idènièri cinco namanùbaca cebadéeri panca, pucháiba cubái imìdecaná nacái, quéwa càmita náalimá níái manùbéeyéi wenàiwicaca — ímaca yái Andrésca. ¹⁰Néese Jesús ímaca walí:

—Pichùuliacué náawinacawa canánama —ímaca yái Jesúsca. Iyacatái madécaná masicái, yá náawinacawa. Nàyaca cawàwanáta cinco mil namanùbaca asianái. Càmita waputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái. ¹¹Néese Jesús yeedáca níái panca icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese isubèriadaca nía, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca, yéewacaténá wawacùaca wenàiwicanái iríni, níái yáawinéeyéicawa néeni. Càita nacái Jesús imànica cubái imìdecaná yáapicha, yá wawacùaca nalíni, càinácaalíté imanuíca nawàwa nayáaca. ¹²Idécanáami nayáaca cadénama, yá Jesús ímaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Piacué peedá yéenáimi imàaquéricawa, ipíchaná yúucacawa —ímaca yái Jesúsca. ¹³Iná wàaca weedáca pan yéenáimi imàaquéricawa, yá wapuníadaca doce namanùbaca mapíiri pan yéenáimi iyú, yái imàaquéricawa cinco namanùbaca cebadéeri pan ícha. ¹⁴Níái wenàiwicaca naicácáiná Jesús imànica yái càmfíríca áiba wenàiwica idé imànica, íná náimaca nalíwáaca:

—Báisíta yácata yái profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliçuíse, yái wacuèrinápiná càide iyúwaté profeta Moisés itànàanáté tàacáisi ìwali yàanèrip-inácaté aléi èeri iriculé —náimaca. ¹⁵Quéwa Jesús yáalíacawa nawàwáaná náibàacani cachàiníri iyú namàacacaténá Jesús iyúwa nàasu rey icùanápíná nía, íná Jesús yàacawa náicha dúli finatalé ìyacaténá abéerita.

Jesús camina sobre el agua

¹⁶Táicacaalíté yàacawa, néese wía yéewáidacaléca walicùca wàacawa Galilea icalisaníná néré. ¹⁷Néese wawàlùacawa barca iriculé, yá wadàbaca wachàbaca wàacawa abéemàalé calisa ícha wàanàacaténá Capernaum iyacàlená nérépiná. Idé catáca wàwali quéwa Jesús càmfíritàacá yàanàa wàatalé. ¹⁸Néese manuúri màladàca imichàacawa cáulicáiná ipùca wía cachàini. ¹⁹Néese mādááiní watenácaté cawàwanáta cinco kilómetro, seis kilómetro idècuni cawàwanáta, yá waicáca Jesús yèepuníriwa úni inàniacubàa, mawiénita yàacawa wàasu barca irí. Yá cáaluca wía báawanama, càmicáiná wáalíí waicàcani. ²⁰Quéwa Jesús ímaca walí:

—¡Núaquéi, picácué cáalu píá! —ímaca walí. ²¹Néese casíimáiri iyú weedáca Jesús barca iriculé, yáta barca yàanàaca wawàwacataléca wàacawa.

La gente busca a Jesús

²²Mapisáita àniwa níái manùbéeyéi wenàiwicaca wamàaquéeyéicaté abéemàalé Galilea icalisaníná ícha nawàwacaté nacutáca Jesús. Náalíacawa càmitaté Jesús yàawa wáapicha, wía yéewáidacaléca táicalémi watécaalíté yái abéeri barcaca ìyéericaté néeni. ²³Quéwa abénaméeyéi wenàiwica Tiberias iyacàlená néeséeyéi nàanàaca barca irícu mawiénita cáli irí yái cálica wenàiwica iyáacatáicaté pan idécanáamité Wáiwacali yàaca Dios irí cayábéeri. ²⁴Néese wenàiwicanái càmicáináaté nàanàa Jesús, càmicáiná nacái nàanàa wía, wía Jesús yéewáidacaléca, ínáté nawàlùacawa madécaná barca iriculé nachàbacaténá calisa nàanàanápíná Capernaum iyacàlená néré nacutácaténáni, yái Jesúsca. Yá nachàbaca calisa.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Idécanaámíté nàanàaca abéemàalé calisa fícha, yá nàanàaca Jesús. Náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, ¿càicaalínáté pianàa aléi? —náimaca. ²⁶ Quéwa Jesús fímaca nalí:

—Péemiacué cayába, càmitàacáwa píaalía péemiaca càinacaalí fímaaná yái numànfirica càmfirita áiba wenàiwica idé imànica. Píalíacáitacuéwa piyáacaté piyáacaléwa cadénama meedá, íná picutácuéca núa yàacàsi ìwalinápíná meedá. ²⁷ Picácué máini cáinináca piicáca piyáacaléwa cháí èeri irícu imáalàapinácáináwa meedá caquialéta yái yàacàsica. Néese, iwàwacutácué cawènfirica piicáca yái yàacàsica yèerica picáuca càmfiri imáalàawa, yái Dios yúuleca nuèripinácuéca pírí, núa asíali Dios néeséerica. Yácáiná Núaniri Dios idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa nùcaténácué picáuca càmfiri imáalàawa —fímaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná? —náimaca. ²⁹ Jesús fímaca nalí:

—Dios iwàwacué peebáidaca nutàacái, núa wenàiwica Dios ibànuèrica —fímaca yái Jesúsca. ³⁰ Néese nasutáca néemiawani:

—¿Càirfiná wawàsi áiba wenàiwica càmfiri idé imànica pimànfiripiná waicá yéewanápiná weebáidaca pitàacái? ¿Càinásica píalimá pimànica? ³¹ Wàawirináimi nayáacaté pan nacáiri èeri imanùbaca fípidenéericaté maná nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Salmos irícu: ‘Imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènunfíse èeri imanùbaca nayáapiná’, càì profeta itànàacaté Moisés iináwaná ìwali —náimaca. ³² Jesús fímaca nalí:

—Péemiacué cayába, Moisés càmitaté yàa nayáapiná pan chènunfíseeri. Yácata Núaniri Dios yèericaté nalíni, èeri imanùbaca, quéwa siúcáisede yàacué pírí yái báisíiri yàacàsi chènunfíseerica. ³³ Núacata yái Dios yúule cáurica Dios yèericuécá pírí, núa irícuèricawa chènunfíse, yá nùaca nacáuca càmfiri imáalàawa níái èeri mìnánáica —fímaca yái Jesúsca. ³⁴ Néese nasutácani:

—Uwé, pia wayáa yái yàacàsica mamáalàacata —náimaca. ³⁵ Jesús fímaca nalí:

—Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwicanái icáuca càmfiri imáalàawa. Ewita piyáacáanítacué piyáacaléwa èeri irícuíri yàacàsi, càicáaníta máapitacué pía àniwa, macàlacué nacái piwàwa àniwa. Quéwacué peebáidacaalí nulí, pimànicaalícué nacái càide iyúwa nuwàwáaná, yásí matufbanáicuécá piwàwa Dios yáapicha càiripináta, càide iyúwa casímainá wenàiwica càmfíyéica máapi, càmfíyéi nacái macàla iwàwa. ³⁶ Quéwa nudéca nucàlidacuécá píríni, éwitacué piicáacáníta yái numànfirica, càicáanítacué càmita peebáida nutàacái mamáalàacata. ³⁷ Cawinácaalí Núaniri Dios imàaqueyéica nùasunáipiná, níata yeebáidapiná nutàacái. Néese macáita yeebáidéyéica nutàacái, canácatáita núuca nuíchawa nía. ³⁸ Càmita nùanàa chènunfíse numànicaténá meedá iyúwa nuwàwáaná. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. ³⁹ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa càmita iwàwa yúucacawa nuícha abéeri nùasu wenàiwicanái yéená, Dios imàaqueyéica yeebáidaca nutàacái. Néese Dios iwàwa numichàidaca nía yéetácáisi fícha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁰ Yácáiná Núaniri Dios iwàwa nadèniaca nacáucawa càmfiri imáalàawa Dios yáapicha macáita wenàiwica yee-

báidéeyéica Dios lírica núa, yeebáidéeyéi nacái nutàacái. Néese numichàidapíná níawa yéetácáisi fícha èeri imáalàacaalípináwa —fímaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níái judío íiwacanánáica nadàbaca natàaníca báawéeri iyú Jesús ìwali fímacáináte: “Núacata yái Dios yúuleca chènuníiséeri Dios yèericuéca pírí, nùacaténacué picáuca càmfíri imáalàawa”, fímaca. ⁴² Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús meedá, yái José ìirimica! Wáalíaca waicáca isèenái, yáanirimi, yáatúa nacái. ¡Chìwaca meedá yái icàlidacáiná iricùacasawa chènuníse! —náimaca. ⁴³ Néese Jesús fímaca nalí:

—Picáuqué càì pitàaní píríwáaca. ⁴⁴ Abéerita Núaniri Dios imàaquéeri wenàiwica neebáidaca nutàacái, yéewanápiná nùasu wenàiwicaca nía. Yá numichàidapíná níawa yéetácáisi fícha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁵ Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Càité fímaca: ‘Dios yéewáidapíná macái wenàiwica’, càì itànàaca. Iná yéewa macáita yéemièyéica Núaniri Dios itàacái, yéewáidéeyéi nacáíwa ìwali, neebáidapíná nutàacáíwa.

⁴⁶ “Canácatàacá áiba nuícha iiquéeri Núaniri Dios. Abéerita núa, yái Dios ibànuerica chènuníse, nudéca nuicàcani. ⁴⁷ Péemiacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái idèniaca siùcáisede icáucawa càmfíri imáalàawa. ⁴⁸ Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwica icáuca càmfíri imáalàawa. ⁴⁹ Pìawirináimicué nayáacaté nayáacaléwa èeri imanùbaca, yái pan nacáirica fípidenéericaté maná Dios ibànuericaté nalí chènuníse idècunitàacá nèepunícawa manacúali yùucubàa càinàwàiri. Nayáacaté maná èeri imanùbaca, quéwa béeyéicaalíté nía, yáté néetácawa càide iyúwa macái èeri mìnanaí yéetáanáwa. ⁵⁰ Quéwa nucàlidacué pírí nùwaliwa, núacata yái yàacàsica iricuèricawa chènuníse: Cawinácaalí wenàiwica iyéerica yái yàacàsica, iyapíná càiripínáta Dios yáapicha. ⁵¹ Núacata yái yàacàsica cáurica iricuèricawa chènuníse: Cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica cáurica, idèniapíná icáucawa càmfíri imáalàawa Dios yáapicha. Yái yàacàsica nuèripínáca nalí, yácata nuiná yái. Yá numàacapíná nuináwa nuétácaténáwa yéewanápiná èeri mìnanaí nadèniaca nacáucawa càmfíri imáalàawa Dios yáapicha —fímaca yái Jesúsca yéewáidacaténá nía imàacáanápínaté icáucawa.

⁵² Néese níái judío íiwacanánáica nadàbaca natàaníca nalíwáaca chàinisíri iyú. Yá néemíanicawa, náimaca nalíwáaca:

—¡Canáca yéewaná yàaca wayáa iináwa yái asàlica! —náimaca. ⁵³ Jesús fímaca nalí:

—Péemiacué cayábani, càmicaalícué piyáa nuiná, núa asàli Dios néeséerica, càmicaalícué nacái pìira nuíraná, càmitacué pidèniapíná picáucawa càmfíri imáalàawa. ⁵⁴ Cawinácaalí iyéerica nuiná, ìiréeri nacái nuíraná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmfíri imáalàawa; néese numichàidapínàcani yéetácáisi fícha èeri imáalàacaalípináwa. ⁵⁵ Cayábéeri yàacàsica yái nuináca. Cayábéeri nacái nuíraná wenàiwica ìirapíná. ⁵⁶ Cawinácaalí iyéeri nuiná, ìiréeri nacái nuíraná, ìyaca abédanamata núapicha, núa nacái nùyaca abédanamata yáapicha. ⁵⁷ Núaniri Dios yái ibànuerica núa ìyaca càiripínáta. Núa nacái nùyaca càiripínáta Núaniricáiná yàaca núcáuca. Càita nacái cawinácaalí iyéerica nuiná, yá nùaca nacái icáuca càmfíri imáalàawa. ⁵⁸ Nucàlidacué pírí nùwaliwa yái yàacàsica iricuèricawa chènuníse. Yái yàacàsica càmfíricata càide iyúwa maná yái pan nacáirica pìawirináimi iyéericatécué, quéwaté béeyéicaalí nía, yá néetácatéwa càmicáiná yéewa maná yàaca nacáuca càmfíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica nuèripínáca

irí, idèniapíná icáucawa càmfiri imáalàawa —cài Jesús icàlidaca nalí comparación, yéewáidacaténá nía iwàwacutáanápínaté imàacaca icáucawa yéewacaténá yàasu wenàiwica nadèniaca nacáucawa càmfiri imáalàawa.

⁵⁹ Càité Jesús yéewáidaca judíonái nàwacáidáyacacaalítéwa néewáidacàalu iricuwa Capernaum iyacàlená néeni.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Néeseté manùbéeyéi néená níai yèepuníyéicatéwa Jesús yáapicha quéechatécáwa, idécanáamité néemiaca Jesús itàacái yéewáidéerica iyú nía, yá náimaca nalíwáaca:

—Máiní càulenáca weebáidaca yái tàacáisi icàlidéerica walí. ¡Càmita wawàwa weebáidaca itàacái! —náimaca. ⁶¹ Quéwa Jesús yáalíacawa natàanica báawéeri iyú itàacái ìwali. Yá fimaca nalí:

—¿Cánacué báawa péemiàcani, yái nucàlidéericuéca pirí? ⁶² Néese, ¿càinásicué píináidacawa piicacaalícué núa, asíali Dios néeséerica, numichàacawa chènuniré àniwa, aléera nùyacataléca bàaluité? ⁶³ Abéerita Espíritu Santo yèeri wenàiwica icáuca càmfiri imáalàawa. Canácaalí Espíritu Santotá, yásí canéerica iwèni meedá yái nuinacatá. Yái comparación nucàlidéericuéca pirí yàacàsi ìwali ímáanaca Espíritu Santo yàacuéca picáuca càmfiri imáalàawa peebáidacaalícué nutàacái báisfiri iyú. Càmita ímáaná iwàwacutácué piyáaca nuinásiwa. ⁶⁴ Quéwa nàyaca abénaméeyéi pèewi càmfíyéipíná idèniá icáucawa càmfiri imáalàawa càmicáiná neebáida nutàacái —fimaca yái Jesúsca. Càì Jesús fimaca yácáiná idàbacatáiseté imáidaca yéewáidacalénáíwa quéechatécáwa, yáté yáalíacawa cawinácaalí nía càmfíyéipínacaté yeebáida itàacái, yáalía nacáíwa chánácaalí wéená itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. ⁶⁵ Néese Jesús fimaca nalí nacái:

—Iná nudéca nucàlidacuéca piríni canácata yáaliméeri nùasu wenàiwicapíná càmicaalícwá Núaniri Dios imàaca yeebáidaca nutàacái —fimaca yái Jesúsca.

⁶⁶ Néese madécaná néená níai yèepuníyéicatéwa quéechatécáwa Jesús yáapicha nèepùacawa fícha. Càmita quirínama nàacawa yáapicha. ⁶⁷ Néese Jesús isutáca yéemiawa wía, wía yéewáidacaléca, doce wamanùbaca. Yá fimaca walí:

—¿Néenicué nacái pía yèeyéipínáta nacáíwa? —fimaca yái Jesúsca. ⁶⁸ Quéwa Simón Pedro fimaca irí:

—Wáiwacali, canácata áiba yéewáidéeri wía. Abéerita pía icàlidéeri walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wadèniacaténá wacáucawa càmfiri imáalàawa. ⁶⁹ Weebáidaca pitàacái. Wáalíaca nacái mabáyawanéeri Mesíasca pía, yái wacuèrináca, yái cáuri Dios lírica —fimaca yái Pedroca. ⁷⁰ Jesús fimaca walí:

—Nudéca nuedácuéca pía, píacué docéeyéica imanùbaca. Quéwa abéeri péenácué Satanás yàasu —fimaca yái Jesúsca.

⁷¹ Càité Jesús icàlidaca Judas ìwali, yái Simón Iscariote ìirimi. Ewita abéeri wéenácáanítani, wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càicáaníta Judas itéenápínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni.

Los hermanos de Jesús no creían en él

7 Néese Jesús yèepunícatéwa Galilea yàasu cáli íinatabàa. Càmitaté iwàwa ìyaca Judea yàasu cáli íinata, níacáiná judío íiwacanánái nawàwacaté nanúacani.

² Quéwa mawiénicaté judíonái yàasu culto abéeri semanéerica íipidenéeri Enramadas, nàyacaténaté capìima írìcu. ³ Iná Jesús yéénánái náimaca írì:

—Picá piyamáawa cháí, néese pìawa Judea yàasu cáli néré yéewacaténá pìasu wenàiwica iyéeyéica néeni naicáca yái pimàníricasa càmfírìca áiba wenàiwica idé imànica. ⁴ Aiba iwàwacaalí manùba wenàiwica nàalí naicácani, néese càmita imàni wawàsi ibàacanéeri iyú. Báisícaalí pìalimá pimànica yái càmfírìca wenàiwica idé imànica, yá iwàwacutá pimànicanani manùba wenàiwica yàacuéssemi —náimaca. ⁵ Càica Jesús yéénánái icàlidaca írìni, càmicáiná nacái neebáida írì. ⁶ Néese Jesús fìmaca nalí:

—Càmitàacá nuénáiwana yàanàa, quéwacué pìalimá píibaidaca pìasu wawàsiwa macái èeri imanùbaca. ⁷ Aibanái èeri mìnanaí càmfíyéica yeebáida nutàacái càmitacué yéewa báawaca naicáca pía, quéwa báawaca naicáca núa numàacacáiná nàalíacawa nabáyawaná iwaliwa. ⁸ Pìacuéwa culto néré, núa quéwa càmitàacá nùawa siuca, càmicáinátàacá nuénáiwana yàanàa cayába —fìmaca yái Jesúsca. ⁹ Néese idécanaámi càì icàlidaca nalíni, yá Jesús iyamáacawa náicha Galilea yàasu cáli néré.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Néeseté idécanaámi Jesús yéénánái yàacawa, yá Jesús yàacawa nacái Jerusalén iyacàlená nérépiná. Càmita quéwa yàawa manùba wenàiwica yáapicha; yàacawa batéwa ibàacanéeri iyú. ¹¹ Néese judío fíiwacanánái nacutácani culto yaalí, Jerusalén iyacàlená írìcu. Yá nasutáidaca néemìawa wenàiwicanái:

—¿Alénásica yáara asialica? —náimaca. ¹² Nía nacái wenàiwicaca natàaníca ibàacanéeri iyú nalíwáaca Jesús iwali: “Cayábéeri fíiwitáise”, náimaca. Quéwa áibanái náimaca: “Càmíirita cayába, ichìwáidacáiná wenàiwica meedá”, náimaca. ¹³ Quéwa macáita natàaníca Jesús iwali ibàacanéeri iyú cáalucáiná naicáca judío fíiwacanánái, níái báawéeyéica iicáca Jesús. ¹⁴ Idécunitàacá namànica culto semana iwaliabàacatái, yáté Jesús iwàlùacawa templo írìculé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. ¹⁵ Níái judío fíiwacanánáica nàináidacawa manuísíwata néemiaca Jesús yéewáidáaná. Yá náimaca iwali:

—¡Canéeri iwèni meedá yàasu tàacáisi càmicáináaté yéewáidawa wàasu escuela írìcu! —náimaca nawènúadacaténá wenàiwica fíiwitáise Jesús fícha. ¹⁶ Néese Jesús fìmaca nalí:

—Yái nuéwáidéericuéca pía iwali càmfírìta nùasu tàacáisi. Nucàlidacué pírì yàasu tàacáisi yái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa. ¹⁷ Aibacaalí iwàwa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yáalíacawa nuéwáidaca nía Dios yàasu tàacáisi iyú; nàalí nacáíwa càmita nuéwáida nía nùasu tàacáisi iyúwa meedá. ¹⁸ Cawinácaalí itàanírìca fíiwitáise iyúwa meedá iwàwa wenàiwicanái yàaca fíimíetacaná, quéwa núa iwàwéeri wenàiwicanái yàaca Núaniri Dios fíimíetacaná, yái ibànuèrica núa. Iná nutàaníca báisíiri iyú, núacáináta yái báisírìca, càmita nacái nuchiwa.

¹⁹ “Profeta Moisés icàlidacaté pìawirináimicué írìni càinácaalí Dios iwàwáanácué pimànica. Quéwa canácatacué pèewi áiba imànírìca càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¿Cánacué piwàwa pinúaca núa? —fìmaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níái wenàiwicanáica náimaca írì:

—¡Demonio iyaca piwàwalìcu idacuèri píiwitáise, íná máiwitáiseca pía meedá! ¡Canácata iwàwéeri inúaca pía! —náimaca. ²¹ Néese Jesús fìmaca nalí:

—Macáitacué pínáidacawa manuísíwata piicáidaca yái numànfíricaté áiba sábadu bàaluité piyamáidacatáicuécawa, nuchùnìacaalíté cáuláiquéeri asiali, ínà báawacuéca piicáca núa numànicáiná yái wawàsi píiméericuécaca ìwali càmfíricasa Dios imàaca wamànica sábadu írìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ²² Quéwa Dios imàacaca wáibaidaca sábadu írìcu iwàwacutácaalí wamànica áiba cayábéeri wawàsi Dios ichùulièrica wamànica. Càita iyaca circuncisiònca. Profeta Moisés yéewáidacaté nía circuncisiòn ìwali, càide iyúwaté wàawirináimi imànínáté circuncisiòn néenibe asianái íríwa madécaná camuí Moisés ipíchawáise. Yái Moisés yéewáidacaté nía iwàwacutáanacué pimànica circuncisiòn sùmài írì abéeri semana idenáami imusúaca iicá èeri éwita iyacáaníta sábadu piyamáidacatáicuécawa. Iná pimànicuécaca circuncisiòn péenibe asianái íríwa càinacaalí èeri iwàwacutácatáicué pimànicaní, yéewacaténacué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulianá. ²³ Càita pimànicuécaca càide iyúwa profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi Dios inùmalicuése, yá pimànicuécaca circuncisiòn péenibe asianái íríwa éwitacué iwàwacutácaaníta pimànicaní sábadu írìcu wayamáidacatáicawa, idèniacaalí abéeri semana yái sùmàica. Néese, ¿cánacué báawa piwàwa núapicha ìwalíise yái nuchùnìanàca macái iinà yáara asialica cáuláiquéerimica sábadu piyamáidacatáicuécawa? ²⁴ Picácué picháawàa wenàiwica iináwaná ìwali ipíchawáise secué píalíá nàwali cayába càinacaalí namàníná. Iwàwacutácué pínáidacawa cáalíacáiri iyú ipíchawáise picàlidacuéca naináwaná ìwali. Néese, pitàanícué báisíiri iyú — fimaca yái Jesúsca.

Jesús habla de su origen

²⁵ Idécanáamité néemìaca Jesús ímáaná, néese abénaméeyéi iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús, yái asiali judío íiwacanánái nacutéerica nanúacaténáni! ²⁶ Picácué yái, itàanica iyúwa iwàwáaná itàanica macái wenàiwica yàacuésemi, quéwa wáiwacanánái càmita nàalàa cachàiníiri iyúni. Cawàwanáta wáiwacanánái nàináidacawa ìwali Mesíascani, wacuèrinápiná wía judíoca, Dios ibànuèrica walí. ²⁷ Quéwa càmita yéewa Mesíascani, wáalíacáináwa ácatáiseéricaalí yái asialica, quéwa Mesías yàanàacaalípiná, yá canáca yáaliéripiná ìwali síisáanééricaalíni — náimaca. ²⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwica templo írìcu, yá yéemìaca yái náiméerica ìwali. Néese Jesús fimaca cachàiníiri iyú:

—Piyúunáidacuéca píalíacawa nùwali. Piyúunáidacué nacái píalíacawa síisáanééricaalí núa. Quéwa càmita nùanàa numànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná, néese nudéca nùanàaca Dios ibànùacáiná núa, yái Dios báisíirica, càmfíricué píalíá ìwali. ²⁹ Núalíaca Dios ìwali nùanàacáiná yàatanáise. Ibànùa nacái núa néese —fimaca yái Jesúsca.

³⁰ Néese judío íiwacanánái nawàwa náucaca Jesús presoíyéi ibànaliculé, quéwa càmitaté náibàani càmicáinátaacá Jesús yéenáiwana yàanàa nanúacatáipinácatení. ³¹ Quéwa madécaná wenàiwica neebáidaca Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. Yá náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá Mesíascani yái asialica imànicáiná macái íiwitáaná yái càmfírica áiba wenàiwica idé imànica càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalicuése, yái Mesías yàanéeripinácaté icùacaténá wía, wía israelitaca — náimaca.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Néeseté abénaméeyéi fariseo néemiaca wenàiwicanái itàanica ibàacanéeri iyú nalíwáaca Jesús ìwali. Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái yáapicha nabànùaca nàasu úwináíwa icuèyéica templo náibàacaténá Jesús náucáanápínáni presoíyéi ibà-nalículé. ³³ Iná Jesús fímaca:

—Nùyacué pèewi achúma èerita. Néese nuèpùacawa Dios yàataléwa yái ibànuèricaté núa. ³⁴ Néese picutápinácué núawa, quéwacué càmita pidé pianàaca núawa càmicáinácué yéewa pianàaca néré nùyacatalépináca —fímaca yái Jesúsca. ³⁵ Néese judíonái náimaca nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Alénásica yàawa yái asialica càmicatalépinácasa wadé wàanàacani? Cawàwanáta yàacawa wéénánái yàatalé iyéeyéica càmfíyéi judío yèewiré yéewáidacaténá càmfíyéi judío. Quéwa canápináta meedá yàacawa, càmicáiná neebáida itàacái. ³⁶ ¿Càinásica fímáaná? ‘Picutápinácué núawa quéwacué càmita pidé pianàaca núawa càmicáinácué yéewa pianàaca néré nùyacatalépináca’, còi fímaca —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná.

Ríos de agua viva

³⁷ Aiba èerité namáalàidáanápíná namànica culto, máinfiri iwàwacutácawa nalí yái èerica. Yá Jesús ibàlùacawa nàacuésemi, yá fímaca cachàinfiri iyú, icàlidaca nalí comparación:

—Píwàwacaalícué picáucawa càmfiri imáalàawa càide iyúwa macàléeyéi iwàwa nawàwacaalí úni, néese peebáidacué nutàacái. Yásí nùacué picáuca càmfiri imáalàawa, càide iyúwa wàacaalí nàiraca úni, cawinácaalí macàléeyéica iwàwa. ³⁸ Càide iyúwa Dios itàacái fímáaná profeta itànèericaté Dios inùmalicuise, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, idèniapíná cáuri úni iwàwalicuwa, yái úni cáurica yèerica ícauca càmfiri imáalàawa càide iyúwa cayábéeri únibàa depufwéeri canácatáita chuini —fímaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús icàlidaca nalí yái comparaciónca yéewáidacaténá nía Espíritu Santo ìwali, yái icuèripinacaté náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yái úni cáurica fímáanáca càicanide iyúwa Espíritu Santo. Quéwa néenialité càmitàacá Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri irículé càmicáinátécá Jesús yéetáwa, càmicaalítécá nacái imichàawa chènuniré iyacaténá cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha. Inaté càmitàacá yéewa Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri irículé.

División entre la gente

⁴⁰ Néeseté abénaméeyéi néená náí wenàiwicaca idécanáami néemiaca Jesús itàacái, yá náimaca:

—Báisícata profetacani yái Jesúsca, càide iyúwa profeta Moisés itànàanaté tàacáisi profeta ìwali yàanèeripinacaté yéewáidacaténá wía —náimaca. ⁴¹ Aibanái fímaca:

—Mesíascani, yái wacuèrinápíná Dios ibànuèrica walí, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái fíma:

—Càmita yéewa wacuèrinápíná Mesías yàanàaca Galilea yàasu cáli néese. ⁴² Iwàwacutá rey David itaquèrinámicaní yái Mesíasca, càide iyúwaté Dios itàacái fímáaná profetanái itànèericaté. Iwàwacutá nacái imusúaca iicá èeri Belén ìy-

acàlená irìcu, yái yàcaléca David imusúacatalécaté iicá èeri. Quéwa yái asialica Jesús, Nazaret ìyacàlená néeseeri meedá. Iná càmìta yéewa Mesíascani —náimaca, càmìcáináté néemìa Jesús iináwaná ìwali imusúacaté iicá èeri Belén ìyacàlená irìcu, rey David itaquérinámi nacáicani, yái Jesúsca. ⁴³ Càita nàináidacawa Jesús ìwali, iná càmìta abédanama náiwitáise náapichawáaca níái wenàiwicaca. ⁴⁴ Aibanái nawàwa náibàacani quéwa càmìtaté náibàani.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Néeseeté úwinái icuèyéica templo nèepùacawa fariseonái yàatalé, sacerdote ìwacanánái nacái. Yá náimaca úwinái irí:

—¿Cánácué càmìta pité néeseeni? —náimaca. ⁴⁶ Néese úwinái ìimaca nalí:

—¿Canátàacá áiba wenàiwica itàanfírìca àta siùca nacáide càide iyúwa itàanfiná yáara asialica! —náimaca. ⁴⁷ Néese fariseonái náimaca nalí:

—¿Pimàacasicué ichìwáidaca pía nacái càide iyúwa ichìwáidáaná áibanái?

⁴⁸ Canácata wéená wía náiwacanánáica, wía nacái fariseoca, canácata wéená yeebáidéeri itàacái. ⁴⁹ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, canéeyéica iwèni meedá nía, càmíiyéi yáaliáwa Dios itàacái ìwali, Dios yúuquéeyéipíná ìchawa meedá —náimaca.

⁵⁰ Néese Nicodemo yái fariseo ipáchiéricaté Jesús yàatalé áiba catá ìyaca néeni fariseonái yèewi, judío ìwacanánái nacái. Yá Nicodemo ìimaca nalí:

⁵¹ —Dios itàacái càmìta ibatàa wanúaca wenàiwica àta wémìacataléta icàli-daca iináwanáwa, wáallácaténáwa ìwali yái imànfináca —ìimaca yái Nicodemoca.

⁵² Néese náimaca Nicodemo irí:

—¿Píatasica Galilea yàasu cáli néeseeri nacái? Pitàaníca máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa canéeyéi iwèni Galilea yàasu cáli néeseéeyéica. Pía péewáidacawa Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté, yásí píaliácawa canáca profeta imusuéricatéwa Galilea yàasu cáli néese —náimaca naimáichacáináté abénaméeyéi profeta nàanàacaté Galilea yàasu cáli néese. ⁵³ Néese nèepùacawa macáita nacapèe néréwa.

La mujer adúltera

8 Quéwa Jesús yàacatéwa dúli néré ìpidenéechúa Olivos, ìmáanaca olivo inàli-maná. ² Néese mapisáita àniwa amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yèepùacawa templo néré. Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa yàatalé, yá Jesús yáawinacawa yéewáidacaténá nía.

³ Néese abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu, fariseonái nacái natéca inanái Jesús yàatalé, abéechúa inanái canírífichúa. Nàanàacaté úa idècunitàacá uimáca áiba asiali yáapicha càmírica unírísíwa. Yá nabàlùadaca úa nàacuésemi níái iyéeyéica néeni. ⁴ Yá náimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wenàiwica, wadéca wàanàaca úái inanáica idècunitàacá uimáca áiba asiali yáapicha càmírica unírísíwa. ⁵ Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise ìimaca iwàwacutáanápíná wanúaca úa íba iyú caw-inácaalí inanái ìiméechúaca áiba asiali yáapicha càmírica unírísíwa. Néeni pía, ¿càinásica píimaca ìwali úái inanáica? —náimaca.

⁶ Nasutáca néemíawa Jesús yéewanápíná náalimáidaca naicáwa Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali itàacái ìwalíisewa. Néese Jesús yáawiacawa

itànàaca cáli ìwali icáapi ipùata iyúwa. ⁷ Quéwa nasutáca néemiawa Jesús mamáalàacata. Néese Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa, yá fimaca nalí:

—Néeni, cawinácaalícué péenáquéi mabáyawanéeri, yásí iwàwacutá idàbaca in-úaca úa íba iyú —fimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali àniwa icáapi ipùata iyúwa. ⁹ Quéwa idécanáami néemiacani, yá nadàbaca nawàwalica macái báawéeri namànfíríca, Dios imàacacáiná nawàwalica nabáyawanáwa. Yá nàacawa náicha abéerinamata namanùbaca iyúwa. Níái béeyéica náicha canánama, yá idàbaca nàacawa náicha quéechacáwa, néese ùuculíyíi nàacawa náicha. Idécanáamité fariseonái macáita nèepùacawa náicha, yá Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa. Yá iicáca úái inanáica ibàlùèchúacawa abéechúata. ¹⁰ Néese Jesús isutáca yéemiawa úa:

—¿Néeni níái icháawéeyéica piináwaná ìwali? ¿Canátasica iwàwéeri inúaca pía pibáyawaná ìwalísewa? —fimaca yái Jesúsca. ¹¹ Néese úumaca Jesús írí:

—Nuíwacali, canácata iwàwéeri yùuwichàidaca núa —úumaca. Néese Jesús fimaca ulí:

—Uwé, núa nacái càmita nùuwichàida pía. Siùcade pìawa, picá pimàni pibáyawanáwa àniwa —fimaca yái Jesúsca.

Jesús, la luz del mundo

¹² Néeseté wenàiwicanái ìwacáidáyacacawa Jesús yàatalé àniwa, yá fimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Càica núade iyúwa camalási cháí èri írìcu nuéwáidacáiná èri mìnanáí náalíacaténá Dios ìwali. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càmita nèepuníwa catéeri náíwítáise yáapichawa iyúwa wenàiwica càmíyéica yáalía Dios ìwali, íná càmita namàni mamáalàacata nabáyawanáwa. Néese, amaláca numànica náíwítáise, náalíacaténá Dios ìwali, nùacáiná nacáuca càmíri imáalàawa —fimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese fariseonái náimaca Jesús írí:

—Canéeri iwèni meedá pitàacái picàlidacáiná piináwaná ìwaliwata, íná caná yéewaná wenàiwica yáalíacawa asáisi báisícaalíni —náimaca. ¹⁴ Jesús fimaca nalí:

—Cawènfiriquéi yái nucàlidéerica éwita nucàlidacáaníta nuináwaná ìwaliwani, núalíacáináwa sísáanácaalí nùanàa, núalía nacáíwa alénácaalípiná nùawa. Quéwa càmítacué píalíawa sísáanácaalí nùanàaca, alénácaalí nacái nùapínáwa.

¹⁵ Pidécuéca pímaca áibanái ìwali iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Quéwa píináidacuéca meedáwa èri mìnanáí fiwítáise iyú. Néese càmita còi nuínáidacawa. Càmita nacái nuémia naináwaná ìwali cháí èri írìcu nùuwichàidacaténá nía. ¹⁶ Quéwa núumacaalí siùca nàwalitá iwàwacutáaná nùuwichàidaca níatá, yásí nùuwichàidaca nía machacàníri iyútá, càmíicáiná nuínáidawa nulínáamitawa nùuwichàidáanápíná níatá, néese nuínáidacawa abédanamata Núaniri Dios yáapichawa càide iyúwa iwàwáaná. ¹⁷ Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité fimaca: Abédanamacaalí pucháiba wenàiwica fiwítáise náapichawáaca nacàlidáanápíná áibanái iináwaná ìwali, yásí cawènica natàacái. ¹⁸ Uwé, nàyaca pucháiba icàlidéeyéica nuináwaná ìwali cawinácaalí núa: Núacata icàlidéerica nuináwaná ìwaliwa, yácata nacái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, icàlida nacái nuináwaná ìwali cawinácaalí núa. Yá abédanamacata wáíwítáise wáapichawáaca, íná yéewa cawènfíríca watàacái pucháibacáiná wía —fimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese náimaca Jesús írí:

—Wadéca wéemíaca piináwaná ìwali càmita píalíawa cawinácaalíté píanirimica —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núalíacawa càmitacué píalíawa cawinácaalí núa, càiná nacái nuíwítáise. Núalíacawa nacái càmitacué píalía Núaniri Dios ìwali. Píalíacaalícuéwa cawinácaalí núatá, yá píalíacuécawa nacái Núaniri Dios ìwalítá —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Càité Jesús íimaca idècunitàacá yéewáidaca wenàiwicanái templo irícu, maw- iénita ofrenda yàalu irí náucacataléca nàasu platawa namàaquéericaté Dios irípiná ofrenda iyú. Quéwa càmitaté náibàani càmicáinátécáwa Jesús yéenáíwaná yàanàa nanúacatáipináténi.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa, níai judío íiwacanánáica:

—Yá nùacawa mesúnamáita, néese picutápinácué núawa, nuwasàcaténácué pía yùuwichàacáisi fícha, quéwa càmitacué pidé pìanàaca núa, íná péetápinácué- cawa méetàuculé Dios fícha pibáyawaná yáapichacuéwa. Nùacawa aléera caná- catalépináca yéewanácué piwàlùacawa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese judío íiwa- canánái náimaca nalíwáaca:

—Cawàwanáta inúapínáca yáawawa íná càì íimaca yàanápináwa alénácaalí caná yéewaná wawàlùacawa —náimaca naicáaníca Jesús íquíníná. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Eeri mìnanaícuéca pía, quéwa núaquéi chènunfíiséeri. Piyacuéca cháí èeri irícu quéwa càmita èeri mìnali núa. ²⁴ Íná nudéca núumacuéca pírí péetáanápiná- cawa méetàuculé Dios fícha pibáyawaná yáapichawa. Càmicáalícué peebáida iyúwa núumáanácué pírí cawinácaalí núa, yásí péetácuécawa pibáyawaná yáapichawa — íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Cawíná pía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Nudàbacaalíté nuéwáidaca wenàiwica, nucàlidacatécué piríni mamáalàacata nuínáwanáwa cawinácaalí núa. Siùcade canápináta meedá nutàanícuéca píapicha càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. ²⁶ Iyaca madécaná wawàsi nucàlida- caténácué pírí péemíacaténácué pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa yái ibànuèrica núa itàaníca báisíiri iyú, yá nacái tàacáisi nucàlidéerica èeri mìnanaí irí yácata tàacáisi nuémìerica icàlidaca, yái ibànuèrica núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Quéwa níai judío íiwacanánáica càmita náalíawa Jesús icàlidaca iyaca Yáaniri Dios ìwaliwa. ²⁸ Íná Jesús íimaca nalí:

—Pimichàidacaalípinácué núa cruz ìwali pinúacaténácué núa, núa asìali Dios néeséerica, yásí píalíacuécawa nùwali núacata yái càide iyúwacué núumáaná pírí. Píalíapínácué nacáíwa càmita numàni wawàsi nulínáamitawa, néese, nucàlidaca càide iyúwa Núaniri Dios yéewáidáaná núa. ²⁹ Yái Núaniri Dios ibànuèrica núa iyaca núapicha. Càmita Núaniri imàaca núa abéerita numànicáiná mamáalàacata càide iyúwa iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Jesús idécanáami càì íimaca, yá madécaná wenàiwica neebáidaca itàacái.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Néeseté Jesús íimaca nalí abénaméeyéi judío icàlidéeyéica neebáidáanása itàacái:

—Peebáidacaalícué mamáalàacata nutàacái pimànicaténácué càide iyúwa nuchùulianácué pía, yásí nuéwáidacaléuécá pía báisíiri iyú. ³² Yásí píalíacuécawa ìwali yái nutàacái báisíirica. Yá nutàacái báisíirica iwasàapínácué píawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca írí:

—Wíaquéi Abraham itaquénáinámi, canácatáita áibanái yàasu wenàiwica wía. ¡Canáca yéewaná píimaca walí piwasàanápinása wíawa! —náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemiácué cayába, cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, namàica meedá càide iyúwa nabáyawaná ichùulianá nía, càide iyúwa áibanái wenàiwica fibaidáaná mawènfíri iyú náiwacalí íríwa, yàasu wenàiwicacáiná nía. ³⁵ Náiwacalí càmita íima yàasu wenàiwica ìwaliwa: ‘Nuénàsàiriquéi’, càmita íima. Néese íimaca yéenibe ìwaliwa: ‘Núirica yái’, càì íimaca. ³⁶ Iná núa Dios írlica, nuwasàacaalícué pía pibáyawaná fíchawa, yásí càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa pibáyawaná ichùulianácué pía, Dios yéenibecáinácué pía báisíta. ³⁷ Núalíacawa Abraham itaquénáinámicuécá pía, quéwa piwàwacué pinúaca núa càmicáinácué peebáida nutàacái. ³⁸ Nucàlidacué pírí ìwali yái báisíiri tàacáisica Núaniri Dios yáasáidéerica nulí. Quéwa núalíacawa pimànicuécá càide iyúwa píaniri íimáanácué pírí —íimaca yái Jesúsca. ³⁹ Náimaca Jesús írí:

—Abrahamquéi wàawirimica, canáca áiba wáaniri —náimaca. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Abraham itaquénáinámica pía piwàwalícuésewatá, yá pimànicuécá càide iyúwaté Abraham imàníinátá. ⁴⁰ Quéwa éwita nucàlidacáanítacué pírí báisíiri iyúni càide iyúwa Dios yéewáidáaná núa, càicáaníta piwàwacué pinúaca núa meedá. ¡Càmitaté Abraham iwàwa inúaca wenàiwica Dios ibànuèyéicaté Abraham yàatalé! ⁴¹ Pimànicuécá meedá càide iyúwa píaniri imàníiná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús írí:

—Càmíiyéica wáatúa yéenibe úalani írìcuíse wíaquéi. Wadènia abéerita Wáaniriwa wèrica icàaluíniná, yái Diosca. Càmita wáuca wáichawani wàacaténá ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná —náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Diosquéi píaniricatá, yásí cáininácuéca piicáca núatá, Dios néeséericáiná núa, iyéerica cháí. Càmita nùanà nùasu wawàsi ìwaliwa meedá, néese Dioscata yái ibànuèrica núa numànicaténá càide iyúwa iwàwáaná. ⁴³ ¿Cánácué càmita píalímá píalíaca péemiaca yái nucàlidéericuécá pírí? Núalíacawa càmitacué meedá piwàwa peebáidaca nutàacái, íná càmitacué píalímá píalíaca péemiaca càinácaalí íimáaná. ⁴⁴ Píaniricué yácata Satanásca. Píacué nacái yàasu wenàiwicaca. Piwàwacué nacái pimànica càide iyúwa iwàwáaná. Satanás idéca iwàwaca inúaca wenàiwica mamáalàacata èeri idàbacatáisewa àta siuca nacáide. Càmita fináidawa báisíiri tàacáisi ìwali, báawacáiná Satanás iicácani. Itàaníca yáawamita chìwái mamáalàacata càide iyúwa ííwítáise iyáaná, cachìwéericáiná meedáni. Yácata chìwái yáanirica, yái Satanásca, imàacacáiná wenàiwica itàaníca chìwái. ⁴⁵ Quéwa nucàlidacáinácué pírí báisíiri tàacáisi, íná càmitacué peebáida nutàacái. ⁴⁶ Macáitacué píalíacawa nùwali mabáyawanéerica núa. Nucàlidacué pírí báisíiri iyúni, íná ¿cánácué càmita peebáida nutàacái? ⁴⁷ Dios yéenibe neebáidaca itàacái quéwa càmitacué Dios yéenibe pía, íná càmitacué piwàwa peebáidaca itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Báísita wacàlidacaté pìwali machacànìiri iyúni wáimacaalíté pìwali samari-tanosàirica pía, càmìiri judío lìiri meedá. Iyaca nacái demonio piwàwalicu idacuèrica píiwitáise, íná máiwitáiseca pía meedá —náimaca. ⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—Canáca demonio nuwàwalicu. Yái numànírica numànicani núasáidacatená cayábéerica Núaniri Dios yéewanápiná wenàiwicanái yàaca icàluíniná. Quéwa càmítacué piicá núa cáimiétaquéeri iyú. ⁵⁰ Càmita nucutá wenàiwica nacàlidacatená cayábéeri nùwali, quéwa Núaniri Dios iwàwaca wenàiwicanái yàaca nulí cayábéeri, yá Dios yáasáidapíná cawinácaalí cabáyawanéeyéi. ⁵¹ Péemiacué cayábani, cawiná-caalí wenàiwica imànírica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siucáisede icáu-cawa càmìiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ⁵² Néese judío íiwacanánái íimaca irí:

—Siùca wáaliacawa báisìiri iyú demonio ìyaca piwàwalicu. Néetátatéwa macáita profetaca icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicúise bàaluité, Abraham nacái yéetátatéwa. Néese, ¿cáná càì píimaca: ‘Cawinácaalí imànírica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siucáisede icáu-cawa càmìiri imáalàawa’, cáná càì píimaca? ⁵³ ¡Pía càmìiri cachàini fícha yái wàawirimi Abrahamca! Abraham yéetátatéwa, nía nacái profetaca néetátatéwa nacái. Càmita yéewa cachàinìiri náicha pía. ¡Càmìita máiní cachàinírica pía càide iyúwa piyúunáidáaná! —náimaca. ⁵⁴ Jesús íimaca nalí:

—Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa cayábéerica núatá, yásí canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. Quéwa Núaniri Dios icàlidaca nùwali cayábéerica núa, yácata Dios picàlidéericué ìwali Picuèrinásacué Dioscani. ⁵⁵ Quéwa càmítacué pialía Dios ìwali càinácaalí íiwitáise ìyaca. Núacata yái yáaliéerica Dios ìwali. Núumacaalí càmítasa nualía Dios ìwalitá, yásí nucàlidaca nuchìwawatá càide iyúwacué pía. Quéwa nualíaca Dios ìwali báisìiri iyú, nuebáida nacái càide iyúwa íimáaná. ⁵⁶ Pìawirimicué Abraham casíimáica iwàwa bàaluité Dios imàacacáináté Abraham yáaliacawa nuénáiwánápiná ìwali, nùanàacatáipináté aléi èeri iriculé. Yaté Abraham yáaliacawa nùanàanápínáté, íná yéewa casíimáicaté Abraham iwàwa manuísíwata —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁷ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Càmitàacá pidènia cincuenta camuí. Càmita yéewa pidé piicáca wàawirimi Abraham, Abrahamcáiná ìyacaté néese siùca dos mil camuí —náimaca. ⁵⁸ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayábani, núacata yái iyéericaté càiripináta ipíchawáiseté Abraham imusúaca iicá èeri, núacáiná yái Diosca —íimaca yái Jesúsca icàlidacatená iináwanáwa Dioscani, yái càmíirica imáalàawa.

⁵⁹ Néese náibàaca íba nanúacatená Jesús íba iyú quéwa Jesús ibàacawa náicha. Yá imusúacawa templo iricúise. Yá yàacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewibàa; càitè Jesús ichàbacawa náicha.

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

9 Néeseté Jesús idècunitàacá yèepunícawa áibalépiná wáapícha wía yéewáidacaléca, yá iicáca matuíri asíali. Quéwa yáta asáináni matuírita. ² Néese wasutáca wéemiawa Jesús, wía yéewáidacaléca. Wáimaca irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica imusúawa matuíri iyú yái asialica? ¿Isèenái ibáyawaná ìwalísesica càì matuíca yái asialica, càmicaalí nacái, ibáyawaná ìwalísetasicawa? —wáimaca. ³Néese Jesús ímaca walí:

—Càmita ibáyawaná ìwalísewéera, càmita nacái isèenái ibáyawaná ìwalísewéera. Yái asialica imusúacawa matuíri iyú yéewanápiná macái wenàiwica yáalíacawa Dios ichùnìacani, naicácáténá Dios cáimiétaquéeri iyú. ⁴Péemiacué comparación: Iwàwacutá wenàiwica náibaidaca èeriapi idècunitàacá amaláca nawicáu. Catácaalí nàwali, yá càmita náalimá náibaidaca. Càita nacái iwàwacutácué wamànica cayábéeri siùca èeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànùèrica núa. Nuénáiwana yàanàca mesúnamáita nuétácatáipináwa, néese càmita yéewa nuíbaidaca. ⁵Idècunitàacá nùyaca cháì èeri iricu, yá càica núade iyúwa camalási icànéeri wenàiwica ìwali, amalácáiná numànica náiwitáise náalíacáténá Dios ìwali —ímaca yái Jesúscá.

⁶Néese Jesús idécanáami càì ímaca, néese yàapisáidaca cáli yèewiré. Yá yèewiadaca cáli isàbecaténáni. Néese ipusúaca cáli matuíri ituí ímami ìwali. ⁷Néese Jesús ímaca írí:

—Píia píibaca pitúíwa úni yáaculé namusúadacatáiseca úni ípidenéeri Siloé náiquéericaté cáli yèewiré —ímaca yái Jesúscá. (Yái ípidenéerica Siloé ímáanáca: “Ibànùèri”). Néese matuíri yàaca íibaca yáawawa néré. Néese idécanáami yèepùacawa icapèe néréwa, yá catuícani. ⁸Néese áibanái wenàiwica matuírimi imanùbacaaná naicácani. Aibanái nacái náalíaca naicácani naicácáináte isutáca plata wenàiwica fícha iwènìacaténáté iyáápináwa. Néese níái yáaliyéica iicácani nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càmitasica yái asialica matuíri yáawinéericatéwa àyapu idùlepi isutácaténá plata wenàiwica fícha yéewanápiná iwènìaca iyáápináwa? —náimaca. ⁹Abé-naméeyéi íma:

—Yácata yái —náimaca. Aibanái náima:

—Càmíiri, áibacata yái, quéwa càiride iyúwa iicácanáwa —náimaca. Quéwa yái asiali ímaca:

—Núacata yái matuírimica —ímaca. ¹⁰Néese náimaca írí:

—¿Néeni? ¿Cáná yéewa catuíca píá? —náimaca. ¹¹Yá ímaca nalí:

—Yáara asiali ípidenéerica Jesús yèewiadaca cáli yáawiruní yèewiwa. Yá ipusúaca cáli nutuí ímami ìwali, yá ímaca nulí: ‘Piawa úni yàalu néré namusúadacatáiseca úni ípidenéeri Siloé, yái manuíri yàaluca náiquéericaté cáli yèewiré. Píiba pitúíwa úni iyú’, ímaca nulí. Yá nùacawa néré. Yá idécanáami nuíbaca nutuíwa, yá nuicáidaca —ímaca yái asialica. ¹²Néese nasutáca néemiawani:

—¿Alénásica yáara asialica? —náimaca. Yá ímaca nalí:

—Càmita núalíawa —ímaca.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³⁻¹⁴Sábado yáté èerica, judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèewiadacaalíté cáli catuícáténá imànica matuíri. Iná abénaméeyéi wenàiwica natéca matuírimi fariseonái yàatalé. ¹⁵Néese fariseonái nasutáca néemiawa matuírimi cáná yéewaná iicáidaca. Yá ímaca nalí:

—Idéca ipusúaca cáli nutuí ímami ìwali. Néese nuíbaca nutuíwa, yá nuicáidaca —ímaca. ¹⁶Néese abénaméeyéi fariseo náimaca írí:

—Yáara asiali imànfirica càì càmìta yéewa Dios néeseéericani, ìibaidacáiná sábadò wayamáidacatáicawa, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái fariseo náimaca:

—Cabáyawanácaalítáni, néese càmìta yéewa imàniquéì càmírica wenàiwica idé imànicatá —náimaca. Iná càmìta abédanama náiwitáise Jesús ìwali, níái fariseoca.
¹⁷ Yá nasutáca néemiawa matuírimi àniwa. Yá náimaca írí:

—¿Néeni pía? ¿Càiná píimaca ìwali yáara asiali catuírica imànica pía? —náimaca írí. Néese íimaca nálí:

—Núumacué pirí profetacani, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicúise —íimaca.
¹⁸ Quéwa judío íiwacanánái càmìta neebáida matuínáani, néese catuícani iná namàacaca matuírimi yàacawa náicha, néese namáidaca matuírimi isèenái. ¹⁹ Nasutáca néemiawa matuírimi isèenái:

—¿Píirísica yáara asialica? ¿Idésica imusúacawa matuíwaca? Néeni, ¿cáná yéewa catuí siùcanide? —náimaca. ²⁰ Néese isèenái náimaca nálí:

—Wáalíacawa wàiriquéera. Wáalíaca nacáíwa imusúacatéwa matuíwaca.
²¹ Quéwa càmìta wáalíawa càinacaalí iyú yéewaná catuíca siùcanide. Càmìta nacái wáalíawa cawinácaalí ichùnià ituí. Pisutácué péemiawani. Béericáináni iná yáalimá icàlidacuéca piríni —náimaca.

²² Càité isèenái náimaca, cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái. Níái judío íiwacanánáica abédanamata náiwitáise náucacaténá wenàiwica judíonái yéewáidacàalu fícha, cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Mesíascani yái judío icuèrinápináca Dios ibànuerica. ²³ Iná matuírimi isèenái náimaca: “Pisutácué péemiawani béericáináni”, càì náimaca. ²⁴ Néese judíonái namáidaca matuírimi àniwa. Náimaca írí:

—Picàlida walí báisiiri iyúni Dios iicápiná. Wáalíacawa cabáyawanéerica yáara asialica Jesús —náimaca. ²⁵ Néese íimaca nálí:

—Càmìta nùalíawa ìwali cabáyawanéericasicani mabáyawanéericaalíni. Abéerita nùalíawa báisiiri iyú matuíricaté núa quéwa siùcade catuíca núa —íimaca. ²⁶ Néese náimaca írí àniwa:

—¿Càiná imàni pirí? ¿Càiná imàni ichùniacaténá pituí? —náimaca. ²⁷ Yá íimaca nálí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni, néese càmìtacué peebáida. ¿Cánácué piwàwa nucàlidaca pirícué iináwaná ìwali àniwa? Cawàwanáta piwàwacué piacawa yáapícha nacái yéewáidacalénáipiná —íimaca iicáaníca naquíniná. ²⁸ Néese nacuíscaca náichawa matuírimi báawéeri iyú, yá náimaca írí:

—¿Píacata yáara asiali yéewáidacaléca meedá! Wía quéwa, profeta Moisés yéewáidacaléca wía. ²⁹ Wáalíacawa Dios itàaníca Moisés yáapícha bàaluité, quéwa càmìta wáalíawa síisáanéericaalí yáara Jesúsca, cawinácaalí íiwitáise iyú nacái imàni wawàsi, iná càmìta yéewa idé yàanàca Dios néese —náimaca. ³⁰ Néese yái matuírimi íimaca nálí, iicáaníca naquíniná:

—¿Yée, canácatàacá nuémièri càiri wawàsi àta siùca nacáide! Píatacué icàlidéeyéica iináwanáwa píalíánasacué Dios ìwali, siùca píimacuéca càmìtasacué píalíawa síisáanéericaalí Jesús, cawinácaalí íiwitáise iyú nacái imàni wawàsi, quéwa idéca ichùniaca nutuí, nuicáidacaténá àniwa. ¿Cánácué càmìta píalíawa? ¿Dàalasícué píiwita? ³¹ Wáalíacawa cayábéeri iyú Dios càmìta yéemia cabáyawanéeyéi isutáaná fícha. Yeebáida abéta nasutáaná fícha cawinácaalí yèeyéica icàaluíniná, imàniyéi nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³² Canácatàacá wéemièri àta siùca nacáide áiba wenàiwica iináwaná ìwali cháí èeri iricu yáaliméeri ichùniaca wenà-

wica imusuéricawa matuíri iyú. ³³ Càmicaalí yàanàa Dios yàatanáisetá, néese càmita idé imànica càiri wawàsità —fìmaca. ³⁴ Néese judío fìwacanánái nacúisaca náichawa matuírimi báawéeri iyú àniwa, yá náimaca irí:

—Pía cáanáiri ibáyawaná, imusuériwa cabáyawanéeri, canáca yéewaná péewáidaca wía, wía yáaliyéica madécaná píficha —náimaca. Yá náucacani néewáidacàalu fìchawa.

Ciegos espirituales

³⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa matuírimi iináwaná ìwali, judío fìwacanánái náucacani néewáidacàalu fìchawa. Iná Jesús yàanàaca yái matuírimica, yá fìmaca irí:

—¿Néeni, peebáidasica Dios liri itàacái, yái asiali Dios néeséerica? —fìmaca ìwaliwa yái Jesúsca. ³⁶ Yá asiali fìmaca Jesús irí:

—Nuíwacali, picàlida nulí cawinácaalíni yára asialica Dios néeséerica, nuebáidacaténá itàacái —fìmaca. ³⁷ Jesús fìmaca irí:

—Pidéca piicàcani. Núaca yái Dios néeséerica, yái itàaníríca píapícha —fìmaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese asiali ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá fìmaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái —fìmaca. ³⁹ Néese Jesús fìmaca:

—Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé núsáidacaténá cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, cawinácaalí nacái càmfíyéica yeebáida. Nùanàaca catuícáténá numànica náiwitáise cawinácaalí yáaliyéica cabáyawanáca. Néese cawinácaalí iyúunáidéeyéica catuíca fíiwitáise, càica níade iyúwa matufyéi càmfíyéi yáalimá iicáidaca nayúunáidacáiná mabáyawanáca nía —fìmaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese abénaméeyéi fariseo ibàlùeyéicawa mawiénita Jesús irí néemiàcani, íná náimaca Jesús irí:

—Wíata quéwa càmfíyéi matuí fíiwitáise, wía yéewáidéeyéica wenàiwica Dios ìwali —náimaca. ⁴¹ Néese Jesús fìmaca nalí:

—Báiscaalícué càmita píalíawa pibáyawanáwa ìwalítá, yásí càmita máiní cabáyawanácuéca píatá, quéwa éwitacué píalíacáanítawa pibáyawaná ìwaliwa, càicáaníta càmitacué peebáida nutàacái, íná cabáyawanácuéca pía —fìmaca yái Jesúsca.

El pastor y sus ovejas

10 Néeseté Jesús fìmaca: “Péemiàcué cayába comparación. Aibanái iwàwacaalí iwàlùacawa oveja icorralni iriculé càmfíríca nàasu, càmita nawàlùawa corral inùma iricubàa, néese náirífacawa meedá iwáiná ìwali. Yá wáimaca nàwali cayéedéeyéica nía. ² Quéwa áiba iwàlùèriwa inùma iricubàa, yá wáimaca ìwali pastor, yái icuèrica ipíra ovejanáíwa. ³ Aiba wenàiwica icuèrica corral inùma, yàacùaca inùma yéewacaténá oveja icuèriná iwàlùacawa. Yàasu ovejanái yéemiàca nacuèriná itàacáiwa. Yá imáidaca yàasu ovejanáíwa náipidená ìwali. Yá yeedáca nía corral iricuíse. ⁴ Idécanáami yeedáca macáita yàasu ovejanáíwa corral iricuíse, néese yàacawa napíchalé. Yàasu ovejanái nàacawa yáamíse náalíacáiná néemiàca isàna. ⁵ Càmita nàawa yáamíse yái càmfíríca náalía néemiàca itàacái. Napíanícawa meedá fícha càmicáiná náalía néemiàca itàacái cawinácaalí càmfíríca náalía naicá”, fìmaca yái Jesúsca.

⁶ Càité Jesús yéewáidaca nía comparación iyú quéwa càmita náalíá néemíaca càinácaalí íimáaná.

Jesús, el buen pastor

⁷ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Péemíacué cayába nucàlida piríni càinácaalí íimáaná yái comparaciónca: Càica núade iyúwa corral inúma ovejanái iyacatáica. Níái ovejaca íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nùasunáipiná. ⁸ Macái cachìwéeyéi yàanèeyéicaté nupíchatécáwa icàlidéeyéicaté ichìwawa Dios ibànùacasa nía, càica níade iyúwa cayéedéeyéi meedá, quéwa nùasu wenàiwica càmitaté néemíá nalí, càide iyúwa ovejanái càmicàalí neebáida itàacái càmfíríca nacuèriná. ⁹ Càica núade iyúwa corral inúma. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nuwasàapiná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Yásí nucuàpiná nùasu wenàiwicawa, yá nàypiná matufbanáita càide iyúwa ovejanái imusúacaalíwa èeríapi, yá nàanàca nayáapináwa cayábéeri, néese nèepùa nawàlùacawa táiyápi nayamáidacaténáwa.

¹⁰ “Aibanái cachìwéeyéica càica níade iyúwa cayéedéeyéi, yàanèeyéica iyéedùaca, nanúacaténá nacái, namáalàidacaténá nacái ovejanái. Càita nacái cachìwéeyéi nawàwaca namànica báawéeri áibanái irí. Quéwa nudéca nùanàaca nùacaténá èeri mìnánái icáuca càmfíri imáalàawa yéewanápiná nàyaca casíimáiri iyú. ¹¹ Càica núade iyúwa cayábéeri pastor icuèrica yàasu ovejanáíwa, nucùacáiná nùasu wenàiwicawa yeebáidéeyéica nutàacái. Yá nacái numàacapiná nucáucawa nùasu wenàiwicanái fíchawalínáwa. ¹² Quéwa áiba íibaidéeri icuèrica áibanái irí napira ovejanái yeedácaténá iríwa plata meedá, càmita icúa oveja cayába. Néese iicácaalí caluéri cuwèesi lobo yàanàaca, yá imàacaca ovejanái, yá ipiacawa náicha icalùniwa càmicáiná oveja icuèrináni, càmita nacái náiwacalini. Néese caluéri cuwèesi lobo fíbàaca abéeri oveja, yá áibanái oveja napia nacàlàliacawa. ¹³ Yái asiali ipiacawa náicha íibaidacáiná meedá plata íwalínápiná. Càmita nacái cáininá iicáca ovejanái. Càita nacái nàyaca abénaméeyéi icàlidéeyéica íináwanáwa nawàwáanása nacùaca nùasu wenàiwica. Càmita namàaca nacáucawa nùasu wenàiwicanái fíchawalíná.

¹⁴⁻¹⁵ “Núacata yái cayábéeri pastor icuèrica cayába yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa Núaniri Dios yáalfaná iicáca núa, càide iyúwa nacái núalfaná nuicáca Núaniri Dioswa, càita nacái núalfá nuicáca nùasu wenàiwicanáíwa, náalíá nacái naicáca núa. Yá numàacapiná nucáucawa nùasu wenàiwicanái fíchawalínáwa. ¹⁶ Nudènia nacái nùasu wenàiwica áibanái càmfíyéica israelita, iwàwacutéeyéica nacái nuedáca. Yá neebáidapiná nutàacáíwa, yásí nùwacáidaca níawa abédanamacaténá macáita náiwitáise náapichawáaca níái nùasu wenàiwicaca yéewanápiná abéerita núa icuèripiná nía.

¹⁷ “Cáinináca Núaniri Dios iicáca núa numàacapinácáiná nucáucawa nùasunái fíchawalínáwa, yéewanápiná nuedáca nulíwa nucáucawa àniwa, nucáucàacaténáwa. ¹⁸ Canácata yáaliméeri inúaca núa àta numàacacaalíta nanúaca núa. Quéwa numàacapiná nanúaca núa. Dios idéca ichùulíaca numàacáanápiná nucáucawa. Nudènia nacái nuchàiniwa nuedáanápiná nulíwa nucáucawa àniwa, nucáucàacaténáwa Núaniri Dioscáiná idéca ichùulíaca numànfínápiná càí”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese judíonái idécanáami néemíaca yàasu tàacáisi, yáté càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. ²⁰ Madécaná náimaca:

—¡Picácué péemla irí! Demonio idacùaca íiwitáise íná máiwitáisevani —náimaca.

²¹ Quéwa abénaméeyéi íimaca:

—Demonio idacùacaalí íiwitáisetá, néese càmita yéewa itàaní cáalíacáiri iyútá, càmita nacái yáalimá ichùnla matufyéitá —náimaca.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Néeseté àniwa uniabépi, Jerusalén iyacàlená mìnanaí namànicaté culto nawàwalicaténá áiba èerimité masacàcatái namànicaté templo Dios irípiná. ²³ Yá Jesús iyaca templo irícu, lipinaca abéeri imàdáná irícubàa ípidenácatalé Pórtico de Salomón. ²⁴ Néese judío íiwacanánái nàwacáidáyacacawa, nabàlùacawa Jesús itéesebàa. Yá náimaca irí:

—Picá máini pidècuniacawa picàlidáanápiná walí báisíiri iyúni cawinácaalí pía. Báisícaalí Mesiasca pía, yái wacuèrinápiná Dios ibànùerica walí, néese picàlida walí amaléeri iyúni —náimaca irí. ²⁵ Jesús íimaca nalí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Yái numànírica Núaniri Dios íiwitáise iyúwa, yáasáidaca amaléeri iyúni cawinácaalí núa. ²⁶ Quéwa càmitacué peebáida nutàacái càmicáinácué nùasu wenàiwica pía. ²⁷ Nùasu wenàiwicanái náalía néemiaca nutàacái càide iyúwa ovejanái náalíaná néemiaca nacueríná itàacáiwa. Núalía nacái nuicáca nía, yá namànica càide iyúwa nuchùulianá nía. ²⁸ Yá nùaca nacáuca càmfiri imáalàawa, íná càmita namáalàap-ináwa. Canácata áiba yáaliméeri yeedáca nía nucáapi irícuíse. ²⁹ Cachàiníiri náicha canánama yái Núaniri Dios, yái yèerica nulí nùasu wenàiwicanái. Yá canácata yáal-iméeri yeedáca nía Núaniri icáapi irícuíse. ³⁰ Càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, càita nacái nùyaca —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese judío íiwacanánái náibàaca íba àniwa nanúacaténá Jesús íba iyú. ³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Nudéca numànica madécaná wawàsi cayábéeri placuéseemicué Núaniri Dios ichàini iyúwa. ¿Càirínácué ìwaliíse piwàwa pinúaca núa íba iyú ìwaliíse yái numànínaca? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Judío íiwacanánái íimaca irí:

—Càmita wanúa pía ìwaliíse yái pimànínaca cayábéeri, néese wawàwa wanúaca pía pitàanicáiná báawéeri iyú Dios ìwali. Eeri minalicáiná meedá pía quéwa picàlida piináwaná ìwaliwa Dioscaca pía —náimaca. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca picàlidaca piináwanáwa piléecaca Dios itàacái. Uwé, yái cuyàluta profetanái itànèericaté Dios inùmalicuíse íimaca: ‘Núumacatécué pirí càicuéca piade iyúwa Dios iyáaná’, càité íimaca yái Diosca israelitanái irí, yàacaalíte nalí itàacáiwa. ³⁵ Wáalíacawa canácata yáaliméeri imáalàidaca Dios itàacái, néese báisí-catani càiripináta. Yáté Dios íimaca càica níade iyúwa Dios iyáaná, níai wenàiwicaca Dios yèeyéicaté irí itàacáiwa nacàlidacaténá áibanái iríni. ³⁶ Càita nacái núa. Dios idéca imàacaca nuíbaidaca irípiná, yá ibànùaca núa aléi èeri irículé nuyúudàcaténá èeri mìnanaí. Iná, ¿cánácué yéewa càì píimaca nùwali nutàanínása Dios ìwali báawéeri iyú núumacáiná Dios lírica núa? ³⁷ Càmicaalí numàni càide iyúwa Núaniri Dios imànínátá, néese càmitacué iwàwacutá peebáidaca nutàacáitá. ³⁸ Quéwa numànicáiná càide iyúwa Núaniri Dios imànínátá, íná iwàwacutácué peebáidaca nutàacái ìwaliíse yái numànínaca éwitacué càmicáanítá peebáida yái tàacáisi nucàlidéerica. Néese peebáidacaalícué nutàacái ìwaliíse yái numànínaca, yásí píalíacuécawa amaléeri iyú càica núade iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái càicanide iyúwa núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá nawàwa náibàacani àniwa, quéwa càmita nadé náibàacani Jesús yàacáináwa náicha.

⁴⁰ Néese Jesús yèepùacawa abéemàalé Jordán inanába fícha. Yá iyamáacawa néré Juan el Bautista ibautizácatalécaté wenàiwica. ⁴¹ Madécaná wenàiwica yàacawa néré néemìacaténá Jesús itàacái. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ewitaté càmícaánita Juan imànica yái càmírica wenàiwica idé imànica, càicáanita báisiíricata macáita tàacáisi Juan icàlidéericaté iwali yái asialica — náimaca Jesús iwali. ⁴² Yá madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái idècunitàacá yéewáidaca nía néenibàa.

Muerte de Lázaro

11 Néese iyacaté áiba asiali iculuériwa ípidenéeri Lázaro, abéeri Betania iy-
acàlená minali. Nàyaca néeni nacái Lázaro yéenanái inanái pucháiba. Uucha ípidenéechúa María, ubèeru ípidenéechúa nacái Marta. ² Uái Mariaca, úacata Lázaro yéenasàatúa, yùucuèchúapínacaté pumènfiri isàni Wáiwacali yàabàli iwali. Yá uchuidaca yàabàli úwita ibáiná iyúwa. ³ Níai Lázaro yéenanái pucháibaca nabànùaca tàacáisi Jesús irí iyéerica abéemàalé Jordán inanába fícha. Náimaca:

—Wáiwacali, piacawéeriná iculúacawa —náimaca irí. ⁴ Idécanáami Jesús yéemìacani, yá fimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Yáara mecuní càmita inúapínani. Néese mecuní yáasáidapíná wenàiwicanái iicá Dios íiwitáise cachàinfiri, nàacaténá Dios icàaluíniná; yáasáidapíná nacái wenàiwicanái iicá nuíwitaíse cachàinfiri, núa Dios íirica —fimaca yái Jesúsca.

⁵⁻⁶ Ewita Jesús cáininéeyéicáanita iicáca Martaná, Lázaro nacái, càicáanita idécanáami yéemìaca iináwaná iculúacawa yái Lázaro, yá Jesús iyamáacawa néeni pucháiba èeri, abéemàalé Jordán inanába fícha. ⁷ Yá néese fimaca walí wía yéewáidacaléca:

—Wàacuéwa Judea yàasu cáli néré àniwa —fimaca walí. ⁸ Néese wáimaca irí:

—Wáiwacali, táquicha tàacáwa judío íiwacanánái iyéeyéica néeni nawàwacaté nanúaca pía íba iyú. ¿Cáná piwàwa piacawa néré àniwa? —wáimaca irí. ⁹ Néese Jesús fimaca walí:

—Péemiacué comparación: Iyaca doce imanùbaca hora camalási èeri imanùbaca; wenàiwica yèepunícaalíwa èeríapi, yá càmita yúuwàawa amalácáiná iicáca cháí èeri írìcu. ¹⁰ Quéwa yèepunícaalíwa táiyápi, yásí yúuwàacawa càmícaíná asái iicáidaca —fimaca walí yái Jesús wáalíacaténáwa judío íiwacanánái càmítaté náal-imápiná nanúacani àta Dios imàacacatalépináta nanúacani. ¹¹ Néese Jesús fimaca walí àniwa:

—Yái wàacawéerináca Lázaro iimáca iyaca, quéwa nùacawa néré nucawàidacaténáni —fimaca walí yái Jesúsca, yáalíacáináwa yéetácatéwa yái Lázaro.

¹² Néese wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí, wayúunáidacáiná Lázaro iimácáita meedá:

—Wáiwacali, iimácaalí iyaca, yásí mecuní ichàbacawa fícha —wáimaca irí.

¹³ Quéwa Jesús iwàwaca wáalíaca wéemìaca Lázaro yéetácatéwa, néese wayúunáidaca Jesús itaaníca iimácái iwali meedá. ¹⁴ Yá Jesús fimaca walí amaléeri iyú:

—Lázaro idéca yéetáacawa. ¹⁵ Casíimáica nuwàwa, canácáiná néeni núa nuchùnìacaténáni idècunitàacá cáucani, cayábacáiná cachàini píricuénì, yéewanápinácué peebáidaca nulí manuísíwata. Quéwa, wàacué waicácani —fimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Iná Tomás, áibaalí náiméerica iwali Gemelo, íimaca walí wía Jesús yéewáida-caléca áibanái:

—Wàacué nacái wéetácawa yáapicha yái Wáiwacalíca —íimaca yái Tomásca.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Néeseté wàacawa Jesús yáapicha Betania iyacàlená néré. Yá wàanàacaté néré, wéemiaca Lázaromi iináwaná iriacawa báinúaca èeri càliculí iricu. ¹⁸ Yái Betania iyacàlená iyaca mawiénita Jerusalén iyacàlená fícha, máisiba kilómetro idècuni iyaca fíchawáaca. ¹⁹ Madécaná judíonái nàanàacaté nàacawéeridacaténá María, Marta nacái yéetácáinátéwa náicha néenàsàirimica. ²⁰ Yá nacàlidaca Marta irí Jesús yàanàaca. Yá Marta imusúacawa capiiricuise ùaca uípunitáidaca Jesús. María uyamáacawa capíi iricuta. ²¹ Yá Marta íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pìyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénàsàirimica.

²² Quéwa núalíacawa Dios imànnínápiná pírí siùcade macáita iyúwata pisutáanaca fíchawa, éwita nuénàsàiri idéca yéetácawa —úumaca. ²³ Jesús íimaca ulí:

—Péenasàiri yèepùapíná cáuca —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Marta íimaca:

—Báisíta, núalíacawa yèepùanápiná cáuca àniwani namichàacaalípináwa macái yéetéeyéimicawa èeri imáalàacaalíwa canánama —úumaca. ²⁵ Jesús íimaca:

—Núacata yái imichàidèeripínáca yéetéeyéimiwa. Núacata yái yèeripínáca nacáu-cawa èeri imáalàapínácaalíwa. Cawinácaalí yeebáidéerica núa, éwita yéetácaalíwa, càicáaníta yèepùapínáta cáuca àniwa èeri imáalàapínácaalíwa. ²⁶ Néenialípiná macáita cáuyéicáwaca yeebáidéeyéica núa, èeri imáalàacatáipínáwa, canácatáita neetápináwa. ¿Marta, peebáidasica nutàacái? —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yá úumaca:

—Báisíta, Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái. Núalíacawa Mesíasca pía, judío icuèrinápináca, yái Dios lírica, wacuèricaté Dios ibànuèripínáca walí aléi èeri iriculé —úumaca.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Néeseté utàanícadénáami Jesús yáapicha, yá Marta yàacawa umáidaca uénàsàatúa Maríawa. Yá úumaca ulí ibàacanéeri iyú:

—Wáiwacali iyaca aléde, iwàwacutáca pía —úumaca ulí.

²⁹ Néese María uémiacaalíni, yá ùacawa uípunitáidacani, yái Jesúsca. ³⁰ Quéwa Jesús càmita iwàlùawa yàcalé iriculé, iyacáwaca alé Marta fípunitáidacatáicani.

³¹ Néese níai judío úapichéeyéica iyéeyéica capíi iricu, naicácanacáita umusúacawa capíi iricuise, yá nàaca nacáíwa úamiwáise nayúunáidacáiná ùacawa càliculíi nérépiná uícháanícáténá néenibàa. ³² Néese María ùanàaca Jesús yàatalé, yá ubàlùacawa ùululú ipùata iyúwa irí. Yá María íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pìyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénàsàirimica —úumaca irí. ³³ Jesús iicácáiná uícháaníca úái Maríaca, nía nacái judío úapichéeyéica, yá achúumaca fínáidacawa iwàwawa manuísíwata, yái Jesúsca. ³⁴ Yá íimaca nalí:

—¿Aléná nabàllani? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Wáiwacali, aquialé, pía piicáca néréni —náimaca irí. ³⁵ Néese Jesús ituíyáa imusúaca nacáíwa. ³⁶ Iná judíonái náimaca nalíwáaca:

—Piicácué, cáininácaté iicáca yáara yéetéerimicawa —náimaca. ³⁷ Quéwa áibanái judíonái yééná náimaca:

—Yái ichùnièricaté matuíri, ¿cáná càmita ichùnìà Lázaromi ipíchanaté yéetá-cawa? —náimaca nalíwáaca.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Néese, máiní báawaca Jesús yéemìaca nataacái. Yá máiní báawaca iwàwa. Yá yàacawa càliculii yàatalé, yái utàwi nabàlièrica inùma manuúri fba iyú. Yái càliculii náicacaté dúli ibàlài iricu, yéewanápiná càlicullicani, càide iyúwa capii imàdáná. ³⁹ Néese Jesús fímaca nalí:

—Peedacué fba càliculii inùma fícha —fímaca yái Jesúsca. Uái Martaca, yéetériwa yéenàsàatúamica, úumaca Jesús irí:

—Wáiwacali, yáaséeriquéera, idèniacáiná báinúaca èeri yéetácadénáamiwa —úumaca. ⁴⁰ Jesús yàalàaca úa:

—Núumacaté pirí, peebáidacaalí núa, yásí piicáca Dios fiwítáise cachàinfiri —fímaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese needáca manuúri fba càliculii inùma fícha. Jesús iicáidaca chènuniré, fímaca Dios irí:

—Núaniri, nùaca pirí cayábéeri peebácáiná nulí iyúwa nusutáaná pícha. ⁴² Nualíacawa báisiiri iyú peebáca càiripináta nulí iyúwata nusutáaná pícha. Quéwa càì núumaca pirí yéewacaténá níái wenàiwicaca neebáidaca pidéca pibànùaca núa —fímaca yái Jesúsca. ⁴³ Néese Jesús idécanáami càì fímaca Dios irí, yá iicáidaca càliculii iriculé. Yá fímaca cachàinfiri iyú:

—¡Lázaro, pimusúawa sfísaara! —fímaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yá yéetériimiwa imusúacawa nadacuèri macáita ìwalfise wáluma iyú, yàabàli, icáapi nacái, néepuèri nacái inàni wáluma iyú, càide iyúwa judíonái yéepùaná yéetériimiwa. Yá Jesús fímaca nalí:

—Piwasàacué fíchani. Pimàacacué yèepunícawa —fímaca yái Jesúsca. Yá nawasàaca fícha yái néepùanácani.

Conspiración para arrestar a Jesús

⁴⁵ Idécanáamité naicáca Jesús imichàidaca Lázaro yéetácaisi fícha, yá madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái, níái judío yàacawéeridéeyéicaté María, naicáca nacái yái Jesús imànífirica. ⁴⁶ Quéwa abénaméeyéi nàacawa fariseonái yàatalé, yá nacàlidaca fariseonái irí ìwali yái Jesús imànífirica. ⁴⁷ Iná fariseonái, sacerdote fíwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa Junta Suprema yáapicha, níái israelita fíwacanánáica béeyéica. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yéewa wamànica? Yáara asialica imànica ìyaca madécaná wawàsi cachàinfiri càmiiri áiba wenàiwica idé imànica. ⁴⁸ Wamàacacaalí imànica càì mamàalàacata, yásí macáita wàasu cáli néeséeyéi neebáidapiná Mesíascani, yái wacuèrinápináca wía judíoca. Néese namànipiná ùwicái wacuèrinánái romanonái fipunitawa, íná romanonái nàanàapiná wáipunita, yásí namàalàidaca wàasu templo, wàasu cáli néeséeyéi nacái —náimaca. ⁴⁹ Quéwa abéeri néená fipidenéeri Caifás, yá-cata sacerdote fíwacaliná yáté camuúca, fímaca nalí:

—Píacué càmiyéita yáallawa, dàaléeyéicuéca fíwita pía meedá. ⁵⁰ Càmitacué nacái pialíawa cayábáanápiná cachàini pirícuéni wanúacaalí abéeri asiali ipíchaná macái wàasu cáli néeséeyéi imàalàacawa —fímaca yái Caifásca.

⁵¹ Quéwa yái Caifásca càmita icàlida càiri tàacáisi íiwitáise iyúwata, néese ìy-acáináté sacerdote íiwacalíná yáté camuíca, ínáté Dios imàacaca Caifás icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise íiméerica Jesús yéetáanápínátéwa judíonái fíchawalíná.

⁵² Càmita yéetáanápínátéwa abéta judíonái fíchawalíná, néese macái èeri mìnánái fíchawalíná yéewanápiná nàyaca Dios yéenibe macái cáli íinatabàa. ⁵³ Iná yáté èerica judío íiwacanánái náináidacawa nanúanápínáté Jesús.

⁵⁴ Iná Jesús càmita yèepuníwa judíonái yèewibàa, néese yàacawa Judea yàasu cáli fícha wáapícha wía yéewáidacaléca. Yáté wàacawa Efraín iyacàlená néré iyéerica mawiénita manacúali yùucu càinàwàiri, canácatalé máini wenàiwica. Jesús iyamáacawa néeni wáapícha wía yéewáidacaléca.

⁵⁵ Mawiénicaté judíonái yàasu culto Pascua, íná madécaná yàcalé mìnánái nàacawa Jerusalén iyacàlená néré namànicaténá quéechacáwa áiba culto nacáiri masacàanápíná Dios iicáca nía, ipíchawáiseté namànica Pascua yàasuná culto. ⁵⁶ Yá macái wenàiwica nacutáca Jesús Jerusalén iyacàlená irìcubàa. Nabàlùacawa templo irìcu, yá nasutáca néemiawáaca. Yá náimaca:

—¿Càina píinàidacawa? ¿Yàanàasica aléi iicácaténá culto, càmitasica yàanàa? — náimaca. ⁵⁷ Fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nachùuliacaté macái wenàiwica nacàlidáanápíná nalíni náalíacaalí alénácaalí ìya Jesús, náibàacaténáni.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

12 Seis èeri ipíchawáiseté judíonái yàasu culto Pascua, Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yái yàcaléca ìyacatáiquéi Lázaro, yái asiali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi fícha. Wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yáapícha. ² Aibanái imànica yàacàsi Jesús iyáacalépiná. Uái Martaca uwacùaca nalí nayáapíná. Lázaro abéeri néená níai yáawinèeyéicawa iyáaca iyáacaléwa Jesús yáapícha mesa iwéré. ³ Néese María itéca catùa idènièchúa trescientos gramos, batéwa medio litro yái séenásica pumènírica isàni yáawamíri fípidenéeri nardo, quéwa máiníri cawènica. Yá ùucùaca pumèníri isàni Jesús yàabàli ìwali. Néese uchuidaca yàabàli àniwa uíwita ibáiná iyúwa. Yá macáita wenàiwica capíi irìcuíyéi namíaca isàni pumèniwaca. ⁴ Néese Simón ìirimi fípidenéeri Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacalé yéená itéeripínacaté Jesús yùuwidenái, náibàacaténáni, íimaca Jesús irí:

⁵ —¿Cáná pimàaca úucaca plata meedá máiwitáiseeri iyú? ¿Cánaté càmita pichùulla uwéndacani yái séenási pumènírimica trescientos denario ìwalinápíná, yái abéeri camuí iwènicatáica, yéewanápiná wayúudàaca catúulécanéeyéi? — íimaca yái Judas Iscarioteca.

⁶ Yái Judas quéwa càmita catúulécaná iicáca wenàiwica. Cayéedéericáita meedáni, iwàwéeri iyéedùaca plata wàasu plata yàalu irìcuíse, Judascáiná icùacaté wàasu plata, wía Jesús yéewáidacaléca, yáté áibaalí iyéedùaca yàacawa wàasu plata pùubanamataté. ⁷ Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Pimàaca umànica iyúwa uwàwáaná. Picá pisàiwica ulí wawàsi. Udèniacaté yái pumènírica isàni ùucùacaténá nùwalini nusànipíná nabàliacaténá nuinámi càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná. ⁸ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca píapícha mamáalàacata càiripínáta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicat-acué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmfírira iyapíná píapíchacué càiripínáta cháí èeri irìcu —íimaca yái Jesúsca.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Madécaná judío yáalíacatéwa Jesús ìyaca Betania ìyacàlená ìricu. Nàacawa néré naicácaténá Jesús, yá nawàwacaté naicáca Lázaro nacái, yái asíali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi fícha. ¹⁰ Iná sacerdote fiwacanánái náináidacawa nanúanápiná Lázaro nacái. ¹¹ Madécanáciná judío nayamáidacaté neebáidaca sacerdote fiwacanánái itàacái, neebáidáanápíná Jesús itàacái. Càitè neebáidaca Jesús itàacái naicáciná cáuca Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

¹² Madécaná wenàiwica nàanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré naicácaténá Pascua yàasuná culto. Néese mapísáita àniwa néemiaca tàacáisi Jesús iináwaná ìwali yàanàanápínaté Jerusalén ìyacàlená néré. ¹³ Iná nawichùaca wisiri nacáiri ibáiná, yá natéca báinási nacáapi ìricuwa náasáidacaténá casíimáica nía Jesús ìwali. Yá namusúacawa Jerusalén ìyacàlená ìricuíse náipunitáidáanápíná Jesús natàidacaténáni. Yá namáidaca nàacawa casíimáiri iyú:

—¡Wàacué Dios írí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuerica walí, icùacaténá wía! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, wía Israel itaquénáinámica! —náimaca.

¹⁴ Jesús yàanàaca burro, yá yáawinacawa burro fínata, iwàlùacaténáwa Jerusalén ìyacàlená ìriculé, càide iyúwaté profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios fimacaté:

¹⁵ “Picácué cáalu pía, píacué iyéeyéica Jerusalén ìyacàlená ìricu, áibaalí ìpídenácatalé Sión. Piicácué, Picuèriná yàanàaca pìatalécué, cáimiétacanéri, matuìbanáiri iyú nacái, yáawinéericawa burro wàlìsàì fínata”, fimacaté yái Diosca. ¹⁶ Quéechatécáwa, wía Jesús yéewáidacaléca càmitaté wáalía wéemiaca càinácaalíté fimáaná yái wenàiwicanái imànírica Jesús írí. Quéwa néesecáwa idécanáamité Jesús imichàacawa chènuniré ìyacaténá cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha, átata wawàwalica profetanái itànàacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicuíse càinácaalíté wenàiwica namànìpináca Jesús írí.

¹⁷ Néese níái wenàiwica iyéeyéicaté Jesús yáapicha imáidacaalíté Lázaro càliculíi ìricuíse, imichàidacaténáni yéetácáisi fícha, yá nacàlidaca áibanái írí Jesús iináwaná, yái naicáanacaté Jesús icáucàidaca Lázaro. ¹⁸ Iná manùbéeyéi wenàiwica nàaca náipunitáidaca Jesús néemiacaínaté iináwaná Jesús imàníná yái càmfírica áiba wenàiwica idé imànica. ¹⁹ Quéwa fariseonái náimaca nalíwáaca:

—¿Cánácué pidècuniawa mamáalàacata? Iwàwacutá wamáalàidacani caquialéta. Piicácué, ¡macái èeri mìnánái yàacawa yáapicha! —náimaca.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Manùbéeyéi wenàiwica yàanàacaté nàacaténá Dios icàaluíná Pascua yàasuná culto yaalí Jerusalén ìyacàlená ìricu. Nàyaca nèewi abénaméeyéi Grecia yàasu cáli néeséeyéi, càmfíyéi judío. ²¹ Yá nàacawa natàanica Felipe yáapicha yái Betsaida ìyacàlená mìnalica Galilea yàasu cáli ínatéerica ìyaca. Yá nasutáca Felipe fícha wawàsi manuísíwata. Náimaca írí:

—Néeni, pimàni walí cayábéeri, pité wía Jesús yàatalé watàanícáténá yáapicha — náimaca. ²² Yá Felipe yàacawa icàlidaca naináwaná Andrés irí. Néese Felipe, Andrés nacái nàaca nacàlidaca Jesús iríni. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuénáiwana idéca yàanàaca nuétáanápínáwa yéewacaténá Dios imàacaca cáimiétacanéerica núa chènuniré, núa asialica Dios néeseéerica. ²⁴ Péemiacué comparación. Càica núade iyúwa trigo ituíná íimi. Càmicaalí ituíná yúuwàawa cáli yèewiré iyacaténá iyúwa yéetéerimiwa, néese iyaca abéerita càiripináta. Quéwa iwàlùacaalíwa cáli yèewiré iyúwa yéetéerimiwa, yásí idàwinàacawa needácaténá manùba iyacanà quíracaalíni. Càita nacái núa, iwàwacutá nuétáacawa yéewacaténá madécana wenàiwica nadèniaca nacáucawa càmfiri imáalàawa. ²⁵ Cawinácaalí càmfirica iwàwa yeebáidaca nutàacái cáininácáiná iicáca icáucawa cháí èeri irícu, imáalàidaca íichawa icáucawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái éwita nanúacaalíni cruz iwali càmicáiná cáininá iicáca núicha icáucawa, idèniapíná icáucawa càmfiri imáalàawa Dios yáapicha càiripináta. ²⁶ Aibacaalí iwàwa fíbidaca nulípiná iwàwacutá yeebáidaca nutàacái imànicaténá càide iyúwa nuwàwáana. Cawinácaalí fíbidéerica nulípiná ìyapíná núapicha nùyacatalé chènuniré. Cawinácaalí fíbidéerica nulípiná, Núaniri Dios imàacapíná cáimiétacanéericani, yái wenàiwica fíbidéerica nulípiná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Néeseté Jesús íimaca: “¡Siùca máiní cáaluca nufnáidacawa nuwàwawa! ¿Càinásica núumapíná Núaniri Dios iríwa? ¿Núumasica irí: ‘Núaniri, piwasàa núa íicha yái yúuwichàacáisica’, núumasica irí? ¿Càmíirita! Nudéca nùanàaca nùuwichàacaténáwa”, íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, pimàaca wenàiwica náalíacawa máiníiri cachàinica pía”, íimaca yái Jesúsca. Néese níái wenàiwica ibàluèyécawa néenibàa néemiaca tàacáisi chènuníise. Yá tàacáisi íimaca: “Nudéca numàacaca wenàiwica náalíacawa cachàinica núa, yá càì numàacapíná náalíacawa àniwa”, íimaca yái tàacáisica.

²⁹ Néese áibanái wenàiwica ibàluèyécawa néenibàa idécanáami néemiaca tàacáisi, yá náimaca néemiaca énu nacáiri isàna, càide iyúwa tiríricaalí èeri isàna. Abénaméeyéi quéwa náimaca:

—Angel itàaníca yáapicha —náimaca. ³⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Dios idéca itàaníca nulí, éwita núalífacáaníta yeebáca nulí càide iyúwa nusutáana íicha, quéwa itàaníca nulí píalífacaténácuéwa Dios yeebáca nulí càide iyúwa nusutáana íicha. ³¹ Mesúnamáita Dios yúuwichàidapíná macái èeri mìnanaí càmfíyéi yeebáida nutàacái, yásí Dios yúucapíná méetàuculé báawéeri Satanás, yái ichùulíerica èeri mìnanaí ííwitáise siùcade. ³² Yá namichàidacaalípiná núawa cruz iwali chènunibàa, yásí wenàiwica macái cáli néeseéeyéi neebáidapíná nutàacái — íimaca yái Jesúsca.

³³ Càité Jesús icàlidaca walíni wáalífacaténáwa yéetáanápínátéwa cruz iwali.

³⁴ Níái wenàiwicaca náimaca Jesús irí:

—Wadéca waléeca Dios itàacái profetanái itànèericaté Mesías iwali Mesías ìyáanápíná càiripináta, yái wacuèrinápínáca Dios ibànùerica walí wía judíoca. Quéwa pidéca picàlidaca píwaliwa, yái asiali Dios néeseéericasa, iwàwacutáanápínása nanúaca pía cruz iwali. ¿Cawinásica yáara asiali Dios néeseéerica? —náimaca. ³⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Achúma èeritacué nuéwáidaca pía amalácaténacué píiwitáise. Peebáidacué nutàacái siùcata. Picacué pichàbáida péenáiwanáwa, ipíchanacué piúcacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Cawinácaalí càmíiyéica yeebáida nutàacái, catáca náiwitáise, càmita náalíawa náucáanápínacawa càiripináta. Càica níade iyúwa wenàiwica yèepuníriwa catéeri írìcu, càmíiri yáalíawa alénácaalí yàawa. ³⁶ Núata càiride iyúwa camalási íná peebáidacué nutàacái idècunitàacá nùyaca píapicha, amalácaténacué píiwitáise, pèepuníínápiná Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca. Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá yàacawa náicha. Iyamáacawa náicha ibàacanéri iyú.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Ewita Jesús imànicáanítaté madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica judfonái yàacuéssemi, càicáaníta manùbéeyéi càmita neebáida itàacái. ³⁸ Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicúise. Isaías fimacaté:

“Pía, Wacuèriná Dios, canácata yeebáidéeri walí wàasu tàacáisi wacàlidéerica nalí pinùmalicúise. Canácata yáaliériwa píiwitáise ìwali, càmicáiná neebáida pitàacái”,

íimaca yái Isaíasca. ³⁹ Isaías icàlidacaté cáná yéewa càmita náalimá neebáidaca. Isaías fimacaté:

⁴⁰ “Dios imàcacaté matuíca náiwitáise, càmíiyéi nacái yáalíawa. Íná càmita náalimá náalíaca néemíaca itàacái càinácaalí íimáaná, càmita nacái neebáida báisíiri iyú; càmita náalimá nawènúadaca náiwitáisewa Dios írípiná, íná càmita Dios iwàlisàida nawàwa”,

íimacaté yái Isaíasca. ⁴¹ Càité Isaías icàlidacaté nalíni, iicácáináté yéenáiwánási nacáiri íimáanáca Jesús íyáanápínáté cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha chènuniré. Yáté Isaías icàlidaca tàacáisi Jesús ìwali.

⁴² Quéwa madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái. Abénaméeyéi judío íiwacanánái neebáida nacái quéwa ibàacanéri iyúta, cáalucáiná naicáca nanacáiyéiwa fariseo ipíchaná náucaca nía judfonái yéewáidacàalu íicha. ⁴³ Náimaca nawàwáanása cayábaca Dios iicáca náiwitáise, quéwa máiní cachàiníwanái nawàwaca cayábaca nanacáiyéi iicáca nía, íná nabàaca naináwanáwa neebáidáaná Jesús itàacái, ipíchaná nanacáiyéi báawaca naicáca nía Jesús ìwalfise.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Jesús íimacaté cachàiníiri iyú: “Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, càmita yeebáida abéerita nutàacái, néese yeebáida nacái Núaniri Dios itàacái yái ibànuèrica núa aléi. ⁴⁵ Cawinácaalí yáaliéerica nùwali càinácaalí nuíwítáise iyaca, yáalíaca ìwali nacái yái Núaniri Diosca, yái ibànuèrica núa aléi. ⁴⁶ Càica núade iyúwa camalási. Nudéca nùanàaca aléi èeri írìculé yéewanápiná amaláca náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yéewacaténá càmita nàya càide iyúwa wenàiwica càmíiyéi yáalía Dios ìwali. ⁴⁷ Aibacaalí yéemíaca nutàacái quéwa càmíiri yeebáida, càmitàacá nùuwichàida siùcanide, càmicáiná nùanàa aléi èeri írìculé nùuwichàidacaténá wenàiwica, néese nudéca nùanàaca nuwasàacaténá wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴⁸ Aibacaalí báawa iicáca núa, càmíiri nacái yeebáida nutàacái, iyaca áiba wawàsi yásásidéeripiná cabáyawanácani: Yái tàacáisi

nucàlidéerica, yácata yáasáidéeripiná cabáyawanácani, èeri imáalàacaalípináwa.⁴⁹ Càmicáiná nutàaní nùasu wawàsiwa. Núaniri Dios yái ibànuèrica núa aléi, yácata ichùulìerica núa nucàlidáanápíná tàacáisi inùmalicuise, nuéwáidáanápíná nacái wenàiwica.⁵⁰ Yá nualíacawa nadènianápíná nacáucawa càmfíri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica iyúwa Núaniri Dios ichùulianá. Iná yái nucàlidéericuécá pirí, yá nucàlidacuécá piríni càide iyúwa Núaniri Dios ichùulianá núa”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús lava los pies de sus discípulos

13 Iwàwacutácaté abé èeri ipíchawáise judíonái imànicaté nàasu cultowa íipi-denéeri Pascua. Jesús yáalíacawa yéenáiwaná yàanàcaté yàanápínáwa èeri fícha yèepùacaténáwa Yáaniri Dios yàataléwa. Cáininácaté Jesús iicáca wía, mamáalàacata manuísíwata, wía yàasu wenàiwica iyéeyéica cháí èeri iricu, càita nacái cáininácaté iicáca wía àta yéetácatalétawa.

²⁻⁴ Satanás imàacacaté Judas fináidacawa itéenápíná Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. Yái Judas, Simón Iscariote ìiricani.

Jesús nacái yáalíacatéwa yàanàcaté Dios yàatanáise, yáalíacaté nacáíwa yèepùanápínátéwa Dios yàatalé àniwa. Jesús nacái yáalíacatéwa Dios imàacacaté Jesús icùaca macáita Dios fiwítáise iyú. Néese idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa wáapicha, wía yéewáidacaléca, yá yàacawa mesa fícha, imàacaca fíchawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéri ìwalíisewa. Yá idacuàca wáluma ìwalliàbàawa.⁵ Néese Jesús yùucùaca úni ponchera iriculé. Yá imànica walí cayábéeri, idàbaca fíbaka wàabàli, wía yéewáidacaléca, yá ichuidaca wàabàli wáluma iyú, yái wáluma idacuèrica ìwalliàbàawa càide iyúwa wáiwítáise iyáaná wía judíoca, càmicáináaté wamàni walíwáaca yái cayábéerica.⁶ Yàanàaca Simón Pedro yàatalé íibacaténá Pedro yàabàli, quéwa Pedro ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, jcamita cayába píiba nùabàli, càmicáiná nùasu wenàiwica pía! — ímaca yái Pedroca.⁷ Jesús ímaca irí:

—Siùca càmita píalía péemiaca càinácaalí ímáaná yái numànfírca pirícué quéwa áibaalípiná yásí píalía péemiacani — ímaca yái Jesúsca.⁸ Quéwa Pedro ímaca irí:

—¡Canácatáita nubatàa píibaca nùabàli! — ímaca yái Pedroca. Jesús ímaca irí:

—Càmicaalí nufba piabàli, néese càmita nùasu wenàiwica pía — ímaca yái Jesúsca.⁹ Néese Simón Pedro ímaca irí:

—Iyá, Nuíwacali, piapidáida núa, píiba nùabàli, nucáapi nacái, nuíwita nacái macáita, numànicáiná nubáyawanáwa nucáapi iyúwa, nuíwítáise iyú nacáíwa — ímaca yái Pedroca.¹⁰ Quéwa Jesús ímaca irí:

—Péemia comparación: Aibacaalí yàapidáaníca quéechatécáwa, yá masacàacani. Casacàaca meedá yàabàli, ìipinacáiná àyapulicubàa, íná íibacáita yàabàliwa. Càita nacái píacué. Nudéca nùapidáidacuécá píiwítáise masacàacaténácué Dios iicáca pía, numàacacáináaté nuwàwawa píbáyawaná fíchacué peebáidacáinácué nutàacái. Néese pimànicaalícué píbáyawanáwa áibaalí àniwa, iwàwacutácué picàlidaca píichawani nuíbacaténácué píicha yái báawéerica pimànfírca áibaalípiná cháí èeri iricu, càide iyúwa wáibacaalí wenàiwica yàabàli. Quéwa abéeri péenácué casaquéri meedá íiwítáise mamáalàacata — ímaca yái Jesúsca.¹¹ Jesús yáalíacatéwa chánácaalí wéená itéeripínaté yùuwidenái náibàacaténáni, ínáté Jesús íi-

maca: “Abéeri péenácué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata”, càì fímaca yái Jesúsca.

¹² Néese idécanáami Jesús fíibaca wàabàli, yá yúucaca ìwalísewa yàasu ruana nacáiriwa àniwa. Yá yáawinacawa mesa iwéré àniwa. fímaca walí:

—Siúcade nucàlidacué piríni càinácaalí fímáaná yái nuíbáanáciuca piabàli.

¹³ Pímacuécá nùwali yéewáidéeri wía, Wáiwacali nacái. Yá cayábéeriquéi píimáanáciuca càì nùwali, núacáináta càiri. ¹⁴ Núa, yái yéewáidéericuécá pía, Píiwacalícuécá nacái, nudéca nuíbaidaca píripínáciu càiride iyúwacué píasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama fíibaidéericuécá píripíná, numànicaténáciu píri yái cayábéerica nuíbáanáciuca piabàli. Nudéca nuíbaidáciuca píripíná càide iyúwa píasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama fíibaidéericuécá píri, éwitacuécá Píiwacalícaáníta núa, íná iwàwacutáciu píibaidaca píripínáwáaca píimànicaténáciu píriwáaca cayábéeri. ¹⁵ Nudéca càì núsáidáciuca píripíni píimànicaténáciu cayábéeri píriwáaca càide iyúwa numànfínáciu píri. ¹⁶ Péemíacuécá comparación: Canáca yàasu wenàiwica cachàinfíri fíiwacali fíichawa. Iná picáciu píínáidawa cachàiniyéicuécá nuícha pía. Càide iyúwa nuíbáidáanáciuca píripíná, càita nacái iwàwacutáciu píibaidaca píripínáwáaca. ¹⁷ Píalíacaalícuécá péemíaca càinácaalí fímáaná yái núuméericuécá píri, píibaidacaalícuécá nacái píripínáwáaca càide iyúwa nuchùulíanáciu pía, yásí casíimáícuécá piwàwawa.

¹⁸ “Càmíta macáícuécá càì núumaca píwaliwa. Núalíacawa nàwali níái nuedéeyéica nùasunáipínáwa. Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàaná tàacáisi nùuwide ìwali Dios inùmalícuíse bàaluité. David fímacaté: ‘Yái nùacawéeríná iyéericaté iyáacaléwa núapícha, yácata idé yùuwideca imànica núa, imànicaténá nulí báawéeri’, fímacaté yái Davidca. ¹⁹ Yá nucàlidáciuca píripíni ipíchawáise nùuwide imànica nulí báawéeri. Néese idécanáami càì imànica nulí, yásí peebáidáciuca nutàacái, Diosca núa, yái càmíirica imáalàawa. ²⁰ Péemíacuécá cayába, cawínácaalí yeebáidéerica nùasu wenàiwica itàacái, yeebáida nacái nutàacái. Néese nacái, cawínácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáida nacái Dios itàacái yái Dios ibànuèrica núa aléi —fímaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

²¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, néese máiní achúmaca iwàwa. Yá fímaca walí amaléeri iyú:

—Péemíacuécá cayába, abéeri péenácué itéeripíná nùuwidenái náibàacaténá núa —fímaca yái Jesúsca.

²² Néese wía yéewáidacaléca waicáidáidaca walíwáaca. Càmíta wáalíawa càirínácaalí yái càì Jesús fímaca ìwali. ^{23–24} Núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núawinacawa nùyaca mawiénita Jesús írí. Iná Simón Pedro yúucaca icáapiwa nulí nusutáanápíná nuémíawa Jesús càirínácaalí yái càì Jesús fímaca ìwali. ²⁵ Iná núawiacawa Jesús ipualé, nusutácaténá nuémíawani. Yá núumaca írí:

—Nuíwacali, ¿càiríná yái càì píimaca ìwali? —núumaca írí. ²⁶ Jesús fímaca nulí:

—Yácata yái núapúadéerica íripíná pan quírápieli irículé —fímaca yái Jesúsca. Iná idécanáami yáapúadaca pan, yá yàaca Judas íríni, yái Simón Iscariote ìirica. ²⁷ Néese Judas yeedácanacáita íríwa pan yéená isàbéeri, yá Satanás iwàlùacawa Judas iwàwalículé ichùulíacaténá Judas íiwitáise. Néese Jesús fímaca Judas írí:

—Yáara wawàsi pimànrìpináca, pía pimànica ráunamáitani —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Yáté èerica canáta wéenáquéi yáliériwa cáná yéewa Jesús icàlidaca Judas iríni. ²⁹ Abénaméeyéi wéená nayúunáidaca Jesús ichùuliaca Judas iwènianápináté yàacàsi wamáapuèrica Pascua piná. Aibanái wéená nayúunáida nacái Judas yàacaténá plata catúulécaneéyéi irí. Judascáiná icuèrité wàasu plata.

³⁰ Iná Judas idécanáami iyáaca iríwa pan yéená isàbéerica, yá imusúacawa wáicha machacànita. Yá catáca ìwali.

El nuevo mandamiento

³¹ Ináté idécanáami Judas yèepùacawa wáicha, yá Jesús íimaca walí:

—Siúcáisede wenàiwica naicápiná núa cáimiétaquéeri iyúwa, núa asiali Dios néeséerica. Núasáidapíná nalíwa nacái cachàinica Dios íiwitáise. ³² Càide iyúwa núasáidáanápíná nalíwa cachàinica Dios íiwitáise, càita nacái Dios yáasáidapíná nalíwa cachàinica nacái nuíwítáise, núa asiali Dios néeséerica. Càicatanica Dios imànipíná mesúnamáisiwata. ³³ Péemlàcué nulí pía nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, nùyacué píapicha achúma èerita. Yá picutápinácué núawa quéwa núumacué pirí càide iyúwa núumáanáté judío íiwacanánái irí: Càmitacué yéewa píacawa núapicha siuca aléera nùacatalépinácawa. ³⁴ Nuchùuliacué pía pimànrìpiná áiba wawàsi wàlisàita: Cáininácué piicáyacacawa. Càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía, càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. ³⁵ Cáininácaalícué piicáyacacawa, yásí macái èeri mìnánái yáalíacuécawa píwali nuéwáidacalécuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁶ Néese Simón Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿alénápinásica piawa? —íimaca yái Pedroca. Yá Jesús íimaca irí:

—Aléera nùacatalépinácawa càmita yéewa píacawa núapicha siuca, quéwa áibaalípiná yásí piacawa núami néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Yá Pedro íimaca irí:

—¡Càmírita, Nuíwacali! Núalimáca nùacawa píapicha siúcasiwata. Ewita iwàwacutáca nuétácawa píchawalíná, yá cayábaca nuétácawa —íimaca yái Pedroca.

³⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—¿Báisítasica pimàacaca nanúaca pía nuíchawalíná? Càmfírita, máinícáiná càulenáca píchani. Péemia cayába, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmitasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús, el camino al Padre

14 Néeseté Jesús íimaca walí wía yéewáidacaléca: “Picácué cáalu pía. Manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali, nùwali nacái. ² Núaniri Dios icapèe iyéerica chènuniré idèniaca imàdàanáwa madécaná wenàiwica iyacatáipíná. Canácaalí iyéeri nérétá, yá càmitacué nucàlida pirítáni. Yá nùacawéera nuchùnìacaténácué piyacatáipíná. ³ Nudécanáamicué nùacawa píicha, yá nuchùnìacuéca nacái piyacatáipíná, yásí nuèpùacawa néese àniwa, yá nutécué pía núapichawa, yéewa caténácué piyapínáca núapicha aléera nùyacataléca. ⁴ Píalíacuécawa alénácaalí

nùawa. Píaliacué nacáíwa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica piacaténacuéwa néré nacái”, ímaca yái Jesúscá. ⁵ Néese Tomás ímaca Jesús írí:

—Wáiwacali, càmita wáaliáwa alénácaalí piáwa. Iná càmita yéewa wáaliácawa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàacaténáwa néré —ímaca. ⁶ Jesús ímaca írí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái piacaténacuéwa Núaniri Dios yàatalé. Núaliácawa, nuémíaca nacái macáita báisíiri tàacáisi Dios ìwali. Núacata yái yèrica nacáuca càmíiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Canácata yáaliméeri yàacawa Núaniri Dios yàatalé àta yeebáidacaalíta nutàacái. ⁷ Píaliacáinacué nùwali, iná píaliápinacué nacáíwa Núaniri Dios ìwali, yá siucáisede píaliacuécawa Dios ìwali. Piicátécué Dios madécaná èeri, iná píaliacuéca ìwali — ímaca yái Jesúscá. ⁸ Néese Felipe ímaca írí:

—Wáiwacali, pimàaca waicáca Píaniri Dios, yásí casíimáica wawàwa. Yácata abéerita wawàsi iwàwacutáwa walí —ímaca. ⁹ Jesús ímaca írí:

—Felipe, nudéca nùyacuéca píapicha madécaná èeri. ¿Cáná càmitàacáwa píaliáwa cawinácaalí núa? Cawinácaalí wenàiwica yáaliérica nùwali yáalía nacái Núaniri Dios ìwali. Iná iwàwacutá càmita pisutá nuícha numàacáanápínacué piicáca Núaniri Dios. Pidécuéca piicácani. ¹⁰ Iwàwacutá peebáidaca nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios ìyáaná, Núaniri Dios nacái ìyaca càide iyúwa nùyáaná. Yái nuchàlitéer-icuéca pirí càmita nutàaní nunùmálicúsewa. Néese nutàaníca Núaniri Dios inùmálicúsewa. Càmita nacái numàni nùasu wawàsiwa cháí èeri írìcu, néese Núaniri Dios ìyaca nuwàwalicu, yácata imàníirica iyúwa iwàwáaná imànica. ¹¹ Peebáidacué nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios ìyáaná, Núaniri Dios nacái ìyaca càide iyúwa nùyáaná. Càmicaalícué píalimá peebáidaca yái númérica píricué nùyáaná iyúwa Núaniri Dios ìyáaná, néese peebáidacué piicácáiná yái numàníirica càmíirita áiba wenàiwica idé imànica. ¹² Péemíacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, imànipiná càide iyúwa numàníná. Imànipiná nacái cachàiníiri fícha yái numàníirica nùacáináwa Núaniri Dios yàataléwa. ¹³ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripinacué Dios fícha nunùmálicúise càide iyúwa nuwàwáaná nuchùuliacáinacué pisutáanápíná Dios fíchani, yá numànipinacuéca píriwani yéewacaténá núa yái Dios írìca nùasáidaca macái wenàiwica írí máiní cachàinica Núaniri Dios íwítáise. ¹⁴ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripinacué nuícha càide iyúwa nuwàwáaná, yá numànipinacuéca píriwani —ímaca yái Jesúscá.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Néeseté Jesús ímaca walí, wía yéewáidacaléca. Yá ímaca walí: “Báisícaalícué cáinináca piicáca núa, yásí pimànicuéca càide iyúwa nuchùulíaná pía. ¹⁶ Yá nusutápiná Núaniri Dios fíchawa ibànùanápínacué pirí áiba Yàacawéeridéeripinacué píawa, yái Espíritu Santo yéewáidéeripinacuéca pía báisíiri tàacáisi iyú Dios ìwali, yàlèeripinacué pía nacái. Yásí Espíritu Santo yàacawéeridacué píawa càiripináta. Canácátáitacué imàaca píawa. ¹⁷ Quéwa èeri mìnáná càmíiyéi yeebáida nutàacái, càmita náalimá needá nawàwaliculéwani, yái Espíritu Santoca, càmíicáiná náalimá naicácani, càmíiri nacái náalía ìwali, quéwa píaliacué ìwali ìyacáinacué píapicha siuca. Yásí mesúnamáita iyamáacuéwa piwàwalicuwa càiripináta icuacaténacué pííwítáise.

¹⁸ “Càmita numàacápinacué pía abéerita iyúwa canéeyéi isèenái. Nuèpua nùanàaca nùyacaténacué píapicha àniwa. ¹⁹ Achúma èeri áibanái èeri mìnánái

càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmitanica naicápiná núawa quirínama, quéwacué piicácata núa àniwa. Yásí cáuca núa àniwa íná yéewa picáucàapínacuéca nacáiwa. ²⁰Néenialípiná idécanaámi Espíritu Santo yàanàaca, yásí pialíacuécawa nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, piyacué abédanamata nacái núapicha, nùya nacái piwàwaliculécué. ²¹Cawinácaalí yeebáidéerica iyúwa nuchùullianáni, yá nacái imànírica càide iyúwa núumáaná, yácata yáasáidéerica báisíiri iyú cáinináca iicáca núa. Núaniri Dios nacái cáininéeripiná iicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca núa. Yá nacái cáinináca nuicápinácani, yá nùanàapínaca yàatalé numàacacaténá yáalfaca nùwali báisíiri iyú”, ímaca walí yái Jesúsca.

²²Néese Judas, (càmíirita quéwa Iscariote), ímaca Jesús írí:

—Wáiwacali, ¿cánásica pimàacapíná píawawa waicáténá pía, quéwa càmita pimàacapíná píawawa èeri mìnanaí naicáténá pía? —ímaca írí. ²³Néese Jesús ímaca írí:

—Càmicáiná cáininá naicáca núa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca núa, yeebáidaca nutàacái; Núaniri Dios nacái cáininéeripiná nacái iicácani. Yá nacái Núaniri Dios, núa nacái wàanàapínaca wàyacaténá yáapicha. ²⁴Quéwa, cawinácaalí càmíirica cáininá iicáca núa, càmita nacái yeebáida nutàacái. Yái tàacáisi péemièricuéca nucàlidaca pirí, càmíirita nutàacái, néese Núaniri Dios itàacáicani, yái ibànùerica núa.

²⁵“Nucàlidacuéca pirí macáita yái tàacáisica idècunitàacá nùyaca píapicha.

²⁶Quéwa nudécanáamicuécú nùacawa píicha, yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa, yásí ibànùacué pirí yái Yàacawéeridéeripínacuéca píawa, yái Espíritu Santoca, iyúudàanápínacué pía nulípiná, yàlèeripínacué pía nacái. Yá Espíritu Santo yéewáidapínacuéca píawa pialíacaténáwa macáita wawàsi ìwali. Yá imàacapínacuéca piwàwalica macáita yái nucàlidéericuéca pirí.

²⁷“Nùacaalípináwa, yá numàacacué matuíbanáica piwàwa càide iyúwa matuíbanáiná nuwàwa, càmita càide iyúwa áibanái èeri mìnanaí iyáaná càmíiyéica yeebáida nutàacái. Picácué achúma pínáidacawa piwàwawa, picácué nacái cáalu piwàwa. ²⁸Nucàlidacué pirí nùanápínacuéca píicha, néese nuèpùapínacuécú nùyaca píapicha àniwa. Báisícaalcuécú cáinináca piicáca núa manuísíwatatá, yásí casíimáicuécú piwàwatá péemiácáinacuécú nùanápínáwa Núaniri Dios yàataléwa cachàinacáiná nuícha Núaniri Dios. ²⁹Nucàlidacuéca piríni ipíchawáise nùacawa yéewanápiná idécanaámi nùacawa, yásí peebáidacuéca yái nucàlidéericuéca pirí.

³⁰“Siùca canáca nulí èeri nutàanínápínacuécú déecuíri iyú píapicha, Satanáscáiná yàanàaca mesúnamáisíwata, yái ichùulièrica èeri mìnanaí íiwitáise càmíiyéica yeebáida nutàacái. Quéwa Satanás càmita yáalimá imawèniadaca íichawa núa.

³¹Néese, éwita Satanás càmicáaníta yáalimá imawèniadaca núa, càicáaníta numàacapíná càì imànica, nùasáidacaténá macái èeri mìnanaí írí cáinináca nuicáca Núaniri Dioswa, numàni nacái càide iyúwa ichùullianá núa. Pimichàacuéwa. Wàanacuéwa —ímaca walí yái Jesúsca.

La vid verdadera

15 Idècunitàacá wàacawa, Jesús ímacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Péemiácué comparación: Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná máiniiri cawènica. Núaniri Dios iyaca càide iyúwa icuèrica abéyéeri uva yéetaná. ²Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càica níade iyúwa abéya yàana. Macái

wenàiwica càmfiyéica imàni càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná càica níade iyúwa abéya yàana màyacanéeri. Néese Núaniri Dios yúucaca nía méetàuculé càide iyúwa wawichùacaalí yàana abéya fícha, macái yàana màyacanéerica. Néese cawinácaalí wenàiwica imànfíyéica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, càica níade iyúwa abéya yàana càyacanéeri. Níái yeebáidéeyéica nutàacái, Dios itéca náicha càníacaalí báawéeri iyaca nalí, namànicaténá cayábéeri cachàiníwanái, càide iyúwa wawichùacaalí cáaléeri yàana ipùata cayábéeri yàana fícha masacàacaténá yái yàanaca yéewanápiná idèniaca iyacanáwa cayábéeri manùbéeri nacái. ³ Siúcáise de masacàacuéca píwítáise, Núaniri Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa pibáyawaná fíchacué, peebáidacáinacué nutàacái. ⁴ Picácué piwènúada píwítáisewa nuícha yéewanápinacué nùyaca piwàwalicu mamáalàacata. Péemiacué comparación: Abéya yàana càmita yéewa càyacanáni méetàuculé abéya fícha. Càita nacái càmítacué pialimá pimànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná pínáidacaalícuéwa nuícha.

⁵ “Càica núade iyúwa abeyéeri uva yéetaná. Píatacué càiyéide iyúwa abéya yàana. Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata, yá nùyaca iwàwalicu, yásí imànica madécaná cayábéeri. Càmicáinacué pialimá pimànica cayábéeri méetàuculé nuícha. ⁶ Cawinácaalí càmírica yeebáida nutàacái mamáalàacata, Núaniri Dios yúucapíná méetàuculéni, càide iyúwa wáucacaalí yàanami méetàuculé, macáita yàana màyacanéeri àta míficatalétani, néese wenàiwica yeedáca yàanami náucacaténá nía quichái irículé neemácaténáni.

⁷ “Peebáidacaalícué nutàacái mamáalàacata, càmicaalícué nacái piimáicha tàacáisi nuéwáidéeri iyú pía, yá pisutácué nuícha numànínápinacué pirí càníacaalí cayábéeri piwàwéericuéca, yá numànicuéca piríwani. ⁸ Pimànicaalícué madécaná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí áibanái naicápiná Núaniri Dios cáimiétaquéri iyú. Càita nacái píasáidapínacuéca nuéwáidacalécuéca pía. ⁹ Cáinínacuéca nuicáca pía càide iyúwa cáinináaná Núaniri Dios iicáca núa, íná peebáidacué mamáalàacata nutàacái píasáidacaténacué cáinináca piicáca núa càide iyúwa cáinináanacué nuicáca pía. ¹⁰ Pimànicaalícué iyúwa nuchùullaná pía, yásí cáinínacuéca nuicáca píawa càide iyúwa cáinináaná Núaniri iicáca núa numànicáiná iyúwa ichùullaná núa.

¹¹ “Càicuéca núumaca pirí casfímaícaténacué piwàwa núapicha, yéewanápiná nacái casfímaícuéca pía manuísíwata. ¹² Nuchùuliacué càì pimànica: Cáinínacué piicáyacawa càide iyúwa cáinináanacuéca nuicáca pía. ¹³ Péemiacué comparación: Aibacaalí imàacaca icáucawa yàacawéeriná fíchawalínáwa, yásí wáalíacawa báisíiri iyú cáinináca iicáca yàacawéerináwa macái iwàwallicuésewa. Càita nacái numàacapíná nucáucawa píchawalínacué cáininácáinacué nuicáca pía. ¹⁴ Néese, pimànicaalícué mamáalàacata iyúwa núumáaná, cáininácaténacué piicáyacacawa, yásí nùacawéeyéinacuéca pía. ¹⁵ Càmitacué quirínama núuma pìwali nùasu wenàiwicacuéca pía, càmíciná yàasu wenàiwica yáalíawa ìwali yái fiwacali imànínáca. Néese núumacué pìwali nùacawéeyéinacuéca pía nucàlidacáinacué pirí macáita yái Núaniri Dios fímáanáca nulí. ¹⁶ Càmitaté peedácué núa píiwacalipínáwa. Néese nuedácatécué pía nùasunáipínáwa, yá nudéca nuchùuliacuéca pía pimànínápiná cayábéeri, yéewacaténacué nacái yái cayábéerica pimàníricuéca iyamáacawa càiripináta. Yásí Núaniri Dios imànicuéca piríwa càníacaalí cayábéeri wawàsi pisutéeripínacuéca fícha nunùmalicuése, pisutácaalícué càide iyúwa nuwàwáaná.

¹⁷ Iná nuchùuliacué càì pimànica: Cáininácué piicáyacacawa”, fimaca walí yái Jesúsca.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ Jesús fimacaté walí: “Aibanái èeri mìnánái càmfíyíi yeebáida nutàacái báawapíná naicácuéca píawa, íná piwàwalicué báawáanáté naicáca núa quéechaté ipíchawáiseté báawaca naicácuéca pía. ¹⁹ Piyacaalícué càide iyúwa èeri mìnánái iyáanátá, yá cáininácuéca èeri mìnánái iicáca píatá, càide iyúwa cáinináaná naicáyacacawa. Quéwa nudéca nuedácuéca pía èeri mìnánái yéewíise, peebáidacaténácué nutàacái, íná báawaca naicácuéca pía càmicáinácué piya càide iyúwa náyáaná. ²⁰ Piwàwalicué yái núméricatécué pírí: ‘Canáca yàasu wenàiwica cachàinfíri fiwacali fíchawa’, càité númaca. Càita nacái càmita yéewacué cachàinica nuícha pía. Iwàwacutácué piùwichàacawa càide iyúwa núwichàanáwa. Abénaméeyíi nàuwídeca namànica núa, íná nàuwídecuéca nacái namànica píawa. Quéwa áibanái yeebáidaca nutàacái, íná neebáidapíná nacái iyúwa péewáidáanácué nía. ²¹ Quéwa áibanái càmfíyíi yeebáida nutàacái namànipíná pírí báawéeriwa peebáidacáinácué nutàacái càmicáiná náalíá Dios ìwali, yái ibànùérica núa aléi.

²² “Càmicaalíté nùanàatá nucàlidacaténá wenàiwicanái irí nutàacáiwatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalíisetá. Quéwa siùcáisede canáca yéewaná náimaca càmfínápinása cabáyawaná nía nùwalíise néemiacáináté númaca nalí nudéca nùanàaca Dios yàatanáise. ²³ Máiníyíi cabáyawanáca nífara wenàiwicaca càmfíyéica yeebáida nutàacái, yácáiná cawinácaalí báawéerica iicáca núa, idéca báawaca iicáca núa báawacáináté iicáca Núaniri Dios quéechatécáwa. ²⁴ Càmicaalíté numàni nàacuésemi yái càmfírica áiba wenàiwica idé imànicatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalíisetá. Quéwa éwita naicácaníta càì numànica, càicáaníta báawaca naicáca núa, báawa nacái naicáca Núaniri Dios. ²⁵ Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté rey David icàlidáaná tàacáisi nunùmaliçuíse bàaluité. David fimacaté: ‘Máiní báawacaté naicáca núa éwita canácaníta ìwalíise báawáanápíná naicáca núa’, càì fimacaté nunùmaliçuíse yái Davidca.

²⁶ “Quéwa nudécanáami nuèpùacawa Núaniri Dios yàataléwa, yásí nubànùacué píríwa Espíritu Santo, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica, itàanfírica báisfiri iyú, yái Yàacawéeridéericuéca pía. Espíritu Santo yàanàapíná, yásí yéewáidacuéca píawa nùwali yéewanápinácué picàlidaca nuináwaná ìwali. ²⁷ Pidécuéca piyaca núapicha mamáalàacata nudàbacatáiseté nuéwáidaca wenàiwica àta siùca nacáide, íná picàlidapínácué nuináwaná ìwali èeri mìnánái iríwa”, fimaca walí yái Jesúsca.

16 Jesús fimaca walí àniwa: “Nudéca nucàlidacuéca píríni ipíchana piwènúadacuéca píiwtáisewa nuícha isicúata, nadàbacaalípiná nàuwídeca namànicuéca pía. ² Yásí náucacué píawa judíonái yéewáidacàalu fícha, càmitacué quirínama nabatàa piwàlùacawa néré àniwa. Aibaaalípiná nayúunáida nacái náibaidaca nàyaca Dios irípiná nanúacaalícué píawa. ³ Yá namànipínácué pírí báawéeri càmicáiná náalíá Núaniri Dios ìwali, nùwali nacái. ⁴ Nucàlidacuéca píríni siúcata yéewanápinácué nadàbacaalípiná namànicuéca pírí báawéeri, yásí piwàwalicuéca nudéca nucàlidacuéca píríni”, fimaca yái Jesúsca.

Lo que hace el Espíritu Santo

Jesús íimacaté walí àniwa: “Idàbacaalíté nuéwáidaca wenàiwica, càmitaté nucàl-idacué piríni piùwichàanápínacuéwa nulípiná, nùyacáinátécué píapicha. ⁵ Quéwa siùcáade yá nùacawa nùyacaténá yáapicha yái Dios ibànuericaté núa aléi. ¿Cánacué càmita pisutá péemiawa núa siùcade ìwali yái nùanápínacawa Núaniri Dios yàataléwa? Iwàwacutácué casíimáica piwàwa núapicha. ⁶ Quéwa, máiní achú-macuéca piwàwa siuca nucàlidacáinacué piríni. ⁷ Quéwa, péemiacué cayába. Cayába cachàiníwanái pirícuéni nuèpùanápínacawa Núaniri Dios yàataléwa. Càmi-caalí nuèpùawa Núaniri Dios yàataléwa, néese càmita yàanàa yái Yàacawéeridérip-inácuéca pía, yái Espíritu Santoca. Quéwa nùacaalípináwa, yá nubànùacuéca piríwani. ⁸ Espíritu Santo yàanàpiná, yásí imàacaca èeri mìnánái náalíacawa cabáyawanáca nía. Imàacapíná náalíacawa nacái nudéca nùyaca machacàníri iyú Dios iicá. Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa nacái càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica nàyacaténá machacàníri iyú. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica. ⁹ Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa cabáyawanáca nía càmicáiná neebáida nutàacái. ¹⁰ Yá Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnánái náalíacawa nudéca nùyaca machacàníri iyú Dios iicá íná yéewa nùacawa Núaniri Dios yàataléwa. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníri iyú Dios iicá, càmicáinacué piicá núa cháí èeri írìcu. ¹¹ Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnánái náalíacawa nacái Dios yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta. Càipíná náalíacawa Dioscáiná idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná Satanás càiripínáta, yái ichùulìerica èeri mìnánái íiwitáise.

¹² “Iyaca madécaná nucàlidéeripínacué pirí, quéwacué siuca càmita píalimá píalíaca péemiaca macáita, càinácaalí íimáaná. ¹³ Quéwa Espíritu Santo yàanàpiná, yái itàanírìca báisíri iyú, yásí yéewáidacuéca píawa macái báisíri tàacáisi ìwali, càmicáiná icàlidapíná yàasu wawàsiwa, néese icàlidapíná macáita càinácaalí tàacáisi Dios icàlidéeri írì. Néese Espíritu Santo imàacapínacué píalíacawa càinácaalí ichàbáanáwa áiba èeriwa. ¹⁴ Espíritu Santo imàacapíná wenàiwica náalíacawa cachàinica nuíwítáise, icàlidacáinacué pirí nutàacái péemiacaténacué càinácaalí íimáaná. ¹⁵ Macáita yái Núaniri Dios idènièrica nudèniata nacái yáapichani, íná núumacué pirí Espíritu Santo icàlidapínacué piriwa nutàacái, imàacacué nacái píalíaca péemiacani, càinácaalí íimáaná.

¹⁶ “Achúmáanataácá càmitacué piicápiná núa, néese mesúnamáita piicápinacué núa àniwa nùacáinácá Núaniri Dios yàataléwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Néeseté abénaméeyéi wéénánái wía yéewáidacaléca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica íimáaná yái tàacáisica? Idéca íimaca walí achúmáanataácá càminápinása waicáni, néese mesúnamáitasa yèepùà waicápináca àniwani, yàacáinásacáwa Yáaniri Dios yàataléwa. ¹⁸ ¿Càinásica íimáaná yái tàacáisica ‘achúmáanataácá’? Càmita wáalíawa càinácaalí ìwali itàaní —náimaca.

¹⁹ Néese Jesús yáalíacawa wawàwaca wasutáca wéemiawa ìwalini. Yá íimaca walí:

—Nudéca núumacuéca pírí achúmáanataàcá càmitacué piicápiná núawa, néese-cué mesúnamáita piicápinacué núa àniwa. ¿Pisutásicué péemiawa píawáaca ìwali yái tàacáisica? ²⁰ Péemiacué cayábani. Achúmáanataàcá pícháanípinácuéca, yá achúmapínacuéca piwàwa nanúacaalí núawa, quéwa áibanái èeri mìnánái càmfíyái yeebáida nutàacái, casímáipínáca nawàwa. Quéwa éwita achúmacáanítacué piwàwa malééná èeri nuétácái ìwalíse, càicáaníta mesúnamáita casímáicuéca piwàwa nuétácái ìwaliwa. ²¹ Péemiacué comparación: Achúmaca inanái iwàwa ùasu èericaalí yàanàaca umusúadánápiná iicá èeri. Yá achúmaca uwàwa ùuwichàacáináwa cáiwííri iyú, quéwa idécanáami asáica uíri, yásí uimáichaca yái cáiwíírica, máinícáiná casímáica uwàwa umusúadacáiná iicá èeri. ²² Càita nacái siùcade achúmacuéca piwàwa. Quéwa nuèpùapínacawa nuicácuéca pía àniwa, yásí máinícué casímáica piwàwa, yá canácata yáaliméeripíná achúmaca imànicuéca piwàwa àniwa.

²³ “Néenialpíná càmitacué iwàwacutá pisutáca péemiawa núa, yácáiná Espíritu Santo yéewáidapínacué píawa. Péemiacué cayába, Núaniri Dios imànipínacué píríwa càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuéca imànfínápiná pírí, pisutácaalícué Dios fícha nunùmálicuise càide iyúwa nuwàwáaná. ²⁴ Càmitàacá pisutácué Núaniri Dios fícha nunùmálicuise imànfínápinácué pírí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná. Pisutácué Dios fícha nunùmálicuise imànfínápiná pírí cayábéeri, yásí imànicuéca píríwani càide iyúwa nuwàwáaná, yéewacaténacué casímáica piwàwa manuísíwata —fímaca walí yái Jesúsca.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ Jesús fímacaté walí àniwa: “Nudéca nuéwáidacuéca pía càulenéri comparación iyú. Quéwa áibaalípináwa càmitacué nutàaní pírí comparación iyú. Néese nutàanípinácué pírí amaléeri iyú Núaniri Dios ìwaliwa, píalíacaténacué péemiaca ráunamáitani, càinácaalí fímáaná. ²⁶ Néenialpíná pisutápinácué Dios fícha nunùmálicuise imànfínápinácué pírí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, yá càmita iwàwacutá nusutáca Dios fícha manuísíwata pírípínacué. ²⁷ Cáininácáiná Dios iicácuéca pía, íná càmita iwàwacutá nusutáca Dios fícha manuísíwata pírípínacué. Cáininácuéca Dios iicáca pía cáininácáinácué piicáca núa, peeabáidacuéca nacái nùanàcaté Dios yàatanáise. ²⁸ Nudéca nùacawa Núaniri Dios yàatanáisewa nùanàcaténá aléi èeri iriculé. Siùcáade nuèpùacawa èeri fícha nùacaténáwa àniwa Núaniri Dios yàataléwa”, fímaca walí yái Jesúsca.

²⁹ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wáimaca írí:

—Siùca pitàanica piyaca amaléeri iyú, càmita picàlida piyaca càulenéri comparación. ³⁰ Siùca wáalíacawa píalíacawa macáita wawàsi. Càmita iwàwacutá wasutáca wéemiawa pía píalíacáinátawa càinácaalí wáináidáanáwa wawàwalícuísewa píalíacáináwa wáiwitáise ìwali. Íná weebáidaca pianàcaté Dios yàatanáise —wáimaca írí. ³¹ Néese Jesús fímaca nalí:

—Piyúunáidacuéca peeabáidaca nutàacái tàì fíméeri iyú macái piwàwalícuísewa, quéwa càmitàacáwa cachànicué píiwitáise nùwali. ³² Mesúnamáisíwatacué pipíacuécawa picàlàliacawa núcha, yá pimàacapínacuéca núa abéeritawa. Quéwa càmita máiní abéerísíwa núa, Núaniricáiná iyaca núapícha. ³³ Nucàlidacuéca pírí macáita yái tàacáisica yéewacaténacué matuíbanáica pía peeabáidacáinácué nutàacái. Chái èeri iricu piùwichàapínacawa, quéwa pichàiniadacué piwàwawa.

Nudéca numawèniadaca Satanás fiwitáise cachàinfiri, yái ichùulièrica èri mìnánái fiwitáise namànínapíná nabáyawanáwa, íná yéewacué píalimápiná pimawèniadaca píchawa Satanás nacái —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús ora por sus discípulos

17 Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca walíni, yá iicáidaca chènuniré, yá íimaca Dios irí: “Núaniri, idéca nuénáiwana yàanàaca. Pimàaca èri mìnánái náalíacawa cachàinica nuíwítáise, núa Píirica, yéewanápiná numàaca nacái náalíacawa cachàinica píwítáise. ² Pidéca pimàacaca nulí píwítáisewa nucúanápiná èri mìnánái canánama, nùacaténá nacáuca càmíiri imáalàawa, níái pièyéica nulí nùasunáipíná, núa Píirica. ³ Nadèniápiná nacáuca càmíiri imáalàawa níái yáaliyéica wàwali, pía abéerita Dios báisírica, núa nacái Jesucristo yái pibànuerica aléi èri iriculé.

⁴ “Nudéca núsáidaca nalí cachàinica píwítáise cháí èri irícu, íná nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté pichùulianá numànica. ⁵ Iná Núaniri siúcade pimàaca cáimiétacanéerica núa píapicha chènuniré càide iyúwaté nùyáaná píapicha bàaluitésíwa èri ipíchawáise.

⁶ “Pidéca peedáca níái wenàiwicaca èri mìnánái yéewíise piàcaténá nulí núa nùsunáipíná. Yá nudéca numàacaca náalíaca píwali iyúwa piyáaná. Quéechatécáwa piasunáica nía, yá pidéca piaca nulí núa nùsunáipíná, nadéca nacái namànica càide iyúwa pichùulianá nía. ⁷ Siúca náalíacawa macáita yái numànírica, yá nacái tàacáisi nuéwáidéerica iyú nía, nudéca numànicaní pichàini iyú, yái pichàini pimàaquéerica nulí. ⁸ Nudéca nucàlidaca nalíni yái tàacáisica pièricaté nulí, yá neebáidaca nulíni. Náalíacawa báisíiri iyúcani nùanàacaté piatanáise. Neebáida nacái pibànùanaté núa.

⁹ “Nusutáca nalí píicha manuísíwata. Càmita nusutá píicha áibanái èri mìnánái irípiná càmíiyéi yeebáida nutàacái. Néese nusutáca píicha nalí níái pièyéica nulí piasunáicáiná nía. ¹⁰ Macáita níái nùasunáica níacata piasunái nacái. Macáita níái piasunáica níacata nùasunái nacái. Nàyacáiná machacàníiri iyú, íná náasáidaca cachàinica nuíwítáise.

¹¹ “Siúcáade càmita nuyamáawa cháí èri irícu, quéwa nayamáapínacawa cháí èri irícu, idècunitàacá nùyaca píapicha. Píá, Núaniri mabáyawanéerica, picúa nía pírpínáwa pichàini iyúwa neebáidáanápiná mamáalàacata pitàacái, níái pièyéica nulí nùasunáipíná, yéewacaténá abédanamaca náiwítáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná nuíwítáise píapicha. ¹² Idècunitàacá nùyaca náapicha cháí èri irícu, yá nucàcaté nía pírpíná pichàini iyú, níái pièyéica nulí nùasunáipíná. Canácata néená yúuquériwa nuícha, abéerita meedá yáara yúuquéricatéwa quéechatécáwa. Iná yéewa macáita ichàbapínacawa iyúwa profetanái itànàanaté tàacáisi íwali pinùmalicuíse bàaluité.

¹³ “Siúcáade nùacawa píatalé, Núaniri. Quéwa idècunitàacá nùyaca cháí èri irícu, yá nusutáca píicha nalí casíimáicaténá nawàwa manuísíwata càide iyúwa casíimáiná nuwàwa. ¹⁴ Nudéca nucàlidaca nalí pitàacái quéwa báawaca èri mìnánái iicáca nía càmíicáiná nàya càide iyúwa èri mìnánái iyáaná, càide iyúwa núa nacái càmíiná nùya càide iyúwa èri mìnánái iyáaná. ¹⁵ Càmita nusutá píicha pitéanápiná nía èri íicha, néese nusutáca píicha picúanápiná nía Satanás íicha yái báawéerica. ¹⁶ Càide iyúwa càmíiná nùya èri mìnánái íiwítáise íwali, càita nacái níái yeebáidéeyéica nutàacái càmíiyéita nacái íya èri mìnánái íiwítáise íwali.

¹⁷ Masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisíiri iyúwa náibaidacaténá pirí càide iyúwa piwàwáaná. Báisíiri tàacáisica yái pitàacáica. ¹⁸ Càide iyúwa pibànùnáté núa èeri mìnánái yèewiré, càita nacái nubànùaca níái nùasunáicawa èeri mìnánái yèewiré càmíiyéica yeebáida nutàacái. ¹⁹ Yá siúcáade numàacapínáca nucáucawa náichawalíná numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná yéewanápiná masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisíiri iyúwa náibaidacaténá pirípiná càide iyúwa piwàwáaná.

²⁰ “Càmita nusutáca píicha abéta nalí níái yeebáidéeyéica nutàacái, néese nusutáca píicha nacái áibanái irípiná yeebáidéeyéipíná nutàacái áibaalípiná néemiacaalípiná nuéwáidacalénái icàlidaca nalíni. ²¹ Núaniri, nusutáca píicha pimàacáanápiná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca macáita manuísíwata, càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. Càide iyúwa piyáaná núapicha, nùyáaná nacái píapicha, càita nacái pimàacaca abédanamaca náiwitáise náapichawáaca nàyacaténá abédanamata wáapicha, yéewanápiná áibanái èeri mìnánái neebáidaca pidéca pibànùaca núa aléi. ²² Pidéca pimàacaca nùasáidaca nalí cháí èeri irícu cachàinica píiwitáise. Núa nacái, nudéca numàacaca náasáidaca áibanái irí cachàinica píiwitáise yéewanápiná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. ²³ Nùyaca nawàwalicu, pía nacái ìyaca nuwàwalicu abédanamacaténá náiwitáise náapichawáaca manuísíwata, yéewanápiná èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái náalíacawa pidéca pibànùaca núa, yéewanápiná nacái náalíacawa cáinináca piicáca níái nùasunáica càide iyúwa cáinináaná piicáca núa.

²⁴ “Núaniri, pidéca píaca nulí nía nùasunáipíná. Nuwàwaca nùyaca núapicha aléera nùyacatalépiná naicácaténá pimàacáaná macáita naicáca núa cáimiétaquéeri iyú nùyacaalípiná píapicha chènuniré, cáinináacáinaté piicáca núa bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. ²⁵ Pía, Núaniri mabáyawanéeri, áibanái èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái càmita náalí piwali, quéwa núalíaca piwali. Níái nacái nùasunáica náalíacawa pibànùacaté núa aléi. ²⁶ Nudéca numàacaca náalíacawa píiwitáise ìwali. Yá numàacapíná mamáalàacata náalíaca piwali càiripínáta yéewanápiná cáinináca naicáyacacawa càide iyúwa cáinináaná piicáca núa, yéewanápiná nacái nùyaca nawàwalicu”, íimaca yái Jesúsca isutáca walípiná Yáaniri Dios íichawa.

Arrestan a Jesús

18 Jesús idécanáami isutáca walípiná Dios íicha, yá yàacawa wáapicha wía yéewáidacaléca, wàacaténáwa abéemàalé únibàa íicha, íipidenéeri Cedron. Iyaca néeni bànacalé inàlìmaná. Yá Jesús iwàlùacawa néré wáapicha wía yéewáidacaléca. ² Judas, yái yèericatéwa wáicha itécaténá Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, yáalíacawa ìwali yái bànacaléca, Jesús iyacáinaté néeni wáapicha madécaná yàawiría, wía yéewáidacaléca. ³ Iná Judas yàanàaca bànacalé inàlìmaná néré, itéeri yáapichawa madécaná romanonái yàasu úwinái, áibanái nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo. Sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nabànùacaté nàasu úwináiwa Judas yáapicha. Nadènìaca nacáapisíiwa. Naté nacái nàasu béeriasiwa, lámpara nacái nacamalápináwa, catácáiná nàwali. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa cànácaalí namàníinápináté irí, iná imusúacawa náipunita, yá isutáca yéemíawa nía:

—¿Cawínacué picutá? —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Náimaca irí:

—Jesús Nazaret ìyacàlená néeseérica wacutá —náimaca irí. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núaquéi —íimaca yái Jesúsca. Judas, yái itéerica Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, ibàlùacawa néeni úwinái yáapicha. ⁶Idété Jesús íimaca: “Núaquéi”, yáta cáaluca nía Jesús fícha, yá néerúacawa fícha, yá náuwàacawa cáli íinatalé nacialùniwa. ⁷Néese Jesús isutáca yéemiawa nía àniwa:

—¿Cawinácué picutá? —íimaca. Néese náimaca àniwa:

—Jesús Nazaret ìyacàlená néeseérica wacutá —náimaca irí. ⁸Iná Jesús íimaca nalí àniwa:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni nuináwanáwa núaquéi. Picutácaínacué nú, néese pimàacacué nèepùacawa níai núapichéeyéica —íimaca yái Jesúsca.

⁹Yá macáita ichàbawaca càide iyúwaté Jesús íimáanaté: “Núaniri, níai pièyéica nulí nùasunáipiná canácata néená yúuquéeriwa núícha”, càité íimaca yái Jesúsca, iwàwacáinaté icùaca wía yùuwichàacáisi fícha, wía yéewáidacaléca. ¹⁰Néese Simón Pedro, idènièrica espada machete nacáiri, yá iwatàaca espada yàalu irìcuísewa, yáal-imáidaca ipélicatátá quéwa isasàacáita meedá asiali yùuwi yéewápuwáiséechúa yái íipidenéerica Malco, sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ¹¹Quéwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Píiyàa plasu espadawa yàalu irìculéwa. Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús ante Anás

¹²Néeseté níai úwinái, náiwacali yáapichawa, nía nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo náibàaca Jesús. Yá nadacùaca náichawa icáapi. ¹³Néese quéechacáwa natéca Jesús Anás icapèe néré. Caifás icuífiricani yái Anásca. Néenialíté sacerdote íiwacalinácani yái Caifásca. ¹⁴Yái Caifás, yácata icàlidéericaté judío íiwanacánái irí cayábáanápínaté cachàiníwanái nalíni abéeri asiali yéetacaalípínatéwa macái wenàiwica íichawalíná, ipíchaná romanonái inúaca macáita judíonái.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵Néese Simón Pedro, núa Juan nacái, wàacawa Jesús yáamiwáise déecuta. Wàanàaca sacerdote íiwacaliná icapèe néré, yá namàacaca nuwàlùacawa Jesús yáamiwáise capíi ibàacháwalená irìculé, yácáiná sacerdote íiwacaliná yálía iicáca núa. ¹⁶Pedro ibàlùacawa bàacháwáiséeri inùma fícha. Iná nùacawa bàacháwa fícha nutécáténá Pedro núapichawa bàacháwa irìculé. Yá nusutáca wawàsi inanái fícha icuèchúaca capíi inùma bàacháwáise umàacáanápíná Pedro iwàlùacawa. Yá umàacaca iwàlùacawa. ¹⁷Néese usutáca uémiawa Pedro:

—¿Píasica nacái abéeri néená níai Jesús yéewáidacaléca? —úumaca Pedro irí. Néese Pedro íimaca ulí:

—Càmita núani —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani.

¹⁸Néese casalínicaté nàwali níai sacerdote yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica néeni, úwinái nacái icuèyéica templo, íná napucúadacaté quichái, yá nàanabàca. Pedro yàanabàca nacái náapicha quichái.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

¹⁹ Idècunitàacá Pedro iyaca bàacháwáise manuíri capíi fícha, yá capíi irícu sacerdote íiwacalíná idàbacaté isutáca yéemiawa Jesús wàwali macáita wía yéewáida-caléca. Isutáca yéemiawa Jesús nacái càinácaalí ìwali yéewáida wenàiwica. ²⁰ Jesús íimaca írí:

—Càmita nuéwáida nía ibàacanéri iyú. Nudéca nucàlidaca tàacáisi macái wenàiwica yàacuésemi. Nudéca nuéwáidaca wenàiwica mamàalàacata judfonái yéewáidacàalu irícu, templo irícu nacái, aléde nàwacáidáyacacatalécawa macái judíoca. ²¹ ¿Cáná pisutá péemiawa núa? Pía pisutáca péemiawa áibanái yéemièyéicaté nutàacái càinácaalíté ìwali nuéwáidaca nía. Náalíacawa ìwali yái nucàlidéerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ²² Idécanáami Jesús càì íimaca nalí, néese abéeri néená níái úwi icuèyéica templo inúaca Jesús inàni ìwali. Yá íimaca Jesús írí:

—Picá càì pitàaníca sacerdote íiwacalíná írí —íimaca. ²³ Jesús íimaca írí:

—Nutàanícaalí báawéeri iyú, picàlida nulíni càinácaalí báawéeri nutàaní. Quéwa càmicaalí nutàaní báawéeri iyú, néese canácata yéewaná picapèedáidaca núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese Anás ichùuliaca úwinái natéca Jesús nadacuèrimi Caifás yàatalé yái áiba sacerdote íiwacalíná.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵ Idècunitàacá Pedro ibàlùaníca yàanabàca ìyaca, yá áibanái ìyéeyéica néeni nasutáca néemiawani:

—¿Càmitasica pía nacái abéeri néená níái Jesús yéewáidacaléca? —náimaca. Quéwa Pedro imànica ichìwawa àniwa. Yá íimaca nalí:

—Càmíirita núa —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná náibàacani.

²⁶ Néese sacerdote íiwacalíná yàasu wenàiwica, abéeri yéenasàiriná yái asíali Pedro isasèericaté yùuwi, yácata isutáca yéemiawa Pedro nacái. Yá íimaca Pedro írí:

—¿Càmitasica pía yái nuiquéricaté Jesús yáapicha bànacalé inàlìmaná néeni? —íimaca. ²⁷ Yá Pedro imànica ichìwawa àniwa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali, yáta cawámai itàaca.

Jesús ante Pilato

²⁸ Néeseté natéca Jesús Caifás icapèe fícha gobernador romanosàiri icapèe nérépiná. Amaláca yàacawa nawicáu, ínà càmita nawàlùawa gobernador càmíiri judío icapèe iriculé, náimacáiná càmitasa nawàwa casacàaca nía Dios fícha ìwalíise yái nawàlùanácawa càmíiri judío icapèe iriculé. Càide iyúwaté profeta Moisés ichùulínaná nía, casacàacaalí Dios iicáca nía yáté èerica, yá càmita náalimá nayáaca nayáacaléwa Pascua yàasuná culto yaalí. ²⁹ Iná gobernador Pilato imusúacawa icapèe fíchawa itàanícáténá náapicha. Yá íimaca nalí:

—¿Càinácué ibáyawaná pirí yái asialica? —íimaca. ³⁰ Néese náimaca írí:

—Càmicaalí imàni ibáyawanáwatá, néese càmita waté platalétáni —náimaca.

³¹ Pilato íimaca nalí àniwa:

—Pitécuéni piùwichàidacuéni càide iyúwa plawirináimi ííwítáise íímáaná —íimaca yái Pilatoca. Níái judíoca náimaca Pilato írí àniwa:

—Píacué romanonái icuèyéica wàasu cáli càmítacué pibatàa wanúaca wenàiwica cruz ìwali, wía judíoca —náimaca írí.

³² Càité namànica càide iyúwaté Jesús icàlidáanaté ìwaliwa nanúanápínáténi cruz ìwali, níai càmíyéica judío. ³³ Pilato yèepùa iwàlùacawa icapèe manuírí iriculéwa. Yá imáidaca yàataléwa Jesús. Pilato ímaca Jesús írí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —ímaca. ³⁴ Jesús ímaca írí:

—¿Pisutásica péemiawa núa pínáidacáináwa pisutáanápíná péemia núa, càmicaalí nacái, pisutásica péemiawa núa áibanái icàlidacáiná piríni? —ímaca yái Jesúsca. ³⁵ Pilato ímaca írí àniwa:

—¡Núa càmírita judío! Péenánái judíonái, nía nacái sacerdote íwacanánái nadéca natéca pía nùatalé nacháawàcaténá piináwaná ìwali. ¿Càiná báawéeriquéi pimànica? —ímaca. ³⁶ Néese Jesús ímaca írí:

—Càmita nucua wenàiwica càide iyúwa èeri mìnánái icùaná yàasu wenàiwicawa cháí èeri iricu. Nucùacaalí càì nùasu wenàiwicawatá, yá nudèniaca nùasu úwináiwatá imànfíyéipíná úwi ipíchaná nùuwidenái fíbàaca núa presoíri iyú natécáténá núa judío íwacanánái yàatalétá. Quéwa càmita nucua nùasunáíwa èeri mìnánái ííwítáise ìwali —ímaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese Pilato isutáca yéemiawa Jesús àniwa:

—¿Néeni, píatasica abéeri nacuèriná? —ímaca. Néese Jesús ímaca.

—Báísíta, núaquéi càide iyúwa píimáaná. Nacuèrináca núa. Numusúacaté nuicá èeri nucàlidacáténá nalí báisíiri tàacáisi. Cawínacaalí wenàiwica iwàwéyéica yáalíacawa báisíiri tàacáisi ìwali, néemiaca cayába nucàlidáanáca nalíni —ímaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese Pilato ímaca Jesús írí:

—Canácata yáaliméeri yáalíacawa càirínacaalíni, yái píiméerica ìwali báisíiricasa tàacáisica —ímaca yái Pilatoca.

Jesús es sentenciado a muerte

Néese Pilato idécanáamité càì isutáca yéemiawa Jesús, yá Pilato imusúacawa icapèe fíchawa àniwa itàanícáténá judíonái yáapícha. Ímaca nalí:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná yái asíalica. ³⁹ Quéwa, càide iyúwacué pííwítáise iyáaná, nuwasàapínacué piríwa abéeri presoíri Pascua yàasuná culto yaalíwa. ¿Píwàwasicué numàacaca yèepunícawa pirí Jesús, yái judío icuèrináca? —ímaca yái Pilatoca. ⁴⁰ Néese macáita néemíanicawa:

—¡Càmírita! ¡Píwasàa walí Barrabás! —náimaca néemíanicawa. Yái Barrabásca abéeri presoíri imànfíricaté ùwicái romanonái yàasu gobièrno ípunita.

19 Néeseté Pilato ichùulíaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníiri cabèesi iyú. Yá nacapèedáidaca Jesús báawanama àta ímami ichalàacatalétawa fícha. ² Néese úwinái namànica tuírí culèpi nacáiri icàyuwaníná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús ííwita ìwali nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, naicáanícáténá meedá Jesús iquíníná. Néese náucaca ruana nacáiri Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri quíiréeri nacái càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni. ³ Néese nàacawa yàatalé abéerinamata namanùbaca iyúwa, càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíníná, quéwa naicáanicáita iquíníná meedá, càmita báisíiri iyú nàa icàaluíníná. Yá náimaca írí:

—¡Casíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná. Yá nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

⁴ Néese Pilato imusúacawa àniwa itàanícáténá judíonái irí. Yá íimaca nalí:

—Piicácué yái, nudéca nutécuéca pìataléni, yéewacaténácué píalíacawa càmita nuicá ìwali ibáyawaná, canásiwa —íimaca.

⁵ Néese namusúadaca Jesús capíi iricúise idènièri tuírí culèpi nacáiri icàyuwaniná fiwita ìwaliwa, idènièri ìwalfisewa bàlesi quírréeri nacái. Yá Pilato íimaca nalí:

—¡Piicácuéni, yácata yái asialica! —íimaca.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judíonái yàasu úwi icuèyéica templo, naicácanacáita Jesús, yá nadàbaca néemíanícawa. Náimaca:

—¡Pinúacuéní! ¡Pitàtàacuéní cruz ìwali! —náimaca. Néese Pilato íimaca nalí:

—Píatacué ité itààawani cruz ìwali, càmicáiná nuicá ìwali ibáyawaná, canásiwa —íimaca. ⁷ Níái judíoca náimaca:

—Wadèniaca wàawirináimi yàasu tàacáisiwa íiméerica iwàwacutáaná yéetácawa icàlidacáiná iináwanáwa Dios líricasani —náimaca.

⁸ Néese idécanáami Pilato yéemiaca natàacái, yá cáaluca manuísíwatani. ⁹ Yèepùia iwàlùacawa icapèe manuírí iriculéwa àniwa, yá Pilato isutáca yéemiawa Jesús:

—¿Sísíseeríiná píá? —íimaca. Quéwa Jesús càmfírira itàaní. ¹⁰ Néese Pilato íimaca irí:

—¿Cáná càmita pitàaní nulí? Píalíacawa núalimá nuchùuliaca natàtàaca píá cruz ìwali, íná iwàwacutá picàlidaca nulí piináwanáwa numàacáanápíná pèepunícawa càmicaalí piwàwa péetácawa —íimaca. ¹¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa pimànica càide iyúwa iwàwáanátá, yá canácata píal-iméeri pimànica nulítá, íná yáara wenàiwica ibànuericáté núa presoírí iyú pìatalé, máiní yáwanái ibáyawaná pícha —íimaca yái Jesúsca.

¹² Yáta Pilato icutáca cainápinácaalí iyú yáalimá imàacaca Jesús yèepunícawa, quéwa judío íiwacanánái néemíanícawa:

—¡Pimàacacaalí yèepunícawa yái asialica, néese càmita quirínama cayába píapícha emperador romanosàirica, yái píiwacalisíwa icuèrica macái cáli imanùbaca! ¡Cawinácaalí wenàiwica iwàwéerica icùaca wenàiwica iyúwa nacuèriná, yùuwideca imànica píiwacali emperador! —náimaca.

¹³ Néese, idécanáami Pilato yéemiaca natàacái, yá ichùuliaca úwinái natéenápíná Jesús capíi iricúise. Yá Pilato yáawinacawa yàasu yàalubáisi finatawa yéemiacataléca wenàiwica iináwaná, ípidenácatalé Gabata hebreo itàacái iyú, áibaalí ípidenácatalé fba sàabadanaméeyéi. ¹⁴ Yáté èerica Pascua yàasuná culto ipíchawáiséeri, yáté judíonái nachùnìaca yàacàsi nayáacaténá nayáacaléwa Pascua yaalí, càmicáiná yéewaná náibaidaca Pascua yàasuná culto yaalí. Néese mawienicaalíté machacànica èeri, yá Pilato íimaca judíonái irí:

—¡Piicácué yái picuèrináca! —íimaca. ¹⁵ Quéwa néemíanícawa:

—¡Pinúacuéní! ¡Pinúacuéní! ¡Pitàtàacuéní cruz ìwali! —náimaca. Pilato íimaca nalí:

—Càmita cayába nutàtàacué picuèriná cruz ìwali —íimaca. Quéwa sacerdote íiwacanánái náimaca:

—¡Canáca áiba wacuèriná emperador romanosàiri fícha! —náimaca.

¹⁶ Ináté Pilato yèepùadaca nalí Jesús natàtàacaténáni cruz ìwali. Yá natécani.

Jesús es crucificado

¹⁷ Néeseté natéca Jesús yàcalé fícha. Jesús itéca yàacawa yàasu cruzwa. Néese nàanàaca néré ípidenácatalé La Calavera ímáanáca “Íiwitasi yáapimi ìyacatalé” (áibaalí ípidenácatalé Gólgota hebreo itàacái iyú). ¹⁸ Néese natàtàacani cruz ìwali. Yá natàtàaca nacái áibanái cruz ìwali. Nabàlùadaca abéeri cruz Jesús inanàcubàa, abéeri cruz nacái abéemàawáise. Yá nabàlùadaca Jesús yàasu cruz bamuchúamibàa nalí. ¹⁹ Pilato gobernador ichùuliacaté nachanàidaca tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali. Yá tàacáisi fímaca: “Jesús, Nazaret ìyacàlená néeséeri, yái judío icuèrináca.” ²⁰ Yá madécaná judío iléeca tàacáisi úwináicáiná natàtàacaté Jesús cruz ìwali mawiénita Jerusalén ìyacàlená írí. Yá náalimá naléeca tàacáisi natànàacáináaté máisiba tàacáisi iyúni: hebreo itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, griego itàacái iyú nacái. ²¹ Inaté judfonái yàasu sacerdote fíwacanánái nàacawa Pilato yàatalé. Yá náimaca írí:

—Báawéeriquéi meedá yái tàacáisica pichùulièrica natànàaca fíméerica ‘Judío icuèriná’, íná pichùulia natànàaca áibata àniwa. Pichùulia càì natànàanápíná: ‘Yái fíméerica ìwaliwa judío icuèrinácasani’, càì pichùuliaca natànàanápínáni — náimaca. ²² Quéwa Pilato fímaca nalí:

—Numàacaca càitanide iyúwa natànàanácani —fímaca.

²³ Néese idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá nàwacáidaca ibàlemi, naseríaca báinúacanama nàwaliwáacani, yá macái úwisàiri imanùbaca yeedáca íríwa abéeri yéená. Néese úwinái yeedáca ináawanimi cáaléeri càmfiri isucúacaná, yái wáluma ináawaniná ìyàacanéri chènuníse àta cáliaculénama. ²⁴ Iná úwinái náimaca nalíwáaca:

—Picácué wacacanáidani, waseríanápíná wàwaliwáacani. Cayába wáucaca wáichawa suerte ìwalínápíná wáalíacaténáwa càinácaalí wéená yeedéeripíná wáichani —náimaca. Càita namànica càide iyúwaté profeta itànàanaté tàacáisi Jesús inùmaliçúse bàaluité. Càité fímaca “Naseríaca nàwaliwáaca nubàlemi, yá náucaca náichawa suerte nunáawanimi ìwalínápíná nacái, càinácaalí néená yeedéeripíná íríwani”, càì profeta itànàacaté tàacáisi Jesús inùmaliçúse. Càité namànica níái úwináica.

²⁵ Jesús yáatúa ibàlùacawa mawiénita Jesús yàasu cruz írí, uénásàatúa nacái. Uyaca náapicha nacái María, úái Cleofas yàacawéetúaca. María Magdalena ìyaca náapicha nacái. ²⁶ Jesús iicáca yáatúawa ibàlùèchúacawa núapicha mawiénita cruz írí, núa yéewáidacaléca cáininéerica Jesús iicáca, yá Jesús fímaca yáatúa íríwa:

—Yái nuéwáidacaléca, piicá càinide iyúwa píiriwa —fímaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús fímaca nulí, núa Juanca:

—Picúa úa càide iyúwa píatúawa —fímaca yái Jesúsca. Yá nucùacaté úa nuénánái yáapichawa nucapèèricuwa idécanáamité Jesús yéetácawa.

Muerte de Jesús

²⁸ Néeseté Jesús yáalíacawa imáalàidacaté imànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá imànica, íná Jesús fímaca:

—Macàlaca nuwàwa —fímaca nalí imànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàanaté Dios itàacái bàaluité.

²⁹ Uyaca néeni catúa ipuniéchúawa uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá náisapiaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú. Yá nadacùaca wáluma nacáiri isàbéeri hisopo

yéetaná yàana ipùatalicu, yái hisopo sitùà nacáirica. Néese namichàidacani maw-iénita Jesús inùma írí, yéewacaténá ibèrùacani. ³⁰ Yá Jesús ibèrùaca achúmanamata físiapiacaténá inùmawa iyú yái uva ituníca càaméeri ìiracaná, yéewacaténá itàaníca cachàiníiri iyú. Néese Jesús fímaca:

—Nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá numànica —fímaca yái Jesúsca. Néese icùadaca fíiwitawa, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná fíchawa.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Yáté èerica viernes ipíchawáiseté judíonái iyamáidacawa Pascua yàasuná culto yaalí. Iná judíonái càmitaté nawàwa yéetéeyéimiwa ichéecami ichanàacawa cruz ìwali nàasu sábadu írìcu nayamáidacatáicawa. Yáté èerica nayamáidacatáicawa máiníirica iwàwacutácawa nalí namànicaténá nàasu cultowa íipidenéeri Pascua. Iná nasutáca Pilato fícha wawàsi ichùulianápiná úwinái inúaca imalàawa nacàwa yáapi, níái ichanèeyéicawa cruz ìwali néetácaténáwa ráunamáita, yéewacaténá áibanái nalicùadaca nachéecami cruz fícha. ³² Iná úwinái yàaca inúaca imalàawa icàwa yáapi yái idàbáanéerica nàanàaca. Namalàata nacái icàwa yáapi yái áiba natàtèerica mawiénita Jesús írí. ³³ Quéwa nàacawa Jesús yàatalé, yá naicáca yéetácatéwa, iná càmita nanúa namalàawa icàwa yáapi.

³⁴ Quéwa abéeri úwi isutàaca Jesús ibàlài írìcu ùlibàna iyú. Yáta fíranámi imusúacawa icháuná írìcuíse úni nacáiri yèewi. ³⁵ Nudéca nucàlidacani iyúwaté nuicáanáténi, núa Juanca, nuicácaínaté Jesús yéetácatéwa ipíchawáiseté úwi isutàaca ibàlài írìcu ùlibàna iyú. Iná yéewa nucàlidacuéca pírí báisiíri iyúni. Nualíacawa nucàlidacuéca pírí báisiíri iyúni, peebáidacaténácué nacái Jesús itàacái. ³⁶ Namànicaté macáita Jesús írí càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse Mesías ìwali, yái judío icuèrinápiná Dios ibànueripináté nalí. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios fímacaté: “Picácué pimalàa yáapi, yái oveja wàlísàica pinuéricuécua Pascua yàasuná culto piná”, fímacaté yái Diosca. ³⁷ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse Mesías ìwali. Profeta fímacaté: “Naicáidapíná írí, yái asiali nasutèericaté”, càité itànàaca yái profetamica.

Jesús es sepultado

³⁸ Néesetécáwa José, abéeri Arimatea ìyacàlená mìnali, yàacawa Pilato gobernador yàatalé, yá isutáca Pilato fícha Jesús iinámi. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái quéwa ibàacanéeri iyúta quéechacáwa cáalucáínaté José judío fíiwacanánái fícha. Yá Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi, iná José yàaca yeedáca Jesús iinámi cruz fícha. ³⁹ Nicodemo nacái, yái yèericatéwa áiba catá itàanícaténá Jesús yáapicha, yàanàaca néré itéeri nacái treinta kilo pumèníiri isàni, yèewiadéericaté pucháiba pumèníiyéi isàni fíiwitáaná iyú, íipidenéeyéi mirra, áloe nacái áiba. ⁴⁰ Càité Nicodemo yeedáca Jesús iinámi José yáapicha. Yá néepùacani cáaléeri wáluma iyú náisapièricaté pumèníiri isàni iyú, Nicodemo itéerica. Namànicaté càide iyúwa judíonái imànfiná yéetéeyéimiwa írí ipíchawáise nabàliaca nía. ⁴¹ Iyacaté bànacalé inàlimaná mawiénita írí yái nanúacatáica Jesús. Bànacalé inàlimaná yèewi iyaca wàlísài càliculii canácáwa nabàlièri yéetéerimiwa néré. Yái càliculíca áibanái fíicacaté dúli ibàlài írìcu yéewanápiná càlicullicani, capíi imàdàaná nacáiri. ⁴² Naliadaca

Jesús iinámi càliculii iriculé mawiénicáiná cruz iríni yái càlicullica, catácáiná nacái yàacawa yáté èerica viernesca, ipíchawáise sábadu judíonái iyamáidacatáicawa.

La resurrección de Jesús

20 Mapisáisiwata domingo irícu, María Magdalena ùacatéwa càliculii néré catácatái tàacáwa. Yá uicáca manuírí íba ibàluèricawa méetàucuta càliculii inùma íicha, yái íba nabàlianáca càliculii inùma. Yái càlicullica áibanái ficacaté dúli ibàlài irícu yéewanápiná càlicullicani, capíi imàdàaná nacáiri. ² Néeseté upiacawa wàatalé, yái Simón Pedro, núa Juan nacái yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Yá úumaca walí:

—¡Nadéca needáca Wáiwacali iinámi càliculii irícuíse, yá càmita wáalíawa alénacaalí náucani! —úumaca.

³ Néese Pedro, núa nacái Juan, wàaca waicácaténá càliculii nérépiná. ⁴ Wía asianái wapiacawa pucháibanamata. Nupiacawa cachàini Pedro íicha. Yá idàba nùanàca càliculii néré. ⁵ Yá núawia nuicáidaca càliculii iriculé, yái càliculii náiquéericaté dúli ibàlài irícu iyúwa capíi imàdàaná. Nuicáca ibàlemi, yái néepùanacaté Jesús iinámi. Càmita quéwa nuwàlùawa càliculii iriculé. ⁶ Néese, Simón Pedro yàanàa núamiwáise, yá iwàlùacawa càliculii imàdàaná iriculé. Pedro nacái iicáca yái ibàlemica. ⁷ Iicáca nacái wáluma néepuèricaté iyú Jesús íiwitami. Méetàucuta iriawa áiba wáluma íicha ituwièriwa cayába. ⁸ Néese núa Juan, yái idàbàanéerica yàanàca càliculii néré, nuwàlùacawa nacái nuicácaténá néré. Nuicáca iyúwa ìyáaná, yá nuebáidaca Jesús imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ⁹ Càmicáínaté wáalía wéemiaca cayába quéechatécáwa càinácaalíté Dios itàacái íimáaná íiméericaté ìwali iwàwacutáanápínaté Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. ¹⁰ Néese, wía pucháiba yéewáidacaléca wèepùacatéwa wacapèe néréwa.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹ Quéwa María Magdalena uyamáacatéwa mawiénita càliculii irí. Idècunitàacá uicháánica, yá úawia uicáidaca càliculii imàdàaná iriculé. ¹² Yá uicáca pucháiba ángel cabalèenaméeyéi ibàle yáawinéeyéicawa Jesús iinámi iriacatáicawa. Abéeri yáawinéeriwa Jesús íiwitami néeni. Aiba nacái yáawinéeriwa yàabàlimi néeni. ¹³ Níai ángelca náimaca ulí:

—Néeni, ¿cáná pícháání? Càmita iwàwacutá pícháánica —náimaca. Yá úumaca nalí:

—Nadéca natéca Nuíwacali iinámi, yá càmita núalíawa alénacaalí náucani —úumaca úái María Magdalenaca.

¹⁴ Udécanacáita càì úumaca, néese uwènúaca uicáidaca uémaléwa báawata, yá abéeri wenàiwica ibàlùacawa néeni. Càmita quéwa úalíawa Jesúsani. ¹⁵ Néese Jesús íimaca ulí:

—¿Néeni? ¿Cáná pícháání? Càmita iwàwacutá pícháánica. ¿Cawiná picutá? —íimaca yái Jesúsca. Uyúunáidéeri meedá icùaca bànacalé inàlimaná càliculii ìyacatáica. Iná úumaca irí:

—Píatasica idéca itécani, néese pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni alénacaalí piriadani, nutécáténáni —úumaca irí. Yá uwènúacawa íicha àniwa. ¹⁶ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡María! —fímaca ulí. Yá uèpùà uwènúà uicáidaca irí àniwa, yá úumaca irí hebreo itàacái iyú:

—¡Raboní! —úumaca irí (fímáanáca “Nuíwacali”). Yá úuwàa uliacawa unùmáawawa Jesús irí, ufbàaca yàabàli ìwali ùacaténá icàaluíniná, càide iyúwaté judío fiwítáise ìyáaná. ¹⁷ Quéwa Jesús fímaca ulí:

—¡Picá píbbàa nùwali!, iwàwacutácáiná numichàacawa Núaniri Dios yàataléwa. Piawa picàlidacaténá nuénánái iríni, níara nuéwáidacaléca, siùcasíwata numichàapínacawa Núaniri Dios yàataléwa, Píaniri Dios yàatalécué nacái —fímaca yái Jesúsca. ¹⁸ Iná María Magdalena ùacawa ucàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. Yá úumaca walí:

—¡Wáiwacaliquéi nudéca siùcasíwataàcáwa! —úumaca walí. Ucàlidaca nacái walí yái fímáanáca ulí.

Jesús se aparece a los discípulos

¹⁹ Néeseté idécanáami catáca walí yái domingomica, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa capíi irícu. Yá wabàliacaté macái capíi inùma llave iyú cáalucáiná wía ipíchaná judío fiwacanánái nanúaca wía nacái. Yáta Jesús ìyaca wèewi. Yá fímaca walí:

—¿Néenicué? Matufbanáicué pía —fímaca yái Jesúsca.

²⁰ Idécanáami càì fímaca walí, yá yáasáidaca waicá icáapiwa, útuwi yáami, ibàlìirícu nacáíwa ùlibàna yáami. Yá casíimáica wawàwa waicácáiná báisícata Wáiwacalicaní. ²¹ Néese Jesús fímaca walí àniwa:

—Matufbanáicué pía. Càide iyúwa Núaniri Dios ibànùanáté núa, càita nacái nubànùapínacué píawa pimànicaténacué càide iyúwa nuchùulianá —fímaca walí yái Jesúsca.

²² Néese Jesús ipùà icalésawa wapualé yáasáidacaténá wadènianápiná wacáu-cawa wàlisàíwa. Yá fímaca walí:

—Peedácué nuícha Espíritu Santo, icuèripínacué pífiwítáise. ²³ Aibanái iwènúdacaalí fiwítáisewa Dios irípiná, yá numàacaca píricué nuíwítáisewa picàlidáanápínacué nalí Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná fícha. Quéwa cawínacaalí càmfíyéica iwènúdada fiwítáisewa Dios irípiná, yá numàacaca píricué nuíwítáisewa picàlidáanápínacué nalí Dios càmita imàaca iwàwawa nabáyawaná fícha —fímaca walí yái Jesúsca.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Tomás áibaalí fipidenéri Gemelo, abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càmitaté ìya wáapicha Jesús yàanàacaalíté wèewiré.

²⁵ Néese wía Jesús yéewáidacaléca áibanái wáimaca Tomás irí:

—Wadéca waicáca Wáiwacaliwa —wáimaca. Quéwa Tomás fímaca walí:

—Càmicaalícáwa nuicá icáapi icháuná útuwi yáamica, yá nacái càmicaalícá numàaca núcáapi ipùatawa néeni útuwi yáami irícu, yá nacái càmicaalícá numàaca núcáapiwa ibàlìi icháunàlicu ùlibàna yáami, yá càmitàacá nùalimá nuebáidaca cáucani —fímaca.

²⁶ Néeseté abéeri semana idénáami, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa àniwa capíi irícu. Tomás ìyacaté néeni wáapicha. Néese éwita wabàliacáaní-

taté capii inùma llave iyú, macái capii inùma, càicáaníta Jesús yàanàaca néré, ibàlùacawa wèewi. Yá itàidaca wía. Íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca Tomás irí:

—Pimàaca picáapi ipùatawa nucáapi icháuná irícu útuwi yáamica, yá piicáida nucáapi irí. Pimàaca picáapiwa nubàlài icháuná irícu, ùlibàna yáamica. Picá píináidawa mamáalàacata càide iyúwa wenàiwica càmíiri yeebáida, néese ¡peebáida nudéca numichàacawa yéetácáisi íicha! —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, píacata Nucuériná Dios! —íimaca yái Tomásca. ²⁹ Jesús íimaca irí:

—Tomás, siuca peebáidaca átata piicácáiná núa. Casfímáipináca áibanái yeebáidéeyéipiná nutàacái éwita càmíiyéicáaníta iicá núa —íimaca yái Jesúsca.

El porqué de este libro

³⁰ Wía Jesús yéewáidacaléca waicácaté Jesús imànica madécaná wawàsi íiwiitáise cachàiníiri iyúwa. Quéwa càmita nutànàa macáita cháí cuyàluta irícu. ³¹ Nudéca nutànàaca yái tàacáisica peebáidacatenácué Jesús itàacái Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànuerícaté walí, Dios Iiricani, yéewanápinácué pidèniaca picáuacawa càmíiri imáalàawa chènuniré, píacué yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

21 Néesetécáwa àniwa Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wía yéewáidacaléca Galilea icalisaniná néeni, áibaalí íipidenéri Tiberias icalisaniná. Càité imànica: ² Siete wamanùbaca wía iyéeyéicaté néeni: Simón Pedro; Tomás nacái, áibaalí íipidenéri Gemelo; Natanael nacái, Caná iyacàlená mìnali, Galilea yàasu cáli finatéeri yàcaléca; wía nacái Zebedeo yéenibe pucháibaca; áibanái nacái Jesús yéewáidacalé pucháiba. ³ Yá Simón Pedro íimaca walí:

—Nùacá nuíbàaca cubái —íimaca yái Pedroca. Néese wáimaca irí:

—Uwé. Wàata nacáíwa píapicha —wáimaca. Yá wàaca wawàlùacawa barca iriculé. Yá máadáiní wacamáaca wèepunícawa táiyápinama. Quéwa canácata wacaméerica. ⁴ Néeseté amalácaalí yàacawa, yá Jesús imàacaca yáawawa waicácani càina finata idècunitàacá wàyaca úni yáacubàa barca irícu. Quéwa wía yéewáidacaléca càmitaté wáalíia waicácani. ⁵ Néese Jesús imáidaca walí calisa icàinalená finatáise. Íimaca walí:

—¡Néenicué, nùacawéeyéiná! ¿Canátacué picaméeri? —íimaca imáidaca walí. Néese wáimaca irí:

—Canáca wacaméeri —wáimaca irí. ⁶ Néese Jesús íimaca walí:

—Piúcacué píasu chinchorowa yéewápuwáise barca íicha, yásí píibàacuéca nía —íimaca. Néese wamànica càide iyúwa ichùulianá wía, quéwa càmita wáalimá weedáca wàasu chinchorowa úni yáacuíse manùbacáiná níai cubáica iyéeyéica irícu. ⁷ Néeseté núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núumaca Pedro irí:

—¡Yácata báisi Wáiwacali! —núumaca. Simón Pedro yéemìacananáita Wáiwacalicaní, yá iwálica ibàlewa iwatàacáináté íichawani idècunitàacá íibaidaca. Yá Simón Pedro ipisíacawa úni yáaculé, yá imàlacawa càina finatalépiná yàanàacaténá Jesús yàatalé ráunamáita wapíchalépiná. ⁸ Wía yéewáidacaléca áibanái wàanàaca

càina néré barca irìcu. Yá wawatàidaca chinchorro ipuniériwa cubái iyú barca yáamísewa. Càmita máiní déeculé wía càina íicha, cawàwanáta wàyaca cien metro idècuni càina íicha weedácaalíté níái cubáica. ⁹ Wamusúacanáamiwa barca irìcuíse, yá waicáca abéeri cubái iriádeeri quichái imení íinata pan yáapicha. ¹⁰ Jesús íimaca walí:

—Peedacué néená níái cubáica píibèeyéica —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Yá Simón Pedro iwàlùacawa barca irìculé, yá iwatàidaca chinchorro càina íinatalé, yái chinchorro ipuniéricawa manuínaméeyéi cubái iyú. Yá waputáaca nía, ciento cincuenta y tres namanùbaca manuínaméeyéi cubáica. Ewita manùbacáaníta nía, càicáaníta càmita namàdà chinchorro. ¹² Néese Jesús íimaca walí:

—Aquialé, piacué piyáaca piyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca. Yá canácata wéená wía yéewáidacaléca isutéeri yéemíawa cawinácaalíni wáalíacáináwa Wáiwacalicaní. ¹³ Néese Jesús yàacawa quichái néré, yá yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá iwacàaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá iwacàaca nacái walí yái cubáica.

¹⁴ Yácata máisibáaná yàawiría Jesús imàacaca yáawawa waicácani wía yéewáidacaléca, idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha.

Jesús habla con Simón Pedro

¹⁵ Néeseté wadécanáami wayáaca wayáacaléwa, yá Jesús íimaca Simón Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa náicha? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Péewáida nùasu wenàiwica siùquéeyéica tàacáwa idàba yeebáidaca nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cáininéeri iyú, níái oveja pùubanaméeyéi yáanaca —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemíawa Pedro àniwa. Jesús íimaca irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Picùa nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cayábéeri iyú —íimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa àniwani máisiba yàawiríanápíná. Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cayábasica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá achúmaca Pedro iwàwa, Jesús isutácáiná yéemíawani máisiba yàawiría cáinináaná iicácani. Yá Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, píalíacawa macáita ìwali. Píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Péewáida nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Péewáida nía nutàacái iyú càide iyúwa oveja icuèriná icutácaalí ipìra iyáapínáwa. ¹⁸ Péemíaca cayába. Bàaluité ùuculíricaalíté pía, yáté piwalica pibàlewa, yá piacatéwa àta alénacaalíté piwàwa piacawa, quéwa béericaalípiná pía, yásí piducúaca pianawa, yá áibanái nadacùapíná piwaliabàa, yá natépiná píawa càmicatalé piwàwa piacawa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Jesús icàlidaca Pedro iríni wémìacaténá Pedro yéetáanápínátéwa cruz ìwali, yáasáidacaténá èeri mìnánáí irí cachàinica Dios ííwítáise Pedro yéetácaalípinátéwa Jesús ìwali yeebáidacáiná Jesús itàacái. Néese Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Piawa núamiwáise! —íimaca yái Jesúsca.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Néeseté Pedro iwènúacawa iicáidaca ínataléwa, yá iicáca nùacawa náamísewa, núa Juanca. Núacata yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Núacata yái yáawinéericatéwa mawiénita Jesús irí wayáacaalíté wayáacaléwa Pascua yaalí Jesús yáapicha; núacata yái isutéericaté yéemiawa Jesús: “Nuíwacali, ¿cawiná yái itéeripináca piùwidenáí náibàacaténá pía?” núumacaté Jesús irí.

²¹ Néese Pedro iicáca núa, yá isutáca yéemiawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿néeni yái asíalica? ¿Càinácaalí iyáanápíná? —íimaca yái Pedroca.

²² Jesús íimaca Pedro irí:

—Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa nuíwítáise. Iwàwacutá peebáidaca nutàacái mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca.

²³ Iná áibanáí yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúunáidaca càminápiná nuétáwa. Quéwa Jesús càmita càí fíma. Néese íimacaté: “Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa nuíwítáise”, càité íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Núacata yái Juanca, Jesús yéewáidacalécaté, yái icàlidéerica Jesús iináwaná ìwali. Nudéca nutànàacuéca píriní. Macáita wáalíacawa nudéca nucàlidaca báisíiri iyúni.

²⁵ Jesús imànicaté manùba càmiíri nutànàa ìwali. Natànàacaalí macáita yái Jesús imàníiricatá, yá cuyàluta napuníadaca macái cháí èeritá.

LOS HECHOS

La promesa del Espíritu Santo

1 Nubànua pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máiníri cáimiétacanáca. Bàaluité nutànàaca pirí yáara idàbáanéericaté cuyàlutaca nucàlidacaténá pirí macáita Jesús imànnínaté, yéewáidáanaté nacái quéechatécáwa. ² Nucàlidacaté piríni nùasu idàbáanéerité cuyàluta irícu càinácaalíté Jesús imànica yèepunícaalítéwa cháí èeri irícu àta imichàacatalétatéwa chènuniré. Ipíchawáiseté yàacawa èeri fícha, yá imáidaca yàataléwa yàasu apóstolnáiwa, íbaidéeyéipinaté irí yáamirícubàa. Néese Espíritu Santo ííwítáise iyú, Jesús yàalàaca nía náalíacaténáwa càiná-caalípinaté iwàwacutáaná namànica. ³ Jesús yéetácadénáamitéwa, néese imichàacatéwa yéetácáisi fícha. Yá imàacaca yáawawa apóstolnái iicácani. Cuarenta èeri imàacacaté yàacawa yáawawa naicácani náalíacaténátéwa báisíri iyú cáucani. Yéewáidaca nía nacái neebáidáanápíná Dios itàacái namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁴ Idècunitàacá ìyaca yàasu apóstolnái yáapichawa, yáté Jesús yàalàaca nía ipíchanaté namusúacawa Jerusalén ìyacàlená fícha. Iimacaté nalí:

—Picùacué Espíritu Santo yàanàaca, yái Núaniri Dios íméericaté ìwali ibànùanápínacué piríwani, càitade iyúwa núumáanáuécá pirí. ⁵ Báisíta Juan el Bautista ibautizacaté wenáiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùacué piríwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínáuécá píawa, ibautizacaténacué pííwítáise Espíritu Santo ichàini iyú —íimaca yái Jesúsca.

Jesús asciende al cielo

⁶ Néeseté idècunitàacá nàwacáidáyacacawa Jesús yáapicha, yá apóstolnái náimaca nasutáca néemiawani:

—Wáiwacali, ¿siùcatasica piwasàa wía romanonái fícha, wía judíoca, yéewacaténá píata icùaca wàasu cáli néeséeyéi? —náimaca. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué iwàwacutá píalíacawa càiná èeri irícucaalí Núaniri Dios imànipínacué pirí wawàsi. Abéerita Núaniri Dios yáaliéricawa. Càmita icàlida áibanái iríni càiná èeri irícucaalípináni. Càmitacué iwàwacutá píalíacawa. ⁸ Quéwa Espíritu Santo iwàlùapínacué piwàwaliculéwa, yái yèeripínáuécá pichàiniwa chènunfiséerica, yéewanápínacué píà picàlidaca nuináwaná ìwali, ipíchanacué cáaluca piicáca wenáiwicanái. Càitacué nacái picàlidapíná nuináwaná ìwali Jerusalén ìyacàlená irícu, Judea yàasu cáli néenibàa nacáiwa, Samaria yàasu cáli néenibàa nacái, nía nacái yàcalé déecubàanaméeyéica, cháí èeri irícu —íimaca nalí yái Jesúsca.

⁹ Idècanáamité càì íimaca, idècunitàacá naicáidaca irí, yá imichàacatéwa náicha chènuniré. Yá iwàlùacawa acalèe yèewiré, càmita quirínama nadé naicácani. ¹⁰ Idècunitàacá Jesús imichàacawa, yá naicáidaca yáamísewa chènuniré. Yá pucháiba asíanái cabalèenaméeyéi ibàle namàacacaté níawawa apóstolnái iicáca nía. ¹¹ Yá náimaca apóstolnái irí:

—Píacué Galilea yàasu cáli néeséeyéica, ¿cánacué píbàlùà piicáidaca chènuniré? Yái Jesús siùquérica tàacáwa imichàacawa chènuniré pèewísecué, yàanàapíná

àniwa acalèe yèewfise càide iyúwa pidéénacué piicácáwa imichàacawa —námaca níái àngelca.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Néeseté apóstolnái yèepùacawa dúli ínatáise, ípidenéechúa Olivos, olivo inàli-manáca. Yá nàacawa Jerusalén ìyacàlená néré. Uái dúli yáawinéechúacawa maw-íénita Jerusalén ìyacàlená fícha, batéwa abéeri kilómetro idècuni, càiride iyúwaté judíonái íwiwtáise imàacáaná nèepunícawa sábadò irícu nayamáidacatáicawa. ¹³ Nàanàacaté yàcalé néré, yá macáita nayamáacawa abéeri capli imàdáná irícu iyéerica chènunibàa cáli inàni fícha. Once namanùbaca níái aslanáica iwàluèyéi-cawa néré: Pedro, Juan nacái, Santiago nacái, Andrés nacái, Felipe nacái, Tomás nacái, Bartolomé nacái, Mateo nacái, Santiago nacái yái Alfeo ìirica, Simón nacái, áibaalí ípidenéeri Celote, Judas nacái, yái Santiago yéénasàirica. ¹⁴ Abédanamata náiwitáise náapichawáaca canánama nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios fícha mamáalàacata, náapicha nacái abénaméeyéi inanáica, María nacái, Jesús yáatúaca, Jesús yéénánái nacái.

¹⁵ Néenialíté Pedro imichàa ibàlùacawa nàacuèsemi, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ciento veinte namanùbaca iwacáidáyaquèeyéicawa néré. Yá íimaca nalí: ¹⁶ “Píacué nuénánáica, idéca ichàbacawa macáita càide iyúwa rey David itànàanáté Dios itàacái, Espíritu Santo inùmalicuíse. Bàaluitécáiná David itànàaca tàacáisi Judas Iscariotemi iináwaná ìwali, yái yèericatéwa náiwitápu níái úwinái íibèeyéi-caté Jesús presocaténáté namànicani. ¹⁷ Yèepunícáinatéwa wáapicha, yái Judas-mica. Íibaidacaté nacái Dios írí wáapicha”, íimaca yái Pedroca. ¹⁸ Sacerdote íi-wacanánái iwèniacaté abéeri cáli Judas yàasu plata iyú yái nèericaté írí platam-ica imàníiricaté ìwalíise ibáyawanáwa. Imulacàacatéwa yái Judas ichéecamica, yá yúuwàacawa isubèriacawa ìwaliabàawa balánamáí, íyapicúami imusúacawa fícha canánama. ¹⁹ Néese, Jerusalén ìyacàlená mìnánái yéemiacaalíté Judasmi íyáaná, yá nàaca ípidená yái cálica Acéldama, ímáanáca nataacái iyú: “Írái yàalu”. ²⁰ Pedro itàanáica nalí àniwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pedro íimaca nalí: “Càité rey David itànàacaté tàacáisi Judas Iscariotemi ìwali cuyàluta Salmos irícu. David íimacaté:

‘Máisapínaca icapèemica, canácata iyéeripiná icapèemi irícu’,

càité David itànàaca. Itànàacaté àniwa:

‘Aiba wenàiwica àniwa íibaidapiná yáamirìcubàami’,

càité David itànàaca Salmos irícu”, íimaca yái Pedroca.

²¹ Pedro idécanáamité icàlidaca nalíni Judasmi iináwaná ìwali, yá íimaca nalí àniwa: “Íyéeyéica wèewi níái aslanáica yèepuníyéicatéwa wáapicha èeri imanùbaca idècunitàacá Wáiwacali Jesús ìyaca wáapicha. ²² Yèepuníyéicawa wáapicha Juan ibautizácatáiseté Jesús àta Wáiwacali imichàacatalétatéwa wáicha chènuniré. Càide iyúwaté rey David itànàanáté tàacáisi íiméerica: ‘Aiba wenàiwica àniwa íibaidap-iná yáamirìcubàami’, càita nacái iwàwacutá abéeri íibaidaca Dios írípiná wáapicha Judas yáamirìcubàami icàlidacaténá Jesús iináwaná ìwali idéca imichàacawa yéetácáisi fícha”, íimaca yái Pedroca.

²³ Iná macáita Jesús yéewáidacaléca manùbéeyéi needáca nèewísewa pucháiba aslanái. Abéeri ípidená José, áibaalí ípidená Barsabás, áibaalí ípidená nacái Justo, másibaca ípidená. Yá nacái yàacawéerináca ípidená Matías. ^{24–25} Yá macáita na-

sutáca níawawa Dios íicha macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wáiwacali, píacata yái yáaliérica macái wenàiwica íiwitáise. Píasáida walí càirínácaalí néená níái pucháiba asíanáica piwàwéeri íibaidaca pírí iyúwa apóstol Judas yáamirícubàami, yái Judas íibaidacalémica Judas yúuquéericaté ííchawa íbáyawaná ìwalísewa, yàacaténátéwa yùuwichàacatalépinácawa, yái infiernoca”, náimaca nasutáca Dios.

²⁶ Néese, iyúwaté judío íiwitáise iyáaná, náucaca náichawa suerte púubanaméeyéi íiba, náalfacaténátéwa càirínácaalí néená Dios yeedéericaté íibaidéeripináté Dios írí náapicha níái apóstolca. Yá needáca náicha Matías, íibaidéeripiná Dios írí náapicha. Yácata doce apóstol yéenaca, yái Matíasca.

La venida del Espíritu Santo

2 Néenialíté judíonái namànicaté nàasu cultowa íipidenéerica Pentecostés, yá macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa abéeri capíi írìcu. ² Yátaté néemiaca manuírí sànasi chènuníiséeri càide iyúwa wéemianá cachàinííri cáuli isàna. Macáita yáawinéeyéicawa capíi írìcu néemiaca yái sànasica. ³ Yá naicáca quichái nacáiri ipèrùa manùba càide iyúwa waicáaná quichái. Yá quichái ipèrùa iseríacawa náiwita ìwali náalimáwanama, macáita níái wenàiwicaca. ⁴ Yá Espíritu Santo iwàlùacawa nawàwaliculé canánama, icùacaténá náiwitáise. Yá nadàbaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú, yái tàacáisica càmfíiritécáwa nadé náalíaca natàaníca iyú, càide iyúwa Espíritu Santo imàacáaná nacàlidacani.

⁵ Néenialíté áibanái judío ìyaca néeni Jerusalén ìyacàlená írìcu, yàanèeyéicaté macái cáli néese. Níái judíoca neebáidacaté Dios itàacái cáaliacáiri iyú. ⁶ Judíonái yéemiacanacáita yái sànasi chènuníiséerica, yá manùba nàwacáidáyacacawa capíi néré. Néemiaca apóstolnái, áibanái nacái náapichéeyéica, nacàlidaca nalíni natàacái imanùbaca iyú. Macái wenàiwica yéemiaca itàacáiwa. Náináidacawa manuísíwata néemiaca natàacáiwa, níái manùbéeyéica judíoca yàanèeyéicaté capíi néré. ⁷ Yá judíonái nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná natàaníca watàacái imanùbaca iyú? Ewita Galilea yàasu cáli néeséeyéicáaníta nía canánama, càicáaníta natàaníca watàacái imanùbaca iyú. ⁸ ¿Càinásica yéewaná náalimá nacàlidacani watàacái iyú? ⁹ Manùba cáli néeséeyéi wía: Partia yàasu cáli, Media yàasu cáli nacái, Elam yàasu cáli nacái, Mesopotamia yàasu cáli nacái, Judea yàasu cáli nacái, Capadocia yàasu cáli nacái, Ponto yàasu cáli nacái, Asia yàasu cáli nacái, ¹⁰ Frigia yàasu cáli nacái, Panfilia yàasu cáli nacái, Egipto yàasu cáli nacái, Libia yàasu cáli néeséeyéi nacái, ìyeyéica mawíénita Cirene yàasu cáli írí, Roma ìyacàlená mìnanáí nacái ipáchíeyéica ìyaca cháí, ¹¹ áibanái nacái judíosiwanái, áibanái nacái càmfíyeyéica judío iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa neebáidacaténá Dios itàacái iyúwa judíosiwanái, Creta yàasu cáli néeséeyéi nacái, Arabia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Manùba cáli néeséeyéica wía, quéwa macáita wáalimáwanama wéemíaca natàaníca watàacái iyú nacàlidaca ìwali yái Dios imàníníaca cayábéeri íiwitáise cachàinííri iyúwa —náimaca nalíwáaca.

¹² Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, càmitaté náalíawa càinácaalí iyú yéewaná apóstolnái càì natàaníca madécaná tàacáisi iyú yéewanápiná manùbéeyéi cáli néeséeyéi yéemiaca itàacáiwa. Nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná càì natàaníca? —náimaca nalíwáaca. ¹³ Abénaméeyéi quéwa naicáanícáita apóstolnái iquíniná meedá. Iná náimaca:

—¡Icàméeyéica nía meedá! —náimaca naicáanica.

Discurso de Pedro

¹⁴ Néeseté Pedronái, níai docéeyéica imanùbaca apóstolca, namusúacawa manùbéeyéi yèewíse, níai ciento veinte namanùbaca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidacaténá manùbéeyéi wenàiwica iríni. Yá Pedro icàlidaca nalíni cachàinfíri tàacáisi iyú. Iimaca nalí: “Píacué, nuénánái judíoca, macáitacué pía nacái Jerusalén iyacàlená minanáica, péemiacué cayábani yái nucàlidéeripínacuéca píríwa. ¹⁵ Piyúunáidacuéca nacàmaca níai wenàiwicaca. ¡Càmírita! Canácata icàméeri mapísái yáawanáitàacáwa a las nueveta. ¹⁶ Néese Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo càide iyúwa profeta Joel icàlidáanáténi bàaluité, itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliçuíse nacái. Dios íimacaté:

¹⁷ ‘Mawiénicaalí yái èeri imáalàacatáipínáwa, yá nubànùapíná Espíritu Santo wenàiwicanái irí canánama, yàacawéeridacaténá nía; íná yéewanápinacué péenibe nacàlidaca tàacáisi nunùmaliçuíse; nubànùapíná tàacáisi ùuculiyéi irí yéenáiwanasí nacáiri iyú, béeyéi irí nacái náamacani iríçuísewa.

¹⁸ Néenialpíná nubànù Espíritu Santo nùasu wenàiwicanái iwàwaliculéwa, yàacawéeridacaténá nía, asíanái, inanái nacái, yéewanápiná nacàlidaca tàacáisi nunùmaliçuíse.

¹⁹ Capìraléeri cáli iricuwa nùasáidapíná naicá wawàsi nacalùadéeripíná naicáca, finata nacái caliquéi—irái, quichái, acalèe nacáiri íisaca nacái.

²⁰ Yái èeri icamaláná catéeripínáwa, quéeri nacáiwa naiquéechúapíná quíirawaca càide iyúwa waicáaná írái, ipíchawáise nùasu èeri máiní cayábéeri yàanàaca, caiyéininéeri nacái.

²¹ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yáawawa nuícha nuicáanápíná napualé, nuwasàapíná níawa nùasu yùuwichàacáisi íichawa’, íimacaté yái Diosca, càité profeta Joel itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse.

²² “Íná péemiacué cayábani yái nucàlidéeripínacuéca píríwa, píacué israelitaca: Píalíacuécawa machacànfíri iyú càinácaalíté iyáaná pèewibàa, yái Jesúsca, Nazaret iyacàlená néeséerica. Dios idéca yáasáidacuéca píríni, píalíacaténáwa Jesús íwali, abéeri Dios néeséericani, yái Jesúsca. Dios imàacacaté Jesús imànica máinfíri cayábanaméeri wawàsi, càmírica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténacué pírí Dios ibànùacani. ²³ Ewítacué píalíacáanítatéwa íwali Dios néeséericani, càicáanítacué píibàacaténí, pinúacaténáni. Quéwa bàaluitésíwa Dios íináidacatéwa imàacáanápíná áiba wenàiwica iyúudàacuéca píibàaca Jesús presoíri iyú, yéewanápinacué pimàacaca báawanaméeyéi asíanái itàtàacani cruz íwali. ²⁴ Quéwa Dios iwasàacaté Jesús yéetácáisi íicha, yaté imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha càmícaíná yéetácáisi yáalimá imawènàdacani. ²⁵ Yaté rey David icàlidacaté tàacáisi Jesús íwali Dios inùmaliçuíse. Jesús íimacaté Dios irí:

‘Nucuèriná Dios, nùalíacawa piyáanápíná núapicha càiripínáta, píacawéeridaca nacái núa. Íná canácata yáaliméeri imàacaca nualáacawa píicha, pía Nucuèriná Diosca.

²⁶ Íná yéewa casímáica nuwàwa, yásí nucántàa nacái casímáiri iyú. Yá máiní manuíca nuínáidapínacawa nuwàwawa pìwali,

²⁷ càmícaíná pimàacapíná núa càliculíi irícu. Càmita nacái pimàacapíná ibadácawa yái nuináca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica.

²⁸ Pidéca pimàacaca cáuca núa, yá nuyanídapinácawa nùyacaalípináta píapicha', fimacaté yái Jesúsca, càité David itànàaca Jesús itàacái.

²⁹ “Píacué nuénánáica, macáitacué wáalíacawa wàawirimi rey David yéetácatéwa, yáté nabàliacani. Siúcade macáita wía judíoca wáalíacawa alénácaalí David yàasu càlicullimi iyaca cháí wèewibàa. ³⁰ Profetacaté yái rey Davidmica, yá yáalíacatéwa nacái Dios imànicaté wawàsi David yáapicha cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté rey David itaquérinámi icùaca israelitanái David yáamiricubàami. ³¹ David icàlidacaté yái tàacáisi Dios inùmalicuíse, càide iyúwa David idéca nacáicaalí iicáca macáita yái ichàbáanápínácawa. Iná yéewa rey David icàlidacaté tàacáisi fíméerica Mesías icáucàanápínatéwa, yái israelita icuérinápínaca. David fimacaté nacái Mesías càmfinápínaté iyamáawa càliculli iricu, càmfinápínaté nacái iinámi ibadáwa. ³² Yái Jesúsca, Dios idéca icáucàidacani, yá nacái macái wía, wadéca waicáca cáucani. ³³ Dios idéca imichàidaca Jesús chènuniré, imàaca nacái yáawinacawa yéewápuwáise Dios irí, icùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré. Yá càide iyúwaté Jesús icàlidáaná walíni, Wáaniri Dios idéca imàacaca Jesús ibànùaca walí Espíritu Santo. Siúca èeri pidécuéca péemíaca, piicáca nacái càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwicanái íiuitáise. ³⁴ Wáalíacawa Mesíascani yái Jesúsca, Dios ibànùèripinacaté icùacaténá wía, yácáiná rey David càmítaté imichàawa chènuniré icáuca yáapichawa, quéwa David icàlidacaté tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalicuíse. David fimacaté:

‘Wacuèriná Dios fimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

³⁵ idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenáíwa, fimaca yái Diosca’, càité David fimaca.

³⁶ “Píacué macái Israel itaquénáinámica, iwàwacutácué píalíacawa báisíricani: Yái Jesúsca, pinuéricatécué cruz ìwali, yácata Dios imàaquéerica Wáiwacalipíná, Mesías nacái, yái wacuèrinápínaca, wía judíoca”, fimaca yái Pedroca.

³⁷ Néese níái wenàiwica iwacáidáyaquéeyéicawa néré, néemiácáiná Pedro yàasu tàacáisi, íná máiní achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwa. Yá nasutáca néemiawa Pedro, apóstolnái nacái. Yá náimaca nalí:

—Píacué wéenánáica, ¿càináica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ³⁸ Néese Pedro fimaca nalí:

—Píwènúadacué píiuitáisewa Dios iripíná. Pibautizácué nacáiwa Jesucristo ípipidená ìwali píasáidacaténácué peebáidaca itàacái. Yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha. Ibànùapínácué pírí Espíritu Santo icùacaténácué píiuitáise. ³⁹ Yái Espíritu Santoca, Dios iwàwéericuéca yàaca pírí, péenibe irí nacái, nalí nacái macáita iyéeyéica déeculé, yácáiná Dios ibànùapíná Espíritu Santo nalí canánama, cawinácaalí Wacuèriná Dios iwàwéeyéica imáidaca yàasunáipínáwa —fimaca yái Pedroca. ⁴⁰ Càita Pedro icàlidaca nalíni déecuírí iyú, yàalàa nacái nía. Iimaca nalí:

—Píwènúadacué píiuitáisewa ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca píá náapicha níái cabáyawanéeyéi wenàiwicaca —fimaca yái Pedroca.

⁴¹ Inaté níái yeebáidéeyéicaté Pedro yàasu tàacáisi, nabautizáca. Tres mil namanùbaca níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái yáté èerica. ⁴² Nàwacáidáyacacawa náapicha áibanái yeebáidéeyéica néemiácaténá apóstolnái yéewáidáaná nía. Yá macáita neebáidaca cachàiniwaca. Abédanamata nacái náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. Nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha,

nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca, nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Néeseté apóstolnái ichùniaca yàacawa manùbéeyéi cáuláiquéeyéi Dios fiwitáise iyú. Dios imàaca nacái namànica manùba cachànfíri iyú càmfíri wenàiwica idé imànica. Iná Jerusalén ìyacàlená mìnánái cáaluca nawàwa nàináidacáwacawa canánama. ⁴⁴ Macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, abédanamata náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. ⁴⁵ Yá nawéndaca nàasuwa càinácaalí nadènièrica nawacùacaténá iwènináami catúulécanéeyéi írí yeebáidéeyéica Jesús. ⁴⁶ Eeri imanùbaca nàwacáidáyacacawa templo iriculé nàacaténá Dios írí cayábéeri. Nàwacáidáyaca nacáíwa nacapèe iriculéwa nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná. Yá nayáaca nayáacaléwa náapichawáaca casimáiri iyú nawàwalicúsewa. ⁴⁷ Jerusalén ìyacàlená mìnánái cáimiétaquéeri iyú naicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Eeri imanùbaca Wáiwacali iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha néenánáicaténá nía, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Un cojo es sanado

3 Aiba èerité Pedro, Juan nacái nàacawa templo néré a las trescatáica táicalé càide iyúwa judío fiwitáise ìyáaná nasutáca níawawa Dios fícha èeri imanùbaca. ² Macái èeri imanùbaca ìyacaté néré abéeri asiali éeruúri yàabàli, quéwa yáta imusúanátawa. Eeri imanùbaca áibanái itécani templo inùma nérépiná, yái templo inùma ípidenácataíca Hermosa. Néré isutáca plata wenàiwicanái fícha, níai iwàluèyéicawa templo iriculé. Isutáca náicha plata iwèniacaténá iyáapináwa. ³ Iicáca Pedro, Juan nacái iwàluèyéiwa templo iriculépiná, yá isutáca náicha plata. ⁴ Idècunitàacá isutáca náicha plata, yá naicáidaca írí. Pedro ímaca írí:

—Piicáida walí —ímaca yái Pedroca. ⁵ Yái asiali éeruúri yàabàli iicáidaca nalí machacànita, iyúunáidacáiná nàapínaca írí plata. ⁶ Quéwa Pedro ímaca írí:

—Canáca nulí plata, orocáaníta canácata nulíni. Numànica piríwa yái núaliméerica numànica. Núumaca pirí Jesucristo Nazaret ìyacàlená néeséeri inùmalicúise, yái ichàiniadéerica núa, nuchùniacaténá pía, pimichàawa piipíná —ímaca yái Pedroca.

⁷ Yá Pedro fíbàaca asiali icáapi yéewápuwáiséeri, yá Pedro imichàidaca ibàlùawa yái asialica. Idècunitàacá imichàacawa yái asialica, yáta cachànica yàabàli. ⁸ Yá ipisìa ibàlùacawa. Yá idàbaca ìipínaca. Iwàlùacawa Pedronái yáapicha templo iriculé, ipisianíca nacái yàacawa, yàaca Dios írí cayábéeri néeninamata. ⁹ Macáita wenàiwica iyéeyéica templo iricu naicáca ìipínáanica. Néemia nacái itàacái yàaca Dios írí cayábéeri. ¹⁰ Náináidacawa manuísíwata naicáidaca írí, cáalu nacái nàináidacawa nawàwawa ìwali, yái asiali ichàbáanácawa, náalíacáinatéwa Dios fiwitáise iyaca néré, náalíacáiná naicácani yái asialica, náalíacáiná nacáíwa ìwali yáawinánáírimicawa isutáca náicha plata templo inùma néré ípidenácataíca Hermosa.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Yái asiali éeruúricaté yàabàlimi, ichùnièricatéwa, càmita iwàwa nàacawa fícha yái Pedroca, Juan nacái. Nabàlùacawa abéeri imàdàaná néeni templo iricúiri. Yái imàdàanáca ípidenácaté Pórtico de Salomón. Madécaná wenàiwica nàináidacawa

manuísíwata néemíaca Pedronái iináwaná, íná napíacawa néré naicácaténá nía. ¹²Néese Pedro iicáciná nàwacáidáyacawa, yá ímaca nalí: “¿Cánásicué máini píináidacawa manuísíwata piicáidaca walí, píacué israelitaca? Picácué píináidawa wadéca wachùniaca yái asialica wáiwitáise iyúwa meedáta. ¡Càmíirita! Càmita nacái wadé wamàacaca ìpínaca ìwalíse yái wamàníínaca culto Dios irí. ¹³Achú-matàacáwa nucàlidacué piriwani càinácaalí yéewaná ìpínaca. Péemíacué cayába quéechacáwa: Wacuèriná Dios, yái Dios wàawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái nèericaté icàluíníná, yácata imàaquéerica Jesús iyaca cáimiétacanéri iyú náicha canánama, íibaidéerica Dios irípiná. Yái Jesúsca presocatécué pimànicani, pimàacacaténaté càmíiyéi judío inúacani, níai icuèyéica wàasu cáli. Néeseté gobernador Pilato iwàwacaalíte iwasàaca Jesús, yá pitàanícacatécué báawéeri iyú Jesús ìwali, íná càmítatécué pimàaca Pilato iwasàacani. ¹⁴Càmítacué pisutá Pilato iwasàanápínaténi, yái Jesús mabáyawanéerica imàníirica càide iyúwa Dios ichùulianá. Néeseté pisutácuéca Pilato ícha iwasàanápínatécué piri abéeri inuéricaté wenàiwica. ¹⁵Càita pinúacatécué yái yèerica wacáuca càmíri imáalàawa. Quéwa Dios imichàidacaténí yéetácáisi ícha. Wía nacái, wadéca waicáca cáucani, yái Jesúsca. ¹⁶Siúcade yái asiali piiquéericuéca cháí, píaliéricué nacái piicáca, idéca ichùniacawa cachàinícacaténáni Jesús ípidená ìwali, ìpínacaténá, yeebáidacáiná Jesús itàacái. Dios idéca imàacaca wachùniacani cayába, càide iyúwa piicàanacué macáitani, weebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁷“Píacué nuénánáica, núalíacuécawa pìwali, píiwacanánái nacái pinúacaalítecué Jesús, càmítacué báisiiri iyú píalíacawa cawinácaalí yái pinuéricatécuéca. ¹⁸Quéwa Dios imàacacatécué pimànica càide iyúwaté yàasu profetanái canánama nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse ìwali yái yàasu Mesíasca. Náimacaté iwàwacutàanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápínaca Dios ibànùerica walí, wía israelitaca. ¹⁹Iná, piwènúacuéwa Dios irí àniwa, piwènúadacué nacái píiwitáisewa Dios irípiná yéewacaténacué imàacaca iwàwawa pibáyawaná ícha. Piwènúadacaalícué píiwitáisewa pibáyawaná íchawa caquialéta, yá cawàwanáta Wacuèriná Dios imàacapínacué pìyaca matuñbanáiri iyú. ²⁰Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápínacué Dios ibànùaca pìatalé Jesús, yái Mesíasca. Bàaluité Dios íináidacawa imàacàanápínacué picuèrinápínacani, píacué israelitaca. ²¹Quéwa iwàwacutá Jesucristo iyamáacawa chènuniré àta Dios ichùniacataléta macái wawàsi càide iyúwaté profetanái ímáaná Dios inùmalicuíse, níai Dios yàasu profetaca íibaidéeyéicaté Dios irípiná bàaluité èeri. ²²Càité profeta Moisés ímaca wàawirináimi irí: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapínacué piri profeta péenátacuéwa, nuíwítáise nacáirica. Peebáidacué macáita càide iyúwa ichùulianá pimànica. ²³Macái cawinácaalí càmíiyéica yeebáida iyúwa yái profetaca ichùulianápíná, Dios yùuwichàidapíná níawa càiripínáta’, ímacaté yái Moisésca.

²⁴“Yá macáita profetanái, yái Samuel, nía nacái profetanái Samuel yámíisàna nacàlidacaté Mesías yéenáiwana ìwalipínaté. ²⁵Profetanái nacàlidacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse ímèericaté Dios ibànùanápínacué pìatalé picuèrinápíná. Siúca idéca ibànùacuéca pìataléni càide iyúwaté ímáaná. Dios imànicaté wawàsi cáimíétacanéri iyú wàawirináimi yáapícha imàníínápínacué piri cayábéeri, píacué nataquénáinámica. Siúcade idéca imànicuéca piri cayábéeri càide iyúwaté ímáaná. Yácáiná Dios ímacaté wàawirimi Abraham irí: ‘Pitaquénáinami ìwalíse numànipíná cayábéeriwa macái èeri mìnánái irí’, càité ímaca yái Diosca. ²⁶Idécánáamité

Dios imichàidaca Iiriwa yéetácáisi fícha, yá ibànùaca wía wacàlidacaténácué piri iináwaná ìwali quéechatécáwa, imànicaténácué piri cayábéeri, píacué israelitaca, yéewanápiná macáitacué piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íchawa”, íimaca yái Pedroca.

Pedro y Juan ante las autoridades

4 Idécunitàacá Pedro, Juan nacái nacàlidaca yái tàacáisi wenàiwicanái irí, yá sacerdotenái nàanàaca néré, yá nacái úwi íiwacaliná, níái úwi icuèyéica templo, abénaméeyéi saduceo nàanàaca náapicha nacái. ² Calúaca nía yácáiná Pedro, Juan nacái néewáidaca wenàiwicanái tàacáisi iyú íiméerica Dios idéca yáasáidaca báisfiri iyú ícáucàidáanápiná yéetéeyéimiwa, Dios ícáucàidacáináté Jesús. ³ Yá úwinái náibàaca nía, presoca namànica Pedro, Juan nacái. Namàacaca nía presoýéi ibànallicu, máiníciná catáca yàacawa, íná namàacaca nía néré táiyápinama. ⁴ Quéwa manùbéeyéi néená yéemièyéicaté Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidaca Jesús itàacái. Macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái batéwa cinco mil namanùbaca níawami asianáita. Càmita naputàa càisimalénacaalí inanái, sùmanái nacái yeebáidéeyéica Jesús.

⁵ Néese mapisáináami àniwa, judío íiwacanánái sacerdotenái, judío icuèrinánái béeyéi nacái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàwacáidáyacacawa Jerusalén iyacàlená néré. ⁶ Iyacaté néré náiwacanánái yèewi Anás, yái sacerdote íiwacalináca. Nàyaca néré áibanái sacerdote nacái: Caifás, Juan nacái, Alejandro nacái, áibanái nacái sacerdote íiwacanánái yéenanáisiwa macáita. ⁷ Néese nachùuliaca natéca nàatalé Pedro, Juan nacái. Yá namàacaca Pedronái nabàlùacawa nàacuésemi. Yá nasutáca néemiawa Pedronái. Náimaca Pedronái irí:

—¿Cawiná íiwitáise iyú pidécué càì pimànica? ¿Cawinácué ichùulia pimànica càiri wawàsi? —náimaca. ⁸ Néese Espíritu Santo icùaca Pedro íiwitáise. Yá icàlidaca nalíni:

—Píacué nuénánái judío íiwacanánáica, wacuèrinánái béeyéica nacái: ⁹ Pidécuéca pisutáca péemiawa wía ìwali yái wamànínáca cayábéeri cáuláiquéeri irí, píalícaténácuéwa càinácaalí yéewaná asiali ichùnìacawa. ¹⁰ Uwé, wacàlidacué píriní yéewanápiná macáita Israel itaquénáinámi náalíacawa. Yái asialica iyéerica cháí macáita wenàiwicanái yàacuésemi, idéca ichùnìacawa Jesucristo Nazaret iyacàlená néeséeri íipidená ìwali, Jesús ichùuliacáiná wachùnìacani, yái Mesíasca Dios ibànùerica walí wacuèrinápináca, wía judíoca. Pinúacatécué Jesús cruz ìwali, quéwa Dios ícáucàidacaténí. ¹¹ Píacué nuénánáica israelita íiwacanánáica, báawacatécué píicáca Jesús, piyúunáidacáinácué canáca iwèni, quéwa Dios idéca imàacaca máiní cachàiníiri náicha canánama, yái Jesúsca. Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica imàníiyéica íba icapèená. Nayúunáidaca báawaca abéeri íba, íná náucaca náichawani. Néese yái íbaca máiní iwàwacutácawa capíi írípiná áiba íba fícha canánama. Càita nacái Dios idéca imàacaca máiníiri cáimiétacanáca náicha canánama yái Jesúsca, éwitacué piyúunáidacáanáita canáca iwèni. ¹² Canácata áiba Jesús fícha yáaliméeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, canácáiná áiba Jesús fícha cháí èeri irícu Dios imàaquéeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha —íimaca yái Pedroca.

¹³ Idécanáami náiwacanánái yéemiaca Pedro, Juan nacái nacàlidáaná macàaluínátani Jesús iináwaná ìwali, yá náiwacanánái náináidacawa manuísíwata néemiaca

Pedronái itàaníca cáalíacáiri iyú, níacáiná náiwacanánái náalíacawa càmitaté Pedronái yéewáidawa judíonái yàasu escuela irícu, íibaidéeyéica meedá nía nacái. Yá nawàwalica Pedronái nèepunicatéwa Jesús yáapicha. ¹⁴Yái éeruíricaté yàabàlimi nacái ichùnièricatéwa ibàlùacawa néré náapicha, íná judío íiwacanánái càmitaté náalimá natàaníca báawéeri iyú Pedronái ìwali. ¹⁵Néeseté níái ìwacáidáyaquéeyéicawa nachùulíaca úwínái namusúadaca Pedronái méetàucuta náicha achúmáanata. Yá namusúadaca Pedronái. Néese sacerdotenái natàaníca náapichawáaca Pedronái ìwali. ¹⁶Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinápínásica wamàni nalí, níara asíanáica? Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náalíacawa nadéca namànica yái càmfíríca wenàiwica idé imànica. Iná càmita yéewa wáimaca càmitasa namàni càiri wawàsi. ¹⁷Quéwa iwàwacutácué wàalàaca nía cachàiníri iyú ipíchaná nacàlidaca siúcáisede Jesúsmi iináwaná ìwali, ipíchaná macái wenàiwica nacàlidaca nalíwáaca mamáalàacata asiali iináwaná ìwali, yái éeruíricaté yàabàlimi nachùnièrica —náimaca.

¹⁸Néese namáidaca Pedronái àniwa. Yá nàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali, ipíchaná nacái néewáidaca wenàiwica Jesús ìwali. ¹⁹Quéwa Pedro, Juan nacái náimaca nalí:

—Wadéca wáináidacawa wamàníinápíná càide iyúwa Dios ichùulianá wía. Néese píalíacuécawa càmita wadé weebáidacuéca pitàacái Dios itàacái fícha. ²⁰Càmita yéewa masànaca wía. Iwàwacutá wacàlidaca ìwali yái waiquéerica, wéemièri nacái —náimaca níái Pedronáica.

²¹Néese náiwacanánái nàalàaca nía cachàiníri iyú, nabáuliaca nàuwichàidáanápíná Pedronái càmicaalí namàni càide iyúwa nachùulianá nía. Néese namàacaca Pedronái namusúacawa náicha. Càmita náalimá nàuwichàidaca Pedronái yácáiná macái wenàiwica yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái asiali ichùnianácawa. ²²Yái asiali ichùnièricatéwa Dios íiwitáise iyú idèniacaté cuarenta camuí ichàbanfise.

Los creyentes piden confianza y valor

²³Néeseté Pedro, Juan nacái idécanáamité nàacawa náicha, yá nàacawa nàwacáidáyacacawa nàacawéeyéiná yáapichawa. Pedronái icàlidaca nalí macáita yái sacerdote íiwacanánái fímáanacaté, nía nacái judío icuèrinánái béeyéica. ²⁴Néemiacanáami, yá macáita nasutáca níawawa Dios fícha abédanamata macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wacuèriná Dios, cachàiníri náicha canánama, píacata yái imàníricaté capíraléeri cáli, chá nacái èeriquéi, manuíri úni nacái, canánama wawàsi nacái iyéerica. ²⁵Pía Wacuèriná Diosca, bàaluité Espíritu Santo icùaca píasu wenàiwica rey David íiwitáise, yáara wàawirimica, yéewacaténaté icàlidaca tàacáisi pinùmaliçuise. David íimacaté:

‘Canápináta meedá càmfíyái israelita namànica ùwicái Dios íipunita. Canápináta meedá israelitanái nàináidacawa namàníinápíná ùwicái, càmicáiná náalimá namawèniadaca náichawa Dios.

²⁶Aibanái èeri mìnánái icuèrinánái, náiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa namànicaténá ùwicái Wacuèriná Dios íipunita, íipunita nacái yái Dios yàasu Mesíasca, Dios ibànuèripínaca icùacaténá israelitanái’, càité íimaca yái Davidca.

²⁷ “Báisíta macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profeta rey David itànàanáté tàacáisi Dios inùmallicúise: rey Herodes, gobernador Poncio Pilato nacái nàwacáidáyacacawa cháí Jerusalén iyacàlená irícu náapicha níái càmíiyéica israelita, israelitanái nacái, nanúacaténá Pìiri Jesús, piasu wenàiwica mabáyawanéerica, yái Mesíasca pibànuèricaté icùacaténá israelitanái. ²⁸ Càité namànica macáita càide iyúwaté pínáidáanáwa iwàwacutáanápínaté ichàbacawa. ²⁹ Siùcade pía Wacuèriná Diosca, péemia natàacái yái nabáulianáca nàuwichàidáanápíná wía. Pichàiniada wía, wía piasu wenàiwicaca wacàlidacaténá pitàacái mamáalàacata, macàaluíninátani nacái yái Jesús iináwanáca. ³⁰ Pimàaca wachùniaca cáuláiquéeyéi pichàini iyúwa. Pimàaca nacái wamànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica Jesús fipidená ìwali weebáidacáiná yái Pìiri Jesús mabáyawanéerica, fíbaidéerica nacái pírípíná”, càì nasutáca nàwawa Dios fícha.

³¹ Néeseté idécanáami nasutáca nàwawa Dios fícha, yá icusúacawa yái capíica nàwacáidacàaluca, yá Espíritu Santo icùaca náiwitáise macáita. Yá cachàinica nawàwa, nacàlidaca Dios itàacái macàaluínináta.

Todas las cosas eran de todos

³² Abédanamata náiwitáise náapichawáaca níái manùba wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Canácata néená imáisanièri yàasuwa áibanái fícha, áibanái imáapùacaalíté wawàsi. ³³ Apóstolnái nacái namànicaté madécaná Dios ichàini iyú, mamáalàacata nacàlidaca nacái Wáiwacali Jesús iináwaná ìwali icáucàcatéwa. Yá Dios imànica cayábéeri nalí macáita manuísíwata. ^{34–35} Canácata nèewi áiba imáapuèri wawàsi, níacáiná cawinácaalí idènièyéicaté bànacalé yàaluná, capii nacái, nawéndaca nía, yá natéca iwènináami apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái nawacùaca iwènináami catúulécanéeyéi irí, àta càisimalénácaalí namáapuèrica. ³⁶ Càité iyaca nèewi abéeri levita fipidenéerica José, fíbaidéericaté Dios yàasu templo irícu, abéeri Chipre yàasu iwàwata néeséeri. Apóstolnái nàacaté nacái fipidená Bernabé. (Yái fipidená Bernabé fímáanáca: “Yái asìali ichàiniadéerica wawàwa” fímáanáca). ³⁷ Yái Bernabé idèniacaté bànacalé yàaluná, yá iwéndacani. Yá itéca iwènináami apóstolnái yàatalé nayúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

El pecado de Ananías y Safira

5 Quéwa, iyacaté áiba asìali fipidenéericaté Ananías, yàacawéetúa nacái fípi-denéechúa Safira. Náináidacawa nawéndáanápíná bànacalé yàaluná, yá nawéndacani. ² Yái asìali yeedáca iríwa iwènináami yéená, yá itéca nacái yéená apóstolnái yàatalé, yá imàacaca nalíni nawacùacaténáni catúulécanéeyéi irí, icàlidaca nacái nalíni idécasa imàacaca macáita iwènináami. Yàacawéetúa nacái úalíacawa ìwali ùacawéeri yeedáanáca iríwa yéená. ³ Néese Pedro fímaca irí:

—Ananías, ¿cáná pimàaca Satanás ichùuliaca píiwitáise pimànicaténá pichìwawa Espíritu Santo irí? Pidéca picàlidaca walí piináwanáwa pitécasa wàatalé macáita iwènináami, quéwa pidéca peedáca píríwa iwènináami yéená yái piwéndéerica piasu cálimicawa. ⁴ Yáara bànacalé yàalunámica piasusíwataté, càmítaté iwàwacutá piwéndacani, càmicaalí càì piwàwa. Néese pidécanáamité piwéndacani, yaté piasusíwata yái iwènináamica. Càmítaté iwàwacutá pimàaca macáitani ofrenda iyú càmicaalí càì piwàwatá. ¿Cáná yéewa pínáidacawa pimànica yái báawéer-

ica? Càmitaté pimàni pichìwawa abéta wenàiwicanái iríta, néese pidéca pimànica pichìwawa Dios irí nacái —íimaca yái Pedroca.

⁵ Yéemiàcanacáitani, yáta Ananías yéetácawa ibàlùacawa, yá ichéecami yúuwàacawa. Macáita yéemièyéica iináwaná yéetáanáwa, yá cáaluca nía macáita manuísíwata. ⁶ Néese abénaméeyéi ùuculiyéi yàanàaca, yá néepùaca ichéecami wáluma iyú. Yá natéca nabàliawani.

⁷ Máisiba hora idénáami, yá Ananías yàacawéetúami ùanàaca uwàlùacawa néré nàwacáidacàalu iriculé. Càmfichúaca yáaliáwa yái ichàbáanácawa. ⁸ Néese Pedro isutáca yéemiawa úa:

—Picàlida nulíni, ¿piwëndacalítécué yáara bànacalé yàaluná, peedátésicué yái iwènináamica picàlidéerimicué walíni? —íimaca yái Pedroca. Yá úumaca irí:

—Báisíta, wadéca wamàacaca ofrenda iyú macáita yái iwènináamica weedéerica —úumaca. ⁹ Néese Pedro íimaca ulí:

—¿Cánacué yéewa abédanamata píiwitáise píapichawáaca píalimáidáanápínacué piicáwa Espíritu Santo, yái Wáiwacali ibànuèrica walí? Aca néese níara siùquéeyéica tàacáwa yàaca ibàliaca piacawéerimi. Siùca nacáide natépiná nabàliawa pía —íimaca yái Pedroca.

¹⁰ Yáta uetácawa ubàlùacawa, yá uchéecami yúuwàacawa Pedro yàabàli idaní. Nawàlùacawa néré níai ùuculiyéica, yá nàanàaca uchéecami. Yá natéca nabàliawa úa ùacawéerimi idaníbàawa. ¹¹ Néese macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita nacái áibanái yéemièyéica yái ichàbáanácawa, yá cáaluca nía manuísíwata.

Muchos milagros y señales

¹² Apóstolnái namànicaté nàacawa madécaná cayábéeri wawàsi wenàiwicanái irí, Dios íiwitáise iyú. Nàwacáidáyacacawa abéeri imàdàaná iriculé templo iricufrica. Yái imàdàanáca íipidenacaté Pórtico de Salomón. ¹³ Abénaméeyéi cáaluca nèepunícawa apóstolnái yáapicha. Aibanái wenàiwica cayábaca naicáca apóstolnái cáim-iétaquéeri iyú. ¹⁴ Manùbéeyéi wenàiwica neebáidacaté Wáiwacali itàacái, asianái, inanái nacái manùbéeyéi. ¹⁵ Iná nèepunída nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica àya-pullicubàa. Néese náawináidaca cáuláiquéeyéi yàalubáisi íinata, naliadaca nacái nía cusíduma nacáiri íinata. Nacùaca Pedro ichàbacawa néenibàa, imàacacaténá icáapiwa nàwali, càmicaalí nacái Pedro itáaná ichàbawa nàwalíse, yéewacaténaté uláicái ichàbacawa náicha. ¹⁶ Manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca iyéeyéica maw-iénita Jerusalén iyacàlená irí, natéca nacái néenánáywa cáuláiquéeyéi, nía nacái wenàiwica demonio yùuwichàidéeyéica. Yá macáita cáuláiquéeyéi nachùniacawa.

Pedro y Juan perseguidos

¹⁷ Néeseté sacerdote íiwacaliná, nía nacái saduceo yéenaca iyéeyéica yáapicha, calúaca naicáca apóstolnái, cayàbacáiná wenàiwica naicáca apóstolnái sacerdotenái fícha. ¹⁸ Yá sacerdotenái náibàaca apóstolnái, yá náucaca nía presoíyéi ibànaliculé. ¹⁹ Táiyápita quéwa Wáiwacali yàasu ángel yàanàaca yàacùaca presoíyéi ibàna in-ùma. Yá imusúadaca nía néese. Yá ángel íimaca nalí: ²⁰ “Píacuéwa templo iriculé. Picàlidacué wenàiwicanái iríni yái tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwàsàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha”, íimaca nalí yái ángelca. ²¹ Idécanáami néemiàcani, yá nawàlùacawa templo iriculé mapisáita. Yá nadàbaca néewáidaca wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Idècunitàacá nàyaca néré, néese sacerdote íiwa-

caliná, nía nacái yáapichéeyéica nàanàaca templo néré, áiba imàdàaná iriculé quéwa. Yá nàwacáidaca Junta Suprema, níái israelita íiwacanánáica macáita. Yá nachùuliaca úwinái yàaca yeedáca apóstolnái presoyéi ibàna iricuíse, natécáténá nía sacerdotenái yàatalépiná. ²²Uwináita quéwa nàanàaca presoyéi ibàna néré, yá canáca néeni níái apóstolca. Yá úwinái yèepùà icàlidaca náiwacanánái iríwani. ²³Uwinái íimaca nalí:

—Wàanàaca presoyéi ibàna ibàlìericawa cayába yái inùmaca. Níái úwi nacùaca cayábani, yái inùmaca. Quéwa, wàcùaca waicáwa presoyéi ibàna inùmaca, yá canáca iyéeri iricu —náimaca níái úwica.

²⁴Idécanáami néemiàcani, néese sacerdote íiwacaliná, úwi íiwacaliná nacái, níái úwi icuèyéica templo, nía nacái sacerdote íiwacanánáica, càmita náalimá náalíacawa ìwali càinàcaalí íimáaná, yá nasutáca néemiàwà níawáaca càinàcaalísica apóstolnái iyáaná. ²⁵Néese áiba asiali yàanàaca. Yá íimaca nalí:

—Niara asianáica pibàlìyèyícatécué presoyéi ibànalícu, nabàlùacawa áiba imàdàaná iricu, cháí templo irícufríca. Néewáidaca nàyaca wenàiwica templo iricu —íimaca.

²⁶Néese úwi íiwacaliná yàacawa úwinái yáapicha. Yá yeedáca níái apóstolca. Càmita quéwa inúadáida nía, cáalucáiná úwinái iicáca wenàiwica, ipíchaná wenàiwica nanúaca úwinái íba iyú. ²⁷Natéca apóstolnái Junta Suprema yàatalé. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca apóstolnái irí:

²⁸—Wadéca wachùuliacuéca pía machacànita cachàiníiri iyú càmíínápiná quirínama péewáidaca wenàiwicanái ìwali yáara asialimica Jesúsca. Quéwa pidécuéca péewáidaca Jerusalén iyacàlená mìnánái canánama. Piwàwacué nacái picháawàca waináwaná ìwali cabáyawanácasa wía ìwalíse yái yéetáanácawa, yáara asialimica —íimaca nalí. ²⁹Quéwa Pedro, apóstolnái yáapichéeyéi nacái náimaca sacerdotenái irí:

—Iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái, éwita wenàiwicanái ichùuliacáaníta càmíínápiná cài wamàni. ³⁰Wàawirináimi yàacaté Dios icàaluíná, yái Dios imichàidéericaté Jesús yéetácáisi fícha, yái Jesús pinuéricatécué cruz ìwali. ³¹Quéwa Dios idéca imàacaca Jesús wacuèrinápiná, yéewanápiná Jesús icùaca wenàiwicanái canánama. Dios imàacaca Jesús Wáiwacalipiná, wía Israel itaquénáinámica. Dios nacái imàacaca Jesús iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yéewanápiná wawènúadaca wáiwitáisewa wabáyawaná fíchawa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná fícha. ³²Wáalíacawa báisíricani yái tàacáisica, wacàlida nacái wenàiwicanái iríni, waicácáináni watuí iyúwa, yái Jesús, imichèericatéwa yéetácáisi fícha. Wacàlida ìwali yái waiquérica. Espíritu Santo nacái iicácaté macáita yái ichàbáanácatéwa, íná yéewa wacàlidacani Espíritu Santo inùmalícuíse, yái Espíritu Santoca Dios ibànuèrica walí canánama, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca nalí yái Pedroca.

³³Néese, idécanáami judío íiwacanánái néemiàcani, yái Pedro itàacáica, yá calúaca nía. Nawàwa nanúaca Pedronái. ³⁴Iyacaté quéwa judío íiwacanánái yèewi áiba asiali fariseonái yéená, íipidenéericaté Gamaliel. Yéewáidéeri wenàiwicanái Dios itàacái iyú, profeta Moisés itànèericaté. Cáimiétacanéri yái Gamalielca. Yá imichàa ibàlùacawa. Yá ichùulíaca úwinái namusúadaca náichawa níái apóstolca achúmáanata. Yá úwinái imusúadaca apóstolnái. ³⁵Néese, Gamaliel íimaca judío íiwacanánái irí:

—Píacué nuénánáica Israel itaquénáinámica. Péemiacué cayába. Cayábacué, píináidacuéwa cayába ìwali quéechacáwa, yái píináidéericuéca pimànínapíná nálí, níara asíanáica. ³⁶ Piwàwalicué yáara asialimica Teudas. Yàacatéwa icàlidaca ìwaliwa máinírísa cachàinicaní, íná áibanái asíanái cuatrocientos namanùbaca nèepunícawa yáapícha. Quéwa, áibanái nanúacani, yái Teudasmica, yá macáita yáapichéeyéimi naseríacawa. Yáté imáalàacawéi wawàsica. ³⁷ Néese àniwa, née-nialíté watànàacaalíté wáipidenáwa gobierno írí, naputàacaténá wía, iyacaté néeni Judasmi, Galilea yàasu cáli néeséeri. Abénaméeyéi nàacatéwa yáapícha. Néese áibanái inúacani. Yá macáita naseríacawa níái yáapichéeyéimica. ³⁸ Iná nùalàacuéca pía, pímaàcacué matuùbanáica níara asíanáica apóstolca. Picácué písiwica nálí wawàsi. Wenàiwica íiwitáise iyúcaalí meedáni, yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwicanái, yásínica imáalàacawa. ³⁹ Quéwa Dios íiwitáisecaalíni, yá càmítacué píalímá pímaalàidacani. Iná cayábacué nuénánái, ipíchanácué pimànica ùwicái Dios íipunita —fímaca nálí yái Gamalielca. Néese judío íiwacanánái neebáca iyúwa Gamaliel yàlàaná nía.

⁴⁰ Yá namáidaca apóstolnái nàatalépináwa àniwa. Yá needáca apóstolnái ibàle, nanúadáidaca nía àicu iyú, treinta y nueve yàawíríca nacapèedáidaca nía àicu iyú. Yá nachùulíaca apóstolnái càmíinápíná quirínama nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali. Néese namàacaca namusúacawa. ⁴¹ Níái apóstolca nèepùacawa judío íiwacanánái fícha. Casfímáica nawàwa, nàaca nacái Dios írí cayábéeri, Dios iicácáináté nía cáimiétaquéeri iyú, imàacáanápínáté nàuwichàacawa Jesús írípiná, neebáidacáiná itàacái. ⁴² Apóstolnái càmítaté nayamáida néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái Jesús iináwaná ìwali, yái Mesíasca Dios ibànuèricaté icuàcaténá israelitanái. Néewáidacaté wenàiwica èeri imanùbaca templo írìcu, wenàiwicanái icapèe írìcu nacái.

Se nombra a siete diáconos

6 Néenialíté manùbáwanái nàacawa mamáalàacata níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Madécaná judíonái itàanfiyéica griego itàacái iyú nàanàacaté áiba cáli néese naicácaténáté judíonái yàasu culto Jerusalén iyacàlená néré. Nadécanáami neebáidaca Jesús ìwali, yá nayamáacawa néré. Nàyaca nèewi abénaméeyéi inanái inírìmi yéetéeyéimicawa fícha, íná canáca nálí nayáapíná. Apóstolnái iwacàucaté nayáapíná èeri imanùbaca níái imáapuèyéica yàacàsi, quéwa nawàwacutácaté quiríta yàacàsi níái itàanfiyéica griego itàacái iyú. Iná níái itàanfiyéica griego itàacái iyú natàaníca áibanái judíonái ìwali báawéeri iyú, itàanfiyéica hebreo itàacái iyú. ² Néese níái doce namanùbaca apóstol nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá apóstolnái fímaca nálí:

—Càmíta cayába wayamáida wacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái írí wawacàucaténa yàacàsi catúulécaneeyéi írí. ³ Iná píacué wéenánáica, picutácué siete namanùbaca asíanái pèewiwa. Iwàwacutá cayába náiwitáise, càmíiyéi áibanái icháawàa ibáyawaná ìwali. Iwàwacutá nacái cáalíacáica nía, iwàwacutá nacái Espíritu Santo icùaca náiwitáise. Yásí wachùullia nawacúanápíná yàacàsi catúulécaneeyéi írí. ⁴ Néese wía apóstolca wasutápiná wíawawa Dios fícha mamáalàacata, wéewáidaca nacái wenàiwica Dios itàacái iyú, Jesús iináwaná ìwali —námica níái apóstolca.

⁵ Yá abédanamata náiwitáise canánama ìwali yái apóstolnái icàlidéerica nalí ìwali. Yá needáca Esteban, abéeri yeebáidéerica Jesús itàacái manuísíwata, Espíritu Santo icuèri nacái Esteban íiwitáise. Needáca nacái Felipe, Prócoro nacái, Nicanor nacái, Timón nacái, Parmenas nacái, Nicolás nacái, yái Antioquía ìyacàlená mìnalica, abéeri càmíiri israelita quéwa iwènúadéericaté íiwitáisewa Dios írípíná yeebáidacaténá càide iyúwa judfonái yeebáidáaná. ⁶ Néese natéca níai siete namanùbaca asíanái apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái isutáca nalí Dios, namàacaca nacáapiwa sietéeyéi ìwali náasáidacaténá macái wenàiwica írí náibaidáanápínaté Dios írí, níai sietéeyéica imanùbaca diáconoca.

⁷ Néeseté macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca Dios itàacái Jesús iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica írí cachàiniíwanái mamáalàacata. Yá máini manùbaca nía mamáalàacata Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Manùbéeyéi nacái sacerdotenái judfonái neebáidaca Jesús itàacái.

Arrestan a Esteban

⁸ Abéeri diácono, ípidenéericaté Esteban, itàaníiri cayába Dios íiwitáise iyú, ichùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàni nacái yái càmíirica wenàiwica idé imànica, Dios íiwitáise iyú. ⁹ Nàyacaté Jerusalén ìyacàlená írìcu abénaméeyéi Escavos Libertados nàasu yéewáidacàalu néená, Cirene yàasu cáli néeséeyéi, Alejandría ìyacàlená néeséeyéi nacái, Cilicia yàasu cáli néeséeyéi nacái, Asia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Macáita natàaníca Esteban yáapicha, chàinisíiri iyú wenàiwicanái yàacuésemi. Nasutáca néemiawa Esteban, náalimáidacaténá naicáwani, nawàwacáinaté náasáidaca càmítasa báisíiritáni, yái Esteban itàacáica. ¹⁰ Quéwa, canácata yéewaná namawèniadaca Esteban yàasu tàacáisi, itàanícáiná cáalíacáiri iyú, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹¹ Néeseté nàaca áibanái írí plata nacàlidáanápíná nachíwawa néemiacasa Esteban itàaníca báawéeri iyú profeta Moisés ìwali, Dios ìwali nacái. ¹² Càité báawaca namànica Jerusalén ìyacàlená mìnánái íiwitáise, nía nacái Jerusalén íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú. Yá napiacatéwa Esteban yàatalé, náibàacani, yá natécani nacháawàcaténá iináwaná ìwali, Junta Suprema yàacuésemi, níai judío íiwacanánái béeyéica. ¹³ Needáca áibanái àniwa natàanícaténá nachíwawa Esteban ìwali. Yá náimaca Esteban ìwali:

—Yái asìalica itàaníca mamáalàacata báawéeri iyú wàasu templo ìwali, yái wàasu templo mabáyawanéerica. Itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ¹⁴ Wadéca wéemiaca icàlidáaná Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerimi imáalàidapínása wàasu templo, iwènúadapínása nacái wáiwitáise profeta Moisés itàacái fícha —náimaca namànica nachíwawa.

¹⁵ Néese macáita náiwacanánáica, nía nacái yáawinéeyéicawa néré naicáidaca Esteban írí. Yá naicáca Esteban inàni icànaca càiride iyúwa ángel inàni icànáaná.

Defensa de Esteban

7 Néeseté, sacerdote íiwacalíná isutáca yéemiawa Esteban asáisí báisícaalíni, yái náimáanáca nacháawàanáca Esteban iináwaná ìwali. ² Néese Esteban íimaca nalí: “Píacué nuénánáica, wacuèrinánái béeyéi nacái, péemiacué nulí: Wacuèriná Dios icànéeri máini mèlumèluíri iyú, yácata imàaquéericaté yáawawa wàawirimi Abraham iicàcani Abraham ìyacaalíte Mesopotamia yàasu cáli finata, ipíchawáiseté

yàacawa ìyacaténá Harán ìyacàlená ìrìcu. ³Dios ìimacaté Abraham ìrì: ‘Pimàaca piasu cáliwa, péenánái nacáíwa. Piawa áiba cáliRé núsáidéeripiná pírí’, ìimacaté yái Diosca. ⁴Néese Abraham yàacatéwa Caldea yàasu cáli fícha, yàacawa ìyacaténá Harán ìyacàlená ìrìcu. Néese Abraham yáaniri yéetácadénáamiwa, yá Dios itéca Abraham finatalépiná yái cáliquéi càicuéca piyacuéca siúcade. ⁵Quéwa Dios càmítaté imàaca Abraham idèniaca yái cálica, ibatàa ibàlùacatáipináwa yàabàli iyúwa, càmítaté Dios yàaca cáli Abraham ìrì. Dios ìimacáita Abraham ìrì yàanápínaté ìríní, yéewanápiná Abraham itaquénáinámi idèniaca yái cálica, Abraham yéetácadénáamitéwa, éwítaté méenibecáanítàacáwa yái Abrahamca yáté èrimicaté. ⁶Dios icàlidacaté Abraham ìríní nacái itaquénáinámi nàyanápínaté iyúwa canéeyéi yàasu cáli áiba cáli finata. Dios ìimacaté nàyanápínaté néré càulenáwaca, áibanái yàasu wenàiwicapínaté nía, yá nacái yàara cáli néeseeyéica nàuwichàidáanápínaté Abraham itaquénáinámi cuatrocientos camuipínaté. ⁷Quéwa Dios ìimacaté Abraham ìrì: ‘Nùuwichàidapíná níara iyéeyéica áiba cáli finata imàniyéipínaca yàasu wenàiwicawa pitaquénáinámi. Yá pitaquénáinámi namusúapínáwa fícha yàara cálica, yásí nàapíná nucàaluíná chái Canaán yàasu cáli’, càité ìimaca yái Diosca. ⁸Dios imànicaalíté wawàsi Abraham yáapícha, yáté ichùuliaca Abraham imàniínápiná circuncisión yéenibe asíanái ìrìwa nawàwalicaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía, yéeyéica icàaluíná. Iná idécanáamité Abraham ìiri Isaac imusúaca iicá èeri, yáté Abraham imànica circuncisión Isaac ìrì Isaac idèniacaalíté ocho èeri. Càita nacái Isaac imànicaté circuncisión ìiri ìrìwa ìipidenéericaté Jacob. Jacob imànicaté nacái circuncisión yéenibe asíanái ìrìwa doce namanùbaca. Néese Jacob yéenibe docéeyéica imanùbaca, níacata wàawirináimica, wía doce wamanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiríaca.

⁹“Wàawirináimica níái Jacob yéenibecaté. Néeseté báawaca naicáca naméeréeriwa José, cayábacáiná náichani. Yáté nawéndaca José áibanái ìrì natécaténáni Egipto yàasu cáli néré. Quéwa Dios yàacawéeridacaté José Egipto yàasu cáli néeni. ¹⁰Yáté Dios iwasaaca José yùuwichàacáisi fícha. Dios imàacaca cáalfacáicani, yái Joséca, íná faraón, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli, cayábacaté iicáca José. Yáté faraón imàacaca José icùaca yáapícha Egipto yàasu cáli. Imàaca nacái José icùaca faraón icapèe manuírì.

¹¹“Néeseté máapicái ìyacaté Egipto yàasu cáli imanúica, chái wàasu cáli finata nacái, ìipidenácatalécaté Canaán. Yá macái wenàiwicanái yùuwichàacatéwa báawanama máapicái iyú. Wàawirináimi nacái càmítaté nàanàa nayáapínáwa chái nàasu cáli finatawa. ¹²Quéwa Jacob yéemìacaté Egipto yàasu cáli iináwaná nàwacáidacaté trigo ituíná Egipto yàasu cáli néeni. Iná Jacob ibànùacaté néré yéenibewa, níái wàawirináimica. Néeseté nàacawa Egipto néré idàbáanaté nàacawa. ¹³Néeseté nàacawa néré pucháibáanaté yàawiríapíná, yáté José icàlidaca iináwanáwa yéenanái ìrìwa néenásàiricani. Iná yéewa, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli, yáalfacawa nacái José ìwali, càinácaalí fiwitáaná wenàiwicacani. ¹⁴Néeseté José ibànùacaté tàacáisi yáaniri Jacob ìrìwa itéenápínaté yáapichawa yéenanáíwa macáita Egipto yàasu cáli nérépinaté. Nàyacaté setenta y cinco namanùbaca asíanái Jacob yéenibeca, itaquénái nacái, manùbéeyéi inanái nacái. ¹⁵Càité Jacob yàacawa ìyacaténá Egipto yàasu cáli finata. Jacob yéetácawa néré máinícaalíté béericani. Wàawirináimi nacái béeyéicaalíté nía, yá néetaté nacáíwa Egipto yàasu cáli finata. ¹⁶Néeseté Jacob yáapimi natécawa Siquem néréni nabàlia-

caténáni càliculli irìcu, yái càliculli Abraham iwènièricaté Hamor yéenibe fìcha níái Siquem mìnáníca.

¹⁷“Mawiénícaalíté néenáiwaná Dios imànicatáipináté càide iyúwaté ímáaná Abraham írí, yáté madécanáca nía, níái Israel itaquénáinámica Egipto yàasu cáli néré. ¹⁸Néeseté madécaná camuí idécanáamité José yéetácawa, yá áiba nacueríná Egipto mìnali idábaca icùaca Egipto yàasu cáli càmfíricaté yáalíawa José iináwanámi ìwali. ¹⁹Néese nacueríná ichìwáidacaté wàawirináimi. Yáté imànica nalí báawéeri. Ichùuliaca náuca néenibewa quírasíinái néetácáténátéwa. ²⁰Yáté èrica Moisés imusúaca iicá èeri. Yá cayábéeri Dios iicáca yái quírasíica. Moisés isèenái icùacani máisiba quéeri nacapèe irìcuwa. ²¹Néese iwàwacutá namàacaca méetàuculétani. Quéwa faraón fidu yàanàaca yái sùmàica, yá uedàcani uiripínáwa, yá udàwinàacani càide iyúwa uirisíwa. ²²Càité Moisés yéewáidacawa macái wawàsi ìwali Egipto yàasu cáli néeséeyéi yáalíánacawa. Yá Moisés itàaníca cáaliacáiri iyú, cachàiníri nacái fiwítáise.

²³“Néese idécanáamité idèniaca cuarenta camuí, yá Moisés iwàwacaté ipáchiaca yéénánái yàataléwa, níái israelitaca. ²⁴Néré iicáca Egipto yàasu cáli néeséeri icapèedáidéeri israelitasàiri. Yá Moisés yàacawa iyúudàacaténá catúulécaneeri israelita. Moisés inúaca Egipto yàasu cáli néeséerica. ²⁵Moisés iyúunáidacáiná yéénánái yáalíacawa Dios imàacáanápínaté Moisés iwasàaca nía nàuwidenái fìchawa, níái Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Càmitaté quéwa càì nàináidacawa, níái israelitaca. ²⁶Néese mapisáináami àniwa Moisés yàanàaca pucháiba israelitanái ipéliyaquéeyéiwa. Yá Moisés iwàwa namàacáyacacawa. Iná íimaca nalí: ‘Abémisanacuéca pía, ¿cánacué pimàni báawéeri piríwáaca?’ íimaca yái Moisésca. ²⁷Néese yái asiali imàníiricaté báawéeri yéénásàiri iríwa iwesíaca fìchawa Moisés. Yá íimaca Moisés irí: ‘¡Pía càmfírìta icùa wía! ¿Cáná yéewaná pialàa wáichawáaca wía? ²⁸¡Càmìta pialímá pinúaca núa càide iyúwa pinúaná Egipto mìnali táquicha!’ íimaca. ²⁹Néese Moisés yéemiacaalíni, yá iplacawa Egipto yàasu cáli fìcha. Yá yàacawa Madián yàasu cáli néré. Moisés iyacaté néré càide iyúwa canéeri yàasu cáli. Néeseté yeedáca yàacawéetúapínáwa. Yá idèniaca yéenibewa pucháiba aslanái.

³⁰“Néese áiba cuarenta camuí idénáami, yáté Moisés iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri mawiénita manufrí dúli irí fipidenéeri Sinaí. Yá Moisés iicáca Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani quichái yéewfíse, maléenéeri àicu yéewfíse, yeeméeriwa quichái iyú. ³¹Yá Moisés icaluàdacawa iicáca yái yéénaiwanási nacáirica. Néese yàacawa mawiénita iicátaténá cayábani, yá yéemiaca Wacuèriná Dios itàacái. Dios íimacaté Moisés irí: ³²‘Núacata yái Dios pìawirinái yèerica icàaluíniná. Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, íimacaté yái Diosca. Yá Moisés itatácawa icalùniwa. Yá cáaluca iicáidaca néré. ³³Néese Wacuèriná Dios íimaca irí: ‘Pìwatàa pìichawa pìzapatoníwa pìacaténá nucàaluíniná, pibàlùacáináwa nuípunita, núa mabáyawanéerica. ³⁴Báísita nudéca nuicáca nàuwichàanáwa, níái wenàiwica cáininéeyéica nuicáca iyéeyéica Egipto yàasu cáli néré. Nudéca nuèmiaca nasàna náicháaníca manuísíwata. Iná nudéca nulicùacawa nuwasàacaténá nía nàuwidenái fìchawa. Iná aquialé, nubànùapíná pía Egipto yàasu cáli néré’, íimaca yái Diosca.

³⁵“Ewitaté canácaníta iwèni naicáca Moisés náimacaalíté irí: ‘¡Pía càmfírìta icùa wía, canáca yéewaná pialàa wáichawáaca wía!’ càì náimacaté, càicáaníta Dios ibànùacaté nalí Moisés nacuerínápínáca iwasèeripínacaté nía nàuwidenái

fichawa. Yái Dios càiri iicacánawade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani maléenéeri àicu yèewíise yeeméericawa quichái iyú, yácata yái Diosca yàacawéeridéericaté Moisés iwasàacaténáté, icùaca nacái níái israelitaca. ³⁶ Yáté Moisés yàacawa Egipto yàasu cáli néré. Néese Moisés iwasàacaté wàawirináimi Egipto yàasu cáli ficha. Moisés imànicaté madécaná Dios ichàini iyú càmfíri idé áiba wenàiwica imànica, iwasàacaténáté israelitanái. Càité Moisés imànicani Egipto yàasu cáli néeni, Mar Rojo yàasu manuírí úni néré nacái, manacúali yùucubàa càinàwàiri nacái idècunitàacá nèepunícawa chuiri cáli finatabàa cuarenta camuí. ³⁷ Yácata Moisés icàlidéericaté wàawirináimi irí nacái: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànàpinácué píríwa profeta péenátacuéwa, nuíwítáise nacáirica’, fimacaté yái Moisésca. ³⁸ Yácata Moisés nacái iyéericaté Israel itaquénáinami yáapicha iwacáidáyaquéeyéicawa chuiri cáli néré néemiàcaténá Dios itàaníca nali. Moisés itàanícaté Dios yáapicha càiri iicacánawade iyúwa ángel Sinaí yàasu manuírí dúli ipùataliculé, yá Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse wàawirináimi irí. Yácata Moisés nacái yéemièricaté Dios itàacái icàlidéerica càinàcaali iyú Dios yàaca wenàiwica nacáuca càmfíri imáalàawa, yéewacaténá Moisés icàlidaca walíni yái tàacáisica.

³⁹ “Wàawirináimi quéwa càmitaté nawàwa neebáidaca Moisés itàacái. Nawàwacaté náucaca náichawa meedáni, nawàwaté nacái nèepùacawa Egipto yàasu cáli néré. ⁴⁰ Ináté idècunitàacá Moisés iyaca Dios yáapicha Sinaí yàasu manuírí dúli ipùataliculé, yá wàawirináimi náimacaté Aarón irí, yái Moisés ibèerica: ‘Pimàni walí wàasu cuwáináipiná icuèyéipiná wía, càmicáiná wáaliíawa càinàcaali iyáaná yàara Moisésca yeedéerimicaté wía Egipto yàasu cáli ficha’, náimaca. ⁴¹ Néeseté namànica ídolo, pacá yéenibe yéenáiwana, nàasu cuwáisàiripináwa. Yá nanúaca napírawa iyúwa sacrificio ídolo irí, nàacaténá cuwáisàiri icàaluíniná. Yá casíimáiri iyú namànicaté manuírí fiesta ídolo irípiná, nàacaténá cayábéeri nàasu cuwáisàiri iríwa, yái ídolo namàníiricaté nacáapi iyúwa. ⁴² Ináté Dios iwènúadaca íwiwítáisewa náicha, yá imàacaca nàaca dùlupùta icàaluíniná yéewacaténá nàuwichàacawa nabáyawaná iwalfisewa. Càité Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios fimacaté:

‘Píacué israelitaca, bàaluité càmitacué pía cayába nucàaluíniná sacrificio iyú, ofrenda iyú nacái, idècunitàacá pèepunícawa cuarenta camuí manacúali yùucubàa càinàwàiri:

⁴³ ¡Càmíirita! Núalíacatéwa píacuéca mamáalàacata cuwáisàiri Moloc icàaluíniná, yá nacái cuwáisàiri Refán yàasu dùlupùta nacái, níara cuwáiná yéenáiwana pimàníyéicatécué picáapi iyúwa, pimànicaténácué nuícha culto nalípiná. Iná núucapínácué píawa píasu cáli fichawa, máini déeculé Babilonia iyacàlená ficha’,

fimacaté yái Diosca.

⁴⁴ “Manacúali yùucubàa càinàwàiri, wàawirináimi nadèniacaté Dios yàasu manuírí capíima mabáyawanéeri fimamísíri, yái nasutácatáipináca Dios ficha. Nacùacaté pucháiba fba sàabadéeyéi capíima írìcu, níái fbaca Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáíwa. Namànicaté Dios yàasu manuírí capíima íimamísíiri càide iyúwa Dios ichùullianáté Moisés. Yáté Moisés ichùullíaca namànicani càide iyúwa iicáanáté yéenáiwanaí nacáiri írìcuíse Dios imàaquéericaté Moisés iicáca Sinaí yàasu manuírí dúli ipùataliculé. ⁴⁵ Néeseté wàawirináimi yeedáca Dios yàasu capíima nasèenáimi fichawa. Néese wàawirináimi yàanèeyéicaté Josué yáapicha, natéca Dios yàasu

capliima aléi wàasu cáli finatalé idécanáamité namawèniadaca áibanái wenàiwica wàasu cáli fícha. Níara áibanái wenàiwicanái fiwítáanáca, Dios yúucacaté nía wàasu cáli fícha yàacaténaté nàasu cáli wàawirináimi írí. Wàawirináimi nadèniacaté yái manuñri capliima fimamisiñri àta rey David yàasu èeripináté. ⁴⁶ Néseté Dios imànica cayábéeri rey David írí, cayábacáiná iicáca David fiwítáise, íná David iwàwacaté imànica wàlisà capliisíwa Dios iyacatáipiná, yái Dios Jacob itaquénáinámi nèericate ícàaluíniná, níai wàawirináimica. ⁴⁷ Quéwa Dios imàacacaté rey David ìiri Salomón imànica Dios yàasu templo. ⁴⁸ Quéwa Dios chènuníiséeri càmita iya templo iricu wenàiwicanái imànírica icáapi iyúwa. Càité Dios yàasu profeta Isaías fimacaté Dios inùmaliçuise. Dios fimacaté:

⁴⁹ ‘Núacata yái Dios iyéerica chènuniré, máini nacái achúméeri nuícha èeriquéi.

Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica nupàe, nuyamáacatáipináwa,

⁵⁰ núacáiná máini manuñri náicha macáita yái wawàsi nudàbéericaté’,

fimacaté yái Diosca”, fimaca nalí yái Estebanca.

⁵¹ Yá Esteban icàlidaca nalíni àniwa níai judío fiwacanánáica: “Píacué quéwa, mamáalàacatacué càmita piwàwa peebáidaca Dios itàacái. Càmitacué piwàwa pèemiaca Dios itàacái. Píináidacuécawa piwàwalíçuisewa càide iyúwa wenàiwica càmfíyèi yáaliawa Dios ìwali. Piùwidecuéca pimànica Espíritu Santo càiripináta. Píináidacuécawa càide iyúwa piawirináimi náináidáanáwa bàaluité. ⁵² Piawirináimicué namànicaté báawéeri macáita Dios yàasu profetanái írí, níai icàlidéeyéicate tàacáisi Dios inùmaliçuise. Piawirináimicué nanúacaté wenàiwica icàlidéeyéicate tàacáisi íiméericaté Jesús yàanàanápínaté yái mabáyawanéerica. Néese siùcade idéca yàanàaca yái mabáyawanéerica Jesucristo, quéwa picháawàacatécué Jesucristo, yáté pinúacuécani. ⁵³ Péemiàcatécué Dios itàacái àngelnái icàlidéerica wàawirináimi írí, quéwa càmitacué peebáida yái tàacáisica”, fimaca yái Estebanca.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Néseté idécanáami judío fiwacanánái yéemiaca Esteban icàlidáaná nalíni, yá máini calúaca nía. Yá naamíaca nayéiwa nalúa iyúwa. ⁵⁵ Quéwa Espíritu Santo icùaca Esteban fiwítáise, yá Esteban iicáidaca chènuniré, yá iicáca Dios iyacàle iriculé icànéerica Dios icamalá iyú. Esteban iicáca nacái Jesús ibàluèricawa Dios yéewápuwáise. ⁵⁶ Yá Esteban fimaca:

—Piicácué nacái núapichani. Nuicá capíraléeri cáli yàacuèricawa. Nuicá nacái yái asíali Dios néeséerica ibàluèricawa Dios yéewápuwáise —fimaca yái Estebanca.

⁵⁷ Quéwa judío fiwacanánái nabàliacáita meedá nàuwíwa nacáapi iyúwa Esteban itàacái fícha. Néemíanicawa quéwanáta cachàiníri iyú. Yá napiaca náibàaca Esteban. ⁵⁸ Yá namusúadacani yàcalé fícha. Néese níai icháawèyèica Esteban iináwaná ìwali náucaca náichawa nàasu ruana nacáiriwa. Abéeri asíali íipidenéeri Saulo icùaca nalípiná nàasu ruana nacáiri. Yá nadàbaca nanúaca Esteban íba iyú.

⁵⁹ Idècunitàacá nanúaca Esteban íba iyú, Esteban isutáca yáawawa Jesús fícha mamáalàacata, fimaca Jesús írí: “Nuíwacali Jesús, peedácatété núcáuca”, fimaca yái Estebanca. ⁶⁰ Néese Esteban yúuwàa ibàlùacawa yùlulúi ipùata iyúwa, yá fimaca cachàiníri iyú: “¡Nuíwacali, pimàaca piwàwawa nabáyawaná fícha yái nanúanáca núa!” fimaca yái Estebanca. Idécanáamité càì fimaca, yá yéetácawa Estebanca.

Saulo persigue a la iglesia

8 Yái Saulo abédanamata fiwitaíse náapicha, níái inuéyéicaté Esteban. Yáté èerica manùbéeyéi nàuwideca namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená irìcu. Nadàbaca namànica ùwicái cachàiníri iyú yeebáidéeyéi fipunita. Iná macáita yeebáidéeyéica Jesús nèepùacawa Jerusalén iyacàlená fícha Judea yàasu cáli nérépiná, Samaria yàasu cáli nérépiná nacái. Níawamita apóstolnái càmíyéi yèepùawa Jerusalén fícha. ² Abénaméeyéi asíanái yeebáidéeyéi Dios itàacái cáalfacáiri iyú natéca nabàliawa Estebanmi. Yá náicháanica fiwitaíse cachàiníri iyú. ³ Quéwa Saulo iwàwacaté imáalàidaca macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá itéca úwinái, iwàlùacawa nacapèe irìculé macáita fìbbàcaténá asíanái, inanái nacái, yá úwinái iwatàidaca nía nacapèe irìcuísewa, yá Saulo ibànùaca nía presoíyéi ibànaliculépíná.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Quéwa áibanái iwàwacutéeyéicaté ipìacawa Jerusalén iyacàlená fícha, nàacatéwa nacàlìliacawa madécaná yàcalé néré, yá àta alénacaalíté nàacawa nacàlidaca yái tàacáisi fíméerica Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ⁵ Aiba Felipe, abéeri néená níái imusuéyéicatéwa Jerusalén iyacàlená fícha, yàacawa manuúri Samaria iyacàlená néré. Yá idàbaca icàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali. ⁶ Madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá néemiaca cayábéeri iyú yái tàacáisi Felipe icàlidéerica, naicacáiná Felipe imànica madécaná Dios ichàini iyú yái càmíirica wenàiwica idé imànica. ⁷ Felipe yúucacaté demonio madécaná wenàiwica fícha. Yá demonionái yàacawa yéemíaníyéiwa wenàiwicanái fícha. Felipe ichùnìaca nacái madécaná máapinéeyéi iiná, áibanái nacái éeruíyéi yàabàli. ⁸ Iná yéewa casímaíca nawàwa manuúsiwata níái Samaria iyacàlená mìnanaíca.

⁹ Quéwa iyacaté néeni abéeri asíali fipidenéerica Simón. Quéechatécáwa imànicaté imàliyéidewa yàcalé irìcu, yácáiná camàliqueéricani, yái Simónca. Ichìwáidacaté Samaria iyacàlená mìnanaí, fímacáináté ìwaliwa máinírìsa cachàinica fiwitaíse. ¹⁰ Quéechatécáwa macáita Samaria iyacàlená mìnanaí, sùmanái, béeyéi nacái macáita neebáidacaté Simón itàacái. Yá náimacaté nalíwàaca: “Yácata náiméerica ìwali idènièricasa Dios fiwitaíse manuúri”, náimacaté Simón ìwali.

¹¹ Quéechatécáwa néemiaca irí cayábéeri iyú yái Simónca, ichìwáidacáináté wenàiwica imàlica iyúwa madécaná camuí. ¹² Quéwa neebáidacaté yái cayábéeri tàacáisi Felipe icàlidéerica nalí, fíméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, yái tàacáisi Jesucristo ìwali nacái, ínáté nabautizácawa, níái asíanáica, inanái nacái, yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. ¹³ Yái Simónca nacái yeebáidacaté Jesús iináwaná ìwali, yá ibautizácawa. Néese Simón yàacawa Felipe yáapicha, Simón fínáidacáináwa manuúsiwata iicáidaca Felipe irí Felipe imànicáiná manuúsiwata madécaná wawàsi càmíiri wenàiwica idé imànica.

¹⁴ Néeseté apóstolnái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu, néemiaca naináwaná Samaria iyacàlená mìnanaíca neebáidacaté Dios itàacái Jesús ìwali, íná apóstolnái nabànùaca Pedro, Juan nacái nàacaténáwa Samaria iyacàlená néré. ¹⁵ Idécanáami nàanàaca Samaria iyacàlená néré, yá Pedronái nasutáca nalí Dios ibànùanápíná Espíritu Santo nawàwaliculé. ¹⁶ Càité apóstolnái isutáca Dios fícha càmíicáinácawa Espíritu Santo yàanàa Samaria iyacàlená mìnanaí ìwali, ibatàa abéeri ìwalip-

iná, càmitàacáwa yàanàa nàwali. Nabautizácáitawa Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, náasáidacaténá neebáidaca itàacái. ¹⁷ Néese Pedro, Juan nacái namàacaca nacáapiwa nàwali níai Samaria ìyacàlená mìnanaíca. Càité Espíritu Santo yàanàaca nàwali yàacawéeridacaténá nía.

¹⁸ Simón iicáca cànácaalí iyú Espíritu Santo yàanàaca nàwali apóstolnái namàacacaaalíte nacáapiwa nàwali, yá Simón iwàwacaté yàaca plata apóstolnái irí nawéndacaténá irí yái Espíritu Santo ichàinica. ¹⁹ Simón íimaca nalí:

—Piacué nacái nulí yái pichàinica yéewanápiná nacái numàacacaaalí núcáapiwa cawínácaalí ìwali, yási yàanàaca nàwali yái Espíritu Santoca —íimaca yái Simónca. ²⁰ Yá Pedro íimaca irí:

—¡Pía imáalèeripinácawa yàasu plata yáapichawa!, càmicaalí piwènúada píwítáisewa báawéeri fícha, piyúunáidacáiná píalimápiná piwèniaca Espíritu Santo ichàini píasu plata iyúwa, yái Espíritu Santo Dios yèerica wenàiwicanái irí mawènfiri iyú. ²¹ Canáca yéewaná peedápiná piríwani, càmicáiná cayába píwítáise Dios iicápiná. ²² Piúca píchawa yái píwítáiseacawa báawéerica. Pisutá píawawa Dios fícha manuísíwata. Cawàwanáta imàaca iwàwawa píbáyawaná fícha, yái píináidáanácawa báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali. ²³ Núalíacáináwa ipisífrica piwàwa lúasi iyú càide iyúwa ipisífri culáli, yá nacái píwítáise báawéeri idacùaca pía —íimaca yái Pedroca. ²⁴ Yá Simón íimaca nalí:

—Pisutácué Dios fícha nulípiná ipíchaná imàacaca yàanàaca nùwali yái píiméerica nulí ìwali —íimaca.

²⁵ Néese níai apóstolca, nadécanáamité nacàlidaca naináwanáwa neebáidaca Jesús itàacái, nadécanáami nacái néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yá nàacawa náicha. Nacàlidaca nacái yái cayábéeri tàacáisica Jesús ìwali áiba yàcalé iricubàa Samaria yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. Càité nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Néeseté àniwa Wáiwacali yàasu ángel íimaca Felipe irí: “Píawa sur iwéré àyapu iricubàa yèericawa Jerusalén ìyacàlená fícha Gaza ìyacàlenámi nérépiná”, íimaca yái ángelca. Yáara àyapu yèericawa manacúali yùuculé cànáwàiri, canácatalé wenàiwica. ²⁷ Yá Felipe yàacawa. Néese Felipe yàanàaca asiali àyapulicubàa, Etiopía yàasu cáli néeséeri. Yácata nàasu wenàiwica cachàinfiri, gobiernosàiri, íibaidéerica Etiopía yàasu cáli icuèrinásàatúa irí, icùaca ùasu cawènfiri. Quéechatécáwa yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré yàacaténá Dios icàaluíná. ²⁸ Néeseté yái asiali yèepùacawa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa. Yàacawa yàasu carro iricuwa, caballonái iwataidéerica yèepunicawa yáamiwáisewa. Yáawinéericawa iyaca yàasu carro iricuwa iléeri néeni Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irícu.

²⁹ Yá Espíritu Santo íimaca Felipe irí àniwa: “Píawa yàatalé yái carroca”, íimaca yái Espíritu Santoca. ³⁰ Iná Felipe ipiàcawa néré, yàanàaca carro yàatalé, yá Felipe yéemiaca etiopesàiri itàacái iléeca Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irícu. Yá Felipe isutáca yéemiawani:

—¿Péemiasica cànácaalí íimáaná yái píléerica? —íimaca yái Felipeca. ³¹ Yá etiopesàiri íimaca irí:

—Càmita yéewa nuémìaca cànínacaalí ímáaná canácáiná yéewáidéeri núa — ímaca. Yá isutáca Felipe ícha wawàsi iwàlùanápíná yáawinacawa yáapicha carro iriculé Felipe yéewáidacaténáni. ³² Yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté ímaca:

“Natéca nanúawani càide iyúwa nanúacaalí napìrawa ovejawa iyúwa sacrificio, càide iyúwa cordero ibàlùacaalfwa nàacuéssemi níái idaluéyéica ichùna. Quéwa càmita itàaní nálí báawéeri iyú, níái imàniyéica irí báawéeri, càmita nacái icuísu íchawa nía.

³³ Yá nawàwaca nabáiniadacani, naicáaníca iquíniná. Ewita càmícaanítaté imàni ibáyawanáwa, càicáaníta nàuwichàidacani. Canácata itaquénáinápiná nanúacáináni”,

càité itànàca yái profeta Isaíasca. ³⁴ Néese yái gobierno icuèriná etiopesàiri ímaca Felipe irí:

—Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni cawínacaalí wenàiwica ìwali profeta icàlìdaca yái tàacáisica. ¿Icàlìdasica ìwaliwata, áiba ìwalitasica nacái? —ímaca.

³⁵ Néese Felipe icàlìdaca irí yái cayábéeri tàacáisi Jesús ìwali. Quéechatécáwa Felipe icàlìdaca iríni cànínacaalí ímáaná yái tàacáisi profeta Isaías itànèericaté. Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuése íméerica Jesús yàanàanápínaté yùuwichàacaténátéwa, yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté. ³⁶ Néese nachàbaca nàacawa úni néenibàa, yá gobierno icuèriná ímaca Felipe irí:

—Piicá úni; ¿cayábasica pibautizáca núa? —ímaca. ³⁷ Néese Felipe ímaca irí:

—Uwé, peebáidacaalí Jesús itàacái macái piwàwalicuésewa —ímaca yái Felipeca. Néese asiali ímaca:

—Nuebáidaca Dios Iiricani yái Jesucristoca —ímaca.

³⁸ Néese etiopesàiri ichùulìaca nayamáidaca carro, yá nalicùacawa úni yáaculé, yá Felipe ibautizácani. ³⁹ Namichàacatéwa úni yáacuése, yáta Espíritu Santo Wáiwacali ibànuèrica, itéca Felipe. Gobierno icuèriná càmita quirínama íicáca Felipe. Néese etiopesàiri yèepua yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa casímáica iwàwa manuísíwata. ⁴⁰ Yáta Felipe yàanàca Azoto iyacàlená néré, yá icàlìdaca nalíni yái tàacáisi cayábéerica Jesús iináwaná ìwali. Néese Felipe ipáchiaca yèepunícawa macái yàcalé iricubàa iyéyéica àyapu ìwalibàa, yá icàlìdaca macái yàcalé iricuni àta yàanàacatalétaté Cesarea iyacàlená néré.

Conversión de Saulo

9 Quéwa Saulo icutácaté mamáalàacata inúanápiná wenàiwicanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná Saulo yàacawa sacerdote íiwacalíná yàatalé. ² Saulo isutáca ícha ibànùanápíná tàacáisi Damasco iyacàlená néré, judíonái yéewáidacàlu imanùbaca íiwacanánái irí, namàacacaténá Saulo íibàaca yeebáidéeyéi, asianái, inanái nacái, iyéyéica Damasco iricu, itecaténá nía presoíri iyú Jerusalén iyacàlená néré. ³ Idécanaámíté Saulo yeedáca iríwa cuyàluta namanùbaca, yá yàacawa Damasco iyacàlená nérépiná. Iyacaalíté mawiénita Damasco irí àyapulicubàa, yáta camalási chènunfiséeri icànacaté Saulo itéese máini mèlumèlufri iyú. ⁴ Yá Saulo yúuwàa iriacawa cáli íinatalé, yéemìaca tàacáisi. Yái tàacáisi ímaca Saulo irí: “Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?” ímaca yái tàacáisica.

⁵ Saulo isutáca yéemìawani: “¿Cawiná pía, Nuíwacali?” ímaca yái Sauloca. Yái tàacáisi ímaca Saulo irí: “Núacata yái Jesús. Núacata yái piùwidéerica pimànica. Catúulécánaca pimànica píawawa báawanama, pipélicáiná nuípunita, càide iyúwa

pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalìcu”, ímaca yái Wáiwacalica. ⁶ Yá Saulo itatácawa icalùniwa. Néese ímaca: “Nuíwacali, ¿càinásica piwàwa numànica?” ímaca yái Sauloca. Néese Wáiwacali ímaca irí: “Pimichàawa pìanáwa yàcalé iriculé. Nérénica nacàlidaca piríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, ímaca yái Wáiwacalica.

⁷ Aibanái Saulo yáapichéeyéica asianáica cáaluca nía báawanama néemiácáiná sà-nasi quéwa canéeyéita iiquéeri wenàiwicaca. ⁸ Néese Saulo imichàacawa cáli íicha. Yá yàacùaca ituíwa, quéwa càmita yéewa iicáidaca. Iná náibàacáita natéwa Saulo icáapi ìwali Damasco ìyacàlená iriculépiná. ⁹ Saulo ìyaca Damasco ìyacàlená irìcu máisiba èeri, càmita idé iicáidaca. Càmfírìta iyáa iyáacaléwa, ibatàa únipiná ìira.

¹⁰ Iyaca néré Damasco ìyacàlená minali ípidenéerica Ananías. Néese, Wáiwacali imàacaca yáawawa Ananías iicàcani yéenáíwanási nacáiri irìcuíse. Yá ímaca Ananías irí: “¡Ananías!” ímaca yái Jesúsca. Néese Ananías ímaca: “¿Càiná, Nuíwacali?” ímaca yái Ananíasca.

¹¹ Yá Wáiwacali ímaca Ananías irí: “Pìawa irìcubàa yái àyapuca ípidenéerica Derecha. Piwàlùawa Judas icapèericulé. Pisutá íichani, pitàanínápiná áiba asìali yáapicha, Tarso ìyacàlená néeséeri, ípidenéeri Saulo. Siùca isutáca ìyaca yáawawa Dios íicha. ¹² Idéca iicáca áiba asìali yéenáíwanási nacáiri irìcuíse ípidenéeri Ananías, iwàluèricawa imàacaca icáapiwa ìwali yéewanápiná idé iicáidaca àniwa”, ímaca yái Jesúsca.

¹³ Quéwa Ananías, idécanáami yéemìacani, yá ímaca: “Nuíwacali, madécaná nacàlidaca nulíni iináwaná ìwali, yáara asialica. Nadéca nacàlidaca nulíni ìwali imànica báawéeri nalí níara yeebáidéeyéica pitàacái Jerusalén ìyacàlená néeni.

¹⁴ Sacerdote íiwacanánái nadéca nachùulìaca yàanàanápiná aléi itecaténá macáita wía presoíri iyú, wía isutéeyéica yáawawa píicha”, ímaca yái Ananíasca.

¹⁵ Quéwa Wáiwacali ímaca Ananías irí: “Pìawa matuíbanáiri iyú; nudéca nuedáca yái asialica icàlidacaténá nuináwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, nalí nacái áiba cáli néeséeyéica, nacuèrinánái irí nacái, israelitanái irí nacái. ¹⁶ Núasáidapiná iríwa nuíwítáisewa càinácaalí iyú iwàwacutápiná yùuwichàacawa nulípiná, yeebáidacáiná nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Ananías yàacawa capíi néré, Saulo ìyacatalé ìyaca. Yá iwàlùacawa néré imàacaca icáapiwa Saulo ìwali. Yá Ananías ímaca Saulo irí:

—Nuénàsàiri Saulo, Wáiwacali Jesús imàaquéericaté yáawawa piicàcani àyapulicubàa, yáquéi ibànùaca núa pìatalé yéewanápiná pidé piicáidaca àniwa, yéewanápiná nacái Espíritu Santo icùaca píiwítáise —ímaca yái Ananíasca.

¹⁸ Yáta cubái ímami nacáiri ituíricuíse, yá idé iicáidaca àniwa. Yá imichàacawa ibautizácawa. ¹⁹ Néese Saulo iyáaca iyáacaléwa, cachàinica àniwani. Iyamàacawa néeni máisibáwanáita èeri náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iyéeyéica Damasco ìyacàlená irìcu.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Néeseté Saulo idàbaca yèepunícawa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irìcu. Icàlidaca nalíni Dios Iiriquéi Jesúsca. ²¹ Macáita yéemièyéica Saulo icàlidáaná, náináidacawa manuísíwata néemìaca yàasu tàacáisi. Néese náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewa imàni càì? Yái asialica yùuwidecaté imànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesúsmi iináwaná ìwali Jerusalén ìyacàlená néeni. Yácata yái yàanèr-

icaté aléi nacái itécáténá nía presoíri iyú, yéewanápiná sacerdote fiwacanánái yúuwichàidaca nía. ¿Cánásica iwàwa icàlidaca Jesúsmi iináwaná ìwali? —náimaca nalíwáaca.

²² Quéwa Saulo icàlidaca yàacawa cachàiníwanái. Yéewáidaca wenàiwica náalíacáténáwa Mesíasca yái Jesús, israelita icuèrinápináca Dios ibànuèripinácáté nalí. Itàaníca cáalíacáiri iyú yái Sauloca, íná judíonái Damasco iyacàlená mìnánái càmíataté yéewa namawèniadaca Saulo yàasu tàacáisi. Yá càmíiyéi yáalíawa náiméeripinái írí. Íná masànacáicata nía ícha meedá.

Saulo escapa de los judíos

²³ Néesetécáwa madécaná èeri idénáami, yá judío fiwacanánái natàaníca náapichawáaca ibàacanéri iyúta quéwa, abédanamacáténá náiwitáise nanúanápínaté Saulo. ²⁴ Quéwa Saulo yáalíacátéwa nawàwaca nanúacani. Nachùuliaca nàasu wenàiwicawa nacùanápíná yàcalé inuma imanùbaca, èeríapinama, táiyápinama nacái nanúacáténá Saulo. ²⁵ Íná níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàlùadaca Saulo manuíchúa mapíiri irìculé. Yá táiyápi nalicuadaca Saulo mapíiri irìcu yéénúlusi ìwali chènuníisèeri ventana irìcubàa yàcalé iwáiná finatáise, yàanàacáténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé ícha. Càita idéca imusúacawa náicha yái Sauloca.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Néeseté Saulo, idécanáamité yàanàaca Jerusalén iyacàlená néré, yá iwàwacáté iwacáidáyacacawa náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Quéwa macáita cáaluca naicàcani, càmíicáiná neebáida iwènúadacaté íiwitáisewa báisíiri iyú yeebáidáanaca Jesús itàacái. ²⁷ Quéwa Bernabé itéca Saulo yáasáidacáténáni apóstolnái írí. Bernabé icàlidaca nalíni Saulo iicácaté Wáiwacali àyapulicubàa, Wáiwacali itàanícaté nacái Saulo yáapicha, Saulo icàlidacaté nacái macàaluínínátani yái tàacáisica Jesús iináwaná ìwali Damasco iyacàlená irìcu. Íná idécanáamité apóstolnái yéemíaca Bernabé icàlidaca nalí Saulo iináwaná, yáté needáca nàataléwa Saulo. ²⁸ Néese Saulo iyamáacawa náapicha Jerusalén iyacàlená irìcu, yèepunícawa nacái náapicha. Icàlidaca cachàiníiri iyúni macàaluínínáta Wáiwacali iináwaná ìwali. ²⁹ Itàaní nacái náapicha áibanái judío itàaníiyéica griego itàacái iyú, càmíiyéica yeebáida Jesús ìwali. Saulo icàlidaca nalíni cachàiníiri iyú macàaluínínáta. Quéwa nawàwacaté nanúaca Saulo. ³⁰ Néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacáináwa áibanái nawàwaca nanúaca néenásàiri Saulo, yá natéca Saulo Cesarea iyacàlená néré. Yá nabànùacani Cesarea ícha yàacáténáwa Tarso iyacàlená nérépiná.

³¹ Inaté yéewa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyéeyéica macái Judea yàasu cáli imanuíca, Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacái, Samaria yàasu cáli néeséeyéi nacái, nàyaca matufbanáiri iyú. Cachàiníwanái náiwitáise Dios ìwali, neebáidaca itàacái tàì fíméeri iyú, nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios fiwitáise iyú. Nàaca Wáiwacali icàaluíníná. Espíritu Santo nacái iyúudàaca nía nawènúadánápínaté áibanái íiwitáise Wáiwacali írípíná, íná yéewa manùbáwanái nàacawa.

Curación de Eneas

³² Néenialíté Pedro yàaca ipáchiaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá yàaca ipáchiaca áibanái iyéeyéica Lida iyacàlená irícu. ³³ Pedro yàanàaca áiba asìali ípidenéeri Eneas. Irìaníricáitawa yàalubái ínatatawa ocho camuí, máapínacáináni, yái Eneasca. ³⁴ Néese Pedro fímaca irí:

—Eneas, siùcade Jesucristo ichùniaca píawa. Pimichàawa peedá pìalubáíwa — fímaca yái Pedroca. Yáta Eneas imichàacawa. ³⁵ Macáita Lida iyacàlená mìnaná, Sarón iyacàlená mìnanáí nacái naicáca Eneas imichàacawa, yá nawènúadaca náiwitáisewa Wáiwacali irípiná.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Uyacaté inanái Jope iyacàlená irícu yeebáidéechúa Jesús itàacái, ípidenéechúa Tabita, (fímáanáca Dorcas griego itàacái iyú). Uái inanáica umànicaté cayábéeri mamáalàacata. Uyúudàaca nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. ³⁷ Néeseté, idècunitàacá Pedro iyaca Lida iyacàlená néeni, yá cáuláicaca Dorcas, yá uétácawa. Néese abénaméeyéi inanái nàapidáidaca uinámi, yá nàwalica ùwali ubàlemi, yá naliadaca úa capíi imàdàaná iriculé iyéerica chènunibàa cáli inàni fícha. ³⁸ Yái Jope iyacàlená iyaca mawiénita Lida iyacàlená irí, Pedro iyacataléca. Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái náalíacatéwa Pedro iyaca Lida iyacàlená irícu, yá nabànùaca pucháiba asìanáí yèeyéipíná imáidaca Pedro. Náimaca irí: “Aquialé Jope iyacàlená néré aquialésíwata”, náimaca.

³⁹ Yáté Pedro yàacawa náapicha. Idécanáamité yàanàaca néré, yá natécani néré Dorcasmi iríacataléca. Madécaná inanái inírimi yéetéeyéimicatéwa fícha nàyaca néré, nabàlùacawa Pedro itéese, fícháaníyeyéi, náasáidaca nacái Pedro iicá bàlesi, ruana nacái umàníyeyéicaté nálí, úai Dorcasmica idècunitàacá cáuca úa. ⁴⁰ Néese Pedro ichùulíacaté macáita namusúacawa capíi imàdàaná irícuíse. Yá ibàlùacawa yùului ipùata iyúwa, yá isutáca Dios fícha. Néese iicáidaca yéetéechúamiwa irí. Yá fímaca ulí:

—¡Tabita, pimichàawa! —fímaca yái Pedroca. Yáta uacùaca utuíwa. Uicáca Pedro, yá umichàaca úawinacawa. ⁴¹ Pedro íibàaca ucáapi ìwali, yá imichàidaca úa. Imáidaca níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nía nacái maníríyeyéimica, yáasáidacaténá nálí úa, cáuca úa àniwa. ⁴² Macáita Jope iyacàlená mìnanáí néemiaca uináwaná, yá madécaná wenàiwica iwènúadaca íiwitáisewa Wáiwacali irípiná. ⁴³ Yá Pedro iyamáacawa Jope iyacàlená irícu madécaná èeri. Pedro iyaca icapèe néeni áiba asìali ípidenéeri Simón ichùnièrica pírái fímamimi iwéndacaténá nía.

Pedro y Cornelio

10 Aiba asìali càmfiri judío ípidenéeri Cornelio iyacaté Cesarea iyacàlená irícu. Yái Cornelioca, náiwacalicaní níai romanonái yàasu úwinái yéenáca ípidenéeri el Italiano. ² Yái Cornelioca yàaca Dios icàaluíniná cáalífacáiri iyú, macáita yéénanáí yáapichawa. Imàaca nacái manùba plata ofrenda iyú iyúudàacaténá judionái. Isutéeri yáawawa Dios fícha mamáalàacata. ³ Aiba èeri cawàwanáta a las trescatáita táica, Cornelio iicáca yéenáiwánási nacáiri: Yá iicáca amaléeri iyú Dios yàasu ángel iwàlùacawa Cornelio yàatalé. Yá fímaca Cornelio irí: “¡Cornelio!” fímaca yái ángelca. ⁴ Yá Cornelio iicáidaca ángel irí manuísíwata icalùni iyúwa. Yá

íimaca ángel írí: “¿Càinásica piwàwa numànica pirípiná?” íimaca yái Cornelio. Néese ángel íimaca írí: “Dios idéca yéemiaca yái pisutáanáca íicha, cayába nacái iicáca yái piyúudàanáca catúulécaneeyéi wenàiwica. ⁵ Siúcade pibànùca wenàiwica Jope iyacàlená néré namáidacaténá néese Simón áibaalí íipidenéeri Pedro. ⁶ Yái Pedroca iyaca áiba asiali icapèe irícu íipidenéeri Simón ichùnìèrica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuíri úni idùlepi. Yái Pedroca icàlidapíná piríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, íimaca yái ángelca.

⁷ Idécanáami yàacawa yái ángel itàaníríca yáapícha, yá Cornelio imáidaca pucháiba yàasu wenàiwicawa. Imáidaca nacái abéeri úwi íibaidéeri Cornelio írí, yèerica Dios icàaluíníná manuísíwata, Cornelio yálièrica cayábaca íiwitáise imànínápiná cayábéeri. ⁸ Cornelio icàlidaca nalíni macáita yái ángel icàlidéericaté írí. Yá Cornelio ibànùaca nía Jope iyacàlená nérépiná.

⁹ Néese mapisáináami àniwa, cawàwanáta machacànicaalítè èeri, yá nàyaca mawiénita Jope iyacàlená írí. Yáta hora nacái Pedro, iyéerica Simón icapèe irícu, yàacawa capíi ipùata sàabadéeri fínatalé, machacànicaalítè èeri. Pedro yàacawa néré isutácaténá yáawawa Dios íicha. ¹⁰ Máiní máapicani íná iwàwa iyáaca iyáacaléwa. Quéwa idècunitàacá namànica iyáapíná, Pedro iicáca yéenáíwanási nacáiri. ¹¹ Yá iicáca capíraléeri cáli yàacùacawa, yá áiba wawàsi iricùacawa chènuníse cáli fínatalépiná, abéeri wawàsi càiri iyúwa manuíri sábara idacùacanéeri ipùata báinúacanama yéénúlusi iyú. ¹² Chái sábara irícu nàyaca néeni macái cuwèesíná íiwitáaná, pìrái nacái, àapíná nacái, cuipíraná nacái, macái íiwitáaná iyéeyéica cháí èeri irícu. ¹³ Néese Pedro yéemiaca tàacáisi chènuníse. Yá tàacáisi íimaca: “Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía”, íimaca. ¹⁴ Néese Pedro íimaca: “Càmíiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùuliacáinátè wía judíoca pinùmalícuíse ipíchaná wayáaca nía”, íimaca yái Pedroca. ¹⁵ Néese tàacáisi íimaca írí àniwa: “Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, picá píima ìwali casacàacani”, íimaca yái tàacáisica.

¹⁶ Máisiba yàawiríatè Pedro iicáca sábara nacáiri iricùacawa, yéemíaca nacái tàacáisi. Néese sábara yèepùca imichàacawa chènuniré àniwa. ¹⁷ Pedro fínáidacawa manuísíwata iwàwalícuísewa càinácaalí íimáaná yái yéenáíwanási nacáirica, máinícáiná càulenáca íichani. Idècunitàacá fínáidacawa ìwali, yá Cornelio yàasu wenàiwicanái nàanàaca capíi inùma néré. Nèepunícawa nasutáca néemíawa alénacaalí Simón icapèe iya. ¹⁸ Nàanàaca néré, yá namáidaca cachàini nasutácaténá néemíawa asáisi iyacaalí néeni áiba asiali íipidenéeri Simón, íipidenéeri nacái Pedro.

¹⁹ Idècunitàacá Pedro fínáidacawa mamáalàacata ìwali yái yéenáíwanási nacáirica, yá Espíritu Santo íimaca írí: “Píicá, máisiba asianáica níara icutá pía. ²⁰ Pimichàawa, plawa nàatalé pèepunínáwa náapícha. Picá achúma píináidacawa piwàwawa, néese manuí píináidaca piwàwawa; nudéca nubànùaca nía platalé”, íimaca yái Espíritu Santoca. Iwàwacutácatè Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa bàaluitécáiná profeta Moisés ichùuliacatè judíonái càmfínápiná nèepuníwa càmfíyeyi judío yáapícha, íná Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa. ²¹ Néese Pedro yàacawa nàatalé, yá íimaca nalí:

—Núaqueí picutéericuéca. ¿Càinásicué piwàwa numànica pirípiná? —íimaca yái Pedroca. ²² Náimaca írí:

—Cornelio ibànùaca wía, abéeri úwi fiwacaliná, iyéerica machacànñiri iyú Dios iicá, yèeri nacái Dios icàaluíniná. Macái judíonái naicáca cáimiétaquéri iyúni, yá nacái cáinináca naicácani. Dios yàasu ángel ichùuliacaté Cornelio ibànùanápíná wenàiwica namáidacaténá pía, yéewacaténá piacawa icapèe néré yéewanápíná Cornelio yéemiaca yái picàlidéeripínáca irí —náimaca.

²³ Néese Pedro yeedáca yàataléwa nía. Yá nayamáacawa néeni Pedro yáapicha abéeri catá. Mapisáita àniwa yá Pedro yàacawa náapicha. Abénaméeyéi Joepé iyacàlená minanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacawa náapicha.

²⁴ Néese mapisáita àniwa nàanàca Cesarea iyacàlená néré, cháí Cornelio icuacatáica nàanàca. Ipíchawáiseté nàanàca, yáté Cornelio imáidaca néré yéenanáiwica, yàacawéeyéiná nacáiwica cáininéeyéica Cornelio iicáca. ²⁵ Pedro yàanàca icapèe néré, yá Cornelio imusúacawa fipunita yeedácaténá yàataléwani. Cornelio ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Pedro irí yàacaténá icàaluíniná. ²⁶ Quéwa Pedro imichàidacani. Yá fimaca irí:

—Pimichàa pibàlùacawa. Asialicata nacái núaquéi càide iyúwa pía —fimaca yái Pedroca.

²⁷ Idècunitàacá Pedro itàaníca yáapicha, yá iwàlùacawa iicáca madécaná wenàiwica iwacáidáyaquéeyéiwa néré, càmiyeyéi judío. ²⁸ Néese Pedro fimaca nalí:

—Píalíacuécawa judío fiwítáise càmita ibatàa wàwacáidáyacacawa píapichacué, píacué càmiyeyéica judío, ibatàa wawàlùanápínátawa picapèe iriculé, càmitasa cayába càì wamàni. Quéwa Dios idéca yàalàaca núa càmiínápíná quirínama casacàaca nuicáca áibanái, càmita nacái nuicá nía iyúwa canéeri iwèni Dios irípiná nía. ²⁹ Iná namáidacaalíté núa, yá nùanàaca néese aquialéta, càmita báawa nuínáidacawa nuwàwawa iwali. Iná siùcade nuwàwa núalíacawa càiná iwálícalícué pimáida núa —fimaca yái Pedroca. ³⁰ Yá Cornelio fimaca irí:

—Báinúaca èerica néese siùcáade, chácataícaté èeri càide iyúwa siùcade, nùyacaté cháí nucapèe irícuwa, imàaquéri fíchawa iyáacaléwa, isutéeri yáawawa Dios fícha táicalénama. Yáté áiba asiali mèlumèlufri ibàle imàacaca yáawawa nuicácani. ³¹ Iimaca nulí: ‘Cornelio, Dios idéca yéemiaca yái pisutáanáca fícha. Cayábaca Dios iicáca yái piyúudàanáca catúulécaneeyéi wenàiwica. ³² Pibànua wenàiwica Joepé iyacàlená néré namáidacaténá néese áiba asiali fípidenéri Simón, fípidenéri nacái Pedro. Yái Pedro iyaca áiba Simón icapèe irícu, yáara ichùnièrica pírái fimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuírí úni idùlepi’, càì fimaca nulí. ³³ Iná nubànùacaté nía ráunamáita ncutáca pía, yá pídéca pimànica nulí cayábèeri pianàacáiná. Siùcade macáita wàyaca cháí Dios iicápiná, yá wawàwaca wéemiaca macáita tàacáisi Wacuèriná Dios ichùulièrica picàlidáanápíná walíni —fimaca yái Cornelioca.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Néeseté Pedro idàbaca icàlidaca nalíni. Yá fimaca nalí:

—Siùcade núalíacawa báisfiri iyú Dios càmita iicá abéeri wenàiwica fiwítáanáyúwa cayábèeri áibanái fícha, néese iicáca macái wenàiwica fiwítáaná abédanamata. ³⁵ Néese, cayábaca Dios iicáca náiwitáise canánama, macái wenàiwica fiwítáaná yèeyéica icàaluíniná, imàníyeyéica nacái cayábèeri. ³⁶ Dios idéca icàlidaca walí tàacáisi, wía Israel itaquénáinámica. Dios icàlidaca walí yái cayábèeri tàacáisica fiméerica Jesucristo imàacáanápíná wàyaca Dios yáapicha matufbanáiri

iyú. Yái Jesucristo, yácata macái wenàiwicanái iiwacali. ³⁷ Píaliacuécawa cayába cànácalíté iya judíonái yàasu cáli imanúíca. Quéechatécáwa Juan el Bautista icàlidaca nalíni iwàwacutáaná wenàiwicanái ibautizácawa, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Néseté Jesús idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli finata. ³⁸ Píaliacué nacáíwa Dios ibànùacaté Espíritu Santo Jesús ìwali icùacaténá Jesús íiwitáise manuísíwata, ichàiniadacaténáni nacái, yái Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica. Píaliacué nacáíwa Jesús yèepunicaté imànica yàacawa cayábéeri wenàiwicanái irí, ichùnìacaté nacái macáita wenàiwica Satanás yùuwichàidéeyéica. Càité Jesús idé imànica Dios yàacawéeridacáináni. ³⁹ Wadéca waicáca macáita yái Jesús imànífiricaté Judea yàasu cáli finata, Jerusalén iyacàlená iricu nacái. Néese natàtàacani cruz ìwali, càité nanúacani. ⁴⁰ Néseté máisiba èeri iricu idécanáamité nanúacani, yá Dios icáucàidacani. Néese Dios ibànùacaté Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wáaliacaténáwa cáucani. ⁴¹ Jesús càmítaté imàaca yáawawa macái wenàiwica iicácani. Néseté imàacaca yáawawa waicácani, wía Dios íináidéeyéicatéwa ìwali bàaluité imàacáanápínaté iicáca cáucani, yái Jesúsca. Yá nacái wayáacaté wayáacaléwa yáapicha idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha. ⁴² Néseté Jesús ichùulìacaté wacàlidáanápíná israelitanái iríni, yái tàacáisi íiméerica Dios idéca imàacaca Jesús icàlidáanápíná báawéeyéi iináwaná ìwali, cáuyéica, yéetéeyéimiwa nacái, yùuwichàidacaténá níawa càiripínáta nabáyawaná ìwalísewa, èeri imáalàacaalípínáwa. ⁴³ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca aléi èeri iriculé, yáté macáita profetanái nacàlidacaté iináwaná ìwali. Nacàlidacaté nacái Dios imàacáanápínaté iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha, Jesús yéetácáinátéwa nabáyawaná ìwalíse, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca yái Pedroca.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Néseté idècunitàacá Pedro icàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo iricùacawa nàwali icùacaténá náiwitáise macáita níai yéemièyéica Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidacáiná yái tàacáisica. ⁴⁵ Níai judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái yàacawéeridéeyéica Pedro, nánáidacawa manuísíwata naicáidaca càmíyeyí judío irí Dios yàacáináté Espíritu Santo càmíyeyí judío irí nacái. ⁴⁶ Judíonái yéemiàca nacái càmíyeyí judío itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmíiri èeri mìnánái itàacái, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. ⁴⁷ Néese Pedro íimaca:

—Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo nàwali yàacawéeridacaténá níai càmíyeyíca judío càide iyúwaté ibànùaná Espíritu Santo wàwali, wía judíoca. Wàacué wabautizáca nacái nía. Canáca yéewaná wamáisaníaca náicha nabautizáanáwa —íimaca yái Pedroca.

⁴⁸ Yá Pedro ichùulìaca yáapichéeyéiwa ibautizáca níai càmíyeyíca judío Jesucristo fipidená ìwali náasáidacaténá neebáidaca Jesús itàacái. Néese níai càmíyeyíca judío nasutáca Pedro íicha iyamáanápínáwa náapicha máisibáwanái èeri.

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

11 Néseté apóstolnái, nía nacái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéicaté Judea yàasu cáli íinata néemiaca càmíyeyí judío iináwaná ìwali neebáidacaté Dios itàacái càide iyúwa judíonái yeebáidáanáté. ² Quéwa idécanáamité Pedro yèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa, néese abénaméeyéi judío yeebáidéeyéica

Jesús itàacái natàaníca ìwali yái Pedro imànfínáca càmfíyúi judío yáapicha. ³ Nái-maca Pedro irí:

—¿Cánaté pía pipáchiaca nàatalé níara càmfíyéica judío? ¿Cána piyáa piyáa-caléwa náapicha? —náimaca. ⁴ Néese Pedro icàlidaca nalí macáita yái idàbáanacaté ichàbacawa. Yá fimaca nalí:

⁵ —Nùyacaté Jope iyacàlená irícu. Idècunitàacá nusutáca núawawa Dios ícha, yá nuicácaté yéenáiwánási nacáiri. Nuicácaté áiba wawàsi càiri iyúwa manuñi sábara iricùacawa chènuníse, idacùacanéeri ipùata báinúacanama yéénulusi iyú. Yáté iricùacawa nùatalé. ⁶ Nuicáidacaté cayába irí nuicácaténá càinácaalí wawàsi iya sábara irícu, yá nuicáca macái píraí fiwítáaná, cuwèesínái nacái, àapínái nacái, cuipiranái nacái, macái fiwítáaná iyéeyéica cháí èeri irícu. ⁷ Yáté nuémíaca tàacáisi. Iimaca nulí: ‘Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía’, fimaca nulí. ⁸ Quéwa núumacaté irí: ‘Càmíiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níái casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùuliacáinaté wía judíoca pinùmalicuise ipíchaná wayáaca nía’, càí núumaca. ⁹ Néese yái tàacáisi chènuníseérica fimacaté nulí àniwa. Iimaca nulí: ‘Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, yá picá píima ìwali casacàacani’, fimaca. ¹⁰ Máisiba yàawiría nuicácaté sábara nacáiri iricùacawa, nuémíaca nacái tàacáisi. Yáté macáita yèepúa imichàacawa chènuniré àniwa. ¹¹ Yáta máisiba asíanái Cesarea iyacàlená néeseeyéi nàanàacaté nupapèe néré wàyacatáica. Náiwacali ibànùacaté nía nacutáanápíná núa. ¹² Yáté Espíritu Santo ichùuliaca nùacawa náapicha, ipíchaná achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Níái seis namanùbaca wéénánái nacái nàacatéwa núapicha. Macáita wawàlùacatéwa áiba asialí icapèe iriculé. ¹³ Yái asialíca icàlidaca walíni iicácaté ángel icapèe irícu. Yá ángel fimacaté irí: ‘Pibànua wenàiwica Jope iyacàlená nérépíná namáidacaténá néese Simón ípidenéeri nacái Pedro. ¹⁴ Yái Pedroca icàlidapíná píriwani càinácaalí iyú píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, pía nacái, péenánái nacái’, fimacaté yái ángelca. ¹⁵ Néese-té idécanacáita nudàbaca nucàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo yàanàaca nàwali, yàacawéeridacaténá nía, càide iyúwaté Espíritu Santo yàanàanaté wàwali bàaluité. ¹⁶ Néese-té nuwàwalica tàacáisi Wáiwacali icàlidéericaté walí. Iimacaté: ‘Báisíta Juan el Bautista ibautizácaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùapínacué píriwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínacuéca pía, ibautizácaténacué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, fimaca yái Wáiwacalica. ¹⁷ Uwé, Dios idéca yàaca Espíritu Santo càmfíyúi judío irí càide iyúwaté yàanaté walíni, wía judíoca, weebáidacaalíté Wáiwacali Jesucristo itàacáiwa, íná canáca yéewaná wapéliaca Dios ípunita, canáca yéewaná wamáisaníaca náichani, yái Espíritu Santoca —fimaca yái Pedroca.

¹⁸ Néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, nadécanáami néemiaca yái tàacáisica, yá càmita quirínama natàaníca báawéeri iyú Pedro ìwali, néese nàaca Dios irí cayábéeri. Yá náimaca:

—¿Dios idéca ibatàaca càmfíyúi judío nawènúadaca nacái náiwitáisewa irípiná yéewacaténá nacái nadèniaca nacáuacawa càmfíiri imáalàawa, càide iyúwa wàyáaná, wía judíoca! —náimaca.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Nadécanáamité nanúaca Esteban Jerusalén iyacàlená néeni, yá nadàbacaté namànica ùwicái yeebáidéeyéi ípunita canánama. Iná napiacatéwa áibalépiná. Abé-

naméeyéi yàacatéwa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Aibanái yàacatéwa Chipre yàasu iwàwata nérépiná. Aibanái yàacatéwa Antioquía iyacàlená nérépiná. Nacàlidacaté Jesucristo iináwaná ìwali abéta judíonái irí. Càmita nacàlida càmíiyéi judío iríni.

²⁰ Aibanáita yeebáidéeyéi Jesús itàacái Chipre yàasu iwàwata néeséeyéi, Cirene iyacàlená mìnánái nacái áibanái, nàanàacaté Antioquía iyacàlená iriculé. Nadàbacaté nacàlidacani càmíiyéi judío irí. Nacàlidaca nalfé Jesús iináwaná Wáiwacalicaní.

²¹ Wáiwacali fiwítáise cachàiníri iyacaté nalfé, ínáté yéewa manùbéeyéi wenàiwica namàacaca náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa, yá neebáidaca Wáiwacali itàacái.

²² Néese, níai yeebáidéeyéica Jesús, Jerusalén iyacàlená néeníyéica néemiaca Antioquía iyacàlená mìnánái iináwaná. Yá nabànùaca Bernabé yàacaténáwa Antioquía iyacàlená nérépiná. ²³ Bernabé yàanàacaté néré, yá yáaliacawa Dios imànica nalfé cayábéeri. Iná casfímáica Bernabé iwàwa, iyanídacawa náapicha. Yàalàaca nía, ichàiniadaca nacái nawàwa canánama, cachàinífinápiná náiwitáise neebáidáanápíná mamàalàacata Wáiwacali itàacái tàì fíméeri iyú. ²⁴ Cayábéericáiná fiwítáise yái asialica, yái Bernabéca, Espíritu Santo icùacáiná fiwítáise. Yeebáida Dios itàacái manuísíwata tàì fíméeri iyú. Càita áibanái manùbéeyéi àniwa néemiaca Bernabé icàlidáaná nalfé, yá nawènúadaca náiwitáise nēebáidacaténá Wáiwacali itàacái.

²⁵ Néeseté Bernabé yàacawa Tarso iyacàlená iriculé icutácaténá Saulo. Idécanáamité yàanàacani, yá itéca Saulo Antioquía iyacàlená néré. ²⁶ Bernabé, Saulo yáapicha nàyacaté néré abéeri camuí náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néewáidacaté madécaná wenàiwica. Antioquía iyacàlená néeni áibanái nàacaté yeebáidéeyéi fipidenápiná cristianonái, fímáanáca Cristo yéewáidacalénái, Cristo yáapichéeyéi nacái fímáanáca.

²⁷ Néenialíté abénaméeyéi profeta itàaníyéica Dios inùmalicuise nàacatéwa Jerusalén iyacàlená fícha, yá nàanàaca Antioquía iyacàlená néré. ²⁸ Abéeri néená, fipidenéeri Agabo, ibàlùacawa nàacuése, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Espíritu Santo icùaca Agabo fiwítáise icàlidacaténá nalfé tàacáisi Dios inùmalicuise. Yá icàlidaca nalfé iyáanápínáté máapicái cachàiníri iyú nàasu cáli néré, yái Israel yàasu cálica. Càité ichàbacawa néesetécáwa idécunitàacá emperador romanosàiri Claudio icùaca macái cáli imanùbaca. ²⁹ Iná Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái náináidacatéwa nabànùnánápínáté plata iyúwa ofrenda nayúudàacaténá áibanái yeebáidéeyéica Jesús iyéeyéica Judea yàasu cáli fínata. Macái wenàiwica imanùbaca nabànùaca plata iyúwata náalimáaná namàacaca ofrenda. ³⁰ Càité nàwacáidaca plata, yá nabànùacani iyúwa ofrenda náapicha níai Bernabé, Saulo nacái natécaténáni ancianonái irí icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Judea yàasu cáli fínata, nayúudàacaténá catúulécaneéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéi Jesús itàacái.

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

12 Néenialíté rey Herodes idàbaca yùuwideca imànica abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená néeníyéica iyaca. Herodes idàbacaté yùuwichàidaca nía. ² Herodes ichùlliaca úwinái iwichùaca Santiago fícha fíwita, yéetácaténátéwa, yámi Juan ibèerimica. ³ Néese, yái Herodesca, yáaliacawa casfímáica judío fiwacanánái ìwali yái yéetáanácawéi Santiagomica, íná ichùlliaca úwinái fíibàaca Pedro nacái. Yá náibàacani judíonái yàasu culto Pascua yaalí nayáacalíté pan càmíiri idènià levadura. ⁴ Idécanáamité náibàaca Pedro, néese Herodes

ichùuliaca nacùaca Pedro presoíyúi ibànalícu. Ichùuliaca nacùacani, níái úwinái báinúaca náiwitáaná imanùbaca. Nàyaca báinúacanama úwinái macái náiwitáaná imanùbaca. Herodes iwàwacaté ichàbáidaca Pedro judíonái irí nanúanápínáni Pascua yàasuná culto idénáami. ⁵ Càité Pedro ìyaca presoíyúi ibànalícu. Nacùaca cayábani. Quéwa manùbéeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca Dios íicha Pedro irípiná manuísíwata mamáalàacata.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Yáta catáca mapisáipínáta Herodes ichàbáidapínaté Pedro judíonái irí, nanúanápínáni, yá Pedro íimáca ìyaca bamuchúamibàa náicha pucháiba úwinái. Pedro nadacuèri pucháiba cadena iyú. Aibanái úwi ibàlùeyéiwa presoíyúi ibàna inùma néeni nacùaca presoíyúi ibàna ipíchaná Pedro imusúacawa. ⁷ Yáta Dios yàasu ángel yàanàaca néré, ibàlùacawa mawiénita Pedro irí. Yá camalási ipuníada presoíyúi ibàna iriculé. Néese ángel icapèedaca Pedro ibàlài ìwali icawàidacani. Yá íimaca Pedro irí: “¡Caquialéta, pimichàawa!” íimaca yái ángelca. Yáta pucháiba cadena icaláacawa Pedro icáapi íicha. ⁸ Yá ángel íimaca Pedro irí: “Pìwali pibàlewa, pizapatoní nacáíwa”, íimaca yái ángelca. Idécanáami Pedro imànica càide iyúwaté ángel íimáaná irí, yá ángel íimaca irí àniwa: “Peedá piasu ruana nacáiriwa, piúca pìwalísewani. Piawa núamiwáise”, íimaca irí yái ángelca.

⁹ Yá Pedro imusúacawa ángel yáamiwáise. Càmita yáalíawa asáisi báisícaalíni, ángel imusúadánácani presoíyúi ibàna iricuise. Pedro iyúunáidaca yéenáíwanási nacáiri càì iicáca meedá. ¹⁰ Nachàbacatéwa idàbáanéeyéi úwi íicha, néese nachàbaca áibanái íicha àniwa icuèyéica presoíyúi ibàna. Nàanàaca inùma néré, yái manuírí inùma yáawami hierroírita, namusúacatáipínácawa carretera iriculé yàcalérícu, yá inùma yàacùacawa yàasu wawàsitawa meedá. Yá namusúacawa íicha. Nèepunícanáamiwa abéeri carretera iricubàa, yáta ángel imàacaca Pedro abéerita.

¹¹ Néese átata Pedro yáalíacawa imusúacatéwa náicha. Yá íimaca iríwa: “Siùcade núalíacawa báisíiri iyú, Dios idéca ibànùaca yàasu ángelwa nùatalé imusúadacaténá núa Herodes íicha, náicha nacái níara judíoca iwàwéeyéica inúaca núa”, íimaca iríwa yái Pedroca.

¹² Idécanáami íináidacawa ìwali macáita yáaná, néese yàacatéwa María icapèe néré, úái Juan yáatúaca. Yái Juanca áibaalí íipidená Marcos. Quéechatécáwa madécaná wenàiwica iwacáidáyacacawa néré, yá nasutáca nàyaca Dios íicha. ¹³ Pedro inúacaté bàacháwáiséerica iwáiná inùmaca, yá abéechúa mànacàu íipidenéechúa Rode umusúacawa capíi íicha, ùacatéwa mawiénita iwáiná inùma irí uémíacaténá néré cawínacaalí càì isàna néese. ¹⁴ Ualíaca uémíaca Pedro itàacái, quéwa càmita ùacúa irí iwáiná inùma, máinícáiná casímáica úa íná upíacawa capíi iriculé àniwa ucàlidaca nalíni Pedro ibàlùanáwa bàacháwáiséeri iwáiná inùma néeni. ¹⁵ Yá náimaca ulí:

—¡Máiwitáiseca pía! —náimaca ulí. Quéwa úumaca báisícatani. Néese náimaca:

—Canácani. Iwàwa cáurimica meedá yáara càì péemíaca isàna —náimaca ulí, nayúunáidacáiná úwinái nanúacaténí.

¹⁶ Idècunitàacá natàaníca capíi irícu, quéwanáta Pedro inúaca mamáalàacata bàacháwáiséeri iwáiná inùma. Néese nàacùaca bàacháwáiséeri iwáiná inùma, yá naicáca Pedro ibàlùericawa néeni. Yá nánáidaca manuísíwata naicáidaca irí.

¹⁷ Néese Pedro yúucaca icáapiwa nalí masànacaténá nía. Yá icàlidaca nalíni càiná-caalíté iyú Wáiwacali imusúadacani presoíyéi ibàna iricúise. Yá fímaca nacái nalí: —Picàlidacué Santiago iríni, yái Wáiwacali iméeréerica. Picàlidacué nacái nalíni, níara yáapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —fímaca yái Pedroca. Néese Pedro yàacawa náicha áibalépiná.

¹⁸ Néeseté mapisáita àniwa, cáanaíca úwinái napíanícawa presoíyéi ibàna iricubàa nacutáca Pedro, néemíaníca nacáiwa nalíwáaca lúasi iyú, càmicáiná nadé nàanàaca Pedro. ¹⁹ Herodes ichùulliaté nacutácani, quéwa càmita náalimá nàanàacani. Iná Herodes isutáca yéemiawa naináwaná, níai úwi icuèyécáté Pedro presoíyéi ibàna iricu. Yá ichùullaca yàasu wenàiwicawa nanúanápíná níai úwica. Néese Herodes yàacatéwa Judea yàasu cáli fícha iyacaténá Cesarea iyacàlená iricu.

La muerte de Herodes

²⁰ Néeseté calúaca rey Herodes áibanái yáapicha, Tiro iyacàlená mìnanaíca, Sidón iyacàlená mìnanaí nacái. Iná níai pucháiba yàcalé mìnanaíca natàaníca náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa nàanápínáwa Herodes yàatalé natàanícáténá yáapicha éeréeri iyú, yéewacaténá cayábaca iicáca nía àniwa. Nàaca plata Blasto irí, abéeri Herodes yáapichéeri máiníri cachàini, nawàwacáinaté Blasto itàaníca nawicáu Herodes yáapicha, yéewanápiná Herodes ibatàa nàyaca matuíbanáita. Iwàwacutátaté nàyaca cayába Herodes yáapicha nawèniacaténáté yàacàsi áiba cáli néeni Herodes icuèricaté. ²¹ Herodes imàacaca nalí abé èri nàwacáidáyacáanápínáwa yàatalé. Idéca èri yàanàaca, yá Herodes iwàlica ibàle cawèníriwa. Néese yàacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá yáawinacawa yàasu yàalubáisi chènuníri íinatawa. ²² Yá idàbaca icàlidaca nalíni. Néese níai wenàiwica yéemièyéica Herodes irí nadàbaca càl namáidáidaca: “¡Yái icàlidéerica walíni càmfirita asiali, néese abéeri chènuníseericani!” càl namáidáidaca mamáalàacata, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. ²³ Yáta Wáiwacali yàasu ángel ibànùaca uláicái Herodes iwàli, càmicáiná Herodes yàa Dios icàalufníná, néese imàacacáita wenàiwicanái yàaca irí cayábéeri, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. Néeseté Herodes yéetácawa cáiwíri iyú, enísi nacáiyéi iyáacáiná iyapicúa iricúise ipíchawáiseté yéetácawa.

²⁴ Quéwa níai wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca nàacawa Dios itàacái mamáalàacata áibanái wenàiwica irí. Yá manùbéeyéi neebáidacani macái yàcalé.

²⁵ Idécánáamité Bernabé, Saulo nacái namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, yáté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená fícha. Yá natéca náapichawa Juan, ípidenéeri nacái Marcos.

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

13 Madécana Antioquía iyacàlená mìnanaí neebáidacaté Jesús itàacái. Abé-naméeyéi profeta, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica nàyacaté yeebáidéeyéi yèewi. Càica náipidená: Bernabé; Simón nacái, áibaalí ípidená Negro; Lucio nacái, Cirene yàasu cáli néeséeri; Manaén nacái, idàwinèericatéwa rey Herodes yáapicha, yái Herodes icuèricaté Galilea yàasu cáli; Saulo nacái áiba. ² Aiba èri namànicaté nàyaca culto Wáiwacali irí, namàacaca náichawa nacái nayáacaléwa. Yáté Espíritu Santo íimacaté nalí: “Peedácué pèewísewa nulípiná níai Bernabé,

Saulo nacái namànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná namànica”, íimaca yái Espíritu Santoca.

³ Néese nasutáca Dios íicha nalípiná àniwa, namàaca náichawa nacái nayáacaléwa mamáalàacata, yá namàacaca nacáapiwa nàwali, níái Bernabé, Saulo nacái. Néese nabànùaca nía, náibaidacaténáté Dios irípiná.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Néeseté namànica càide iyúwa Espíritu Santo ibànùaná nía, yá Bernabé, Saulo nacái nàacatéwa Seleucia ìyacàlená néré, mawiéníri ìyaca manuíri úni irí. Néenita nawàlùacawa nave iriculé, yá nàacawa úni yàasu iwàwata ínatalé ípidenácatalé Chipre. ⁵ Idécanaámité nàanàaca néré, yá nawàlùacawa Salamina ìyacàlená iriculé. Yá nadàbaca nacàlidaca nalí Dios itàacái judíonái yéewáidacàalu iricu. Juan Marcos yàacawa náapicha nacái iyúudàacaténá nía.

⁶ Yá nàacawa iwàwata imanuíca macáita yàcalé imanùbaca ìyéerica iwàwata íinata. Yá nàanàacaté Pafos ìyacàlená néré. Nàanàaca judíosàiri ípidenéeerica Barjesús. Yácata camàliquéeri. Itàaníca ichìwawa. Íimaca ìwaliwa itàanícasa Dios in-ùmalicuíseta, quéwa ichìwa meedá. ⁷ Yái camàliquéeri ìyaca gobernador yáapicha, yái gobernador ípidenéeerica Sergio Paulo, abéeri cáalíacáiri icuèricaté manùbéeyéi wenàiwica. Yái gobernadorca imáidaca yàataléwa Bernabé, Saulo nacái, gobernador iwàwacáinaté yéemiaca Dios itàacái. ⁸ Quéwa yái camàliquéeerica, ípidenéeerica Elimas griego itàacái iyú, yùuwideca imànica apóstolnái. Iwàwa nacái iwènúadaca gobernador íiwitáise ipíchaná yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Néese Saulo, ípidenéeeri Pablo griego itàacái iyú, Espíritu Santo icuèri íiwitáise, yá iicáidaca machacàníri iyú Elimas irí. ¹⁰ Yá íimaca irí:

—Pía cachìwéeerica, báawéeri meedá, Satanás nacáiri íiwitáise, pía, nàuwideca canánama cayábéeyéi íiwitáise. ¿Cáná càmita piyamáida piwènúadaca Dios itàacái pichìwa iyúwa? ¹¹ Iná siücade Dios yùuwichàidapíná píawa. Matuípínaca píawa malééná èerita. Càmita píalimá piicáca èeri icamaláwa —íimaca yái Pabloca. Yáta catáca Elimas iicáca. Yá icutáca wenàiwica itécaténáni icáapi ìwali, càmicáiná yáal-imá iicáca ituí iyúwa. ¹² Yá idécanaámi gobernador iicáca cànínacaalí iyáaná, yá yeebáidaca, íináidacáináwa manuísíwata Wáiwacali itàacái ichàini ìwali.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé ìyéerica Pafos íidalutalená néeni yàacawéeyéiná yáapichawa. Yá nàacawa manuíri úni yáacubàa Perge íidalutalená néré, ìyéerica Panfilia yàasu cáli íinata. Quéwa Juan Marcos yèepùacatéwa náicha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ¹⁴ Yá Pablo, Bernabé nacái nachàbacatéwa Perge ìyacàlená íicha, nàacawa machacànita Antioquía ìyacàlená iriculé. Yái yàcalé ìyaca Pisidia yàasu cáli íinata. Yá nawàlùacatéwa judíonái yéewáidacàalu iriculé, sábado, judíonái iyamáidacatáicawa. Pablo, Bernabé nacái náawinacawa néré néemiacaaténá naléeca Dios itàacái. ¹⁵ Néese judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái naléeca nalí Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, áibanái profeta itànèericaté nacái. Néese nabànùaca tàacáisi Pablonái irí. Yá náimaca Pablonái irí:

—Wéenánái, pidèniasicué tàacáisi píalèeripínacué iyú wenàiwica, ára picàlidacué walíni —náimaca Pablonái irí.

¹⁶ Néese Pablo imichàa ibàlùacawa, yá yúucaca nalí icáapiwa masànáanápíná nía. Yá íimaca nalí: “Péemiacué, píacué israelitaca, píacué nacái càmíiyéica judío, yèeyéica Dios icàaluíniná. ¹⁷ Yái Dios icuèrica Israel itaquénáinámi yeedácaté wàawirináimi yàasunáipínáwa. Dios imàacacaté madécanáca nía idècunitàacá nàyaca Egipto yàasu cáli íinata, càmíirica nàasu cáli. Néeseté Dios iwasàaca nía ichàini iyúwa fícha yáara cálica. ¹⁸ Ewitaté nawènúadacáaníta náiwitáisewa Dios fícha, càicáaníta icuácaté nía cuarenta camuí idècunitàacá nèepunícawa chuiri manacúali yúucubàa càinawàiri, canácatalé wenàiwica. ¹⁹ Néeseté Dios imáalàidacaté siete namànùbaca wenàiwica íiwitáaná iyéeyéicaté Canaán yàasu cáli íinata yàacaténáté nàasu cáli wàawirináimi írí. ²⁰ Càité Dios imànica wàawirináimi írí cawàwanáta cuatrocientos cincuenta camuí.

“Néeseté Dios ibànùaca nalí náiwacanánáipíná nacùacaténáté nía àta profeta Samuel yàasu èeripináté. ²¹ Néeseté wàawirináimi nasutáca Dios fícha wawàsi imàacáanápínáté nalí abéeri rey icuèripiná nía. Yá Dios imàacaca nalí rey icuèripináté nía cuarenta camuí. Yái idàbáanéeri reyca íipidenácaté Saúl, yái Cis íirica, Benjamín itaquérinámi. ²² Néeseté Dios càmíta quirínama ibatàa Saúl icuàca israelitanái. Yá Dios imàacacaté rey David icuèripináté israelitanái Saúl yáamiricubàami. Dios íimacaté David ìwali: ‘Yái Davidca, Isaí íirica, cayába nuicáca íiwitáise. Núlíacawa iwàwa imànica macáita càide iyúwa nuwàwáaná’, càì íimaca yái Diosca. ²³ Yái rey Davidca idèniaca itaquérinámiwa, íipidenéeri Jesús. Dios ibànùacaté Jesús iwasàacaténá Israel itaquénáinámi Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha, càide iyúwaté Dios icàlídáaná bàaluité. ²⁴ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca, Juan el Bautista icàlidacaté tàacáisi macái Israel itaquénáinámi írí. Icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté nawènúadaca náiwitáisewa Dios írípiná, nabautizáanápíná nacáiwa, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa báawéeri fícha. ²⁵ Néese mawiénicaté Juan yàasu èeri yéetáanápínátéwa, yá íimaca: ‘Núa càmíiri Mesías, icuèripiná israelitanái càide iyúwacué pínáidáanáwa nùwali, néese áiba yàanàapíná núamiricubàawa máiníiri cachàinica nuícha. Nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani’, íimacaté yái Juan el Bautista.

²⁶ “Píacué nuénánáica, Abraham itaquénáinámi, píacué nacái càmíiyéica judío yèeyéica Dios icàaluíniná, Dios idéca ibànùacuéca pírí yái tàacáisica píalíacaténácuéwa Jesús iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. ²⁷ Siùcade nucàlidacué píríni. Níara Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, nía nacái náiwacanánáica, càmítaté nálíiwa cawínacaalíni yái Jesúsca. Siùcade mamáalàacata càmíta nálíia néemiaca càinácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Jesús iináwaná ìwali, éwita naléecáanítani néewáidacàalu írìcuwa sábadò imanùbaca nayamáidacatáicawa. Iná nachùuliacaalíté úwinái inúaca Jesús, yáté judíonái namànicaté macáita càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. ²⁸ Ewitaté càmícáaníta nàanàa Jesús ìwali íbáyawaná nanuérípiná ìwalíiseni, càicáaníta nasutáca Pilato gobernador fícha wawàsi ichùulíanápínáté úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali. Càité yéetáca. ²⁹ Néese nadécanáamité namànica írí macáita càide iyúwaté Dios itàacái icàlídáanácani Jesús ìwali, yáté áibanái nalicuàdacani cruz ìwalíise. Yá nabàliacani. ³⁰ Quéwa Dios imichàidacaté Jesús yéetáacáisi fícha. ³¹ Yáté manùba èeri Jesús imàacacaté yáawawa naicácani

níái yèepuníyíecátéwa yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré Galilea yàasu cáli íicha. Siùcade nacàlidaca nàacawa Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí.

³² “Càita wacàlidacuéca piríni yái cayábéeri tàacáisica: Dios idéca imànica macáita càide iyúwa icàlidáanáté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi irí. ³³ Iná siùcade Dios idéca imànica walíni wía nataquénáinámica càide iyúwaté icàlidáaná tàacáisi wàawirináimi irí, íiméerica imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha. Yái rey Davidca nacái itànàacaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali pucháibáaná salmo írìcu, David itànàacáináté tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios íimacaté Iiri írìwa: ‘Píacata Nuírìca; siùcade nudéca numàacaca èeri minanáí náálíacawa Nuírìca píá’, càì íimacaté yái Diosca. ³⁴ Dios icàlidacaté walíni imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha ipíchaná iinámi ibadácawa. Càité Dios íimaca walí profeta Isaías yàasu tàacáisi iyú. Dios íimacaté israelitanáí írì: ‘Nucàlidacaté rey David írì tàacáisi mabáyawanéeri, cáimiétacanéeri iyú machìwéeri nacái, íiméerica numàinínápínaté írì cayábéeri. Yá numànipínacué pirí macáita yái cayábéerica nucàlidéericaté ìwali David írì’, íimacaté yái Diosca. ³⁵ Báisíta Dios idéca imànica càide iyúwaté íimáaná, càmitaté imàaca Jesús iinámi ibadácawa, ínáté rey David itànàaca áiba salmo Dios Iiri inùmalicuise. Dios Iiri íimacaté: ‘Càmìta pimàacapíná ibadácawa yái nuináca, núa pìasu wenàiwicaca mabáyawanéerica’, íimacaté yái Dios Iir-ica. ³⁶ Uwé, siùcade macáita wáálíacawa rey David icùacaté israelitanáí càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Néeseté béericaalíténi, yá yéetácawa, yái Davidmica, yá nabàllacani yàawirináimi yàasu càliculíi iriculéwa. Yáté ichéecami ibadácawa. ³⁷ Quéwa yái Jesús, Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha, càmitaté iiná ibadáwa. ³⁸⁻³⁹ Iná píacué nuénánáica, wacàlidacué pirí yái tàacáisica: Peebáida-caalícué Jesús itàacái, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íichawa. Bàaluité profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái, yái tàacáisica icàlidéericaté nalíni càiná-caalíté Dios iwàwaca wàawirináimi nàyaca, wía nacái. Quéwa, éwita wamàni-caalí macáita càide iyúwa Moisés itàacái íimáanátá, càicáaníta càmita Dios iicá wía iyúwa mabáyawanéeritá. Néese, siùcade weebáidacaalí Jesús itàacái, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, mabáyawanáca iicáca nacái wía, éwita càmicáaníta mabáyawaná wía. ⁴⁰ Iná cayábacué, nuénánáí, ipíchanacué Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca pìwali càide iyúwaté profetanáí itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

⁴¹ ‘Péemiàcué cayába, píacué báawéeyéica iicáca núa. Picalùadacuéwa, néese péetácuéwa, mesúnamáicáinátá nubànùacué pìwali manuírì yùuwichàacáisi, càulenéeripíná peebáidaca iináwaná ìwali, éwita áibanáí icàlidacáaníta pirícué yùuwichàacáisi iináwaná ìwali’,

càité íimaca yái Diosca”, íimacaté nalí yái Pabloca.

⁴² Yá Pablo imáalàidaca icàlidaca nalíni. Idècunitàacá namusúacawa judíonáí yéewáidacàalu írìcuise, yá càmiyíei judío nasutáca Pablo íicha wawàsi yèepùanápínaté icàlidacaténá nalíni àniwa, yái tàacáisica, áiba sábadopináté nayamáidacatáicawa. ⁴³ Idécanáamité namáalàidaca namànica culto, yá namusúacawa macáita yéewáidacàalu íicha, yá manùbéeyéi judíonáí yàacawa náapicha níái Pablo, Bernabé nacái; áibanáí nacái càmiyíei judío, yeebéeyéi quéwa càiyéide iyúwa judíonáí yeebáidáaná Dios itàacái, níacata yèeyéicatéwa Pablonáí yáapicha. Yá Pablonáí yàalàaca nía neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái, yéewacaténá Dios imànica nalí cayábéeri.

⁴⁴ Néese áiba sábadò àniwa judíonái iyamáidacataícawa, batéwa macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irícu nàwacáidáyacacawa néré néemíacaténá Pablonái icàlidáaná nálí Wáiwacali itàacái. ⁴⁵ Quéwa abénaméeyéi judío íiwacanánái naicácáiná madécaná wenàiwica iwacáidáyaquéeyéicawa, yá calúaca níái judío íiwacanánáica, cayábacáiná wenàiwica iicáca náicha Pablonái, níái apóstolca. Yá judío íiwacanánái nadàbaca natàaníca casaquèeri iyú Pablo ìwali. Natàaní nacái báawéeri iyú ìwali, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica wenàiwicanái irí. ⁴⁶ Iná Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca judíonái iríni macàaluínináta. Yá náimaca:

—Quéecháwanáimi iwàwacutácaté wacàlidacuéca piríni, píacué judíoca, quéwacué pidéca piwènúadaca píwítáisewa Dios itàacái fícha, càmíicáinácué piwàwa picáucawa càmíiri imáalàawa. Iná péemíacué cayába, siúcade wàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíiyéi judío irí. ⁴⁷ Wáiwacali idéca ichùuliaca wía, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná Dios itàacái. Wáiwacali fímacaté:

‘Nudéca nuedáca pía péewáidacaténá càmíiyéi israelita, càide iyúwa camalási icànacaalí nàwali, náalíacaténáwa nùwali. Picàlidáanápíná nalíni, nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, macái èeri mìnánái iyéeyéica macái cáli déecuíséeyéi’,

fímaca walí yái Wáiwacalica —náimaca níái Pablonáica.

⁴⁸ Néese idécanáami càmíiyéi judío yéemíacani, yá casíimáica nawàwa. Yá nàaca Dios irí cayábéeri itàacái ìwali. Yá macáita wenàiwica Dios yéeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, neebáidaca Pablonái yàasu tàacáisi. ⁴⁹ Càité manùbéeyéi wenàiwica iyéeyéica Pisidia yàasu cáli fínata néemíaca Wáiwacali itàacái. ⁵⁰ Quéwa abénaméeyéi judío natàaníca báawéeri iyú Pablonái ìwali. Judíonái itàaníca yàcalé íiwacanánái yáapícha, náapícha nacái abénaméeyéi inanái cáimiétacanéeyéica yeebáidéeyéica càide iyúwa judíonái. Càita judíonái nawènúadaca yàcalé íiwacanánái íiwitáise nàuwídecaténá namànica apóstolnái. Yáté namusúadaca Pablonái nàasu cáli fíchawa. ⁵¹ Néese, Pablonái nachùpiaca cáli ichùmalé nàabàli fíchawa judíonái iicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, náasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínáté níái judíoca. Yá Pablonái yàacawa Iconio iyacàlená néré. ⁵² Níacata quéwa Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, casíimáica nawàwa manuísíwata, Espíritu Santo nacái icùaca náiwitáise.

Pablo y Bernabé en Iconio

14 Néeseté Pablo, Bernabé nacái, nàanàaca Iconio iyacàlená iriculé, yá nawàlucawa judíonái yéewáidacàalu iriculé. Yá nacàlidaca nálí Wáiwacali itàacái cáalíacáiri iyú, iná yéewa manùbéeyéi yeebáidaca nalíni, abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi judío. ² Aibanáita quéwa judío càmíiyéi yeebáida, nawènúadaca yàcalé mìnánái íiwitáise, càmíiyéica judío, nàuwídecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³ Iná apóstolnái iyamáacatéwa néeni madécaná èerisíwata. Nacàlidaca nalíni cáalíacáiri iyú Wáiwacali inùmalícuíse. Yá Wáiwacali imàacaca nálí ichàiniwa nachùnìacaténá cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàaca nacái namànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Ináté yéewa macáita náalíacawa Pablonái icàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse, báisiiri iyú. ⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica yàcalé irícu càmíita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. Abénaméeyéi yeebáidaca judío íiwacanánái itàacái, áibanái abédanamata náiwitáise apóstolnái yáapícha. ⁵ Néeseté abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi

judío natàaníca yàcalé íiwacanánái yáapicha. Yá abédanamaca náináidacawa náibàanápíná Pablonái, nanúanápíná nacái nía íba iyú. ⁶ Quéwa Pablo, Bernabé nacái náalíacawa naináwaná ìwali, ínáté nàacawa náicha. Yá nàacawa áiba yàcalé néré ípídenéeyéi Lистра, Derbe áiba iyéeyéica Licaonia yàasu cáli finata. Ináté Pablonái nèepunícawa yàcalé imanùbaca iyéeyéica mawiénibàa Lистра, Derbe nacái fícha. ⁷ Nacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica, íméeerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha.

Apedrean a Pablo en Lистра

⁸ Iyacaté áiba Lистра iyacàlená mìnali, éeruiri yàabàli, càmfiri idé íipináníca. Yáawináníca meedá yácáináta imusúanáwa yáatúa fíchawa. Canácatáita íipinání. ⁹ Yái asìali yéemiaca tàacáisi Pablo icàlídéeerica. Néese Pablo iicáidaca írí. Yá Pablo yáalíacawa éeruiri yàabàli yeebáidaca cayába yéewanápíná ichùnìacawa. ¹⁰ Néese Pablo ímaca írí cachàiníri iyú:

—Pimichàawa pibàlùacawa machacàníri iyú pìabàli iyúwa —ímaca yái Pabloc. Yáta éeruiri yàabàli ipisia imichàa ibàlùacawa. Yá idàbaca íipináníca. ¹¹ Níái wenàiwica idécanáami naicáca yái Pablo imànírica, yá néemíanicawa cachàiníri iyú. Néemíanicawa Licaonia yàasu cáli néeséeyéi itàacái iyú. Náimaca:

—¡Cuwáináica níái wenàiwicaca! ¡Nadéca nalicùacawa chènuníse wàatàna iyúwa aslanái! —cài náimaca Pablonái ìwali.

¹² Náimaca Bernabé ìwali cuwáisàiricasani ípídenéerica Zeus. Náimaca Pablo ìwali cuwáisàiricasani ípídenéerica Hermes, Pablo icàlidacáiná tàacáisi wenàiwicanái írí. ¹³ Iyaca néré sacerdote icuèrica templo iyéerica mawiénita yàcalé in-ùma írí, yái nasutàcàluca nàasu cuwáisàiriwa ípídenéeri Zeus. Yái sacerdoteca itéca pacá idènièyéica ichílanáwa ííwinási. Yá itéca pacá Pablonái yàatalé. Yái sacerdoteca, wenàiwicanái nacái canánama nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio, nàacaténáté Pablonái icàaluíníná naicácáináté Pablonái iyúwa chènuníseeyéi. ¹⁴ Níái apóstolca, Bernabé, Pablo nacái idécanacáita náalíacawa wenàiwicanái nawàwáaná nàaca nacàaluíníná, yá Pablonái icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío ííwítáise iyáaná máinícaalí achúmaca nawàwa. Yá Pablonái ipíacawa wenàiwicanái yèewiré, namáidáidaca napiacawa. Náimaca wenàiwicanái írí:

¹⁵ —Píacué wenàiwicaca, picácué cài pimàni. Wíacáiná wenàiwicanáita nacái càitade iyúwacué pía. Wadéca wàanàaca wacàlidacaténácué pírí tàacáisi cayábéeri íméeerica iwàwacutácué piwènúadaca pííwítáisewa fícha, yái canéerica iwèni wawàsica pisutácaténácué píawawa cáuri Dios fícha, yái imàníricaté macáita waiquéerica chènuniré, dùlupùta yàasu cáli nacái, yá nacái èeriquéi, manuiri úni nacái, macáita nacái iyéerica cháí èeri íricu. ¹⁶ Bàaluité Dios imàacaca wenàiwicanái canánama nàyaca iyúwaté nawàwáaná. ¹⁷ Mamáalàacata quéwa imànicatécué pírí cayábéeri imàacacaténácué píalíacawa cawínácaalíni. Ibànuèri unía. Yèeri walí cayábéeri bànacalé yàasu èeri íricuwa. Yèeri nacái wayáapíná casfímáicaténá wawàwa —náimaca níái Pablonáica.

¹⁸ Ewita Pablonái icàlidacáanáta nalíni, níái wenàiwicaca, càicáanáta mamáalàacata máiní wenàiwica nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio Pablonái írí nàacaténá apóstolnái icàaluíníná.

¹⁹ Néese abénaméeyéi judío yàanàaca Antioquíca iyacàlená néese, iyéerica Pisidia yàasu cáli finata. Aibanái judío yàanàaca Iconio iyacàlená néese nacái. Yá

nataaníca nawènúadáanápíná yàcalé mìnánái ííwítáise Pablo fícha nanúanápínání íba iyú. Ináté nanúadáida Pablo íba iyú nanúacaténání. Nayúunáidaca néetáidacaténí, íná nawatàidacani yàcalé írìcuíse, yái Pablocá. ²⁰ Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa Pablo itéesebàa, yá Pablo imichàacawa yèepùà iwàlùacawa yàcalé írìculé àniwa. Néeseté mapisáináami àniwa, Pablo yàcatéwa Bernabé yáapícha Derbe ìyacàlená nérépiná.

²¹ Nacàlidaca nalíni Derbe ìyacàlená írìcu yái tàacáisi íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yá manùbéeyéi yeebáidaca Wáiwacalí Jesús itàacái. Idécanaami nacàlidacani Derbe írìcu, yáté nèepùà napáchiaca Lístra ìyacàlená néré, Iconio ìyacàlená néré nacái, Antioquía ìyacàlená néré nacái, ìyéerica Pisidia yàasu cáli íinata. ²² Macái yàcalé imanùbaca Pablonái ichàiniadaca nawàwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pablonái yàalàaca nía cachàinínápiná náíwítáise neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacalí itàacái tàì íiméeri iyú. Nacàlidaca nalíni nacái iwàwacutá wàuwichàacawa Wáiwacalí írìpináwa manùba yàawírí ipíchawáise wawàlùacawa Dios ìyacàle írìculé, Dios icùacataléca macáita chènuniré. ²³ Yàcalé imanùbaca Pablonái ibàlùadaca ancianonái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nacuèrinánáipíná, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca. Apóstolnái namàacacaté náichawa nayáacaléwa, nasutácaténá Wáiwacalí fícha nalípiná icùanápíná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Néeseté Pablo, Bernabé nacái nachàbacawa Pisidia yàasu cáli, yá nàanàacaté Panfília yàasu cáli néré. ²⁵ Yá nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái írì Perge ìyacàlená írìcu. Néeseté Pablonái yàacawa Atalía íidalutalená néré. ²⁶ Atalía néeni nawàlùacatéwa nave írìculé, yá nàacawa manuírì úni yáacubàa àta nàanàacatalétaté Antioquía ìyacàlená néré, namáalàidacáináté namànica macáita náibaidacaléwa Dios írìpiná. Antioquía néesecáináté áibanái ibànùacaté nía, nasutácanáamité Dios fícha Pablonái írìpiná, náibaidáanápínáté írì. ²⁷ Pablonái yàanàacaté Antioquía ìyacàlená néré, yá nàwacáidaca Antioquía mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Pablonái icàlidacaté nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata, Dios imàacáanáté nacái càmfíyèi judío neebáidaca itàacái. ²⁸ Pablo, Bernabé nacái nàyacaté néeni madécaná èeri náapícha, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

La reunión en Jerusalén

15 Néenialíté abénaméeyéi asianái nàacatéwa Judea yàasu cáli fícha. Yáté nàanàaca Antioquía ìyacàlená néré. Néese nadàbaca néewáidaca Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Náimacaté iwàwacutáanása càmfíyèi judío namànica nalíwa circuncisión càide iyúwaté profeta Moisés ichùulíanáté judíonái imànica, néese, càmicaalí namàni nalíwa circuncisión, yá càmitasa Jesús iwasàa nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, náimaca. ² Pablo, Bernabé nacái nàalàaca nía cachàiníri iyú báawacáiná Pablonái yéemíaca nàasu tàacáisi. Néese macáita náimaca nalíwáaca chàinisíri tàacáisi iyú. Atata níái Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo, Bernabé nacái, áibanái nacái náapícha nàanápínáwa Jerusalén ìyacàlená néré. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemíawa apóstolnái, ancianonái nacái icuèyéica Jerusalén ìyacàlená mì-

nanái yeebáidéeyéica Jesús. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemiawa nía càinácaalí Pablonái iwàwacutáaná ichùuliaca càmfíyíi judío namànica circuncisión ìwali.

³Inaté Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablonái nàasu àyapupíná, yá nabànùaca nía. Pablonái nàacatéwa nachàbacawa Fenicia yàasu cáli ìnatale, Samaria yàasu cáli nacái. Yá nacàlidacaté nalíni càmfíyíi judío ìináwaná ìwali namàacacaté náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa neebáida-caténá Dios itàacái. Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, idécanáami néemiacani, yá casíimáica néemiaca yáí tàacáisica.

⁴Néese Pablo, Bernabé nacái nàanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré. Yá macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén ìyacàlená mìnánái, apóstolnái nacái, ancianonái nacái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita natàidaca Pablonái cayábéeri iyú. Néese Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata. ⁵Quéwa abénaméeyéi fariseo yeebáidéeyéica Jesús itàacái namichàacawa. Yá náimaca Pablonái irí:

—Iwàwacutácué wamànica circuncisión càmfíyíi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iwàwacutácué nacái wachùuliaca namàinínápiná càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianaté wàawirináimi imànica —náimaca náíi fariseoca.

⁶Iná apóstolnái, ancianonái nacái nàwacáidáyacacawa natàanícáténá ìwali yáí wawàsica. ⁷Idécanáami natàaníca nalíwáaca déecufrí iyú, néese Pedro imichàacawa itàaníca nalí. Yá fimaca nalí:

—Píacué nuénánáica, píalíacuécawa bàaluité Dios yeedáca núa pèewísecué nucàlidacáténá tàacáisi càmfíyíi judío irí, yáí cayábéeri tàacáisica fiméerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yéewanápiná neebáidaca Jesús itàacái. ⁸Néese Dios, yáí yáaliérica wenàiwica fíwítáise, yáasáidacaté walí cayábaca iicáca càmfíyíi judío iwènúadéeyéica fíwítáisewa Dios irípiná. Càité Dios yáasáidaca walíni yàacáináté nalí Espíritu Santo yàacawéeridacáténá nía càide iyúwaté yàaná walí Espíritu Santo. ⁹Dios iicáca macáita wenàiwica abédanama, wía judíoca, nía nacái càmfíyéica judío. Càica wáalíacawa Dios imàacacáiná iwàwawa nabáyawaná fícha neebáidacáiná Wáiwacali itàacái, íná masacàaca Dios iicáca náiwitáise éwita càmicáaníta namàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi imànica. ¹⁰Cayábaca Dios iicáca nía, íná ¿cánásicué píwàwa pimànica iyúwa Dios càmfíná iwàwa? Pichùuliacaalícué namànica circuncisión, níara càmfíyéica judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái, pichùuliacaalícué nacái namànica macáita càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi, yásí píalímáidacuéca piicáwa Dios, Dios imàacacáináté iwàwawa nabáyawaná fícha éwita càmicáaníta namàni iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fimáaná, yáí càulenéeri wawàsica càmfíríca wáalímá wamànica cayába, wàawirináimi nacái càmitaté náalimá namànica cayábani. ¹¹Càmitacué cayába càì pimànica, macáicáináta wía judíoca weebáidaca Wáiwacali Jesús idéca imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, iwasàanápináté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha ìwalíse yáí weebáidáanáca Jesús, càide iyúwa nacái iwasàaná níara càmfíyéica judío —fimaca yáí Pedroca.

¹²Néese masànacata nía macáita. Yá néemiacaté Bernabé, Pablo nacái nacàlidaca nalíni Dios imàacacaté nalí ichàiniwa nàyacaalíte càmfíyíi judío yèewi namànicaténá madécaná wawàsi càmfíiri áiba wenàiwica idé imànica. ¹³Idécanáami natàaníca, yá Santiago fimaca nalí macáita:

—Píacué, nuénánáica, péemiacué nulí: ¹⁴Simón Pedro idéca icàlidaca walíni cànacaalíté iyú Dios imànica cayábéeri càmíiyéi judío irí quéecháwanáimi yeedácaténá nêewíise nacái yàasunáipináwa, neebáidacáiná Jesús itàacái. ¹⁵Càita nacái Dios yàasu profetanái náimacaté, nacàlidacaté Dios itàacái. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

¹⁶‘Néenialípiná nuèpùawa néese àniwa, yá numàacapiná àniwa rey David itaquénáinámi icùaca Israel yàasu cáli,

¹⁷yéewanápiná israelitanái imàaquéeyéicawa nasutáca níawawa nuícha àniwa, càmíiyéi israelita yáapicha yeebáidéeyéica nutàacái, níai wenàiwicaca numáidéeyéica nulípináwa.

¹⁸Núa, Picuèrinacué Dios, núumacatécué piríni, yá báisíta numànipiná macáita càide iyúwaté núumáaná bàaluité’,

íimacaté yái Diosca. ¹⁹Iná nuínáidacawa càmita cayába wachùulia namànica circuncisión, yá nacái iyúwa profeta Moisés ichùulianáté, níara càmíiyéica judío imàaquéeyéica íichawa íiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái.

²⁰Iwàwacutácáita watànàacuéca nalí tàacáisi wàalàacaténacué nía ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irípiná, yái cuwáiná yéenáwanáca; càmíinápiná nacái naimá áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nacái nanirisíwa; càmíinápiná nacái nayáa iinási càmíirica íiraná imusúawa íicha; càmíinápiná nacái nayáa irái. ²¹Néese nawàwacaalí néewáidacawa ìwali yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, yá cayábaca néewáidacawa ìwali, yácáiná idàbáanátatéwa bàaluitémi áibanái judío nadéca néewáidaca wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yá siùca nacáide macái yàcalé imanùbaca naléeca Moisés yàasu cuyàluta néewáidacàalu irícuwa sábadò imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa —íimaca yái Santiagoca.

La carta a los no judíos

²²Néese apóstolnái, ancianonái nacái, macái nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa néré Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, macáita náináidacawa needáanápiná nêewíisewa abénaméeyéi nabànùacaténá nía Antioquía ìyacàlená néré náapicha níai Pablo, Bernabé nacái. Yá needáca Judas, áibaalí íipidenéeri Barsabás; needáca Silas nacái, pucháiba asíanái cáimiétacanéeyéi nêewi níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ²³Yá nabànùaca náapicha cuyàluta. Yáté íimaca:

“Wía apóstolca, wía nacái ancianoca, péenánáicuéca Jesucristo ìwalíisená, wawàwalicué pía wéénánái càmíiyéica judío ìyéeyéica Antioquía ìyacàlená iricu, Siria yàasu cáli íinata nacái, Cilicia yàasu cáli íinata nacái. ²⁴Wadéca wéemiaca áibanái iináwaná ìwali, càmíiyéica wabànùacué pìatalé, nasàiwicacuéca pirí wawàsi nàasu tàacáisi iyúwa. Iná càmítacué pialíawa cànínacaalícué iwàwacutáanápiná pimànica, nacàlidacáinácué piríni iwàwacutáanásacué pimànica circuncisión. Náima nacái iwàwacutáanása pimànicuéca càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi imànica, wía judíoca, éwita càmíicáaníta wachùulia néewáidáanápinácué pía càiri tàacáisi iyú. ²⁵Iná abédanamata wáináidacawa weedáanápiná asíanái wèewíisewa nàacaténacué naicáca pía, náapicha níai wéénánáica Bernabé, Pablo nacái máiníiyéica cáinináca waicáca. ²⁶Níai Pablonáica, nadéca nacái nacàlidaca Wáiwacali Jesucristo itàacái náibaidacaténá irípiná, éwita áibanái iwàwacáaníta inúaca nía. ²⁷Iná wabànùacué pìatalé Judas, Silas nacái

nataanínápinácué píapicha, nacàlidáanápinácué pírí machacàníri iyúni macáita yái watànèericuéca pírí cuyàluta irícu. ²⁸ Wíacáiná abédanamata wáiwitáise Espíritu Santo yáapicha càmíinápinácué wachùulíla pimànica madécaná càulenéri wawàsi méetàuculé fícha yái máiníríca iwàwacutácuéca pimànica: ²⁹ Picácué piyáa iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irí, yái cuwáiná yéenáiwanáca. Picácué nacái piyáa irái. Picácué nacái piyáa iinási càmíríca ííraná imusúawa fícha. Picácué nacái píimá áiba yáapicha càmífíchúaca pínusiwa, càmíríca nacái pinírísiwa. Píicácaalfícué pífíchawa yái báawéeríca, yásí piyapínácué machacàníri iyú. Yácata imanúbaca. Wawàwalicuéca pía macáita”, càité íimaca yái cuyàlutaca.

³⁰ Càité Pablonái, idécanáamité nataaníca Jerusalén mìnánái yáapicha, yáté nàacawa náicha nèepùacaténáwa Antioquía iyacàlená néré cuyàluta yáapicha. Nàanàaca néré, yá nàwacáidaca macáita wenáiwíca yeebáidéeyéica Jesús itàacái néré. Yá nàaca nalí yái cuyàlutaca. ³¹ Idécanáamité naléecani, yáté casímáica nawàwa manušíwata cuyàluta ichàiniadacáináté nawàwa. ³² Yái Judas, Silas nacái profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuíse. Iná yéewa Judas, Silas nacái nachàiniadaca yàcalé mìnánái iwàwa manušíwata, nàalàa nacái nía cayábéeri iyú, níái Antioquía iyacàlená mìnánáica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³³ Judas, Silas nacái nayamáacawa néré máisibáwanáita semana. Néeseté níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa namáacacaténá nèepùacawa náicha matufbanáiri iyú Jerusalén iyacàlená nérépiná àniwa, nacàlidacaténá nalíni níái ibànüeyéicaté nía. ³⁴ Silas quéwa íináidacatéwa iyamáanápínacawa Antioquía iyacàlená irícu. ³⁵ Pablo, Bernabé nacái nayamáacawa Antioquía iyacàlená néré. Néese Pablonái, áibanái nacái manùbéeyéi, néewáidaca wenáiwíca, nacàlidaca nacái nalí Wáiwacali iináwaná ìwali.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Aiba èerité Pablo íimaca Bernabé irí:

—Wàa wapáchiaca néré àniwa wéénánáiwá yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanúbaca wacàlidacatalécaté Wáiwacali iináwanáwa. Wàa waicáca càinácaalfí nàyaca —íimaca yái Pabloca.

³⁷ Néese Bernabé iwàwacaté itéca náapicha Juan áibaalí íipidenéri Marcos. ³⁸ Quéwa Pablo íináidacawa càmíinápiná cayába natécani, Marcos yèepùacáinátéwa náicha Panfilia yàasu cáli néese, yá càmítaté iyamáawa náapicha íibaidacaténáté Dios írípíná náapicha, nacàlidacaalfíte nàacawa Dios itàacái. ³⁹ Níái Pablo, Bernabé nacái, canáca yéewaná abédanama náíwítáise, canásíwa, íná nàacawa náichawáaca. Yá Bernabé itéca Marcos. Yáté nawàlucacawa nave irículé nàacaténáwa manušíri úni yáacubàa, Chipre yàasu iwàwata nérépiná. ⁴⁰ Pablo nacái itéca Silas. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca nalí Dios iyúudàanápíná nía, yá nabànüaca náichawa Pablonái, náibaidáanápínáté Dios írípíná. ⁴¹ Yá Pablonái nachàbacawa Siria yàasu cáli ínatale, Cilicia yàasu cáli nacái. Yá nachàiniadaca nawàwa néré níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ìwacáidáyacuéeyéicawa yàcalé imanúbaca.

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

16 Néeseté Pablo, Silas nacái nàanàacaté pucháiba yàcalé néré íipidenéeyéica Derbe, Listra nacái. Nérété nàanàaca áiba ùuculiiri yeebáidéeri Jesús itàacái íipidenéri Timoteo. Yáatúa judíosàatúa, yeebáidéechúa Jesús itàacái. Yáanir-

imi quéwa griegosàiri, càmfirica judío. ²Listra iyacàlená mìnanaí yeebáidéeyéi Jesús itàacái, Iconio iyacàlená mìnanaí nacái nacàlidacaté Timoteo iináwaná ìwali, cayábéerica fiwitaíse. ³Yáté Pablo iwàwaca Timoteo yàacawa náapicha. Yá itéca Timoteo namànicaténá írí circuncisión báawacáicha judíonái iicáca Timoteo, níai judíoca iyéeyéica yàcalé írìcu Pablo iwàwéeyéica ipáchiaca, macái judíocáiná náalíacatéwa Timoteo yáanirimi ìwali griegosàirimicani, càmfiri judío. ⁴Néese Pablonái ipáchiaca yèepunícawa yàcalé imanùbaca. Ata alénácaalí nàacawa nacàlidaca cuyàluta írìcuíri tàacáisi nálí níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi apóstolnái, ancianonái nacái Jerusalén mìnanaíca natànericaté cuyàluta írìcu, nàlàacaténaté càmfiyéi judío. ⁵Iná yéewa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca, néemiaca Pablonái yàalàaná nía, yá neebáidaca cachàiniwanái. Yá èeri imanùbaca áibanái mamáalàacata nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús itàacái.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶Néeseté Espíritu Santo càmita ibatàa Pablonái icàlidaca Dios itàacái Asia yàasu cáli néré. Iná nachàbacawa Frigia yàasu cáli ñinalaté, Galacia yàasu cáli nacái. ⁷Néese nàyacaalíté mawiénita Misia yàasu cáli írí, yá nánáidacatéwa nawàlùanápínáwa Bitinia yàasu cáli ñinalatépiná quéwa Espíritu Santo Jesús ibànuerica càmitaté imàaca nàacawa néré. ⁸Néese nachàbacatéwa Misia yàasu cáli ñinalaté. Yá nalicùacawa Troas ñidalutalená néré. ⁹Yá táiyápi Pablo iicacaté yéenáiwánási nacáiri, Dios néeséeri. Yá iicáca asíali Macedonia yàasu cáli néeséeri. Yái asíali ibàlùacawa isutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata. Yá íimaca Pablo írí: “Aquialé Macedonia yàasu cáli ñinalaté, piyúdàa wía”, íimaca. ¹⁰Néese Pablo iicacáinaté yái yéenáiwánási nacáirica, ínáté wachùnìaca wàasuwa àyapu piná caquialéta wàacaténáwa Macedonia yàasu cáli néré, wáalíacáináwa báisíiri iyú Dios imáidacaté wía wacàlidáanápíná nálí cayábéeri tàacáisi Jesús iináwaná ìwali.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹Néeseté Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, núa Lucas, wawàlùacatéwa nave írìculé, iyéerica Troas ñidalutalená néré. Yá wàacawa machacànita manuúri úni yáacubàa iwàwata néré ípidenéechúa Samotracia. Yá mapisáita àniwa wàacawa wàanàaca Neápolis iyacàlená néré iyéerica iwàwata ñinata. ¹²Wàacawa cáli ñinatabàa Neápolis iyacàlená íicha àta wàanàacataléta Filipos iyacàlená írìculé, nàyacataléca níai manùbéeyéi romanosiwa. Yái yàcaléca máiniíri cachàinica Macedonia yàasu cáli yéená ñinata. Wàyaca néeni cawàwanáta máisiba èeri. ¹³Aiba sábado judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, wamusúacawa yàcalé íicha. Yá wàacawa inanábalé wéemíacáinaté judíonái iináwaná ìwali nasutáca níawawa Dios íicha néré. Abénaméeyéi inanái nàyaca néré nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha. Yá wáawinacawa néré, wacàlidaca nálí Dios itàacái. ¹⁴Abéechúa néená ípidenéechúa Lidia, Tiatira iyacàlená mìnalu. Uái Lidia iwéndéechúa cawèniíri wáluma cúulíri capíraléwaca iicacánáwa. Uái inanái, yéechúa Dios icàaluíná, uémíaca wacàlidáaná nalíni. Yá Wáiwacali imàacaca uebáidaca yái tàacáisi cayábéerica Pablo icàlidéerica nalí. ¹⁵Yá ubautizáacawa, áibanái nacái ucapèe írìcuíyéica. Néese úumaca walí:

—Píináidacaalícuéwa nuebáidaca Wáiwacali itàacái báisíiri iyú, yásí aquialécué piyamáacuéwa nuénánái yáapicha —cái úumaca walí mamáalàacata àta wàacatalé-tatéwa wayamáacawa nacapèericu.

¹⁶Nésetécáwa áiba èeri àniwa, wàacawa inanába nérépiná wasutácaténá wíawawa Dios íicha, yá wàanàaca áiba mànacàu demonio idacuèchúaca íiwitáise, íná yéewa uwicùlidaca demonio íiwitáise iyú. Wenàiwicanái ipáyaidaca uwicùlidacaténá. Uíwacanánái needácaté nalíwa manùba plata ùwalfíse úái iwicùlidéechúaca, nàasu wenàiwicacáiná úa. ¹⁷Uái mànacàuca udàbaca ùacawa wáamíwáise, wía Pablonáica. Yá uémíaníca ùacawa:

—Níái aslanáica, náibaidaca chènunfíseeri Dios irípiná. Nàanàaca nacàlidacaténácué píriní Dios iwàwaca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —úumaca wàwali, wía Pablocá.

¹⁸Uémíaníca uclídacani madécaná èeri àta maséecataléta Pablo yéemiaca usàna. Yá Pablo iwènúacawa, yá íimaca demonio irí idacuèrica úiwitáise:

—Jesucristo inùmalicuíse nuchùulíca piacawa uícha —íimaca yái Pablocá. Yáta yàacawa uícha caquialéta yái demonioca.

¹⁹Néese mànacàu íiwacanánái náalíacawa canácata quirínama needápinaté nalíwa plata ùwalfíse, íná náibàaca Pablo, Silas nacái, yá natéca nía yàcalé íiwacanánái yàatalé, yàcalé mìnánái nàwacáidacàalu. ²⁰Yá nacháawàaca Pablonái iináwaná ìwali jueznái irí. Yá náimaca Pablonái ìwali:

—Níái asianáica judíonái meedá. Calúaca namànica wàyacàle mìnánái. ²¹Néewáidaca wía wèepuníinápínáwa càide iyúwa áiba íiwitáisesi íimáaná méetàuculéerica wáiwitáise íicha. Càmita cayába weebáidani, romanocáiná wía, íná canáca yéewaná weebáidacani —náimaca.

²²Iná yàcalé mìnánái canánama nadàbaca néemíaníca bawéeri iyú Pablonái ìwali, yá jueznái nachùulíaca needáca Pablonái ibàle. Yá nanúadáidaca Pablonái àicu iyú manùba yàawiría àta náiraná imusúacatalétawa nàwalfíse. ²³Idécanáami nanúadáidaca nía báawanama, yá náucaca Pablonái presoíyéi ibànalículé. Yá nachùulíaca yái icuèricaté presoíyéi ibàna icùanápíná nía cayába. ²⁴Yeebáca yái nachùulíanácani, íná yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca iwàlùadawa Pablo, Silas nacái presoíyéi ibànaná irículé alé imáalàanácawa. Yá icàbadàaca nacàwa pucháiba tabla imiéyéi iwéré ipíchaná namusúacawa.

²⁵Quéwa bamuchúami catá Pablo, Silas nacái nasutáca níawawa Dios íicha, nacántàaca nacái Dios irí, yá áibanái presoíyéi yéemiaca natàacái. ²⁶Néese yáta cáli icusúacawa cachàiníiri iyú, íná yái presoíyéi ibànaca icusúacawa macáita cachàiníiri iyú. Yá presoíyéi ibàna inùma imanùbaca nàacùacawa macáita, cadena nacái nadacùanáca nía nacaláacawa náicha macáita níái presoíyéica iyéeyéica presoíyéi ibànalícu. ²⁷Néseté, yái asíali icuèrica presoíyéi ibàna icawàacawa. Yá íicáca presoíyéi ibàna inùma canánama yàacùacanéerica, yá imusúadaca yàasu espada machete nacáiriwa, inúacaténá yáawawa, iyúunáidacáiná nachúulíacatéwa íicha, níái presoíyéica. ²⁸Quéwa Pablo imáidaca irí:

—¡Picá pinúa píawawa! ¡Wàyaca macáita! —íimaca yái Pablocá.

²⁹Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna ichùulíaca yàasu wenàiwicawa itéénápíná irí quichái lámpara nacáiri, yá ipía iwàlùacawa Pablonái yàatalé itatácawa yàacawa icalùniwa. Yá ibàlùacawa yùului ipùata iyúwa Pablonái irí. ³⁰Yá imusúadaca nía presoíyéi ibàna irícuíse, níái Pablonáica. Yá isutáca yéemíawa nía:

—Píacué asìanàica, ¿càinàsica iwàwacutá numànica yéewanápiná Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi fíchawa? —fímaca nalí. ³¹ Yá náimaca irí:

—Peebáidacaalí Wáiwacali Jesús itàacái, yásí Dios iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, nía nacái picapèe irícuíyéica —náimaca irí.

³² Néese nacàlidaca irí Wáiwacali itàacái, nalí nacái iyéeyéica icapèe irícu, yái icuèrica presoíyéi ibàna. ³³ Yá néese, yáté horaca, bamuchúami catá, yái icuèrica presoíyéi ibàna fíbaca Pablonái icháuná, nanúadáidacatabàaca nía àicu iyú. Yá iba-utizácawa, yéénánái canánama nacái nabautizácawa. ³⁴ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca nía icapèe irículéwa. Yá yàaca nayáapiná. Yá cayábaca iwàwa, yéénánái nacái, neebáidacáiná Dios itàacái.

³⁵ Amalácaté yàacawa nawicáu, yá jueznái nabànùaca úwinái presoíyéi ibàna néré nachùuliacaténá nawasàaca Pablonái. ³⁶ Yái icuèrica presoíyéi ibàna fímaca Pablo irí:

—Níara juezca nachùulíaca nuwasàacuéca pía, íná pimusuáacuéwa matuíbanáita —fímaca Pablonái irí. ³⁷ Quéwa Pablo fímaca úwinái irí:

—Nadéca nanúadáidaca wía àicu iyú, wía romanosiwaca wenàiwicanái yàacuésemi. Càmitaté namàaca wacàlidaca waináwaná iwaliwa. Canácaté nacái nàanèeri wàwali wabáyawaná nàuwichàidéeripiná wía ìwalíise. Yá nadéca náucaca wía presoíyéi ibànalículé. Siùcade nawàwa nawasàaca wía ibàacanéeri iyú. Quéwa càmita wawàwa wamàni càì. Píacué picàlidaca nalí níani juezca níacaténáta iwasàa wía —fímaca yái Pabloca.

³⁸ Néese úwinái nacàlidaca jueznái iríni. Iná cáaluca jueznái néemíaca naináwaná ìwali romanonáicáiná níái Pablonáica. ³⁹ Néese níái juezca nàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá nasutáca Pablonái fícha wawàsi namàacáanápiná nawàwawa fícha yái báawéerica jueznái imàníricaté nalí. Yá jueznái iwasàaca nía presoíyéi ibàna fícha. Néese nasutáca Pablonái fícha wawàsi manuísíwata nèepùanápináwa yá-calé fícha. ⁴⁰ Pablonái namusúacawa presoíyéi ibàna fícha, yá napáchiaca Lidia néré. Idécanáami nàwacáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá Pablonái nachàiniadaca nawàwa Dios itàacái iyú. Néese Pablonái nèepùacawa náicha.

El alboroto en Tesalónica

17 Pablo, Silas nacái napáchiacaté nèepunícawa, yá nachàbacawa Anfípolis iy-acàlená irícubàa, Apolonia iyacàlená nacái. Yáté nàanàaca Tesalónica iy-acàlená néré. Iyaca néré judíonái yéewáidacàalu. ² Càide iyúwaté Pablo fíwítáise iyáaná, iwàlìacawa néewáidacàalu irículé sábadò imanùbaca, máisiba sábadò irícu judíonái iyamáidacatáicawa. Yá itàaníca náapícha, icàlidaca nacái nalíni càinácaalí fímáaná yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise. ³ Yá Pablo icàlidaca nalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápináca Dios ibànueripinácaté nalí. Pablo icàlidaca nalíni Mesías iwàwacutácaté yéetácawa, néese idécanáamité yéetácawa, yá iwàwacutácaté nacái icáucàacawa. Yá Pablo fímaca nalí:

—Yái Jesús nucàlidéericuéca pírí iináwaná ìwali, yácata yái Mesíasca Dios ibànueripinácaté walí Wacuèrinápiná, wía judíoca —fímaca yái Pabloca.

⁴ Néese abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Yáté nèepunícawa Pablonái yáapícha. Madécaná griegonái yèeyéi Dios icàaluíná, neebáidacaté Jesús itàacái, madécaná nacái inanái cáimiétacanéeyéi neebáida

naací. ⁵ Quéwa áibanái judío càmfíyèi yeebáida Jesús itàacái, yá báawaca naicáca Pablonái, manùbacáiná wenàiwica nawàwa néemiaca Pablo itàacái. Yá judíonái nàwacáidaca áibanái báawéeyèi fiwitáise, níái machawàaquéeyéica iyéeyéica calle iricubàa, nawènúadánápiná yàcalé mìnánái fiwitáise canánama calúacaténá naicáca Pablonái. Yá wenàiwicanái ipìacawa, néemíancawa, yá nawàlùacawa cachàinfíri iyú Jasón icapèe iriculé nacutácaténá Pablo, Silas nacái náibàacaténá nía natéénápiná nacái nía yàcalé fiwacanánái yàatalé nacháawàacaténá Pablonái iináwaná ìwali. ⁶ Quéwa canácaté néré níái Pablonáica, íná níái manùbéeyèi wenàiwicaca náibàaca Jasón, náibàaca nacái áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nawatàidaca Jasónnái nacháawàacaténá naináwaná yàcalé fiwacanánái írí. Yá náimaca néemíancawa:

—¡Níara Pablo, Silas nacái nadéca báawaca namànica macái èeri mìnánái fiwitáise calúacaténá naicáca wacuèriná emperador! ¡Iná càmita èeri mìnánái nàyaca matufbanáiwaca! ¡Siùca Pablonái nadéca nawàlùacawa wàyacàle iriculé nacái! ⁷ ¡Yái Jasón idéca yeedáca nía icapèe iriculéwa! Macái namànica máiní méetàuculéeri wawàsi emperador itàacái fícha, yái wacuèriná emperador romanosàirica icuèrica macái cáli imanùbaca, náimacáiná ìyacasa áiba wacuèrinápiná, yáara fípidenéerimica Jesús —náimaca.

⁸ Idécánáamité néemíacani, yá báawaca náináidacawa nawàwawa, níái wenàiwicaca, nía nacái yàcalé fiwacanánáica. ⁹ Quéwa Jasón, áibanái nacái iyéeyéica yáapicha, napáyaidaca náichawa plata iyú yàcalé fiwacanánái càide iyúwa yàcalé fiwacanánái ichùulianá napáyaidaca nía. Yásí namàacaca Jasónnái nèepunícawa.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Néeseté níái Tesalónica ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablo, Silas nacái namusúacawa caquialéta nàacaténáwa táiyápi Berea ìyacàlená nérépiná. Nàanàaca néré, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu iriculé. ¹¹ Abénaméeyèi judío ìyéeyéica Berea ìyacàlená iricu cáimiétacanéeyéica nía Tesalónica ìyacàlená mìnánái fícha, íná néemiaca cáalíacáiri iyú yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Eeri imanùbaca Berea ìyacàlená mìnánái yéewáidacawa tàacáisi ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise, náalíacaténáwa asáisi báisíri-caalíni, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. ¹² Iná madécaná nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesús itàacái. Aibanái nacái griegonái manùbéeyèi neebáida nacái, madécaná wenàiwica cáimiétacanéeyèi, inanái, asianái nacái. ¹³ Quéwa abénaméeyèi judío Tesalónica ìyacàlená néeséeyèi néemíacaté Pablo iináwaná ìwali icàlidáaná Dios itàacái Berea ìyacàlená iricu nacái, yá nàacawa néré. Yá báawaca namànica yàcalé mìnánái fiwitáise nawàwacaténá náibàaca Pablonái nàuwichàidacaténá nía. ¹⁴ Yásí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo caquialéta áiba yàcalé nérépiná ìyéerica manuíri úni idùlepi. Silas, Timoteo nacái nayamáacatéwa Berea ìyacàlená iricu. ¹⁵ Níái itéeyéicaté Pablo nàacawéeridacani àta nàanàacatalétaté Atenas ìyacàlená néré. Néese nèepùacawa fícha. Pablo ibànùaca náapicha tàacáisi imáidacaténá Silas, Timoteo nacái nàanápinátéwa caquialéta Pablo yàatalépiná.

Pablo en Atenas

¹⁶Ináté Pablo iyaca Atenas iyacàlená iricu. Icùaca iyaca nàanàaca néré níái Silas, Timoteo nacái. Yá báawaca Pablo iwàwa iicácáiná manùbéeyéi ídolo, yái cuwáiná yéenáíwaná ibàlùèyécawa néenibàa, Atenas iyacàlená mìnánái isutéeyéica yáawawa fícha. ¹⁷Iná Pablo itàaníca judíonái yáapícha néewáidacàalu iricu, náapícha nacái áibanái yèeyéica Dios icàaluíníná. Icàlidaca nalí Jesu-cristo iináwaná ìwali. Nasutáca néemiawani nacái. Eeri imanùbacata nacái Pablo itàaníca áibanái yáapícha càiyéinácaalí ibàlùèyécawa yàcalé bamuchúamibàa. Pablo iwàwaca iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái. ¹⁸Này-aca néeni abénaméeyéi asíanái yéewáidéeyéiwa epicureonái yàasu tàacáisi ìwali. Aiba èeri nàanàaca Pablo. Yá nasutáca néemiawa níawáaca:

—¿Càinásica ìwali itàaní mamáalàacata yái asíalica? —náimaca nalíwáaca. Quéwa áibanái fímaca Pablo ìwali:

—Cawàwanáta itàaníca áibanái cuwáiná inùmalicuíse áiba fiwítáaná cuwáiná wàasu cuwáiná fícha —náimaca ìwali, Pablo icàlidacáiná nalí Jesús iináwaná ìwali imichàacatéwa yéetácáisi fícha. ¹⁹Iná namáida natéwa Pablo nàwacáidacàalu néréwa ípidenácataléca Areópago, náiwacanánái iwacáidáyacacatalécawa, cáalífacáiyéi nacái. Yá nasutáca néemiawa Pablo:

—¿Cawínásica yái wàlisài tàacáisi picàlidéerica? ²⁰Picàlidacáiná walí áiba tàacáisi càmfíricáwa wáalíawa ìwali. Iná wawàwa wáalíacawa càinácaalí fímáaná yái tàacáisica —náimaca Pablo írí.

²¹Càité náimaca Pablo írí níacáiná Atenas iyacàlená mìnánáica, áibanái nacái iyéeyéica nèewi, casíimáica néemiaca natàaníca èeríapinama macái wàlisài tàacáisi ìwali.

²²Iná Pablo yàa ibàlùacawa nàacuésemi níái iwacáidáyacquéeyécawa Areópago néeni. Yá fímaca nalí:

“Píacué, Atenas iyacàlená mìnánáica, núalíacuécawa piináwaná ìwali pianácué cuwáiná icàaluíníná manuísíwata. ²³Nuchàbacáináaté nuicáca níara manùbéeyéi pisutácatáicuéca, yá nùanàaca áiba altar tàacáisi ichanèericawa ìwali. Yá tàacáisi fímaca: ‘Dios írípíná, yáara càmfírica wáalíawa ìwali’, fíméeri. Quéwa péemiacué cayábani. Yái Dios pièricuéca írí cayábéeri càmfíricué pílía ìwali, yáca Dios yái nucàlidéericuéca pírí iináwaná ìwali.

²⁴“Dios idàbacaté cháí cáli. Idàbaté nacái macáita wawàsi iyéerica. Náiwacalica nacái macái cáli chènunfíseeyéica, yá nacái cáliquéi. Càmita Dios iya templo iricu wamàníirica wacáapi iyúwa. ²⁵Canáca imáapuèri wáicha wamàníiripíná írí. Abéerita Dios yái yèerica wacáuca, yèeri wacalésa nacái, yèeri nacái macáita wàasu.

²⁶⁻²⁷“Dios idàbacaté abéeri asíali, abéechúa inanái nacái. Wàawirináimicaté nía, wía èeri mìnánáica canánama, iyéeyéica macái cáli. Dios ichùullícaté wàwali macáita càinápinácaalí wàasu èeri, càinápinácaalí nacái wàasu cáli, wacutácaténá wáalíacawa Dios ìwali, éwita càmicáaníta wáalímá waicácani watufí iyúwa. Quéwa càmita càulená wáalíacawa ìwali. ²⁸Dios yèericáiná wacáuca, wachàini nacái, càide iyúwa nacái náimáaná níara abénaméeyéi pèewi itànèeyéica tàacáisi fíméerica: ‘Wíacata nacái Dios yéenibe’, càì natànàaca. ²⁹Dios yéenibecáiná wía, íná càmita cayába wáináida Dios yéenáíwanáca yái ídoloca, yái yéenáí-

wanási wenàiwica imànírica oro fícha ídolopiná, yá nacái platéechúa ídoloca, íbéechúa ídoloca nacái iyúwa nayúunáidáaná Dios yéenáíwanácani. ³⁰ Bàaluité èeri, càmitaté wàawirináimi yáalíawa, íná Dios ìidenìacaté yái namànínáca. Quéwa siùcade ichùuliaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa wabáyawaná íchawa, wamàacacaténá wáichawa yái wabáyawaná wamànírica. ³¹ Dios idéca ichùuliaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa; idéca imàacaca abé èeripíná icàlídánápiná báisíiri iyú èeri mìnánái íbáyawaná ìwali, yéemiàcaténá naináwaná ìwali cáalíacáiri iyú. Dios idéca imàacaca abéeri asiali icàlídánápiná naináwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía. Idéca yáasáidaca walí canánama càirínácaalíni, yái Jesúsca, Dios imichàidacáináté Jesús yéetácáisi fícha”, ìmaca nalí yái Pablocá.

³² Néese Atenas mìnánái idécanáami néemiaca ìináwaná imichàanáwa yéetácáisi fícha, yá abénaméeyéi nèewi naicáníca Pablo íquíníná. Quéwa áibanái ìmaca Pablo írí:

—Wawàwaca picàlidaca walí àniwani, áibaalípiná —náimaca Pablo írí.

³³ Iná Pablo yèepùacawa náicha. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi nèewi nàacawa Pablo yáapicha, yá neebáidaca írini. Abéeri ìpidená Dionisio, abéeri néenáca, níaí Areópagoca. Aiba yeebáidéechúa, úpidená Dámaris. Aibanái náapicha nacái neebáidacaté Jesús itàacái.

Pablo en Corinto

18 Néeseté Pablo yàacawa Atenas ìyacàlená fícha Corinto ìyacàlená nérépiná. ² Corinto ìyacàlená írìcu Pablo yàanàaca abéeri judío ìpidenéeri Aquila, abéeri Ponto yàasu cáli néeséeri. Achúma èerité ipíchawáiseté Pablo yàanàaca néré, Aquila yàanàacaté Italia yàasu cáli néese, yàacawéetúa Priscila yáapichawa. Iwàwacutacaté namusúacawa Italia yàasu cáli fícha, yácáiná emperador romanosàiri Claudio, icuèricaté macái cáli imanùbaca, ichùuliacaté macái judíonái imusúacawa Roma ìyacàlená fícha. Ináté níaí Aquilanáica nàacatéwa Italia yàasu cáli fícha, néese nàanàacaté Corinto ìyacàlená néré. Yá Pablo ipáchiaca níaí Aquilanáica. ³ Pablo iyamáacatéwa íbaidacaténá náapicha náibaidacáiná yái wawàsi Pablo yáliérica íbaidaca, capìima ìmamisírica. ⁴ Néese sábadó imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo iwàlùacawa néewáidacàlu írìculé. Yá icàlidaca nalí Jesús ìináwaná ìwali. Iwàwacaté nacái iwènúadaca náiwitáise neebáidánápiná Jesús itàacái, níaí judíoca, nía nacái càmfíyéica judío.

⁵ Silas, Timoteo nacái nàanàacaalíté Pablo yàatalé Macedonia yàasu cáli néese, yáté Pablo imàacaca íchawa yàasu íbaidacalésiwa capìima ìmamisírica icàlidacaténá mamáalàacata Jesús itàacái, iwènúadacaténá nacái judíonái ìiwitáise neebáidánápiná Jesús itàacái, nàasu Mesíascani, yái nacuèrinápináca Dios ibànùericaté judíonái írí. ⁶ Quéwa abénaméeyéi judío nàuwideca namànica Pablo, yá nadàbaca natàaníca ìwali báawéeri iyú. Néese Pablo icusúaca napualé yàasu ruana nacáiriwa càide iyúwa judío ìiwitáise ìyáaná, yáasáidacaténá Dios yùuwichàidánápináté nía. Yá ìmaca nalí:

—Píacué judíoca, piùwichàapínáwa pibáyawaná ìwalíisecuéwa. Canácata nubáyawaná ìwalíise yái piùwichàanápinácuéacawa, nùalàacáinácué pía yùuwichàacáisi íchaná. Siùcade nùacawa nucàlidacaténá yái tàacáisica càmfíyéi judío írí —ìmaca yái Pablocá.

⁷Yá Pablo imusúacawa judíonái yéewáidacàalu irìcuíse. Yá iwàlùacatéwa áiba asiali icapèe iriculé càmfiri judío, ípidenéerica Ticio Justo. Yái asiali yèericaté Dios icàaluíniná. Idèniaca icapèewa judíonái yéewáidacàalu idaníbàa. ⁸Iyacaté áiba judío ípidenéeri Crispo, yácata abéeri néewáidacàalu íiwacali. Yái Crispo yeebáidacaté Wáiwacali itàacái, macái yéénánái yáapichawa. Madécaná Corinto ìyacàlená minanáí nacái néemiaca Jesús iináwaná ìwali, yá neebáidaca Jesús itàacái, yá nabautizá nacáiwa, náasáidacaténá neebáidaca Jesús. ⁹Néese áiba catá Wáiwacali fimaca Pablo irí yéénáiwanási nacáiri irìcuíse: “Picá cáalu pía. Picàlida nali nutàacái mamáalàacata, picá masàna pía. ¹⁰Núacáináta píapicha íná canácata yáal-iméeri imànica píri báawéeri, nudèniacáiná madécaná nùasu wenàiwicawa judíonái yeebáidéeyéipiná nutàacái yá yàcaléquéí”, fimaca yái Wáiwacalica. ¹¹Càité Pablo iyamáacawa abéeri camuí y medio Corinto ìyacàlená irìcu. Yá yéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú.

¹²Quéwa néenialité Galión gobernador icùacaté Acaya yàasu cáli. Néese madécaná judío nàwacáidáyacacawa, yáté náibàaca Pablo. Yá nawatàidaca Pablo nacháawàacaténá iináwaná ìwali Galión gobernador irí. ¹³Yá náimaca gobernador irí:

—Yái asialica icàlidaca yèepunícawa iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise nàacaténá Dios icàaluíniná iyúwa càmfíná romanonái ibatàa wamànica —náimaca.

¹⁴Néese Pablo batéwa idàbaca itàanica, quéwa yái Galión fimaca judíonái irí:

—Isàiwicacaalí áiba wenàiwica irí wawàsitá, càmicaalí nacái, imànicaalí ibáyawanáwa manuísíwatatá, yásí báisíta nuídeniaca quiríta nuémìacaténácué cayába písàna picháawàanácué iináwaná ìwali, píacué judíoca. ¹⁵Quéwa píasu wawàsicué meedáni, pitàanícáténácué píriwáaca chàinisíiri iyú, canéeri iwèni tàacáisi ìwali, náipidená ìwali nacái, ìwali nacái yái pichùulianácuéca. Pichùniacué píawamitani yái wawàsica càmicáiná nuwàwa nuémìacuéca píasu wawàsi iináwaná ìwali —fimaca yái gobernadorca.

¹⁶Yá yúucaca fíchawa nía capíi irìcuíse, yái capíi imàdàanáca gobernador yéemìacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. ¹⁷Néese macáita náibàaca Sóstenes, áiba judíonái yéewáidacàalu íiwacali. Yá nacapèedáidacani gobernador íipunita. Quéwa matufbanái meedá Galión iicáca yái namànfírca.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸Néeseté Pablo iyamáacatéwa Corinto ìyacàlená irìcu madécaná èeri mamáalàacata. Néese itàanica náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái icàlidacaténá nali iináwanáwa yàanápínáwa náicha, yá namàacaca yàacawa matufbanáita. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé náapicha níái Priscila, Aquila nacái yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Quéechatécáwa nàanàaca Cencrea ídalutalená néré. Yá nayamáidacawa néré malééná èerita. Ipíchawáiseté nawàlùacawa nave iriculé àniwa, Pablo idalúaca íiwita ibáináwa imáalàidacáináte imànica áiba íibaidacalési càide iyúwa icàlidáanáté Dios írini, iyúwaté judío íiwitáise íyáaná. ¹⁹Néeseté nàacawa àniwa manuíri úni yáacubàa àta nàanàacataléta Efeso ídalutalená néré. Yá Pablo yàacawa náicha, níái Priscila, Aquila nacái iwàlùacaténáwa judíonái yéewáidacàalu irìculé. Yá itàanica judíonái yáapicha ìwacáidáyacuéeyéicawa néré. ²⁰Yá nasutáca Pablo fícha wawàsi manuísíwata iyamáanápínáwa náapicha quiríta yéewáidacaténá nía, quéwa càmitaté iwàwa

iyamáacawa néré. ²¹ Ipíchawáiseté Pablo yàacawa náicha, yá fimaca nalí: “Iwàwacutá nùyaca Jerusalén iyacàlená irícu áiba èriwa nuicácaténá náapicha mesúnamáita áiba culto namàñiripináca. Quéwa Dios iwàwacaalí nuèpùacawa néese àniwa, yásí nuèpùacué nupáchiaca pía àniwa”, fimaca yái Pabloca. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé, yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa. Yá yàacawa Efeso iyacàlená fícha. ²² Idécanaami Pablo yàanàaca Cesarea fídalutalená néré, yáté yàacawa cáli finatabàa Jerusalén iyacàlená néré itàidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Idécanaamité itàidaca nía néré, yáté yàacawa Antioquía iyacàlená néré. ²³ Néese ipáchiaca nía néré achúmáanata, yá yàacatéwa náicha àniwa, yèepunicaténáwa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli finatabàa, Frigia yàasu cáli finatabàa nacái. Càité yèepuní ichàiniadaca nawàwa macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Néenialité áiba judío fipidenéeri Apolos, Alejandría iyacàlená néeseéri yàanàacaté Efeso iyacàlená néré. Yái Apolos yáaliaca icàlidaca Dios itàacái cáaliacáiri iyú, yéewáidacaté nacáiwa cayábéeri iyú tàacáisi ìwali profetanái, áibanái nacái itànèericaté Dios inùmalicuise, íná yéewa yáaliacawa ìwali cayába. ²⁵ Apolos yéewáidacatéwa tàacáisi ìwali icàlidéerica càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná wàyaca. Yá icàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali manuísíwata macái iwàwalicuíséwa. Yéewáida wenàiwicanái amaláwaca Jesús ìwali, éwita yáaliacáanítawa abéerita ìwali yái Juan el Bautista ibautizáanaté wenàiwica iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios irípiná. ²⁶ Yá Apolos idàbaca icàlidaca macàaluíninátani judíonái yéewáidacàalu irícu. Quéwa Priscila, Aquila nacái idécanaamité néemiaca Apolos, yá natécani méetàucuta nàataléwa nacàlidacaténá amaláwaca iríni macáita yái Wáiwacali iináwanáca. ²⁷ Néese Apolos iwàwacaté yàaca icàlidaca Wáiwacali itàacái Acaya yàasu cáli néré. Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàwacaté nayúudàacani yàasu àyapu piná. Yá nabànùaca yáapicha cuyàluta wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái Acaya yàasu cáli néeni, natàidáanápináni cayábéeri iyú, yái Apolosca. Yàanàacaté Acaya yàasu cáli néré, yá Apolos iyúudàaca nía manuísíwata, níai Dios imàñíyéica irí cayábéeri mawèníri iyú imàacáanápiná neebáidaca Jesús itàacái. ²⁸ Yácáiná Apolos icàlidacani macái wenàiwica yàacuésemi, cachàiníri iyú nacái imawèniadaca nàasu tàacáisi níai judíoca. Icàlidacaté nalí machacàníri iyúni càinácaalí fimáaná tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise, yáasáidacaténá Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànùericaté nalí.

Pablo en Efeso

19 Idècunitàacá Apolos iyaca Corinto iyacàlená irícu, yá Pablo yàacawa ichàbaca dúlinaméeri cáli néenibàa. Yá yàanàaca Efeso iyacàlená iriculé. Néré Pablo yàanàaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi. ² Yá fimaca nalí:

—¿Dios ibànùasicué pirí Espíritu Santo, peeabáidacaalítécué? —fimaca yái Pabloca. Yá náimaca irí:

—Càmíiri. Canácata wéemièricáwa Espíritu Santo iináwaná ìwali yàanàaná —náimaca. ³ Néese Pablo isutáca yéemiawa nía àniwa:

—¿Càirínacaalícué tàacáisi peeabáidaté ìwali, nabautizácaténácué pía? —fimaca yái Pabloca. Néese náimaca irí:

—Weebáidacaté yái tàacáisi Juan el Bautista yéewáidéericaté iyú wenàiwica wawènúadánápinaté wáiwitáisewa Dios irípiná —náimaca. ⁴Pablo íimaca nalí:

—Juan ibautizacaté wenàiwica náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Juan icàlidacaté nalí nacái iwàwacutáanápínaté neebáidaca áiba itàacái, yái yàanèeripínacaté Juan yáamirícubàa, yái Jesúsca —íimaca yái Pabloca.

⁵Idécanaami néemiacani, yá nabautizácawa Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, neebáidacáiná itàacái. ⁶Néese Pablo imàacaca icáapiwa nàwali, yá Espíritu Santo yàanàca yàacawéeridacaténá nía, yá natàaníca áiba tàacáisi iyú, càmfiri èeri mìnánái itàacái. Nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise. ⁷Cawàwanáta doce namànùbaca asianáica níai yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái.

⁸Néese Pablo iyamáacatéwa nèewi Efeso ìyacàlená néré máisiba quéeri. Eeri imanùbaca icàlidaca nalíni judíonái yéewáidacàalu irícu. Icàlidaca nalíni macàaluínináta, itàaní nacái náapicha, iwènúadaca náiwitáise náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. ⁹Quéwa abénaméeyéi judío báawaca néemiaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nawàwa neebáidacani. Natàaníca wenàiwicanái irí báawéeri iyú tàacáisi ìwali, yái cayábèeri tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Iná Pablo yàacawa náicha, càmita quirínama icàlida nalíni judíonái yéewáidacàalu irícu. Itécaté nacái yáapichawa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nàacawa Tirano yàasu yéewáidacàalu iriculé. Yáté Pablo icàlidaca nalí Dios itàacái èeri imanùbaca. ¹⁰Pablo icàlidacaté nalíni pucháiba camuí. Inaté yéewa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi néemiaca Wáiwacali iináwaná ìwali. Judíonái, nía nacái càmfíyéica judío néemiata nacái. ¹¹Yá Dios imàacaca Pablo ichùnìiaca manùbèeyéi máiniíyéi cáuláicaca. ¹²Abénaméeyéi naliadaca Pablo yàasu panuelo, ibàle yéená nacái cáuláiquéeyéi ìwali, yá nachùnìiacawa níai cáuláiquéeyéica. Pablo yúucaca demonio wenàiwicanái fícha nacái.

¹³Quéwa áibanái judío yàanàacaté ipáchiaca néré náucacaténá demonio wenàiwicanái fícha. Nawàwacaté náucaca demonio wenàiwica fícha Wáiwacali Jesús íipidená iyú. Yá náimaca demonionái irí: “Jesús inùmalicuise wachùuliacuéca piacawa, yái Jesúsca Pablo icàlidéerica iináwaná ìwali”, náimaca.

¹⁴Càité siete asianái judíonái imànica. Nàaniri íipidenaté Esceva, abéeri sacerdote fíwacalináca. ¹⁵Quéwa áiba èeri náalimáidacaté náucaca demonio asiali fícha, yá demonio íimaca nalí: “Núalíaca nuicáca Jesús. Núalí nacáíwa Pablo ìwali. Càmitacué núalí nuicáca pía”, íimaca nalí yái demonioca.

¹⁶Yáta yái asiali demonio idacuèri fíwitáise, ipisìacawa nàwali, níai sietéeyéica imanùbaca asianáica. Yá inúadáidaca nía cachàiníri iyú báawanama macáita, yá inúadáidaca nía canánama cáiwíri iyú, àta nèepùacatalétawa napíacawa capíi irícuise, mabàleta, cacháunéeyéi báawanama. ¹⁷Néese macáita Efeso ìyacàlená mìnánái, judíonái canánama, càmfíyéi judío nacái, néemiacaté naináwaná ìwali, níai sietéeyéi asianáica, íná yéewa cáaluca macáita wenàiwica manuísíwata, yá nàinádacawa cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali Jesús ìwali.

¹⁸Madécana wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nabàlùacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá nacàlidaca náichawa nabáyawanáwa namàníricaté. ¹⁹Madécana nacái camàliquéeyéi natéca nàasu cuyàlutawa manùbawaca, yái cuyàluta icàlidéerica sapíi ìwali, namàlica ìwali nacái. Yá neemáca nàasu cuyàlutawa macáita Efeso ìyacàlená mìnánái íicápiná náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa namàlica fíchawa. Aibanái naputàacaté nawèni níai cuyàlutamica, yá nawèni cincuenta mil

namanùbaca dracma, yái cincuenta mil èeri iwènicatái. ²⁰ Càité manùbéeyéi wenàiwica yéemiaca Wáiwacali itàacái, yá neebáidacani, madécanéeyéi wenàiwicaca.

²¹ Idécanáamité ichàbacawa yái wawàsica, yá Pablo íináidacatéwa ipáchíanápiná Macedonia yàasu cáli néré, Acaya yàasu cáli néré nacái yàacaténáwa àniwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Iimacaté nacái idécanáamité ipáchiaca Jerusalén iyacàlená néré, yá nacái iwàwacutápinaté yàacawa Roma iyacàlená néré, fimaca. ²² Iná yéewa Pablo ibànùacaté pucháiba wenàiwica iyúudéeyéicani nàacaténáwa ipíchalépiná Macedonia yàasu cáli néré. Níai yàacawéeyéiná náipidená Timoteo, Erasto nacái. Idécunitàacá nèepunícawa nérépiná, yá Pablo iyamáacawa Asia yàasu cáli néré achúma èerita.

El alboroto en Efeso

²³ Néenialíté áibanái nadàbaca natàanica báawéeri iyú nàwali níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná abénaméeyéi Efeso iyacàlená mìnánai báawaca naicáca Dios itàacái, calúaca nacái nàináidacawa. ²⁴ Abéeri asáli fipidenéeri Demetrio báawacaté imànica Efeso mìnánai íiwitáise nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Demetriocáiná imàníirité platéeri yéenáíwanási cawèníiri. Imànicaté achúméeri capíi platéeri, templo nacáiyéi iicacánáwa nasutàcàalu níawawa nàasu cuwáisàatúa fíchawa fipidenéechúa Artemisa. Aibanái imàníiyéi achúmanaméeyéi capíi platéeri, càasuca máiní nía Demetrio yáapicha. ²⁵ Iná Demetrio iwacáidaca nía, áibanái yáapicha imàníiyéica platéeri wawàsi, yá fimaca nalí canánama: “Píacué asíanáica, píalíacuécawa wàyaca càasuíri iyú íwalíise yái wáibaidacaléca. ²⁶ Pidécuéca piicáca, péemiaca nacái yáara Pablo icàlidéerica yèepunícawa tàacáisi. Itàníirica wáibaidacalé íwali, níai ídolo cuwáináí yéenáíwaná wamàníiyéica, Pablo fimaca càmítasa báisi Diosca nía. Càita Pablo idéca iwènúadaca manùbéeyéi wenàiwica íiwitáise cuwáináí fícha cháí Efeso iyacàlená írìcu, macái Asia yàasu cáli néenibàa nacái. ²⁷ Máiníiri báawaca, cawàwanáta imáalàacawa wáicha yái wáibaidacaléca, càmícáiná quirínama wenàiwica iwèniápiná yái ídoloca wamàníirica. Ua nacái wasutàcàalu iináwaná imáalàapínacawa wáicha, úara manuíchúa temploca wasutàcàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa fícha fipidenéechúaca Artemisa, wenàiwica iyamáidacaalí nàaca ucàaluíniná, úai macái wenàiwica yèechúaca icàaluíniná, wía wenàiwicanái canánama Asia yàasu cáli finatéeyéica iyaca, macái èeri mìnánai nacái”, fimaca yái Demetrioca.

²⁸ Néese Demetrio yáapichéeyéi idécanáami néemiaca Pablo iináwaná, yá máiní báawaca nawàwa íwalíise. Yá nadàbaca néemíanicawa cachàiníiri iyú, néemíanicawa mamáalàacata: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso iyacàlená mìnánáica!” càì néemíanicawa mamáalàacata.

²⁹ Yá manùbéeyéi wenàiwica napíacawa néemiaca nasàna àta máiwitáiseacataléta madécaná Efeso iyacàlená mìnánai. Yá náibàaca Gayo, Aristarco nacái, níai Pablo yàacawéeyéináca, Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Yá napíacawa nawatàidaca nía manuíri nàwacáidacàalu írìculéwa, iyéerica Efeso iyacàlená írìcu. ³⁰ Néese Pablo iwàwacaté iwàlùacawa néré icàlidacaténáni manùbéeyéi wenàiwica írì. Quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái càmíta nabatàa Pablo iwàlùacawa néré. ³¹ Aibanái nacái, Asia yàasu cáli icuèrinánáica, Pablo yàacawéeyéináca nía, nabànùaca tàacáisi Pablo írì isutàcaténá fícha wawàsi manuísíwata ipíchanaté iwàlùacawa néré. ³² Yá nàwacáidacàalu írìcu abénaméeyéi néemíanicawa này-

aca abéeri wawàsi. Aibanái nacái néemíanicawa nàya aiba wawàsi nacái máiwitáiseaíná nía canánama meedá. Manùbéeyéi nēewi càmita náaliawa càinápínacalí wawàsi ìwali nàwacáidáyacacatéwa. ³³ Néese abénamēeyéi judío iyēeyéica néeni náibàaca nawesíaca asiali ípidenéeri Alejandro, ibàlùacaténáwa macái wenàiwica yàacuésēmi. Yá áibanái wenàiwica nacàlidacani Alejandro írí. Néese yái Alejandro yúucaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica írí masànacaténá nía, Alejandro iwàwacáináté icàlidaca judíonái iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica írí náalífacaténáwa canáaca judíonái imànfiri ibáyawanáwa. ³⁴ Quéwa idécanacáita manùbéeyéi wenàiwica náalíacawa judíocani, yái Alejandroca, yá nadàbaca néemíanicawa. Pucháiba hora néemíanicawa mamáalàacata macáita namanúbaca iyúwa abéeri isàna iyú. Náimaca: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso iyacàlená mìnánáica!”, càí náimaca néemíanicawa mamáalàacata.

³⁵ Néeseté áiba Efeso iyacàlená mìnánái icuèriná iwàwaca icàlidaca nalíni. Idécanáami masànaca imànica nía, yá ímaca nalí: “Píacué Efeso mìnánáica. Macái èeri mìnánái náalíacawa wàyacàle Efeso iináwaná, wía icuèyēica cayába templo wasutàcàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa Artemisa fíchawa, náalía nacáiwawa wacúaca Artemisa uénáiwánami, yáara náiméerica ìwali yúuwēericasawa chēnuníse bàaluité cuwáinái yàasu cáli fícha. ³⁶ Macái èeri mìnánái náalíacawa báisícani, íná matuíbanáicué pía. Picácué máiwitáise píawa, pimànicáichacué wawàsi máiwitáiseeri iyú. ³⁷ Níacáiná asíanáica pitēeyéicuéca aléi, càmita nayēedua wawàsi iricúise, yáara wasutàcàalu wíawawa Artemisa fícha, càmita nacái natàaní báawéeri iyú ùwali. ³⁸ Yái Demetrioca, áibanái nacái íibaidéeyéica yáapícha nawàwacalí nacháawàaca naináwaná ìwali jueznái írí, yá iyaca jueznái yéemièripíná natàacái. Macáita náalimá nacháawàayacacawa machàcaníiri iyú yàcalé íiwacanánái írí. ³⁹ Piwàwacalícué áiba wawàsi, yá iwàwacutácué pisutáca náicha wawàsi níara yàcalé íiwacanánáica, nàwacáidáyacapínacalíwa, càide iyúwa wacuèrinánái romanonái ichùulianá wamànica. ⁴⁰ Máiníiri báawaca yái pimàníricuéca cháí. Cawàwanáta romanonái icháawàaca waináwaná ìwali, wía Efeso iyacàlená mìnánáica, náimapíná wamànica uúicái wacuèrinánái romanonái ípunitawa. Náiwacanánái yéemiacaalí càinacaalícué pimàníná cháí bàwina, yásí nasutá néemiawa núawa cánácué yéewaná pimàni máiní máiwitáiseeri iyú. Càmita núalimápiná nucàlidaca nalíwani”, ímaca yái yàcalé icuèrináca. ⁴¹ Néese yái yàcalé icuèriná idécanáami icàlidaca nalíni, yá ichùuliaca nèepùacawa. Néese macáita namusúacawa nàwacáidacàalu iricúisewa, yá nàaca náichawáaca, nèepùacawa nacapèe néréwa.

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

20 Idécanáamité imáalàacawa yái Efeso iyacàlená mìnánái imànínáca máiwitáiseeri iyú, yá Pablo imáidaca yàataléwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yàalàacaténá nía. Néese idécanáami ichàiniadaca nawàwa, yá yàacawa náicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. ² Pablo ipáchiaca macái yàcalé imanúbaca iyēeyéica Macedonia yàasu cáli fínata. Yá ichàiniadaca nawàwa manuísíwata, yàalàaca nía déecuiri iyú níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese Pablo yàanàaca Grecia yàasu cáli néré. ³ Yá iyamáacawa néré máisiba quéeri. Néeseté mawiénica yéenáiwana iwàlúanápinátéwa nave iriculé yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Yá yéemiaca judíonái iináwaná naináidáanáwa namànínápiná írí báawéeri. Íná iwènúadaca íiwitáisewa, yá fínái-

dacawa yèepùanápínatéwa cáli ñinatabàa, ichàbacaténáwa àniwa Macedonia yàasu cáli ñinatalé. ⁴Nàa nacáíwa yáapicha áibanái ñipidenéeyéi: Sópater, yái Pirro ñirica, Berea ñyacàlená mìnali; Aristarco nacái, Segundo nacái, níai pucháíba asíanáica Tesalónica ñyacàlená mìnánáica; Gayo nacái, Derbe ñyacàlená mìnalica; Timoteo nacái; Tíquico nacái, Trófimo nacái, níai pucháíba asíanáica Asia yàasu cáli néeséeyéica. ⁵Níai asíanáica nàacatéwa wapíchalépiná, wía Pablo, núa Lucas nacái, nacùacaténá wàanàaca Troas ñidalutalená néré. ⁶Néese idécanáamité ichàbacawa Pascua yàasuná culto, judíonái iyáacaalíté pan càmfiri idènia levadura, yáté wàacawa Filipos ñidalutalená ñicha manuíri úni yáacubàa nave irícu. Néese báinúaca èeri idénáami, mapisáináami àniwa, yá wàanàaca níai wáapichéeyéicawa Troas ñidalutalená néré. Yá wayamáacawa néré siete èeri.

Visita de Pablo a Troas

⁷Néeseté domingo irícu, wàwacáidáyacacawa náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái wawacùacaténá wàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca. Yá Pablo icàlidaca nalí. Iwàwacutápinaté Pablo yàacawa náicha mapisáita, íná icàlidaca nalí àta bamuchúamicataléta catá. ⁸Wàwacáidáyacacatéwa abéeri imàdàaná irículé iyéerica chènunibàa cáli inàni ñicha. Nàyaca néré madécaná lámpara ipucuyéicawa nacamalá piná. ⁹Néese abéeri ùuculiiri ñipidenéeri Eutico yáawinéeriwa ñyaca ventana irícu. Pablo itàanícáiná mamáalàacata, yá cadapùleca báawanama yái ùuculiirica. Yá iimáca ñichawa yáawinacawa. Néese icaláacawa ventana irícuíse, máisiba pisoíri ichènunica. Yá yéetáca. ¹⁰Pablo iricùacawa ùuculiiri yàatalé. Néese Pablo yáawia iicáidaca ùuculiirimi irí, yá Pablo yeedácani yùucutaléwa. Yá ñimaca nalí níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái:

—Picácué cáalu pía. Cáucani —ñimaca yái Pabloca.

¹¹Néeseté Pablo yèepùa iwàlùacawa nàwacáidacàalu irículé chènuniréerica. Yá iwacùaca nalí pan, yái Santa Cenaca, iyáaca iyáacaléwa náapicha nacái, yá Pablo icàlidacaté nalí mamáalàacata, àta amalácataléta wawicáu. Néese yàacawa náicha. ¹²Néese yái ùuculiirica, yèepùacawa yéénánái yáapichawa, icáucàacáinátéwa, íná yéewa casíimáica nawàwa manuísíwata.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³Néeseté wàacawa Pablo ipíchalépiná. Wàacawa nave irícu manuíri úni yáacubàa àta wàanàacatalétaté Aso ñidalutalená néré wáipunitáidacaténá Pablo néré càide iyúwaté iwàwáaná, iwàwacáinaté yàacawa néré cáli ñinatabàa. ¹⁴Wàanàaca Pablo Aso ñidalutalená néré, yá iwàlùacawa wàatalé nave irículé. Yá wàacawa manuíri úni yáacubàa Mitilene ñidalutalená néré. ¹⁵Néeseté wàacawa Mitilene ñicha. Wàacawa abé èeri manuíri úni yáacubàa. Néese wàacawa mawiénita Quío yàasu iwàwata irí. Néese mapisáita àniwa wàanàaca Samos ñidalutalená néré, idécanáamité wayamáidacawa Troguilio ñidalutalená néré. Néese mapisáita àniwa wèepùa wàacawa. Yá wàanàaca Mileto ñidalutalená néré. ¹⁶Càité wèepunícawa càmicáinaté Pablo iwàwa idècuniacawa manùba èeri Asia yàasu cáli ñinata. Càmitaté nacái iwàwa yàacawa Efeso ñyacàlená néré. Néese, iwàwacaté yàanàaca caquialéta Jerusalén ñyacàlená néré iwàwacáinaté iicáca náapicha judíonái yàasu culto ñipidenéerica Pentecostés.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Idècunitàacá Pablo ìyaca Mileto ìdalutalená néré, yáté ibànùaca tàacáisi Efeso ìyacàlená néré imáidacaténá ancianonái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Efeso ìyacàlená mìnánai. ¹⁸ Idécanáamité ancianonái nàanàaca yàatalé, yá Pablo ìmaca nalf: “Píalíacuécawa nuináwaná ìwali, càinácaalitè nùyacuéca pèewi èeri imanùbaca nùanàacatáiseté Asia yàasu cáli ìfinalé àta siùca nacáide. ¹⁹ Macái èerité nùyaca pèewi ìibaidéeri Wáiwacali irípiná. Càmitaté cachàini nuicáca nùawawa. Máini achúmacaté nuwàwa nàwali níara càmfíyécaté yeebáida Wáiwacali itàacái. Nùuwichàacaté nacáwa cáiwíiri iyú judíonái nawàwacáináté imànica nulí báawéeri. ²⁰ Ewitaté nùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta càmitaté numáisanía píchacué tàacáisi iyúudèeripínacuécaté pía, ibatàa abéeri tàacáispínátá idècunitàacá nucàlidacuéca piríni nàwacáidacàalu néré, nacapèe iricu nacái. ²¹ Nùalàacaté níara judíoca, càmfíyèi judío nacái. Núumacaté nalf iwàwacutáaná nawénúadaca náiwitáisewa Dios irípiná neebáidáanápíná nacái Wáiwacali Jesús itàacái. ²² Iná siùcade nùacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Espíritu Santo idéca ichùuliaca nùanápínáwa néré, càmita quéwa núalíawa càinápínacaalí namànica nulí néré. ²³ Núalíacáitawa abéeri wawàsi. Yàcalé imanùbaca Espíritu Santo icàlidaca nulíni náucáanápíná núa presoíyéi ibànaliculé, nùuwichàanápíná nacáwa madécaná yàawiría. ²⁴ Quéwa càmita nuicá núcáuacawa iyúwa máiníiri cawènica nulí. Abéerita nuwàwacáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa casimáiri iyú, yái nuíbaidacalécawa Wáiwacali Jesús ichùulièrica numànica, nucàlidáanápíná tàacáisi wenàiwicanái irí, yái cayábèeri tàacáisi ìmèérica càinináca Dios iicáca wenàiwica. ²⁵ “Siùcade núalíacawa báisiiri iyú càmitacué piicá núa quirínama, píacué nucàlidéeyécaté irí yái tàacáisica icàlidéerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²⁶ Iná siùcade nuwàwacué nucàlidaca piríni, canáca nubáyawanácué píwalfise, péetácaalficuéwa píbayawaná yáapichawa, nùalàacáinátécué pía. ²⁷ Nucàlidacatécué píri macái tàacáisi Dios iwàwéericuéca píalíacawa ìwali; càmitacué nubàa pícha tàacáisi, ibatàa abéeripínátá, càmitacué nubàa píchani. ²⁸ Iná piicácué píchawa cayába, picùacué píiwitáisewa báawéeri ícha. Picùacué nacái macáita níara yeebáidéeyéica Jesús itàacái iwacáidáyaquéeyécawa piyacàle nérécué, yácáiná Espíritu Santo imàacacué picùaca Dios yàasu wenàiwica Dios iwènièyécaté Iri íiraná iyúwa. ²⁹ Núalíaca nacáwa nùacanáamiwa píchacué, yásí áibanái nàanàaca píatalécué iwàwéeyéica iwènúadacuéca píiwitáise Wáiwacali fichawa càide iyúwa caluéyéi cuwèesi lobo namáalàidacaalí ovejanái. ³⁰ Abénaméeyéi péenácué, áiba èeriwa néewáidaca wenàiwicanái nachíwa báawéeri iyúwa, nachíwáidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacaténáwa cachíwéeyéi yáapicha. ³¹ Iná piicácué píchawa cayába. Piwàwalicué cayába nùalàacatécué pía máisiba camuí èeriapi, táiyápi nacái. Nùalàacatécué pía macáita manuísíwata, nuícháanícaté nacái píwalicué. ³² “Siùcade nuénánái numàacacué Dios icùaca pía, péewáidáanápínácué nacáwa tàacáisi ìwali, yái nucàlidéericatécué píri ìmèérica càinináca Dios iicáca èeri mìnánai. Dios itàacái yáalimácué ichàiniadaca píiwitáise Dios ìwali, yáalimácué nacái imàacaca píalíacawa cayába ìwali yái cawèníirica Dios yèeripínácuéca píríwa áiba èeriwa, náapicha macáita yàasu wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ³³ Càmitaté nuwàwa nùasupínáwa áibanái yàasu plata, nabàle nacái.

³⁴ Píalíacuécawa nuíbaidacaté cachàiníiri iyú núcáapi iyúwa nuwèniacaténáté cànínacalí wawàsi wamáapuèricaté, núa nacái, núapichéeyéi nacái. ³⁵ Nucàlidacatécué pírí càiripináta iwàwacutáanacué wáibaidaca, wayúudàacué nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. Piwàwalicué Wáiwacali Jesús itàacái. Yá fimacaté walí: ‘Casíimái cachàini wía wàacaalí áibanái írí yái namáapuèrica, íicha yái nàanáca walí cawèníiri’, càité fimaca yái Wáiwacalica”, fimaca yái Pabloca.

³⁶ Idécanaámi Pablo icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa yùulúi ipùata iyúwa. Yá isutáca Dios íicha náapicha. ³⁷ Néese macáita náicháaníca achúmaca nawàwa Pablo yàacáinátéwa náicha. Yá aslanái nàanalicuca Pablo nasùsua nacái inàni íwali, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, namàacacaaalí yèepùacawa náicha wenàiwica cànínéeri naicáca. ³⁸ Yá máiní achúmaca nawàwa Pablo fimacáináté nalí camínápináté yèepùaa íicáca nía quirínama. Néese nàaca nàacawéeridaca Pablo àta nàanàacataléta nave néré.

Viaje de Pablo a Jerusalén

21 Wàacanáamitéwa náicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wawàlùacawa nave iriculé. Néese wàacawa manuírí úni yáacubàa machacànita Cos yàasu iwàwata nérépiná. Néese mapisáita àniwa wàacawa Rodas yàasu iwàwata néré. Néese wàacawa Pátara fídalutalená néré. ² Néese idécunitàacá wàyaca Pátara fídalutalená néré, yáté wàanàaca nave yèericawa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Yá wawàlùacawa iriculé. Yá wàacawa náapicha. ³ Wàacawa manuírí úni yáacubàa, yá waicáca Chipre yàasu iwàwata. Yá wàacatéwa yéewápuwáise íicha àta wàanàacalétaté Siria yàasu cáli néré. Yá wawàlùacatéwa Tiro fídalutalená néré iwàwacutácáináté nave imàacaca yàasusi néré. ⁴ Néese Tiro iyacàlená néré wacutáca áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wayamáacawa náapicha néré siete èeri. Espíritu Santo icàlidacaté nalí Pablo yùuwichàanápinátéwa Jerusalén iyacàlená néré, íná nasutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa néré. ⁵ Quéwa idécanaámi wayamáacawa néré siete èeri, yáté wàacawa náicha. Macái níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nàacawéetúanái nacái, néenibe nacái, nàacawéeridacaté wía yàcalé íicha. Néese wabàlùacawa wàulúi ipùata iyúwa càina íinatalé wasutácaténá wíawawa Dios íicha néré. ⁶ Néese wacàlidacaté nalí wàanápináwa náicha. Yá wawàlùacawa nave iriculé. Nèepùacawa nacái nacapèe néréwa.

⁷ Yá wàacatéwa Tiro fídalutalená íicha manuírí úni yáacubàa àta wàanàacataléta Tolemaida fídalutalená néré. Yáté wadéca wamáalàidaca wèepuníináwa manuírí úni yáacubàa. Wàanàacaté Tolemaida iyacàlená néré, yá watàidaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái. Yá wayamáacawa náapicha abé èeri. ⁸ Néeseté mapisáita àniwa Pablo, wía nacái yèepuníiyéicawa yáapicha, wàacawa náicha cáli íinatabàa. Néese wàanàaca Cesarea iyacàlená néré. Yá wawàlùacawa Felipe icapèe iriculé, yái icàlidéerica Wáiwacali itàacái áibanái írí. Yái Felipe abéeri néená níai sietéeyéica imanùbaca díaconoca, iyúudéeyéicaté apóstolnáí quéecháwanáimi Jerusalén iyacàlená irícu. Yá wayamáacawa Felipe yáapicha. ⁹ Yái Felipe idèniacaté báinúaca yéenibe inanáíwa maníríiyéi. Níai inanáica, profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuíse. ¹⁰ Wayamáacatéwa néré máisibáwanái èerita, yá áiba profeta yàanàaca néré, Judea yàasu cáli néeséeri íipidenéeri Agabo, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliçuíse. ¹¹ Idécanaámi Agabo yàanàaca wàatalé, yá yeedáca Pablo yàasu

cinturón. Néese yái profeta Agabo idacùaca yàabàliwa, icáapi nacáíwa Pablo yàasu cinturón iyú. Yá Agabo íimaca walí:

—Espíritu Santo íimaca: Níara judío Jerusalén ìyacàlená mìnanáica idacùapíná yái cinturón íiwacalica presocaténá namànicani, namàacacaténá càmfíyèi judío yùuwichàidacani —íimaca yái profetaca.

¹² Wéemìacáináni, níai nacái Cesarea ìyacàlená mìnanáica, íná wasutáca Pablo fícha wawási manuísíwata ipíchaná yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré. ¹³ Néese Pablo íimaca walí:

—¿Cánacué pícháani? ¿Cánacué piwàwa cáaluca pimànica núa? Nudéca nuínáidacawa numàacáanápíná nadacùaca núa, nanúacaténá nacái núa Jerusalén ìyacàlená néré Wáiwacali Jesús ìwalíise, Dios iwàwacaalí càì namànica —íimaca yái Pabloa.

¹⁴ Yá càmita wáalimá wawènúadaca Pablo íiwitáise, íná masànaca wía. Wáimacáita walíwáaca:

—Wasutacué írí Wáiwacali fíchawa imànfínápíná írí càide iyúwa Dios iwàwáana —wáimaca.

¹⁵ Néese wachùniaca wàasuwa wàacaténáwa. Yá wàacawa Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁶ Nàa nacáíwa wáapícha abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái Cesarea ìyacàlená néeseeyéi. Wàanàcaté Jerusalén ìyacàlená néré, yá natéca wía Mnasón icapèe néré, abéeri asiali béerfina yeebáidéericaté Jesús itàacái madécaná camuí. Yá wayamáacawa yáapícha néré.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Idécanáamité wàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré, néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàidaca wía casímáiri iyú. ¹⁸ Néese mapisáita àniwa Pablo yàacawa wáapícha wapáchíacaténá Santiago. Nàyaca nacái néré macáita ancianonái, icuèyéica Jerusalén ìyacàlená mìnanáí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹⁹ Yá Pablo itàidaca nía. Néese icàlidaca nalíni éeréeri iyú macáita yái Dios imànfíricaté càmfíyèi judío yèewi Pablo icàlidacaalíté nalí Wáiwacali itàacái. ²⁰ Níai ancianoca idécanáami néemiacani, yá nàaca Dios írí cayábéeri. Néese náimaca Pablo írí:

—Uwé, wéenásàiri, péemia cayábani, píaliacawa madécaná mil namanùbaca judíonái neebáidaca Jesús itàacái. Yá macáita náimaca mamáalàacata iwàwacutáanása wía judíoca wamànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi imànica, éwita weebáidacáaníta Jesús itàacái. ²¹ Níai judíoca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nadéca néemiaca áibanái cachíwéeyéi icàlidaca piináwaná ìwali péewáidacasa macái judíonái iyéeyéica áiba cáli nayamáidáanápíná namànica càide iyúwa profeta Moisés ichùulianaté. Náimaca píalàacasa judíonái ipíchaná namànica circuncisión néenibe asianái íríwa, ipíchaná nacái namànica càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, náimaca. ²² ¿Càinásica wamàni? Báisíta néemiapíná piináwaná ìwali píanàaná aléi Jerusalén ìyacàlená iriculé. ²³ Cawàwanáta cayábaca pimànicaalí càide iyúwa wàalàaná pía. Nàyaca wèewi cháí báinúaca asianái iwàwacutéeyéica íibaidaca Dios írípíná càide iyúwaté nacàlidáaná írí. ²⁴ Pité nía píapíchawa pimànicaténá náapícha culto càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, masacàanápínacué judíonái iicáca pía, piwàlúanápínacuéwa templo iriculé. Piwènia nacái nalípiná pírái nawàwacutéerica namàacaca ofrenda iyú sacrificio piná templo néré. Yásí náalimá nadalúaca náiwita ibáináwa, náasáidacaténá nadéca namáalài-

daca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná. Càita macái judíonái náalíapínacawa camíinápiná báisíiri yái néemièricaté piináwaná ìwali pimànicáiná machacàníiri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wamànica, wía judíoca. ²⁵ Quéwa watànàacaté cuyàluta camíiyéi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacaténáwa camíta iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wamànica wía judíoca. Abéerita iwàwacutá camíta nayáa iinási áibanái imàaquéerica ídolo irí iyúwa sacrificio, yái cuwáinái yéenáiwánaca. Iwàwacutá nacái camíta nayáa irái. Iwàwacutá nacái camíta nayáa iinási camíirica íraná imusúawa íicha. Iwàwacutá nacái camíta naimá áiba wenàiwica yáapicha camíichúaca náinusíwa, camíirica nacái nanírisíwa —íimaca yái Santiagoca.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Néeseté mapisáita àniwa Pablo itéca níái báinúaca aslanáica. Imànica nàapicha culto nacáiri, nàapída náichawa nacái càide iyúwa judío fiwítáise iyáaná masacàanápíná judíonái iicáca nía. Néese iwàlùacawa templo irìculé icàlidacaténá sacerdotenái irí càiná èeri irìcucaalípinaté namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, natécataípinacaté nàasu ofrendawa namàacacaténá Dios iríni sacrificio piná.

²⁷ Iwàwacutácaté nacùaca siete èeri. Batéwacaalíté namáalàacawa níái si-eteca èeri, namàacacatáipínaté pìrái ofrenda iyú, yá Pablo ìyaca templo irìcu. Abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi naicáca Pablo templo irìcu. Yá natàaníca báawéeri iyú Pablo ìwali báawacaténá namànica áibanái wenàiwica fi-wítáise calúanápiná naicáca Pablo, níái wenàiwica ìyéeyéica templo irìcu. ²⁸ Càité judíonái néemíanicawa wenàiwicanái irí: “¡Píacué israelitaca, piyúdàacué wía! Yái asialiquéi yèepuníiriwa macái cárita, yéewáida yèepunícawa macái wenàiwica báawacaténá naicáca wía, wía judíoca. Yéewáidaca nía nacái náináidacaténáwa báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. Yéewáidaca nacái báawáanápíná naicáca templo. Idéca nacái itéca camíiyéi judío aléi templo irìculé casacàacaténá imànica templo Dios íicha, yái Dios yàasu templo masaquèerica”, náimaca Pablo ìwali.

²⁹ Càité nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali, naicácáinaté Pablo Jerusalén ìy-acàlená irìcu, Trófimo yáapicha, Efeso iyacàlená mìnali, camíirica judío. Iná nayúunáidaca Pablo itécaté yáapichawa Trófimo templo irìculé.

³⁰ Iná madécaná wenàiwica nàanàaca napiacawa, néemíanicawa, máiwitáiséeri iyú, níái Jerusalén ìyacàlená mìnánái manùbéeyéica. Yá náibàaca Pablo nawatàidacani templo irìcuíse. Idécanacáita namusúadacani, yá áibanái nabàliaca íicha templo inúma imanùbaca. ³¹ Idècunitàacá nanúacani, yá romanonái yàasu úwi fi-wacalíná yéemiaca naináwaná namànicasa máiwitáiséeri iyú, níái Jerusalén ìy-acàlená mìnánái macáita. ³² Yá ráunamáita itéca yàasu úwináíwa, náiwacanánái yáapichawa, yá nalicúa napiacawa wenàiwicanái yèewiré. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, naicácanacáita úwi fiwacalíná, yàasu úwinái yáapichawa, yá nayamáidaca nanúadáidaca Pablo. ³³ Néese úwi fiwacalíná yàacawa nàatalé, yá íibàaca Pablo. Yá ichùuliaca úwinái nadacùaca Pablo pucháiba cadena iyú. Néese úwi fiwacalíná isutáca yéemiawa nía cawinácaalíni, càinácaalí báawéeri nacái imànica yái Pabloca. ³⁴ Quéwa níái wenàiwicaca abénaméeyéi néemíanicawa nacàlidaca abéeri wawàsi. Áibanái yéemíanicawa nacàlidaca nàasu wawàsita nacáíwa áibalé áiba íicha. Yái

úwi fiwacalináca càmita asái yéemiàcani, namànicáiná madécaná nasànwawa. Yá ichùuliaca yàasu úwináíwa natéénápiná Pablo nacapèe iriculéwa. ³⁵ Nàanàaca escalera néré, úwináí icapèe yàasu yàawa iriculé, yá iwàwacutáca úwináí iwáacutáidaca Pablo nacàucaténá náichani, níái manùbéeyéi caluéyéi wenàiwicaca, iwàwéeyéica inúacani. ³⁶ Nàacáináwa Pablo yáamiwáise néemíanicawa mamáalàacata: “¡Pinúacuéní!” náimaca néemíanicawa.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Batéwa úwináí iwàlùadaca Pablo nacapèe iriculéwa, quéwa Pablo itàaníca griego itàacái iyú úwi fiwacaliná irí. Pablo fimaca irí:

—¿Càmitasica pimàaca nutàaníca píapicha abéeri wawàsi? —fimaca yái Pabloca. Néese úwi fiwacaliná fimaca Pablo irí:

—Càmita nualía pialía pitàaníca griego itàacái iyú. ³⁸ Nuyúunáidacáita píaca Egipto yàasu cáli néeséeri, yái itéericaté báinúaca mil namanùbaca asianáí inuéyéica wenàiwica manacúali yùuculé càinawàiri imànicaténá úwi romanonáí yàasu gobierno fipunita —fimaca. ³⁹ Néese Pablo fimaca irí:

—Judíocata núa. Numusúacatéwa Tarso ìyacàlená irícu, yái yàcalé máiníiri cachàiníca Cilicia yàasu cáli finatéerica ìyaca. Pimàni nulí cayábéeri, pimàaca nucàlidaca nalíni, níái wenàiwicaca —fimaca yái Pabloca.

⁴⁰ Néese úwi fiwacaliná imàacaca Pablo itàaníca. Iná Pablo ibàlùacawa escalera finata. Yá yúucaca icáapiwa nalí, masànacaténá nía, níái manùbéeyéi judíoca. Néese idéca masànaca nía, yá icàlidaca nalíni natàacái iyú, hebreo iyú.

22 Pablo fimacaté nalí: “Péemiàcué, nuénánái, siùcade nucàlidacué pírí nuináwanáwa”, fimaca nalí yái Pabloca.

² Idécanacáita néemiàca itàaníca natàacái iyú, hebreo iyú, yá masànata cachàiníwanáí nabàlùacawa néemiàca irí. ³ Iimaca nalí àniwa yái Pabloca: “Judíoca núaquéi. Numusúacatéwa Tarso ìyacàlená irícu, Cilicia yàasu cáli finata. Quéwa nudàwinàacatéwa cháí Jerusalén ìyacàlená néeni. Gamaliel yéewáidacaté núa. Nuéwáidacatéwa macái tàacáisi ìwali Dios ichùulìericaté iyú wàawirináimi. Máiní nuwàwaca numànica iyúwa Dios iwàwáaná càide iyúwa píacué siùcade. ⁴ Bàaluité numànica ùwicái náipunita, níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nubànùacaté nía yéewacaténá úwináí inúaca nía. Nudacùacaté nía, asianáí, inanáí nacái yéewacaténá úwináí itéca nía presoíyéi ibànaliculé. ⁵ Sacerdote fiwacaliná, nía nacái Jerusalén ìyacàlená fiwacanánái macáita náalimá nacàlidaca nuináwaná ìwali nuedacaté náicha cuyàluta judíonáí yéewáidacàalu fiwacanánái irípiná, ìyeyéicaté Damasco ìyacàlená irícu. Nùacatéwa néré nuíbàacaténá nía presoíri iyú nutécaténá nía Jerusalén ìyacàlená nérépiná nàuwichàacaténátéwa, níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái”, fimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta su conversión

⁶ Pablo fimaca nalí àniwa: “Nùacatéwa àyapulìcubàa Damasco ìyacàlená nérépiná, yá machacànicaalíté èeri nùyaca mawiénita Damasco irí, yáta camalási chènuníiséeri icànaca núa cachàiníiri iyú. ⁷ Inaté núuwàacawa nulliacawa nualùniwa cáli finatalé. Néese nuémiàca tàacáisi chènuníise. Yá fimaca nulí: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?’, fimaca nulí. ⁸ Néese nusutáca nuémiawani: ‘¿Cawiná píá, Nuíwacalí?’ núumaca irí. Yá tàacáisi fimaca nulí: ‘Jesús Nazaret ìyacàlená néeséer-

ica núaquéi, yái piùwidéerica pimànica', fimaca nulí. ⁹ Aibanái núapichéeyéica naicáca camalási, íná cáaluca nía. Càmita quéwa neebá tàacáisi itàaníríca núapicha. ¹⁰ Néese núumaca írí: 'Nuíwacali, ¿càiná iwàwacutá numànica?', núumaca írí. Yá Wáiwacali fimaca nulí: 'Pimichàawa, pìanáwa Damasco ìyacàlená ìriculé; nérénica nacàlidaca piríwani macáita iwàwacutéeripíná pimànica', fimaca nulí. ¹¹ Yái camalásica matuícate imànica núa, íná núapichéeyéica natéca núa nucáapi ìwaliwa, yá wàanàacaté Damasco ìyacàlená ìriculé.

¹² "Iyacaté néré áiba asiali fipidenéeri Ananías. Níara judíoca ìyeyéica Damasco ìyacàlená ìricu, natàanícate cáimiétaquéeri iyú Ananías ìwali, cáaliacáiri iyúcáiná yeebáidaca Dios itàacái, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. ¹³ Yá Ananías yàanàacaté nùatalé iicácaténá núa. Yàanàacaté itàidaca núa cayábéeri iyú. Yá fimaca nulí: 'Nuénásàiri Saulo, catuíca píawa', fimaca nulí. Yáta catuíca núa. Yáté nùalimá nuicácani, yái Ananíasca. ¹⁴ Néese fimaca nulí: 'Yái Diosca, wàawirináimi yeebáidéericaté itàacái, idéca yeedáca pía píaliacaténáwa càinácaalí iwàwáaná pimànica. Idéca imàacaca piicáca Jesús, yái mabáyawanéerica. Idéca imàaca nacái péemiaca Jesús itàanáca píapicha. ¹⁵ Iná picàlida macáita èeri mìnanáí ìríwani, yái piiquéerica, yái péemièrica nacái. ¹⁶ Siùcade picá pidècuniawa. Pimichàawa, pibautizáanáwa, pisutá píawawa Wáiwacali fícha imàacáanápiná iwàwawa pibáyawaná fícha', càité Ananías fimaca nulí", fimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ Néeseté Pablo fimaca nalí àniwa: "Nuèpùacanáamitéwa Jerusalén ìyacàlená ìriculé, yá nùacatéwa templo ìriculé nusutácaténá núawawa Dios fícha. ¹⁸ Idècunitàacá nusutáca Dios fícha, yá nuicáca Wáiwacali yéenáiwanási nacáiri ìricuise. Yá fimaca nulí: 'Pèepùawa Jerusalén ìyacàlená fícha caquialéta, càmicáiná neebáidapíná piríwani, yái picàlidéerica nunùmalicuise', fimaca yái Wáiwacalica. ¹⁹ Néese núumaca írí: 'Nuíwacali, náalíacawa nuináwaná ìwali nùanátéwa néewáidacàalu imanùbaca ìriculé, yáté nuíbàaca nutéwa wenàiwica presoíyéi ibànaliculé, níái yeebáidéeyéica pitàacái. Nuchùuliacaté nacái úwinái icapèedáidaca nía. ²⁰ Nanúacaalíté Esteban íba iyú, yái icàlidéericaté tàacáisi pinùmalicuise, yá nubàlùacatéwa néeni abédanamata nacái nuíwítáise náapicha, nucùacaté nacái nàasu ruana nacáiri, níara inuéyéicaté Esteban', càité núumaca Wáiwacali írí. ²¹ Quéwa Wáiwacali fimaca nulí: 'Píawa, nubànucáiná píacawa déeculé picàlidacaténá nacái nuináwaná ìwali càmfíyéi judío írí', càité fimaca nulí yái Wáiwacalica", fimaca yái Pabloca.

Pablo en manos del comandante

²² Néemíacacanacíita yái Pablo icàlidéerica càmfíyéi judío ìwali, yá càmita quirínama judíonái yéemiaca Pablo íríni. Néese nadàbaca néemíanicawa cachàiníri iyú Pablo ìwali. Náimaca néemíanicawa: "¡Pinúacuéni, yái asialica! ¡Cayábéerica yéetacawéi!" náimaca néemíanicawa. ²³ Idècunitàacá néemíanicawa, yá nacusúa nàasu ruana nacáiriwa, náucaca nacái cáli ichùmalé chènuniré, máinícáiná calúaca nía. ²⁴ Iná úwi fíwacalíná ichùulíaca úwinái itéca Pablo nacapèe ìriculéwa. Yá ichùulíaca nacapèedáidaca Pablo cabèesi iyú, icàlidacaténá nalí iináwanáwa, báisíiri iyúta, náalíacaténáwa cáná yéewa wenàiwicanái néemíanicawa Pablo ìwali. Uwi fíwacalíná càmitaté yáalíawa càmicáiná yéemia hebreo itàacái, yái tàacáisi Pablo icàlidéer-

icaté iyúni wenàiwicanái irí. ²⁵ Quéwa, idécanáami úwinái nadacùaca náichawa Pablo nacapèedáidacaténani, yá Pablo ímaca áiba capitán irí ibàluèricawa néeni. Pablo ímaca capitán irí:

—Báawéeriquéi picapèedáidáanacuéca núa, romanosàiricáiná núa, càmfíricáwaca juez yéemìa icàlidáaná iináwanáwa —ímaca yái Pabloca. ²⁶ Iná capitán yàacawa úwi íiwacaliná yàatalé. Ímaca irí:

—Cayába, picá pimàni irí báawéeri, yái asàlica. Romanosàiriquéi —ímaca.

²⁷ Néese, úwi íiwacaliná yàacawa Pablo yàatalé, isutácaténá yéemiawa Pablo. Yá ímaca Pablo irí:

—¿Báisi romanosàirica pía? —ímaca. Néese Pablo ímaca irí:

—Báisita, núaquéi —ímaca yái Pabloca. ²⁸ Néese úwi íiwacaliná ímaca Pablo irí àniwa:

—Iwàwacutácaté nupáyaidaca madécaná plata iyú, namàacacaténáté romanosàirica núa —ímaca. Quéwa Pablo ímaca irí:

—Emperador imànicaté cayábéeri nusèenáimi judíonái irí, imàacacaté romanonáica nía. Càicata romanonái iiricata núaquéi, íná yéewa romanosàirisíwacata núa —ímaca yái Pabloca.

²⁹ Níái úwinái idacuèyéicaté Pablo nacapèedáidacaténani, néemiáciná iináwaná romanosàiricani, yá nèepùacasíwa Pablo íicha. Yá nacái cáaluca úwi íiwacalináca, ichùuliácináté úwinái idacùacani, yái Pabloca, romanosàirica.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Néese mapisáináami àniwa, úwi íiwacaliná iwàwacaté yéemiaca machacànfiri iyú ìwali cáná yéewa judíonái icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Yá iwasàaca cadena Pablo íicha. Néese ichùuliaca nàwacáidáyacacawa macái sacerdote íiwacanánái, Junta Suprema nacái, níái judío icuèrinánái béeyéica. Néese itéca Pablo nàatalé, yá imàacaca Pablo ibàluacawa nàacuésemi.

23 Néeseté Pablo iicáidaca machacànfiri iyú nalí níái Junta Supremaca. Yá ímaca nalí:

—Píacué nuénánái, Dios yáalíacawa nudéca nùyaca machacànfiri iyú Dios iicá sùmàicaalíté núa àta siùca nacáide —ímaca yái Pabloca.

² Néeseté Ananías yái sacerdote íiwacalináca ichùuliaca áiba ibàluèriwa maw- iénita Pablo irí icapèedáanápíná Pablo inùma. ³ Néese Pablo ímaca irí:

—¡Dios yùuwichàidapíná píawa, pía pucháibéeri íiwitáisea! Báisicaalí píaw- inawa néré péemiácaténá nuináwaná ìwali càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá, néese, ¿cáná pichùulia namànica, yái nacapèedáanáca núa? —ímaca yái Pabloca.

⁴ Néese níái iyéeyéica néré náimaca Pablo irí:

—¡Picá picúsa píchawa Dios yàasu sacerdote íiwacaliná! —náimaca. ⁵ Néese Pablo ímaca àniwa:

—Píacué nuénánáica, càmitaté núalíawa sacerdote íiwacalinácani, núalíacáináwa Dios itàacái ímaca: ‘Píacué pitàaní báawéeri iyú picuèriná ìwaliwa’, ímaca yái Dios itàacáica.

⁶ Néese Pablo yáalíaca iicáca nía, níái Juntaca. Yáalíacawa saduceonái yéénaca abénaméeyéi nèewi, fariseonái yéénaca áibanái nèewi. Iná Pablo ímaca nalí cachàiníri iyú:

—Píacué nuénánáica, fariseoca núaquéi. Fariseonáicaté nacái nùawirináimica. Nùyaca cháí presoíri iyú áibanáicáiná icháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa wenàiwica áiba èeriwa —fímaca yái Pabloca.

⁷ Néese idécanacáita icàlidaca nalíni, yá níai fariseoca, saduceonái nacái nadàbaca néemíaníca naliwáaca ùuléri tàacáisi iyú. ⁸ Níacáiná saduceoca náimaca càmítasa yéetéeyéimiwa nacáuacápináwa, canása nacái ángelnái, canása nacái wenàiwica iwàwa cáuri. Quéwa fariseonái neebáidaca macáita. ⁹ Yá macáita néemíaníca naliwáaca lúasi iyú. Néese abénaméeyéi fariseo yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu namichàacawa, yá náimaca:

—Yái asíali càmíta imàni báawéeri. Cawàwanáta ángel idéca itàaníca yáapicha, càmicaalí nacái cawàwanáta wenàiwica iwàwa cáuri idéca icàlidaca irí tàacáisi —náimaca.

¹⁰ Néese, nadàbaca napéliyacacawa, yá icalùadacawa yái úwi fiwacalináca fináidacawa namàdàidáanápíná náichawáaca yèewi yái Pabloca. Iná úwi fiwacaliná ichùuliaca yàasu úwináíwa nawasàanápíná Pablo judíonái fícha cachàiníri iyú. Yá úwinái itéca Pablo úwinái icapèe néré.

¹¹ Néeseté táiyápi Wáiwacali imàacaca yáawawa Pablo iicácani. Yá fímaca Pablo irí: “Picá cáalu pía, iwàwacutácáiná picàlidaca nuináwaná ìwali wenàiwicanái irí Roma ìyacàlená irícu, càide iyúwa picàlidáanácáwa nalíni cháí Jerusalén ìyacàlená irícu”, fímaca yái Wáiwacalica.

Planes para matar a Pablo

¹² Mapisáita àniwa abénaméeyéi judío abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nanúanápíná Pablo. Néese náimaca naliwáaca Dios ípidená ìwali càmfinápínaté nayáa nayáacaléwa, ibatàa únipíná nàira àta nanúacataléta Pablo. Náimaca Dios inúanápínaté nía càmicaalí namàni càide iyúwa náimáanaté, náimacáinása càide Dios ípidená ìwali, náimaca. ¹³ Càité náimaca cuarenta ichàbanfise asíanáica. ¹⁴ Iná nàacawa sacerdote fiwacanánái yàatalé, yàcalé fiwacanánái néré nacái. Yá náimaca:

—Wadéca wamànica wawàsi wáapichawáaca Dios ípidená ìwali, Dios inúanápíná wía wayáacaalí wayáacaléwa ipíchawáise wanúaca Pablo. ¹⁵ Iná píacué, nía nacái Junta Suprema, písutácué úwi fiwacalináca fícha wawàsi yeedáanápíná piatalé Pablo táwicha. Pímacué úwi fiwacalináca irí piwàwáanácué péemiaca Pablo iináwaná ìwali quiríta cayábéeri iyú. Yásí wacùacani wanúacaténáni ipíchawáise yàanàaca piatalécué —náimaca.

¹⁶ Quéwa Pablo yéenasàatúa iiri yéemiàcaté nawàwáanaté nanúaca Pablo. Yá yàacawa úwinái icapèe néré icàlidacaténá Pablo iríni. ¹⁷ Néese Pablo imáidaca capitán. Yá Pablo fímaca capitán irí:

—Pité yái ùuculiirica píiwacali yàataléwa, yáara úwi fiwacalináca, iwàwacutácáiná ùuculiiri icàlidaca irí wawàsi —fímaca yái Pabloca.

¹⁸ Yá capitán itéca ùuculiiri úwi fiwacalináca yàatalé. Yá fímaca úwi fiwacalináca irí:

—Yái Pablo presoírca idéca imáidaca núa. Yá isutáca nuícha wawàsi nutéénápíná piatalé yái ùuculiirica. Iwàwacutása icàlidaca pírí wawàsi —fímaca.

¹⁹ Néese úwi fiwacalináca itéca ùuculiiri icáapi ìwaliwa, yá itécani méetàucuta áibanái fícha. Yá fímaca ùuculiiri irí:

—¿Càinásiica piwàwa picàlidaca nulf? —fímaca. ²⁰ Néese ùuculiiri fímaca irí:

—Abénaméeyéi judío nadéca abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nasutáanápíná pícha wawàsi pitéenápíná Pablo táwicha Junta Suprema yàatalé nawàwacáínása néemíaca Pablo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. ²¹ Picánica quéwa peebá, nadèniacáíná cuarenta ichàbaníse asianáica icuèyéi ibàacanéeri iyú nanúacaténáni. Yá nadéca namànica wawàsi náapichawáaca Dios ípidená ìwali, Dios inúanápínása nía, nayáacaalí nayáacaléwa ipíchawáise nanúaca Pablo. Siúcade nadéca nachùniaca macáita. Abéta iwàwacutá nasutá pícha wawàsi —íimaca.

²² Néese úwi íiwacalíná imàacaca ùcullìri yàacawa fícha. Ichùuliaca ùcullìri càmínápíná icàlida áibanái iríni.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Néeseté úwi íiwacalíná imáidaca pucháiba yàasu capitánwa. Yá ichùuliaca nàwacáidáanápíná doscientos namanùbaca úwi, yèeyéiwa yàabàli iyúwa, setenta namanùbaca úwi nacái yèeyéiwa caballo íinata, áiba doscientos namanùbaca úwi itéeyéica yàasu ùlibànawa. Ichùuliaca namusúacawa Jerusalén iyacàlená fícha nàacaténáwa Cesarea iyacàlená nérépiná a las nuevecatái catá. ²⁴ Ichùulia nacái nachùnianápíná caballonái yéewacaténá Pablo yàacawa caballo íinata. Ichùuliaca macáita nacúanápíná cayábani yái Pabloca, natéenápínáni gobernador Félix yàatalé. ²⁵ Yá ibànùaca náapicha cuyàluta. Yá cuyàluta íimaca:

²⁶ “Núa, Claudio Lisias, nuwàwalica pía manuísíwata, pía máiníiri cáimiéta-canáca Félix gobernador. ²⁷ Níái judíoca náibàacaté yái asialica, yá nawàwacaté nanúacani, quéwa nuémíacananacáita iináwaná ìwali romanosàiricani, yá nùacawa nàatalé nùasu úwinái yáapichawa nuwasàacaténáni judíonái fícha, yái asialica. ²⁸ Néese nuwàwacaté nualíacawa càiná ìwalísecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali, íná nutécani judíonái yàasu Junta yàatalé, níái judío íiwacanánáica. ²⁹ Càimeedá nacháawàaca iináwaná ìwali nàawirináimi íiwitáise ìwaliwa, quéwa càmita nàanàa ìwali ibáyawaná nanuérípiná ìwalíseni, càmita nacái wáuquéeripínáni presofyéi ibànaliculé. ³⁰ Quéwa nuémíacáinaté judíonái iináwaná ìwali náináidacatéwa nanúanápínáni, íná nubànùacani pìatalé. Nudéca nacái nusutáca náicha, níara icháawèeyéica iináwaná ìwali nàanápíná pìatalé nacàlidacaténá piríni càinácaalí báawéeri wawàsi nadèniaca yáapicha. Yácata imanùbaca, núa Claudio Lisias”, íimacaté yái cuyàlutaca.

³¹ Néeseté úwinái namànicaté càide iyúwa náiwacali ichùulianaté nía. Yá needáca natéwa Pablo táiyápicáwa Jerusalén iyacàlená fícha àta nàanàacataléta Antípatris iyacàlená néré. ³² Néese mapisáita àniwa, níái úwi yèepuníyécawa yàabàli iyúwa nèepùacawa úwinái icapèe néré Jerusalén iyacàlená iriculé. Aibanái úwi yèeyécawa caballo íinata nàaca natéca Pablo mamáalàacata. ³³ Nàanàacaté Cesarea iyacàlená néré, yá úwinái yàaca cuyàluta gobernador irí. Nachàbáida nacái irí Pablo. ³⁴ Gobernador iléecanáami cuyàluta, yá isutáca yéemíawa síisáanéericaalí yái Pabloca. Néese gobernador yéemíacáíná Cilicia yàasu cáli néeséericani, yá gobernador íimaca Pablo irí:

³⁵ —Nàanàacaalípiná níara icháawèeyéica piináwaná ìwali, yásí nuémia piináwanáwa —íimaca. Néese gobernador ichùuliaca úwinái icùaca Pablo cayába Herodes icapèe manuírí irìcu.

Defensa de Pablo ante Félix

24 Néeseté cinco èeri idénáami, yáté Ananías, yái sacerdote íiwacaliná, yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré. Abénaméeyéi Jerusalén ìyacàlená íiwa-canánái yàanàaca Ananías yáapicha, abogado nacái íipidenéeri Tértulo. Yá nàacawa Félix gobernador yàatalé nacháawàacaténá Pablo iináwaná ìwali. ²Néese úwinái natéca Pablo néré, yá Tértulo idàbaca icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Tértulo íimaca Félix gobernador irí:

—Cayábéeri píiwitáise, pía gobernador, pidéca picùaca wía cayába. Siùcade wàyaca matufbanáiri iyú picuacáiná wía cayába, pidéca nacái pimànica madécaná cayábéeri wawàsi piyúdàacaténá wàasu cáli néeséeyéi. ³Iná macái wía àta alénacaalí wàyaca, wàaca pirí cayábéeri càiripiná, pía máiníri cáimiétacanáca Félix. ⁴Quéwa càmita wawàwa wasàiwicaca pirí wawàsi mamàalàacata, abéerita wasutáca píicha wawàsi pimànfínápiná walí cayábéeri péemianápiná wasàna quiríta. ⁵Wadéca wáaliacawa máiní báawéerica íiwitáise yái asialica. Macái cáli finata báawaca imànica macái judío íiwitáise náapichawáaca. Yácata náiwitápu níara nazarenoca, yeebáidéeyéica áiba tàacáisi méetàuculéerica wàawirináimi íiwitáise fícha. ⁶Iwàwacaté nacái casacàaca imànica wàasu templo Dios fícha. Iná wáibàacani wàuwichàidacaténáni càide iyúwa wàawirináimi yàasu tàacáisi ichùulianá wamànica. ⁷Quéwa yáara úwi íiwacaliná Lisias iwàlùacatéwa wèewiré, yá itéca wáichani cachàiníri iyú. ⁸Néese Lisias icàlidacaté walí iwàwacutáanása nàanàaca píatalé, níai iwàwéeyéica icháawàaca iináwaná ìwali. Quéwa píalimá pisutáca péemiawani, yái úwi íiwacalináca ìyéerica Jerusalén ìyacàlená iricu, píalíacaténáwa machàcaníri iyú ìwali yái wacháawàanáca iináwaná ìwali, yái asialica —íimaca yái abogado.

⁹Càita nacái áibanái judío ibàluèyécawa néré náimaca Félix irí abédanamatasa náiwitáise nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali. ¹⁰Néese gobernador yúucaca icáapiwa Pablo irí yáasáidacaténá imàacaca Pablo icàlidaca iináwanáwa. Yá Pablo íimaca:

—Casfímáica nuwàwa nucàlidáanápiná pirí nuináwaná ìwaliwa, càinácaalí ìwalíse nacháwàaca núa. Pidéca picùaca wàasu cáli madécaná camuí, pidéca nacái péemiaca waináwaná, íná yéewa píaliacawa cayába càinácaalí wàyaca càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise ìyáaná, wía judíoca. ¹¹Piwàwacaalí pisutáca péemiawa áibanái, yásí píaliacawa nùwali nùanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré doce èeri néese siùcáade, nùacaténaté Dios icàaluíniná. ¹²Càmita nàanàa núa itàaníirica chàinisíri tàacáisi iyú wenàiwicanái yáapicha templo irícuta. Càmita nacái nuwénúada wenàiwicanái íiwitáise calúacaténá nía namànfínápiná máiwitáiséeri iyú. Càmita nacái numàni càì judíonái yéewáidacàalu iricu, áibacatalé Jerusalén ìyacàlená iricubàa nacái. ¹³Níai wenàiwica ìyèeyéica cháì càmita náalimá náasáidaca pirí báisicaní yái nacháawèerica nuináwaná ìwali ìwalíse. ¹⁴Quéwa nucàlida piríni nuíbaidaca Dios irípiná, yái Dios wàawirináimi nèericaté icàaluíniná. Yá nuebáidaca càide iyúwa íimáaná yái tàacáisi íipidenéerica Wàlisàì Ayapu, yái tàacásica níai wenàiwicaca íiméerica ìwali càmfírisa báisíta, quéwa nuebáidaca mamàalàacata macáita tàacáisi profeta Moisés icàlidéericaté, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmaliçuise. ¹⁵Nuebáida nacái Dios icáucaidáanápiná macái yéetéeyéimiwa, cayábéeyéi, báawéeyéi nacái, càide iyúwa níai judíoca yeebáidáaná

nacái. ¹⁶Iná núalimáidaca numànica macáita machacàníiri iyú càiripináta amalácatená nuíwítáise wenàiwicanái iicápiná, Dios iicápiná nacái.

¹⁷“Táquicha tàacáwa, nuèpunícanáamiwa áiba cálré máisibáwanáita camuí, yá nuèpùacawa aléi nùasu cáli finataléwa nutécatená plata nuénánái catúulécaneéeyéi iríwa, numàacacatená nacái plata ofrenda iyú Jerusalén iyacàlená néeni. ¹⁸⁻¹⁹Néese nùyacaté templo iricu, numàacacatenáté ofrenda, idécanáamité namànica culto nacáiri, nùapida nuíchawa nacái càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná masacàacatená naicáca núa, càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi imànica, ipíchawáise nawàlùacawa templo iriculé. Canáca máini wenàiwica núapicha, càmita nacái wawenúada wenàiwicanái íiwítáise namànicaatená máiwítáiseeri iyú. Néseté abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeseéeyéi nàanàca núa néré. Níaté báawaca imànica wenàiwicanái íiwítáise calúacatenáté naicáca núa. Iná iwàwacutá níata yàanàca aléi piatalé nacháawàcatená nuináwaná ìwali báisícaalíté naicáca numànica nubáyawanáwa. ²⁰Càmicaalí níara Asia yàasu cáli néeseéeyéica nàanàca, yá pimàaca níai judío iyéeyéica cháí nacàlidaca piríni càiríinàcaalí nubáyawaná nàanàca nùwali nubàlùacaalítéwa judíonái yàasu Junta Suprema yàacuésemi, níai judío icuèrinánái béeyéica. ²¹Abéerita wawàsi ìwalíise cawàwanáta náalimá nacháawàaca nuináwaná ìwali: Nubàlùacaalítéwa Junta Suprema yàacuésemi, yá nucàlidacaté nalíni cachàiníiri iyú: ‘Pidécuéca picháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucaidáanápiná yéetéeyéimiwa’, càité núumaca”, íimaca yái Pabloca.

²²Néese Félix idécanáamité yémìacani, yá ichùullaca íichawa níai judíoca, yémìacatenása nacháawàaná Pablo iináwaná ìwali quiríta áiba èeripinása, yácáiná Félix yáalíacatéwa càinacaalíté nàyaca níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi áibanái yàaca íipidená Wàlisàì Ayapu. Yá Félix íimaca nalí:

—Nucùaca yàanàca yáara úwi íiwacalíná Lisiasca, yásí nuémìacué quiríta ìwali, yái piasu wawàsica —íimaca yái Félixca.

²³Néese Félix ichùullaca úwisàiri capitán icùanápiná Pablo presoíri iyú, quéwa imàacáanápiná Pablo yèepunícawa matuíbanáita capíi iricubàata, imàaca nacái Pablo yàacawéeyéiná napáchiacani, nayúudàcaténáni, càinacaalí wawàsi Pablo imáapuèri.

²⁴Néseté máisiba èeríwanái idénáami, yá Félix yàanàca àniwa yàacawéetúa Drusila yáapichawa, abéechúa judíosàatúa. Yá Félix ichùullaca needáca yàatalé Pablo. Yá yémìaca Pablo icàlidaca nalí Jesucristo iináwaná ìwali, yái tàacáisi íiméerica iwàwacutáaná wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái.

²⁵Néese Pablo icàlidaca nalíni iwàwacutá wàyaca machacàníiri iyú, iwàwacutá wacùaca wáiwítáisewa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yá nacái Dios yùuwichàidáanápináca báawéeyéi wenàiwica imáalàapínacaalíwa yái èeriquéi, ínaté cáaluca Félix. Yá íimaca Pablo irí:

—Siùcade pèepùawa wáicha. Aibaalípiná numáidaca pía àniwa nudèniacaalíta èeri —íimaca yái Félixca.

²⁶Félix iwàwacaté nacái Pablo yàaca irí plata iwasàcaténáni, íná Félix imáidaca yàataléwa Pablo manùba yàawiría itàanícatená yáapicha. ²⁷Néseté pucháiba camuí idénáami, Félix càmita quirínama icùa yáara cálica. Yá Porcio Festo icùaca cáli Félix yáamiricubàa. Félix iwàwacaté cayábaca judíonái iicácani, ínaté imàacaca Pablo presoíyéi ibànalícu.

Pablo delante de Festo

25 Néeseté Festo yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré icùacaténá cáli. Yá máisiba èeri idénáami àniwa, Festo yàacatéwa Cesarea ìyacàlená fícha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ² Idécanáami Festo yàanàaca Jerusalén néré, yá sacerdote fiwacanáí, nía nacái judío máinfiyéi cachàinica icháawàaca Pablo iináwaná ìwali Festo irí. ³ Nasutáca Festo fícha wawàsi imànínápiná nalí cayábéeri ichùuliaca úwinái natéanápiná Pablo Jerusalén ìyacàlená néré, níacáiná judíoca nadèniaca nàasu wenàiwicawa icuèyéica Pablo yàanàaca àyapulicubàa nanúacaténáni. ⁴ Quéwa Festo icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté romanonái icùaca Pablo Cesarea ìyacàlená néeni, yá nacái Festo yèeripináté néréwa mesúnamáita, ímaca. ⁵ Yá Festo ímaca judíonái irí:

—Iná iwàwacutácué píiwacanáni nàacawa núapicha Cesarea ìyacàlená néré. Néese báisícaalíté Pablo imànica ibáyawanáwa, yásí yéewacué picháawàaca iináwaná ìwali —ímaca yái Festoca.

⁶ Festo iyamáacawa Jerusalén ìyacàlená irícu ocho èeri, cawàwanáta diez èeri. Yáté yèepuacawa Cesarea ìyacàlená néré. Néese mapisáináami àniwa yáawinacawa yàalubái finatawa yéemiácaténá wenàiwicaná iináwaná. Yá Festo ichùuliaca úwinái itéca yàatalé Pablo. ⁷ Pablo iwàlúacawa néré, néese níái judío yàanèyéicaté Jerusalén ìyacàlená fícha nàacawa Pablo yàatalé. Yá nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali; náimaca Pablo imànicasa madécaná wawàsi báawéeri, éwita càmicáaníta náalimá náasáidaca báisícatani, yái náiméerica ìwali. ⁸ Néese Pablo ímaca Festo irí icàlidacaténá iináwaná ìwaliwa:

—Càmítaté numàni áiba wawàsi méetàuculéeri judío yàawirináimi íiwitáise fícha, càmita nacái numàni áiba báawéeri wawàsi judíonái yàasu templo irí, càmitaté numàni ùwicái emperador romanosàiri íipunita, yái icuèrica macái cáli imanùbaca —ímaca yái Pabloca.

⁹ Quéwa Festo iwàwacaté casíimáica judíonái iicàcani yái Festoca, íná isutáca yéemiawa Pablo:

—¿Piwàwasica piacawa Jerusalén ìyacàlená néré nuémiácaténá piináwaná ìwali néré judío fiwacanáni yàacuésemi wáalíacaténáwa asásí iwàwacutácaalí wàuwichàidaca pía ìwalíise yái wawàsi nacháawèerica pía ìwalíise? —ímaca yái Festoca. ¹⁰ Néese Pablo ímaca irí:

—Nùyaca cháí emperador romanosàiri yàasu gobierno ichùuliacataléca péemiaca nuináwaná ìwali, wenàiwica icháawàacaalí nuináwaná ìwali, càide iyúwa iwàwacutáaná péemiaca nulí, romanosàiricáiná núa. Canáca yéewaná judíonái néemiaca nuináwaná ìwali nàuwichàidacaténá núa. Píalíacawa cayábéeri iyú canáca nubáyawaná judíonái irí. ¹¹ Báisícaalí numànicaté nubáyawanáwa nanuérípiná ìwalíise núatá, yá càmita nusutá nawasàanápiná núa yéetácáisi fíchatá. Càmita quéwa báisí yái nacháawèerica nuináwaná ìwalíise, íná iwàwacutá càmita pèepuàda nalí núa. Nuwàwaca emperador romanosàiri yéemiaca nuináwaná ìwali —ímaca yái Pabloca.

¹² Néeseté Festo itàaníca áibanái aslanái yáapicha, níái yáapichéeyéica yàalèeyéicani. Festo itàaníca náapicha, néese ímaca Pablo irí:

—Pidéca pisutáca núicha wawàsi nubànùanápiná pía emperador yàatalé yéemiácaténá piináwaná ìwali, íná nubànùapíná pía néréwa —ímaca yái Festoca.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Néeseté máisibáwanáita èeri idénáami, rey Agripa yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré, Berenice yáapicha. Nàanàacaté natàidacaténá Festo, yái gobernadorca. ¹⁴ Yá nayamáacawa máisibáwanáita èeri, Iná Festo icàlidaca rey Agripa irí Pablo iináwaná ìwali. Yá Festo ìimaca rey Agripa irí:

—Iyaca cháí abéeri asiali Félix imàaquéericaté presoíyéi ibànalicu, ìpidenéerica Pablo. ¹⁵ Nupáchiacaalíté Jerusalén ìyacàlená néré, níara sacerdote ìiwacanánáica, nía nacái Jerusalén ìyacàlená ìiwacanánáica, nacháawàaca nulí iináwaná ìwali. Nawàwacaté numàacaca nanúacani. ¹⁶ Yáté nucàlidaca nalíni càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wífa romanoca, càmita wachùullia nanúaca wenàiwica àta iicàcataléta cawinácaalí icháawèyèica iináwaná ìwali, yéewacaténá icàlidaca iináwaná ìwaliwa nacái, yái wawàsi nacháawèerica iináwaná ìwalíise. ¹⁷ Iná idécanáamité nàanàaca aléi, yáté càmita núuca èeri. Néeseté mapisáita àniwa núawinacatéwa nùasu yàalubáisi ìinatawa nuémìacataléca nacháawàaná wenàiwica iináwaná ìwali. Yá nuchùulliaa úwinái needáca nùataléwa yái asialica. ¹⁸ Néese níai icháawèyèicaté iináwaná ìwali càmita nacàlida ìwali báawéeri wawàsi càide iyúwa nuínáidáanátéwa nacháawàanápínaté iináwaná ìwali. ¹⁹ Nacháawàacáitáté iináwaná ìwali meedá ìwalíise yái nàawirináimi ìiwitáiseaca. Nacháawàa nacái iináwaná ìwali icàlidacáinása tàacáisi áiba asialimi ìwali ìpidenéerimicaté Jesús, yéetéericatéwa quéwa náimaca Pablo icàlidacasa mamáalàacatani cáunásani, yái Jesúsca. ²⁰ Càmicáiná núalíawa càinápinácaalí numànfiripiná ìwali yái wawàsica, yá nusutacaté nuémíawa Pablo asáisi ìwàwacaalí yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré nuémìacaténá néré yàasu wawàsi. ²¹ Quéwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínáni emperador yàatalé, yái emperador romanosàiri wèericuéca ìmiétacaná, icuèrica macái cáli imanùbaca, yéewacaténá emperador yéemiaca nacháawàaca yái asiali iináwaná ìwali. Iná nuchùulliaa úwinái icùaca Pablo presoíyéi ibànalicu àta núalimàcataléta nubànùacani emperador yàatalé —ìimaca yái Festoca.

²² Néese rey Agripa ìimaca Festo irí:

—Núacáanítani nuwàwa nuémíaca yáara asiali icàlidáaná iináwaná ìwaliwa —ìimaca yái Agripaca. Yá Festo ìimaca irí:

—Táwicha péemiawani —ìimaca yái Festoca.

²³ Néese mapisáináami àniwa Agripa, Berenice nacái nàanàaca máini cáimíetaquéeri iyú, nabàle cawènfiri yáapichawa, namanùbaca yáapichawa nacái manùbéeyéi. Yá nawàlùacawa capíi imàdáaná manuíri iriculé, nàwacáidacàalu néemiacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. Uwi ìiwacanánái nawàlùacawa náapicha, nía nacái Cesarea ìyacàlená ìiwacanánái máiniyèica cachàini. Néese Festo ichùulliaa úwinái yeedáca Pablo. Yá natéca Pablo. ²⁴ Néese Festo ìimaca nalí, níai manùbéeyéi wenàiwicaca:

—Rey Agripa, píacué nacái ìwacáidáyaquéeyèicawa wáapicha. Yácata asialíi. Madécaná judío nadéca nacháawàaca nulí iináwaná ìwali Jerusalén ìyacàlená néeni, cháí Cesarea ìyacàlená nacái. Mamáalàacata néemíanicawa nulí, nasutáca numàacáanápíná nanúacani. ²⁵ Quéwa càmita nùanàa ìwali ibáyawaná nuchùulìeripiná nanúacani ìwalíise. Táquicha tàacáwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínáni emperador yàatalé, yái emperador wèerica ìmiétacaná, yéewa-

catená emperador yéemíaca yàasu wawàsi, asáisi iwàwacutácaalí nàuwichàidacani. Iná nudéca nuínáidacawa nubànùanápíná Pablo yàacaténáwa emperador yàatalé. ²⁶ Quéwa càmita nùalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná nutànàaca nuíwacali emperador iríwa, càmicáiná nùanàa ìwali ibáyawaná, yái Pabloca. Iná nudéca nùwacáidaca macáitacué pía, pía nacái rey Agripa wasutácatená wéemíawa cayábani piacuéseemi, pialàacaténá núa, yéewanápíná nutànàaca cuyàluta emperador irí, wacàlidacaténá irí càinácaalí ibáyawaná, yái asialica. ²⁷ Canápináta meedá nubànùaná presoíri càmicaalí nutànàa càiná ìwalísecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali —fímaca yái Festoca.

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

26 Néeseté rey Agripa fímaca Pablo irí:
—Yá numàacaca picàlida piináwaná ìwaliwa —fímaca yái Agripaca. Néese Pablo imichàidaca icáapiwa napualé. Yá idàbaca icàlidaca nalíni: ²“Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni siùcade, pía rey Agripa, máiníiri cáimiétacanáca, nucàlidáanápíná pirí nuináwaná ìwaliwa machacàníiri iyú, nucàlidacaténá ìwali yái wawàsi judíonái nacháawèerica núa ìwalíse. ³Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni, píaliacáináwa ìwali macáita yái wáiwitáiseca, wía judíoca; píalía nacáiwa ìwali yái wawàsica càmfirica abédanamata wáiwitáise ìwali. Iná nusutáca pimànfínápiná nulí cayábéeri péemíacaténácáwa cayába nuináwaná ìwali”, fímaca yái Pabloca.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴Pablo fímacaté nalí: “Macái judíonái náalíacawa nùwali càinácaalíté nùyaca sùmàicaalíté núa àta siùca nacáide àniwa nùasu cáli néese, Jerusalén ìyacàlená irícu nacái. ⁵Càmita nawàwa nacàlidaca piríni, quéwa náalía nacáiwa fariseonái yéenáca núa ùucullíricatáiseté núa àta siùca nacáide, yá nudéca nùyaca càide iyúwa fariseo fíwitáise ìyáaná madécaná camuf. Càide iyúwa píalíanáwa, wía fariseoca weebáidaca machacàníiri iyú macáita càide iyúwa wàawirináimi fíwitáise fímáaná wàanápíná Dios icàaluíniná. Píalía nacáiwa canáca áibanái judío yeebáidéeyéi macáita cáalfacáiri iyú cachàiníwanái wáicha, wía fariseoca. ⁶Siùcade nadéca nacháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios imànfínápiná walí cayábéeri càide iyúwaté icàlidáanáté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi irí, icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeripiná. ⁷Macái wía Israel itaquénáinámi doce wàawiría wamanùbaca wacùaca Dios imànfínápiná càide iyúwaté icàlidáaná walíni, icáucàidáanápíná wía áiba èeriwa. Iná wàaca Dios icàaluíniná, wáibaida nacái irípiná èeríapinama, táiyápinama nacái. Yácata wawásiira ìwalíse yái judíonái icháawàaca nuináwaná ìwali siùcade, pía rey Agripa, nuebáidacáiná càide iyúwa náimáaná neebáidacasa nacái, yái tàacáisi fíméerica Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa. ⁸¿Cánásicué càmita peebáida Dios icáucàidáaná yéetéeyéimiwa?” fímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹Pablo fímacaté nacái: “Bàaluité, éwita nuebáidacáanáta Dios icáucàidáanápínaté yéetéeyéimiwa, càicáanáta nuyúunáidaca iwàwacutáaná nùuwichàidaca wenàiwicanái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica,

càmicáináté nuebáida icáucàacatéwa. ¹⁰ Càité numànica Jerusalén ìyacàlená ìricu. Yáté sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa, núucacaténá nía presoíyéi ibànaliculé, madécaná yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese úwinái inúacaalíté nía, yá abédanamata núwítáise náapicha, níai inuéyéicaté nía. ¹¹ Manùba yàawiría nùuwichàidaca nía núalimáidacaténá nuicáwa nía, nawènúadánápiná náiwítáisewa Jesús fícha. Càité numànica macái judíonái yéewáidacàalu ìricu namanùbaca. Máinícáiná calúaca báawanama núwítáise náapicha, ínáté càmita nuyamáawa cháí wàasu cáli finata, néese nùaca nacái nucutáca nía àta áiba yàcalé ìyéeyéica méetàuculé wàasu cáli fícha, nùuwichàidacaténáté nía”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta otra vez su conversión

¹² Pablo íimacaté nalí nacái: “Núacatéwa nùuwichàidacaténá nía Damasco ìyacàlená néré, idécanáamité sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa nuíbàanápináté wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹³ Péemí cayába, pía rey, nuèpuncatéwa àyapulicubàa machacànicaalíté èeri, yáté nuicáca camalási chènunfise icànéericaté cachàiniíri iyú èeri fícha. Yá icànaca núa mèlumèluwaca, nía nacái núapichéeyéica. ¹⁴ Néese macáita wáuwàacawa waliacawa wacalùniwa cáli finatalé, yá nuémíaca tàacáisi. Yá íimaca nulí hebreo itàacái iyú: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa? Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipéliacáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalicu’, íimaca nulí. ¹⁵ Néese núuma írí: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca írí. Néese Wáiwacali íimaca nulí: ‘Núacata yái Jesús, yái piùwidéerica pimànica. ¹⁶ Siùcade pimichàa pibàlùacawa, nudéca numàaca núawawa piicáca núa píibaidacaténá nulípiná, picàlidáanápiná nacái wenàiwicanái írí yái siùquéerica tàacáwa piicáca, yá nacái núsáidéeripináca pírí. ¹⁷ Yá nuwasàapínáca píawa judíonái fíchawa, càmíiyéi judío fícha nacái. Siùcade nubànua pía picàlidacaténá nutàacái càmíiyéi judío írí. ¹⁸ Nubànùapiná píawa nàatalé picàlidacaténá nalí nutàacái, amalácaténá náiwítáise, nàyacaténá Dios icamaláná ìricu, ipíchaná nàyaca mamáalàacata càide iyúwa Satanás ichùulianá nía, néese nèepuncaténáwa Dios yáapicha; yéewanápiná nacái neebáidaca nutàacái, Dios imàacacaténá iwàwawa nabáyawaná fícha, numàacacaténá nacái Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa, neebáidacáiná nutàacái’, càité íimaca nulí yái Wáiwacalica”, íimaca yái Pabloca.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ Pablo íimacaté àniwa: “Iná, pía rey Agripa, nudéca numànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá numànica ìricuíse yái yéenáíwanási nacáiri chènunfiséerica. ²⁰ Quéechatécáwa nucàlidaca itàacái Damasco ìyacàlená mìnánái írí. Néese nucàlidacani Jerusalén ìyacàlená mìnánái írí, macái Judea yàasu cáli imanuíca nacái. Nucàlidaca nacái càmíiyéi judío íríni nawènúadacaténá náiwítáisewa Dios írípiná, namànfinápiná cayábéeri náasáidacaténá nawènúadaca náiwítáisewa Dios írípiná. ²¹ Càiri wawàsi ìwalíté judíonái náibàacaté núa templo ìricu nanúacaténá núa. ²² Quéwa Dios idéca iyúudàaca núa àta siùca nacáide. Yá nucàlidaca nuèpuncacawa Dios itàacái mamáalàacata macái írí, púubéeyéi írí, béeyéi írí nacái. Nucàlidaca nalí abéerita yái tàacáisi profetanái itànèericaté, yá nacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, íiméerica càinacaalí Mesías imànínápináté, yái wacuèrinápináca Dios ibànùèripinácaté walí. ²³ Níacáiná profetanái itànàacaté

tàacáisi Dios inùmaliçuise íiméerica iwàwacutáanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápínaca Dios ibànùèripínacaté walí, wía judíoca. Profetanái íimacaté nacái idécanáamité Mesías yéetácawa, yáté Mesías ìyáanápínaté idàbáanéeri wenàiwica Dios icáucaidèeripínacaté ìyacaténá càiripínata, icàlidèeripínaté tàacáisi judíonái irí, càmfíyèi judío irí nacái, yái tàacáisi íiméerica Dios iwàwa iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa”, íimaca yái Pabloca.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Idècunitàacá Pablo icàlidaca nalí iináwanáwa, yá Festo íimaca Pablo irí cachàiníri iyú:

—Ímáiwitáiseca pía meedá, Pablo! Pidéca péewáidacawa báawanama madécaná wawàsi ìwali íná máiwitáiseca pía —íimaca yái Festoca. ²⁵ Quéwa Pablo íimaca irí:

—Càmírica máiwitáise núaquéi, pía Festo máiníri cáimiétacanáca. Néese nucàlidaca báisíri tàacáisi cáiwitáiséeri iyú. ²⁶ Iyaca cháí rey Agripa, yáaliéricawa cayába ìwali yái wawàsi nutàaníríca ìwali, íná yéewa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa nucàlidáanápíná iríni, núalíacáináwa báisícata rey Agripa yáalíacawa cayába ìwali yái wawàsica, càmicáiná nutàaní wawàsi ìwali wenàiwicanái imànírica ibàacanéeri iyú —íimaca yái Pabloca. ²⁷ Néese Pablo icàlidaca àniwa rey Agripa iríni. Pablo íimaca irí:

—Rey Agripa, máiníri cáimiétacanáca, ¿peebáidasica tàacáisi profetanái icàlidèericaté Dios inùmaliçuise? Núalíacawa peebáidacani —íimaca yái Pabloca.

²⁸ Néese Agripa íimaca Pablo irí:

—¿Cánásica piwàwa piwènúadaca nuíwítáise ráunamáita meedá yéewanápíná cristianoca núa nuebáidáanápíná Jesús itàacái? —íimaca yái rey Agripaca. ²⁹ Néese Pablo íimaca irí:

—Núalímácaalí nuwènúadaca píiwítáise Jesús irípiná ráunamáita, càmicaalí nacái éeréeri iyú, yásí casíamáipíná nuwàwa, nusutácáinácué pírí Dios, pía rey Agripa, macái nacái yéemièyéica nutàacái siuca, macáitacué peebáidacaténá Jesús itàacái càide iyúwa nuebáidáaná, abéerita càmfínápínacué nadacua pía cadena iyú càide iyúwa nùyáaná —íimaca yái Pabloca.

³⁰ Idécanáami càí Pablo íimaca, yá rey Agripa imichàa ibàlùacawa, gobernador nacái, Berenice nacái, macáita náapicha níái yáawinéeyéicawa néré. ³¹ Yá nàacawa méetàucuta natàanícáténá ìwali yái wawàsica. Yá náimaca nalíwáaca:

—Yáara asíali càmita imàni ibáyawanáwa nanuéripíná ìwalíiseni, càmfíripíná nacái náucacani presoíyèi ibànalículé —náimaca. ³² Néese rey Agripa íimaca Festo irí:

—Càmicaalíté isutá pícha wawàsítá pibànùanápínaté emperador yàataléni, emperador yéemianápíná iináwaná, yá píalímácaté pimàacaca yèepunícawa matufbanáiri iyútá —íimaca yái rey Agripaca.

Pablo enviado a Roma

27 Néeseté náináidacawa nabànùanápíná wía abéemàalé manuíri úni íicha, Roma ìyacàlená nérépiná, ìyéerica Italia yàasu cáli íinata. Íná nachàbáidaca presoíyèi áiba capitán irí, níái presoíyèi Pablo, áibanái nacái presoíyèi yáapicha. Yái capitán íipidená Julio, abéeri náiwacali níái úwi íipidenéeyéica Emperador yàasu úwinái. ² Núa nacái Lucas nùacawa náapicha. Yá wawàlùacawa nave

iriculé, Adramitio ñidalutalená néré. Yái nave yèeripinátéwa madécaná ñidalutale nérépiná, iyéeyéica Asia yàasu cáli ñinata. Iya nacái wáapicha yái Aristarco, Tesalónica iyacàlená mìnali, yái yàcalé iyéerica Macedonia yàasu cáli ñinata. Yá wadàbaca wàacawa manuíri úni yáacubàa. ³Mapisáináami àniwa wàanàaca Sidón ñidalutalená iriculé. Yá capitán Julio imànicaté cayábéeri Pablo irí, imàacaca Pablo yàaca ipáchiaca yàacawéeyéiná néréwa nàacaténá irí càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri. ⁴Wamusúacatéwa Sidón ñidalutalená néese, yá wachàbacawa mawiénita Chipre yàasu iwàwata irí, uyaca apáuwáise wáicha úái iwàwataca. Càité wàacawa cáulicáiná ipùa wáipunita. ⁵Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa náaliméerica machacànta níái cáli Cilicia, Panfilia nacái. Yá wàanàaca Mira ñidalutalená iriculé Licia yàasu cáli ñinatéeri iyaca.

⁶Mira néeni capitán Julio yàanàacaté áiba nave Alejandría iyacàlená néeséeri, yèeripinátéwa Italia yàasu cáli nérépiná. Yá capitán ichuúliaca wawàlùacawa nave iriculé, wàacaténáwa nave iricu yáapicha. ⁷Yaté wàacawa máisibáwanái èerita éérénamata, manuíri úni yáacubàa. Máiní càulenáca wàacawa mawiénita Gnido ñidalutalená ñicha. Néese cáulicáiná ipùa wáipunita mamáalàacata, yá wàacawa mawiénita Salmón irí. Uyaca wéewápuwáise úái iwàwataca ñipidenéechúa Creta. ⁸Máiní càulenáca wàacawa mawiénibàata cáli irí, yái Creta yàasu iwàwataca, àta wàanàacataléta ñidalutale néré ñipidenáacataléca Buenos Puertos. Iyaca mawiénita Lasea iyacàlená irí.

⁹Wadéca wáucaca madécaná èeri. Càulenápinácaté wàanápinátéwa manuíri úni yáacubàa, mawiénicáinaté unìabé. Iná Pablo yàalàaca nave ñiwacanánái. ¹⁰Pablo ñimaca nalí:

—Píacué, asianáica, nualíacawa yái àyapuca máiní yáwanáiripiná càulenáca. Iná imáalàapinácawa wáicha yái naveca, nave ñisanái nacáíwa macáita. Yá cawàwanáta nacái wéetápinácawa —ñimaca yái Pabloc.

¹¹Quéwa capitán yeebáidaca nave ñiwacanánái irí Pablo itàacái ñicha. ¹²Báawaca yái ñidalutaca unìabépi iná càmitaté yéewa wayamáacawa néenibàa. Yá manùbèeyéi néená nayúunáidaca cayábapináca wèepùacawa néesetá, yéewanápiná wàanàaca Fenice ñidalutalená néré, Creta yàasu cáli ñinatéeri iyaca. Yái Fenice ñidalutalená iyaca sísíamàade èeri iwàlùacatalécawa iná càmita cachàini cáuli ipùaca néeni unìabépi. Iná nawàwacaté nayamáacawa Fenice ñidalutalená néré unìabépi.

La tempestad en el mar

¹³Néeseté cáuli idàbaca ipùaca sísade cuculíawa èeri iwali, iná nayúunáidaca cawàwanáta wáalimáaná wàacawa àniwa manuíri úni yáacubàatá. Yá wàacawa ñidalutale ñicha, yá wàacawa mawiénita Creta yàasu iwàwata irí. ¹⁴Quéwa achúmáanata àniwa cáuli ipùaca nave ñipunita àniwa. Yái cáuli máiníiri cachàinica ñipidenéeri Noreste. Yá cáuli iwesíaca nave déeculé cáli ñicha. ¹⁵Néese cáuli iwesíacáiná yái naveca, yá càmitaté wáalimá wàacawa alénácaalí wawàwa wàacawa. Iná iwàwacutácaté wamàacaca nave yàacawa. Yá úni yàalaca iwatàidaca wía. ¹⁶Yá wachàbacatéwa úamísewa, úái iwàwata achúméechúaca ñipidenéechúaca Cauda. Càmita máiní cachàini cáuli ipùaca néré, iná yéewa wamichàidaca barca achúméechúa nave iriculé càulenéeri iyú, úái barca achúméechúaca nave itéechúacaté yáamiwáise. ¹⁷Nadécanáami namichàidaca barca nave iriculé, yá nadacùaca nave iwaliabàa ipíchaná nave isubèriacawa. Néese cáaluca nía náináidacawa wàabácawa càina ñi-

natalé, yái càina ípidenéerica Sirte, ìyéerica úni yáaculé mawiénita Libia yàasu cáli irí. Iná nalicùadaca macáita vela nave fícha ipíchaná cáuli itéca wía Sirte yàasu càina finatalé. Yá namàacaca cáuli itéca nave éeréta.¹⁸ Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca mamáalàacata cachàiniiri iyú. Yá nadàbaca náucaca macái wawàsi ìyéerica nave irícu úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca.¹⁹ Mapisáináami àniwa, yá wáu-caca nave yàasunámi úni yáaculé. Càité cáuli ipùaca wía máisiba èeri.²⁰ Madécaná èerita càmítaté wadé waicáca èeri, dùlupùta nacái catácáiná máiní iná wayúunáidaca wéetápinácawatá cachàinicáiná ipùaca wàwali yái cáulica.

²¹ Canáca wayéeri madécaná èeri, iná Pablo ibàlùacawa wèewi icàlidacaténá walíní. Yá fimaca walí:

—Piacué aslanáica, cayába cachàinitésicué pirítáni peebáidacaalícuécá nutàacáitá, ipíchanaté wèepùacawa Creta yàasu iwàwata fíchatá, yá càmíta yúuwàawa wàwali yái báawéericatá, càmíta nacái wáuca wàasuwatá.²² Quéwa siùcade, picácué achúma piwàwa. Nave imáalàapinácawa, quéwa canáta yéetéeriwa wéénaca.²³ Táiyápicáiná bàwina Dios, yái nuñbaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíniná ibànùaca ángel imàacáanápíná yáawawa nuicácani.²⁴ Yá ángel fimaca nulí: ‘Picá cáalu píawa, Pablo, iwàwacutácáiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa emperador romanosàiri irí, yái icuèrica macái cáli imanùbaca. Dios idéca yéemìaca pisutáaná fícha, iná icùapíná canánama yéetácáisi fícha níai píapichéeyéica ìyeyéica nave irícu’, fimaca nulí yái ángelca.²⁵ Iná piacué aslanáica, manuícué píináidacawa piwàwawa, nuebáidacáiná Dios itàacái, nualíacawa nacái báisiiri iyú macáita ichàbáanápínácawa càiwade iyúwa ángel fimáaná nulí.²⁶ Abéerita nave ibacápináwa áiba iwàwata iwéréwa —fimaca nalí yái Pabloca.

²⁷ Càité wachàbaca pucháiba semana wèepuníináwa manuíri úni yáacubàa, yá wàyaca manuíri úni yáacubàa ípidenéeri Adriático. Abéeri catá úni yàalaca iwatàidaca wía éeréta abéemàalé manuíri úni fícha. Bamuchúamibàa catá níai fíibaidéeyéica nave irícu nánáidacawa mawiénica wía cáli irí.²⁸ Náalimáidaca idepuíwaca yái única. Idepuíwaca ìyaca treinta y seis metros. Néese achúmáanata àniwa náalimáidaca idepuíwaca àniwa. Idepuíwaca àniwa veintisiete metros meedá.²⁹ Ináté cáaluca nía nánáidacawa nave inúanápiná yáawawa íba iwéré ìyéerica úni yáacubàa. Natúadaca báinúaca imiéyéi ancla nave yàapùa néese cáaléeyéi cadena ìwali ipíchaná nave yàacawa máiní. Yá nasutáca níawawa Dios fícha manuísíwata amaláanápíná nawicáu.³⁰ Néese níai fíibaidéeyéica nave irícu nawàwaca nachúuliacawa nave fícha ibàacanéeri iyú ipíchaná néetácawa. Iná nadàbaca nalicùadaca achúméechúa barca úni yáaculé, càide iyúwa natúadaca nacáicaalí áiba ancla nave fídacua néeni.³¹ Quéwa Pablo icàlidacani úwinái irí, capitán irí nacái. Yá Pablo fimaca nalí:

—Nachúuliacaalíwa wáicha níai fíibaidéeyéica nave irícu, yásí péetácuécawa macáita —fimaca yái Pabloca.³² Iná úwinái nadalúaca barca fíyaná, yá ucaláacawa úni yáaculé, úai barcamica.

³³ Amalácaté yàacawa wawicáu, yá Pablo yàalàaca wía wayáanápínaté wayáacaléwa. Yá fimaca walí:

—Pucháiba semana canátacué piyéeri, canátacué nacái piimáaná cayába.³⁴ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata piyáanápínácué piyáacaléwa achúmáanata,

pichàinipinácúewa. Canácata yéetéeripináwa. Canácatacué nacái picháunáwa — fimaca yái Pablocá.

³⁵ Idécanáami càì fimaca, yá Pablo yeedáca pan icáapi iriculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri wàacuésemi wía iyéeyéica nave iricu. Yá isubèriadaca iríwani, yá idàbaca iyáacani. ³⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa macáita, yá wayáaca wayáacaléwa nacái. ³⁷ Wamanùbaca wía nave iricuíyéica, doscientas setenta y seis wamanùbaca wía wenàiwicaca. ³⁸ Néese idécanáamité macáita wayáaca wayáacaléwa càide iyúwaté wawàwáaná, yá wáucaca trigo ituíná imàaquéerimiwa macáita úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca.

Se hunde el barco

³⁹ Néeseté amaláca wawicáu, yá níái fibaidéeyéica nave iricu, càmitaté náalíca naicáca yái iwàwataca. Yá naicáca úni iwènuériwa wiúcataléca úni quéwa càina iyacatalé. Yá nawàwaca nawàlùadaca nave néré càina ínatalépiná. ⁴⁰ Iná nadalúaca ancla fiyaná, yá namàacaca nacaláacawa úni yáaculé níái anclamica. Yá nawasàaca manuíri téna nacáiri namachacàniacaténá nave. Néese namichàidaca vela ibàlùawa nave fídacualé, cáuli itécaténá wía àniwa. Yá nave idàbaca yàacawa càina nérépiná. ⁴¹ Naveta quéwa yàabácawa dàalanama cáli iwéré, iyéerica úni yáacu cálica. Dàalanamaca yàanàaca càina iwéré yái nave fídacuaca, canásíwa yéewaná imusúacawa càina fícha. Nave yàapùami ibacácawa màladàca ichàini iyú.

⁴² Ináté úwinái nawàwa nanúaca macáita presoíyí, ipíchaná nachúuliacawa namàlacawa náicha cáli nérépiná. ⁴³ Capitánta quéwa iwàwa icùaca Pablo náicha, íná càmita ibatàa úwinái inúaca nía. Néese capitán ichùuliaca cawinácaalí yáaliyéyéica imàlacawa napisianápináwa nave fícha quéechacáwa namàlacaténátéwa cáli iwérépiná. ⁴⁴ Néese capitán ichùuliaca áibanái nawatácawa àicu ínata, níái àicu nave yéemamica, cawinácaalí càmfíyéica yáalíca imàlacawa. Càité macáita wadéca wàanàaca cáli iwéré. Canáta wéená yéetáanáwa.

Pablo en la isla de Malta

28 Idécanáamité macáita wàanàaca cáli iwéré, yá nacàlidaca walí iwàwata fípidenéchúaca Malta. ² Abénaméeyéi Malta néeséeyéi namànicaté walí cayábéeri, yá napucúadaca walí manuíri quichái, máinícáiná casalínica wàwali yúuwàacáiná wía uníaca. Yá namáidaca wía macáita wàanabàcaténá. ³ Yá Pablo yàanàidaca abéeri ibàpi quichái. Quéwa idécanacáita iriàdacadani quichái iriculé, yáta àapi ipisia ipiacawa quichái yèewfíse. Néese yaamía ichanàacawa Pablo icáapi iwali, yái àapica. ⁴ Níái Malta minanáica naicácáiná àapi yaamíaca Pablo icáapi iwali ichanàacawa, yá náimaca nalíwáaca: “Yá asàliiquéi cawàwacanéeri inúaca wenàiwica. Ewita cáucáanítani manuíri úni fícha, càicáaníta wàasu cuwáisàatúa càmita imàacapiná cáucani”, náimaca nalíwáaca.

⁵ Quéwa Pablo yúucaca àapi quichái iriculé icáapi iwalísewa. Yá canácata iyáaná yái Pablocá. ⁶ Macáita nacùaca yéenacawa yái Pablocá àapi iyú. Nacùà nacái yúuwàanápiná yéetácawa aquialéta. Idécanáami nacùaca mamáalàacata yéetácaténáwa, yá canácata naicá iyáaná. Néese nadàbaca náináidacawa áiba wawàsi iwali àniwa, cuwáisàirica càmínáni, yái Pablocá, náimaca.

⁷ Iyacaté asialí fípidenéri Publio, yácata iwàwata icuèrináca, idèniaca ibànacalewa mawiénita néré. Yá Publio yeedáca wía yàataléwa, imànica walí

cayábéeri, icùaca wía, yàaca nacái wayáapíná máisiba èeri. ⁸Iyaca nacái néré Publio yáaniri. Irièricáitawa meedá yàasu cama íinatawa, iculuériwa, íisuadéeri nacái. Yá Pablo yàaca iicáca néréni. Idécanáami Pablo isutáca írí Dios, yá Pablo imàacaca icáapiwa Publio yáaniri ìwali, yá ichùniacani. ⁹Iná áibanái Malta yàasu iwàwata néeseeyéi cáuláiquéeyéi nàanàca wàatalé, yá nachùniacawa. ¹⁰Iná nàaca wálí manùba wàasupíná mawènfiri iyú. Néese, máisiba quéeri idénáami, wawàlùacawa áiba nave iriculé àniwa, yá nàaca wálí macáita wawàsi wamáapuèrica wàacaténáwa àniwa.

Pablo llega a Roma

¹¹Wàacaté máisiba quéeri Malta yàasu iwàwata íinata. Néeseté wawàlùacawa nave iriculé iyéericaté uniabépinama Malta yàasu iwàwata néeni. Alejandria iyacàlená néeséericani, yái naveca, íipidenéeri Cástor, Pólux yáapicha, níara romanonái yàasu cuwáináica. Yá wàacatéwa Malta yàasu iwàwata íicha. ¹²Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Siracusa fídalutalená iriculé. Yá wàyaca yàcalé iricu máisiba èeri. ¹³Néeseté wawàlùacawa nave iriculé àniwa, yá wàacawa àniwa mawiénibàata cáli írí. Yá wàanàaca Regio fídalutalená néré. Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca cuculíawa èeri ìwali, yá iwesíaca nave wàacaténáwa manuíri úni yáacubàa àniwa. Yá pucháiba èeri idénáami, wàanàacaté átata Puteoli fídalutalená néré. Yá wamàacaca nave, wàacaténáwa cáli íinatabàa. ¹⁴Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica néré nasutáca wáicha wawàsi wayamáanápínáwa náapicha abéeri semana. Iná wayamáacatéwa náapicha. Néese, abéeri semana idénáami, yá wàacawa náicha, cáli íinatabàa, Roma iyacàlená nérépiná. ¹⁵Abénaméeyéi Roma iyacàlená mìnánái, yeebáidéeyéi Jesús itàacái, néemìacaté waináwaná ìwali. Iná namusúacawa yàcalé íicha náipunitáidacaténá wía àyapulicubàa. Yá wàanàaca nía Foro de Apio iyacàlená iricu. Macáita wàacawa àniwa, yá wàanàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesús itàacái Tres Tabernas iyacàlená iricu. Pablo iicácáiná nía, íná yàaca Dios írí cayábéeri, yá manuíca íináidacawa iwàwawa. ¹⁶Wàanàacaté Roma iyacàlená iriculé, néese capitán ichàbáida presoíyéi áiba asiali írí, yái icuèrica presoíyéi ibàna. Quéwa capitán imàacaca Pablo iyaca méetàuculé presoíyéi ibàna íicha áiba capii iricuta. Iyaca nacái Pablo yáapicha abéeri úwi icuèripináni.

Pablo en Roma

¹⁷Idécanáami wàyaca néeni máisiba èeri, yá Pablo imáidaca yàataléwa judío fiwacanánái iyéeyéica Roma iyacàlená iricu. Néese nàwacáidáyacacawa néré, yá Pablo fímaca nalí:

—Nuénánái, canáca nubáyawaná judíonái írí. Canáca nacái numànfiri áiba wawàsi càmfiri wàawirináimi íiwitáise imàaca wamànica. Ewita canácáníta numànfiri nubáyawanácawa, càicáníta abénaméeyéi judío Jerusalén iyacàlená mìnánái nachàbáidacaté núa presoíri iyú romanonái írí. ¹⁸Néese romano fiwacanánái nasutáca néemìawa nuináwaná ìwali, yá nawàwacaté nawasàaca núa, càmicáinaté nàanàa nùwali nubáyawaná nanuérípiná núa ìwalíise. ¹⁹Quéwa càmitaté judíonái iwàwa numusúacawa, ínaté iwàwacutácaté nusutáca romanonái íicha wawàsi nabànùanápínaté tàacáisi emperador írí emperadorcaténá yéemíaca nucálidaca írí nuináwaná ìwaliwa. Càmita quéwa nuwàwa nucháawàaca nuénánái judío iináwaná

ìwaliwa. Canáca nudènièri náapicha báawéeri wawàsi. ²⁰ Iná nudéca numáidacuéca nùataléwa pía nucàlidacaténácué pirí nuináwaná ìwaliwa, nùaliácaténácué nacáíwa piwali. Presocaté namànica núa, idacuèriwa cadena iyú, nucàlidacáináté nalí Mesías ìwali, yái wacuèricaté Dios ibànùanápínaté walí wacuèrinápíná, wía israelitaca — fimaca nalí yái Pabloca. ²¹ Néese níai judío íiwacanánáica náimaca Pablo írí:

—Canácatàacá wéemièri piináwaná ìwali, canácáiná nabànuèri walí cuyàluta Judea yàasu cáli néese. Aibanái wéénánái judíoca nadéca nàanàaca aléi, quéwa canáta nacháawèeri walí piináwaná ìwali. ²² Wawàwaca wéemiaca càinácaalí píinàidacawa, wáaliáacáináwa macái cáli imanùbaca abénaméeyéi judío natàanica báawéeri iyú nàwali, níara yeebáidéeyéica áiba tàacáisi wàawirináimi íiwitáise fícha —náimaca Pablo írí. ²³ Yá namàacaca abé èeri nàwacáidáyacacatáipínáwa néemiácaténá Pablo icàlidaca iináwaná ìwaliwa. Néeseté madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa Pablo ìyacatáica. Yá Pablo icàlidaca nalíni èeríapinama, yái tàacáisi fíméerica Dios iwàwaca wenàiwicanái nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús iináwaná Mesíascani, yái nacuèrinápínáca Dios ibànùeripínacaté nalí, càide iyúwaté Dios ichùulianáté profeta Moisés itànàaca tàacáisi Jesús ìwali, iyúwa nacái profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmaliçuíse. ²⁴ Néeseté abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica Jesús ìwali. Aibanái càmfíyéita yeebáida íríni. ²⁵ Càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca íná nadàbaca nèepùacawa Pablo fícha. Iná Pablo fimaca nalí:

—Báisiiri iyúta profeta Isaías icàlidacaté tàacáisi Espíritu Santo inùmaliçuíse piawirináimi írícué. Isaías fimacaté:

²⁶ ‘Dios ichùuliaca nucàlidacuéca piríni, yái tàacáisica: Ewítacué péemiácaáníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínácuéwa càinácaalí fímáaná. Ewítacué piicácaáníta madécaná wawàsi pitúf iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapíná piicácani. Càì ibànùacuéca pirí tàacáisi yái Diosca. Yá fimaca nulí àniwa yái Diosca:

²⁷ Níai wenàiwica, Israel itaquénáinámica, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Càica níade iyúwa màuwíyíéi, càmita nawàwa néemiaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmfíyéi iwàwa yáaliáacawa càinácaalí fímáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri fícha, nuwasàacaténá nía nùasu yùuwichàacáisi fíchawa. Càitè fimaca nulí yái Diosca’, fimacaté yái profeta Isaíasca. ²⁸ Péemiacué cayábani, siùcade Dios iwàwaca iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, níai càmfíyéica judío. Níata yeebáidapínácani yái Dios itàacáica —fimaca nalí yái Pabloca. ²⁹ Idécanáami càì Pablo fimaca, yá judíonái yèepùacawa fícha, namusúacawa itàaníyéica íríwáaca cachàiniiri iyú, náimaca nalíwáaca chàinisíiri iyú náapichawáaca.

³⁰ Néese pucháiba camuí macáinaméeri Pablo ìyacaté capíi írìcu. Pablo ipáyaidaca capíi íiwacali. Yá Pablo itàidaca cayába macáita cawinácaalí yèeyéica ipáchiacani.

³¹ Matufbanáiri iyú icàlida nalíni yái cayábéeri tàacáisica, fíméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yéewáida nacái nía Wáiwacali Jesucristo ìwali. Canáca isàiwiquéeri Pablo írí wawàsi néré, néese namàacaca itàanica matufbanáita.

ROMANOS

Saludo

1 Núa Pablo, Jesucristo yàasu wenàiwicaca núa, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios imáidacaté núa, yàasu apóstolcaténá núa, ibànùacaténá núa nuíbaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Dios imáidaca núa nucàlidacaténá itàacái cayábéeri áibanái irí, yái tàacáisi fíméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha.

² Bàaluité Dios icàlidacaté wenàiwicanái iríni, yái tàacáisi cayábéerica. Yáté Dios imàacaca yàasu profetanái itànàaca inùmalicuñeni, yái tàacáisica. ³⁻⁴ Yá-cata tàacáisi icàlidéerica walí Dios Iiri ìwali, ípidenéri Jesucristo, yái Wáiwacalica. Abéeri rey David itaquérinámicani, yái Wáiwacalica, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa wenàiwica. Quéwa éwita wenàiwicacáanítani, càicáaníta idèniaca fi-witáisewa mabáyawanéeri càide iyúwa Dios ìyáaná. Idécanáamité Wáiwacali yéetá-cawa, néese imichàacatéwa yéetácáisi fícha. Càité Dios yáasáidaca Dios Iiricani, yái Wáiwacali Jesucristo cachàinífrica íiwitáise.

⁵ Jesucristo yéetacatéwa nuíchawalíná, íná Dios idéca imànica nulí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú ibànùanápíná núa iyúwa yàasu apóstol nucàlidacaténá tàacáisi inùmalicuñe. Càité Dios imànica yéewanápíná ìyaca wenàiwicanái macái cáli imanùbaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàníiyéica nacái càide iyúwa ichùulianá nía. ⁶⁻⁷ Píatacué nacái, peebáidacuéca Jesucristo itàacái, píacué ìyeyéica Roma ìyacàlená irícu. Iná nutànàacué pirí cuyàluta. Cáininácué Dios iicáca pía, idéca nacái imáidacuéca pía yéewacaténácué Jesucristo yàasu wenàiwicaca pía. Nusutácué Wáaniri Dios fícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápínácué pirí cayábéeri manuísíwata, mawèníiri iyú, namàacáanápínácué nacái pìyaca matuíbanáita.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Quéechacáwa nuwàwa nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué Jesucristo ípidená ìwali, peebáidacáinácué Wáiwacali itàacái. Nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué caná-nama nuémìacáiná wenàiwica nacàlidacué piináwaná ìwali macái cáli imanùbaca, náimaca peebáidacuéca Jesucristo itàacái. ⁹ Nuíbaida Dios irípiná macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápíná yái cayábéeri tàacáisica Dios Iiri iináwaná ìwali. Dios yáalíacawa nusutáca fícha pirípinácué mamáalàacata. ¹⁰ Nusutáca Dios fícha mamáalàacata imàacáanápínácué nupáchiaca pía átata bàaluitécáiná nuwàwacaté nupáchiacuéca pía àta siùca nacáide. ¹¹ Nuwàwacáiná nuicácuéca pía nuéwáidacaténácué pía iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná núa peebáidacaténácué mamáalàacata tàì fíméeri iyú cachàiniwanái. ¹² Yá nuchàiniadapínácué piwàwa Dios itàacái iyú, càita nacáicué pichàiniadapíná nuwàwa Dios itàacái iyú, yái peebáidéericuéca, nuebáidéerica nacái.

¹³ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa abéeri wawàsi: Madécaná yàawiría nuwàwacaté nùaca nuicácuéca pía, quéwaté càmitàacá nudé núalimá. Nuwàwatécué nùacawa píatalé nuéwáidacaténácué pía Dios itàacái iyú yéewanápíná mamáalàacata áibanái wàlisàna neebáidaca pèewi càide iyúwaté

áibanái yeebáidáaná áiba cáli finata nucàlidacaalíté nalí Dios itàacái. ¹⁴ Nudèniaca manuúri numawèniacálewa Dios yáapicha, Dios imànicáiná nulí cayábéeri manuúsiwata. Iwàwacutá nuéwáidaca cáimiétacanéeýéi wenàiwica, nía nacái càmfíyéica cáimiétacaná, nía nacái cáalíacáiyéica, nía nacái càmfíyéica cáalíacái. ¹⁵ Iná máinicué nuwàwaca nuéwáidaca pía nacái ìwali yái tàacáisi cayábéerica, píacué ìyéeyéica Roma ìyacàlená ìricu.

El poder del evangelio

¹⁶ Càmita báí nucàlidaca yái tàacáisi cayábéerica, Dios ichàini manuúricáináni, yáaliméerica iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái. Wáalíacawa judíonái írípínéericaní yái tàacáisica, Dios yàasu wenàiwicacáináaté nía quéechatécáwa. Quéwa siuca càmfíyéi judío nacái neebáidaca Dios itàacái. ¹⁷ Yái tàacáisi yáasáidaca walí càinácaalí iyú mabáyawanáca Dios iicáca wía. Ewita cabáyawanacáníta wía, càicáaníta mabáyawanáca Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios. Càité nacái áiba profeta itànàcaté tàacáisi Dios inùmalicuúse. Yaté fimaca: “Cawinácaalí wenàiwica Dios ìiquéerica mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái yeebáidáanáca Dios, yácata ìyéeripiná càiripináta càmfíri imáalàawa Dios yáapicha”, fimacaté yái profetaca.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Quéwa wáalíacawa Dios, yái ìyéerica chènuniré, yùuwichàidapiná manuúsiwata macáita wenàiwica càmfíyéica yà icàaluúiná, imàníyéica nacái báawéeri áibanái írí. Níái wenàiwicaca imàníyéica ibáyawanáwa, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa báisiiri tàacáisi fícha, càmicáiná nawàwa neebáidacani. ¹⁹ Nadéca náalíacawa cayába Dios íiwitáise ìwali Dios yáasáidacáináaté nalíni, càinácaalí íiwitáise ìyaca. ²⁰ Ewita càmicáaníta yéewa wenàiwica iicáca Dios, càicáaníta yéewa náalíacawa Dios íiwitáise ìwali, ìwalíise macáita yái Dios imànicaléca cháí èeri ìricu. Bàaluité èeri Dios idàbacatáiseté macáita àta siuca nacáide, èeri mìnánái idéca iicáca amaléeri iyúni yái Dios imànicaléca, íná canáca yéewaná báawéeyéi wenàiwica fimaca càmitasa náalíawa cachàinírica Dios càiripináta. ²¹ Ewitaté náalíacáaníta Dios íiwitáise ìwali, càicáaníta càmitaté nàa icàaluúiná, yái Dios cachàinírica. Càmitaté nacái nàa írí cayábéeri. Néeseté nadàbacaté náináidacawa máiwitáiséeri iyú meedá, báawéeri nacái, namàacacáiná nawàwawa canéeri iwèni wawàsi ìwali, yá catéeyéica íiwitáise nía, càmfíyéica yéewa yáalíacawa Dios ìwali. ²² Náimacaté cáalíacáiyéicasa nía, quéwa máiwitáiséeyéica nía meedá. ²³ Càmitaté nawàwa nàaca Dios icàaluúiná, yái cachàinírica íiwitáise, icànéeri mèlumèluíri iyú icamaláná ìricuwa, càmfírica yéetáwa. Nàacáita meedá nàasu cuwáináni yéenáiwana icàaluúináwa, wenàiwica yéetéeripináwa yéenáiwana, cuipìranái nacái, cuwèesináni nacái, àapináni nacái. Càité nàaca cuwáináni icàaluúiná Dios fícha.

²⁴ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca càì nabáyawaná yáapichawa máinicáiná nawàwa namànica wawàsi càmfírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Yá nadéca namànica náapichawáaca máiní báawéeri iyú. ²⁵ Dios idéca iwènúacawa náicha càmicáiná nawàwa náalíacawa báisiiri Dios ìwali. Nadéca nàaca nacàaluúiná, níara wawàsi Dios idàbéeyéicaté. Càmita nàa Dios icàaluúiná, yái báisiiri Cadàbacáirica, ewita iwàwacutacáníta wàaca írí cayábéeri càiripináta. Báisita, amén.

²⁶Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinicáiná nawàwa namànica wawàsi nainá iyúwa, yáí wawàsi càmfirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Inanái càmita quirínama naimá asianái yáapicha, néese naimáca inanái yáapicha meedá. ²⁷Càité nacái asianái càmita quirínama naimáca inanái yáapicha. Yáté máiní nawàwaca naimáca asianái yáapicha meedá. Yá asianái naimáca nanacáiri yáapichawa, namànica máiní báawéeri iyú náapichawáaca. Nadéca naméeràacawa namànicaténá càiri báawéeri, íná Dios yùuwichàidaca nainá manuísíwata.

²⁸Càmicáináté nawàwa naicáca Dios cáimiétaquéri iyú, íná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinicáiná nawàwa náináidacawa casaquèeri iyú, canéeri iwèni wawàsi ìwali nacái. Càita namànica wawàsi càmfirica cayába wenàiwica imànfíná. ²⁹Máiní namànica macái báawéeri fiwitáaná. Máiní namànica báawéeri áibanái irí. Máiní nawàwa needáca nalíwa madécaná cawènfiri. Máiní náináidacawa mamáalàacata càinápinácaalí náalimá namànica báawéeri áibanái irí. Báawaca naicáca áiba wenàiwica idènièrica cawènfiri wawàsica náicha. Nanúaca wenàiwica. Nacuísáyacaca nacáíwa. Nachìwáidaca nacái áibanái. Nacàlidaca báawéeri tàacáisi áibanái ìwali ibàacanéeri iyú náicha. ³⁰Natàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali. Nàuwideca namànica Dios. Càmita nàa áibanái fimiétacaná. Cachàiníyèi iicáca yáawawa áibanái fícha. Canùmaséeca nacái nía. Náináidacawa mamáalàacata namànicaténá áiba fiwitáaná báawéerica wàlisài. Càmita neebáida nasèenái itàacáíwa. ³¹Càmita náalíwawa Dios ìwali, canásíwata. Càmita namàni càide iyúwa náimáaná. Càmita cáininá naicáca néenánáíwa. Càmita nawàwa namàacaca nawàwawa áibanái ibáyawaná fícha. Càmita catúulécana naicáca áibanái. ³²Níái báawéeyéica náalíacawa amaléeri iyú Dios idéca ímaca iwàwacutáaná néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa, cawinácaalí wenàiwica imànfíyéica càiri báawéeri. Quéwa namànica nabáyawanáwa mamáalàacata. Casíimáica nacái naicáca áibanái imànica càiri báawéeri iyúwa namànfíná.

Dios juzga conforme a la verdad

2Iná cabáyawanáca pía nacái, judíocaalí pía, càmicaalí nacái, càmfiricaalí judío pía. Pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái fiwitáise. Pidéca picàlidaca nacái iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Pidéca càì pímaca áibanái ìwali, íná pidéca càì pímaca piwaliwata nacái pimànicáiná pibáyawanáwa càide iyúwata nacái namànfíná. Iná cabáyawanáca pía nacái. ²Quéwa wáalíacawa Dios icàlidaca wenàiwica iináwaná ìwali machacànfiiri iyú, báisfiiri iyú nacái. Iná Dios ímacaalí cabáyawanáca wenàiwicanái, iwàwacutáaná nacái nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa, yá wáalíacawa Dios idéca icàlidacani báisfiiri iyú. ³Néese pía, pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái, quéwa pidéca pimànica càide iyúwa namànfíná, íná càmita píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ⁴Máiní cayábéeri Dios fiwitáise, iwàwéeri imànica cayábéeri wenàiwicanái irí mamáalàacata. Càmfiri yùuwichàida wenàiwica caquialéta namànicaalí nabáyawanáwa néese icùaca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná fíchawa. Càì Dios iicáca pipualé iwàwacáiná iwènúadaca píiwitáise báawéeri fícha. Quéwa caná iwèni piicáca yáí cayábéerica Dios imànfirica pírí. ⁵Càmita piwàwa Dios imànica pírí cayábéeri, càmita nacái piwàwa piwènúadaca píiwitáisewa Dios irípiná, pimàacacaténá píichawa yáí báawéer-

ica pimànírica. Iná piwacáida piyaca piríwa piùwichàanápínáwa áibaalípíná Dios yùuwichàidacaalípíná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípínáwa. Néenialípíná Dios yéemiaca macái wenàiwica imanùbaca iináwaná ìwali icàlidacaténá càináacaalípíná iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa. ⁶ Yásí Dios yàaca macái wenàiwica imanùbaca iwèni, ìwalíse yái namànírica cháí èeri irícu. ⁷ Abénaméeyéi nadéca namànica cayábéeri mamáalàacata máinícáiná nawàwa nàyaca càiripínáta, cáimiétacanéeri iyú chènuniré Dios yáapicha, này-acaténá Dios icamaláná mèlumèluíri irícu. Dios imàacapíná nadèniaca yáapicha nacáucawa càmfíri imáalàawa. ⁸ Quéwa áibanái càmita nawàwa Dios icùaca nía, càmfíyéi nacái yeebáida báisíri tàacáisi, néese neebáida meedá iyúwa náiwitáise báawéeri ichùulláná nía. Dios yùuwichàidapíná nía manuísíwata báawacáiná iicáca náiwitáise. ⁹ Nàuwichàapínacawa manuísíwata, máinípiná achúmaca nawàwa nacái, macáita níai wenàiwicaca imànífyéica ibáyawanáwa. Macáita wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná judíonái, quéwa càmita yùuwichàida abéta nía, néese yùuwichàidapíná càmfíyéi judío nacái. ¹⁰ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica imànífyéica cayábéeri, Dios imàacapíná nàyaca yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu, cáimiétaquéri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càiripínáta. Macáita wáalíacawa càipíná Dios imànica judíonái írí, quéwa càmita abéta judíonái írí, néese càmfíyéi judío írí nacái.

¹¹ Dios yàapíná macái wenàiwicanái iwèni machacànfíri iyú càmicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái fícha. ¹² Iná macáita imànífyéica ibáyawanáwa càmfíyéica yáalíawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, néetápinácawa méetàuculé Dios fícha càiripínáta nabáyawaná ichùuliacawa, namànírica méetàuculé Dios itàacái fícha. Nía nacái imànífyéica ibáyawanáwa éwita náalíacáaníta Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, Dios yùuwichàidapíná nía càide iyúwa itàacái fímáaná. ¹³ Càmita mabáyawaná Dios iicá wenàiwica néemiacaalícáita meedá itàacái. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí imànífyéica càide iyúwa itàacái ichùulláná nía. ¹⁴ Quéwa áibaalí abénaméeyéi càmfíyéi judío, éwita càmicáaníta náalíawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, càicáaníta áibaalí namànica cayábéeri wawàsi càide iyúwa Dios itàacái ichùulláná wía, áibaalícáiná nawàwa namànica cà. Namànicaalí cayábéeri, yá náiwitáise iyaca nalí càiride iyúwa tàacáisi ichùulìerica namànica cayábéeri. ¹⁵ Namànicaalí cayábéeri, yá náasáidaca náalíacawa nawàwalicuísewa Dios iwàwaca wamànica cayábéeri. Náalíacáiná cayábéeri ìwali báawéeri fíchaná, íná náasáidaca náalíacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wamànica. Náalíapínacawa nawàwalicuísewa nadéca namànica cayábéeri, càmicaalí nacái nadéca namànica nabáyawanáwa. ¹⁶ Càipíná náalíacawa èeri imáalàacaalípínáwa, càide iyúwa nucàlidáanácué pirí Dios itàacái cayábéeri; Dios imàacapíná Jesucristo yéemiaca macái báawéeyéi iináwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalíse, yái báawéerica namànírica ibàacanéri iyú.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Picàlidaca piacawa piináwanáwa judíoca pía. Píimaca nacái cayábacasa Dios iicáca pía pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Cáimacáica picáca píawawa áibanái fícha nacái píalíacáináwa báisíri Dios ìwali, piacáiná nacái icàaluíniná. ¹⁸ Picàlidaca piacawa píalíánásawa càinácaalí Dios iwàwáaná

pimànica. Picàlidaca nacái piináwanáwa, Dios itàacái idécasa yéewáidaca pía, pialíacaténáwa cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. ¹⁹⁻²⁰ Pidéca manuíca píináidaca piwàwawa pìwaliwa pialimácáinása péewáidaca wenàiwica càmfíyéica yáalíawa Dios ìwali, càide iyúwa watécaalí matuíri icáapi ìwali. Càita nacái píináidacawa pialimáaná amaláca pimànica áibanái íiwitáise, iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise catéeri ichùulianá nía namànicáiná nabáyawanáwa. Càita píináidacawa pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yái báisíiri tàacáisi imàaquéerica cáalíacáica nía cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéicani. ²¹ Pía, yéewáidéerica áibanái, ¿cáná càmita péewáida píawawa? Pidéca pialàaca áibanái ipíchaná nayéedù. Néeni pía, ¿cáná piyéedù? ²² Pidéca pialàaca áibanái ipíchaná naimáca áiba yáapicha càmfíchúaca náinúsiwa, càmfírira nacái nanirisiwa. Néeni pía, ¿cáná pimàni cà? Pidéca picàlidaca báawacasa piicáca ídolonái, níara cuwáiná yéenáwanáca, néese, ¿cáná piwàlùawa ídolo yàasu templo iriculé, wenàiwica isutàcàlu nàasu cuwáiná íchawa? Báawéeriquéi piwàlùanácawa néré piyéedùacaténá nàasu cawènfiri. ²³ Máiní cáimacáica piicáca píawawa áibanái íicha pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, quéwa pidéca píasáidaca caná iwèni piicáca Dios càmicáiná pimàni càide iyúwa itàacái fímáaná. ²⁴ Càité nacái áiba profeta icàlidacaté Dios itàacái machacàníri iyú israelitanái írí. Iimacaté nalí: “Níara càmfíyéica israelita naicácáinácué pimànica pibáyawanáwa, íná máiní natàaníca báawéeri iyú Picuèrinácué Dios ìwali pibáyawaná ìwalfise, píacué israelitaca”, fímacaté yái profetaca.

²⁵ Báisíta, áibacaalí judío yeebáida cayába Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise náicha níara càmfíyéica judío cabáyawanéeyéica. Quéwa càmicaalí judío imàni càide iyúwa Dios itàacái fímáaná, néese éwita judiocáanítani, càicáaníta báawaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa cabáyawanéeri càmfiri judiocaaltáni. ²⁶ Néese, áibacaalí càmfiri judío imàni càide iyúwa Dios itàacái fímáaná, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa judiocaaltáni, éwita càmicáaníta judíoni. ²⁷ Cawinácaalí càmfírira judío yeebáida Dios itàacái, profeta Moisés itànèericaté, yá éwita càmicáaníta judíoni, càicáaníta cayábaca Dios iicáca íiwitáise judíonái íicha càmfíyéica imàni càide iyúwa Dios itàacái fímáaná, éwita nadèniacáaníta Dios itàacái. ²⁸ Càmita Dios iicá wenàiwica càide iyúwa yàasunáíwa ìwalfise meedá yái nadènianáca nasèenáíwa judíonái, nadènianá nacái judíonái iicacánáwa fínatabàawa meedá. ²⁹ Néese Dios iicáca iyúwa yàasunáíwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíiri iyú. Canéeri iwèni meedáni judíonái namànicaalí circuncisión càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá judíonái imànica, càmicaalí nawènúada náiwitáisewa Dios írípiná báisíiri iyú. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíiri iyú, yásí Dios iicáca nía iyúwa yàasunáíwa, éwita càmicáaníta judío nía.

3 Iná cawàwanáta áiba iwàwa isutáca yéemiawa núa: “¿Càinásica cayábéeri wawàsi judíonái idènia áibanái wenàiwica íicha? ¿Dios imànicatésica cayábéeri cachàiniwanái judíonái írí imàníyéica circuncisión càide iyúwa Dios ichùulianá judíonái imànica?” càì áibanái iwàwa isutáca yéemiawa núa cawàwanáta. ² Báisíta, Dios idéca imànica madécaná cayábanaméeri wawàsi judíonái írí. Yái wawàsi cayábéeri náicha canánama, yácata Dios itàacái Dios imàaquéericaté quéchatécáwa judíonái írí. ³ Wáalíacawa abénaméeyéi judío nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. Quéwaté Dios càmfiri imáalàida yái wawàsica imàníricaté nàawirináimi

yáapicha bàaluité. ⁴ ¡Càmírita! Dios càmíri itàaní chìwái iyúwa. Ewitasica cachìwa-caalí macái wenàiwicatá, càicáaníta Dios imànipiná càiripináta báisiiri iyútáni, càide iyúwa fímáaná. Càité nacái áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuise, yá fímaca:

“Pía Dios, áibanái náimaca càmítasa báisi pitàacái, quéwa píasáidapiná macái wenàiwicanái irí báisiiricani yái pitàacáica pimànicaalípiná macáita machacàníri iyú càide iyúwaté píimáaná”, fímacaté yái profetaca.

⁵ Wía èeri mìnánáica wamànica wabáyawanáwa chái èeri irícu, quéwa canáca Dios ibáyawaná, canásiwa. Iná cawàwanáta abénaméeyéi judío báawéeyéi fiwítáise nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa manuísíwata yéewacaténá macái èeri mìnánái náalíacawa máini cayábéeri wáichani, yái Diosca. Càipiná wayúudàaca Dios, íná càmíta Dios icúa wenàiwica machacàníri iyú yùuwichàidacaalí wía, wayúudàacáináni”, càì abénaméeyéi judío náimaca. Núumacáita meedá càide iyúwa abénaméeyéi fínáidáanápínáwa cawàwanáta. ⁶ ¡Càmírita! Báisiicaalí càmíta Dios imàni wenàiwica irí machacàníri iyútá, yá canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísetá.

⁷ Aibanái báawéeyéi nacái nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wachìwawa áibanáicaténá yáalíacawa máini machìwéerica Dios, cayábéeri nacái èeri mìnánái fíchani, yái Diosca. Iná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca wía, wayúudàacáináni”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. ⁸ Néese náima àniwa: “Wàacué wamànica báawéeri manuísíwata wayúudàacaténá Dios manuísíwata”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. Aibanái iwàwéeyéica imànica nulí báawéeri, nadéca nacàlidaca nachìwawa nùwali, náimaca nuéwáidacasa wenàiwica càiri cachìwéeri tàacáisi iyú. Quéwa cawinácaalí càiyéica fímaca, Dios yùuwichàidapiná níawa nabáyawaná ìwalísewa.

Todos somos culpables

⁹ Iná báisíta wía judíoca, càmíta cayába wía áibanái fícha. Nudéca núsáidaca cabáyawanáca wía judíoca càide iyúwa macái èeri mìnánái cabáyawanáaná nía. Macáita nacái wabáyawaná idéca idacùaca wía iyúwa presoíyéi. ¹⁰ Càité profetanái natànàacaté Dios itàacái. Náimaca:

“¡Canácata wenàiwica imànírica cayábéeri! ¡Canásiwata, ibatàa abéeri piná!

¹¹ Canásiwata nacái yáaliériwa Dios fiwítáise ìwali, canácata icutéeri yáalíacaténáwa Dios ìwali.

¹² Macáita nacái náucacawa nèepunícawa déeculé Dios fícha. Macáita nadéca nawènúadaca náiwitáisewa cayábéeri fícha, namànicaténá nabáyawanáwa meedá. Canácata imànírica cayábéeri, canásiwata.

¹³ Càica nacanápide iyúwa càiculíi yàacuèricawa, nacàlidacáiná casaquèeri tàacáisi càiride iyúwa yáaséeri chéecáimi isàni. Cáanáica nachìwa. Namànica áibanái irí báawéeri nataacái iyúwa càide iyúwa àapi yùuwichàidacaalí wía iculále iyúwa.

¹⁴ Cáanáica nalúa, naciúsaca náichawa áibanái báawéeri tàacáisi iyú.

¹⁵ Caquialéta nàaca nanúaca wenàiwica canéerica ibáyawaná.

¹⁶ Ata alénácaalí nàya nàuwichàidaca wenàiwica.

¹⁷ Càmíta náalimá nayúudàaca áibanái iyáanápíná matuífbanáiri iyú náapichawáaca.

¹⁸ Canásiwacatáita náalíawa iwàwacutá cáaluca naicáca Dios”,

càité nàimaca níái profetaca itànèeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse.

¹⁹ Wáalíacawa Dios imàacacaté profetanái itànàaca càiri tàacáisi judíonái irí, wía idènièyéica Dios itàacái wáalíacaténáwa canáca yéewaná wáimaca mabáyawaná-casa wía, yácaíná Dios itàacái bàaluisàimi yáasáidaca walí cabáyawanáca macáita, wía èeri mìnánáica, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía caná-nama wabáyawaná ìwalísewa. ²⁰ Iwàwacutá Dios yùuwichàidaca wía canánama canácáiná wenàiwica Dios iiquéeripiná mabáyawanéeri iyú, canácáiná wenàiwica yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa tàacáisi fímáaná profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuíse. Yái tàacáisi bàaluisàimica yáasáidacáita walí cabáyawanáca wía, wía imàniyéica ibáyawanáwa.

La salvación es por medio de la fe

²¹⁻²² Quéwa Dios idéca yáasáidaca walí áiba wawàsi wàlisài, càinácaalí yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía, éwita càmicáanáta wáalimá wamànica macáita càide iyúwa itàacái bàaluisàimi fímáaná. Wáalíacawa báisícani, yái wawàsi wàlisàica, Dios itàacái bàaluisàimi icàlidacáiná walíni, yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuíse, áibanái profeta nacái. Mabáyawanáca Dios iicáca wía cawinácaalí wéená yeebáidéerica Jesucristo. Càita Dios imànica abédanamata macái wenàiwica irí cawinácaalí yeebáidéerica, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica fiwítáaná abédanamata. ²³ Dios imànica abédanamata macáita irí, níacáiná macáita namànica nabáyawanáwa, yá canácata imàniirica càide iyúwa Dios iwàwáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía. ²⁴ Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica mawènfiri iyú nacái: Mabáyawanáca iicáca wía. Càita Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús. ²⁵ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wáichawalíná. Cristo yéetácáinatéwa, íná Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná fícha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo yéetátatéwa nabáyawaná ìwalíse. Càita Dios imáalàidacaté wáicha wàuwichàanápínátéwa méetàuculé Dios fícha càiripináta. Dios imànicaté càì yáasáidacaténaté imànica macáita machacànfiri iyú, éwitaté ìideniàcáanáta wàawirináimi namànfíná nabáyawanáwa bàaluité. ²⁶ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wabáyawaná ìwalíse yáasáidacaténá siúcade Dios imànica ìyaca macáita machacànfiri iyú, iwàwacutácáinaté mabáyawanéeri wenàiwica yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwalíse. Mamáalàacata nacái Dios imànica macáita machacànfiri iyú mabáyawanácaalí iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús yéetátatéwa nabáyawaná ìwalíse.

²⁷ Càì Dios imànica walí mabáyawanácaténá iicáca wía. Iná canáca yéewaná wáimaca wadéca wamànica cayábéeri yéewanápinása mabáyawanáca Dios iicáca wía. ¡Canásíwa! Canáca yéewaná cáimacái waicáca wíawawa áibanái fícha. Càmita wamàni macáita càide iyúwa Dios itàacái ichùulíaná wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuíse. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. ²⁸ Iná yéewa wadéca wáalíacawa cayábani: Mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo. Càmita mabáyawaná Dios iicá nía ìwalíse yái namànfínáca càide iyúwa Dios itàacái bàaluisàimi fímáaná.

²⁹ Dios càmfírta abéta judíonái icuèrináca. Nacuèrináta nacái níái càmfíyéica judío. ³⁰ Yácaíná abéerita yái Diosca. Canácata fícha áiba, yái Diosca iiquéer-

ica mabáyawanéeri iyú macái wenàiwica yeebáidéerica Jesucristo. Càì Dios imànica judíonái irí, càmíiyéi judío irí nacái. ³¹ Quéwa, éwita wáalíacáanítawa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo, càicáaníta càmita caná iwèni waicáca yái tàacáisi bàaluisàimica Dios imàaquéericaté wàawirináimi irí. Néese wawàwa wáasáidaca máiníiri cawènicani.

El ejemplo de Abraham

4 ¹⁻² Néese, cawàwanáta abénaméeyéi judío nawàwa náimaca nulí: “Wàawirimi Abraham imànicaté cayábéeri ínáté yéewa cayábaca Dios iicácani”, càì nawàwa náimaca. Quéwa càmítaté Dios iicá Abraham mabáyawanéeri iyú iwalíise yái cayábéerica Abraham imàníiricaté. Mabáyawanácaalíté Dios iicáca Abraham iwalíise yái cayábéerica Abraham imàníiricatá, yáté yéewa Abraham cáimacáica iicáca yáawawa áibanái fichatá. Quéwa, canácaté yéewaná Abraham cachàinica iicáca yáawawa Dios iicá. ³ Canácaté yéewaná Abraham cáimacáica iicáca yáawawa yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté fímaca: “Abraham yeebáidacaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham”, càì fímaca Dios itàacái profeta itànèericaté. ⁴⁻⁵ Uwé, macáita wáalíacawa wenàiwica íbaidacaalí cháí èeri irícu, yásí nàaca iwèni. Càmita nàa iríni mawèníiri iyú, néese iwàwacutá íbaidaca yeedácaténá iríwa plata. Quéwa càmita càì Dios yàaca yàasu wenàiwica iwèniwa. Dios imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú. Cawinácaalí yeebáidéerica Dios, yái Diosca iwàwéerica mabáyawanáca iicáca wenàiwica cabáyawanéeyéi, yásí mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí yeebáidéerica Dios, éwita càmíicáanítàacá imàni wawàsi cayábéeri Dios iicáca. ⁶ Càité nacái rey David itànàaca Dios itàacái bàaluité. David fímacaté casíimáica cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú éwita càmíicáanítàacá imàni macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁷ Càité David itànàaca: “¡Casíimáica wenàiwicanái Dios imàaquéeyéica iwàwawa ibáyawaná fícha, càinácaalí báawéeri namàníiricaté!

⁸ ¡Casíimáica wenàiwica càmíirica Wacuèriná Dios iicá cabáyawanéeri iyú!” càité fímaca David.

⁹ David càmítaté icàlida wàwali abéta wía judíoca casíimáiná wía. Néese icàlidadacaté nàwalini nacái níai càmíiyéica judío, cawinácaalí yeebáidéeyéipínáté Jesucristo. Wadéca wacàlidaca mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. ¹⁰ Mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham ipíchawáiseté namànica Abraham irí circuncisión. ¹¹ Quéechatécáwa mabáyawanáca Dios iicáca Abraham bàaluité Abraham yeebáidacaalíté Dios. Néeseté namànica circuncisión Abraham irí. Càité circuncisión iyú Dios yáasáidaca mabáyawanácaté iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. Cayábacaté Dios iicáca Abraham íiwitáise Abraham yeebáidacaalíté Dios ipíchawáiseté judíocani yái Abrahamca. Iná yéewa yái Abrahamca, càicanide iyúwa nàawirimi macái càmíiyéi judío yeebáidéeyéica Dios. Càita mabáyawanáca Dios iicáca càmíiyéi judío nacái, neebáidacaalí Dios, éwita càmíicáaníta namàni circuncisión. ¹² Yácata judíonái yàawirimi nacái, yái Abrahamca, cawinácaalí judíonái yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná ipíchawáiseté judíocani.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Píalíacuéwa Abraham ìyacaté cawàwanáta quinientos camuí ipíchawáiseté Moisés yàasu èerité. Bàaluité Dios icàlidaca Abraham irí cáimiétacanéeri iyúni

yàanápínaté Abraham irí macái cáli iyéerica cháí èri irícu, itaquénáinámi irí nacái Abraham yáapicha. Quéwaté Dios camíirita icàlida Abraham irí càiri tàacáisi cáimiétacanéri iyú ìwalíse yái Abraham imànnínáca càide iyúwa Dios itàacái fimáaná profeta Moisés itànèericaté, bàaluitécáiná canátàacáwa Moisés yàasu cuyàluta Abraham yàasu èerité. Néese Dios icàlidacaté Abraham iríni Abraham yeebáidacaalíté Dios imànnínápínaté Abraham irí cayábéeri. Yáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham. ¹⁴ Abénaméeyéi judío náimaca iwàwacutáanása wamànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta fimáaná yéewanápinása Dios imànica walí cayábéeri, yái cayábéerica Dios icàlidéericaté ìwali Abraham irí cáimiétacanéri iyú. Quéwa càmita báisi nataacái. Báisícaalítáni, yá canéerica iwèni meedátáni, yái weebáidáanaca Dios, canéerica iwèni nacái yái tàacáisi Dios icàlidéericaté Abraham irítá, canácáináta wenàiwica yáaliméeri imànica macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta fimáaná. ¹⁵ Càmita yéewa cayába wáapicha Dios profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yácáiná Dios itàacái yáasáidaca cabáyawanáca wía, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Dios itàacái iyaca cháí èri irícu, íná yéewa wáalíacawa cabáyawanáca wía macáita, wía èri mìnánáica.

¹⁶ Wáalíacawa canácata wééná yáaliméerica imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái fimáaná. Iná iwàwacutá Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, wía yeebáidéeyéica Dios, yéewacaténá macáita wía Abraham itaquénáinámica, weedáca walíwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté ìwali cáimiétacanéri iyú wàawirimi Abraham irí, wía judíoca, píacué nacái camíiyéica judío. Yái cayábéerica, camíiricata abéta walípiná, wía judíoca yeebáidéeyéica Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Néese Dios imànipiná cayábéeri camíiyéi judío irí canánama nacái, cawínacaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Càita Dios iicáca Abraham iyúwa wàawirimi, macáita wía yeebáidéeyéica Dios. ¹⁷ Dios icàlidacaté càiri tàacáisica Abraham irí bàaluité. Dios fimacaté: “Nudéca numàacaca pía madécaná wenàiwica fiwítáaná yàawiripiná pía”, fimacaté yái Diosca. Iná mabáyawanáca Dios iicáca madécaná wenàiwica fiwítáaná cawínacaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Yácata Wacuèriná Dios wàawirimi Abraham yeebáidéericaté, yái Diosca icáucàidéerica yéetéeyéimiwa, yáaliméeri nacái idàbaca wawàsi camíiricáwa ìya siùca.

¹⁸ Ewitaté máinícáaníta béericani yái Abrahamca, càicáaníta Abraham yeebáidacaté Dios itàacái yéewanápinaté idèniaca ìiriwa. Ináté “Madécaná wenàiwica fiwítáaná yàawiricani”, yái Abrahamca, càide iyúwaté Dios icàlidáaná iríni: “Manùbéeyéipiná pitaquénáinámica”, fimacaté yái Diosca. ¹⁹ Abraham idèniacaalíté batéwa cien camuí, yáté yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté Abraham yáalíacáanítawa néetáanápínátéwa mesúnamáita, yái Abrahamca, úa nacái yàacawéetúa Saraca. Càité Abraham yeebáidaca Dios, éwita máinícáaníta béeyéica nía nadènnápínaté néenibewa. ²⁰ Abraham yeebáidacaté Dios mamáalàacata. Càmitaté Abraham iwènúada fiwítáisewa tàacáisi fícha Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéri iyú imàcáanápínaté quéenibeca Abraham. Yeebáidacaté Dios manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata. Yàacaté nacái Dios irí cayábéeri. ²¹ Yáté Abraham yeebáidaca macái ichàini iyúwa cachàinica Dios, yáaliméericaté imànica macáita càide iyúwaté fimáaná Abraham irí cáimiétacanéri iyú. ²² Abraham yeebáidacaalíté Dios tàì fiméeri iyú, yá mabáyawanacaté Dios iicácani.

²³ Càmitaté natànàa abéerita Abraham ìwali mabáyawanácaté Dios iicácani.
²⁴ Néese natànàacaté càiri tàacáisi wàwali nacái, mabáyawanácáiná Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios, yái Dios imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi íicha.
²⁵ Dios imàacacaté Jesús yéetácawa wabáyawaná ìwalíise iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté Dios imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía.

Libres de culpa

5 Iná siùcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía, wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacáiwa. Mabáyawanáca Dios iicáca wía, iná cayábaca wáapicha Dios matuñbanáiri iyú Wáiwacali Jesucristo ìwalíise, Wáiwacali yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíise. ² Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, iná cayábaca Dios iicáca wía, imànica walí cayábéeri, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Yá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, casímái nacái wawàwa idècunitàacá wacùaca wàyáanápíná chènuniré Dios yáapicha icamaláná mèlumèluíri iricu, cáimiétaquéri iyú nacái, càide iyúwa Dios ìyáaná. ³ Càita nacái casímáica wawàwa siùcáisede iwàwacutácaalí wàuwichàacawa. Wáalíacáináwa yùuwichàacáisi yéewáidaca wía yéewacaténá màulenáca wía, cachàini nacái wáiwitáise Wáiwacali ìwaliwa wàideníanápíná wàuwichàanáwa mamáalàacata. ⁴ Màulenácaalí wía, yásí wásáidaca weebáidaca Wáiwacali itàacáiwa tàì fíméeri iyú. Idécánáami càì wásáidaca cachàinica wáiwitáise, yásí máiní cachàiníwanái manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa wáalimáanápíná wàideníaca wàuwichàanáwa mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. ⁵ Néese manuícaalí wáináidaca wawàwawa, yá càmita báì wía, yácáiná Dios imànìpiná walí cayábéeriwa chènuniré càide iyúwaté fímáaná walí. Wáalíacawa Dios imànínápíná càì ibànùacáinaté Espíritu Santo wawàwaliculé, yái Espíritu imàaquéerica wáalíacawa macái wawàwalicuísewa cáinínaca Dios iicáca wía manuísíwata.

⁶ Wáalíacawa cáinínaca Dios iicáca wía, bàaluitécáiná càmicaalíté wáalimá wawasàaca wíawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yáté Cristo yàanàaca aléi èeri iriculé yàasu èerité, yáté yéetácawa wáichawalíná, wía báawéeyéica. ⁷ Máiní càulenáca wéetácawa áiba wenàiwica íichawalíná wayúudàacaténáni, éwita cayábéericaáníta íiwitáiseni. Quéwa cayábasíwéericaalí íiwitáise, yá cawàwanáta abénaméeyéi yéetápinácawa íichawalíná nayúudàacaténáni. ⁸ Quéwa Dios ibànùacaté Cristo yéetáanápínátéwa wáichawalíná éwitaté cabáyawanácaáníta wía. Càité Dios yáasáidaca walí cáinínaca iicáca wía. ⁹ Siùcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná, iná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, èeri imáalàapínacaalíwa. ¹⁰ Wáalíacawa Dios iwasàanápíná wíawa, bàaluitécáiná idècunitàacá wàuwideca wamànica Dios, yáté cáinínaca Dios iicáca wía, iwàwacaté nacái imànica walí cayábéeri, Dios líri yéetácáinatéwa wabáyawaná ìwalíise. Iná yéewa cayábaca wáapicha Dios siùcáisede matuñbanáiri iyú. Néeseté Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íicha, iná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íiwitáise cáuri iyúwa, cachàiníiri nacái, cayábacáiná wáapicha Dios siùcáisede matuñbanáiri iyú. ¹¹ Yá nacái casímáica wawàwa Dios yáapicha Wáiwacali Jesucristo ìwalíise, cayábacáiná wáapicha Dios matuñbanáiri iyú Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná.

Adán y Cristo

¹² Bàaluité, yái idàbáanéericaté asialica imànicaté ibáyawanáwa; càité idàbaca wenàiwicanái imànica ibáyawanáwa cháí èeri irícu. Càité nacái idàbaca néetácawa méetàuculé Dios fícha nabáyawaná ichùullacawa. Càité nacái yéetácáisi yàanàaca macái wenàiwicanái ìwali macáicáináta namànicaté nabáyawanáwa. ¹³ Ipíchawáiseté Dios imàacaca itàacáíwa profeta Moisés irí israelitanái irípiná, yáté macái èeri mìnánái yàawirináimi namànicaté nabáyawanáwa. Ináté néetácawa nabáyawaná ichùullacawa. Càmicaalíté wenàiwica yáalfawa Dios iwàwáaná nàyaca machacàníri iyútá, yá càmítaté cabáyawaná níatá. Quéwa náalíacatéwa. ¹⁴ Yáté wenàiwicanái yéetácawa Adán yàasu èericatáiseté àta profeta Moisés yàasu èerité nacái namànicáináté nabáyawanáwa éwita càmícanítaté nayáa àicu iyacaná càide iyúwaté Adán iyáaná abéeri àicu iyacaná fiwítáaná càmíricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Siùcade wéewáidacuéwa Adán ìwali, Cristo ìwali nacái, yái yàanèeripináté madécaná camuí Adán idénáami.

¹⁵ Quéwa yái Adán ibáyawanámicaté, máiní áiba fiwítáanáde fícha yái cayábéerica Dios imànírica walí mawèníri iyú. Madécaná wenàiwica néetácawa abéeri asiali ibáyawaná ìwalíise, yái Adánca, quéwa Dios idéca imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú wía madécaná wenàiwicaca. Dios idéca imànica walí cayábéeri abéeri asiali ìwalíisená, yái Jesucristoca. ¹⁶ Abéeri asiali ibáyawaná, yái Adánca, máiní áiba fiwítáanáde fícha yái cayábéerica Dios imànírica walí mawèníri iyú. Cabáyawanáca macáita wenàiwica Adán ibáyawaná ìwalíise quéwa Dios idéca imànica cayábéeri mawèníri iyú wenàiwicanái irí abéeri asiali ìwalíisená, yái Jesucristoca, mabáyawanácaalíté Dios iicáca wenàiwica imàníyíecaté ibáyawanáwa manuísíwata. ¹⁷ Báisíta wenàiwicanái néetácatéwa abéeri asiali ibáyawaná ìwalíise, yái Adánca. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani, wía Dios liquéeyéica mabáyawanéeri iyú, wàypiná cáimiétaquéeri iyú, casfímáiri iyú nacái wacáuca wàlisàì yáapichawa abéeri asiali ìwalíisená, yái Jesucristoca.

¹⁸ Càité Adán ibáyawaná cabáyawanácaté imànica macái wía èeri mìnánáica Dios yùuwichàidáanápínaté wía. Quéwa Jesucristo imànicaté cayábéeri càide iyúwaté Dios iwàwáaná yéetáanápínatéwa wabáyawaná ìwalíise yéewacaténá mabáyawanáca Dios iicáca macáita wía. ¹⁹ Imáanáca cabáyawanáca wía madécaná wenàiwicaca abéeri asiali ibáyawaná ìwalíise yái báawéerica abéeri asiali imàníricaté, yái Adánca, càmíricaté imàni càide iyúwaté Dios fímáaná. Càita nacái mabáyawanáca Dios iicápiná wía madécaná wenàiwicaca ìwalíise yái cayábéerica abéeri asiali imàníricaté, yái Jesucristoca, yái yeebáidéericaté iyúwa Dios ichùulláná imànica.

²⁰ Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí yéewacaténá wenàiwicanái yáalíacawa máiní cabáyawanáca nía. Quéwa éwita wamànicáanítaté wabáyawanáwa manuísíwata, càicáaníta Dios imànicaté walí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata cachàiníwanái wabáyawaná manuíri fícha. ²¹ Quéechatécáwa wenàiwica néetácatéwa méetàuculé Dios fícha càiripináta nabáyawaná ichùullacawa. Quéwa siùcáisede Dios, yái cayábéeri fiwítáiseaca, icùaca wía imànicaténá walí cayábéeri mawèníri iyú, yá mabáyawanáca Dios iicáca wía, yàaca nacái wacáuca càmíiri imáalàawa Wáiwacali Jesucristo yéetácái ìwalíise.

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

6 Cawàwanáta áibanái iyúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca cayábaca càicaalí wáimaca: “Wamànicué wabáyawanáwa mamáalàacata manuísíwata yéewanápiná macái èeri mìnanaí náalíacawa máiníiri cayábaca Dios ííwítáise néemiácaíná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná manuírí fícha”, càì áibanái íináidacawa. ²¿Càmírita! Wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái càmita iwàwacutá wamànica wabáyawanáwa quirínama. Péemiácué comparación: Wenàiwica yéetéerimiwa càmita yáalimá imànica quirínama ibáyawanáwa cháí èeri írìcu. Càita nacái wía. Càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná fíchawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamànica wabáyawanáwa. Wamànicaalí wabáyawanáwa mamáalàacata, càmita wáalimá wàyaca abédanamata Dios yáapícha. ³¿Càmitasicué pálíawa wadàbacaté wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná fíchawa? Càité wadàbaca wàyaca weebáidacaalíté Cristo Jesús itàacái wabautizáanápínatéwa wáasáidacaténá weebáidaca. Siùcade wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapícha, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, íná iwàwacutá wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná fíchawa, càimínápiná quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁴Yái wabautizáanácawa, yácata yéetácáisi yéenanáwaná nacáiri. Càide iyúwa nabàliacaalí yéetéerimiwa càiculíi írìculé, càita nacái walicùacatéwa úni yáaculé càide iyúwa wéetáca nacáicaalíwa Cristo yáapícha wabautizácalítéwa wáasáidacaténá weebáidaca Cristo itàacái. Wabautizácalítéwa, yáté wáasáidaca wadàbacaté wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná fíchawa. Wabautizácalítéwa, yáté wáasáidaca Dios yàacaté wacáuca wàlisàì yéewanápiná wàyaca wàlisàì wáiwítáise yáapíchawa càide iyúwaté Wáaniri Dios cachàiníiri ííwítáise imichàidáanáté Cristo yéetácáisi fícha.

⁵Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapícha, íná wadéca wadàbaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Càita nacái báisíiri iyú wadèniaca siùcáise de wacáuca wàlisàìwa Cristo yáapícha. ⁶Wáalíacawa Dios idéca ichuidaca wáicha wabáyawaná, yái wáiwítáise bàaluisàimi ichànica, Cristo yéetácái íwallíse, yái natàtèericaté cruz íwali, yéewanápiná chuica wáicha wabáyawaná, yéewanápiná nacái càmita wamàni mamáalàacata wabáyawanáwa, iyúwa áibanái yàasu wenàiwicanái iwàwacutáaná íbaidaca mawèníiri iyú náíwacalí írìwa. ⁷Càide iyúwa yéetéerimiwa càimíná imàni ibáyawanáwa quirínama cháí èeri írìcu, càita nacái wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná fíchawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁸Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapícha, íná wadéca wadàbaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani wàyaca abédanamata Cristo yáapícha. ⁹Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi fícha, íná yéewa wáalíacawa càmita quirínama yéetáwa àniwa. Càmita quirínama yéetácáisi yáalimá imawènìadacani. ¹⁰Cristo yéetácatéwa abé yàawíríata ichuidacaténá wáicha wabáyawaná càiripínáta, yái wabáyawaná ichànica, quéwa siùcáise de Cristo ìyaca càiripínáta Dios yáapícha imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹Càitacué nacái pía. Cristo Jesús yéetácatéwa píchawalínacué, néeseté ícáucàacawa, íná iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná fíchawa, piyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapícha. Íná picácué pimàni píbayawanáwa. Néese piyacué iyúwa cáuyéi wenàiwica Dios írìpiná,

iyúwa wenàiwica imichèyèicatéwa yéetácáisi fícha, piyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha píibaidacaténacué Dios irípiná cáimiétaquèeri iyú.

¹²Iná picacué pimàaca píiwitáise cabáyawanéeri ichùuliaca pía pimàinínápiná pibáyawanáwa iyúwa píiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná. ¹³Picacué pimàaca píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliaca pía iyúwa píiwacali pimàinínápinacué mamàalàacata pibáyawanáwa piiná iyúwa, píiwitáise iyú nacáwa. Néese pimàacacué píawawa Dios irí pimànicaténacué cayábèeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Bàaluitécáiná piyacatécué déeculé Dios fícha iyúwa yéetèyèimiwa pibáyawanacué yáapichawa, quéwa siùcade iwàwacutacué pimàacaca píawawa Dios irí piyacaténacué càide iyúwa píiwitáise wàlisàì fimáaná picáuca wàlisàì yáapichawa, pimànicaténacué cayábèeri macáì píiwitáise iyúwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁴Bàaluité píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliacatécué pía. Yá Dios fimacaté cabáyawanacuéca pía, iwàwacutáanacué nacáì piùwichàacawa pibáyawaná ichùuliacawa. Quéwa Dios idéca imànicuéca pírì cayábèeri mawènfiri iyú imàcáanápínaté iwàwawa pibáyawaná fíchacué, ínà siùcade iwàwacutacué càmita pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulianacué pía, néese Dios ichàiniadapínacué píawa pimànicaténacué càide iyúwa iwàwáaná.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵Wáalíacawa Dios idéca imànica walí cayábèeri càì mawènfiri iyú: Mabáyawanáca iicáca wía éwita càmicáaníta wamàni macáita càide iyúwa iwàwáaná. Néese siùcade cawàwanáta áibanáì nayúunáidaca nùasu tàacáisi fimáanáca cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa Dios imàacacáiná iwàwawa wabáyawaná fícha éwita càmicáaníta wamàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulianá. ¡Càmírita! ¹⁶Péemi acué comparación: Píalíacuéca pimàacacaalícué píawawa áiba wenàiwica irí pimànicaténá càide iyúwa ichùulianacué pía, yásì yàasu wenàiwicaca imànicuéca pía fíbaidéeripiná irí mawènfiri iyú. Iwàwacutacué nacáì pimànica càide iyúwa ichùulianá pía. Càita nacáì piacué: Pimàacacaalícué pibáyawaná ichùuliaca pía, yásì pibáyawaná yàasu wenàiwicaca imànipinacuéca píawa, yá péetápinacuécawa méetàuculé Dios fícha pibáyawaná yáapichawa. Quéwa pimànicaalícué càide iyúwa Dios ichùulianá pía, yásì Dios yàasu wenàiwicaca imànipinacuéca píawa, yá piyapínacuéca machacànfiri iyú. ¹⁷Quéwa nùaca Dios irí cayábèeri píwalícué. Bàaluité pimànicatécué càide iyúwaté pibáyawaná ichùulianacué pía, quéwa siùcade peeбайдacuéca tàì fiméeri iyúni yáì tàacáisi cayábèerica Dios ibànuèricaté wenàiwica irí néewáidacaténacué iyú pía. ¹⁸Dios idéca iwasàacuéca pía píiwacali bàaluisàimi fíchawa, yáì pibáyawaná ichàinica ichùulièricatécué pía. Yá pidécuéca pidàbaca piyaca machacànfiri iyú càide iyúwacué Píiwacali wàlisàì ichùulianacué pía, yáì Wáiwacali Jesucristoca. ¹⁹(Nucàlidacuéca nùyaca pírfini càide iyúwa wenàiwica itàaníná aliséeri tàacáisi iyú càmicáinacué píalíá péemiaca cayábani càinácaalí fimáaná, càulenácáinacué píchani.) Quéechatécáwa pimàacacatécué pibáyawaná ichùuliaca pía pimànicaténaté pibáyawanáwa casaquèeri manuísíwata. Quéwa siùcade iwàwacutacué pimàacaca píawawa Dios irí piyacaténacué machacànfiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, píibaidacaténacué Dios irípiná mabáyawanáwaca macáì pichàini iyúcuéwa.

²⁰ Pimànicaalítécué càide iyúwa pibáyawaná ichùulianácué pía, yáté càmítacué píibaida Dios irípiná, ínáté càmítacué pimàni cayábéeri piyacaténácué machacàníiri iyú. ²¹ Píalíacuéwa cayába càmítaté piya casíimáiri iyú, néese pibáyawanácué itécaté yàacawa pía irículé yái yéetácáisica càmíirica imáalàawa. Báicuéca pía siùca iwalíise yái pimàníiricatécué, íná canéerica iwèni piríni yái iyúwaté piyáaná bàaluité. ²² Quéwa Dios idéca ichuìdacuéca píicha pibáyawaná, yái píiuitáise bàaluisàimi ichàinica. Yá pidécuéca pidàbaca píibaidacuéca Dios irípiná iyúwa yàasu wenàiwica. Yá pidécuéca peedáca piríwa yái cayábéeri iwènica: Dios imàacacué píibaidaca irípiná mabáyawanéeri iyú chái èeri irícu, yá nacái imàacapínácué piyaca yáapicha chènuniré càiripináta. ²³ Abéericata nawèni needáca nalíwa cawínácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa. Needáca nalíwa meedá yéetácáisi. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa Wáiwacali Cristo Jesús yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacái.

Un ejemplo tomado del matrimonio

7 Píacué nuénánái judíoca, yáaliyéicawa tàacáisi ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Píalíacuéwa yái tàacáisi ichùuliaca wenàiwica abéta idècunitàacá cáucani yái wenàiwicaca. ² Péemíacué comparación: Dios itàacái fimaca walí, caníríichúa inanái càmíta udé uèpùacawa unìri fíchawa àta yéetá-catalétawa uícha, fimacáiná càì yái tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimonioca, yásí canáca ubáyawaná éwita uedácaalí ulíwa áiba àniwa. ³ Iná uimácaalí áiba asíali yáapicha càmíirica unìrisíwa idècunitàacá cáuca yái unìrica, yá umànica ubáyawanáwa. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimonioca. Yásí úalimá ucásàacawa áiba asíali yáapicha mabáyawanéeri iyú.

⁴ Càita nacái píacué nuénánáica. Bàaluité máini cabáyawanácuéca pía, ínáté càmítacué píalimá pimànica càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Quéwa Cristo yéetátécuéwa píichawalínácué, íná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicátéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi fícha. Càmítacué quirínama yáalimá ichùuliaca pía. Siúcáise de Cristo yàasu wenàiwicacuéca pía, yái imichèericatéwa yéetácáisi fícha. Càita wáalimá wamànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Bàaluité wàyaca wabáyawaná yáapichawa, yáté wéemiaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íiméerica càinácaalí Dios iwàwaca wàyaca machacàníiri iyú. Wáalíacatéwa càirínácaalí wawàsi Dios imáisanèericaté wamànica, ínáté máini wawàwacaté wamànica càiri wawàsi. Iná yái wabáyawanáca itécaté yàacawa wía yéetácáisi irículé méetàuculé Dios fícha càiripináta. ⁶ Quéwa idéca chuica wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichàinica, ichùulièricaté wamànica wabáyawanáwa méetàuculé Dios itàacái fícha. Iná Dios idéca iwasàaca wía wáibaidacaténá irípiná wacáuca wàlisài yáapichawa Espíritu Santo yèerica walí. Càmíta quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulianá wía, yái wáiwitáise bàaluisàimica càmíiri iwàwa wamànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái bàaluisàimi tàacáisica profeta Moisés itànèericaté.

El pecado que está en mí

⁷ Cawàwanáta áibanái wenàiwica iyúunáidaca nùasu tàacáisi íimáanáca báawaca meedáni yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmíirita!

Néese, máiní cayábéericani yái tàacáisica, quéwa núaliacáinátéwa Dios imáisanlata nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, íná máiní nuwàwacaté numànica nubáyawanáwa. Càmicaalíté tàacáisi imáisanlata nuwàwaca numànica nubáyawanáwatá, yá càmitaté máiní nuwàwaca numànica nubáyawanáwatá. ⁸Quéwa máiní cachàinicaté mamàalàacata yàacatéwa nubáyawaná iwàlfiise yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, yái tàacáisi imáisanlèricaté nuwàwaca numànica nubáyawanáwa. Yá nubáyawaná yáalimáidacaté núa iwàlfiise yái Dios itàacáica, imàacáanápíná nuínáidacawa numànínápíná nubáyawanáwa macái fiwitáaná, macái wawàsi Dios imáisanlèrica wamànica. Càmicaalí wáalfawa Dios imáisanlata wamànica áiba wawàsi báawéeri, néese càmita máiní wawàwa wamànica yái wawàsi báawéerica. ⁹Bàaluité càmita núalía Dios imáisanlata wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, ínaté nùyaca matufbanáita, càmita achúma nuínáidacawa nuwàwawa nubáyawaná iwaliwa. Quéwa idécanáamité núaliacawa Dios càmita iwàwa wáináidacawa wamànínápíná wabáyawanáwa, yá máiní cachàinicaté mamàalàacata yàacatéwa nubáyawaná ichàini nuwàwáanápínaté numànica nubáyawanáwa. Yá núaliacatéwa cabáyawanáca núa, iwàwacutáanápínaté nacái nuétácawa méetàuculé Dios fícha càiripínáta nubáyawaná ichùuliacawa. ¹⁰Dios imàacacaté itàacái cayábéeriwa profeta Moisés írí yáasáidacaténá walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàyacaténá casímáiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái Dios yáapicha. Quéwa nubáyawaná ichiwáidaca núa numànínápíná nubáyawanáwa, íná yái tàacáisica imàacacaté núaliacawa cabáyawanéerica núa, iwàwacutáanápínaté nacái nuétácawa méetàuculé Dios fícha càiripínátá. ¹¹Yaté nubáyawaná yáalimáidaca núa Dios itàacái cayábéeri iwàlfiise, yaté nubáyawaná ichiwáidacaté núa. Yá nubáyawaná cabáyawanáca imànicaté núa Dios itàacái iyú, nuétáanápínátéwa méetàuculé Dios fícha càiripínáta nubáyawaná ichùuliacawa.

¹²Máiní cayábéericani, yái tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés írí, imáisanlatacáiná wamànica wabáyawanáwa. Máiní cayábéerica nacái yái tàacáisi imáisanlèrica wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. Yái tàacáisica yéewáidaca wía wàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cayábéericani yái tàacáisica iyúudàacáiná wía wàyacaténá casímáiri iyú. ¹³Yái cayábéeri tàacáisica profeta Moisés itànèericaté, canáca yéewaná wayúunáidaca báawéericani iwàlfiise yái íimáanáca iwàwacutáca wéetácawa méetàuculé Dios fícha càiripínáta wabáyawaná ichùuliacawa. ¡Càmírita! Néese máiníacáiná cabáyawanáca núa, íná núaliacáinátéwa Dios itàacái cayábéeri imáisanlata numànica nubáyawanáwa, ínaté máiní nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, yá iwàwacutácaté nuétáanápínáwa méetàuculé Dios fícha càiripínáta. Íná yéewa núaliacawa amaléeri iyúni, máiní báawacani yái nubáyawanáca, nubáyawanáacáiná ichùuliaca numànica nubáyawanáwa éwita núaliacáanáta Dios itàacái cayábéeri imáisanlata numànica càiri.

¹⁴Wáaliacawa báisiiri iyú cayábéericani yái tàacáisica profeta Moisés itànèericaté yáacáiná Espíritu Santo imàacacaté Moisés itànàacani. Quéwa báawéeri meedá núwitáise càide iyúwa macái èeri mìnánái fiwitáise íyáaná: Nubáyawaná ichùuliaca núa cachàiníiri iyú numànínápíná nubáyawanáwa, càide iyúwa áiba náiwacali báawéeri fiwitáise ichùulianá cachàiníiri iyú yáasu wenàiwicawa íibaidéerica írí mawèníiri iyú càiripínáta. ¹⁵Càmita núalía cáná

yéewa núfwitáise càica iyaca; càmita numàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese, numànicáita meedá báawéeri wawàsi càmfírica nuwàwa numànica, yái máinírica báawaca nuicáca. ¹⁶Báawaca nuicáca yái numànírica, càita nudéca núsáidaca núalíacawa cayábéerica Dios itàacái, báisírica nacái. ¹⁷Iná núa, idènièrica wàlisàí fiwitáise, càmita nuwàwa numànica nubáyawanáwa. Quéwa éwita càmicáaníta nuwàwa numànica nubáyawanáwa, càicáaníta núfwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliaca numànínápiná nubáyawanáwa. ¹⁸Núalíacawa canáca irí cayábéeri, yái núfwitáise bàaluisàimi cabáyawanéerica. Ewita nuwàwacáaníta numànica cayábéeri, càicáaníta càmita núalimá càì numànica nuchàini iyúwa. ¹⁹Càmìta numànì cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, néese numànì mamáalàacata nubáyawanáwa, yái càmfírica nuwàwa numànica. ²⁰Iná numànicaalí yái càmfírica nuwàwa numànica, yá càmita núa yái iwàwéerica imànica ibáyawanáwa, néese núfwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri, yácata ichùulìerica numànínápiná nubáyawanáwa.

²¹Cài ichàbaca núa, macái èerita nuwàwacatáita numànica cayábéeri, càmita yéewa numànicani, néese numànicáita yáawami nubáyawanáwa. ²²Máiní cáinináca nuicáca Dios itàacái. ²³Quéwa iyaca nuwàwalicu áiba chàinisi càmfírica imàaca núnáidacawa machacàníri iyú, ipéliéri nacái núfwitáise wàlisàí ípunita. Yácata núfwitáise, yái cachàini, yái núfwitáise bàaluisàimi cabáyawanéerica, idacuèrica núa iyúwa presoíri.

²⁴¡Máiní achúmaca nuwàwa! ¿Cawiná iwasàpiná núa fícha yái nubáyawaná ichàinica iwàwéerica itéca núa yéetácáisi irìculé, nuétácáténáwa méetàuculé Dios fícha càiripináta nubáyawaná ichùuliacawa? ²⁵Abéericata Dios yáaliméeri ichuìdaca núícha nubáyawaná ìwalíise yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imàníricaté nùlíná, Iná nùaca Dios irí cayábéeri. Càita nùyaca cháí èeri irìcu: Nuwàwaca numànica càide iyúwa Dios ichùulláná wamànica, quéwa núfwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliaca núa mamáalàacata numànínápiná nubáyawanáwa. Quéwa Dios idéca ichuìdaca núícha nubáyawaná.

La vida conforme al Espíritu de Dios

8 Iná yéewa wáalíacawa Dios càmita yùuwichàidapíná wíawa wabáyawaná ìwalíise, inferno irìcu, yái manuíri quicháica, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapícha. ²Yácáiná Espíritu Santo yàaca wacáuca càmfíri imáalàawa, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapícha. Yá Espíritu Santo ichàini ichuìdaca wáícha wabáyawaná, yéewanápiná càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa wabáyawaná ichùulláná wía, yái wáíwitáise bàaluisàimica iwàwéerica itéca wía yéetácáisi irìculé, wéetácáténáwa méetàuculé Dios fícha càiripináta. ³Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí, quéwa wáalimáida-caalíté wamànica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná, yáté càmita wáalimá wachuìdaca wáíchawa wabáyawanáwa máiníicáinaté wawàwa wamànica wabáyawanáwa, wía èeri mìnánáica. Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica càmfíricaté wáalimá wamànica: Dios ibànùacaté líriwa càiride iyúwa waicacánáwa, wía èeri mìnánáí imàníyéica ibáyawanáwa. Dios ibànùaca líriwa yéetáanápináwa iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíise. Càité Dios yùuwichàidaca líriwa wabáyawaná ìwalíise ichuìdacaténá wáícha wabáyawaná. ⁴Dios imànicaté càì yéewanápiná wáalimá wáyaca machacàníri iyú càide iyúwa ichùulláná wía irìcuíse yái tàacáisi Dios

imàaquéericaté profeta Moisés irí. Iwàwacutácáiná càmita wamàni càide iyúwa wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri iwàwáaná, néese iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná wamànica.

⁵ Cawinácaalí wenàiwica imànírica càide iyúwa íiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, fináidacawa meedá wawàsi íwali isíimáidéeripinácani báawéeri iyú. Quéwa cawinácaalí imànírica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, fináidacawa imànicaténá wawàsi casíimáiripináca Dios iicá. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yá náiwitáise itépiná níawa yéetácáisi iriculé méetàuculé Dios fícha càiripináta nabáyawaná íwalísewa. Quéwa cawinácaalí imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, nadèniaca nacáucawa càmfíri imáalàawa, nàya nacái matuibanáiri iyú, cayábacáiná náapicha Dios. ⁷ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, nàuwideca namànica Dios, càmicáiná náalimá namànica càide iyúwa Dios itàacái fímáaná, càmita nacái nawàwa namànica cà. ⁸ Iná cawinácaalí iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri ichùulianá nía, càmita náalimá namànica yái casíimáirica Dios iicá.

⁹ Píacué quéwa, càmitacué pìya càide iyúwa bàaluisàimi íiwitáisesi íyáaná, néese nùalfacué pìyaca càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Espíritu Santo ìyacué piwàwalicu yàacawéeridacaténácué pía. Cawinácaalí wenàiwica canéerica irí Espíritu Santo Cristo ibànuèrica walí, càmfírica Cristo yàasu wenàiwicacani.

¹⁰ Cristo ìyacaalícué piwàwalicu, yá cáuca Espíritu Santo imànica píiwitáise càiripináta, éwitacué yái piináca pidènièricuéca cháí èeri irícu yéetácáanitawa áibaalíwa, machawàacacáiná wainá macáita íwalíse yái wàawirimi Adán ibáyawanáca. Cáuca Espíritu Santo imànicuéca píiwitáise, mabáyawanácáinácué Dios iicáca pía.

¹¹ Wáaniri Dios icáucàidacaté Jesús yéetácáisi fícha. Néeseté Dios ibànùaca Espíritu Santo ìyacaténá wawàwalicu. Espíritu Santo ìyacaalícué piwàwalicu, yásí Dios icáucàidapínácué píawa wàlisàì iyú yéetácáisi fícha áibaalípiná càide iyúwaté Dios icáucàidáanáté Cristo yéetácáisi fícha. Yá Dios icáucàidapínácué píawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu ìyéericuéca piwàwalicu.

¹² Iná nuénánái, wáalfacáináwa Dios icáucàidapíná wíawa, íná iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo ichùulianá wía. Picácué wamàni iyúwa wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulianá wía. ¹³ Pimànicaalícué piacawa càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulianá, yá péetápinácué-cawa méetàuculé Dios fícha càiripináta. Quéwa pimàacacaalícué Espíritu Santo iyúudàacuéca pichuidaca píchawa pibáyawanáwa, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica, yá pìyapínácuéca càiripináta.

¹⁴ Macái imàníyéica càide iyúwa Espíritu Santo yàalàaná nía, níacata Dios yéenibe. ¹⁵ Yái Espíritu Santo Dios ibànuèrica walí càmita máini ichùulia wía cachàiníiri iyú, càmita nacái cáalu imànica wía, càide iyúwa áiba náiwacali ichùulianá yàasu wenàiwicawa cachàiníiri iyú. Néese Espíritu Santo imàacaca Dios yéenibeca wía, íná yéewa wamáidaca Dios irí: “¡Pía Wáaniri!” càì wáimaca Dios irí. ¹⁶ Yái Espíritu Santoca, yácata icàlidéerica walíni wawàwalicuise, Dios isùmanáireca wía. ¹⁷ Dios yéenibecáiná wía, íná Dios yàapíná walí cawèníiri càide iyúwaté ímáaná cáimiétacanéeri iyú. Yá weedápiná yái cawènírica Cristo

yáapichawa, wàuwichàacáináwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, wàyacaténá cáimiétaquéri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri iricu.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Nuicáca iyúwa achúméerína meedá yái wàuwichàanácawa cháí èeri iricu nuínáidacáináwa ìwali yái wàyanápináca cáimiétaquéri iyú Wáiwacali yáapichawa chènuniré icamaláná mèlumèluíri iricu wacùacaténá yáapicha macáita. ¹⁹ Macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri iricu, capiraléeri cáli finata nacái, macáita máini natufyàaca wéenáiwana yàanàaca caquialéta, Dios yáasáidacatáipinácata yéenibeca wía. ²⁰ Dios yùuwichàidacaté macáita wawàsi idàbéericaté, íná càmita máini cayábaca nàyaca siùcade, Dios fináidacáinátéwa yùuwichàidáanápínaté nía. Quéwa Dios iwàwacaté iwasàaca macáita wawàsi yùuwichàacáisi íicha áibaalípiná. ²¹ Macái wawàsi Dios idàbéericaté, áibaalípiná Dios iwasàapíná níawa báawéeri íicha, càmita quirínama nacái nabadácawa, néese nàypíná cayábéeri iyú wáapicha, wía Dios yéenibeca, wàypínacáiná mabáyawanáwaca, cáimiétaquéri iyú nacái Dios icamaláná mèlumèluíri iricu. ²² Wáalíacawa macái wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri iricu, capiraléeri cáli finata nacái, macáita yái iyéerica idéca yùuwichàacawa déecuiri iyú Dios idàbacatáiseté yùuwichàidaca nía àta siùca nacáide, èeri mìnanaí ibáyawaná ìwalíse. Yá macáita nàuwichàacawa, càide iyúwa inanái ùuwichàacaalíwa umusúadacaténá iicá èeri. ²³ Càmita abéta yùuwichàacawa yái macáita wawàsi Dios idàbéerica, wíacáaníta nacái wàuwichàacawa, wía Dios yèeyéicaté irí Espíritu Santo wáalíacaténáwa Dios imànínápiná walí cayábéeri càide iyúwaté fimáaná walí. Wàuwichàacawa wáináidacawa wawàwalicúsewa idècunitàacá watufyàaca wéenáiwana yàanàaca, Dios yáasáidacatáipínáta yéenibeca wía imichàidacaalípiná wíawa yéetácáisi íicha. ²⁴ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imànicaténá walí cayábéeri áibaalípiná wapíchalécáwa. Imáalàidacaalíté imànica walí yái cayábéeritá, yá càmita iwàwacutá watufyàacatáni. ²⁵ Quéwa càmitàacá yéewa waicáca yái cayábéeri watufyèerica siùcade, íná iwàwacutá watufyàaca mamáalàacatani, matufbanáiri iyú, càmita nacái waméyáawa watufyàacani.

²⁶ Càita nacái Espíritu Santo iyúudàaca wía, ichàiniadaca wáiwitáise, càmícáiná wáalíawa cayába càinácaalí iwàwacutáaná wasutáca Dios íicha càide iyúwa iwàwacutáaná wáalíacawa. Quéwa Espíritu Santo isutáca walípiná Dios íicha manúsíwata. Isutáca walí Dios íicha tàacáisi iyú càmírica yéewa èeri mìnanaí yáalimá icàlidaca natàacái iyúwa. ²⁷ Diosca, yái yáalíerica wawàwa, yáalía nacái yéemíaca càinácaalí fimáaná yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica, yácáiná Espíritu Santo isutáca walí Dios íicha càide iyúwa Dios iwàwáaná, wía Dios yéenibeca.

Más que victoriosos

²⁸ Wáalíacawa macáita yái wachàbáanácawa, wía Dios yàasunáica, Dios idéca imàacaca ichàbacawa, iyúudàacaténá wía, yéewanápiná wàyaca càide iyúwa iwàwáaná, wía cáininéeyéica iicáca Dios, Dios imáidéeyéica càide iyúwaté fináidáanáwa imáidáanápínaté wía yàasunáipínáwa. ²⁹ Dios yáalíacatéwa wàwali bàaluitésíwa, yáté íináidacawa imàacáanápínaté wadèniaca waicácanáwawa Dios Iiri iicácanáwa nacáiri, wadèniacaténá nacái wáiwitáisewa càide iyúwa Dios Iiri fiwitáise íyáaná yéewanápiná wabèericani, yái Iirica, icuèrica wía manùbéeyéica.

³⁰ Wía Dios íináidéeyéicatéwa ìwali quéechatécáwa imàacáanápínaté wàyaca càide iyúwa liri iyáaná, wíacata Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa. Wía Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa, wíacata nacái mabáyawanéeyéicaté Dios iicá. Wía Dios iiquéeyéicaté mabáyawanéeri iyú, wíacata nacái Dios íináidéeyéicatéwa ìwali imàacáanápíná wàyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha chènuniré icànéeyéipíná Dios icamaláná mèlumèluíri iyú.

³¹ ¡Iná péemiàcué cayábani, nuénánái! ¡Dios yàacawéeridacáiná wía, íná caná-cata yáaliméerica imáalàidaca wía! ³² Dios càmitaté imáisaníaca wáicha liriwa, càmitaté nacái icúa liriwa yùuwichàacáisi fícha, néese Dios ibànùacaté liriwa yéetáanápínatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise. Dios imànicáináté walí yái cayábéeri manuísíwéerica, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Dios yàanápíná walíni liri yáapichawa, macáita yái wamáapuèrica. ³³ ¡Canácata yáaliméeripíná icháawàaca wabáyawanámi iínáwaná ìwali Dios írí, wía Dios yeedéeyéicaté yàasunáipínáwa! Yácáiná idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía. ³⁴ ¡Canácata yáaliméeripíná yúucaca wía infierno iriculé wabáyawanámi ìwalíise!, yácáiná Cristo Jesús yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, imichàacaté nacáíwa yéetáacáisi fícha. Yáté yàacawa chènuniré yáawinacaténáwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. Jesucristo isutáca iyaca Dios fícha walípiná mamáalàacata, itàaníca wawicáu Dios yáapicha. ³⁵ ¡Canácata yáaliméeripíná yeedáca wía Cristo fícha, yái cáininéerica iicáca wía! Ewita wàuwichàacaalíwa, éwita nacái máinícaalí achúmaca wáináidaca wawàwawa, éwita nacái nàuwichàidacaalí wíawa Wáiwacali ìwalíise weebáidacáiná itàacái, éwita máapicaalí wía manuísíwata, éwita catúulécánacaalí wía, éwita máinícaalí nawàwa namànica walí báawéeri, éwita nanúacaalí wíawa, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Cristo fícha, yái cáininéerica iicáca wía. ³⁶ Aiba profeta icàlidacaté Dios itàacái bàaluité íiméerica càinícaalí Dios yàasu wenàiwicanái yùuwichàanápínatéwa. Imacaté:

“Mamáalàacata nawàwa nanúaca wía weebáidacáiná pitàacái. Càide iyúwa wenàiwica itécaalí ipìrawa oveja alé yàatalé inuérica pìrái, càita nacái nawàwa nanúaca wía”,

íimacaté yái profetaca.

³⁷ Quéwa éwita wàuwichàacáanítawa càiri wawàsi ìwalíise, càicáaníta wamawèniadaca wàacawa macái báawéeri íiwitáaná, cachàiníwanái mamáalàacata nacái wáiwitáise Wáiwacali Jesucristo ìwaliwa, ichàini iyú nacái, iyúudàacáiná wía, yái Wáiwacalica cáininéericaté iicáca wía, yéetáanápínatéwa wáichawalíná. ³⁸ Núalíacáináwa báisíiri iyúcani canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios fícha yái cáininéerica iicáca wía. Ewita wéetácaalíwa, éwita wàyacaalí quiríta nacái, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios fícha. Angelnái nacái, demonio íiwacanánái nacái càmita náalimá needáca wía Dios fícha. Canácata báawéeriquéi yáaliméeri yeedáca wía Dios fícha, yái báawéerica iyéerica siúcade, càita nacái báawéeri iyéeripíná wapíchalécáwa, canácata yáaliméeripíná yeedáca wía Dios fícha. ³⁹ Ewita wàacaalíwa dùlupùta yàasu cáli néré, càita nacái walicùacaalíwa depuíwalé cáli iriculé, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios fícha. ¡Yá canáca áiba wawàsi Dios idàbéericaté yáaliméeripíná yeedáca wía Dios fícha, yái wáaliéricawa cáinináca iicáca wía ibànùacáináté Wáiwacali Cristo Jesús yéetáanápínatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise!

Dios ha escogido a Israel

9 Núa, yeebáidéerica Cristo itàacái, núumacué pirí báisíri iyú, càmitacué nacái nuchìwáida pía. Espíritu Santo imàacacáiná matufbanáica nuwàwa, íná yéewa núalíacawa nuchàlidacani báisíri iyú. ²Máiní catúulécana numànica nuwàwawa nuénánái israelitanái iwalíwa, achúma nacái nuwàwa mamáalàacata nàwali. ³Máiní cáinináca nuicáca nuénánáisiwawa, nùawiríá yéénánái, ínáté batéwa nuwàwacaté càmita Cristo yàasu wenàiwica núa Dios yùuwichàidáanápínaté núa càiripínaté núalimácaalí nuétácawa nuénánái israelita fíchawalínáwa, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Quéwa càmita yéewa nuétácawa náichawalíná nabáyawaná iwalíse, éwita cáininácaaníta nuicáca nía manuísíwata. ⁴Israel itaquénáinámica nía. Dios yeedacaté nía yàasunáipínáwa iicacaténá nía iyúwa yéénibewa. Bàaluité Dios iyacaté nàacuésemi icamaláná mèlumèluíri iricuwa. Imànicaté nacái náapícha wawàsi icùanápínaté nía. Imàacacaté nacái itàacáiwa profeta Moisés írí, yéewacaténá israelitanái yáalíacawa càinacaalíté Dios iwàwáanà nàyaca. Dios yéewáidacaté nía nacái namànicaténá culto nàacaténá Dios icàaluíná. Icàlidacaté nacái nalí cáimiétacanéeri iyúni imànínápínaté nalí cayábéeri manuísíwata. ⁵Níái israelitaca, níacata wàawirináimi itaquénáinámica. Néeseté Wáiwacali, yácata israelitanái yàasu Mesías, yái nacuèrinápínáca Dios ibànucericaté nalí. Wáiwacali yàanàacaté aléi èeri iriculé, yáté imusúaca iicá èeri iyúwa israelitasàiri. Yái Wáiwacali, yácata Wacuèriná Diosca cachàinírica náicha canánama, icuèrica nacái macáita, íná wàacué Wáiwacali íríwa cayábéeri càiripínáta. Báisíta, amén.

⁶Quéwa éwita càmicáaníta macáita Israel itaquénáinámi neebáida Dios itàacái, càicáaníta Dios càmita yúuca fíchawa itàacáiwa icàlidéericaté nalí cáimiétacanéeri iyú, fíméerica imànínápíná nalí cayábéeri. Quéwa càmita Dios iicá macáita Israel itaquénáinámi iyúwa yàasunáíwa, báisí israelitanáisiwaca, níacáiná abénaméeyéi néená càmita neebáida Jesucristo itàacái. ⁷Dios càmita iicá iyúwa yàasunáíwa macáita Abraham itaquénáinámi, yácáiná Dios càì fímacaté Abraham írí: “Nuicápiná iyúwa nùasunáíwa píiri Isaac itaquénáinámi”, càì fímacaté yái Diosca, éwita Abraham idèniacáanítaté yéénibewa áibanái. ⁸Iná yéewa wáalíacawa Dios càmita iicá iyúwa yéénibewa macáita Abraham itaquénáinámi, néese níawamita cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái Dios icàlidéericaté Abraham írí cáimiétacanéeri iyú, fíméerica Dios imànínápínaté cayábéeri Abraham itaquénáinámi írí. ⁹Dios icàlidacáinaté Abraham írini cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté quéenibeca Abraham. Yáté càì Dios fímaca: “Aiba camuúpiná numàacapíná quéenibeca pirí úara piacawéetúaca Saraca, yá udèniapínáca uiriwa”, fímacaté yái Diosca.

¹⁰Iyaca áiba wawàsi nacái: Wàawirimi Abraham líri fípidenéericaté Isaac idèniacaté yéénibewa yàacawéetúaca Rebeca yáapichawa. Pucháiba aslanáica níara Isaac yéénibeca. Ibèeri fípidenaté Esaú, iméeréeri nacái fípidenaté Jacob. ¹¹⁻¹³Quéwa ipíchawáiseté namusúaca naicá èeri, ipíchawáiseté nacái namànica cayábéeri, báawéeri nacái, yáté Dios fímaca Rebeca írí: “Ibèeri fíbaidapíná iméeréeri íríwa”, càité fímaca yái Diosca. Càité nacái profeta itànàacaté tàacáisi nàwali Dios inùmalicuíse. Dios fímacaté: “Cáininácaté nuicáca Jacob, quéwa càmitaté nuedá Esaú nùasu wenàiwicapínáwa”, càité fímaca yái Diosca. Càita wáalíacawa Dios yeedáca

nía yàasu wenàiwicanáipináwa càide iyúwaté fináidáanáwa. Yási imáidaca wenàiwica yàasunáipináwa quéwa càmita ìwalíise yái namàníirica.

¹⁴Iná cawàwanáta áibanái fimaca báawacasa Dios fiwitáise càmicáiná imáida wenàiwica yàasunáipináwa ìwalíise yái namàníirica. ¡Càmírita! ¹⁵Dios fimacáinaté profeta Moisés irí: “Nuicápiná napualé cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca ipualé. Càita nacái catúulécanápiná nuicáca cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca itúulécaná”, càité Dios fimaca. ¹⁶Iná yéewa wáalíacawa Dios càmita iicá wenàiwica ipualé ìwalíise yái nawàwéerica, ìwalíise nacái yái namàníirica macái nachàini iyúwa. Néese iicáca napualé fináidacáinaté imàníinápiná nali cayábéeri. ¹⁷Càité nacái bàaluité Dios fimacaté faraón irí, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli. Dios fimacaté: “Nudéca numàacaca picùaca plasu cáliwa nùasáidacaténá nuchàiniwa macái èeri mìnánái irí numànicaalípiná pírí wawàsi caiyéininéeri. Iná yéewa macái èeri mìnánái yéemìapiná nuináwaná ìwali”, fimacaté yái Diosca. ¹⁸Càita wáalíacawa catúulécanáca Dios iicáca cawinácaalí Dios iwàwéeyéica iicáca itúulécaná. Dàalaca nacái imàacaca áibanái fiwitáise dàalacaténá nánáidacawa nawàwalicuísewa.

¹⁹Cawàwanáta píimaca pínáidacawa píríwa: “Dios imànicáiná càì, iná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica Dios imàacacáiná namànica nabáyawanáwa”, càì pínáidacawa cawàwanáta. ²⁰Picá càì píimaca. Wenàiwicacáiná pía meedá, canáca yéewaná pisutáca péemìawa Dios cáná yéewa imàni wawàsi. Péemì comparación: Canácatáita càì catùà fimaca irí yái imàníirica úa: “¿Cáná càì pimànica núa?”, càmita yéewa úuma úái catùaca. ²¹Yái imàníirica catùà yáalimá imànica ibái iyúwata iwàwáaná imànicani. Iná imànica ibái yéená úasíwaná, yéenáta nacái imàni áiba iwàsape iyú.

²²Càita nacái báisíiri iyú Dios yéewa imànica càide iyúwa iwàwáaná. Dios yéewa yùuwichàidaca manuísíwata ichàini manuírí iyúwa macáita wenàiwica Dios fináidéeyéicatéwa yùuwichàidáanápiná nía, cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa. Dios idéca iideniaca yái namàníináca nabáyawanáwa déecuírí iyú. ²³Càita nacái Dios imànica yeedácaténá wía yàasunáipináwa. Dios fináidacatéwa catúulécanáanápinaté iicáca wía, imàníinápinaté nacái walí cayábéeri manuísíwata. Iináidacaté nacáíwa imàacáanápiná wàyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha chènuniré ica-maláná mèlumèluírí irícu. Càì imànica walí yáasáidacaténá fiwitáise cachàiníiríwa macái wenàiwica irí. ²⁴Iná Dios idéca imáidaca wía yàasunáipináwa, abénaméeyéi wéénánái wía judíoca, abénaméeyéi nacái càmfíyéi judío. ²⁵Càité nacái profeta Os-eas itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse. Dios fimacaté:

“Áibanái càmfíyéité nucùà bàaluité, nucùapiná níawa áibaalípiná. Nía nacái càmfíyéica áibanái iwàwa bàaluité, cáininápináca nuicáca níawa.

²⁶Alé núumacatalécaté nali: ‘Càmíyéicué pía nùasu wenàiwica’, alé núumapináca nàwaliwa nuénibeca nía, núa cáuri Diosca”,

fimacaté yái Diosca. ²⁷Bàaluité profeta Isaías fimacaté israelitanái ìwali: “Ewita manùbéeyéicáaníta níái Israel itaquénáinámicca càide iyúwa càina imuluí, càicáaníta càmfíyéipiná manùba nía Dios iwasèeyéipiná yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ²⁸Yácáiná Wacuèriná Dios imànipiná mesúnamáita macáita càide iyúwaté fimáaná imàníinápinaté cháì èeri irícu”, càité fimaca yái Isaíasca. ²⁹Càité nacái profeta Isaías fimaca bàaluité:

“Wacuèriná Dios, cachàiníri náicha canánama, càmicaalíté ichàiniada wéenibe yéetácáisi fíchatá, wía israelitaca, yáté càica wíatáde iyúwa pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra nacái, Dios imáalàidéeyéicaté nabáyawaná ìwalísewa”, càité íimaca yái profetaca Isaías.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Péemiacué cayábani. Abénaméeyéi càmiíyéi judío, càmiíyéicaté nacái icutá Dios cayábáanápíná iicáca nía, mabáyawanáca Dios iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo. ³¹ Quéwa, israelitanái càmitaté càì namànica. Nadèniacaté tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse icàlidéerica càinàcaalíté israelitanái iwàwacutáaná nàyaca machacàníri iyú Dios iicápiná. Néese máiníté nàalimáidaca namànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwa yái tàacáisi fímáaná, náimacáinaté mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíse yái cayábéerica namàníricaté. Quéwa càmitaté mabáyawaná Dios iicáca nía. ³² Nucàlidacué piríni siúcade cáná yéewa càmita mabáyawaná Dios iicáca nía: Nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía ìwalíse yái namànínáca cayábéeri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùulianaté nàawirináimi. Càmita nawàwa cayábaca Dios iicáca nía ìwalísecaíta yái neebáidáanaca Dios. Iná yéewa nacaláacawa Dios fícha Jesucristo ìwalíse, báawacáiná naicáca Cristo yéetáanáwa cruz ìwali. Càita Jesucristo ìyaca nalí siúcade iyúwa manuúri fba wenàiwica yúuwèeriwa iwéré cáiwíri iyú. ³³ Càité nacái áiba profeta itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse Jesucristo ìwali. Yái Jesucristoca càicanide iyúwa manuúri fba. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri fba manuúri idàbacaténá imànica capíi dàalanama, càita nacái nubànùapíná abéeri wenàiwica israelitanái íríwa nacuèrinápíná máiníri cayábaca, níara ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená írícu, áibaalí íipidenacatalé Sión. Quéwa abénaméeyéi néená càmitapíná neebáida itàacái, calúa nacái naicápinácani. Quéwa abénaméeyéi néená neebáidapíná itàacái, íná càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, yácáiná Dios imànìpíná nalíwa macáita càide iyúwaté fímáaná nalí”,

íimacaté yái Diosca.

10 Píacué nuénánáica, máiní nuwàwaca Jesucristo iwasàaca israelitanái Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. Iná nusutáca Dios fícha nalípiná mamáalàacata neebáidáanápíná. ² Núalimá nucàlidaca nàwali yái cayábéerica: Níái israelitaca máiní nawàwaca nàaca abéerita Dios icàaluíná, quéwa càmita nàalíawa cayába càinàcaalí Dios iwàwáaná. ³ Càmita nawàwa neebáidaca Cristo yéetácatéwa yéewanápíná mabáyawanáca Dios iicáca nía. Nawàwaca meedá namànica nachàini iyúwani, cayábáanápínáca Dios iicáca nía ìwalíse yái cayábéerica namànírica. Càmita nawàwa neebáidaca Cristo càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápíná mabáyawanáca Dios iicáca nía. ⁴ Abéericata Cristo yái yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa Dios itàacái fímáaná profeta Moisés itànèericaté. Iná yéewa macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái, mabáyawanáca Dios iicáca nía.

⁵ Bàaluité profeta Moisés itànàacaté càinàcaalí wenàiwica nàalimáaná nàyaca machacàníri iyú namànicaalí macáita càide iyúwa Dios itàacái fímáaná Moisés itànèericaté. Moisés íimacaté: “Cawinácaalí wenàiwica imànírica macáita càide iyúwa Dios ichùulianá, yácata ìyéeripíná casímáiri iyú”, càité íimaca. ⁶ Quéwa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo. Dios

itàacái profeta Moisés itànèericaté fimaca: “Picá càì pínáidacawa: ‘Canácata yáal-iméeripiná íiríacawa chènuniré’”, càité fimaca Moisés. Yái tàacáisi fimáanáca càmíta iwàwacutá weedáca Cristo chènuníse iyúudàacaténá wía. ⁷ Moisés fimacaté nacái: “Picá nacái pínáidawa: ‘Canácata yáaliméeripiná iricùacawa yéetéeyéimiwa yèewiré’”, càité fimaca Moisés. Yái tàacáisi fimáanáca càmíta iwàwacutá weedáca Cristo yéetácáisi fícha iyúudàacaténá wía. Càmíta iwàwacutá wamànica càiri càulenáca wawàsi yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁸ Péemíà Dios itàacái fiméerica: “Yái tàacáisi iyaca mawiénita pírí pinùmálicu, piwàwalicu nacái”, càì fimaca Dios itàacái. Yácata tàacáisi wacàlidéerica fiméerica iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁹ Picàlidacaalí áibanái írì Jesús iináwaná ìwali Wacuèriná Dioscani, peebáidacaalí nacái píwàwalicuísewa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi fícha, yásí Jesucristo iwasàaca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁰ Weebáidacaalí wawàwalicuísewa, yásí mabáyawanáca Dios iicáca wía. Càita nacái wacàlidacaalí áibanái írì waináwanáwa weebáidaca Jesucristo itàacái Wacuèriná Dioscani, yásí iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha.

¹¹ Aiba profeta itànàacaté Dios itàacái icàlidéerica tàacáisi Wáiwacali Cristo ìwali: “Cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, càmíta achúma nawàwa neebáidáaná ìwaliísewa, yácáiná Dios imànipiná nálí macáita càide iyúwaté fimáaná nálí”, càì fimaca Dios itàacái. ¹² Cáinináca Dios iicáca wía abédanamata, judíocaalí wía, càmicaalí judío wía nacái wadèniacáiná abéerita Wáiwacaliwa, macáita wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Cristo itàacáiwa. Wáiwacali imàni nacái cayábéeri manuísíwata nálí macáita yèeyéica icàaluíná. ¹³ Càicáínaté áiba profeta itànàaca Dios itàacái Wáiwacali Cristo ìwali: “Macáita cawinácaalí isutéeyéica Wáiwacali fícha iicáanápiná napualé, yá Wáiwacali iwasàapínáca níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha”, fimacaté yái profetaca. ¹⁴ Iná yéewa wáalíacawa iwàwacutáaná wàaca wacàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali áibanái wenàiwica írì, càmíicáiná náalimá nasutáca fícha iicáanápiná napualé, yái càmíricáwaca neebáida itàacái. Càmíta nacái náalimá neebáidaca ìwali yái càmíricáwaca néemíà iináwaná ìwali. Càmíta nacái náalimá néemíaca iináwaná ìwali canácaalí áibanái icàlidéeyéipiná nálí itàacái. ¹⁵ Càmíta nacái wenàiwicanái yàa icàlidaca nálí itàacái càmicaalí áibanái ibànà nía. Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: “¡Máiní casíimáica waicáca nàanàanáca wàatalé, níái itéeyéica walí cayábéeri tàacáisi!” càité fimaca. ¹⁶ Quéwa càmíta neebáida Jesucristo itàacái iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Càité profeta Isaías itànàacaté Dios itàacái bàaluité. Iimacaté: “Wáiwacali, canácata yeebáidéerica walí wàasu tàacáisi, yái wacàlidéerica nálí pinùmálicuise”, càité fimaca yái Isaíasca. ¹⁷ Iná yéewa wáalíacawa iwàwacutá wenàiwicanái yéemíaca áiba icàlidaca nálí Cristo itàacái yéewacaténá neebáidaca Cristo. ¹⁸ Quéwa nusutáca nuémíawa: ¿Cawàwanáta càmítaté néemíà Dios itàacái, yái tàacáisi icàlidéerica Dios iináwaná ìwali? ¡Báisíta, nadéerica néemíaquéera! Yácáiná Dios itàacái áiba profeta itànèericaté fimaca:

“Macái èeri mìnánái àta alénácaalí nàyaca cháí èeri írìcu náalíacawa iyaca abéeri Dios, naicácáiná macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri írìcu, capíraléeri cáli finata nacái”,

càité fimaca yái profetaca. ¹⁹ Yá nuèpùà nusutáca nuémíawa àniwa: ¿Càmítasica israelitanái yáalíatéwa Dios yeedáanápinaté càmíyeyí israelita yàasunáipínáwa?

Báísíta, nadéerica néemlaquéera, yácáiná profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

“Píacué israelitaca, piicápinacué numànica cayábéeri càmíiyéi israelita írí, yásí máinicué báawaca pínáidacawa, calúacuéca nacái piicáca nía, níái piyúunáidéeyéicuéca càmíiyéica yáalimá yáalíacawa Dios ìwali”,

íimacaté yái Moisésca. ²⁰ Néese càmítaté cáalu profeta Isaías, yá itànàacaté càiri tàacáisica àniwa Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

“Nudéca numàacaca náalíacawa nùwali, níara càmíiyéica israelitaca, càmíiyéicaté iwàwa yáalíacawa nùwali. Nudéca nacái núsáidaca nuíwítáise cachàiníriwa nalí, níara càmíiyéicaté isutá yéemiawa nuináwaná ìwali”,

càité íimaca yái Diosca, càmíiyéi israelita ìwali. ²¹ Isaías itànàacaté Dios itàacái nacái israelitanái ìwali. Dios íimacaté: “Mamáalàacata nùalimáidacaté nuwènuadaca náiwítáise báawéeri íicha, níái israelitaca càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmíiyéi nacái iwàwa nucùaca nía”, íimacaté yái Diosca.

El Israel escogido

11 Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íichawa yàasu wenàiwicawa cáininéeyéica Dios iicáca, níái israelitaca. ¡Càmíirita!, núcáiná nacái israelitaca núa, Abraham itaquérinámi, Benjamín yàawírí yéénaca núa. ² Bàaluitésíwa Dios yeedáca israelitanái yàasu wenàiwicanáipináwa, yá siùcade càmíta yúuca íichawa nía. Píalíacuéwa càinácaalí Dios itàacái icàlidáaná profeta Elías ìwalité. Elías isutácaté Dios íicha, yáté Elías icháawàaca israelitanái iináwaná ìwali Dios írí. Elías íimacaté Dios írí: ³ “Nuíwacali, israelitanái nadéca nanúaca piasu profetanái, nadéca namáalàidaca piasu altar canánama, nàawirináimi nàacatalécaté picàaluíniná. Abéericata núa ìyaca quiríta. Nawàwata nacái quéwa nanúaca núa”, íimacaté yái Elíasca. ⁴ Quéwa Dios íimacaté Elías írí: “Nudéca nucùaca nía báawéeri íicha, nùasu wenàiwicawa israelitanái siete mil namanùbaca aslanái càmíiyéica yàa cuwáísàiri Baal yéénáiwana ícàaluíniná”, íimacaté yái Diosca. ⁵ Càita nacái siùcade nàyaca mamáalàacata máisibáwanáita israelitanái Dios yeedéeyéica yàasunáip-ináwa íináidacáinátéwa imànínapíná nalí cayábéeri mawènfíri iyú. ⁶ Dios càmíta yeedá nía yàasunáipináwa ìwalíse yái cayábéerica namànfíríca írípiná nachàini iyúwa. Néese Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicapináwa iwàwacáiná imànica nalí cayábéeri mawènfíri iyú. Dios imànicaté nalí cayábéeri mawènfíri iyú yeedácaalíte nía yàasunáipináwa, éwita càmíicáanítaté namàni cayábéeri.

⁷ Iná càica nàyaca: Madécaná israelitanái nawàwacaté Dios iicáca nía mabáyawanéeri iyú, quéwa Dios càmítaté càì imàni. Néese abénaméeyéi israelitanái Dios íináidéeyéicatéwa yeedáanápináté nía yàasunáipináwa, mabáyawanáca Dios iicáca nía. Quéwa áibanáica, dàalacaté Dios imàacaca náiwítáise dàalacaténá nàináidacawa, càulenacaténáté neebáidacani, níái càmíiyéica iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁸ Càité nacái profetanái itànàaca Dios itàacái israelitanái ìwali. Náimacaté: “Dios imàacacaté dàalaca náiwítáise, dàalacaténá nàináidacawa, càmíiyéip-iná yáalí yéemiaca càinácaalí báisíri tàacáisi íimáaná. Càita nacái nía siùcade. Péemiacué comparación: Càica níade iyúwa wenàiwica idènièyéica ituíwa càmíiri náalimá naicáidaca iyú, idènièyéica nacái yùuwiwa càmíiri náalimá néemiaca iyú”, càité náimaca níái profetaca. ⁹ Rey David itànàacaté nacái Dios itàacái israelitanái ìwali. Íimacaté:

“Nàasu cayábéeri yàacàsi, cawènfiri wawàsi nacái ichìwáidapíná nía, nayúunáida-caténá cayábaca náapicha Dios. Néese, ráunamáita Dios yúuwichàidapíná nía nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁰ Càipínáca níade iyúwa matuíyéi, càmicáiná náalíawa Dios yúuwichàidáanápíná níawa. Dios imàacapíná báawéeri yúuwàacawa nàwali, yá nàuwichàapínacawa mamáalàacata”,

càité fimaca yái Dios itàacáica.

La salvación de los no judíos

¹¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íchawa judfónái càiripínáta nabáyawaná ìwalíse, yái càmfínáca neebáida Jesús itàacái. ¡Càmírita! Dios càmítatè imàaca naméeràacawa yúucacaténá íchawa nía meedá càiripínáta. Néese Dios iwàwacaté càmfíyéi judfó yeebáidaca Jesús itàacái yéewanápiná judfónái iicáca càinácaalí càmfíyéi judfó nàyáaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá judfónái iwènúadaca íiwitáisewa neebáidacaténá nacái Jesucristo itàacái. ¹² Càmitatè judfónái yeebáida Cristo itàacái, iná Dios idéca imàacaca càmfíyéi judfó yeebáidaca. Càita càmfíyéi judfó nadéca nàanàaca cayábéeri wawàsi càmicáiná judfónái yeebáida Cristo itàacái. Iná yéewa wáalíacawa Dios imànfínápiná máiní cayábéeri cachàiníwanái macái èeri mìnánái írí judfónái iwènúadapínácaalí íiwitáisewa Dios írípiná àniwa yéewacaténá manùbéeyéi neebáidaca Cristo itàacái.

¹³ Quéwa siùcade nuwàwacué nucàlidaca pírí wawàsi, píacuè càmfíyéica judfó. Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá itàacái càmfíyéi judfó írí, iná máiní cawènica nuicáca yái nuíbaidacalécawa, nuwàwaca nacái nuíbaidaca Dios írípiná cachàiníri iyú. ¹⁴ Nuwàwaca nuénánái judfónái iicáca càinácaalícuè píyáaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá nawàwaca neebáidaca Cristo itàacái càide iyúwacué peebáidáaná. Càita cawàwanáta núalimá nuwènúadaca náiwitáise Cristo írípiná iwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. ¹⁵ Dios idéca iwènúacawa judfónái fícha càmicáináaté nawàwa neebáidaca Cristo itàacái, iná siùcade yáalimá cayábaca Dios macái èeri mìnánái yáapicha. Iná yéewa wáalíacawa Dios imànfínápiná máiní cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata macái èeri mìnánái írí judfónái nawènúadacaalípiná náiwitáisewa Dios írípiná àniwa. ¡Yásí máinípiná cayábaca walíni càide iyú wenàiwica icàucàacaalíwa yéetácáisi fícha! ¹⁶ Péemiacuè comparación: Judfónái imànicaalí idàbáanéeri pan ofrenda piná namàacacaténáni Dios írí sacerdotenái iyáapíná, yásí Dios yàasucani, yái idàbáanéeri panca namànírica íbesi fícha panpiná. Dios yàasucáináni, yái idàbáanéerica panca, iná Dios yàasuca yái íbesica macáirita. Càita nacái wamàacacaalí àicu ipìchu ofrenda iyú Dios írí, yásí Dios yàasuca nacái àicu yàanaca canánama. Yái comparaciónca fimáanáca càicanide iyúwa judfónái yàawirináimi. Dios yàasu wenàiwicacaté nía idàbáanéeyéicaté, iná yéewa wáalíacawa áibaalípiná Dios yàasu wenàiwicapínáca nacái nataquénáinámi, níái judfoca.

¹⁷ Péemiacuè áiba comparación: Dios iicáca yàasu wenàiwicawa càide iyúwa olivo yéetaná. Quéchatécáwa yàasu wenàiwicaca níái judfoca. Néeseté abé-naméeyéi néená nawènúadaca náiwitáisewa Dios fícha. Inaté càmita quirínama Dios yàasu wenàiwica nía, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná fícha. Néese Dios imáidacaté pía, pía càmfírica judfó yàasu wenàiwicacaténá pía judfónái yáamirìcubàa, càide iyúwa wachanàidacaalí áiba íiwitáaná olivo yàanata

ànalimáiséerica idàbáanéeri yàanamica yáamiriculé càyacanácáténáni olivo yéetaná ìwali. Yái yàanaca ànalimáiséeri wachanàidéerica olivo yéetaná ìwali ímàanáca càicanide iyúwa pía, pía càmfírica judío yeebáidéerica Cristo itàacái, yéewacaténá Dios yàasu wenàiwicaca pía, càide iyúwaté judíonái iyáaná quééchatécáwa. ¹⁸ Picá cáimacái piicáca píawawa náicha níái Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyémica, níái judíoca. Piyúunáidacaalí cayábaca pía judíonái íicha, néese piwàwali càmita yéewa cachàinica pía Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéi íicha, níara judíonái yàawirináimi yeebáidéeyéicaté Dios itàacái bàaluité, càide iyúwa àicu yàana càmfíná yéewa càyacanácani ichàini iyúwa méetàuculé àicu ipichu íicha.

¹⁹ Cawàwanáta càì píimaca: “Quéwa Dios iwichùacaté idàbáanéeri yàanami ichanàidacaténá núa olivo yéetaná ìwali. Càita Dios imàacaca yàasu wenàiwicaca núa, íná cayábéerica núa judíonái íicha”, càì piwàwa píimaca cawàwanáta.

²⁰ Cayába, nuénàsàiri, picá càì pínáidacawa. Piwàwali Dios yúucacaté íichawa nía càmfíyéicaté yeebáida itàacái, idéca nacái imàacaca yàasu wenàiwicaca pía pee-báidacáiná Jesucristo, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha wachanàidacaténá áiba íiwitáaná olivo yàana àicu ìwali. Càité Dios imànica pírí cayábéeri, íná picá cachàini piicáca píawawa judíonái íicha, néese piaca Dios icàaluíniná, picá píichawa cayába nacái, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa.

²¹ Càmicáináté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha níái idàbáanéeyémica yàanaca, níái judíoca càmfíyéica yeebáida Cristo itàacái. Íná yéewa wáalíacawa càmita imàacapíná iwàwawa pibáyawaná íicha pimànicaalí pibáyawanáwa mamáalàacata càide iyúwaté judíonái imàníná. ²² Íná pínáidawa cayába Dios ìwali máiníiri cayábaca íiwitáise, quéwa máiníiri cachàinica íiwitáise nacái. Dios imànicaté cachàini nalí icaléeyéicatéwa Dios íicha nabáyawaná ìwalíisewa, néese imànicaté pírí cayábéeri. Quéwa iwàwacutá peebáidaca itàacái mamáalàacata, pi-wènúadacaténá píiwitáisewa pibáyawaná íichawa. Càmicaalí càì pimàni, yásí yúuca íichawa pía càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha.

²³ Quéwa judíonái nawènúadacaalí náiwitáisewa neebáidacaténá Cristo itàacái, yásí Dios yàasu wenàiwicaca nía àniwa, càide iyúwa wachanàidacaalí olivo yàanami àniwa olivo yéetaná ìwali wálisài iyú, cachàiníricáiná Dios imànicaténá càì.

²⁴ Péemìa comparación: Wáalimá wamànica càulenéeri wawàsi wachanàidáaná ànalimáiséeri àicu yàana cayábéeri olivo yéetaná ìwali idàwinàacaténáwa, íná yéewa wáalíacawa càmfírica máiní càulenáca wachanàidaca olivo yàanamisíwa olivo yéetaná ìwali, yái yàanamica wawichuèricaté olivo yéetaná íicha. Càita nacái Dios imànica: Dios imàacacaté yàasu wenàiwicaca pía, éwita càmicáanáta judío pía, íná yéewa wáalíacawa imàcáanápiná yàasu wenàiwicapíná nía àniwa níái judíoca, neebáidacaalí Cristo itàacái, idàbáanéeyéicáináté Dios yàasu wenàiwicaca nía bàaluité.

La salvación final de los de Israel

²⁵ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa wawàsi ibàacanéeri ìwali ipíchanácué máiní cáimacáica piicáca píawawa israelitanái íicha. Dios idéca imàacaca dàalaca náiwitáise achúma èrita, níái israelitaca. Càipíná israelitanái ìyaca àta macáita càmfíyéi judío néená neebáidacataléta Jesucristo itàacái, macáita càmfíyéi judío Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa. ²⁶ Idécánáami càì ichàbacawa, yásí Dios iwàsàpiná Israel itaquénáinámi canánama Dios yàasu

yüuwichàacáisi fícha. Càica wáalíacawa bàaluitécáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Càité Dios ímaca:

“Yái iwàsèeripiná israelitanái yàanàpiná Sión iyacàlená néesewa. Yá iwènúadapíná náiwitáise nabáyawaná íchawa, níai Jacob itaquénáinámica.

²⁷ Càipiná numànica nálíwa machacàníri iyúni càide iyúwaté numànnínaté wawàsi nàawirináimi yáapicha, numàacáanápínaté nuwàwawa nabáyawaná ícha”, ímacaté yái Diosca.

²⁸ Siùcade manùbéeyéi judío yéená càmitàacáwa neebáida yái tàacáisi icàlìdéerica Jesucristo iwàwaca iwàsàaca wenàiwicanái Dios yàasu yüuwichàacáisi fícha, íná Dios iicáca judfonái iyúwa yüuwidenáíwa. Nàuwidecaté namànica Dios, néeseté píacué càmíyéica judío pidàbacatécué péemíaca Dios itàacái peebáidacatenácué nàamirícubàa. Quéwa cáinináca Dios iicáca judfonái mamáalàacata imànicáinaté wawàsi nàawirináimi yáapicha yeedáanápínaté nía yàasunáipínáwa. ²⁹ Cáinináca Dios iicáca judfonái mamáalàacata càmíciná Dios yèepùadapíná náichawa yái cayábéeri wawàsica imànífiricaté nàawirináimi yáapicha, càmita nacái Dios yúucapíná fíchawa nía, níai wenàiwica Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa. ³⁰ Bàaluité càmítacué pimàni càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Quéwa siùcade càmíciná judfonái imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná catúulécanáca Dios iicácuéca pía, píacué càmíyéica judío. ³¹ Càide iyúwacué càmínaté pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, càita nacái siùcade judfonái càmita namàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa Dios iicáanácué pipualé càmícinaté judfonái yeebáida, càita nacái Dios iicápiná judfonái ipualé àniwa. ³² Dios iicápiná judfonái ipualé Dioscáiná idéca cabáyawanáca iicáca macái wenàiwica íiwitáaná, yéewanápiná Dios iicáca macái wenàiwicanái ipualé abédanamata.

³³ ¡Máini manuísíwata Dios iicáca wenàiwicanái ipualé, imànicaténá nálí cayábéeri manuísíwata! ¡Máiníri cáalíacáicani áibanái fícha canánama yái Diosca! ¡Máini nacái yáalíacawa macái wawàsi ìwali! Canácata yáaliméerica yáalíacawa macáita wawàsi Dios ínáidéericawa ìwali; càita nacái canácata yáliéricawa cayába Dios íiwitáise ìwali macáisíwata. ³⁴ Càité áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canácata yáaliméerica yáalíacawa cayába càinácaalí Wacuériná Dios ínáidáanáwa. Canácata nacái yáaliméerica yàalàaca Dios. ³⁵ Macáita yái Dios idènièrica, càmítaté áibanái yàaca írini, íná Dios càmita imawènià áibanái fícha wawàsi, càmita nacái iwàwacutá ipáyaidaca fíchawa imawèniacálewa”, ímacaté yái profetaca. ³⁶ Canácata cachàinírica Dios fícha, Dios idàbacáinaté macáita wawàsi, yá nacái Dios icùaca macáitani, yá nacái macáita yái iyéerica, iyaca Dios íripíná. ¡Iná wàacué Dios írí cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

La vida consagrada a Dios

12 Píacué nuénánáica, Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata imànicaténá walí cayábéeri, íná nùlàacué pía manuísíwata pimàacáanápínácué píawawa Dios írí iyúwa cáuri ofrenda, mabáyawanéeri nacái, casfímáiri nacái Dios iicáca. Yácata báisíiri culto Dios iwàwéericuéca pimànica írí, píacatenácué Dios icàaluíná cáiwitáiséeri iyú. ² Píacué quirínama píyaca càide iyúwa èeri mìnánái iyáaná siùcade, níai càmíyéica yáalíawa Dios ìwali. Néese piwènúadacué yái píináidáaná-cawa yéewacatenácué píyaca píiwitáise wàlisà yáapichawa, yéewanápinácué nacái

píaliacawa Dios íiwitáise ìwali, càinàcaalí Dios iwàwáanácué pimànica cayábéeri, mabáyawanéeri iyú, casímáirica Dios iicáca.

³ Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawènfiri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca irípiná. Ichùuliaca núa nùlànánápínácué pía. Iná núumacué pirí: Picácué máiní cachàini piicáca píawawa càmicaalícué máiní cachàini pía. Néese, iwàwacutácué pínáidacawa pìwaliwa cáiwitáiséeri iyú. Picácué píalimáida pimànica áiba píibaidacaléwa Dios irípiná càmicaalí Dios imàaca pirí càiri chàinisi píibaidacaténá càì. Néese pimànicué píibaidacaléwa Dios irípiná, yái fíibaidacalési Dios imàaquéericuéca pirí càiri chàinisi pimànicaténáni, yái chàinisi Dios imàaquéericatécué pirí idàbacaalítécué peebáidaca itàacái. ⁴ Péemiàcué comparación: Abéericata yái waináca, quéwa wadèniaca wàwalíiséeriwa madécaná. Iya nacái wáiwita, wacáapi nacái, wàabàli nacái, wàuwi nacái, watuí nacái. Macái wàwalíiséeri imanùbaca nadèniaca náibaidacaléwa méetàucunamata náichawáaca. ⁵ Càita nacái wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Ewita manùbéeyéicánita wía, càicánita wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica Cristo ichàini iyú. Yá waicáyacacawa càide iyúwa abémisana, càide iyúwa wainá idèniàná ìwalíiséeriwa madécaná quéwa abéericata yái waináca.

⁶ Dios imàacacaté walí chàinisi wáalimáwanama méetàucunamata wáichawáaca càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni. Iná iwàwacutá wamànica cayábéeri walíwáaca wayúudàayacacaténáwa, wáibaidáanápíná Dios irí càide iyúwa Dios imàacáanáté walí chàinisi. Wadèniacaalí chàinisi Dios néeséeri wacàlidacaténá tàacáisi inùmaliçuíse, yásí iwàwacutá wacàlidaca tàacáisi inùmaliçuíse càide iyúwa Dios imàacáaná wáaliacani. ⁷ Wadèniacaalí chàinisi Dios néeséeri wayúudàacaténá áibanái, yásí iwàwacutá wayúudàaca nía cayábéeri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi yéewáidacaténá áibanái wenàiwica Dios itàacái iyú, iwàwacutá yéewáidaca nía cachàiníiri iyú. ⁸ Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi yàlànánápíná áibanái ichàiniadacaténá nawàwa, iwàwacutá imichàidaca áibanái íiwitáise mamáalàacata. Cawinácaalí wéenáca yèerica cawènfiri iyúudàacaténá áibanái, iwàwacutá càmfírira canùmasée yàasu ofrenda ìwaliwa. Cawinácaalí wéenáca icuèrica wía icuacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá icuaca wía cáalfacáiri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi iicacaténá catúulécanéeyéi ipualé iyúudàanápíná nía, iwàwacutá iyúudàaca nía casímáiri iyú.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cáininácué piicáyacacawa báisfiri iyú. Pimàacacué píichawa píiwitáise báawéeriwa. Pimànicué mamáalàacata abéerita yái cayábéerica. ¹⁰ Iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa iyúwa abémisana. Iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa cachàiníiyéi fíchawáaca, cáimiétaquérii iyú nacái.

¹¹ Cachàiníicué píiwitáise, picácué ínu pía. Píibaidacué Wáiwacali irípiná cachàiníiri iyú macái pichàini iyúwa.

¹² Píyanídacuéwa casímáiri iyú wacùacáinácué wàyáanápíná càiripináta Dios yáapicha. Píideníacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyúni piùwichàacaalícuéwa Wáiwacali irípiná peebáidacáinácué itàacái. Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios fícha mamáalàacata.

¹³ Piyúudàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái. Pimàacacué nálí yái namáapuèrica. Pitàidacué cayába cawinácaalícué ipáchiyéyica pía, níai yeebáidéeyéica Jesucristo, peedácaténacué pìataléwa nía.

¹⁴ Aibanáicaalí imànicué pírí báawéeri, pisutácué nálí Dios imànínápiná nálí cayábéeri. Picácué pisutá Dios fícha yùuwichàidáanápiná nía.

¹⁵ Casíimáicué piwàwa náapícha cawinácaalí casíiméeyéica iwàwa. Pìacawéeridacué nacái cawinácaalí achúméeyéica iwàwa.

¹⁶ Abédanamacué pfiwítáise piapichawáaca. Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái fícha, néese piacawéeridacué wenàiwica càmfiyéica cachàini áibanái fícha canánama. Picácué pínáidawa máini cáaliacáica pía áibanái fícha.

¹⁷ Aibanáicaalí imànicué pírí báawéeri, picácué pimàni nálí báawéeri pfiupuináwa. Piyacué machacàníri iyú macái wenàiwica iicápiná. ¹⁸ Pimànicué pialimáanata piyacaténá matufbanáiri iyú áibanái yáapícha macáita. ¹⁹ Píacué nuénánái cáin-inéeyéica nuicáca, áibanáicaalí imànicué pírí báawéeri, picácué pimàni nálí báawéeri pfiupuináwa, néese, pimàacacué Dios yùuwichàidaca nía. Càité áiba profeta itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté: “Núacata yái yùuwichàidéeripináca wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, yásí nùaca nawèniwa, macáita imànfiyéica báawéeri áibanái irí”, íimacaté yái Diosca. ²⁰ Càité nacái Dios íimaca: “Máapicaalí piùwide, pía iyáapiná. Macàlacaalí iwàwa, pía lira úni. Pimàni-caalí irí càì cayábéeri, yásí báicani ibáyawaná ìwaliwa, yái yùuwidéenaca imànica pía”, íimacaté yái Diosca. ²¹ Picácué piwàwali yái báawéerica imàníricatécué pírí, ipíchaná imawèniadacuéca pfiwítáise cayábéeri. Picácué pimàni irí báawéeri àniwa pfiupuináwa. Néese pimànicué irí cayábéeri pimawèniadacaténá íiwítáise báawéeri, piacawéeridacaténacué pimànicani.

13 Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutácué macái peebáidaca nataacái níai icuèyéicuéca píasu cáli, Dioscáiná idéca yàaca nachàini nacùanápinácué píasu cáli, idéca nacái Dios imàacaca nacùaca wenàiwica. ² Iná cawinácaalí càmfiyéica yeebáida yàasu cáli icuèrinánái itàacáiwa, nàuwideca namànica Dios yái imàaqueérica nàasu cáli icuèrinánái icùaca wenàiwica. Néese cawinácaalí càmfiyéica càì yeebáida, nàuwichàapínacawa. ³ Níai icuèyéica wàasu cáli càmita nàya nacalùadacaténá wenàiwica imànfiyéica cayábéeri, néese nàyaca nacalùadacaténá wenàiwica imànfiyéica báawéeri áibanái irí. Piwàwacaalí piyaca macàaluínináta náicha níai icuèyéica píasu cáli, néese píya machacàníri iyú, yásí cayábaca naicáca píawa, níai icuèyéica píasu cáli. ⁴ Níai icuèyéica píasu cáli, idéca Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái, imànicaténá pírí cayábéeri. Quéwa pimàni-caalí báawéeri, yásí iwàwacutá cáaluca pía náicha, Dioscáiná imàacaca nàuwichàidaca wenàiwicanái báawéeyéi íiwítáise. Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái nàuwichàidacaténá machacàníri iyú cawinácaalí imànírica báawéeri áibanái irí. ⁵ Iná iwàwacutá wamànica càide iyúwa nachùulianá wía, níai icuèyéica wàasu cáli. Càmita meedá weebáidaca nía ipíchaná wàuwichàacawa, néese weebáidaca nía wáaliacáináwa wawàwalícuísewa Dios iwàwa wamànica càide iyúwa nachùulianá wía. ⁶ Dios imàacacué nacùaca píasu cáli, iná iwàwacutácué pipáyaidaca nía càide iyúwa gobierno ichùulianácué pipáyaidaca píichawa nía, náibaidacáiná iyúwa Dios imàacáaná náibaidaca.

⁷ Pimànicué macái picuèrinánái iríwa càide iyúwa nachùulianá pía, níai icuèyéicuéca píasu cáli. Pipáyaidacué píichawa níai yeedéeyéica plata gobierno

irípiná. Pipáyaidacué nacái níái yeedéeyéica plata píasu cawèníyíi ìwalíisecuéwa gobierno irípiná. Càita nacái piacué nacàaluíníná níái iwàwacutéeyéica piaca icàaluíníná. Càita nacái piaca náimiétacaná níái iwàwacutéeyéica piaca íimiétacaná.

⁸ Picácué pimawèniá áibanái fícha wawàsi mamáalàacata, plata nacái, idécanáamicué pimawèniacále yàasu èeri yàanàaca pipáyaidáanápínacué pñichawani. Iyacáinácué pírí abéeri wawàsi cayábéeri iwàwacutéericuéwa pimànica, yái cáinináanácuéca piicáyacacawa. Canácatáita wáaliméeripíná wamáalàidaca wapáyaidaca wáichawa macáita yái wamawèniacálecawa cáinináanápíná waicáca áibanái wenàiwica càiripínáta càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. ⁹ Càité fimaca yái tàacáisica: “Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmfichúaca píinusíwa, càmfirica pinírísíwa nacái, picá pinúa wenàiwica, picá piyéedù, picá picàlida pichíwawa áibanái ìwali, picá piwàwa píasupínáwa áibanái yàasu”, càì fimaca yái Dios itàacáica. Nàyaca nacái áiba wawàsi Dios ichùuliyéica wamànica, quéwa macáita yái ichùulliacanásica fimáanáca abéeri wawàsi, càide iyúwa yái ichùulliacanási maléenéeri fimáaná: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa pimànicaténá nalí abéerita cayábéeri”, càì fimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, càmita wamàni nalí báawéeri, íná cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, yásí wamànica wàacawa macáita càide iyúwa Dios itàacái fimáaná.

¹¹ Aiba wawàsi nacái, iwàwacutácué piwàwalica máiní báawéerica yái èerica wàyáanáca siúcade, iwàwacutá nacái wacawàacawa wadapùle fíchawa wáibaidacaténá cachàiníiri iyú Dios irípiná, yácáiná mawiéniwanáica wéenáiwana Wáiwacali iwasàacatáipíná wíawa. Mawiéniwanáica walíni fícha yáara èerimicaté wadàbatacatáicaté weebáidaca itàacái. ¹² Mesúnamáita imáalàapínacawa wáicha yái èeriquéi, siúcade amaláca yàacawa wawicáu yáara wéenáiwanaápínáca Wáiwacali iwasàacatáipínáca wíawa, íná iwàwacutá wamàacaca wáichawa wáiwitáise catéeriwa ipíchaná wamànica càide iyúwa èeri mīnanái catéeyéi íiwitáise imàníná. Yá wamànicué cayábéeri màulenácaténá wía Dios icamaláná irícu wamànicaténacué cayábéeri macái wenàiwica iicápiná. Càipíná wamànica úwicái Satanás íipunita, càide iyúwa úwinái ìwalicaalí quírameníri bàlesi dàaléeri nabàlùacaténáwa tàì fiméeri iyú nàuwidenái íipunitawa. ¹³ Yá wamànicué machacàníiri iyú macái wenàiwica iicápiná càide iyúwa wenàiwica iyéeyéica Dios icamaláná irícu. Picácué wacàma wàyaca. Picácué nacái wamàni báawéeri fiesta málaléquéeri iyú. Picácué nacái waimáca náapicha níara iiméeyéica aslanái yáapicha plata ìwalínápiná; càita nacái picácué wamàni wáalaniwa. Picácué nacái wacuíśáyacawa chàinisíiri iyú. Picácué nacái báawa waicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíisewa. ¹⁴ Néese piyacué càide iyúwa Wáiwacali Jesucristo iyáanáté, yásí Wáiwacali icuacué píawa wàuwide Satanás fícha, càide iyúwa úwinái ibàle dàaléeri icuacaalí úwinái nàuwidenái fíchawa. Yá picácué picutá písíimáidacaténá píiwitáise bàaluisàimiwa ipíchanacué pimànica píbayawanáwa.

No critiques a tu hermano

14 Nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmfíyíi cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali càmicáiná náalíawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaca, càmita nacái náalíawa cayába ìwali yái cayábéerica Dios imànír-

ica walí mawèníiri iyú mabáyawanácáténá iicáca wía. Quéwa picácué báawa pi-icáca nía càmíiyéica cachàini fiwítáise, néese pìacawéeridacué nía. Picácué pitàaní náapicha chàinisíiri iyú piwènúadacáténá náiwítáise nàináidáanápínáwa càide iyúwacué pínáidáanáwa. ² Níacáiná abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàináidacawa cayábacani nayáacaalí macái yàacàsi fiwítáaná, iinási nacái, quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nayáaca yáawami bànacalé, àicu iyacaná nacái, ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níai cuwáinái yéenáíwanáca. Cáaluca nayáaca iinási càmíicáiná cachàini náiwítáise Wáiwacali ìwali. Càmítàacá manuí nàináidacawa nawàwawa Wáiwacali ìwali. ³ Uwé, cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi fiwítáaná, iwàwacutá càmita cachàini iicáca yáawawa yéenasàiri íchawa, yái càmírica cachàini fiwítáise Wáiwacali ìwali. Yái iyéerica macái yàacàsi fiwítáaná iwàwacutá càmita iicáaní yéenasàiri iquínináwa, càmita nacái caná iwèni iicácani, iyúwa càmíiri yáalíawa nacái. Càita nacái yái càmírica iyáa macái yàacàsi fiwítáaná iwàwacutá càmita itàaní báawéeri iyú ìwali yái wenàiwica iyéerica macái fiwítáaná, cayábacáiná Dios iicáca fiwítáise. ⁴ Péemla comparación: Canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba asiali yàasu wenàiwica ìwali. Cayábacaalí fiwacali iicáca yái fibaidacalési yàasu wenàiwica imànírica írì, càita nacái báawacaalí iicáca yái wawàsi yàasu wenàiwica imànírica, yácata fiwacali yàasu wawàsica, càmírica pìasu wawàsi. Càita nacái canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Wáiwacali itàacái, Wáiwacali yàasu wenàiwicacáinani, càmírica pìasu. Quéwa Wáiwacali yáalimá iyúdàaca yàasu wenàiwicawa imàníinápíná càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná.

⁵ Abénaméeyéi nacái nàináidacawa máiníiri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca áiba èeri íicha canánama. Quéwa áibanái wenàiwica naicáca macái èeri imanùbaca abédanamata. Iwàwacutá náalimáwanama náalíacawa machacàníiri iyú càinácaalí Dios iwàwáaná namànica. ⁶ Cawinácaalí ínáidéericawa máiníiri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná. Càita nacái cawinácaalí iiquéerica macái èeri imanùbaca abédanamata, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná. Cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi fiwítáaná, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná, yàaca nacái Dios írì cayábéeri iyáacalé ìwaliwa. Aiba wenàiwica càmita iyáa macái yàacàsi fiwítáaná ipíchaná iyáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níai cuwáinái yéenáíwanáca. Càmicaalí iwàwa iyáaca iinási, yá càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná, yàaca nacái Dios írì cayábéeri iyáacalé ìwaliwa.

⁷ Wía yeebáidéeyéica Wáiwacaliwa, càmita wàya walípináwa, càmita nacái wéetáwa walípináwa. ⁸ Néese wía yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacáiwa, idècunitàacá wàyaca cháì èeri iricu, yá wàyaca wáibaidacaténá Wáiwacali írìpináwa. Càita nacái wéetácaalípináwa, yásí wéetácawa càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. Iná idècunitàacá wàyaca cháì èeri iricu, càita nacái wéetápinácaalíwa, yá Wáiwacali yàasunáica wía mamáalàacata. ⁹ Wáiwacali yàasunáica wía, yácáiná Cristo yéetácatéwa, yáté nacái yèepùaca cáuca àniwa Náiwacalícaténáni níara yéetéeyéimicawa, nía nacái cáuyéica cháì èeri iricu.

¹⁰ Iná picá pitàaní báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Picá nacái caná iwèni piicácani. Iwàwacutáciná macáita wàcawa áibaalípiná wabàlùacaténáwa Dios íipunita yéewanápíná Dios icàlídaca waináwaná ìwali, càinácaalíté wamàníná, wáináidaca nacáiwa cháì èeri iricu. ¹¹ Wáalíacawa

báisiricatani, áiba profetacáiná itànàacaté yái tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios fimacaté:

“Péemiácué cayábani, núumacáiná cáimiétacanéeri iyúni, núa Picuèrinácuéca Dios, macái wenàiwicanái ibàlùapinácawa yùlulù iyúwa nuípunita, yá nàapináca nulí cayábéeriwa”,

fimacaté yái Diosca. ¹² Iwàwacutápiná macáita wía wacàlidaca waináwaná ìwaliwa Dios irí, càinácaalíté wamànfiná, wáináidaca nacáiwá cháí èeri iricu.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Iná picácué wàtàníca báawéeri iyú áibanái ìwali yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese pàlimáidacué càmínápiná pimàni áiba wawàsi imàaquéeripiná áibanái imànica ibáyawanáwa. ¹⁴ Núa, yeebáidéerica Wáiwacali Jesús itàacái, nùláfaca wáisfiri iyúcani càmita yáalimá casacàaca yàacàsi irínáamitawa, iná càmita báawa wayáacani. Quéwa áibacaalí wenàiwica casacàacaalí iicáca yái yàacàsica ídolo cuwáinái yéenáiwaná ìwalíse, yá casacàaca iríni, yái yàacàsica, iná báawaca iyáacani. ¹⁵ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái naicácaalí piyáaca yàacàsi casaquèerica naicáca ídolo ìwalíse, níai cuwáinái yéenáiwanáca, nadàbacaalí nacái nayáacani càide iyúwa piyáaná piyáacaléwa, yá namànica nabáyawanáwa, achúma nacái nawàwa ìwalíse, nayúunáidacáiná Dios càmita iwàwa nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá cuwáinái icàaluíniná. Yá càmita pimàni cayábéeri, càmita nacái cáininá piicáca áibanái. ¡Picá pimàni càiri wawàsi imàaquéerica áiba wenàiwica icaláacawa Dios itàacái íicha, piwàwacáiná piyáaca meedá áiba yàacàsi íiwitáaná! Picá piimáicha Cristo yéetácatéwa íichawalíná nacái. ¹⁶ Ewita càmícáaníta báawa piríni yái wawàsica, càicáaníta càmita cayába pimànicani áibanáicaalí itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali ìwalíse yái pimànírica. ¹⁷ Dios càmítatè imáida wía icùacaténá wía iyúwa yàasu wenàiwicanái yéewanápiná meedá wayáaca yàacàsi, wàira nacái càide iyúwa wawàwáaná. Néese Dios icùaca wía wàyacaténá machacàníiri iyú, matufbanáiri iyú nacái wáapichawáaca, casfímáiri iyú nacái Espíritu Santo ìwalíse. ¹⁸ Cawinácaalí càì fíibaidéerica Cristo irípiná, cayábaca Dios iicácani. Yá nacái áibanái wenàiwicanái iicáca cáimiétaquéri iyúni.

¹⁹ Dios iwàwacáiná càì wàyaca, iná wamànicué wáalimáanáta macái wachàini iyúwa wáyáanápiná matufbanáiri iyú wáapichawáaca yéewanápiná wachàinidaca wawàwawáaca, yéewacaténá cachàiníwanái mamáalàacata wáiwitáise canánama Wáiwacali ìwaliwa. ²⁰ Dios imàacaca yàacawa cayábéeri wawàsi péenàsàiri iwàwaliculé, yái càmírica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Iná picá pimàaca piyáacalé imáalàidaca yái cayábéerica Dios imàaquéerica péenàsàiri iwàwaliculé. Báisíta masacàaca macái yàacàsi, quéwa abéericaalí wéená icaláacawa Dios íicha wayáacalé ìwalíse, yá wamànica wàacawa irí báawéeri. ²¹ Aiba wenàiwica imànicaalí ibáyawanáwa iicáciná piyáaca iinási, píira nacái ìiracalési ipufri, pimàni nacái áiba wawàsi, yá cayába cachàiníwanái pimàacacaalí píichawa macáita yái wawàsica, ipíchaná áiba wenàiwica imànica ibáyawanáwa, icaláacáichawa Dios íicha ìwalíse yái pimànírica. ²² Pálíacaalíwa càmita pimàni píibáyawanáwa piyáacaalí iinási áibanái inuérimica yàacaténá ídolo icàaluíniná, yá cayábaca càì píináidacawa abéerita Dios iicápiná, quéwa picá canùmasée pía ìwali áibanái yàacuéssemi. Casfímáica iwàwa cawinácaalí yáaliéricawa càmita imàni wawàsi Dios iiquéerica

báawéeri iyú. ²³ Quéwa áiba wenàiwica càmita yáalíawa cayába asáisi Dios imàacaalí iyáaca áiba yàacàsi, líra nacái. Néese iyáacaalí yái yàacàsica, yási cabáyawanácani, càmicáiná yáalíawa cayába iwàwalicuísewa asáisi Dios imàacacaalí iyáacani. Wamànicaalí wawàsi càmfírica wáalíawa cayába wawàwalicuísewa Dios imàacáaná wamànicani, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa.

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

15 Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitaàcá náalíawa cayába, íná càmita máiní cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Uwé, wía yeebáidéeyéica tàì fíméeri iyú, iwàwacutá wàidenìacani matuñbanáiri iyú càmicaaalítàacá abénaméeyéi wenàiwica náalíawa macáita, wayúudàacaténá nía, níai càmfíyéica cachàini fiwítáise Wáiwacali ìwali. Iwàwacutá nacái càmita wamàni càide iyúwa wawàwáanáwa meedá, wasímáidáanápíná meedá wíawawa. ² Macáita wía iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápiná cachàinica náiwitáise Wáiwacali ìwali cachàiníwanái mamáalàacata. ³ Cristocáiná càmitaté imàni càide iyúwaté iwàwáaná isímáidáanápíná meedá yáawawa, néese imànicaté càide iyúwa áiba profeta itànàanáté tàacáisi Cristo inùmalicuíse. Cristo fimacaté Dios írí: “Níai icuúséeyéica íichawa pía báawéeri iyú, nadéca nacuísaca náichawa núa nacái”, fimacaté yái Cristoca. ⁴ Macái yái tàacáisi profetanái itànèericaté bàaluité Dios inùmalicuíse Dios imàacacaté natànàacani yéewáidacaténá wía. Yái tàacáisi yéewáidaca wía, ichàiniada nacái wawàwa wàidenìacaténá wàuwichàanáwa matuñbanáiri iyú cachàiníwanái, àta wàanàacatalépináta chènuniré. ⁵⁻⁶ Yá nusutáca Dios íicha píripínacué, yái iyúudèerica wàidenìaca wàuwichàanáwa matuñbanáiri iyú, ichàiniadéerica nacái wawàwa. Nusutacué Dios íicha píripíná iyúudàanápínacué pìyaca matuñbanáiwaca píapichawáaca, càide iyúwaté Cristo Jesús iyáaná, yéewanápinacué píaca Dios írí cayábéeri abédanamata càide iyúwa wenàiwicanái icántàacaalí abédanamata macáita namanùbaca iyúwa, piacaténacué Dios írí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Iná iwàwacutacué piicáyacacawa iyúwa abémisana éwita abénaméeyéi càmicáanítàacá náalíawa macáita, Cristocáiná yeedácatécué pía yàasunáipínáwa, macáitacué pía, yéewacaténá macáita náalíacawa máiní cachàinica Dios, nàanápíná írí cayábéeri. ⁸ Nuwàwacué nucàlidaca pírfni Cristo yàanàacaté chènunfise iyúudàacaténá judfónái. Càité Cristo imànica càide iyúwaté Dios icàlidáaná wàawirináimi írfni cáimiétacanéeri iyú. Càité Cristo imànica yáasáidacaténá Dios imànica machacànírfi iyúni càide iyúwa icàlidáaná wenàiwicanái írfni cáimiétacanéeri iyú. ⁹ Cristo yàanàacaté yéewacaténá càmfíyéi judío nacái nàaca Dios írí cayábéeri ìwali yái Dios iicáanáca wenàiwicanái ipualé. Càité profetanái itànàaca tàacáisi Cristo fíméericaté Dios írí. Cristo fimacaté:

“Iná nùapíná pírf cayábéeriwa càmfíyéica israelita yàacuésemi, nucántàapíná nacái pífpidená ìwaliwa nucàlidacaténá piináwaná ìwali cáimiétaquéeri iyú”, fimacaté yái Cristoca. ¹⁰ Càita nacái profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Moisés fimacaté:

“¡Píacué càmfíyéica israelita, casímáicué piwàwa israelitanái yáapicha, Dios yàasu wenàiwicanáica!”

ímacaté yái Moisésca. ¹¹ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Yáté ímaca:

“¡Píacué Wacuèriná Dios irí cayábéeri, macáitacué pía càmfíyéica israelita!”

ímacaté yái profetaca. ¹² Profeta Isaías itànàacaté nacái tàacáisi Dios inùmalicuise. Isaías ímacaté:

“Isaí líri rey David itaquénáinami nàyaca siùcade iyúwa àicumi yùuquéeriwa, càmicáiná cachàini nía. Quéwa càide iyúwa wàlisàì àicu achúméeri ibacá-caálíwa àicu ipìchu yèewíise, idàwinàacaténáwa wàlisàì iyú àniwa, càita nacái abéeri rey David itaquérinami imichàapinácawa icùacaténá càmfíyéi israelita, yásí neebáidapíná itàacáíwa”,

ímacaté yái Isaíasca, icàlidacaténaté Cristo icùanápínaté càmfíyéi israelita.

¹³ Nusutácué Dios ícha pírpínácué yái imàaquéerica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali. Nusutáca Dios ícha imàacáanápínácué casímáica piwàwa manuísíwata, matufbanáicatenácué píiwitáise, píacué yeebáidéeyéica itàacái. Nusutáca Dios ícha imàacáanápínácué manuíca píináidaca piwàwawa ìwali manuísíwata, Espíritu Santo ichàini iyú.

¹⁴ Píacué nuénánáica, núalíacawa máini cayábacuéca píiwitáise, máini cáalíacáiyéicuéca nacái pía, píalíacué nacái càinácaalí iwàwacutáanácué píalàayacacawa éeréeri iyú. ¹⁵ Quéwa nudéca nutànàacuéca pírfí yái cuyàlutaca nucàlidacaténácué pírfí abénaméeyéi wawàsi ìwali machacànírfi iyú, macàaluín-ínáta, ipíchanácué píimáichaca nía. Nudéca càì numànicani Dios imànicáináté nulí cayábéeri mawènfíri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca Jesucristo irípiná. ¹⁶ Dios idéca ichùuliaca nuíbaidáanápíná Jesucristo irí nuyúudàacaténá càmfíyéi judío. Nuíbaidaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote imàacacaalí ofrenda Dios irí. Nucàlidaca càmfíyéi judío írini, yái Dios itàacáica íméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica nucàlidéerica nalí, càica níade iyúwa nùasu ofrenda numàaquéerica Dios irí. Casímáica Dios íicáca nía Espíritu Santocáiná idéca masacàaca imànica náiwitáise, íná Dios íicáca nía iyúwa cayábéeri ofrenda, mabáyawanéeri nacái.

¹⁷ Cristo Jesús idéca iyúudàaca núa, yái Cristo Jesús nuebáidéerica itàacái. Cristo iyúudàacáiná núa, íná càmfíyéi judío nadéca neebáidaca itàacái; yá máini casímáica nuwàwa siùcade ìwalíise yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. ¹⁸ Canácatáita nuwàwa nucàlidaca nuínáwanáwa canùmaséeri iyú, néese nuwàwacáita nucàlidaca Cristo iináwaná ìwali, càinácaalí cayábéeri wawàsi Cristo imànírfica nuíbaidacalé ìwalíise, nùasu tàacáisi ìwalíise nacái, iwènúadacaténá càmfíyéi judío íiwitáise neebáidacaténá Dios itàacái. ¹⁹ Neebáidaca Cristo itàacái naicácináté numànica Dios ichàini iyú yái càmfírfica wenàiwica idé imànica. Càité Cristo imáidaca nía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica. Càita nudéca numàalàidaca nucàlidaca nalíni yái tàacáisica íméerica Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Nudéca nucàlidacani Jerusalén ìyacàlená mìn-ánái irí, nalí nacái íyeyéica áiba cáli íinata canánama, àta nùanàacatalétaté Iliria yàasu cáli néré. ²⁰ Càité núalimáidaca macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápínaté nalíni alé càmicatalécaté néemiatécáwa Cristo iináwaná ìwali náalífacaténáwa Cristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càmitaté nuwàwa nuéwáidaca wenàiwica alé áibanái yéewáidacatalécaté nía Cristo ìwali, nuwàwacáináté nucàlidaca abéta nalíni, cawinácaalí càmfíyéicaté yéemíacáwa Cristo iináwaná

ìwali. ²¹ Càita nucàlidaca nalíni numànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuíse. Profeta itànàacaté wenàiwicanái néemiánápináté Cristo iináwaná ìwali:

“Níái càmfíyécaté yéemiácáwa iináwaná ìwali, náalíápináca ìwali; yá néemiápináca iináwaná ìwali, yái càmfíricaté néemiácáwa”,
fímacaté yái profetaca.

Pablo piensa ir a Roma

²² Manùba yàawiría máadáníni nuwàwacaté nupáchiacuéca pía, quéwa càmitaté nùalimá máiníicáináté càulenáca núa nuèpuníicáinátéwa nucàlidaca Cristo iináwaná ìwali. ²³ Quéwa nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Dios irípiná cháí áiba cáli fínata, íná yéewa nupáchiapínacuéca píawa càide iyúwaté nuwàwáaná numànica madécaná camuí. ²⁴ Nuínáidacawa nùalimáanápiná nupáchiacuéca pía nùapínacaalíwa España yàasu cáli nérépináwa. Néese idécanáami nupáchiacuéca pía casímáiri iyú malééná èeripíná, yá nusutácué pícha wawàsi piyúudàanápinácué núa nùacaténáwa España yàasu cáli nérépináwa. ²⁵ Quéwa siùcade nùacáwacawa Jerusalén ìyacàlená nérépináwa nutécaténá nalí plata, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Nutépiná nalí plata néré áibanáicáiná wéénánái càmfíyéi judío, Macedonia yàasu cáli néeseéyeyéi, Acaya yàasu cáli néeseéyeyéi nacái, nadéca namàacaca plata ofrenda iyú nabànùacaténá nalíni níara wéénánái judío catúulécaneéyeyéica ìyeyéyeyéica Jerusalén ìyacàlená néré. ²⁷ Nadéca nàwacáidaca plata casímáicáiná nawàwa nayúudàanápiná judíonái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata ichùulièricaté nàwacáidàanápiná plata. Néese nadéca namànica cayábéeri, níacáiná càmfíyeyéi judío imawèniaca judíonái fícha cayábéeri. Quéecháwanáimi judíonái neebáidacaté Jesucristo itàacái, néese nàacatéwa nacàlidàanápiná càmfíyeyéi judíonái írini. Càité judíonái iwacùacaté yái cayábéeri wawàsica càmfíyeyéi judío írì, nayúudàacaténá càmfíyeyéi judío íiwitáise. Íná càmfíyeyéi judío imawèniaca judíonái fícha cayábéeri, íná siùcade iwàwacutá càmfíyeyéi judío iyúudàaca judíonái nàasu wawàsi iyúwa èeri írìcuírica, níara judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càipíná càmfíyeyéi judío iwacùaca cayábéeri wawàsi judíonái írìwa, yái plataca iyúudèeripínáca judíonái. ²⁸ Íná nudécanáami numáalàidaca numànica yái wawàsica nùanápiná nalí yái ofrendaca, yásí nùacawa España yàasu cáli nérépináwa, yá nupáchiapínacué píawa nùwaliwa ipíchawáise nùacawa España yàasu cáli nérépiná. ²⁹ Nùalíacawa cayába nùapínacaalícuéwa píatalé, yá Cristo imànipíná nulí cayábéeri manuísíwata.

³⁰ Píacué nuénánáica, nùalíacawa cáininácuéca piicáca Wáiwacali Jesucristo, nùalíaca nacáíwa Espíritu Santo idéca imàacaca cáinináca waicáyacacawa. Íná nusutácué pícha wawàsi manuísíwata pisutáanápinácué nulí Dios piyúudàacaténácué numànica ùwicái Satanás ípunita. ³¹ Pisutácué Dios fícha nulípiná icùanápiná núa náicha abénaméeyéica càmfíyeyéica yeebáida Jesucristo itàacái ìyeyéyeyéica Judea yàasu cáli fínata. Pisutácué nacái Dios fícha yéewanápiná casímáiri iyúca wéénánái judíonái Jerusalén ìyacàlená mìnánái needáca nalíwa yái ofrendaca nutéeripínáca nalí. ³² Pisutácué Dios fícha nulípiná imàacáanápinácué nùacawa píatalé casímáiri iyú, Dios iwàwacaalí càì numànica, nuicácaténácué pía, wachàiniadacaténá wawàwawáaca. ³³ Nusutácué Dios fícha píripínácué imàacáanápinácué macáita piyaca matuífbanáiri iyú. Báisíta, amén.

Saludos personales

16 Siúcade nucàlidacué pírí wéenàsàatúa Febe iináwaná ìwali, cayábéechúa íiwitáise, yeebáidéechúa Jesucristo itàacái. Udéca ufбайдaca Dios irípiná nèewiré níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Cencrea iyacàlená irícu. ²Pitàidacué úa cayába Wáiwacali ípidená ìwali iyúwa péenàsàatúacué, peedácaténacué pìataléwa úa, càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica wéenánái iríwa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Piyúudàacué nacái úa càirínácaalí wawàsi umáapuèri, uyúudàacáiná madécaná wéenánáiwa, núacáanáta nacái.

³Nuwàwali nacái úara Prisca, ùacawéeri Aquila nacái, níara yàacawéeridéeyéicaté núa wáibaidacaalíté Cristo Jesús irípiná. ⁴Achúmacaté néetácawa nawasàacaténá núa áibanái íicha iwàwéeyéicaté inúaca núa. Iná nùaca nalí cayábéeri, càita nacái macáita wéenánái càmiyyéica judío nàaca nalí cayábéeri, níara wéenánái iyéeyéica yàcalé imanùbaca, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵Càita nacái nuwàwali wéenánái alé iwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto nacapèe irícu, yái nacapèeca Prisca, Aquila nacái. Nuwàwali nùacawéerináwa cáininéerica nuicáca ípidenéeri Epenetoca. Yái Epenetoca, yácata idàbáanéeri wenàiwica yeebáidéericaté Cristo itàacái Asia yàasu cáli néeni. ⁶Nuwàwali nacái María, íibaidéechúaca cachàinfiri iyú Dios irípiná pèewi. ⁷Nuwàwali Andrónico, Junias nacái, nùasu cáli néeséeyéica. Nàyacaté núapicha presoíyèi ibànalicu. Apóstolca nía, caináwanéeyéica, namànicáiná cayábéeri manuísíwata. Neebáidacaté Cristo itàacái nupíchawáise.

⁸Nuwàwali Ampliato, nùacawéeriná cáininéerica nuicáca yeebáidéerica Wáiwacali itàacái. ⁹Nuwàwali nacái Urbano, wàacawéeriná íibaidéerica wáapicha Cristo irípiná. Nuwàwali nacái yáara cáininéerica nuicáca Estaquis. ¹⁰Nuwàwali nacái Apeles yáasáidéericaté manùbàawiría yeebáidaca Cristo itàacái tàì íiméeri iyú yùuwichàacaalítéwa Cristo irípiná. Nuwàwali nacái Aristóbulo yéénánái. ¹¹Nuwàwali nacái nùasu cáli néeséeri ípidenéerica Herodión, Narciso yéénánái nacái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. ¹²Nuwàwali nacái úara Trifena, úa nacái Trifosa, níara inanái íibaidéeyéica Wáiwacali irípiná. Nuwàwali nacái úara cáininéechúaca waicáca wéenàsàatúa Pérsidaca, íibaidéechúaca cachàinfiri iyú Wáiwacali irípiná. ¹³Nuwàwali Rufo yeebáidéerica Wáiwacali itàacái cayábéeri iyú. Nuwàwali nacái yáatúa imàníichúacaté nulí cayábéeri càide iyúwa nùatúasíwa. ¹⁴Nuwàwali nacái níara asíanáica Asíncrito, Flegonte nacái, Hermes nacái, Patrobas nacái, Hermas nacái, nía nacái wéenánái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵Nuwàwali nacái yáara Filólogo, úara Julia nacái, yái Nereo nacái, yéénàsàatúa nacái, Olimpás nacái, macáita nacái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁶Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. Macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa imànica culto yàcalé imanùbaca, nawàwalicuéca pía.

¹⁷Píacué nuénánáica, piicácué píichawa cayába cawinácaalí icàlidéeyéicuéca pírí áiba tàacáisi càmiiricuéca imàaca abédanamata píiwitáise píapichawáaca, imàaquéericué nacái piseríacawa píichawáaca. Nawàwacué náalimáidaca pía, pimàníinapínacué pibáyawanáwa, pitàanícáténacué pìwaliwáaca báawéeri iyú. Piicácué píichawa nía, càmicáiná namàni càide iyúwa íimáaná yái tàacáisisa péewáidéericatécuéwa ìwali. Piacuéwa náicha. ¹⁸Iwàwacutácué piacawa náicha

càmicáiná náibaida Wáiwacali Jesucristo irípiná. Néese náibaidacáita nasímáidacaténá níawawa meedá. Nàaca wenàiwica icàluíniná, natàanica éeréeri iyú, cayábéeri tàacáisi iyúca nacái casímáiri wenàiwica yéemiaca. Càita natàanica nachìwáidacaténá wenàiwica bàsabàséeeyéica íiwita, càmíiyéica yáalíawa cayába báisiiri tàacáisi iwali. ¹⁹ Ata alénácaalí nùacawa, yá macáita náalíacuéca piináwaná iwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái, íná casímáica nuwàwa. Nuwàwacué cáalífacáica pía pimànfínápiná cayábéeri mamáalàacata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. ²⁰ Pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, càmicaalícué nacái peebáida cachìwéeyéi itàacái, yásí yái Dios imàaquéerica wàyaca matufbanáiri iyú iyúudàapinácué pimawèniadaca píchawa Satanás, machawàacacaténácué píchani, càide iyúwa àapimi piabàli yáapiré. Nusutácué Wáiwacali Jesucristo fícha pirípinácué imànfínápinácué pirí cayábéeri.

²¹ Timoteoca, yái nùacawéerináca cháí fíbaidéerica núapicha Dios irípiná, iwàwalicuéca pía. Níái nùasu cáli néeséeyéi Lucio, Jasón nacái, Sosípater nacái iyéeyéica cháí núapicha, nawàwalicuéca pía.

²² Núa, Tercio, nutànàaca yái cuyàlutaca Pablo irípiná, nuwàwalicué pía Wáiwacali íipidená iwali, weebáidacáiná itàacái.

²³ Gayo nacái iwàwalicué pía, yái nùyéerica icapèe irícu, núa Pabloca. Yái Gayoca imàaquéerica nacái icapèewa nàwacáidáyacacaténáwa namànica culto macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Erasto iwàwalicué nacái pía, yái icuèrica gobierno yàasu plata cháí yàcalé irícu. Wéenasàiri Cuarto iwàwalicué nacái pía. ²⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo fícha pirípinácué imànfínápinácué pirí cayábéeri canánama. Báisíta, amén.

Alabanza final

²⁵ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái yáaliméericuécaca dàalanamaca imànica pía, pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi fímáaná, yái tàacáisi nucàlidéerica wenàiwicanái irí, yái tàacáisi fíméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Dàalanama Dios imànipinácué píawa pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi fímáaná nuéwáidéerica iyú wenàiwica Jesucristo iináwaná iwali. Yá nucàlidaca nalíni càinácaalíté Dios fínáidáanáwa iwàwacutáanápínaté wamànica. Dios idéca yáasáidaca walíni yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái fícha bàaluitésíwa ipíchawáiseté idàbaca èeri. ²⁶ Quéwa siùcáisede Dios imàacaca wáalíacawa, waléecaalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi càide iyúwa Dios ichùulianá wía, yái Dios càmíirica imáalàawa. Yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái fícha icàlidaca càinácaalíté Dios fínáidáanáwa imànfínápinaté. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica macái cáli néeséeyéi yéemiaca yái tàacáisi Dios ibèericaté náicha. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica yeebáidacani.

²⁷ ¡Iyaca abéerita Dios, canáca fícha áiba cáalíacáiri, íná wàacué irí cayábéeri càiripináta Jesucristo iwàlísíe! Báisíta, amén.

1 CORINTIOS

Saludo

1 Núa Pablo, nutànàacué pírí cuyàluta. Dios idéca imáidaca núa nuíbaidacatená Jesucristo irípiná iyúwa apóstol, Jesucristo ibànùacatená núa càide iyúwa Dios iwàwáaná nùcàlidacatená Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí. Yái wéenásàiri Sóstenes yeebáidéerica Jesucristo itàacái iyaca nacái núapicha cháí. Yá Sóstenes itànàacuéca pírí núapichani, yái cuyàlutaca. ²Nutànàacué pírí cuyàluta piacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iyéeyéica Corinto iyacàlená iricu. Peebáidacáinacué Cristo Jesús itàacái, íná piyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá nacái Dios idéca masacàaca imànicuéca pfiwitáise yàasunáicatenácué pía, íbaidéeyéipiná abéerita Dios irípiná. Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáipináwa, náapicha macáita wenàiwica isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo íicha macái cáli finata, yái Wáiwacali, Náiwacali nacái. ³Nusutácué Wáaniri Dios íicha pírípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namàniínápinácué pírí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, namàacáanápinácué piyaca matuñbanáiri iyú.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴Núaca cayábéeri Dios irí pìwalicué mamáalàacata Dioscáiná idéca imànicuéca pírí cayábéeri mawèníri iyú Cristo Jesús ìwalíise, yái piyéericuéca abédanamata yáapicha. ⁵Piyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha, íná Dios idéca càasuca imànicuéca pía madécaná chàinisi chènuníiséeri iyú. Íná yéewa píalimácué picàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. Píalíacué nacáíwa cayába ìwali yái tàacáisi báisíirica. ⁶Càita peebáidacuéca tàì íiméeri iyú yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali. Peebáidacuéca Cristo itàacái, íná yéewa piyacuéca siùcade machacàníri iyú Dios iicápiná. Càita píasáidacuéca báisíiricani, yái tàacáisica. ⁷Íná canáta pimáapuèricuéca chàinisica quiríta Dios néeséeri idècunitàacá picuacuéca Wáiwacali Jesucristo yàanàaca àniwa. ⁸Yá Dios ichàiniadapinácué piwàwawa peebáidacatenácué itàacái àta èeri imáalàacatalépinátawa yéewanápiná canáta yéewanácué nacháawàaca pía Wáiwacali Jesucristo yàanàacaalí àniwa. ⁹Dios imàni càiripináta càide iyúwa icàlidáaná. Yá idéca imáidacuéca pía yàasu wenàiwicapináwa piyacatenácué abédanamata Dios Iiri yáapicha, yái Wáiwacali Jesucristoca.

Divisiones en la iglesia

¹⁰Píacué nuénánáica, nusutácué píicha manuísíwata Wáiwacali Jesucristo fipidená ìwali yàasu wenàiwicacáinacué pía, abédanamacué pimànica pfiwitáise; picácué quirínama piseríaca píichawáaca. Abédanamacué pfiwitáise canánama píapichawáaca, abéeri fiwitáisesi iyúta. ¹¹Càicuéca núumaca pírí, píacué nuénánáica, níacáiná Cloé uénánái nacàlidaca nulíni picuísáyacáanásacuéwa piyaca. ¹²Nuèmiacuéca piináwaná ìwali abénaméeyéi péená íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píichacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Apolos yéewáidacalé píichacué”; càita nacái áibanái náimaca: “Núacata Pedro yéewáidacalé píichacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Cristo yéewáidacalé píichacué”, càì náimaca. ¹³Quéwa abéericata yái Cristoca, càmiírita wáalimá waseríacani, wíacáiná yeebáidéeyéica

Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irìcu. Canáca yéewaná waseríaca Cristo iiná. Iná báawéeriquéi piseríanácuéca píchawáaca. Núa nacái, Pablo, càmítatè nuétáwa píchawalínácué pibáyawaná ìwalíse. Càmítatècué nacái pibautizáwa nuípidená ìwali. Iná báawéeriquéi picàlidáanácuéca pìwaliwáaca nuéwáidacalécuéca pía áibanái fícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁴ ¡Núaca Dios irí cayábéeri canácáinátè nubautizéerica péenácuéca, ipíchanácué píimaca pìwaliwa nuéwáidacalécuéca pía áibanái fícha! Níawamita Crispo, Gayo, níai nuba-utizéeyéicatè nùyacaalítécué píapícha. ¹⁵ Iná caná yéewaná náimaca nabautizáanásawa nuípidená ìwali. ¹⁶ Quéwa nubautizácatè nacái Estéfanas yéénánái, quéwa càmíta núalimá nuwàwalica asáisi nubautizácaalítè áibanái. ¹⁷ Càmícáinátè Cristo ibànùacué núa piyacàle néré nubautizáanápíná madécaná wenàiwica. Néese Cristo idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Cristo iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Quéwa càmíta nucàlida cayábanaméeri tàacáisi iyúni càide iyúwa casíimáiná èeri mìnánái yéemíaca càmíiyéica yeebáida Dios itàacái. Càmíta nuwàwa nucàlidacani èeri mìnánái yáalíacái iyú, ipíchanácué wenàiwicanái iimáichaca abéerita yái Cristo yéetáanácawa iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yái Cristo yéetéericatèwa cruz ìwali wáichawalíná.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Wacàlidaca wèepunícawa yái tàacáisica: Cristo yéetácatèwa wáichawalíná cruz ìwali, iná yéewa yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Aibanái yèeyéipínacawa infierno iriculé néemíacaalí yái tàacáisica, yá naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái, náimaca càmítasa yéewa cáiwitáiséeyéi yeebáidacani. Quéwa wía Cristo iwasèeyéipíná Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, wéemíaca cáalíacáiri iyúni, yái tàacáisica, wáalíacáináwa weebáidacaalí yái tàacáisi Cristo ìwali, yásí Dios iwàlísàidaca wáiwitáise cayábéeri iyú fiwitáise cachàiníri iyúwa. ¹⁹ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái. Dios íimacaté:

“Yá numáalàidapíná náicha náalíacái, níai íináidéeyéicawa cáalíacáica nuícha nía, cayábéeyéi nacái íicáca èeri mìnánái yáalíacái. Càipíná nacái núsáidaca càmíta báisi náalíacawa”,

íimaca yái Diosca.

²⁰ Iná canáca iwèni meedá yái náalíacáica, níai èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Dios, éwita náináidacáanítawa cáalíacáica nía, néewáida nacái áibanái, náalíá nacái natàaníca èeri yàasu wawàsi ìwali. ¡Dios idéca yáasáidaca canáca iwèni meedá yái èeri mìnánái yáalíacáica càmíiyéica yeebáida Dios! ²¹ Máini cáalíacáica Dios áibanái fícha canánama. Dios íináidacatèwa càmíinápínátè imàaca èeri mìnánái yáalíacawa ìwali náalíacái iyúwa. Néese Dios íináidacatèwa iwasàanápínátè wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, ìwalíse yái weebáidáanáca tàacáisi íiméerica Cristo yéetácatèwa wáichawalíná cruz ìwali. Aibanái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Cristo, caná iwèni naicáca yái tàacáisica.

²² Abénaméeyéi judío náimaca neebáidáanápínása Cristo itàacái naicácaalí wamànica áiba wawàsi càmíirica wenàiwica idé imànica wáasáidacaténá wadèniaca Dios ichàini chènuníiséeri. Nía nacái càmíiyéica judío, caná iwèni naicáca yái tàacáisica càmícáiná ìya abédanamata náalíacái yáapícha, yái èeri mìnánái yáalíacáica. ²³ Quéwa wacàlidaca yái tàacáisica: Yái Jesucristoca, yácata Mesías, Dios ibànùericatè icùacaténátè judíonái. Néese yái Mesíasca yéetácatèwa

wáichawalíná cruz ìwali. Judíonái yéemìacaalí yái tàacáisica, càmita nawàwa neebáidacani. Nía nacái càmfíyéica judío néemìacaalí yái tàacáisica, yá caná iwèni naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái. ²⁴ Quéwa wía Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, judíocaalí wía, càita nacái càmicaalí judío wía, weebáidaca yái Mesíasca, fipidenéerica Cristo, yéetéricatéwa cruz ìwali, wáalíacáináwa Cristo idèniaca Dios ichàini manuúri, idènià nacái Dios yáalíacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ²⁵ Dios ibànùacaalíté Cristo yéetácaténáwa wáichawalíná, yáté caná iwèni èeri mìnánái iicáca yái Dios imànírica, quéwa Dios imànicaté máiní cáalíacáiri iyú macái èeri mìnánái yáalíacái fícha. Naicácaté Cristo iyúwa machawàaquéeri wenàiwica, yéetácaténáwa máiní báawéeri iyú cruz ìwali, quéwa wáalíacawa Cristo yáasáidacaté iyaca walí Dios ichàini máiní manuúri macái èeri mìnánái ichàini fícha. ²⁶ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué piwàwalica Dios imáidacatécué pía yàasunáipináwa nàyacaalítécué pèewi máisibáwanáita cáalíacáiri èeri mìnánái íiwitáise iyú, máisibáwanái péenácué nacái ichùulièyécaté áibanái wenàiwica, càitacué nacái pisèenáimi càmitaté máiní càasuca nía, càmita nacái máiní cachàinica nía cháí èeri írìcu. ²⁷ Aibanái èeri mìnánái càmfíyéi yeebáida Dios naicácuéca pía iyúwa máiwitáiséeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa ibáiniadacaténá wenàiwica fináidéeyéicawa cáalíacáica nía áibanái fícha canánama. Càita nacái èeri mìnánái iicácuéca pía iyúwa machawàaquéeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa ibáiniadacaténá wenàiwica cachàiníyéica iicáca yáawawa. ²⁸ Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa, píacué áibanái iiquéeyéica iyúwa báawéeyéica meedá, iyúwa canéeyéica iwèni nacái, iyúwa càmfíyéica máiní cachàini cháí èeri írìcu, iyúwa wawàsi càmfírica iya. Càita Dios yeedácatécué pía yáasáidacaténá caná iwèni iicáca èeri mìnánái ichàini, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái fícha canánama. ²⁹ Iná canáca yéewaná cachàinica wenàiwica iicáca yáawawa Dios yàacuésemi, ibatàa abéeripiná. ³⁰ Quéwa Dios idéca imàacacué pìyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Dios imàaca nacái Cristo yáasáidaca walí Dios íiwitáise cáalíacáiri. Dios nacái mabáyawanáca iicáca wía ìwalíise yái Cristo yéetáanácawa wáichawalíná. Cristo nacái masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná fícha yéewacaténá wáibaidaca abéerita Dios írípíná, iwasàaca nacái wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ³¹ Iná canáca yéewaná cachàinica waicáca wíawawa. Càité profeta itànàaca Dios itàacái fíméerica: “Píca picàlida piináwaná ìwaliwa máinícasa cayábéerica pía áibanái iicácaténá pía cáimiétaquéeri iyú; néese picàlida Wáiwacali iináwaná ìwali, macáita yái cayábéerica Wáiwacali imànírica pírí, yéewacaténá áibanái iicáca Wáiwacali cáimiétaquéeri iyú”, fímaca yái Dios itàacáica.

El mensaje de Cristo crucificado

2 Quéwacué nuénánái bàaluité nùanàacaalítécué pìatalé, nucàlidacatécué pírí yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái fícha; siùcáisede Dios imàacaca wacàlidacuéca píríni, fíméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Càmitaté nucàlidacué píríni càulenéeri tàacáisi iyú, càmita iyú nacái yái èeri mìnánái yáalíacáica càmfíyéica yeebáida Dios. ² Néeseté nùyacaalítécué píapicha, yáté nuínáidacawa nucàlidáanápínácué pírí abéerita Jesucristo iináwaná ìwali, abéerita yái tàacáisi fíméerica Jesucristo yéetácatéwa cruz ìwali wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ³ Càmitaté nucàlidacué píríni

nuchàini iyúwa núlálacáinátéwa nuwàwacutáca Dios iyúudàaca núa. Nutatácatéwa nucalùniwa Dios iicá máinícáináté nuwàwaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá núa. ⁴ Nutàanícaalíté píapichacué, nucàlidacaalíté nacái pirí yái tàacáisica, càmitaté nuwàwa nuchìwáidacuéca pía èeri mìnanaí yàasu tàacáisi iyú, nuwènúadacaténáté píiwitáise. Néese, Espíritu Santoquéi iwènúadéericatécué píiwitáise Dios ichàini iyú peebáidacaténáté Jesucristo itàacái. ⁵ Càité Dios imàacaca nucàlidacuéca piríni yéewacaténá macáita náalíacawa càmitacué yáalimá èeri mìnanaí yáalíacái iwènúadaca píiwitáise Dios irípiná, néese abéericata Dios ichàini idéca imàacacué peebáidaca Jesucristo.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

⁶ Quéwa wacàlidaca tàacáisi yáasáidéerica Dios yáalíacái wenàiwicanái irí wày-aacalí wenàiwicanái yáapicha yeebáidéeyéica Jesucristo tàì fíméeri iyú. Quéwa yái yáalíacáisi wacàlidéerica iyú nalíni, càmfíricata èeri mìnanaí yáalíacái, níai càmfíyéica yeebáida Dios, càmfíricata nacái náalíacái níai icuèyéica yái èeriquéi, imáalèeripínacawa mesúnamáita. ⁷ Néese wacàlidaca nalí tàacáisi yáasáidéerica nalí Dios yáalíacái, yái tàacáisi Dios ibèericaté èeri mìnanaí íicha. Bàaluité ipíchawáiseté Dios idàbaca èeriquéi, néenialíté Dios fináidacawa imàacáanápínaté wàyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú, icànéyéipínaca mèlumèluíri iyú nacái, wacàcaténá yáapicha macáita. Quéwa, quèechatécáwa càmitaté Dios icàlida wenàiwicanái iríni. ⁸ Níara èeri mìnanaí icuèrinánáica inuèyéicaté Wáiwacali cruz ìwali, càmitaté náalíacawa Dios fináidacatéwa imànfinápínaté walí cayábéeri. Náalíacaalítéwa ìwalítá, yá càmitaté nanúa Wáiwacalítá, yái máinírica cáimiétacanáca, cachàinírica nacái íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré, icuèrica macáita Dios yáapicha. ⁹ Quéwa Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali yái cayábéerica imàníripínaca walí. Càité profeta itànàaca Dios itàacái fíméerica:

“Dios idéca ichùnìaca nalípiná cayábéeri wawàsi, níai cáininéeyéica iicáca Dios, yái cayábéeri wawàsi càmfíricáwaca wenàiwica iicá, càmfíricáwaca nacái néemà ináwaná ìwali, yá nacái càmfíricáwaca náináidawa ìwali”,
fímaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Yácata wawàsi Dios imàaquéerica Espíritu Santo yéewáidaca wía ìwali, yáciná Espíritu Santo yáalíaca Dios íiwitáise ìwali macáita, àta càinàcaalí Dios fináidáanáwa iwàwalícuísewa nacái, yái càmfírica áiba yáalíayéemiaca càinàcaalí fímáaná.

¹¹ Canáca áiba wenàiwica yáaliériwa càinàcaalí áiba wenàiwica fináidáanáwa iwàwalícuísewa. Abéericata yái wenàiwica yáaliéricawa càinàcaalí fináidáanáwa iwàwalícuísewa. Càita nacái abéericata Espíritu Santo yái yáaliéricawa càinàcaalí Dios fináidáanáwa iwàwalícuísewa. ¹² Dios càmitaté ibànùu wawàwalículé áiba wenàiwica íiwitáise, néese ibànùacaté walí Espíritu Santo yéewacaténá Dios íiwitáise ìyaca wawàwalícu, yéewanápiná wáalíacawa ìwali yái wawàsi cayábanaméerica Dios yèerica walí. ¹³ Wéewáidacué pía píalíacaténácué ìwali yái cayábéerica Dios imànírica walí, yá wacàlidacuéca piríni càide iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná wía, yái Espíritu Dios néeséerica. Càmitacué wacàlida piríni èeri mìnanaí yáalíacái iyú yái néewáidéericawa ìwali cháì èeri irícu. Néese wacàlidacué piríni píalíacaténácuéwa Dios íiwitáise ìwali càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáanácué fímaca pirí, píacué idènièyéica iwàwalícuwa yái Espíritu Santo.

¹⁴ Aibanái càmfíyéica idènia Espíritu Santo nawàwalicuwa, càmita neebáida iyúwa Espíritu Santo Dios néeséeri yéewáidáaná wía, caná iwènicáiná naicáca Espíritu Santo yàasu tàacáisi. Càmita nacái náalía néemiaca càinácaalí fímáaná, níacáiná níawamita cawinácaalí idèniyéica Espíritu Santo iwàwalicuwa, níata yáalía yéemiaca càinácaalí fímáaná yái Espíritu Santo yàasu tàacáisica. ¹⁵ Quéwa wía idèniyéica Espíritu Santo iwàwalicuwa wáalíaca cayábéeri ìwali báawéeri fíchaná. Canáca yéewaná èeri mìnanaí nayúunáidaca wáináidacawa máiwitáiséeri iyú wawàwalicúsewa. ¹⁶ Càulenáca náichani, yái iyúwa wáináidáanáwa càmicáiná nadènia Cristo fíwítáise càide iyúwa wadènianá. Càité nacái profeta itànàca Dios itàacái fíméerica: “Canáca wenàiwica yáaliériwa càinácaalí Wáiwacali fínáidáanáwa iwàwalicúsewa. Eeri mìnanaí nacái càmita náalimá nàalàca Wáiwacali nacàl-idacaténá iríni càinácaalí iwàwacutáanápiná imànica”, càì fímaca. Quéwa wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, wíata yáalíawa ìwali yái Cristo fínáidáanácaawa iwàwalicúsewa wadèniacáiná Cristo fíwítáise.

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

3 Néeni, píacué nuénánáica, ¿cánacué càmitàacá pibatàa Espíritu Santo yéewáidaca pía? ¿Cánacué píináidawa mamáalàacata iyúwa èeri mìnanaí canéeyéica irí Espíritu Santo? Iná càmitatè nùalimá nuéwáidacuéca pía càulenéeri tàacáisi iyú Cristo ìwali, néesetè iwàwacutácué nuéwáidaca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa sùmanáicaalícué pía, càmfíyéica yáalía yéemiaca càinácaalí fímáaná, yái càulenéeri tàacáisica. ² Nuéwáidacatécué pía éeréeri iyú càide iyúwa nàacaalí quírasìi ìiraca ìinisi càmicáiná yáalimá iyáaca iinási. Nuéwáidacatécué pía màulenéeri tàacáisi iyú, càmicáinácué píalía péemiaca càinácaalí fímáaná yái càulenéeri tàacáisica. ¡Siùca nacáide mamáalàacata càmitacué píalía péemiacani! ³ ¡Càmitacué píalía péemiaca càinácaalí càulenéeri tàacáisi fímáaná pidèniacáinácué èeri mìnanaí fíwítáise mamáalàacata! Nùalíacawa báawacuéca píicáyacacawa piasu cawènfíri ìwalísewáaca, báawacué nacái píicáyacacawa macáicáiná péenácué iwàwaca áibanái iicácani iyúwa cachàiníri áibanái fícha canánama ichùullacaténácué pía macáita. Iná picuísáyacacuécawa piyaca nacái, piseríacuéca píichawáaca nacái. Iná pidèniacuéca mamáalàacata èeri mìnanaí fíwítáise, mamáalàacata nacái pimànicuéca placawa càide iyúwa èeri mìnanaí imàníná càmfíyéica yeebáida Cristo itàacái. ⁴ Abénaméeyéi péenácué fímaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé pííchacué”, càì náimaca; áibanái nacái fímaca: “Núacata Apolos yéewáidacalé pííchacué”, càicaalícué píimaca, yá pèepunícuécaawa càide iyúwa èeri mìnanaí fínáidáanáwa báawéeri iyú.

⁵ Càmitacué cayába càì píináidacawa, càmfíyécáiná cachàini wía áibanái fícha, núa Pablo, yá nacái Apolos. Dios yàasu wenàiwicaca wía, fíbaidéeyéica irípiná. Wacàlidadacatécué píri Wáiwacali iináwaná peebáidacaténácué itàacái. Wadéca wamànica yái wáibaidacalécawa Wáiwacali imàaquéericatè wálí. ⁶ Péemiacué comparación: Abéeri náiwacali idèniaca ibànacale yàalunáwa. Yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa ibànacaténá néré. Néese ibànùaca yàasu wenàiwicawa áiba yùucàcaténá néré úni, ipíchaná chuìca cáli. Yá Dios imàacaca bànacalé idàwinàacawa cayába. Càita nacái Wáiwacali ibànùacaté núa píatalécué nuíbaidáanápinátè irí pèewibàa nuéwáidáanápinácué pía itàacái iyú quéecháwanáimi; néesetè Wáiwacali ibànùacaté Apolos íbaidacaténá irípiná núamiricubàa yéewáidacaténácué pía mamáalàa-

cata Cristo ìwali cachàinacaténacué píiwitáise Cristo ìwali. Quéwa abéericata Dios yái imichàidéericuécá píiwitáise. ⁷Iná núa ibànéricaté Dios itàacái piwàwalicu, Apolos nacái yái icuéricatécué pía núamiricubàa, càmiyeyí cachàini wía áibanái fícha, yácáiná Diosca yái abéericata imichàidéericatécué píiwitáise. ⁸Apolos, núa nacái wáibaidaca Dios irípiná wáapichawáaca, Dios yàasu wenàiwicacáiná wía. Càmita cachàini abéeri wééná áiba wééná fícha, néese Dios idéca imàacaca walí wáibaidacalépiná méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa Dios yàapíná nawèni cawinácaalí fíbaidéeyéica irípiná. Yàapíná nawèni ìwalíse yái namànífiná náibaidacaléwa Dios imàaquéerica nalf. ⁹Wíata fíbaidéeyéi Dios irípiná wáapichawáaca, quéwa piacué, càicuécá píade iyúwa Dios ibànacale, cáininéerica Dios iicáca, iyúwa nacái cayábéeri capíi Dios imàníríca iyaca. Iná Dios ibànùaca wía wáibaidacaténá irípiná wayúudàanápínacué pía. ¹⁰Péemiacué comparación: Aiba wenàiwica iwàwacaalí imànica cayábéeri capíi fba icapèená, yásí quéechacáwa ibànùaca yàasu wenàiwicawa irìadacaténá néré cachàiníri fba ibàlùadacatáipínáca fínata capíi iwáiná. Néese capíi fíwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibanái náawinàidacaténá cayábanaméeyéi fba capíi iwáinápiná. Nabàlùadaca capíi iwáiná cachàiníri fba fínata, yái fba idàbáanéeri wenàiwica irìadéerica. Yái Dios, càicanide iyúwa náiwacali ichùulièrica namànica capíi. Quéechatécáwa Dios ibànùacaté núa yàasu wenàiwica nucàlidacaténá wenàiwicanái irí Jesucristo iináwaná ìwali. Siùcade Dios ibànùaca áibanái yéewáidacaténá wenàiwica mamàalàacata. Quéwa cawinácaalí Dios ibànùerica yéewáidacaténá wenàiwica, iwàwacutá iicáca fíchawa cayába imànicaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa idàbáanéeri fba cachàiníri naliadéerica cayábéeri iyú nabàlùadacatáipínáca fínata capíi iwáiná. Yái nuéwáidáanáca wenàiwica Jesucristo ìwali, càicanide iyúwa naliadacaalí cayábéeri iyú idàbáanéeri fba cachàiníri. Canáca yéewaná áibanái yéewáidaca wenàiwica méetàuculé fícha yái tàacáisica, canácáiná áiba Jesucristo fícha weebáidéeripíná itàacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹²Wéewáidacaalí wenàiwica cáalfacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, nàyacaténá machacàníri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica cawèníri wawàsi capíi iwáinápiná, yái oroca, quírameníri plata nacái, cawèníri fba nacái, yái cayábanaméeri wawàsi càmfíríca yéewa quichái imáalàidaca. Quéwa wéewáidacaalí nía canéeri iwèni tàacáisi iyú, càmfíríca iyúudàa nàyaca machacàníri iyú Dios iicápiná, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica púuba capíi iwáinápiná, masicái nacái, sitúa ibáiná nacái, yái wawàsi quichái imáalàidéeripínáca. ¹³Aiba èeriwa, èeri imáalàacatáipínátawa, Dios yáasáidapíná amaláwacani yái wáibaidéerica irípiná, quichái yéenáiwana yàanàapínácaalí. Néesequécú quichái yáalimáidapíná iicáwa wáibadacalé wamàníríca Dios irípiná cawiná fíwítáanácaalíni. Càipíná Dios yáasáidaca asáisi cayábacaalíni, càmicaalí nacái caná iwèni, yái wéewáidáanáca wenàiwica. ¹⁴Wéewáidacaalí wenàiwica cayába nàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yái wáibaidéerica Dios irípiná ìidenlápíná quichái, càide iyúwa cawèníri fba icapèená càmfíríca yeemáwa, yásí Dios yàapínáca wawèniwa, wía yàasu wenàiwicawa. ¹⁵Quéwa càmicaalí wéewáida wenàiwica cayába nàyacaténá machacàníri iyú Dios iicápiná, yásí quichái imáalàidapíná yái wáibaidéerica, càide iyúwa quichái yeemácaalí capíi idènièrica iwáináwa masicái meedá, yásí yái wáibaidéerica imáalàapínáca wáicha, càmita nacái Dios

yàapinà wawèni. Quéwa éwita yái wáibaidéerica imáalàacaalíwa wáicha, càicáaníta cáupinà wíawa quichái fícha iyúwa wenàiwica ipìacaalíwa quichái ipèrùa yèewíise, yá càmita wamáalàapinàwa.

¹⁶ Abénaméeyéi wenàiwica namànica manuírì capìi íipidenéeri templo, yá nawàlùacawa nàacaténà Dios icàaluíninà. ¿Càmitasicué pialíawa Dios yàasu templocà pía Espíritu Santo iyacáinacué piwàwalicu? ¹⁷ Abéerita Dios írìpinacué pía, càide iyúwa Dios icapèe. Píacatacué yái Dios yàasu templocà. Iná áibacaalí báawa imànicuéca píiwitáise cachìwéeri tàacáisi iyú, yásí Dios yùuwichàidapinà manuísíwatani.

¹⁸ Picacué píináidawa máinínà cáalíacáica pía. Aibacaalí péenacué fináidawa máinínà cáalíacáicani èeri mìnánái yáalíacái iyú, iwàwacutá iwènúadaca fí-witáisewa fícha yái fináidáanácawa iicátaténà yáawawa iyúwa càmfírìca cáalíacái áibanái fícha. Càita yáalimá cáalíacáicani báisiiri yáalíacáisi iyú, yái yáalíacáisi yàanèerica Dios néese. ¹⁹ Caná iwèni Dios iicáca èeri mìnánái yáalíacái càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái fíméerica: “Dios yùuwichàidapinà nía caw-inácaalí cáimacáiyéica iicá yáawawa, níai icàlidéeyéica náalíánásawa manùba wawàsi ìwali cháì èeri mìnánái fíiwitáise iyú. Yái báawéerica nawàwéerica namànica áibanái írì, Dios imàacapinà yàanàaca nàwali idècunitàacá nachìwáidaca áibanái náalíacái iyúwa”, fímaca. ²⁰ Càité nacái áiba profeta itànàaca Dios itàacái fíméerica: “Wacuèrinà Dios yáalíacawa canáca iwèni meedá yái náináidáanácawa cawinácaalí fináidéeyéica cáalíacáica èeri mìnánái yáalíacái iyú”, fímaca. ²¹ Iná picacué cachàini píicáca píawawa ìwalíise yái áiba wenàiwica yéewáidáanáca pía, náiméerica ìwali cayábéericasani áibanái fícha yéewáidéeyéi wenàiwica. Iwàwacutácué cayábaca pí-icáca nía canánama abédanamata Dios imàacacáinacué pírì macáita. ²² Dios imàacacué pírì núa Pabloca, yá nacái Apolosca, yá nacái Pedro wéewáidacaténacué pía. Dios imàacacué pírì yái èeriquéi pìyacaténacué cháì èeri írìcu. Imàacacué píripínà nacái yéetácáisi. Imàacacué pírì nacái siùca èeride, macái èerita wapíchalépínácáwa nacái. Càicué Dios imàacaca pírì macáita. ²³ Yá Cristo yàasu wenàiwicacuéca nacái pía, Cristocáinà nacái Dios yàasu wenàiwicaca.

El trabajo de los apóstoles

4 Càita iwàwacutácué píináidacawa wàwali, wía apóstolca, fíbaidéeyéica Cristo írìpinà, Cristo ibànùacáinà wía wéewáidacaténacué pía iyú yái cayábéeri tàacáisica Dios ibèericatè áibanái fícha. Siùcáisede Dios imàacaca wáalíacawa cayábéeri tàacáisi ìwali. ² Wenàiwica fíbaidacaalí áiba írì, iwàwacutá imànica càide iyúwa fíiwacali fímáaná írì. ³ Iná càmita nuínáidawa ìwali yái píimáanacuéca nùwali, píimacaalícué nùwali càmìtasa nuíbaida cayába. Càita nacái càmita nuínáidawa ìwali yái áibanái fímáanáca nùwali. Núa nacái canáca yéewaná nùumaca nuíbaidacasa cayába Dios írìpinà càmicáinà nùalimá nùalíaca nuíwítáisewa càide iyúwa Dios yáalíánáwa. ⁴ Càmita nuwàwali asáisi numànicaalíté áiba wawàsi báawéeri, quéwa cawàwanáta nudéca numànica áiba wawàsi càmfírìca nùalíawa ìwali. Abéericata Wáiwacali yái yáaliéerica, yácata yái icàlidéeripínaca nuináwaná ìwali asáisi nuíbaidacaalíté írìpinà cayába, càita nacái canéerica iwènicaaalí meedáni, yái numàníricatè. ⁵ Iná picacué picàlida áibanái iináwaná ìwali càmìtasa náibaida cayába Dios írìpinà. Picùacué Wáiwacali yàanàanápínà, yásí yáasáidapínà amaléeri iyú yái wamànírìca ibàacanéri iyú. Yáasáidapínà nacái càinàcaalíté

wáináidáanáwa wawàwalicuísewa wèepunícaalíté wáibaidaca Dios irípiná. Néese cayábacaalí Dios iicá yái wamànfirica, yásí Dios icàlidapíná wamànicaté cayábéeri.

⁶ Píacué nuénánáica, nùalàacuéca pía càiri tàacáisi iyú nuyúudàacaténácué pía, yéewanápinácué nacái pìyaca càide iyúwa Apolos iyáaná, núa nacái, ipíchanácué picutáca áiba tàacáisi Dios itàacái fícha, yéewanápinácué nacái cayábaca píicáca abédanamata macáita wenàiwica íibaidéeyéica Dios irípiná, nía nacái yéewáidéeyéicuéca pía. Báawéeriquéi cachàinínácuéca piicáca píawawa ìwalíse yái pidèniánácuéca áiba yéewáidéericuéca pía píiméericuéca ìwali cayábéericasani áibanái fícha canánama. ⁷ Néeni, ¿cánácué yéewa cáimacái piicáca píawawa áibanái fícha canánama? ¿Càmitasícué píalíawwa Dioscata yái yéerica píri macáita pidènièricuéca? Dios yàacáinácué píriní, néese ¿cánácué yéewa cachàinica piicáca píawawa càide iyúwa pídeca nacáicaalícué peedáca píriwani pichàini iyúwa?

⁸ Piyúunáidacuéca píalíacawa macáita wawàsi Dios ìwali. Piyúunáidacuéca pìyaca càide iyúwa càasuíyéi idènièyéica manùba cawènfíri, càmfíyéica iwàwacutá áibanái iyúudàaca. Piyúunáidacuéca píalíacawa macáita yái iwàwacutéericuéca píalíacawa, íná càmitacué piwàwa wéewáidaca pía quirínama. Piicácuéca píawawa iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái càmfíyéica iwàwacutá wayúudàaca. Dios imàaca-caalícué picùaca macái wenàiwica cachàiníri iyútá, yá nucùacuéca nía píapichatá. Quéwa càmita nacuèriná núa cháí èeri irícu, canásíwata. ⁹ Wía apóstolca, càmita yéewa wàya iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái, nuínáidacáináwa cawàwanáta Dios idéca imàacaca wàuwichàacawa manuísíwata, wía apóstolca. Báawaca èeri mìnánái iicáca wía iyúwa presoíyéi imàníyéica ibáyawanáwa manuísíwata, yéetéeyéipínacawa máini báawéeri iyú nabáyawaná ìwalísewa. Eeri mìnánái, ángelnái nacái náináidacawa manuísíwata naicáidaca walí idècunitàacá wàuwichàacawa. ¹⁰ Madécaná wenàiwica naicáca wía iyúwa máiwitáiséeyéi wàuwichàacáináwa Cristo irípiná. Quéwa piicácuéca píawawa iyúwa cáiwitáiséeyéi Cristo itàacái ìwalíse. Pímacuéca càmitasa pímaní iyúwa máiwitáiséeyéi ipíchanácué píuwichàacawa iyúwa wía. Eeri mìnánái iicáca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicáiná wéewáida wenàiwica èeri mìnánái yáalfacái iyú. Néese piicácuéca píawawa iyúwa cachàiníyéica fiwitáise, cáimiétacanéeyéica nacái, quéwa èeri mìnánái iicáca wía iyúwa canéeyéi iwèni, wía apóstolca. ¹¹ Mamáalàacata àta siùca nacáide wàuwichàaca máapicái, macàlaca nacái wawàwa, canáca nacái wabàle cayába. Aibaalí nacapèedáidaca wía. Canáca nacái wacapèesíwa. ¹² Wáibaida nacái wacáapi iyúwa cachàiníri iyú àta chamàlecataléta wía wawèniacaténá wayáawa. Aibanái icuísaca fíchawa wía, quéwa wasutáca nalí Dios imànínápiná nalí cayábéeri. Nàuwideca namànica wía quéwa wàideníaca yái báawéerica namànfirica walí. ¹³ Natàaníca báawéeri iyú wàwali, quéwa càicáaníta wataànica nalí éeréeri iyú quéwanáta. Mamáalàacata àta siùca nacáide namànica walí càide iyúwa náucacaalí náichawa báawéeri yáaséerimi, casaquèeri wawàsi natunuérica bàacháwalícuise.

¹⁴ Càmita núumacué píri càì nubáiniadánápinácué pía, néese nuwàwacáita nùalàacuéca pía càide iyúwa nuénibewa, cáininácáinácué nuicáca pía. ¹⁵ Yácáiná éwitasica diez mil namanùbaca yàanàacaalí néewáidacaténácué pía Cristo ìwali, càicáaníta càmitacué pidènia madécaná píseênáwa. Núacata càide iyúwacué píaniri, bàaluitécáiná nucàlidacué píri Cristo Jesús iináwaná, yáté peebáidacuéca itàacái, iwasàanápinácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁶ Íná nusutácué

pícha wawàsi manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa numàníná, càide iyúwacué pániricaalícué núa.

¹⁷ Nudéca nubànùacuéca pìatalé Timoteo, yái nuiquéerica iyúwa nuìriwa cáin-ineérica nuicáca Wáiwacali ìwalíse. Núalíacawa Timoteo ìwali imàníinápiná cayábéeri mamáalàacata càide iyúwa nusutáaná fícha. Nubànùacaté Timoteo iwàwalicaténácué pía càinácaalí nùyaca mamáalàacata càide iyúwa iwàwacutáaná wenàiwica iyaca yeebáidéerica Cristo Jesús itàacái. Càita nuéwáidaca wenàiwica nàyacaténá càì macái níái yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái macái cáli finata, àta alénácaalí nuèpuníwa. ¹⁸ Abénaméeyéi péenácué cachàinica naicáca níawawa nayúunáidacáiná cáaluca nùaca nupáchiacuéca pía. ¹⁹ Quéwa nuwàwacué nùacawa nuicáca pía mesúnamáita Wáiwacali imàacacaalí numànica càì. Yásí nùacawa nuicácaténá yái náiméerica náalimáanása namànica náibaidacaténása Dios irípiná, náimaca, níara cachàinfiyéica iicáca yáawawa. Càmita nùawa néré nuémíacaténácaita nasàna meedá, náimaca cachàinfinása nía. ²⁰ Càmita nuwàwa nuémíaca nacàlidacáicata naináwanáwa, yácáiná cawinácaalí wenàiwica Dios icuèyéica náasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca nía idènièyéica Dios ichàini náibaidacaténá Dios irípiná cachàiníri iyú, nàyacaténá nacái machacàníri iyú. Càmita nacàlidacáita meedá naináwaná ìwaliwa nadènianása Dios ichàini. ²¹ Néeni, ¿càinásicué piwàwa numànica? ¿Piwàwasicué nùanàaca pìatalé nùuwichàidacaténácué pía pibáyawaná ìwalísewa, yái cachàinfinácuéca piicáca píawawa? Càmicaalícué piwàwa nùacawa pìatalé nùuwichàidacaténácué pía, néese piwènúadacué píiwitáisewa pínáidacaténáwa machacàníri iyú, piicácaténácué píawawa iyúwa càmfíyéica cachàini, yéewacaténácué nùalàaca pía éeréeri iyú cáininácáinácué nuicáca pía.

Juicio sobre un caso de inmoralidad

5 Macáita nacàlidacué nalíwáaca piináwaná ìwali báawéeri iyú iyacáiná abéeri péenácué yeedéericaté íríwa yáatúanáwa, úara yáaniri yàacawéetúaca. ¡Máiní báawéerica yái namànírica pèewi! Ewita èri mìnanaí càmicáaníta neebáida Jesucristo itàacái, càicáaníta càmita máiní namàni càiri báawasíwéeri wawàsi, càide iyúwacué péená imàníná. ² ¿Cánácué cachàini piicáca píawawa mamáalàacata? ¡Iwàwacutácué máiní achúmaca piwàwa manuísíwata pibáyawaná ìwaliwa! Yái asíali imànírica càiri báawéeri, iwàwacutácué piúcaca pèewísewani yái asíalica. ³ Ewita càmicáaníta nùyaca píapichacué néré, càicáaníta nuicáca núawawa iyúwacué abéeri péená. Nudéca nuínáidacawa nùuwichàidáanápíná yái asíalica càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha néré. Yái Wáiwacali Jesucristo idéca ichùuliaca núa nucàlidáanápíná càinácaalí iwàwacutáanápíná yùuwichàacawa yái imànírica càiri báawasíwéerica. ⁴ Piwacáidáyacuéwa, yá píináidacuéwa nùwali càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha, nùalàacaténácué pía. Yásí Wáiwacali Jesús cachàiníri íiwitáise iyapínácué píapichawa. ⁵ Iná iwàwacutácué pèepùadaca yái asíalica Satanás írì yéewanápíná Satanás imáalàidaca iiná uláicái iyú àta yéetá-catalépinátawa ipíchaná yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripínátawa Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná àniwa.

⁶ Picácué picàlida piináwanáwa canùmaséeri iyú cayábáanásacué pía idècunítàacá pimàacacué abéeri péená imànica càiri báawéeri. Píalíacuéwa comparación íiméerica: “Nèewiàdacaalí achúmanamata levadura íbesi yèewi, yá levadura imàacaca macáita íbesi ínísàapínáacawa”, càì íimaca yái comparaciónca wabáyawaná

ìwali. Yái levadura fimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica ibáyawaná. Iná pimàa-cacaalícué abéeri péená imànica ibáyawanáwa mamáalàacata, yásí mesúnamáita macáitacué pía pimànipiná piacawa pibáyawanáwa. ⁷ Iná piúcacué pèewísewa yáara levadura nacáirica íiwitáise, yái péenácuéca imàníirica báawéeri, ipíchanácué báawaca imànica píiwitáise canánama. Yásí píalimácué piyaca wàlisàì iyú, mabáyawanéeri iyú nacái. Càicuéca píade iyúwa wàlisàì pan, càmfíri idènia levadura, Dioscáiná idéca yúucacué pícha yái báawéerica pimàníiricaté. Càide iyúwa judíonái nanúacaalí oveja wàlisàì nàasu culto Pascua yaalíwa nawàwalicaténá iyúwaté Dios iwasàaná nía, càita nacái wàasu Cordero ípidenéerica Cristo yéetácatéwa iwasàacatená wía, wàyacatená wàlisàì iyú. ⁸ Judíonái namànica nàasu Pascuawa, yá nàucaca náichawa macáita levadura. Càita nacái, wáucacué wáichawa yái levadura nacáirica wáiwitáiseca bàaluisàimica. Picácué wàya quirí-nama wabáyawaná yáapichawa. Càide iyúwa pan càmicaalí idènia levadura, càita nacái iwàwacutá wàya masaquèeri wáiwitáise yáapichawa, watàanicué nacái báisíri iyú.

⁹ Bàaluité nutànàacatécué pírí áiba cuyàluta nùlàacatenácué pía ipíchanácué piacawéeridaca wenàiwica iiméeyéica áiba yáapicha càmfíchúaca náinusíwa, càmfírica nacái nanírisíwa. ¹⁰ Quéwa càmitacué píalía péemiaca cayábani càinácaalíté fimáaná yái núuméericatécué pírí. Càmita nuchùuliacué pianápináwa déeculé náicha macái èeri mìnanáì càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, níái iiméeyéica áiba yáapicha càmfíchúaca náinusíwa, càmfírica nacái nanírisíwa, nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníri, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo icàaluíniná, yái cuwáináì yéenáíwanáca. Càmitàacá píalimácué piacawa náicha àta péetácatelétacuéwa piacatenáwa èeri fícha. ¹¹ Càmitaté càì nuchùuliacuéca pía, néese nùlàacatécué pía ipíchaná piacawéeridaca wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidáanása Jesucristo itàacái quéwa namàni nàacawa càiri báawéeri: Naimáca áiba yáapicha, càmfíchúaca náinusíwa, càmfírica nacái nanírisíwa; nawàwaca needáca nalíwa macái wawàsi cawèníri; nàaca ídolo icàaluíniná yái cuwáináì yéenáíwanáca; natàaníca báawéeri iyú áibanáì ìwali, áibaalí nacái nacàmaca; áibaalí nacái nayéedùaca, quéwa mamáalàacata nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Picácué piacawéerida nía; picácué piyáa piyáacaléwa náapicha. ¹²⁻¹³ Dios càmitacué ichùulia wàuwichàidaca èeri mìnanáì càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese Diosta yùuwichàidapíná níawa. Quéwa cawinácaalí iyéeyéica pèewibàa, nacàlidacaalí naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa namànica nabáyawanáwa, néese iwàwacutácué picháawàaca naináwaná ìwali, piàlàacatenácué nía cachàiníri iyú. Iná piúcacué pèewísewa yái imàníirica ibáyawanáwa.

Pleitos ante jueces no creyentes

6 Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànicaalícué pírí báawéeri, ¿cánácué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái? Báawéeriquéì pimànínácuéca càì. Néese iwàwacutácué picháawàaca iináwaná ìwali Dios yàasu wenàiwica irí, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa, nachùniacatenácué pírí yái wawàsica. ² Píacué Dios yàasu wenàiwicaca, píalíacuéwa Dios imàacáanápinácué péemiaca èeri mìnanáì iináwaná ìwali èeri imáalàacaalípináwa picàlidacatenácué iwàwacutáaná nàuwichàacawa

càiripinátawa nabáyawaná ìwalísewa. Iná yéewa píalimácué péemiaca piináwanáwáaca achúméeriina wawàsi ìwali cháí èeri írìcu pichùnìacaténácué wawàsi piríwáaca, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³Píalíacuéwa nacái weémianápiná nacái ángelnái iináwaná ìwali wacàlìdacaténá cayábacaalíni, báawacaalí nacái, èeri imáalàacaalípináwa. Iná màulenáca meedá péemiacuéca piináwanáwáaca cháí èeri írìcu, pichùnìacaténácué piríwáacani, yái achúméeri wawàsica. ⁴Iná abéeri péenácué yeebáidéerica Jesucristo itàacái cháí èeri írìcu imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánácué picháawàa iináwaná ìwali jueznái írì picàlìdéeyéica iináwaná canápinéeyéicasa nía, níara càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái? ⁵Núumacué pirí còi báicaténácué pía, piwènúadacaténácué píiwitáisewa. ¿Càmítasicué iya abéeri péená yáaliméeri yéemiacuéca piináwaná, ichùnìacaténácué píichawáaca yái wawàsica? ⁶¡Báawéeriquéi pipélianácuéca, picháawàayaca nacáíwa jueznái írì, quéwa báawéeriquéi cachàiniwanái picháawàanácuéca piináwaná ìwaliwáaca jueznái írì càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái!

⁷Picháawàacaalícué piináwaná ìwaliwáaca, yá pidécuéca pimàacaca báawéeri icàbadàacuéca pía, càmítacué nacái pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, imànicaalícué pirí báawéeri, iyéedùacaalícué píicha píasu nacái, yá cayába cachàiniwanái piidenlacaalícué piùwichàanáwa masànatatá, ipíchana èeri mìnanaí càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pipéliayacacawa. ⁸¡Quéwacué càmíta piideniani, néese pimànicuéca còi pibáyawanáwa cachàiniwanái: Pimànicuéca áibanái írì báawéeri, piyéedùacuéca nàasu, éwita pi-manùbacáaníta nía!

⁹⁻¹⁰Píalíacuéwa báawéeyéi íiwitáise càmíta nawàlùapináwa Dios ìyacàle iriculé, yái icùacataléca chènuníiserica. Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú. Càmíyéipiná iwàlùawa Dios ìyacàle iriculé cawinácaalí imàníyéica yáalaniwa; nía nacái yèeyéica ídolo cuwáináí yéenáiwana ícàaluíniná; nía nacái iiméeyéica inanái yáapicha càmíichúaca náinusíwa, nía nacái iiméeyéica asìali yáapicha càmíirica nanírísíwa; nía nacái asianái imàaqueeyéica áiba asìali idulca, áibanái nacái asianái iiméeyéica inacáiri yáapichawa; nía nacái iyéeduéyéica; nía nacái iwàwéeyéica yeedáca írìwa macái wawàsi cawèníiri, nía nacái icàméeyéica; nía nacái itàaníyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, nía nacái ipéliyéica áibanái nayéedùacaténá nàasu. Nía càmíyéipináta iwàlùawa Dios ìyacàle iriculé chènuniré. ¹¹Càitécué abénaméeyéi péená ìyacaté ipíchawáiseté piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios írìpiná peebáidacaténácué Jesucristo itàacái. Quéwa Dios idéca imàacacué iwàwawa pibáyawaná fícha càide iyúwa idéca nacáicaalícué fíbaca píichani. Idéca nacái yeedácuéca pía yàasu wenàiwicapináwa mabáyawanácáténá iicácuéca pía. Càita Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri Wáiwacali Jesucristo fípidená ìwali, yéetácáinátéwa wáichawalíná. Dios idéca imàacacué yàasu wenàiwicaca pía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios ibànùericuéca piwàwaliculé.

La santidad del cuerpo

¹²Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanà numànica áiba wawàsi, yásí cayábaca numànica macái wawàsi nuwàwéerica numànica”, còi náimaca. Quéwa, núumacué pirí, éwita Dios càmícaáníta imáisanà wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmíta macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca

wamànica càide iyúwa wawàwáaná càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná yái wawàsi wawàwéerica wamànica idacùaca wía cachàiníiri iyú àta càmicataléta wáalimá wamàacaca wáichawani. Báawaca wamàacacaalí áiba wawàsi idacùaca wáiwitáise. ¹³ Nacàlidaca báisíiri iyúni náimacaalí yàacàsi ìwali watùra írípíneérica, watùra nacái wayáacalé írípíná. Báisíta, Dios imàacaca wayáaca macái yàacàsi wawàwéerica. Quéwa áibaalípiná Dios imáalàidapíná yàacàsi, watùra nacái càmicáiná iwàwacutá wayáaca wayáacaléwa quirínama. Quéwa wainá càmíta ìya càide iyúwa yàacàsi; namànicáita nachìwawa meedá náimacaalí cayábacasa waimáca áibanái yáapicha cawinácaalí wawàwéeri, càmicáanáta wáinusíwani, càita nacái càmicáanáta wanírisíwani. Càmíta báisí natàacái, néese, yái waináca, yácata Wáiwacali yàasu weebáidacaténá itàacái. Wáiwacali nacái wainá írípíneeri, ichàiniadacaténá wainá, yéewanápiná wáibaidaca írípíná. ¹⁴ Càide iyúwaté Dios imichàidáaná Wáiwacali yéetácáisi fícha, càita nacái imichàidapíná wíawa yéetácáisi fícha fíwítáise cachàiníiri iyúwa, yái chàinisi imichàidéericaté iyú Wáiwacali.

¹⁵ ¿Càmitasicué pálíawa piíná ìwaliwa Cristo iiná ìwalfiséericani? Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháì èeri írìcu. ¡Iná máiní báawaca abéericaalí wéená imànica ibáyawanáwa inanái yáapicha iiméechúaca aslanái yáapicha plata ìwalínápiná! ¡Picácué wamàni càiri báawéeri!

¹⁶ ¿Càmitasicué pálíawa asìali iimácaalí inanái yáapicha iiméechúaca aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, yásí níái pucháibaca abéericata nainá? Càité profeta itànàaca Dios itàacái nàwali cawinácaalí iiméeyéica yáapichawáaca: “Dios iicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì fímaca. ¹⁷ Quéwa wenàiwica yeebáidacaalí Wáiwacali itàacái, yásí ìyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha.

¹⁸ Iná piacuéwa náicha caquialéta cawinácaalí iimáidéeyéicuéca pía piimáanápiná áiba yáapicha càmírica pinírisíwa, càmíichúaca nacái píinusíwa. Macái áiba nabáyawaná fíwítáaná càmíta imàni báawéeri nainá írìwa, quéwa cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càmírica nanírisíwa, càmíichúaca nacái náinusíwa, namànica nabáyawanáwa nainá írìwa. ¹⁹ ¿Càmitasicué pálíawa piíná ìwalicuéwa Espíritu Santo yàasu templocani, yái Espíritu Santo Dios imàaquéericatécué píri, yá nacái Espíritu Santo ìyacuéca piwàwalìcu? Càmitacué píiwacali píawawa. ²⁰ Yái Diosca, yácatacué Píiwacali, Dioscáiná iwènìacatécué pía cawèníiri wawàsi iyú, yái líri fíranáca. Iná picácué pimàni píbayawanáwa piíná iyúwa, néese piyacué mabayawanéeri iyú yéewanápiná áibanái náalíacawa máiní cayábéerica fíwítáise yái Diosca.

Consejos sobre el matrimonio

7 Siúcade nucàlidacué píriní yái pisutéericuéca péemíawa núa ìwali píbanúa-caalítécué nulí cuyàluta. Báisíta cayábaca càmicaalí aslanái idunúa inanái ìwali. ² Quéwa madécaná wenàiwica nawàwaca naimáca áiba yáapicha, càmíichúaca náinusíwa, càmírica nacái nanírisíwa, íná cayábacata macái aslanái yeedáca fín-uwa, macái inanái nacái uedáca uníriwa. ³ Iwàwacutá asìali iimáca fínusíwa yáapichawa càide iyúwa iwàwacutáaná imànica. Càita nacái iwàwacutá inanái uimáca unírisíwa yáapichawa. ⁴ Uái inanáica càmíta uiná fíiwacalu úa, néese uníri yàasucani. Càita nacái asìali, càmíta iiná fíiwacalini, néese fínu yàasucani. ⁵ Picácué píamáisanìa piínáwa píinu fíchawa, píiníri fícha nacáiwa, càmicaalícué abédanama

píiwitáise píapichawáaca quéechacáwa càmfínápiná piimá píapichawáaca maléená èerita pisutáanápínacué Dios fícha manuísíwata. Pidécanaámícué pimáalàidaca pimànica càì, néese iwàwacutácué pèepù piimá píapichawáaca àniwa ipíchanácué càmita píalimá picùaca píawawa, yá Satanás yáalimáidacuéca pía pimànínápiná pibáyawanáwa áiba yáapicha.

⁶ Càmitacué nuchùulì piá peedáanápíná píriwa piacawéeripínáwa, quéwa piwàwacaalícué picàsàacawa, yá cayábacani. ⁷ Macái wenàiwica náalimácaalí nàyaca abéeritatá càide iyúwa nùyáaná canéeri ínutá, yá cayábacatáni, quéwa càmita macái náalimá nàyaca abéerita. Néese Dios imàacaca walí wáalimáwanama madécana chàinisi fiwítáaná wáibaidacaténá írípíná, wadenianápiná wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Dios imàaca abénaméeyéi wéená nàyaca abéerita casfímáiri iyú. Imàaca áibanái wéená nàyaca nàacawéeri yáapichawa casfímáiri iyú.

⁸ Núumacué píri píacué máinuíféica, maníríyeyéi nacái, píacué nacái inírimi yéetéeyéimicawa fícha, cayábaca piyamáacaalícuéwa abéerita càide iyúwa nùyáaná abéerita. ⁹ Quéwa càmicaalícué píalimá picùaca píawawa ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, yásí iwàwacutácué peedáca piníriwa, píinu nacáíwa, cayábacáiná cachàiníwanái picàsàacaalícuéwa máinícaíchacué pínáidáanícawa piimáanápíná áiba yáapicha.

¹⁰⁻¹¹ Quéwa nuchùulìacué pía, píacué cáinuíféica, píacué nacái caníríyeyéica càide iyúwaté Wáiwacali ímáaná walí, càmfínápiná inanái imàaca iníriwa, càita nacái càmfínápiná asiali imàaca ínuwa. Càmfíricata núa meedá yái ichùulìericuéca pía, néese Wáiwacalícatá yái ichùulìericuéca càmfínápiná pimàni càì. Quéwa inanái uèpùacaalíwa uníri fíchawa, iwàwacutá uyamáacawa abéechúata, canáca yéewaná uedá ulíwa áiba àniwa. Néese càmicaalí quirínama uwàwa ùyaca abéechúata, yá iwàwacutá uníri, úa nacái nawènúadaca náiwitáisewa nalíwáaca nàyacaténá abédanamata náapichawáaca àniwa.

¹² Siúcade nuwàwacué nùalàaca pía quiríta càide iyúwa nufnáidáanáwa, píacué áibanái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Càmita Wáiwacali ichùulla núa nùalàanápínacué pía tàacáisi iyú núméeseripínacuéca píri, quéwa nufnáidacawa cayábacani. Péemiacué: Abéeri asiali yeebáidéeri Jesucristo itàacái ínucaalí càmfíchúa yeebáida, quéwa uwàwacaalí ùyaca yáapicha, iwàwacutá asiali yeebáidéerica Jesucristo càmita imàaca fíchawa úa. ¹³ Càita nacái inanái yeebáidéechúa Jesucristo itàacái uníricaalí càmfíri yeebáida, quéwa iwàwacaalí iyaca úapicha, iwàwacutá inanái yeebáidéechúa Jesucristo càmita umàaca uíchawani.

¹⁴ Cayábaca nayamáacawa náapichawáaca, yácáiná Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa yái asialica ùwalíise úái ínuca yeebáidéechúaca Jesucristo. Càita nacái Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa úái inanáica ìwalíise yái unírica yeebáidéerica Jesucristo. Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo, càmicaalícué piyamáawa piacawéeri yáapichawa càmfírica yeebáida, yá cawàwanátacué péenibe càmita neebáida Jesucristo itàacái; néese piyamáacaalícuéwa piacawéeri yáapichawa, péenibe yáapichawa nacái, yásí Dios iicácuéca péenibe iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa.

¹⁵ Quéwa yái unírica, úa nacái ínuca, càmfíyeyéica yeebáida Jesucristo itàacái máinícaalí nawàwaca nèepùacawa nàacawéeri fíchawa yeebáidéerica, pimàacacué nèepùacawa náicha. Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá piyamáacawa piacawéeri yáapichawa càmfírica yeebáida nawàwacaalí nèepùaca

cawa píchacué càmicáiná Dios iwàwa wapéliyacacawa, néese Dios idéca imáidaca wía wáyáanápíná matufbanáiri iyú. ¹⁶ Nawàwacaalícué nèepùacawa pícha, pimàacacué nèepùacawa ipíchanácué pipéliyacacawa, càmicáinácué pialíawa, piacué inanáica, asáisi pialimácaalí piwènúadaca piníri íiwitáisewa Dios írípiná. Càita nacái piacué asianáica, càmitacué pialíawa asáisi pialimácaalí nacái piwènúadaca pínu íiwitáisewa Dios írípiná.

¹⁷ Píalimáwanama macáitacué iwàwacutáca piyaca càide iyúwaté Wáiwacali imàacáanátécué píri chàinisi píibaidacaténácué írí. Càmicaalícué báawa yái píibaidacaléca, néese piyacué càide iyúwaté piyáaná Dios imáidacaalítécué pí. Càita nùlàaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeýéicawa yalé imanùbaca. ¹⁸ Dios imáidacaalí asiali namàníricaté írí circuncisión, càmita iwàwacutá iwènúadaca yàasu circuncisiónwa. Càita nacái Dios imáidacaalí asiali càmfíricaté namàni írí circuncisión, càmita iwàwacutá imàacaca namànica íríni siùcade. ¹⁹ Picácué achúma pínáidáanícawa piwàwawa circuncisión ìwali, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. Abéerita pínáidacuéwa pimànínápíná machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué macáita piyaca càide iyúwa piyáanáté quéecha Dios imáidacaalítécué pí. ²¹ Aibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía fibaidéericaté mawèníri iyú Dios imáidacaalíté pía, picá achúma piwàwa ìwali. Quéwa namàacacaalí pèepunícawa matufbanáita, yá cayábaca pèepunícawa máiwacalináwaca. ²² Cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná áibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía fibaidéerica mawèníri iyú Dios imáidacaalíté pía peebáidáanápínáté Wáiwacali itàacái, néese siùcade éwita áibanái yàasu wenàiwicacáníta pía mamáalàacata, càicáaníta iwàwacutá piwàwalica Wáiwacali idéca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha píibaidacaténá Wáiwacali írípiná; càita nacái pía yèepuníricatéwa máiwacalináwaca cháí èeri írìcu Dios imáidacaalíté pía, siùcáise de Cristo yàasu wenàiwicaca pía fibaidéeripíná Cristo írí càiripíná. ²³ Dios iwènícatécué pía cawèníri wawàsi iyú, yái líri fíranáca. Íná picácué pínáidáanícawa ìwali yái èeri mìnánái fímáanáca piwali. Picácué nacái cáimacái piicáca piawawa iyúwa èeri mìnánái. ²⁴ Íná piacué nuénánáica, càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué piyaca mamáalàacata càide iyúwa piyáanátécué Dios imáidacaalítécué pía.

²⁵ Siùcade nùlàacué pía nàwali níara càmfíyéicáwaca icàsàawa. Wáiwacali càmita imàaca nulí tàacáisi nuchùulíanápíná nía quéwa nùalimá nùlàaca nía Dios iyúudàcáiná núa manuísíwata, iicáciná nupualé, yéewanápíná nùlàaca wenàiwica cáalíacáiri iyú. ²⁶ Nuínáidacawa cayábaca macáita wenàiwica nayamáacaalíwa càide iyúwa nùyáaná máinuta, manírta nacái macáicáinácué càulenápíná wàasu èeri siùcade, nàuwichàidapínácaalí wía Cristo ìwalíise, weebáidacáiná itàacái. ²⁷ Quéwa cáinucaalí pía, picá pimàaca píchawa úa. Máinucaalí pía, cayábaca càmicaalí peedá pínuwa. ²⁸ Quéwa peedácaalí pínupínáwa, càmita pimàni pibáyawanáwa. Càita nacái mánacàu uedácaalí uníriwa, càmita cabáyawaná úa. Quéwa níái cáinuýéica, nía nacái caníríyéica nàypíná càulenéeri iyú cháí èeri írìcu, iwàwacutáciná nàuwichàacawa Cristo írípiná. Íná nùlàacuéca pía ipíchanácué máini piyaca càulenéeri iyú.

²⁹ Píacué nuénánáica càicué nuwàwaca nùlàaca pía: Iyaca wapíchalé achúma èerínata meedá, íná siùcade cawínácaalí idènièyéica yàacawéeriwa, iwàwacutá

náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa náalimáanáta cachàiníri iyú. ³⁰ Càita nacái cawinácaalí achúmèeyéica iwàwa yéenanái yéetèeyéimiwa iwaliwa iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa càmíiyéi achúma iwàwa. Cawinácaalí nacái imàníyéica fiesta iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéri iyú càide iyúwa càmíiyéi máiní casímái iwàwa náibaidacatená cáalíacáiri iyú Wáiwacali irípiná. Cawinácaalí nacái iwèniyèyéica wawàsi iwàwacutá càmita máiní cáinináca naicáca nàasuwa, néese iwàwacutá nánáidacawa càide iyúwa canéeyéica yàasu, náibaidacatená cachàiníri iyú Wáiwacali irípiná. ³¹ Cawinácaalí nacái imàníyéica yàasu wawàsiwa cháí èeri irícu needácaténá nalíwa plata, iwàwacutá càmita máiní báawaca nawàwa nánáidáanícawa nàasu cawèníri iwaliwa cháí èeri irícufrica, yáciná mesúnamáita imáalàapinácawa macáita yái waiquéerica cháí èeri irícu.

³² Càmitacué nuwàwa píináidáanícawa báawanama cháí èeri yàasu wawàsi iwali. Máinucaalí asiali, yásí fináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi iwali imànicatená càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná casímáicatená imànica Wáiwacali iwàwa. ³³ Quéwa cáinucaalí asiali, yá iwàwacutá fináidacawa cháí èeri yàasu wawàsi iwali casímáicatená imànica ínu iwàwawa. Yái asiali càmita yáalimá íibaidaca macái ichàini iyúwa ínu irípináwa, Wáiwacali irípiná nacái. ³⁴ Càita nacái maníríchúa, áiba inanái nacái càmíichúaca icásàawa, nánáidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi iwali, casímáicatená namànica Wáiwacali iwàwa, namàacacatená naináwa, náiwitáise nacáiwa Dios irí, náibaidacatená cachàiníri iyú irípiná. Quéwa áiba inanái caníríichúaca iwàwacutá uínáidacawa cháí èeri yàasu wawàsi iwali usímáidacatená uníriwa.

³⁵ Càita nùlàacuéca pía nuyúudàacatenácué pía. Càmita numáisaníacué picásàacawa, néese núumacué píri càì pìyacatenácué cáimiétaquéri iyú, píibaidáanápínácué nacái Wáiwacali irípiná macái pichàini iyúwa.

³⁶ Quéwa áibacaalí asiali fináidawa càmita cayába imáisaníacaalí mamáalàacata fíduwa ucásàacawa béerucáiná úa, uwàwacaalí ucásàacawa nacái, yásí cayábaca úaniri imàacacaalí ucásàacawa. Càmita namàni nàyaca nabáyawanáwa, níái icásèeyéicawa. ³⁷ Quéwa áibacaalí idènia fíduwa, càmicaalí iwàwacutá fídu icásàacawa asiali yáapicha, càmicaalí nacái uwàwa ucásàacawa, úaniri nacái fináidacaalíwa càmínápiná imàaca ucásàacawa yáapicha yái asíalica, yá úaniri imànica ìyaca cayábèeri wawàsi. ³⁸ Iná cawinácaalí imàaqueerica fíduwa icásàacawa imànica cayábèeri wawàsi. Quéwa cawinácaalí càmífrica imàaca ucásàacawa imànita nacái cayábèeri yáwanái.

³⁹ Uái caníríichúaca canáca yéewaná umàaca uíchawa uníriwa. Iwàwacutá uyamáacawa yáapicha idècunitàacá cáucani. Quéwa yéetácaalíwa uícha, yásí úalimáca udéca ucásàacawa àniwa yáapicha cawinácaalí asiali máinuíríca uwàwéerica, quéwa iwàwacutá ucásàacawa abèeri yáapicha yeebáidéerica Jesucristo itàacái. ⁴⁰ Quéwa nuínáidacawa casímáinápíná cachàiníwanái uwàwa càmicaalí uedá uníripináwa àniwa. Càita nuínáidacawa, nuebáida nacái Espíritu Santo Dios néesèeri idéca iyúudàaca nuínáidáanáwa càì.

Los alimentos consagrados a los ídolos

8 Siúcade nucàlidacué píriní iwali yái pisutéericuéca péemíawa núa iwali píasu cuyàluta irícuwa: yái iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio nàacatená ídolo cuwáiná yéenaníwaná icàaluíná, càide iyúwa náiwitáise ìyáaná, níara áibanáica

càmfiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Pidécuéca píimaca cáalíacáicasacué pía macáita. Cayábacué nuénánái, ipíchanacué cáimacáica piicáca píawawa pialíacái ìwalísewa. Cayába cachàiniwanái cáininácaalícué piicáyacacawa, yéewanápinacué píiwitáise idàwinàacawa Dios fiwitáise iyú peebáidacatenacué itàacái tàì fíméeri iyú. ² Cawinácaalí iyúunáidéerica yáalíacawa madécaná wawàsi ìwali, càmitaacá yáalíawa cayába càide iyúwa iwàwacutáaná yáalíacawa. ³ Quéwa cawinácaalí cáinináca iicáca Dios, yásí Dios yáalí iicáca yái wenàiwicaca, cayábaca Dios iicáca fiwitáise nacái.

⁴ Pisutacatécué péemíawa núa asáisi cayábacaalícué piyáaca iinási nanuérica iyúwa sacrificio nàacatená ídolo icàaluíniná, níái cuwáináí yéenáíwanáca. Càitacué núumaca píri ìwali: Báisíta canéerica iwèni meedáni, canáca nacái ichàini yái ídoloca, cuwáisàiri yéenáíwanáca meedáni cháí èeri iricu, canácáiná áiba báisíri Dios fícha, abéerita yái Diosca. ⁵ Báisíta nàyaca madécaná demonio fiwacanánái cachàiniyéi báawéeyéi fiwitáise icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeri cáuli iricubàa, cháí èeri iricu nacái èeri mìnánái yèeyéica fipidená cuwáináí (fímáanáca díosnái). Madécaná wenàiwica nàaca demonio icàaluíniná, wenàiwica icàlidéeyéica ìwali cuwáináicasa nía. ⁶ Quéwacué canáca walí áiba wèeripiná icàaluíniná fícha yái abéerita Wáaniri Diosca. Wáaniri Dios imànicaté macáita, íná wawàwa wàyaca càide iyúwa iwàwáaná. Iya nacái abéerita Wacuèriná, yái Wáiwacali Jesucristoca, yái idàbéericaté macáita, àta wía nacái, Wáaniri Dios írípíná.

⁷ Quéwa càmitacué macái wééná náalíá néemíaca cayába càinácaalí fímáaná yái tàacáisica. Càmita cachàini náiwitáise Dios ìwali càmicáináca náalíá cayába. Níái wéénánái yéewánéeyéita yàaca ídolo cuwáisàiri yéenáíwaná icàaluíniná ipíchawáiseté nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacatená Jesucristo itàacái. Nayáacaalí nayáacaléwa áibanái yáapicha, nawèniacaalí iinási nacái yàcalé iricu, yá náalíacawa áibanái nadéca nanúaca yái píráimica iyúwa sacrificio nàacatená ídolo icàaluíniná. Abénaméeyéi wééná iyáacaalí yái iinásica, yá nayúunáidaca càmita báisi Dios imàaca nayáacani. Quéwa nayáacani quéwanáta. Íná nadàbaca náináidacawa méetàuculé Dios fícha, yá báawaca náiwitáise ìwalíse yái namàníínáca wawàsi náináidéerica Dios imáisaníaca namànica. ⁸ Báisíta càmita cayába Dios iicáca wía ìwalíse meedá yái wayéerica, íná càmita cayábáwanái Dios iicáca wía áiba wawàsi ìwalíse wayáacaalíni. Càita nacái càmita báawa Dios iicáca wía ìwalíse yái càmfíríca wayáa. ⁹ Quéwacué éwita Dios imàacacáaníta piyáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo cuwáisàiri yéenáíwaná írí, càicáaníta iwàwacutacué piicá píichawa cayába ipíchanacué abéeri wéénàsàiri càmfíríca yeebáida tàì fíméeri iyú imànica ibáyawanáwa iicácáinácué piyáacani, yái iinásica. ¹⁰ Píacáiná yáalíericawa Dios imàacaca piyáaca yái iinásica, néese píawinacaalíwa piyáacatená piyáacaléwa ídolo yàasu templo néré, nawacùacataléca iinási nanuérimica iyúwa sacrificio ídolo írí, yá cawàwanáta abéeri wééná càmfíiri yeebáida tàì fíméeri iyú iicáca pía néré, néese iwàlùacawa néré nacái iyáacatená yái iinásica, éwita fínáidacáanítawa càmita Dios iwàwa imànica càì. ¹¹ Pidéca píimaca píwaliwa píalíánásawa madécaná, quéwa yái píalíacáica càmita iyúudàa péenàsàiri yái càmfíríca yeebáida tàì fíméeri iyú, néese pidéca pímaníca írí máini báawéeri píalíacái iyúwa, yá cawàwanáta yéetápinácawa méetàuculé Dios fícha ibáyawaná yáapichawa, yái péenàsàirica, éwitaté Cristo yéetacáanítawa nacái fíchawalíiná. ¹² Íná péewáidacaalícué péenánáiwa càmfíyéica yeebáida tàì fíméeri

iyú namànnínápiná áiba wawàsi nàináidéerica ìwali càmfíríca Dios iwàwa namànica, yá pimànicuéca piàcawa pibáyawanáwa péenánái iríwa, Cristo irí nacái. ¹³ Iná yái nuyáanáca iinási imàacacaalí nuénásàiri imànica ibáyawanáwa nuyáacalé ìwalíse, yásí cayába cachàiníwanái càmfínápiná quirínama nuyáaca iinási, ipíchaná nùal-imáidaca nuicáwa nuénásàiriwa àta imànicataléta ibáyawanáwa.

Los derechos de un apóstol

9 Ewita apóstolcáaníta núa, yái Dios ibànuèrica, càicáaníta càmita nuèpuníwa càide iyúwa isímáidáaná núa meedá, néese nuwàwaca nuyúudàaca áibanái. Báisíta Dios imàacacaté núa apóstolpiná, iná canáca ichùulìeri núa cháí èeri irícu. Nudéca nuicáca Wáiwacali Jesús. Píacué nacái yásáidéeyéica apóstolca núa bàaluitécáiná piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios irípiná nuíbaidacaalíté Wáiwacali irípiná pèewibàa, nucàlidáanápínacué pírí iináwaná ìwali. ² Cawàwanáta áibanái càmita naicá núa càide iyúwa apóstol, yái Dios ibànuèrica, quéwa píaliacuéwa báisíiri iyú apóstolca núa, bàaluitécáiná piwènúadacuéca píiwitáisewa peeбайдacaténá Wáiwacali itàacái, nucàlidacaalítécué pírí iináwaná ìwali. Càita Dios yásáidacuéca pírí apóstolca núa.

³ Natàanícaalí báawéeri iyú nùwali, náimacaalí nacái càmitasa apóstolca núa, yásí càì núuma nalíwa: ⁴ Dios ibànùacaté núa iyúwa apóstol nucàlidacaténá Wáiwacali iináwaná, iná Dios imàacaca nusutáca nuyáapínáwa wenàiwicanái fícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Dios imàaca nacái macái apóstol idèniaca fín-uwa yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, imàaca nacái apóstol itéca yáapichawa úa idècunitàacá yèepunícawa icàlidacaténá Dios itàacái, càide iyúwa áibanái apóstol namànníná, nía nacái Wáiwacali yéénánái iméeréerináica, Pedro nacái. Iná nudèniacaalí nuínuwatá, yá cayábaca nutéca núapichawa úatá. ⁶ Dios imàaca nacái Bernabé, núa nacái wayamáidaca wáibaidaca wacáapi iyúwa, wasutácaténacué pífícha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidaca pírcué Dios itàacái. Quéwa éwita Dios ibatàacáaníta wamànica càì, càicáaníta càmitaté wasutácué pífícha wayáapínáwa, néese wíata ipáyaidaténí. ⁷ Péemiacué comparación: Píaliacuéwa úwinái càmita nawènia nayáapínáwa. Càita nacái wenàiwica ibànacaalí ibànacalewa abéyéeri uva yéetaná, càmita iwàwacutá ipáyaidaca iyáacaténá yàasu uva ìyacanáwa. Càita nacái abéeri icùacaalí áibanái ipira ovejanái, canáca imáisanieri ìiraca leche yeedéerica ovejanái fícha. Càita nacái Dios imàacaca apóstolnái isutáca iyáapínáwa wenàiwicanái fícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Dios ibànùacáiná apóstolnái nàatalé. ⁸ Picácué píináidawa núumáanáca càiri tàacáisi nuíwitaíse iyúwa meedá, bàaluitécáiná Dios càì fímaca imàacacaalíté itàacáiwa profeta Moisés irí, Moisés icàlidacaténaté israelitanái iríni. ⁹ Càité Moisés itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse: “Picácué pidacua pacá inùma ituínási fícha idècunitàacá uíbaidaca pírí ubawàidaca ituínási, ùulùacaténá ituínási iwíralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbaidaca uèpunícawa”, fímaca. Dios fímacaté càì walí wáaliacaténáwa catúulécánaca iicáca pacá, quéwa iwàwacutácué wáaliacawa áiba wawàsi quiríta. ¹⁰ Dios fímacaté càì icàlidacaténá walí iwàwacutáanáca wayúudàaca wenàiwica iyúudèeyéica wía. Dios ichùuliacaté Moisés itànàanápínaté yái tàacáisi wamànicaténá cayábéeri nalí cawinácaalí yéewáidéeyéica wía Dios itàacái iyú. Péemiacué comparación: Asiali ichùnìacaalí cáli nabànacatáipíná, yá iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupínáwa quíracaalí yái ìyacanásica. Càita nacái cawinácaalí yùu-

luèrica ituínási iwíralè, iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupináwa. Càita nacái wía yéewáidéeyéicuéca pía, Dios imàacaca wasutácuéca pícha wayáapínáwa. ¹¹ Wabànacatécué Dios itàacái piwàwalicu, íná cayábaca wasutácué pícha weedácaténá wàasupináwa, yái wayáapíná, wabàlepiná nacái, wayamáacatáipíná nacái cháí èeri írìcu. ¹² Dios imàacacáiná áibanái yéewáidéeyéicuéca pía isutácuéca píchani, yá máiní cachàiníwanái Dios imàaca wasutácuéca píchani, wíacáináté idàbàanéeyéicaté icàlidacuéca pírí Jesucristo iináwaná. Quéwa, éwita Dios imàacacáaníta wasutácuéca pícha wayáapínáwa, càicáaníta càmíta càì wamànica. Néese wàideniacaté wàuwichàanáwa wáibaidaca wawènianápiná wayáawa ipíchanacué báawaca péemiaca Cristo itàacái ìwalíise yái wasutáanácúca wayáapínáwa pícha.

¹³ Píalíacuéwa naináwaná ìwali, cawinácaalí fíbaidéeyéica templo írìcu. Needáca nayáawa templo írìcuíse. Imáanaca, cawinácaalí inuéyéica pírái iyúwa sacrificio, needáca nalíwa iinási yéenáimi, macái pírái yéená nanuérica neemácaténáni altar finata. ¹⁴ Càita nacái Wáiwacali idéca ichùuliaca cayábáanápiná nàyaca náibaidacalé ìwaliwa namànfírìca Dios írípíná, cawinácaalí icàlidéeyéica yái tàacáisi cayábéerica, íná cayábaca nasutáca nayáapínáwa wenàiwicanái fícha yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Yácata nawèni, níái icàlidéeyéica Dios itàacái. ¹⁵ Quéwa canácatáita càì numànité nùyacaalítécué píapícha, càmíta nacái nutànàacué pírí cuyàluta siùca piacaténacué nulí wawàsi. ¡Máiní casíimáica nuwàwa nucàlidacué pírí Dios itàacái mawènfíri iyú! ¡Cayába cachàiníwanái nulítáni nuétácaalíwatá ipíchaná nuyamáidaca nucàlidaca Dios itàacái mawènfíri iyú!

¹⁶ Càmíta cachàini nuicá núawawa ìwalíise yái nucàlidáanaca Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Néese nucàlidacani Cristo ichùuliacáiná núa. ¡Máiní báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripínaca nùwali càmicaalí nucàlida yái tàacásica wenàiwicanái írì! ¹⁷ Iná nucàlidacaalíte yái tàacásica nuíwítáise iyúwa meedátá, yá nuedacaté wenàiwicanái fícha nuwènipínáwatá. Quéwa càmíta nucàlidani nuíwítáise iyúwa, néese Dioscata yái ichùulìerica nucàlidacani. ¹⁸ Yácata nuwèni yái: Casíimáica nuwàwa nucàlidacáiná mawènfíri iyúni yái tàacásica fíméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Càita nucàlidaca mawènfíri iyúni: Ewita Dios imàacacáaníta nusutácué pícha nuyáapínáwa nucàlidacáinacué pírí itàacái, càicáaníta càmíta càì nusutácuéca píchani.

¹⁹ Ewita càmícáaníta áibanái yàasu wenàiwica núa fíbaidéerica mawènfíri iyú, càicáaníta numàacaca núawawa càide iyúwa macái wenàiwicanái yàasu wenàiwica fíbaidéerica mawènfíri iyú nuyúudàanápiná áibanái wenàiwica manùbéeyéi nawènúadàanápiná náiwítáisewa Cristo írípíná. ²⁰ Nùyacaalí judíonái yáapícha, yá nùyaca càide iyúwa náiwítáise ìyáaná nuyúudàacaténá nawènúadaca náiwítáisewa Cristo írípíná. Càita nacái numànica nùyacaalí náapícha níái càmíiyéica judío yeebáidéeyéica tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés írì bàaluité; yá nùaca Dios icàaluíniná náapícha càide iyúwa náiwítáise ìyáaná, yéewacaténá néemiaca nucàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali, éwitaqué càmícáaníta iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fímáaná wàacaténá Dios icàaluíniná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ²¹ Càita nacái nùyacaalí náapícha níái càmíiyéica judío, càmíiyéica ìya Moisés yàasu tàacáisi ìwali, yá càmíta numàni iyúwa wenàiwica imàníirica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fímáaná, nuwàwacáiná nuwènúadaca náiwítáise Cristo írípíná. Quéwa éwita càmícáaníta numàni càide iyúwa wenà-

wica iyéerica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, càicáaníta nuebáidaca mamáalàacata Dios itàacái càide iyúwa Cristo ichùullianá núa. ²² Nùyacaalí áibanái yáapicha càmíyéica yeebáida tàì íméeri iyú, yá nuèpua nùyaca càide iyúwa abéeri néená, nuicá nacái cáimiétaquéeri iyú yái náináidáanácawa, càmíta nuicáaní naquíniná. Càita nùyaca náapicha nuyúudàacaténá neebáidaca Jesucristo itàacái cachàiníwanái. Iná núalimáidaca nùyaca abédanamata náapicha macái wenàiwica fiwítáaná numànicaténá àta càinácaalí núalimáanáta numànica nuyúudàacaténá abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Cristo írípíná yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. ²³ Càita numànica yéewacaténá madécaná wenàiwica yéemiaca yái tàacáisi cayábéerica íméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha, nuwàwacáiná nacái Dios imànica nulí cayábéeri náapicha níai yeebáidéeyéica Cristo.

²⁴ Péemiacué comparación: Píalíacuéwa ìwali yái napianfinácawa carrera ìwali, yá macáita napianícawa, quéwa abéerita yái imawèniadéerica áibanái yeedáca íríwa cawènfiri. Càide iyúwa níai ipianíyéicawa cachàiníri iyú carrera ìwali, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca Dios írípíná cachàiníri iyú, píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimànicaténá càide iyúwa ichùullianácué pía. Càicué pimàni peedácaténácué píríwa yái cawènfirica Wáiwacali yèeripínáca yàasu wenàiwicanái íríwa chènuniré. ²⁵ Chái èri írìcu macáita iwàwéeyéica isàiwicaca deporte needácaténá nalíwa cawènfiri, néewáidacawa cachàiníri iyú yéewacaténá cachàinica nainá; namàacaca náichawa macái wawàsi imànírica báawéeri nainá írí. Yá néewáidacawa cachàiníri iyú needácaténá nalíwa abéeri corona, laurel ibáiná icàyuwaniná. Quéwa báinásíri corona yèepuaca chuica ráunamáita, yá imáalàacawa, néese wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái wáibaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali írípínáwa weedácaténá walíwa áiba cawènfiri càmírica imáalàawa iyéerica chènuniré. ²⁶ Núacata càmíri iyúwa matufíri ipianícaalíwa éeruwaca, càmíta nacái iyúwa áiba inuadáidéeri cáuli meedá. Néese núalíacawa càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná numànica, yá nuíbaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali írípíná. ²⁷ Nucùaca núawawa, nuiná nacáíwa cachàiníri iyú ipíchaná numànica nubáyawanáwa, ipíchaná nacái numànica áiba wawàsi càmírica iyúudàa áibanái, càmicáiná nuwàwa Wáiwacali imáisaníaca nuíbaidáanápíná írí quirínama idécanáami nuéwáidaca áibanái.

Consejos contra la idolatría

10 Píacué nuénánáica, picácué piimáicha macái wàawirináimi israelitanái namusúacatéwa profeta Moisés yáapicha Egipto yàasu cáli fícha. Néeseté idècunitàacá nèepunícawa nàacawa manacúali yùucubàa càinàwàiri, yáté Dios imàacaca manuíri acalèe yàacawa napíchalépiná yáasáidacaténaté alénácaalí iwàwacutá nàacawa. Macáita nèepunícatéwa acalèe yáapíise, catámèeri írìcu ùulèeri fícha. Macáitataté nàacawa Moisés yáapicha, yá nachàbacatéwa chuiri cáli ínatabàa Mar Rojo yàasu manuíri úni ìwallabàa. ² Càité macáita abédanama namànicaté náiwitáisewa Moisés yáapicha namànicaténaté iyúwa Moisés ichùullianá nía càide iyúwaté nadéca nacáicaalí nabautizácawa nèepunícáinátéwa Moisés yáapicha acalèe yáapíise, úni ìwallabàa nacái. ³ Càité nacái macáita nayáacaté chènuníiséeri yàacàsi Dios yèericaté nalí, yái pan nacáirica ípidenéericaté maná. ⁴ Macáita nacái nàiracaté úni Dios imàaquéericaté imusúacawa íba yèewíise. Yái Cristo yàacawéeridéericaté yèepunícawa nía, càicanide iyúwa cachàiníri íba Cristo yàacáinaté nacáuca. ⁵ Quéwaté

báawaca Dios iicáca náiwitáise batéwa macáita, ínáté Dios inúaca nía, yá nachéecami icàlálíacatéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁶ Càité nachàbacawa. Dios yùuwichàidacaté nía yéewáidacaténá wía ipíchaná wawàwaca báawéeri càide iyúwaté nawàwáaná báawéeri. ⁷ Iná picácué pía ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná càide iyúwaté abénaméeyéi nanúanáté piráí, nayáaca nacái iinási nàacaténá ídolo icàaluíniná. Càité profeta itànàaca Dios itàacái fíméerica: “Níara wenàiwicaca náawinacatéwa nayáacaténá iinási, yáté nàiraca nacái, néese namichàacatéwa nasàiwicacaténá náapichawáaca, yá naimáca náapichawáaca”, fímaca. ⁸ Píacué nuénánái, picácué waimá áiba yáapicha càmfíchúaca wáinusíwa, càmfíraca nacái wanirisíwa, càide iyúwaté abénaméeyéi imànfínáté. Yáté veintitres mil namanùbaca néetácawa Dios inúacáináté nía nabáyawaná iwàlfise. ⁹ Picácué nacái wáalimáida waicáwa Cristo càide iyúwaté abénaméeyéi namànfínáté nabáyawanáwa mamáalàacata néese Dios yùuwichàidacaté nía. Yáté néetácawa àapi iyú Dios ibànùeyéica nèewiré. ¹⁰ Picácué picuísá pfíchawa Dios càide iyúwaté abénaméeyéi nacuísáidacaté Dios, yáté Dios ibànùaca yàasu ángelwa inuérica wenàiwica, yá inúacaté nía.

¹¹ Càité ichàbacawa. Dios yùuwichàidacaté wàawirináimi yéewáidacaténá wía ipíchaná wamànica càide iyúwa namànfínáté. Néeseté áibanái profeta natànàacaté Dios itàacái nàalàacaténá wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía iyéeyéica siùcade ipíchawáise èeri imáalàacawa. ¹² Iná pínáidacaalícuéwa cachàinica pfi-witáise, cáalíacáiri nacái, iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchaná picaláacawa Dios íicha pimànicáichacué pibáyawanáwa. ¹³ Pidàbacaalícué piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, néese piwàwalícué macái èeri mìnaná nachàbaca càiri wawàsi yáalimáidéerica nía namànfínápiná nabáyawanáwa. Quéwa cayábéeri Dios fiwitáise, imàníirica nacái machacàníiri iyú càide iyúwa fímáaná, yá iyúudàapínácué pía ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. Iná yéewa pialimácué manuíca pínáidacawa piwàwawa Dios ìwali càmfínápinácué imàaca càulenéeri wawàsi yáalimáidaca pía cachàiníwanái íicha yái pialiméericuéca piideniaca. Néese càulenéeri wawàsi yáalimáidacaalícué pía pimànfínápiná pibáyawanáwa, yásí Dios iyúudàacué píawa yéewacaténá piideniaca mamáalàacatani ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Càipiná Dios iyúudàapínácué píawa, iná càmitacué iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa.

¹⁴ Iná píacué nuénánái nuwàwéeyéica, picácué piacawéerida wenàiwica yéeyéica ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná. Piyacué déeculé náicha cawinácaalí imàníiyéica càì. ¹⁵ Núalíacawa cáiwitáiseecuéca pía, iná nutàanícué pírí nuwàwacáinácué pínáidacawa cáalíacáiri iyú ìwali yái núuméricuéca pírí. Yásí pialíacuéwa báisicatani. ¹⁶ Macái imanùbaca wamànicaalí Santa Cena, yá wasutáca Dios íicha cayàbacaténá imànica walí uva ituní, wàa nacái Dios irí ìwali cayábéeri, yácáiná uva ituní fímáanáca càicanide iyúwa Cristo fíraná imusuéricatéwa íicha cruz ìwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wàiracaalí yái uva ituníca, yá wásáidaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, yéetácáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wayáacaalí wáalimáwanama pan yéená wasubèriadéerica, yá wásáidaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, Cristo iiná yùuwichàacáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁷ Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta macáita wayáaca abéeri pan yéená macáita wamanùbaca iyúwa. Càita

wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, éwita manùbéeyéicáníta wía.

¹⁸ Piwàwalicué Dios ichùuliacaté Israel itaquénáinami bàaluité. Abédanamata namànica náiwitáisewa náapichawáaca nayáacaalíté iinási macáita namanùbaca iyúwa, yái pìráimi nanuéricaté iyúwa sacrificio cáuri Dios irí. ¹⁹ Càmita núma nàaca Dios icàaluíniná cawinácaalí inuényéica pìrái iyúwa sacrificio ídolo irí. Càmita báisí cáurica yái ídolo cuwáisàiri yéenáíwanáca, ínà canáca iwèni meedá. Yá nacái pìrái iinási neeméerica ídolo irí, càmfírta cachàini áiba iinási íiwitáaná fícha. ²⁰ Néese nuwàwacué pálíacawa nàwali níara áibanái yèeyéica ídolo icàaluíniná. Namàaca iinási iyúwa sacrificio ídolo irí, quéwa càmita nàa Dios icàaluíniná. Nàaca demonio icàaluíniná. Iná càmitacué nuwàwa piyáaca náapichani idècunitàacá nàaca ídolo fímiétacanà fiesta írìcu, ipíchanácué piyaca abédanamata demonio yáapicha, náapicha nacái níara yèeyéica demonio icàaluíniná. ²¹ Càmitacué Dios imàaca pìiraca uva ituní Santa Cena yaalí Wáiwacali yàasu copa írìcuíse, pìira-caalícué nacái demonio yàasu copa írìcuíse. Càita nacái càmitacué Dios ibatàa piyáaca piyáacaléwa Santa Cenaca Wáiwacali yàasu mesa iwéré, piyáacaalícué piyáacaléwa nacái demonio yàasu mesa iwéré, aláera namànicataléca fiesta nadécanáami nanúaca pìrái iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná.

²² ¡Picácué wamàni càì ipíchanácué máiní báawaca Wáiwacali iicáca wáiwitáise! ¡Picácué wayúunáida cachàiníwanáica wía Wáiwacali fíchawa! Canáca yéewaná wamànica irí càiri báawéeri wawàsi.

La libertad y el amor cristiano

²³ Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanà wamànica áiba wawàsi, yásí cayábaca wamànica càinácaalí wawàsi wawàwéerica wamànica”, càì nái-maca. Quéwa núumacué pìrì, éwita Dios càmicáaníta imáisanà wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná, càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa càmita macái wawàsi imàaca wáiwitáise idàwinàacawa Dios fí-witáise iyú weebáidacaténá itàacái tàì fíméeri iyú, wayúudàacaténá nacái áibanái neebáidáanápínáni. ²⁴ Picácué wacutácaíta wasíimáidáanápíná wíawawa meedá, néese wacutácué wayúudàacaténá áibanái nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios fí-witáise iyú àta neebáidacataléta itàacái tàì fíméeri iyú.

²⁵ Piyáacué macáita cawinácaalí iinásica piwènièricuéca nawéndacataléca iinási; picácué pisutá péemiawa nía iwéndéeyéicani pálíacaténácuéwa asáisi áibanái in-úacaalíté yái pìráimica nàacaténá ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná, achú-macáichacué piwàwa ìwali. Dios imàacacué piyáacani ínà piwèniacué matufbanáiri iyúni. ²⁶ Càmitacué iwàwacutá achúmaca piwàwa yàacàsi ìwali Wáiwacali yàa-sucáiná macái wawàsi èeri írìcuírca.

²⁷ Néese áibacaalí càmfíri yeebáida Jesucristo itàacái, imáidacaalícué piyáaca piyáacaléwa yáapicha, piwàwacaalícué nacái piyáaca yáapicha, néese piyáacué macáita yàacàsi yèericuéca piyáa. Picácué nacái pisutá péemiawa nía iinási ìwali pálíacaténácuéwa asáisi áibanái inúacaalíté yái pìráimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa. ²⁸ Quéwa áibacaalícué càì yàalàaca pía: “Yái iinásica, nadéca nanúacani iyúwa sacrificio nà-

catená ídolo cuwáináí yéenáíwaná icàluíniná”, càicaalícué fíma pírí, néese picácué piyáani pimànicáichacué báawéeri írí yái yàalèericuéca pía ipíchaná iwènúadaca fiwítáisewa Dios fícha, càmicáiná yeebáida tàì fíméeri iyú néese iyúunáidaca Dios imáisanìerica wayáaca yái iinásica. ²⁹⁻³⁰ Abénaméeyéi càmitàacá neebáida tàì fíméeri iyú, íná machawàacaca náináidacawa. Cáaluca namànica wawàsi càmíricué cáalu pimànica, càmicáiná náalíawa cayába càide iyúwacué pialíanáwa. Nayúunáidaca báawáanápíná Dios iicáca nía yàacàsi ìwalfíse. Quéwa cawàwanátacué piwàwa càì píimaca nulí: “Dios idéca imàacaca numànica càide iyúwa nuwàwáanà càmicaalí báawa yái nuwàwéerica numànica, íná canáca yéewaná áiba imáisaníaca numànicani achúmacáicha meedá iwàwa. Nudéca nùaca Dios írí cayábéeri yàacàsi ìwali, íná canáca yéewaná áiba itàaníca báawéeri iyú nùwali nuyáacalé ìwalfísewa”, càicué piwàwaca píimaca cawàwanáta. ³¹ Báisíta, quéwa péemiácué nulí, nuénánái. Càinácaalícué wawàsi piyáaca, càinácaalícué wawàsi nacái pimànica, pimànicué abéerita yái imàaquéerica áibanái iicáca Dios cáimiétaquéri iyú. ³² Picácué pimàni wawàsi càì áibanáicaalícué iicáca pimànicani yá nacaláacawa Dios fícha, yá namànica nabáyawanáwa, macáita cawínacaalí nía, judíocaalí nía, càmíyéicaalí judío nía, nía nacái Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³³ Núa nacái, àta càinácaalí numànica, núalimáidaca nuyúudàaca macái wenàiwica fiwítáaná. Càmita nucutá numànicaténá abéerita yái isfímáidéeripínáca núa, néese nucutáca numànicaténá yái iyúudèeripínáca manùbéeyéi wenàiwica, yéewanápiná nawènúadaca náiwítáisewa Cristo írípíná iwasàcaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha.

Las mujeres en el culto

11 Piyacué nacái càide iyúwa nùyáaná càide iyúwa nacái Cristo iyáanaté. ² Píacué nuénánáica, iyéeyéica Corinto iyacàlená írìcu, nadéca nacàladacuéca nulí piináwaná ìwali. Cayábéeriquéi piwàwalífinácuéca núa mamáalàacata, pimànicuéca nacái mamáalàacata càide iyúwa nucàlídáanátécué pírí tàacáisi. ³ Quéwa nuwàwacué pialíacawa áiba wawàsi: Càide iyúwa Dios ichùullaná Cristo, yá Cristo yeebáidaca Dios itàacái, càita nacái Cristo ichùullíaca macái asíanái yeebáidéeyéica itàacái; néese càide iyúwa Cristo ichùullaná macái asíanái yeebáidéeyéica itàacái, yá neebáidaca itàacái, càita nacái macái asíanái idènièyéica fínuwa iwàwacutá nachùullíaca náinuwa, yá iwàwacutá nacái inanái neebáidaca nàacawéeri itàacáiwa. ⁴ Asíali ibàliacaalí fiwítawa idècunitàacá isutáca yáawawa Dios fícha, icàlida nacái tàacáisi Dios inùmaliçué, càmita yàa Cristo fímiétacaná. ⁵ Quéwa càmicaalí inanái ibàlía úíwítawa idècunitàacá usutáca Dios fícha, ucàlida nacái tàacáisi Dios inùmaliçué, càmita ùa unírì fímiétacanáwa, néese càica úade iyúwa inanái nàuwisèechúaca fícha fiwítawa ibáiná macáita. ⁶ Càmicaalí inanái ibàlía úíwítawa, iwàwacutá udalúaca uíchawa úíwítawa ibáináwa. Quéwa báicaalí udalúaca úíwítawa ibáináwa macáita, iwàwacutá ubàliaca úíwítawa. ⁷ Iwàwacutá asíali càmita ibàlía fiwítawa. Dios idàbacaté idàbáanéeri asíali quéechatécáwa iyúwa Dios iicácanáwa, íná iwàwacutá asíanái yáasáidaca cachàinfirica Dios fiwítáise. Quéwa iwàwacutá inanái yáasáidaca cáimiétacanáca unírì. ⁸ Bàaluitécáiná Dios idàbacaalíté idàbáanéeri asíalica, càmitaté Dios iwènúada inanái ibàlài yáapi asíali iyú ùacawéeripíná, néese Dios yeedácaté asíali ibàlài yáapi, yá iwènúadacaté yáapi inanái iyú asíali yàacawéetúapíná. ⁹ Càmitaté Dios imàni asíali inanái írípíná. Néese Dios imànicaté inanái asíali írípíná. Íná iwàwacutá inanái uebái-

daca unîri itàacáíwa. ¹⁰ Dios imànicaté inanái asiali irípiná, íná iwàwacutá inanái ubàliaca úfwitawa, ángelnái iicácáiná úa. ¹¹ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáinináca Dios iicáca wía abédanamata: Asianái càmita nàya isicúa canácaalí inanái, càita nacái inanái càmita nàya isicúa canácaalí asiali. ¹² Ewitaté Dios iwènúadacáaníta asiali ibàlài yáapi idàbáanéechúa inanái iyú, asiali yàacawéetúapíná, càicáaníta siúcade asianái imusúaca iicá èeri inanái fícha. Quéwa Dios idàbacaté macáita, wía èeri minanáica.

¹³ ¿Càinásicué píináidacawa? ¿Cayábasica inanái usutácaalí Dios fícha càmicáalcáwaca ubàlia úfwitawa? ¹⁴ ¿Càmitasica macáita wáalíacawa cáalacaalí asiali fíwita ibáiná idàwinàacawa, yásí báawaca áibanái iicácani? ¹⁵ Quéwa cáalacaalí inanái fíwita ibáiná idàwinàacawa, yá casímáica uicácani, úalíacáináwa Dios imàacaca ulí úfwita ibáiná uépúacaténá úfwitawa iyú. ¹⁶ Quéwa abénaméeyéi péenácué iwàwacaalí itàaníca chàinisíri iyú ìwali yái tàacáisica, càmicáiná nawàwa namànica càide iyúwa núumáanácué pírí, yá nùalàaca nía cachàiníri iyú namànfínápiná iyúwa núumáaná. Wía apóstolca, macáita nacái Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wamàni càiri méetàuculéeri wawàsi, iyúwacué pimànfíná.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Siúcade nutànàacué pírí áiba wawàsi ìwali, quèwacué càmita nùalimá núumaca cayábéeri pìwali càmicáinácué pimàni cayába. Macái imanùbaca pìwacáidáyacacaalícuéwa, yá pimànicuéca báawéeri píríwáaca, càmitacué piyúudàayacawa. ¹⁸ Quèechacáwa nuwàwacué nutànàaca pírini iyúwa áibanái icàlidáanácué píináwaná ìwali. Càì náimaca: Pìwacáidáyacacuécawa pimànicaténá culto, quèwa càmitacué abédanama pííwítáise, íná piwènúadacuécawa pííwítáisewa pííchawáaca. Batéwa nuínáidacawa báisícani yái náimáanácuéca pìwali. ¹⁹ ¿Pìwènúadacuécawa pííwítáisewa pííchawáaca cachàinicáinácué piicáca píawawa pííchawáaca píwàwacáinácué áibanái náináidacawa abéericatacué pía níái yeebáidéeyéica Cristo itàacái báisíri iyú! ²⁰ Piseríacuécawa pííchawáaca, íná éwítacué piwacáidáyacacáanítawa, càicáaníta càmitacué pimàni Santa Cena machacàníri iyú càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²¹ Yàanàacáiná yàasu èericatái piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca ipíchawáise pimànicuéca Santa Cena, yá ráunamáita piyáacuécawa piyáacaléwa méetàucunamata pííchawáaca, yái yàacàsi píitéricuéca píapichawa. Néese áibanái catúulécanéeyéica yàanèeyéicué píamísewa canéeyéica írí yàacàsi natéeripíná, yá máapica nía, quèwa áibanái càasuíyéi nacàmaca nàiracáiná manuí uva ituní. ²² Píacué càasuíyéica, ¿cánácué càmita piyáa piyáacaléwa picapèericutawa ipíchawáisecuéca píanàaca? ¿Cánácué báawa piicáca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái? ¿Cánácué píbáiniada catúulécanéeyéi wenàiwica canéeyéica írí yàacàsi natéeripíná? Piyúunáidacuécawa nucàlidáanápiná pírí pimànicuéca cayábéeri. ¡Càmírita! ¡Càmítacué pimàni cayábéeri!

La Cena del Señor

²³ Bàaluité Wáiwacali yéewáidacaté núa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica yái Santa Cenaca. Càita nacái nuéwáidacatécué pía: Yátaté catáca, ipíchawáiseté Judas itéca úwinái Wáiwacali Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Wáiwacali yeedáca pan icáapi iriculéwa. ²⁴ Néese idécanáamité yàaca Dios írí cayábéeri pan ìwali, yái

isubèriadacani. Yá ìmaca: “Yácata nuiná yái, yéetèeripinácucawa pífichawalíná ipíchanácué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Piyáacuéní yái panca piwàwalíripinácué càinácaalí nuétácawa pífichawalíná”, ìmaca yái Wáiwacalica. ²⁵ Càité nacái idécanaámíté nayáaca nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa iricuwa uva ituní. Yá ìmaca: “Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuèripinácawa nuíchawa cruz ìwali pirípinácué, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca pirí báisíricani yái wàlisài wawàsi Dios imànífirica wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Macái imanùbaca pìira-caalícuéní, piwàwalicué càinácaalí nuétácawa pífichawalíná”, ìmacatè yái Wáiwacalica. ²⁶ Iná nuénánái, piyáacáinácué yái panca, pìiracáinácué nacái yái uva ituníca, iná píasáidacuéca piacawa áibanái irí càinácaalíté iyú Wáiwacali yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali. Pimànicué càì àta Wáiwacali yàanàacataléta àniwa.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Iná macái imanùbaca pimànicaalícué Santa Cena, iwàwacutácué piwàwalica yái pan ìmáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, yá nacái uva ituní copa irícuíríca ìmáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali fíraná. Néese abéericaalí péenácué càmita iyáa yái panca cáimiétaquéeri iyú, ìira nacái yái uva ituníca, yá imànica ibáyawanáwa Wáiwacali irí, càmicáiná iicá cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali iiná, fíraná nacái. ²⁸ Iná ipíchawáise wayáaca pan, wàira nacái uva ituní copa irícuíse, iwàwacutá wáináidacawa wáalimáwanama wawàwalícuísewa Dios iicápiná asáisi ìyacaalí áiba báawéeri wawàsi wamànífirica iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa quéechacáwa Dios irí ipíchawáise wayáaca, wàiraca nacái yái Santa Cenaca. ²⁹ Macái imanùbaca wayáacaalí yái panca, wàiracaalí nacái yái uva ituníca, iwàwacutá wawàwalica ìmáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, fíraná nacái, yéetácáinátéwa wáichawalíná cruz ìwali. Càmicaalí càì wáináidacawa, néese wáalimáidaca Dios yùuwichàidáanápíná wíawa. ³⁰ Manùbéeyéi péenácué nadéca namànica càì, iná cáuláicaca nía, machawàacaca nacái nía. Abénaméeyéi nadéca néetácawa. ³¹ Quéwa wáináidacaalíwa wáalimáwanama wawàwalícuísewa cayába Dios iicápiná asáisi ìyacaalí áiba wawàsi báawéeri wamànífirica iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa Dios irí, néese càmita iwàwacutá Wáiwacali yùuwichàidaca wía. ³² Quéwa Wáiwacali yùuwichàidacaalí wía, yá imànica càì yéewáidacaténá wía, wawènúadáanápíná wáiwitáisewa báawéeri fícha, ipíchaná Dios yúucaca wía infierno iriculé náapicha áibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida itàacái.

³³ Iná nuénánái, macái imanùbaca pìwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca, iwàwacutácué picùaca macáita pimanùbacanái yàanàaca. ³⁴ Máinícaalí máapica abéeri péenácué, néese iwàwacutá iyáaca iyáacaléwa icapèe néenitawa, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía ìwalíse yái càmiínácuéca piyáaca piyáacaléwa machacànfiiri iyú macáita pimanùbaca iyúwa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wenàiwica idènièyéica cayába yàacàsi nayáacáiná nayáacaléwa cadénama ipíchawáise catúulécanéeyéi yàanàaca. Néeni, nùanàapínacaalícué nupáchiaca pía, yá nuchùnìaca áiba wawàsi, yái pisutéericuéca péemíawa núa ìwali pìasu cuyàluta irícuwa.

Los dones espirituales

12 Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pirí áiba wawàsi pialíacaténacuéwa ìwali yái chàinisica Espíritu Santo imàaquéerica walí wáalimáwanama, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa.

² Píaliacuéwa cayába bàaluité càmítacué peebáida Jesucristo itàacái, íná demonionái iméeràidacatécué pía iyúwa máiwitáiséeyéi piacaténáté madécaná ídolo icàaluíniná, níara cuwáináí yéenáíwanáca, càmíyeyíca yáalimá itàaníca. ³ Bàaluité càmítacué ídolo iyúudàa pía, íná siùcade nuwàwacué nucàlidaca piríni cànacaalícué píalimá píaliacawa asáisi wenàiwica itàanícaalí Espíritu Santo inùmalícuíse: Cawinácaalí itàaníyeyíca báawéeri iyú Jesús ìwali, náimacaalí nacái càmítasa Dios yái Jesúsca, yásí píaliacuéwa càmíta natàaní Espíritu Santo ichàini iyú. Néese áibanáicaalí fíma: “Yái Wáiwacali Jesús, yácata Wacuèriná Dios”, càicaalí náima, yásí píaliacuéwa náimaca càiri tàacáisi Espíritu Santo ichàini iyú.

⁴ Càmita abédanama Espíritu Santo imàaca wáalimáwanama wachàini wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Quéwa abéerita yái Espíritu Santo imàaquéerica walí ichàiniwa, wía yeebáidéeyeyíca Jesucristo itàacái. ⁵ Càmita abédanama macáita yái wáibaidacaléca Wáiwacali irípiná, néese wadèniaca wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa abéerita yái Wáiwacali ichùulièrica wáibaidáanápíná írí. ⁶ Wadèniaca chàinisi wáalimáwanama Dios imàaquéerica walí méetàucunamata wáichawáaca, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa, quéwa abéerita yái Diosca ichàiniadéerica wía canánama, wamànicaténá macáita yái iwàwéerica wamànica. ⁷ Dios idéca imàacaca macái wáalimáwanama chàinisi yáasáidéerica wadèniaca Espíritu Santo, wía yeebáidéeyeyíca Jesucristo itàacái yéewanápiná wayúudàayacacawa. ⁸ Espíritu Santo ichàiniadaca abénaméeyéi wéená yeebáidéeyeyíca Jesucristo itàacái natàanicaténá cáalíacáiri iyú nàalàacaténá áibanái. Néese Espíritu Santo ichàiniadaca áibanái wéená néewáidacaténáwa cachàiniíri iyú nacàlidáanápíná Dios itàacái cayábéeri iyú áibanái írí. ⁹ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái abénaméeyéi wéená manuícáténá náináidaca nawàwawa Dios ìwali neebáidacaténá tàì ímèeri iyú. Ichàiniadaca nacái abénaméeyéi nachùnìapíná cáuláiqueeyéi. ¹⁰ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái áibanái wéená namànínápíná wawàsi càmíiri wenàiwica idé imànica. Áibanái wéená nacái Espíritu Santo ichàiniadaca nía nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícuíse. Espíritu Santo nacái imàacaca áibanái wéená yáalíacawa càirfinácaalí wenàiwica icàlidaca iyaca tàacáisi báisiiri iyú Espíritu Santo inùmalícuíse, yá nacái càirfinácaalí icàlidaca iyaca cachìwéeri tàacáisi demonio inùmalícuíse. Aibaalí nacái Espíritu Santo imàaca abénaméeyéi wéená itàaníca áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái. Espíritu Santo ichàiniada nacái áibanái wéená yéewanápiná nacàlidaca walíni watàacái iyú cànácaalí fímáaná yái tàacásica áibanái icàlidéerica càmíirica èeri mìnánái itàacái iyú. ¹¹ Abéerita Espíritu Santo imàaquéerica walí chàinisi wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Espíritu Santo iwacùaca walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Péemiacué comparación: Wainá idèniaca ìwalíiséeriwa madécaná: níái wacáapica, wacàwa nacái, wàabàli nacái, watuí nacái, wàuwí nacái, madécaná

áiba ìwalíséeri nacái. Quéwa éwita wainá idèniacáaníta ìwalíséeriwa madécaná, càicáaníta abéericatani, yái waináca. Càica ìimaca yái comparaciónca. Uwé, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irícu. Càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná idènianá ìwalíséeriwa madécaná, càita nacái ìyaca madécaná wéená, madécaná wenàiwica ìiwitáaná nacái. ¹³ Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yácáiná Espíritu Santo abédanamata imànica wáiwitáise wáapichawáaca, macái wía judíocaalí wía, càita nacái càmfíyéica judíocaalí wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepunfíyéicaalíwa máiwacalínawaca wía. Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Wabautizáanáwa iyú wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná, ìyacáiná abéerita Espíritu Santo iwàluèricatéwa wawàwaliculé macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁴ Péemiacué comparación: Abéeri wenàiwica iiná càmita idènia ìwalíséeriwa abéerita, néese idèniaca ìwalíséeriwa madécaná. ¹⁵ Cawàwanáta yàabàli fíma: “Càmíricata núa icáapi, íná canéerica iwèni núa meedá, càmfíricata iiná ìwalíséeri”, càì fímaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì fímaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíséericani. ¹⁶ Càita nacái yùuwicaalí càì fímaca: “Càmíricata núa ituí, íná canéerica iwèni núa meedá, càmfíricata iiná ìwalíséeri”, càì fímaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì fímaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíséericani. ¹⁷ Iná ituícaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wéemíaca? Càita nacái yùuwicaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wamíaca pumènfiri isàni? ¹⁸ Quéwa Dios idéca imàacaca macái wainá ìwalíséeyéi alénácaalí iwàwa imàacaca nía. ¹⁹ Abéeri ìwalíséericaalí yái waináca macáitatá, yá canáca wainá macáiritá. ²⁰ Báisíta, éwita wainá idèniacáaníta ìwalíséeriwa madécaná, càicáaníta abéerita yái waináca.

²¹ Canáca yéewaná watuí fímaca wacáapi irí càì: “Càmita nuwàwacutá píá”; càita nacái canáca yéewaná wáiwita fímaca wàabàli irí: “Càmita nuwàwacutá píá”. ²² Néese yái wainá ìwalíséeri waiquéerica iyúwa machawàaqueéri náicha canánama, yácata máinfiri wawàwacutáca. ²³ Yá wainá ìwalíséeri càmfírica máiní cayábaca iicacánáwa, yáta wamànírica irí cayábéeri wáiyàanápíná ìwali cayába, cawènfiri nacái. Yá nacái wainá ìwalíséeri báirica wamàacaca áibanái iicá, yáta iwàwacutéerica wamànica irí cáimiétaquéeri iyú cachàíníwanái, wáiyàanápíná ìwali ibàlepiná càiripínáta. ²⁴ Quéwa wainá ìwalíséeri cayábéerica iicacánáwa, càmita máiní iwàwacutá wàaca fímiétacaná, íná càmita wáiyàa ibàle. Càita Dios idéca ichùnìaca wainá wamànicaténá cáimiétaquéeri iyú cachàíníwanái irí yái wainá ìwalíséerica waiquéerica iyúwa càmfiri cachàini náicha canánama. Càita fímaca walí yái comparaciónca, wáalífacaténáwa càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irícu. ²⁵ Dios imàacaca wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná yéewanápiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, yéewanápiná nacái waicáyacacawa catúulécanéeri iyú, yéewacaténá nacái wamànica cayábéeri walíwáaca abédanamata, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Abéericaalí wéená yùuwichàacawa, yá achúmaca wawàwa macáita. Càita nacái namànicaalí cáimiétaquéeri iyú abéeri wéená irí, yásí casfímáica wía macáita.

²⁷ Iná macáitacué píá, càicuéca píade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irícu, yá píacué canánama píalímáwanama abéeri Cristo iiná ìwalíséerica píá, yái Cristo iináca ìyéerica cháí èeri irícu. ²⁸ Iná Dios iwàwaca wáibaidaca wáapichawáaca Wái-

wacali irípináwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéechacáwa Wáiwacali ibànùaca abénáméeyéi wéená iyúwa apóstolnái, nèepunicaténáwa áibalé nacàlidacaténá Wáiwacali iináwaná ìwali, yéewanápiná áibanái iwènúadaca fiwítáisewa Jesucristo irípiná; abénáméeyéi wéená yàanàaca apóstolnái yáamiricubàa, níái profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise. Néese Dios imàacaca áibanái wéená yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios imàaca nacái áibanái imànica yái càmírica wenàiwica idé imànica; imàaca nacái abénáméeyéi ichùniaca cúláiquéeyéi wenàiwica; imàaca nacái abénáméeyéi iyúudàaca áibanái; imàaca nacái abénáméeyéi wéená icùaca wenàiwica; imàaca nacái áibanái itàanica áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái. ²⁹ Càmita apóstol macái wía, Wáiwacali ibànùeyéica wacàlidacaténá iináwaná ìwali. Càmita nacái profeta macái wía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmita nacái macái wéewáida wenàiwica. Càmita nacái macái wamànica yái càmírica wenàiwica idé imànica. ³⁰ Càita nacái càmita macái wadèni Dios ichàini wachùnìanápíná cúláiquéeyéi. Càmita nacái macái wataání áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái. Càmita nacái macái wáalí wacàlidaca cànacaalí fímáaná yái tàacáisi càmírica èeri mìnánái itàacái. ³¹ Pisutácué Dios fícha manuísíwata imàacáanápínácué pírí chàinisi máiníri wamáapùaca náicha canánama, piyúudàacaténácué wía macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéwa iyaca áiba wawàsi máiníri cayábaca cachàiníwanái náicha canánama. Siùcade nuéwáidapínácué pía ìwali.

El amor

13 Iyaca áiba wawàsi cayábèeri náicha canánama chàinisi. Yácata cáinináanaca waicaca áibanái wenàiwica. Nutàanícaalí áiba èeri mìnánái itàacái iyú càmíricáwaca nuéwáidawa ìwali, nutàanícaalí nacái ángelnái itàacái iyú, quéwa càmicaalí cáininá nuicaca wenàiwica, yá canéerica iwèni meedá nutàacái càide iyúwa báawèeri sànasi nanúadáidacaalí lata nacáiri, quírápieli nacái. ² Ewita nucàlidacaalí tàacáisi Dios inùmalicuise, éwita nacái núalíacaalí macái wawàsi ìwali Dios ibèericatè áibanái fícha; éwita nacái nuémíacaalí cànacaalí fímáaná macái fiwítáaná Dios yáalíacáica; éwita nacái manuícaalí núfnáidaca nuwàwawa Dios ìwali tàì fíméeri iyú nuedácaténá manuírí dúli yàalu fíchawa áibacatalépiná, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicaca wenàiwica. ³ Ewita nuwacàacaalí macáita nùasuwa catúlulécaneeyéi irí, éwita nacái numàacacaalí neemáca núa Dios ìwalíise càmícaíná numéyáawa nuebáidaca itàacái, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicaca wenàiwica.

⁴ Cawinácaalí cáininéerica iicaca wenàiwica, yácata yáaliméerica ìideniaca yùuwichàanáwa matuñbanáiri iyú áibanái imànicaalí irí báawèeri, càmíricata nacái calúa ráunamáita áibanái yáapicha. Iicaca áibanái ipualé iyúudàanápíná nía. Càmíricata nacái báawa iicaca fíchawa áibanái nàasu cawènfiri ìwalíise. Càmíricata nacái canumasée, càmícaíná cachàini iicaca yáawawa. ⁵ Cawinácaalí cáininéerica iicaca wenàiwica, càmíricata cáimacái iicaca yáawawa, càmírica nacái imàni áibanái irí báawèeri; càmírica nacái ichùulla áibanái cachàiníri iyú namànnínápíná abéerita càide iyúwa iwàwáaná namànica. Ewita áibanái yáalimáidacáaníta iicáwani, càicáaníta càmita calúani, càmita nacái iwàwali mamáalàacata yái báawéerica áibanái imànírica irí, néese imàacaca iwàwawa fícha. ⁶ Càmita

casíimái iicáca wenàiwica namànica nabáyawanáwa nàuwichàidacaténá áibanái, néese casíimáica iwàwa iicáca wenàiwicanái iyaca machacàníiri iyú. ⁷ Cawiná-caalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, càmfíricata icháawàa naináwaná ìwali ráunamáita namànicaalí báawéeri, néese imàacaca iwàwawa nabáyawaná fícha; iicá nacái macáita wenàiwica iyúwa cayábéeyéipíná fiwítáise; ituíyàa nacái nawènúadánápiná náiwítáisewa namànicaténá cayábéeri; yá lideniaca macáita càiripináta matuíbanáiri iyú, éwita càulenácáaníta fíchani.

⁸ Dios iwàwaca cáinináca waicáca áibanái càiripináta cháí èeri írìcu, áibaalípiná nacái idécanaámi èeri imáalàacawa. Yá áibaalípiná càmfiripináta iwàwacutá wenàiwica nacàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçuíse. Càmfiripináta nacái nataánica áiba tàacáisi iyú càmfíríca èeri mìnánái itàacái. Càmfiripináta nacái iwàwacutá néewáidaca wenàiwica Dios yáaliacái ìwali. ⁹ Áibaalípiná Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha macáita yái wawàsica, yácáiná éwita Dios imàacacáaníta wáaliacawa siúcade, càicáaníta wáalía yéénata meedá. Dios imàacaca abénaméeyéi wééná nacàlidaca tàacáisi inùmaliçuíse, quéwa náalimá nacàlidaca yéénata meedá nacái. ¹⁰ Quéwa Cristo yàanàpinácaalí cachàiníiri fiwítáise yáapichawa, icamalá írìcu nacáíwa icùacaténá macáita, yásí wáaliacawa macáita, yá nacái imáalàapínacawa yái càmfínáca wáaliawa cayába siúcade.

¹¹ Péemiacué comparación: Sùmàicaalíté núa, yáté nutàanica sùmài fiwítáise iyú, càité nacái nuínáidacawa iyúwa sùmài, quéwa idécanaámité béerica núa, yáté numàacaca nuíchawéi sùmàináca nuíwítáise. ¹² Càita nacái wía, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháí èeri írìcu. Siúcade càmita wáaliawa Dios ìwali cayába, quéwa áiba èeriwa, yásí wáaliacawa cayába. Siúcade wáalía wéemiaca yéénata meedá càinácaalí fimáaná yái Dios yáaliacáica, càide iyúwa waicácaalí wíawawa samànéechúa inàni chapúaca írìculé, quéwa áiba èeriwa waicápiná Dios inàni amaláwaca. Siúcade wáaliacawa yéénata meedá Dios ìwali, quéwa áiba èeriwa wapíchalépinácáwa, yásí wáaliacawa amaláwaca Dios fiwítáise ìwali càide iyúwa Dios yáallánáwa wáiwítáise ìwali.

¹³ Càide iyúwa núumáaná, macáita yái chàinisi Dios imàaquéerica walí wáibaidacaténá irípiná, áiba èeriwa Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha. Quéwa càmfíyéipínáta nachàbawa wáicha níái máisiba wawàsica: yái weebáidáanáca Jesucristo, yá nacái wáallánácawa idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yá nacái cáinináanáca waicáca áibanái. Níái máisiba wawàsica canácatáita nachàbawa wáicha, quéwa cachàinica náicha canánama yái cáinináanáca waicáca áibanái.

El hablar en lenguas

14 Píalimáidacué manuíswata cáinináanápiná piicáca áibanái. Néese pituíyàacué nacái Dios imàacáanápinácué pírí chàinisi píibaidacaténá Wáiwacali irípiná. Cayába cachàiníwanái pituíyàacaalícué Dios imàacáanápiná pírí chàinisi picàlidáanápinácué tàacáisi Dios inùmaliçuíse pimanùbacaaná itàacái iyúwa, piyúudàacaténácué nía. ² Càì núumacuéca pírí yácáiná áibacaalí itàaní áiba tàacáisi iyú càmfíríca èeri mìnánái itàacái, càmita iyúudàa nía yàasu tàacáisi iyúwa, néese itàanicáita Dios yáapicha, canácáiná áibanái yáalláná yéemiacani càinácaalí fimáaná, éwita néemiacaanáta isàna. Espíritu Santo ichàiniadacani icàlidacaténá càiri tàacáisi ibàacanéeri wawàsi ìwali càmfíríca èeri mìnánái

itàacái iyú, quéwa itàaníca tàacáisi càmírica yáalía cainácaalí fimáaná. Iná yái tàacáisi càmíta iyúudàa áibanái. ³ Quéwa cawinácaalí icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliçuise pitàacái iyúcué, yáta iyúudàacué pía yéewáidacáinacué pía pidàwinàidacaténá píwítáisewa Dios íwítáise iyú cachàinínápinacué píwítáise Dios ìwali. Yái icàlidéericuéca pírí tàacáisi Dios inùmaliçuise pitàacái iyú, yáta imichàidacuéca píwítáise, ichàiniadacué nacái piwàwa peebáidacaténacué Dios tàì fiméeri iyú. ⁴ Cawinácaalí itàanfírca Dios yáapicha áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, yáta ichàiniadéerica íwítáisewa Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéericuéca pírí tàacáisi Dios inùmaliçuise pitàacái iyú, yáta iyúudàacué pía pidàwinàidacaténá píwítáisewa Dios íwítáise iyú cachàinícaténacué píwítáise Dios ìwali, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁵ Macáita péenacué idèniacaalí chàinisi itàanícaténá áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, yá cayábaca casímáicáiná nuicáca yái pimánínáacuéca càì. Quéwa cayába cachàiníwanái nuwàwa picàlidacaalícué tàacáisi Dios inùmaliçuise péenánái itàacái iyúwa. Cayába cachàiníwanái yái picàlidáanacuéca tàacáisi Dios inùmaliçuise péenánái itàacái iyúwa, fícha yái pitàanínáacuéca áiba tàacáisi iyú, càmicaalícuéca nacái picàlidacué nalí cainácaalí fimáaná yái tàacáisi picàlidéericuéca. Iwàwacutácué picàlidaca nalíni natàacái iyú, piyúudàacaténacué nadàwinàidaca náiwítáisewa Dios íwítáise iyú, cachàinícaténá náiwítáise Dios ìwali. ⁶ Iná nuénánái nupáchiaacalícué pía, yá nutàanícaalícué pírí áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, yá càmítacué pialía péemiaca cainácaalí fimáaná nùasu tàacáisi. Numànicaalí càì, néese nùasu tàacáisi càmíta iyúudàacué pía. Iná canéerica iwèni meedá píricuèni, yái nùasu tàacáisica. Quéwa nucàlidacaalícué píriní machacàníri iyú pitàacái iyú, yái tàacáisi Dios imàaquéerica nualíaca ìwali, nucàlidacaalícué nacái pírí pitàacái iyúni cainácaalí fimáaná yái báisíri tàacáisica, nucàlidacaalícué nacái pírí tàacáisi Dios inùmaliçuise pitàacái iyú, nuéwáidacaalícué pía nacái Dios ìwali, yásí nùasu tàacáisi iyúudàacuéca pía, yéewanápinacué peebáidaca Dios itàacái tàì fiméeri iyú.

⁷ Péemiacué comparación: Napùliacaalí flauta íwa nacáiri namànicaténá música, nanúacaalí arpa nacái, càmicaalí namàni música machacàníri iyú, néese áibanái càmíta náalía néemiaca cawinácaalí música íwítáaniquéi càì namànica. ⁸ Néeni, nucàlidacué pírí áiba comparación ùwicái ìwali: Aibacaalí ipùlía trompeta imáidacaténá úwinái, càmicaalí ipùlía amaláwaca, néese càmíta náalíawa iwàwacutáaná nachùníaca nacáapisàíwa namànicaténá ùwicái. ⁹ Càitacué nacái pía: Càmicaalícué pitàaní pitàacái iyúwa péewáidacaténá wenàiwica amaléeri tàacáisi iyú náalíerica néemiaca cainácaalí fimáaná, néese càmítacué náalía néemiaca piasu tàacáisi. ¡Yái tàacáisi picàlidéericuéca nalí càmíta iyúudàapíná nía! ¹⁰ Báisíri iyúcata iyaca madécaná íwítáaná èeri mìnánái itàacái cháì èeri írìcu. Nía nacái itàaníyéica càì náalíaca néemiacani, natàacáicáináni. ¹¹ Quéwa càmicaalí nualíaca nuémiaca cainácaalí tàacáisi fimáaná áiba wenàiwica icàlidéerica nulí, yásí nuínáidacawa ìwali áiba cáli néeséericani nùasu cáli fícha. Càita nacái fináidacawa nùwali càmíicáiná nualíaca nuémiaca cainácaalí itàacái fimáaná. ¹² Càita nacái pitàanícaalícué áiba tàacáisi iyú, càmírica èeri mìnánái itàacái, yásí áibanái càmíta náalíma néemiaca cainácaalí piasu tàacáisi fimáaná, yá càmítacué piyúudàa nía. Iná piwàwacáinacué Dios imàacaca pírí chàinisi píibaidacaténacué írípíná cachàiníri iyú, yá pitufyàacué Dios imàacáanápinacué pírí chàinisi yéewacaténacué piyúudàaca

wenàiwica manuíswata yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios ìwali, neebáidacaténá itàacái tàì fíméeri iyú.

¹³Iná cawinácaalí wenàiwica Dios imàaquéerica írí chàinisi itàanícáténá áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, iwàwacutá isutáca Dios fícha imàacáanápíná írí chàinisi icàlidacaténáni áibanái írí natàacái iyúwa cànácaalí fímáaná yái tàacáisica. ¹⁴Càita nacái núa: Espíritu Santo imàacacaalí nusutáca Dios fícha áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, yá nusutáca Dios fícha manuíswata, quéwa càmita núalíawa cànácaalí nùasu tàacáisi fímáaná. Nutàanícaalí càì, yá càmita nudé nuyúudàaca wenàiwica nùasu tàacáisi iyúwa. ¹⁵Iná núcàlida pírì cànácaalí numànnínápináca: Nusutápiná Dios fícha áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, núcàntàa nacái Dios írí tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái. Quéwa nusutápiná Dios fícha nacái wenàiwica itàacái iyú, núcàntàa nacái Dios írí wenàiwica itàacái iyú. ¹⁶Càita numànica yácáiná, wàacaalí cayábéeri Dios írí manuíswata áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, néese níái áibanái yéemièyéica wasàna càmicaalí náalíawa néemiàcani yái tàacáisica, yá càmita yáalimá abédanama náiwitáise wáapícha iyúwa wàaná Dios írí cayábéeri, càmíciná náalí néemiàcani, cànácaalí fímáaná yái wasutéerica. ¹⁷Cawàwanáta wàaca cayábéeri Dios írí cayábéeri iyú, quéwa áibanái wenàiwica fiwítáise càmita idé idàwinàacawa Dios fiwítáise iyú, neebáidacaténá itàacái tàì fíméeri iyú, càmíciná náalí néemiàca cànácaalí wàasu tàacáisi fímáaná. ¹⁸Nùaca Dios írí cayábéeri nutàanícáiná Dios yáapícha cachàiníwanái píichacué canánama áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, idècunitàacá nùyaca nulínáamitawa méetàucuta áibanái fícha nusutácaténá núawawa Dios fícha. ¹⁹Quéwa culto írìcu, nùyacaalí áibanái yèewi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásì cayába cachàiníwanái núumacaalí cinco namanùbaca palabra natàacái iyú náalíerica néemiàca cànácaalí fímáaná nuéwáidacaténá nía fícha yái núumáanáca diez mil namanùbaca palabra áiba tàacáisi iyú càmírica náalí néemiàca cànácaalí fímáaná.

²⁰Píacué nuénánáica, picácué píináidawa càide iyúwa sùmàì fináidáanáwa càmíyíyí yáalíawa cayába. Píyacué càide iyúwa sùmanái càmíyíyíca yáalíawa madécaná báawéeri ìwali. Quéwa píináidacuéwa cáalíacáiri iyú càide iyúwa béeyéi, píalíacaténácué péemiàca yái númèericuécá pírì ìwali yái tàacáisi càmírica èeri mìnánái itàacáica. ²¹Bàalutè profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmallicuísè. Dios fímacatè: “Nutàanípiná israelitanái yáapícha quéwa áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú. Nubànùapíná càmíyíyí israelitanái nacàlidacaténá tàacáisi nunùmallicuísè israelitanái írí, quéwa éwita numànicáaníta càì, càicáaníta níái israelitaca càmita neebáidapíná nutàacáíwa”, fímaca Wacuèriná Dios. ²²Iná watàanícaalí áiba tàacáisi iyú, càmírica èeri mìnánái itàacái, yá càmita wáasáida Dios ichàini wenàiwicanái írí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini áibanái írí càmíyíyíca yeebáida Jesucristo ìwali. Quéwa wacàlidacaalí tàacáisi Dios inùmallicuísè watàacái iyúwa, yá càmita wáasáida Dios ichàini áibanái írí càmíyíyíca yeebáida Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini wenàiwicanái írí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²³Néese culto írìcu, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, macáicaalícué pitàaníca áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái iyú, yá cawàwanáta áiba wenàiwica iwàlùacawa càmírica yáalíawa ìwali yái pimànnínácuéca, áiba nacái càmíri yeebáida Jesucristo itàacái. Yásì néemiàcuéca pìsàna, yá nàináidacawa máiwitáisèyèicuécá pía macáita. ²⁴Quéwa macáicaalícué

picàlida tàacáisi Dios imàaquéerica pírí pitàacái iyúwa, yá nacái áibacaalí wenàiwica iwàlùawa càmfíríca yáalíawa ìwali yái pimànínácuéca, áiba nacái càmfíríca yeebáida Jesucristo itàacái, yásí nawàwalica nadéca namànica nabáyawanáwa, náalíacáiná néemiaca macáita yái picàlidéericuécá, natàacái iyúcáináni. ²⁵ Iná néemiacaínáni, yá náalíacawa Dios iicáca náiwitáise, iyúwa náináidáanáwa nawàwalicuésewa ibàacanéri iyú áibanái íicha. Yásí nabàlùacawa nàulúi ipùata iyúwa nàacaténá Dios icàaluíniná, nàacaténá nacái írí cayábéeri. Yá nacàlidapínacué pimánwaná ìwali nacái Dios ìyáanacué píapicha báisííri iyú.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Uwé, píacué nuénánáica, macái imanùbaca pimànicaalícué culto, abénaméeyéi péenacué icántàapíná salmos nàacaténá Dios írí cayábéeri, abénaméeyéi péenacué nacái yéewáida wenàiwica Dios itàacái iyú, áibanái péenacué nacái icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica náalíacawa, áibanái péenacué itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmfíríca èeri mìnánái itàacái, áibanái péenacué nacái icàlidaca càinácaalí fímáaná yái tàacáisica. Quéwa, piicacué píichawa cayába yéewanápiná macáita yái pimàníricuécá culto írìcu iyúudàaca wenàiwica nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios fiwitáise iyú neebáidáanápiná Dios tàì fíméeri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Natàanícaalí culto írìcu áiba tàacáisi iyú càmfíríca èeri mìnánái itàacái, pimàacacué pucháiba itàaníca, áibacaalí ìya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá nacái áiba ìyaca néré píapichacué icàlidacaténacué pírí càinácaalí fímáaná, yái tàacáisi nacàlidéerica. ²⁸ Quéwa canácaalí áiba icàlidéeripínacué pitàacái iyúni, càinácaalí fímáaná yái tàacáisi áibanái iwàwéerica icàlidaca, iwàwacutá masànaca nía culto írìcu, ipíchaná natàaníca áiba tàacáisi iyú. Iwàwacutá natàaníca Dios yáapicha nàyacaalí nalínáamitawa méetàucuta áibanái íicha. ²⁹ Càita nacái nàyacaalí abénaméeyéi péenacué icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuése, pimàacacué pucháibata itàaníca, áibacaalí ìya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá áibanái yéemiacani yái nacàlidéerica, náináidacaténáwa cáalíacáiri iyú ìwali, yéewanápiná náalíacawa asáisi báisícaalí natàaníca Dios inùmaliçuése. ³⁰ Quéwa Dios imàacacaalí tàacáisi áiba wenàiwica írí yáawinéericawa néré, yásí yái idàbáanéeri wenàiwicaca iwàwacutá yáawinacawa imàacacaténá áiba icàlidaca nacái nalíni. ³¹ Càita píacué macáita icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuése, píalimacué picàlidacani abéerinamata yéewanápiná macáita néemiaca càinácaalí tàacáisi Dios imàaquéerica píalíacawa, nachàiniadacaténá nawàwawa. ³² Cawínacaalí icàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçuése náalimá masànaca namànica níawawa ìyacaalí áiba iwàwéerica icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica írí. ³³ Càita iwàwacutácué pimànica culto càmicáiná Dios ibatàa macáita nacàlidaca tàacáisi macáita namanùbaca iyúwa, néese imàaca natàaníca abéerinamata. Càmita iwàwa wamànica culto canéerica iwèni iyúwa máiwitáiséeyéi. Iwàwacutácué pimànica nacái càide iyúwa macáita Dios yàasu wenàiwica imàníná, níara áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ³⁴ Iná iwàwacutá masànaca inanái culto írìcu. Canáca yéewaná inanái itàaníca culto írìcu. Néese iwàwacutá nàaca nàacawéeri fimiétacanáwa, neebáida nacái itàacái, càide iyúwa Dios itàacái fímáaná profeta Moisés itànèericaté. ³⁵ Néeni, inanái nawàwacaalí náalíacawa wawàsi ìwali, iwàwacutá na-

sutáca néemiawa nàacawéeriwa nacapèe néenitawa, báawacáiná inanái itàaníca culto irícu.

³⁶ Piwàwalicué Dios itàacái càmfíríca píapícha idàbatéwa. Càmitacué nacái pía abéta yeebáidani. Iná iwàwacutácué peebáidaca càide iyúwa Dios itàacái fímáaná. ³⁷ Báisícaalícué píalímá picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí, càita nacái báisícaalícué Espíritu Santo imàacacaté pírí chàinisi cáalífacáicatenácué pía, yásí píalíacuéwa Wáiwacali ichùulíacaté nutànàanápínácué pírí yái tàacáisica. Iná iwàwacutácué peebáidacani. ³⁸ Quéwa nàyacaalí abénaméeyéi càmfíyéica iicá nùasu tàacáisi iyúwa Wáiwacali itàacái, picácué péemí nálí, càmicáiná natàani báisíri iyú Dios inùmalícué.

³⁹ Iná nuénánái, pítuíyàcué Dios imàacáanápínácué pírí chàinisi picàlidacatená tàacáisi inùmalícué. Picácué píamáisaní áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmfíríca èeri mìnánái itàacái. ⁴⁰ Quéwa iwàwacutácué pímaníca macáita machacàníri iyú culto irícu, pímacacué wenàiwica icàlidaca tàacáisi abéerinamata, áiba itàaní áiba yáamíse.

La resurrección de Cristo

15 Siúcade píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidacuéca pírí àniwa piwàwalícaténái yái tàacáisica nucàlidéericatécué pírí, yái tàacáisi fíméerica Cristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Yácata tàacáisi peebáidéericatécué, siúca nacáide peebáidacuéca pìyacani tàì fíméeri iyú. ² Yásí Cristo iwasàacué píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha peebáidacaalícué mamáalàacata yái tàacáisi nucàlidéericatécué pírí, báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái.

³ Quéechaté nucàlidacuéca pírí yái tàacáisi cachàiníri náicha canánama càide iyúwaté Cristo yéewáidáaná núa. Nucàlidacatécué pírí Cristo yéetácátéwa wáichawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Dios itàacái fímáaná profetanái itànèericaté. ⁴ Nucàlidacatécué pírí nacái nabàliacaté Cristo càliculli iriculé, quéwa imichàacatéwa yéetácáisi fícha máisiba èeri irícu càide iyúwaté fímáaná nacái Dios itàacái profetanái itànèericaté. ⁵ Nucàlidacatécué pírí nacái Cristo imàacacaté yáawawa Pedro iicácani, néese imàacacaté yáawawa naicácani, níái doce namanùbaca apóstolca, Cristo ibànuyéicaté nacàlidacatená itàacái. ⁶ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa naicácani, áibanái quinientos ichàbaníseeyéica yeebáidéeyéica itàacái. Yá batéwa macáita néená iyaca siúcade nutànàacaalícáwa yái cuyàlutaca, quéwa abénaméeyéi néená nadéca néetá-cawa. ⁷ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa iméeréeri iicácani, yái Santiagoca, néeseté macáita apóstolnái naicácaté Cristo nacái.

⁸ Néeseté idécanáami imàacaca yáawawa macái áibanái iicácani, yáté átata imàacaca nacái yáawawa nuicácani. Iná nuicáca núawawa càiride iyúwa sùmai càmfírí-cáwa imusúawa yàasu èeri irícuwa, máinícáinaté náamíseca Wáiwacali imáidaca núa ibànùacatená núa iyúwa apóstol. ⁹ Núacata càmfíri cachàini náicha canánama níái apóstolca, Wáiwacali ibànuyéica nacàlidacatená iináwaná. Canácaté yéewaná núumaca nùwaliwa apóstolca núa nupíadáidacáinaté Dios yàasu wenàiwica, nùuwichàidacatenáté nía, níái yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁰ Quéwa Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú imáidáanápínaté núa yéewanápínaté apóstolca núa, éwita nùuwichàidacáanítaté yàasu wenàiwica manuísíwata. Yá càmita caná iwèni yái imáidáanáca núa, nuíbaidacáiná irípiná cachàiníwanái macái

áibanái apóstol fícha. Quéwa càmita càì numànica nuchàini iyúwa, néese Dios yái imànírica nulí cayábéeri mawèníri iyú, yácata iyúudèerica núa. ¹¹ Quéwa éwita wáibaidacáaníta Dios irípiná, níái áibanái apóstol, núa nacái, càicáaníta iyaca áiba wawàsi cachàiníri wáicha canánama, yácata yái tàacáisi wacàlidéericuéca pirí, yái tàacáisi peebáidéericatécué nacái.

La resurrección de los muertos

¹² Wadéca wacàlidacuéca pirí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi fícha, quéwa abénaméeyéi péenacué náimaca càmitasa wenàiwicanái imichàawa yéetácáisi fícha. Báawéeriquéi nacàlidáanaca càiri cachìwéeri tàacáisi. ¹³ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi fíchatá, néese iwàwacutá nacái wáimaca càmitaté báisi Cristo imichàacawatá. ¹⁴ Néese, càmicaalíté báisi Cristo imichàawatá, yá canéerica iwènitáni yái tàacásica wacàlidéerica. Yá nacái canéerica iwèni meedáni yái peebáidáanaca Jesucristo itàacáitá. ¹⁵ Quéwa iyaca áiba wawàsi báawéeri yáwanái: Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi fíchatá, néese àta wía apóstolca wadéca wacàlidaca wachìwawa Dios ìwalitá, wacàlidacáiná Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi fícha. Quéwa càmicaalípiná Dios imichàida yéetéeyéimiwatá, néese iwàwacutá wacàlidaca càmitaté Dios imichàida Cristotá. ¹⁶ Yácáiná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawatá, néese càmitaté báisi nacái Cristo imichàawatá. ¹⁷ Càmicaalí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi fíchatá, néese iwàwacutá canéerica iwèni meedátáni yái peebáidáanacuéca Cristo itàacái, yá pìyacuéca mamáalàacata pibáyawaná yáapichawatá. ¹⁸ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi fíchatá, néese áibanái yeebáidéeyéimicaté Cristo itàacái ipíchawáiseté néetácawa nadéca náucacawa Dios fíchatá. ¹⁹ Wadéca wawènúadaca wáiwitáisewa fícha macáita yái èri iricúfrica, weebáidáanápiná Cristo itàacái wacúanápiná cayábéeri èrica yàanèripináca, wáalíacáináwa wamichàanápináwa yéetácáisi fícha. Iná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi fíchatá, yá wadéca weebáidaca cachìwéeri tàacáisitá, iwàwacutá nacái áibanái iicáca wía càiyéide iyúwa yúuwichèeyéiwa catúulécaneéri iyú cachàini áibanái fícha canánama.

²⁰ ¡Quéwa Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi fícha báisíri iyú! Yácata yái idàbáanéericaté imichàacawa yéetácáisi fícha càmfiripiná quirínama yéetácawa àniwa. Càita nacái yácata Cristo idàbáanéerica wamanùbcanái yéénaca, wía manùbéeyéica imichèeyéipinácawa yéetácáisi fícha càide iyúwa bànacalé imusúacaalíwa cáli iricúise wenàiwica yeedacaténá iyacaná manùba. ²¹ Bàaluité wàawirimi Adán, yái idàbáanéericaté wenàiwica, imànicaté ibáyawanáwa, ínáté yéetácáisi iwàlùacatéwa iriculé èriquéi. Néese Cristo imànicaté cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa idéca iwàlùacawa aléi èri iriculé yái wamichàanápinácawa yéetácáisi fícha. ²² Macáita wía Adán itaquénáinámi wéetápinácawa wadèniacáiná wàawirimi Adán fiwitáise cabáyawanéeriwa. Càide iyúwa macáita wía wadèniáná abéeri wàawirimi, yái Adánca, càita nacái wía iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha wamichàapinácawa yéetácáisi fícha wadèniacáiná wacáuca wàlisáiwa càmfiri imáalàawa. ²³ Quéwa Dios idéca fínáidacawa imàacáanápiná wamichàacawa yéetácáisi fícha Cristo yáamíise: Quéchatécáwa Cristo imichàacatéwa càide iyúwa idàbáanéeri needáca iyacanásica nabànacale fíchawa. Néese Cristo yàanàpiná àniwa, yásí macáita wamichàapinácawa, wía yàasu wenàiwicaca. ²⁴ Néese

èeri imáalàacaalípináwa, yásí Cristo imáalàida nachàini, macái èeri mìnánái icuèrinánáica, demonio íiwacanánái nacái. Néese idécanáami Cristo imànica macáita càide iyúwa Dios ichùulianáni, yásí Cristo yèepùadapíná macáita Yáaniri Dios íríwa àniwa, Dios icùacaténá macáita. ²⁵ Iwàwacutácáiná Cristo icùaca macáita siùcáisede idécunitàacá Dios imawèniadaca macáita Cristo yùuwidenái. ²⁶ Yái wàuwide namáalàidáanaca canánama, yácata yái yéetácáisica; yá Dios imawèniadéeripíná, imáalàidapíná nacái yéetácáisi, iwasàapínacaalí wía yéetácáisi fícha. ²⁷ Dios idéca imàacaca Cristo icùaca macáita, íná yéewa wáalíaca iyaca abéerita càimírira Cristo ichùulia, yái Yáaniricawa yái Diosca. ²⁸ Aibaalípiná idécanáami Dios imawèniadaca macáita Cristo yùuwidenái, néese Cristo, yái Dios lírica, imàacapíná yáawawa Dios írí, imànicaténá càiripínáta càide iyúwa Dios ichùulianá, yái imàaquéericaté Cristo icùaca macáita. Yásí Dios icùaca macáita càiripínáta, macáita yái iyéerica.

²⁹ Néese abénaméeyéi péenacué nadéca neebáidaca Jesucristo itàacái, nawàwacáiná nadèniaca nacáucawa càimíri imáalàawa áiba èeriwa néenánáimi yáapichawa, níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Yá nadéca nabautizácawa náasáidacaténá nàyanápiná àniwa néenánáimi yáapichawa áiba èeriwa. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi fíchatá, néese canéerica iwèni meedátáni, yái wenàiwicanái ibautizáanácawa nàwalíná. ³⁰ Néeni càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi fíchatá, néese canéerica iwènitáni wèpunícaalíwa wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibalé nawàwacataléca nanúaca wía macái èeri imanùbaca. ³¹ Báisíta nuénánái, áibanái iwàwaca inúaca núa macái èeri imanùbaca; càita nacái báisíta máiní casímáica nuicácuéca pía peebáidacáinácué Wáiwacali Jesucristo itàacái. ³² Chá nacái Efeso iyacàlená iricu nawàwacaté nanúaca núa, níái áibanái càimíyéica yeebáida, caluéyéi cuwèsi nacáiyéi íiwitáise, iwàwéeyéicaté imàdádaca nuèwi. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi fíchatá, yá canéerica iwèni meedátáni yái nùuwichàanácawa Wáiwacali írípíná. Píicácué píichawa cawínacaalí càimíyéica yeebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa, náimacáiná càiri cachiwéeri tàacáisi: “Wàacué wayáaca wayáacaléwa cadénama, wàira nacái manuí, táwichacáiná wéetápinácawa, néese canáca wía, canáca nacái yùuwichàidéeripíná wíawa wabáyawaná ìwalfise”, náimaca.

³³ Picácué pimàaca nachíwáidaca pía, néese piacuéwa náicha, càide iyúwa áiba tàacáisi íimáaná cáalíacáiri iyú: “Wamàacacaalí báawéeyéi íiwitáise yàacawéeridaca wía, yásí namáalàidaca wáicha wáiwitáise cayábéeri”, íimaca. ³⁴ Píwènuadacué píiwitáisewa báawéeri fícha píináidacaténácuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwacué iwàwacutáaná pìyaca machacàníri iyú; yá picácué pimàni quirínama píbáyawanáwa. Càì nùumacué pírí báicaténácué pía, nùalíacáináwa abénaméeyéicué pèewi càmitàacáwa náalíá Dios ìwali báisíiri iyú.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Abénaméeyéi péenacué càmita neebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa yéetácáisi fícha, íná namànica naquúniwa ìwali, yá náimaca: “Càmita náalimá nacáucacawa, níái yéetéeyéimicawa. ¿Càirínásica chéecáisi íiwitáaná iyú namusúapínáwa càliculli írìcuíse?” càì náimaca naicánica. ³⁶ Natàanícáita máiwitáiséeri iyú meedá! Péemiacué comparación: Wabànacaalí bànacalé fími cáli

iriculé, néese bànacalé íimi iwàwacutá ìyaca càiride iyúwa yéetéerimiwa yéewanápiná ìyaca yái bànacaléca. ³⁷ Yái íimi wabànérica, càmfírta íimi yái imusuéricawa cáli iricuíse. Wabànacáita bànacalé íimi, cawàwanáta trigo ituíná íimi, càmiccaalí áiba bànacalé íimi nacái. ³⁸ Yái ibaquéricawa Dios yàa iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Macái bànacalé íimi íiwitáaná, Dios idéca imàacaca idèniaca bànacalé iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁹ Càita nacái iinási càmita abédanamani. Wíá èeri mìnánáica wadèniaca waináwa áiba íiwitáanáta. Cuwèsinái nadènia nacái naináwa áibata. Cuipíra iiná, áiba íiwitáanáta nacái. Cubái iiná, áiba íiwitáanáta nacái. ⁴⁰ Càita nacái níara ìyéeyéica chènuniré nadèniaca naináwa áibata fícha yái naináca macáita níái ìyéeyéica cháí èeri iricu. Quéwa chènuníiséeyéi áibata nadènia cayábéeri naicácanáwa èeri iricuífíyí fícha, yácáiná chènuníiséeyéi iináca icànaca mèlumèlufí iyú. ⁴¹ Càita nacái níái ìyéeyéica capíraléeri cáli finata. Nadèniaca nacamaláwa áibata. Néese èeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese quéeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese dùlupùta nadèniaca nacamaláwa áibata. Nía nacái dùlupùtaca nadèniaca nacamaláwa méetàucunamata náichawáaca. Càita fimaca comparaciónca.

⁴² Càipiná nacái namichàacawa níái yéetéeyéimicawa. Idécanáami nabàliaca wainámi cáli iriculé, yá wainámi ibadápínacawa, quéwa wainá imichèeripínacawa yéetácáisi fícha, càmfírta yéewa ibadácawa. ⁴³ Yá nabàliaca wainámi càliculli iriculé, chéecáisi báawéeri iicácanáwa, néese wainá icáuquèeripínacawa icànápiná mèlumèlufí iyú, cayábéeri iicácanáwa. Nabàliaca wainámi machawàaquéeri néese cachàinipínacani yái waináca imichèeripínacawa càliculli fícha. ⁴⁴ Nabàliaca wainámi, cháí èeri iricuífíca, néese wainá chènuníiséeri imichàapínacawa, ìyacáiná wainá èeri iricuífí, càita nacái ìyaca wainá chènuníiséeri.

⁴⁵ Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: “Idécanáamité Dios imànica wàawirimi Adán iiná, yái idàbáanéericaté wenàiwicaca, yáté Dios cáucaté imànica Adán ìyacaténáté cháí èeri iricu iyúwa èeri mìnali”, íimaca yái Dios itàacáica. Quéwa máiní cachàinica Cristo íiwitáise Adán fícha, yácáiná idécanáamité Cristo yéetácawa, yáté imichàacatéwa yéetácáisi fícha yàacaténá wacáuca càmfíri imáalàawa. ⁴⁶ Siùca càmita wadènia chènuníiséeri iicácanáwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri iricu. Wadèniaca èeri iricuífí iicácanáwa quéechacáwa, néesepiná wadèniaca chènuníiséeri iicácanáwa. ⁴⁷ Dios imànicaté cáli ichùmalé wàawirimi Adán iyú, yái asiali idàbáanéerimica. Yáté èeri mìnalicani, yái Adánca. Néeseté Cristo yàanàaca, yáté chènuníiséericani. ⁴⁸ Wíá ìyéeyéica cháí èeri iricu, wadèniaca waináwa cháí èeri iricuífíca càide iyúwaté yái asiali iiná Dios idàbéericaté cáli ichùmalé fícha asialipiná, yái wàawirimi Adánca. Néese, weebáidacaalí Cristo itàacái wàyacaténá chènuniré, yásí wadèniapíná waináwa chènuníiséeri càide iyúwa Cristo ìyáaná, yái chènuníiséerica.

⁴⁹ Càide iyúwacué wadèniáná iicácanáwa yái wàawirimi Adán Dios idàbéericaté cáli ichùmalé fícha asialipiná, càita nacái wadèniapíná iicácanáwa yái Cristo yàanèericaté chènuníise.

⁵⁰ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pírí áiba wawàsi: Yái wainá idèniérica fíranáwa cháí èeri iricu càmfíripiná yéewa iwàlùacawa Dios ìyacàle iriculé Dios icùacataléca macáita, wainá imáalàacáináwa áiba èeriwa. Iná càmita yáalimá iwàlùacawa néré càmicatalépináca imáalàawa. ⁵¹ Quéwacué nuwàwa píalíacawa áiba wawàsi Dios ibèericaté wenàiwicanái fícha, quéwa siùcade imàa-

caca wáaliacawa. Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wéetápináwa caná-nama, quéwa Dios iwènúadapíná wíawa macáita wàlisanácáténá waicácanáwa. ⁵²Wéemiapíná trompeta isàna, yái trompeta namáalàidáanácá canánama, yásí abéericuíseta Dios iwàlìsàidapíná waináwa ráunamáita càide iyúwa bàli ímacaalí watuí. Yácaíná wéemiapíná trompeta isàna, yásí namichàacawa càliculli irìcuíse macái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Namichàapínácawa yéetácáisi fícha nainá wàlìsàì yáapichawa, càmfíyéipíná yèepùa yéetácawa quirínama. Yási wíaca nacái cáuyéica Dios iwènúadapíná wíawa wàlisanácáténá waicácanáwa. ⁵³Yácaíná wainá èeri irìcuírica càmita yéewa iyaca càiripínáta, íná iwàwacutá Dios iwàlìsàidaca wainá wadèniacaténá waináwa wàlìsàì càmfíri imáalàawa. ⁵⁴Néese idécanáami Dios iwàlìsàidaca wainá, wadèniacaténá waináwa wàlìsàì càmfíri imáalàawa, yási wáyapíná càiwade iyúwaté profetanái itànàanáté Dios itàacái bàalutí. Náimaca: “Yái yéetácáisi idéca imáalàacawa. Dios idéca imáalàidaca wáichani, yái wàuwidaca yéetácáisica. ⁵⁵Pía yéetácáisi, càmita quirínama yéewa pimawèniadaca wía. Pía càliculli, càmita quirínama yéewa piùwichàidaca wía, canácáíná quirínama píwi”, càipíná wáimaca. ⁵⁶Yái wabáyawanáca iyaca càide iyúwa yéetácáisi íiwica, yácaíná wabáyawaná iwàlìise, iwàwacutácaté wéetáanápínácawa méetàuculé Dios fícha càiripínáta. Yá nacái yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí càicanide iyúwa idéca nacáicaalí yàaca wabáyawaná ichàini, wíacáíná wáaliacaalítéwa càinácaalí wawàsi Dios imáisanièri wamànica, néese máiníté cachàiníwanái wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. ⁵⁷Quéwa Wáiwacali Jesucristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná idéca iwasàaca wía fícha yái wéetáanápínácawa méetàuculé Dios fícha càiripínáta; càita nacái Wáiwacali Jesucristo yéetáanà iwàlìise, Dios iyúudàaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ¡Íná wàacué Dios irí cayábéeri!

⁵⁸Íná píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, cachàinicué píiwitáise, píibaidacué mamáalàacata Wáiwacali irípiná cachàiníwanái, píaliacáínacuéwa cawèníricani, yái píibaidéericuéca Wáiwacali ichàini iyú.

La colecta para los hermanos

16 Siúcade nucàlidacué pírí iwali yái ofrenda piwacáidéeripínacuéca píbanùacaténacué plata iyúwa ofrenda catúulécanéeyéi irí, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Piwacáidacué ofrenda càide iyúwa nucàlidáanáté nálí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli ínatéeyéica iyaca. ²Domingo imanùbaca semana iwali, macáitacué pía canánama iwàwacutácué piwacáidaca yéená yái plata peedéericuéca píriwa. Yá picùacué méetàucutani. Íná nùanàapínácaalí néré, càmitacué iwàwacutá pimichàidaca plata picùacaalícué méetàucutani semana imanùbaca. ³Néese nùanàapínácaalí néré, yási nubànùaca wenàiwica natécaténá plata Jerusalén iyacàlená nérépiná, cawinácaalí wenàiwica peedéeyéicuéca pèewísewa natécaténá píasu ofrenda néré. Yá nubànùapíná náapicha cuyàluta nálí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, natàidacaténá nía cayába níai péenacuéca píbanuèyèipínacuéca néré. ⁴Nuínáidacaalíwa cayábaca nùacaalíwa nacái, yási nàacawa núapicha.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Nùapináciuwa pìatalé, yá iwàwacutá nuchàbaca Macedonia yàasu cáli néenibàa. Nudécanáami nuchàbacawa néenibàa, yá nùanàapináciu piyacàle néréwa Corinto iyacàlená néré. ⁶ Cawàwanátacué nupáchiaca píawa achúma èerita, càmicaalí càì, yá nùyapináciu píapichawa uniabépinama. Néese píalimápináciu piyúudàaca núa nùwacáidacaténá wawàsi numàluwepinàwa alénàcaalí iwàwacutápiná nùacawa. ⁷ Càmitacué nuwàwa nupáchiaca pía malééná èeri meedá, néese nuwàwacuéca nùyaca píapicha madécaná èeri Wáiwacali imàacacaalícué nùyaca píapicha. ⁸ Quéwa nuyamáapinácawa cháì Efeso iyacàlená irìcu àta judíonái imànicatalépináta nàasu cultowa ípidenéeérica Pentecostés. ⁹ Nuwàwa nuyamáacawa quirítàacáwa cháì, nàyacáíná madécaná wenàiwica iwàwéeyéica yéemiaca Jesucristo iináwaná iwali, íná nuíbaidacáwaca cháì Wáiwacali irípiná, éwita nàyacáaníta nacái madécaná wàuwidaca, càmfíyéica iwàwa nuéwáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú.

¹⁰ Timoteo yàanàacaalícué pìatalé, pitàidacué cayábani casimáicaténá iwàwa píapichacuéwa. Pimànicué irí cayábéeri íibaidacáíná Wáiwacali irípiná càide iyúwa núa. ¹¹ Iná piicácué píichawa cayába ipíchaná abéeri péenáciu caná iwèni iicáca Timoteo. Néese piyúudàacué Timoteo yàasu àyapu iwali yàanápináwa matufbanáiri iyú nùatalé, nucùacáíná yàanàaca náapicha níara áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹² Néeni, nudéca nusutáca wawàsi manuísíwata wéenásàiri Apolos íicha yàanápináciu ipáchiaca pía áibanái wéenánái yáapicha. Quéwa siùca càmitàacáwa iwàwa yàacawa. Néeseacáwa ipáchiapináciu píawa idèniàcatáita wawàsi.

Saludos finales

¹³ Piicácué píichawa cayába. Peebáidacué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué cáalu pía, néese píináidacuéwa cáiwitáíséeri iyú càide iyúwa béeyéi asíanái. ¹⁴ Macáita yái pimàníricuéca, pimànicué cáininéeri iyúni, piyúudàacaténáciu áibanái.

¹⁵ Siùcade píacué nuénánáica, píalíacué naináwaná iwali níara Estéfanas yéenánáica iyéeyéicuéca píapicha. Níacata idàbáanéeyéicaté yeebáidaca Jesucristo itàacái Acaya yàasu cáli íinata. Yá nadéca namàacaca níawawa Dios irí nayúudàacaténáciu pía, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nuwàwacué pimànica càide iyúwa nàalàanáciu pía, níái Estéfanas yéenánáica, cawinácaalí nacái inacáiyéica iyúudèeyéica wenàiwica, íibaidéeyéica nacái Wáiwacali irípiná.

¹⁷ Casimáica nuwàwa níacáíná áibanái péenáciu nadéca nàanàaca nùatalé, níái Estéfanas, Fortunato nacái, Acaico nacái. Nadéca namànica nulí cayábéeri càmfírícué píalimá pimànica canácáínáciu pía núapicha. ¹⁸ Nadéca nachàiniadacuéca piwàwa, nuwàwa nacái. Iwàwacutáciu piicáca cáimiétaquéeri iyú macái wenàiwica iyéeyéica càide iyúwa nàyáaná.

¹⁹ Nawàwalícué pía níái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca cháì Asia yàasu cáli íinata, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái Aquila, úái nacái yàacawéetúaca Prisca nawàwalícué pía manuísíwata Wáiwacali ípidená iwali, náapicha macáita iwacáidáyaquéeyéicawa nacapèe irìcu namànicaténá culto. ²⁰ Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháì nawàwalícué pía. Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú.

²¹ Núa Pablo nutààacué pirí yái achúmээрíina tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía.

²² Aibanáicaalí càmita cáininá iicáca Wáiwacali Jesucristo, Dios yùuwichàidapiná níawa. ¡Pía, Wáiwacali, píaawa sísaara caquialéta!

²³ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imàníínápinácué pirí cayábéeri mawènfiri iyú. ²⁴ Nuwàwalicué pía manuísíwata cáininácáiná nuicácuéca pía Cristo Jesús ìwalíise.

2 CORINTIOS

Saludo

1 Núa Pablo, Jesucristo imáidéericaté yàasu apóstolcaténá núa ibànùacaténá núa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Núa Pablo, Timoteo yáapicha, yái wéenàsàiri yeebáidéerica Jesucristo itàacái, wawàwalicué pía. Nubànùacué píri cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeýéicawa Corinto iyacàlená írìcu, píacué nacái Dios yàasu wenàiwica iyéeyéica macái Acaya yàasu cáli fínata. ²Nusutácué Wáaniri Dios ícha píripínacué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànfínápinacué píri cayábéeri mawènfiri iyú, namàacáanápinacué nacái piyaca matufbanáiri iyú.

Sufrimientos de Pablo

³Wàacué cayábéeri Dios írì, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèriná Diosca, Yáaniri nacái, yácáiná yái Diosca, yácata Wáaniri iiquéerica watúulécaná, ichàiniadéerica nacái wáiwitáise macái èerita achúmacaalí wawàwa. ⁴Macái imanùbaca wàuwichàacaalíwa, yásí Dios ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa, cawinácaalí yùuwichèeyéicawa. Yá wachàiniadaca nawàwa càide iyúwa Dios ichàiniadáaná wawàwa. ⁵Wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa yácáiná éwita iwàwacutácáaná wàuwichàacawa manuísíwata Cristo írípíná weebáidacáiná itàacái, càicáaná Cristo ichàiniadaca wawàwa manuísíwata nacái yéewacaténá wàideniaca wàuwichàanáwa. ⁶Siùcade wía apóstolca wàuwichàacawa wacàlidacáinácué píri Jesucristo iináwaná ìwali yéewacaténacué ichàiniadaca piwàwa, iwasàacaténacué pía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Quéwa Dios idéca ichàiniadaca wawàwa, wía apóstolca, yéewacaténá wachàiniadacuéca piwàwa, píalífacaténacué nacáiwa Dios iyúudàanápinacué pìideniaca piùwichàanáwa piùwichàapínacaalíwa càide iyúwa wàuwichàanáwa Cristo írípíná weebáidacáiná itàacái. ⁷Manuíca wáináidacawa wawàwawa piwalicué píalimáanápinacué pìideniaca piùwichàanáwa Cristo írípíná, wáalífacáináwa càide iyúwa piùwichàanácuéwa wáapicha Cristo írípíná, càita nacái Dios ichàiniadacué piwàwa siùcade càide iyúwa ichàiniadáaná wawàwa.

⁸Píacué wéenánáica, wawàwacuéca piwàwalica wàuwichàacatéwa manuísíwata Asia yàasu cáli fínata. Máinícináté càulenéerica yái wàuwichàanáca, yáté càmita wáalimá wàideniaca quirínamani wachàini iyúwa. Yáté wayúunáidaca wéetáanápinacatéwa néré. ⁹Wía apóstolca waicacaté wíawawa càide iyúwa nacháawèyèi nanuéyèipínaca. Quéwa cayábacaté walíni yái wàuwichàanáca, wéewáidacáinátéwa càmínápiná wáibàa wawàwawa wachàini iwéréwa, néese Dios iwérépiná wáibàaca wawàwawa yái Dios icáucáidéerica wenàiwica yéetácáisi ícha. ¹⁰Dios iwasàacaté wía ícha yái wéetáanápinacatéwa máiní báawéeri iyú, wía apóstolca. Iwasàaca nacái wía mamáalàacata siùcade. Manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali iwasàanápiná wíawa madécaná yàawírí. ¹¹Quéwa iwàwacutácué piyúudàaca wía pisutácué Dios ícha walípiná. Manùbéeyéicaalí isutá Dios ícha walípiná, yásí manùbéeyéi nàapíná nacái Dios írì cayábéeri icuacáiná wía cayábéeri iyú.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Iyaca áiba wawàsi isíimáidéerica wawàwa, wía apóstolca, yái wáalíanácawa wawàwalicuísewa wadéca wáyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa cháí èri irícu machiwéeri iyú nacái Dios íicá, yá máiní càì wàyacaté wàyacaalítécué píapicha. Càmitaté càì wáyaca wáalíacái iyúwa, néese Dios imànicaté walí cayábèeri mawènfiri iyú iyúudàacaté wía wàyáanápínaté càì pèewibàa. ¹³⁻¹⁴ Macái wàasu cuyàluta irícu watànèericuéca pírí, wacàlidacué píríni machacànfiri iyú, machiwéeri iyú nacái, píléecaténacué péemiawani màulenéeri iyú càinacaalí íimáaná. Nuwàwacué macáita manuíca pínáidaca piwàwawa nùwali, càide iyúwa batéwa macáitacué pínáidáanáwa nùwali siúcade. Càitacué nuwàwa pínáidacawa yéewanápiná casímáica wawàwa macáita. Yáalimápinacué casímáica piwàwa wàwali, wía apóstolca, ìwalíise yái wéewáidáanácátécué pía, càide iyúwa yáal-imáanápíná casímáica wawàwa píwalicué néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanà-caalí àniwa.

¹⁵ Manuicaté nuínáidacawa nuwàwawa píwalicué, casímáinacué pía núapicha, íná quéechatécáwa nuínáidacatéwa nupáchianápínacué pía pucháibàawiría nuyúudàacáténacué pía. ¹⁶ Quéechatécáwa nuwàwacátécué nupáchiaa pía nuèpunícaalítéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwacaté nacái nupáchiacuéca pía àniwa nuèpùacaalítéwa Macedonia yàasu cáli néese. Càité nuwàwacátécué piyúudàaca núa nùanápínatéwa Judea yàasu cáli nérépiná. ¹⁷ Néese càmitaté nua píatalécué càide iyúwaté nucàlidáanacué píríni. Quéwa picácué pínáidawa càmitaté nuínáidawa cáimiétacanéeri iyú. Picácué pínáidawa nutàaníca càide iyúwa èri mìnali pucháibèeri íiwitáise, íiméerica “báísita” inuma iyúwa quéwa íináidacáitawa iwàwalicuísewa “càmita”. ¹⁸ Càimírita pucháiba íiwitáise núaqué! Dios yáalíacawa watàníinacuéca pírí báisíiri iyú, càita nacái càmitacué wáima pírí “báísita” wáináidacaalíwa wawàwalicuísewa “càmita”. ¹⁹ Núa Pablo, yá nacái Silvano, áibaalí íipidenéeri Silas, yá nacái Timoteo, wadéca wacàlidacuéca pírí Cristo Jesús íináwaná ìwali, yái Dios Iirica. Càmita pucháibèeri íiwitáise yái Cristo Jesúsca. Cristo càmita íima “báísita” íináidacaalíwa iwàwalicuísewa “càmita”, néese yái Cristo càicanide iyúwa Dios yàasu tàacáisi íiméerica “báísita”, Cristo icàlidacáiná macáita báisíiri iyú, imàni nacái càide iyúwa íimáaná. ²⁰ Cristo idéca imànica macáita càide iyúwaté Dios icàlidáanaté ìwali. Iná macái imanùbaca wàacaalí Dios írí cayábèeri, yá wáimaca “Amén”, Cristo Jesús ìwalíise, íimáanáca “báísita”, weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái. ²¹ Yái Diosca, yácata ichàiniadéerica wía apóstolca, píacué nacái ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Cristo íícha. Dios idéca ibàlùadaca wía yàasunápináwa, wáibaidáanápíná írí. ²² Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Dios yàasunáica wía, wáalíaca nacáiwa Dios imànínápiná walí macáita yái cayábèerica icàlidéericaté walí ìwali.

²³ Quéwa éwitaté nucàlidacáanítacué pírí nùanàanápínaté píyacàle Corinto néré nupáchiacaténacué pía, càicáaníta càmitaté nùawa néré. Siúcade nuwàwaca nucàlidacuéca píríni cáná yéewaná càmitaté nùawa néré. Nucàlidacué píríni Dios yéemiapíná: Càmitaté nuwàwa nùuwichàidacuéca pía cachàiníiri iyú píbáyawaná ìwalíisewa ipíchanacué máiní achúmaca piwàwa nùwalíise. Inaté nuínáidacawa

cawàwanáta cayábáwanái pirícuéni càmicaalípináté nùawa pìatalé ráunamáita. ²⁴Wía apóstolca, wáaliacawa peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, íná càmíta wawàwa wachùuliacuéca pía cachàiníiri iyú peebáidáanápínacué càide iyúwa iwàwacutáanacué peebáidaca. Néese wawàwacáitacué wayúudàaca pía casímáicaténacué piwàwa.

2 Ináté nuínáidacawa càmínápínátécué nupáchiaca pía caquialéta àniwa ipíchanacué máiní achúmaca piwàwa báawanama. Nùacaalítéwa pìatalécué ipíchawáiseté piwènúadaca pfiwítáisewa pibáyawaná íichawatá, yá iwàwacutácaté nùuwichàidacuéca pía cachàiníiri iyútá. ²Máinícaalícué achúmaca numànica piwàwa, néese càmítacué yéewa wasímáidáyacacawa. ³Ináté càmítacué nupáchia pía, néeseté nubànùacuéca pírí cuyàluta, pichùnìacaténacué wawàsi ipíchawáise nùanàaca pìatalécué, càmícaínáté nuwàwa nùacawa néré achúmacaténá nuwàwa pìwalicué, yácáiná nuwàwacué casímáica pimànica nuwàwa. Manuícaté nuínáidacawa nuwàwawa nacái pìwalicué casímáinápínáté piicáca nùacawa pìatalé casímáiri iyú. ⁴Bàaluité nutànàacuéca pírí yáara quéechéeri cuyàluta nùalàacaténacué pía cachàiníiri iyú, néeseté máiní achúmaca nuínáidáanícawa nuwàwawa. Catúulécánaca numànicaté nuwàwawa manuísíwata àta nuícháanícataléta. Quéwa càmítaté nutànàacué pírí cuyàluta achúmáanápínacué piwàwa, néese nutànàacatécué pírí yáara cuyàluta pialíacaténacuéwa máiní cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵Yái imàníiricaté ibáyawanáwa pìatalécué, achúmacaté imànicuéca piwàwa caná-nama. Càita nacái achúmacaté imànica nuwàwa. Quéwa siúcade càmíta nuwàwa nucháawàaca iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníiri iyú, néese nuwàwaca numàacaca nuwàwawa ibáyawaná íicha, yùuwichàacáinátéwa manuísíwata. ⁶Batéwa macáitacué pidéca piúcaca píchawani, íná idéca yùuwichàacawa ibáyawaná ichùuliacawa. Càmitacué iwàwacutá piùwichàidaca mamáalàacatani. ⁷Iná siúcade iwàwacutácué pimàacaca piwàwawa ibáyawaná íicha. Pichàiniadacué iwàwa nacái ipíchaná máiní achúmaca iwàwa àta yúucatalétawa píchacué càiripínáta. ⁸Iná nusutácué píicha manuísíwata píasáidáanápínacué cáinináca piicácani, peedácué pèewiréwa àniwani. ⁹Nutànàacatécué pírí ìwali yái wawàsica nùalimáidacaténacué nuicáwa pía nùalíacaténátéwa asáisi pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanacué pía. ¹⁰Iná siúcade pimàacacaalícué piwàwawa áiba wenàiwica ibáyawaná íicha, yásí nacái numàacaca nuwàwawa íicha. Yá nudéca numàacaca nuwàwawa Cristo iicápiná péenásàiricué ibáyawaná íicha, yái báawéerica imàníiricaté nulí, nuwàwacáinacué casímáica piwàwa macáita. ¹¹Wamàacacué wawàwawa ibáyawaná íicha ipíchanacué Satanás imawèniadaca wía. Wáaliacáináwa báisiiri iyú Satanás yáalimáidaca wenàiwica namànínápíná nabáyawanáwa.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹²Nùanàacaté Troas ìyacàlená néré nucàlidacaténá nalí Cristo itàacái, yá Dios imàacacaté numànica cachàiníiri iyú nuíbaidacaténá Wáiwacali írípíná, nucàlidáanápíná iináwaná madécaná wenàiwica írì. ¹³Quéwa achúmacaté nuwàwa nuínáidacawa càmícaíná nùanàa nùacawéerináwa Tito yái nuiquéerica iyúwa nuénásàiriwa, yeebáidacáiná Jesucristo itàacái. Néese càmícaínáté nùanàa Tito

néré, ínáté nucàlidaca nuináwanáwa Troas ìyacàlená mìnánáí irí nùacaténáwa náicha, yá nùacatéwa Macedonia yàasu cáli nérépíná.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Quéwa nùaca Dios irí cayábéeri imawèniadacáiná wáicha wàuwidenáí càirip-ináta, níara càmíyéica iwàwa wacàlidaca Cristo Jesús iináwaná, yái wàyéerica abédanamata yáapicha. Nùaca Dios irí cayábéeri nacái imàacacáiná wacàlidaca itàacái madécaná wenàiwica irí. Yá Wáiwacali iináwaná icàlàliacawa macái cáli finata càide iyúwa pumènfiri isàni icàlàlianáwa. ¹⁵ Yá cayábaca Dios iicáca wacàlidáaná Cristo iináwaná. Càica wíade iyúwa pumènfiri incienso isàni Cristo yèerica Dios irí iyúwa ofrenda, Cristo ìyacáiná wawàwalicu. Yá Cristo iináwaná icàlàliacawa macái wenàiwica fíwítáaná irí. Icàlàliacawa wenàiwicanáí irí Cristo iwasèeyéipínaca Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha neebáidacáiná Cristo itàacái. Càita nacái Cristo iináwaná icàlàliacawa wenàiwicanáí irí yúuquéeyéipínacawa Dios fícha càmícáiná neebáida Cristo itàacái. ¹⁶ Yái Wáiwacali itàacáica càicanide abénaméeyéi írini iyúwa chéecáisimi isàni inuérica wenàiwica, cawinácaalí yúuquéeyéipínacawa Dios fícha nàuwichàapínacáináwa càiripínáta. Néese yái Wáiwacali itàacáica càicanide áibanáí írini iyúwa pumènfiri isàni yèerica wenàiwica icáuca càmíri imáalàawa, cawinácaalí wenàiwica Cristo iwasèeyéipínaca Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha nàypínacáiná Dios yáapicha càiripínáta. Quéwa, canácata wenàiwica yáaliméeri icàlidaca Wáiwacali itàacái ichàini iyúwa meedá. ¹⁷ Wacàlida wèpunícawa Dios itàacái quéwa càmíta càì wamàni weedácaténá walíwa plata càide iyúwa madécaná áibanáí imànfiná. Néese wacàlidaca Dios itàacái machiwéeri iyú Dios iicápiná càide iyúwa wenàiwica Dios ibànueyéica báisícáináta wawàwa wamànica càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, wàyacáiná nacái abédanamata Cristo yáapicha.

El mensaje del nuevo pacto

3 Wadéca càì wacàlidaca waináwanáwa, wía apóstolca, íná cawàwanáta abénaméeyéi péenacué iyúunáidaca wadàbaca watàaníca wàwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwacué abénaméeyéi péená icháawàanáté wía quéechatécáwa. Quéwa càmíta càì wamànica. Càita nacái càmíta iwàwacutá wáasáidacuéca pírí cuyàluta áibanáí itànèerica waináwaná ìwali píalfacaténacuéwa Dios ibànueyéica wía. Càmitacué nacái iwàwacutá wasutáca pícha cuyàluta picàlidáanacué waináwaná ìwali áibanáí irí needácaténá nàataléwa wía. Madécaná áibanáí yéewáidéeyéicué pía nadéca nasutáca pícha càiri cuyàluta, quéwa càmíta càì wamànica. ² Canáca iwàwacutácué walí pícha cuyàlutaca píacáinácué càicuéca píade iyúwa cuyàluta icàlidéeripíná waináwaná ìwali áibanáicaalí iwàwa yáalíacawa wàwali asáisi Dios ibànùacaalí wía, bàaluitécáiná peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírí iináwaná. Càicuéca píade iyúwa cuyàluta Dios itànèerica wawàwalicu wáalfacaténáwa Dios ibànùacaté wía, wía apóstolca. Macái wenàiwica náalíacawa peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírí iináwaná. ³ Macáita náalíacawa amaléeri iyú càicuéca píade iyúwa cuyàluta Cristo itànèerica wáibaidacalé iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái wacàlidéericuéca pírí. Càmitacué càì píade iyúwa cuyàluta wenàiwica itànèerica tinta iyú. Càmitacué càì píade iyúwa tàacáisi natànèerica íba ìwali càide iyúwaté Dios itànàanáté itàacáiwa íba ìwali profeta Moisés írípíná. Néese cáuri Dios idéca ibànùacuéca Espíritu Santo piwàwa cáuri

iriculé yáasáidacaténá Cristo yàasunáicuéca pía. Iná yéewa macáita náalíacawa Dios ibànùacaté núa nucàlidacaténácué pírí itàacái.

⁴ Cristo idéca imàacaca manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali, wía apóstolca, yá wáalíacawa báisíri iyú Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué pírí itàacái. ⁵ Càmita wáalimá wacàlidaca Dios itàacái wachàini iyúwa meedá, néese macáita yái wamànírica Dios idéca ichàiniadaca wía wamànicaténáni. ⁶ Dios idéca ichàiniadaca wía wáibaidacaténá írpiná, wacàlidáanápíná yái tàacáisica icàlidéerica wàlisàì wawàsi ìwali, yái wawàsi Dios imànírica wenàiwicanái yáapicha icùanápíná nía iyúwa yàasunáíwa. Yái wawàsi wàlisàì càmíirita càide iyúwa wawàsi bàaluisàimica profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali, yái tàacáisi fíméericaté Dios icùanápínaté israelitanái namànicaaalf càide iyúwa ichùulláná nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica Moisés itànèericaté icháawàaca wía wéetáanápínáwawa càmíicáiná wáalimá wamànica macáita càide iyúwa fímáaná. Quéwa siùcade Dios ichàiniadaca wía wéewáidacaténácué pía wàlisàì wawàsi ìwali Dios imànírica wáapicha wawàwalicuise, yàaca walí Espíritu Santo, yái Espíritu yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa.

⁷ Bàaluité Dios itànàacaté itàacáíwa íba saabadéeyéi ìwali, profeta Moisés yéewáidacaténá wàawirináimi israelitanái. Máinícáiná Dios icànaca mèlumèlúri iyú, íná yéewa idécanáamité Moisés iyaca Dios yáapicha yeedácaténá Dios fícha yái bàaluisàimi tàacáisica, yáté Moisés inàni icànaca nacái máiní mèlumèlúri iyú. Israelitanái càmítaté náalimá naicáidaca Moisés inàni írí máinícáiná inàni icànaca. Quéwaté yái camalásica ichacàcawa yàacawa Moisés inàni fícha. Ewita yái bàaluisàimi tàacáisica yáasáidacáaníta iwàwacutáaná wéetá-cawa wabáyawaná ichùulliacawa, càicáanítaté yàanàaca aléi èeri iriculé máiní mèlumèlúri iyú yàanàacáinaté Dios néese. ⁸ Iná yéewa wáalíacawa Dios imànínápíná walí cayábéeri cachàiníwanái, wía Dios imàníyéica yáapicha wàlisàì wawàsi imàacáanápíná Espíritu Santo iwàlùacawa wawàwaliculé! ⁹ Núumacué pírí àniwa; éwita yái bàaluisàimi tàacáisica icháawàacáaníta wía wéetáanápínatéwa wabáyawaná ichùulliacawa, càicáanítaté Dios yáasáidaca wenàiwicanái írí ichàini manuíriwa icànéerica mèlumèlúri iyú imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés írí. Iná yéewa wáalíacawa máiní cayábéericani cachàiníwanái yái wàlisàì wawàsica Dios imànírica wáapicha iicácaténá wía iyúwa mabáyawanéeyéi, cayába-caténá nacái imànica wáiwitáise! ¹⁰ Báisíta yái tàacáisi bàaluisàimica yàanàacaté mèlumèlúri iyú. Quéwa siùcade waicácani iyúwa càmíirica máiní cawènica yácáiná wàlisàì wawàsi idéca yàanàaca, máiníri cayába cachàiníwanái quéechéerimi fícha. ¹¹ Càide iyúwaté tàacáisi bàaluisàimi yàanàanaté mèlumèlúri iyú éwitaté imáalàap-inátéwa, càita nacái cayábéeri cachàiníwanái yái wàlisàì wawàsica iyamáacáináwa càiripináta wáapicha.

¹² Wáalíacawa wàlisàì wawàsi iyamáanápínáwa càiripináta, íná wacàlidaca Dios itàacái macàaluínináta, càmita nacái wamáisanía Dios itàacái wenàiwica fícha.

¹³ Càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa profeta Moisés imànínáté. Idécanáamité Moisés icàlidaca Dios itàacái israelitanái írí, yá ibàliacaté inàniwa wáluma iyú ipíchaná israelitanái iicáca camalási ichacàca yàacawa inàni fícha, yái camalásica càmíirica icàna càiripináta. ¹⁴ Quéwa càmítaté náalía néemíaca càiná-caalí fímáaná yái Dios itàacáica, matuicáinaté náiwitáise. Siùca nacáide naléecaalí yái tàacáisica bàaluisàimica Dios imàaquéericaté profetanái írí, yá mamáalàacata

càmita nàalíá néemiàcani càinàcaalí fimáaná matuícáiná náiwitáise càide iyúwa cáucuiri wáluma idéca nacáicaalí ibàliaca náiwita. Càmita idé catuíca náiwitáise yácáiná abéerita Cristo yáalimá imàacaca nàalíá néemiàcani, quéwa càmita neebáida itàacái. ¹⁵ Ata siùca nacáide naléecaalí macáita yái cuyàlutaca profeta Moisés itànèericaté, yá mamáalàacata càmita nàalíá néemiàca càinàcaalí fimáaná, càide iyúwa cáucuiri wáluma idéca nacáicaalí ibàliaca náiwita. ¹⁶ Quéwa áibacaalí israelita iwènúada fiwítáisewa Wáiwacali irípiná, yásí Wáiwacali imàacaca yáalíaca yéemiàca Dios itàacái, càide iyúwa Wáiwacali idéca nacáicaalí yeedáca cáucuiri wáluma wenàiwica fiwita fícha, yéemiàcaténá Dios itàacái. ¹⁷ Wáiwacali iyaca abédanamata Espíritu Santo yáapicha, íná wadèniacáiná Espíritu Santo, yásí Espíritu Santo iwasàaca wía wacàlidacaténá Dios itàacái macàaluínináta, wáalícaténá wéemiàca nacái càinàcaalí fimáaná. ¹⁸ Péemiàcué comparación: Càmita wabàlia wanàniwa cáucuiri wáluma iyú. Càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wabàa Wáiwacali fiwítáisewa áibanái wenàiwica fícha. Càide iyúwa chapúa fíbàacaalí èeri icamaláná quírameníwaca, icànataténá èeri icamaláná iyú, càita nacái Espíritu Santo imàacaca wáasáidaca áibanái irí máiní cayábéerica Wáiwacali fiwítáise. Càide iyúwa waicáidaca nacáicaalí Wáiwacali yéenáiwana íríwa icànéerica mèlumèluíri iyú chapúa irícuíse, càita nacái wamàacaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa, weebáida nacái itàacái, íná yéewa Espíritu Santo imàacaca wáiwitáise iwènúaca yàacawa Wáiwacali fiwítáise iyúwa, wàyacaténá càide iyúwa Wáiwacali iyáaná. Macái yàawiría imanùbaca wadèniaca Wáiwacali fiwítáisewa cachàiniwánái. Càita Wacuèrinásàiri imànica wawàwalicu, yái Espíritu Santoca.

4 Íná wía apóstolca, càmita cáalu wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Càmita nacái waméyáawa, Dios iicácáiná wapualé, imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná. ² Càmita wamàni wawàsi báawéeri ibàacanéeri iyú iwàwacutéerica báica wía ìwalíise. Càmita wéewáida wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càmita nacái wawènúada Dios itàacái wachìwáidacaténá áibanái. Néese wacàlidaca Dios itàacái abéerita, machacàníiri iyú, yái báisíiri tàacáisica. Càita wamànica macáita báisíiri iyú yéewacaténá macái wenàiwica nàalíá wataànica báisíiri iyú Dios iicápiná. ³ Wacàlidaca amaléeri iyúni yái tàacáisi fiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Abénaméeyéi wenàiwica càmita nàalíá néemiàca cayábani càinàcaalí fimáaná, quéwa níawamita yúuquéeyéipinácawa méetàuculé Dios fícha càiripináta. ⁴ Càmicáiná neebáida íná yéewa Satanás idéca matuíca imànica náiwitáise, yái Satanás, nàasu cuwáisàiricani ichùulièrica èeri mìnanaí fiwítáise. Càide iyúwa matuíyéimi càmfíná náalimá naicáca camalási icànéeri mèlumèluíri iyú, càita nacái Satanás matuíca imànica náiwitáise, níái càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, ipíchaná náalíacawa máiní cayábéericani yái tàacáisi wacàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, yái Cristo cachàiníirica fiwítáise icànéerica mèlumèluíri iyú, cáimiétacanéeri náicha canánama, yáasáidéerica walí càinàcaalí Dios fiwítáise iyaca, Dioscáináni yái Cristoca. ⁵ Wía apóstolca, càmita wacàlida tàacáisi wàwaliwa yéewacaténá cayábaca wenàiwica iicáca wía, néese wacàlidaca Jesucristo ìwali Wacuèriná Dioscani. Wáimacáita nacái wàwaliwa piasu wenàiwicacuéca wía wáibaidacaténácué pirí cáininácáiná waicáca Jesús. ⁶ Wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, yácáiná Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali. Bàaluitésíwa canácaté camalási cháí èeri irícu. Néeseté Dios ichùulíacaté camalási icànaanápinaté catéeri irícuíse. Càita nacái Dios idéca imàacaca icamaláwa icà-

naca wawàwaliculé amalácáténá wáiwitáise yéewanápiná wáalíacawa Dios íiwitáise ìwali máiní cayábéericani. Jesucristo yáasáidaca walí amaléeri iyú càinácaalí Dios íiwitáise ìyaca, Dioscáináni yái Jesucristoca.

El vivir por la fe

⁷ Yá wadèniaca Dios icamaláná wawàwalicuwa, íná wáalíacawa Dios ìwali. Wadèni nacái ichàini wàyacáiná abédanamata Jesucristo yáapicha. Yái camalásica, chàinisi nacái càicanide iyúwa wawàsi máiníri cawènica, cayábéeri nacái íicácanáwa, iwàwacutéeri wacàlidaca ìwali áibanái írí. Quéwa wadèniaca yái cawèníirica wawàsica wainá machawàaquéeri írìcu càiride iyúwa catùa mawènfichúa, bàcabàquèechúaca meedá, íbái icatùalenáca. Càita wáasáidaca Dios néeséericani yái chàinisi manuírìca ìyéerica wawàwalicu. Càmita wáibaida wachàini iyúwa. ⁸ Íná éwita máinícáaníta càulenáca namànica walí macái watéesebàa, càicáaníta wáalimá wáibaidaca Dios írìpiná. Ewita nacái achúmacáaníta wáináidáanícawa wawàwawa ìwalíise yái wàuwichàanácawa, càicáaníta càmita wawènúada wáiwitáisewa Dios fìcha. ⁹ Naplàdáidaca nàuwichàidáanápíná wía, quéwa Dios càmfírìta imàaca wía abéerita. Nàucaca wía cáli fínatalé, quéwa càmitàacá namáalàida wía. ¹⁰ Ata alénacaalí wàacawa, yá abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía, íná wàyaca càiripináta càide iyúwa Jesús ìyáanáté, yái yáaliéricatéwa yéetáanápínátéwa cáiwíri iyú. Càita wàuwichàacawa cháí èeri írìcu wáasáidacaténá macái wenàiwica írì cáuca Jesús, yái icuèrica wía báawéeri fìcha. ¹¹ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu, yá macái èeri imanùbaca abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía weebáidacáiná Jesús itàacái, wacàlidacáiná nacái iináwaná. Càita wáasáidaca áibanái írì wadèniáná Jesús icáuca càmfíri imáalàawa éwita wainá yéetácáanítawa áibaalípiná. ¹² Wacàlidacatécué píri Jesucristo iináwaná, íná áibanái iwàwaca inúaca wía, quéwa pidécuéca peedáca píriwa picáucawa càmfíri imáalàawa peebáidacáinácué Jesucristo itàacái.

¹³ Bàaluté profetanái itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuíse fíméerica: “Nuebáidaca Dios íná nucàlidaca wenàiwicanái írì manuíca nuínáidacawa nuwàwawa Dios ìwali”, càì fímaca yái tàacáisica. Càita nacái wía, wadéca weebáidaca Dios càide iyúwaté profetanái yeebáidáaná, íná wacàlidaca nacái áibanái írì Dios iináwaná. ¹⁴ Wacàlidaca Dios iináwaná wáalíacáináwa Dios imichàidacaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi fìcha. Càita nacái wáalíacawa Dios imichàidáanápíná wía yéetácáisi fìcha wàyacáiná abédanamata Jesús yáapicha. Yá Dios itépiná wía yàataléwa, píacáanítacué nacái. ¹⁵ Wía apóstolca, wàuwichàacawa wayúudàacaténácué pía. Yá manùbéeyéicaalícué péená nawènúada náiwitáisewa Dios írìpiná, yásí manùbéeyéi nàapíná Dios írì cayábéeri ìwali yái cayábéerica imàníirica nalí, yéewacaténá manùbéeyéi yáwanái náalimá náalíacawa máiní cayábéerica Dios íiwitáise.

¹⁶ Íná càmita waméyáawa wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Ewita wainá máinícáaníta béeri yàacawa, càicáaníta Dios iwàlisàida yàacawa wáiwitáise èeri imanùbaca. ¹⁷ Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata Cristo írìpiná madécaná èeri, càicáaníta waicáca wàuwichàanáwa cháí èeri írìcu iyúwa achúméeri wawàsi ichàbéeripinácawa wáicha ráunamáita máinícáiná manuísíwéerica yái cawèníirica wadènièripináca càiripináta chènuniré ìwalíise yái wàuwichàanácawa Cristo írìpiná, yácáiná wàypíná máiní cáimiétaquéeri iyú Dios yáapicha chènuniré, icànèeyéi mèlumèluíri iyú càiripináta. ¹⁸ Íná càmita máiní wáináidáanícawa ìwali yái wàuwichàanácawa, càmicáiná cawèni waicá yái wawàsi ìyéerica cháí èeri írìcu,

yácáiná macáita yái iyéerica cháí èeri irícu imáalàapínacawa mesúnamáita. Néese wamàacaca wawàwawa ìwali yái cawèníiri chènuníiséerica càmíricáwaca waicá, iyéerica néré wàyacatalépináca càiripináta, wáaliacáináwa yái chènuníiséerica càmíricáwaca wadé waicáca siúcade iyéeripiná càiripináta èeri càmíiri imáalàawa.

5 Wáaliacawa wainá iyaca càide iyúwa capíi wadènièrica cháí èeri irícu, càide iyúwa nacái capíima càmíirica iya càiripináta. Néese wéetácaalíwa càide iyúwa capíi imáalàacaalíwa, yá wadèniapiná waináwa chènuníiséeri, Dioscáiná idéca ichùniaca walípináni, càiride iyúwa wacapeèpiná chènuníiséerica càmírica imáalàawa, càmíirica wenàiwica imànicalé icáapi iyúwa. ²Iná yéewa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá èeri irícuírica yáapichawa, yá máiní wawàwaca wàwalica wainá wàlisàíwa chènuníiséerica. ³Yá wàwalipiná wainá wàlisàíwa néré càide iyúwa wàwalicaalí wabàlewa. ⁴Idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá irícuwa, yá achúmaca wawàwa wáináidacawa wainá ìwaliwa, wawàwacáiná wàwalica wainá wàlisàíwa, yéewanápiná wainá èeri irícuíri iwènúacawa wàlisàí iyú ìwalíise yái wacáuca càmíirica imáalàawa Dios yèeripináca walí. ⁵Dios idéca màulenáca imànica wía wàwalicaténá wacáuca wàlisàíwa. Dios idéca nacái imàacaca walí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá wía yéewanápiná wáaliacawa báisiíri iyúcani Dios yàanápiná walí wacáuca wàlisàí càide iyúwa ímáanáté walí.

⁶Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali mamáalàacata. Wáaliacawa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá irícuwa, wàyaca càide iyúwa canéeyéi yàasu calí, càmíicáináca wàya Wáiwacali yáapichawa. ⁷Càmítàacá wáalimá waicáca Wáiwacaliwa, quéwa weebáidacani wáiwitáise iyúwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu. ⁸Manuíca nacái wáináidacawa wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa. Wáaliaca nacáiwa cayábáanápiná cachàiníwanái walíni wéetácaalíwa wamusúacaténáwa wainá íichawa wàacaténá wàyaca chènuniré Wáiwacali yáapichawa. Càita máiní wawàwa wàyaca yáapicha. ⁹Iná wáalimáida wamànica càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná càiripináta idècunitàacá wàyaca wainá irícuwa cháí èeri irícu, càita nacái wéetácaalíwa wàacaténá wàyaca Wáiwacali yáapichawa. ¹⁰Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, iwàwacutápiná macáita wabàlùacawa Cristo íipunita áibaalípiná chènuniré, Cristo icàlidacaténá waináwaná ìwali, cànácaalíté wamànica wàyacaalíté cháí èeri irícu wainá irícuwa. Wáibaidacaalí cayábéeri iyú Cristo irípiná, yásí yàaca wawèni. Quéwa càmicaalí wáibaida cayába irípiná, càita nacái canácaalí iwèni yái wáibaidacaléca, yá canáca wàasu cawèníiri.

El mensaje de la paz

¹¹Iná wáaliacáináwa iwàwacutáca wàaca Wáiwacali iyéinináwa, wía apóstolca, íná wáalimáidaca cachàiníiri iyú wáasáidacaténá áibanái irí wataànica báisiíri iyú, Dios idéca nacái ibànùaca wía. Dios yáaliacawa wàwali cayábéeri iyú, ìwali nacái yái wamàníirica. Yá nuwàwacué píaliacawa nacái Dios idéca ibànùaca wía. ¹²Picácué píináidawa wataànícáita wàwaliwa cayábéeri iyú meedá càide iyúwaté abénaméeyéi péenacué icháawàaná waináwaná ìwali quéechatécáwa. Càmita cáimacái waicá wíawawa áibanái íicha, néese wawàwacáita píaliacuécawa cànácaalí wamànica, cànácaalí wataànica nacái wawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Càita wacàlidacuéca píriní casíimáicaténacué piicáca wía, wía yéewáidéeyéicatécué pía. Iná áibanái íimacaalícué píri càmítasa Dios yàasu apóstol núa, íibaidéerica Dios irípiná, yásí píalimácué pimawèniadaca

nàasu tàacáisi, níara cachàinfiyéica iicáca yáawawa iyúwa cayábéerica iicacánáwa, icàlidéeyéi nacái máini cayábéeri iyúni, quéwa càmita báisi nawàwa náibaidaca Dios iripíná náiwitáise cayábéeri yáapichawa. ¹³ Abénaméeyéi péenacué nadéca náimaca wàwali máiwitáise casa wía máinicáiná wáibaidaca Dios iripíná cachàiníiri iyú, wacàlidacáiná nacái itàacái macái wachàini iyúwa. Quéwa wadéca wamànica càì cáinináciná waicáca Dios, wawàwa nacái áibanái yàaca irí cayábéeri. Néese macáitacué píaliacawa wadéca wéewáidaca pía éeréeri iyú, cáimiétaquéeri iyú nacái càide iyúwa cáiwitáiseeyéi. Wadéca càì wamànica wayúudàacaténacué pía. ¹⁴ Wáaliacawa cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, íná yéewa máini wawàwaca wáibaidaca iripíná macái wacáca iyúwa wáaliacáináwa báisíiri iyúcani abéeri wenàiwica, yái Cristoca, idéca yéetácawa macái wenàiwica fíchawalíná. Íná yéewa Dios iicáca macái wenàiwica càide iyúwa nadéca nacáicaalí néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa. ¹⁵ Cristo idéca yéetácawa macái wenàiwica fíchawalíná, yéewanápiná cawinácaalí iyéeyéica cháì èeri iricu yeebáidéeyéica Cristo itàacái càmita nàya càide iyúwa nawàwáanáta meedá, néese iwàwacutá nàyaca càide iyúwa Cristo iwàwáaná, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, imichèericaté nacáíwa yéetácáisi fícha wàwalínápiná. ¹⁶ Íná siùcáise de càmita waicá áibanái càide iyúwa èeri mìnánái iicáaná wenàiwica. Ewita bàaluité canácáaníta iwèni waicáca Cristo, càide iyúwa èeri mìnali meedá, càicáaníta siùcade càmita quirínama wáináidacawa ìwali càì. ¹⁷ Íná cawinácaalí wenàiwicaca iyéerica abédanamata Cristo yáapicha, Dios idéca iwàlisàidaca íiwitáise. Yái iyúwaté iyáaná quéechatécáwa idéca ichàbacawa fícha, yá idéca idàbaca ìyaca wàlisàì iyú.

¹⁸ Dioscata yái imàníirica càiri cayábéeri wenàiwicanái irí. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná Dios idéca iwènúadaca wáiwitáise iripíná, yá siùcáise de cayábaca wáapicha Dios, idéca nacái Dios imáidaca wía wáibaidacaténá iripíná, wacàlidacaténá itàacái macái wenàiwica irí yéewanápiná neebáidacani, cayábacaténá náapicha Dios nacái. ¹⁹ Yái tàacáisi íimáanáca, Cristo yéetácatéwa èeri mìnánái fíchawalíná nabáyawaná ìwalíise, yéewanápiná cayábaca náapicha Dios, yá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná fícha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca ichùuliaca wacàlidáanápiná yái tàacáisi wenàiwicanái irí. ²⁰ Íná Cristo ibànuyéica wía wacàlidacaténá itàacái wenàiwicanái irí. Wacàlidacuéca píri Cristo itàacái Dios imáidacáinácué pía wàasu tàacáisi iyú. Yá wasutácué píicha wawàsi manuísíwata Cristo inùmalicuíse píwènúadánápinácué pííwitaísewa Dios iripíná yéewanápinácué cayábaca píapicha Dios. ²¹ Cristo càmitaté imàni ibáyawanáwa; quéwa Dios yùuwichàidacatèni wáichawalíná càide iyúwa cabáyawaná nacáiricani, yái Cristoca. Dios yùuwichàidacaté Cristo càide iyúwa idéca nacáicaalí macái èeri mìnánái ibáyawaná ìyaca ìwali, yái Cristo mabáyawanéerica. Càité Dios imànica yéewanápiná mabáyawanáca iicáca wía, wía iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, Cristo yùuwichàacáinatéwa yùuwichàacáisi iyú yàanèeripinatéwa wàwali wabáyawaná ìwalísewa.

6 Íná siùcade wáibaidacáinácué Dios iripíná píapicha, yá wasutácué píicha wawàsi càimínápinácué píuca píichawa yái cayábéeri Dios imàníiricuéca píri mawèníiri iyú iwasaacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. ² Bàaluitécáiná profeta itànàacaté Dios itàacái. Dios íimacaté:

“Nuèmiacaté pisutáaná nuícha nuwàwacaalíte nuicáca pipualé; yáté nuwasàaca pía nùasu yùuwichàacáisi fíchawa nuyúudàacaténá pía”,

cài fìmaca yái Diosca. Siùcade wéenánái, idéca wéenáiwaná yàanàaca cayábéeri iyú Dios iicácáténá wapualé siùcade, íná iwàwacutá wenàiwica isutáca Dios íícha siùca. ¡Siùca Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha!

³ Wáalimáidaca macái wachàini iyúwa wàyacáténá machacàníiri iyú càirip-ináta ipíchaná áibanái báawaca naicáca Dios itàacái wacàlidéerica nálí, néese càmíta nawàwa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. Wàyaca machacàníiri iyú càmícáiná wawàwa áibanái itàaníca báawéeri iyú iwali yái wáibaidáanaca Dios irípiná. ⁴ Néese càinácaalí wawàsi wamàni, yá wáalimáidaca wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía fibaidéeyéica irípiná. Càita wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía: Wàideniaca wàuwichàanàwa máiní matufbanáiri iyú, éwita canácaalí walí wawàsi wamáapuèrica, càita nacái áibanáicaalí càulenáca namànica walíni. ⁵ Càita nacái wàideniaca wàuwichàanàwa matufbanáiri iyú éwita nacapèedáidacaalí wía, càita nacái náucacaalí wía presoíyéi ibànaliculé, càita nacái báawacaalí namànica yacalé mìnánái fiwitáise àta napìacatalétawa nàwacáidáyacacawa nanúacáténá wía. Càita nacái wàideniaca wàuwichàanàwa matufbanáiri iyú éwita iwàwacutácaalí wáibaidaca cachàiníiri iyú àta máiníacataléta chamàleca wía, càita nacái càmicaalí waimá cayába táiyápinama wáibaidacáténá Dios irípiná, wasutácaténá íícha nacái, càita nacái máapicaalí wía canácáiná wayáapiná. ⁶ Càita wamànica wáasáidacáténá Dios yàasu wenàiwicaca wía fibaidéeyéica irípiná. Wàyaca masaquèeri iyú; wáalíaca báisíiri tàacáisi; càmíta calúa wía ráunamáita áibanái yáapicha, wamàni nacái nálí cayábéeri; Espíritu Santo iyaca wawàwalìcu; cáinináca waicáca wenàiwica báisíiri iyú yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía fibaidéeyéica irípiná. ⁷ Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi báisíirica, wamànica nacái Dios ichàini iyú yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Yái wàyáanaca machacàníiri iyú, càicanide iyúwa wacáapisàì chènuníiséerica wapéliéripiná iyú Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái Dios irípiná: Wamànica ùwicái Satanás íipunita wawènúadacaalí wenàiwica fiwitáise Dios irípiná. Wàyacaalí nacái machacàníiri iyú, yásí wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanàwa. ⁸ Abénaméeyéi wenàiwica nàaca wáimiétacaná. Aibanái nacái caná wawèni naicáca wía. Abénaméeyéi natàaníca wàwali cayábéeri iyú; áibanái nacái natàaníca wàwali báawéeri iyú. Naicáca wía càide iyúwa cachiwéeyéi éwita wacàlidacáaníta yái báisíiri tàacáisica. ⁹ Namànica walí báawéeri càide iyúwa càmicaalí náalía naicáca wía, éwita náalíacáaníta naicáca wía cayába. Naicáca wía iyúwa yéetéeyéipináwa, quéwa cáuca wía. Nàuwichàidaca wía manuísíwata quéwacá càmíta nanúa wía. ¹⁰ Naicáca wía iyúwa achúméeyéi iwàwa, yá báisícata áibaalí achúmaca wawàwa, quéwa wayanídacawa mamáalàacata wawàwalicuísewa. Ewita catúulécanaacáníta wía, càicáaníta wadéca wawacùaca yái báisíiri cawèníirica madécaná wenàiwica irí, yái tàacáisi fiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha. Wàyaca càide iyúwa canásíwéeyéi yàasu, quéwa Dios yáapicha wadèniaca macáita.

¹¹ Píacué wéenánáica Corinto iyacàlená mìnánáica, wadéca wacàlidacuéca píri macáita iyúwa wáináidáanàwa. Càmitacué wabàa píícha wáiwitáisewa. ¹² Càmíta wawènúada píícha wáiwitáisewa, néese cáinináca waicácuéca pía mamáalàacata. Quéwa càmitacué máiní cáininá piicáca wía. ¹³ Iná nusutácué píícha wawàsi càide iyúwa abéeri náaniri isutáaná yéenibe ííchawa wawàsi: Cáininácué piicáca wía báisíiri iyú càide iyúwa cáinináanácué waicáca pía.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Picácué picásàawa náapicha níara càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, càita nacái picácué pimàni wawàsi náapicha, càmicáiná yéewa abédanamacué píiwitáise náapicha; yáacáiná cawinácaalí iwàwéerica iyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná càmita yéewa abédanama íiwitáise áiba wenàiwica yáapicha càmfírca iwàwa iyaca machacàníiri iyú. Càide iyúwa càmfíná yéewa camalási yàacawéeri-daca catéeri, càita nacái càmita yéewa abédanama amaléeri íiwitáise catéeri íiwitáise yáapicha. ¹⁵ Càide iyúwa càmfíná yéewa abédanamata Cristo íiwitáise Satanás yáapicha, càita nacái cawinácaalí yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmita nacái yéewa abédanamata íiwitáise yáapicha abéeri càmfírca yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁶ Péemiácué comparación: Canáca yéewaná wenàiwica itéca ídolonái, níái cuwáináí yéenáíwanáca, Dios yàasu templo írícule, yái capíi wenàiwica isutácàaluca Dios fícha, càmicáinácué yéewa wàaca cuwáináí icàaluíniná wàacaalí Dios icàaluíniná. Píacué, càicuéca píade iyúwa cáuri Dios yàasu templo, cáuri Dios iyacáinácué piwàwalicu. Dios iyacáinácué píapicha, íná canáca yéewaná piyaca abédanamata áibanái yáapicha càmfíyéica yeebáida Dios. Dios idéca càí íimaca wàwali, wía yàasu wenàiwicaca:

“Nùyapiná nèewibàa, nuèpunípiná nacáiwa náapicha; núatapiná Nacuèriná Dios, níatapiná nacái nùasu wenàiwica”,

cài íimaca yái Diosca. ¹⁷ Iná Wáiwacali íimaca walí nacái:

“Pimusúacuéwa nèewíise, píacué nacáiwa náicha; picácué pimàni pibáyawanáwa náapicha, níara casaquèeyéica íiwitáise. Néese nuedápinácué píawa nùasu wenàiwicapináwa.

¹⁸ Núatapiná Píaniricué, píatapinácué nacái nuénibewa”, íimaca yái Wáiwacalica, yái cachàinírca náicha canánama.

7 Iná péemiácué cayába, píacué wéénánái cáininéeyéica waicáca, nudéca nucàl-idacuéca píriní càide iyúwa Dios íimáanáté cáimiétacanéeri iyú imànínápiná walí. Iná iwàwacutá wacùaca wíawawa masaquèeri iyú méetàuculé báawéeri fícha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa wainá iyúwa, wáiwitáise iyú nacáiwa. Iwàwacutácué wàaca Dios iyéininá, wamàaca írí nacái wíawawa wáalimáidacaténá wàyaca mabáyawanéeri iyú.

La conversión de los corintios

² Píacué wéénánaíca, wasutácué píicha wawàsi cáinináanápinácué piicáca wía àniwa. Canácatacué báawéeri wamàníríté pírí. Càmitaté nacái wawènúadacué píiwitáise cayábéeri fícha. Canátaté wachìwáidáanácué pía. ³ Càmita càí núuma nucháawàacaténácué pía. Càide iyúwaté núumáanácué pírí quéechatécáwa: Cáinínácuéca nuicáca pía manuísíwata, idècunitàacá nùyaca cháí èeri íricu, càita nacái wéetácaalíwa. ⁴ Manuíca nuínáidacawa nuwàwawa píwalicué pimànínápinácué machacàníiri iyú càide iyúwa núumáaná. Máiní casímáica nuicácuéca pía nacái pimànicáinácué cayábéeri. Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, wía apóstolca, càicáaníta nuchàiniadaca nuwàwawa casímáiri iyú manuísíwata nuèmiacáinácué píináwaná íwali.

⁵ Wàanàacatáiseté aléi Macedonia yàasu cáli íinatalé, càmita wadé wayamáidacawa matuífbanáiri iyú, néese namànica walí máiní càulenéeri iyú àta aléná-

caalí wàacawa. Abénaméeyéi nawàwaca napéliaca wía. Yá nacái achúmaca wáináidacawa wawàwawa wacalùniwa wawàwalicuísewa. ⁶Quéwa Dios, yái ichàiniadéerica nawàwa, cawinácaalí achúméeyéica iwàwa, ichàiniadacaté wawàwa nacái Tito yàanàacaalíté wàatalé. ⁷Càmíirítaté abéta Tito ìwali casímáica wawàwa yàanàanaca, néese casímáicaté wawàwa pichàiniadacáinacué Tito iwàwa ìyacaalítécué píapicha. Tito icàlidacaté walí máinícué piwàwa piicáca wía. Icàlidacaté nacái walí achúmáanacué piwàwa nùwalíná, máinícué nacái piwàwaca pimànica càide iyúwa nùlàanacué pía. Ináté nuémiacáinaté càiri tàacáisi, íná casímáicaté nuwàwa máini cachàiniwanái.

⁸Ewítaté nùasu quééchéri cuyàluta nutànèericatécué pírí achúmacaté imànicuéca piwàwa, càicáaníta siùca càmíta achúma nuwàwa ìwali. Quéechatécáwa achúmaca nuwàwa nùalíacáinatéwa achúmaca nùasu quééchéri cuyàluta imànicuéca piwàwa achúma èeripínataté. ⁹Siùca quéwa casímáica nuwàwa. Càmíta casímái nuwàwa ìwali yái achúmáanacuéca piwàwa, néese casímáica nuwàwa piwènúadacáinatécué píiwitáisewa Dios irípiná àniwa achúmacáinacué piwàwa ìwalíse yái báawéerica pimàníricatécué. Achúmacatécué piwàwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa yáara quééchéri cuyàlutaca nutànèericatécué pírí idéca iyúudàacuéca pía. ¹⁰Achúmacaalí wawàwa wabáyawaná ìwaliwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí wawènúadaca wáiwitáisewa báawéri fícha Jesucristo iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Néese càmíta quirínama iwàwacutá achúmaca wawàwa ìwalíse. Quéwa áibanái èeri mìnanaí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, achúmacaalí nawàwa iwàwacutáciná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa cháí èeri irícu, càmíta nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Iná néetápinácawa nabáyawaná yáapichawa méetàuculé Dios fícha càiripínata. ¹¹Idéca achúmacuéca piwàwa pibáyawaná ìwalicuéwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, jíná Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri manuísíwata! Dios idéca imàacacué pínáidacawa cáalfacáiri iyú ìwali yái báawéri wawàsica, ínaté pidécuéca pichùnìacani ipíchánacué cabáyawanáca pía ìwalíse mamáalàacata. Yá máini calúacatécué piicáca yái báawéri wawàsica namàníricaté pèewi. Cáalucatécué nacái pía càmíicáinacué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía. Néeseté piwàwacuéca piicáca núa. Piwàwacatécué nacái piùwìchàidaca péenásàiri imàníricaté ibáyawanáwa. Iná pidécuéca píasáidaca càmíta quirínama cabáyawanáca pía ìwalíse yái wawàsi báawéerica. ¹²Iná nutànàacaalícué pírí yáara quééchéri cuyàlutaca, báisícata nuínáidacatéwa nùyaca ìwali yái wenàiwica imàníricaté ibáyawanáwa, nuyúudàacaténá nacái yái yùuwichèericawa báawéri ìwalíse. Quéwa máini cachàiniwanái nuínáidacatéwa nùyaca piwalicué canánama yéewanápinaté píasáidacuéca Dios iicápiná cáinináanacuéca piicáca wía. ¹³Càita Dios idéca ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá casímáica wía àniwa.

Quéwa máini casímáica cachàiniwanái wawàwa waicáca casímáiná Tito iwàwa, yáciná macáitacué pidéca pichàiniadaca iwàwa manuísíwata. ¹⁴Ipíchawáiseté Tito yàaca ipáchiacuéca pía, yáté nucàlidaca iríni cayábaca nuicácuéca píiwitáise, càmítaté nacái báí núa piwalísecué. Néese càide iyúwa wacàlidáanacué pírí abéerita yái báisíiri tàacáisica, càita nacái báisíirica macáita yái wáimáanacaté Tito irí wáimacaalíté irí casímáicué waicáca píiwitáise. ¹⁵Yá cáinináca Tito iicácuéca pía cachàiniwanái mamáalàacata iwàwalicáiná peebáidacatécué itàacái, pitàidacatécué

nacái cayábéeri iyúni, cáimiétaquéeri iyú nacái. ¹⁶Yá casíimáica nuwàwa nùal-imácáiná manuíca nuínáidacawa nuwàwawa pìwalicué nùalíacáináwa báisíiri iyú-cani casíimáináca waicáyacacawa àniwa!

Generosidad en las ofrendas

8 Píacué wéenánáica wawàwacué wacàlidaca piríni siùcade càinácaalí iyú Dios idéca imànica cayábéeri nalí níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa cháí Macedonia yàasu cáli íinata. ²Ewita nàuwichàacáanítawa manuísíwata Jesucristo irípiná neebáidacáiná itàacái, càicáaníta máíní casíimáica nawàwa. Máíní catúulécanáca nía quéwa nadéca namàacaca manùba plata Dios irípiná manuíri ofrenda iyú càide iyúwa càasuíyéi. ³Nudéca nuicáca nutuf iyúwani namàacaca plata Dios irípiná iyúwata nadèlianá. Nùalíacawa nacái nadéca namàacaca ofrenda casíimáiri iyú manuísíwata cachàiníwanái íicha yái náalimáanáca namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú, càide iyúwaté nawàwáaná nawàwalicúsewa. ⁴Nasutácaté wáicha wawàsi manuísíwata wamàacáanápínaté namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú càide iyúwaté áibanái imàacáanaté ofrenda nayúudàacaténá wéenánái catúulécanéeyéi, yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái. ⁵Níái Macedonia yàasu cáli néeseéeyéica nadéca namàacaca manùba plata manuíri ofrenda iyú cachàiníwanái íicha yái watufiyèericaté. Quéechatécáwa namàacaca níawawa Wáiwacali irí namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, neebáidacaté nacái walí namànicaténaté càide iyúwa wàalàaná nía Dios inùmalicúise, néese namàacacaté plata ofrenda iyú Dios irípiná. ⁶Iná wadéca wasutáca Tito íicha wawàsi yàanápínacawa pìatalécué àniwa yeedácaténácué píicha yái manuíri ofrenda pidàbéericuécáwaca pìaca irí bàaluité. ⁷Pidécuéca pimànica cayábéeri iyú manuísíwata. Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. Pidécuéca nacái picàlidaca Dios itàacái cayábéeri iyú. Pidécuéca pìalíacawa Dios itàacái íwali, pidécuéca píibaidaca cayába Dios irípiná. Pidécuéca nacái cáinináca píicáca áibanái manuísíwata càide iyúwa wéewáidáanácué pía, íná iwàwacutácué pimàacaca manuísíwéeri ofrenda nacái Dios irípiná casíimáiri iyú, piyúudàacaténácué catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁸Càmitacué càì núumaca pirí nuchùullacaténácué pía cachàiníri iyú pimàacáanápínácué plata ofrenda iyú Dios irípiná. Néese nuwàwacáitacué pìalíacawa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca namàacaca ofrenda casíimáiri iyú, nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise píasáidacaténácué cáinináca píicáca áibanái báisíiri iyú. ⁹Yácáiná pìalíacuéwa Wáiwacali Jesucristo imànicaté walí cayábéeri mawèníri iyú. Ewitaté máinícáaníta càasucani Dios yáapícha icuacáinaté macáita chènuníise, càicáaníta imàacaca íichawa yàasu cawèníriwa macáita, yá íyacaté cháí èeri irícu iyúwa canéeri yàasu cáininácáiná iicácuéca pía. Iná yéewa càasucuéca pía siùcáise de cawèníri chènuníiseeri iyú Wáiwacali itúulécaná íwalíise.

¹⁰Nuwàwaca nuyúudàacuéca pía, íná nucàlidacué pirí siùcade càinácaalí nuínáidacawa píasu ofrendapíná íwali: Aiba camuímíté pidàbacatécué pìwacáidaca píasu ofrendawa, pimàacacatécué plata Dios irípiná casíimáiri iyú. ¹¹Siùca nùalàacué pía pìwacáidáanápíná mamáalàacatani càide iyúwacué píalimáanáta àta pimáalàidacatalétacué pìwacáidaca yái plata picàlidéericatécué nulí íwali. Pimànicué nacái casíimáiri iyúni càide iyúwaté pidàbáanaté pimànicani. ¹²Báisícaalí wenàiwica

iwàwa imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, yásí cayábaca Dios iicáca yàasu ofrenda. Dios càmita isutá wáicha wawàsi càmfírca wadènia.

¹³ Càmita nuchùulia pía pìanápínacué pìasuwa macáita piyúudàacaténacué áibanái àta canácatalétacué pírí yái pimáapuèrica. ¹⁴ Néese núumacué pírí cayábaca piyúudàacaalícué nía nàyacaténá càide iyúwacué pìyáaná, càmfíyèica máini càasu pícha, càita nacái càmfíyèicué máini catúulécana pícha. Siúcade pidèniacué pìasuwa cayába piyúudàacaténacué catúulécaneeyéi wenàiwica. Néese áibaalípiná nadèniaca nàasuwa cayába, yásí náalimá nayúudàacuéca pía, càmicaalícué pidènia yái pimáapuèrica. Càitacué pìalimápiná pìyaca abédanamata. ¹⁵ Cayábaca iya-caalí càide iyúwaté Dios imàníina israelitanái irí bàaluité. Dios imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènunfise israelitanái nàwacáidacaténáni nayáapináwa. Yá Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái fíméerica: “Abénaméeyéi iwacáidacaté manùba maná quèwa càmitaté nadènia manùba ícha yái namáapuèrica. Càita nacái abénaméeyéi iwacáidacaté achúmáanata maná quèwa nadèniacaté macáita namáapuèrica”, càì fímaca. Iná iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Nùaca Dios irí cayábèeri imàacacáinaté Tito cáininacuéca iicáca pía càide iyúwa cáinináanacué nuicáca pía nacái. Iná yéewa Tito iwàwaca iyúudàacuéca pía. ¹⁷ Iná nusutácaalíté Tito yàanápínacué pìatalé, yáté yeebáca nulí casíimáiri iyú. Iwàwacáinacué nacái iyúudàaca pía, iná idéca fináidacawa yàanápínacué iicáca pía siúcade.

¹⁸ Iyaca cháì áiba wéenásàiri cayábèeri iináwaná, yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yánica wabànùacani Tito yáapicha. Macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquèeyéicawa yàcalé imanùbaca nacàlidaca iináwaná ìwali cayábèeri iyú yái wéenásàirica, fìbaidacáiná cayába Dios irípiná icàlidacaténá yái tàacáisi fíméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁹ Yá nacái níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca needàcani yái wéenásàirica yàacawéeridacaténá wía, iyúudàaca nacái watéca ofrenda, yéewacaténá wàaca Wáiwacali fimiétacanáwa, wáasáidacaténá nacái wawàwaca wayúudàaca wenàiwica catúulécaneeyéi, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁰ Wawàwa watéca wáapichawani yái wéenásàirica cayábèeri iináwaná ipíchaná áibanái itàaníca báawèeri iyú wàwali ofrenda ìwalíise, yái wàwacáidéerica wàyaca, manuícáináni, yái ofrendaca. ²¹ Wawàwa càì wamànica wáalimáidacáiná wamànica machacàníiri iyú macáitani, càmfíricata abéta Wáiwacali iicápiná, néese macái wenàiwica iicápiná nacái.

²² Wabànùaca nacái náapicha áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, yái yáasáidéerica walí madécaná yàawiría fìbaidáaná Dios irípiná cachàiníiri iyú. Siuca nacái máini cachàiníwanái iwàwaca iyúudàacuéca pía manuícáiná fináidacawa iwàwawa pìwalicué manuísíwata, yéemiàcáinacué piináwaná piwàwáanacué piyúudàaca áibanái. ²³ Aibacaalícué isutá yéemiàwaca pía Tito ìwali, yá picàlidacuèni nalí nùacawéerinàcani, fìbaidéerica nacái núapicha Dios irípiná wayúudàacaténacué pía. Nasutácaalícué nacái néemiàwaca pía nàwali níai áibanái wéenánáica Tito yáapichéeyéica, yá picàlidacuè nalí càì, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái níaca ibànù nía, náibaida nacái Cristo irípiná yéewacaténá áibanái yàaca Cristo icàaluín-

iná. ²⁴ Iná nàanàapinàcaalícué pìatalé, yá píasáidacué nálí cáininácuéca piicáca nía báisiiri iyú, yéewanápiná macáita wenàiwica áiba cáli néeséeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalíacawa pimànicuéca cayábéeri, náalíacaténá nacáíwa wacàlida-catécué piináwaná ìwali machacàníiri iyú, wataánaicalíté cayábéeri iyú piwalícué.

La colecta para los hermanos

9 Càmita iwàwacutá nutànàacuéca pírí àniwa ìwali yái piasu ofrendapináca, piwacáidéeripinácué piyúdàacaténácué catúulécaneéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ² Núalíacáináwa cayábacuéca píiwitáise, núalíaca nacáíwa piwàwacué piwacáidaca plata pimàacacaténáni Dios irípiná ofrenda iyú. Càita nucàlidacué casímáiri iyú piináwaná ìwali càiripináta nálí níái Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Nudéca nucàlidacuéca nálí piináwaná ìwali, píacué iyéeyéica Acaya yàasu cáli finata, piináidáanátécué piwacáidaca ofrenda idé abéeri camuíca néese. Iná yéewa batéwa macáita iyéeyéica cháí Macedonia yàasu cáli finata nadéca namichàidaca náiwitáisewa néemiácáinácué piináwaná ìwali pimàacáanápínácué plata Dios irí ofrenda iyú, íná nawàwaca namàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú nacái. ³ Quéwa nubànùacuéca pìatalé níái wéenanáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ipíchanácué càmitàacáwa pimàni càide iyúwa nucàlidáanátécué piináwaná ìwali cayábéeri iyú piasu ofrenda ìwalipíná. Nuwàwaca báisíta pimáalàidacuéca piwacáidacani ipíchawáise nùanàacuéca pìatalé càide iyúwaté nucàlidáaná áibanái irí piináwaná ìwalícué. ⁴ Aibanái Macedonia yàasu cáli néeséeyéi nàanàacaalí núapicha pìatalécué, càmita nuwàwa nàanàacuéca pía càmiínácuéca piwacáida ofrenda, ipíchaná báica wía ìwalíise yái wacàlidáanáca manuúca wáináidacawa wawàwawa piwalícué piwacáidáanápínácué ofrenda. Yá nacái báipínácué píawa canácaalícué piasu ofrenda piyúdàacaténácué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Iná nudéca nuínáidacawa nusutáanápíná náicha wawàsi níái wéenanáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàanápínácué napáchiaca pía quéecha nupíchalécáwa, nayúudàacaténácué pimáalàidaca piwacáidaca piasu ofrendawa càide iyúwaté picàlidáaná bàaluité. Iná pimáalàidacanáamicué piwacáidaca piasu ofrendawa cayába, yásí náalíacawa pimàacacué plata Dios irípiná casímáiri iyú piwàwacáinácué piyúdàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeni càmicaalícuécáwa pimáalàida piwacáidaca ofrenda, yásí áibanái náináidacawa càmitacué báisí piwàwa pimàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, nayúunáidapíná nacái weedácuéca píichani cachàiníiri iyú.

⁶ Péemíacué cayába comparación: Aibacaalí wenàiwica ibàna achúmàana, yásí yeedáca yàacàsi achúmanamata; quéwa ibànacaalí manuú, yásí yeedáca manùba yàacàsi. Càita nacái pimàacacaalícué achúméeri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pírí achúméeríina cayábéeri; quéwa pimàacacaalícué manuúri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pírí cayábéeri àniwa manuúsiwata. ⁷ Iwàwacutá macái wenàiwica imanùbaca imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú càide iyúwa fináidáanáwa iwàwalícuésewa. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica imàaquéeyéica ofrenda casímáiri iyú. Càmita Dios iwàwa wamàacaca plata ofrenda iyú báawacaalí wawàwa ìwalíise, càide iyúwa áibanái idéca nacáicaalí ichùuliaca wía cachàiníiri iyú. ⁸ Dios yáalimá imànicuéca pírí macái cayábéeri íiwitáaná manuúsiwata càiripínáta pidèniacaténácué macáita pimáapuèricuéca, pidèniacaténácué nacái píasuwa

cayába piyúudàacaténácué macái íibaidacalési íiwitáaná cayábéeri. ⁹ Càité profeta itànàacaté Dios itàacái bàaluité:

“Yái wenàiwica cayábéerica íiwitáise idéca yàaca catúulécanéeyéi yàasupiná manuísíwata. Imànipiná áibanái íríwa machacàníiri iyú càiripináta”, còi íimaca. ¹⁰ Dios yàacuéca walí bànacalé íimi wabànacaténácué wabànacalewa. Yàacué nacái walí yàacàsi wayáapiná. Càita nacái Dios yàapínácué pirí macáita yái pimáapuèrica. Dios imàacapínácué pidèniaca piasuwa cayába piacaténácué catúulécanéeyéi yàasupiná. Néese Dios imàacapínácué piasu ofrenda iyúudàaca nía manuísíwata. Yásí Dios imànicuéca piríwa cayábéeri manuísíwata, yéewanápinácué piyúudàaca áibanái àniwa. ¹¹ Càipínácué pidèniapínácué macái cawèníiri íiwitáaná yéewanápinácué piaca catúulécanéeyéi yàasupiná manùba. Pibànùacaalícué piasu ofrendawa núapicha catúulécanéeyéi írípiná, yásí níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàapíná Dios írí cayábéeri piasu manuíri ofrenda ìwalíise. ¹² Yácáiná watépinácué piasu ofrenda catúulécanéeyéi írí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmfiricata abéta wàa nalí yái wawàsica namáapuèrica, néese wachàniadapíná nawàwawa nacái nàacaténá Dios írí cayábéeri manuísíwata. ¹³ Nàapíná Dios írí cayábéeri, yácáinácué piasu ofrenda yáasáidapíná nalíwa peebáidacuéca Cristo itàacái cayábéeri pimànicaténá càide iyúwa Cristo ichùulianácué pía. Nàapíná nacái Dios icàaluíná ìwalíise yái manuíri ofrenda pimàaquéericuéca piyúudàacaténá nía, áibanái nacái. ¹⁴ Yá nacái nasutápinácué Dios íicha pirípinácué manuísíwata, máiní cáininéeri iyú, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú. ¹⁵ Wàacué Dios írí cayábéeri imànicáiná walí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, quéwa máiní manuí cachàiníwanái íicha yái wáaliméeripínaca wacàlidaca èeri mìnánái itàacái iyú!

La autoridad de Pablo como apóstol

10 Núa Pablo, nùalàacué pía manuísíwata, quéwa éeréeri iyúta nacái càide iyúwa Cristo yàalàaná wenàiwica éeréeri iyú, imàni nacái cayábéeri wenàiwica írí. Abénaméeyéi péenácué náimaca nùwali cáalucasa nuicácuéca pía, náimaca nacái nùalàacasa wenàiwica éeréeri iyú idècunitàacá nùyaca piápicha, quéwa náimaca nùyacaalícué déeculé píicha, yá nùalàacuécasa pía cachàiníiri iyú, náimaca. ² Uwé, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata, picácué píalimáida piicáwa núa nùacaalípiná nupáchiacuéca pía, ipíchaná iwàwacutáca nùalàaca nía cachàiníiri iyú níara péenácuéca icháawèyeyéica nuináwaná ìwali náimacáiná numànicasa càide iyúwa èeri mìnánái imàníná càmfíyeyéica yeebáida Dios. Nudéca nuínáidacawa nùalàanápíná nía cachàiníiri iyú nùyacaalípinácué piápicha càmicaaalíicáwa nawènúada náíwitáisewa báawéeri íicha. ³ Báisícata iwàwacutá wàyaca cháí èeri írìcu càide iyúwa macái èeri mìnánái, quéwa càmita wamàni ùwicái Dios írípiná càide iyúwa èeri mìnánái imàníná ùwicái nàuwidenái fipunitawa nacáapisài iyúwa èeri írìcuírìca. ⁴ Yái wacáapisài càmfírìca càide iyúwa èeri mìnánái icáapisài, néese yái Dios ichàinica, yácata wacáapisài yáaliméerica imáalàidaca Satanás imànicalé cachàiníirica, yái Satanás idacùanáca wenàiwica íiwitáise. ⁵ Iná yéewa Dios ichàini iyú wáasáidaca cachìwéerica nàasu tàacáisi cawinácaalí ichìwáidéeyéica áibanái ipíchaná neebáidaca Jesucristo itàacái. Wáasáidaca nacái cachìwéeyéica nía, cawinácaalí cáimacáiyeyéica iicáca yáawawa, icàlidéeyéica cachìwéeri tàacáisi ipíchaná wenàiwica yeebáidaca Dios. Wadèniacáiná yái wacáapisàicawa, yái Dios ichàinica,

íná yéewa wáalimá wawènúadaca wenàiwica ííwítáise Cristo írípiná neebáidacaténá itàacái. ⁶ Càita nacái Dios ichàini iyú wáalimá wàuwichàidaca níara abénaméeyéi pèenácúéca càmíiyéica iwàwa imànica càide iyúwa wàalàaná nía, pidécánáamicué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa wáimáaná.

⁷ Càmitacué píalimá píináidacawa machacàníiri iyú piicácáinácué wenàiwica iicacánáwa meedá, ínácué piicáca núa càide iyúwa machawàaquéri. Aibanáicaalí pèewi icàlida iináwanáwa Cristo yàasunáicasa nía, iwàwacutá nawàwalica Cristo yàasunáica nacái wía, wía apóstolca. ⁸ Cawàwanáta piyúunáidacuéca canúmaséeca núa nucàlidacáiná madécaná ìwali yái wachùulianápinácúéca pía, quéwa càmita báipiná núa nutàacái ìwalísewa yácáiná núasáidapínácué píríwa amaléeri iyú Wáiwacali idéca imàacaca wàalàacuéca pía wayúudàacaténácué pidàwinàidaca pííwítáisewa Dios ííwítáise iyú cachàinacaténácué pííwítáise Dios ìwali. Càmitaté imàaca walí ichàiniwa wamáalàidacaténácué pía. ⁹ Càmitacué nuwàwa piyúunáidaca nuwàwaca nucalùadaca pía nùasu cuyàluta iyúwa. ¹⁰ Aibanái fimaca nutànàacasa cachàiníiri tàacáisi cuyàluta iricu, nùalàacaténá wenàiwica cachàiníiri iyú, quéwa náimaca càmitasá nùalimápiná nutàanica cayába nùyacaalípinácué píapicha, náimaca nacái càmitasá cachàini núíwítáise nuchùulianápiná wenàiwica, náimaca. ¹¹ Quéwa níara icàlidéeyéica càì iwàwacutá náalíacawa cachàiníinápiná wáíwítáise wamànicaténá cachàiníiri iyú wàyacaalípinácué píapicha càide iyúwa wabànùanácúéca pírí cachàiníiri tàacáisi cuyàluta iyú.

¹² Nàyaca abénaméeyéi pèewi icàlidéeyéica ìwaliwa máiníiyéicasa cayábaca nía. Quéwa péemiácué cayábani, càmita báisi cáalíacáica nía. Náimaca cawinácaalí wenàiwica iyéerica càide iyúwa nàýáaná, máiníicasa cayábaca ííwítáise, náimaca. Iná cáimacáica naicáca níawawa áibanái fícha máiníicáinása cayábéerica náíwítáise, náimaca. Càmita numàni càì, báawacáináni. ¹³ Càmita watàaní wàwaliwa canúmaséeri iyú. Wacàlidacáita wáibaidacalé iináwanáwa, yái fibaidacalési Dios imàaquéerica walí wamànínápiná írí. Dioscata yái yáasáidéerica walí alénácaalí iwàwa wáibaidaca írípiná. Imàacacaté wàanàaca píatalécué Corinto ìyacàlená néré. ¹⁴ Inaté càmita wachàbawa fícha yái Dios imàacacataléca wáibaidaca írípiná wàalàacaténácué pía, wàyacaalítécué píapicha. Wáté idàbàanéeyéi yàanàaca píatalécué icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. ¹⁵ Aibacaalí fibaidaté Dios írípiná pèewi icàlidacaténácué pírí Jesucristo itàacái, yá cayábaca. Càmita watàaní áibanái fibaidacalé ìwali càide iyúwa wadéca nacáicaalí wamànicani. Càmita nacái wamàni áiba wawàsi fícha yái wáibaidacaléca Dios imàaquéerica wamànica írípiná. Néese wawàwacué wáibaidaca àniwa Dios írípiná pèewi wayúudàacaténácué peebáidaca Jesucristo itàacái cachàiníwanái. Yásí píalimácué piyúudàaca wàanápináwa áibalé wáibaidacaténá Dios írípiná càide iyúwa imàacáaná walí wáibaidacalépiná. ¹⁶ Wawàwa nacái wàacawa déeculé yáwanái píasu cáli fíchacué wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Càmita quéwa wawàwa wéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé iricu áibanái yéewáidacatalécaté nía Jesucristo ìwali, càmíicáiná wawàwa watàanica canúmaséeri iyú càide iyúwa wadéca nacáicaalí wéewáidaca wenàiwica néré ipíchawáiseté áibanái yàanàaca néré néewáidacaténá nía.

¹⁷ Picácué canúmasée pía píwaliwa, néese pitàanícué cayábéeri iyú Wáiwacali ìwali. Picàlidacué Wáiwacali idéca imànicuéca pírí cayábéeri. Iwàwacutácué cawènica piicáca yái Wáiwacali icàlidáanáca píináwaná ìwali pidécuéca pimànica

cayábéeri. ¹⁸ Wawàwacaalí áibanái iicáca wía cáimiétaquéri iyú, iwàwacutá càmita wáima wàwaliwa máinícasa cayábaca wía. Néese iwàwacutácué wamànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá yéewacaténá Wáiwacali icàlidaca waináwaná ìwali cayábéeri iyú.

Pablo y los falsos apóstoles

11 Cawàwanátacué pàlimá piideniaca nutàanínáca nùwaliwa achúmáana iyúwa máiwitáiséeri, càide iyúwa canùmaséeri. Piideniacué achúmáanata. Càmita báisi nuwàwa nutàaníca càì quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca piríni, máinícaínacué ráunamáita piwènúadaca píiwitáiséwa báisfiri tàacáisi ícha. ² Máinícué cáinináca nuicáca pía càide iyúwa cáinináaná Dios iicácuéca pía. Dios, núa nacái càmita wawàwa piwènúadacué píiwitáiséwa Cristo ícha. Péemiacué comparación: Cayábacaalí mánacàu fiwitáise, càmita uimá ùuculiiri yáapícha. Néese ucùaca úawawa masaquèeri iyú asianái ícha àta uedácataléta ulíwa unìriwa cáininácaténá uicáca abéerita yái unìrisíwaca. Càitacué nacái pía: Nuwàwacué picùaca píawawa masaquèeri iyú cachìwéeri tàacáisi ícha yéewanápinácué cáinináca piicáca abéerita Cristo. ³ Quéwa achúmaca nuwàwa nuínáidacawa píwalicué cawàwanáta pimàacáanápínacué Satanás ichìwáidaca pía. Bàlulité Satanás icha-camàanícaawa cáalíacáiri àapi iyú. Satanás icàlidacaté cachìwéeri tàacáisi Eva irí, úái idàbáanéechúaté inanáica. Yáté Satanás yáalimáidacaté úa uyáanápínaté abéeri fiwitáaná àicu iyacaná, yái fiwitáaná càmfiricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa píwalicué cawàwanáta Satanás yàasu wenàiwica ichìwáidacuéca pía piwènúadánápínacué píiwitáiséwa Cristo ícha, piméyáacaténácué cáinináca piicáca abéerita Cristo mabáyawanéeri iyú. ⁴ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa píwalicué, casímáicáinácué péemiaca natàacái cachìwéeri níara yèepuníyéicawa icàlidaca áiba tàacáisi Jesús ìwali áibalé ícha yái tàacáisisa wacàlidéerica. Piwàwacuéca peebáidaca áiba tàacáisi ícha yái tàacáisi wacàlidéerica Espíritu Santo ìwali càide iyúwacué peebáidaca nacáicaalí áiba yàacawéeridéericuécá pía Espíritu Santo ícha. Casímáica nacái peebáidacuéca áiba tàacáisi méetàuculéeri ícha yái peebáidéericatécué Jesucristo ìwali iwasàanáca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁵ Uwé, nuínáidacawa càmita caná nuwèni náicha níara cachìwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía, níara peebáidéeyéicuécá irí, piiquéeyéicuécá iyúwa máiníyéi cayábaca fiwitáise yéewáidaca. ⁶ Báisícata càmita nucàlida tàacáisi èeri mìnánái yáalíacái iyú íná pínáidacuécawa càmita nùalimá nutàaníca ibaniéri tàacáisi iyú. Quéwa nùalíacawa cayábéeri iyú ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuécá pirí. Madécaná yàawiriaté wásáidacuécá pirí Dios idéca imàacaca wáalíacawa cayába, piicácaalítécué càinacaalí wamàni pèewibàa.

⁷ Bàlulité nucàlidacatécué pirí yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yáté càmita nuchùulia pipáyaidánápínacué núa. Néese nuíbaidacaté núcáapi iyúwa nuwèniacaténaté nuyáapínáwa. Quéwa siùcade píimacuécá canácase iwèni yái tàacáisi nucàlidéericatécué pirí càmicáinaté nucobracué pía, nùyacáinaté nacái iyúwa càmfirica cachàini píichacué. Iná calúacuécá pía núapícha siùcade càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuécá pirí báawéeri manuísíwata. Quéwa càmitaté nucobracué pía nuwàwacáinaté nuyúudàacuécá pía yéewanápinácué piyaca cáimiétaquéri iyú Dios yáapícha. ⁸ Aibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda nuwèniacaténaté nuyáawa

iyú idècunitàacá nuéwáidacatécué pía. ⁹Néeseté imáalàacatéwa nuícha yái plata idècunitàacá nùyaca píapichacué, quéwa càmitaté nusutácué pícha plata éwitaté canácáaníta nulí yái numáapuèrica, yá canácaté wenàiwica nusàiwiquèeri irí wawàsi yàanápínaté nuyáapíná, ibatàa abéeri piná. Néeseté áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàanàacaté Macedonia yàasu cáli néese, yá nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda, ínáté yéewa nudèniaca yái numáapuèrica. Càité nuwàwaca numànica ipíchanaté nusàiwicacué pírí wawàsi piacaténácué nuyáapíná, ipíchanaté càulenácuéca píchani. Siùca nacáide nuwàwa numànica càì mamáalàacata. ¹⁰Càide iyúwa núalífanáwa báisíri tàacáisi ìwali, yái icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, càita nacái nudéca núfnáidacawa nucàlidáanápíná mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawènfíri iyú aléera piasu cálicué imanuíca, yái Acaya yàasu cálica, yéewanápiná casífmáica nuwàwa ìwalíse càiripínáta yái camíínáca nusàiwicacué pírí wawàsi nuedáanápínácué pícha plata nulípináwa. ¹¹Néeni, ¿cánásica nutàani càì? ¿Càmícinásica cáininá nuicácuéca pía? Càmfírita. ¡Dios yáalíacawa cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata!

¹²Quéwa nuwàwa nucàlidaca nuèpunícawa mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawènfíri iyú numawèniadacaténá níara cachíwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa náibaidacasa Dios irípiná càide iyúwa núa. Quéwa nasutácué pícha nawènipínáwa, íná càmita báisí náibaida Dios irípiná càide iyúwa núa. ¹³Níacáináta meedá cachíwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa Cristo yàasu apóstolcasa nía, quéwa nachíwáidacáita wenàiwica meedá. ¹⁴Núalíacatéwa namànínápínaté càì, namànicáiná càide iyúwa náiwacali Satanás imàníná. Satanás yáalímáicáiná imàacaca yáawawa cacamalánéeri iyú wenàiwica iicácaténáni càide iyúwa mèlùmèlufíri ángel Dios néeséeri ichíwáidacaténá wenàiwica namànínápíná nabáyawanáwa. ¹⁵Iná yéewa wáalíacawa Satanás yàasu wenàiwica íbaidéeyéica irí namànica càide iyúwa Satanás imàníná. Yá náimaca nàwaliwa cayábanaméeyéicasa ííwítáise nía, íbaidéeyéicasa Dios irípiná, quéwa nachíwáidacáita wenàiwica meedá. ¡Iná nàuwichàapínáca Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripínáta namànicáiná nabáyawanáwa!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶Nusutácué pícha wawàsi àniwa, picácué píínáidawa máiwitáise núa. Càmita báisí nuwàwa nutàaníca càì nucàlidacaténá máiní nùwaliwa, quéwa iwàwacutá nutàanícuéca pírí iyúwa máiwitáiséeri máinícinácué piwàwaca piwènúadaca pííwítáise núa Jesucristo íícha. Iná iwàwacutá canùmaséeca núa nacái achúmáanata, càide iyúwa níara áibanái cáimacáiyéica iicá yáawawa. Quéwa càmita báisí nuwàwa nutàaníca iyúwa nía. ¹⁷Wáiwacali càmita iwàwa wacàlidaca wàwaliwa máinícasca cayábaca wía. Quéwa iwàwacutá canùmaséeca núa achúmáanata càide iyúwa máiwitáiséeri piwàwacáinácué péemiaca máiwitáiséeyéi itàacái meedá, níara canùmaséeyéica iicáca yáawawa. ¹⁸¡Iwàwacutá canùmaséeca núa nacái, nucàlidacaténá nuináwanáwa máiwitáiséeri iyú càide iyúwa wenàiwica cachàinfíri iicáca yáawawa áibanái íícha! Càita iwàwacutá nutàanícuéca pírí nuyúudàacaténácué pía, máinícinácué piwàwaca péemiaca yáawamita máiwitáiséeyéi itàacái. ¹⁹Càmítacué máiní cáalíacáicuéca pía càide iyúwa píínáidáanáwa, quéwa piicácuéca píawawa iyúwa máiníyéica cáalíacáica áibanái íícha, íná yéewa píideníacuéca nía casífmáiri iyú níara máiwitáiséeyéica. ²⁰Iná yéewa casífmáica piicáca níara cachíwéeyéica

yéewáidéeyéicuéca pía, éwita nachùuliácáanítacué píibaidaca nalí, éwita nacái nayáacáanítacué macáita piasu yàacàsi, éwita nacái nachìwáidacáanítacué pía, éwita nacái nanúacáanítacué pinàni ìwali. ²¹ Càmita wamànicué pírì càiri wawàsi, íná piicácuéca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicáinátè wamànicué pírì báawéeri. Yá nacái piwàwacuéca pibáiniadaca wía ìwalíise yái càmínácuéca wamàni pírì cachàiníiri iyú.

Quéwa càmicáiná cáalu níara cachìwéeyéica nacàlidáanápíná nàwaliwa máini canúmaséeri iyú, íná iwàwacutá canúmaséeca núa macàaluínínáta nacái iyúwa máiwitáiséeri éwita càmicáaníta nuwàwa nutàaníca càì báawacáináni. Quéwa iwàwacutá núsáidacuéca pírì apóstolca núa, Dios ibànuèrica yéewáidéeripínácué pía. ²² Níara cachìwéeyéica nacàlidaca hebreoca nía. Núa nacái hebreosàirita, itàanfír-ica hebreo itàacái iyú. Nacàlidaca nacái israelitaca nía. Núacáanítani israelitasàirita, Israel itaquérínámicáiná núa. Nacàlida nacái Abraham itaquénáinámica nía. Núacáanítani Abraham itaquérínámica nacái. ²³ Náimaca náibaidáanása Cristo irípiná. Núacáaníta nacái máini cachàiníwanái náicha, quéwa càmita báisi nuwàwa nucàlidaca càiri wawàsica nùwaliwa, níacáiná abéta máiwitáiséeyéi nataaníca càì canúmaséeri iyú nàwaliwa. Quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca pírì càì píalíacaténácuéwa báisicata apóstolca núa, Dios ibànuèrica. Yá nudéca nuíbaidaca Cristo irípiná cachàiníiri iyú náicha. Nudéca nùuwichàacawa cachàiníwanái náicha. Nùuwidenái yúucaca núa presoíyéi ibànalìculé manùba yàawiría náicha. Aibanái máini nacapèedáidacaté núa cachàiníwanái náicha. Manùba yàawiría áibanái iwàwacaté inúaca núa. ²⁴ Cinco yàawiríatè judíonái nàuwichàidaca núa. Cinco yàawiríatè nacapèedáidaca núa cabèesi iyú treinta y nueve yàawiría. ²⁵ Máisibàawiría nacapèedáidacaté núa àicu iyú. Abé yàawiríatè nanúadáida núa íba iyú nanúacaténátè núa. Máisibàawiríatè nùacawa manuíri úni yáacubàa nave írìcu, yátè nave nasawíacawa wáicha. Abé yàawiríatè batéwa nuisicùmacawa nùyatè táiyápinama, abé èeri nacái manuíri úni yáaculé, nuwatácawa àicu finata. ²⁶ Nudéca nuèpunícawa madécaná yàawiría, déeculé nacái nucàlidacaténá Dios itàacái. Nudéca nuchàbacawa caiyéininéeri inanába yáacubàa; iwàwacutácatè nuèpunícawa cayéedéeyéi yèewibàa nacái. Nuicácatè nacái cáalunáiri nùasu cáli néeséeyéi yèewiwa, càmíyíyéi nacái nùasu cáli néeséeyéi yèewi. Nuicácatè nacái cayéininéeri yàcalé írìcu, nawàwacataléca nanúaca núa, càita nacái manacúaliré, manuíri úni yáacubàa nacái. Nudéca nuicáca cáalunáiri nèewi nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidacasa Jesucristo itàacái. ²⁷ Nudéca nuíbaidaca cachàiníiri iyú. Nudéca nacái nùuwichàacawa càulenéeri wawàsi iyú, nuíbaidacaténá Dios irípiná, íná madécaná yàawiría càmita nùalimá nuimáca cayába. Nudéca nùuwichàacawa máapicái iyú macàláaná nacái nuwàwa. Madécaná yàawiría càmita nudé nuyáaca nuyáacaléwa. Nudéca nacái nùuwichàacawa casalíníiri iyú, canácatè nacái nubàle cayába.

²⁸ Nàyaca nacái manùba áiba wawàsi càulenéeri nuícha. Càita nacái macái èeri imanùbaca catúulécánaca numànica nuwàwawa nàwali macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa macái cáli imanùbaca. ²⁹ Aibacaalí càmíiri yeebáida Jesucristo itàacái tàì fíméeri iyú, yá achúmaca nuwàwa máinícáiná nuwàwaca nuyúudàaca nía. Aibacaalí icaláawa Dios fícha imànicaténá ibáyawanáwa ìwalíise yái nachìwáidáanácani, yá achúmaca nuwàwa báawanama, báawa nacái nuínáidacawa. ³⁰ Iwàwacutácaalí canúmaséeca núa péemiàcaténácué

nulí, yá cayába cachàiníwanái canùmaséecaalí núa ìwali yái wawàsi yáasáidéerica machawàacaca nùatá, yéewacaténá macáita náalíacawa abéericata Diosca yái ichàiniadéerica núa. ³¹ Wáiwacali Jesucristo Yáaniri, yái Icuèriná Diosca, yái wèeripináca írí cayábéeri càiripináta, yáalíacawa nucàlidáaná nuináwanáwa báisíiri iyú. ³² Nùyacaalíté Damasco ìyacàlená ìricu, yái gobernador íbaidéericaté rey Aretas írí ichùuliacaté yàasu úwináíwa nacùanápínaté macái iwáiná inùmaca, yái yàcalé itéeséerica iwáináca, náibàanápínaté núa. ³³ Quéwa áibanái nayúudàacaté núa, yá nalicuadacaté núa manuúri mapíiri ìricu yéénúlusi ìwali chènunfiséeri ventana ìricubaa yàcalé iwáiná íinatáise nùanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé ícha. Càité numusúacawa náicha.

Visiones y revelaciones

12 Canápináta meedáni wacàlidacaalícué waináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú, quéwa níara cachìwéeyéica nacàlidaca canùmaséeri iyú nàwaliwa, náimaca nadécasa naicáca yéenáíwanási nacáiri Dios néeséeri, íná iwàwacutá nacái nucàlidaca Wáiwacali idéca imàacaca nuicáca yéenáíwanási nacáiri yáasáidacaténá nulí wawàsi ibàacanéeri iyú. ² Catorce camuí néese siùcade, núa, yái yebáidéerica Cristo itàacái, nùacatéwa chènuniré Dios itécáináté núa aquialénamata àta nùanàacataléta máisibáaná cáli chènunfiséeri néré, yái Dios ìyacàle chènunfiséerica. Càmita nùalíawa asáisi nùacaalítéwa néré nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú. Diosta yáalíawa. ³ Nùalíacawa Dios itécaté núa aquialénamata paraíso néré, quéwa càmita nùalíawa asáisi nùacaalítéwa nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú nùawa. Abéerita Dios yáalíawa. ⁴ Nùacatéwa paraíso néré, yá nuémíacaté tàacáisi máiníríca ibàacanáca íná Dios càmita ibatàa wenàiwica icàlidaca áibanái íríni. ⁵ Ewita máinícaáníta cayábéericani yái nuchàbáanáca paraíso néré, càicáaníta càmita nuwàwa nutàaníca nùwaliwa canùmaséeri iyú, néese nucàlidacáita machawàacáanáca núa cháí èeriquéi. ⁶ Nuínáidacaalíwa nucàlidáanápíná cayába nuináwaná ìwaliwatá, yá càmita nutàaní máiwitáiséeri iyútá, néese nucàlida cáimiétaquéeri iyútáni, báisícáinátáni, yái númèeripínacatá. Quéwa càmita numànipíná càì ipíchaná áibanái iyúunáidaca máiní yáwanáica cachàini núa ícha yái naicáanáca núa, ícha nacái yái néemianáca nucàlidaca Dios itàacái. ⁷ Yáara yéenáíwanási nacáiri nuiquéericaté, máiní yáwanáiri ichúnica, máiní nacái Dios yáasáidaca nulí wawàsi ibàacanéeri iyú, íná ipíchaná máiní cachàinica nuicáca núawawa áibanái ícha, yáté Dios imàacaca nulí uláicái. Yái uláicáica cáiwica nulíni càide iyúwa manuúri tuúri iyacaalí wainálicu cáiwíiri iyú. Siùcade Satanás yùuwichàidaca núa mamáalàacata iyú yái uláicáica. Càita Dios imàacaca nùuwichàacawa ipíchaná máiní cáimacáica nuicáca núawawa càide iyúwa wenàiwica cachàiníríca iicáca yáawawa áibanái ícha. ⁸ Máisiba yàawiriaté nusutáca Wáiwacali ícha yeedáanápínaté nuícha yái uláicáica. ⁹ Quéwa Wáiwacali fimaca nulí: “Càmíiri. Quéwa núata píapicha. Càmita pimáapúa áiba wawàsi ícha yái cáinináanáca nuicáca pía. Machawàacacaalí pía, yásí wenàiwica naicápiná nuchàini amaléeri iyú cachàiníwanái. Naicácaalí pimànica cachàiníiri iyú éwita machawàacacáanáta pía, yásí náalíacawa pimànicani nuchàini iyú”, càì fimaca nulí yái Wáiwacalica. Íná casímáica núa machawàacáanáca núa, yéewanápíná Cristo ichàini iyamáacawa nùwali, nùasáidacaténá áibanái írí cachàiníríca Cristo íiwitáise. ¹⁰ Íná yéewa cayába nuwàwa machawàacáanáca núa, namàníná nacái

nulí báawéeri nabáiniadacaténá núa; cayába nacái nuwàwa éwita catúulécana-caalí núa, nàuwichàidacaalí nacái núa Cristo iwàlfiise nuebáidacáiná Cristo itàacái, càulenácaalí nacái namànica nulíni. Máinícaalí machawàacaca núa, yásí máini cachàiniwanái Cristo ichàini iyamáacawa nùwali.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Nudéca nucàlidaca nuináwaná iwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwa máiwitáiséeri. Càmita báisi nuwàwa nutàanica càì, quéwa iwàwacutá numànicani càmícinácué picàlida nuináwaná iwali cayábéeri iyú. Cayába cachàinitésicatáni picàlidacaalítécué nuináwaná cayábéeri iyútá, càmíciná caná nuwèni náicha níara cachiwéeyéica peebáidéeyéicuéca írí icàlidéeyéica iwaliwa apóstolcasi nía Dios ibànuèyécasi máiníyéicasi cayábaca áibanái apóstol fícha. Ewita canéeri iwènicáníta núa, càicáníta Dios imàacaca cachànica núa náicha. ¹² Bàaluité nùyacaalícué píapicha, yá numànicaté mamáalàacata báisiiri apóstol íbaidacalé, yái càmírica wenàiwica idé imànica, ínáté yéewa píalíacuéwa báisiiri iyúcani Dios ibànuèrica núa. ¹³ Iyacaté abéeri wawàsi càmíricaté numànicué pírí numàníricaté áibanái írí canánama, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái áiba cáli imanùbaca: Yái nusutáanáca náicha nuyáapináwa, nuimácatáipiná nacái. Inácué cawàwanáta báawacuéca piicáca núa meedá càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca pírí báawéeri càmícináté nusàiwicacué pírí wawàsi ipíchanácué nuínataléca píríni. Báawacaalícué piicáca núa, nusutácué pícha wawàsi pimàacáanápínácué piwàwawa fícha.

¹⁴ Siúcade màulenáca núa nupáchiacaténácué pía àniwa máisibàawiránápiná. Yá mamáalàacata càmítacué nusutápiná nuyáapináwa pícha, ipíchanácué nusàiwicaca pírí wawàsi. Yáciná càmíta cáininá nuicácuéca píasu plata, néese cáinináca nuicácuéca pía. Càmítacué nucutá piwacáidáanápíná plata nulípiná, yáciná nuicácuéca pía càide iyúwa nuénibewa, yá píalíacuéwa sùmanái càmíta nàwacáida plata nasèenái írípínáwa. ¹⁵ Càita nacái núucapíná macáita nùasuwa casíimáiri iyú, nuyúudàacaténácué pía. Yá nacái iwàwacutácaalí numàacaca nucáucawa numànicaténácué pírí cayábéeri, yá cayábaca. Càita nuwàwacué nuyúudàaca pía éwítacué pimànicáaníta nulí càide iyúwa càmíyíéi máini cáinináca iicáca núa, éwita máinícaanítacué cáinináca nuicáca pía.

¹⁶ Báisíta, càmítatécué nusutá pícha nuyáapináwa, quéwa abénaméeyéi péenácué nacàlidaca nùwali nudécasi nuchìwáidacuéca pía nuchiwa iyúwa, náimaca nacái nudécasi nuedácuéca pícha plata máalíacanéeri iyú. ¹⁷ Quéwa, píalíacuéwa cayába càmítaté nachìwáidacué pía needácaténá pícha plata nulípiná níai nubànuèyécátécué píatalé. ¹⁸ Nusutácaté wawàsi Tito fícha ipáchianápinátécué pía. Nubànucaté nacái áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái yàacaténátéwa Tito yáapicha. Píalíacuéwa Tito càmítaté ichìwáidacué pía yeedácaténácué pícha plata nulípiná. Píalíacuéwa báisiiri iyúcani wía pucháibaca, núa Pabloca, Tito nacái wadéca wamànicuéca pírí abédanamata abédanamacáiná wáiwitáise wáapichawáaca.

¹⁹ Cawàwanátacué píináidacawa wacàlidacáitacué pírí waináwanáwa càide iyúwa wawàwaca nacáicaalí wáasáidacuéca pírí mabáyawanáca wía. Quéwa càmíta wawàwa wamànica càì, néese watàaníca Dios iicápiná Cristo yàasu wenàiwicacáiná wía. Yá macáita yái wacàlidéericuéca pírí cháì cuyàluta írìcu, wadéca wacàlidacuéca píríni yéewanápinácué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú pee-

báidacaténacué itàacái tàì íiméeri iyú, píacué wéenánái cáininéeyéica waicáca. ²⁰ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanáta càmita nùanàapinacué piyaca càide iyúwa nuwàwáaná nùanàacaalípinacué nuicáca pía. Càita nacái achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanátacué càmita pìanàapiná núa casíimáiri núa píapichacuéwa. Nuínáidacawa cawàwanáta nàyacué abénaméeyéi péená icuísáyaquéeyéiwa, abénaméeyéi nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníiri ìwalíse, abénaméeyéi nacái caluéyéica, abénaméeyéi nacái cachàiníyéica iicáca yáawawa, abénaméeyéi nacái itàaníyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, abénaméeyéi nacái icuíséeyéica íichawa áibanái, abénaméeyéi nacái cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái íicha, abénaméeyéi nacái càmfíyéica iwàwa abédanaméeri íiwitáise áibanái yáapicha. ²¹ Achúmaca nuwàwa nuínáida nacáíwa cawàwanáta Nucueríná Dios imàacapiná báica núa píwalísecué, nùanàacaalípinacué pìatalé àniwa, yá nacái cawàwanáta iwàwacutápiná nuícháanicuéca píwali, manùbéeyéicaalí péenacué nadéca nèepùaca namànica nabáyawanáwa àniwa bàaluitéericuise àta siùca nacáide, càmfíyéicáwa nacái iyamáida iimáca áiba yáapicha càmfíchúaca náinusíwa, càmfírica nacái nanírisíwa.

Advertencias y saludos finales

13 Yácata máisibéeri yàawiríaná nupáchianápinacué pía. Profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái íiméerica: Aibanáicaalí iwàwa icháawàaca wenàiwica ibáyawaná nàuwichàidacaténáni, iwàwacutá natéca náapichawa pucháiba wenàiwica nacàlidacaténá iináwaná càmicaalí máisiba nacái. Uwé, nùapinacuéwa pìataléwa máisibàawiríanápiná nùalàacaténacué pía báawéeri íichaná. Càmicaalícué peebáida, yásí nùuwichàidacué píawa. ² Píacué imàníyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata bàaluité, canánamacué nacái pía. Nùalàacué pía macáita àniwa idècunitàacá nùyaca déeculécué pícha càide iyúwaté nùalàanacué pía bàaluité nùyacaalítécué píapicha yái pucháibáaná yàawiríanáca. Néeni nupáchiaacalícué pìatalé àniwa, yá càmita quirínama numàni nálí cayábéeri iyú, níara imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata. ³ Cachàinipiná numànicuéca píríwa picàlidacáinacué piwàwacasa píalíacawa asáísí nutàanícaalí Cristo inùmalicuise. Cristo càmita yùuwichàidapinacué píawa machawàaquéeri iyú, néese cachàiníiri iyúpinacué yùuwichàida píawa. ⁴ Báisíta natàtàacaté Cristo cruz ìwali idècunitàacá iyaca cháí èeri írìcu iyúwa machawàaquéeri. Quéwa siùcáise de iyaca Dios yáapicha, idèniaca nacái macáita Dios íiwitáise cachàiníiri. Càita nacái machawàacaca wía cháí èeri írìcu càide iyúwaté Cristo iyáanáté quéwa wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, íná yéewanápiná wàyaca Dios ichàini iyú, wayúudàacaténacué pía.

⁵ Picácué píalimáida piicáwa wía, néese píináidacuéwa piwàwalícuísewa asáísí báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái. Nuínáidacawa píalíacuéwa Cristo iyacué piwàwalícu. Quéwa, canácaalíni, ¡néese cué càmitàacá peebáida Cristo báisíiri iyú! ⁶ Nutuíyàaca píalimáanápínacué píalíacawa báisíiri iyúcani wadéca weebáidaca Cristo báisíiri iyú, Cristo idéca ibànùaca wía nacái wáibaidacaténá írípíná iyúwa yàasu apóstolnái. ⁷ Wasutáca Dios íicha pírípinacué nacái ipíchanacué pímanica píbayawanáwa. Càmita wasutá Dios càì píasáidacaténacué wadéca wéewáidacuéca pía cayába, néese wawàwacáitacué pímanica cayábéeri, éwitasica áibanái íináidacawa càmita apóstol wía, càmicáiná wàuwichàidacué pía wásáidacaténá báisíirica apóstolca wía idèniéyéica Dios ichàini wàuwichàidacaténá báawéeyéi.

⁸ Yá cáiná iwàwacutá wamichàidaca wenàiwica íiwitáise namànínapíná cayábéeri, càide iyúwa Dios itàcái báisíiri íimáaná. Canáca yéewaná watuíyàaca namànica nabáyawanáwa yéewanápiná wàuwichàidaca nía. ⁹ Iná wàanàacaalípinácué pìatalé, yá wàanàacaalícué pía yeebáidéeyéi ìyaca tàì íiméeri iyú, càmicáalí nacái iwàwacutá wàuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa, yásí cayábaca wawàwa éwitasica áibanái iicáca wía iyúwa machawàaqueeyéi càmicáiná wáasáida Dios ichàini wàuwichàidacaténácué pía. Wawàwacáita peebáidacuéca Jesucristo itàcái tàì íiméeri iyú, cachàinacaténácué píiwitáise ìwali. Yá wasutácué Dios íicha píripínácué mamáalàacata ichùnianápinácué píiwitáise cayábéeri iyú. ¹⁰ Nudéca nutànàacué píri yái cuyàlutaca ipíchawáise nùacué nuicáca pía. Nùanàacaalícué pía imàníiyéi yàacawa ibáyawanáwa nùanàacaalípinácué pìatalé, yásí iwàwacutá numànicuéca píri cachàiníiri iyú, nudèniacáiná Wáiwacali ichàini nucàcaténácué pía. Iná nutànàacué píri yái cuyàlutaca quéechacáwa piwènúadacaténácué píiwitáisewa báawéeri íicha. Wáiwacali càmita imàaca nulí ichàiniwa nuwènúadàanápínácué píiwitáise Dios íicha, néese imàacaca nulí ichàiniwa nuyúdàacaténácué pía yéewanápinácué cachànica píiwitáise Dios ìwali.

¹¹ Yáta imanùbaca, píacué nuénánáica. Nuwàwacué pìyaca casíimáiri iyú. Pícutácué pìyacaténá machacàníiri iyú Dios iicápiná. Pimichàidacué píiwitáisewa peebáidacaténácué iyúwa nùalàaná pía. Abédanamacué pimàni píiwitáisewa píapichawáaca. Pìyacué nacái matufbanáiri iyú píapichawáaca. Yásí yéewapínácué Dios ìyaca píapicha, yái Dios imàaqueérica wàyaca matufbanáiri iyú, imàaqueérica nacái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. ¹³ Macáita níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàcái ìyéeyéica cháì nawàwalícué pía.

¹⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha imànínapínácué píri cayábéeri mawèníiri iyú; càita nacái nusutáca Dios íicha imàacáanápínácué píalíacawa piwàwalícuésewa cáininácuéca Dios iicáca pía; càitacué nacái abédanamáanápíná píiwitáise Espíritu Santo yáapicha càiripináta.

GÁLATAS

Saludo

1 Núa Pablo nubànùacué pirí cuyàluta. Apóstolca núa, Dios ibànùérica nucàlida-caténá itàacái wenàiwicanái irí. Càmitaté wenàiwica níái càì imàaca núa após-tolpiná càmítaté nacái wenàiwica níái càì ibànù núa nucàlidacaténá Dios itàacái. Néese yái Jesucristoca yácata ibànùérica núa. Idéca nacái Dios ibànùaca núa, yái Wáaniri Dios imichàidéericaté Jesucristo yéetácáisi fícha. ² Macáita níái wéenánáica núapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalicuéca pía. Nubànùacué pirí cuyàluta píacué macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéi-cawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli finatéeyéica ìyaca. ³ Nusutácué Wáaniri Dios fícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànnínápinácué pirí cayábéeri mawènfiri iyú namàacáanápinácué nacái pìyaca matufbanáiri iyú. ⁴ Yái Jesucristo imàacacaté icáucawa yéetacaténáwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càité Jesucristo imànica iwasàacaténá wía fícha yái báawéeri èerica càide iyúwaté Wáaniri Dios iwàwáaná imànica walí, yái Wacuériná Diosca. ⁵ ¡Iná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta, yái cachàinfiri fiwitáiseca ìyéer-ica chènuniré cáimiétaquéeri iyú, icànéeri nacái icamaláná mèlumèluíri irícuwa! Báisita, amén.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Máinícué achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuémíaca piináwaná ìwali, càulenáca nacái nuebáidaca yái náimáanáca pìwalicué piwènúadacasacué píiwitáisewa caquialéta Dios fícha. Dios idéca imáidacuéca pía yéewanápinácué Cristo imànica pirí cayábéeri mawènfiri iyú quéwa pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa pee-báidacaténácué cachiwéeri tàacáisi áibanái fiméerica ìwali iwasàanápinásacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ⁷ Quéwa canáca áiba tàacáisi báisfiri iwasèeripináca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Néese nàyaca meedá áibanái píatalécué imèniàdéeyéicuéca pía cachiwéeri tàacáisi iyú íná báawaca píiwitáise píapichawáaca. Nawàwa nacái nawènúadaca Dios itàacái báawacaténá namànicani, yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ⁸ Quéwa, péemiácué cayába, áibanáicaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri fícha yái wacàlidéericatécué pirí, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. Càita nacái nucàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidaca núa càiripináta. Càita nacái chènuníseeri ángel icàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. ⁹ Nudéca nucàlidacuéca piríni quéwa siúcade nucàlidacuéca pirí àniwani: Aibacaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri fícha yái wacàlidéer-icatécué pirí, yá Dios yùuwichàidéeripiná càiripináta.

¹⁰ Càmita quirínama nucutá cayábacaténá meedá wenàiwicanái iicáca núa, néese nucutáca cayábacaténá Dios iicáca yái numànírica. ¡Núalimáidacaalí mamáalàacata numànica meedá càide iyúwa casíimáiná wenàiwicanái iicácatá, néese càmita Cristo yàasu wenàiwica núatá!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuéca pírí Jesucristo ìwali, yái tàacáisi fíméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Càmitaté èeri mìnánái níái càì ichùnìaca yái tàacáisi náalíacái iyúwa. ¹² Càmitaté wenàiwicanái níái càì imàaca nulí yái tàacásica. Càmita nacái néeswáida núa càì. Néese Jesucristocata yái imàaquéerica nualíacawa nucàlìdacaténá wenàiwicanái írínì.

¹³ Pidécuéca péemíaca nuínáwaná ìwali càinácaalíté numànica bàaluité nuèpunícaalítéwa càide iyúwa judíonái yéewáidáaná. Píalíacuéwa nuuwichàidacaté Dios yàasu wenàiwica mamáalàacata, máiní báawéeri iyú, níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nunúcaté manùbéeyéi numáalàidacaténá nía. ¹⁴ Nuèpunícáinátéwa càide iyúwa judío fiwitáise iyáaná, yáté máiní numànica cachàiníirí iyú náicha madécana nunacáiyéicawa nuénánái judíoca máinícáináté cachàiníwanái náicha numànicaté macáita machacàníirí iyú càide iyúwa wàawirináimi judío fiwitáise fímáaná. ¹⁵ Quéwa ipíchawáiseté numusúaca nuicáca èeri, Dios yeedácaté núa nuíbaidacaténá írípíná. Yá cáininácáiná Dios iicáca núa, íná imànica nulí cayábéeri mawèníirí iyú imáidáanápínaté núa nuíbaidacaténá írípíná. Néese Dios fínáidacatéwa imàacáanápínaté nuicáca Jesucristo. Yáté nuicácani. ¹⁶ Dios imàacacaté nualíacawa Dios lírìcani yái Jesucristoca, yéewanápiná nucàlidaca yái tàacáisi Jesucristo ìwali càmfíyíé judío írì. Idécanáamité Dios imàacaca nuicáca lírì, yá càmitaté nuwàwacutá áibanái wenàiwica yéewáidáanápínaté núa. ¹⁷ Càmitaté nacái nùawa Jerusalén iyacàlená néré nuicácaténá níara apóstolca, Dios imáidéeyéicaté nupíchawáise. Càmitaté nusutá nuémíawa nía nùasu tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté nulí. Néeseté nùacatéwa machacànita Arabia yàasu cáli néré. Néesetécáwa nuèpùacawa Damasco iyacàlená néré.

¹⁸ Néeseté máisiba camuí idénáami, yá nùacatéwa átata Jerusalén iyacàlená néré, nupáchíacaténaté Pedro néré, idàbáanaté nùacawa yéewanápiná nualí nuicáca Pedro. Yáté nuyamáacawa Pedro yáapicha quince èeri. ¹⁹ Quéwa canácata nuiquéeri áibanái apóstol, abéerita Santiagoquéi nuicá, yái Wáiwacali iméeréerica. ²⁰ Núu-macué pírí báisíirí iyú, abéerita Jesucristo yái càì imàaquéericaté nualíacawa itàacái. Dios yáalíacawa nucàlidacuéca pírí báisíirí iyúni.

²¹ Néese idécanáamité nupáchíaca néré, yáté nùacawa Siria yàasu cáli néré, Cilicia yàasu cáli néré nacái. ²² Níara wéénánái yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicatéwa yàcalé imanùbaca Judea yàasu cáli fínata, càmfíyíéicáwaté yáalí iicáca núa. ²³ Néemiàcáitaté nuínáwaná ìwali. Càì náimacaté nùwali: “Yáta yùuwichàidéericaté wía bàaluité, yái iwàwéericaté imáalàidaca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo itàacái, siúcade yàaca yàalàaca wenàiwica neebáidáanápíná Jesucristo itàacái”, càì náimacaté nùwali. ²⁴ Yá nàacaté Dios írì cayábéeri nùwali Dios iwènúadacáináté írípínáwa nuíwítáise.

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

2 Néeseté catorce camuí idénáami, yáté nuèpù nùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa Bernabé yáapicha, yá nutécaté Tito núapichawa. ² Nùacatéwa néré Dios ichùulíacáináté nùanápínáwa néré. Néeseté Jerusalén iyacàlená néenibàa nùacawa nàatalé níara nacuèrinánái cáimiétacanéyéica, watàanícáténá wáapichawáaca

méetàucuta áibanái fícha. Yá nucàlidacaté nacuèrinánái irí yái tàacáisica nucàlidéerica càmíiyéi judío irí, íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Nuwàwacaté cayábaca néemíaca nùasu tàacáisi ipíchanaté canáca iwèni yái íibaidacalésica numànfíricaté Dios irípiná, càita nacái yái íibaidacalési numànfírica siúcade. ³Néenialíté abénaméeyéi cachìwéeyéica nacàlidacaté iwàwacutáanása namànica circuncisión Tito irí, yái núapichéerica griegosàiri, càmírica judío. Quéwa níái nacuèrinánáica càmítaté nachùulia Tito namànfínápiná irí circuncisión. ⁴Níara ichùulièyéicaté namànfínápiná circuncisión Tito irí, cachìwéeyéica nía meedá icàlidéeyéicaté iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Nawàluacatéwa wèewiré ibàacanéri iyú. Yá nawàwacaté nacháawáaca waináwaná ìwali càmícináté wamàni macái càulenéri wawàsi profeta Moisés ichùulièricaté israelitanái imànica nàacaténaté Dios icàaluíná. Quéwa Cristo Jesús iwasàacaté wía Moisés yàasu tàacáisi fícha. Càité cachìwéeyéi namànica nawàwacáináté nadacùaca wía wamànfínápinaté àniwa càide iyúwa Moisés ichùulianá israelitanái bàaluité. ⁵Quéwa càmítaté weebá natàacái ibatàa abéeri momentopináta, wawàwacáináté wacùacuéca pirípináni yái tàacáisi báisírica íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha mawènfiri iyú.

⁶Níái nacuèrinánái áibanái iiquéeyéica cáimiétaquéeri iyú, càmítaté nachùulia nucàlidáanápiná áiba wawàsi wàlisài càmíiyéi judío irí, néese cayábacaté naicáca nucàlidáanáté Jesucristo iináwaná. Quéwa càmítaté nucutá cayábáanápiná naicáca núa éwita cáimiétacanéeyéicáaníta nacuèrinánáica nía, càmíciná Dios iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái fícha. ⁷Càmítaté nachùulia nucàlidáanápináté áiba wawàsi wàlisài, néese náimacaté nùwali báisícata Dios ichùuliacaté nucàlidáanápiná itàacái càmíiyéi judío irí, yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha; càité nacái Dios ichùuliacaté Pedro icàlidáanápiná yái tàacáisi judfonái irí. ⁸Dios ibànùacáináté Pedro iyúwa apóstol icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali judfonái irí. Càita nacái Dios ibànùaca núa iyúwa apóstol nucàlidacaténáni càmíiyéi judío irí.

⁹Ináté Santiago, Pedro nacái, Juan nacái, níái áibanái iiquéeyéicaté iyúwa nacuèrinánáiwa, níata yáalíacatéwa Dios imànicaté nulf yái cayábéerica mawènfiri iyú, imàacacaténaté nucàlidaca itàacái càmíiyéi judío irí. Néeseté náibàaca nacáapiwáaca wáapicha, núa, Bernabé nacái náasáidacaténá casíimáica naicáca wía iyúwa nàacawéeyéináwa iyúudéeyéica nía. Yáté abédanamata náiwitáise nacái wáapicha wacàlidáanápináté Jesucristo iináwaná ìwali càmíiyéi judío irí idècunitàacá áibanái apóstol íibaidaca Dios irípiná nacàlidacaténá itàacái judfonái irí. ¹⁰Nasutacaté wáicha abéeri wawàsi meedá wayúudàanápináté catúulécaneeyéi wenàiwica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita núalimáidaca numànica cáalíacáiri iyú càiripináta.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹Quéwa Pedro idécanáamité yàanàaca Antioquía iyacàlená néré, néese nùlàacani cachàiníiri iyú imànicáináté yàacawa áiba wawàsi báawéeri. Càité imànica: ¹²Quéechatécáwa Pedro imànicaté cayábéeri, yáté iyáaca iyáacaléwa wéenánái yáapicha, níara càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeseté abénaméeyéi judío yàanàaca néré nacái, níái judío Santiago ibànuyéicaté néré, Jerusalén iyacàlená néeseeyéi. Idécanáamité nàanàaca, yá báawacaté naicáca Pe-

dro, yàacawéeridacáináté càmíiyéi judío. Ináté Pedro iwènúacawa càmíiyéi judío fícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmítatè iyáa iyáacaléwa náapícha còi quirínama cáalucáináté Pedro iicáca níai judío yàanèeyéicaté Jerusalén néese, casacàacáiná judíonái iicáca càmíiyéi judío.¹³ Néesetè áibanái judío iyéeyéicaté yàcalé írìcu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, abédanamata namànica náiwitáisewa Pedro yáapícha, namànicaténá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise. Yáté càmíta quirínama Bernabé yàacawéeridaca wéénánái càmíiyéi judío.¹⁴ Nuicácaté càmíta namànfíná càide iyúwa báisíiri tàacáisi yéewáidáaná wía, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha mawènfíri iyú, cawínàcaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. Ináté nùalàaca Pedro cachàinfíri iyú nàacuèsemì macáita níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicatéwa néré. Núumacaté Pedro írì: “Pía judíosàirica, quéechatécáwa piacawéeridacaté wéénánái càmíiyéica judío càide iyúwa càmíiri judío, píalíacáinátéwa cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná ¿cáná pichùulia còi nàyaca càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, níai wéénánái càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái?” càité núumaca Pedro írì.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

¹⁵ Néesetè núumaca Pedro írì: “Pía, núa nacái, wíata asáiyéi iyúwa judíonái, càmítatè wamàni iyúwa càmíiyéi judío imàníná, càmíiyéica yeebáida Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté.¹⁶ Quéwa éwita judíocáaníta wía, càicáaníta wáallacawa càmíta mabáyawaná Dios iicáca wía ìwalíise yái wamànínáca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté. Néese mabáyawanáca Dios iicáca wía abéerita ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo. Iná wía nacái judíoca wadéca weebáidaca Jesucristo yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo, càmíta ìwalíise yái wamànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Canácáiná wenàiwica Dios íiquéeri mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái imànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná”, núumacaté Pedro írì.

¹⁷ Uwé, càita weebáidaca: Mabáyawanáca Dios iicáca wía wàyacáiná abédanamata Cristo yáapícha. Iná áibanái judío càmíiyéi yeebáida Cristo náimaca wàwali càicasa wíade iyúwa càmíiyéi judío cabáyawanéeyéica, càmícáiná wachùulia wenàiwica namànica macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Iná náimaca Cristo idécasa cabáyawanáca imànica wía. ¡Càmíirita!¹⁸ Néese cabáyawanáca wía báisíiri iyú wèepùacaalí wéewáidaca wenàiwica iwàwacutáanápínása namànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùulianá yéewacaténása cayábaca Dios iicáca wía. Wadéca wáasáidaca càmíta Dios iicá wía mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái cayábéerica wamàníirica.¹⁹ Yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés írì yáasáidacaté nulí iwàwacutáanáté nuétácawa nubáyawaná ichùuliacawa càmícáináté nudé numànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía. Quéwa Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca núa nubáyawaná ìwalíisewa. Siúcade nùyaca abédanamata Cristo yáapícha. Iná yái tàacáisi Dios imàaquéericaté Moisés írì càmíta quirínama icháawàaca nubáyawaná. Càmíta nacái nucutá Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi fíchawa ìwalíise yái numànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Càité Dios imànica nulí nùyacaténá machacàníiri iyú siúcade càide iyúwa Dios iwàwáaná.²⁰ Siúcáisede càmíta nùya nucáuca iyúwa, néese Cristo

icáuca iyúcata còi nùyaca. Iná yéewa idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, yá nuebáidaca Dios Iiri itàacái, yái cáininéericaté iicáca núa, imàaquéericaté nacái icáuca yéetácaténáwa nuíchawalíná. ²¹ Càmìta caná iwèni nuicáca yái Dios imànínáca walí cayábèeri mawèníri iyú, néese nualíacawa Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. Néeni, mabáyawanácaalíté Dios iicáca wía ìwalíise yái wamànínáca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ichùulianá wamànicá, yá canáca iwèni meedá yái Cristo yéetáanácawatá.

La ley o la fe

3 ¡Píacué Galacia yàasu cáli néeséeyéica, càmìtacué píináidawa cáaliacáiri iyú! Aiba wenàiwica idéca ichìwáidacuéca pía, iná píináidacuécawa máiwitáiséeri iyú, yá pidécuéca peebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Nucàlidacatécué pírí Jesucristo iináwaná ìwali máiní machacàníri iyú. Nucàlidacatécué pírí Cristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Yáté píalíacuéwa cayába amaléeri iyúni caná yéewaná Jesucristo yéetácatéwa, càide iyúwa nudéca nacáicaalícué numàacaca piicácani pituf iyúwa. ² Péemíacué cayábani: Píalíacuéwa Espíritu Santo càmìtaté iwàlùawa piwàwaliculé ìwalíise yái pimànínácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fimáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés írí. ¡Càmírita! Néese Espíritu Santo iwàlùacatécué piwàwaliculé peebáidacáináté yái tàacáisi péemièricatécué, yái Jesucristo iináwanáca, iwasàa wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Iná píalíacatécué amaléeri iyúni Espíritu Santo càmìtacué iwàlùawa piwàwaliculé ìwalíise yái pimànínáca iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fimáaná. ³ ¿Cánásicué yéewaná máiní máiwitáiseca pía? Pidàbacatécué pèepunícawa Cristo yáapicha Espíritu Santo ichàini iyú, iná siúcade, ¿cánácué piwàwa píalimáidaca piyaca machacàníri iyú pichàini iyúcuéwa meedá? ⁴ Yái Espíritu Santo idéca imànicuécua pírí madécaná cayábèeri. ¿Cánácué piwàwa piúcaca píchawa siúcade meedá macáita yái cayábèerica? ¡Nutuíyàaca càmíinápinácué pimàni còi! ⁵ Dios idéca imàacacuécua pírí Espíritu Santo, yá siúcade Dios imànica ìyaca pèewi yái canáca áiba yáaliméeri imànica. Dios càmìtacué imàni pírí càiri cayábèeri ìwalíise yái pimànínácuéca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi fimáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés írí. Néese Dios imànicuécua pírí yái cayábèerica ìwalíise yái peebáidáanácuéca tàacáisi péemièricatécué Cristo ìwali.

⁶ Abraham yeebáidacaté Dios, yáté mabáyawanáca Dios iicácani. ⁷ Iná iwàwacutácué píalíacawa cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná, Dios iicáca nía iyúwa báisítyéi Abraham itaquénáinámi. ⁸ Dios itàacái yáasáidaca walí Dios íináidacatéwa bàaluité iwasàanápináté càmítyéi judío nabáyawaná íichawa, yéewacaténá mabáyawanáca iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéipinacaté Dios. Càité Dios icàlidaca Abraham írini bàaluité, yái tàacáisi cayábèerica. Dios fimacaté Abraham írí: “Numànipiná cayábèeriwa macái èeri mìnánái írí yeebáidéeyéica núa càide iyúwa peebáidáaná”, fimacaté yái Diosca. ⁹ Iná yéewa macáita wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica, Dios imànica nálí cayábèeri càide iyúwaté imàníná Abraham írini, yái yeebáidéericaté Dios nacái.

¹⁰ Abénaméeyéi wenàiwica iwàwaca mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíise yái namànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fimáaná. Quéwa càmìta náalimá namànica machacàníri iyú macáita càide iyúwa yái tàacáisi ichùulianá namànica.

Iná cabáyawanáca nía, iwàwacutá nacái néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa, yácaíná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái fíméerica: “Iwàwacutá yéetácawa ibáyawaná ichùuliacawa cawinácaalí càmíirica imàni mamáalàacata macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulianá”, fímaca. ¹¹ Iná wáaliacawa amaléeri iyúni canácata wenàiwica mabáyawanéeripiná Dios iicáca ìwalíise yái imànfínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fímáaná. Yácaíná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái fíméerica: “Mabáyawanáca Dios iicáca níawamita yeebáidéeyéica Dios. Nàyapiná Dios yáapicha càiripiná”, fímaca yái Dios itàacáica. ¹² Quéwa yái tàacáisi Moisés itànèericaté càmíirita ichùulia wenàiwica yeebáidáanápíná Dios, néese yái tàacáisi fímácaita meedá: “Cawinácaalí imànfirica càide iyúwa yái tàacáisi fímáaná, yáta mabáyawanéeripiná Dios iicáca”, fímaca. Quéwa canácata èeri minali yáaliméeri imànica càide iyúwa yái tàacáisi fímáaná, ínáté iwàwacutá macáita wéetácawa wabáyawaná ichùuliacawa.

¹³ Cristo idéca iwasàaca wía fícha yái yùuwichàacáisi yàanèeripináca wàwali ìwalíise yái càmínáca wamàni càide iyúwa Dios itàacái fímáaná, yái tàacáisi Moisés itànèericaté. Dios imàacacaté yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca Cristo ìwali yéetacáténátéwa wáichawalíná. Wáaliacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàacaté Cristo ìwali yácaínáté áiba profeta itànàacaté Dios itàacái fíméerica: “Cawinácaalí nachanàidéerica àicu ìwali yéetacáténáwa, náimapiná ìwali Dios idéca yùuwichàidacani manuísíwata”, fímaca. ¹⁴ Càité Cristo Jesús yéetacátéwa pìchawalínacué yéewanápiná Dios imànicuéca nacái pírí yái cayábéerica icàlidèericaté ìwali Abraham írí, píacué càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, yéewanápiná nacái macáita wía weedáca Espíritu Santo wawàwaliculéwa càide iyúwa Dios fímáaná weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

La ley y la promesa

¹⁵ Píacué nuénánáica, siúcade nucàlidacué pírí comparación nàwali níai cháí èeri írìcuíyéica: Asíali imànicaalí wawàsi áiba wenàiwica yáapicha, yá natànàaca nàasu wawàsi iináwaná ìwaliwa cuyàluta írìcu. Néese natànàaca náipidenáwa cuyàluta írìcu náasáidacaténá cawènfiricani, yái wawàsi namànfirica náapichawáaca. Yá canáca yéewaná áiba wenàiwica yúucaca yái wawàsica, càmita nacái yéewa áiba wenàiwica itùculiadaca tàacáisi quiríta. ¹⁶ Càité nacái Dios icàlidaca Abraham írini cáimiétacanéeri iyú imànfínápináté Abraham írí cayábéeri, itaquérinámi írí nacái. Yái tàacáisi càmita fíma “itaquénáinámi”, fímáanáca manùbéeyéi, néese fíma “itaquérinámi”, fímáanáca abéeri wenàiwica. Yái Abraham itaquérinámi yácata yái Cristoca. ¹⁷ Yácata nuwàwéericuéca núumaca pírí: Dios imànicaté wawàsi Abraham yáapicha, néese cawènfirica Dios imànica yái wawàsi ípidená ìwaliwa máini cáimiétacanéeri iyú. Néeseté cuatrocientos treinta camuí Abraham yàasu èeri idénáamité àniwa, yá Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés írí, nalípiná níara israelitaca. Moisés yàasu tàacáisi càmita yéewa canéerica iwèni imànica yái idàbáanéeri wawàsica Dios imànfiricaté Abraham yáapicha. Càmita nacái yéewa Moisés yàasu tàacáisi canéerica iwèni imànica Dios itàacái bàaluitéeri cachàiniwanái Moisés yàasu tàacáisi fícha, Dios icàlidacáináté Abraham írini cáimiétacanéeri iyú madécaná camuí Moisés yàasu tàacáisi ipíchawáiseté. ¹⁸ Càmita Dios imàni walí cayábéeri ìwalíise yái wamànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fímáaná. Néese Dios icàlidacaté Abraham írini cáimiétacanéeri iyú imànfínápináté

nalí cayábéeri mawènfiri iyú, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidéanáná. Iná wáalíacawa càmita yéewa weedáca walíwa yái cayábéerica íwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná.

¹⁹ Siùcade cawàwanáta áibanái iwàwa isutáca yéemíawa núa cánáté yéewaná Dios imàacaca itàacáiwa profeta Moisés írì ichùuliacaténáté israelitanái. Uwé, Dios imàacacaté nalí itàacáiwa yéewanápiná wáalíacawa cabáyawanáca macái èeri mìnánái, càmita nacái wamàni càide iyúwa Dios ímáaná. Iwàwacutácaté namànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná àta Abraham itaquérínámi yàanàacatalétaté aléi èeri iriculé, yái Cristoca, Dios icàlidéericaté írì cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínáté Cristo imànica cayábéeri èeri mìnánái írì. Dios imàacacaté tàacáisi yàasu ángelnái írìwa nacàlidacaténáté itàacái Moisés írì, néese Moisés ichùuliacaté israelitanái namànfínápínáté càide iyúwa Dios ímáaná. ²⁰ Quéwa abéerita yái Dios itàanfíricaté Abraham írì, càmitaté Dios ibànua ángelnái nacàlidacaténáté Abraham írì Dios imànfínápínáté írì cayábéeri mawènfiri iyú. Iná yái wawàsi Dios imànfíricaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha, cachànfíricani Moisés yàasu tàacáisi fícha.

El propósito de la ley

²¹ Yái tàacáisi nucàlidéericuécá pirí càmita ímáaná profeta Moisés yàasu tàacáisi yúuwide imànica Dios itàacái, yáara wawàsi Dios imànfíricaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha. ¡Càmírita! Néese Dios càmita mabáyawaná iicáca wía íwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulíaná wía. Iná Moisés yàasu tàacáisi càmita yáalimá yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. ²² Càita nacái Dios itàacái icàlidaca walíni: Wabáyawaná ichàini idacùaca wía iyúwa presoíyéi, macáita wía èeri mìnánaica. Càica Dios itàacái ímaca yéewanápiná cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo náalimáanápíná needáca nalíwa yái cayábéerica Dios íméericaté cáimiétacanéeri iyú imànfínápínáté nalí.

²³ Ipíchawáiseté Jesucristo yàanàaca aléi èeri iriculé, wía judíoca càmitaté yéewa weebáidacani iwasàcaténá wía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. Yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse ichùuliacaté wía cachànfíri iyú, idacùacaté wía nacái iyúwa presoíyéi, cabáyawanácáináté wía. Càité wàyaca, wía judíoca, àta Dios imàacacatalétaté wáalíacawa iwàwacutáanáté weebáidaca Jesucristo. ²⁴ Péemiacué comparación: Càasuíri asiali idèniaca yàasu wenàiwicawa icuèrica íiwacali yéenibewa. Càita nacái yái Moisés yàasu tàacáisica, càicaténide iyúwa Dios yàasu wenàiwica icuèricaté wía judíoca àta Cristo yàanàacatalétaté yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía íwalíise yái weebáidéanáca Cristo. ²⁵ Quéwa Cristo idéca yàanàaca, íná weebáidaca itàacái. Càmita quirínama profeta Moisés yàasu tàacáisi icùaca wía, càide iyúwa càasuíri yàasu wenàiwica càmita icùaca íiwacali yéenibewa, béeyéicaalí nía. Néese Cristo icùaca wía siùcáisede. ²⁶ Yá nacái Dios yéenibecuécá píaca macáita, píacué càmíiyéica judío peebáidacáinácué Cristo Jesús itàacái. Yá píyacuécá abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ²⁷ Bàaluité pibautizácuécawa píasáidacaténácué peebáidaca Cristo Jesús, yá pidàbacatécué píyaca abédanamata Cristo yáapicha, píyacuécá nacái siùcade càide iyúwa Cristo ííwítáise íyáaná. ²⁸ Cáinináca Dios iicáca wía macáita abédanamata. Canácata wenàiwica Dios íiquéerica iyúwa áiba ííwítáaná judíonái fícha, judíocaalí wía, càita nacái càmíiyéicaalí judío wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái

yèepunícaalíwa máiwacalináwaca wía, càita nacái aslanáicaalí wía, càita nacái inanáicaalí wía, néese wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata. ²⁹Yá nacái Cristo yàasunáicaalícué pía, yásí Dios iicácuéca pía iyúwa Abraham itaquénáinami nacái. Càipíná nacái Dios imànicuéca píríwa yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáanáté Abraham iríni cáim-
iétacanéeri iyú.

4¹⁻²Siúcade núcàlidacué pírí comparación píalícaténácuéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi iwali, yái áiba fiwítáanaca tàacáisi Jesucristo itàacái fícha. Caw-
inàcaalí wenàiwica imànfiyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fímáaná nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía, càica níade iyúwa càasuíri líri idè-
cunitàacá sùmàicani. Càmitàacá yéewa idèniaca yáaniri yàasu cawènfíriwa. Iwàwa-
cutá imànica càide iyúwa icuèrinánái fímáaná. Iná càicanide iyúwa nàasu wenà-
i-wica fíbaidéerica mawènfíri iyú càiripináta. Quéwa yái sùmài yáanirica idéca imà-
caca abé èeripíná, béericatalépináta yái lírica. Iná yéewa yàanàacaalí ùuculíri yàasu
èeri, yásí namàacaca idèniaca yáaniri yàasu cawènfíriwa. Yái ùuculírica, càicanide
iyúwa wía lyéeyéica abédanamata Jesucristo yáapicha. Wáaniri Dios idéca yàaca
walí yái cawènfírica: Idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa ìwalíise yái
weebáidáanáca Jesucristo. ³Bàaluité càicuéca wíade iyúwa yái sùmài nachùulièri-
caté. Wàyacaté càide iyúwa nàasu wenàiwica fíbaidéeyéica mawènfíri iyú càirip-
ináta, demonionái idacùacáináté wáiwitáise bàaluité, níara báawéeyéica ángelca
icuèyéica yàasu cáli chènunfiiséeyéiwa, ichùulièyéica nacái èeri mìnánái fiwítáise
càmfiyéica yáalía Dios ìwali. ⁴Quéwa Dios fínáidacatéwa ibànùnápínáté líriwa
aléi èeri iriculé, iná yéenáiwana yàanàacaalíté, yáté Dios ibànùaca líriwa imusú-
caténáwa abéechúa inanái fícha. Judíósàiricaténi, iná imànicaté càide iyúwa judío
fiwítáise lyáaná, iyúwa nacái Dios itàacái fímáaná, yái tàacáisi profeta Moisés
itànèericaté ichùuliacaténá judíonái. ⁵Dios ibànùacaté líriwa iwasàacaténá wía
fícha yái càulenéri tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse, wía
judíoca. Càité Dios líri iwasàaca wía, iwasàacué nacái pía, Dios yeedácaténá wía
macáita yéenibepínáwa. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu
tàacáisi fímáaná cayábáanápíná Dios iicáca wíatá. ⁶Néese yásáidacaténá Dios
yéenibeca wía, yá Dios ibànùaca walí Espíritu Santo wawàwaliculé, yái Espíritu
Dios líri ibànùerica. Iná yéewa wáimaca Dios irí Espíritu Santo fiwítáise iyú: “¡Pía,
Wáaniri, cáininéerica waicáca!” Iná yéewa wáimaca. ⁷Càita Dios isùmàireca pía,
càmita quirínama demonio idacùa pífiwítáise càmicáiná nàasu wenàiwica pía quirí-
nama, néese Dios líri idéca iwasàaca pía náicha. Siúcáise de Dios isùmàireca pía, iná
Dios idéca nacái iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸Píacué càmfíyéica judío, bàaluité càmitacué píalíawa Dios ìwali, yáté càicuéca
píade iyúwa demonio yàasu wenàiwica, demonionái idacùacáinácué pífiwítáise,
piacaténáté nacàaluíná, níara cuwáináica, fipidenéeyéica diosnái, bàaluitécáiná
piyúunáidacuéca báisiíri Diosca nía. ⁹Quéwacué siúcade píalíacuécawa Dios ìwali.
Cayába cachàini núumaca Dios idéca iicácuéca pipulá quéechatécáwa imàni-
caténácué pírí cayábéeri. Iná ¿cánácué piwàwa pèepùacawa Dios fícha peebáida-
caténá demonio itàacái àniwa, níái canápinéeyéica càmfíyéicué yáalimá iyúdàaca
pía? ¿Cánácué piwàwa pimàacaca nadacùaca pífiwítáise àniwa? Pidàbacaalícué

pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fimáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía, yási càicuéca píade iyúwa wenàiwica iwàwéeyéica demonio nadacùaca fi-witáise. ¹⁰ Aibanái idéca ichiwáidacuéca pía, íná pidécuéca pidàbaca pimànica macái culto fiwitáaná càide iyúwa judíonái imàníná sábadò irícu, áiba èeri nacái, quéeri imanùbaca nacái, camuí imanùbaca nacái. Càitacué pimànica madécaná culto cayábáanápínacué máadáiní Dios iicáca pía, piyúunáidacáinacué piwasàanápíná piawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha ìwalífise yái pimànínáca culto. ¹¹ Iná máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa piwalicué cawàwanáta canáca iwèni yái nuéwáidáanátécuéca pía. Peebáidacaalícué cachiwéeyéi yàasu tàacáisi, yási canáca iwèni meedá yái nuéwáidáanátécuéca pía.

¹² Píacué nuénánáica, nusutácué pífícha wawàsi manuísíwata. Piyacué càide iyúwa nùyyáaná. Càmita numàni mamáalàacata càulenéri wawàsi judíonái imànífirica cayábáanápíná náapícha Dios. Néese nufbàaca nuwàwawa abéerita Jesucristo iwéré iwasàacaténá núa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha càide iyúwacué pífbàanáté piwàwawa Jesucristo iwéré peebáidacaalítécué itàacái quéechatécáwa. Bàaluité nùyacaalítécué píapícha, càmitaté pimàni nulí báawéeri. ¹³ Píalíacuéwa nùuwichàacatéwa uláicái iyú quéechatécáwa nucàlidacaalítécué pírí yái tàacáisi fiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁴ Yái nùuwichàanacawa uláicái iyú yáalimáidacatécué iicáwa pía báawáanápínáté piicáca núa, nùasu tàacáisi nacái, máinífcáiná báawaca yái uláicáica. Quéwacué càmitaté báawa piicáca núa uláicái ìwalífise. Càmitaté nacái piúca píichawa núa, néese pitàidacatécué núa cayábéeri iyú, peedácatécué núa pìataléwa càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios yàasu ángel yàanàaca pìatalécué; pimànicatécué nulí cayábéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí Jesucristo yàanàaca pìatalécué! ¹⁵ ¿Cánácué càmita casímái piwàwa núapícha càide iyúwaté quéechatécáwa? Nùalimácué nucàlidaca piináwaná ìwali cayábéeri iyú máinícuéca piwàwacaté piyúudàaca núa, ínáté píalimácaalícué pimusúadaca pítuúwa pimàacacaténácué nutuúpinátáni, yá pimànicatécué càiritá. ¹⁶ Quéwa siùcade nuínáidacawa cawàwanátacué piicáca núa càide iyúwa piùwidewa, ìwalífise yái nucàlidáanacatécué pírí báisíiri tàacáisi.

¹⁷ Níara cachiwéeyéica nàacué picàaluíniná, namànicuéca pírí máiní cayábéeri iyú nacái cáininacaténácué piicáca nía, quéwa càmitacué nawàwa pírí cayábéeri. Nawàwacué báawaca piicáca wía piicácaténácué níata cáimiétaquéeri iyú. ¹⁸ Cayábaca nuémíaca áibanái iináwaná ìwali namànicaalícué pírí cayábéeri nawàwacáiná nayúudàacuéca pía. Cayábaca nacái namànicaalícué pírí cayábéeri càiripináta, càmfírta abéta nùyacatáitacué píapícha. ¹⁹ Píacué cáininéeyéica nuicáca càide iyúwa nuénibewa, máinícué achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa piwalicué àniwa càide iyúwa achúmáaná inanái iwàwa ùuwichàacaalíwa cáiwíiri iyú umusúadacaténá iicá èeri. Yá nùuwichàapínáwa nuwàwalícuíséwa mamáalàacata àta peebáidacataléta Cristo itàacái tàì fiméeri iyú pidèniacaténácué Cristo fiwitáise manuísíwata. ²⁰ ¡Máinícué nuwàwaca nùyaca píapícha siùcade nutàanícaténácué píapícha éeréeri iyúta, càmicáiná nùalía cayába càinácaalícué iwàwacutáaná nùumaca pírí!

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Picàlidacué nulí abéeri wawàsi, píacué càmiíyéica judío iwàwéeyéica idacùaca fiwitáisewa pimànicaténácué càide iyúwa càulenéri tàacáisi fimáaná, yái tàacáisi

profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténáté judíonái. Báisícaalícué piwàwa pimànica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná Dios iwasàanápínacué pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, néese ¿cánacué càmítàacá péewáidawa ìwali cayábéeri iyú pialíacaténacuéwa càinácaalí ímáaná? ²² Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ímaca: Abraham idèniacaté ínuwa idàbáanéechúa ípidenéechúaca Sara, càmíichúaca yàasu wenàiwica. Idèniacaté nacái ínuwa ípidenéechúa Agar, úái Sara yàasu wenàiwicaca íbaidéechúaca nalí mawèníiri iyú càiripínáta. Abraham idèniacaté líriwa Ismael Agar yáapicha. Idèniacaté nacái líriwa Isaac Sara yáapicha. ²³ Uái Agarca, nàasu wenàiwica íbaidéechúaca nalí, udéericucaté, néese umusúadaca iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánái imàníiná. Quéwa úái Saraca, càmíichúataté nàasu wenàiwica, umusúadacaté iicá èeri Dios imànicáináté yái càmírica wenàiwica idé imànica, càmíicáináté yáalimá Sara udéericu, quéwa Dios ichàiniadacaté úa udèniacaténá uiriwa Abraham yáapicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná Abraham íríní quèechatécáwa, cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Yái tàacáisi pucháiba inanái ìwalírica yáasáidaca walí comparación. Níái pucháiba inanáica ímáanáca càicanide iyúwa pucháiba wawàsi Dios imàníiricaté wenàiwicanái yáapicha yàasu wenàiwicacaténáté nía. Abéeri wawàsi yácata yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténá israelitanái nàyamáacaalítéwa mawiénita manuúri dúli íri ípidenéeeri Sinaí, Dios imànicatáicaté náapicha wawàsi icùanáté nía. Yái Moisés yàasu tàacáisica, càicanide iyúwa Agar, úái nàasu wenàiwica íbaidéechúacaté mawèníiri iyú càiripínáta. Péemíacué comparación: Macái sùmài imusuéricatéwa nàasu wenàiwica ícha iwàwacutátaté íbaidaca yáatúa íiwacali íríwa mawèníiri iyú càiripínáta. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica isímáidaca Dios ìwalíise yái namàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, càica níade iyúwa áibanái yàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníiri iyú càiripínáta. ²⁵ Iná Agar ímáanáca càicanide iyúwa Sinaí yàasu manuúri dúli, iyéerica Arabia yàasu cáli ínata. Siúcade Jerusalén ìyacàlená mìnánái càmíiyéi yeebáida Jesucristo itàacái càica níade iyúwa Agar yéenibe, úái nàasu wenàiwica íbaidéechúacaté mawèníiri iyú càiripínáta, níacáiná judíonái namànica mamáalàacata càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi ímáaná Moisés itànèericaté ichùuliacaténá israelitanái, quéwa canácatáita náalimá càì nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ²⁶ Quéwa úái Saraca, càmíichúataté nàasu wenàiwica, ímáanáca càicanide iyúwa wàyacàlepiná chènuníiséeri ípidenácataléca wàlisàí Jerusalén, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata idacuèri wía iyúwa nàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníiri iyú càiripínáta, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía ícha yái càulenéeri tàacáisica Moisés ichùulíericaté iyú israelitanái. ²⁷ Wáalíacawa wadèniaca wàyacàlepináwa yái Jerusalén ìyacàlená chènuníiséerica, yácáiná áiba profeta itànàacaté comparación Jerusalén ìwali Dios inùmalícuíse. Càica ímáanáca yái comparaciónca: Píacué Jerusalén ìyacàlená chènuníiséeri mìnánáica. Aibanái iicácuéca pía iyúwa máisibáanata meedá càide iyúwa abéechúa inanái càmíichúa yáalimá idèniaca yéenibewa. Quéwa, siúcade casíimáicué piwàwa manuúsiwata, pimáidacué casíimáiri iyú nacái. Manùbapínacué pía náicha níara imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ímáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía, càica ímáanáca yái comparaciónca. ²⁸ Píacué nuénánáica, càicuéca píade iyúwa Abraham líri ípidenéeericaté Isaac. Píatacué Dios iiquéeyéica iyúwa Abraham itaquénáinámi. Píatacué Dios icàlidéeyéicaté ìwali Abraham írì itaquénáinápináté

nía, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁹ Quéwa siùcade áibanái judío càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái namànica walí báawéeri càide iyúwa Agar ìiri Ismael imànfínáté báawéeri Sara ìiri irí, ípidenéericaté Isaac. Yái Ismael imusúacaté iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánái iyáaná, quéwa Espíritu Santo imànicaté yái càmíirica wenàiwica idé imànica yéewacaténáté Isaac imusúa iicá èeri. Càita nacái Espíritu Santo idéca imàacaca Dios yéenibeca wía. Yá nacái judfonái imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi fímáaná nàuwichàidaca wía. ³⁰ Dios ímacaté Abraham irí bàaluité: “Pichùulla pífchawa úái Agarca, piasu wenàiwicaca fíbaidéechúaca pírí mawènfiri iyú; pibànua úapicha uiri nacái, nàacaténáwa déeculé pífcha; canácáiná yéewanápiná fíbaidéechúa pírí uiri yeedáca piasumi yáapicha yái píiri Isaac, pidènièrica pínu Sara yáapichawa, úái càmíichúaca fíbaida mawènfiri iyú càiripináta”, càité íimaca. ³¹ Iná píacué nuénánaica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita càì wíade iyúwa Agar yéenibe, fíbaidéeyéipináté mawènfiri iyú càiripináta càide iyúwa áibanái yàasu wenàiwica meedá. Càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi fímáaná. Néese càica wíade iyúwa Sara yéenibe, úái càmíichúacaté áibanái yàasu wenàiwica, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía, yéewacaténá Dios yéenibeca wía.

Firmes en la libertad

5 Cristo idéca iwasàaca wía fícha yái càulenéeri tàacáisica profeta Moisés ichùulièricaté iyú israelitanái. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fímáaná cayábáanápíná wáapicha Dios Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Iná cachàinicué píiwitáise pèepunícáténácuéwa macàaluínináwaca. Aibanái iwàwa idacùacuéca píiwitáise àniwa iyúwa nàasu wenàiwica iwàwacutéeyéica fíbaidaca cachàini mawènfiri iyú càiripináta. Náimaca iwàwacutáanásacué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi fímáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía. Picácué peebá nachìwa.

² Péemiàcué nulí cayába. Núa Pablo núumacué pírí, píacué càmíiyéica judío, pimàacacaalfué cachiwéeyéi namànicuéca pírí circuncisión piwasàanápínácué píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, néese càmitanica Cristo iwasàacué píawa. ³ Nuwàwa nuchàlidacuéca pírí àniwani: áibacaalfi asìali imàacacaalfi namànica irí circuncisión cayábáanápíná Dios iicàcani, yásí iwàwacutáca imànica macáita machacànfiiri iyú càide iyúwa Moisés ichùulianáté israelitanái. ⁴ Píacué iwàwéeyéica mabáyawanáca Dios iicáca pía ìwalíise yái pimànfínácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi fímáaná. Péemiàcué cayába: Pidécuéca piwènuadaca píiwitáiseewa Cristo fícha, piúcacáinácué píichawani, yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica pírí. ⁵ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa, imàaca nacái weebáidaca mabáyawanáanáca Dios iicáca wía. ⁶ Wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, canáta iwèni Dios irí áibanái imànicaalfi walí circuncisión, càita nacái càmicaalfi namàni walí circuncisión. Abéerita iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái. Báisícaalfi weebáidaca, yásí wamànipíná áibanái irí cayábéeri cáininéeri iyú.

⁷ Quéechatécáwa peebáidacatécué cayába. ¿Cánácué pimàaca áibanái cachiwéeyéi iwènuadaca píiwitáise fícha yái báisíiri tàacáisica? ⁸ Càmíirita Dios

yái imèniadéericuéca pía; néese Dios idéca imáidacuéca pía iwasàacaténácué pía fícha yái càulenéeri wawàsica. ⁹Aiba comparación íimaca: “Nèewiàdacaalí achúmanamata levadura íibesi yèewi, yásí levadura imàacaca macáita íibesi inísàacawa”, càì íimaca. Càita nacái pimàacacaalícué áiba wenàiwica yéewáidacuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú, yásí mesúnamáita macáita piméeràapínácuécawa báisfíri tàacáisi fícha. ¹⁰Quéwa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa Wáiwacali ìwali càmínápinácué pínáidawa áibalé fícha yái nuínáidáanácawa. Núalía nacáíwa Dios yùuwichàidáanápiná abédanama macáita cawínacaalí imèniadéericuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹¹Píacué nuénánáica pialíacuéwa cayába càmita nuchùulia wenàiwica namànnínápiná nalíwa circuncisión cayábáanápiná Dios iicáca nía. Nucàlidacaalí mamáalàacata nalítani, yásí judíonái càmita nàuwichàida mamáalàacata nùatá nùasu tàacáisi ìwalísewa, níacáiná judíoca nawàwaca macáita namànica circuncisión, náimacáiná càmitasá cayába Dios iicáca wenàiwica càmíyéica imàni circuncisión. Quéwa báawaca meedá judíonái iicáca nucàlidáaná Cristo ìwali yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹²Quéwa níara imèniadéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú pimàacacaténácué namànica pírí circuncisión cayábáanápiná Dios iicáca pía, néese ¿cáná càmita nèepùawa píichacué náiríadacaténá naináwatá? Báawacáiná Dios iicáca yái nachùulíanácuéca pimànica circuncisión, píacué càmíyéica judío.

¹³Néeni píacué nuénánáica, Dios idéca imáidacuéca pía iwasàacaténácué pía yéewanápinácué pèepunícawa matufbanáiri iyú. Càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa càulenéeri tàacáisi íimáaná Moisés itànèericaté, quéwa picácué pimàni máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná imànica mamáalàacata. Néese piyúdàayacacuéwa píasáidacaténácué cáinináca piicáyacacawa. ¹⁴Macáita tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse íimáanáca abéerita wawàsi. Càì íimaca yái abéerita ichùulíacanásica máinfíri iwàwacutáca weebáidaca: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica, càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càì íimaca. ¹⁵Picácué picuísáyacawa, càita nacái picácué pitàaní báawéeri iyú píríwáaca càide iyúwa cuwéesiná yaamíayacacaalíwa, nayáayacaca nacáíwa. Pimànicaalícué càiri báawéeri, néese càmítacué quirínama cáinináca piicáyacacawa, yá nacái càmítacué quirínama peebáida Cristo itàacái.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶Iná núumacué pírí: Píyacué càide iyúwa Espíritu Santo ichùulíanácué pía. Picácué pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáanácué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷Yácáiná wáiwitáise bàaluisàimi yùuwideca imànica Espíritu Santo. Càita nacái Espíritu Santo yùuwideca imànica wáiwitáise bàaluisàimi iwàwéerica wamànica wabáyawanáwa. Yá máiní nàuwidéyacacawa náipunitawáaca íná càulenácuéca pimànica cayábéeri càide iyúwa piwàwáaná. ¹⁸Quéwa Espíritu Santo icùacaalícué píiwitáise, néese càmita yéewa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi icháawàacuéca pibáyawaná, pimànicáinácué cayábéeri càide iyúwa Dios ichùulíaná.

¹⁹Macáita wáalíacawa cainácaalí iyú namànica níara yèepuníyécawa càide iyúwa náiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulíaná nía: Naimáca áiba yáapícha càmíchúaca náinusíwa, càmírica nacái nanírisíwa; namàni nacái nainá iyúwa

casaquèeri wawàsi càmfírica Dios ibatàa wenàiwica imànica; namànica macái báawéeri fiwitàaná máaléquéeri iyú, mabáiníiri iyú áibanái yàacuésemi. ²⁰ Nàaca cuwáiná yéenáiwana icàaluíná, níái ídologa; namàni nacái namàliyédewa namáidacaténá demonionái iyúudàanápíná nía; nàuwidéyacacawa náipunitawáaca. Nacuísáyacacawa; báawaca naicáyacacawa nàasu cawènfíiri ìwalíisewáaca. Ráu-namáita calúaca nía. Namànica macái wawàsi nalípináwa meedá; càmita nawàwa abédanaméeri náiwitáise áibanái yáapicha; naseríaca náichawáaca. ²¹ Nawàwa needáca nàasupináwa áibanái wenàiwica yàasu; nanúaca wenàiwica; icáméeyéi nacái; camùnica nía, iyéeyéica máini manuú iyáacaléwa; yá namànica macái báawéeri fiwitàaná. Càita nùlàacuéca pia siuca àniwade càide iyúwaté nucàlidàanacué pirí bàalutè. Macái wenàiwica imàniyéica iyaca ibáyawanáwa càì mamàalàacata, canáca yéewanápíná nawàluacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùa-cataléca macáita chènuniré.

²² Quéwa Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yásí cáinináca waicáca áibanái; cayábaca nacái wawàwa; matufbanáica nacái wáiwitáise; wàideniaca nacái wàuwichàanáwa matufbanáiri iyú áibanái imànicaalí walí báawéeri; cayábaca nacái wáiwitáise; wamàni nacái áibanái irí cayábéeri; wamànica macáita machacàníiri iyú yéewanápíná manuúca áibanái fínáidacawa iwàwawa wàwali. ²³ Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yá càmita cáimacái waicá wíawawa áibanái fícha; wacùa nacái wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iná wamàacacaalí Espíritu Santo icùaca wáiwitáise, yásí wamànica wàyaca càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía. ²⁴ Càide iyúwaté natàtàná Jesucristo cruz ìwali, càita nacái wía Jesucristo yàasunáica, wadéca wawènuacawa wáiwitáise bàaluisàimi fíchawa, càide iyúwa wadéca nacáicaalí watàtàaca wáiwitáise bàaluisàimiwa cruz ìwali yéetácaténáwa, macáita yái wabáyawanáca wawàwéerica wamànica. Càita iwàwacutá waicáca wíawawa iyúwa yéetéeyéimiwa càmfíyéica yáalimá imànica ibáyawanáwa, ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ²⁵ Espíritu Santo idéca yàaca wacáuca wàlisài càmfírica imáalàawa, iná iwàwacutá wamàacaca Espíritu Santo icùaca wáiwitáise wamànicaténá càide iyúwa ichùulianá wía.

²⁶ Picácué cáimacái waicáca wíawawa áibanái fícha. Picácué nacái wáalimáidaca waicá wíawáaca calúanápíná wamàniyacacawa. Picácué nacái báawa waicáyacacawa wàasu cawènfíiri ìwalíisewáaca.

Ayúdense unos a otros

6 Píacué nuénánáica, píalíacaalíwa abéeri péená idéca imànica isicúata ibáyawanáwa, néese abénaméeyéi pèewi Espíritu Santo icuèyéica fiwitàise níata iwàwacutá iyúudàacani iwènuadacaténá fiwitàisewa Dios irípiná àniwa, nàalàacani nacái imàacàanápíná fíchawa ibáyawanáwa. Quéwa iwàwacutácué píalàacani éeréeri iyú. Píicácué píichawa cayába nacái ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía nacái pimànínápínácuéca pibáyawanáwa. ² Piyúudàayacacuéwa piwènuadàanápíná píiwitàisewa Dios irípiná àniwa pibáyawaná fíchacuéwa. Càipínácué pimànica càide iyúwaté Cristo ichùulianá wía, wía yeebáidéeyéica itàacái.

³ Picácué cachàini waicáca wíawawa áibanái fícha, wíacáiná èeri mìnánái, càmita báisi cachàinica wía. Cáimacáicaalí waicáca wíawawa áibanái fícha, yásí wachìwáidacáita wíawawa meedá. ⁴ Macáitacué iwàwacutá píináidacawa piwàwalicuísewa ìwali yái pimànirícuéca asáisi cayábacaalíni. Néese cayábacaalíni, yásí yáalimácué

casíimáica pía piwàwalicuísewa ìwali yái pimànírica. Iwàwacutácué càmita cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. ⁵Macáicáináta wía èeri mìnanaíca áibaalí wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, canácáiná mabáyawanéeri cháí èeri írìcu.

⁶Cawinácaalícué yéewáida pía iyú yái Dios itàacái íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, piacué yàasupiná macái piasu yéenáwa cayábéeri íiwitáaná imanùbaca piàcaténácué iwèni.

⁷Abénaméeyéi cachìwéeyéi náimaca càmitasa yéewa Dios iicáca yái pimàníricuécá, càmitasa nacái yùuwichàidapínácué píawa pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa nachìwa meedá. Picácué peebá nalí. Càmítacué yéewa pichìwáidaca Dios, picáanícaténácáita iquíniná meedá. Péemiácué comparación: Aiba ibànacaalí bà-nacalé fími, yásí yeedáca yái bànacalé íiwitáaná iyacanáca yàasu èeri írìcu. Càita nacái, càinacaalícué pimànica, yásí Dios yàapínácué piwèni. ⁸Cawinácaalí imànírica ibáyawanáwa càide iyúwa íiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yéetápinácawa yùuwichàacaténáwa càiripináta. Quéwa cawinácaalí imànírica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yeedápináca írìwa icáucawa càmíri imáalàawa Espíritu Santo yèeripináca írì. ⁹Iná iwàwacutá càmita waméyáawa wamànica cayábéeri, yácáiná càmicaalí waméyáawa wamànica cayábéeri, yásí Dios yàapíná walí wàasu cawèníriwa áibaalípiná yéenáíwaná yàanàacatalépináca. ¹⁰Iná chácátáinápínacaalí wáalimáca wamànica cayábéeri, iwàwacutá wamànica cayábéeri macái írta, cachàiniíwanái nacái nalí waiquéeyéica iyúwa wéenanáisiwawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái.

Advertencias y saludos finales

¹¹¡Piicácué yái manuírì letra nutànèericuécá pirí siùcade nutànàacaténácué pirí yái achúméerìina tàacáisica nucáapi iyúwa! ¹²Níara ichùuliyéica pimànínápínácué piríwa circuncisión nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi cayábacaténácáita áibanái judfónái iicáca nía meedá. Càmita nawàwa judfónái yùuwichàidaca nía ìwalíse yái nacàlidáanaca tàacáisi íiméerica Jesucristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹³Níara judfoca càmita namàni macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùulianá judfónái imànica. Canácata yáaliméerica imànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Nawàwacáita nacàlidaca naináwanáwa piwalícué canùmaséeri iyú meedá; nawàwa nacàlidaca nachùuliacuécasa pía pimànicaténácué circuncisión áibanáicaténá yáaliacawa néewáidacalécuéca pía, níái cachìwéeyéica. ¹⁴Quéwa càmita nuwàwa nucàlidaca nuináwanáwa canùmaséeri iyú. Néese nuwàwa nucàlidaca abéerita Wáiwacali Jesucristo iináwaná ìwali, yéetácatéwa cruz ìwali iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná, íná nuicáca núawawa nacái càide iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa íicha macái wawàsi báawéerica èeri mìnanaí iwàwéerica numànica. Canéeri nulí iwèni macáita yái báawéerica, càmita quirínama nuwàwa numàni càì. ¹⁵Néese, wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá canéeri walí iwèni wasèenái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namànité walí circuncisión. Abéerita cawènírica walí yái Dios iwàlìsàidáanaca wáiwitáise, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápíná piyaca matuìbanáiri iyú, iicáanápínácué pipualé nacái, macáitacué pía yeebáidéeyéica

càide iyúwa nucàlidáanácué piríni, macáitacué pía nacái Dios yàasu wenàiwicaca báisíiri iyú.

¹⁷ Siùcáisede càmita nuwàwa áibanái íimaca càmitasa Jesús ibànùa núa, nasàiwicacaténá nulí wawàsi. Yái cabèesi yáaminá nùwalíiséerica yáasáidaca amaléeri iyú nudéca nùuwichàacawa Jesús irípiná yàasu wenàiwicacáiná núa.

¹⁸ Píacué nuénánáica, nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínápiná pirí cayábéeri mawènfiri iyú, macáitacué pía. Báisíta, amén.

EFESIOS

Saludo

1 Núa Pablo, nubànùacué pirí cuyàluta, núa abéeri Jesucristo yàasu apóstol. Jesucristo ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái irí tàacáisi càide iyúwa Dios iwàwáaná, Dios imáidacáiná núa. Nubànùacué pirí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái iyéeyéica Efeso iyacàlená irícu. ²Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapínácué pirí cayábéeri mawènfiri iyú, namàacáanápínácué nacái piyaca matufbanáita.

Bendiciones espirituales en Cristo

³Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, Dioscáiná idéca imànica walí cayábéeri Cristo ìwalíise, yái wàyéerica abédanamata yáapicha, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca imànica walí macái cayábéeri ì-witáaná chènuníseeri iyúudèeripiná wáiwitáise, wàycáiná abédanamata Cristo yáapicha. ⁴Dios yeedácaté wía yàasu wenàiwicacaténá wía, ipíchawáiseté idàbaca èeri yáalfacáinatéwa Cristo yéetáanápínatéwa wáichawalíná. Dios yeedácaté wía imàacacaténá wàyaca yáapicha chènuniré, wáibaidacaténá nacái abéerita Dios irípiná mabáyawanéeri iyú Dios iicápiná. ⁵Cáininácáinaté Dios iicáca wía èeri ipíchawáiseté, ínáté íináidawa yeedáanápínaté wía iicácaténá wía iyúwa yéenibewa. Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná càide iyúwaté Dios íináidáanátéwa. Iná Dios iicáca wía iyúwa yéenibewa. ⁶Iná wàaca Dios irí cayábéeri mamáalaacata imànicáiná walí cayábéeri manuísíwata mawènfiri iyú. Càité Dios imànica walí cayábéeri, imàacacaté liri yéetácawa wáichawalíná, yái liri cáininéerica Dios iicáca. ⁷Cáininácáiná Dios iicáca wía, iná ibànùacaté liriwa yéetácaténátéwa wáichawalíná. Dios liri ííraná imusúacatéwa ícha cruz ìwali yéetácaalítéwa wáichawalíná, iná Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imàaca nacái iwàwawa wabáyawaná ícha, bàaluitécáiná Dios iwàwacaté imànica walí cayábéeri mawènfiri iyú. Dios imànicáiná wenàiwicanái irí cayábéeri manuísíwata càmfiri imáalàawa. ⁸Dios idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. Wáalfacawa cáinináca iicáca wía imàacacáiná cáalfacáica wía wáalfacaténáwa macái wawàsi ìwali, yái iwàwacutéerica wáalfacawa ìwali wàyacaténá machacànfiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹Dios imàaca nacái wáalfacawa yàasu cayábéeri ìwali, yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica walí, càmfirité wenàiwicanái yáalfáwa ìwali quéechatécáwa. Dios íináidacáinaté ibànùanápínaté Cristo aléi èeri irículé imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁰Aibaalípiná Dios imànipiná càide iyúwaté íináidáanáwa imànínapíná alétade yéenáiwana yàanàacatalépináta. Càipíná Dios imànica: Imàacapíná Cristo icùaca macáita iyéerica chènuniré, chá nacái èeri irícu.

¹¹Dios yeedácaté wía èeri ipíchawáiseté imàacacaténá wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacái, yéewanápíná weedáca walíwa yái cawènfirica càide iyúwaté Dios íináidáanáwa imàacáanápínaté walíni, yái Dios imànfirica macái wawàsi machacànfiri iyú, cayábéeri iyú nacái càide

iyúwa iwàwáaná imànicani. ¹²Dios idéca càì imànica walí, wía judíoca, níái idàbáanéeyéicáwaca yeebáidaca Cristo ìwali yéewanápiná wàyaca machacàníri iyú cháì èeri irícu, yéewacaténá áibanái canánama yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái manuúri cayábéerica Dios imàníirica mawèníri iyú wenàiwicanái irí. ¹³Píacué nacái càmíiyéica judío, bàaluité péemíacuéca yái báisiíri tàacáisi icàlidéerica Cristo iwàwaca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yá peebáidacatécué Cristo itàacái. Ináté Dios imàacacué piyaca abédanamata Cristo yáapicha, Dios imàacacué nacái Espíritu Santo iwàlùacawa piwàwaliculé càide iyúwaté Dios fímáaná, pialíacaténácuéwa Dios yàasunáica pía. ¹⁴Espíritu Santo iyacáiná wawàwalicu íná yéewa wáalíacawa báisiíri iyú Dios imàacáanápiná walí macáita yái cawènírica càide iyúwa icàlidáaná walíni, áiba èeriwa idécanámi imáalàidaca iwasàaca wía, wía yàasunáica, yéewacaténá áibanái canánama yàapínaca Dios irí cayábéeri ìwali yái cayábéeri manuúrica Dios imàníirica mawèníri iyú wenàiwicanái irí.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵Nudéca nuémíacuéca piináwaná ìwali íná yéewa núalíacawa peebáidacuéca Wáiwacali Jesús itàacái. Nudéca nuémíaca nacái cáininácuéca piicáca macái Dios yàasu wenàiwicanái. ¹⁶Iná nùaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata piwalicué. Yá nusutácué Dios fícha pirípinácué. ¹⁷Nusutácué Dios fícha pirípinácué, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèrináca, yái Wáaniri Dios cachàiníirica fiwítáise, icànéerica mèlumèluíri iyú. Nusutácué Dios fícha pirípinácué imàacáanápiná cáalíacáica pía Espíritu Santo yáalíacái iyú, pialíacaténácué péemíaca cayába cainácaalí fímáaná yái tàacáisica, pialíacaténácué nacái Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁸Nusutácué Dios fícha pirípinácué amalácaténá imànica píiwítáise pialíacaténácuéwa ìwali yái cawènírica Dios imàaquéeripínácuéca pirí. Dios idéca imáidacuéca pía picùanápinácué imàacaca piríni, cawèníricáináni yái cayábéerica, manuúsiwata nacái, áibaalíicáiná Dios imàacapínácué piyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú manuúsiwata, máiní mèlumèluíri iyú nacái, píacué Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹Nusutácué nacái Dios fícha pirípinácué pialíacaténácuéwa Dios ichàini ìwali máiní manuúri càmíiri imáalàawa nacái, càmíiri nacái yéewa wáalimáidacani, cainácaalí imanuúca, yái ichàini manuúrica iyéerica wawàwalicu, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái ichànica iyéerica wawàwalicu, yácata Dios ichàini manuúrica Dios yáasáidéericaté cachàiníiri iyú, manuúsiwata nacái imichàidacaalíté Cristo yéetácáisi fícha. ²⁰Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi fícha cachàiníiri fiwítáise iyúwa, néeseté Dios imàacaca ichàini iyúwa Cristo yáawinacaténátéwa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. Yácata Dios ichàini manuúrica iyéerica wawàwalicu. ²¹Dios imichàidacaté Cristo chènuniré, yá imàacacaté Cristo icùaca macái chàinisi fiwítáaná, macái fiwítáisesi fiwítáaná nacái, macái nacuèrinánái fiwítáaná nacái, macái náiwacanánái fiwítáaná nacái, macái wawàsi iyéerica nacái. Siùcáise de Cristo icùaca macáita, icùapíná macáita nacái áibaalí iwàlìsàidacaalípiná macáita. ²²Dios idéca imàacaca Cristo irí macái fiwítáisewa, Cristo icùacaténá macáita. Dios idéca nacái ibàlùadaca Cristo wáiwítápupíná icùacaténá wía macáita, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²³Wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná cháì èeri irícu, wáiwítápucáináni yái Cristoca, yái icuèrica macáita, iyaca macáita nacái, yáaliméeri nacái imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná.

Salvos por el amor de Dios

2 Bàaluité pìyacatécué iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawaná ìwalísewa piúcacáinácúéwa Dios fícha. ²Pèepunícatécuéwa pibáyawaná yáapichawa, pimànicáinátécué càide iyúwa èeri mìnánáì imànfíná, iyúwa nacái Satanás iwàwáaná, yái ichùulièrica demonionáì ìyèeyéica cáuli irícu, ichùulièrica nacái èeri mìnánáì fiwítáise càmfíyéica yeebáida Dios itàacái. ³Càité wàyaca nacái macáita bàaluité, wía judfoca. Yá wamànicaté macáita càide iyúwaté wawàwáaná wamànica meedá macáita wawàsi Dios imáisanìèrica wamànica. Wamànicaté wabáyawanáwa càide iyúwaté wáiwítáise cabáyawanéeri iwàwáaná, iyúwaté nacái wáináidáaná wamànfínápiná. Báawacáináté wáiwítáise, ínáté iwàwacutáca Dios yùuwichàidaca wía manuísíwata, iyúwa áibanáì èeri mìnánáì canánama càmfíyéica judfó. ⁴Quéwa Dios iicácaté wapualé manuísíwata, yáté máiní cáinináca iicáca wía. ⁵Ewitaté wàyacáaníta càide iyúwa yéetéeyéimiwa, wáucacáinácúéwa Dios fícha wabáyawaná ìwalísewa, càicáaníta cáininácaté Dios iicáca wía. Ináté imàacacué wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. Càité Dios yàaca wacáuca càmfíri imáalàawa. Pidécuéca pimusuácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha Dioscáiná imànicatécué pírí yái cayábéerica mawènfíri iyú. ⁶Wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi fícha, íná Dios iicáca wía càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios imichàidaca wía yéetácáisi fícha, Dioscáiná idéca yàaca wacáuca wàlisàì wàyacaténá machacànfíri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Dios iicáca wía nacái càide iyúwa wadéca nacáicaalí wáawinacawa Cristo Jesús yáapicha chènuniré wacàcaténá macáita Cristo yáapicha, yái yáawinéericatéwa néré icùacaténá macáita. ⁷Càita Dios idéca imànica walí yéewacaténá yáasáidaca càiripináta cáinináca iicáca wía manuísíwata èeri càmfíri imáalàawa, yáasáidacaténá nacái imànfínáca walí cayábéeri mawènfíri iyú Cristo Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná, yái wàyéerica abédanamata yáapicha. ⁸Dios idéca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi fícha, Dioscáiná imànicatécué pírí yái cayábéerica mawènfíri iyú peebáidacáinátécué Cristo Jesús. Càmitacué píalimá píibaidaca ìwalínápiná peedácaténácué píriwani yái iwasàanácúéca pía. Néese Dioscata yái yèericuéca píriní mawènfíri iyú. ⁹Canáca wáaliméeri wamànica Dios iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, íná càmita yéewa canùmaséeca wía ìwali, cachàinacaténá waicáca wíawawa áibanáì fícha. ¹⁰Yácáiná Dioscata yái idàbéerica wía wàlisàì iyú wàyacaténá abédanamata Cristo Jesús yáapicha yéewanápiná wamànica cayábéeri càide iyúwaté Dios fínáidáanáwa bàaluité wàwali wamànfínápináté cayábéeri.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹Iná piwàwalicué càinácaalíté pìyáaná bàaluité. Càmitacué judfó pía íná judfónáì náimacuéca píwali “càmfíyéi imàni circuncisión”, nfacáiná judfónáì namànica circuncisión asianáì fimami ìwali. Yá náimaca nalíwáaca “wía imànfíyéica circuncisión”, náimaca. Iná báawaca judfónáì iicáca càmfíyéi judfó iyúwa casaquèeyéi Dios fícha. ¹²Piwàwalicué càinácaalíté pìyáaná: Bàaluité càmitacué píalíawa Cristo ìwali. Càmitacué Israel itaquénáinámi yéená pía. Càmitacué Dios imànité píapicha wawàsi imànicaténáté pírí cayábéeri càide iyúwaté imànfíná wawàsi israelitanáì yáapicha. Piyacatécué cháì èeri irícu canéeyéitaté icuèriná Dios, càmitaté nacái píalíawa Dios

ìwali. Canátatécué pírí abéeri iyúudèeripínacué pía. ¹³ Quéwa Cristo Jesús fíraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali, yáté yéetácawa wáichawalíná. Inacué siúcáisede pìyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Píacué càmfíyéica judío, iyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios íicha, Dios idéca imawiénidacuéca iríwa pía, Cristo Jesús yéetácáinátéwa pífichawalínacué. ¹⁴ Cristo imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, wía yeebáidéeyéica itàacái. Abéerita wenàiwica fiwítáaná imànica wía, wía judíoca, píacué nacái càmfíyéica judío. Cristo imáalàidacaté wáicha nacái canánamani yái wàuwidéyacáanácawa càide iyúwa idéca nacáicaalí imáalàidaca manuírí iwáiná iyéericaté bamuchúamibàa wáicha. ¹⁵ Cristo imáalàidacaté iiná iyúwani, yái wàuwidéyacáanácawa yéetácáinátéwa cruz ìwali. Bàaluitécáiná Dios ichùullaca israelitanái imànfínápiná madécaná càulenéri wawàsi masacàcaténáté Dios iicáca náiwitáise. Quéwa Cristo yéetácatéwa imáalàidacaténá ichàini, yái tàacáisi bàaluisàimica, íná Cristo idéca iwasàaca macái wenàiwicanái. Yá imàacaca wàyaca càide iyúwa abéerita wenàiwica fiwítáaná wàlisàna, wía judíoca, píacué nacái càmfíyéica judío, wàyacaténá abédanamata Cristo yáapicha. Càité imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. ¹⁶ Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali, yá imáalàidacaté wàuwidéyacáanáwa, wía pucháiba fiwítáaná wenàiwicaca. Yá Cristo imàacaca cayábaca wáapicha Dios, yá idéca imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica.

¹⁷ Cristo yàanàacaté chènunfise icàlidacaténá walí macáita yái cayábéeri tàacáisica wáalíacaténáwa càinácaalí yéewa cayábaca wáapicha Dios, píacué càmfíyéica judío iyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios íicha, wía nacái judíoca, yáaliyéicatéwa Dios iináwaná ìwali. ¹⁸ Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná cayábaca wáapicha Wáaniri Dios, macáita wía, píacué nacái, Espíritu Santo iyúudàacáiná wía macáita. ¹⁹ Iná càmítacué pìya iyúwa canéeyéi yàasu cáli, iyúwa nacái càmfíyéi wéénánái, píacué càmfíyéica judío, néese pìyacuécá wáapicha iyúwa wàasu cáli néeséeyéi, wía Dios yàasu wenàiwicaca, yá Dios yéenibecuécá pía wáapicha. ²⁰ Càicué pía wáapicha iyúwa capíi ibàluèricawa cachàiníri fba fínata. Níara apóstolca, profetanái nacái, càica níade iyúwa cachàiníri fba capíi ibàluèricawa fínata, nacàlidacáináté tàacáisi Dios inùmalicuíse quéechatécáwa, yéewacaténá wenàiwicanái yeebáidaca Jesucristo itàacái. Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa capíi yàasu fba cachàiníri náicha canánama, máníri iwàwacutácawa capíi irípiná, Wáiwacalíicáináni, yái Jesucristo wàyéerica abédanamata yáapicha. ²¹ Càide iyúwa wenàiwicanái ibàlùadacaalí fba icapèená, càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwàwacutá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca macáita càide iyúwa wamànica nacáicaalí templo abéta Wáiwacali irípináwa, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²² Iná píacué iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, abédanamacué píiwitáise píapichawáaca yéewanápinacué pìyaca càide iyúwa templo Dios iyéerica iricu, Espíritu Santo iyacáinacué piwàwalicu.

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

3 Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri mawèníri iyú, píacué càmfíyéica judío, íná yéewa presoca núa, núa Pablo, nucàlidacáiná Cristo Jesús itàacái càmfíyéi judío irí. ² Núalíacawa pidécuéca péemíaca nuináwaná ìwali Dios imàníináté nulí cayábéeri mawèníri iyú ichùullianáté nucàlidáanápinacué pírí itàacái, píacué càmfíyéica judío. ³ Dios idéca imàacaca núalíacawa càinácaalíté fínáidacawa

imànnínápiná, càmfírité imàaca áibanái yáalía ìwali. Dios idéca imàacaca nùalíacawa, yá nudéca nùcàlidacuéca píríní maléenéeri cuyàluta irícu. ⁴ Piléecaalícuéni, yási píalíacuéwa nùalíacawa ìwali yái tàacáisi Dios ibèericaté áibanái fícha, Cristo yáasáidéerica nulí. ⁵ Bàaluité Dios càmita imàaca wenàiwicanái yáalíacawa yái tàacáisi ìwali, quéwa Dios idéca imàacaca Espíritu Santo yáasáidaca nalíni, níái Dios yàasu apóstolca, profetanái nacái, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse siùcade. ⁶ Yácata tàacáisi ibàacanéeri: Níái càmfíyéica judío, neebáidacaalí yái tàacáisi cayábéeri fíméerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yá Dios imànipínaca nalíwa cayábéeri manuísíwata abédanamata càide iyúwa imànníná cayábéeri judíonái írí, cawínacaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, nàyacáiná iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yái Cristo iináca, judíonái yáapícha, Dioscáiná idéca imànica wawàsi nacái càmfíyéi judío yáapícha imànnínápiná nalí cayábéeri nàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapícha, càide iyúwa Dios imànníná cayábéeri judíonái írí.

⁷ Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawènfíri iyú: Imàacaca nùfbaidaca írípíná nùcàlidacaténá yái tàacáisica. Càité Dios imànica nulí cayábéeri mawènfíri iyú, ichàiniadaca nacái núa fiwítáise cachàinníri iyúwa. ⁸ Núcata yái càmfíríca cachàini náicha canánama Dios yàasu wenàiwicaca, quéwa Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawènfíri iyú: Imàacaca nùcàlidaca cayábéeri tàacáisi càmfíyéi judío írí, yái tàacáisi icàlidéerica walí máiní cayábéerica Cristo fiwítáise, imàni nacái wenàiwica írí cayábéeri manuísíwata. Canácata wenàiwica yáaliméeri iputàaca yái cawènfíríca Cristo idènièrica, yá nacái cayábéeri manuíríca Cristo imànníríca wenàiwicanái írí. ⁹ Yácata Dios, yái idàbéericaté macáita, idéca ichùlliaca nùcàlidáanápíná macái wenàiwica írí càinácaalíté Dios fínáidacawa ibàacanéeri iyú bàaluitésíwa, yái tàacáisi Dios ibèericaté bàaluitésíwa. ¹⁰ Càité Dios imànica yéewanápiná macái ángel fiwacanánái iyéeyéica chènuniré, demonio fiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa cáuli irícu, nàalíacawa átata cayábéeri iyú máiní cáalíacáica Dios áibanái fícha canánama imànicaténá macái fiwítáanáta càulenéeri wawàsi. Càì nadéca nàalíacawa naicácáiná Dios imàacaca abédanamata wáiwítáise wáapichawáaca, macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹¹ Dios idéca imànica càide iyúwaté fínáidáanáwa bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté. Yá Wáiwacali Jesucristo idéca imànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná Wáiwacali imànica. ¹² Néese wàyacáiná abédanamata Cristo yáapícha, yá macàaluínínáta wasutáca wíawawa Dios fícha wamawiénidacaténáni. Yá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaténá fícha weebáidacáiná Cristo itàacái. ¹³ Iná nusutácué píícha wawàsi manuísíwata càmfínápinácué pínáidáaníwa ìwalíise yái nùuwichàanácucawa pìwalíise nùcàlidacáináaté píricué Dios itàacái. Néese pichàiniadacué píwàwawa, yácáiná yái nùuwichàanácawa imàacaca áibanái iicácuéca pía cáimiétaquéri iyú.

El amor de Cristo

¹⁴ Iná nùbàlùacawa nùulùì ipùata iyúwa Wáaniri Dios írí nùacaténá icàaluíníná. ¹⁵ Macáita Dios yàasunái iyéeyéica cháì èeri irícu, nía nacái iyéeyéica chènuniré, Dios idéca idàbaca nía. ¹⁶ Yái Wáaniri Dios, máiní cachàinica fiwítáise náicha canánama, icànéeri nacái mèlumèluíri iyú mamáalàacata, imànníri nacái walí cayábéeri mawènfíri iyú càiripínáta càmfíri imáalàawa. Nusutácué Wáaniri

Dios fícha pírpínacué ichàiniadánápiná píiwitáise manuísíwata Espíritu Santo ichàini manuírí iyú. ¹⁷ Nusutácué Dios fícha pírpínacué imàacáanápiná peebáidaca Cristo itàacái yéewanápinacué Cristo iyaca piwàwalicu. Càipínacué cachàinica píiwitáise Cristo ìwali càide iyúwa manuírí àicu idèniacaalí ipìchuwa depuíwalé cáli iriculé, cáininácaténacué piicáca Dios, áibanái nacái. ¹⁸ Yási píalimácué píalíacawa náapícha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, àta siùca nacáide, càiripínátawa, càmfíri imáalàawa, yácáiná àta alénácaalí wàacawa, néréta nacái cáinináca Cristo iicáca wía. ¹⁹ Iná nusutácué Dios fícha pírpíná píalíacaténáwa cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, máiní manuírí fícha yái wáaliméerica wáalíacawa càinácaalí imanúica. Càicué nusutáca pírpí Dios iyáanápinacué piwàwalicu manuísíwata icùacaténacué píiwitáise macáita, yái Dios máinírica cayábaca náicha canánama.

²⁰ Siùcade, wàacué Dios írí cayábéeri, yái cachàinírica íiwitáise náicha canánama, yáaliméerica imànica walí cayábéeri máinisíwata manuírí cachàiníwanái fícha yái wasutéerica, manuísíwata fícha nacái yái wáináidéericawa, yái Dios ichàiniadéerica wía ichàini iyúwa iyéerica wawàwalicu. ²¹ ¡Wàacué Dios írí cayábéeri wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, iyéeyéica abédanamata yáapícha! ¡Wàacué írí cayábéeri càiripínáta èeri càmfíri imáalàawa! Báisíta, amén.

Unidos por el Espíritu

4 Iná núaqueí presoíri nucàlidacáiná Wáiwacali itàacái, nusutácué píícha wawàsi manuísíwata píyáanápinacué machacàníri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná nàyaca cawinácaalí Dios imáidéeyéica yàasunáipínáwa, Dioscáiná idéca imáidacuéca pía. ² Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái fícha. Picácué calúa píiwitáise, néese iwàwacutácué casíimáica píiwitáise áibanái yáapícha. Cáininácué piicáyacacawa píideníacaténacué píuwichàanáwa matuísbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pírpí báawéeri. ³ Píalimáidacué macái píchàini iyúwa yéewanápinacué abédanamata píiwitáise píapichawáaca, càide iyúwacué Espíritu Santo iyúudàaná pía, yéewanápinacué píyaca matuísbanáiri iyú píapichawáaca iyúwa abéeri wenàiwica. ⁴ Weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái, iná càica wíade iyúwa Cristo iiná, yái abéerita iiná iyéerica cháí èeri irícu. Abéericata nacái yái Espíritu Santoca. Càita nacái Dios idéca imáidaca wía abédanamacaténá wáiwitáise wacùanápiná abéerita yái iwasàanápináca wíawa yàasu yúuwichàacáisi fíchawa. ⁵ Iyaca walí abéerita Wáiwacali. Weebáidaca abéerita tàacáisi. Iyaca abéerita wabautizáanáwa. ⁶ Iyaca abéerita Dios, yái Wáanirica macáita, yái icuèrica wía macáita, iyúudèrica nacái wía macáita, iyéerica nacái wawàwalicu macáita. ⁷ Quéwa Cristo idéca imàacaca walí wáalimáwanama cayábéeri chàinisi wamanùbaca nacáitawa, càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni, wáibaidacaténá írípíná, wamànicaténá írí wáibaidacaléwa wáalimáwanama. ⁸ Iná càì íimaca yái Dios itàacáica áiba profeta itànèericaté Cristo ìwali: “Imichàacatéwa chènuniré, itéeri yáamiwáisewa yúuwidenáíwa, manùbéeyéi presoíyéica idacuèyéicawa. Idéca yàaca cayábéeri chàinisi wenàiwicanái írí náibaidacaténá írípíná”, íimaca yái tàacáisica.

⁹ Néeni, ¿píalásicué càinácaalí íimáanáquéí tàacáisi íiméerica “Cristo imichàacatéwa”? Yá íimáanáca Cristo iwàlùacatéwa quéechatécáwa càliculíi iriculé, in-

fierno iriculé nacái. ¹⁰Yái Cristo iricuèricatéwa, yácata imichèericaté nacáiwa chènuniré Dios yàatalé, yái cáli chènuníséerica náicha canánama, icùacaténá macáita Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèluíri iyú nacái. Càité Cristo imànica ipuníadacaténaté macáita fiwítáise iyúwa. Iná yéewa ìyaca macáita, icùaca nacái macáita depuúwalé náicha canánama àta chènuníise náicha canánama nacái, yácáiná Dioscani yái Cristoca. ¹¹Cristo imàacacaté walí cayábéeri chàinisi wáal-imáwanama wáibaidacaténá irípiná. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená apóstol-náipiná nía, ibànùacaténá nía madécaná yàcalé néré nacàlidacaténá iináwaná ìwali. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená profetanáipiná nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise; Cristo imàacaca abénaméeyéi wéená icàlidaca yái cayábéeri tàacáisica fíméerica Cristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha; Cristo idéca imàacaca abénaméeyéi wéená pastornáipiná nía nacùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái abéeri yàcalé mìnánái. Imàaca abénaméeyéi yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹²Càita Cristo idéca ichàiniadaca wía, wía yàasu wenàiwicaca wáibaidacaténá irípiná, wayúudàacaténá áibanái, wamichàidacaténá nacái náiwítáise níai yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri irícu. ¹³Iwàwacutácué càì wamichàidaca wáiwítáisewáaca àta weebáidacataléta abédanama Dios liri itàacái tàì fíméeri iyú, àta nacái wáalíacatalétawa Dios liri ìwali báisfiri iyú càide iyúwa fiwítáise ìyáaná. Càipiná cachàini yàacawa wáiwítáise Cristo fiwítáise iyú iyúwa béeyéi wenàiwica àta wáalimácataléta wàyaca machacàníiri iyú, cáalíacáiri iyú nacái càide iyúwa Cristo iwàwáaná wàyaca. ¹⁴Càicaalí wàyaca, néese càmita wèepunípináwa càide iyúwa sùmanái iwènúadéeyéica ráunamáita fiwítáisewa madécaná yàawiría, càiyéide iyúwa ída cachàiníiri cáuli, màladàca nacái iwatèeyéica. Càmita wamàacapiná macái wàlisàì tàacáisi iméeráidaca wía Dios fícha càide iyúwa cáuli itécaalí cáli ichùmalé déeculé. Càmita wabatàap-iná nachìwáidaca wía níara cachìwéeyéica imàníiyéica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi fímáaná. ¹⁵Néese iwàwacutá cáinináca waicáca áibanái watàanícáténá nalí éeréeri iyú wacàlidáanápíná nalí yái báisfiri tàacáisica yéewanápiná wadàwinàidaca wáiwítáisewa Cristo fiwítáise iyú càide iyúwa béeyéi wamànicaténá càide iyúwa Cristo iwàwáaná, wáiwítápucáináni, wía yeebáidéeyéica itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. ¹⁶Iná macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái càiyéide iyúwa Cristo iiná, wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wáiwítápucáináni. Abédanamata wáiwítáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Yá nacái cachàinicaalí macái wéená fiwítáise Cristo ìwali, wáibaidacaalí cayába Cristo irípiná nacái, yásí cachàinica wáiwítáise yàacawa macáita, wamichàida nacái wáiwítáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa.

La nueva vida en Cristo

¹⁷Yácata tàacáisi núméricuécá pirí, nuchùulièricuécá iyú pía nacái Wáiwacali fipidená ìwali Wáiwacali ichùuliácáináté nucàlidáanápínácué piríni: Picácué pìya quirínama càide iyúwa áibanái iyáaná càimíiyéica yeebáida Dios itàacái, imàníiyéi nacái càide iyúwa fímáaná áiba fiwítáisesi canéerica iwèni. ¹⁸Catáca meedá náiwítáise nabáyawaná ìwalíisewa. Canáca nacáuca wàlisàì càimíiri imáalàawa Dios yèerica wenàiwica irí, càmicáiná náalí Dios ìwali. Càmita náalí Dios ìwali matuícáiná náiwítáise. ¹⁹Dàalaca náiwítáise ichàbanamawa, càmita quirínama báica nía nabáyawaná ìwalíisewa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali.

Càmita quirínama náináidacawa napíchaléwa nabáyawaná ìwaliwa, nadéca namàa-caca níawawa namànicaténá náapichawáaca máini báawéeri wawàsi nainá iyúwa áibanái yàacuésemi, yá namànica casaquèeri wawàsi macái fiwítáanata máiwitáiséeri iyú nasíimáidáanápíná níawawa.²⁰ Quéwa càmitatécué píaíla Cristo ìwali piyáanápínacué meedá iyúwa nàyaná, níai càmiíyéica yáalíawa.²¹ Núalíacawa pidécuéca péemíaca Cristo iináwaná ìwali, idéca nacái Cristo yéewáidacuéca pía píaíacaténacuéwa càirínácaalí yái báisiiri tàacáisica.²² Piúcacué píchawa píwítáise bàaluisàimiwa yái iyúwaté piyáaná bàaluité, yái píwítáise yáaséerimica. Bàaluité piwàwacatécué pimànica yái càmiírica Dios ibatàa wenàiwica imànica, inaté píwítáise bàaluisàimi ichiwáidacatécué pía.²³ Pimàacacué Dios iwàlísàidaca píwítáise piwàwalicu.²⁴ Piyacué píwítáise wàlísai yáapichawa, yái píwítáise-cuéca Dios idàbéericaté, Dios fiwítáise inacáiripíná piyacaténacué machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái càide iyúwa báisiiri tàacáisi fímanáa.

²⁵ Iná picacué pitàani pichíwawa áibanái irí. Néese pitàanicué báisiiri iyúta piríwáaca iwàwacutácáiná abédanamata wáiwítáise wáapichawáaca wíacáiná canánama wáalimáwanama, abéeri Cristo iiná ìwalíiséerica wía, yái Cristo iiná iyéerica cháí èri irícu.

²⁶ Calúacaalícué pía, picacué pimàni pibáyawanáwa, néese piúcacué píchawa pilúawa ipíchawáise èri iwàlúacawa; pimàacacué caquialéta nacái piwàwawa fícha càirínácaalí báawéeri áibanái imàníiri pirí.²⁷ Calúacaalícué pía déecuíri iyú, yási màulenáca Satanás yáalimáidacuéca pía, pimànínápínacué pibáyawanáwa.

²⁸ Cawínácaalí péenacué cayéedéeri, iwàwacutá iyamáidaca iyéedùaca fiibaidacaténá machacàníiri iyú icáapi iyúwa yéewanápíná idèniaca yàasuwa cayába iyúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica.

²⁹ Picacué pitàani báawéeri wawàsi ìwali, néese pitàanicué cayábéeri wawàsi ìwali, càirínácaalí wawàsi iwàwacutéerica wenàiwicanái yéemíaca, abéerita yái wawàsi iyúudèeripínáca wenàiwica yéemièyécuéca picàlidáaná, pimichàidacaténacué náiwítáise, yéewanápíná Dios imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú ìwalíise yái picàlidéericuéca nalí.³⁰ Picacué pitàani báawéeri wawàsi ìwali ipíchanacué achúmaca pimànica Espíritu Santo iwàwa, yái Dios mabáyawanéerica. Yái Espíritu Santoca idéca iwàlúacuécawa piwàwaliculé yáasáidacaténacué Dios yàasunáica pía. Càipíná Espíritu Santo imànica èri imáalàacaalípináwa, Dios iwasàacaalípinacué pfawa macái yúuwichàacáisi fícha.

³¹ Piúcacué píchawa yái báawáanáca piicáyacacuécawa. Piúcacué píchawa pilúawa. Picacué picuísáyacacawa, càita nacái picacué pitàani áibanái ìwali báawéeri iyú; càita nacái piúcacué píchawa macáita píwítáise báawéeriwa.³² Néese cayábacué píwítáise piápichawáaca, càita nacái catúulécanacué piicáyacacawa, pimàacacué piwàwawa fícha càirínácaalí báawéeri péenásàiri imàníirica pirí, càide iyúwa Dios imàacáanaté iwàwawa wabáyawaná fícha Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná.

Como deben vivir los hijos de Dios

5 Píacué Dios yéenibeca, cáininéeyéica Dios iicáca, piyacué càide iyúwa Dios iyáaná.² Cáininacué piicáyacawa, càita nacái cáininacué piicáca Dios, áibanái nacái, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, yá imàacacaté icáucawa yéetácaténátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio. Yá casíimáicaté Dios iicáca Cristo cáin-

inácáináté Cristo iicáca wía imàacáanápínáté icáucawa wáichawalíná. Dios iicáca Cristo yéetáanáwa iyúwa cayábéeri ofrenda, sacrificio nacái neeméerica pumèníri isàni yáapicha.

³ Píacué nuénánáica, Dios yàasunáicáinacué pía, íná iwàwacutácué canácatáita piimá áiba wenàiwica yáapicha càmfírca pinirisíwa, càmfíchúaca nacái pí-nusíwa. Càita nacái iwàwacutácué canácatáita pimàni casaquèeri wawàsi piinà iyúwa, càita nacái picácué piwàwa piasupináwa áibanái yàasu. ⁴ Picácué picàlida casaquèeri tàacáisi. Càita nacái picácué picàlida tàacáisi canéeri iwèni càide iyúwa máiwitáiséeyéi. Càita nacái picácué piicáaní casaquèeri tàacáisi iwali. Macái tàacáisi casaquèeri, càmita iyúudàa wenàiwica. Néese, cayába cachàiníwanái pìacaaalícué Dios írì cayábéeri. ⁵ Dios imàacapíná wálì cayábéeri cawènírica, wía Dios yéenibeca áiba èeriwa wawàluacaalípináwa chènuniré, yái yàcalé Cristo icùacataléca macáita Dios yáapicha. Quéwa píalíacuéwa canácata néenà iwàluèripínacawa néré, ibatàa abéeri néenà piná, cawínacaalí càmfíyéica yeebáida Cristo itàacái, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càmfírca nanirisíwa, càmfíchúaca nacái náinusiwa, nía nacái imàníyéica casaquèeri wawàsi iinà iyúwa, nía nacái iwàwéeyéica yàasupináwa áibanái yàasu, Dios iicácáinà nía iyúwa wenàiwica yéeyéica ídolo cuwáinái yéenaiwaná icàaluíninà cáininácáinà naicáca cawèníri wawàsi Dios íicha. ⁶ Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú pimànicáichacué càiri báawéeri máinícáinà báawaca Dios iicáca yái namànírica, yásí yùuwichàida níawa manuísíwata, cawínacaalí càmfíyéica imàni càide iyúwa Dios ichùulianá. ⁷ Iná picácué piacawéerida wenàiwica imàníyéica càiri báawéeri.

⁸ Bàaluité piyacatécué catéeri píiwitáise yáapichawa, pimànicáinátécué pibáyawanáwa, quéwa siùcáisede piyacuéca amaléeri píiwitáise yáapichawa, piyacuéca nacái iyúwa camalási cháí èeri írìcu, piyacáinacué abédanamata Wáiwacali yáapicha, píasáidacáinacué nacái áibanái írì càinacaalí Dios íiwitáise iyaca. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa wenàiwica amaléeyéi íiwitáise, iyéeyéica mabáyawanéeri iyú càide iyúwa báisíri tàacáisi íimáaná. ⁹ Wèepunícaalíwa amaléeri wáiwitáise yáapichawa càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca mabáyawanéeri iyú, yásí cayábéeri wáiwitáise, wàyaca nacái machacàníri iyú, wèepuní nacáíwa càide iyúwa báisíri tàacáisi íimáaná. ¹⁰ Píalimáidacué pimànica yái casíimáirica Wáiwacali iicáca. ¹¹ Picácué pimàni pibáyawanáwa canéerica iwèni náapicha níara áibanái yèepuníyécawa catéeri íiwitáise yáapichawa, càmfíyéica yáalíawa Dios iwali, néese píalàacué nía náalíacaténáwa báawaca Dios iicáca yái namànírica. ¹² Iwàwacutácué píalàaca nía namàacáanápínà náichawa yái báawéerica namànírica, máinícáinà báawacani yái namànírica nainà iyúwa ibàacanéeri iyú áibanái íicha, ínà báica natàanica iwali. ¹³ Quéwa píalàacaalícué nía Dios itàacái iyú, yásí náalíacawa namànica nàacawa nabáyawanáwa. ¹⁴ Iná càí fimaca áiba tàacáisi:

“Pía yèepuníricawa íiwitáise catéeri yáapichawa, pimànicáinà pibáyawanáwa matuífbanáiri iyú Dios íicha, càica píade iyúwa wenàiwica iiméerica iyaca, iyúwa nacái yéetéerimiwa; ínà iwàwacutá piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawanà íichawa càide iyúwa wenàiwica icawàacaalíwa idapùle íichawa, iyúwa nacái yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha, yásí amaláca Cristo imànica píiwitáise piyacaténà machacàníri iyú Cristo icamalánà írìcu”,
fimaca yái tàacáisica.

¹⁵ Iná piicácué píchawa cayába, picùacué píawawa pìyacaténácué machacànñiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué pìya càide iyúwa máiwitáiséeyéi wenàiwica, néese pìyacué cáalíacáiri iyú. ¹⁶ Picácué piúca èeri máiwitáiséeri iyú, néese píalimáidacué pimànica cayábéeri èeri imanùbaca, idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu ipíchawáise èeri imáalàacawa, máincáiná èeri minanáí imànica ibáyawanáwa siùcade. ¹⁷ Picácué máiwitáise pía, néese péewáidacuéwa píalícaténácuéwa càiná-caalí Dios iwàwáanácué pimànica. ¹⁸ Picácué picàma ipíchanácué pimáalàidaca píawawa máiwitáiséeri iyú, néese pimàacacué Espíritu Santo icùaca pífiwitáise manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁹ Pitàanícué piacawa píriwáaca Wáiwacali iináwaná íwali. Pimichàidacué pífiwitáisewáaca salmos iyú, himnos iyú nacái, cantos iyú nacái ichàiniadéeyéica wáiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú. Picántàacué manuísíwata casímáiri iyú Wáiwacali írì, piacué nacái írì cayábéeri. ²⁰ Piacué mamáalàacata Wáaniri Dios írì cayábéeri íwali yáí macáita imàaquéericuéca píri. Piacué Dios írì cayábéeri Wáiwacali Jesucristo ípídená íwali, piyacáinácué abédanamata Jesucristo yáapicha.

La vida familiar del cristiano

²¹ Cáimiétaquéri iyúcué piicáyacawa, péemíacué píriwáaca nacái píacaténácué Cristo icàaluñiná.

²² Piacué inanái canírfiyéica, pimànicué càide iyúwa pinìri ichùulianá pía, pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²³ Iwàwacutácué peebáidaca pinìri itàacáíwa Dioscáiná idéca imàacaca píiwitápupináni, yáí pinìrica, càide iyúwa Dios imàacáaná wáiwitápupiná yáí Cristoca, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo idéca nacái iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wía càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri írìcu. Càica wíade iyúwa Cristo iiná wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²⁴ Néese càide iyúwa iwàwacutáaná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái wamànica càide iyúwa Cristo ichùulianá wía, càita nacái piacué inanái canírfiyéica iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwa pinìri ichùulianá pía.

²⁵ Piacué asianái cáinuífeyéica, iwàwacutácué cáinináca piicáca pínuwa, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, wía yeebáidéeyéica itàacái. Yá Cristo imàacacaté icáucawa yéetáanápínátéwa wáichawalíná. ²⁶ Cristo imànicaté càì yeedácaténá wía yàasunáipínáwa idécanáamité masacàaca imànica wáiwitáise báawéeri íicha itàacái iyúwa wabautizácaalítéwa wáasáidacaténáté weebáidaca itàacái. ²⁷ Cristo imànicaté càì yéewanápiná imàacaca wabàlùacawa ípunita chènuniré icànéeyéipiná mèlumèlufiri iyú, cayábéeyéi iicacánáwa, canéeyéi ibáyawaná ibatàa achúméeríina piná, néese mabáyawanéeyéi Cristo írípíná, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²⁸ Asíali idèniacaalí fínuwa, yá iwàwacutá cáinináca iicáca úa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca fínuwa, imànica iyaca írìwa cayábéeri, Dios iicáciná níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica. ²⁹ Canáca asíali báawéeri iicáca iináwa, néese icùaca iináwa yàacàsi iyú, bàlesi iyú nacái. Càita nacái iwàwacutá asíali iicáca fínuwa càide iyúwa iicáaná iináwa, icùacaténá úa cáininéeri iyú, càide iyúwa Cristo icùaná wía cáininéeri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³⁰ Cristo icùaca wía wàyacáiná iyúwa iiná cháí èeri írìcu. Wía nacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná íwalíiséeyéi, wía yeebáidéeyéica itàacái wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha càide iyúwa inanái ùyáaná abédanamata unìri yáapichawa. ³¹ Dios itàacái icàlidacaté walíni, yáí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse.

limaca: “Iná asìali yàacawa yáaniri íichawa, yáatúa íicha nacáíwa, iyacaténá abédanamata ínu yáapichawa. Néese idécanáami asìali iimáca úapicha, yásí Dios iicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì fímaca. ³² Máiní iwàwacutá wawàwalica yái cayábéeri tàacáisica Dios yáasáidéerica walí asìali ìwali ínu yáapichawa, quéwa nuwàwa nuéwáidacuéca pía comparación iyú, Cristo ìwali, yàasu wenàiwicanái yáapichawa nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Iná nuchàlidacuéca pírí àniwani, iwàwacutácué macáita péená cáinináca iicáca ínuwa càide iyúwa cáinináanà iicáca yáawawa. Càita nacái píacué canríiyéica, iwàwacutácué piicáca piníriwa cáimiétaquéri iyú, pimànicué nacái càide iyúwa ichùulianá pía.

6 Píacué sùmanái, peebáidacué càide iyúwa píseènáí ichùulianácué pía píasáidacaténácué cáinináca piicáca Wáiwacali, cayábacáná pimànicaalícué càì. ²⁻³ Iyaca abéeri ichùuliacanási máiníricué iwàwacutá piwàwalica, icàlidéericuéca pírí càinácaalí Dios ichùulianá pimànica. Dios fímacatè cáimiétacanéri iyú imànínápiná cayábéeri nalí cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica fímeerica: “Píacué nacái píaniri fímiétacanáwa, píatúa fímiétacaná nacáíwa, casímaícaténácué piwàwa, pìyacaténácué nacái madécaná èeri cháí èeri írìcu”, càitè fímaca yái Diosca.

⁴ Néenicué pía quéenibéeyéica, picácué pichùulia péenibewa lúasi iyú mamáalàacata ipíchanácué píalimáidaca piicáwa nía àta calúacataléta náiwitáise. Néese pidàwinàa nía neebácaténá pitàacái. Péewáidacué nía nacái, píalàacué nía, pimicháidacué nacái náiwitáise neebáidacaténá Wáiwacali itàacái, cáininácaténá nacái naicáca Wáiwacali.

⁵ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca fíibaidéeyéica mawèníiri iyú, peebáidacué píiwacanánái itàacáíwa ichùulièyéicuéca pía cháí èeri írìcu. Píacué náimiétacaná, nacàaluíniná nacái, báisíiri iyú. Píibaidacué nalí cachàiníiri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Cristo írípíná. ⁶ Píibaidacué nalí cayábéeri iyú càiripínáta, càmfírìca abéta naicáidacaalícué pírí cayábacaténácaita naicácué pía meedá, néese píibaidacué iyúwa Cristo yàasu wenàiwica fíibaidéeyéica írípíná, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáanà macái pichàini iyúwa báisíiri iyú. ⁷ Pimànicué píibaidacaléwa casímaíiri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali írípíná, càmfírìca èeri mìnánái írì meedá. ⁸ Càicué píibaida píalíacáinácuéwa Wáiwacali yàanápiná walí cawèníiyéi wamanùbaca nacáitawa ìwalíse yái cayábéerica wamànírica, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía fíibaidéeyéica mawèníiri iyú, càita nacái wèepunícaalíwa máiwacalináwaca.

⁹ Píacué wenàiwica fíiwacanánáica, pimànicué cayábéeri píasu wenàiwicanái íríwa càide iyúwa nuchùulianá nía náibaidáanápinácué pírí cayába. Picácué píbàulia pícapèédáidáanápiná nía náibaidacaténácué pírí cachàiníiri iyú. Piwàwalícué Wáiwacali chènunfíseeri ichùuliacuéca pía, càita nacái ichùuliacué píasu wenàiwica, cáininácaíná Wáiwacali iicáca macái wenàiwica fíiwitáanà abédanamata, càmita nacái iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái fícha.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Néese nuénánái, cachànicué píiwitáise Wáiwacali ìwali, fíiwitáise manufíri iyú. ¹¹ Càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí ibàlewa dàaléeri hierro nacáiri ipíchaná yúuwidenái isutàacani, càita nacái picuácué píawawa Dios ichàini iyú macáita. Peedácué píriwa Dios fícha píiwitáise ibàlianápináwa hierro nacáiri cachàinícaténácué píiwitáise macàaluínínáta Satanás ípunita, càide iyúwa úwisàiri ibàlù-

caalíwa tàì fíméeri iyú yùuwidenáì ípunitawa. Iwàwacutácué cachàinica píwítáise Dios ichàini iyú ipíchaná yáì icháawàidéerica wía ípidenéeri Satanás imawèniadacuéca pía, yáì cachíwéerica yáalimáidéerica wenàiwica namàniínápiná nabáyawanáwa. ¹² Càmicáiná wamàni úwi èeri mìnánáì ípunita, néese wamànica wàacawa úwi náipunita níara canéeyéica iiná, canéeyéica yáapi, demonio íiwa-canánáica cáuli irícuíyéica, níai báawéeyéica ángel ichùulièyéica èeri mìnánáì catéeyéì íiwítáise. ¹³ Iná peedácué píriwa píwítáise ibàlianápináwa hierro nacáiri, Dios imàaquéericuécá píri cachàinicaténácué píwítáise càinácaalí báawéeri èeri nàalimáidacatáitacué pía. Màulenácaalícué pimànica píwítáisewa ùwicáì piná, yásì píalimácué píbàlùacawa tàì fíméeri iyú Satanásnáì ípunita yéewanápinácué càmita pimàni píbáyawanáwa.

¹⁴ Càide iyúwa úwisàiri ibàlùacaalíwa tàì fíméeri iyú yùuwidenáì ípunitawa, càita nacáì cachàinica píwítáise Wáiwacalì ìwali mamáalàacata ipíchanácué Satanás imawèniadaca pía. Càide iyúwa úwisàiri idacùacaalí ìwaliabàawa yàasu cinturónwa ipíchaná ibàle hierro nacáiri icaláacawa fícha, càita nacáì picùacué cayába píawawa báisíiri tàacáisi iyú. Yáì úwisàiri ìwalica ìwaliabàawa dàaléeri ibàlewa yùucutalicubàawa ipíchaná yùuwidenáì isutàacani. Càita nacáì iwàwacutácué piyaca machacàníiri iyú mabáyawanéeri iyú nacáì picùacatenácué píawawa ipíchanácué Satanás imawèniadaca pía. ¹⁵ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí izapatoníwa yéewanápiná imusúacawa caqualéta imànicaténá ùwicáì, càita nacáì péewáidacuéwa cayába picàlidacatenácué áibanáì irí yáì tàacáisi cayábéerica íiméerica Cristo imàacaca wenàiwica nàyaca matufbanáiri iyú Dios yáapícha. ¹⁶ Máini iwàwacutá úwisàiri icáapica yàasu manuúiri escudowa, yáì wawàsi dàaléerica, cáucuúri nacáì úwisàiri itéerica icáapi irícuwa ichacàidacatená fíchawa ipièrica ipualé chucùlu yeeméericawa ipiacawa ipualé. Càita nacáì peebáidacué Cristo itàacáì tàì fíméeri iyú picùacatenácué píawawa Satanás fícha, yáì báawéerica yáalimáidéerica wía cachàinfíiri iyú càide iyúwacué ichàwidàaca nacáicaalí wía chucùlu yeeméeri iyúwa, wamànicaténá wabáyawanáwa, waméyáacatenáwa weebáidaca Cristo itàacáì. ¹⁷ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ibàliacaalí íiwítawa dàaléeri càyuwa nacáiri iyú ipíchaná nanúaca íiwita, càita nacáì iwàwacutácué piwàwalica Cristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, iná éwitacué Satanás icháawàacáaníta piináwaná ìwali Dios irí, càicáaníta càmitacué iwàwacutá pimànica píbáyawanáwa. Néese càide iyúwa úwisàiri yeedácaalí espada machete nacáiri ipéliacatená yùuwidenáíwa, càita nacáì iwàwacutácué peedáca píriwa Dios itàacáì, yáì wacáapisàì Espíritu Santo imàaquéerica walí, péewáidacué nacáíwa Dios itàacáì ìwali, píalífacatenácuéwa ìwali piwàwalicuúsewa, yéewanápinácué picàlidaca áibanáì iríni. Càita píalimácué pimànica ùwicáì Satanás ípunita. ¹⁸ Píacué pimànica ùwicáì Satanás ípunita èeri imanùbaca: Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios fícha. Pisutácué Dios fícha manuúíwata càiripináta, càide iyúwa Espíritu Santo iyúudàanácué pisutáca Dios fícha. Piicácué píchawa cayába, píchàiniadacué píwítáisewa, picácué piúca piwàwawa, néese pisutácué Dios fícha nalípiná, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Pisutácué nacáì Dios fícha nulípiná imàacáanápiná nùalífacawa càinácaalí iwàwacutáaná núumaca nucàlidacatená cayába yáì tàacáisi cayábéerica íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, nucàlidacatenáni macàaluínináta áibanáì irí, yáì tàacáisi Dios ibèericatè wenàiwicanáì fícha bàaluité quéwa yáì imàaquéerica wáalíacawa ìwali siúcade. ²⁰ Dios

idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá inùmaliçuise yái tàacáisi cayábéerica. Siùcade nùyaca presoíri iyú nucàlidacáiná áibanái iríni càide iyúwa Dios ibànùaná núa nucàlidáanápínáni. Iná pisutácué Dios ícha nulípiná nucàlidáanápíná itàacái macàaluínináta.

Saludos finales

²¹ Yá nubànùacué piatalé yái Tíquicoca, wéenàsàiri cáininéerica waicáca iyúudèeri cayába nacái wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Tíquico icàlidapínacué pírí nuináwaná ìwali, ìwali nacái yái numànfírca. ²² Iná nubànùacué piataléni icàlidacaténacué pírí waináwaná ìwali. Càipíná ichàiniadacué piwàwawa.

²³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pírípinácué Wáiwacali Jesucristo nacái namàacáanápínacué pìyaca matufbanáiri iyú, píacué macáita wéenánáica, cáininácaténacué piicáyacacawa nacái, peebáidacáínacué Jesucristo itàacái. ²⁴ Nusutácué Dios ícha nacái pírípiná imànfínápínacué pírí cayábéeri mawènfiri iyú macáitacué píá cáininéeyéica iicáca Wáiwacali Jesucristo mamáalàacata báisíiri iyú càiripináta.

FILIPENSES

Saludo

1 Núa Pablo, Timoteo yáapicha, Jesucristo yàasu wenàiwicaca wía, ñibaidéeyéica irípiná. Watànàacué pirí cuyàluta píacué Filipo yacàlená minanáica, píacué Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, macáitacué pía yeebáidéeyéica itàacái, píacué nacái ancianonáica, diácononái nacái canánama. ²Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàñinápinácué pirí cayábéeri mawèñiri iyú, namàacáanápinácué piyaca matufbanáiri iyú.

Oración de Pablo por los creyentes

³Núaca Nucueriná Dios iríwa cayábéeri macái imanùbaca nusutácaalí ícha pirípinácué. ⁴Nusutáca Dios ícha pirípinácué, yá macái yàawiríata mamáalàacata nusutácué Dios ícha pirípiná canánama casímáiri iyú. ⁵Casímáicué nuwàwa piwali piyúdàacáinácué núa nucàlidadaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibanái irí nàalíacaténáwa iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Piyúdàacatécué núa bàaluité idàbacatáisetacué péemíaca Jesucristo iináwaná ìwali àta siùca nacáide. ⁶Bàaluité peebáidacuéca Jesucristo itàacái, yáté Dios idàbacatécué imànica ñibaidacalé cayábéeriwa piwàwalicuése, yáté imàacacué pirí piiwitáise wàlisàì pimànicaténácué cayábéeri. Càita nacái núalíacawa báisiiri iyú Dios imànipinácué yái ñibaidacalé cayábéeriwa piwàwalicuése mamáalàacata àta imáalàidacataléta ichùniacuéca piiwitáise cayábéeri iyú néenialípiná Jesucristo yàanàapinàcaalí àniwa. ⁷Cayábéeriquéi nuñáidáanácawa càì piwalicué casímáiri iyú cáinínacáinácué nuicáca pía, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri nacái càide iyúwa imàníná nuli cayábéeri siùca idècunitàacá nùyaca cháì presoíyèi ibànalicu, càita nacái macái yàawiríata nubàlùacaalíwa náipunita nacái níái nacuerinánáica nucàlidadaténá nalí nuináwanáwa nuebáidáaná Jesucristo itàacái, núasáidacaténá nacái báisíiricaní yái tàacáisi ímèerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁸Dios yáalíacawa máiní cáinináca nuicácuéca pía macáita Jesucristo imàacacáiná cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata. ⁹Nusutácué Dios ícha pirípinácué iyúdàanápinácué pía cáininácaténá piicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, imàacáanápinácué nacái cáalíacáica pía manuísíwata píalíacaténácuéwa càinácaalí Dios iwàwáaná pimànica, píalíacaténácué piicáca cayábéeri báawéeri íchaná. ¹⁰Càita nusutácué Dios ícha pirípinácué píalíacaténácuéwa piicáca cayábéeri báawéeri íchaná, pimànicaténácué nacái cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata. Càicaalícué pimànica, yásí píalimácué piyaca masaquèeri iyú, canácata yáaliméeripiná icháawàacuéca piináwaná ìwali Cristo yàanàapinàcaalí àniwa. ¹¹Pimànicué cayábéeri manuísíwata Jesucristo ichàini iyú yéewacaténá áibanái wenàiwica náináidacawa cayába Dios ìwali, natàanícaténá nalíwáaca cayábéeri iyú Dios ìwali nacái.

Para mi la vida es Cristo

¹² Píacué nuénánáica, nadéca náucaca núa presofyéi ibànaliculé báawacáiná naicáca yái nucàlidáanáca Jesucristo iináwaná ìwali. Quéwa nuwàwacué pialá-cawa macáita yái nuchàbáanáca iyuúdàaca áibanái wenàiwica nacàlidacaténá yái tàacáisi fiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹³ Iná yéewa macáita wenàiwica, nía nacái úwi iyéeyéica nacuèriná icapèe manuúri irícuwa, càita nacái macáita áibanái wenàiwica iyéeyéica cháí yàcalé, náalíacawa nuináwaná ìwali presoca núa nuebáidacáiná Cristo itàacái. ¹⁴ Nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháí yàcalé, batéwa macáita nachàini-adaca náiwitáisewa idécanáami naicáca núa presofyéi ibànalicu. Naicáciná nuì-deníaca nùuwichàanáwa matufbanáiri iyú, íná cachàinica náiwitáise manuúsfwata cachàiníwanái. Càmita cáalu nacàlidaca Dios itàacái, néese náibàaca nawàwawa Wáiwacali iwéré iyuúdàanápíná nía nacái.

¹⁵ Báisíta abénaméeyéi nèewi nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca caináwanáca náicha núa. Nawàwaca namawèniadaca núa meedá. Quéwa áibanái nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri náiwitáise yáapichawa. ¹⁶ Nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa, náalíacáináwa Dios idéca imàacaca presoca núa nucàlidacaténá madécaná wenàiwica irí càinácaalí fimáaná yái tàacáisi fiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁷ Quéwa níara báawéeyéica iicáca núa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali caináwanácaténá núicha nía. Càmita báisi nawàwa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali, néese nawàwa meedá càulenáca cachàiníwanái namànica nulíni presocáiná núa. ¹⁸ Quéwa éwita nacàlidacáanáta Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca núa, càicáanáta càmita achúma nuwàwa ìwali. Néese casímáica nuwàwa, càide iyúwa casímáiná nuwàwa nacàlidacaalí Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa.

¹⁹ Yá mesúnamáita casímáica cachàiníwanái nuwàwa núalíacáináwa macáita yái namànírica iyuúdàanápíná numusúacawa cayába, pisutácáinácué Dios fícha nulípiná, Espíritu Santo nacái iyuúdàaca núa, yái Espíritu Jesucristo ibànuèrica yàacawéeridacaténá wía. ²⁰ Núalíacáináwa báisíiri iyú nuwàwallicúsewa Dios càmfínápíná ibáiniada núa ìwalíse yái nuebáidáanáca itàacái nucàcaténá iyuúdàaca nutàaníca nalí; néese núalíacawa iyuúdàanápíná núa nutàanícaténá macàaluínináta nàacuèsemi macáita. Manúca nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali iyuúdàanápíná núa càide iyúwa iyuúdàaná núa càiripináta núsáidacaténá cayábéeri iyú cachàiníwanái máini cayábéericani, yái Cristoca, cachàiníri nacái fi-witáise. Càipíná Dios iyuúdàaca núsáidaca cáimiétacanéericani yái Cristoca, idè-cunitàacá nùyaca cháí èeri irícu, càita nacái nuétácaalíwa. ²¹ Nuwàwa núsáidaca cachàinírica fiwitáise yái Cristoca, núacáiná nudéca numàacaca núawawa Cristo irí numànicaténá abéerita càide iyúwa iwàwáaná idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu; néese nanúacaalí núa Cristo ìwali nuebáidacáiná itàacái, yá cayába cachàini nulíni fíchéi nùyáanáca cháí èeri irícu níacáiná madécaná yáwanái wenàiwica néemiapíná Cristo iináwaná ìwali nuétáaná ìwalíse, yá nacái nùypínáca yáapicha chènuniré. ²² Quéwa núalíacawa núalimá nuibaidaca mamáalàacata Cristo irípiná nuyamáa-caalíacáwa cháí èeri irícu. Iná càmita núalíawa càirínácaalí nuwàwéeri náicha, yái nucáuca cháí èeri irícuírica, càmicaalí nucáuca chènuníiséeri. ²³ Máini càulenáca núalíacaténáwa càirínácaalí náicha nuwàwéeri numànica. Nuínáidacaalíwa

abéerita nùwaliwa, yá nuwàwa nuétácawa yéewanápiná nùyaca Cristo yáapicha chènuniré cayábacáiná cachàinica nulíni nùyáanáca néeni fícha èeriquéi. ²⁴ Quéwa, nuwàwalicaalícué pía, yá núalíacawa iwàwacutácué nùyaca píapicha cháí èri irícu, nuyúudàacaténácué pía. ²⁵ Núalíacáináwa iwàwacutáanácué nuyúudàaca pía quiríta, íná yéewa nuebáidaca nuwàwalícuísewa nùyáanápinácué mamáalàacata píapicha cháí èri irícu nuchàiniadacaténácué píiwitáise peebáidacaténácué Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata, casímáiri iyú nacái. ²⁶ Iná nùyapínacaalícué píapicha àniwa, yásí cáimiétaquéri iyúpiná piicáca Cristo Jesús nùwalísená, icùacáiná núa cayába.

²⁷ Péemiácué abéeri wawási: Máinícué iwàwacutáca pìyaca machacàníri iyú càide iyúwa Cristo iyáanáté, yéewanápiná áibanái iwàwaca yéemiaca Cristo iináwaná ìwali. Càita nùacaalí nupáchiacuéca pía, càmicaalícué nacái nùawa píatalé, yá nuwàwacué nuémiaca piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì fíméeri iyú, abédanamacacué nacái píiwitáise píapichawáaca Espíritu Santo ichàini iyú. Càita iwàwacutácué pimànica ùwicái Dios irípiná: Píibaidacué Dios irípiná cachàiníri iyú píapichawáaca picàlidacaténácué macàaluínínata yái tàacáisica, yéewanápiná áibanái yeebáidaca Jesucristo itàacái, yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ²⁸ Picácué máiwitáise pía picalùniwa piùwidenái ìwalísewa, ibatàa abé yàawiríapíná. Piùwidenái iicácaalícué piideniaca piùwichàanáwa Cristo irípiná matuíbanáiri iyú, yásí náalíacawa amaléeri iyú nàuwichàanápinácawa càiripínata nabáyawaná ìwalísewa. Càipíná nacái Dios imàacacué píalíacawa Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ²⁹ Dios idéca imànicuéca pírí yái cayábéerica Cristo ìwalísená: Dios imàacacué peebáidaca Cristo itàacái, càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa Cristo irípiná cháí èri irícu, peebáidacáinácué itàacái. ³⁰ Píacué, núa nacái abédanamata wamànica wàacawa ùwicái Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái: Wàuwichàacawa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. Bàaluité piicácuéca namànica nulí báawéeri nùyacaalítécué píapicha. Pidécuéca péemiaca nuináwaná ìwali àniwa namànica nulí báawéeri mamáalàacata cháí. Càita numànica nùacawa ùwicái Dios irípiná.

La humillación y la grandeza de Cristo

2 Píacué nuénánáica, núalíacawa Cristo idéca imichàidacuéca píiwitáise, pidécuéca pichàiniadaca piwàwawa nacái cáininácáinácué Cristo iicáca pía. Núalíacawa nacái Espíritu Santo yàacawéeridacuéca pía. Càita nacái núalíacawa piicáanácué áibanái ipualé, cáinináca piicácuéca nía nacái. ² Iná yéewa píalímacué casímáica pimànica nuwàwa pimànicaalícué càì: Abédanamacacué píiwitáise píapichawáaca, píacué macáita. Cáininácué piicáyacawa. Abédanamacacué piwàwa píináidacawa, píibaidacué cachàiníri iyú Dios irípiná macáita pimanúbaca iyúwa. ³ Picácué pimàni píríwata cayábéeri yéewanápiná meedá caináwanácuéca pía áibanái fícha; càita nacái picácué cáimacái piicáca píawawa. Néese iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa càmfíri cachàini áibanái fícha. Picácué picutá cachàinicaténá pimànica píawawa áibanái fícha, néese piicá áibanái iyúwa cayábéeyéi fiwitáise píicha. ⁴ Picácué pimàni abéerita píríwata cayábéeri, néese picutácué piyúudàacaténá áibanái, pimànicaténácué nalí cayábéeri.

⁵ Píináidacuéwa càide iyúwaté Cristo Jesús íináidáanáwa.

- ⁶ Càité Cristo Jesús imànica: Ewitaté Dioscáanítani, yái Cristo Jesúsca, càicáaníta càmítaté cachàini imànica yáawawa áibanái fícha macáicaténáté yàaca icàaluíniná càiride iyúwa abéeri Dios inacáiri.
- ⁷ Néese iwàwacáináté imànica càide iyúwaté Dios iwàwáaná, ínáté Cristo Jesús imàacaca fíchawa ichàini manuúriwa, yá nacái icamalánáwa icànéerica mèlumèlufiri iyú chènuniré Dios yáapicha. Yáté Cristo Jesús imànica yáawawa iyúwa Dios yàasu wenàiwica fíбайдacaténá Dios irí, yá imusúacaté iicá èeri iyúwa wenàiwica.
- ⁸ Yèepunícatéwa iiná èeri irícuíri yáapichawa, yá iyacaté càide iyúwa càmíiri cachàini náicha canánama. Dios ichùullacaté Cristo Jesús yéetáanápínátéwa, yá Cristo Jesús imànicaté càide iyúwaté Dios ichùullánáni. Càmítaté yéetáwa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa, néese yùuwichàacaté yéetácáisi máiníiri báawaca, báiri nacái wenàiwica iicáca nanúacáináténi cruz ìwali càide iyúwa nanúaná wenàiwica imàníirica ibáyawanáwa manuúsiwata.
- ⁹ Ináté idécanaámité Jesús imichàacawa yéetácáisi fícha, yá Dios imàacacaté Jesús iyaca cáimiétacanéeri iyú áibanái fícha canánama, yéewacaténá macáita yàaca Jesús iyéininá iyúwa Dios.
- ¹⁰ Càité Dios imànica Jesús irí yéewanápiná macáita nàaca Jesús icàaluíniná, macáita níara iyéeyéica chènuniré, nía nacái èeri irícuíyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Càipiná nàaca Jesús iyéininá Dioscáiná idéca imàacaca cachàinicaní náicha canánama.
- ¹¹ Yá macáita nacàlidapiná Jesucristo ìwali Wáiwacalicaní, cachàiníirica náicha canánama icuèrica macáita. Càipiná nàaca Wáaniri Dios irí cayábéeri Jesucristo ìwali.

Los cristianos son como luces en el mundo

- ¹² Iná piacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, càide iyúwacué peebáidáanáté nutàacái nùyacaalícué píapicha bàaluité, càita nacái nuwàwacué peebáidaca nutàacái tàì fíméeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata idècunitàacá nùyaca déeculé píichacué. Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, íná píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimànínápínácué càide iyúwa Dios iwàwáaná piacaténácué iyéininá cáimiétaquéeri iyú, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa.
- ¹³ Píalimápinácué càì pimànica Dioscáiná idéca imàacacué píri pííwítáise cayábéeri yéewacaténácué piwàwaca pimànica cayábéeri, Dios nacái iyúudàacuéca pía pimànicaténácué càide iyúwa iwàwáaná.
- ¹⁴ Picácué pitàaní lúasi iyú, picácué nacái pitàaní pírwáaca chàinisíiri iyú, ìwalíise yái iwàwacutéericuéca pimànica, néese píibaidacué Dios irípiná píapichawáaca. ¹⁵ Pimànicué càì, yéewanápinácué canácata áibanái yáaliméeri icháawàaca pibáyawaná, càmítacué nacái pucháiba pííwítáise. Dios yéenibecáinácué pía, íná píyacué mabáyawanéeri iyú nèewi níái èeri mìnánái báawéeyéica fiwítáise, iméerèeyéicawa. Càicuéca píade cháì èeri irícu iyúwa dùlupùta ipucuyéicawa catéeri irícu, píalíacáinácué Dios ìwali. ¹⁶ Picàlidacué nalí yái báisíiri tàacásica yéewanápiná nadèniaca nacáucawa càmíiri imáalàawa. Iná pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pía, yá casíimáipínaca nuwàwa píwalíisecué Cristo yàanàacaalípiná núalíacáináwa cawèníiricaní yái nuéwáidáanácuéca pía. Cawèníirica nacái yái nuíbaidacaléca Dios irípiná.

¹⁷ Péemiàcué comparación: Judíonái imàacacaalí pìrái ofrenda iyú Dios irípiná nàacaténá irí cayábéeri, yá nàucùaca quíiréeri uva ituní cáli íinatabàa iyúwa sacrificio yéewacaténá cawèníiri cachàiniwanái namànica nàasu ofrendawa Dios irípiná. Càita nacái peebáidacuéca Jesucristo itàacái, piùwichàacuécawa irípiná nacái. Yácatacué piasu ofrenda Dios irípiná. Uwé, cawàwanáta Dios iwàwaca nuétácawa Cristo ìwali càide iyúwa sacrificio fíranámi imusúacaalíwa fícha cáli finatabàa. Càita nùalimácué cawènica cachàiniwanái numànica piasu ofrendawa Dios irípiná, yái peebáidàanàcuéca Jesucristo itàacái, piùwichàanàcuéwa irípiná nacái. Quéwa éwita nanúacaalí núa, càicàaníta casímáica núa, nuyanídacawa piápichacué nacái. ¹⁸ Casímáicué piwàwa, piyanídacuéwa nacái núpicha.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Wáiwacali Jesús iwàwacaalí càì, yá nuwàwaca nubànùacuéca pìatalé Timoteo mesúnamáita ipáchiacaténácué pía, nuwàwacáinàcué icàlidaca nulí piináwaná ìwali casímáicaténá nuwàwa. ²⁰ Yá nubànùacué pìatalé Timoteo canácáiná núpicha áiba wenàiwica fináidéeriwa abédanamata núpicha, iyúudàacaténácué pía càide iyúwa nuwàwáaná. ²¹ Macáita níara áibanáica nánáidacáitawa nàasu wawàsi ìwaliwa. Càmita máini nawàwa namànica càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná. ²² Quéwa píalíacuécawa Timoteo iináwaná ìwali ìyaca machacàníiri iyú, fíbaida nacái Dios irípiná núpicha, wacàlidacaténá Dios itàacái, yá Timoteo iyúudàaca núa càide iyúwa asíali iyúudàacaalí yáaniriwa. ²³ Iná nuwàwaca nubànùacani iicácaténácué pía, idécanacáita nùalíacawa càinácaalí namànfinápiná nulí cháì presonái ibà-naná irícu. ²⁴ Quéwa manuica nuínáidaca nuwàwawa Wáiwacali ìwali nùanápíná nuicácuéca pía caquialéta, Wáiwacali iwàwacaalí numànica càì.

²⁵ Càita nacái nuínáidacawa iwàwacutáaná nubànùacuéca pìatalé wéenasàiri Epafrodito, yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, fíbaidéerica núpicha Dios irípiná, wamànicaténá ùwicái Satanás fípunita Jesucristo irípiná. Bàaluité pibànùacatécué nùatalé yái Epafroditoca iyúudàanápínáté núa. ²⁶ Máini Epafrodito iwàwaca iicácuéca pía macáita. Achúmaca iwàwa manuísíwata pìwalicué péemiàcáináté iináwaná ìwali iculúanátéwa. ²⁷ Báisita iculúacatéwa, batéwa nacái yéetácawa, quéwa Dios iicácaté ipualé. Dios iicácaté nacái nupualé, íná càmitaté imàaca Epafrodito yéetácawa máinícaícha achúmaca nuwàwa cachàiniwanái náicha macáita yái wawàsica imàaquéerica achúmaca nuwàwa. ²⁸ Iná máini cachàiniwanái nuwàwaca nubànùacuéca pìataléni caquialéta casímáicaténácué piwàwa piicáca àniwani. Piicácaalípinácué Epafrodito ìyaca cayába siùca, yásí matuífbanáica nuwàwa. ²⁹ Pitàidacué Epafrodito casímáiri iyú càiride iyúwa péenasàiri yee-báidacáiná Wáiwacali itàacái; piacué nacái náimiétacaná càiripináta, cawiná-caalí cayábéeyéica fíwitaíse càide iyúwa Epafrodito iyáaná. ³⁰ Batéwaté yéetá-cawa fíbaidacáináté cachàiniiri iyú Cristo irípiná. Yúuwichàacatéwa cáalunáiri iyú iyúudàacaténáté núa, imànicaténáté nulí cayábéeri píchawalínácué, yái cayábéer-ica càmiiricuéca píalimá pimànica nulí déeculécáinácué pía nuícha.

Lo verdaderamente valioso

3 Siúcade nuénánái casímáicué piwàwa Wáiwacali ìwali, yàasu wenàiwacáinàcué pía. Yá casímáica nuwàwa nutànàacuéca pírí àniwani càide iyúwa nudéenàcué nutànàacáwa píríni iwàwacutácáinácué píalíacawa péemiaca

cayábani. ² Iná péemiacué cayábani: Piicacué píichawa cayába níara báawéeyéica fiwítáise, yèepuníyécawa càide iyúwa íibaidacanacíyéi Dios írí, quéwa namànicáita nabáyawanáwa meedá. Nachùuliaca càmfíyéi judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadalúanápiná naináwa circuncisión iyú càide iyúwa judío fiwítáise iyáaná. ³ Picacué péemia nalí, wíacáiná Dios yàasunáisiwaca wía, wía yèeyéica Dios icàaluíniná báisíiri iyú càide iyúwa Espíritu Santo imichàidáaná wáiwítáise. Yá casíimáica wáyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Càmita nacái cáimacái waicáca wíawawa íwalíise yái wáaliméerica wamànica wachàini iyúwa. ⁴ Idé-caalí Dios yàasu wenàiwicaca wía íwalíise yái wamàníricatá, yáté Dios yàasu wenàiwicaca núa ráunamáita áibanái íicha canánamatá, máinicáiná judíosiwaca núa. ⁵ Namànicaté nulí circuncisión nudèniacaalíté ocho èeri, càide iyúwaté Dios ichùulianá judíonái imànica nawàlicaténaté Dios yàasu wenàiwicaca núa. Israeli-taca núa, Israel itaquérinámicáiná núa, Benjamín itaquénáinámi yéénaca núa, yái Israel iirimicaté íipidenéericaté Benjamín. Núacata hebreosiwa, hebreosiwacáiná macáita nùawirinámica, càmfíyété icàsàawa càmfíyéi israelita yáapicha. Nutàaníca nacái hebreo itàacái iyú, càmitaté nacái núuca nuíchawa israelita fiwítáise nù-acaténaté iyúwa càmfíiri israelita. Yá nuéwáidacatéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, yá fariseocaté núa yeebáidéericaté manuísíwata càide iyúwa fariseonái yéewáidáaná, níái yeebáidéeyéica cachàiníiri iyúni náicha caná-nama. ⁶ Máinicáinaté nuebáidacaté cachàiníiri iyú fariseonái yàasu tàacáisi, ínáté nùuwichàidaca nùacawa níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nùyacaté machacàníiri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùulianaté wàawirináimi, ínáté caná-cata yáaliméeri icháawàaca núa Moisés yàasu tàacáisi ìwalíise. ⁷ Bàaluité cawèníir-icaté nulí nuicáca macáita yái wawàsica quéwa siúcáisede caná iwèni nulí nuicá-cani, núalíacáináwa càmita yéewa iwasaaca núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese nuwàwaca Cristo icùaca núa. ⁸ Càita nacái nuicáca macái wawàsi càiride iyúwa canéeri iwèni íicha yái Nuíwacali Cristo Jesúsca, máinicáiná cawènica nuicá-cani, nuwàwa nacái núalíaca ìwali manuísíwata. Nuebáidacáinaté Cristo, yáté yúu-cacawa nuícha macáita yái wawàsi judío fiwítáise ìwalíirica. Siúcáisede nuicáca yái wawàsica iyúwa náuquéerimi wawàsi báawéeri nuwàwacáiná nudèniaca Cristo Jesús Nuíwacalípináwa, nuwàwacáiná nacái núalíaca nùacawa ìwali manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata àta nùanàacataléta yàatalé chènuniré. ⁹ Nuwàwa nacái nùyaca abédanamata Cristo yáapicha càiripináta. Núalíacawa càmfírip-iná mabáyawaná Dios íicáca núa ìwalíise yái numànfínaca càide iyúwa itàacái fimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse; néese manuíca nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali mabáyawanáanápíná íicáca núa ìwalíise yái nuebáidáanáca Cristo. ¹⁰ Máiní nuwàwaca núalíaca Cristo ìwali, nudèniacaténá ichàini nuwàwalícu, yái chàinisi Cristo idènièrica imichàacáinatéwa yéetácáisi íicha, nùuwichàacaténáwa írípíná nacái nuebáidacáináni, àta nuíwítáise ìyacataléta càide iyúwaté Cristo fiwítáise iyáanaté yéetacaalítéwa. ¹¹ Càita nuwàwaca nùyaca càide iyúwa Cristo iyáanaté numichàacaténáwa yéetácáisi íicha càide iyúwaté Cristo icáucàanátéwa.

La lucha por llegar a la meta

¹² Càmitàacá macáita nuíwítáise iya càide iyúwa Cristo Jesús fiwítáise iyáaná. Càmitàacá nacái mabáyawaná núa càide iyúwa Cristo iyáaná. Quéwa núalímáida

nùacawa mamáalàacata nùyacaténá càide iyúwa Cristo iyáaná, yácáiná Cristo Jesús idéca yeedáca núa yàasu wenàiwicapináwa. ¹³ Píacué nuénánáica, núumacué pírí àniwa, càmitàacá nùalimá nùyaca càide iyúwa Cristo iyáaná. Néese càì numànica: Numàacaca nuwàwawa fícha macáita yái numànfíricaté bàaluité. Yá càmita quirí-nama núfnáidacawa ìwali, néese nuchàiniadaca núfwitáisewa numànicaténá yái iyéerica nupíchale nùalimáidáanápíná macái nuchàini iyúwa nùyacaténá càide iyúwa Cristo iyáaná. ¹⁴ Nuchàiniadaca núfwitáisewa, yá nùalimáidaca nùacawa mamáalàacata macái nuchàini iyúwa nùyacaténá iyúwa Cristo iyáaná càide iyúwa wenàiwica ipianfíricawa carrera ìwali ipiacaalíwa cachànfíri iyú àta yàanàacataléta carrera yàasu imáalàacataléwa néré yeedácaténá íríwa cawènfíri premio. Càita nacái nùapínácaalíwa chènuniré, yá Dios imàacapíná nulí yái cawènfírica Dios imáidéerica wía weedáanápíná walíwa Cristo Jesús ìwalíse, weebáidacáiná itàacái.

¹⁵ Báisícaalícué cachàinica pífwitáise Jesucristo ìwali peebáidacaténácué itàacái tàì fíméeri iyú, néese iwàwacutácué pífnáidacawa càide iyúwa núumáanácué pírí. Iyacaalí abéeri wawàsi pífnáidéericuécawa ìwali méetàuculé núcha, yásí Dios imàacacué píalíacawa nacái càide iyúwa iwàwacutáanácué píalíacawa. ¹⁶ Quéwa iwàwacutá wàyaca machacànfíri iyú báisíri tàacáisi ìwali càide iyúwa Dios imàacáaná wáalíacawa.

¹⁷ Píacué nuénánáica, pimànicué càide iyúwa nùyáaná. Piicáidacué nalí níara wenàiwicaca iyéeyéica càide iyúwaté wàyáanácué pèewibàa, wía apóstolca, píalíacaténácuéwa càinácaalí iwàwacutáaná pìyaca. ¹⁸ Nudéca nucàlidacuéca pírní madécaná yàawiría, quéwa siùca nucàlidacué pírí àniwani nutufyáa yáapichawa: Madécaná wenàiwica nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Cristo itàacái báisíri iyú, quéwa nàuwideca namànica Cristo, canácáiná iwèni naicáca Cristo yéetáanacawa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁹ Quéwa èeri imáalàacaalípínáwa, yásí nàuwichàacawa càiripináta, níara báawéeyéica ífwitáise. Camùnica nía, nayáaca nayáacaléwa máiní cadénama, namànicaténá càide iyúwa natúra iwàwáaná meedá. Yá cáimacáica naicáca níawawa nabáyawaná ìwaliwa, yái báawéerica namànfírica, yái wawàsi iwàwacutéericuéca báica wamànica. Náináidacawa mamáalàacata èeri írícufíri wawàsi ìwali. ²⁰ Wía quéwa wadèniaca wàasu calíwa chènuniré. Wacùaca nacái Wáiwacalí Jesucristo yàanàaca chènunfise, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ²¹ Néese Wáiwacalí Jesucristo iwàlisàidapíná wainá machawàaquéerica cayábéeri iyú iyacaténá càide iyúwa iiná chènunfiséeri iyáaná, icànéerica mèlùmèlufíri iyú. Càipíná imànica ichàini iyúwa, idèniacáiná ichàiniwa icùacaténá macáita.

Alégrese siempre en el Señor

4 Iná peebáidacué Wáiwacalí tàì fíméeri iyú, píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca. Máiní nuwàwaca nuicácuéca pía àniwa. Píacué cáininéeyéica nuicáca, píatacué isfímáidéeyéica nuwàwa. Càicuéca píade iyúwa yái cawènfírica Dios yèeripínáca nulí píasáidacáinácué cawènica Dios iicáca yái nufbaidacaléca írípíná.

² Nusutáca wawàsi uícha úara Evodiaca, uícha nacái úara Síntiqueca abédanamáanápíná náíwítáise náapichawáaca càide iyúwa abémisana neebáidacáiná Wáiwacalí itàacái. ³ Pía nacái íibaidéerica Dios írípíná nùapicha cayábéeri iyú, nusutáca pícha wawàsi piwènúadáanápíná náíwítáise nalíwáaca, níara pucháiba inanáica abédanamacaténá náíwítáise, nayúudàacáináaté wamànica úwi Dios írípíná

wacàlidacaténáté yáí tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wáibaidacaalíté Dios irípiná Clemente yáapicha, áibanái yáapicha nacái idènièyéica íipidenáwa cuyàluta irícu chènuniré, yáí cuyàluta idènièrica náipidená canánama wenàiwica Dios yèeyéica icáuca càmíiri imáalàawa.

⁴ Casíimáicué piwàwa càiripináta Wáiwacali ìwali. Yá núumacué pirí àniwani: ¡Casíimáicué piwàwa! ⁵ Pimànicué áibanái irí éeréeri iyú yéewacaténácué macái wenàiwica náalíacawa cayábéericuéca píiwitáise. Mawiénica Wáiwacali yéenái-waná yàanàcaténá àniwa.

⁶ Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa áiba wawàsi ìwali càníacaalícué pichàbáanáwa, néese picàlidacué Dios irí macáita, macái imanùbaca pisutácaalícué píawawa Dios íicha. Pisutácué nacái íicha wawàsi. Píacué nacái irí cayábéeri. ⁷ Yásí Dios imàcacué matufbanáica píiwitáise manuísíwata, manuísíwéeri cachàiniíwanái mamáalàacata íicha yáí èeri mìnánái yáaliméerica yáalíacawa ìwali. Yá nacái Dios icùapinácué piwàwa, píiwitáise nacái, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Néese, iyaca abéeri wawàsi quiríta nucàlidéeripinácué pirí nuénánái: Píináidacuéwa macái báisíiri tàacáisi ìwali. Píináidacué nacáiwa macái cáimiétacanéeri wawàsi ìwali, píináidacuéwa ìwali nacái macáita yáí iwàwacutéerica wamànica wàyacaténá machacàníiri iyú. Píináidacué nacáiwa macái wawàsi ìwali càmíir-ica yáalimáida wenàiwica imànínápiná ibáyawanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iicacánáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iináwaná. Píináidacué nacáiwa ìwali macái cayábéeri íiwitáaná, ìwali nacái macáita wacàlidéerica iináwaná cayábéericani.

⁹ Pimànicué càide iyúwaté nuéwáidáanácué pía, càide iyúwa nacái nùalàanácué pía. Pimànicué nacái càide iyúwaté nucàlidáanácué pirí, càide iyúwaté nacái píicáanácué numànica. Pimànicué càì, yásí Dios yàacawéeridacuéca píawa, yáí imàaquéerica matufbanáica wáiwitáise.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Casíimáica nuwàwa manuísíwata Wáiwacali ìwali piwàwalicáinácué núa àniwa. Nùalíacawa càmítacué píimáichaté núa, néese càmítaté píalimácué piyúudàaca núa. ¹¹ Nudèniaca siùcade yáí numáapuèrica, ínà càmíta nutànàa pirí cuyàluta pibànùanápinácué nulí ofrenda àniwa, núacáiná nudéca nuéwáidacawa casíimáinápiná nùyaca iyú càníacaalí nudènièrica. ¹² Aibaalí nùyaca catúulécaneéri iyú. Aibaalí nacái nùyaca càasuíri iyú. Nudéca nuéwáidacawa matufbanáicaténá nùyaca cháí èeri irícu càníacaalí nùyáaná, éwita máapicaalí núa, càita nacái nudèniacaalí cayába nuyáacaléwa, càita nacái nudèniacaalí madécaná nùasuwa, càita nacái canácaalí nulí yáí numáapuèrica. ¹³ Càníacaalí iyú iwàwacutá nùyaca, nùalimá nuidèniaca macáita yácáiná Cristo ichàiniadaca núa. ¹⁴ Quéwa, pidécuéca pimànica nulí cayábéeri manuísíwata pibànùacaalíté nulí plata, áiba wawàsi nacái numáapuèricaté.

¹⁵ Bàaluité nucàlidacatécué pirí yáí tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté nuèpùacawa píasu cáli íichacué, yáara Macedonia yàasu cálica, nùacaténáté nucàlidaca yáí tàacáisica

áibanái irí. Píalíacuéwa nuèpùacaalítéwa píchacué, píacué Filipos ìyacàlená mì-nanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáté abétacué pía ibànuèricaté nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda piyúudàacaténácué núa, piwàwacáinácué píaca Dios irí cayábéeri ìwali yái nucàlidáanácuéca pirí itàacái. ¹⁶ Càita nacái ipíchawáiseté nùacawa Macedonia yàasu cáli fícha, idècunitàacá nùyaca Tesalónica ìyacàlená néré, yáté pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda máisibáwanái yàawírí nudènìacaténáté yái numáapuèrica. ¹⁷ Càmita nufnáidawa nùasu ìwaliwa meedá nuedácaténá nulíwa nùasupináwa, néese nuwàwaca Dios imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata piyúudàacáinácué núa. ¹⁸ Nudéca nuedáca macáita yái pibànùericatécué nulí, yá nudèniaca cayábáwanái fícha yái numáapuèrica. Pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái Epafrodito yáapicha, íná yéewa nudèniaca cayábáwanái fícha yái numáapuèrica. Yái piasu ofrenda pibànùericuéca nulí, càicanide iyúwa pumènfíri isàni neeméerica nàacaténá Dios irí cayábéeri, yá casímáica Dios iicácuéca yái pimànírica piyúudàacaténácué núa. ¹⁹ Iná Nucùeriná Dios imàacapinácué pirí manuísíwata macáita pimáapuèricuéca cháí èeri irícu, píacué ìyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, Dios idèniacáiná máiní manuísíwata cawènfíri chènuniré. ²⁰ ¡Wàacué Wáaniri Dios iríwa cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos finales

²¹ Nuwàwali macáita nára Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica néeni yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Níái wéenánái ìyéeyéica cháí núapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nawàwalicué pía nacái. ²² Macáita níái Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica cháí yàcalé, nía nacái íibaidéeyéica emperador romanosàiri icapèericu nawàwalicué pía nacái.

²³ Yá nusutácué Wáiwacali Jesucristo fícha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawènfíri iyú macáita.

COLOSENSES

Saludo

1 Núa Pablo, abéeri Jesucristo yàasu apóstol, Jesucristo ibànuèrica nucàl-idacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nubànùacué pirí cuyàluta. Yáí wéenásàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái ìyaca núapicha, iwàwalicuéca pía nacái. ²Nutànàacué pirí cuyàluta piacué wéenánáica, Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica Colosas ìyacàlená iricu yeebáidéeyéica Cristo itàacái tàì fíméeri iyú. Nusutácué Wáaniri Dios fícha pirípinácué imànínapínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, imàcáanápínácué pìyaca matufbanáiri iyú nacái.

La oración de Pablo por los creyentes

³Macái imanùbaca wasutácaalí Wáaniri Dios fícha pirípinácué, yáí Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, yá wàaca irí cayábéeri pìwalicué. ⁴Wadéca wéemiacuécapiináwaná ìwali peebáidacuéca Cristo Jesús itàacái, cáininácué nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái. ⁵Píalimácuéca cáinináca piicáca nía píalíacáinácuéwa pìyáanápíná chènuniré Dios yáapicha casíimáiri iyú. Pidécuéca pidàbaca picùaca pìyáanápínácué néré péemiacáináté yáí báisíiri tàacáisi cayábéerica icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Yáté peebáidacuécani. ⁶Yáí báisíiri tàacáisica áibanái icàlidéericatécué pirí, idéca manùbéeyéi yéemiacani, yá neebáidacani macái cáli finata. Yá macái wenàiwica íiwitáaná nèewi nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica yáí tàacáisi càide iyúwacué peebáidáaná, bàaluitécáiná péemiacuéca cáinináca Dios iicácuéca pía báisíiri iyú. ⁷Wéenásàiri cáininéerica waicáca íipidenéerica Epafras, yéewáidacatécué pía báisíiri tàacáisi iyú. Yáí Epafras íibaidaca Dios irípiná wáapicha. Yá siúcade Epafras íibaidaca mamáalàacata Cristo irípiná cachàiníiri iyú. ⁸Epafras idéca icàlidacuéca walí piináwaná ìwali. Icàlidaca walí Espíritu Santo idéca ichàiniadacuéca pía cáininácaténácué piicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁹Ináté wéemiacanacáitacué piináwaná ìwali, yá càmita wayamáida wasutáca Dios fícha pirípinácué imàcáanápínácué píalíacawa càinácaalícué iwàwáaná pimànica, imàcáanápíná nacái cáalíacáicuéca pía, cáiwitáisecaténá nacái píalíacaténácuéwa cayábéeri ìwali báawéeri fíchaná. ¹⁰Dios imànicaalícué pirí càì, yásí píalimácué pìyaca càide iyúwa iwàwacutáaná Wáiwacali yàasu wenàiwica imànica, pimànicaténácué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná wamànica, pimànicaténácué píibaidacaléwa macái cayábéeri íiwitáaná Dios irípiná idècunítàacá píalíacuécawa Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. ¹¹Wasutácué Dios fícha nacái pirípinácué ichàiniadáanápínácué pía íiwitáise chènuníiséeri iyúwa, yáí icànéerica mèlumèluíri iyú. Càitacué píalimá píideníaca macái wawàsi matufbanáita, tàì fíméeri iyú nacái. ¹²Càita nacái píalimácué pìaca Wáaniri Dios irí cayábéeri casíimáiri iyú, yáí màulenéericuécaca imànica pía cayábéeri iyú, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, peedácaténácué piríwa yáí cawèníirica Dios yèeripínáca yàasu wenàiwicanáí iríwa Dios ìyacàle cacamaléeri iricu. ¹³Dios

idéca iwasàaca wía Satanás íiwitáise catéeri íicha, íná càmita quirínama Satanás idacùa wáiwitáise; Dios idéca imàacaca líriwa icùanápíná wía, yái lírica cáininéerica Dios íicáca. ¹⁴Yái Dios lírica yéetácátéwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càita Dios líri idéca iwasàaca wía ííraná iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, wía yeebáidéeyéica Dios líri itàacái.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵Càmita wáalimá waicáca Dios watuí iyúwa, quéwa yái Cristo, yácata Dios yéenáiwaná wáaliméerica waicáca. Yácata Dios lírica, iyéericaté ipíchawáiseté idàbacawa macáita yái iyéerica. ¹⁶Dios imàacacaté líri idàbaca macáita yái iyéerica, macáita iyéerica capíraléeri cáli finata, cháí èeri írìcu nacái. Idàbacaté macáita yái waiquéerica, yá nacái càmfíricáwa wáalimá waicáca. Dios líri idàbacaté macáita àngelnái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi. Dios líri idàbacaté írípínáwa macáita yái iyéerica. ¹⁷Cristo ìyacaté macái wawàsi ipíchawáise, yá siùca Cristo icùaca macáita namànicaténá càide iyúwa iwàwacutáaná namànica. ¹⁸Cristo nacái icùaca wía, ichùullíaca wía nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. Càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùullíaná íináwa, càita nacái wáiwitaca yái Cristoca, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo íiná cháí èeri írìcu. Cristoca yái yèerica macái wawàsi ícauca, imàacacaté nacái weebáidaca itàacái. Yácata yái idàbàanéericaté imichàacawa yéetácáisi íicha. Iná Cristo icùaca macái wawàsi, cachàiníciná íiwitáise, manuúri íiwitáise nacái náicha macáita yái wawàsica Cristo imàníricaté. ¹⁹Dios íínáidacatéwa iwàwáaná íiwitáise manuúri iyaca Cristo iwàwalícu máiní manuísíwata. ²⁰Dios iwàwacaté nacái Cristo yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali, ipíchaná wàuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalísewa. Yáté Cristo ííraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali. Càité Dios iwàwaca imànica yéewacaténá cayábaca íicáca macái wawàsi, níai macáita iyéeyéica cháí èeri írìcu, nía nacái iyéeyéica chènuníiséeri cáli finata.

²¹Quéechatécáwa càmitacué Dios yàasu wenàiwica pía, iyúwa canéeyéi yàasu cáli. Bàaluité Dios yùuwidecuéca pía manuísíwata, pimànicáinátécué píbáyawanáwa. ²²Quéwacué Dios idéca cayábaca íicácuéca píiwitáise imàacacáináté iwàwawa píbáyawaná íicha, Cristo yùuwichàacáináté yéetácáisi íiná yáapichawa, yái íiná èeri írìcuírica. Dios idéca càì imànicuéca pírí itécaténácué pía ibàlùadánápínácué pía íipunitawa, masaquéeyéipíná íiwitáise, mabáyawanéeri iyú nacái. ²³Quéwa piwàwacaalícué píyaca Dios yáapicha, iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué piméyáa picùaca Jesucristo iwasàanápíná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese peebáidacué mamáalàacata càide iyúwa nacàlidáanátécué pírí cayábéeri tàacáisi. Yácata tàacáisi madécaná wenàiwica íiwitáaná yéemièrica macái cáli finata. Núa nacái Pablo, nudéca nucàlidaca wenàiwicanái írìni.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴Siùca casfímáica nuwàwa nùuwichàacawa cháì presoíyéi ibànàllicu ìwalíise yái nucàlidáanácuéca pírí Jesucristo íináwaná, madécaná áibanái wenàiwica írì nacái, nuwàwacáiná núsáidaca áibanái írì càinàcaalíté Cristo yùuwichàanáwa náichawalíná imàacacaténá yàasu wenàiwicaca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica

itàacái, iyéeyéipiná càiwade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. ²⁵ Dios idéca ichùuliaca nuíbaidáanápínacué pirí, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuyúudàacaténacué pía. Dios ichùuliacaté núa nucàlidáanápíná itàacái wenàiwicanái irí, quéwa iwàwacutáca nucàlidaca itàacái macáita, àta yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái fícha. ²⁶ Bàaluitésíwa, èeri ipíchawáiseté, néenialíté Dios ibàacaté yái tàacáisi macái ángelnái fícha. Néeseté idécanáami idàbaca wenàiwicanái, yáté ibàaca náichani nacái, yái tàacáisica. Iná madécaná mil camuí Dios idàbacatáiseté èeri àta siuca nacáide, idéca ibàaca yái tàacáisica wenàiwicanái fícha. Quéwa siuca Dios imàacaca yàasu wenàiwicanái yáalíacawa ìwali. ²⁷ Píacué càmfiyéica judío, Dios iwàwacatécué imàacaca píalíacawa ìwali yái tàacáisi máiníri cayábaca, máiníri nacái cawènica, Dios ibèericaté áibanái fícha. Yácata yái tàacáisica: Dios idéca imàacacué Cristo iyaca piwàwalicu, píalíacaténacuéwa piyáanápíná chènuniré Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèluiripíná pica-malá yáapichawa.

²⁸ Wía apóstolca, wacàlidaca Cristo itàacái wenàiwicanái irí. Wàlàaca nía éeréeri iyú macái wenàiwica íiwitáaná. Wéewáida nacái macái wenàiwicanái macáita Dios yáalíacái iyú náalíacaténá néemiaca cayábani, càinácaalí íimáaná wawàwacáiná wabàlùadaca nía Dios íipunita cachàiníyíi íiwitáise Cristo ìwali. ²⁹ Iná nuíbaidaca Dios irípiná cachàiníri iyú macái nuchàini iyúwa, yái chàinisi Cristo imàaquéerica nulí.

2 Nuwàwacué píalíacawa nusutácué Dios fícha pirípiná manuísíwata, píacué Colosas iyacàlená mìnánáica. Càita nacái nusutáca Dios fícha nalípiná níara Laodicea iyacàlená mìnánáica, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmfiyéicáwa iicá núa. ² Nusutácué Dios fícha pirípiná canánama Dios ichàini-adáanápínacué piwàwa, yéewanápíná nacái cáinináca piicáyacacawa abédanamata. Nusutácué Dios fícha nacái imàacáanápínacué píalíacawa manuísíwata Cristo ìwali. Yái Jesucristoca, yácata tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái fícha, quéwa siuca Dios imàacaca wáalíacawa Jesucristo ìwali. ³ Dios iwàwa wáalíacawa Cristo ìwali, yácáiná Cristo idèniaca macáisiwata Dios yáalíacái, máiní cayábéerica. Iná wáalíacaalíwa Cristo ìwali, yásí imàaca wáalíacawa macái wawàsi ìwali Dios iwàwéerica wáalíacawa ìwali. ⁴ Núumacué pirí càì ipíchanacué nachìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú casíimáirica wenàiwicanái yéemiaca, níái càmfiyéica yáalí Dios ìwali. ⁵ Ewítacué canácáaníta núa píapicha siuca, càicáanítacué nuwàwali pía mamáalàacata càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha. Yá casíimáica nuwàwa nuémiacué piínáwaná ìwali abédanamacué píiuitáise píapichawáaca piyacaténacué machacàníri iyú Dios iicápiná, peebáidáanacué nacái Cristo itàacái tàì íiméeri iyú.

La nueva vida en Cristo

⁶ Pidécuéca peebáidaca Wáiwacali Jesucristo iwasàanápínacué pía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha, íná iwàwacutácué piyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha. ⁷ Càide iyúwa manuúri àicu ipìchu ibàlùacaalíwa depuúwalé cáli irícu, yá caná-cata yáaliméeri iwataacani, càita nacái iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú càide iyúwatécué néewáidáaná pía. Píacué nacái cayábéeri Dios irí mamáalàacata.

⁸ Piicácué píichawa cayába ipíchanacué áibanái iwènúadacuéca píiuitáise báisíiri tàacáisi fícha nawàwacáiná nachìwáidacuéca pía nàasu cachìwéeri tàacáisi iyúwa.

Càmita nacàlida Cristo itàacái, càmita nacái Cristo iyúudaa nía. Néese nacàlidacáita meedá càide iyúwa èeri mìnánái fiwítáise fimáaná, yá nacái nàawirináimi yàasu tàacáisica. Nacàlida nacái demonionái yàasu tàacáisi, níara demonio ichùulièyéica èeri mìnánái fiwítáise namànicaténá nabáyawanáwa.

⁹Picácué péemla cachíwéeyéi irí yácáiná yái Cristoca, yácata abéerita wenàiwica idènièrica macáita Dios fiwítáise cachàinfiri manuísíwata. ¹⁰Dios fiwítáise cachàinfiri idéca ipunfadacuéca piwàwa piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái Cristo ichùulièrica macái ángelnái fiwítáaná, demonionái nacái, macáita icuèyéica yàasu cáliwa chènunfíseeyéi, cháí èeri irícu nacái. Iná cachàinfirica náicha canánama yái Cristoca. ¹¹Péemiácué comparación: Dios ichùuliacaté judfonái namànfínápináté circuncisión néenibe asianái iríwa nawàwalicaténáté Dios yàasunáica nía. Yái circuncisión fimáanáca càicanide iyúwa Dios idéca nacáicaalí idalúaca náicha náiwítáise cabáyawanéeri. Càité Dios iwàwaca judfonái imànica àta Cristo yàanàacatalétaté. Siùca piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, iná Cristo idéca ichuìdacuéca pfícha pfiwítáise cabáyawanéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí idalúacuéca pfícha báawéeri. Càitacué Cristo yáasáidaca yàasu wenàiwicaca pía. ¹²Càita nacái fimáaná yái pibautizáanácuécawa: Quéechatécué piricùacaalítéwa úni yáaculé, yá píasáidacatécué Cristo idéca ichuìdacuéca pibáyawaná machawàacacaténácué pibáyawaná iyúwa yéetéerimiwa. Iná càicatécué píade iyúwa yéetéeyéimiwa Cristo yáapicha càliculí irícu, piricùacaalítécuéwa úni yáaculé. Néese pimichàacaalítécuéwa úni yáacuise, yáté píasáidacuéca pidàbacaté piyaca picáuca wàlisài yáapichawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa yéetácáisi fícha Cristo yáapicha, peebáidacáináté cachàinfirica Dios fiwítáise, yái imichàidéericaté Cristo yéetácáisi fícha. ¹³Bàaluité càicuéca pfiwítáise iyúwa yéetéeyéimiwa, pimànicáinátécué pibáyawanáwa. Ináté càmítacué píalimá pimànica cayábéeri càide iyúwa yéetéerimiwa càmíiná yáalimá imànica cayábéeri, pfiwítáise cabáyawanéeri idacùacáinátécué pía. Quéwa Dios idéca cáuca imànicuéca pfiwítáise piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha. Dios idéca imàacaca iwàwawa macáita wabáyawaná fícha, ìwalfíse yái Cristo yéetáaná-cawa wáichawalíná. ¹⁴Bàaluité càmita wamàni càide iyúwaté Dios ichùulianá wamànica imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés irí. Ináté yái tàacáisi icháawàacaté waináwaná ìwali. Dios itàacái fimacaté iwàwacutáanáté wàuwichàacawa wabáyawaná ichùuliacawa. Yái yùuwichàacáisica càicanide iyúwa wamawèniacále manuíri iwàwacutéerica wapáyaidaca wáichawa càiripináta càmíicáináté wáalimá wamànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa Dios itàacái fimáaná. Quéwa Dios idéca imáalàidaca wáicha yái wamawèniacáleca imàacacáináté iwàwawa wabáyawaná fícha Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Iná càmita iwàwacutá wàuwichàacawa càiripináta wabáyawaná ichùuliacawa. Dios idéca iwasàaca wía fícha. ¹⁵Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná, yáté Dios imawèniadaca demonionái ichàini, níara demonio fiwacanánáica ichùulièyéica èeri mìnánái fiwítáise. Yá Dios ibáiniadaca nía macàaluínináta macái chènunfíseeyéi iicápiná. Yá nacái Dios imàacaca Cristo itéca yáamíisewa demonio fiwacanánái presoíri iyú, càide iyúwa cachàinfiri úwi fiwacalíná itécaalí yáamíisewa yùuwidenáíwa idécanáami úwi fiwacalíná imawèniadaca nía.

Busquen las cosas que son del cielo

¹⁶ Iná càmitacué iwàwacutá péemiaca nalí níara áibanái icháawèyeyéica piináwaná ìwali piyáacalé ìwalísewa, ìwalíse nacái yái càminácuéca pimàni judíonái yàasu manufíri culto macái camuí imanùbaca, macái quèeri imanùbaca nacái, macái semana imanùbaca nacái, sábadu irícu, judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Bàaluité Dios ichùuliacaté israelitanái namànnínápinaté macáita yái wawàsica náináida-caténátéwa ìwali nacuèrinápináca Dios ibànuèripinaté nalí, yái Cristoca. Quéwa Cristo yàanàacaté aléi èeri irículé, iná càmita iwàwacutá wamànica wàacawa quirí-nama yái wawàsica iyúwa áibanái cachìwéeyéi náimáanacué pirí siùca. ¹⁸ Péemia-caalícué cachìwéeyéi irí, yásí nachìwáidacué píawa; picácué péemia nacháawàaná piináwaná ìwali. Càita nacàlidaca nèepunícawa nàasu tàacáisi cachìwéeriwa: Nái-maca iwàwacutáanása wàyaca máini catúulécaneéri iyú, wamàacáanása nacái wáichawa wayáacaléwa cayábáanápínása Dios iicáca wía. Náimaca nacái iwàwacutáanása wàaca ángelnái icàaluíníná, wasutáanása náicha wawàsi nataànnínápiná wawicáu Dios yáapicha, cachìwéeyéi ímacáiná càmitasa Dios iwàwa yéemiaca wasutáaná fícha. Nacàlidaca nachìwawa nacái naicácasa yéenáiwánási nacáiri Dios néeséeri. Yá nacái máini cáimacáica naicáca níawawa manuísíwata náiwitáise èeri irícufrí ìwalísewa. ¹⁹ Càmita nàya abédanamata Cristo yáapicha, yái icuèrica wía, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo ichùuliacá wía càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùulianá iináwa, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Cristo ichàiniadaca wawàwa, imàacacué nacái abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²⁰ Piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha, yái yéetéericatéwa píchawalínacué, iná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa Cristo yáapicha demonionái fícha, níara demonio ichùuliyéyéica èeri mìnánái íiwitáise. Iná càmitacué quirínama iwàwacutá pìyaca càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná. Càmitacué iwàwacutá peebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùulianacué pía. ²¹ Càita nacàlidaca nachìwawa cayábáanápínásacué Dios iicáca pía. Náimaca: “Picácué pidunà yái wawàsi ìwali; picácué piyáa yái yàacàsica; picácué peedáni picáapi irículéwa”, náimaca. ²² Macáita yái tàacáisica nacàlidacáita wawàsi ìwali imáalèeripínacawa, iná càmita iwàwacutá wéemiaca nàasu tàacáisi irí, Dios imànicáinaté yàacàsi wayáapíná. Níara cachìwéeyéica nachùuliacá wenàiwica, néewáidaca nacái nía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú. ²³ Báisíta madécana wenàiwica iyúunáidaca cáalífacáica nía cawinácaalí yeebáidéeyéica cachìwéeyéi itàacái, áibanáicáiná nayúunáidaca náalimáaná nàaca Dios icàaluíníná cayábéeri iyú cachàiniwánái náicha canánama namànicaalícaíta càulenéeri wawàsi, nàyacaalí nacái máini catúulécaneéri iyú, namàacacaalí náichawa nayáacaléwa, nàuwichàidacaalí nacái naináwa báawanama. Quéwa macáita yái canéeri iwèni wawàsica càmita iyúudàa wía wadacùacaténá wáichawa wáiwitáise báawéerica, yái ichùuliyéerica wamànnínápiná wabáyawanáwa.

3 Iná piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi fícha, iná siùca piyacuéca picáuca wàlisàí yáapichawa, càide iyúwa pídeca nacáicaalícué pimichàacawa Cristo yáapicha yéetácáisi fícha. Iná iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Cristo ichùulianá pía peedátacénacué piríwa yái cayábéeri cawènírica iyéerica chènuniré, Cristo iyacataléca yáawinacawa Dios yéewápuwáise

icùacaténá macáita Dios yáapicha. ²Píináidacuéwa ìwali yái cawènfiri ìyéerica chènuniré peedéeripínacuéca piríwa áibaalípiná. Picácué píináidawa mamáalàacata ìwali yái èeri iricúfrica. ³Càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeeyéicatéwa Cristo yáapicha. Càide iyúwa yéetéerimiwa càmfíná íináidawa quirínama èeri iricúfri ìwali, càita nacái picácué píináidawa mamáalàacata èeri yàasu wawàsi ìwali. Cristo, yái ìyéerica abédanamata Dios yáapicha, icùaca iyaca picáuca càmfiri imáalàawa Dios írípíná ibàacanéeri iyú áibanái èeri mìnáná fícha. ⁴Piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha, íná abéericata Cristo yái yèericuéca picáuca càmfiri imáalàawa. Aibaalípiná Cristo yàanàapíná àniwa, yási piyapínacué icamaláná mèlumèluíri iricu Cristo yáapicha, picùapíná macáita Cristo yáapicha, yái ìyéerica chènuniré máiníri cáimiétaquéeri iyú naicáca, icùacáiná macáita.

La vida antigua y la vida nueva

⁵Aibaalípiná piyapínacué Cristo yáapicha chènuniré, íná siùca cháí èeri iricu pimànicué ùwicái cachàiníri iyú fipunita yái píiwitáise bàaluisàimica, yái ichùulièricuéca pimànica pibáyawanáwa mamáalàacata: Picácué piimá áiba yáapicha càmfirica pinírísíwa, càmfíchúaca nacái píinusiwa. Picácué pimàni báawéeri piiná iyúwa, yái wawàsi càmfirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picácué nacái pimàni càide iyúwa píiwitáise báawéeri iwàwáaná pimànica. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata macái wawàsi cawènfiri. Cáininácaalícué piicáca cawènfiri wawàsi, yá placuéca èeri iricúfri wawàsi icàaluíniná Dios fícha, íná pimànicuéca càide iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáwaná icàaluíniná Dios fícha. ⁶Cawinácaalí imàníyéica càì nàuwichàapínacawa manúsíwata áibaalípiná Dios yàasu yùuwichàacáisi caiyéininéeri yàanàapínacaalí nàwali, càmicáiná neebáida Dios itàacái. ⁷Càitécué pimànica bàaluité píináidacáináatécuéwa ìwali yái èeri iricúfrica. ⁸Quéwa siùca pimàacacué píchawa macáita yái báawéerica. Picácué calúa píiwitáise, càita nacái picácué calúa píá ráunamáita. Picácué báawa piicáca áibanái. Picácué picuísca píchawa áibanái, càita nacái picácué pitàaní nàwali báawéeri iyú. Picácué pitàaní casaquèeri tàacáisi iyú. ⁹Piwènúacatécuéwa píiwitáise bàaluisàimi fíchawa, fícha nacái yái báawéerica pimànfiricatécué ipíchawáiseté peebáidaca Jesucristo itàacái, íná picácué picàlida pichiwawa piríwáaca. ¹⁰Siùcade pidèniacuéca wàlisài píiwitáisewa ìyéerica càide iyúwa wàlisài wenàiwica. Yá píiwitáisequé wàlisài idàwinàacawa yàacawa Dios fíiwitáise inacáiripíná, yéewanápinacué píalíacawa cayába Dios ìwali, yái Dios idàbéericatécué píá. ¹¹Weebáidacaalí Cristo itàacái, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata, Cristo ìwalíise, judíocaalí wía, càmfíyéicaalí judío wía nacái, imàníyéicaalí circuncisión wía nacái, càmfíyéicaalí imàni circuncisión nacái wía, yàanèeyéicaalí áiba cáli néese wía nacái, càmfíyéicaalí yáalía wía nacái, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía nacái, íibaidéeyéica mawènfiri iyú, náiwacanánáicaalí wía nacái. Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeri macáita wamànica: Iwàwacutá wadèniaca Wáiwacaliwa abéerita macáita, yái Cristoca. Yá nacái Cristo iyaca wawàwalicu macáita.

¹²Cáinináca Dios iicácuéca píá. Dios idéca yeedáca píá yàasu wenàiwicaténacué píá. Íná piyacué machacàníri iyú. Piicácué áibanái itùulécaná báisiíri iyú. Pimànicué áibanái írì cayábéeri. Picácué cachàini piicá píawawa áibanái fícha, néese iwàwacutácué piicáca áibanái iyúwa cachàiníyéica píicha. Piideniacué

piùwichàanáwa matuŋbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pírí báawéeri. ¹³ Aibacaalí péenacué imàni pírí báawéeri, yá piideniacuéni, néese pimàacacué piwàwawa fícha, yái báawéerica imàníricuécá pírí. Càide iyúwa Wáiwacali imàacáanátécué iwàwawa pibáyawaná fícha, càita nacái pimàacacué piwàwawa fícha yái báawéerica áiba péená imàníricuécá pírí. ¹⁴ Iyaca abéeri wawàsi cachàiníiri náicha canánama, yái cáinináanaca waicáyacacawa. Cáininácaalí waicáyacacawa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca manuŋŋwata. ¹⁵ Pimàacacué Cristo iyúudàaca pía piyacaténacué matuŋbanáiri iyú piapichawáaca yácáiná Dios imáidacatécué pía abédanamacaténacué piwítáise piapichawáaca càide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháii èri iricu. Píacué Dios írí cayábéeri ìwali macáita yái cayábéerica Dios imàníricuécá pírí.

¹⁶ Pfináidacuéwa mamáalàacata Cristo itàacái ìwali piwàwalícuésewa pialíacaténacué péemiaca manuŋŋwatani. Péewáidáyacacuéwa Dios yáalíacái iyú. Pichàiniadacué piwàwawáaca nacái cáalíacáiri iyú. Picántàacué cachàiníiri iyú piacaténacué Dios írí cayábéeri. Picántàacué Dios írí salmos iyú, himnos iyú nacái, canciones iyú nacái, iyúwa Espíritu Santo iyúudàanacué picántàaca. ¹⁷ Càinácaalícué wawàsi pimàni, càinácaalícué nacái picàlida, pimànicué macáita Wáiwacali Jesús fipidená ìwali, píasáidacaténacué fiwítáise áibanái írí. Píacué Wáaniri Dios írí cayábéeri nacái Wáiwacali Jesús fipidená ìwali.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Píacué inanái caníriiyéica, peebáidacué piníri itàacáiwa, yácáiná cawinácaalí inanái yeebáidéechúaca Wáiwacali itàacái iwàwacutá umànica càide iyúwa ùacawéeri ichùulíaná úa. ¹⁹ Píacué asíanái cáinuíyéica, cáininacué piicáca pínuwa, pimànicué ulí cayábéeri. Picácué piùwichàida úa. Picácué nacái pitàaní ulí ipisíiri tàacáisi iyú.

²⁰ Píacué sùmanáica, peebáidacué pisèenái itàacáiwa macáita casfímáicáiná Wáiwacali iicácué pimàni cà. ²¹ Píacué asíanái quéenibéeyéica, picácué píalimáida piicáwa péenibenáíwa àta calúacataléta náiwitáise, ipíchaná achúmaca nawàwa manuŋŋwata, yá càmíta quirínama neebáidacué pitàacái.

²² Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, fíibaidéeyéica mawèníiri iyú píiwacali íríwa, pimànicué macáita càide iyúwa píiwacali ichùulíaná pía cháii èri iricu. Pimànicué cayábani yái píibaidacalécawa, càmírica abéta píiwacali iicáida-caalícué pírí, cayábacaténácáita iicácué pía meedá, néese píibaidacué cayába càiripináta píiwitáise cayábéeri yáapichawa báisíiri iyú, píasáidacaténacué piaca Dios icàaluíniná. ²³ Cawinácaalícué pimàni, pimànicué cayábani casfímáiri iyú càide iyúwacué píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali írí, càmírica wenàiwica írí meedá. ²⁴ Càicué pimàni píalíacáinácuéwa Wáiwacali yàanápínacué pírí yàasu cawèníiri yéenáwa yàacaténacué piwèni áibaalípiná pìanàacaalícué chènuniré, píibaidacáinácué Cristo írípiná, yái Píiwacalisíwacué abéerita. ²⁵ Quéwa cawinácaalí imànírica ibáyawanáwa, Dios ipáyaidapínáni yùuwichàacáisi iyú, ìwaliise yái báawéerica imànírica, càmíicáiná Dios iicá áiba wenàiwica fiwítáaná iyúwa cayábéeri áibanái fícha, néese iicáca macái wenàiwica abédanamata.

4 Píacué náiwacanánái iwàwacutácué picùaca píasu wenàiwicawa machacàníiri iyú. Picácué piùwichàida nía máiwitáiséeri iyú, néese pimànicué nalí cáalíacáiri iyú. Piwàwalícué pidèniaca Píiwacaliwa chènuníiséeri. Yá áibaalípiná iwàwa-

cutácué picàlidaca piináwanáwa irí cànácaalícué cayábéeri, báawéeri nacái pimàníríca cháí èeri írìcu.

² Píacué wéenánaíca, picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íícha. Néese pisutácué píawawa Dios íícha manuísíwata. Yá piacué Dios irí cayábéeri. ³ Pisutácué nacái Wáiwacali íícha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca yái cayábéeri tàacáísica áibanái irí mamáalàacata, wacàlidacaténá nacái nalí yái tàacáisi càmííricaté wenàiwica yáalí íwali, yái tàacáisi íméeérica Cristo iwasàaca càmíiyéi judío Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha. Iná pisutácué Dios íícha nulípiná ipíchaná cáaluca núa, nùy-acáíná siuca cháí presoíyéi ibànalicu nucàlidacáíná yái tàacáísica wenàiwicanái irí. ⁴ Pisutácué nulí Dios amalácaténá numànica nalí yái tàacáísica yéewanápiná náalíca néemiácani, cànácaalí ímáaná.

⁵ Piicácué pííchawa cayába, pimànicué cáalíacáiri iyú, iwàwacutácaalícué pimànica wawàsi nèewi níara áibanái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Càicaalínácaalícué píalimá picàlidaca nalí Wáiwacali iináwaná íwali, yá picàlidacué nalíni. ⁶ Iwàwacutácué pitàaníca éeréeri iyú càiripináta, cáiwitáiséeri iyú nacái. Iwàwacutácué píalíaca picàlidaca machacàníiri iyú nalíni, macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yéemiáwa pía.

Saludos finales

⁷ Wéenásàiri cáininéerica waicáca ípidenéerica Tíquico icàlidapínácué píríwa macáita nuináwaná. Tíquico yàcawéeridaca wía cayába, íibaidaca nacái Wáiwacali írípiná núapícha. ⁸ Iná nubànùacué pìataléni icàlidacaténácué pírí waináwaná ichàiniadacaténácué pííwitáise Wáiwacali íwali. ⁹ Onésimo yái wéenásàiri cáininéerica waicáca, piyacàle néeséerícué nacái, yàapínacawa Tíquico yáapícha. Yásí nacàlidacué píríwa macáita íwali cànácaalí íyáaná cháí.

¹⁰ Aristarco yái iyéerica presoíri iyú núapícha presoíyéi ibànalicu, iwàwalícuéca pía. Càita nacái Marcos, yái Bernabé yéenásàirináca, iwàwalícuéca pía nacái. Nudéca nucàlidacuéca pírí Marcos íwali, ipáchiacaalícué pía, yá pitàidacué cayábéeri iyúni. ¹¹ Aiba wenàiwica ípidenéeri Jesús, áibaalí ípidenéeri Justo, iwàwalícuéca pía nacái. Níacata abéta judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái íbaidéeyéica núapícha, wacàlidacaténá cànácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càita nachàiniadaca nuwàwa. ¹² Epafras abéerícué piyacàle néeséeri íbaidéerica Cristo írípiná iwàwalícuéca nacái pía. Yá mamáalàacata isutácuéca Dios íícha pírípinácué manuísíwata cachàinícaténácué pííwitáise Jesucristo íwali, pimàacáanápínácué píawawa nacái Dios irí pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹³ Núlíacawa Epafras isutácué Dios íícha pírípinácué manuísíwata, càita nacái Epafras isutáca Dios íícha nalípiná níara Laodicea iyacàlená mìnanáica, Hierápolis iyacàlená mìnanáica nacái. ¹⁴ Lucas nacái yái cadepiàcáirica cáininéerica waicáca, iwàwalícuéca pía nacái. Càita nacái Demas iwàwalícuéca pía.

¹⁵ Nuwàwali níara wéenánaíca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Laodicea iyacàlená mìnanaí. Nuwàwali nacái Ninfa, nía nacái iwacáidáyaquéeyéicawa ucapèericulé namànicaténá culto. ¹⁶ Pidécanaáamicué piléeca yái cuyàluta píríwáaca, yá píbanùacuéni naléecaténáni, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Laodicea iyacàlená mìnanáica. Píacué nacái, piléecué nacái yáara cuyàlutaca nubànùerica nalí Laodicea néré. ¹⁷ Pímacué càí Arquipo irí: “Píibaida cayába pimànicaténá píibaida-

caléwa càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá pimànica irípináni”, càì núumaca Arquipo irí.

¹⁸Núa Pablo nutànàacué pirí yái tàacáisi achúméerínaca nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué píá. Pisutácué Dios ícha nulípiná presocáiná núa. Nusutácué nacái Dios ícha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú.

1 TESALONICENSES

Saludo

1 Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái nutànàacué pirí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená minanái, píacué iyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. Wía apóstolca, wasutáca Dios ícha pirípinácué imànnínápinácué pirí cayábéeri mawènfiri iyú, imàcáanápinácué pìyaca matufbanáiri iyú nacái.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Macái imanùbaca wasutácaalí Dios ícha pirípinácué, wàaca irí cayábéeri pìwalicué macáita. ³ Wàaca Wáaniri Dios iríwa cayábéeri mamáalàacata píibaidacáinácué Dios irípiná cachàiníiri iyú peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Wáalía nacáíwa piyúdàacuéca áibanái manuísíwata cáininácáinácué piicáca Dios. Wáalía nacáíwa picùacuéca manuísíwata Wáiwacali Jesucristo yàanàanápiná àniwa, íná yéewa piideniácuéca piùwichàanáwa matufbanáiri iyú idècunitàacá namànicuéca pirí báawéeri ìwalíise yái peebáidáanácuéca Jesucristo itàacái. ⁴ Píacué wéenánáica, cáininácuéca Dios iicáca pía. Wáalíaca nacáíwa Dios idéca yeedácuéca pía yàasu wenàiwicacaténácué pía. ⁵ Wacàlidacaalítécué pirí Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càmítaté wacàlidacáitacué piríni yáawami tàacáisi iyú meedá, néese wacàlidacatécué piríni Espíritu Santo ichàini iyú, wáalíacaté nacáíwa báisíiri iyú báisícani yái tàacáisi wacàlidéerica. Píalíacué nacáíwa amaléeri iyú wàyacaté machacàníiri iyú pèewibàa, wayúdàacaténácué pía, íná píalíacuéwa wacàlidacaté pirí Dios itàacái báisíiri iyú.

⁶ Wía apóstolca, wáalíacawa Dios yàasunáica píacué, bàaluitécáiná pidàbacué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa wáasáidáanátécué pirí, càide iyúwaté nacái Wáiwacali iyáaná. Yá peebáidacatécué Jesucristo itàacái casfímáiri iyú, càide iyúwaté Espíritu Santo imàcáanácué casfímáica pía, éwitaté áibanái càmíiyéi yeebáida nàuwichàidacáanítacué pía báawanama peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ⁷ Càita píasáidacuéca áibanái irí càinácaalí iwàwacutáaná neebáidaca, macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata, Acaya yàasu cáli íinata nacái. ⁸ Wáalíacawa pimàacacué madécaná áibanái náalíacawa Wáiwacali itàacái ìwali, càmíirica abéta níara iyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata, nía nacái iyéeyéica Acaya yàasu cáli íinata, néese macái cáli imanùbaca manùbéeyéi wenàiwica náalíacué piináwaná ìwali. Náalíacawa peebáidáanácué Dios itàacái, íná càmita iwàwacutá wacàlidacuéca nalí piináwaná ìwali. ⁹ Néese, níata icàlidaca iyaca walí piináwanácué ìwali, íná náalíacawa wapáchíanácué pía bàaluité, pitàidacatécué wía cayába, péemiàcatécué nacái wàasu tàacáisi. Piyamáidacatécué piaca ídolo icàaluíniná, níara cuwáinái yéenáíwanáca, yá pimàacacatécué píawawa cáuri Dios irí, yái báisíirica, peebáidacaténácué itàacái, píibaidacaténácué irípiná nacái. ¹⁰ Nacàlidaca nacái walí picùacuéca Jesús yàanàaca chènuníise àniwa, yái Dios íirica, Dios imichàidéericaté yéetácáisi ícha. Yácata Jesús iwasèerica wía

Dios yàasu manuíri yùuwichàacáisi fícha, yái yùuwichàacáisi yàanèeripináca èeri imáalàacaalípináwa.

El trabajo de Pablo en Tesalónica

2 Iná píacué wéenánáica píalíacuéwa Dios imànicatécué pírí cayábéeri wapáchi-acaalícué pía bàaluité. ²Péemiàcatécué waináwaná ìwali, wía apóstolca, ipíchawáiseté wàanàacué pìatalé, yáté Filipos iyacàlená mìnánái namànicaté wálí máiní báawéeri, natàanícaté nacái wàwali báawéeri iyú idècunitàacá nàuwichàidaca wía ìwalíse yái wacàlidáanáca Jesucristo itàacái. Quéwa Dios iyúudàacaté wía wàanàacaténáté piyacàle nérécué wacàlidáanápínacué píríni macàaluínínata, yái tàacáisica fíméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, éwitaté áibanái nàuwidécáaníta namànica wía manuísíwata. ³Càmitaté wacàlidacué pírí cachìwéeri tàacáisi, càmita nacái wataànicué pírí wachìwáidacaténacué pía meedá, weedàcaténacué pícha plata. ⁴Néese Dios yáalimáidacaté iicáwa wía asáisi wáibaidacaalí irípiná machacàníri iyú, wía apóstolca. Néese idécánáamité cayábaca Dios iicáca iyúwaté wáibaidáaná irí, yá ibànùacaté wía wacàlidáanápínáté yái tàacáisi fíméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Iná yéewa wacàlidaca wenàiwicanái iríni. Càmita wáal-imáida wasíimáidacáita wenàiwica meedá wàasu tàacáisi iyúwa, néese wacàlidaca Dios itàacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái Dios yáaliéerica wawàwa. ⁵Píalíacué nacáíwa càmitaté wachìwáidacué pía cachìwéeri tàacáisi iyú càide iyúwa èeri mìnánái iwàwáaná yéemíaca. Càmitaté wamàni càì weedáanápínacué pícha cawèníri. Càmitaté nacái wamàni wawàsi ibàacanéeri iyú weedàcaténacué pícha plata. Càité wàyacué pèewibàa machacàníri iyú Dios iicá. ⁶Càmitaté wawàwa wenàiwica naicáca wía iyúwa máiníyéica cayába áibanái fícha. Càmitacué wacutá pícha càiri, áibanái fícha nacái, ibatàa abéeri piná, éwita Dios imàacacáaníta wálí cáimiéta-canéeri íibaidacalési, wía apóstolca. Càité nacái, éwita Dios imàacacáaníta wálí fiwítáisewa wachùulíacaténacué pía cachàiníri iyú, càicáaníta càmitaté wamàni càì. ⁷Càmitaté wachùulíacué pía cachàiníri iyú, éwita Cristo yàasu apóstolcáaníta wía. Néese wataànicatécué pírí éeréeri iyú. Wamànicatécué pírí càide iyúwa inanái udàwinàacaalí uénibewa, ucùa nacái nía cáininéeri iyú. ⁸Càité nacái cáinináca waicácuéca pía íná wawàwacaté wacàlidacuéca pírí Dios itàacái cayábéeri, yá wáibaidacaté macái wachàini iyúwa wayúudàacaténacué pía. ¡Yá wacàlidacatécué pírí Dios itàacái mamáalàacata cáinináciná waicácuéca pía! ⁹Píacué wéenánáica, píalíacuéwa wáibaidacaté wacáapi iyúwa mamáalàacata cachàiníri iyú wawèniacaténáté wayáapínáwa, wàyacaalíte pèewibàa. Càmitaté wawàwa wáinataléca pírícuéni, íná wáibaidacaté èeríapinama, táiyápinama nacái ipíchanacué wacutáca pícha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidacatécué pírí Dios itàacái.

¹⁰Píalíacuéwa amaléeri iyúni wàyacatécué pèewibàa machacàníri iyú pi-icápinacué, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicá. ¹¹Píalíacué nacáíwa wàalàacatécué pía, wamichàidacatécué píiwitáise, wachàiniadacatécué piwàwa, píacué abéechúanaméeyéica càide iyúwa nániri cayábéeri fiwítáise imàniíná yéenibe iríwa. ¹²Wàalàacatécué pía pimàniínápínacué càide iyúwa iwàwacutáaná Dios yàasu wenàiwica imànica, yái Dios imáidéericuéca pía icùacaténacué pía iyúwa Picuèriná, pìyacaténacué nacái Dios icamaláná mèlumèluíri iricu chènuniré.

¹³Iyaca áiba wawàsi nacái wèerica Dios irí cayábèeri ìwalíise mamáalàa-cata: Bàaluité péemíacanáamicué wacàlidaca pírí Dios itàacái, yáté peebáidacuécani páfíacáinátéwa Dios itàacáicani báisiiri iyú, càmíta càide iyúwa wenàiwica itàacái meedá. Báisiíta Dios itàacáicani, iwàlìsàidéericuéca píiwitáise piwàwalicuísewa, píacué yeebáidéeyéicani. ¹⁴Iná píacué wéenánáica, peebáidacáinacué Jesucristo itàacái, ínáté ìwalíise piasu cáli néeséeyéi nàuwichàidacatécué pía, níái càmíyéica yeebáida. Yá piùwichàacatécuéwa càide iyúwa Dios yàasu wenàiwica nàuwichàanátéwa, níara yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái Judea yàasu cáli finata, bàaluitécáiná néenánái nacái judfonái nàuwichàidacaté nía ìwalíise yái neebáidáanaca Jesucristo itàacái. ¹⁵Níara judfoca nanúacaté Wáiwacali Jesús, càide iyúwaté nàawirináimi inúanáté Dios yàasu wenàiwica profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Judfonái yùuwichàidacaté wía nacái, nàucaca wía nacái nàasu cáli íichawa. Càmíta namàni càide iyúwa casfímáiná Dios iicáca. Nàuwideca namànica macái wenàiwica. ¹⁶Macái imanùbaca wawàwacalí wacàlidaca Dios itàacái càmíyéi judío irí, yéewacaténa Jesucristo iwasàaca nía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, judfonái càmíta namàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíyéi judío irí. Càita máiní namànica nabáyawanáwa, níái judfoca. Quéwa átata Dios yàasu yùuwichàacáisi máiníiri manuíca idéca yàanàaca mawéniré nalí, yàanàacaténa nàwali mesúnamáita.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷Píacué wéenánáica, achúmacaté wawàwa iwàwacutácináté wàacawa píchacué, achúma èeripináté, yáté éwita càmíacánita waicácué pía, càicacánita wawàwalicué pía mamáalàacata wawàwalicuísewa. Iná wawàwacaté wàacawa pítalécué máinícináté wawàwaca wapáchiacuéca pía. ¹⁸Yáté wáináidacawa wapáchíanápináté píacué. Núa, Pablo nuwàwacaté nupáchiacuéca pía madécaná yàawiría quéwa càulenacaté Satanás imànica nuíchani, íná càmítaté nùalimá nùanàaca néré. ¹⁹Wía apóstolca, máiníté wawàwaca waicácuéca pía casfímáicáinacué pimànica wawàwa wacùacáinacué wabàlùanápináwa píapícha Wáiwacali Jesucristo íipunita áiba èeriwa Wáiwacali yàanàacaalípiná àniwa. Néenialípiná, ìmáiní casfímáipináca wawàwa píwalicué peebáidacáinacué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú! ²⁰Báisiíta, wacàlidapínacué piináwaná ìwali casfímáiri iyú, pimànicáinacué máiní cayábèeri.

3 Néeseté máiní nuwàwacaté nuémíaca piináwaná ìwalicué, quéwa càmítaté nùalimá nùaca nupáchiacuéca pía. Càmícináté nùalimá nùideniaca mamáalàacata yái càmínáca nùalíawa, ínáté nuínáidacawa nuyamáanápinátéwa abéerita Atenas ìyacàlená néré. ²Yáté nubànùaca wéenásàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái, ipáchiacaténacué pía. Yái Timoteo abéeri wéená wía íibaidéeyéica Dios irípiná, wía icàlidéeyéica yái cayábèeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. Yáté nubànùacué pítalé Timoteo imichàidacaténacué píiwitáise, ichàiniadacaténacué piwàwa nacái, yéewanápinacué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. ³Nubànùacaté Timoteo pítalécué yàalàacaténacué pía, báawacáichacué piwàwa piùwichàacái ìwalísewa, ipíchanacué piwènúadaca píiwitáisewa Jesucristo íicha. Páfíacuéwa iwàwacutáaná wàuwichàacawa càì, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁴Càita nacái bàaluité wàyacaalítécué píapícha, yáté wacàlidacué pírí áibanái nàuwichàidáanápiná wía, weebáidacáiná Jesu-

cristo itàacái. Siùca páfíacuéwa wadéca wadàbaca wàuwichàacawa càide iyúwaté wacàlidáanácué piríni. ⁵Iná càmicáináté nùalimá nuìdeniaca quirínamani, yái càmfínacuéca nùalía piináwaná ìwali, yáté nubànùaca Timoteo isutácaténácué yéemiawa pía yéewanápiná nùalíacuéca piináwaná ìwali asáisí peebáidacaalícué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì fíméeri iyú. Nubànùacatécué pìataléni achú-macáináté nuwàwa nuínáidacawa piwalicué cawàwanáta Satanás yáalimáida-catécué pía piwènúadánápinácué píiwitáisewa Jesucristo fícha. Càita Satanás iwàwa imànica yéewanápiná canáca iwèni, yái wacàlidéericuéca pírí Dios itàacái bàaluité.

⁶Quéwa siùcade Timoteo idéca yèepùacawa piyacàle néeseecué, yáara Tesalónica iyacàlenáca. Yá idéca icàlidaca walí cayábáanácué piináwaná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì fíméeri iyú, cáininácáinácué nacái piicáyacacawa. Idéca icàlidaca walí piwàwalínácué wía cáininéeri iyú mamáalàacata, máiní nacái piwàwacué piicáca wía càide iyúwa wawàwáanácué waicáca pía. ⁷Iná piacué wéenánáica, éwita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta wadéca wachàiniadaca wawàwawa, wía apóstolca, wéemiacáinácué piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì fíméeri iyú. ⁸Yá wáalimá wàideniaca yùuwichàacáisi wéemiacáinácué piináwaná ìwali càmfínácué piméyáawa peebáidaca Wáiwacali itàacái tàì fíméeri iyú. ⁹Càmíripináta wayamáida wàaca Dios irí cayábéeri piináwaná ìwalíiseecué, yá nacái pimànníinácuéca cayábéeri. Iná yéewa casímáica wía Dios iicápiná piwalínácué. ¹⁰Eeríapinama, táiyápinama nacái wasutáca Dios fícha manuísíwata imàacáanápiná waicácuéca pía watufí iyúwa wéewáidacaténácué pía mamáalàacata iwàwacutácáinácué páfíacawa áiba wawàsi ìwali peebáidacaténácué Jesucristo itàacái tàì fíméeri iyú.

¹¹Wía apóstolca, wawàwaca Wáaniri Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàaca wía yéewanápiná wáalimáca wapáchíacuéca pía mesúnamáita.

¹²Wasutá Wáiwacali fícha pirípinácué, imàacáanápinácué cáinináca piicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, càita nacái cáinináanápinácué piicáca áibanái wenáiwica canánama, càide iyúwa cáinináaná waicácuéca pía. ¹³Càita nusutáca Wáiwacali fícha pirípinácué ichàiniadánápinácué píiwitáise, yéewanápinácué mabáyawanáca Dios iicáca pía Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná macáita yàasunái mabáyawanéeyéi yáapichawa èeri imáalàapinácaalíwa. Báisíta, amén.

La vida que agrada a Dios

4 Siùcade piacué wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wasutácué pífícha wawàsi manuísíwata, wàalàacué pía nacái Wáiwacali Jesús inùmalicuíse. Piyacué machacàníiri iyú cachàiníwanái mamáalàacata casímáicaténácué Dios iicáca píiwitáise càide iyúwacué pidàbáanáté pìyaca péemíacacanacáitacué wéewáidaca pía.

²Péemíacatécué cayába yái tàacáisi wacàlidéericatécué pírí Wáiwacali Jesús inùmalicuíse. ³Dios iwàwacué pìyaca mabáyawanéeri iyú píibaidacaténácué abéerita irípiná. Càmita iwàwacué piimáca áiba yáapicha càmfírica pinírísiwa, càmfíchúa nacái píinusiwa. ⁴Càita Dios iwàwacué pìyaca, yéewanápiná cawínacaalí asiali iwàwéerica icásàacawa yáalimá yeedáca iríwa finupináwa mabáyawanáwaca, iyacaténá úapicha cáimiétaquéri iyú. ⁵Aibanái wenáiwica càmiyéica yáalíawa Dios ìwali needáca inanái máinícáiná nawàwacáita naimáca náapicha meedá. Càmita báisí naicáyacacawa cáimiétaquéri iyú. Picácué pimàni càì. ⁶Picácué nacái pi-

imá áiba asiali finu yáapicha, càita nacái áiba inanái inìri yáapicha. Pimàni-caalícué càiri báawéeri áiba wenàiwica irí, yásí Wáiwacali yùuwichàidacué píawa manuísíwata, càide iyúwacué wàalàanáté pía cáimiétaquéeri iyú. ⁷Dios càmita imáida wía wamànínápiná wabáyawanáwa casaquèeri iyú, néese imáidaca wía wàyacaténá mabáyawanéeri iyú, yéewanápiná wáibaidaca abéerita irípiná. ⁸Yái tàacáisi nùalèericuéca iyú pía, càimírita meedá wenàiwica yàasu tàacáisi, néese Dios itàacáicani, ínà cawinácaalí càimírca yeebáida yái tàacáisi, idéca yúucaca fíchawa Dios, yái Dios ibànuèricuéca Espíritu Santo piwàwaliculé. Yái Espíritu Santo fípidená fímáanáquái “Yái Mabáyawanéerica” fímáanáca, Espíritu yàanàcáináté mabáyawanacaténá imànica wía.

⁹Quéwa càmita iwàwacutá nùalàacuéca pía cáinináanápínacué piicáyacacawa Dioscáiná idéca yéewáidacuéca pía càì, ínà nùalíacawa cáinináacuéca piicáca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁰Wáalíacawa cáinináacuéca piicáca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Macedonia yàasu cáli finata. Quéwa wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, píacué wéenánáica, cáinináanápínacué cachàiníwanái mamáalàacata piicáca macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹Píalimáidacué pìyacaténá matuífbanáiri iyú áibanái yáapicha. Picácué máini pisutáida péemíawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali, néese píibaidacué picáapi iyúwa càide iyúwaté wàalàanácué pía. ¹²Píibaidacué cachàiníri iyú yéewanápiná áibanái càimíyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pía cáimíétaquéeri iyú, pidènlàcaténácué nacái yái pimáapuèrica, ipíchanácué picutáca piyáapínáwa áibanái fícha.

El regreso del Señor

¹³Píacué wéenánáica, wawàwacué píalíacawa càinácaalí nàyáanápíná níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái achúmacáichacué piwàwa manuísíwata càide iyúwa achúmáaná èeri mìnánái iwàwa càimíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Achúmaca nawàwa manuísíwata càmicáiná nacua néenánáimi imichàacawa yéetácaisi fícha. ¹⁴Wadéca weebáidaca Jesús iináwaná ìwali yéetácatéwa, néese imichàacaté nacáwa yéetácaisi fícha. Càita nacái weebáidaca Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa yéetácaisi fícha, níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nacáucami yàanàpiná Jesús yáapicha namichàacaténáwa yéetácaisi fícha Jesús yàanàpinácaalí àniwa.

¹⁵Iná wacàlidacué pírí yái tàacáisi càide iyúwa Wáiwacali yéewáidáaná wía: Wía cáuyéicáwaca mamáalàacata cháì èeri irícu Wáiwacali yàanàacaalípiná, càmita wàawa napíchalé chènuniré níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁶Wéemiápiná chènuníseeri tàacáisi imáidéerica wía cachàiníri iyú, yá ángel fíwacalíná imáidapíná nacái wíawa, yá nacái Dios yàasu trompeta casànapíná wéemíawa napulíacaalíni. Yásí Wáiwacali iricùapínáwa chènunibàata. Néese níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái, níata idàbapíná icáucàacawa quéechacáwa. ¹⁷Néese wía cáuyéicáwaca wamichàapínáacawa náapichawa cáuli irículé, wawàlùacaténáwa acalèe yèewiré wáipunitáidacaténá Wáiwacaliwa capíraléeri cáli fínatalé. Càipíná wàyaca Wáiwacali yáapichawa càiripínáta. ¹⁸Iná pichàiniadacué piwàwawáaca iyú yái tàacáisi cayábéerica ipíchanácué máini achúmaca piwàwa péenánái yéetácaalíwa píicha.

5 Píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá nutànàaca pírí tàacáisi ìwali yái Wáiwacali yéenáíwanáca yàanàacatáipináta, càisimalénácaalí camuí iya wapíchalé. ²Píalíacuéwa cayába canáca èeri mìnánái yáalíeriwa càicaalínápinácaalí Wáiwacali yàanàaca àniwa. Càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí táiyápi càmicatáita wenàiwicanái íináidawa ìwali, càita nacái Wáiwacali yàapínáwa néese àniwa càmicatáita èeri mìnánái icùa yàanàaca. ³Néenialípiná wenàiwica nacàlidapíná càì: “Cayába macáita. Canáca ùwicái. Wàyaca matuíbanáita”, càipíná náimaca. Néese ráunamáita yúuwichàacáisi yàanàapínáca nàwali cáiwíri iyú imáalàidacaténá nía, càide iyúwa inaná idàba-caalí yúuwichàacawa isicúasíwata umusúadacaténá iicá èeri. Yásí càmita náalimá napiacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ⁴Quéwa píacué wéénánáica càmitacué catá píiwitáise, píalíacáinácuéwa Dios ìwali. Iná càmitacué Wáiwacali yéenáíwaná icalùada píawa, yàanàapínácaalí càide iyúwa cayéedéeri icalùada-caalí wenàiwica. ⁵Amalácáinácué píiwitáise macáita, píalíacáinácuéwa Dios ìwali, picùacáinácué nacái Wáiwacali yàanàaca. Càmita wàya càide iyúwa catéeyéi fiwitáise iyáaná, càmfíyéica yáalía Dios ìwali. ⁶Iná iwàwacutá wamichàidaca wáiwitáisewa wacùanápiná Wáiwacali yàanàaca. Picácué wàya iyúwa iiméeyéi meedá, càmfíyéica icùa Jesús yàanàanápiná. Yá waicáidacué Wáiwacali íipunitawa cáalíacáiri iyú, wacùacaténá wíawawa ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Wáiwacali íichawa. ⁷Aibanái catéeyéica fiwitáise càmita náalíawa Dios ìwali. Càica níade iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá táiyápinama, iyúwa nacái wenàiwica icàméeyéica catéeri írìcu. ⁸Quéwa wía amaléeyéica íiwitáise, icuèyéica nacái Wáiwacali yàanàanápiná, iwàwacutá wacùaca wíawawa cayába ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái, càita nacái cáininácué waicáyacacawa, càita nacái manuícué wáináida wawàwawa Jesucristo ìwali iwasàanápiná wíawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Wamànicaalí càì, yásí wacùapíná wíawawa cayába Satanás íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí icàyuwaniwa, ibàle nacáíwa dàaléeri hierro nacáiri icùacaténá yáawawa yúuwidenái íichawa. ⁹Dioscáiná càmitaté yeedá wía yàasunáipínáwa imàacáanápiná yàasu manuúri yúuwichàacáisi yàanàaca wàwali, néese idéca yeedáca wía iwasàacaténá wía yàasu yúuwichàacáisi íichawa ìwalíise yái Wáiwacali Jesucristo yéetáanácawa wáichawalíná. ¹⁰Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná wàyacaténá yáapicha càiripináta, éwita nacái wéetácaalíwa, càita nacái cáucaalíca wía áiba èeriwa Jesucristo yàapínácaalíwa néese àniwa. ¹¹Iná pimichàidacué píiwitáisewáaca mamáalàcata, pichàiniadacué nacái piwàwawáaca càide iyúwa pimànfínácué piacawa siùcade.

Pablo aconseja a los hermanos

¹²Píacué wéénánáica wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, píacué ancianonái íimíetacaná, níái íibaidéeyéica Dios írípíná pèewibàa, nacùacaténácué pía, nàalàacaténácué pía Wáiwacali itàacái iyú, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³Iwàwacutácué píaca ancianonái íimíetacaná, cáininácué nacái piicáca nía manuísíwata ìwalíise yái íibaidacalésica namàníirica Dios írípíná, yái nacùanáuécua pía. Piyacué matuíbanáita piápichawáaca.

¹⁴Wachùuliacué pía, píacué wéénánáica, píalàacué cachàinfíri iyú níara péená càmfíyéica iwàwa íibaidaca. Pichàiniadacué nawàwa nacái cawinácaalí

achúméeyéica fináida iwàwawa, nàuwichàacái ìwalísewa. Piyúudàacué nacái níara machawàaquéeyéica fiwítáise, càmíiyéicáwaca yeebáida tàì ìmèeri iyú. Pimànicué macáita irí éeréeri iyú mamáalàacata.

¹⁵ Aibanáicaalí imànicué pirí báawéeri, picácué pimàni irí báawéeri nacái pípuináwa, néese pàlimáidacué pimànica cayábéeri piríwáaca càiripináta, macái wenàiwica irí nacái.

¹⁶ Cayábacué piwàwa càiripináta. ¹⁷ Pisutácué píawawa Dios ícha mamáalàacata. ¹⁸ Píacué Dios irí cayábéeri càinácaalícué piyáaná, càicáinácué Dios iwàwa pimànica, píacué yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái.

¹⁹ Càide iyúwa càmicaalí wachacàida cayábéeri quichái iyúudèerica wía, càita nacái picácué pimáalàida píchawa yái cayábéerica Espíritu Santo imàníricuéca piwàwalícué. ²⁰ Picácué caná iwèni piicáca natàacái níai wenàiwica Espíritu Santo ichàiniadéeyéica nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmaliícué. ²¹ Quéwa pínáidacuéwa cáalíacáiri iyú ìwali macái tàacáisi péemièricuéca píaliacaténácuéwa asáisi báisicaalí Dios itàacáicani, néese peebáidacué abéerita yái cayábéeri tàacáisica.

²² Piwènúacuéwa macái báawéeri fiwítáaná ícha.

²³ Wasutáca Dios ícha pirípinácué, yái Dios matuíbanáirica imànica wáiwítáise, masacàanápínácué imànica píiwítáise píibaidacaténácué abéerita Dios irípiná, icùanápínácué nacái píiwítáise manuísíwata, piwàwa nacái, piiná nacái mabáyawanéeri iyú àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ²⁴ Càipiná Dios imànicuéca piríni. Yái Dios imáidéericatécué pía yàasunáicaténácué pía, imànipínácué pirí macáita càide iyúwa icàlidáanácué piríni.

Saludos y bendición final

²⁵ Píacué wéénánáica, pisutácué Dios ícha walípiná nacái. ²⁶ Pitàidacué cayábéeri iyú macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Nuchùliacué pía Wáiwacali inùmaliícué, piléecué yái nùasu cuyàlutaca nalí macáita níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁸ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué, imàníínápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

2 TESALONICENSES

Saludo

1 Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái, nutànàacué pirí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená irícu, píacué iyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. ² Wasutáca Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànfínápinácué pirí cayábéeri mawènfiri iyú, namàacáanápinácué nacái piyaca matuíbanáiri iyú.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Píacué wéenánaica, casímáica wàaca Dios irí cayábéeri càiripináta piwalicué. Yá cayábaca càì wamànica peebáidacáinácué piacawa Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiníwanái, yá nacái wáalíacawa cáinináanácué yáwanái piicáyacacawa mamáalàacata. ⁴ Iná wacàlidacuéca piináwaná ìwali casímáiri iyú áibanái irí Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái yàcalé wapáchiacatabàa. Wacàlidaca nalíni piideníanácuéca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidáanácué nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái éwitacué áibanái nàuwichàidacáanítacué pía madécaná yàawiría, éwitacué nacái piùwichàacáanítawa madécaná càulenéeri wawàsi iyú. ⁵ Iná yéewa wáalíacawa amaléeri iyú Dios yàanápiná macái wenàiwica iwèni machacànfiri iyú, namànicaalí cayábéeri, càita nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Siùcade piùwichàacuécawa piyaca ìwalíse yái peebáidáanácuéca iyúwa Dios ichùulianácué pía, quéwa càmítacué piméyáawa peebáidaca. Iná Dios icàlidapinácué piináwaná ìwali pimànfínácuéca cayábéeri, yá imàacapinácué piwàlùacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca yàasu wenàiwicanáíwa càiripináta chènuniré.

⁶ Dios yàapiná macái wenàiwica iwèni machacànfiri iyú, yùuwichàidapiná nacái níara wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níai yùuwichàidéeyéicuéca pía siùcade. ⁷ Dios yàapiná macái wenàiwica iwèni machacànfiri iyú, imàacapinácué nacái piyamáidacawa piùwichàacái íchawa càide iyúwa imàacáanápiná wayamáidaca nacáíwa. Càipiná Dios imànica walí macáita néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàa-caalípiná chènuníse mèlumèluíri iyú, quichái ipèrù yèewíse yàasu cachàiníyíei ángel yáapichawa. ⁸ Yá Wáiwacali Jesús yàanàapiná yùuwichàidacaténá wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níai càmíiyéica iwàwa yáalíaca Dios ìwali, macáita nacái càmíiyéica yeebáida yái tàacáisi fíméerica Wáiwacali Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁹ Yá Wáiwacali yúucapiná íchawa nía déeculé, nàuwichàacaténáwa nabáyawaná ìwalísewa càiripináta, èeri càmíiri imáalàawa, yá càmita quirínama naicáca Wáiwacali, yái mèlumèlufrica iicacánáwa, icuèrica macáita cáimiétacanéeri iyú, máinícáiná cachàinica íiwitáise manuíri. ¹⁰ Càipiná Wáiwacali imànica nalíwa néenialípiná yàanàacaalípiná àniwa. Yàap-inácawa néese àniwa yéewacaténá macáita yàasunái, wía yeebáidéeyéica itàacái, wàaca irí cayábéeri manuísíwata cáimiétaquéri iyú casímáiwaca. Núalía nacáíwa piicáanápinácué Wáiwacali yàanàaca, piápinácué nacái irí cayábéeri, peebáidacáinácué iyúwaté wacàlidáaná pirí Wáiwacali iináwaná.

¹¹ Wáaliacawa pìanápínacué Wáiwacali írí cayábéeri néenialípiná, íná wasutáca Wacuèriná Dios fícha pirípinacué mamáalàacata. Wasutáca Dios fícha iyúudàanápínacué pía pìyacaténacué càide iyúwa wenàiwica Dios imáidéeyéica nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita nacái wasutáca Dios fícha pirípinacué ichàiniadàanápínacué pía fiwítáise cachàiníiri iyúwa, pimànicaténacué macái cayábéeri wawàsi piwàwéericuéca pimànica, yá nacái píibaidacalécuéca pimànírica peebáidacáinacué Jesucristo itàacái. ¹² Càita wasutáca Dios fícha pirípinacué yéewanápiná áibanái nacái nàapínaca Wáiwacali Jesús írí cayábéeri naicácaalípiná ichàiniadacuéca pía pimànicaténá cayábéeri, yéewanápiná nacái piacué iyéeyéica abédanamata Wáiwacali Jesús yáapicha píasáidacuéca áibanái írí cayábéeri fiwítáisevani, yái Wáiwacalica. Píalimápinacué pimànica càì yáciná Wacuèriná Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàacuéca pía mawèníiri iyú.

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

2 Siúcade piacué wéenánáica, píaliacuéwa Wáiwacali Jesucristo yàanàanápíná àniwa. Píaliacué nacáiwa Dios iwacáidàanápíná wíawa Wáiwacali Jesucristo yàatalé. Siúcade wawàwaca wéewáidacuéca pía ìwali quiríta. ² Cawàwanáta abénaméeyéi cachìwéeyéi nacàlidapínacué piríni idécasa ichàbacawéi Wáiwacali yéenáiwana yàacaténáwa néese àniwa. Wasutacué píicha wawàsi manuísíwata ipíchana píucáida piwàwawa picalùniwa caquialéta iyúwa sìcusicufyéi iwàwa. Picacué cáalu pía áibanái cachìwéeyéi náimacaalícué pirí nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalicuise íiméerica idécasa ichàbacawéi Wáiwacali yéenáiwana, càita nacái néewáidacaalícué pía iyú càiri cachìwéeri tàacáisica. Cawàwanáta náasáidapínacué pirí cuyàluta náiméerica ìwali nutànàacasacué piríni, quéwa picacué peebáida nachíwa, picacué nacái cáalu pía. ³ Picacué pimàaca áibanái ichìwáidacuéca pía áiba tàacáisi cachìwéeri iyú, ibatàa abéeri tàacáisi iyúpináta. Ipíchawáise Wáiwacali yéenáiwana yàanàaca yàacaténáwa néese, yá madécaná wenàiwica nawènúadapíná náiwitáiseva Dios fícha manuísíwata, yá càmìta nawàwapíná Dios icùaca nía. Abéeri asiali nacái yàanàapíná, máiníiri cabáyawanáca, Satanás inacáiri fiwítáise, yáalimáidéeripíná èeri mìnanaí namànfinápiná nabáyawanáwa. Máinípiná báawacani, yái asialica, íná Dios idéca fináidacawa imáalàidàanápínáni báisíiri iyú. ⁴ Yái asiali yàanèeripínaca, yácata Dios yùuwidesíwaca báawéerica náicha canánama. Yá máinípiná cáimacáica iicáca yáawawa. Icàlidapíná ìwaliwa cachàinicasani Dios fícha, cachàinisa nacáicani macái cuwáinái fícha áibanái yèeyéica icàaluíniná, íná ichùullapíná èeri mìnanaí yàaca icàaluíniná Dios fícha. Néese imànipíná càiri báawasíwéeri: Ibàlùadapíná yàasu manuíri yàalubáisiwa Dios yàasu templo iricu, yá yáawinacawa néré icùacaténá macáita, Dioscáinásani, càipíná íimaca yéewacaténá èeri mìnanaí yàaca icàaluíniná. Yá icàlidapínaca iináwanáwa Dioscani.

⁵ Núaliacawa piwàwalicuéca cayábani yái tàacáisi nucàlidéericatécué pirí. Bàaluité nùyacaalítécué píapicha, yáté nucàlidacuéca pirí iináwaná ìwali yáara máiníiri cabáyawanáca yàanèeripínaca áibaalípiná. ⁶ Siúcade píaliacuéwa càirfinácaalí chàinisi càmíritàacá ibatàa yáasáidacawa yáara máiníiri cabáyawanáca, àta idécatalépináta yéenáiwana yàanàaca, Dios imàaquéerica írí yàanàacatáipíná. ⁷ Dios imàacaca wáaliacawa Satanás idéca idàbaca iwènúadaca wenàiwicanái fiwítáise Dios fícha. Quéwa càmitàacá idé Satanás yáalimá imànica macáita yái báawéerica

iwàwéerica imànica, iyacáiná siùcade abéeri imáisanierica Satanás imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná imànica. Aibaalípiná yàapínacawa èeri fícha yái càmíir-icáwaca ibatàa Satanás imànica macáita yái iwàwéerica imànica. Idécanáami yàacawa èeri fícha, yásí Satanás yáalimápiná imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná cháí èeri irícu. ⁸ Néese yáara máínfiri cabáyawanáca wenàiwica yáasáidapínacawa cháí èeri irícu, yái asíali Wáiwacali Jesús inuéripínaca caquialéta itàacái iyúwa. Wáiwacali yàanàapíná cachàiníri fiwítáise yáapichawa, icamalá mèlumèlúri irícu nacáíwa, yá Wáiwacali imáalàidapínacani yáara máínfiri cabáyawanáca. ⁹ Quéwa néenialípiná, idècunitàacá iyaca cháí èeri irícu, yáara máínfiri cabáyawanáca, yásí Satanás ichàiniadapínacani manuísíwata idèniacaténá ichàini manuíriwa. Yásí yáara máínfiri cabáyawanáca imànipíná madécaná wawàsi cachàiníri iyú càmíri wenàiwica idé imànica ichiwáidacaténá wenàiwica. ¹⁰ Imànipíná nacái macái báawéeri fiwítáaná ichiwáidacaténá wenàiwica Dios yùuwichàidéeyéipíná nabáyawaná ìwalíse càiripínáta càmícáiná cáiníná naicáca báisíri tàacáisi neebáidacaténáni. Dios yùuwichàidapíná nía càmícáiná neebáida báisíri tàacáisi yéewanápiná Jesucristo iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹¹ Càmícáiná nawàwa neebáidaca báisíri tàacáisi, íná Dios imàacapíná cachiwéeri tàacáisi ichiwáidaca nía, neebáidacaténáni cachàiníri iyú. ¹² Càipíná Dios imànica yáasáidacaténá yùuwichàidáanápíná càiripínáta macáita wenàiwica càmíyéica iwàwa yeebáidaca yái báisíri tàacáisica, néese casímáica meedá namànica nabáyawanáwa.

Escogidos para ser salvados

¹³ Quéwa wía apóstolca, iwàwacutá wàaca Dios irí cayábéeri càiripínáta piwalicué, píacué wéenánáica cáininéeyéica Wáiwacali iicáca. Wàaca Dios irí cayábéeri bàaluitécáiná Dios yeedácuéca pía èeri ipíchawáise iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, Espíritu Santo imàacacáinácué Dios yàasu wenàiwicaca pía, peebáidacáinácué nacái yái báisíri tàacáisica. ¹⁴ Dios iwàwacáináaté iwasàacuéca pía, íná Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué pírí yái tàacáisi fíméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Càita Dios imáidacatécué pía yàasunáicaténácué pía, yéewanápinácué piyaca Wáiwacali Jesucristo yáapicha cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèlúri irícu nacái càide iyúwa Wáiwacali iyáaná.

¹⁵ Iná píacué wéenánáica, cachàinicué píiwitáise Jesucristo ìwali, peebáidacué itàacái mamáalàacata tàì fíméeri iyú. Picácué piimáicha yái wacàlidéericatécué pírí wàyacaalícué píapicha bàaluité. Picácué nacái piimáicha yái tàacáisi wacàlidéericuécaca pírí cuyàluta irícu watànèericuécaca pírí. ¹⁶ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo fícha pírípínácué, Wáaniri Dios fícha nacái, yái cáininéerica iicáca wía, imànírica nacái walí cayábéeri mawèníri iyú. Càita idéca ichàiniadaca wawàwa càiripínáta, imàaca nacái manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali imànínápiná walí cayábéeri càide iyúwa icàlidáanáté walíni. ¹⁷ Yá wasutáca Dios fícha pírípínácué ichàiniadáanápínácué piwàwa, imàacáanápínácué nacái pimànica cayábéeri mamáalàacata macái fiwítáanáta, pitàanícáténácué nacái yáawamita cayábéeri wawàsi ìwali.

Oren por nosotros

3 Píacué wéenánáica, ìyaca nacái áiba wawàsi quiríta wawàwéericuéca wacàlidaca pírí: Pisutácué Dios fícha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca Wáiwacali itàacáiwa áibanái írí caquialéta macái cáli imanùbaca. Pisutácué Dios fícha imàacáanápíná madécaná wenàiwica neebáidaca Wáiwacali itàacái cáimié-taquéeri iyú càide iyúwacué peebáidáaná. ² Pisutácué Dios fícha nacái icùanápíná wía báawéeri fícha, nàyacáiná abénaméeyéi wenàiwica máinfiyéica báawaca fi-witáise, iwàwéeyéica imànica walí báawéeri càmicáiná macái wenàiwica yee-báida Wáiwacali itàacái. ³ Quéwa Wáiwacali imànica macáita càiripináta càide iyúwa fímáaná, íná yéewa wáalfacawa ichàiniadàanápínácué píwítáise peebáida-caténácué itàacái mamáalàacata, tàì fíméeri iyú, icùanápínácué pía nacái Satanás fícha, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. ⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa iyúudàanápínácué pía pimànicaténácué piacawa mamáalàa-cata càide iyúwa wachùulianácué pía. ⁵ Wasutáca Wáiwacali fícha pírípínácué iyúudàanápínácué cáinináca piicáca Dios càide iyúwa cáinináanácué Dios iicáca pía. Càita nacái wasutáca Wáiwacali fícha ichàiniadàanápínácué píwítáise pi-deniacaténácué piùwichàanáwa matuñbanáiri iyú càide iyúwaté Cristo ìideniáná yùuwichàanáwa.

El deber de trabajar

⁶ Píacué wéenánáica, wachùuliacué pía Wáiwacali Jesucristo fiwítáise iyúwa, picácué piacawéerida cawinácaalí péenácué càmfíríca iwàwa íibaidaca, càmfír-ica nacái ìya càide iyúwa wéewáidáanácué pía. ⁷ Píalácuéwa càinácaalí iwàwa-cutáanácué piyaca pimànicaténácué càide iyúwaté wáasáidáanácué pírí wàya-caalítécué píapicha. Néenialí wàyacaalítécué píapicha, wía apóstolca, wáibaida-caté wawèniacaténá wayáapínáwa. ⁸ Càmitaté nacái wayáacué pícha yàacási mawènfíri iyú. Néese wía apóstolca wáibaidacaté cachàinfíri iyú èeriapi, táiyápi nacái wapáyaidacaténá wayáapínáwa, ipíchanácué piùwichàacawa wàwalfíse, càmicáínáté wawàwa wáinalalécuéca píríni, ibatàa abéeri péená írí. ⁹ Ewita Dios imàacacáaníta wasutácuéca pícha wayáapínáwa mawènfíri iyú wéewáidacáinácué pía, càicáaníta càmitaté wamàni càì. Néese wáibaidacaté cachàinfíri iyú wáasáidacaténácué pírí càinácaalí iwàwacutáanácué píibaidaca cachàinfíri iyú. ¹⁰ Wàya-caalítécué píapicha, yáté wachùuliacuéca pía càiri tàacáisi iyú fíméerica: Aiba-caalí péenácué càmita iwàwa íibaidaca, picácué pía iyáapíná. ¹¹ Quéwa wadéca wéemlacuéca piináwaná ìwali ínucué pèewibàa abénaméeyéi péená, càmfíyéica íibaida ibatàa achúméerfína íibaidacalési piná. Càmita nabatàa áibanái íibaidaca, néese nasàiwicaca nalí wawàsi meedá. ¹² Níara ínufyéica, càmfíyéica íibaida, wachùulia nía, wasutáca náicha wawàsi manuísíwata nacái Wáiwacali Jesucristo fiwítáise iyúwa, náibaidáanápíná matuñbanáiri iyú needácaténá nayáapínáwa.

¹³ Píacué wéenánáica, picácué chamàle pimànica cayábéeri ipíchaná piméyáa-cawa, néese pimànicué piacawa cayábéeri mamáalàacata. ¹⁴ Aibacaalí péenácué càmita imàni càide iyúwa wachùulianáni cháì cuyàluta írìcu, picàlidacué iináwaná ìwali macái wenàiwicanái yàacuésemi, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué piacawéeridani, yéewacaténá báicani ibáyawaná ìwaliwa. ¹⁵ Quéwa picácué

piùwide pimànica yái wenàiwicaca, néese pìalàacué éeréeri iyútani, càide iyúwacué pìalàaca nacáicaalí péenàsàiriwa.

Bendición final

¹⁶ Wasutáca Wáiwacali ícha pirípinácué, yái imàaquérica matufbanáica yàasu wenàiwica iwàwa, imàacáanápíná matufbanáicuéca piwàwa càiripináta càiná-caalícué pìyáaná. Wasutáca Wáiwacali ícha pirípinácué yàacawéeridáanápínácué pía manuísíwata.

¹⁷ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméerfina tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáínácué pía. Càita nutànàacani macái nùasu cuyàluta irícuwa. Càì nutànàacani pialícaténácuéwa càinácaalí iicácanáwa, ipíchanácué áibanái ichìwáidaca pía. ¹⁸ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué, imànínápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, píacué canánama.

1 TIMOTEO

Saludo

1 Núa Pablo nubànùaca pirí cuyàluta. Núa Pablo Jesucristo yàasu apóstol, Dioscáiná ibànùaca núa nuífbaidáanápíná irí. Yái Diosca, yácata iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. Wáiwacali Jesucristo nacái ibànùaca núa, yái Jesucristo imàaqueérica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali imànfínápíná walí macáita càide iyúwaté ímáaná walí. ²Nutànàaca pirí cuyàluta Timoteo, píacata nuíquérica càiride iyúwa nuíriwa báisíta peebáidacáiná Jesucristo itàacái, càide iyúwa nuebáidáaná nacái. Yá nusutáca Wáaniri Dios fícha pirípíná, Wáiwacali Cristo Jesús nacái, namànfínápíná pirí cayábéeri mawènfíri iyú, naicáanápíná nacái pipulélé namàacáanápíná nacái matufbanáica piwàwa.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³Pimàni càide iyúwaté nùalàaná pía ipíchawáiseté nùacawa pícha Macedonia yàasu cáli nérépíná. Nuwàwaca piyamáacawa aléera Efeso ìyacàlená irícu pialàacaténá cachàinfíri iyú áibanái wenàiwica néenfiyéica ìyaca nayamáidáanápíná néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. ⁴Pialàa nía nacái cachàinfíri iyú ipíchaná neebáidaca nàawirináimi yàasu cachìwéeri tàacáisiwa, ipíchaná nacái néewáidacawa mamáalàacata áiba tàacáisi cachìwéeri ìwali náiméerica ìwali icàlidacasa càinácaalí nàawirináimi imànfíná bàaluité, ipíchaná nacái nacàlidaca mamáalàacata macáita nàawirináimi fípidenáwa madécaná. Wenàiwicanái yéewáidacaalíwa nàwali, yá nasutáca néemiawa níawáaca mamáalàacata, natàaníca náapichawáaca chàinisíri iyú nacái. Yái tàacáisi cachìwéerica càmita iyúudàa wenàiwica neebáidáanápíná Dios itàacái nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵Dios idéca ichùullaca wía cáinináanápíná waicáyacacawa. Wáalimá càì wamànica masacàacaalí wáiwitáise macái báawéeri fícha, wawènúadacaalí nacái wáiwitáisewa Dios irípiná imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná fícha, weebáidacaalí nacái Jesucristo itàacái báisíri iyú. ⁶Abénaméeyéi càmita càì nàyaca nawènúacáinatéwa Dios itàacái fícha, yá naméeràacawa déeculé báisíri tàacáisi fícha. Siùcade natàaníca náapichawáaca chàinisíri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwalfise meedá. ⁷Náimaca nawàwacasa néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, quéwa càmita náalíca néemiaca càinácaalí ímáaná Moisés yàasu tàacáisi. Nayúunáidaca náalíca néemiaca yái tàacáisica, íná manuíca náináidaca nawàwawa nàwaliwa néewáidáanápíná wenàiwica, quéwa càmita náalíca néemiaca tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica.

⁸Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wáalíacawa cayábéericani, yái profeta Moisés yàasu tàacáisica, cayábaca nacái wéewáidacaalí iyú wenàiwica yái tàacáisica, quéwa iwàwacutá wéewáidaca nía càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹Iwàwacutá wawàwalica Dios itàacái càmita imáisaníca wamànica cayábéeri, néese icháawàaca naináwaná ìwali cawinácaalí imànfíyéica ibáyawanáwa, càmífiyéica nacái iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. Càì namànica: Nàuwideca namànica Dios, namànica nabáyawanáwa; càmita nàa Dios iyéininá, caná iwèni naicáca áibanái yàanáca Dios icàaluíníná; nanúaca náaniriwa, náatúa nacáíwa, nanúa nacái

áibanái wenàiwica. ¹⁰ Naimáca áiba yáapicha càmfichúaca náinusíwa, càmfirica nanìrisíwa nacái, aslanái naimáca nanacáiri yáapichawa, inanái naimáca nanacáichúa yáapichawa nacái; náibàaca wenàiwica plata ìwalinápíná; nacàlidaca nachìwawa, nachìwáida nacái áibanái, nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali nachìwa iyúwa. Càita áibanái wenàiwica nàyaca imàniyéica macái báawéeri fiwitáaná méetàuculé fícha yái yéewáidacalésica machacànírica. Iná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté icháawàaca naináwaná ìwali, fimaca iwàwacutáanápíná nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalísewa. ¹¹ Moisés yàasu tàacáisi báisírica ìyaca abédanamata yáapicha yái tàacáisi Dios imàaquéerica nulí, nucàlidacaténá áibanái írini yéewanápíná náalíacawa Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yái Dios mèlumèluírca iicacánáwa; iwàwacutá wàaca Dios icàaluíniná.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Yá nùaca Wáiwacali Jesucristo irí cayábéeri, yái ichàiniadéerica núa. Nùaca irí cayábéeri bàaluitécáiná iicáca núa càiride iyúwa abéeri imàniiripináté càide iyúwa ichùulíaná núa, yáté imàacaca nuíbaidaca irípiná. ¹³ Càita idéca imànica nulí yái cayábéerica éwitaté nutàanicáaná báawéeri iyú Jesús ìwali quéechatécáwa, nùuwichàidacaté nacái wenàiwica yeebáidéeyéicaté itàacái, numànicaté nacái nalí báawéeri manuísíwata iyúwa wenàiwica cáimacáiri iicáca yáawawa áibanái fícha. Quéwa Dios iicacaté nupualé càmicáináté nùalíawa nùuwichàidáanáté nùacawa yàasu wenàiwicanái ipíchawáiseté nuebáidaca Jesucristo itàacái. ¹⁴ Yá Wáiwacali idéca imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata. Yá imàacaca nuebáidaca itàacái, cáinináca nacái iicáca núa. Càita wàyaca, wía ìyeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yeebáidéeyéica itàacái.

¹⁵ Nucàlidacué pirí báisíswéeri tàacáisi. Iwàwacutá macáita yeebáidacani: Cristo Jesús yàanàacaté aléi èeri iriculé iwasàacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Nùacata yái cabáyawanéerica náicha canánama èeri iricuíyéica cabáyawanéeyéica. ¹⁶ Dios iicacaté nupualé, núa cabáyawanéerica náicha canánama, yéewacaténá Jesucristo yáasáidaca macáita wenàiwica irí máini cayábéerica fiwitáise, náalíacaténáwa nacái càmita yùuwichàida wenàiwica ráunamáita, néese icùaca déecuíri iyú yéewanápíná wenàiwica nawènúadaca irípiná náiwitáisewa. Càipíná náalíacawa néemiapínacaalí nuináwaná ìwali, náalíacaténáwa Dios iicáanápíná napualé nacái neebáidacaalí Jesucristo itàacái needácaténá nalíwa nacáucapínáwa càmiiri imáalàawa. ¹⁷ jWàacué Dios irí cayábéeri manuísíwata càiripináta, wàacué iyéininá nacái cáimiétaquéeri iyú, yái Wacuériná Dios càmiirica imáalàawa, càmiiri nacái yéetáwa, càmiiri nacái yéewa èeri mìnánái iicáca, yái abéericata Dios! Báisíta, amén.

¹⁸⁻¹⁹ Néeni, Timoteo, nuiquéeri càiride iyúwa nuiriwa, nuchùuliacaté pía píalàanápíná cachàiníri iyú níara yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càì nuchùulíaca pía pimànicaténá cayábéeri ùwicái cachìwéeyéi fipunita, pimawèniadacaténá nía báisíiri tàacáisi iyú. Píalimápíná pimawèniadaca nía pee-báidacaalí mamáalàacata yái tàacáisi báisírica, piwènúadacaalí nacái píiwitáisewa càiripináta pibáyawaná fíchawa. Iwàwacutá pimànica càide iyúwaté abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nacàlidáanáté tàacáisi pìwali Dios inùmalicuise. Náimacaté píibáidáanápínáté Dios irí cáalíacáiri iyú. Aibanái càmitaté nawènúada

náiwitáisewa nabáyawaná fíchwá báisiiri iyú, íná nadéca naméyàaca neebáidaca yái báisiiri tàacáisca. ²⁰ Càita nadéca namànica níara Himeneo, Alejandro nacái. Íná nudéca numàacaca nía yéewanápiná Satanás yúuwichàidaca nía namàacacatená náichawa yái natàanínáca báawéeri iyú Dios ìwali.

Instrucciones sobre la oración

2 Quéechacáwa nuwàwa pialàaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nasutàanápiná Dios fícha macái èeri mìnánái irípiná. Iwàwacutá wasutáca Dios fícha nalípiná, wàaca nacái Dios irí cayábéeri nàwali macáita. ² Iwàwacutá wasutáca Dios fícha nalípiná níái icuèyéica cáli, nalfí nacái macáita icuèyéica wenàiwicanái, yéewacatená wàyaca matuúbanáita, yéewanápiná nacái wàaca Dios icàalufíná matuúbanáiri iyú, yéewanápiná nacái wàyaca cáimiétaquéri iyú macái wenàiwicanái iicápiná. ³ Cayábéeriquéi wasutàanáca Dios fícha nalípiná, casfímái nacái Dios yéemiaca yái wasutàanáca fícha nalípiná, yái Dios iwasèerica wía yàasu yúuwichàacáisi fíchwá. ⁴ Cayábaca Dios yéemiaca wasutàanáca fícha nalípiná Dioscáiná iwàwaca Jesucristo iwasàaca macái wenàiwicanái Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha; Dios iwàwa nacái náalíacawa ìwali yái báisiiri tàacáisca. ⁵ Iyacáiná abéerita Dios. Iyaca nacái abéerita wenàiwica yáaliméerica itàanáca Dios yáapicha èeri mìnánái iwícaú, yái wenàiwica fipidenéerica Jesucristo. Canácata áiba Jesucristo fícha yáaliméerica imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁶ Jesucristo imàacacaté icáucawa macái èeri mìnánái fíchawalíná iwasàacatená nía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha, càide iyúwaté Dios yáasáidáaná walfí iwàwacáinaté wáalíacawa. ⁷ Dios imàacacaté apóstolca núa ibànùacatená núa nucalídáanápiná càiri tàacáisi inùmalicuise Jesucristo iináwaná ìwali. Núumaca pírí báisiiri iyú, càmita nuchíwa: Dios ibànùaca núa nuéwáidacatená càmfíyéi judío báisiiri tàacáisi iyú, neebáidacatená Jesucristo itàacái.

⁸ Íná àta alénacaalfí nàwacáidáyacacawa, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuwàwaca asíanái isutáca Dios fícha. Namichàidacaalfí nacáapiwa nasutácaténá Dios fícha, iwàwacutá masacàaca nawàwa mabáyawanéeri iyú càide iyúwa cayábáaná Dios iicáca. Iwàwacutá càmita calúa nía, càmita nacái natàaní náapichawáaca chàinisíiri iyú. ⁹ Cayábaca nacái inanái nadèniacaalfí nabàlewa iyúwa cáimiéta-canéeyéi inanái, ipíchaná asíanái naicáidaca nalfí, néese náináidacawa inanái ìwali báawanama. Cayábaca càmicaalfí nachùnà náiwita ibáináwa máiní cawènfíiri iyú, oro yáapicha, cawènfíyéi tùliquichi yáapicha nacái, cawènfíchúa íba perla yáapicha nacái. Cayábaca nacái càmicaalfí nàwalica máiníiri cawènica bàlesica. ¹⁰ Càmita cayába inanái náasáidaca meedá nadèniaca madécaná cawènfíiri, néese cayábaca inanái náasáidacaalfí nadéca namàacaca níawawa Dios irí nàacatená iyéininá báisiiri iyú. Càì náalimá náasáidaca náiwitáisewa: Iwàwacutá namànica cayábéeri áibanái irí. ¹¹ Iwàwacutá masànaca inanái culto irícu, néemiacaatená asíanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. Iwàwacutá nacái inanái nàaca náimiétacaná, cawinácaalfí asíanái yéewáidéeyéica wenàiwicanái. ¹² Càmita numàaca inanái yéewáidaca asíanái Dios itàacái iyú culto irícu macái wenàiwica yàacuéssemi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càmita nacái numàaca inanái ichùuliaca asíanái, néese iwàwacutá masànaca inanái néemiacaatená asíanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹³ Canáca yéewaná inanái ichùuliaca asíanái, Dios idàbacáinaté Adán quéecha, néeseté idàbaca Eva, níara idàbanéeyéicaté wenàiwicaca, wàawirináimica nía, wía

èeri mìnanaíca canánama. ¹⁴Yái Adán càmitaté Satanás ichìwáidani, néese Satanás icàlidacaté ichìwawa inanái irí, yá uebáidacani, uyáacaté abéeri àicu iyacanái càmíricaté Dios ibatàa nayáaca. Càité umànica ubáyawanáwa quéechaté. Iná yéewa wáalíacawa canáca yéewaná inanái ichùulíaca asianái. ¹⁵Quéwa níái inanáica namusúapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha namànicaalí càide iyúwa iwàwacutáaná namànica néenibe iríwa, neebáidacaalí nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái cáalíacáiri iyú càide iyúwa cáimiétacanéeyéi, cáininácaalí nacái naicáca áibanái. Iwàwacutá nacái masacàaca náiwitáise macái báawéeri fícha, náibaidacatená Dios irí mabáyawanéeri iyú.

Cómo deben ser los dirigentes

3 Báisíta cayábaca máinícaalí abéeri iwàwaca fíbaidaca Dios irípiná iyúwa anciano icùacatená wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Báisíta máiní cayábéeri, cáimiétacanéerica nacái yái anciano fíbaidacaléca Dios irípiná. ²Iná cawinácaalí fíbaidéerica Dios irípiná iyúwa anciano icùacatená wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá iyaca machacàníiri iyú yéewanápiná càmíta áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali, ipíchaná náimaca anciano imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idèniaca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yáawawa cáimiétaquéeri iyú ipíchaná imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá nacái casfímáica yeedáca yàataléwa áibanái nayamáacatenáwa icapèe irícu, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèpunííyécawa déeculé icapèe fíchawa. Iwàwacutá nacái anciano yáalimá yéewáidaca wenàiwica cayába. ³Càmíta nacái anciano icàma. Càmíta nacái ipélia, néese càmíiri calúa iwàwa, càmíta nacái iwàwa itàaníca chàinisíiri tàacáisi iyú. Càmíta icutá mamáalàacata yeedácatená iríwa manùba plata. ⁴Iwàwacutá anciano icùaca icapèericuíyéiwa cayába. Iwàwacutá yéenibe neebáidaca itàacái, nàa nacái fímiétacaná manuísíwata. ⁵Iwàwacutá càì anciano icùaca icapèericuíyéiwa, yácáiná càmicaalí yáalimá icùaca cayába icapèericuíyéiwa, néese càmíta nacái yáalimá icùaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁶Iná iwàwacutá anciano càmíirica wàlisàì yeebáidaca Jesucristo itàacái, ipíchaná cachàinica iicáca yáawawa áibanái fícha, yá imànica ibáyawanáwa, néese Dios yùuwichàidacani càide iyúwaté Satanás cachàinínáté iicáca yáawawa Dios fícha, yáté imànica ibáyawanáwa, íná Dios yùuwichàidapínacani báawanama càiripináta. ⁷Iwàwacutá nacái anciano iyaca machacàníiri iyú yéewanápiná áibanái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yái ancianoca. Càmicaalí càì anciano iyaca, yá cawàwanáta áibanái itàaníca ìwali báawéeri iyú, néese Satanás yáalimáidacani imànínápiná ibáyawanáwa.

Cómo deben ser los diáconos

⁸Càita nacái diácononái: Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, càmíyéita cachíwa, néese namànica càide iyúwa náimáaná; càmíyéita nacái icàma, càmíyéita nacái iwàwa imànica yàasu wawàsi báawéeriwa needácatená nalíwa plata. ⁹Iwàwacutá diácononái yeebáidaca tàì fíméeri iyú yái tàacáisi báisiirica weebáidéerica, Dios imàaquéerica wáalíacawa ìwali. Iwàwacutá nacái masacàaca diácononái fíwítáise. ¹⁰Yá iwàwacutá piicáca náiwitáise quéecha asáisi náibaidacaalí cayába Dios irípiná, nàyacaalí nacái machacàníiri iyú. Néese càmicaalí namàni nabáyawanáwa, yásí

náalimáca náibaidaca Dios irípiná iyúwa diácono. ¹¹ Càita nacái inanái íibaidéeyéica Dios irípiná iyúwa diácono. Iwàwacutá nàya cáimiétaquéri iyú, càmfíyéica itàaní áibanái ìwali báawéeri iyú, càmfíyéita nacái icàma, namànica nacái macáita náibaidacaléwa machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná namànicani. ¹² Iwàwacutá diácono idèniaca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yéenibewa cayába, icapèericufyéi nacáíwa. ¹³ Iwàwacutá càì nàya níái diáconoca, níacáiná, náibaidacaalí cayába Dios irí, yásí áibanái iicáca nía cáimiétaquéri iyú, yá nacái manuipínaca diácononái fináidaca iwàwawa, cachàiníiri yáwanái náíwítáise nacàl-idacaténá naináwanáwa macàaluínináta neebáidáaná Cristo Jesús itàacái.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Nutufyáaca núalimáanápíná nùaca nupáchiaca pía mesúnamáita, quéwa siùcade nutànàaca pírì cuyàluta. ¹⁵ Iná càmicaalí núalimá nùacawa pìatalé mesúnamáita, càicáaníta pìaliápinácawa càinàcaalí iwàwacutáaná wàya, wía Dios yéenibeca, cáuri Dios yàasunáica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá wéewáidaca wenàiwica càiripínata báisíiri tàacáisi iyú. ¹⁶ Macáita wáaliacawa báisíiri iyú, máiní cachàiníirica yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwica ícha bàaluité quéwa siùca Dios idéca imàacaca wáaliacawa ìwali. Yácata tàacáisi icàlidéerica walí càinàcaalí iwàwacutáaná weebáidaca:

Cristo yàanàacaté aléi èeri irìculé càide iyúwa wenàiwica. Néese Espíritu Santo icàlidacaté Cristo ìwali mabáyawanéericani, ángelnái nacái naicácani. Aibanái nadéca nacàlidaca iináwaná wenàiwicanái irí; abénaméeyéi èeri mìnánái neebáidaca itàacái; néeseté Cristo imichàacawa chènuniré àniwa, iyacaténá cáim-iétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcu nacáíwa.

Los que se apartarán de la fe

4 Quéwa Espíritu Santo icàlidaca yái tàacáisi amaléeri iyú: Aibaalípiná maléená èeri ipchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi nawènúadaca náiwítáisewa Jesucristo ícha, càmita quirínama neebáidapíná itàacái. Néese neebáidapíná demonionái itàacái cachìwéeri, demonionái yàasu yéewáidacalési cachìwéeri nacái. ² Néenialípiná wenàiwica néemìapíná pucháibéeyéi íiwitáise irí, cachìwéeyéi nacái. Níara cachìwéeyéica náaliápinácawa cabáyawanáca nía, quéwa càmita quirínama báipíná nía nabáyawaná ìwaliwa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali, néese namànipíná mamáalàacata nabáyawanáwa. ³ Níara cachìwéeyéica càmita nabatàa wenàiwica nacàsàacawa. Namáisaníaca wenàiwica iyáaca abénaméeyéi yàacàsi íiwitáaná, quéwa Dios idéca imàacaca wenàiwicanái icàsàacawa; Dios iwàwaca nacái nàaca irí cayábéeri náinu ìwaliwa, nanìri ìwali nacáíwa. Dios idéca nacái idàbaca macái yàacàsi íiwitáaná wayáapíná idécanáami wàaca irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáaliyéi-cawa báisíiri tàacáisi ìwali nacái. ⁴ Cayábaca wayáacaalí macái yàacàsi íiwitáaná, cayábacáiná macáita yái Dios idàbacaléca íná càmita iwàwacutá wáucaca wáichawa áiba yàacàsi, néese weedácani casíimáiri iyú idécanáami wàaca Dios irí cayábéeri ìwali. ⁵ Cayábaca wayáacaalíni Dios itàacái íimacáiná walí cayábacani, yá nacái watusáaná Dios ícha masacàaca imànica walí macáita yàacàsi.

Un buen sirvo de Jesucristo

⁶ Iwàwacutá péewáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Péewáida nía iyú yái tàacáisi yàacàsi ìwalírica, pialàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeyéi yàasu tàacáisi. Péewáidawa mamáalàacata nacái ìwali yái tàacáisi icàlidéerica walí cànácaalí iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo itàacái. Peebáida nacái mamáalàacata yái cayábéeri yéewáidacalésica càide iyúwa pidàbáanáté pee-báidacani àta siüca nacáide. Càicaalí pimànica, yásí píibaidapíná piacawa Jesucristo iripíná cayábéeri iyú.

⁷ Eeri mìnánái càmíyeyí yáalía Dios ìwali nacàlidaca nàasu tàacáisiwa canéer-ica iwèni, máiwitáiséerica, cachìwéerica nacái, càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná wenàiwica irí. Píuca píchawa macáita càiri tàacáisi. Picá péemia nalf. Néese péewáidawa cachàiníri iyú piyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁸ Cayábaca walíni cachànicaalí wainá cháí èeri irícu idècun-itàacá wàyaca cháí maléena èeri. Quéwa cayába cachàini walíni càiripináta wà-acaalí machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácáiná càicaalí wàyaca, yá cayábaca Dios iicáca wáiwitáise siücade. Néese áiba èeriwa wàypínáca yáapicha càiripináta. ⁹ Báisícata yái tàacáisica. Iwàwacutá macái wenàiwica yeebáidacani. ¹⁰ Iná wáibaidaca cachàiníri iyú, weebáidacáiná cáuri Dios, manuícáténá wáiná- daca wawàwawa ìwali càiripináta, yái iwasèerica macái wenàiwicanái Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha, cawínácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹¹ Càita iwàwacutá pichùuliaca nàyaca, nàra yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, péewáida nacái nía, iyú yái tàacáisica nucàlidéerica pirí. ¹² Timoteo, picá pimàaca caná piwèni naicáca pía, éwita ùuculíricáaná pía. Néese píasáida nalf càná- caalí iwàwacutáaná nàyaca machacàníri iyú nàra yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pitàaní abéerita cayábéeri wawàsi ìwali. Piya machacàníri iyú wenà- wicanái iicápiná. Cáininá piicáca áibanái, piyúdàanápíná nía. Peebáida Dios. Iwàwacutá masacàaca píiwitáise macái báawéeri fícha. ¹³ Pilée nalf Dios itàacái macái imanùbaca nàwacáidáyacacaalíwa, nàra yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Pimichàida náiwitáise mamáalàacata neebáidáanápíná cachàiníwanái; péewáida nía nacái Dios itàacái iyú àta nùanàacataléta piatalé. ¹⁴ Picá pibatàa imáalàacawa pícha yái chàinisi Dios imàaquéericaté pirí píibaidáanápíná irí, bàaluité ancianonái imàacacaalíté icáapiwa piwali, nacàlidacaté nacái tàacáisi piwali Dios inùmalicúise fiméerica píibaidáanápínáté Dios iripíná.

¹⁵ Pimàni mamáalàacatani macái pichàini iyúwa càide iyúwa núumáaná pirí, yéewacaténá macáita wenàiwica náalimá naicáca pimànica piacawa cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁶ Picúa píawawa wenàiwica ibáyawaná fícha. Péewáidawa mamáalàacata Dios itàacái ìwali, néese péewáida wenàiwica cáalífacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pimànicaalí càì, yásí piwasàaca píawawa cachìwéeyéi yàasu tàacáisi fícha. Càita nacái piwasàapíná nía cachìwéeri tàacáisi fícha, nàra yéemièyéica pirí.

Cómo portarse con los creyentes

5 Picá pialàa nía cachàiníri iyú, nàra béeyéica aslanáica, néese pialàa nía éeréeri iyú càide iyúwa pialàaca nacáicaalí píaniriwa éeréta. Pialàa nacái ùuculíyeyí càide iyúwa pialàaca nacáicaalí péenàsàiriwa. ² Pialàa béeyéi inanái càide iyúwa

pialàaca nacáicaalí píatúawa éeréta. Pía ùuculiirica, péewáidacaalí mànacanái, picá nía càiyéide iyúwa péenásàatúanái, picúa nacái píawawa càiripináta ipíchaná pimànica pibáyawanáwa.

³ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàyacuéca pèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeeyéimicawa fícha. Piyúdàacué níara maníríyeyéimica canéeyéica yéenibe, canéeyéica nacái yéénánái iyúudèeyéipíná nía. ⁴ Quéwa maníríchúami idèniacaalí yéenibewa, càita nacái udèniacaalí utaquénáíwa, yásí iwàwacutá nayúdàaca úa quéecha nàacaténá uímiétacaná càide iyúwa Dios ichùulianá. Iwàwacutá nayúdàaca úa nèepùadacaténá yái cayábéerica nasèenáimi imànfíricaté nálí, casímáicáiná Dios íicáca namànica ulí cayábéeri. ⁵ Nàyaca abénaméeyéi inanái maníríyeyéimi catúulécánásiwéeyéi, canácáiná néenánái iyúudèeyéipíná nía. Níara maníríyeyéimica náibàaca nawàwawa Dios iwéré iyúudàanápíná nía, yá nasutáca níawawa Dios fícha èerápinama, táiyápinama nacái. Iná iwàwacutácué piyúdàaca nía, píacué Dios yàasu wenàiwicaca. ⁶ Quéwa càmítacué iwàwacutá piyúdàaca áiba maníríchúami ùyacaalí meedá càasuúri iyú usfímáidacaténá úawawa. Càmita uínáidawa Dios ìwali, iná ùyaca càide iyúwa yéetéechúamiwa. ⁷ Càita iwàwacutá pichùuliaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàyáanápíná machacàníri iyú ipíchaná áibanái nacháawàaca naináwaná ìwali. ⁸ Aiba icàlidacaalí iináwanáwa yeebáidacasa Jesucristo itàacái, quéwa càmita iyúudàa yéénánáiwa, icapèericuífeyi nacáíwa, idéca iyamáidaca yeebáidaca Jesucristo itàacái. Báawéerica fiwítáise áibanái fícha càmíyeyéica yeebáida Jesucristo itàacái.

⁹ Aiba maníríchúami iwàwacaalí fibaidaca abéerita Dios irípiná mamáalàacata uyúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá iwàwacutá udèniaca sesenta camuí. Iwàwacutá nacái abéeríchúamica iníri. ¹⁰ Iwàwacutá nacái caináwanáca úa ìwalíise yái umànínáca áibanái irí cayábéeri; idàwinèechúa yéenibewa cayába nàyacaténá machacàníri iyú; yeedéechúa wenàiwica ucapèericuléwa casfímáiri iyú, ùacaténá nayáapíná; iyúudèechúa cayába áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ufbaidáanápíná nálí càide iyúwa nàasu wenàiwica fibéerica wenàiwicanái yàabàli; iyúudèechúa nacái cawinácaalí yùuwichèeyéicawa; íimáanáca uwàwacaalí umànica macái cayábéeri fiwítáana áibanái irí.

¹¹ Pitànàacaalí inanái íipidená cuyàluta irícu, náibaidacaténá abéerita Dios irípiná càiripináta, picá pitànàa náipidená cawinácaalí maníríyeyéimica càmíyeyéitacáwa idènia sesenta camuí; níacáiná abénaméeyéi maníríyeyéimi nawènúadapíná náiwitáisewa náibaidacalé fíchawa náiméericaté ìwali namànínápinása Cristo irípiná nawàwacáiná needáca naliwa naniripínáwa àniwa. ¹² Néese namànicaalí càì, yá cabáyawanáca nía càmíicáiná namàni càide iyúwaté nacàlidáaná quéecha náibaidáanápínása abéerita Dios irípiná mamáalàacata nayúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Abénaméeyéi inanái nacái napáchiaca nàacawa meedá capli imanùbaca, yá ínua náibaidaca meedá; càmita ínucáita nía meedá, néese nadàbaca natàanica áibanái ìwali báawéeri iyú; máini nawàwaca náalíacawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali; néese nacàlidaca áibanái irí tàacáisi càmíirica cayába nacàlidaca nálí. ¹⁴ Iná nuwàwaca nacásàacawa àniwa níara maníríyeyéimica, inìrimi yéetéeeyéimicawa fícha, cawinácaalí inanái càmíyeyéitacáwa idènia sesenta camuí, nadàwinàacaténá nacái néenibewa, nacúa nacái nacapèewa àniwa, ipíchaná wàuwidenái itàanica báawéeri iyú wàwali, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁵Níacáiná abénaméeyéi manírfiyéimi nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo fícha namànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná.

¹⁶Abéechúa inanáicaalí yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, udèniacaalí uénánaiwa inanaiwa inìrimi yéetéeyéimicawa fícha, yá iwàwacutá uyúudàaca nía, ipíchaná níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nayúudàaca nía. Yásí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalimá nayúudàaca inanái manírfiyéimi canéeyéica yéénánái iyúudèyèyipiná nía.

¹⁷Iwàwacutá níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú napáyaidacaténá ancianonái fíbaidéeyéica mamáalàacata Dios irípiná, icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica. Anciano icuacaalí nía cayába, fíbaídacaalí cachàiníri iyú Dios irípiná mamáalàacata icàlidacaténá nalí Dios itàacái, yéewáidacaténá nía mamáalàacata nacái, yá iwàwacutá namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú pucháiba yàawiriéricatái fícha yái ofrenda namàaquéerica áiba anciano irí, nàacaténá iwèni yéewanápiná anciano idèniaca cayába iyáapináwa, yéenibe yáapichawa. ¹⁸Cayábaca Dios iicáca namànica càì bàaluitécáiná profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios fímacatè: “Picácué pidacua pacá inuma ituínási fícha, idècunitàacá ufbaidaca pírí ubawàidaca ituínási uulùacaténá iwìralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá ufbaidaca uèpunícawa”, fímacatè yái Diosca. Càitè nacái Wáiwacali fímaca: “Iwàwacutácué piaca iwèni yái fíbaidéericuécá pírí”, fímaca.

¹⁹Picá péemìa irí cawinácaalí icháawàaca anciano iináwaná ìwali canácaalí pucháiba, càmicaalí nacái málisiba icháawèyèyéica anciano iináwaná ìwali.

²⁰Quéwa cawinácaalí imànfíyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, iwàwacutá pialàaca nía cachàiníri iyú macái wenàiwica yàacuèsemi cáalucaténá áibanái namànica nabáyawanáwa, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²¹Nuchùullaca pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, mabáyawanéeyéi ángel iicápiná nacái, pimànfínápiná macáita càide iyúwa núumáaná pírí siùcatàacáwa. Cawinácaalí imànfíyéica ibáyawanáwa, pialàa nía cachàiníri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pialàa nía, iwàwacutá nacái càmita cayába piicáca abéeri wenàiwica áibanái fícha, néese pialàa nía macáita abédanamata, cawinácaalí imànfíyéica ibáyawanáwa. ²²Picá pimàaca picáapiwa mesúnamáita asíali ìwali pibàlùadacaténáni iyúwa anciano icuèrinápiná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picua piicáwani asáisi yèepunícaalíwa machacàníri iyú, isicúacáicha cabáyawanéericani yái asíalica idécanáami pibàlùadacani iyúwa anciano. Pibàlùadacaalí càiri anciano, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí cabáyawanáca pía nacái, càide iyúwa pidéca nacáicaalí piyúudàaca imànica ibáyawanáwa. Picua piawawa masacàawaca macái báawéeri fícha.

²³Núaliacawa pidéca piyamáidaca piiraca uva ituní píasáidacaténá càmita piwàwa picàmaca iyúwa áibanái báawéeyéi. Quéwa cáuláicaca pidèericubàa madécaná yàawirí, íná nùalàaca pía ipíchaná piiraca yáawami únita, néese pèewiada achúmanamata uva ituní úni yèewi piiracaténáni iyúwa dabé.

²⁴Piínáidawa cáaliacáiri iyú ipíchawáise pibàlùadaca áiba anciano nacuèrinápiná. Abénaméeyéi namànica nabáyawanáwa amalánama wenàiwicanái yáliéricawa ìwali ipíchawáise áibanái icháawàaca naináwaná ìwali, quéwa áibanái namànica nabáyawanáwa ibàacanéri iyú, càmita nacái wáaliawa ìwali madécaná èripiná. ²⁵Càita nacái waicáca amalánamata yái cayábéerica abénaméeyéi imàníríca.

Aibanái nacái namànica cayábéeri ibàacanéeri iyú quéwa càmita yéewa ibàacawa càiripináta, yái cayábéerica namànírica.

6 Níara áibanái yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá nàaca náiwacalí icàaluínináwa cáimiétaquéeri iyú náibaidacáiná írí, ipíchaná áibanái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái natàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, ìwali nacái yái tàacáisi wéewáidéerica iyú wenàiwica. ² Náiwacalicaalí yeebáida Jesucristo itàacái, iwàwacutá càmita nayamáida nàaca icàaluíniná cáimiétaquéeri iyú mamáalàacata, éwita néenàsàiricáanítani Jesucristo ìwalíisená. Néese iwàwacutá náibaidaca írí cachàiníwanái mamáalàacata nayúudàacaténáni, náiwacalicaalí yeebáidaca Jesucristo itàacái, iwàwacutá nacái cáinináca naicácani, néenàsàiricáináni, Jesucristo ìwalíisená.

La verdadera riqueza

³ Aibacaalí yéewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, càmicaalí nacái abédanama fiwitáise yeebáidacaténá yái báisíri tàacáisi Wáiwacalí Jesucristo yéewáidéericaté iyú wenàiwica, càmicaalí nacái yeebáida yái tàacáisi icàlidéerica càinácaalí iwàwacutáaná wàyaca, yá cáimacáica iicácawa. ⁴ Máiní cachàinica iicáca yáawawa meedá áibanái fícha, quéwa càmita báisi yáalíawa, ibatàa abéeri wawàsipiná, càmita yáalíawa. Cáluláicaca fiwitáise máinícáiná iwàwa icuísaca fíchawa áibanái canéeri iwèni tàacáisi ìwalíise; yá idécanáami natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú, yá báawaca áibanái iicáca nía náimacáiná náalíacasa nacàlidaca máiní cáalíacáiri iyúni. Néese càmita yáalimá abédanamata náiwitáise náapichawáaca, yá nadàbaca nacuíáyacacawa máiní báawéeri iyú. Néese nadàbaca nayúunáidaca báawaca áibanái fiwitáise canánama. Càmita náalimá manuía náináidaca nawàwawa áibanái ìwali. ⁵ Néese napéliayacacawa mamáalàacata níái báawéeyéica fiwitáise, càmiyéica yáalí báisíri tàacáisi ìwali. Nacàlidaca naináwanáwa meedá neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa càmita neebáida báisíri iyúni. Nacàlidacáita naináwanáwa càì needácaténá nalíwa plata. ⁶ Báisíta weedáca walíwa cawèníri wàyacaalí càide iyúwa Dios iwàwáaná, quéwa yái cawènírica iyaca wawàwalicu Dios imàacacáiná casíimáica wía cayábaaalí waicáca wàasuwa Dios imàaqueérica walí, matufbanáicaalí nacái wía cawèníri wawàsi fícha. ⁷ Canápináta meedá cáinináaná waicáca cawèníri wawàsi, bàaluitécáiná canáca watéeri wáapichawa wamusúacaalíte waicá èeri; càita nacái canácata watéeripiná wáapichawa wàacaalíwa èeri fícha. ⁸ Néese wadèniacaalí wayáapináwa, wabàlepiná nacáíwa, yásí yéewa casíimáica wawàwa. ⁹ Quéwa cawinácaalí iwàwéeyéica càasuca, neebáidaca Satanás itàacái, yáalimáidacáiná nía namàninápiná nabáyawanáwa, yá nacaláacawa Dios ícha, yá nabáyawaná fíbàaca nía càide iyúwa trampa fíbàacaalí cuwèesi ráunamáita. Néese máiní nawàwa namànica madécaná báawéeri wawàsi máiwitáiséeri iyú, yái báawéerica càmirica iyúudàa wenàiwica, néese iwatàidéerica nía yéetácáisi iriculé, càide iyúwa wenàiwica isicùmacaalíwa depuíféeri úni yáaculé. ¹⁰ Cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca plata, imànica macái báawéeri fiwitáaná yeedácaténá íríwa mamáalàacata plata. Abénaméeyéi nacái cáininéeyéica iicáca plata nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha nacutácaténá mamáalàacata plata, néese nadéca needáca nalíwa manuísíwéeri yúuwichàacáisi, íná achúmaca nawàwa siùca nàuwichàacáináwa.

La buena lucha de la fe

¹¹ Quéwa pía, Timoteo, píacata Dios yàasu wenàiwicaca íibaidéerica Dios írípíná, íná piúca píchawa macáita yái báawéerica namànírica. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá machacànfiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pía Dios icàaluín-íná, peebáida itàacái, cáininá nacái piicácani, piidenla piùwichàanáwa mamáalàacata matufbanáiri iyú. ¹² Píalimáida macái pichàini iyúwa pimànicaténá cayábéeri ùwicái Dios írípíná. Yácata cayábéeri ùwicáica: yái picàlidáanáca báisfiri tàacáisi fiméerica iwàwacutá wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. Càì iwàwacutá pimànica, yásí peedápiná piríwa picáucawa càmfiri imáalàawa. Dioscáiná imáidacaté pía pimànicaténá càì. Dios imáidacáináaté pía, íná yéewa picàlidacaté cayába piináwanáwa madécaná wenàiwicanái yàacuésemi peebáidáaná Jesucristo itàacái. ¹³ Siúcade Dios, yái yèerica nacáuca, macáita yái ìyéerica, yéemíaca yái nuchùulianáca pía. Jesucristo nacái yéemíaca yái nuchùulianáca pía, yái Jesucristo icàlidéericaté cayábéeri tàacáisi, icàlidacaté nacái iináwanáwa machacànfiri iyú Poncio Pilato írí. ¹⁴ Iná nuchùulia pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, pimàni macáita càide iyúwa nuchùulianáca pía. Picá piwènúada yái tàacáisica, ibatàa abéeri tàacáisi piná, ipíchaná iwàwacutá nùalàaca pía cachàinfiri iyú. Pimàni mamáalàacata càiripináta càide iyúwa nuchùulianáca pía àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ¹⁵ Dios imàacapíná Wáiwacali Jesucristo yàacawa néese àniwa yéenáiwana yàanàacaalíwa càide iyúwa abéerita Dios yáalíanáwa, chácaalínápiná èeri irícucaalí. Càipíná Dios imànica abéericáináta Dios máiníiri cayába, cachàiníirica nacái náicha canánama; yácata Wacuèriná nacái cachàiníirica áibanái nacuèrinánái íicha canánama; yácata Wáiwacali nacái cachàiníirica áibanái íiwacanánái íicha canánama. ¹⁶ Yái Diosca, yácata abéerita càmfirica imáalàawa, ìyéerica icamaláná irícuwa canácatalé áiba yáaliméeri yàanàaca maw-iéniré írí, máinícáiná mèlumèlufiricani. Canácata èeri mìnali iiquéericaté Dios. Canácata nacái èeri mìnali yáaliméeri iicácani. ¡Macáita nàapíná abéerita Dios iyéininá càiripináta, yái Dios cachàiníirica náicha canánama èeri càmfiri imáalàawa! Báisíta, amén.

¹⁷ Píalàa níara càasuíyéica idènièyéica cháí èeri yàasu cawènfiri. Píalàa nía ipíchaná cáimacái naicáca níawawa áibanái íicha. Iwàwacutá nacái càmita manuf náináidaca nawàwawa nàasu cawènfiri íwaliwa, càmicáiná yéewa nàasu cawènfiri icùaca nía báawéeri íicha, yá nacái nàasu cawènfiri imáalàapínacawa áibaalípiná. Néese iwàwacutá manuíca náináidaca nawàwawa Dios íwali icùanápiná nía, yái Dios imàaquéerica walí madécaná wawàsi casimáicaténá wawàwa. ¹⁸ Pichùulla càasuíyéi namànica cayábéeri áibanái írí nayúudàacaténá nía. Cayába namàni-caalí áibanái írí cayábéeri manuísíwata nadèniacáiná manùba cawènfiri. Iwàwacutá casimáica nàaca catúulécanéeyéi írí càinácaalí wawàsi catúulécanéeyéi imáapuèrica. ¹⁹ Càasuíyéi imànicaalí càì, yásí nadèniapínáca cawènisíwéeri nàasuwa áiba èeriwa, yái nacáuca báisfirica càmfirica imáalàawa.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, pimàni cayába píibaidacaléwa Dios imàaquéericaté pirí picàlidáanápiná yái báisfiri tàacáisica. Picá peebá èeri mìnánái yàasu tàacáisi canéeri iwèni, casaquèeri nacái. Aibanái nacái nawàwa natàaníca náapichawáaca

chàinisíri wawàsi iyú nàasu tàacáisi cachìwéeri ìwaliwa. Náimaca cáalíacáicasa nía quéwa càmita báisi náalíacawa. Picá peebá nalí. ²¹ Abénaméeyéi nadéca neebáidaca nàasu yéewáidacalési cachìwéeri, yá nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha.

Nusutácué Dios ícha pirípinácué imànnínápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú.

2 TIMOTEO

Saludo

1 Núa Pablo nubànua pirí cuyàluta. Núcata abéeri apóstol Jesucristo ibànùerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Jesucristo ibànùaca núa Dios ímacáináte imàcáanápíná wenàiwica nadèniaca nacáucawa càmfiri imáalàawa cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ²Nubànua pirí cuyàluta, Timoteo cáininéerica nuicáca càiride iyúwa nùiriwa. Nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namànnínápíná pirí cayábéeri mawènfiri iyú, naicáanápíná nacái pipualé, namàcáanápíná nacái piyaca matufbanáiri iyú.

Dar testimonio de Cristo

³Nusutáca Dios ícha pirípiná èeríapi, táiyápi nacái, yá nùaca Dios irí cayábéeri piwali, yái Dios nuíbaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíníná matufbanáiri iyú nùycáíná machacànfiiri iyú càide iyúwaté nùawirináimi yàaná Dios icàaluíníná. ⁴Macái yàawiría nusutácatáita Dios ícha pirípiná, máiní nuwàwa nùaca nuicáca pía, nuwàwalicáíná achúmacaté piwàwa manuísíwata nuèpùacaalítéwa pícha. Iná nuwàwa nuicáca pía àniwa casímacaténá nuwàwa manuísíwata. ⁵Yá nùaca Dios irí cayábéeri piwali nùalíacáínáwa peebáidaca Jesucristo itàacái báisfiri iyú macái piwàwalicúsewa. Quéechatécáwa pírumi Loida uípidená, píatúami nacái Eunice uípidená, neebáidacaté Jesucristo itàacái, yá nùalíacawa báisfiri iyú peebáidáaná nacái.

⁶Iná càì nùalàaca pía: Càide iyúwa wapucúadacaalí quichái capèrùacaténáni, càita nacái iwàwacutá picáucàidaca chàinisi Dios imàaquéericaté pirí numàaca-caalíté núcáapiwa piwali; yá pimàni píibaidacaléwa cachàinfiiri iyú, yái íbaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, ichùulièrica nacái pimànica. ⁷Píalimá pimànica píibaidacaléwa cachàinfiiri iyú yái íbaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, Dioscáíná idéca yàaca walí Espíritu Santo. Yái Espíritu Santo càmfírira cáalu imànica wía, néese ichàiniadaca wía wáibaidacaténá Dios irípiná, imàaca nacái cáinináca waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái, iyúudàaca nacái wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yéewacaténá nacái wamànica macáita cáalíacáiri iyú. ⁸Picá báì picàlidaca áibanái irí Wáiwacali iináwaná. Picá nacái báì pía nùwalíse, yái nùuwichàanácawa presoíri iyú Wáiwacali irípiná nucàlidacáíná iináwaná. Néese píidenia yùuwichàacáisi núapicha wacàlidacáíná tàacáisi fiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Píalimá píideniaca piùuwichàanápínáwa yácáíná Dios yàaca pichàini. ⁹Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Ichùuliaca wàyaca mabáyawanéeri iyú nacái. Càmitaté iwasàa wía, imáida wía nacái ìwalíse yái wamànírica wachàini iyúwa. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imáida wía nacái fináidacáínatéwa imànínápínaté walí cayábéeri mawènfiri iyú, cáininácáínaté nacái iicáca wía ìwalíse yái cayábéerica Cristo Jesús imàníripínacaté walí. Bàaluitécáíná èeri ipíchawáiseté, néenialíté cáinináca Dios iicáca wía. ¹⁰Siúcade Dios imàacaca wáalíacawa cáinináca iicáca wía, iwàwa nacái imànica walí cayábéeri mawènfiri iyú. Càì yásáidaca walíni: Ibànùacaté Jesucristo, yái iwasèerica wía Dios

yàasu yùuwichàacáisi fícha. Jesucristo idéca imáalàidaca wáicha yái yéetácáisica imàaquéeripiná wéetácawa méetàuculé Dios fícha càiripináta, íná càmita quirínama iwàwacutá cáaluca waicáca wéetáanápínáwa. Wéetácaalíwa, yá wéetápinácawa Dios icáapirícuta, íná càmita cáalu wía. Jesucristo idéca nacái imàacaca wáalíacawa wáyáanápínacué càiripináta wacáuca càmíri imáalàawa yáapichawa weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

¹¹ Dios idéca ichùuliaca nucàlidáanápíná yái tàacáisica. Yá ibànùaca núa iyúwa apóstol nuéwáidacatená wenàiwicanái iyú yái tàacáisica. ¹² Iná siùcade nùuwichàacawa presoíri iyú. Quéwa càmita báí núa iwalíse yái nùuwichàanácawa Jesucristo irípiná, núalíacáiná iwali yái nuebáidéerica, yái Jesucristoca, núalíaca nacáíwa báisíri iyú cachàiníricani icuacatená núa yéewanápiná nuebáidaca itàacái mamáalàacata àta yàanàacataléta àniwa.

¹³ Pia picàlidaca machacàníri iyúni yái tàacáisi càide iyúwaté péemianá nucàlidaca píriní. Peebáida mamáalàacata Cristo Jesús itàacái, cáininá piicáca Dios, wenàiwicanái nacái càide iyúwa Cristo Jesús ichàiniadáná pía. ¹⁴ Picúa cayába yái tàacáisi cayábéerica Dios imàaquéericaté píri, ipíchaná áibanái iwènúadacani. Picúa cayábani Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéerica wawàwalícu, ichàiniadéerica nacái wía.

¹⁵ Píalíacawa macáita Asia yàasu cáli néeseéyeyí nadéca namàacaca núa abéerita. Càita nacái nawènúacatéwa núicha níara Figelo, Hermógenes nacái, yáté càmita nayúudàa núa quirínama idécanáamité romanonái yúucaca núa presoíyeyí ibànaliculé. ¹⁶ Quéwa Onesíforo idéca iyúudàaca núa, íná nusutáca Dios fícha iicáanápíná napualé, níái Onesíforo icapèericuíséeyéica, yácáiná Onesíforo idéca iyúudàaca núa madécaná yàawiría, yá ichàiniadacaté nuwàwa. Càmitaté báí ipáchiaca núa éwita presocáaníta núa presoíyeyí ibànalicu. ¹⁷ Néese idécanáamité Onesíforo yàanàaca aléi Roma iyacàlená iriculé, yáté icutáca núa mamáalàacata àta yàanàacataléta núa cháí presoíyeyí ibànalicu. ¹⁸ Yá nusutáca Dios fícha iicáanápíná Onesíforo ipualé, imàni nacái irí cayábéeri néenialípiná Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. Píalíaca nacáíwa Onesíforo iyúudàacaté wía nacái wàyacaalíté néeni Efeso iyacàlená irícu.

Un buen soldado de Jesucristo

2 Iná Timoteo, nuíquérica càiride iyúwa nuíriwa, pimàaca Dios ichàiniadaca píi-witáise Cristo Jesús ichàini iyú, yái imànírica píri cayábéeri mawèníri iyú piyacáiná abédanamata yáapicha. ² Bàaluité péemiaca nucàlidaca yái tàacáisica madécaná wenàiwica yàacuésemi. Siùcade iwàwacutá péewáidaca áiba asianái, pichùulíaca nacái nacàlidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá cayábéeyéica íiwitáise, yeebáidéeyéica tàí fíméeri iyú, imàníyeyéica nacái machacàníri iyú càide iyúwa náimáaná. Iwàwacutá nacái náalíaca néewáidaca áibanái wenàiwica iyú yái tàacáisica.

³ Píideníia piùuwichàanáwa Jesucristo irípiná wáapicha wía yéewáidéeyéica wenàiwica Jesucristo itàacái iyú càide iyúwa cayábéeri úwisàiri lidenianá yùuwichàanáwa imànicatená càide iyúwa íiwacalí iwàwáaná. ⁴ Péemiaca comparación: Uwisàiri càmita iya càide iyúwa càmíyeyí úwi, néese yeebáidaca íiwacalí iríwa iwàwacáiná isíimáidaca íiwacalíwa, yái imáidéericani. Càita nacái iwàwacutá pimàacaca píawawa Cristo Jesús irí píibaidacatená irí cachàiníri iyú. ⁵ Iwàwacutá pimànica

càide iyúwa wenàiwica isàiwicacaalí deporte imawèniadacaténá áibanái. Canáca yéewaná yeedáca iríwa cawènfiri premio yái coronaca, càmicaalí isàiwica machacànfiri iyú càide iyúwa nachùnìaná deporte. Càita nacái iwàwacutá péewáidacawa cachàinfiri iyú, píibaida nacái machacànfiri iyú pimànicaténá macáita càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná; yásí yàaca píríwa cawènfiri piapínacaalíwa chènuniré. ⁶Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica fibaidacaalí ibànacalewa cachàinfiri iyú, yá yáalimá iyáaca idàbáanéeri ibànacale iyacanáwa. Càita nacái iwàwacutá píibaidaca cachàinfiri iyú Jesucristo irí, néese yàapínaca píríwa cawènfiri chènuníseérica. ⁷Pfínáidacawa cayába iwali yái tàacáisi siùquéeérica tàacáwa nucàlidaca pírí, yásí Wáiwacali imàacaca píaliacawa macáita piwàwacutéérica píaliacawa iwali.

⁸Pfálimápiná piideniaca piùwichàanáwa piwàwalicaalí Jesucristo, yái wenàiwica Dios imichàidéericaté yéetácáisi fícha. Yácata rey David itaquérínami nacái, yái Jesucristoca. Càì nucàlidaca yái tàacáisica fíméeérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ⁹Yá nàuwichàidaca núa nucàlidacáiná yái tàacáisica. Yá nadéca nadacùaca núa cadena iyú cháì presoíyéì ibànalicu, càide iyúwa cabáyawanéeri. Quéwa yái Dios itàacáica, càmita náalimá nadacùacani, néese áibanái icàlidaca yàacawa mamáalàacatani. ¹⁰Iná nuidenia macái yùuwichàacáisi nalípiná nfái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa. Càì nùuwichàacawa yéewanápiná neebáidaca Cristo Jesús itàacái iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yéewanápiná nàyaca yáapicha cáimiétacanéeri iyú, nacamaláná mèlumèlufri irícu nacáiwa càiripináta.

¹¹Báisiiricata yái tàacáisica fíméeérica:

Weebáidaca Jesucristo itàacái, yái yéetéeericatéwa wáichawalíná, íná càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeeyéicatéwa ibáyawanámi fíchawa. Yá wàypíná nacái Jesucristo yáapicha càiripináta;

¹²wàideniacaalí yùuwichàacáisi Jesucristo irípiná, yá wacùapínaca macáita yáapicha áiba èeriwa; quéwa wáimacaalí càmitasa yàasunái wía, càita nacái fimápináca càmita yàasunái wía;

¹³cawáwanáta wawènúadapíná wáiwitáiseewa fícha, quéwa Jesucristo imànipíná macáita càide iyúwa fimáaná càmicáiná yéewa iwènúadaca fiwitáiseewa áiba fiwitáisesi iwali.

Un trabajador aprobado

¹⁴Picàlida nalí àniwani, yái tàacáisi nucàlidéericaté pírí iwali, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Píalàa nía Dios iicápiná ipíchaná natàánica náapichawáaca chàinisíri iyú canéeri iwèni wawàsi iwali. Canéérica iwèni yá tàacáisi natàánírica iwali. Natàánicaalí càiri canéeri iwèni wawàsi iwali, càmita nayúudàa wenàiwica, néese báawaca namànica wenàiwicanái fiwitáise cawinácaalí yéemièyéica nàasu tàacáisi, íná càmita neebáida Jesucristo itàacái tàì fíméeeri iyú. ¹⁵Pfálimáida macái pichàini iyúwa píibaidacaténá cayábéeri iyú Dios irípiná, casíimáicaténá Dios iicáca yái pimànírica, càide iyúwa abéeri yàasu wenàiwica fibaidacaalí cayába, yá càmita iwàwacutá báicani iwálise yái imànírica. Yá picàlidaca machacànfiri iyú nalíni, yái tàacáisi báisiirica Dios itàacáica. ¹⁶Picá pitàaní wenàiwica yáapicha natàánicaalí máiwitáiseeri iyú cháì èeriquéì yàasu tàacáisi cachíwéeri iwali, méetàuculéeri tàacáisi nacái, níacáiná itàaníyéica má-

witáiséeri iyú càiri wawàsi ìwali naméeràidaca wenàiwica déeculé Dios fícha, này-acaténá iyúwa camíiná Dios iwàwa. ¹⁷ Yáí nàasu tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica máiní báawaca imànica wenàiwicanáí fiwítáise. Nàasu tàacáisi idàwinàacawa wenàiwicanáí iwàwalicu càide iyúwa cháunási ibadéericawa iyáacaalí yàacawa wainá máuláiquéerica. Càita néewáidaca wenàiwica níara Himeneo, Fileto nacáí. ¹⁸ Nadéca naméeràacawa báisiiri tàacáisi fícha. Nadéca nawènúadacani. Nacàlidaca nachiwawa meedá càì: Náimaca idécasa ichàbacawa wáicha yáí namichàanàcawa yéetácáisi fícha. Càita nadéca báawaca namànica abénaméeyéí fiwítáise iná càmìta neebáida Jesucristo itàacáí tàì fíméeri iyú. ¹⁹ Quéwa cachàinírica càiripinátani, yáí Dios itàacáí báisiirica, càide iyúwa manuúri íba wabàlùadéeripinàca fínata manuúsiwéeri capíi. Iyaca nacáí tàacáisi íba ìwali, yáí tàacáisi fíméerica: “Wáiwacali yáalfacawa cawinácaalí níái yàasu wenàiwicaca”, càì fímaca. Yá fímaca àniwa: “Cawinácaalí icàlidéeyéica iináwanáwa Wáiwacali yàasu wenàiwicaca nía, neebáidaca nacáí itàacáí, iwàwacutáca namàacaca náichawa macáí nabáyawanáwa namànirica”, fímaca.

²⁰ Péemíia comparación: Càasuúri icapèe manuúri irícu nàyaca madécaná quírápieli fiwítáaná. Nadèniaca abénaméeyéí cawèniyeyéí quírápieli oro imànicaná, quírameníiri plata imànicaná nacáí. Iyaca nacáí abénaméeyéí quírápieli càmíyeyéica cawèni, cáli imànicaná, àicu imànicaná nacáí. Yá capíi fiwacali icùaca càiripináta níái cawèniyeyéica quírápielica, quéwa áibaalípiná yúucaca meedá fíchawa quírápieli canéeyéica iwèni. Càita nacáí àta alénacaalí nàyaca Wáiwacali yàasunáí, yá iyaca nèewi abénaméeyéí càmíyeyéica yàasu. ²¹ Iná abéeri Wáiwacali yàasu wenàiwica icùacaalí cayába yáawawa masaquèeri iyú ipíchaná imànica ibáyawanáwa, yásí yáalimá fíbaidaca cayába Wáiwacali irípiná, imànicaténá àta càinácaalí cayabéeri fíbaidacalési Wáiwacali ichùulìerica imànica, càide iyúwa nacùacaalí cawèníiri quírápieli abéerita capíi fiwacali irípiná.

²² Iná picá pimàni càide iyúwa abénaméeyéí ùuculiyeyéí iwàwáaná imànica meedá, néese pimàni cayabéeri macáí pichàini iyúwa. Peebáida Jesucristo itàacáí. Cáin-iná piicáca Dios, áibanáí wenàiwica nacáí. Píya matufbanáiri iyú náapicha cawinácaalí masaquèeyéica fiwítáise isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo fícha. ²³ Picá pitàaní náapicha cawinácaalí iwàwéeyéica itàaníca canéeri iwèni wawàsi ìwali càide iyúwa máiwitáiséeyéí càmíyeyéica yáalfawa. Píalfacawa natàanícaalí càiri wawàsi ìwali, yá nadàbaca natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú, tàacáisi ùuléeri iyú nacáí. ²⁴ Píá fíbaidéerica Wáiwacali irípiná iwàwacutá càmìta pipélicia piacawa, néese iwàwacutá càmírica calúa píwítáise macáí wenàiwica yáapicha. Iwàwacutá nacáí píaliaca péewáidaca wenàiwica cayába. Iwàwacutá nacáí píideniaca piùwichàanáwa matufbanáiri iyú áibanáí imànicaalí pírí báawéeri, càmicaalí nacáí nawàwa néewáidacawa. ²⁵ Abénaméeyéí nàuwideca namànica báisiiri tàacáisi. Píalàa nía éeréeri iyú. Iwàwacutá càmìta cáimacáí piicáca píawawa náicha. Càì iwàwacutá pimànica yéewacaténá cawàwanáta Dios imàacaca nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá yáí báisiiri tàacásica, ²⁶ yéewacaténá nacáí Dios iwasàaca nía Satanás ichàini fícha. Satanás idéca fíbàaca nía càide iyúwa trampa fíbàacaalí cuwèsi. Dios iwasàacaalí nía, yásí náalimá namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná.

Cómo será la gente en los tiempos últimos

3 Iwàwacutá pialácawa abéeri wawàsi: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá máinípiná càulenáca wenàiwica nàyaca cháí èeri iricu. ²Máinípiná cáinináca wenàiwica naicáca níawawa áibanái ícha, cáininápiná nacái naicáca plata, máiní cáimacáica naicápiná níawawa áibanái ícha. Cachàinipiná nacái naicáca níawawa. Natàanípiná báawéeri iyú Dios ìwali. Càmita neebápiná nasèenái ichùullacawa. Càmita nàapiná cayábéeri tàacáisi quirínama áibanái írì, Dios írì nacái. Caná iwèni naicápiná áibanái yàanáca Dios icàaluíná. ³Càmita cáininá naicápiná néenánáwa. Càmita abédanamata náiwitáise áibanái yáapicha matufbanáiri iyú. Nacàlidapiná nachiwawa báawéeri iyú áibanái ìwali. Càmita nacùapiná níawawa cayába íná namànipiná macái fiwitáaná báawéeri namàlfiawalé iyúwa. Caluéyéipiná fiwitáise iyúwa cuwèsiná. Nàuwidepiná namànica macái fiwitáaná cayábéeri. ⁴Yá nacháawàpiná nanacáiyéiwa nàuwidenái írìwa. Ráunamáita namàni nàacawa nabáyawanáwa máiwitáiséeri iyú ipíchawáise nánáidacawa ìwali yái namàníripináca. Yá máiní cayábpiná naicáca níawawa áibanái ícha. Nawàwapiná namànica meedá càinácaalí wawàsi isíimáidéeripiná nawàwa. Càmita nacutápiná náalícaténá Dios ìwali namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵Pucháibéeyéipiná fiwitáise, namànipiná càide iyúwa wenàiwica yèyeyéica Dios icàaluíná báisíiri iyú, quéwa nachíwa iyúwa meedá. Càmita namàcapiná Dios icùaca náiwitáise nàyacaténá machacàníiri iyú. Piawa náicha cawinácaalí imànfíyeyéica càì.

⁶Picá piacawéerida wenàiwica imànfíyeyéica càì nàyacáiná nèewi abénaméeyéi asianái ichìwáidéeyéica wenàiwica namàacáanápíná nawàlùacawa nacapèe iriculé. Néese nachìwáidaca málfiawáiséeyéi inanái, bàsabàséeyéi fiwita, máiníyeyéi cabáyawanáca, imànfíyeyéica madécaná báawéeri namàlfiawalé iyúwa càide iyúwa máinííná nawàwa namànica. ⁷Ewita níara inanáica néewáidacáanítawa mamáalàacata áiba tàacáisi wàlisàì ìwali, càicáaníta canácatáita náalimá náalíaca néemiaca càinácaalí fímáaná yái tàacáisi báisíirica. ⁸Níai cachìwéeyéica nàuwideca namànica báisíiri tàacáisi, càide iyúwaté pucháiba camàliqueeyéi fípidenéeyéicaté Janes, Jambres nacái. Bàaluité nàuwideca namànicaté profeta Moisés, icàlidéericaté Dios itàacái. Siuca nacáide, níai báawéeyéica máiní éruca náiwitáise, nánáidacawa abéerita báawéeri ìwali. Caná nawèni Dios iicáca nía càmicáiná neebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú. ⁹Quéwa càmita náalimápiná nawènúadaca wenàiwicanái fiwitáise mamáalàacata macáicáiná wenàiwica náalimápiná náalíacawa máiwitáiseca nía. Néese nachàbapínacawa càide iyúwaté nachàbáanáwa, níara pucháiba yùuwidéeyéicaté imànica profeta Moisés.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰Quéwa Timoteo, pidéca peebáidaca cayába càide iyúwaté nuéwáidáaná wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Píalífa nacáíwa càinácaalí nùyaca, càinácaalí nacái nuínáidaca numànica. Píalíacawa càinácaalí nuebáidaca Dios, càinácaalí nacái núalimáidaca mamáalàacata nuéwáidacaténá wenàiwica éeréeri iyú. Píalíacawa cáinináca nacái nuicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Píalíacawa càinácaalí nuideniaca nùuwichàanácawa Wáiwacalí irípiná. ¹¹Píalífa nacáíwa càinácaalíté nàuwichàidaca núa, yá nùuwichàacawa Wáiwacalí irípiná nuíbaidacáiná írì. Píalífa-

cawa macáita ìwali yái nuchàbáanacatéwa nàuwichàidacaalíté núa Antioquía ìy-acàlená ìricu, Iconio ìyacàlená ìricu nacái, Listra ìyacàlená ìricu nacái. Píalíacawa ìwali yái nùuwichàanacatéwa quéwa Wáiwacali iwasàacaté núa náicha canánama. ¹² Báisíta macáita cawinácaalí iwàwéeyéica ìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná nàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá áibanái yùuwichàidap-iná níawa Cristo Jesús ìwali. ¹³ Quéwa níái báawéeyéica, nía nacái ichìwáidéeyéica wenàiwica namànipiná nàacawa mamáalàacata nabáyawanáwa cachàiníwanái, yá nachìwáidapiná wenàiwica mamáalàacata, nachìwáidaca nacái níawawa.

¹⁴ Quéwa pía Timoteo, iwàwacutá peebáidaca yái tàacáisica mamáalàacata, pimàni nacái càide iyúwa péewáidáanátéwa, iyúwa nacái píalíanáwa báisíri-cata yái tàacáisi péewáidéericawa ìwali, píalíacáináwa néewáidacaté pía báisíri tàacáisi iyú, níara yéewáidéeyéicaté pía. ¹⁵ Piwàwali píalíacatéwa Dios itàacái ìwali sùmàicatáseta pía àta siuca nacáide, yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inù-mallicúise. Píalíacawa Dios itàacái ìwali íná yéewa cáalíacáica pía. Píalía nacáíwa peebáidacaalí Cristo Jesús itàacái, yá iwasàapiná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁶ Macáita yái Dios itàacáica Dios imàacacaté wenàiwica náalíacawa càiná-caalíté iwàwacutáaná natànàaca itàacái inùmallicúise. Iná cayábaca wéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú, wàalàaca nía nacái cachàiníiri iyú namànicaalí nabáyawanáwa. Yá cayábéerica Dios itàacái wéewáidacaténá iyú wenàiwica, wawènúadacaténá náiwitáise Dios irípiná, wáasáidacaténá nacái càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicá. ¹⁷ Iná iwàwacutá wía Dios yàasu wenàiwicaca wéewáidacawa Dios itàacái ìwali yéewacaténá wáalíacawa, yéewacaténá nacái wáalimá wamànica càinácaalí cayábéeri wawàsi Dios ichùulíerica wamànica.

4 Nuchùulia pía manuísíwata Dios iicápiná, Cristo Jesús iicápiná nacái, yái yàanèeripináca icàlidacaténá macái èeri mìnánái iináwaná ìwali, càiná-caalí báawéerica namànica, yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalíisewa, níái cáuyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Nuchùuliaca pía manuísíwata Cristo Jesús yàacáináwa néese àniwa icùacaténá macáita. ² Nuchùuliaca pía manuísíwata picàlidáanápiná báisíri tàacáisi wenàiwicanái irí. Picàlida nalíni mamáalàacata éwita càmicaalí nawàwa néemiaca piríni. Píalàa nía cachàiníiri iyú cawiná-caalí imàníiyéica ibáyawanáwa, piwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná fíchawa. Pimichàida náiwitáise namànínápiná cayábéeri. Picá piméyáa péewáidaca nía càmicaalí neebáida caquialéta, néese péewáida nía éeréeri iyú mamáalàacata. ³ Picàlida nalíni siúcade, mesúnamáicáináta càmíta wenàiwica nawàwa néemiaca irí yái tàacáisi báisírica. Néese nacutápiná nalíwa meedá máini madécaná yéewáidéeyéipináca níawa, icàlidéeyéipináca nalí abéerita tàacáisi nawàwéerica néemiaca, càinácaalí wàlisà tàacáisi itiquilíadáidéeripiná nàui. Nàwacáidapiná nalíwa càiyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nawàwacáiná namànica nabáyawanáwa nasfímáidacaténá níawawa. ⁴ Nawènúapínacawa báisíri tàacáisi fícha, yá càmíta quirínama nawàwapiná néemiacani, néese naméeràacawa meedá neebáidaca èeri mìnánái yàasu tàacáisi cachìwéeri càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná. ⁵ Quéwa pía Timoteo, píináidawa mamáalàacata machacàníiri iyú. Píideníia yái piùwichàanácawa. Picàlida mamáalàacata yái tàacáisi fíméerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Pimàni cayába macáita píibaidacalécawa càide iyúwa Dios ichùulíaná pimànica.

⁶Iwàwacutá píibaidaca cachàiníiri iyú Dios irípiná núamirìcubàami, yácaíná nuenáiwana idéca yàanàaca nuétácatáipináwa Wáiwacali ìwali, íná nuétápináwa càide iyúwa sacrificio Wáiwacali ìwali. ⁷Nudéca nuíbaidaca Jesucristo irípiná cachàiníiri iyú càide iyúwa úwisàiri imànicaalí cayábéeri ùwicái. Nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Jesucristo irípiná càide iyúwa wenàiwica imáalàidacaalí ipianícawa carrera ìwali. Càmitaté nuwènúawa Dios fícha, néese nuebáidaca yái tàacáisi báisírica mamáalàacata. ⁸Càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwica irí, yái wenàiwica ipianíricatéwa carrera ìwali imawèniadaca nacái áibanái, càita nacái siùcade iyaca nulí nùasu cawèníiri chènuniré, Wáiwacali yèeripináca nulí yàacaalíwa néese àniwa, numànicáiná cayábéeri machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná. Yái Wáiwacali, cayábéerica fiwítáise, icùaca wenàiwica machacàníiri iyú, yùuwichàidapíná nacái báawéeyéi. Càmita nulípiná abéerita yàacani, yái cawènírica, néese yàapíná cawèníiri macái wenàiwica irí cawinácaalí máini iwàwéeyéica iicáca Wáiwacali yàacawa néese àniwa cáininácáiná naicácani.

Instrucciones personales

⁹Pimàni macáita càide iyúwa iwàwacutáaná pimànica piacaténáwa nùatalé mesúnamáita. ¹⁰Nuwàwacutáca pía, Demascáiná idéca imàacaca núa abéerita cáininácáiná iicáca èeri m̀nanái fiwítáise. Idéca yàacawa Tesalónica iyacàlená néré. Crescente idéca yàacawa Galacia yàasu cáli néré. Tito nacái idéca yàacawa Dalma-cia yàasu cáli néré. ¹¹Abéerita Lucasquéi ìya núapicha. Pía picutáca Marcos pitécaténáni piápichawa iyúudàacáiná núa cayábéeri iyú nuíbaidacaténá Dios irípiná. ¹²Nuwàwacutáca Marcos iyúudàaca núa nubànùacáiná Tíquico yàacaténáwa Efeso iyacàlená néré. ¹³Idècunitàacá pianàaca nùatalépiná, peedá nulí nùasu ruana nacáiri núuquéeri nùwalísewa, numàaquéericaté Carpo icapèe irìcu, Troas iyacàlená néeni. Peedá nacái nùasu cuyàluta imanùbaca iwawanèericawa. Máini nuwàwacutáca nacái nùasu cuyàluta iwawanèericawa canánama, níai pírái fimamimica namànírica cuyàluta piná.

¹⁴Alejandro yái íbaidéerica hierro idéca imànica nulí báawéeri manuísíwata. Wáiwacali yùuwichàidapínácani ìwalíse yái báawéerica imànírica. ¹⁵Piicá píchawa cayábani yái asíalica ipíchaná imànica pírí báawéeri nacái máinícáina yùuwidaca imànica yái tàacáisi wacàlidéerica.

¹⁶Quéechatécáwa nubàlùacaalítéwa nàacuèsemi níai yàcalé íiwacanánáica, yá nucàlidacaté nalí nuináwaná ìwaliwa yái nuuwidenái icháawàanáca nuináwaná ìwali. Yáté canáca áibaquéi yàacawéeridéeripinacaté núa. Macáicata namàacacaté núa abéerita. Nusutáca Dios fícha nalípiná, ipíchaná yùuwichàidaca nía ìwalíse yái namàacáanacaté núa abéerita. ¹⁷Quéwa Wáiwacali idéca yàacawéeridaca núa, ichàiniadaca nacái nuíwítáise, íná yéewa nudéca numáalàidaca nucàlidaca yái tàacáisi fiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yéewacaténaté macáita càmfíyéi judío néemlaca Jesucristo iináwaná ìwali. Wáiwacali iwasàacaté núa cáalunáiri fícha càide iyúwa idéca nacáicaalí iwasàaca núa león inuma fícha, cháwi quíiréeri nacáirica. ¹⁸Yá núalíacawa Wáiwacali iwasàanápíná núawa macái báawéeri fiwítáaná fícha, yá itépiná núawa cayábacatalé chènuniré Wáiwacali icuacataléca macáita. ¡Néese macáita nàapíná irí cayábéeri càiripináta, yái icuèripináca macáita cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcuwa càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos y bendición final

¹⁹ Nuwàwali nàra Prisca, Aquila nacái, nía nacái Onesíforonáica. ²⁰ Erasto iyamáacatéwa Corinto ìyacàlená irìcu. Numàacacaté Trófimo iculuéricawa Mileto ìyacàlená irìcu. ²¹ Pimàni macáita iyúwata pàlimáanáta, piacaténáwa mesúnamáita nùatalé ipíchawáise uniabéca. Nawàwali pía macáita níai ìyéeyéica cháí yàcalé, níai Eúbulo, Pudente nacái, Lino nacái, úa nacái Claudia, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²² Pía Timoteo, nusutáca Wáiwacali Jesucristo ícha pirípiná ichàiniadáanápíná píiwitáise. Píacué canánama, nusutácué Dios ícha nacái pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawènfíri iyú manuísíwata, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

TITO

Saludo

1 Núa, Pablo, nubànù pirí cuyàluta, pía Tito. Núa íibaidéerica Dios irípiná. Nucàl-ida tàacáisi nacái Jesucristo inùmalicuise. Numàni còi yéewanápiná macáita wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa neebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú, yéewanápiná nacái náalíacawa macáita yái tàacáisi yéewáidéerica wía wáalíacaténáwa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca cháì èeri iricu. ² Nuíbaida Dios irípiná, nutàaní nacái Jesucristo inùmalicuise núalíacáináwa báisfiri iyúcani Dios yáalimá imàacaca wàyaca yáapicha càiripináta. Yái Diosca, yái càmfirica cachiwa, icàlidacaté tàacáisi bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. Dios icàlidacaté cáimiétacanéeri iyúni, yàanápiná wacáuca càmfiri imáalàawa. Wáalíá nacáiwa imànínápiná còi. ³ Siúcáisede Dios imàacaca wáalíacawa tàacáisi ìwali Dios icàlidéericaté. Yá wáalíacawa ìwali yái tàacáisica, Dios ibànùacáináté wenàiwica néewáidacaténá wía. Yá-cata yái tàacáisica Dios ichùulièrica nucàlidaca wenàiwicanái irí, yái Dios iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. ⁴ Nubànù pirí cuyàluta, Tito. Báisíta, nuicáca pía càiride iyúwa nuíriwa weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Nusutáca Wáaniri Dios fícha pirípiná, Jesucristo nacái, yái iwasèericaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, namànínápiná pirí cayábéeri, namàacáanápiná nacái piyaca matuíbanáiri iyú.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Numàacacaté pía Creta yàasu iwàwata íinata pimànicaténá yái íibaidacalési càmfiricáwaca numáalàida numànica nèewi níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Nuwàwa nacái pibàlùadaca ancianonáipiná macái yàcalé imanùbaca nacuèrinánáip-ináca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá nacái ancianonái nàya-ca càide iyúwaté núumáaná pirí. ⁶ Càita iwàwacutá ancianonái nàyaca: Iwàwacutá anciano ìyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali, ipíchaná náimaca imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idèniaca abéechúata ínuwa. Yéenibe nacái iwàwacutá neebáidaca Jesu-cristo itàacái. Iwàwacutá anciano yéenibe nàyaca machacàníiri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca naináwaná ìwali, ipíchaná áibanái náimaca an-ciano yéenibe nawàwáanása namànica meedá macái báawéeri íiwitáaná, càmitasa nacái neebáida náaniri itàacáiwa. ⁷ Yáacáiná anciano íibaidaca Dios irípiná, icùacaténá Dios irípiná yàasu wenàiwica, íná iwàwacutá anciano ìyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali. Iwàwacutá càmfirita canúmasée yái ancianoca, càmfiri cachàini iicáca yáawawa. Càmita nacái calúa. Càmita nacái icàma. Càmita nacái icuísá fíchawa wenàiwica. Càmita fináid-awa mamáalàacata yeedácaténá iríwa plata. ⁸ Néese, iwàwacutá anciano itàidaca wenàiwica cayába, cawinácaalí yèepuníyécawa déeculé icapèe fíchawa, anciano yeedáanápiná yàataléwa nía, nayamáacaténáwa icapèericu. Iwàwacutá casíimáica nacái anciano imànica yáawamita cayábéeri áibanái irí. Iwàwacutá cáim-iétacanéeri, cáalíacáiri nacái, yái ancianoca. Iwàwacutá ìyaca machacàníiri iyú. Iwàwacutá anciano yàaca Dios icàaluíniná. Iwàwacutá anciano icùaca yáawawa

ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ⁹Iwàwacutá nacái anciano yeebáidaca tàì fíméeri iyúni yái tàacáisi báisírica wéewáidéerica iyú wenàiwica yéewanápiná anciano yáalimá yàalàaca wenàiwica báisíri tàacáisi iyú, yéewanápiná nacái anciano yáalimá imawèniadaca cachìwéeyéi wenàiwica báisíri tàacáisi iyú cawinácaalí cachìwéeyéica yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹⁰Pibàlùada ancianonáipiná càide iyúwa núumáaná pirí, manùbacáiná wenàiwica càmita neebáida nacuèrinánái itàacáíwa. Manùba wenàiwica natàaníca máiwitáiséeri iyú meedá. Nachìwáidaca nacái áibanái wenàiwica. Abénaméeyéi judío yéewáidéeyéica wenàiwica, máini cachìwéeyéica nía cachàiníwanái áibanái fícha, náimacáiná iwàwacutáanása càmíyeyí judío imànica circuncisión idécanaami neebáidaca Jesucristo itàacái. Nachìwacáita meedá, níai judío icàlidéeyéica càiri tàacáisica. ¹¹Cawinácaalí ancianonái pibàlùadéeyéica iwàwacutá nachùuliaca masànanápiná níara icàlidéeyéica càiri cachìwéeri tàacáisica, níacáiná cachìwéeyéica nadéca nawàlùacawa abénaméeyéi icapèericulé, néese cachìwéeyéi iméeràidaca wenàiwica báisíri tàacáisi fícha, canánama níai capìiricuíyéica. Naméeràidaca áibanái néewáidacáiná nía meedá chìwái iyú, càmírica báisi tàacáisica, yéewanápiná needáca naliwa plata nachìwa iyúwa meedá.

¹²Iwàwacutá ancianonái ichùuliaca masànanápiná níara cachìwéeyéica, bàaluitécáiná ìyacaté áiba cáalíacáiri Creta yàasu cáli néeséeri. Yá fímacaté yàasu cáli néeséeyéi ìwaliwa: “Níai Creta yàasu cáli néeséeyéi nachìwáidaca áibanái wenàiwica mamáalàacata. Càica níade iyúwa caluéyeyí cuwèesi. Inuca nacái nía, càita nacái camùnica nía. Nawàwaca nayáaca nayáacaléwa cadénama meedá, napuníadacatená natúrawa”, fímacaté yái cáalíacáirica. ¹³Yái cáalíacáirica Creta yàasu cáli néeséeri itàanicaté báisíri iyú yàasu cáli néeséeyéi ìwaliwa. Iná pialàa nía cachàiníri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái neebáidáanápiná tàì fíméeri iyú abéericata yái tàacáisi báisírica. ¹⁴Pialàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeri tàacáisi áibanái icàlidéerica ichìwa iyúwa, judfonái yàawirináimi yàasu tàacáisimica. Pialàa nacái nía ipíchaná neebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùullianá namànica, níai càmíyeyéica yeebáida báisíri tàacáisi.

¹⁵Pialàa nacái nía cachàiníri iyú. Cayábacaalí wenàiwicanái fíwitáise, yásí cayábacani macáita yái namànírica. Néese, báawacaalí wenàiwicanái fíwitáise, yá càmicaalí neebáida Dios itàacái, yásí báawacani macáita yái namànírica. Càita nàyaca: Náináidacawa báawéeri ìwali, càmita báì nía nabáyawaná ìwaliwa. ¹⁶Pialàa nía cachàiníri iyú, níara cachìwéeyéica. Ewita nacàlidacáaníta naináwaná ìwaliwa Dios yàasu wenàiwicacasa nía, càicáaníta náasáidaca càmita Dios yàasu wenàiwica nía. Náasáidaca càmita Dios yàasunáica nía, namànicáiná wawàsi báawéerica Dios iicá, càmicaíná nacái neebáida càide iyúwa Dios iwàwáaná namànica. Canácatáita namàni cayábéeri.

La sana enseñanza

2 Tito, iwàwacutá péewáidaca wenàiwica nàyanápiná machacàníri iyú càide iyúwa báisíri tàacáisi fímáaná. ²Péewáida béeyéi aslanái ipíchaná nacàmaca, iwàwacutá cáimiétacanáca nía, iwàwacutá nacái nacùaca níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá neebáidaca Dios itàacái tàì fíméeri iyú. Iwàwacutá cáinináca naicáca Dios báisíri iyú. Iwàwacutá nacái nàideniaca nàuwichàanáwa matufbanáiri iyú áibanáicaalí imàacaca nàuwichàacawa neebái-

dacáiná Jesucristo itàacái. ³ Càita nacái péewáida béeyéi inanái. Iwàwacutá nàyaaca càide iyúwa inanái iyáaná yeebáidéeyéica Dios itàacái. Iwàwacutá càmita nataani báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmita nàira mamáalàacata ìiracalési ipuíri. Iwàwacutá béeyéi inanái néewáidaca áibanái namànínapíná cayábéeri. ⁴ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái nàyaaca machacàníiri iyú néewáidacatená mánacanái caníríyéica cáinináanápíná naicáca naníriwa, néenibe nacáiwa. ⁵ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacanái caníríyéi nacùanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá nacái càmita náináidawa áiba asiali ìwali càmírica nanírisíwa. Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacanái caníríyéi náibaidáanápíná néenánái írípínáwa nacapèericuwa, namànínapíná nacái cayábéeri áibanái írì, namànínapíná nacái càide iyúwa unìri ìmáaná ulí. Iwàwacutá mánacanái namànica còi ipíchaná áibanái itàanica báawéeri iyú Dios itàacái ìwali.

⁶ Càita nacái pialàaca ùuculiyéi nacùanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. ⁷ Pimàni abéerita yái cayábéerica yéewanápíná pinacáiyéi ùuculiyéica náaliacawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaaca. Péewáida nía cáimiétacanéri iyú abéta báisíiri tàacáisi iyú. ⁸ Pitàaní nacái báisíiri iyú yéewanápíná áibanái càmita náalimá nacháawàaca pía ìwalíise, yái pitàanínáca. Pitàaní báisíiri iyú càiripínáta, báicaténá piùwidenái càmíciná nàanàa pìwali wawàsi nacháawàanápíná pía ìwalíise.

⁹ Néese, pialàa nacái níara áibanái yàasu wenàiwica ìibaidéeyéica mawèníiri iyú áiba wenàiwica írì neebáidáanápíná càiripínáta náiwacali itàacáiwa, càide iyúwa ichùulianá nía. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacali iwàwáaná. Pialàa nía nacái ipíchaná nataanica lúasi iyú náiwacali yáapichawa, náiwacali ichùuliacaalípiná náibaidaca. ¹⁰ Pialàa níara ìibaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái írì ipíchaná nayéedùaca náiwacali yàasuwa. Iwàwacutá namànica cayábéeri náiwacali írìwa mamáalàacata, matuíbanáicaténá náapichani, yái náiwacalica. Iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata yéewanápíná áibanái nacái neebáidaca walí yái tàacáisi wacàlidéerica Dios ìwali, yái iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa.

¹¹ Cawínacaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nàyaaca machacàníiri iyú, càide iyúwaté núumáaná píri, Dioscáiná idéca yáasáidaca amaléeri iyú èeri mìnánái íríní náalíacatenáwa iwàwaca iyúudàaca wenàiwica còi: Iwàwaca iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. ¹² Dios idéca imànica walí yái cayábéerica, íná yéewa wáaliacawa iwàwacutáaná wayamáidaca wamànica macái wawàsi càmírica Dios iwàwa. Iwàwacutá nacái càmita wawàwa quirínama wamànica càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica, níái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese, idècunitàacá wàyaaca cháì èeri írìcu, iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá wamànica cayábéeri, iwàwacutá nacái wàyaaca càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaaca. ¹³ Càita iwàwacutá wàyaaca idècunitàacá wacùaca yàanàaca yái wáaliéricawa yàanàanápíná àniwa, yái Jesucristoca. Dios imànica walí cayábéeri Jesucristo ìwalíise. Yái Jesucristo, yácata Wacuéríná cachàiníirica íiwitáise, iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Wacùaca Jesucristo yàanàanápíná àniwa icamalá cachàiníiri írìcuwa, cáimíétacanéri iyú nacái, máiní nacái cachàiníirica íiwitáise icùacatená macái èeri mìnánái. ¹⁴ Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetácaténátéwa wáichawalíná, yée-

wanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná fícha macáita. Jesucristo imàacacaté yáawawa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwitáise, yéewacaténá nacái yàasu wenàiwicaca wía, yéewanápiná nacái casímáica wamànica cayábéeri càiripináta.

¹⁵Iná pía Tito, péewáida wenàiwica iyú yái tàacáisi nutànèerica pírí. Píalàa níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàníinápiná càide iyúwa nutànàaná pírí cháí cuyàluta írìcu. Píalàa cachàiníri iyú cawinácaalí càmíyéica yeebáida càide iyúwa nuéwáidáaná wenàiwica. Péewáida nía, píalàa nía cachàiníri iyú, Dioscáiná idéca ibànùaca pía, píalàacaténá nía. Picá pimàaca caná iwèni naicáca piasu tàacáisi.

Deberes de los creyentes

3 Tito, iyaca áiba wawàsi pimàníripiná: Píwàwali nía, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, neebáidáanápiná nacuèrinánái itàacáiwa, nía nacái náiwacanánái áibanái. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacanánái fímáaná nálí. Iwàwacutá casímáica namànica cayábéeri càiripináta. ²Iwàwacutá càmita quirínama natàaní báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmita nacái natàaní náapichawáaca chàinísi iyú. Iwàwacutá nacái naicáca áibanái ipualé. Iwàwacutá nacái cáimiétaquéri iyú naicáca macái wenàiwica càiripináta.

³Tito, picàlida nálí àniwani, namàníinápiná càide iyúwa nutànàaná pírí, bàaluitécáiná wía macáita wamànicaté wabáyawanáwa. Bàaluité máiwitáiseocaté wía meedá, càmítaté nacái weebáida Dios itàacái. Bàaluité weebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Bàaluité wawàwaca wamànica mamáalàacata macái báawéeri fiwítáaná càide iyúwa èri mìnánái nawàwáaná namànica càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Mamáalàacataté wáináidacawa wamàníinápiná wabáyawanáwa. Wawàwacaté wàasupináwa áibanái yàasu. Áibanái báawacaté naicáca nacái wía. Wía nacái báawacaté waicáyacacawa. ⁴Quéwa, éwítaté wamànicáaná còi, càicáanítaté Dios yáasáidaca walí iicáca wenàiwica ipualé, cáinináca nacái Dios iicáca wenàiwica, yái Diosca iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. ⁵Yásí Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. Càmítaté iwasàa wía ìwalíise yái cayábéerica wamàníricaté. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, iicácináté wapualé, imàacacáináté nacái iwàwawa fícha yái báawéerica wamàníricaté. Espíritu Santo ichàini iyú, Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, imàacaca nacái wàyaca wáiwitáise wàlisài yáapichawa, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁶Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo iyúudàacaténá wía manuísíwata. Dios yáalimá imànica còi yáciná Jesucristo yéetacatéwa wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ⁷Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, yéewanápiná weedáca walíwa Dios fícha wacáuca wàlisài càmíri imáalàawa, wía Dios yéenibeca. Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali yàanápiná walíni, yái wacáuca càmíri imáalàawa, Dioscáiná iicacaté wapualé, mabáyawanacaté nacái iicáca wía.

⁸Iná báisicáiná nutàacái nutànèerica pírí, iná iwàwacutá péewáidaca nía cachàiníri iyú nùasu tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Dios itàacái. Péewáida nía yéewanápiná náalimáidaca cachàiníri iyú namànicaténá cayábéeri càiripináta. Yái tàacáisi nuéwáidéerica iyú pía, cayábéeri tàacásica, iyúudàa nacái wenàiwica. ⁹Iwàwacutá nacái càmita pitàaní mamáalàacata áibanái yáapicha canéeri iwèni wawàsi ìwali. Picá péemìa cachìwéeri tàacáisi írì wàawirináimi judío icàlídéer-

icaté nachìwa iyúwa. Picá nacái pitàaní chàinisíri iyú áibanái yáapicha càiná-caalí íimáaná tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Picá picuísáyacawa áibanái yáapicha ìwali, yái wawàsica. Pitàanícaalí càì chàinisíri iyú, càmita piyúudàa wenàiwica. Canéeri iwèni meedá walítáni wacuísáyacacaalíwa mamáalàacata ìwali yái tàacáisisa.

¹⁰Néese áibacaalí yéewáida wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, níara yee-báidéeyéica Jesucristo itàacái, néese pichùulìà iyamáidáanápíná yéewáidaca nía càì. Néese, càmicaalí iyamáida yéewáidaca nía càì, yá pìalàani abé yàawírìá quiríta imàcáanápíná fíchawani. Néese, càmicaalí imàaca fíchawani, yá picá pibatàa ìyaca náapicha níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹Pfálíacáinàwa cawínacaalí yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàicáisi iyú, nadéca naméeràacawa báisíri tàacáisi fícha, íná namànica nabáyawanàwa meedá. Càita náasáidaca cabáyawanáca nía.

Instrucciones personales

¹²Uwé, Tito, ìyaca abéeri wawàsi quiríta: Nubànùapíná pìatalé Artemas, càmicaalí Tíquico. Yàanàacaalípiná pìatalé, piacàatétawa píipunitáidacaténá núa Nicópolis ìyacàlená néré, nuínáidacáinàwa nuyamáanápínàwa néenibàa unìabépinama. ¹³Piyúudàa nacái yàara abogado ípidenéerica Zenas, Apolos nacái nachùnìacaténá nàasuwa nèepùanápínàwa Creta yàasu cáli fícha. Pimàni nalí iyúwa pìalimáanàta pimànica, yéewanápíná nadènìlaca macáita càinácaalí namáapuèrica nàacaténàwa. ¹⁴Càita nacái macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá casíimáica nayúudàaca áibanái nadènìacaténá yái namáapuèrica. Namànicaalí càì, yásí cawènica Dios iicáca náibaidacalé namànìirica irípiná.

Saludos y bendición final

¹⁵Yáta imanùbaca nutànàaca pírí, Tito. Macáita níái núapichéeyéica cháí yeebáidéeyéica Jesucristo, nawàwalica pía. Wawàwali nacái macáita níara píapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáininéeyéica iicáca wía. Wsutácué Dios fícha pírípinácué imànínápínácué pírí cayábéeri, macáitacué pía.

FILEMÓN

Saludo

1 Núa Pablo iyéerica presoíri iyú Cristo Jesús irípiná, nucàlidacáiná iináwaná ìwali, nubànù pírí cuyàluta. Wéenàsàiri nacái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yái Timoteoca, iwàwalica pía. Wabànù pírí cuyàluta, pía Filemón, wàacawéer-iná cáininéerica waicáca íbaidéerica Dios irípiná wáapicha. ² Wawàwali nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeýéicawa namànicaténá culto pi-capèe irícu, úa nacái wéenàsàatúa Apphaca, yá nacái Arquipo, wàacawéer-iná yàacawéeridéerica wía wamànicaténá ùwicái wàuwide Satanás ípunitawa. ³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pírípinácué canánama, Wáiwacali Jesucristo nacái, namànínapínácué pírí cayábéeri manuísíwata, namàacáanápínácué nacái matufbanáica pía.

El amor y la fe de Filemón

⁴⁻⁵ Nùaca Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri pìwali macái imanùbaca nusutácaalí Dios ícha pírípiná, pía Filemón, nuémíacáiná piínáwaná ìwali, cáinináca piicáca Wáiwacali Jesús, peebáidaca nacái Wáiwacali itàacái tàì íméri iyú, cáinináca nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica. ⁶ Nusutáca Dios ícha pírípiná, pía Filemón, yeebáidéerica abédanamata wáapicha, yéewanápiná pialíacawa machacàníiri iyú ìwali macáita yái cayábéerica wadènièrica weebáidacáiná Cristo itàacái. ⁷ Cayábaca nuwàwa manuísíwata píapicha, pía nuénàsàirica, cáininácáiná piicáca núa, íná yéewa manuíca nuínáidaca nuwàwawa; casímáica nuwàwa nacái pichàiniadacáiná nawàwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

⁸⁻¹⁰ Iná éwita Dios imàacacáaníta nuchùuliaca pía Cristo yàasu apóstolcáiná núa nuchùuliacaténá pía ìwali, yái iwàwacutéeripínáca pimànica, càicáaníta nuwàwa nusutáca pícha wawàsi manuísíwata cáininácáiná nuicáca pía. Núa Pablo, máini béerica, presoca nacái núa Cristo Jesús irípiná, nusutáca pícha wawàsi Onésimo iwicáu, yái nuiquéerica càiride iyúwa nuíriwa, nuwènúadacáinaté íwitáise cháì preso ibànalicu yeebáidáanápíná Jesucristo itàacái.

¹¹ Aibaalíté yái Onésimo iyacaté pírí canéri iwèni piasu wenàiwicaca. Quéwa siúcáise de Onésimo yáalimá iyúdàaca pía cayába, càide iyúwa iyúdàaná núa. ¹² Yási nubànùaca Onésimo píatalépiná àniwa, yái Onésimo cáininéerica nuicáca manuísíwata. Pimàni irí cayábéeri càide iyúwa pimàníiná nulí. ¹³ Iyamáa-caalíwa núapichatá, yá cayábaca nuwàwatá, yéewanápiná yáalimá iyúdàaca núa mamáalàacata píamiricubàata, idècunitàacá presoca núa nucàlidacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali Jesucristo itàacái. ¹⁴ Càmita quéwa nuwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha càmicaalí piwàwa numànica càì. Càmicaalí nacái piwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha, yá canáca yéewanáwa iyamáacawa núapicha. Càmita nuwàwa nuchùuliaca pía cachàiníiri iyú pimàacáanápíná Onésimo iyamáacawa núapicha. Néese nuwàwaca pimàaca iyamáacawa núapicha càicaalíta piwàwa. ¹⁵ Cawàwanáta Dios imàacacaté Onésimo yàacawa pícha achúma èerínata,

yéewacaténá Dios yèepùadaca pírí càiripínátani. ¹⁶ Càmita quéwa Dios yèepùada pírí Onésimo piasu wenàiwicapinániwatá meedá. Siúcáisede Onésimo ìyaca pírí cayábéeri fícha piasu wenàiwica meedá: Iyaca pírí siúcáisede péenásàirisíwa Wáiwacali ìwalíisená. Máiní cáinináca nuicácani, quéwa iwàwacutá cáinináca piicácani cachàiníwanái, càmita iyúwa piicáaná áiba wenàiwica meedátá, néese iyúwa piicáaná péenásàirisíwawa Wáiwacali ìwalíisená.

¹⁷ Piicácaalí núa iyúwa péenásàiriwa Wáiwacali ìwalíisená, yá nusutáca pícha wawàsi pitàidáanápíná Onésimo cayábéeri iyú càide iyúwa pitàidáaná núa. ¹⁸ Imànicalltésica pírí báawéeri, imawèniacaalí pícha plata nacái iyéedùacáináté piasu, yásí nuíchata peedá yái imawènièrica pícha. ¹⁹ Núa Pablo nutànàaca píríni nucáapi iyúwani nuípidená yáapichawa nupáyaidapíná píawa Onésimo imawèniacále. Picá piimáicha nucàlidacaté pírí Wáiwacali itàacái, pidèniacaténá picáucawa càmfíri imáalàawa. Numànicáináté pírí cayábéeri manuí, íná iwàwacutá pimànica nulí cayábéeri peebá nusutáaná pícha. ²⁰ Báisíta, nuénásàiri, nuwàwaca pimànica nulí cayábéeri peebáidacáiná Wáiwacali itàacái. Pisímáida nuwàwa, pía nuénásàirica yeebáidéerica Cristo itàacái.

²¹ Nutànàa píríni núaliacáináwa báisíiri iyú pimàníinápiná càide iyúwa nuwàwáaná. Núalía nacáíwa pimàníinápiná cachàiníwanái fícha yái nusutéerica pícha. ²² Aiba wawàsi quiríta, pimàni nulí cayábéeri, pichùnìa nulí nùyacatáipínáwa, nucùacáiná Dios imàacáanápíná nùacawa pìatalécué nùyacaténácué píapicha, càide iyúwacué pisutáaná Dios fícha nulípiná.

Saludos y bendición final

²³⁻²⁴ Yái Epafras iwàwalica pía, yáca nùacawéeriná presoíríca cháí presoíyéi ibànalícu icàlidacáiná Cristo Jesús iináwaná ìwali. Nía nacái áibanái iyúudèyèica nuíbaidáanápíná Dios írípíná, yái Marcos, Aristarco nacái, Demas nacái, Lucas nacái, nawàwalica pía.

²⁵ Nusutáca Wáiwacali Jesucristo fícha imàníinápinácué pírí cayábéeri ichàini-adacaténácué piwàwa.

HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

1 Bàaluité Dios imàacacaté yàasunáí wenàiwica profetanáí icàlidaca tàacáisi in-ùmalicuíse judfonáí yàawirináimi írí. Profetanáí icàlidacaté Dios itàacáí madécaná yàawiría idécanáamité néemliaca itàacáí náamacani iricuísewa, yéenáíwanási nacáiri iricuíse nacái. Néeseté nacàlidaca Dios itàacáí wàawirináimi írí, wía judfoca. Càité Dios itàanícaté wàawirináimi yáapicha icàlidacaténá nalí máisibáawanáita wawàsi ìwali Dios imàníiripinácaté. ²Quéwa siuca ipíchawáise èeri imáalàacawa, Dios idéca ichùuliaca liriwa icàlidáanápíná walí tàacáisi Dios inùmalicuíse, yáasáidacaténá walí Dios fiwítáise càinàcaalíté Dios fínáidáaná imànínápíná walí. Bàaluité Dios ichùuliaca liriwa idàbáanápínáté macái wawàsi. Néese Dios imàacaca liri icùanápíná macáita. ³Dios liri icànaca Dios icamaláná mèlumèlúrí iyú, cachàiníiri fiwítáise nacái càide iyúwa Dios ìyáaná. Macáita yái Dios liri fiwítáise, yá nacái macáita yái Dios liri imàníirica yáasáidaca walí Dios fiwítáise. Iná yéewa wáalíacawa báisfiri iyú, Dioscani, yái Dios lirica, yái icuèrica, ichùulièrica nacái macái wawàsi itàacáí máníiri cachàini iyúwa, macáita yái ìyéerica cháí èeri iricu, chènuniré nacái. Dios liri yéetátéwa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwítáise wabáyawaná íichawa, yéewanápíná cayábaca wáapicha Dios nacái. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴Yái Dios liri máiní cachàiníirica fiwítáise náicha macái ángelnái. Càì wáalíacawa Dioscáiná idéca imàacaca liri icùaca macáita, icùa nacái ángelnái. Néese càmita Dios imàaca ángelnái icùaca macáita. ⁵Canácáiná Dios icàlidáaná ángel írí “Nuìrica píá”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca fímaca Jesús írí: “Nuìrica píá, siuca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuìrica píá”, fímaca yái Diosca. Càita nacái canáca Dios icàlidáaná ángel ìwali “Nuìricani”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca fímaca Jesús ìwali càiri tàacáisi. Dios fímacaté: “Núacata Yáaniri, yácata nacái Nuìri”, fímaca yái Diosca. ⁶Quéwa Dios ibànùacaalíté yái idàbáanéeri liricawa aléi èeri iriculé, yáté Dios fímaca yàasu ángelnái íríwa: “Píacué Nuìri icàaluíniná, macáita píacué nùasu ángelca”, fímaca yái Diosca. ⁷Cài Dios fímaca yàasu ángelnái iináwaná ìwaliwa: “Nudàbaca nùasu wenàiwicawa ángelnáíwa náibaidacaténá nulí, natécáténá tàacáisi caquialénamata càide iyúwa cáuli ipianáwa; nùasu ángelnái fíbaidéeyéica nulí, càica níade iyúwa quichái ipèrù”, fímaca yái Diosca. ⁸Quéwa Dios fímaca liri íríwa: “Píá Dios, picùapíná macáita càiripínáta, picùapíná nía cayába, machacàníiri iyú nacái. ⁹Casíimáica pimànica abéerita cayábéeri. Báawa nacái piicáca báawéeri. Iná núa Picuèriná Dios numàacapíná picùaca macáita casíimáiri iyú náicha canánama píapichéeyéica”,

íimaca yái Diosca. ¹⁰ Dios íimaca nacái liri iríwa:

“Pía, Nuíwacali, bàaluité pidàbacaté yái èeriquéi; píacata imàníricaté macáita iyéerica chènuniré.

¹¹ Yá macáita yái wawàsica namáalàapinácawa macáita, quéwa piyapiná càiripináta. Macáita isíamipináca nía càide iyúwa bàlesi.

¹² ¡Càide iyúwa wenàiwica ituwíacaalí ibàlewa, yá pituwíapiná yái pidàbacaléca, cháí èeriquéi, chènuníse nacái, pimàníínápiná áiba àniwa wàlisàì iyú! Quéwa pía, canácatáita piwènúadapiná pííwítáisewa áiba ííwítáisesi ìwali. Néese piyapiná càiripinátawa, càmíripináta imáalàawa”,

íimaca yái Diosca. ¹³ Canácatáita Dios imàacaté ángel icùaca yáapicha macáita, ibatàa abéeri piná. Quéwa Dios idéca íimaca liri iríwa:

“Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenái”,

íimaca yái Diosca. ¹⁴ Iná cachàinica Dios liri ííwítáise náicha ángelnái canánama, níacáiná ángelca, Dios yàasu wenàiwicaca nía meedá, íibaidéeyéica irí. Cáuli nacáiyéica nía macáita, càmíiyéica yéewa waicáca watúí iyúwa. Dios ibànùaca nía aléi èeri iriculé nayúudàacaténá wía, wía Jesucristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha.

No hay que descuidar la salvación

2 Dios idéca itàaníca walí liri itàacái irìcubàawa, yái cachàiníiri ííwítáiseca náicha ángelnái canánama, iná iwàwacutá weebáidaca cayábani, cáalfacáiri iyú nacái yái tàacáisi Dios liri icàlidéerica walí ipíchaná wawènúadaca fícha wáíwítáisewa.

² Bàaluité Dios ibànùaca itàacáíwa ángelnái yáapicha, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaténáté wàawirináimi israelitanái irí cànínacalíté iwàwacutáaná nàyaca machacàníiri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Cawiná-caalíté imànírica ibáyawanáwa, càmíirica nacái yeebáida yái tàacáisica, yáté nàuwichàidacani ráunamáita càide iyúwaté Dios itàacái fímáaná. ³ Càmicáínáté nàalimá namusúacawa yúuwichàacáisi fícha, iná yéewa wáalfacawa càmíta wáalimá wachúuliacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha wawènúadacaalí wáíwítáisewa Jesucristo fícha, yái imànírica walí càiri cayábéeri manuísíwata iwasàanápiná wía Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. Yái Wáiwacali, yácata idàbéericaté icàlidaca yái tàacáisica fíméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi fícha. Néese níái yéemièyécaté icàlidaca nalíni, nacàlidacaté walíni.

⁴ Càita nacái Dios idéca yásáidaca walí báisíiricani yái tàacáisica imàacacáínáté ichàiniwa yàasu wenàiwicanái iríwa namànicaténá macái ííwítáanáta cachàiníiri wawàsi càmíirica áibanái idé imànica. Wáaliacawa báisíiricani yái tàacáisica Dioscáiná idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, yái imàaquéerica walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná, wáibaidacaténá Dios irípiná.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ Dios càmíta imàacapiná ángelnái icùaca wàlisàì èeri wacàlidéerica iináwaná ìwali, yái wàlisàì èeri Dios imàníripináca wàlisàì iyú. Néese imàacapiná wenàiwicanái icùaca yái èerica. ⁶ Càita íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté:

“Pía Dios, éwita máinícáaníta cachàinica pííwítáise, càicáaníta pidéca picùaca wenàiwicanái, pidéca nacái piicáca wapualé, wía càmíiyéica cachàini.

⁷ Pidéca pidàbaca wía, yá siùcade machawàacaca wía àngelnái fícha achúma èerí-napináta; quéwa áiba èeriwa pimàacapíná máiníyí cachàinica wía wacamaláná mèlumèluíri irícuwa, wacùacaténá macáita yái pidàbacaléca;

⁸ yá pimàacapíná wachùuliaca macáita”,

fímacaté yái profetaca, nàwali níai yeebáidéeyéica Dios. Càita Dios idéca fínáida-cawa imàacáanápíná wacùaca macáita. Canácata áiba wawàsi càmfiripíná wacùca, wía yeebáidéeyéica itàacái. Quéwa càmitàacáwa wacùca macáita siùcade. ⁹ Néese wadéca wáallíacawa Jesús iináwaná ìwali idéca yàanàaca aléi èeri iriculé, yái Dios imàaquéricaté ìyaca iyúwa machawàaquéri àngelnái fícha achúma èerí-naté. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica ináté iwàwaca Jesús yéetácawa macái wenàiwica fíchawalíná. Jesús yùuwichàacaté yái yéetácáisica, íná Dios idéca imàacaca máiníri cachàinica Jesús, mèlumèluíri icamaláná yáapichawa icùacaténá macáita chènunfise.

¹⁰ Macáita yái wawàsi iyéerica ìyaca Dios iripíná, bàaluité nacái Dios idàbacaté macáita. Dios iwàwaca yéenibe macáita nàyaca cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha chènuniré, icamaláná mèlumèluíri irícu. Ináté iwàwacutá Dios imàacaca Jesucristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yéewacaténaté Jesucristo imànica macáita machacàníri iyú càide iyúwaté Dios fínáidáanáwa. Iná Jesucristo idéca imànica macáita yéewanápíná Wáiwitápuca yàacawa, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, wía Dios yéenibeca. ¹¹ Jesucristoquéi masaquèerica imànica wáiwitáise wabáyawaná fíchawa, imàacacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéipíná Dios iripíná. Iná yéewa Dios líri, wía nacái Dios yéenibeca wadèniaca Wáaniriwa abéerita, yái Diosca. Iná càmita báí Dios líri icàlidaca waináwaná ìwali, yéenanáica wía. ¹² Càité Dios líri íimaca Yáaniri Dios iríwa. Abéeri profeta itànàacaté yái tàacáisica Dios líri inùmalicuíse. Dios líri fímacaté:

“Nucàlidapíná piináwaná ìwali nuénánái iríwa, nucántàapíná nacái himnos nàacuésemi níai yeebáidéeyéica pitàacái”,

fímacaté yái Dios lírica. ¹³ fímacaté nacái:

“Nuebáidapíná Dios itàacái”,

fímacaté yái Dios lírica. Iimacaté nacái àniwa:

“Cháta nùyaca, náapicha níai nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, níai wenàiwicaca Dios yèeyéica nulí nucuèyéipíná”,

fímacaté yái Dios lírica.

¹⁴ Wía Dios yéenibeca, èeri mìnanáica wía, idènièyéica iináwa, íiraná nacáiwa. Càita nacái Jesús yàanàacaalíté aléi èeri iriculé, imusúaca iicá èeri, idèniacaté iináwa, íiraná nacáiwa càide iyúwa macái èeri mìnánái. Jesús iyacaté cháí èeri irícu iyúwa èeri mìnali, néeseté nanúacani. Càité Jesús yéetácawa wáichawalíná imawèniadacaténaté yái icháawàidéerica waináwaná ìwali, yái Satanásca, idènièricaté ichàiniwa inúacaténaté wenàiwica. ¹⁵ Jesús yéetácátéwa wáichawalíná, íná idéca iwasàaca wía wacalùni fíchawa, wía iyéeyéicaté mamáalàacata iyúwa presoíyí wacalùni iyúwa idacuèricaté wía, máinícáiná cáalu-caté waicáca wéetáanápínátéwa. Siùcáisede càmita iwàwacutá cáaluca waicáca yéetácáisi. ¹⁶ Jesús càmitaté yàanàa aléi èeri iriculé iyúudàacaténaté àngelnáita, néese yàanàacaté chènunfise iyúudàacaténá wía yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios iiquéeyéica càiyéide iyúwa Abraham itaquénáinámi. ¹⁷ Ináté iwàwacutá Jesús ìyaca cháí èeri irícu càide iyúwa èeri mìnalisíwa, yéewanápíná ibàlùacawa Dios íipunita

fibaidacaténá Dios irípiná càide iyúwa sacerdote fiwacaliná, itàanfírica wawicáu Dios yáapicha, imànfírica macáita machacànfíri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, iiquéerica wía nacái catúulécaneéri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. Jesús fibaidaca iyaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote fiwacaliná imànicaténá walí yái cayábéerica: Itàaníca wawicáu Dios yáapicha isutácaténá Dios fícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná fícha. Jesús yáalimá càì isutáca Dios fícha wawàsi Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíise, yùuwichàacaténátéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wáichawalíná. ¹⁸ Jesús yùuwichàacatéwa manuísíwata càide iyúwa èeri mìnali, Satanás nacái yáalimáidacaté Jesús cachàinfíri iyú imànfínápínáté ibáyawanáwa càide iyúwa Satanás yáalimáidáaná macái èeri mìnánái, íná siúcáise de Jesús yáalimá iyúudàaca wía, macái imanùbaca Satanás yáalimáidacaalí wía.

Jesús es superior a Moisés

3 Iná píacué nuénánáica, Dios yàasu wenàiwicanái, Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáicaténá pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cáaliacáiri iyú Cristo Jesús ìwali. Yái Cristo Jesús, yácata Dios yàasu apóstol cayábéeri náicha canánama, Dios ibànuerica chènuniíse icàlidacaténá walí Dios itàacái. Yácata nacái Dios yàasu sacerdote fiwacaliná itàanfírica wawicáu Dios yáapicha isutácaténá Dios fícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná fícha, yái Cristo Jesús weebáidéerica itàacái. ² Jesús idéca imànica macáita cayábéeri iyú, machacànfíri iyú nacái càide iyúwa Dios ichùulláná imànica, càide iyúwaté profeta Moisés fibaidáanáté cayába Dios irí icùacaténáté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái, càide iyúwa wenàiwica icùacaalí áiba wenàiwica icapèe. ³ Quéwa iwàwacutá waicáca Jesús cáimiétaquéri iyú Moisés fícha, càide iyúwa cawinácaalí imànfírica capíi, cáimiétacanéericaní capíi fícha. ⁴ Macái capíi iyéerica, idéca áiba wenàiwica imànicani, quéwa Dios idàbacaté macái wawàsi iyéerica cháì èeri irícu, chènuniré nacái. ⁵ Càité nacái Moisés, yái Dios yàasu wenàiwicaca, fibaidacaté cayába Dios irípiná icùacaténáté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái. Iwàwacutácaté Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse israelitanái irí cànínacaalíté Dios fímáanápínáté wenàiwicanái irí Moisés idénáami. ⁶ Quéwa Cristo, yái Dios lírica, icùaca Dios icapèe cayábéeri iyú, càide iyúwa iwàwacutáaná capíi fiwacali líri icùaca yáaniri icapèewa. Càica wíade iyúwa yái Dios icapèeca, wíacáiná yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios iicáca wía càiride iyúwa icapèewa, weebáidacaalí itàacái mamáalàacata tàì fíméeri iyú, casíimáiri iyú nacái àta wéetacatalétawa, wacùacaténá Dios imànica walí cayábéeri càide iyúwa fímáaná walí.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Iná iwàwacutá weebáidaca Cristo itàacái, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Espíritu Santo inùmalicuíse. Iimacaté:

“Siúcade péemìacaalícué yái tàacáisi Dios fíméerica pírí,

⁸ picácué piwènúada píiwitáisewa Dios fícha càide iyúwaté plawirináimi israelitanái imànfíná nàuwidecaalíté namànica Dios bàaluité, iyúwa nacái náalimáidáanáté naicáwa Dios nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa cànáwàiri.

⁹ Piawirináimicué yáalimáidacaté iicáwa núa, éwitaté naicácáaníta madécaná cayábéeri numànfírira nálí nuíwítáise cachàiníiri iyúwa cuarenta camuí bàaluité.

¹⁰ Ináté máiní báawaca nuicácaté náiwítáise níara wenàiwicaca, yáté núumaca nàwali: ‘Máiní nawàwa naméeràacawa nuícha càiripináta, càmita nawàwa nucùaca nía, càmita nacái nawàwa náalíacawa nutàacái ìwali nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùulianá nía’, càité núumaca.

¹¹ Máinícáináté báawaca nuicáca náiwítáise, ínáté núumaca nàwali cáimiéta-canéeri iyú, càmfínápináté nawàlùawa fínatalé yái cálica nuchùnièrica nùasunái irípináwa”,

íimacaté yái Espíritu Santoca.

¹² Píacué nuénánáica, píicácué píichawa cayába báawacáichacué piwàwa cáuri Dios fícha, piùwidecáichacué pimànica Dios càmicáinácué peebáida itàacái cayába.

¹³ Néese pimichàidacué píiwitáisewáaca èeri imanùbaca, cachàiniciténácué píiwitáise peebáidáanápinácué Jesucristo itàacái idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu siùcade càide iyúwa tàacáisi íimáaná profeta itànèricaté Dios inùmalicuíse. Pimichàidacué píiwitáisewáaca ipíchanácué pibáyawaná ichìwáidaca pía, ipíchaná nacái piùwide pimànica Dios. ¹⁴ Weebáidacaalí Cristo itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata àta wéetácatalétawa càide iyúwa weebáidáanáté quéechatécáwa, yásí wadèniaca nacái cayábéeri Cristo yáapichawa, yái cawènfírira Dios imàaquéeripináca Cristo irí.

¹⁵ Iná càí Dios itàacái yàalàaca wía:

“Siùcade, péemiacaalícué yái tàacáisica Dios íiméerica pírí, picácué piwènúada píiwitáisewa Dios fícha càide iyúwaté piawirináimi israelitanái imàníná nàuwidecaalíté namànica Dios bàaluité”,

càí íimaca. ¹⁶ Píalíacuéwa profeta Moisés itécaté israelitanái yàawirináimi Egipto yàasu cáli fícha. Néeseté macáita néemiaca Dios itàacái icàlidacáináté nálí itàacáíwa càinácaalíté iwàwáaná nàyaca machacàníiri iyú, quéwa nàuwidecaté namànica Dios, níara manùbéeyéica, càmitaté nawàwa namànica càide iyúwa Dios ichùulianá nía. ¹⁷ Ináté máiní báawaca Dios iicáca náiwítáise cuarenta camuí bàaluité, níái imàníyéicaté yàacawa ibáyawanáwa. Yáté néetácawa manacúali yùucubàa càináwàiri. ¹⁸ Níái càmfíyéicaté imàni càide iyúwaté Dios ichùulianá, Dios icàlidacaté nàwali cáimietacanéeri iyú càmfínápináté nawàlùawa fínatalé yái cáli íipi-denácataléca Canaán Dios ichùnièricaté yàasunái irípináwa. ¹⁹ Iná wáalíacawa naináwaná ìwali càmitaté nawàlùawa càmicáináté neebáida Dios itàacái.

4 Dios idéca icàlidaca walíni wáalífacaténáwa báisíiri iyú imàacáanápiná wawàlùacawa irículé yái wayamáidacatalécawa wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré, quéwa iwàwacutá waicáca wáichawa cayába ipíchanácué abénaméeyéi péená càmita náalimápiná nawàlùacawa néré ìwalíise yái càmfínáca neebáida.

² Iwàwacutá weebáidaca wéemlàcáináté nacái yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Dios iwasàaca wenàiwica yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, càide iyúwaté israelitanái yéemianáté, níara wenàiwicaca profeta Moisés yáapichéeyéicaté. Quéwaté yái tàacáisica, càmitaté iyúudàa nía, càmicáináté neebáida càide iyúwa áibanái yeebáidáanáté. ³ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wawàlùapínacawa irículé yái wayamáidacatalépináacawa, wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré. Càité

Dios fimaca ìwali yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa Dios yáapicha. Dios fimacaté:

“Máinicáináté báawaca nuicáca náiwitáise, ínáté núumaca nàwali cáimiétacanéeri iyú càmíinápínáté nawàlùawa iriculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”,

càité fimaca yái Diosca, éwitaté ichùnìacáaníta yái nayamáidacatalépinacatéwa. Wáálíacawa Dios imáalàidacaté imànica macáita íibaidacaléwa idécanáamité idàbaca yái èriquéi, chènuníse nacái. ⁴ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmaliçuise sietená èeri ìwali. Iimacaté:

“Dios iyamáidacatéwa macái íibaidacalé íichawa sietená èeri irícu”, fimaca. ⁵ Quéwa, càmítaté nawàlùawa, càmíicáináté neebáida Dios itàacái, càide iyúwaté áiba profeta itànàaná tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios fimacaté:

“Càmita nawàlùapínáwa iriculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”,

fimacaté yái Diosca. ⁶ Néese áibanái iwàlùapínácawa iriculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha chènuniré quéwa càmita níai idàbáanéeyéicaté yéemiaca yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha càmíicáináté neebáida Dios itàacái. ⁷ Iná Dios idéca imàacaca áiba wéenáiwánápiná, yácata siùca èeri yéewacatená wenàiwicanái iwàlùacawa. Dios imàacacaté rey David icàlidaca tàacáisi inùmaliçuise wáálíacatenáwa wéenáiwáná ìwaliwa. Rey David itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise madécaná camuí idécanáamité profeta Moisés yáapichéeyéi yéetácawa. Càité David itànàacaté Dios itàacái càide iyúwa núumáanácué pírí siùca tàacáwa cháí cuyàluta irícu. David fimacaté:

“Siùcade péemíacaalícué yái tàacáisica Dios íiméerica pírí, picácué piwènúada píi-witáisewa Dios íicha”,

fimacaté. ⁸ Idécanáamité profeta Moisés yéetácawa, yáté Josué icùacaté israelitanái Moisés yáamiricubàami. Yá Josué itécaté israelitanái Canaán yàasu cáli finatalé. Quéwa madécaná camuí Josué idénáami, yáté Dios yèepùacaté itàaníca áiba néenáiwáná ìwali yàasu wenàiwicanái iwàlùacatalépinacatéwa iriculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha. Càita wáálíacawa càmíirita wayamáidacatalépináwa yái cáli Canaán. ⁹ Néese Dios icùaca iyaca mamáalàacatani, yái wayamáidacatalépinácawa chènuniré wàyacatená Dios yáapicha, wía yàasu wenàiwicaca. ¹⁰ Níacáiná iwàlùèyéipínácawa néré nàyacatená Dios yáapicha, nayamáidapínácawa náibaidacalé íichawa, nàuwichàacái fícha nacáíwa càide iyúwaté Dios iyamáidáanáwa íibaidacalé íichawa, idécanáamité idàbaca macáita yái èriquéi, chènuníse nacái. ¹¹ Iná iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái mamáalàacata macái wachàini iyúwa yéewacatená wawàlùacawa iriculé yái wayamáidacatalépinácawa Dios yáapicha chènuniré ipíchaná wamànica càide iyúwaté níai Moisés yáapichéeyéimica càmíináté neebáida Dios.

¹² Dios itàacái idèniacáiná cáuri Dios ichàini. Máiní cachàinírica yái Dios itàacáica, càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Quéwa espada yáalimácáita íiríadaca iinási, yáapi nacái, néese cachàinírica Dios itàacái macái espada fícha yáalimácáiná iwàlùacawa depuíwalé wawàwalículé, yáalimá nacái iwàlùacawa iriculé yái wáiwitáise wabèerica áibanái fícha, yá Dios itàacái yáasáidaca asáisi cayábacaalí wáiwitáise, càita nacái báawacaalí wáiwitáise, yái wáináidáanácawa wawàwalíçuisewa càmíirica áibanái yáalíawa ìwali.

¹³ Canácata wéená yáaliméeri ibàacawa Dios fícha, wía Dios idàbéeyéicaté, macái wawàsi nacái Dios idàbéericaté. Dios yáalíaca iicáca wáiwitáise macáita amaláwaca. Néese áibaalípiná iwàwacutápiná wabàlùacawa Dios ípunita wacàlìdàanápiná írí waináwanáwa.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Yái Jesús, yái Dios Iirica, yácata sacerdote íiwacaliná cachàiníri íiwitáise. Jesús ichàbacatéwa macái cáli iyéeyéica chènuniré àta iwàlùacatalétawa aléera Dios yàatalé chènuníseérica. Dios Iiri iwàlùacatéwa néré iyúudàacatená wía, itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha. Iná weebáidacué Jesús itàacái tàì fíméeri iyú mamáalàacata. ¹⁵ Yái Jesús, yácata sacerdote íiwacaliná itàanfírìca wawicáu Dios yáapicha, yáaliméerica iicáca watúlécana, wía càmfíyéica cachàini, Jesús yùuwichàacáinátéwa càide iyúwa wàuwichàanáwa. Jesús yùuwichàacatéwa Satanás yáalimáidacaalíténi quéwa càmitaté Jesús imàni ibáyawanáwa. ¹⁶ Iná wamaw-iénidacué Dios wáiwitáise iyúwa macàaluínináwaca wasutácaténá Wacuèriná Dios fíchawa, yái cáininéerica iicáca wía. Wasutácué Dios fícha iicàanápiná wapualé, imànínápiná nacái walí cayábéeri mawèníri iyú iyúudàacatená wía chácaalíná-caalí wawàwacutá iyúudàaca wía.

5 Píalíacuéwa judíonái needácaté nèewísewa abéeri néenáwa sacerdote íiwacalinápiná fibaidacatenáté Dios írípiná. Yáté sacerdote íiwacaliná itàanicaté nawicáu Dios yáapicha, imàacacaté nacái ofrenda, inúacaté nacái pírái iyúwa sacrificio judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténáté Dios fícha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná fícha. ² Aibaalíté sacerdote íiwacaliná imànicaté ibáyawanáwa, wenàiwicacáiná meedáni càide iyúwa wía macáita. Inaté yéewa yàalàaca wenàiwicanái éeréeri iyú namànicaalíté nabáyawanáwa níái càmfíyéica yáalíawa. ³ Sacerdote íiwacaliná imànicáináté ibáyawaná nacáíwa, ínáté iwàwacutáca inúaca pírái iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, càide iyúwaté iwàwacutáanà nacái imànica sacrificio Dios írí macái judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténáté Dios fícha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná fícha macáita. ⁴ Canácaté yáaliméeri ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacaliná, wenàiwicanái iicácaténáni cáimiétaquéeri iyú, néeseté iwàwacutá Dios imáidacani fibaidacatenáté Dios írí càide iyúwaté Dios imáidáanáté Aarón, yái idàbàanéerité sacerdote íiwacalináca. ⁵ Càita nacái Cristo. Càmitaté Cristo idé ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacaliná itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha, néese Dioscata yái càì imàaquéericaté Cristo sacerdote íiwacalinásíwapiná, itàanfírìca wawicáu Dios yáapicha, yái Cristo waiquéerica cáimiétaquéeri iyú. Wáalíacawa Dios idéca imànica càì, Dios íimacáináté Cristo ìwali:

“Nuírìca pía, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuírìca pía”, íimacaté yái Diosca. ⁶ Càité nacái profeta itànàacaté áiba tàacáisi Dios íiméericaté Cristo írí. Dios íimacaté:

“Sacerdoteca pía càiripináta, fibaidéerica nulípiná, itàanfírìca núapicha nùasu wenàiwicanái iwícau càide iyúwaté sacerdote Melquisedec fibaidáanáté nulípiná”,

íimaca yái Diosca. ⁷ Idècunitàacá Cristo iyacaté cháì èeri írìcu, yáté isutáca yáawawa Dios fícha manuísíwata àta ituíyáa imusúacatalétatéwa ituí fícha. Càité Jesús isutáca yáawawa Dios fícha, yái Dios yáaliméericaté iwàsacani yéetácáisi

íicha, ipíchanaté Jesús yéetácawa ipíchawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Yáté Dios yéemíaca Cristo isutáaná, Cristo yàacáinaté Dios iyéininá, yeebáidaté nacái Dios itàacái. ⁸ Càité Cristo, éwitaté Dios líricáanítani, càicáaníta yùuwichàacatéwa yéewáidacaténatéwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Cristo imànicáinaté macáita càide iyúwaté Dios ichùulianáni, íná yéewa Cristo yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta, macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ¹⁰ Yáté Dios imàacaca Cristo sacerdote íiwacalinápináca, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha càide iyúwa sacerdote Melquisedec imànínaté bàaluité.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Nuwàwaca nucàlidacuéca pírí madécaná tàacáisi Cristo ìwali yái itàanfíríca wawicáu Dios yáapicha. Quéwa máinícué càulenáca nucàlidaca píríni càmicáinácué piwàwa pálíaca péemiàcani, càinácaalí fímáaná. ¹² Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái madécaná camuí, íná iwàwacutácué péewáidaca áibanái wenàiwica quéeachacáwatá. Quéwa càmitàacá péewáidacué áibanái. Néese iwàwacutá mamáalàacata wéewáidacuéca pía iyú yái wawàsi màulenéerica yáwanáica Dios itàacái yéewáidéerica iyú wía. Pidécuéca pèepùacawa machawàacaca píináidacawa iyúwa sùmai. Iwàwacutá wéewáidacuéca pía màulenéri tàacáisi iyú càide iyúwa quírasii líracaalí íinisi càmicáiná idé iyáaca dàaléeri íinási. Càicuéca píade càmicáiná pálíaca péemiàca càinácaalí fímáaná yái càulenéri tàacáisica. ¹³ Cawinácaalí càmfíyéica yáalí yéemíaca càinácaalí fímáaná yái càulenéri tàacáisica, càica níade iyúwa quírasii líréeyéi íinisi. Càmita náalíca cayába macái càulenéri tàacáisi ìwali Dios fíméerica walí, càmita nacái náalíca cayábéeri ìwali báawéeri fíchaná, càide iyúwa quírasii càmfíiná idé iyáaca íinási. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí yáalíerica yéemíaca càinácaalí fímáaná yái càulenéri tàacáisica Dios fíméerica walí, càica níade iyúwa béeyéi yáaliyéyíca iyáaca dàaléeri yàacàsi. Nadéca namànica cayábéeri madécaná yàawiría, íná náináidacawa cayába, náalíca nacái cayábéeri ìwali báawéeri fíchaná.

6 ¹⁻² Iwàwacutá wéewáidacawa wáináidacaténáwa Dios itàacái ìwali iyúwa béeyéi íiwitáise. Bàaluité wadàbacaté weebáidaca Cristo itàacái, yá wéewáidacatéwa idàbáanéeri tàacáisi ìwali, yái tàacáisi wéemièricaté nacàlidáaná walí. Nacàlidacaté walí iwàwacutáaná wawènúadaca wáiwitáisewa Dios írípíná, iwàwacutá nacái wayamáidaca wamànica wabáyawanáwa, itéericaté yàacawa wía yéetácáisi írículé, iwàwacutá nacái weebáidaca Dios itàacái. Nacàlidacaté walí nacái cáná yéewaná iwàwacutáca wabautizácawa. Nacàlidacaté walí nacái ancianonái namàacaca nacáapiwa wáiwita ìwali wadàbacaalíte weebáidaca Jesucristo itàacái nasutácaténá walí Dios áibanái yàacuése. Bàaluité nacái nacàlidacaté walí Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa, yùuwichàidapíná nacái macái báawéeyéi wenàiwica càiripináta. Bàaluité wéemiàca cayába yái idàbáanéeri tàacáisica. Iwàwacutá càmita waimáicha yái tàacáisi màulenéerica wéemièricaté quéechatécáwa, quéwa iwàwacutá wachàbacani siùcade wéewáidacaténáwa quíríta càulenéri tàacáisi ìwali. ³ Siùcade wéewáidacuéca càulenéri tàacáisi ìwali wadàwinàidacaténá wáiwitáisewa cáalíacáiri iyú Dios imàacacaalí wamànica càì.

⁴ Áibanáicáiná abénaméeyéi wenàiwica nadéca néemiàca báisíiri tàacáisi. Náalíacawa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú imàacáaná iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha. Nadéca naicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenà-

wica íiwitáise namànicaténá cayábéeri. ⁵Náalíaca nacáíwa cayábéericani yái Dios itàacáica, náalíaca nacáíwa Dios yáasáidáanápíná ichàiniwa áibaalípiná iwàlisàida-caalí yái èeriquéi. ⁶Néese nawènúadacaalí náiwitáisewa Jesucristo íicha nèepùacaténá nacaláacawa Dios íicha, yá càmita náalimá nèepùacawa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná àniwa, namànicáiná báawéeri Dios Iiri irí àniwa náucacaténá náichawani, càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàtàacani cruz ìwali àniwa, namàacacaténá áibanái iicáaníca Dios Iiri iquíniná àniwa. Abédanamata namànica náiwitáisewa báawéeyéi yáapicha inuéyéicaté Dios Iiri. ⁷Càica níade iyúwa waicáaná cáli iiracaalí unía yúuwàacaalíwa cáli ìwali, Dios imànicáiná cáli irí yái cayábéerica, quéwa cáli idàwinàida báawéeri bànacalé meedá. Péemiacué comparación: Cáli idàwinàidacaalí bànacalé cayába nalí níái ibànéeyéicani, yásí nacùaca cayábani, yái cálica. Càita nacái Dios imànica cayábéeri mawènfiri iyú wenàiwicanái irí. Neebáidacaalí itàacái, namànicaalí cayábéeri càide iyúwa iwàwáaná, yásí Dios imàaca nalí cayábéeri manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata. ⁸Quéwa áiba cáli idàwinàidacaalí báawéeri tuíri canéerica iwèni meedá, áwa yúuba nacái, yásí caná iwèni cáli íiwacali iicáca yái cálica, yá yeemáca meedá yái báawéerimica. Càita nacái wenàiwica càimíyéica yeebáida Dios itàacái: Dios fináidapínacawa imáalàidáanápíná nía, yásí mesúnamáita neemápinacawa quichái iyú.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, éwitacué càì nùalàaca pía, càicáaníta càmítacué càì nuínáidacawa pìwali, néese núalíacawa peebáidáanáciuca Jesucristo itàacái iwasàacaténáciué pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹⁰Dios icùacáiná wenàiwica machacàníiri iyú, íná càmita iimáichapíná yái cayábéerica pimàníiricuéca. Càmita iimáicha nacái yái piyúudáanáciuca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái píasáidacaténá cáinináca piicáca Dios, càide iyúwacué piyúudáaná piacawa nía mamáalàacata nacái. ¹¹Quéwa máiní nuwàwaca macáita cáinináciuca piicáca áibanái mamáalàacata àta imáalàacatalétawa yái èeriquéi, yéewacaténáciué peedáca piriwa píasu cawènfiriwa macáita, yái cayábéerica Dios imàaquéeripínáciuca piriwa. ¹²Càmítacué nuwàwa pèepùà ínucuéca pía àniwa, néese nuwàwa pìyacuéca càide iyúwa níara ìyéeyéica siùca Dios yáapicha chènuniré yeedéeyéica iríwa yái cawènfirica Dios icàlidéericaté nalí ìwali cáimiétacanéri iyú imàacáanápínaté nalíni neebáidacáinaté itàacái mamáalàacata tàì fíméeri iyú.

¹³Bàaluité Dios icàlidacaté Abraham irí ìwali yái imànínápinacaté Abraham irí cayábéeri, yásí Dios icàlidacaténí íipidená yáapichawa, cáimiétacanéri iyú nacái, yéewacaténaté Abraham yáalíacawa Dioscata yái imàníiripínacaté irí yái cayábéerica. Càita Dios icàlidacaté Abraham iríni íipidená yáapichawa canácáiná áiba cachàiníiri Dios íicha, canáca nacái áiba yáaliméeri imànica càide iyúwa Dios imàníná. ¹⁴Yaté Dios fímaca Abraham irí: “Báisíiricata núuma pírí, numànipíná píríwa cayábéeri manuísíwata. Numàacapíná nacái manùbéeyéipíná níara pitaquénáiná”, fimacaté yái Diosca. ¹⁵Dios icàlidacáinaté càì Abraham iríni, íná Abraham icùacaté mamáalàacata matuñbanáiri iyú. Néese càité Dios imànica iríni, imàacacaté quéenibeca yái Abrahamca; yá Abraham idèniacaté ìiriwa íipi-denéericaté Isaac, càide iyúwaté Dios fímáaná Abraham irí cáimiétacanéri iyú. ¹⁶Péemiacué comparación: Aiba wenàiwica báawéeri íiwitáise iwàwacaalí áibanái yeebáidaca itàacái, yá icàlidaca nalíni Dios íipidená yáapicha, cachàinicáiná

wenàiwica fíchani, yái Diosca. Néese idécanáami càì icàlidacani, yásí áibanái càmìta nawàwa náimaca càmínápiná báisí itàacái náimacáiná Dios yùuwichàì-dapinácasa nía. ¹⁷ Quéwa Dios càmìta imàni càide iyúwa wenàiwica imàníná. Néese Dios iwàwacaté yáasáidaca amaléeri iyúni yéenibe iríwa báisíricani yái itàacáica, wía yàasu wenàiwicaca Dios imàaqueeyéipínaca irí yái cawènírica càide iyúwaté icàlidáana wálí cáimiétacanéeri iyúni. Dios iwàwacaté yáasáidaca amaléeri iyú wálíni, imànínápiná wálí macáita machacàníiri iyú, càide iyúwaté fímáaná wáalfacaténáwa càmíripiná iwènúada fiwítáisewa fícha yái wawàsi imànífiricaté wáapícha. Ináté Dios icàlidacaténí fípidená yáapichawa Abraham irí cáimiétacanéeri iyú, Abraham yáalfacaténátéwa báisíiri iyúcani Dioscata yái imàníripináté irí cayábéeri. ¹⁸ Iná Dios idéca yáasáidaca wálíni pucháiba wawàsi iyú, níái pucháiba wawàsi càmíyéica idé iwènúacawa, yái Dios itàacáica, yá nacái Dios fípidenáca. Wáaliaca nacái Dios, yái cachàinírica fiwítáise, càmíiri yéewa cachíwa itàacái ìwaliwa, fípidená ìwali nacáiwa. Iná yéewa wáalímá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali tàì fíméeri iyú, yái ichàiniadéerica wawàwa, wía isutéeyéica yáawawa Dios fícha icùnápíná wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. Yá wadéca weebáidaca itàacái, wáaliaca nacáiwa báisíiri iyú iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. ¹⁹ Néese wáalfacáináwa báisíiri iyú Dios iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, iná yéewa cachàinica wáiwítáise weebáidáanápíná Jesucristo itàacái mamáalàacata. Péemlàcué comparación: Càica wíade iyúwa nave lancha nacáiri yèericawa manuíri úni yáacubàa. Yái naveca idèniaca yàasu ancla imiériwa yéenúlusi ìwálíiri úni yáaculé ipíchaná nave iméeràacawa cáuli iyú, màladàca ichàini iyú nacái. Càita wía nacái. Càmita waméeràawa Dios fícha, wàyacáiná abèdanamata Jesús yáapícha, yái iwàluèricatéwa Dios yàatalé, aláera yáawàaná finatawáise iyéerica templo irícu chènuníiséerica. ²⁰ Jesús iwàluacatéwa néré yàacàcaténá wálí wawàlùanápínáwa néré Dios yàatalé, Dios imàacacáinaté Jesús sacerdote fiwacalíná càiripináta itàaníiri wawicáu Dios yáapícha càide iyúwaté sacerdote Melquisedec fíbaidáanáté Dios irí bàaluité.

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

7 Bàaluité Melquisedec, yácata Salem iyacàlená icuèrináca, sacerdote nacáicani fíbaidéericaté Dios irípiná, yái Dios chènuníiséerica, itàanícaténáté Dios yáapícha wenàiwicanái iwicáu. Néenialíté Abraham imànica ùwicái áiba yàcalé icuèrinánái fípunita iwasàacaténá náicha ìirináwa fípidenéericaté Lot. Néeseté idécanáamité Abraham imawèniadaca nacuèrinánái, yásí Abraham yèepùacawa ùwicái fícha. Yáté Melquisedec yàaca fípunitáidaca Abraham, itàidacaténáténi. Melquisedec isutácaté Dios fícha imànínápiná cayábéeri Abraham irí. ² Dios iyúudàacaté Abraham, ináté Abraham imàacaca cawèniiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Abraham yèepùadacaté madécaná cawèniiri nacuèrinánái fícha, níái nacuèrinánái fíbèeyéicaté Abraham ìiriná imanùbacanái yáapícha. Néese macái néená níái diyéyéica cawèniiyéi yàasusica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, Dios iyúudàacáinaté Abraham. Melquisedec fípidená fímáanáca “Yái Wacuèriná mabáyawanéerica, icuèrica wía machacàníiri iyú”, fímáanáca. Salem iyacàlená fípidená fímáanáquéi “Matuíbanái”; iná Melquisedec icuèricáinaté Salem iyacàlená, iná yéewa fímáanáquéi nacái “Yái Wacuèrináca, wía iyéeyéica matuíbanáiri iyú, cayábacáiná wáapícha Dios”, fímáanáquéi. ³ Profetanái

càmitaté nacàlida walí Melquisedec yáanirimi ìwali, yáatúami nacái, yàawirináimi nacái. Càmitaté nacàlida walí càicaalínácaalíté Melquisedec imusúa iicá èeri, càita nacái càicaalínácaalíté yéetáwa. Iná yéewa yái Melquisedec càicanide iyúwa Dios iri, abéeri sacerdote iyéerica càiripináta, itàanfírica Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu.

⁴Iná púináidacuéwa cayába ìwali yái Melquisedec, cachàinfíricani macái wenàiwica fícha bàaluité. Cachàinícaté Melquisedec wàawirimi Abraham fícha, ínáté Abraham imàacaca cawènfiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Macái néená níái diyéyica yàasusica cawènfíyéica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí, yái cawènfiri yàasusi Abraham yèepuadéericaté náicha níái nacuèrinánáica Abraham imànfíyéicaté fipunita ùwicái. ⁵Píalíacuéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèricaté. Yái tàacáisi icàlidaca Leví itaquénáinámi ìwali níacata iwàwacutéeyéicaté fíbidaca Dios irí iyúwa sacerdotenái. Dios imàacacaté sacerdotenái yeedáca cawènfiri yàasusi ofrenda piná néenánái fíchawa, níái israelitaca. Macái néená níái diyéyica yàasusica israelitanái yeedéeyéicaté iríwa, sacerdotenái yeedacaté náicha abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Càité sacerdotenái icobra nía, éwita néenánáicáaníta nía, nadèniacáanítaté nacái nàawirim- iwa abéerita, yái Abrahamca. ⁶Quéwa yái Melquisedec éwitaté càmíccáaníta Leví itaquérinámini, càicáanítaté yeedáca ofrenda Abraham fícha; macái néená níái diyéyica yàasusica Abraham idènièricaté, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, cachàiníccáináté Melquisedec Abraham fícha éwitaté Dios icàlidacáanítaté Abraham irí cáimiétacanéeri iyú imànfínápináté Abraham irí cayábéeri. Melquisedec nacái icàlidacaté cayábéeri tàacáisi Abraham fípidenái ìwali yéewacaténáté Dios imànica Abraham irí cayábéeri, Melquisedec yáal- imácáináté itàníca Dios inùmaliçuise. ⁷Iná yéewa macáita wáalíacawa cachàini- caté Melquisedec Abraham fícha, yácáináté Melquisedec yáalimácaté icàlidaca cayábéeri tàacáisi Abraham fípidenái ìwali yéewacaténáté Dios imànica cayábéeri cachàiníwanái Abraham irí. ⁸Chái èeri irícu israelitanái yèewi sacerdotenái yeedáca ofrenda néenánái israelita fíchawa; macái néená níái diyéyica yàasusica wenàiwica yeedéerica iríwa, sacerdotenái yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Quéwa idécanáamité béeyéica níái sacerdoteca, yáté néetácawa, quéwa profetanái natànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise Melquisedec ìwali càide iyúwa Melquisedec iyaca nacáicaalí siùcáisede mamáalàacata càiripináta. Iná yéewa wáalíacawa cachàinfírica Melquisedec áibanái sacerdote fícha canánama. ⁹⁻¹⁰Bàaluité Abraham imàacacaalíté cawènfiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí, néenialíté càmítàacá imusúa iicá èeri yái Abraham itaquérinápinacaté fípidenéer- icaté Leví, yái macái sacerdotenái yàawirimica. Siùca sacerdotenáica níái Leví itaquénáinámi, yá needáca ofrenda israelitanái fícha; macái néená níái diyéyica yàasusi israelitanái yeedéerica iríwa, Leví itaquénáinámi yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda. Bàaluité Abraham idèniatàacáwa nía iiná irícuwa, níara Leví itaquénáinámi, Leví nacái, Melquisedec yàacaalíté fipunitáidaca Abraham. Iná yéewa wáalimá wáimaca nàwali níái sacerdoteca, Leví itaquénáinámica, namàaca- caté ofrenda Melquisedec irí, yácáináté nàawirimi Abraham imàacacaté cawènfiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí madécaná camuí ipíchawáiseté namusúa naicá èeri. Càica wáalíacawa cachàinfírica Melquisedec macái sacerdotenái fícha caná- nama, níái Leví itaquénáinámica.

¹¹ Néeseté madécaná camuí Abraham idenáamité, Dios imàacacaté itàacáiwa Israel itaquénáinámi irí. Yáté Dios yeedáca Leví itaquérinámi ípidenéericaté Aarón, yéenibe yáapichawa náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái, itàaníyéipináté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa càmitaté yéewa Aarón itaquénáinámi iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha càmicáináté sacerdotenái yáalimá mabáyawanáca imànica wenàiwicanái. Ináté iwàwacutáca Dios ibànùaca Cristo, yái áiba fiwítáaná sacerdote Aarón itaquénáinámi fícha, yái Cristo íyéerica càide iyúwaté Melquisedec ìyáanáté. ¹² Dios imàacacáiná wálí wàlisàì fiwítáaná sacerdote, yái Cristoca, íná iwàwacutá ìyaca áiba wàlisàì tàacáisi sacerdote ìwali, áiba fiwítáaná tàacáisi profeta Moisés yàasu tàacáisi fícha, yái tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmaliçúse. ¹³ Wáalíacawa iwàwacutáca ìyaca wàlisàì tàacáisi càmicáiná Leví itaquérinámi yái Wáiwacalica, yái Dios itàacái icàlidéerica wálí ìwali. Wáiwacali idèniaca áibata yàawiríawa náicha níái sacerdote yàawiríaca. Canácatáita Wáiwacali yàawirí yééná fibaidaté Dios irí iyúwa sacerdote. ¹⁴ Wáalíacawa Judá itaquérinámicaní yái Wáiwacalica. Bàaluité Dios fímacaté abéeri Judá itaquérinámi icùanápínáté israelitanái. Càmitaté Dios ichùulia profeta Moisés yeedáanápínáté Judá itaquénáinámi náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái itàaníyéipináté Dios yáapicha wenàiwica iwicáu.

¹⁵ Iná wáalíacawa amaléeri iyú ìyaca áiba wàlisàì sacerdote fiwítáaná, yácáiná Cristo, yácata wàlisàì sacerdoteca fíbaidéerica Dios irípiná càide iyúwaté Melquisedec ìyáanáté, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ¹⁶ Bàaluité Dios yeedáca Leví itaquénáinámi sacerdotenáipináté nía fíbaidéeyéipiná irí. Quéwa càmita Dios imàaca wálí Cristo sacerdotepiná yàawirí ìwalíisewa, néese Dios imàacaca sacerdotecani yái Cristoca, Cristo idèniacáiná ícauca cachàiníiriwa yái càmfírica imáalàawa, càmfírica nacái áiba yáaliméeri imáalàidaca. ¹⁷ Wáalíacawa báisíiricani Dioscáiná idéca càì fímaca Wáiwacali irí:

“Sacerdoteca pía càiripináta, fíbaidéerica nulípiná, itàanfírica núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec fíbaidáanáté nulípiná”,

fímaca yái Diosca. ¹⁸ Yái quéechéericaté tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaté nalíni càinácaalíté iyú sacerdotenái iwàwacutáaná fíbaidaca Dios irí, àta Wáiwacali yàanàacatalétaté. Dios idéca iwènúacawa fícha yái quéechéeri tàacáisimica sacerdotenái ìwalírica, machawàacacáináté nía, níái sacerdoteca, càmfíyéicaté yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ¹⁹ Níái sacerdoteca náibaidacaté Dios irí càide iyúwaté Dios ichùulianá profeta Moisés icàlidáanápínáté nalíni. Quéwa càmitaté náalimá mabáyawanáca namànica wenàiwica Dios iicá. Néese siúcade wadèniaca Cristo, yái cayábéeri náicha canánama sacerdoteca, mabáyawanéerica imànica wía Dios iicápiná, imàaquéeri nacái wamawienidaca Dios wáiwitáise iyúwa.

²⁰ Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyú Dios idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ²¹ Dios càmitaté icàlida càiri tàacáisi áibanái sacerdote ìwali, níái Leví itaquénáinámica. Néese Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyú idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica. Iná càì Dios fímaca Cristo irí:

“Núa, Picuèriná Dios, nucàlidacaté tàacáisi nuípidená yáapichawa cáimiéta-canéeri iyú yéewacaténá macáita náalíacawa báisíiri iyúcani, yá canácatáita nuwènúadapíná nuíwítáisewa íicha. Núumacaté pírí: ‘Sacerdote pía càiripináta, íibaidéerica nulípiná, itàanfírica núapicha nùasu wenàiwicanái iwícaú càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íibaidáanaté nulípiná’, càité núumaca pírí”,

fímacaté yái Diosca Wáiwacali írí. ²² Jesús ìyacáiná sacerdote càiripináta itàanícáténá wawícaú Dios yáapicha, íná wáalíacawa Jesús idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha cayábéeri íicha yái bàaluisàimi wawàsica, Dios imànfíricaté israelitanái yáapicha icùanaté nía iyúwa yàasu wenàiwicanáiwa. Yái wàlisài wawàsi Jesús imànfírica walípiná Dios yáapicha ímáanáca Dios icùanápíná wía càiripináta, Jesús ìyacáiná càiripináta. ²³ Manùbacaté níai sacerdote báluisàna, Leví itaquénáinámica, càmicáinaté nadé náibaidaca Dios írípiná càiripináta néetácáinátéwa nàacawa, ínaté càmita náalímá natàaníca Dios yáapicha wenàiwicanái iwícaú càiripináta. ²⁴ Quéwa Jesús càmfíripiná yéetáwa, íná yéewa íibaidaca Dios írípiná càiripináta iyúwa sacerdote itàanícáténá wawícaú Dios yáapicha; càmfíripiná Jesús imàaca íichawa íibaidacaléwa áiba sacerdote írí, canásíwata. ²⁵ Iná yéewa Jesús yáalímá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha báisíiri iyú càiripináta, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái, wamawiénidacaténá Dios wáiwítáise iyúwa Jesús ìyacáiná càiripináta isutácáténá Dios íicha walípiná, itàanícáténá wawícaú Dios yáapicha nacái.

²⁶ Iná Jesús, yácata sacerdote íiwacaliná báisíirica íibaidéerica Dios írípiná, yái wawàwacutéerica itàanícáténá wawícaú Dios yáapicha. Yá mabáyawanéericani, càmfírica nacái yáalímá imànica íbáyawanáwa. Yái Jesúsca, yácata áiba íiwítáaná wenàiwica cabáyawanéeyéi wenàiwica íicha, ìyéerica siúcáisede déeculé náicha, Dios imichàidéericaté chènuniré náicha canánama níai cáli chènuníiseeyéica, icùacáténá macáita Dios yáapicha. ²⁷ Càmita iwàwacutá Jesús íibaidaca càide iyúwa áibanái sacerdote íiwacanánái. Iwàwacutácaté nanúaca pírái namànicaténá sacrificio Dios írí èeri imanùbaca. Quéechacáwa nanúacaté pírái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa nasutácáténaté Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná íicha. Néeseté nanúaca áiba pírái iyúwa sacrificio àniwa wenàiwicanái íbáyawaná ìwalíse cayábacaténá Dios íicáca náiwítáise. Càmita iwàwacutá Jesús imàni càì, néese Jesús imànicaté abéta sacrificio abé yàawíríata, cawènfírica càiripináta, imàacacaté ícáucawa wáichawalíná, nanúacaténáténi cruz ìwali, yùuwichàacaténátéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalíse. ²⁸ Dios ichùulíacaté profeta Moisés yeedáanápínaté Aarón itaquénái náibaidacaténaté Dios írí iyúwa sacerdote íiwacanánái, itàaníyépínacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwícaú. Quéwa èeri mìnánái meedá nía, cabáyawanéeyéica. Néeseté madécaná camuí Moisés idénáamité, Dios icàlidacaté tàacáisi íípidená yáapichawa cáimiéta-canéeri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyúcani idéca imàacaca sacerdote íiwacalinácani, yái lírica mabáyawanéerica, imànfírica macáita càide iyúwa Dios ichùullíana, yéewacaténá íibaidaca Dios írípiná càiripináta iyúwa sacerdote íiwacaliná, itàanfírica wawícaú Dios yáapicha.

Jesús, mediator de un nuevo pacto

8 Péemiacué cayába, iyaquúi walí sacerdote íiwacaliná, yái Cristoca, itàanfírica wawicáu Dios yáapicha. Cristo idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. ²Yái Cristo fíbaidaca iyaca iyúwa sacerdote báisíiri templo iriculé iyéerica chènuniré, Wacuèriná Dios imànfíricaté, càmfírica wenàiwica imàni.

³Iwàwacutácaté macái sacerdote íiwacaliná imàaca cawènfíri yàasusi ofrenda iyú Dios irí, iwàwacutácaté nacái inúaca pirái iyúwa sacrificio Dios irí wenàiwicanái ibáyawaná iwalíise yéewacaténaté Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná fícha bàaluité. Iná iwàwacutácaté Jesucristo imàacaca cayábéeri wawàsi nacái Dios irí ofrenda piná. ⁴Jesucristo iyacaalcáwa siùca cháí èeri iricutá, càmita judfónái ibatàa fíbaidaca Dios irí templo iricu iyúwa sacerdotetá, càmicáiná Leví itaquérinàmini, yái Jesucristoca; yái nacái judfónái nadèniaca mamàalàacata néenánaiwa sacerdote fíbaidéeyéica templo iricu inuéyéica pirái iyúwa sacrificio wenàiwicanái ibáyawaná iwalíise càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianaté nàawirináimi, manùbacáiná níai judíoca càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵Quéwa canéerica iwèni meedáni yái náibaidacaléca siùcáise, níai judfónái yàasu sacerdoteca, náibaidacáiná cháí èeri iricu meedá. Nàasu templo, yácata báisíiri templo yéenáiwaná meedáni, yái báisíiri templo iyéerica chènuniré, Dios iyacàle báisíirica. Càica wáaliacawa bàaluitécáiná ipíchawáiseté profeta Moisés ichùulíaca israelitanái imànica Dios yàasu capíima mabáyawanéeri, yái capíima íimamisíirica, israelitanái isutácatáipiná Dios íícha, yáté Dios íimaca Moisés irí: “Píibaida cáalíacáiri iyú. Pimàni macáita cayába càide iyúwa yái núsáidéerica pirí capíima yéenáiwanápiná manuíri dúli íinatalé íipidenéerica Sinaí”, íimaca yái Diosca. Càité Dios yáasáidaca Moisés irí báisíiri templo chènuníiséeri yéenáiwanápiná yéewacaténaté Moisés yáaliacawa càinácaalté iyú iwàwacutáaná namànica Dios yàasu capíima mabáyawanéeri israelitanái isutácatáipináté Dios íícha cháí èeri iricu. ⁶Quéwa siùcáise Jesucristoca, yái fíbaidéerica Dios íiripiná iyúwa sacerdote íiwacaliná itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha, yácata imànfírica iyaca culto máiníiri cayába cachàiníwanái fícha yái culto sacerdotenái imànfírica cháí èeri iricu. Càita Jesucristo idéca imàacaca wáyaca abédanamata Dios yáapicha Jesucristocáiná idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha, Dios icùaná wía. Yái wàlisài wawàsi, cayábéericani bàaluisàimi wawàsi fícha Dios imànfíricaté israelitanái yáapicha, Dioscáiná idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéeri iyú imànfínápiná walí cayábéeri cachàiníwanái.

⁷Yái quéechéericaté wawàsi càmita iyúudàa wenàiwicanái cayába imàacacaténá mabáyawanáca nía Dios iicápiná, iná iwàwacutácaté Dios imànica wàlisài wawàsi wenàiwicanái yáapicha. ⁸Quéwa cabáyawanácaté Dios iicáca níara israelitaca namànicáinaté nabáyawanáwa. Càì fíimaca Dios itàacái profeta itànèericaté Dios inùmaliçuise:

“Wacuèriná Dios fíimaca: Aibaalípiná numànipiná wàlisài wawàsi náapicha níai Israel itaquénáinámica, Judá itaquénáináimi nacái, nucùanápíná nía cayábéeri iyú.

⁹Yái wàlisài wawàsica càmfíripiná càide iyúwa bàaluisàimi wawàsi numànfíricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité numusúadacaalté nía Egipto yàasu cáli fícha

càide iyúwa wenàiwica itécaalí ìiriwa icáapi ìwali. Néese càmicáináté namàni càide iyúwaté nuchùulianá nía, ínáté núucaca nuíchawa nía, íimaca yái Diosca.

¹⁰ Néese Dios íimaca àniwa: Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipiná náapicha wawàsi àniwa, nucùanápíná nía, níái Israel itaquénáinámica. Càipiná numànica nalí, núa Nacuèriná Diosca: Numàacapíná nuíwítáise náiwitalicu, náalíacaténáwa nutàacái ìwali nawàwalicuísewa, yéewanápiná neebáidaca machacàníri iyú càide iyúwa nuchùulianá nía. Yá núapinácata Nacuèriná Diosca, níapinácata nacái nùasu wenàiwica cáininéeyéica nuicáca.

¹¹ Càmita iwàwacutápiná néeswáidáyacacawa náalíacaténá nùwali, níái náapichéeyéica, nía nacái néenánáica, macáicáiná náalíapináca nùwali, macáita píubéeyéi, béeyéi nacái.

¹² Yá numàacapínáca nuwàwawa nabáyawaná fícha, càmita quirínama nuèpùca nuwàwalica yái báawéerica namàníricaté, íimacaté yái Diosca”,

cái íimaca yái profetaca. ¹³ Dios idéca icàlidaca walí yái tàacáisica wàlisàì wawàsi ìwalírica, yái wawàsi Dios imànírica wáapicha Jesucristo ìwalíise, íná yéewa wáalíacawa Dios idéca iicáca quéechéeri wawàsi càiride iyúwa éwisàimi, yái wawàsi Dios imàníricaté abéta israelitanái yáapicha, Leví itaquénáinámi íibaidacaténáté Dios írì iyúwa sacerdotenái. Yá idéca imáalàacawa yái éwisàimi wawàsica sacerdotenái ìwalírica, Dioscáiná idéca imàacaca fíchawani.

El templo terrenal y el templo celestial

9 Quéechatécáwa Dios imànicaté wawàsi israelitanái yáapicha, imàacacaténá Leví itaquénáinámi íibaidaca írì iyúwa sacerdotenái. Yáté Dios icàlida-caté profeta Moisés írìni, càinácaalíté iyú iwàwacutáaná sacerdotenái imànica culto cháì èeri írìcu Dios yàasu capíima mabáyawanéeri írìculé, yái manuírì capíima íimamisírica, israelitanái isutácatáipináca Dios fícha bàaluité. ² Namànicaté manuírì capíima idènièricaté imàdàanáwa pucháiba. Idèniacaté inùmawa abéeri yáawàaná. Íinatawáise yái capíima inùma wáluméerica ìyacaté idàbáanéeri imàdàanáca fípidenéerité Mabáyawanéeri. Imàdàaná írìcu ìyacaté abéeri lámpara, àicu cáiwínáca nacáiri iicácanáwa, sietéericaté icamalá imanùbaca. Iyacaté néeni abéeri mesa nacái, nalladéericaté íinata pan namàaquéericaté Dios írì ofrenda iyú sacerdotenái iyáapiná. ³ Bamuchúamibàa capíima írìcu ìyacaté áiba yáawàaná, wáluma cáucuírì iyú. Íinatawáise yái pucháibáanáca yáawàaná, ìyacaté áiba imàdàaná capíima imáalàanáwa. Yái imàdàaná, yácata Dios ichàini ìyacataléca, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama, ínáté imàdàaná fípidenacaté Mabáyawanéeri náicha canánama. ⁴ Iyacaté oroírì altar mesa nacáiri ìyéericaté mawiénita pucháibáanáca yáawàaná írì. Neemácaté pumèníri isàni altar íinata nàacaténá Dios icàaluíniná. Iyacaté nacái Dios yàasu yàalusi nacáiri mabáyawanéeri nachanàidéeri macáita fínatabàa oro iyú. Yàalusi nacáiri írìculé náawináidacaté oroíchúa catùu ipuniéchúawa maná iyú, yái pan nacáirica Dios ibànuericaté nalí chènuniíse nayáapiná. Náawináidacaté nacái Aarón yàasu àicu yàalusi nacáiri írìculé, yái Aarón yàasu àicu yèepuèricaté imusúadaca íiwináwa àniwa. Nàyacaté nacái íba yàalusi nacáiri írìcu, níái pucháiba sàabadéeyéica íba Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáíwa diez namanùbaca tàacáisi israelitanái yeebáidacaténáté iyúwa Dios ichùulianá nía. ⁵ Pucháiba querubín yéenáiwana ángel càanabáiyéi náipunitawáaca nabàlùacawa nalíwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé íinata, naicáidaca yàalusi inùma

irí. Dios ichàini icamaláná icànacaté mèlumèluíri iyú bamuchúamibàa náicha níai querubín yéenáiwana. Querubín yàanabái ipùata yàanàcaté iwéréwáaca yàalusi nacáiri inùmbàalé iwicáulé. Yái yàalusi nacáiri inùmbàalé ípidenéericaté “Dios imàacacatái iwàwawa wabáyawaná fícha”. Sacerdote íiwacaliná idàchiadacaté piráí fíranámi yàalusi inùmbàalé ìwali yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa israelitanái ibáyawaná fícha. Quéwa canáca nulf èeri cayába siùcade nuchàlidáanápíná macáitani ìwali yái wawàsica.

⁶ Càité nachùnìaca capìima bàaluité. Sacerdotenái nawàlùacatéwa èeri imanùbaca iriculé yái capìima imàdàanaca idàbàanéerica namànicaténá culto Dios irí càide iyúwaté Dios ichùulianaté nía nàanápínaté Dios icàaluíniná. ⁷ Quéwa abéericata sacerdote íiwacaliná iwàlùacatéwa iriculé yái imàdàaná imàalàidàanaca abé yàawiríata camuí imanùbaca, aléera Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri iyacatáica, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama. Sacerdote íiwacaliná iwàlùacaalítéwa néré, iwàwacutácaté itéca piráí fíranámi. Itéca piráí fíranámi yái inuéricaté iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, yéewacaténaté Dios imàacaca iwàwawa sacerdote íiwacaliná ibáyawaná fícha. Itécaté nacái áiba piráí fíranámi sacerdote inuéricaté macái israelitanái ibáyawaná ìwalíse, Dios imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná fícha, yái báawéerica càmfiricaté nàalíawa namànicaté. ⁸ Quéwa sacerdotenái imànicaté culto èeri imanùbaca idàbàanéeri imàdàaná iricu nàacaténá Dios icàaluíniná. Càita Espíritu Santo yáasáidaca walí wáalíacaténáwa idècunitàacá namànicaté culto idàbàanéerica capìima imàdàaná iricu, yáté canáca yéewaná macái wenàiwica yàacawa mawiénita Dios irí, canácáinaté áiba yáaliméeri mabáyawaná imànica nía Dios iicá. Càide iyúwa canáanaté yéewaná nawàlùacawa áiba imàdàaná iriculé naicácaténaté Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri, càité nacái canácaté yéewaná wenàiwica nàacawa chènuniré nàyacaténá Dios yáapicha, càmitaté nacái yéewa nàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁹ Iná Espíritu Santo yéewáidaca wía siùca comparación iyú ìwali yái capìimami bàaluisàimica, capìima yàasu wawàsi ìwali nacái. Ewitaté namàacacáaníta ofrenda Dios irí, nanúacaté nacái piráí iyúwa sacrificio Dios irí imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná fícha càide iyúwaté ichùulianá nía, càicáaníta càmitaté yáalimá piráí fíranámi mabáyawaná imànica nía Dios iicá, níai yèeyéicaté Dios icàaluíniná piráí fíranámi iyú. ¹⁰ Yái bàaluisàimi tàacáisica càmitaté idé iwàlisàidaca wenàiwica fiwitáise nàyacaténaté machacàníri iyú, néese yéewáidacáita nía meedá càirínácaalíté yàacàsi Dios imàaquéeri nayáaca, càirínácaalí wawàsi nacái Dios imàaquéeri nàiraca, càinácaalíté iyú nacái iwàwacutáaná nàapìdaca náichawa masacàcaténá Dios iicáca nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica ichùuliacaté wenàiwica nachùnìanápínaté nàinatabàawa; yéewáidacaté nía Dios ìwali nacái, àta yéenáiwana yàanàcatalétaté Dios ichùnìanápínaté cayába wàlisài wawàsi yàasu wenàiwicanái yáapichawa Cristo ìwalíse.

¹¹ Quéwa Cristo yàanàcaté. Siùcáise de Cristoca yái sacerdote íiwacaliná fibaidéerica Dios irípiná, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Yá Cristo imànica iyaca walí cayábéeri càmfiricaté wenàiwica yáalíawa ìwali bàaluité. Imichàacatéwa chènuniré, déeculé capìraléeri cáli fícha, càide iyúwaté sacerdote íiwacaliná ichàbàanátéwa iricubàa yái capìima imàdàanaca idàbàanéerica. Yá Cristo iwàlùacatéwa templo chènuníseeri iriculé, yái báisíiri temploca, cayábéeri fícha, mabáyawanéeri fícha nacái yáara capìimami bàaluisàimica. Yái templo chènuníseerica, càmfírta wenàiwica imànicaléta, càmfírta nacái iya cháí èeri iricu.

¹² Cristo iwàlùacatéwa iriculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ìy-acatái chènunfiseérica, quéwa càmitaté Cristo ité chivo ííranámi, pacá yéenibe ííranámi nacái; néese Cristo itecaté ííranátawa iyúwa sacrificio yéetácáinatéwa macái wenàiwica íichawalíná. Càité iwàlùacawa abé yàawiríata imànicaténaté sacrificio; càmita quirínama iwàwacutá yèepùa imànica sacrificio àniwa. Cristo idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha càiripináta. ¹³ Bàaluité Dios ichùuliaca sacerdotenái nadàchiadaca toro ííranámi, chivo ííranámi nacái wenàiwica ìwali níái wenàiwicaca Dios iiquéeyéicaté iiná casaquèeri iyú. Nachùchùaca becerra imenínáami wenàiwica ìwali nacái Dios iicácáténá nainá masaquèeri iyú yéewacáténaté nasutáca níawawa Dios íícha àniwa. Macáita yái wawàsica namànicáitaté wenàiwica íínatàbàa meedá. ¹⁴ Quéwa cawènicáinaté níara wawàsi bàaluisàimica masacàcaténaté Dios iicáca wenàiwica iiná, jíná yéewa wáalíacawa cawènica Cristo ííraná cachàiníwanái náicha, masacàanápíná imànica wáiwitáise Dios iicápiná! Yácaíná Cristo imàacacaté icáucawa Espiritu Santo ichàini iyú, yái càmfíríca imáalàawa. Càité Cristo yéetácawa imànicaténaté càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yéetácátéwa iyúwa mabáyawanéeri sacrificio wabáyawaná ìwalíise. Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná yéewa ííraná masacàaca imànica wáiwitáise canánama íícha yái báawéerica wamànííríca itéericaté yàacawa wía yéetácáisi iriculé. Iná siùcáisede wáalímá wáibaidaca cáuri Dios írípiná.

¹⁵ Inaté càì Jesucristo iyúudàaca wía: Yéetácátéwa wáichawalíná yéewacáténá itàaníca wawicáu Dios yáapícha. Càita Jesucristo imànica walípiná wàlisàì wawàsi Dios yáapícha cayábacaténá Dios iicáca wía. Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íícha, yái báawéerica wamàníírícaté idècunitàacá wàyacaté càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi íímáaná. Càité Jesucristo imànica walí yéewanápiná wía Dios imáidéeyéica weedáca walíwa yái cawènfíríca càmfíríca imáalàawa Dios icàlidéerica walí ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápíná walíni. ¹⁶ Péemiàcué comparación romanonái íiwitáise ìwali: Ipíchawáise romanosàiri yéetácawa, yásì itànàaca cuyàluta icàlidacaténáni càide iyúwa iwàwáaná naseríaca yàasumi idècanáami yéetácawa. Quéwa canéeritàacá iwèni yái cuyàlutaca àta náalíacatalétawa báisíiri iyúcani yéetácátéwa, yái itànèericaté cuyàluta. ¹⁷ Iná càmfírítàacá cawèni yái cuyàlutaca idècunitàacá cáucani yái itànèericani, íná canáca yéewaná áiba wenàiwica yeedáca nalíwa yàasu cawènfírí càide iyúwaté icàlidáaná nalíni. Quéwa yéetacánáamiwa yái itànèericaté cuyàluta, yásì cawènfíríca nalí cuyàluta, níái yeedéeyéipínáca íríwa yàasumi. ¹⁸ Càité nacái Dios imànicaté quéechéeri wawàsi israelitanái yáapícha, yáté càmfírítàacá cawèni yái bàaluisàimi tàacásica àta nanúacatalétaté pírái iyúwa sacrificio. Inaté israelitanái inúaca pírái iyúwa sacrificio cawènicaténaté namànica nalíwa yái wawàsi Dios imàníírícaté náapícha. ¹⁹ Bàaluité profeta Moisés iléecaté Dios itàacái macái israelitanái írí, yái tàacáisi Dios ichùulíerica neebáidaca nàyacaténaté machacàníiri iyú Dios iicá. Néese Moisés yeedáca púubanaméeri hisopo yéetaná yàana idènièrica pumènfírí ibáináwa. Yá yéepùaca hisopo yéetaná yàana quíiréeri lana iyú. Néese íisapíadacatèni pacá yéenibe ííranámi iyú, chivo ííranámi iyú nacái, yèewiàdéerica úni yèewi. Yá idàchiadacaté ííranámi cuyàluta ìwali, yái cuyàluta idènièricaté Dios itàacái Dios ichùulíerícaté israelitanái yeebáidaca. Néese Moisés idàchiadacaté nacái pírái ííranámi macái wenàiwica ìwali, yái pírái ííranámi yèewiàdéerimica úni yèewi, masacàcaténaté Dios iicáca nía. ²⁰ Néese Moisés íímacaté nalí: “Yácata íi-

ranámi, yái pìráimica yéetéerimicawa pibáyawaná ìwalísecué masacàacaténácué Dios iicáca pía, yéewanápiná cawènica yái wawàsica Dios imàníricuécá píapicha, peebáidáanápiná iyúwa ichùulianácué pía”, ìmacaté nálí yái Moisésca. ²¹ Moisés idàchiadacaté nacái pìrái ìiranámi Dios yàasu manuúri capìima ìwali, yái nasutácatáipináca Dios fícha. Idàchiadaca pìrái ìiranámi macái yàalubáisi imanùbaca ìwali nacái iyéerica capìima ìricu, nía nacái quírápieli nacáiyéica iwàwacutéeyéicawa nálí culto ìrípíná nàacaténáté Dios icàaluíná. ²² Càide iyúwa ìmáaná yái bàaluisàimi tàacáisi Dios imàaquéericaté nálí, iwàwacutátaté namànica càiri culto pìrái ìiranámi iyú batéwa macái wawàsi ìwalíná masacàacaténáté namànicaní Dios iicá. Canacaté Dios imàacáaná iwàwawa nabáyawaná fícha càmicaalíté nanúa napirawa yéewanápináté pìrái ìiraná imusúacawa náicha wenàiwica ibáyawaná ìwalíse. Iwàwacutátaté pìrái yéetácawa wenàiwica fíchawalíná. Càita nacái càmicaalíté Jesucristo yéetáwa wáichawalínátá ìiranácaténá yàapídáidaca wáiwitáisetá, yá canáca yéewaná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná fíchatá.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Càité iwàwacutáca nanúaca pìrái iyúwa sacrificio masacàacaténá namànica manuúri capìima pìrái ìiranámi iyú, capìima yàasu wawàsi nacái, yái capìima ìimamisírica, nasutácatáipináca Dios fícha bàaluité. Yái capìimaca, yácata chènuníiséeri templo yéenáiwánaca. Quéwa yái wawàsi chènuníiséericáwaca iwàwacutátaté cayábéeri ìiranámi pìrái ìiranámi fícha, yái pìrái ìiranámi masaquéericaté imànica bàaluisàimi capìima cháí èeri ìricu. ²⁴ Càmicáináté Cristo iwàlùawa ìriculé yái capìima wenàiwica imàníricaté. Yái bàaluisàimi capìimaca yáasáidacáicata walí meedá càiride iyúwa báisiiri temploca chènuníiséeri iicacánáwa. Cristo quéwa iwàlùacatéwa Dios yàatalé chènuniré náicha macái capìraléeri cáli chènuníiséeyéica. Siùca Cristo ibàlùacawa Dios ìipunita itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ²⁵ Camuí imanùbaca bàaluité israelitanái yàasu sacerdote ìiwacalíná iwàlùacatéwa ìriculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama Dios ichàini icamaláná icànacataléca capìima imàdáná ìricu. Ináté sacerdote ìiwacalíná iwàlùacawa néré madécaná yàawiríaté itécaténá pìrái ìiranámi. Càmitaté sacerdote ìiwacalíná ité ìiranáwa. Quéwa Cristo iwàlùacatéwa chènuniré itécaténá néré ìiranáwa, yá càmitaté Cristo imàni càide iyúwa judíonái yàasu sacerdote ìiwacalíná imàníná. ²⁶ Iwàwacutácaalíté Cristo iwàlùacawa néré camuí imanùbacatá, yásí iwàwacutá yéetácawa madécaná yàawiríatá èeri idàbacatáise bàaluité àta siùca nacáide. Quéwa siùca ipíchawáise èeri imáalàacawa Cristo idéca iwàlùacawa aléi èeri ìriculé imàacacaténáté yáawawa yéetátaténátéwa iyúwa sacrificio abé yàawiríata càiripináta. Càité ichuidaca wáicha wabáyawaná. ²⁷ Dios icàlidacaté iwàwacutáanápiná macái wenàiwica yéetácawa abé yàawiríata, néese idécanáami néetácawa, yá Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica. ²⁸ Càita nacái Cristo imàacacaté yáawawa yéetátaténáwa iyúwa sacrificio abé yàawiríata yéewanápináté madécaná wenàiwica ibáyawaná ìyaca ìwali. Néese yàanàpiná àniwa quéwa càmita quirínama yéetácawa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse, néese yàanàpiná iwasàacaténá yàasu wenàiwicawa, wía icuèyéica yàanàca.

10 Bàaluité Dios imàacacaté itàacáywa profeta Moisés ìrí icàlidacaténáté israelitanái ìríni yéewanápináté náalíacawa Dios iwàwaca nàyaca machacàníri iyú. Quéwa yái bàaluisàimi tàacáisi càmitaté yáasáida nálí amaléeri iyú macáita

yái cayábéerica Cristo imànrípinácáté walí. Iná yái bàaluisàimi tàacáisica càmítaté idé mabáyawanáca imànica wenàiwica Dios iicá, níái inuéyéica pírái iyúwa sacrificio Dios irí camuí imanùbaca nabáyawaná ìwalísewa nàacaténá Dios icàaluíniná. ²Yái bàaluisàimi tàacáisi yáalimácaalíté mabáyawanáca imànica wenàiwicatá, yá nayamáidacaté nanúaca pírái iyúwa sacrificiotá bàaluitécáiná mabáyawanácaalíté níatá, yá càmítaté nèepùa achúmaca náináidacawa nawàwawa nabáyawaná ìwalíwatá. ³Quéwa nanúacáináaté pírái iyúwa sacrificio, yáté nawàwalica nabáyawanáwa camuí imanùbaca. ⁴Càmicáináaté yéewa toro íranámi, chivo íranámi nacái imáalàida wenàiwica ibáyawaná.

⁵Iná Cristo iwàlùacatéwa aléi èeri iriculé, yáté ímaca Dios irí:

“Pía, Dios, càmíta quirínama piwàwa wenàiwicanái inúaca pírái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmícáiná yéewa pírái íranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná, néese pidéca pibànùaca núa iyúwa wenàiwica nuétácáténáwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

⁶Càmíta quirínama casímái piicáca wenàiwicanái inúaca ipírawa iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmícáiná yéewa pírái íranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

⁷Iná núumacaté pírí: ‘Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi pinùmaliçuíse numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios’”,

ímacaté yái Cristoca. ⁸Quéchatécáwa Cristo ímaca càmíta quirínama Dios iwàwa sacrificio, càmíta quirínama nacái casímáica iicáca wenàiwica inúaca pírái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, éwita Dios itàacái bàaluisàimi ichùuliacáanítaté namànica cà. Càmíta quirínama cayába Dios iicáca nàasu sacrificio, càmícáiná yéewa pírái íranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ⁹Néese Cristo ímaca Dios irí àniwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios”, ímacaté yái Cristoca. Yái tàacáisica ímáanáca Cristo imáalàidáanápínaté macáita sacrificio bàaluisàna imàacacaténaté yáawawa iyúwa sacrificio náamiricubàa, yéetáanápínatéwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse. ¹⁰Idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná, Jesucristo imànicáináaté càide iyúwaté Dios iwàwáaná imàacacáináaté yáawawa iyúwa sacrificio yéetáanápínáwa abé yàawiríata càiripínáta wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

¹¹Iyaca sacerdote judíosàiri inuérica pírái iyúwa sacrificio Dios irí israelitanái ibáyawaná ìwalíse èeri imanùbaca. Namànica yái sacrificio bàaluisànamica madécaná yàawiríá éwita càmícáaníta yéewa pírái íranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ¹²Quéwa Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa iyúwa sacrificio wenàiwica ibáyawaná ìwalíse càiripínáta. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá yáawinacatéwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ¹³Siùca Jesucristo iyamáacawa chènuniré idècunitàacá Dios imawèniadaca fícha yùuwidenái. Yásí áibaalípíná Dios imáalàidapíná imawèniadaca Jesucristo yùuwidenái. ¹⁴Yácáiná Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa wáichawalíná abé yàawiríatá, yáté mabáyawanáca imànica wía Dios iicápiná càiripínáta, wía Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná. ¹⁵Espíritu Santo nacái icàlidaca walí tàacáisi wáalíacaténáwa báisíiri iyúcani càmíta

iwàwacutá Jesucristo yèepùà yéetácawa wáichawalíná àniwa. Càité Espíritu Santo fímaca:

¹⁶ “Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipiná náapicha wàlisài wawàsi àniwa nucùanápíná nía, núa Nacuèriná Diosca. Càipiná numànica nalí, núa, Nacuèriná Diosca. Numàacapíná nuíwítáisewa nawàwaliculé, náalíacaténáwa nutàacái ìwali náiwitalìcuwa, yéewanápiná neebáidaca machacàníri iyú càide iyúwa nuchùulianá nía,

¹⁷ càmita quirínama nuèpùà nuwàwalica nabáyawaná, yái báawéerica namàníricaté”,

fímacaté yái Espíritu Santoca. ¹⁸ Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná fícha, ínà càmita quirínama iwàwacutá wanúaca pìrái iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalísewa.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Iná píacué nuénánáica, siùcáise de manuíca wáináidaca wawàwawa wáal-imáanápíná wawàlùacawa macàaluínináta iriculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ìyacàle chènuníiséerica, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, itéenápínaté néré fíranáwa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná fícha. Càité Jesucristo yàacùaca wáapunápiná yéewanápiná wamawiénidaca Dios wáiwítáise iyúwa. ²⁰ Jesucristo idéca yàacùaca walí wàlisài àyapu cáuri wawàlùacaténáwa iriculé yái Dios ìyacàleca chènuníiséerica. Yái Jesucristo yácata wáapuná cáurica imàaquéerica wamawiénidaca Dios, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, néese imichàacatéwa chènuniré déeculé macái chènuníiséeri cáli fícha. Péemíacué comparación: Bamuchúamibàa judíonái yàasu templo iricu ìyacaté manuíri yáawàaná wáluma cáucuíri iyú ibàlièricaté Dios ichàini wenàiwicanái ituí fícha. Inaté canáca yéewaná wenàiwica nàacawa Dios yàatalé. Quéwaté, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, yáté yái manuíri yáawàanáca icacanácatéwa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, wáalíacaténáwa wáalimá wàacawa Dios yàatalé siùcáise de Jesucristo yéetácái ìwalíse. Yá nacái Jesucristo iináca, càicanide iyúwa yái yáawàanámica, iwàwacutácáináté Jesucristo iiná icacanácawa cruz ìwali yéetácáténáwa wáichawalíná yéewanápinaté yàacùaca walí wáapunápiná wàacaténáwa Dios yàatalé. ²¹ Iyaca walí Jesús yái sacerdote fíwacalíná cachàinífrica, fíbidaca Dios irípiná, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Jesús cata yái icuèrica Dios yàasu templo chènuníiséerica, icuèrica nacái wía, wía Dios yéenibeca. ²² Iná wamawiénidacué Dios wáiwítáise iyúwa, wàacaténá icàaluíniná báisíiri iyú. Wáibàacué wawàwa nacáwa Dios iwéré cachàiníri iyú yeedáanápíná wía yàataléwa, yácáiná Jesús fíraná idéca yàapídáidaca wáiwítáise wabáyawaná fíchawa, Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná. Iná càmita iwàwacutá achúmaca wáináidacawa wawàwawa wabáyawanámi ìwaliwa, yácáiná Espíritu Santo masacàacaté imànica wáiwítáise wabautizáacalítéwa úni yáaculé. ²³ Cachàinicué wáiwítáise mamáalàacata Dios ìwali, píacué nacái wawènúada wáiwítáisewa Dios fícha, néese weebáidacué Jesucristo itàacái tàì fíméeri iyú càide iyúwa wacàlidáaná waináwanáwa weebáidáaná, yácáiná Dios imànipiná walíwa macáita yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáaná walíni cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Wamichàidacué wáiwítáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, wamànicaténá nacái cayábéeri. ²⁵ Píacué wayamáida wàwacáidáy-

acacawa wamànicaténá culto, wàaca nacái Dios icàaluíniná. Picácué wamàni càide iyúwa náiwitáise iyáaná níara abénaméeyéi càmíiyéica iwacáidáyacawa wáapicha, néese wachàiniadacué wawàwawáaca siùcade. Iwàwacutá càì wamànica cachàiniwanái mamáalàacata wáalíacáináwa mawiénica Wáiwacali yéenáíwaná yàanàacatáipiná, èeri imáalàanápíná nacáíwa.

²⁶ Wamànicaalí wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata wéemiacadénáami yái báisiiri tàacáisica Jesucristo ìwali, yá canáca walí quirínama áiba yéetéeripináwa iyúwa sacrificio wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, canácáiná áiba Jesucristo fícha Dios ìiquéeri càiride iyúwa cawèníiri yéetáanápínáwa wáichawalíná. ²⁷ Iná wáucacaalí wáichawa Jesucristo, yá iyaca walí wapichalépiná abéta Dios yàasu yùuwichàacáisi máiniiri caiyéinináca, cáaluíri waicáca, yá nacái manuiri quichái caluérica, ipucuéricawa iyaca cachàiniiri iyú, yeeméeripináca Dios yùuwidenái. ²⁸ Bàaluité áibacaalí wenàiwica càmita imàni càide iyúwa Dios itàacái fímáaná, yái bàaluisàimi tàacáisica profeta Moisés icàlidéericaté nalí Dios inùmalicuíse, néese iyacaalíté nacái pucháiba wenàiwica, càmicaalí máisiba nacái icháawèyeyéicani, náalíacáinaté imànica ibáyawanáwa, yáté càmita nacuèrinánái iicá ipualé, néese nanúacani ráunamáita. ²⁹ Iná píalíacuéwa nàuwichàanápínacawa manuísíwata cachàiniwanái nayamáidacaalí neebáidaca Dios liri namànicaténá irí báawéeri, càide iyúwa nabawàidaca nacáicaalíni nàabàli iyúwa; càide iyúwa nacái casacàaca nacáicaalí naicáca Dios liri fíraná, caná iwèni naicácáiná Dios liri yéetáanáwa wáichawalíná; càide iyúwa nadéca nacáicaalí nataáníca nacái báawéeri iyú naquíniwa Espíritu Santo ìwali, yái cáininéerica iicáca wía. Yái Dios liri fíranáca, yácata cawèníirica imànica wàlisài wawàsi Dios imàníirica wáapicha iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Yái Jesucristo fíranáca masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa Dios iicápiná. ³⁰ Wáalíacawa Wacuèriná Dios idéca fímaca: “Núacata yái yùuwichàidéeripináca wenàiwica imàníiyéica ibáyawanáwa. Núacata yái yèeripináca nawèni”, fímaca yái Diosca. Idéca fímaca nacái: “Núa Dios, nùuwichàidapíná nùasu wenàiwicawa namànicaalí nabáyawanáwa”, fímaca yái Diosca. ³¹ ¡Máiniiri caiyéinináca yùuwichàacáisiquéi cáuri Dios yùuwichàidacaalí wíawa!

³² Quéwa piwàwalicué càinácaalíté iyú pidàbaca péemiaca yái cayábéeri tàacáisica Jesucristo ìwali, piideníacatécué nacái piùwichàanáwa mamáalàacata matufbanáiri iyú áibanái imànicaalíté píipunita manuíri ùwicái peebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³³ Abénaméeyéicué píapichéeyéi nàuwichàacatéwa manuísíwata Wáiwacali írípiná macái wenàiwica yàacuésemi. Aibanái càmíiyéi yeebáida Wáiwacali nataánícaté máini báawéeri iyú nàwali, naicáani nacái naquíniná, nàuwichàidacaté nacái abénaméeyéi. Achúmacatécué piwàwa nàwali nàuwichàacáinatéwa. ³⁴ Pidécuéca piicáca napualé cáininéeri iyú pitécáténácué nayáapíná, níái píapichéeyéica yùuwichèeyéicatéwa presoíyéi ibànalícu, neebáidacáinaté Jesucristo itàacái. Piideníacatécué nacái piùwichàanáwa casfímáiri iyú piùwidenái imelùda-caalítécué píasuwa píalíacáinácuéwa pidèniaca áiba píasuwa càmíiri imáalàawa chènuniré cayábéeri fícha yái píasumica cháì èeri írìcuíríca. ³⁵ Picácué piméyáawa, néese manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali; peebáidacaalícué Dios itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata, yásí yàacué píríwa cawèníiri manuísíwéeri chènuniré. ³⁶ Iwàwacutácué cachàinica pííwítáise mamáalàacata piideníacaténácué piùwichàanáwa matufbanáiri iyú, pímanícaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná

yéewanápinácué peedáca piríwa nacái yái cawènírica Dios icàlidéericatécué pirí ìwali cáimiétacanéeri iyú. ³⁷ Iwàwacutá wàideniaca wàuwichàanáwa quiríta wacúanápiná Cristo yàacawa néese, càide iyúwa Dios itàacái fimáaná profeta itànèericaté. Càì fimacaté:

“Caquialésíwata yàanàapínaca yái yèeripínacawa néese, càmfírta nacái idècuniawa càiripínata.

³⁸ Nùasu wenàiwica nuiquéerica mabáyawanéeri iyú yeebáidacáiná núa, iyapíná càiripínata yeebáidacaalí mamáalàacata nutàacái, quéwa iwènúadacaalí nuícha fiwitáisewa icalùni ìwalísewa, néese càmita cayába nuicá fiwitáise”,

fimaca yái Diosca. ³⁹ Quéwacué càmfíyèi néená wía, níara iwènúadéeyéica fiwitáisewa Dios fícha icalùni ìwalísewa, yásí namáalàacawa. Néese wíta yái yeebáidéeyéica Dios itàacái mamáalàacata, Jesucristo iwasèeyéipínaca Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha.

La fe

11 Báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíiri iyúcani wawàwalicuísewa Dios imànínápiná walí càide iyúwa icàlidáaná walíni; báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíiri iyúcani iyaca báisíiri wawàsi càmfíricáwa wadé waicáca watuí iyúwa. ² Cayábacaté Dios iicáca abénaméeyéi wàawirináimi israelitanái fiwitáise bàaluité neebáidacáináaté Dios.

³ Weebáidacáiná Dios íná yéewa wáalíacawa Dios idàbacaté macáita itàacái iyúwa, macái wawàsi iyéerica cháì èeri írìcu, chènuníseeyéi cáli finata nacái macáita, íná yéewa wáalíacawa Dios iwènúadacaté wawàsi càmfírta wadé waicáca imànicaténá macáita yái waiquéerica.

⁴ Bàaluité Abel yeebáidaca Dios ínaté imànica càide iyúwaté Dios ichùulianáni. Abel inúacaté ipírawa iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, isutácaténá Dios fícha imàcáanápíná iwàwawa Abel ibáyawaná fícha. Cayábacaté Dios iicáca yái Abel imànínáca. Íná mabáyawanácaté Dios iicáca Abel. Quéwa Abel ibèeri fípidenéericaté Caín càmitaté imàni càide iyúwaté Dios ichùulianá. Néese Caín yàacáita Dios írì ibànacale iyacanáwa meedá, càmfíricaté Dios ichùulia wenàiwicanái imàca Dios írì nabáyawaná ìwalísewa. Ínaté cayábéeri Dios iicáca Abel fiwitáise Caín fícha. Íná éwita Abel yéetácanítatéwa madécaná camuí néese siucade, càicáaníta siucade wéemíaca iináwaná ìwali, yásí wawàwalica càinácaalíté iyú yeebáidáaná Dios, yá wáalíacawa iwàwacutáaná weebáidaca Dios nacái.

⁵ Bàaluité Enoc nacái yeebáidaca Dios, yáté Dios itécani chènuniré méetáaná-namata ícauca yáapichawa. Càmitaté quirínama nàanàaca Enoc cháì èeri írìcu Dios itécáinaténi. Dios itàacái profeta itànèericaté icàlidaca walí Enoc iináwaná: Ipíchawáiseté Dios itéca Enoc chènuniré, Enoc iyacaté machacàníiri iyú ínaté cayábaca Dios iicáca fiwitáise. ⁶ Quéwa càmita wáalimá wàyaca iyúwa casíimáiná Dios iicáca càmicaalí weebáidani. Wawàwacaalí wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa wáalíacaténá ìwali, iwàwacutáca weebáidaca iyaca cáuri Dios. Iwàwacutá weebáidaca nacái Dios iicáanápíná wapualé, imàca nacái iwàwawa wabáyawaná fícha, wía icutéeyéicani manuísíwata wáalíacaténá ìwali.

⁷ Bàaluité Noé nacái yeebáidacaté Dios. Néese Dios yàalàacáináaté Noé yùuwichàacáisi fíchaná, yái ichàbéeripínacatéwa ipíchalé, càmfíritécáwaca idé Noé iicáca, ínaté Noé yeebáidaca Dios itàacái. Noé imànicaté manuírì arca lan-

cha nacáiri iwasàanápínaté yéénánáíwa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yái manuíri yéesacáica imáalàidéeripínacaté macái èeri mìnánái. Noé yeebáidacaté Dios, ínáté yái arca Noé imànírica yáasáidacaté cabáyawanáca macái èeri mìnánáica, iwàwacutáanaté nacái néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa. Quéwa Noé yeebáidacáinaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicácani iwasàanápínaté Noé Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha.

⁸ Bàaluité Abraham nacái yeebáidaca Dios, ínáté Dios imáidacaalíténi, yáté Abraham yeebáidaca irí, yá yàacawa yàasu cáli fíchawa yàacaténátéwa áiba cáli nérépiná Dios yèeripínacaté irí. Abraham imusúacaalítéwa yàasu cáli fíchawa, càmitaté yáalíawa alénacaalí yàawa. ⁹ Càmitaté Abraham iméyáawa, néese yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté iwàwacutácaníta yèepunícawa iyúwa canéeri yàasu cáli idécanáamité yàanàca fínatalé yái cáli Dios icàlidéericaté irí iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú, yàanápínaté Abraham iríni. Càmitaté Abraham imàni icapèewa néenibàa, néese yèepunícáitawa yàacawa, iyacaté mamáalàacata fimamisíri capíima irícu. Càité nàyaca nacái níái Abraham ìiri fípidenéericaté Isaac, Isaac ìiri nacái fípidenéericaté Jacob. Ewitaté Dios càmicáanítàacá yàa nalí yái cálica càide iyúwa icàlidáanaté nalíni cáimiétacanéeri iyú, càicáanítaté neebáidaca Dios mamáalàacata yàanápínaté nalíni áibaalípínacáwa. ¹⁰ Càité Abraham iyaca iyúwa canéeri yàasu cáli icùacáinaté yàanàanápíná áiba yàcalé fiwitáaná néré, yái cayábéeri yàcalé chènuníseérica, ibàluèricawa cachàiniíri fba fínata càmfírira imáalàawa, yái yàcalé Dios idàbèericaté.

¹¹ Sara nacái, úái Abraham fínuca, yeebáidéechúa Dios itàacái. Ewitaté càmicáaníta yéewa quéenibeca úa máinícáinaté béeruca úa, Abraham nacái máinícaté béericani, càicáanítaté Dios ichàiniadaca Abraham idèniánápínaté ìiriwa Sara yáapicha Abraham yeebáidacáinaté Dios imànínápínaté macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté icàlidáaná Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú. ¹² Càité Abraham idèniaca ìiriwa yái Isaac, éwitaté máinícáaníta béericani yái Abrahamca, nayúunáidéeri yéetápinacatéwa mesúnamáita. Néeseté Abraham ìiri fípidenéericaté Isaac idèniacaté yéenibe nacáíwa, itaquénái nacáíwa madécaná. Iná yéewa siuca nàyaca manùbéeyéi Abraham itaquénáinámi càide iyúwa dùlupùta imanùbaca chènuníseeyéica, iyúwa nacái imanùbaquéi manuíri úni yàasu càina imuluíca càmfírira wáalimá waputàaca.

¹³ Macáita níái Abrahamnáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, neebáidacaté Dios mamáalàacata tàì fíméeri iyú àta néetácatalétawa, éwitaté càmicáanítaté needá nalíwa cayábéeri wawàsi Dios icàlidéericaté nalí iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápínaté nalí nía. Quéwa neebáidacáiná Dios tàì fíméeri iyú, ínáté yéewa naicáca yái cayábéerica náiwitáise iyúwa, càmiíri natuí iyúwa, yái cayábéerica Dios imàníiripínacaté nataquénáinámi irí cháì èeri irícu, chènuniré nacái. Casfímáicaté nawàwa naicácináténi náiwitáise iyúwa càide iyúwa waicácaalí wenàiwica déecuíséericáwaca wáicha, wamáidacani watàidacaténáni casfímáiri iyú idècunítàacá wàacawa wáipunitáidacani. Càité nacái níái Abrahamnáica, casfímáiri iyúca nèepunícáitawa nàacawa iyúwa canéeyéi yàasu cáli náalíacáinátéwa napáchiacáita nèepunícawa irícu yái èeriquéi, nadèniacáinaté nàasu cálipináwa chènuniré. ¹⁴ Cawinácaalí càì icàlidéeyéica iináwanáwa náasáidaca amaléeri iyú nacutáca nàacawa natuíyàaca nàasu cálipináwa càmiírira cháì èeri irícuíri. ¹⁵ Càmitaté náináidawa ìwali yáara cáli nàacatáiseocaté. Náináidacaalítéwa ìwalítá, yáté náal-

imá nèepùacawa nérétá. ¹⁶ Quéwa nawàwacaté nàasu cálipináwa cayábáwanáiri, yái Dios yàasu cáli chènuníisérica, Dios icùacataléca macáita. Iná càmírita báí nàwalíise yái Diosca, néese casímáica yéemiaca nacàlidáaná naináwanáwa nadèniaca Nacuèrináwa, yái Diosca. Càì wáalíacawa càmita báí Dios nàwalíise, Dioscáiná idéca ichùniaca nalípiná cayábéeri yàcalé chènuniré.

¹⁷ Abraham yeebáidaca Dios tàì fíméeri iyú mamáalàacata éwitaté Dios yáal-imáidacáaníta iicáwani asáisi báisícaalí Abraham yàaca Dios iyéininá. Càité Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham: Ichùuliacaté Abraham inúanápinaté ìiriwa Isaac iyúwa sacrificio yàacatenaté Dios icàaluíniná. Càmita báisi Dios iwàwaca wanúaca irí wenàiwica, néese càicáicaté Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham. Yá Abraham iwàwacaté yeebáidaca Dios itàacái, iná fináidacatéwa inúanápiná Isaac iyúwa sacrificio Dios irí, yái abéerita iirica, éwitaté Dios icàlidacáaníta Abraham iríni cáimiétacanéri iyú imàacáanápinaté Isaac idèniaca madécaná itaquénáíwa, Abraham itaquénáinámipiná. ¹⁸ Càité Dios fímaca Abraham irí idècunitàacá sùmàicani yái Isaac: “Nuicápiná iyúwa nùasunáíwa pìiri Isaac itaquénáinámi”, fímacaté yái Diosca. ¹⁹ Quéwa Abraham fináidacatéwa inúanápinaté ìiriwa Dios irí Abraham yeebáidacáinaté Dios yáalimá imichàidacani yéetácáisi fícha, yái Isaac, Abraham yáalíacáináwa cachàiníirica yái Diosca. Achúmacaté Abraham inúa ìiriwa, càmita imáisanà Dios fíchani, yái Isaac. Quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ichùuliacaténá Abraham ipíchanaté inúa ìiriwa. Iná Abraham yeebáidacáinaté Dios, inaté yéewa Abraham yeedáca ìiriwa cáuritàacáwa, càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imichàidaca Isaac yéetácáisi fícha.

²⁰ Càité nacái Isaac yeebáidaca Dios. Iná icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse fíméerica Dios imànínápinaté cayábéeri Jacob irí, Esaú irí nacái, níái Isaac yéenibe asianáica.

²¹ Jacob nacái yeebáidacaté Dios, inaté maléenácaalí irí èeri ipíchawáise yéetá-cawa, Jacob icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse itaquénáí fípidená ìwaliwa, níái José yéenibe pucháiba ùuculliyéica. Yái tàacáisi fímacaté Dios imànínápinaté nalí cayábéeri. Yá Jacob éwitaté machawàacacáanítani béecái iyú, càicáanítaté fináidacawa cáalíacáiri iyú. Yáté imichàacawa quiríta yàasu cama fíchawa, yá fíbàaca ichaquèewa ìipináaníirica ìwali icuàdàanápiná fíwitawa, yàacatená Dios icàaluíniná. Càité Jacob yeebáidaca Dios éwitaté iwàwacutácáaníta itéca yéenibewa macáita Egipto yàasu cáli néré.

²² José nacái yeebáidacaté Dios, inaté maléenácaalí irí èeri ipíchawáise yéetá-cawa, yá José icàlidacaté yéénánái iríwani, níái israelitaca, namusúanápinatéwa Egipto yàasu cáli fícha áibaalípinaté. José yeebáidacaté Dios iyúudàanápinaté israelitanái, iná José ichùuliacaté nía natéénápinaté yáapimi chácatáinápinácaalíté namusúawa Egipto yàasu cáli fícha, nabàliacatenaté yáapimi áiba cáli néré, yái cáli Dios imàaquéericaté Abraham irí.

²³ Néeseté nacái Moisés isèenái neebáidacaté Dios iyúudàanápinaté nía, nía nacái néénánái israelitaca. Iná idécanáamité Moisés imusúaca iicá èeri, yá isèenái icùacatèni ibàacanéri iyú málisiba quéeri cayábacáinaté naicáca iicacánáwa yái sùmàì yáanaca càiride iyúwa wenàiwica fíbaidéeripinaté Dios irípiná. Egipto yàasu cáli icuèriná ichùuliacaté israelitanái nanúanápinaté néenibewa asianáica, quéwa càmita cáalu Moisés isèenái, inaté càmita namàni càide iyúwaté egipcionái icuèriná ichùulianá nía.

²⁴ Moisés nacái yeebáidacaté Dios. Quéechatécáwa Egipto yàasu cáli icuèriná ìidu udàwinàacaté Moisés càide iyúwa uìriwa. Quéwa idécanaámíté béerica Moisés, càmítaté iwàwa náimaca ìwali itaquéricani, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli. ²⁵ Néese cayába cachàiníwanái iicacaté yùuwichàanápínáwa Dios yàasu wenàiwica yáapicha, níái israelitaca, fícha yái iyáanápínacaté càasufrí iyú achúma èerí-nata náapicha níái Egipto yàasu cáli fiwacanánáica, imànfiyéicaté ibáyawanáwa casíimáiri iyú. ²⁶ Moisés yáalimápinacaté idèniaca macáita cawènífiri iyéericaté Egipto yàasu cáli icuèriná irí, naicácáináté Moisés càiride iyúwa faraón ìiri, quéwa Moisés imàacacaté fíchawa macáita, cawènicáiná cachàiníwanái iicacaté yái yùuwichàanápínacatéwa Dios irípiná càide iyúwa Cristo yùuwichàanápínatéwa áibaalípináté. Càité Moisés fináidacawa yeebáidacáináté Dios yàanápínáté cawènífiri nalí chènuniré cawínacaalí yùuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái.

²⁷ Moisés yeebáidacaté Dios, ínáté yéewa itéca israelitanái Egipto yàasu cáli fícha, macàaluínináta rey ilúa fícha, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli. Yáté cachàinica Moisés fiwítáise Dios ìwali imànicaténáté càide iyúwa Dios ichùulianáni. Moisés imànicaté cachàinífiri iyú macàaluínináta càide iyúwa iicáidaca nacáicaalí mamáalàacata Dios irí, yái Dios càmírica yéewa waicáca. ²⁸ Moisés yeebáidacaté Dios itàacái, ínáté ichùuliaca israelitanái namànica idàbàanéerité Pascua yàasuná culto càide iyúwaté Dios icàlidáaná Moisés iríni. Iná israelitanái nanúacaté napírawa oveja yéenibe. Macái caplí imanùbaca iricuíyéi iwàwacutátaté nanúaca abéeri oveja wàlisài. Néese napusúa oveja fíranámi nacapèe inùma ìwaliwa ipíchaná Dios yàasu àngel inuérica wenàiwica inúaca israelitanái idàbàanéeyéica néenibe asíanáica.

²⁹ Càita nacái israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté nachàbacawa Mar Rojo yàasu manuúri úni ìwaliabàa. Dios yàacùaca yèewi yái única nachàbàanápínáwa abéemàalé. Yáté nàacawa chuiri cáli íinatabàa. Càité Dios imàacaca napiacawa nàuwidenái fíchawa níái Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Néese egipcionái nawàwacaté nachàbacawa nacái náibàacaténáté israelitanái, quéwa Dios imàacaca ibàllacawa yái única, ínáté Egipto yàasu cáli néeséeyéi nàisicùmacawa.

³⁰ Néese israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté Dios iyúudàaca nía namànicaténáté ùwicái nàuwidenái fípunitawa, áiba yàcalé mìnánái, fípidenácateléca Jericó. Nàipinánáica Jericó itéesebàa siete èeri, yái yàcalé iwáiná itéesebàa càide iyúwaté Dios fímáaná nalí, yáté iwáiná yúuwàacawa. ³¹ Ua nacái Rahab, Jericó iyacàlená mìnaluca. Quéechatécáwa uimácaté asianái yáapicha plata ìwalínápiná. Quéwa uwènúadacaté úfwitáisewa ubáyawaná fíchawa, yá uebáidacaté Dios itàacái. Ináté pucháiba israelitanái yàanàacaalíté Jericó iyacàlená néré naicàanápínáténi ipíchawáiseté macái israelitanái imànica ùwicái Jericó fípunita, yáté Rahab ubàaca nía Jericó iyacàlená yàasu úwinái fícha. Uyúudàacáináté israelitanái, iná càmítaté nanúu úa namawèniadacaalíté Jericó iyacàlená. Yáté càmita uétáwa náapicha níái Jericó iyacàlená mìnánáica càmíiyéicaté yeebáida Dios itàacái.

³² Iyaca madécaná càiri tàacáisi nàwali áibanáica yeebáidéeyéicaté Dios. Canáca nulí cayába èeri nucàlidacaténá naináwaná ìwali macáita, níái Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, rey David, Samuel, áibanái profeta nacái. ³³ Israelitanái neebáidacáináté Dios, ínáté Dios iyúudàaca namànica ùwicái Canaán yàasu cáli mìnánái fípunita needácaténáté nàasu cáli. Dios iyúudàacaté israelita fiwacanánái nacùaca wenàiwicanái machacàníiri iyú. Dios imànicaté nalí madécaná cayábéeri càide iyúwaté fímáaná nalí cáimiétacanéeri iyú. Dios icuàcaté nacái áibanái ipíchaná león cháwi

naacíri iyáaca nía, íná yéewa nabàllacaté cháwinái inúma Dios ichàini iyú. ³⁴ Dios icùacaté áibanái nacái manuúri quichái fícha. Aibanái neebáidacáináté Dios, íná Dios iwasàacaté nía nàuwidenái fíchawa iwàwéeyéicaté inúaca nía espada machete nacáiri iyú. Aibanái canáca cayába nachàini, quéwa Dios yàacaté nachàinipiná neebáidacáináté itàacái, yá namànicaté ùwicái cachàiníiri iyú, yá namawèniadaca nàuwidenái yàasu úwináíwa. ³⁵ Inanái nacái neebáidacaté Dios, íná Dios icáucàida-caté nalí néenibe yéetácáisi fícha.

Quéwa áibanái néetacatéwa cabèesi iyú càmicáináté nawènúada náiwitáisewa Dios fícha nàuwidenái nacapèedáidacaalíté nía. Càmitaté nawènúada náiwitáisewa Dios fícha nawàwacáináté namichàacawa yéetácáisi fícha áiba èeripiná nàyáanápiná cayába Dios yáapícha.

³⁶ Aibanái nàuwichàacatéwa nàuwidenái iicáanícaalíté naquíniná, nacapèedáida nacái nía, nadacùaca nía cadena iyú, náucacaté nía presoíyèi ibànaliculé neebáidacáináté Dios itàacái. ³⁷ Aibanái nacái néetacáwa nàuwidenái nanúacáináté nía fba iyú, nasiéráidacaté nía nacái, nanúacaté nía nacái espada machete nacáiri iyú. Níái yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nèepunícatéwa macapèeta. Canáca nabàle cayába, nàwalica nabàlewa oveja íimami, cabra íimami nacái. Catúulécanacaté nía, naméeràacawa. Aibanái yùuwichàidacaté nía. Aibanái imànicaté nalí báawéeri. ³⁸ Ewitaté canácaníta nawèni èeri mìnanaí iicáca nía, càicáaníta cawènica nía èeri mìnanaí fícha, máinícaínáté báawaca èeri mìnanaí íiwitáise. Nèepunícatéwa caná-catalé wenàiwica manacúali yùucubàa càinàwàiri, dúli yèewibàa nacái, nacutacaté utàwi nàyáanápináté cáli irìculé, fba yéecalìcubàa nacái.

³⁹ Macáita nía neebáidacaté Dios, íná mabáyawanacaté Dios iicáca nía. Quéwa càmitaté needá nalíwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté nalí ìwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápináté nalíni. ⁴⁰ Yácaíná Dios íináidacatéwa wàwali, àta wamusúacataléta waicá èeri, imànínápináté walí cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata náapícha, yéewanápiná Dios yàaca macáita wacáuca càmfiri imáalàawa náapícha, áibaalí èeri imáalàacaalípináwa.

Fijemos la mirada en Jesús

12 Madécanacaté nía, níái wenàiwica iyéeyéicaté cháí èeri irìcu yeebáidéeyéi-caté Dios itàacái. Siùcáise de nàyaca chènuniré, iyúwa manuúri acalèe waw-icáulé, iicáidéeyéica walí naicácaténá càinácaalí wàyáaná. Wadéca wéemiaca naináwaná, íná wáalíacawa iwàwacutá weebáidaca Dios tàì fíméeri iyú nacái. Péemiacué comparación: Iwàwacutácaalí wenàiwica ipianícawa carrera ìwali, yá imàacaca fíchawa macái wawàsi imiéri, càmita nacái idacua yàabàliwa, iwàwacáiná ipianícawa cayába cachàiníiri iyú. Càita nacái wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Wamàacacué wáichawa macái yái càulenéerica imànica walíni, wamàacacué wáichawa nacái wabáyawanáwa idacuèrica wía. Néese wáibaidacué cachàiníiri iyú Dios irípiná; wàideníacué wàuwichàanáwa mamáalàacata matuúbanáiri iyú; wee-báidacué Dios nacái tàì fíméeri iyú yéewanápiná wàanàaca chènuniré. ² Manuúcué wáináidaca wawàwawa mamáalàacata Jesús ìwali. Jesús yeebáidacáináté Dios tàì fíméeri iyú náicha canánama, íná nacái yáalimá iyúudàaca wía weebáidacaténá Dios mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. Jesús yùuwichàacatéwa cruz ìwali, càide iyúwa báawéeyéi yùuwichàanáwa máiní báiri iyú, cáiwíiri iyú nacái namànicáiná nabáyawanáwa manuúri cachàiníwanái náicha canánama. Quéwa éwi-

taté nawàwacáaníta nabáiniadaca Jesús nanúacaalíténi, máiní nacái cáiwíricani, càicáaníta Jesús iicácaté yùuwichàanáwa càiride iyúwa achúméeri wawàsi meedá yáalíacáinátéwa casíimáinápínaté iwàwa manuísíwata chènuniré yùuwichàacáisi idénáami. Néese idécanáamité icáucàacawa, yá imichàacatéwa chènuniré yáaw-inacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha.

³ Iná pínáidacuéwa Jesús ìwali, yái ìidenièricaté manuñri yùuwichàacáisi cabáyawanéeyéi imànicáináté irí máiní báawéeri, nacuísáidacaté náichawani cachàiníri iyú. Pínáidacuéwa Jesús ìwali cachàinícaténácué píwítáise ìwali, ipíchaná chamàleca píibaidaca Dios irípiná, machawàacacáichacué nacái pía picalúniwa, Jesús yùuwichàacáinátéwa cachàiníwanáicué píficha. ⁴ Càmitàacáwa piùwichàacuéwa manuísíwata àta pèetácatalétawa iyúwaté Jesús yéetáanáwa. Iná picácué ìnu pía, néese pimànicué ùwicái manuísíwata cachàiníwanái pibáyawaná fipunitawa pimànicaíchacué pibáyawanáwa. Pìideniacué nacái piùwichàanáwa matufbanáiri iyú càinácaalí báawéeri áibanái imàniricuéca píri ìwalíse yái pee-báidáanáca Jesús itàacái. ⁵ Picácué piimáicha càinácaalíté Dios yàalàanácué pía, Dios yéenibecáinácué pía. Càì fímaca Dios itàacái profeta itànèericaté:

“Péemíà nulí nuñri, picá caná iwèni piicáca Wacuèriná Dios imàacáaná piùwichàacawa yéewáidacaténá pimànica cayábéeri; picá nacái máiní achúmaca piwàwa yùuwichàidacaalí pía cachàiníri iyú pibáyawaná ìwalísewa.

⁶ Yácaíná Wacuèriná Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú wía cáininéeyéica Dios iicáca; yùuwichàida nacái wía macáita wamànicaalí wabáyawanáwa, wía Dios yeedéeyéica yéenibepináwa”,

fímaca yái Dios itàacáica. ⁷ Pìideniacué piùwichàanáwa Dios yùuwichàidacaalícué pía. Càicué imànica píri yéenibecáinácué pía. Macáita wenàiwica quéenibéeyéi néewáidaca néenibewa, nacapèedaca nía nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa yéewáidacaténácué pìideniaca mamáalàacatani, yùuwichàidacuéca pía nacái pimànicaalícué pibáyawanáwa. ⁸ Càmicaalícué Dios yùuwichàida pía càide iyúwa yùuwichàidáaná yéenibewa canánama, néese càmitacué Dios yéenibesíwa pía, néese canéeyéica yáaniricuéca pía meedá. ⁹ Càita nacái bàaluité sùmanáicaalíté wía, yáté wasèenái cháí èeri iricu néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái wamànicaalíté wabáyawanáwa, yáté wàaca náim-iétacaná. Iná Wáaniri Dios chènuníseeri yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yá iwàwacutá weebáca cachàiníwanái, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa cháí èeri iricu, wadènianápiná yáapicha wacáucawa càmiñri imáalàawa.

¹⁰ Bàaluité wasèenái cháí èeri iricuíféica néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái achúma èerita càide iyúwaté nawàwáaná. Quéwa Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidaca wía nacái wamànicaalí wabáyawanáwa. Dios yùuwichàidaca wía imànicaténá walí cayábéeri, iyúudàacaténá wía nacái, yéewanápiná wàyaca mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios ìyáaná. ¹¹ Dios yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa, yá achúmaca wawàwa yátaca èericani cáiwicáiná walíni. Quéwa idécanáami yùuwichàacáisi ichàbacawa, yá wéewáidacaalíwa cayába, yásí wàyaca machacàníri iyú, matufbanáiri iyú nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, cayábaca nacái wáapicha Dios.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹²Iná pimichàidacué píiwitáisewa wàlisàì iyú píibaidacaténácué Dios irípiná cachàiníri iyú. Pichàiniadacué piwàwawa Dios ìwali píideniàcaténácué piùwichàanáwa. ¹³Piyacué machacàníri iyú càide iyúwa báisíri tàacáisi ímáaná yéewanápinácué píapichéeyéi càmíyéi máiní cachàinica íiwitáise Jesús ìwali càmita nacaláawa Dios ícha, ipíchaná nacái naméeràacawa ícha nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁴Picutácué píalimáanáta pìyacaténácué macái wenàiwicanái yáapicha matuñbanáiri iyú. Càita nacái píalimáidacué pìyaca mabáyawanéeri iyú, yácáiná cawinácaalí càmírica ìya mabáyawanéeri iyú, càmita yáalimá ìyaca Wáiwacali yáapicha. ¹⁵Piicácué píichawa cayába ipíchaná abéeri péenácué iwènúadaca íiwitáisewa Dios ícha, yái imànírica walí cayábéeri mawèníri iyú. Cawinácaalí iwènúadéerica íiwitáisewa Jesucristo ícha, càicanide iyúwa bànacalé idènièrica ìyacaná ipisíriwa, iculálecaínáni, inuérica wenàiwica. Càita nacái cawinácaalí iwènúadéerica íiwitáisewa Jesucristo ícha, càmita iwasàapiná yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, néese báawaca meedá imànica áibanái íiwitáise Jesucristo ícha. ¹⁶Piicácué píichawa ipíchaná abéeri péenácué iimáca áiba yáapicha càmírica unírisíwa, càita nacái càmíchúaca íinusíwa. Cayábacué nacái ipíchanácué caná iwèni piicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica píri. Picácué píináidawa iyúwaté Esaú íináidáanátéwa, yái Jacob ibèerica bàaluité. Caná iwèni Esaú iicácaté yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica íri, yái Isaac ìirica idàbáanéerica. Iná abé yàawiríaté, máinícáinaté máapica yái Esaúca, íná iwéndacaté íichawani yái cayábéerica Dios imàníripinácaté íri. Iwéndacani iméeréeri íriwani, yàacàsi ìwalíná. ¹⁷Píalíacuéwa, Esaú yèepùacaalíté iwàwaca yáaniri icàlidaca cayábéeri tàacáisi Esaú íipidená ìwali Dios inùmalicuíse yéewacaténáté Dios imànica cayábéeri Esaú íri idécanáamité Isaac yéetácawa, càmítaté Isaac yeebá Esaú íri éwítaté Esaú íicháanícáaníta manuísíwata Dios imànífinápináté íri cayábéeri. Càité Dios yùuwichàidaca Esaú canácáiná iwèni Esaú iicácaté Dios imànífinápináté íri cayábéeri.

¹⁸Dios idéca imànicuéca píri cayábéeri cachàiníwanái náicha níai israelitanái yàawirináimica. Bàaluité Dios ichùuliaca nabàlùanápináwa manuñri dúli íipunita, íipidenéerica Sinaí, néemiàcaténá Dios icàlidaca nalí itàacáiwa. Níai israelita naicáidacaté dúli íri ipucúericawa manuñri quichái iyú, ibàlìerica nacáiwa catéeri iyú; cachàiníri cáuli nacái ipùaca manuñri dúli ìwali. ¹⁹Néese israelitanái néemíacaté trompeta isàna máiníri cachàini; néemla nacái Dios itàacái idècunitàacá itàaníca nalí. Níai yéemièyécaté Dios itàacái, nasutáca Dios ícha wawàsi manuísíwata ipíchanáté itàaníca nalí àniwa, máinícáinaté cáaluca néemiàca itàacái. ²⁰Càité nasutáca Dios ícha càmíicáinaté náalimá nàideniàca yái tàacáisi Dios ichùulìericaté iyú nía. Càì fimaquéi tàacásica: “Cawinácaalí wenàiwica, píraí nacái yèericawa maw-íénita manuñri dúli íri, iwàwacutácué pinúacani íba iyú, càmicaalí nacái ùlibàna iyú”, íimacaté yái Diosca. ²¹Máinícáiná caiyéininéerica yái naiquéricaté néeni, ínaté profeta Moisés íimaca: “Nutatácawa nucalùniwa”, íimaca yái Moisésca.

²²Quéwa píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái pidécuéca pìanàaca maw-íéniré cáuri Dios ìyacàle íri, áibaalí íipidenácatalé Sión yàasu manuñri dúli, yái Dios ìyacàle íipidenéerica wàlisàì Jerusalén chènuníseeri, alé madécaná mil na-

manùbaca àngelnái ìwacáidáyacatalécawa nàacaténá Dios irí cayábéeri. ²³ Dios yéenibe nacái nadéca nàwacáidáyacacawa néenibàa idènièyéica òpidenáwa cuyàluta chènunfiséeri irícu. Pidécuéca pìanàaca mawiéniré Dios irí yái icuèrica macáita machacànìiri iyú, yái yùuwichàidèeripináca báawéeyéi wenàiwica. Pidécuéca pìanàaca mawiéniré nálí nàara wenàiwica cayàbanaméeyéica òiwitáise iyéeyéica siùcáisede Dios yáapicha mabáyawanéeri iyú. ²⁴ Pidécuéca pìanàaca mawiéniré Jesús irí nacái, yái imànírica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha, Dios icuànapíná wía iyúwa yéenibewa. Jesús yéetácátéwa wáichawalíná, íná yéewa fíraná idéca yàapidáidacuéca pòiwitáise pibáyawaná fíchawa. Yái Jesús fíranáca yáasáidaca walí Dios iwàwa imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. Jesús fíraná càmìta imàni càide iyúwa Abel fíranámi. Bàaluité Abel ibèeri òpidenéeri Caín inúacaté Abel. Caín iicácaalíté iméeréeri fíranámiwa cáli fínatabàa, yá cáaluca Caín, fínáidacawa cawàwanáta áiba inúaca fípuináni, Abel ìwalíise. Caín yáalíacaté nacáiwa Dios yùuwichàidáanápínáténi. Quéwa Jesús fíraná yáasáidaca walí Dios iwàwa imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná fícha.

²⁵ Iná piicácué píchawa cayába ipíchanácué piwènúadaca pòiwitáisewa Jesucristo fícha, yái icàlidéerica walí Dios itàacái. Càmicáináté israelitanái neebáida Dios itàacái iyúwa profeta Moisés icàlidáanáté nalíni cháí èeri irícu, ínáté càmìta náalimá napiacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Iná wáalíacawa máinípiná cachàiníwanái wàuwichàanápínáwa wawènúadacaalí wáiwitáisewa Jesús fícha, yái chènunfiséerica icàlidéerica walí Dios itàacái siùcáisede. ²⁶ Bàaluité nàyacaté manuúri dúli itéesebàa, òpidenéeri Sinaí, yáté Dios itàacái icusúacaté cáli cachàiníiri iyú. Quéwa Dios idéca fímaca walí: “Abé yàawiríata àniwa nucusúapíná cáli, macái capiraléeri cáli chènunfiséeri nacái, numáalàidacaténá macáita”, fímaca yái Diosca. ²⁷ Yái tàacáisi fíméerica “abé yàawiríata àniwa” fímáanaca Dios imáalàidapíná idàbacaléwa macáita cháí èeri irícu, chènunfise nacái, yéewanápíná yáawamita wawàsi càmírica imáalàawa iyamáapínáwa. ²⁸ Càmíripináta imáalàawa yái wawàsi Dios imàníricaté wáapicha imàacáanápíná wacúaca macáita. Iná wàacué Dios irí cayábéeri, wàacué nacái Dios icàaluíníná báisíiri iyú càide iyúwa iwàwáanà wàaca iyéininá. ²⁹ Yácáiná Wáaniri Dios càicanide iyúwa caiyéiníneeri quichái imáalàidéerica macáita, yùuwichàidapinácáiná manuúsiwata macái báawéeyéi wenàiwica càide iyúwa manuúri quichái yeemácaalí macái báawéeri.

Como agradar a Dios

13 Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, picácué piyamáida cáinináca pìicáyacacawa mamáalàacata càide iyúwa abémisana. ² Picácué piimáicha pítàidaca wenàiwicanái cayábéeri iyú, peedacaténácué pìataléwa nía, cawinácaalí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníyéicawa déecuise icapèe fíchawa. Abénaméeyéi Dios yàasu wenàiwica nadéca càì namànica cayábéeri, yá needacaté nàataléwa àngelnái Dios ibànuèyéica càiyéide iyúwa wenàiwica iicácanáwa. Ináté Dios imànica nálí cayábéeri.

³ Catúulécanácué piicáca presoíyéi, piyúudàacué nía, ipíchaná nàuwichàacawa máiní. Piwàwalicué nía càide iyúwa piyaca nacáicaalí náapicha néeni, nàyacáiná presoíyéi ibànalicu neebáidacáiná Jesucristo itàacái. Piyúudàacué wenà-

wica yùuwichèeyéicawa ìwalíse yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. Piicácué pi-wénúawa náicha, áibaalícáiná cawàwanáta iwàwacutácué càì piùwichàacawa nacái.

⁴ Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéri iyú macáita cawinácaalí idènièyéica in-iriwa, ínu nacáiwa. Picácué piimá áiba yáapicha càmfíchúaca píinusíwa, càmfíríca nacái pinírísíwa. Yácáiná Dios yùuwichàidapíná macáita imànfíyéica yáalaniwa, cawinácaalí nacái iiméeyéica áiba wenàiwica yáapicha càmfíchúaca íinusíwa, càmfíríca nacái unírísíwa.

⁵ Picácué cáininá piicáca plata. Casfímáicué piicáca yái pidènièricuéca siùca. Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca wawàsi pimáapuérica. Yácáiná Dios idéca íimaca: “Càmíiripínáta numáaca pía, càmita nacái núuca nuíchawa píawa”, íimaca walí yái Diosca. ⁶ Iná yéewa wáal-imá wáimaca macàaluínínáta:

“Nuíwacalí iyúudàapíná núawa; íná càmita cáalupíná núa. Càmita cáalupíná nuicá càinácaalí báawéeri áibanái imànfíripínáca nulf”,
càì wáimaca.

⁷ Piwàwalícué níara picuèrinánáimi ancianonái icàlidéeyéicatécué pírí Dios itàacái. Piwàwalícué càinácaalíté nàyáaná machacàníiri iyú, àta néetácatalétawa. Piwàwalícué neebáidáanáté Jesucristo tàì íiméeri iyú éwítatè áibanái inúacáaníta nía. Néese píyacué nacái càide iyúwaté nàyáaná, neebáidáanáté nacái Jesucristo itàacái.

⁸ Jesucristo canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. Càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná bàaluité, càita nacái ìyaca siúcáisede, càiripínáta nacáiwa èri càmfíri imáalàawa. ⁹ Iná picácué pibatàa áibanái iméeràidacué pía méetàuculé fícha yái tàacáisi peebáidéericuéca. Aibanái nawàwacué peebáidaca madécaná tàacáisi yàacàsi ìwalírica icàlidéerica walí càirínácaalí yàacàsi wáalímá wayáaca. Macáita yái canéerica iwèni tàacáisi yàacàsi ìwalírica canácatáita idé iyúudàaca wenàiwica náalífacaténáwa Dios ìwali. Néese macái wenàiwica yeebáidéeyéica càiri tàacáisi, càmita cachàini náiwitáise Wáiwacalí ìwali. Cayába cachàini walíni wamàacacaalí Dios imànica walí cayábéeri mawènfíri iyú ichàiniadàanápiná wawàwa.

¹⁰ Bàaluité sacerdotenái inúacaalíté pírái iyúwa sacrificio macái israelitanái ibáyawaná ìwalíse, yátè càmita Dios ibatàa nayáaca yái iinásica. Càita nacái siùca, macáita inuéyéica pírái Dios írí mamáalàacata nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca náiwitáise, canáca yéewaná náalíacawa Dios ìwali. Yácáiná Dios idéca imàacaca walí áiba sacrificio íiwitáaná, cayábéeri macái pírái fícha. Yái Jesucristo, yéetácatéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio cruz ìwali wabáyawaná ìwalíse yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná fícha. ¹¹ Bàaluité sacerdote íiwacalíná itécaté pírái íiranámi Dios yàasu manuíri capíima imàdàaná irículé, yái israelitanái isutácatáipínáca Dios fícha. Itéca irái imàdàaná irículé, mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ichàini ìyacatalécaté. Idàchàidacaté irái yàalusí nacáiri ìwali, imànicaténáté ofrenda nacáiri Dios írí, isutácaténáté Dios fícha wawàsi imàcáanápináté iwàwawa israelitanái ibáyawaná fícha. Quéwa neemácaté pírái iinámi méetàucuta nàyacàle fíchawa. ¹² Càité nacái Jesús yùuwichàacawa, yéetácawa méetàucuta yàcalé fícha. Yéetácatéwa wáichawalíná, wía yàasu wenàiwicaca, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná fícha, Dios yeedácaténá wía yàasunáipínáwa íibaidéeyéipínáca abéerita Dios írípiná. Càita Jesús yàapidáidaca wáiwitáise wabáyawaná fíchawa íiraná iyúwa, yéetácáinatéwa wáichawalíná. ¹³ Càide

iyúwa Jesús yàanátéwa méetàucuta yàcalé fícha yùuwichàacaténátéwa, càita nacái iwàwacutácué wàyaca méetàuculé èeri minanáí fiwítáise fícha. Càide iyúwaté Jesús yùuwichàanáwa wáichawalíná, càita nacái iwàwacutá wèepunícawa yáapícha, wàuwichàaca nacáiwa irípiná weebáidacáiná itàacái. ¹⁴ Chái èeri irícu canácata wàyacàle iyéerica càiripináta. Néese wèepunícawa wàacawa nérépiná yái yàcalé yàanèeripináca chènunfíse áibaalípiná, yái Dios iyacáleca, wàlisài Jerusalén. ¹⁵ Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta Jesucristo ìwali. Yái wàanáca cayábéeri Dios irí, yácata wàasu sacrificio wamàaqueérica Dios irí ofrenda iyú càide iyúwa iwàwacutáaná wamàacaca iríni wàacaténá icàaluíní. ¡Íná wacàlidacué áibanái irí Dios iináwaná ìwali cayábéeri fiwítáise! ¹⁶ Picácué piméyáawa pimànica cayábéeri áibanái irí. Piyúdàacué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái píasu iyúwa casfímáicáiná Dios iicáca wamàníná irí càiri sacrificio, wàacaténá icàaluíní.

¹⁷ Peebáidacué natàacái níara picuèrinánáicuéca ancianonáica. Pimànicué nacái càide iyúwa náimáaná nacùacáinácué pía. Nawàwa nacùacuéca pía cayába náalíacáináwa iwàwacutá nacàlidaca naináwanáwa Dios irí càinácaalíté iyú nacùanácuéca pía. Peebáidacaalícué natàacái, yá casfímáica náibaidaca Dios irí. Quéwa, càmicaalícué peebáida natàacái, yá achúmaca nawàwa náibaidacalé ìwalísewa, yá nacái Dios yùuwichàidapínácué píawa.

¹⁸ Pisutácué Dios fícha walípiná. Wáalíacawa wadéca wáalimáidaca wamànica cayábéeri càiripináta, íná càmita báí wía ìwalíse yái wamànírica. ¹⁹ Nusutácué pícha wawàsi manuísíwata pisutáanápinácué Dios fícha nulípiná imàacáanápiná nuèpùacawa pìatalécué caquialéta.

Bendición y saludos finales

²⁰ Nusutácué Dios fícha pirípiná, yái imàaqueérica matuíbanáica wáiwítáise, yá nacái imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácaísi fícha, yái Wacuèriná cachàinírica icuèrica wía cayába càide iyúwa pastor icùacaalí ipirawa ovejanái. Dios icáucaídacaté Jesús, imàacaca nacái Wacuèrinápinácani Jesús yéetácaínátéwa wáichawalíná, íná yéewa Wáiwacali Jesús íraná cawènica imànica yái wàlisài wawàsica Dios imànírica wáapícha icùanápiná wía càiripináta. ²¹ Yá nusutácué Dios fícha pirípinácué ichàiniadáanápínácué pía píalimácaténácué pimànica macái fiwítáaná cayábéerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nusutáca Dios fícha nacái imàacáanápiná macáita wàyaca càide iyúwa iwàwáaná Jesucristo fiwítáise cachàiníri iyú. ¡Wàacué cayábéeri Cristo irí, yái iyéerica cáimiétacanéeri iyú, icànéeri nacái mèlumèlúri iyú, icuèripiná nacái macáita càiripináta! Báisíta, amén.

²² Píacué nuénánáica, nusutácué pícha píináidáanápinácuéwa cáalíacáiri iyú ìwali yái nùlàanácuéca pía cháí achúméerína cuyàluta irícu, nutànàacáináni nuchàiniadacaténácué piwàwa mamáalàacata. ²³ Nuwàwaca nucàlidacuéca nacái pirí wéenasàiri Timoteo iináwaná nadéca namàacaca yèepunícawa presoíyéi ibànaná fícha. Yàanàacaalí caquialéta nùatalé, yásí nutéca núapichawani, nupáchia-caténácué píawa.

²⁴ Nuwàwalícué macáita picuèrinánái ancianonái, macáita nacái níara Dios yàasu wenàiwica canánama. Níái Italia yàasu cáli néeséeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalícué pía.

²⁵Nusutácué Dios ícha pirípinácué macáita imànínapínácué pirí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú.

SANTIAGO

Saludo

1 Núa, Santiago, yái Dios yàasu wenàiwica íbaidéerica írípíná, Wáiwacali Jesu-cristo yàasu wenàiwicaca nacái núa. Nuwàwalicué pía, píacué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi nàawíríá icàlàlièyéicawa macái cáli finata.

La sabiduría que viene de Dios

² Píacué nuénánáica, iwàwacutácué casfímáica piicáca yái piùwichàanácawa macái yùuwichàacáisi fiwitáaná iyú. ³ Píalíacáinácúewa piùwichàacaalíwa Dios írípíná peebáidacáiná Dios, yásí péewáidacuéwa piideniàcaténá yùuwichàacáisi matufbanáiri iyú, cachàinfíri píiwitáise yáapichacuéwa. ⁴ Quéwa píalimáidacué piideniàca piùwichàanáwa mamáalàacata matufbanáiri iyú cachàiníwanái cachàini-caténácué píiwitáise Dios ìwali. Yásí píalimácué pimànica macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Aibacaalí péenácué càmfíri yáalíawa cayába càinácaalí iwàwacutáaná imànica ìyacaténá machacàníri iyú, yá iwàwacutá isutáca yáawawa Dios fícha imàacáanápíná cáalíacáicani, yásí Dios imàaca cáalíacáicani. Càmicáiná Dios imáisanà wáicha wáalíacáica, néese imàacacué walí manuísíwatani, càmita nacái icuísa fíchawa wía wasutácaalí fícha imàacáanápíná caalíacáica wía. ⁶ Quéwa iwàwacutá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaalí fícha imàacáanápíná cáalíacáica wía. Cawinácaalí wenàiwica càmfíríca manuí fináidaca iwàwawa Dios ìwali, càmita yáalimá yeebáida Dios tàì fíméeri iyú, néese iméeràacawa méetàuculé Dios fícha. Càicanide iyúwa màladàca manuíri úni ìwali, cáuli itéeri abéemàalé, néese yèepùacawa abéemàa iwéré àniwa. ⁷ Yái fináidéericawa càì, càmita Wáiwacali imàacapíná cáalíacáicani. ⁸ Càmita Dios imànipíná írì cayábéeri yácáiná yái wenàiwica éerufríca fiwitáise fináidacawa abéeri wawàsi ìwali siùcatái, néese táwìchanáami fináidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, yá càmita yáalimá ìyaca machacàníri iyú macái èeri imanùbaca.

⁹ Catúulécanácaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá casfímáica iwàwa Dioscáiná iicácani càiride iyúwa cáimiétacanéri. ¹⁰ Càasucaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá nacái casfímáica iwàwa càmicáiná cayába Dios iicácani yàasu cawèníri ìwalíise. Níacáiná macái càasuíyéi wenàiwicaca nadèniàca malééná èeri nàyacaténá cháì èeri írìcu, càide iyúwa macái wenàiwica. Càica níade iyúwa fiwinási ibàlùacaalíwa masicái yèewi manacúalibàa, càmfíríca ìya càiripínáta. Càita nacái càmita càasuíyéi idècuniawa cháì èeri írìcu càiripínáta. ¹¹ Eeri imusúacaalíwa, yá ùuleca máiní. Yá chuíca yái masicáica, néese fiwiná nacái icaláacawa. Yá imáalàacawa cayábéeri iicácanáwa. Càita nacái càasufrí yéetápináwa, idècunitàacá imànica ìyaca yàasu wawàsiwa yeedácaténá íríwa plata mamáalàacata.

Pruebas y tentaciones

¹² Aibaalí wawàwacaalí wamànica wabáyawanáwa, quéwa càmicaalí càì wamàni, yásí casfímáica wawàwa manuísíwata. Wadécanáami wáasáidaca càmita wawènúada wáiwitáisewa Dios fícha, yásí Dios yàaca walí wacáuca càmfíri

imáalàawa càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanéeri iyúni yàanápíná nacáuca càmíiri imáalàawa macáita cáininéeyéica iicáca Dios. ¹³ Piwàwacaalícué pimànica pibáyawanáwa, picácué píináidawa Dios yáalimáidáaná pía pimàníinápínacué pibáyawanáwa. Canácatáita Dios iwàwa imànica ibáyawanáwa, càita nacái canácatáita yáalimáida wenàiwica namàníinápíná nabáyawanáwa. ¹⁴ Néese píiwitáise báawéeri, yácata imáidéerica pía, yáalimáida nacái pía, néese idacùaca pía àta máinícataléta piwàwaca pimànica pibáyawanáwa. ¹⁵ Néese máinícáiná piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, íná pimànica pibáyawanáwa. Pimànicaalí piacawa pibáyawanáwa mamáalàacata àta pèetácatalétawa, yásí piwàlùacawa iriculé yái yéetácáisi càmíirica imáalàawa méetàuculé Dios fícha càiripínata.

¹⁶ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Picácué píima Dios idéasa itàaníca pírí piwàwalícué piwàwacaténásacué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Macáita yái cayábéerica wadènièrica, Dios yái iyéerica chènuniré, idéca imàacaca walíni, yái Wáaniri Dios idàbéericaté camalási chènuníiséeyéi, níái èeri, quéeri, dùlupùta nacái. Quéwa yái Wáaniri Dios càmíirita càide iyúwa èeri iyáaná, yái èeri iwènuéricawa yàacawa, càmíiri nacái icàna cayába càiripínata. Néese Wáaniri Dios canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi íwali. ¹⁸ Dios idéca yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa weebáidacaalíté báisíiri tàacáisi. Càité Dios imànica càide iyúwaté iwàwáaná, yéewanápiná Dios yéenibeca wía, cayábéeyéi áiba wawàsi fícha macáita Dios idàbéericaté cháí èeri írìcu.

La verdadera religión

¹⁹ Iná piwàwalícué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Macáitacué pía iwàwacutácué péemiaca cáalíacáiri iyúni áibanái itàanícaalícué píapicha, yéewáidacaalí nacáicué pía. Néese píináidacuéwa cayába ipíchawáise pitàaníca. Picácué nacái calúa pía ráunamáita. ²⁰ Cawinácaalí caluérica íiwitáise, càmita yáalimá imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²¹ Iná pimàacacué píichawa casaquèeri píiwitáiseacawa, yá nacái pibáyawaná manuíríicawa. Néese peebáidacué yái tàacáisi báisíirica píiwitáise cayábéeri iyúwa, yái tàacáisi néewáidéericuécá iyú pía; peebáidacaalícué yái tàacáisica, yásí Jesucristo iwasàacué píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha.

²² Báisíta iwàwacutácué péemiaca yái tàacáisica, quéwa péemiacaalícaíta meedáni, néese càmicaalícué pimàni càide iyúwa fímáaná, yá pichíwáidacáitacué píawawa meedá. Piyúunáidacuécá cayábaca Dios iicáca píiwitáise, quéwa báawaca iicácué píiwitáise. ²³ Aibacaalí yéemiacaíta Dios itàacái, néese càmita imàni càide iyúwa fímáaná, càicanide iyúwa wenàiwica iicacaalí inàniwa chapúalículé. ²⁴ Yá iicáca yáawawa chapúalículé. Néese iwènúacanacáitawa chapúa fícha, yá iimáichaca caquialéta càinácaalí iicacánáwa, íná càmita ichùnìa yáawawa. ²⁵ Weebáidacaalí Dios itàacái cayábéeri, yásí Dios ichuídaca wáicha wabáyawaná yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulínaná wía, Dios itàacáicáiná imáisanìlaca wamànica wabáyawanáwa, quéwa yàalàaca wía wamànicaténá cayábéeri. Iná yéewa càmicaalí waimáicha Dios itàacái, wamànicaalí nacái càide iyúwa fímáaná, yá casímáica Dios imànica wawàwa íwali yái wamàníirica.

²⁶ Picàlidacaalícué píináwanáwa peebáidáanása Dios itàacái, quéwa càmítacué píalímá picùaca pinùmawa ipíchaná pitàaníca báawéeri iyú, yá pichíwáidacáitacué

piawawa, canáca iwèni nacái yái picàlidáanáca peebáidáanasacué Dios itàacái. Piyúunáidacuéca cayábaca Dios iicáca píiwitáise, quéwa báawaca meedá iicácué píiwitáise. ²⁷ Piwàwacaalícué píasáidaca Wáaniri Dios irí peebáidáaná itàacái báisfiri iyú, yá pimànicué càì: Piyúudàacué sùmanái canéeyéica isèenái, nía nacái inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha ipíchaná nàuwichàacawa. Picácué nacái pimàni pibáyawanáwa càide iyúwa áibanái èeri mìnánái imàníná.

Advertencia contra la discriminación

2 Píacué nuénánaica, yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacái, yái cachàinífrica íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú, yá nacái icuèrica macáita cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha. Picácué piicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese cáininácué piicáca macái wenàiwica abédanamata. ² Piwacáidáyacatáicawa piacaténácué Dios icàaluíniná, néese áiba càasuúri iwàlùacaalíwa pèewiré idènièrica anillo oro yáawamíyéita, ibàlewa cawènfiri nacái. Yáta nacái áiba catúulécaneéri iwàlùacaalíwa, idènièrica ibàlewa éewisàimi, báawéeri meedá. ³ Néese, càmitacué pimàni cayábéeri, pitàidacaalícué cayábani yái idènièrica ibàlewa cayábéeri, yá nacái píimacuéca irí: “Píawinawa cháì cayábéeri yàalubáisi finata”, quéwa píimacuéca catúulécaneéri irí: “Pibàlùawa alé, càmicaalí nacái piwàwa pibàlùacawa alé, yá píawinawa alé cáli finata”, càicuéca pidéca píimaca. ⁴ Pimànicaalícué càiri báawéeri, yá pucháibacuéca píiwitáise piyaca, càmitacué cáininá piicáyacacawa abédanamata. Yá nacái píináidacuécawa báawéeri iyú meedá, piicáicáinácué càasuúri càiride iyúwa cayábéeri catúulécaneéri íicha.

⁵ Péemiácué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Dios idéca yeedáca yàasunáipináwa níara iyéeyéica catúulécaneéri iyú cháì èeri irícu neebáidacaténá itàacái tàì fíméeri iyú, yéewanápiná iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanéeri iyúni imànínápiná nalí cayábéeri, macáita cáininéeyéica iicácani. ⁶ Iná, ¿cánácué máini báawaca piicáca catúulécaneéeyéi wenàiwica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni? ¿Cánácué pibáiniada nía? ¿Càmitasicué píalíawa càasuýéi nàuwichàidacuéca pía, namànicué nacái píri báawéeri needácaténácué píicha piasu ipíchanácué nacái pidèniaca yái pímaápuèrica? Yá natécuéca pía yàcalé icuèrinánái yàatalé nacháawàacaténácué píináwaná iwali càmicaalícué píalimá pipáyaidaca píchawa pimawèniacálecawa. ⁷ Níara càasuýéica naicáaníca Jesucristo iquíniná, natàaníca nacái báawéeri iyú iwali, yái cayábéerica íiwitáise, cáimiétacanéeri nacái, yeedéericuéca pía yàasu wenàiwicanáipináwa.

⁸ Pimànipinácué cayábéeri pimànicaalícué machacànfiiri iyú càide iyúwa Dios ichùulílanácué pía, yái ichùulíacanási cachàinífrica náicha canánama fíméerica: “Cáininá piicáca áibanái càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càita iwàwacutácué pimànica áibanái irí cayábéeri. ⁹ Quéwa càmicaalícué cáininá piicáca macái wenàiwica abédanamata, yá pimànicuéca piacawa pibáyawanáwa, cabáyawanácuéca pía nacái càmicáinácué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùulílaná wía. ¹⁰ Cabáyawanácuéca pía, éwitacué pimànicáaníta batéwa macáita iyúwa Dios ichùulílaná, càicáaníta cabáyawanácuéca pía pimànicaalícué abéeri wawàsi càmfiricué Dios iwàwa pimànica. Yá cabáyawanácuéca pía iyúwa wenàiwica imàníyéica macái báawéeri íiwitáaná. ¹¹ Cabáyawanácuéca pía éwitacué pimànicáaníta abéeri wawàsi báawéeri, yácáiná abéericata yái Diosca ichùulièricaté wía càmfínápiná wamàni wabáyawanáwa macái íiwitáanáta. Dios fímaca: “Picá pi-

imá áiba wenàiwica yáapicha càmfichúaca pínusiwa, càmfirica nacái pinìrisíwa”, íimaca yái Diosca. Càita nacái Dios íimaca: “Picá pinúa wenàiwica”, íimaca. Iná éwita càmicáanítacué piimá áiba yáapicha càmfichúaca pínusiwa, càmfirica nacái pinìrisíwa, càicáaníta cabáyawanácuéca pía pinúacaalícué wenàiwica. Càmitacué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía. ¹² Weebáidacaalí Dios itàacái, yásí iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Dios icàlidapíná waináwaná ìwali, asáisi wamànicaalíté càide iyúwa itàacái íimáaná. Iná iwàwacutácué pitàaníca cáalfacáiri iyú, piyacué nacái machacàníiri iyú Dios iicápiná. ¹³ Níacáiná cawínacaalí càmfíyéica iicá áibanái ipualé, càmitapíná Dios iicá napualé áibaalípiná yùuwichàidacaalí níawa, quéwa cawínacaalí iiquéeyéica áibanái ipualé, yásí Dios iicápiná napualé. Yá Dios iwasàapínaca níawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

Hechos y no palabras

¹⁴ Píacué nuénánáica, caná iwèni Dios iicáca yái picàlidáanáca peebáidáanáscué Dios càmicaalícué pimàni cayábéeri píasáidacaténácué peebáidaca Dios báisiiri iyú. Dios càmita iwasàapínácué píawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa pisàna iyúwa meedá yái càì pímacuéca. ¹⁵ Iyacaalícué pèewi asiali càmicaalí nacái inanái, yeebáidéeyéi Dios itàacái, canácaalí nabàlepiná, canácaalí nacái nayáapíná namáapuèrica yáta èerica, yá iwàwacutácué piyúdàaca nía. ¹⁶ Néese abéeri péenácué íimacaalí nalí: “Píacuéwa cayába pìwalícué pibàlewa, piacué piyáaca nacái piyáacaléwa cadénama”, íimacaalí nalí quéwa càmita yàa nalí yái namáapuèrica, yá canéerica iwèni meedá itàacái, càmicáiná itàacái iyúdàa nía. ¹⁷ Càita nacáicué pía: Báisícaalícué peebáidaca Dios, yá pimànipínácué áibanái írì cayábéeri. Càmicaalícué pimàni áibanái írì cayábéeri, yá píasáidacuéca càmitacué peebáida Dios báisiiri iyú.

¹⁸ Quéwa cawàwanátacué piwàwaca píimaca nulí: “Abénaméeyéi yeebáidaca Dios báisiiri iyú, éwita càmicáaníta namàni áibanái írì cayábéeri. Áibanái càmita neebáida Dios quéwa namànica áibanái írì cayábéeri”, càicué piwàwaca píimaca nulí cawàwanáta. Quéwa pidécuéca piwènúacawa. Càmitacué pínáidawa machacàníiri iyú. Càmicaalícué pimàni áibanái írì cayábéeri, yá pidécuéca píasáidaca càmita peebáida Dios báisiiri iyú. Cawínacaalí yeebáidéerica Dios báisiiri iyú, yácata imànírica áibanái írì cayábéeri. ¹⁹ Pidécuéca peebáidaca ìyaca abéerita Dios. Yá cayábéeriquéi peebáidáanácuéca càì, quéwa macái demonio neebáidaca nacái iyaca abéerita Dios, yá natatáca wacalùniwa náalíacáináwa Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Iná peebáidacaalícaita iyaca abéerita Dios, càmitacué pimàni máiniiri cayábaca wawàsi demonionái fícha. ²⁰ Picácué máiwitáise pía. Iwàwacutácué píalíacawa, càmicaalícué pimàni cayábéeri áibanái írì, yá píasáidacuéca càmitacué peebáida Dios báisiiri iyú. ²¹ Mabáyawanácaté Dios iicáca wàawirimi Abraham ìwalíise yái imànírica càide iyúwaté Dios ichùulianáni. Dios isutácaté Abraham fícha inúanápiná ìiriwa, yái Isaac, Dios iwàwacáináté yáalimáidaca iicáwa Abraham asáisi yeebáidacaalí Dios tàì íiméeri iyú. Yáté achúmaca Abraham inúaca ìiriwa iyúwa sacrificio Dios írìpiná, quéwa Dios imáidacaté Abraham írì ipíchanáté inúaca Isaac. Abraham yeebáidacaté Dios tàì íiméeri iyú, íná mabáyawanáca Dios iicácani. ²² Abraham yeebáidacaté Dios, imànicaté nacái càide iyúwaté Dios ichùulianáni. Càité nacái Abraham yáasáidaca yeebáidacaté Dios tàì íiméeri iyú. ²³ Càité ichàbacatéwa càide iyúwaté áiba profeta itànàanáté Dios itàacái íiméerica: “Abraham yeebáidacaté Dios, ináté

mabáyawanáca Dios iicácani”, càì fímaca. Néese náimacaté Abraham ìwali Dios yàa-cawéerinácani, imànicáináté càide iyúwa Dios ichùulianáni.

²⁴Iná píalíacuéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios tàì fíméeri iyú imànicaténá càide iyúwa Dios ichùulianáni, yácata Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú, ìwalíise yái cayábéerica imànírica, càmfírira abéta ìwalíise yái yeebáidéanána Dios. ²⁵Càité nacái úara Rahab, càmfíchúá israelita. Quéechatécáwa uimácaté asianái yáapicha plata ìwalínápiná, quéwa uwènúadacaté úfwitáisewa Dios írípiná. Néese uyúudàacaté pucháiba wenàiwica israelitanái ibànuèyéicaté. Ubàaca nía nàuwidenái fíchawa. Uyúudàaca nía nacái namusúacaténáwa áiba àyapulicubàa báawéeyéi wenàiwica fícha. Ináté mabáyawanáca Dios iicáca úa. ²⁶Péemiácué comparación: Càide iyúwa wenàiwica iiná yéetáanáwa idécanáami iwàwa cáuri yàcawa fícha, càita nacái cawinácaalí fíméerica ìwaliwa yeebáidéanána Dios, quéwa càmita imàni cayábéeri áibanái írí, yá canéerica iwèni meedá yái itàacáica iyúwa chéecáisiimi, càmicáiná yeebáida Dios báisíri iyú.

La lengua

3 Píacué nuénánái, iwàwacutácué càmita manùbéeyéi péená nabàlùadaca níawawa néewáidacaténá wenàiwica. Cayábacué nuénánái ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa. Píalíacuéwa Dios yùuwichàidéanápíná wíawa manuísíwata áibanái fícha, wía yéewáidéeyéica wenàiwica, càmicaalí wàya machacàníri iyú càide iyúwa Dios itàacái fímáaná. ²Madécaná yàawíríra macáita wía watàaníca càmfíri máiní cáalíacáiri iyú. Càulenáca wacùaca wanùmawa ipíchaná watàaníca báawéeri iyú. Cawinácaalí càmfírira imàni ibáyawanáwa itàacái iyúwa, yá béerica fíwítáise, yáaliéri nacái icùaca yáawawa macái cáalíacáiri iyú, ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ³Péemiácué comparación: Wachanàidaca achúméeri freno caballo inùmaliculé yéewanápiná caballo imànica càide iyúwa wawàwáaná. Càita wáalimá wawènúadàidaca manuírí caballo. ⁴Càita nacái nave manuínaméeyéi, lancha nacáiyéi yéeyéicawa manuírí úni yáacubàa cáuli iyú. Ewita manuínaméeyéicáaníta nía, éwita nacái cachàiníri cáuli iwatàidacáaníta nía nacái, càicáaníta yái itéerica nave yáalimá iwènúadàidaca manuírí nave càide iyúwa iwàwáaná achúméeri téna nacáiri iyú. ⁵Càita nacái iyaca wanène; achúméeri wainá ìwalíiséericani yái wanèneca, quéwa yáaliméeri imànica madécaná wawàsi, wáalimáicáiná wamànica wanène iyúwa cayábéeri manuíf, báawéeri nacái manuíta. Yái wàasu tàacáisi imusuéricawa wanùma írìcuíse càicanide iyúwa achúméerífina quichái idàbacaalí yeemáca manuírí ànalima. Càmicaalí áiba ichacàidani, yásí quichái yeemáca ànalima macáita. Càita nacái wía, éwita achúmáacáaníta yái wanèneca, càicáaníta yáalimá imànica áibanái írí báawéeri manuísíwata, càmicaalí wacùaca watàacáíwa ipíchaná watàaníca báawéeri iyú. ⁶Càica wàasu tàacáisi iyacade iyúwa quichái wáalimáicáiná wamànica máiní báawéeri áibanái írí watàacái iyúwa, madécaná fíwítáaná báawéeri. Yái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wanùma írìcuíse, casacàaca imànica wáiwitáise macái. Satanás, yáara demonio fíwacalínáca, yácata náiwacalica macáita wenàiwicaca itàaníiyéica báawéeri iyú mamáalàacata. Watàanícaalí báawéeri iyú, yásí watàacái báawéeri máiní báawaca imànica yàacawa macáita yái wamànírica cháì èri írìcu, càmita nacái wáalimá wàyaca casfímáiri iyú áibanái yáapicha. ⁷Wía èri mìnánáica, wáalimá macàalunica wamànica madécaná fíwítáaná pírái, cuwèsinái nacái, cuipìranái nacái, àapínái nacái, áibanái

cuwèesi nacái iyéeyéica manuíri úni yáaculé. Yá wáalimá wéewáidaca nía namànicaténá càide iyúwa wawàwáaná. ⁸ Quéwa canácata wenàiwica idéeri macàalunica imànica inènewa icùanápínani ipíchaná itàanica báawéeri iyú. Yái watàacái báawéerica càmita quirínama iwàwa iyamáacawa. Càicanide iyúwa àapi iculále inuérica wenàiwica, wáalimácáiná wàuwichàidaca áibanái wenàiwica báawanama watàanicaalí báawéeri iyú nàwali. ⁹ Máiní éerufiri wáiwitáise: Wàaca cayábéeri Wáaniri Dios iríwa wanène iyúwa. Néese wanène iyúwa nacái watàanica báawéeri iyú áibanái wenàiwica ìwali, wacuísaca wáichawa nía nacái, níai wenàiwica Dios idàbéeyéica nàyacaténá càide iyúwa Dios inacáiyéi. ¹⁰ Abéerita wanùma iricúise imusúacawa cayábéeri tàacáisi Dios irí, báawéeri tàacáisi wenàiwicanái irí nacái. Píacué nuénánica, càmita cayába wamàni cà. ¹¹ Péemiacué comparación: Canáca yéewaná ipisíiri úni imusúacawa dáu neenibàa yáapichéi úni cayábéerica. ¹² Càita nacái higuera yéetaná càmita yáalimá yàaca walí olivo iyacaná. Càmita yéewa uva yéetaná abéya nacáiri yàaca walí higo iyacaná. Càmita yéewa puíwéeri dáu yàaca walí cayábéeri úni wàiréeripiná. Càita nacái càmita wáalimá watàanica báawéeri iyú báisícaalí cayábaca wáiwitáise wawàwalicúsewa.

La verdadera sabiduría

¹³ Báisícaalícué cáalíacáica pía, cáiwitáise nacái càide iyúwa picàlidáanacué piináwanáwa, néese piyacué machacànfiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué nacái cáimacái piicáca píawawa áibanái fícha. Càita píalimácué píasáidaca cáalíacáicuéca pía báisíiri iyú. ¹⁴ Quéwa máinícaalícué báawaca piicáca áibanái nàasu cawènfiri ìwalíise, piwàwacaalícué nacái pichùuliaca áibanái canánama, iwàwacutácué càmita piyúunáidaca cáalíacáica pía áibanái fícha, néese píasáidacuéca càmítacué píalíá báisíiri tàacáisi. ¹⁵ Pimànicaalícué cà, yásí wáalíacawa píiwitáise píiméericuéca ìwali cáalíacáicasani càmíirita yái náalíacáica Dios imàaquéerica wenàiwica irí. Néese cué cháí èeri iricúfrica meedá yái píiwitáise ca càide iyúwa èeri mìnanaí fináidáanáwa, Satanás ichùuliacáiná náiwitáise. ¹⁶ Ata alénácaalí nàyaca wenàiwica báawéeyéica iicáca áibanái nàasu cawènfiri ìwalíise, nía nacái iwàwéeyéica ichùuliaca áibanái canánama, yásí napéliaca níawáaca, namànica nacái macái fiwitáaná nabáyawanáwa. ¹⁷ Quéwa cawinácaalí idènièyéica yáalíacáíwa Dios néeséerica, yá wáalíacawa ráunamáita cawinácaalí nía, nàyacáiná machacànfiri iyú náiwitáise masaquèeri yáapichawa. Masacàacáiná náiwitáise, íná yéewa nàyaca nacái matufbanáiri iyú áibanái yáapicha. Càmíiyéi nacái calúa fiwitáise, yéemièyéica áibanái irí cáalíacáiri iyú. Naicáca áibanái ipualé, yá nayúudàaca catúulécaneeyéi. Cayábaca naicáca macái wenàiwica fiwitáaná abédanamata, natàanica machacànfiri iyú, càmita nacái nachìwáida wenàiwica, néese namànica áibanái irí cayábéeri. ¹⁸ Wayúudàacaalí áibanái iyáanápíná matufbanáiri iyú náapichawáaca, yásí wía nacái wàypiná matufbanáiri iyú. Néese áibanái iicápiná càinácaalí wàyaca, yá nawàwapiná namànica cayábéeri nacái.

La amistad con el mundo

4 Píacué judíoca, ¿cánacué pimàni ùwicái píipunitawáaca? ¿Cánacué nacái pipélia píapichawáaca? Nucàlidacué píriwani. Máinícué piwàwaca peedáca píriwa cawènfiri wawàsi casimáicaténacué piwàwa, íná pipéliacuéca píapichawáaca. ² Piwàwacuéca peedáca píriwa cawènfiri wawàsi, néese càmíicáinácué pidé peedá-

cani, yási pinúacuéca wenàiwica peedácaténá yàasumi. Yá báawacuéca piicáca áibanái wenàiwica nàasu cawènfiri ìwalíse, néese càmicáinácúé pálimá peedáca piríwani, íná pimànicuéca ùwicái píipunitawáaca, pipéla nacái píapichawáaca peedácaténácúé áibanái yàasu. Càmitacué pidé peedáca piríwani yáara piwàwéerica càmicáinácúé pisutá Dios fíchani. ³ Néese éwita pisutácaánítacué Dios fíchani, càmitacué yàa piríni, báawacáinácúé píiwitáise pisutáca Dios fíchani, písíimáida-caténácúé píawawa meedá báawéeri iyú. ⁴ ¡Píacué wenàiwicaca iwènúadéeyéica fíiwitáisewa Dios fícha! ¿Càmitasicué píalíawa pidécuéca piùwide pimànica Dios, cáininácáinácúé piicáca èeri irícuíyéi fíiwitáise? Cawinácaalí iwàwéerica iyaca càide iyúwa èeri irícuíyéi fíiwitáise fíimáaná, idéca yùuwide imànica Dios. ⁵ Càmfírca caná iwèni yái tàacáisica áiba profeta itànèericaté Dios inùmalicuíse. Iimaca: “Máini cáinináca Dios iicáca wía, íná càmita iwàwa wawènúadaca fícha wáiwitáisewa ipíchaná cáinináca waicáca Dios fícha áiba”, fímaca. ⁶ Quéwa Dios iyúudàaca wía cachàiníwanái mamáalàacata imànicaténácúé walí cayábèeri mawènfiri iyú càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái bàaluité. Iimacaté: “Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmitasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábèeri mawènfiri iyú nalí cawinácaali yáaliéyécawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”, fímaca. ⁷ Iná pimàacacué Dios icùaca píiwitáise, pimànicaténácúé càide iyúwa fíimáaná. Pibàlùacuéwa tàì fíiméeri iyú Satanás fíipunita, picácué peebá irí, yási ipíacuécawa pífícha. ⁸ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, yá iicácuéca pipualé imànicaténácúé pirí cayábèeri mawènfiri iyú. ¡Píacué cabáyawanéeyéica, pimàacacué pífíchawa yái báawéerica pimànfírícuéca! ¡Masacàacué pimànica piwàwawa pibáyawaná fíchawa, yái píináidéericuécawa báawéeri iyú piwàwalicuísewa, píacué pucháibéeyéica fíiwitáiseca! Càmitacué pálimá cáinináca piicáca Dios cáininácaalícué piicáca èeri irícuíyéi fíiwitáise càmfíyéica yáalí Dios ìwali. ⁹ ¡Pífícháanícúé ìwali yái báawéerica pimànfírícuéca! ¡Picácué casíimáica piicáanica pibáyawaná ìwaliwa, néese pífícháanícúé ìwali! ¡Pimàacacué pífíchawa yái casíimáiná piwàwa pibáyawaná ìwaliwa, néese iwàwacutácué achúmaca piwàwa pibáyawaná ìwaliwa! ¹⁰ Picàlidacué pífíchawa yái báawéerica pimànfírca Wáiwacali imàacacaténácúé iwàwawa pibáyawaná fícha. Yási imànicuéca pirí cayábèeri.

No juzgar al hermano

¹¹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní báawéeri iyú píwaliwáaca. Pitàanícaalícué báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali, càita nacái báawacaalícué piicácani ìwalíse yái imànfírca, càmitacué pimàni iyúwa Dios ichùullianá cáinináanápínácúé piicáyacacawa. Càmitacué piicá Dios itàacái cáimiétaquéeri iyú, néese píasáidacuéca báawaca piicáca Dios itàacái càiride iyúwa wawàsi canéerica iwèni. Quéwa pimànicaalícué càì, yá píasáidacuéca piicáca píawawa càiride iyúwa cachàinfírca Dios fícha, picàlidacáinácúé càmitasa iwàwacutá pimànica càide iyúwa Dios itàacái fíimáaná. ¹² Iyaca abéerita Dios, yái imàaquéerica walí itàacáiwa. Piwàwalícué nacái yái Dios imàaquéerica walí itàacáiwa, yácata nacái yùuwichàidéeripínaca báawéeyéi wenàiwica, iwasèeripíná nacái áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Iná canáca yéewanácúé pitàaníca báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali, abéericáináta Diosquéi yáaliéericawa wenàiwica fíiwitáise.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Siücade péemiácúé cayába píacué icàlidéeyéica càì: “Siücade wàacawa áiba yàcalé iriculé, táwicha nacái. Yá wayamáapínácawa néenibàa abéeri camuí. Yá wamànipinà wàasu wawàsiwa weedácaténá walíwa plata mamáalàacata”, càicué píimaca. ¹⁴ ¡Picácué càì píimaca, càmicáinácué píaliíwa càinápínacaalí pichàbàanápínáwa táwicha èeri! Canácata wééná iyéeri càiripináta cháí èeri iricu. Càide iyúwa waicácaalí samànéeri achúmasíwata, néese yáta canácani, càita nacái wàyaca cháí achúma èerínata. Càmita wáalfawa càicaalínápiná wéetáwa. ¹⁵ Iwàwacutácúé càì píimaca: “Wáiwacali iwàwacaalí wamànica càì, yásí wàyaca néenibàawa, wamànica nacái wawàsi”, càicué iwàwacutá píimaca. ¹⁶ Quéwa máinícué piwàwaca pitàanica canúmaséeri iyú, cachàinícáinácué piicáca píawawa. Báawaca meedá Dios iicáca yái cáimacáinácúéca piicáca píawawa. ¹⁷ Cawinácaalí yáaliérica càinácaalí iwàwacutáaná imànica cayábéeri, néese càmicaalí imàni càì, yá imànica iyaca ibáyawanáwa.

Advertencias a los ricos

5 ¡Péemiácúé cayábani, píacué judío càasuíyéica càmfíyéica yeebáida Dios itàacái! ¡Píicháanícué, péemáníacawa nacái iwali yái báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripinácúécawa pìwali! ² Yá báawapínácúéca píichani macáita piasu cawènfír-ica. Cuwée iyáapínácúéca píicha pibàle cayábéerica. ³ Yá cayàmipínácúéca píichani macáita yái piasu oroca, plata nacái. Cayàmicaalípinácúé píichani, yásí macáita náalíacúéca piináwaná iwaliwa càmitacué piyúudàa catúulécaneéyèi piasu plata iyúwa, yái plata cáininéericuécua piicáca. Yácué piasu cawènfíri imáalàapínácúécawa píicha, néese piùwichàapínácúécawa cáiwíri iyú. Pidécúéca piwacáidaca madécaná cawènfíri piasupináwa malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa. ⁴ Piasu plata yáasáidapíná cabáyawanácúéca píawa, yái plata càmfírícuéca pia wenáiwica irí fibaidéeyéicatécué pírí needácaténácúé pírí pibànacale iyacaná. Yái Wáiwacali cachàinífrica náicha canánama, ichùulíerica nacái chènuníiséeyéi úwi, idéca yéemíaca catúulécaneéyèi fícháanica irí, níái fibaidéeyéicuéca pírí, nacháawàanácúé piináwaná iwali, yá Wáiwacali yùuwichàidapínácúé píawa. ⁵ Chái èeri iricu piyacúéca cayábéeri iyú, càasuíri iyú nacái. Pidèniacúéca macáita yái piwàwéerica casíimáicaténácúé piwàwa. Pidécúéca piyáaca cadénama, yá walíibàacúéca pía càide iyúwa pírái walíibèeyéi nawalíibàidéeyéica cayábéeri yàacàsi iyú ipíchawáise nanúaca nía. ¡Yá máinícué mawiénica piasu èeri Dios yùuwichàidacatáipínácúé píawa càide iyúwa natécaalí pírái nanúacaténá nía! ⁶ Picàlidacúéca pichíwawa picháawàacaténá mabáyawanéeyéi iináwaná iwali, néese piníacúéca nía, éwita càmicáanítacué napélia pía.

La paciencia y la oración

⁷ Quéwa, píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái, piideniácúé piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta Wáiwacali yàanàacataléta. Péemiácúé comparación: Yái ibànéerica ibànacalewa iwàwacutá icùaca mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta idàbacataléta unía yúuwàacawa. Néese iwàwacutá icùaca quiríta àta unía imáalàacatalétawa àniwa yeedácaténá bànacalé iyacaná. ⁸ Càita

naçái picùacué mamáalàacata matuñbanáiri iyú, peebáidacué tàì ìiméeri iyú naçái mawienícaíná Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápíná.

⁹Píacué nuénánáica, picácué pitàaní piríwáaca lúasi iyú, ipíchaná Dios yúuwichàidacuéca píawa. Yá mawieníca Dios yàasu èeri yúuwichàidáanápíná wenàiwica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capli inùmalicu ipíchawáise iwàlùacawa. ¹⁰Píacué nuénánáica, iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa profetanái icàlìdeeyéicaté tàacáisi Wacuèriná Dios inùmalicuise. Yáté nàuwichàacawa Dios irípiná neebáidacáináté itàacái, quéwa nàideníacaté nàuwichàanáwa mamáalàacata matuñbanáiri iyú. ¹¹Wáalíacawa casímáica nía siùcáise de bàaluitécáiná nàideníaca nàuwichàanáwa matuñbanáiri iyú Dios irípiná. Píalíacuécawa Job iináwaná ìwali. Satanás yáalímáidacaté iicáwani cachàiníri iyú. Ewitaté Job yúuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta ìideníacaté yúuwichàanáwa mamáalàacata; càmítaté iwènúada íiwitáisewa Dios fícha. Píalíacué naçáiwa idécanáamité Job yúuwichàacawa manuísíwata, néeseté Wacuèriná Dios imànicaté irí cayábéeri manuísíwata, máinícaíná Dios iicáca wapualé, catúulécaná naçái iicáca wía.

¹²Quéwa péemíacué cayábani nuénánái yái tàacáisi máinírica cachàini: Picácué píima “Báisi báisíwata, Dios yáaliéricawa”, picácué càì píima. Picácué naçái càì píima capíraléeri cáli íipidená ìwali, cáli íipidená ìwali naçái, càinácaalí áiba wawàsi íipidená ìwali naçái. Píimacaalícué “Báisíta”, iwàwacutácué báisírica pitàacáica. Píimacaalícué “Càmíta”, iwàwacutácué báisírica pitàacáica. Picácué píima: “Báisi báisíwata, Dios yáaliéricawa”, ipíchanácué Dios yúuwichàidaca píawa.

¹³Aibanáicaalí péenácué yúuwichàacawa, iwàwacutá nasutáca níawawa Dios fícha. Aibanáicaalí casímái iwàwa, iwàwacutá nacántàaca casímáiri iyú Dios irí nàacaténá irí cayábéeri. ¹⁴Aibacaalí cáuláica, iwàwacutá imáidaca ancianonái, níara icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá imáidaca nía nasutácaténá irí Dios, napusúacaténá naçái séenási ipùdàlicu idècunitàcá nasutáca irí Dios Wáiwacali íipidená ìwali. ¹⁵Yá manuícaalí ancianonái íináidaca iwàwawa Dios ìwali ichùnñanápíná cáuláiquéeri, náalíacáináwa Wáiwacali iwàwaca ichùniaca cáuláiquéeri, yásí ichùniacawa yái cáuláiquéerica, yá Wáiwacali yeedápináca fíchani, yái uláicáica. Cáuláiquéeri imànicaalíté ibáyawanáwa, yásí Wáiwacali imàacaca iwàwawa ibáyawaná fícha. ¹⁶Iná picàl-idacué píichawa yái báawéerica pimànníricuécawa piríwáaca, písutáyacacuéwa píichawáaca pimàacáanápínácué piwàwawa fícha yái pibáyawanácuéca. Néese písutácué pìwaliwáaca Dios fícha ichùnñanápínácué pía. Cayábacaalí wáiwitáise Dios iicápiná, wàyacaalí naçái machacànníri iyú, néese wasutácaalí wíawawa Dios fícha, yásí Dios imànicuè wálí cayábéeri manuísíwata. ¹⁷Piwàwalícué càinácaalíté ìyáaná Dios yàasu profeta íipidenéericaté Elías. Yácata abéeri àsiáli wanacáiri, quéwa Elías isutácaté Dios manuísíwata ipíchanáté unía yúuwàacawa, yéewacaténáté báawéeyéi wenàiwica nàuwichàacawa nabáyawaná ichùulíacawa. Yá máisiba camuí y medio canácaté unía; Dios imànicaté càide iyúwa Elías isutáaná fícha. ¹⁸Néese Elías isutácaté Dios fícha àniwa unía yúuwàacaténáwa àniwa, yá yèepùaca unía yúuwàacawa àniwa cáli ìwali, yèepùà bànacalé yàaca ìyacanáwa.

¹⁹Píacué nuénánáica, áiba péenácué iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios itàacái fícha, néese piyúudàacaalícué iwènúadaca íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yá pimànicuécawa piacawa cayábéeri manuísíwata. ²⁰Péemíacué cayábani, cawinácaalí iwènúadéerica áiba wenàiwica ibáyawaná fíchawa, idéca icùaca cabáyawanéeri ipíchaná

yéetácawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Yá nacái Dios imàacapiná iwàwawa
ibáyawaná manuíri íicha.

1 SAN PEDRO

Saludo

1 Núa Pedro abéeri apóstol Jesucristo ibànùèrica nucàlidacaténá itàacái. Nutànàacué pírí cuyàluta píacué càmíiyéica ìya yàasu cáli finatawa, iyéeyéica Ponto yàasu cáli ínata, Galacia yàasu cáli ínata nacái, Capadocia yàasu cáli finata nacái, Asia yàasu cáli ínata nacái, Bitinia yàasu cáli finata nacái. ² Nutànàacué pírí cuyàluta, píacué Wáaniri Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicanáipináwa càide iyúwaté fináidáanáwa bàaluité. Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo piwàwaliculéué masacàacaténácué imànica píiwitáise, yéewanápinácué píibaidaca abéerita Dios irípiná, pimànicaténácué nacái càide iyúwa ichùulianá. Jesucristo íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali yéetácaalítéwa píichawalínácué, píacué yeebáidéeyéica itàacái, íná Dios idéca imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha. Nusutácué Dios íicha pírípinácué imànínápinácué pírí cayábéeri mawènfiri iyú manuísíwata, imàacáanápinácué nacái pìyaca matufbanáiri iyú.

Una vida de esperanza

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica. Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata, íná idéca iwàlisàidaca wáiwitáise wadèniacaténá wacáuca wàlisàíwa chènuníiséerica. Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri Jesucristo imichàacáinátéwa yéetácáisi íicha. Iná yéewa manuíca wáináidaca wawàwawa idècunitàcá wacùaca Dios imànínápiná walí càide iyúwaté íimáaná. ⁴ Dios idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise yàacaténácué pírí piasu cawènfiripináwa chènuníiséerica. Siúcáisede Dios icùaca ìyaca pírípinácué piasu cawènfiri cayábéeri, càmíirica yéewa áiba imáalàidacani càiripináta. ⁵ Peebáidacáinácué Dios itàacái, íná icùacuéca pía ichàini iyúwa, iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwaté fináidáanáwa imànínápinácué pírí cayábéeri macáita naicápiná.

⁶ Iná yéewa casíimáicuéca piwàwa siúcáisede éwitàacáwa cawàwanáta iwàwacutácué piùwichàacawa manuísíwata achúma èerfinatàacá, manuíri yùuwichàacáisi iyú. ⁷ Péemíacué comparación: Nawasàaca oro ùuléri quichái iyú needácaténá íicha macái wawàsi casaquèeri yéewanápiná masacàasíwaca yái oroca, cawènfirica nacái, quíramenfiri nacái. Càita nacái yái piùwichàanácuécawa yáalimáidacué iicáwa pía píasáidacaténácué peebáidaca Jesucristo itàacái báisíiri iyú. Píidenia-caalícué piùwichàanáwa matufbanáiri iyú, yásí Dios iicácuéca peebáidáaná càiride iyúwa máiníri cawènica macái oro íicha, orocáiná imáalàapinácáitawa meedá áiba èeriwa. Iná peebáidacaalícué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, éwitacué piùwichàacáanítawa, yá Dios icàlidapinácué piináwaná cayábéeri iyúwa, imàacapinácué nacái pìyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha, picamalaná mèlumèlufiri iricuwa, Jesucristo yàacaalípináwa néese àniwa.

⁸ Cáininácuéca piicáca Jesucristo éwitacué càmíicáanítàacáwa pidé piicácani pituí iyúwa. Càita nacái peebáidacuéca itàacái siuca, yái càmíiricuécáwaca piicá, íná yéewa piyanídacuécawa casíimáiri iyú manuísíwata Dioscáiná idéca isíimáidacuéca pía. Eeri mìnánái càmíita náalimá nacàlidacani natàacái iyúwa cánácué yéewaná

casíimáica pía. ⁹ Peebáidacáinácué Jesucristo, íná idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha.

¹⁰ Bàaluité Dios yàasu profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse néewáidacatéwa Dios itàacái ìwali cachàiníiri iyú náalíacaténáwa càinápínacaalíté iyú wenàiwicanái yáalímá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Yáté nacàlidaca Dios itàacái fiméerica Dios imànnínápínátécué pírí cayábéeri mawènfíri iyú. ¹¹ Bàaluité Espíritu Santo, Cristo ibànuèrica, imàacacaté Dios yàasu profetanái yáalíacawa Cristo yàanàanápínáté, yùuwichàanápínáté nacáíwa, iyáanápínáté nacái cáimiétacanéeri iyú chènuniré icamaláná mèlumèluíri iricuwa Dios yáapicha icuacaténá macáita. Néese profetanái néewáidacatéwa cachàiníiri iyú náalíacaténáwa cawínápínacaalí wenàiwicacani, yái wenàiwica Dios imàaquéericaté nacàlidaca iináwaná ìwali ipíchawáiseté yàanàaca, càita nacái càicaalínápínacaalíté yéénáíwaná yàanàaca. Néese profetanái nàináidacatéwa mamàalàacata ìwali náalíacaténáwa càinacaalíté ímáaná yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nalí. ¹² Quéwa Dios imàacacaté profetanái náalíacawa càmmínápínáté nàasu èeri pinátani yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nacàlidaca Dios inùmaliçuíse; néese Dios imàacacaté náalíacawa yàacaté nalí tàacáisi pírípínácué iyéeyéipínacaté madécaná camuí náamiwáise. Pidécuéca péemíaca Dios yàasu apóstolnái icàlidáaná pírí Cristo itàacái, fiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Nacàlidacatécué píríni Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Cristo ibànuèrica chènuníise. ¡Máini Dios yàasu ángelnái chènuníiseeyéi nawàwaca náalíaca néemíaca càinacaalí iyú Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Iná pimichàidacué píiwitáisewa pínáidacaténácuéwa cáalíacáiri iyú. Picácué picàma, néese piyacué cáimiétaquéeri iyú, piicáténácué píichawa cayába. Manúfcué pínáidaca piwàwawa Dios ìwali picuacaténácué matuíbanáiri iyú Dios imànnínápínácué pírí cayábéeri mawènfíri iyú Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. ¹⁴ Picácué pimàni pibáyawanáwa càide iyúwacué pimànníná bàaluité ipíchawáiseté píalfaca Dios ìwali. Néese peebáidacué Wáaniri Dios itàacái. ¹⁵ Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná yái Diosca imáidéericuéca pía. ¹⁶ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité; Dios ímacaté: “Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná núa”, ímaca yái Diosca.

¹⁷ Píalíacuéwa càmita Dios iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná càiride iyúwa cayábéeri áibanái fícha, néese yùuwichàidapíná canánama báawéeyéi, ìwalíise yái báawéerica namànfírica. Iná píimacaalícué Dios ìwali Wáaniricani, yá iwàwacutácué plàca iyéininá mamàalàacata idècunitàacá piyacuéca cháí èeri iricu. ¹⁸ Dioscáiná idéca iwasàacuéca pía fícha yái píiwitáisemica canéerica iwèni, yái plawirináimi íiwitáisea. Píalíacuéwa máinníricaté cawènica Dios íríní yái iwasàanacatécué pía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa. Càmitaté ipáyaidani oro iyú, càmita nacái quírameníiri plata iyú, yái wawàsi imáalèeripínacawa. ¹⁹ Néese Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa Cristo íiraná cawènfíri iyú, Cristo yéetácáinátéwa iyúwa sacrificio wáichawalíná. Bàaluité Dios ichùuliaca yàasu wenàiwica nanúanápínáté cordero iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, yái oveja wàlisài cayábéeri, canéerita isacàa. Càita nacái Cristo, yái cayábéerica íiwitáise, mabáyawanéeri nacái yéetacatéwa wáichawalíná yéewacaténá Dios imàa-

caca iwàwawa wabáyawaná fícha. ²⁰ Bàaluitésíwata èeri ipíchawáiseté, yáté Dios fináidacawa ibànàanápínáté Cristo yéetáanápínáwa èeri mìnánái fíchawalíná. Cristo idéca yàanàaca malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, iyúudàacaténácué pía. ²¹ Cristo idéca imàacacué peebáidaca Dios itàacái, yái Dios imichàidéericaté Cristo yéetácáisi fícha. Néeseté Dios imàacaca Cristo iyaca yáapicha chènuniré cáimié-tacanéri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícuwa icùacaténá macáita. Càita peebáidacué Dios, picùacuéca pìyaca nacái Dios imànínápínácué pírí cayábéeri.

²² Peebáidacuéca càide iyúwa fímáaná yái tàacáisi báisírica, íná Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise cáininácaténácué piicáca áibanái báisíri iyú cawínacaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, piicáanápínácué nía cáiyéide iyúwa péenánáíwa Wáiwacali ìwalísená. Iná iwàwacutácué cáinináca píicáyacacawa mabáyawanéeri iyú, báisíri iyú nacái, macáitacué pichàini iyúwa. ²³ Dios idéca iwàlìsàidacuéca píiwitáise pidènacaténácué picáuca chènuníseérica. Càmitacué Dios yàa picáuca imáalèeriwa càide iyúwacué pisèenáimi imànínáté cháí èeri irícu. Néese yái Dios cáurica, càmfírica imáalàawa, idéca iwàlìsàidacuéca píiwitáise itàacái iyúwa, yái tàacáisi peebáidéericuécá. ²⁴ Càité nacái profeta itànàacaté Dios itàacái fíméerica:

“Càide iyúwa masicái idaluériwa imáalàacaalíwa ráunamáita, càide iyúwa nacái fíwichi yúuwàacaalíwa masicái fícha, càita nacái wía wenàiwicaca canánama: Ewita càasufyéicaalí wía, cáalíacáyéicaalí wía nacái, càicáaníta wàyacáita malééná èerita cháí èeri irícu.

²⁵ Quéwa Wáiwacali itàacái iyaca càiripínáta”, càité fímaca yái profetaca. Yái Wáiwacali itàacái, yácata tàacáisi nacàlidéericatécué pírí píalíacaténácuéwa Jesucristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. **2** Iná piúcacué píchawa píiwitáise báawéerimiwa macái fíwítáaná, macái chìwái nacái, macái nacái pucháibáanácué píiwitáiseeca, yá nacái macái báawáanácué piicáca áibanái nàasu cawènfíri ìwalíse, yá nacái macái báawéeri tàacáisi fíwítáaná picàlidéericuécá áibanái ìwali. ² Péemiácué comparación: Máiní quírasíinái icutáca ìinisi yáawamita nachàiniadacaténá naináwa. Càita nacái iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái ìwali cachàiníri iyú, yái machíwéeri tàacáisica, pichàiniadacaténácué píiwitáiseewa Dios ìwali, àta Jesucristo yàanàacataléta iwasàacaténácué pía macái báawéeri fícha. ³ Càita iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái ìwali píalíacáinácuéwa báisíri iyúcani Wáiwacali iicáca wapualé manuísíwata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Abédanamacué pimànica píiwitáiseewa Wáiwacali yáapicha mamáalàacata. Péemiácué comparación: Aibanái imàníyéicaté íba icapèená, náucacaté náichawa abéeri íba canácáináté iwèni naicácani. Càita nacái abénaméeyéi èeri mìnánái caná iwèni naicáca Wáiwacali, quéwa Dios idéca ibàlùadacani iyúwa abéeri cachàiníri náicha canánama. Yái Wáiwacali, càicanide iyúwa manuíri íba cáuri Wáiwacali yàacáiná wacáuca càmfíri imáalàawa. ⁵ Píacatacué càiyéide iyúwa cáuyéi íba, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios idéca iwacáidacuéca pía írípínáwa. Càicuéca píade iyúwa manuíri templo cayábéeri, Dios imànírica icapèepínáwa, Espíritu Santo iyacaténá irícu. Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise píibaidacaténácué abéerita írípíná càide iyúwa sacerdotenái mabáyawanéeyéi, isutéeyéica Dios fícha áibanái írípíná, pimànicaténácué nálí cayábéeri nacái, pimàacacaténácué

nacái píawawa Dios irí, piacaténacué irí cayábéeri nacái. Yácata sacrificio Dios iwàwéericuéca pimànica irípiná píiwitáise cayábéeri yáapichawa. Yá casíimáip-inacué Dios iicáca piasu sacrificio piyacáinacué abédanamata Jesucristo yáapicha, yái yéetéericatécué píchawalíná pibáyawaná ìwalíse. ⁶ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri fba manuíri idàbacaténá imànica caplí dàalanama, càita nacái nubànùapíná israelitanái iríwa nacuèrinápiná, níái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená iricu, áibaalí íipidenéeri Sión. Máiní cayábéeri fiwítáise yái nacuèrinápináca nubànueripínáca nalíwa, máiní nacái nùasu wenàiwicanái iwàwacutàcani. Càicanide iyúwa cayábéeri fba manuíri, máiníri iwàwacutàcawa nacái caplí irípiná, yái fba wenàiwica needéerica nadàbacaténá namànica caplí. Cawinácaalí yeebáidéeyéipínáca itàacái, yái nacuèrináca, càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, numànipinácáiná nalíwa macáita càide iyúwaté núumáaná nalf”,

càité íimaca yái Diosca.

⁷ Máinícué cawènica pírí yái fbaca, yái Jesucristoca, piacué yeebáidéeyéica itàacái, quéwa Dios imànipiná cachàiníri iyú áibanái irí càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái càide iyúwa yàasu profetanái itànàaná Dios itàacái bàaluité. Náimaca: “Níái imàníyéicaté fba icapèená, náucacaté náichawa abéeri fba, canácáinaté iwèni naicàcani. Quéwa siùcade máiníri iwàwacutàcawa caplí irípiná yái fba náuquéricaté”,

íimacaté yái profetaca icàlidacaténáté Jesucristo iináwaná. ⁸ Càita nacái áiba profeta itànàacaté Dios itàacái Jesucristo ìwali. Íimacaté:

“Aibanái càmítapíná neebáida itàacái, calúapíná nacái naicàcani”,
cài íimaca yái tàacáisica. Siùca báawaca naicáca Jesucristo càmíicáiná neebáida Dios itàacái. Yá Dios yùuwichàidapíná níawa càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluité.

⁹ Quéwa Dios idéca yeedácuéca píá yéenibepináwa, íná yéewa càicuéca píade iyúwa abéeri wenàiwica yàawiría. Wacuèriná Dios idéca imàacacué píá sacerdotenáipíná, píibaidacaténacué irípiná, pisutácaténá Dios íicha wenàiwicanái irípiná, piacaténacué nacái cayábéeri Wacuèriná Dios iríwa. Càicuéca píade iyúwa abéeri cáli néeséeyéi mabáyawanéeyéica, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa íibaidéeyéipíná abéerita Dios irípiná. Càita Dios idéca imànicuéca pírí yéewanápinacué picàlidaca iináwaná ìwali idéca imànica madécaná cayábéeri ichàini manuíri iyúwa, yái Dios imáidéericatécué píá catéeri íicha, yái pibáyawanáca pimàníiricatécué càmicaalíte píalía Dios ìwali. Dios idéca imáidacuéca píá amalácaténacué imànica píiwitáise yéewanápinacué piyaca Dios icamalá iricu, náapicha macáita yáaliéyéica Dios ìwali. ¹⁰ Bàaluité piyacuéca càide iyúwa canéeyéi yàawiría, quéwa siùcade Dios icuèyéicuéca píá. Bàaluité càmítacué píalíawa Dios iicáca pipualé, quéwa siùcáisede píalíacuéwa Dios iicáca pipualé manuísíwata.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutacué píicha wawàsi manuísíwata piicáanápinacué píawa iyúwa wenàiwica yèepuníyécawa déeculé yàasu cáli fíchawa, idècunitàacá piyacuéca cháí èeri iricu, yácáinacué piasu cáli iyaca chènuniré. Picacué pimàni báawéeri càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná, yái píiwitáise imàníricuéca ùwicái píipunita, ipíchanacué picaláacawa Dios íicha.

¹² Pìyacué machacànìiri iyú cháí èeri irìcu yéewanápiná áibanái càmfíyéica yeebáida Dios naicáca yái cayábéerica pimànìiricuéca. Siùca natàanícué pìwali báawéeri iyú càide iyúwacué pidéca nacáicaalícué pimànica pibáyawanáwatá. Quéwa pimànicaalícué cayábéeri siùcade, yásí áibaalípiná nàapínaca Dios irí cayábéeriwa Dios yéemíacaalípiná èeri mìnánái iináwaná ìwali càinàcaalíté namànìirica, càinàcaalíté nacái nàyaca.

¹³ Pimànicué càide iyúwa nachùulianácué pía, macáita icuèyécuéca piasu cáli, píasáidacaténácué cayábéeri íiwitáise yái Wáiwacalica. Peebácué itàacái yái náiwacaliná icuèricuéca piasu cáli. ¹⁴ Pimànicué càide iyúwa nachùulianácué pía, níara gobernadornáí náiwacaliná ibànuèyécuéca pialalé nacapèédáidacaténá báawéeyéi íiwitáise, namànicaténá nacái áibanái irí cáimiétaquéri iyú, cawinácaalí imàníyéica cayábéeri. ¹⁵ Dios iwàwacáinácué pimànica cayábéeri, yéewanápinácué càmita náalimá nacháawàaca piináwaná ìwali, áibanái máiwitáiseyéica càmfíyéica iwàwa yáalíacawa.

¹⁶ Báisíta pidènìacué abéerita Píiwacaliwa chènunfíseerica, yái iwasèericatécué pía báawéeri íicha. Quéwa càmita Wáiwacali iwasàacué pía pimànicaténácué pibáyawanáwa meedá. Néese pimànicué abéerita càide iyúwa Dios ichùulianá, yàasu wenàiwicacáinácué pía. ¹⁷ Piicácué macái wenàiwica cáimiétaquéri iyú. Cáininácué piicáca macái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nácáinácué péenánáica nía Wáiwacali ìwalíisená. Pìacué Dios icàaluíniná. Pìacué nacái fimiétacaná yái wenàiwica icuèricuéca piasu cáli.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íibaidéeyéica mawènìiri iyú. Peebáidacué píiwacali itàacáiwa cáimiétaquéri iyú, càmita abéta níái ichùuliyéyécuéca pía éeréeri iyú, néese nía nacái báawéeyéica íiwitáise, imàníyécuéca pírí báawéeri. ¹⁹ Cayábaca Dios iwàwa iicáca piidenìacuéca yùuwichàacáisi matufbanáiri iyú mabáyawanácaalícué pía, piùwichàacaalícuéca càì pisfímáidacaténá Dios. ²⁰ Quéwa pimànicaalícué pibáyawanáwa, néese piidenìacaalícué piùwichàanáwa matufbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué pía, néese càmitacué cawèni Dios iicáca piùwichàanáwa, cabáyawanácáinácué pía meedá. Quéwa nàuwichàidacaalícué pía ìwalíise yái cayábéerica pimànìirica, néese piidenìacaalícué piùwichàanáwa matufbanáiri iyú, yásí cawènica Dios iicácué piùwichàanácawa. ²¹ Yácáiná Dios imáidacatécué pía piidenìacaténácué piùwichàanáwa matufbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué pía ìwalíise yái cayábéerica pimànìirica. Cristo yùuwichàacáinátéwa píichawalínácué yáasáidacaténácué pírí iwàwacutácué pimànica càide iyúwaté Cristo imàníná. ²² Canácatáita Cristo imànité ibáyawanáwa, canásíwata. Càmitaté ichìwáida wenàiwica, ibatàa abéeripináta. ²³ Nacuísacaté náichawani báawéeri iyú, quéwa càmitaté itàaní báawéeri iyú nalí. Nàuwichàidacaté Cristo, quéwa canátaté ibáulianá nía. Néese imàacacaté yáawawa Dios irí mamáalàacata, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica machacànìiri iyú. ²⁴ Cristocata yái itéericaté ìwaliwa wabáyawaná yùuwichàanápínátéwa wabáyawaná ìwalíise iiná iyúwa cruz ìwali. Yáté Cristo yéetátatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, yéewanápiná wamàacaca wáichawa yái báawéerica wamànìirica. Càité Cristo yéetácawa yéewanápiná wàyaca machacànìiri iyú Dios iicápiná. Nacapèédáidacaté Cristo cabèesi iyú báawanama ipíchawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Inácué Cristo icháuná

ìwalíise idéca píiwitáise ichùniacawa pibáyawaná íichacuéwa. ²⁵ Quéechatécáwa piméeràacatécuéwa méetàuculé Dios íicha càide iyúwa ovejanái iméeràacaalíwa canéyeyéica icuèriná. Quéwa pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo írípiná yái icuèricuéca píiwitáise cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa.

Cómo deben vivir los casados

3 ¹⁻² Càita nacái píacué inanái canìríyeyéica, pimànicué càide iyúwa pinìri iwàwáaná. Yásí níara abénaméeyéi càmfíyécataàcáwa yeebáida Jesucristo itàacái nawènúadapíná írí náiwitáisewa, éwitacué càmicáaníta pialàa nía báawanama, naicácáiná pimànicuéca cayábéeri, pìyacaalícué machacàníiri iyú nacái pinìri yáapichawa piacaténácué fimiétacaná càide iyúwa Dios ichùlianácué pía. ³ Píacué inanái canìríyeyéica, picácué máiní píináidáníicawa ìwali càiná-caalícué iicacánáwa. Picácué máiní pichùniaca píiwita ibáináwa cawènfiri iyú. Càita nacái picácué máiní picùada pìwaliwa orofíri tùliquichi cawènfirica. Picácué nacái máiní picutáca pibàlepináwa máiníiri cawènica. ⁴ Néese pichùniacué cayába píiwitáisewa piwàwalicúsewa. Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái íicha, néese pimànicué áibanái írí éeréeri iyú. Yásí casíimáicué Dios iicáca píiwitáise càiride iyúwa wawàsi cayábéeri iicacánáwa, càmfíri imáalàawa. ⁵ Càité nacái inanái namànica bàaluité, Dios yàasu wenàiwicaca. Nachùnìacaté náiwitáisewa cayábéeri iyú nawàwalicúsewa bàaluité, yáté cawènica Dios iicáca náiwitáise. Manuicaté nàináidaca nawàwawa Dios ìwali imànínápináté nalí cayábéeri càide iyúwaté fímáaná nalí. Namànicaté nacái càide iyúwa nàacawéeri iwàwáaná. ⁶ Càité Sara imànica, úái Abraham ínuca. Umànicaté càide iyúwa Abraham iwàwáaná. Yáté úumaca ìwali “núfwacali”. Yá càicuéca píade iyúwa Sara fíidunái pimànicaalícué cayábéeri piacawéeri íríwa, càmicaalí nacái cáalu píacué.

⁷ Càita nacái píacué aslanái cáinuíyeyéica. Pìyacué píinu yáapichawa cáalíacáiri iyú. Peedácué úasupíná piacaténácué uímiétacaná. Pimànicué càì ulí cayábéeri cáalíacáiri iyú càmicáiná cachàini úa càide iyúwacué cachàiníná pía. Píacué uímiétacaná nacái Dioscáiná idéca imànica ulí cayábéeri mawènfiri iyú yàacaténá ucáuca càmfíri imáalàawa càide iyúwa imànínácué píri. Píacué uímiétacaná yéewanápiná Dios yeebácuéca píri pisutáanácué íicha.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Siùcade péemiácué cayába, macáitacué pía. Abédanamacué pimànica píiwitáisewa píapichawáaca, piicáyacacaténácuéwa catúulécaneéri iyú, cáininéeri iyú nacái, abémisanacáinácué pía Wáiwacali ìwalíisená. Piicácué pipualéwáaca. Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. ⁹ Picácué pimàni írí báawéeri cawínácaalí imàníricuéca píri báawéeri. Picácué nacái picuísani éwita icuísacaalícué pía. Néese pitàanícué írí cayábéeri iyú, pimànicué írí cayábéeri nacái, Dioscáiná imáidacatécué pía imànicaténácué píri cayábéeri. ¹⁰ Càité áiba profeta idéca itànàaca Dios itàacái:

“Píwàwacaalí pìyaca manùba èeri casíimáiri iyú, yá iwàwacutá picùaca pinènewa pitàanícáicha báawéeri tàacáisi, picùa nacái pinùmawa ipíchaná picàlidaca pichìwawa.

¹¹ Piwènúada píiwitáisewa báawéeri fícha, yá pimàni cayábéeri. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá matufbanáiri iyú áibanái yáapicha; picácué pipélia nía.

¹² Yácáiná Wacuèriná Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica machacàníiri iyú Dios iicápiná, yeebá nacái nasutáaná fícha; quéwa Dios yùuwideca imànica wenàiwica imàníiyéica ibáyawanáwa”,

fimaca yái Dios itàacáica.

¹³ Batéwa macái wenàiwica cayába naicápinácué píawa pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, yá càmítacué nàuwichàida píawa. ¹⁴ Quéwa éwita nàuwichàida-caalí píawa ìwalíise yái cayábéerica pimàníricuécá, càicáaníta Dios imànipinácué pírí cayábéeri. Picácué cáalu pía piùwidenái fíchawa. Picácué nacái achúma píinàidacawa piwàwawa. ¹⁵ Néese piácué Píiwacali Cristo icàaluínináwa macái piwàwalicuísewa. Aibanáicaalícué isutá yéemíawa pía càinacaalí peebáidéerica, yá picàlidacué nalí Jesucristo iináwaná, yái peebáidéericuécá itàacái. Picàlidacué nalíni cáimíetaquéeri iyú, éeréeri iyú nacái. ¹⁶ Pimànicuécá cayábéeri, yéewanápiná áibanái itànicaalícué pìwali báawéeri iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái, yásí báica nía nataacái báawéeri ìwaliwa, pimànicáinácué abéerita yái cayábéerica.

¹⁷ Pimànicaalícué pibáyawanáwa, yásí piùwichàapinácuéwa pibáyawaná ichùuliacawa. Quéwa caná iwèni Dios iicá yái piùwichàanácuécawa cabáyawanácáinácué pía meedá. Quéwa Dios imàacacaalícué áibanái yùuwichàidaca pía ìwalíise yái cayábéerica pimàníricuécá, yásí máini cawènica Dios iicácuécá piùwichàanáwa, càmícáinácué cabáyawaná pía. ¹⁸ Yácáiná Cristo nacái yùuwichàacatéwa mabáyawanéeri iyú. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, abé yàawiríata, néese càmíta quirínama yéetácawa. Cayábéericaté íiwitáise yái Cristoca, quéwa càicáaníta yùuwichàacatéwa wáichawalíná, wía báawanaméeyéica itecaténá wía Dios yàatalé, yéewanápiná nacái cayábaca wáapicha Dios. Yéetácatéwa càide iyúwa wenàiwica, quéwa cáucaté iwàwa cáuri mamáalàacata. ¹⁹ Néese idécanaámíté Cristo yéetácawa, yáté yàacawa iwàwa cáuri iyú yàacaténáté iicáca infierno iriculé icàlidacaténáté nalí tàacáisi, níara yéetéeyéimicawa báawéeyéica íiwitáise nadacuèyéica presoíri iyú. ²⁰ Níacata càmíiyéicaté yeebáida Dios itàacái bàaluité Noé yàasu èerimíté. Idècunitàacá Noé imànicaté arca, yái manuírí lancha nacáirica, yáté Dios idècuniacawa quiríta nawènúadacaténáté náiwitáisewa báawéeri fícha, níara èeri mìnánáica. Ochocaté namanùbaca níai Noénáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nawàlùacaténátéwa arca iriculé, yá cáucaté nía manuírí yéesacái fícha, inuéricaté áibanái èeri mìnánái canánama. ²¹ Yái yéesacái fimáanáca càicanide iyúwa wabautizáanáwa úni yáaculé, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càide iyúwaté arca iwasàanáté Noénái úni yéesacái fícha, càita nacái Jesucristo iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha weebáidacaalí Jesucristo itàacái wabautizácaténáwa úni yáaculé. Jesucristo yáalimá iwasàaca wía imichàacáinátéwa yéetácáisi fícha. Yái wabautizáanácawa, càmíta fimáaná wàapídacáita wáichawa meedá, néese fimáanáca wasutáca Dios fícha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa wabáyawaná fícha, ichàiniadacaténá wía nacái yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná. ²² Jesucristo imichàacatéwa chènuniré, yá ìyaca siùcáise Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha, macáita ángelnái, macáita

demonio ñiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi, cháí òeri irìcu nacái.

Servir según los dones recibidos de Dios

4 Cristo yùuwichàacatéwa iiná iyúwa, íná càita nacái iwàwacutácué pichùniaca píiwitáisewa yéewanápinácué màulenáca pía piùwichàacaténáwa Cristo irípiná matuñbanáiri iyú. Wàuwichàacaalíwa wainá iyúwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, yásí chulca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéerica. ²Néese idècunitàacá piyacuéca cháí òeri irìcu, yá pimànipinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmíiriacué càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná. ³Bàaluité piúcacatécúe madécana òeri pimànicaténácué càide iyúwa òeri minanái imàníná càmíyéica yeebáida Dios itàacái. Pimànicatécúe báawéeri macái fiwitáaná mamáalàacata mabáiníiri iyú áibanái yàacuésemi. Pimànicatécúe nacái piíná iyúwa yái càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picàmacatécúe nacái manuñri fiesta irìcu, piyáacaalítécúe piyáacaléwa manuñ máiwitáiséeri iyú áibanái yáapicha icáméeyéicué píapicha báawanama, imàníyéicatécúe píapicha nacái máini báawéeri wawàsi nainá iyúwa piàcaténácué ídolo icàaluíniná, níai cuwáinái yéenáiwanáca. ⁴Siúcacué piacawéeyéiná bàaluisàna náináidacawa naicáidacuéca pirí, natàanicué nacái piwali báawéeri iyú càmíicáinácué quirínama piacawéeridaca nía namànicaalí nabáyawanáwa manuñíwata málaléquéeri iyú. ⁵Quéwa áiba òeriwa iwàwacutápiná nabàlùacawa Dios íipunita, yái Dios icàlidéeripináca iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa, macáita báawéeyéi, níai cáuyéicáwaca, nía nacái yéetéeyéimicawa. ⁶Níai yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái cháí òeri irìcu néemiácaté yái cayábéeri tàacáisica yéewanápinaté nadèniaca nacáuacawa càmíiri imáalàawa Dios yáapicha, éwitaté iwàwacutácaaníta néetácawa càide iyúwa macái òeri minanái.

⁷Siùca mawiénicani yái òeri imáalàanápináca. Iná picùacué piawawa cayába pisutácaténácué piawawa Dios íicha cáimiétaquéeri iyú iyúwa cáalíacáiyéi. ⁸Máini iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yásí wamàacaca wawàwawa nabáyawaná íicha, càinácaalí báawéerica namàníirica walí, yéewanápiná nacái Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ⁹Peedácué piataléwa áibanái wenàiwica casíimáiri iyú, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué calúa pía iwálíise, néese piyúdàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nèepunícaalíwa déeculé nacapèe íichawa. ¹⁰Dios idéca imàacacué pirí chàinisi abéechúanaméeri iyú pimànicaténácué piibaidacaléwa Dios irípiná. Dios imàacacué pirí piasu cawèníiri nacái, càide iyúwa iwàwáanácué imàacaca piríni, yéewanápinácué piyúdàayacacawa. Iná pimànicué cayábéeri piríwáaca càide iyúwa Dios ichàiniadáanácué pía. ¹¹Picàlidacaalícué Dios itàacái, picàlidacué nalíni càide iyúwa Dios itàacái fímáaná. Piyúdàacaalícué áibanái, piyúdàacué nía càide iyúwa Dios imàacáanácué pirí chàinisi. Càinácaalícué pimàni, pimànicué macáita machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái yéewanápiná áibanái wenàiwica neebáidaca Jesucristo itàacái nàacaténá Dios irí cayábéeri. Jesucristo icùapíná macáita càiripináta fiwitáise cachàliníiri iyúwa, icànéerica mèlumèluñri iyú chènuniré. Báisíta, amén.

Sufrir como cristianos

¹² Píacué nuénánái cáininéyéica nuicáca. Manuíri yùuwichàacáisi idéca yàanàaca piwalicué. Picácué píináidawa manuísíwata piicáca yái manuírí yùuwichàacáisica yáalimáidéericuéca iicáwa pía càide iyúwa quichái masacàa-caalí imànica oro, yáasáidacaténá asásí básiicaalícué peebáida Cristo. Picácué píináidawa càmíinápínacué iwàwacutá piùwichàacawa. ¹³ Néese casíimáicué piwàwa manuísíwata píalimácáinacué piideníaca piùwichàanáwa Cristo irípiná càide iyúwa Cristo yàanàacaalípiná cachàinfíri iyú, icamaláná mèlumèlufíri irícuwa, icùacaténá macáita fiwitáise cachàinfíri iyúwa. ¹⁴ Casíimáipínacué piwàwa áibanái itànícaalícué piwali báawéeri iyú ìwalíise yái peebáidáanácuéca Cristo itàacái. Yá casíimáipínacué piwàwa yácáiná Espíritu Santo yàacawéeridacuéca pía mamáalàacata icùacaténacué píiwitáise Dios ichàini manuírí iyú. ¹⁵ Càmita nutàaní yùuwichàacáisi ìwali yàanèrica èeri mìnánái ìwali inuéyéica wenàiwica, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái imàníyéica báawéeri áibanái irí; nía nacái máiníyéica iwàwaca isutáca yéemiawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali. ¹⁶ Quéwa piùwichàa-caalícuéwa ìwalíise yái peebáidáanácuéca Cristo itàacái, picácué báí pía ìwalíise, néese pía Dios irí cayábéeri náalíacáinacué piwali Cristo yàasu wenàiwicaca pía.

¹⁷ Idéca yàanàaca nàasu èeri Dios idàbacatáipínáta yùuwichàidaca èeri mìnánái nabáyawaná ìwalíise. Quéechacáwa Dios yùuwichàida wía siùca, wía Dios yéenibeca. Dios idéca idàbaca imàacaca wàuwichàacawa càide iyúwa wenàiwica icapèedáidacaalí yéenibewa, íná yéewa wáalíacawa máinípiná cachàiníwanái Dios yùuwichàidaca èeri mìnánái manuísíwata, cawínácaalí càmíyéica yeebáida Dios itàacái. ¹⁸ Iwàwacutá wàuwichàacawa manuísíwata cháí èeri irícu, éwita Dios yàasu wenàiwicacáníta wía, Dios yéewáidacáiná wía yùuwichàacáisi iyú àta wàacatalétawa èeri fícha. Iná wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica càiripínáta, cawínácaalí nacái báawéeyéica iicá Dios. ¹⁹ Iná wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios iwàwacaalí wàuwichàacawa Cristo irípiná, yá iwàwacutá wamànica cayábéeri mamáalàacata, wamàacacué nacái wíawawa Dios icáapi irículé icùacaténá wía, yái Dios idàbéericaté wía, imàníiripínáca nacái walí càide iyúwaté fimáaná.

Consejos para los creyentes

5 Siùcade nuwàwaca nùalàacuéca pía píacué ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Ancianoca núa nacái càide iyúwacué pía. Nuicácaté Cristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yá nucàlidaca iináwaná ìwali. Néese Cristo yàanàapínácaalí àniwa icamaláná mèlumèlufíri irícuwa, yásí wàypíná Cristo yáapicha cáimiétacanéeri iyú, wacùacaténá yáapicha macáita. ² Píacué ancianoca, picùacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níara wenàiwica Dios imàaqueeyéicuéca picùaca. Péewáidacué nía, picùacué nía cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáwa. Picùacué nía casíimáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Píacué ancianoca, picácué picutá madécaná plata. Néese piibaidacué Dios irípiná picùacaténacué yéenibe cayába macái pichàini iyúwa piwàwalicúisewa. ³ Picácué pichùulí nía cachàinfíri iyú; picácué piwàwa náiwacalícuéca pía, níái Dios

imàaquéeyéicuéca picùaca. Néese picùacué nía cayábéeri iyú, piyacué nacái machacànñiri iyú Dios iicápiná, píasáidacaténácué nálí cànínacaalí Dios iwàwáaná nàyaca. ⁴Yá áibaalípiná Wáiwacali yàanàapíná, yái Wáiwacalisíwaca, wía ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa cáininéeri iyú. Wacùacaalí nía cayábéeri iyú, yásí Wáiwacali yàapíná walí wàasu coronawa càmfíri imáalàawa, wáiwita ìwalíripíná, yá wàyapíná Wáiwacali yáapichawa icamaláná mèlumèluñri irícu càiripínáta, cáimiétacanéeri iyú, wacùacaténá macáita yáapicha.

⁵Càita nacái piacué càmfíyéica máiní béeyéi, piacué ancianonái fímiétacaná, níai icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pimànicué nacái càide iyúwa nàalàanáué pía. Piacué píimiétacanáwáaca piyúudàayacacuéwa, picácué cáimacái piicáca píawawa, càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, abéeri Dios yàasu wenàiwica itànèricatè:

“Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmítasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawènñiri iyú nálí cawínacaalí yáalíeyéicawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”,

fímaca yái Dios itàacáica. ⁶Iná piacué Dios icàaluíníná, yái cachàinírica náicha canánama; pimànicué nacái càide iyúwa ichùulianáué pía. Picácué máiní cachàini piicáca píawawa Dios iicápiná, picácué máiní cáimacái piicáca píawawa. Néese áibaalípiná yàanàacatáipínátacué péenáiwaná, èeri imáalàapínacaalíwa, yásí Dios imànicué pírí cayábéeriwa wenàiwicanái iicápiná. ⁷Picàlidacué Dios irí yái cáalúunáuéca píináidacawa, néese manuícué píináidaca Dios ìwali, píibàacué piwàwawa iwéré, Dioscáiná iwàwalicuéca pía mamáalàacata, icùacuéca nacái pía.

⁸Picùacué cayába píawawa cáalíacáiri iyú ipíchanáué pimànica píbáyawanáwa. Piicácué píichawa cayába ipíchanáué piùwide Satanás yáalimáidaca pía, piwènúadacáichacué píiwitáisewa Dios fícha. Satanás, yái icháawàidéerica waináwaná ìwali, yèepunícawa yáalimáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàacacaténá nacaláacawa Dios fícha càide iyúwa león cháwi nacáiri caluérica yèepunícaalíwa, fícháaníca, canàicáináni, icutáca iyáapínáwa wenàiwica. ⁹Peebáidacué Jesucristo itàacái cachàinñiri iyú, yéewacaténácué píbàlúacawa tàì fíméeri iyú Satanás ípunita, ipíchanáué piwènúada píiwitáisewa Dios fícha. Càmitacué pía abéta yùuwichàawa Cristo irípiná. Néese péenánáicué iyéeyéica macái cáli fínata imanùbaca, nàuwichàaca nacáíwa siúcata Cristo irípiná càide iyúwacué piùwichàanáwa, neebáidacáiná itàacái. ¹⁰Quéwa idécanáamicué piùwichàacawa Cristo irípiná achúma èerita, yásí Dios ichàiniadacué píiwitáisewa cayábéeri iyú peebáidacaténácué Jesucristo itàacái macàaluínínáta tàì fíméeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. Yái Diosca, yácata yái cáininéerica iicáca wía manuísíwata, imáidacaté wía wàyáanápiná abédanamata Jesucristo yáapicha, wacànacaténá mèlumèluñri iyú yáapicha càiripínáta Dios icamaláná irícu chènuniré. ¹¹Wàacué Dios irí cayábéeri icùapínacáiná macáita càiripínáta ichàini manuñri iyúwa. Báisíta, amén.

Saludos finales

¹²Nubànùacué pírí yái achúméeríina cuyàlutaca Silvano yáapicha, áibaalí ípi-denéerica Silas, yái wéenásàirica yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Manuícwa nuínáidaca nuwàwawa Silvano ìwali imànínápiná cayábéeri càide iyúwa nusutáaná fícha.

Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca nùalàacaténácué pía éeréeri iyú, nucàli-dacaténácué pirí nacái Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú yáasáidacaténá cáininácuéca iicáca pía báisíiri iyú. ¡Peebáidacué itàacái mamáalàacata cachàiníiri iyú!

¹³ Níái ìyéeyéica cháí Babilonia ìyacàlená irìcu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa càide iyúwa yeedáanácué pía, nawàwalicué pía. Càita nacái Marcos yái nuiquéerica càiride iyúwa nuìriwa iwàwalicué nacái pía. ¹⁴ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú càide iyúwa abémisana. Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàacáanápínácué pìyaca matuǎbanáiri iyú, píacué Cristo yàasu wenàiwicaca.

2 SAN PEDRO

Saludo

1 Núa Simón Pedro nubànùacué pirí cuyàluta. Núcata abéeri Jesucristo yàasu wenàiwica, yàasu apóstol nacái Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nubànùacué pirí yái cuyàlutaca, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cáim-iétaquéeri iyú abédanama càide iyúwa weebáidáaná. Càita Wacuèriná Dios yái Jesucristoca, idéca imànica walí macáita abédanamata, icuàcáiná wenàiwica machacàníri iyú, yái Jesucristo iwasèrica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. ²Nusutácué Dios fícha pirípinácué imàacáanápínácué píalífacawa Dios ìwali manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata, Wáiwacali Jesús ìwali nacái, yéewanápiná namànicuéca pirí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, namàacacaténácué nacái pìyaca matufbanáiri iyú.

Cualidades del cristiano

³Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini iyúwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, íná wadèniaca macáita yái chàinisi wamáapuèrica wàyacaténá siùcade càide iyúwa Dios iwàwáaná wacáuca càimíri imáalàawa yáapichawa, wàacaténá nacái Dios iyéininá machacàníri iyú. Càité Dios imànica walí imàacacaalíté wáalífacawa Jesucristo ìwali, yái imáidéericaté wía irípináwa, wàyacaténá yáapicha icamaláná mèlumèluíri irícu, cáimiétacanéeri iyú nacái, yái Jesucristo cayábéerica náicha canánama. ⁴Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini manuíri iyúwa càide iyúwa fíimáanáté, yái cayábéerica manuísíwéeri cawèníri nacái, yéewanápinácué pidèniaca Dios fiwítáise mabáyawanéeri, yéewanápinácué nacái iwasàaca pía èeri mìnánái fiwítáise fícha imáalèeripínacawa yáaséeri iyú nabáyawaná ìwalísewa, máinícáiná nawàwaca namànica nabáyawanáwa, níái èeri mìnánáica càimíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵Dios idéca imànicuéca pirí yái cayábéerica, íná píacué yeebáidéeyéica Jesucristo, píalimáidacué macái pichàini iyúwa pìyáanápíná mabáyawanéeri iyú. Néese, píalimáidacué píalíanápínáwa Dios ìwali cachàiníwanái mamáalàacata, píalífacaténácué cayábéeri ìwali báawéeri fíchaná cáalíacáiri iyú. ⁶Néese píalimáidacué picùanápíná píawawa báawéeri fícha ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Néese píalimáidacué piideníanápíná piùwichàanáwa mamáalàacata matufbanáiri iyúta. Néese píalimáidacué pianápiná Dios iyéininá machacàníri iyú, pimànicaténácué cayábéeri áibanái irí. ⁷Néese píalimáidacué cayábáanápíná píicáca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái, càide iyúwa yéénayaquéeyéiwa. Néese píalimáidacué cáinináanápíná piicáca nacái macáita èeri mìnánái.

⁸Pimànicaalícué manuísíwata macáita yái nucàlidéericuéca pirí, yásí máiní cawènica Dios iicáca yái pimàníricuéca. Cawènírica yái píalíanácuécawa Wáiwacali Jesucristo ìwali. ⁹Quéwa cawínacaalí càmita imàni càide iyúwa nucàlidáanácué pirí, yá catáca fiwítáise càide iyúwa matufíri, càì nacáide iyúwa wenàiwica càimíri yáalimá iicáca déeculé, iimáichacáiná Dios imàacacaté iwàwawa fícha yái báawéerica imàníricaté quéeacháwa. ¹⁰Iná nuénánái, Dios idéca imáidacuéca pía, idéca nacái yeedácuéca pía yàasunáipínáwa, íná iwàwacutácué píalimáidaca pimànínápíná cayábéeri macái pichàini iyúwa cawènicaténácué pimànica yái

imáidáanáciuéca pía. Pimànicaalícué càì, yá canácatáita picaláacuéwa Dios íicha. ¹¹ Càita Dios itàidapínacué píawa máiní cayábéeri iyú imàacáanápínacué pírí píasu cawèníripiná manuírí piwàlùacaténáciuéwa yàcalé chènuníiséeri iriculé Wáiwacali Jesucristo icùacataléca macáita càiripináta, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹² Iná nucàlidapínacué píríwani càì mamáalàacata éwitacué péemíacáanítani bàaluité, píaliacué nacái ìwali cayába, éwitacué nacái peebáidacáaníta tàì fíméeri iyú yái báisíri tàacáisi néeswáidéericatécué iyú pía. ¹³ Idècunitàacá nùyaca cháì èeri iricu, iwàwacutécué nùalàaca pía numichàidacaténacué píwítáise ipíchanacué pí-imáichaca yái tàacáisica píaliéricuécawa ìwali. ¹⁴ Wáiwacali Jesucristo idéca imàacaca núalíacawa nuétáanápínáwa mesúnamáita. ¹⁵ Quéwa numànipiná macáita núalimáanáta nucàlidacaténacué pírí yái tàacáisi báisírica, yéewanápíná nuétácadénáamiwa, yá píalimápinacué piwàwalica yái tàacáisica nuéwáidéericuéca iyú pía.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Bàaluité wéewáidacué pía Wáiwacali Jesucristo fiwítáise cachàiníri ìwali. Càita nacái wacàlidacatécué pírí Wáiwacali yàanàanápíná aléi èeri iriculé àniwa. Càmitaté wéewáidacué pía iyú yái píawirináimi fiwítáise cachìwéerica, yái wawàsi namànírica náalíacái iyúwa nachìwáidacaténá áibanái. Néeseté wéewáidacuéca pía báisíri tàacáisi iyú waicácáináté Wáiwacali watuí iyúwa, yái Wáiwacali cachàiníri fiwítáise icànéerica mèlumèluíri iyú, yái icamaláná chènuníiséerica, wàyacaalíté yáapicha manuírí dúlì finata. ¹⁷ Waicácaté Wáiwacali néenialíté Wáaniri Dios imàacacacalíté Wáiwacali imàacaca yáawawa waicácani cáimiétacanéeri, mèlumèluíri nacái icamaláná chènuníiséeri yáapichawa. Yáté Dios itàaníca chènuníise, yá icàlidaca tàacáisi Wáiwacali ìwali fíméerica: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, fímaca yái Diosca. ¹⁸ Wéemíacaté yái tàacáisi chènuníiséerica, wàyacáináté Wáiwacali yáapichawa manuírí dúlì finatalé, chènuníiséeyéi imàacacacalíté yáawawa waicáca nía.

¹⁹ Iná macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté Dios itàacái Cristo iináwaná ìwali. Càita wáalíacawa cachàiníwanái báisíri iyúcani Cristo yàanàanápíná àniwa. Iwàwacutécué péewáidacawa ìwali yái tàacáisi Dios fíméerícaté Cristo ìwali, peebáidacué nacái, yáciná yái tàacáisi imàacaca wáalíacawa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca. Yái Dios itàacái càicanide iyúwa lámpara icànacaalí catácatalé àta Jesucristo yèepùacataléta yàanàaca àniwa aléi èeri iriculé. ²⁰ Quéwa iwàwacutécué piwàwalica abéeri wawàsi càiripináta: Càmita yéewa wáalíacawa wéemíacani wachàini iyúwa meedá càinácaalí fímáaná yái tàacáisi Dios yàasu profetanái itànèericaté inùmalícuíse. Néese iwàwacutá Espíritu Santo iyúudàaca wía wáalíacaténá wéemíacani, càinácaalí fímáaná. ²¹ Níacáiná Dios yàasu profetanái càmitaté nacàlida tàacáisi náiwítáise iyúwa càide iyúwaté nawàwáaná meedá; néese Dios yàasu wenàiwicaca nía icàlidéeyéícaté tàacáisi Dios inùmalícuíse, càide iyúwaté Espíritu Santo imàacáanáté nacàlidacani.

Los que enseñan mentiras

2 Bàaluité nacái israelitanái yèewi nàyacaté abénaméeyéi cachìwéeyéi iwículídeeyéica. Nacàlidacaté nachìwawa, náimacaté Dios yàasu

profetanáicasa nía, icàlìdèyèyèicasa tàacáisi Dios inùmalicuíse. Càita nacái abénamèyèi cachìwèyèi yéewáidèyèyèica wenàiwica nàanàapínacué pèewiré. Yá néewáidapíná wenàiwica cachìwèeri tàacáisi iyú, quéwa namànipíná còi ibàacanèeri iyú yéewanápiná áibanái iyúnáidaca cachìwèyèi néewáidaca wenàiwica báisfiri tàacáisi iyú. Nàasu tàacáisi cachìwèeri itépiná wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi iriculé. Nacàlidapíná nachìwawa Wáiwacali ìwali, nàimapíná càmìtasa Wacuèrináni, yái Jesucristoca yéetèericatéwa wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Quéwa néetápinácaalíwa, yáta Dios idàbapíná yùuwichàidaca nàwa manuísíwata. ² Madecaná icàlìdèyèyèica iinàwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái neebáidapíná cachìwèyèi yàasu tàacáisi, yá namànipíná macái báawèeri fiwítáaná mabáínfiri iyú nainá iyúwa wenàiwicanái yàacuésemi. Iná nàwalíse áibanái natàaníná báawèeri iyú báisfiri tàacáisi ìwali, wàwali nacái, wía yeebáidèyèyèica Jesucristo itàacái. ³ Níara cachìwèyèyèica máiní nawàwa needáca nalíwa manùba cawènfiri, iná nachìwáidapínacué píawa cachìwèeri tàacáisi iyú néewáidacáinacué pía piacaténacué nalí plata. Bàaluité quéwa Dios fínáidacawa yùuwichàidáanápíná cawínacaalí imànfíyèica còi, idéca nacái ichùniaca nalípiná nàuwichàanápínacawa càmíiri imáalàawa, yá canácata iwasèeripíná nàwa nàuwichàacái fíchawa.

⁴ Wáalífacawa Dios yùuwichàidáanápíná nía, càmíicáináté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná fícha níara báawèyèyèica ángel iwènúadèyèyèicaté fiwítáisewa Dios fícha. Néese yúucacaté nía infierno iriculé; yáté idacùaca nía cadena iyú icùacaténá nía iyúwa presoíyèi catèeri irícu mamáalàacata àta áibaalípiná Dios icàlidacataléta nabáyawaná iinàwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripínáta. ⁵ Càité nacái càmìta Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná fícha níara bàaluisàna èeri mìnanaíca. Néese ibànùacaté manuñi yéesacái imáalàidacaténáté macáita báawèyèyèi wenàiwica. Dios icùacaté ocho namanùbaca wenàiwica yéesacái fícha, yái Noé, yàlèericaté wenàiwica nawènúadáanápíná náiwítáisewa báawèeri fícha, yá nacái siete namanùbaca wenàiwica Noé yáapichèyèyèica. ⁶ Càité nacái Dios ibànùaca manuñi yùuwichàacáisi imáalàidacaténáté pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra. Dios yeemacaté nía àta imenínáamicataléta imàacacawa. Càité Dios imáalàidaca níái wenàiwicaca yásáidacaténá áibanái báawèyèyèi irí, iyéyèipínacaté náamiwáise, yùuwichàidáanápíná nía nacái cawínacaalí imànfíyèica ibáyawanáwa. ⁷ Quéwa Dios iwasàacaté Lot Sodoma iyacàlená fícha. Yái cayábèeri fiwítáiseca Lot máiníté achúmaca iwàwa iicáca namànica nabáyawanáwa mabáinináwacata nainá iyúwa, níái Sodoma iyacàlená mìnanaíca bàaluité.

⁸ Yái asiali cayábèerica fiwítáise fípidenèericaté Lot, iyacaté báawèyèyèi wenàiwica yèewi. Yáté máiní achúmaca iwàwa manuísíwata ìwalíse macáita yái báawèerica iiquèericaté namànica, natàaníca nacái macái èeri imanùbaca. ⁹ Wáiwacalíca yái yáalimèerica iwasàaca wía fícha yái wawàsi yáalimáidèerica wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía Dios yàasu wenàiwica yeebáidèyèyèica itàacái. Siúcata Dios yùuwichàida iyaca níái báawèyèyèimica presoíri iyú àta néenáiwana yàanàacataléta Dios icàlidacatáipínáta nabáyawaná iinàwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripínáta. ¹⁰ Máiní cachàiníwanái mamáalàacata Dios yùuwichàidapíná wenàiwica imànfíyèica yàacawa ibáyawanáwa iiná iyúwa, yái casaquèeri wawàsi càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Càita nacái Dios yùuwichàidapíná cawínacaalí càmíyèyèica iwàwa Jesucristo Náiwacalipínáwa icù-

caténá nía. Macáita níái yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càmita nàa áibanái fímiétacaná. Càmita cáalu natàaní báawéeri iyú báawéeyéi ángel ìwali, níái cachàiníyeyí demonio fiwacanánáica icuèyéica yàasu cáliwa chènunfíseeyéi cáuli irícuíyeyí. ¹¹ Néese Dios yàasu ángelnái cachàinica nía náicha macái demonio fiwacanánái, quéwa éwita cachàinicáaníta ángelnái demonionái fícha, càicáaníta càmita ángelnái icuísá fíchawa demonionái Wáiwacali yàacuésemi. Iná picácué wacuísá wáichawa demonionái.

¹² Quéwa níái cachìwéeyéica, yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càica níade iyúwa cuwéesinái máiwitáiséeyéi. Càmita nàináidawa cáalíacáiri iyú, néese namànicáita meedá macáita càinácaalí nawàwéeri namànica càide iyúwa cuwéesinái imànfíná. Càide iyúwa wenàiwica náibàacaalí cuwèesi nanúacaténáni, càita nacái Dios idéca fínáidacawa fíbàanápíná níái cachìwéeyéica yúuwichàidacaténá nía càiripináta. Nacuísá náichawa demonionái máini báawéeri iyú, éwita càmicáaníta náalía cayába demonionái iináwaná ìwali; quéwa Dios yúuwichàidapíná cachìwéeyéi càiripináta càide iyúwa yúuwichàidáanápíná nacái demonionái. ¹³ Níái cachìwéeyéica nàuwichàapínacawa càide iyúwa nàuwichàidáanáté áibanái wenàiwica. Casíimáica nàyaca càasuíri iyú, nayáaca nacái nayáacaléwa, cawènfíri yàacàsica, nàináidacáináwa abéerita ìwali yái siùquéeri wawàsica. ¡Càica níade iyúwa casaquèeri wawàsi, namànicáiná nabáyawanáwa mabáiníri iyú pèewibàa piwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa! Camùnica nía, casfímáiri iyúta nayáaca manuí nayáacaléwa cawènfíri yàacàsi, nàiraca nacái. Náimaca neebáidáanása báisiiri tàacáisi, quéwa nachìwa meedá.

¹⁴ Naicácanacáita inanái, yá nawàwaca naimáca úapícha. Canácatáita chamàle namànica nabáyawanáwa. Náalimáida nawènúadáanápíná inanái íiwitáise, asianái nacái namànfínápíná nabáyawanáwa náapichawáaca, níái wenàiwicaca càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái tàì fíméeri iyú. Nadéca néewáidaca níawawa nawàwacaténá nàasupínáwa áibanái yàasu cawènfíri. Níata wenàiwicaca Dios yúuwichàidéeyéipíná càiripináta. ¹⁵ Nadéca naméeràacawa Dios fícha namàacacáiná níawawa namànicaténá nabáyawanáwa. Namàni càide iyúwaté Beor ìirimica Balaam imànfínáté. Bàaluité Balaam iwàwacaté icháawàaca israelitanái fípidená ìwali imapùacaténáté nía chàwicùli iyú, yéewanápináté báawéeri yúuwàacawa nàwali níái Dios yàasu wenàiwicaca. Càité Balaam iwàwacaté imànica yeedácaténá iríwa cawènfíri wawàsi israelitanái yúuwidenái fícha. ¹⁶ Néeseté Dios yàalàaca Balaam cachàiníri iyú ipíchanáté icháawàaca israelitanái fípidená ìwali chàwicùli iyú. Dios imàacaca Balaam ipira burro utàaníca wenàiwica isàna iyú Balaam irí. Càité burro umáisaníaca Balaam imànica ibáyawanáwa, iná càmítatè yáalimá Balaam ibànùaca chàwicùli Dios yàasu wenàiwica ìwali, Dios icuàcáináté nía.

¹⁷ Cawínácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica siùcade cachìwéeri tàacáisi iyú, canéeyéica iwèni nía càide iyúwa dápú canéerica irí úní, càide iyúwa nacái cúulíri acalèe cáuli itéerica quéwa canácatáita unfá yúuwèeriwa wenàiwica ibànacale ìwali. Yá Dios yúucapíná fíchawa níái cachìwéeyéica nàuwichàacaténáwa càiripináta irìcu yái máinícataléca cúulica catá. ¹⁸ Níacáiná cachìwéeyéi nacàlidaca canéeri iwèni wawàsi canùmaséeri iyú. Idécanacáita wenàiwica yeebáidaca Jesucristo, nayamáidaca nacái namànica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi íimáaná, néese cachìwéeyéi idàbaca yáalimáidaca nía namànfínápíná macái báawéeri fíwítáaná mabáinináwacata nainá iyúwa áibanái wenàiwica yàacuésemi. ¹⁹ Níái cachìwéeyéica nacàlidaca

wenàiwicanái irí cayábacasa wàyaca iyúwa canéeyéi fiwacali wamànicaténá càide iyúwa wawàwáaná meedá, náimacáiná càmítasa iwàwacutá weebáidaca iyúwa Dios ichùulianá. Quéwa níái cachìwéeyéica càmíta nàya iyúwa canéeyéi fiwacali, néese càica níade iyúwa presoíyéi, nabáyawanácáiná idacuaca nía cachàiníiri iyú namànicaténá meedá nabáyawanáwa itéeripiná nía yéetácáisi iriculé déculé Dios fícha càiripináta. Yácáiná cawinácaalí wawàsi idacuèrica wenàiwica fiwítáise, yácata yái wenàiwica fiwacalica. ²⁰ Cawinácaalí wenàiwicanái yáaliyéycawa Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha, yá Wáiwacali iwasàaca nía èeri mìnánái fiwítáise fícha, macái casaquèeri wawàsi èeri mìnánái imànírica. Néese, níái yáaliyéycawa Wáiwacali ìwali, nawènúadacaalí náiwítáisewa cayábèeri fícha àniwa, yá namàacacaalí nabáyawanáwa idacuaca nía àta yái báawéerica icàbadàacataléta nía, yá mání cachàiníwanái cabáyawanáca nía fícha yái quéechéericatécáwa. ²¹ Quéechatécáwa náaliacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wàyaca machacàníiri iyú, néese nawènúadaca náiwítáisewa Jesucristo itàacái fícha, yái tàacáisi mabáyawanéerica Dios imàaquéericaté walí; íná Dios yùuwichàidapíná níawa manuísíwata cachàiníwanái náicha cawinácaalí càmífyéica yéemiácáwaca Jesucristo iináwaná ìwali. ²² Níái yèepuèyéica imànica ibáyawanáwa àniwa nadécanáami náaliacawa Jesucristo iináwaná ìwali, càica níade iyúwa áiba comparación ímáaná: “Auli yèepùacawa iyáacaténá yèeculèwa. Marrano nacái nadécanáami nàapìdàidaca úa, yá uèpùaca utaliacawa casacàaliriculé àniwa”, fimaca yái comparaciónca.

El regreso del Señor

3 Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, yáta pucháibáaná cuyàluta nutànèericuécá pirí. Iná nudéca nùalàacuécá pía pucháiba yàawiría nuwàwacáinácué numichàidaca píiwítáise masaquèeri píináidacaténácuéwa cáaliacáiri iyú. ² Píináidacuéwa ìwali yái tàacáisi Dios yàasu profetanái icàlidéericaté bàaluité. Píináidacué nacáíwa Wáiwacali Jesucristo itàacái ìwali, yái ichùulìerica wamànica, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Wía apóstolca Jesucristo ibànueyéica wacàlidacaténá itàacái, wadéca wéewáidacuécá pía pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali ichùullaná.

³ Péemiácué cayába, iyaca abéeri wawàsi mánícué iwàwacutéeri píaliacawa. Ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá wenàiwicanái iyáanápíná iicàanífyéica waquíníiná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Namànipíná nabáyawanáwa macái fiwítáaná càide iyúwa náiwítáise báawéeri iwàwáaná. ⁴ Nasutápiná néemiawa wía, namànica naquíníwa cà: “Pidécuéca píimaca walí Cristo ímacasa bàaluité yàanàanápínaté àniwa. ¿Néenicué, cáná càmítàacá yàanàa? Níara wàawirináimi iiqueeyéicaté Cristo nadéca néetácawa bàaluité, quéwa Cristo càmítàacá yàanàa. Yá macái wawàsi iyéerica cháí yèepunícawa iyaca mamáalàacata iyúwataté iyáaná Dios idàbacatáiseté èeri àta siuca nacáide”, càipíná náimaca càmíicáiná neebáida Dios imáalàidáanápíná yái èeriquéi. ⁵ Cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica càiri tàacáisi càmíta báisi nawàwa náaliacawa càinácaalíté Dios imànica. Càmíta nawàwa náaliacawa Dios idàbacaté chènuniiséeyéi cáli itàacái iyúwa bàaluité. Néese Dios ichùullacaté chuiri cáli imusúacawa manuíri úni yáacuise. Néese iseríacaté úni yéewacaténaté yééná iyaca chènuniré, áiba yééná nacái iyamáacatéwa cháí. ⁶ Néeseté àniwa Dios imàacacaté úni yéesacawa macái cáli ìwali àta idapúadacatalétaté macáita. Inaté Dios imáalà-

dacaté macáita cháí èeri irìcuírìca úni iyú, yái manuírì yéesacáica bàaluité. ⁷ Quéwa siùca chènuníiséeyéi cáli, yá nacái cáliqueí ìyéerica cháí èeri irìcu siùca, Dios icùaca iyaca nía yeemácaténá nía quichái iyú áibaalípiná. Yá quichái yeemápiná níawa néenialípiná Dios icàlidapínacaalí báawéeyéi íiuitáise ibáyawaná iináwaná yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta.

⁸ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, picácué piimáicha Dios iicáca abé èeri ichàbacawa càide iyúwa waicáaná mil camuí ichàbacawa. Càita nacái Dios iicáca mil camuí ichàbacawa càide iyúwa waicáaná abé èeri ichàbacawa. ⁹ Aibanái nayúunáidaca idéca ichàbacawa wáicha Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápíná àniwa càide iyúwa icàlidáanáté walíni. Quéwa càmitàacá ichàbawa yái Wáiwacali yéenáíwanáca, néese Wáiwacali idècuniacáicatawa icùacáiná iyaca áibanái nawènúadánápíná náíwitáisewa írípíná. Càita icùaca éeréeri iyú càmicáiná iwàwa yúucacawa fícha ibatàa abéeripínáta, néese iwàwa macáita nawènúadaca náí-witáisewa Dios írípíná.

¹⁰ Canácata yáaliériwa Wáiwacali yéenáíwaná, càicaalínápínacaalí yàanàaca àniwa, càide iyúwa càmicaalí wenàiwica náaliawa càiná èeri irìcucaalí cayéedéeri yàanàapíná nacapèe néré. Néese Wáiwacali yàanàapínacaalí àniwa, yásí chènuníiséeyéi cáli namáalàapínácawa máiniíri yáwanái tiríríri isàna manuírì iyú, caiyéininéeri macái énu fícha. Yá macái wawàsi ìyéerica iwasàapínáwa ùuléeri iyú neemácáináwa quichái irìcu, yá nachalíapínácawa. Yásí macáita yái èeriqueí, yá nacái èeri irìcuírì wawàsica canánama neemápinácawa Dios imáalàidacaalí níawa.

¹¹ Dios imáalàidapíná macáita quichái iyú, macáita yái ìyéerica. ¡Iná iwàwa-cutácué piyaca mabáyawanéeri iyú, piacué nacái Dios iyéininá! ¹² Picúacué Dios yéenáíwaná yàanàaca. Pimànicué pàlimáanáta yéewanápíná yéenáíwaná yàanàaca caquialéta cachàiniíwanái. Néenialípiná chènuníiséeyéi cáli namáalàapínácawa quichái iyú, yá macái wawàsi ìyéerica iwasàapínácawa ùuléeri iyú quichái ipèrùu yèewi. ¹³ Quéwa wíata icùaca iyaca Dios idàbáanápíná wàlisài capiraléeri cáli, wàlisài cáli nacái, càide iyúwa Dios icàlidáaná walí imànínápíná. Yá macáita ìyéeripínáca néré, cayábapíná náíwitáise, ìyéeyéipíná machacàníri iyú càiripínáta.

¹⁴ Iná nuénánái cáininéeyéica nuicáca, idècunitàacá picùaca Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápíná, yá pimànicué macáita pàlimáanáta macái pichàini iyúwa piyacaténácué matuíbanáiri iyú áibanái yáapícha, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicápiná. ¹⁵ Picácué piimáicha Wáiwacali idècuniacawa éeréeri iyú yéewacaténá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha. Càita nacái wéenasàiri Pablo, yái cáininéerica waicáca, idéca itànàacuéca pírí cuyàluta pàlìfacaténácuéwa Wáiwacali yàanàanápíná, càide iyúwa Dios imàacáaná Pablo yáaliacawa. ¹⁶ Pablo idéca icàlidacuéca pírí cài Wáiwacali yàanàanápíná àniwa macái yàasu cuyàluta iricuwa. Pablo idéca icàlidaca áiba wawàsi ìwali càulenéeri wenàiwica yáalía yéemiaca càinácaalí fímáaná. Néese áibanái càmiyéicá yéewáidawa cayába, càmiyéi nacái yeebáida Jesucristo itàacái tàì fíméeri iyú, nadéca nawènúadaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nacàlida machacàníri iyúni càide iyúwa fímáaná. Càita nacái nadéca nawènúadaca Dios itàacái profetanái itànèericaté. Iná Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí càmiyéica icàlida Dios itàacái machacàníri iyú.

¹⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, pàlìacuéwa cachìwéeyéi yàanàanápíná. Iná piicácué píichawa cayába ipíchanácué báawéeyéi íiuitáise ichìwáidacuéca pía nawatàidacaténácué pía nachìwa iyúwa déeculé báisiíri tàacáisi

íicha àta piméyáacatalétacuéwa peebáidaca Jesucristo itàacái. Picácué peebá nalí.
¹⁸Néese píalimáidacué píalíacaténáwa manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata
 Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.
 Pimàacacué nacái Wáiwacali ichàiniadaca pía íiwitáise cachàiníri iyúwa, yái
 Wáiwacali cáininéerica iicácuéca pía. ¡Wàacué Wáiwacali iríwa cayábéeri
 siùcáisede, càiripináta nacái! Báisíta, amén.

1 SAN JUAN

La palabra de vida

1 Wabànùacué pírí cuyàluta. Wacàlidacué pírí Jesucristo ìwali, yái ìyéericaté èeri ipíchawáise bàaluité. Wacàlidacué pírí Jesucristo ìwali, yái wéemièrica itàacái wàuwí iyúwa, yái waiquéerica watuí iyúwa, wíacáiná waicácaté Jesús, wamàaca nacái wacáapiwa ìwali. Yái Jesucristo, yácata Tàacáisi yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. ² Jesucristo imàacacaté yáawawa waicácani yèepunícaalítéwa cháí èeri irícu, yáté waicácani. Iná yéewa wacàlidaca iináwaná ìwali, yá wacàlidacué pírí nacái yái tàacáisica Jesucristo ìwali, yái càmíirica imáalàawa, ìyéericaté càirip-ináta Wáaniri Dios yáapicha, yái Jesucristo imàaquéericaté yáawawa waicácani. ³ Iná wacàlidacué pírí iináwaná ìwali yái Jesucristo waiquéericaté, wéemièrica nacái itàacái, yéewanápinácué abédanamata píiwitáise wáapicha, wáyacáiná abédanamata Wáaniri Dios yáapichawa, yáapicha nacái yái Dios Iirica, Jesucristoca. ⁴ Iná wabànùacué pírí cuyàluta, casímáicaténácué piwàwa wáapicha.

Dios es luz

⁵ Wacàlidacué pírí yái tàacáisica iyúwaté Jesucristo yéewáidáaná wía. Jesucristo yéewáidacaté wía wáalífacaténáwa mabáyawanáca Dios, imàaca nacái wáalíaca Dios ìwali, càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca cayába. Canéeri Dios ibáyawaná, canásíwata. ⁶ Wáimacaalí, “Wàyaca abédanamata Dios yáapicha”, quéwa wamànicaaalí mamáalàacata wabáyawanáwa, yá cachìwéeyéi wía meedá, càmita nacái wàya machacàníiri iyú. ⁷ Quéwa, wàyacaalí mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios ìyáaná mabáyawanáwaca icamaláná irícuwa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. Dios Iiri Jesús íiraná imusúacatéwa icháuná irícuísewa cruz ìwali, yá yéetácatéwa. Yùuwichàacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná fícha, yái báawéerica wamàníirica.

⁸ Néese, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá ichìwáidéeyéi yáawawa meedá wía. Càmita nacái watàaní báisíiri iyú. ⁹ Wáalífacawa machìwéer-icani, yái Diosca, imàni nacái macáita càide iyúwa íimáaná. Wáalía nacáíwa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú. Iná yéewa wacàlidacaalí wáichawa Dios irí yái báawéerica wamàníirica, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná fícha, masacàaca nacái imànipiná wáiwitáisewa macái báawéeri íiwitáaná fícha. ¹⁰ Quéwa, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá waicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmita nacái weebáida Dios itàacái báisíiri iyú. Dios idéca icàlidaca waináwaná ìwali wamànica wabáyawanáwa.

Cristo, nuestro abogado

2 Píacué, nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pírí cuyàluta pimànicáichacué pibáyawanáwa. Quéwa, éwita wamànicaalí wabáyawanáwa, càicáaníta Jesucristo, yái mabáyawanéerica ìyéerica Wáaniri Dios yáapicha, yàacawéeridaca wía, itàanica wawicáu Dios yáapicha, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná fícha. ² Jesucristo imàacacaté icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná fícha, yái báawéerica wamàníirica wàyaca.

Càmfiiritaté yéetáwa abéta wáichawalíná, néese yùuwichàacatéwa macái èeri mìnánáí fíchawalíná nabáyawaná íwalíise.

³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, yásí wáalíacawa báisíiri iyú wáalíacawa Dios íwali, wáyaca nacái abédanamata Dios yáapicha. ⁴ Aibacaalí càí fímaca “Núalíaca Dios íwali”, càicaalí fíma, càmicaalí quéwa imàni càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, cachíwéeri meedáni yái wenàiwicaca, càmita nacái yeebáida báisíiri tàacáisi. ⁵ Néese àniwa cawinácaalí imànírica càide iyúwa Dios ichùulianá, yácata cáininéerica iicáca Dios báisíiri iyú. Iná yéewa wáalimá wáalíacawa báisíiri iyú wáyaca abédanamata Dios yáapicha wamànicaalí càide iyúwa Dios fímáaná. ⁶ Cawinácaalí càí fíméerica “Nùyaca abédanamata Dios yáapicha mamáalàacata”, càicaalí fíma, iwàwacutá iyaca càide iyúwa Jesucristo iyáanáté cháí èeri írìcu.

El nuevo mandamiento

⁷ Píacué nuénánáí cáininéeyéica nuicáca, càmita wàlisàí yái tàacáisi nutànèericuécá pirí. Yái tàacáisi, yácata tàacáisi peebáidéericatécué piwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo írípíná. Yái tàacáisi bàaluisàimica yácata tàacáisi péemièricuécá bàaluité. ⁸ Ewitacué péemiácánítani bàaluité, càicáaníta siùca àniwade nutànàacué piríni, càide iyúwa tàacáisi wàlisàita. Càide iyúwaté Jesucristo yeebáidáaná yái tàacáisica, càita nacáicué peebáidacani, píacué cáininéeyéica iicáy-acacawa. Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa báawéeri fícha peebáidacaténácué Jesucristo itàacái, càide iyúwa waicácaalí catéeri ichalíacawa cachàiníiri camalási icànacaalí catéeri írìculé.

⁹ Aibacaalí càí fímaca “Nuebáidaca Jesucristo itàacái, nuèpuníca nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná írìcu”, quéwa meedá báawaca iicáca áiba wenàiwica, yá meedá yèepuníriwa mamáalàacata ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé, máiníiri catáca. ¹⁰ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái, yácata yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yèepuníiri nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná írìcu, yá canáca wawàsi yáaliméeri iwènúadaca fiwitáise imàníníapíná ibáyawanáwa. ¹¹ Quéwa cawinácaalí báawa meedá iicá áibanái, càmita yeebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú, yá yèepuníiri nacáíwa ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé. Yá càmita yáalimá imànica cayábéeri, ilúacáiná matuf imànica fiwitáise, càide iyúwa wenàiwica yúuquéeriwa càmífiná yáalíawa alénácaalí yáawa.

¹² Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pirí cuyàluta Dioscáiná idéca imàcaca iwàwawa pibáyawaná fícha, Jesucristo yéetácáinácuéwa píichawalíná. ¹³ Píacué, béeyéica, nutànàacué pirí cuyàluta píalíacáinácué Jesucristo íwali, yái iyéericaté èeri ipíchawáise. Píacué nacái ùuculiyéica, nutànàacué nacái pirí cuyàluta núalíacáináwa pidécuéca pimawèniadaca báawéeri Satanás.

¹⁴ Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta, píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, píalíacáinácué Wáaniri Dios íwali. Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta píacué béeyéica píalíacáinácué Jesucristo íwali, yái iyéericaté èeri ipíchawáise. Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta, píacué ùuculiyéica cachàinicáinácué píiwitáise peebáidacáinácué Dios itàacái tàí fíméeri iyú, núalíacáiná nacáíwa pidécuéca pimawèniadaca báawéeri Satanás.

¹⁵ Picácué cáininá piicáca cháí èeriquéí. Picácué cáininá piicáca èeri mìnánáí fiwitáise càmíiyéica cáininá iicáca Dios. Cawinácaalí cáininéerica iicáca èeri mìnánáí

nanái íiwitáise, càmita yáalimá cáinináca iicáca Wáaniri Dios. ¹⁶ Aibanái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, canácata néená imànfiri càide iyúwa Wáaniri Dios ichùulianá, canásíwa. Namànicáita meedá càide iyúwa náiwitáise iwàwáaná. Càita namànica: Máiní málíawáiséeri iyú nawàwa namànica wawàsi càmírica Dios ibatàa namànica, nasfímáidacaténá níawawa meedá; máiní nawàwa naicáca báawéeri wawàsi, càmírica Dios iwàwa wenàiwica iicáca, casfímáicaténá nawàwa báawéeri iyú meedá; namàaca nacái nawàwawa nàasu cawènfiri ìwaliwa, yá cáimacáica naicáca níawawa áibanái fícha. ¹⁷ Yái chéerica èeri iricuífica, macáita imáalàapináwa, nía nacái èeri mìnánáica iwàwéeyéica báawéeri meedá, namáalàapiná nacáíwa. Quéwa, cawinácaalí imànfirica càide iyúwa Dios iwàwáaná, iyapiná Dios yáapicha càiripináta.

La verdad y la mentira

¹⁸ Píacué, nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, yái èeriquéi imáalàapinácawa mesúnamáita. Pidécuéca péemíaca iináwaná ìwali abéeri asíali yàanèeripináca ípidenéerica Cristo yúuwide. Siùcasíwata madécaná Cristo yúuwidenái nadéca nàanàaca, íná yéewa wáaliacawa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínácawa mesúnamáita. ¹⁹ Níái Cristo yúuwidenáica nàacatéwa wèewísewa. Níacaté quéwa càmíyíi wéénánáisiwa Wáiwacali ìwalíisená. Wéénánáisiwacaalíté níatá, yá nayamáacatéwa wáapichatá. Dios imàacacaté nàacawa wèewíse yéewanápiná wáaliacawa abénaméeyéi iyéeyéica wèewibàa, càmita wéénánáisiwa nía Wáiwacali ìwalíisená.

²⁰ Cristo idéca ibànùacuéca pírí Espíritu Santo íná cáiwitáisecuéca pía canánama. ²¹ Iná nutànàacué pírí cuyàluta píalíacáinácuéwa báisiiri tàacáisi ìwali. Píalíacué nacáíwa piicáca báisiiri tàacáisi chìwái fíchaná. ²² Siùcade nucàlidacué pírí cawinácaalí cachìwéerica. Cachìwéericani, cawinácaalí càì fíméerica, “Càmírité Mesías yáara Jesús mica”, càì fímaca imànica ichìwawa. Yácata nacái abéeri Cristo yúuwide, càmíicáiná yeebáida Wáaniri Dios itàacái, Dios líri itàacái nacái. ²³ Cawinácaalí càmírica yeebáida Mesíascani yái Dios lírica, yái wenàiwica Dios ibànùericaté icùacaténá èeri mìnánái, càmita yáalí Wáaniri Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlídéerica Dios líri ìwali Mesíascani, yái Mesías Dios ibànùericaté walí, yácata yáaliéerica nacái Wáaniri Dios ìwali.

²⁴ Iná peebáidacué cayábani mamáalàacata tàì fíméeri iyú, yái tàacáisi nacàlídéericatécué pírí bàalutí. Peebáidacaalícué cayábani tàì fíméeri iyú, yásí pìyacuéca abédanamata càiripináta Dios líri yáapicha, yáapicha nacái yái Wáaniri Diosca. ²⁵ Jesucristo idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéeri iyú yàanápíná wacáuca càmíri imáalàawa, wáaliaca nacáíwa imànfínápiná càide iyúwaté fímáaná.

²⁶ Siùca nubànùacué pírí cuyàluta nùalàacaténácué pía náichaná níara áibanái iwàwéeyéica ichìwáidacuéca pía. ²⁷ Quéwa, ìyacué pírí Espíritu Santo, yái Espíritu Santo Jesucristo ibànùericatécué pírí. Càmita iwàwacutá áibanái yéewáidacuéca pía Espíritucáiná yácata yéewáidéericuéca pía macái wawàsi ìwali. Espíritu yéewáidaca wía báisiiri iyú. Canácatáita ichìwáida wía. Peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái, càide iyúwa Espíritu yéewáidáanácué pía.

²⁸ Siùcade píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái manuíficaténá wáináidaca wawàwawa waicácaalípiná Jesucristo, yàanàapínacaalí, ipíchaná báica waicáca wíawawa iwéré wabáyawaná

ìwalísewa yàanàapinàcaalí àniwa. ²⁹ Píalíacuécawa Jesucristo ìwali mabáyawanácani. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáíwa báisíiri iyú cawinácaalí iyéeyéica mabáyawanéeri iyú, Dios yéenibeca nía.

Hijos de Dios

3 Wáalíacawa cáinináca Wáaniri Dios iicáca wía, Dioscáiná idéca yàaca wáipidená “Dios yéenibe”. Báisíta, Dios yéenibeca wía. Iná áibanái èeri mìnánái càmfíyéica Dios yéenibe càmita náalíawa Dios yéenibeca wía càmicáiná náalí Dios ìwali. ² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, siúcáisede Dios yéenibeca wía. Ewita càmicáaníta wáalíawa càinápínacaalí wáyaca áiba èeriwa, càicáaníta wáalíacawa Jesucristo yàanàapínaca àniwa, yásí wáyapínaca càiwade iyúwa iyáaná, asáiripínacáiná waiquéeripíná Jesús, càide iyúwa iyáaná. ³ Macáita icuèyéica Jesucristo yàanàanápínáwa, masacàca namànica náiwitáisewa báawéeri fícha, càide iyúwa Jesucristo iyáaná mabáyawanéeri iyú.

⁴ Quéwa cawinácaalí imànfíyéica yàacawa ibáyawanáwa, càmita neebáida Dios itàacái. Càmicaalí weebáida Dios itàacái, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa. ⁵ Píalíacuéwa Jesucristo yàanàacaté aléi èeri irìculé yúucacaténá wáicha wabáyawaná. Píalíacué nacáíwa canácata Jesucristo ibáyawaná, canásíwata. ⁶ Cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Jesucristo yáapicha mamáalàacata, càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa. Macáita quéwa imànfíyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, càmitàacá nánáidawa Jesús ìwali, càmitàacá náalí ìwali. ⁷ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, abénaméeyéi wenàiwica nawàwa nachìwáidacuéca pía, náimacáinácué pírí cayábacasa pimànicaalícué pibáyawanáwa mamáalàacata éwitacué Dios yéenibecáaníta pía. Nachìwacáita meedá. Picácué pimàaca áibanái ichìwáidaca pía càì. Cawinácaalí imànfíríca yàacawa cayábéeri, yácata cayábéeri íiwitáise càide iyúwa Jesús iyáaná mabáyawanéeri iyú. ⁸ Cawinácaalí quéwa imànfíríca yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, yácata Satanás yàasu wenàiwica, yái wàuwíde Satanás, icháawáidéerica waináwaná ìwali, Satanás imànicáináte ibáyawanáwa mamáalàacata èeri ipíchawáiseté àta siuca nacáide mamáalàacata àniwa. Ináté Dios líri yàanàaca imáalàidacaténá macáita yái Satanás imànfíríca.

⁹ Báisícaalí Dios yéenibeca wía, néese càmita wamànipíná wabáyawanáwa mamáalàacata, wadèniacáiná Dios íiwitáise. Càmita wáalímá wamànica wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata, báisícaalí Dios yéenibeca wía. ¹⁰ Càita wáalíacawa càiyéinácaalí níái Dios yéenibeca, càiyéinácaalí nacái Satanás yéenibeca. Cawinácaalí càmfíyéica imàni cayábéeri, nía nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata càmfíyéica Dios yéenibe. Quéwa cawinácaalí imànfíyéica cayábéeri, nía nacái cayábéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata Dios yéenibeca.

Amémonos unos a otros

¹¹ Yái idàbáanéeri tàacáisi péemièricatécuéca madécaná yàawírífa íimaca walí: “Cáininácué piicáyacacawa”, íimaca. ¹² Picácué wamàni càide iyúwa Caín imànfínáté, yái báawéeri Satanás yàasu wenàiwicaca, inuéricaté meedá iméeréeriwa. ¿Píalíasicuéwa cánaté yéewa Caín inúaca iméeréeriwa? Calúacáináte Caín iicáca yéenasáiri íiwitáisewa, yéenasàiricáiná imànicaté cayábéeri, quéwa Caín imànicáita meedá ibáyawanáwa.

¹³ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué piwàwalica báawáanápíná naicáca pía níái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁴ Bàaluité wàyaca càide iyúwa yéetéeeyéimiwa, canácáiná wacáuca càmíiri imáalàawa. Néeseté Dios yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yásí wáallácawa Dios idéca yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. Cawinácaalí càmíirica cáininá iicáca áibanái, iyaca mamáalàacata càide iyúwa yéetéeerimiwa canéerica icáuca càmíiri imáalàawa. ¹⁵ Cawinácaalí báawéerica iicáca áibanái, Dios iicáca càinide iyúwa inuérica wenàiwica. Píalíacué nacáíwa cawinácaalí inuérica meedá wenàiwica, canáca icáuca càmíiri imáalàawa. ¹⁶ Jesucristo idéca yéewáidaca wía càinácaalí iwàwacutáaná cáinináca waicáca áibanái, Jesucristo imàacacáinaté icáucawa imànicaténá walí cayábéeri. Càita nacái iwàwacutá wamàacaca wíawawa áibanái irípináwa yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁷ Pidèniacaalí cayába plasuwa, píalíacaalí nacáíwa áibanái càmíita nadènia yái namáapuèrica, néese càmicaalí piyúudàa nía, yásí wáallácawa càmíita cáininá piicáca Dios báisiiri iyú. ¹⁸ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué wacàlidacáita meedá waináwanáwa canéeri iwèni iyú. Picácué wacàlidacáita meedá cáininácasa waicáca áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese wayúudàacué nía wáasáidacaténá cáinináca waicáca nía báisiiri iyú.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Wamànicaalí càì, yásí wáallácawa weebáidaca báisiiri tàacáisi, wàyaca nacái Dios iicápiná mabáiniiri iyú, macàaluínináwaca nacái. ²⁰ Achúmacaalí wáináidaca wawàwawa wabáyawaná ìwaliwa, iwàwacutá wawàwalica cáalíacáica wáicha Dios, yáaliéri nacái macáita wawàsi ìwali. ²¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmicaalí Dios imàaca achúmaca wáináidaca wawàwawa wawàwalicuíséwa, yásí manúfa wáináidaca wawàwawa mabáinináwaca Dios iicápiná. ²² Néese Dios yàapíná walí macáita wasutéerica íicha, wamànicáiná càide iyúwa ichùullianá wía, wamàni nacái yái casíimáirica Dios iicáca. ²³ Dios ichùullia weebáidáanápíná Iiri itàacáíwa, yái Jesucristoca. Ichùullia nacái cáinináanápíná waicáyacacawa càide iyúwa ichùullianá wía. ²⁴ Cawinácaalí imàníiyéica càide iyúwa Dios ichùullianá, nía-cata iyéeyéica abédanamata Dios yáapicha. Dios iyaca nacái náapicha. Espíritu Santo nacái imàacaca wáallácawa Dios iyaca wáapicha, yái Espíritu Dios ibànuèricaté walí yàacawéeridacaténá wía.

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

4 Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, manùbéeyéi náimaca nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalicuise. Picácué peebáida caquialéta nataacái macáita. Néese píináidacuéwa cáalíacáiri iyú nàasu tàacáisi ìwali quéechacáwa píalíacaténácuéwa asáisi báisícaalí natàanáca Dios inùmalicuise. Nàyacáiná cháì èeri irícu madécaná cachìwéeyéica icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmalicuise. ² Píalíacuéwa càiyéinácaalí níái icàlidéeyéica tàacáisi báisiiri iyú Espíritu Santo inùmalicuise nacàlidacáiná Jesús iináwaná ìwali, Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté walí iyúwa asíali. ³ Cawinácaalí càmíiri càì icàlidaca tàacáisi, canáca irí Espíritu Santo. Iyaca irí Cristo yùuwide íiwitáise. Pidécuéca péemíaca iináwaná ìwali, yàanàanápíná yàara Cristo yùuwideca íiwitáise. Siùca idéca yàanàaca wàatalé aléi èeri irículé, yái Cristo yùuwideca íiwitáise.

⁴ Píatacué quéwa nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, Dios yéenibecuéca pía. Pidécuéca pimawèniadaca píichawa níara cachìwéeyéica, càmicáinacué pee-báida nàasu tàacáisi cachìwéeri, iyacáinacué piwàwalicu Dios íiwitáise, máiníri cachàinica íiwitáise Satanás íicha, yái Satanás ichùulièrica èeri mìnanaí íiwitáise, càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Níara cachìwéeyéica càmita neebáida Jesucristo itàacái. Chái èeri irìcufri náiwitáise meedá, íná nacàlidaca tàacáisi èeri yàasu wawàsi ìwali meedá, íná yéewa èeri mìnanaí yeebáca nataacái, níai càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁶ Quéwa wíata Dios yéenibeca. Cawinácaalí yáaliérica Dios ìwali, yéemiaca wàasu tàacáisi. Aibanái quéwa càmfíyéica Dios yéenibe, càmita néemia walí. Càita wáalfacawa càiyéinacaalí níai icàlidéeyéica tàacáisi Espíritu Santo inùmalicuíse báisíri iyú, càiyéinacaalí nacái níai icàlidéeyéica ichiwawa Cristo yúuwide íiwitáise iyú.

Dios es amor

⁷ Píacué nuénánai cáininéeyéica nuicáca, iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa, cáininácáiná Dios iicáca wía. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, yácata Dios isùmàireca, yáalía nacái Dios ìwali. ⁸ Cawinácaalí càmfírica cáininá iicáca áibanái, càmitàacá yáalía Dios ìwali, cáininácáiná Dios iicáca wenàiwica. ⁹ Dios quéwa idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía, ibànùacáinaté Iiriwa, yái abéerita Iirica aléi èeri irìculé, yéewanápiná wadèniaca wacáucawa càmfíri imáalàawa, Dios Iiri yéetácáinatéwa wáichawalíná. ¹⁰ Siúcata càmita nutànàacué nùyaca pírì ìwali, yái cáinináanaca waicáca Dios. Néese nuwàwacué píalíacawa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata báisíri iyú, íná ibànùacaté Iiriwa imàacacatená icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha.

¹¹ Píacué nuénánai cáininéeyéica nuicáca, cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata, càide iyúwacué núumáaná pírì, íná nacái iwàwacutá macái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Canácatáita áiba èeri mìnali iicácaté Dios. Quéwa, cáininácaalí waicáyacacawa, yásí Dios iyaca wawàwalicu, yàacawéerida nacái wía, yásí wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios iyáaná, yái cáininéerica iicáca wía. ¹³ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo. Espíritu imàacaca wáalfacawa báisíri iyú wàyaca Dios yáapicha, wáalíaca nacáíwa Dios iyaca wawàwalicu, yàacawéeridaca nacái wía. ¹⁴ Wía nacái apóstolca wadéca waicáidaca Jesucristo irí watuf iyúwa íná yéewa wacàlidaca áibanái iríni Wáaniri Dios idéca ibànùaca Iiriwa Jesucristo iwasàacatená èeri mìnanaí Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, macáita yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁵ Cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Dios Iiricani, Dios iyaca iwàwalicu, yàacawéeridacani nacái. Yái wenàiwica iyaca nacái Dios yáapicha.

¹⁶ Íná wáalfacawa, weebáida nacái cáinináca Dios iicáca wía. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, iyaca Dios yáapicha. Dios iyaca nacái iwàwalicu, yàacawéeridacani nacái. ¹⁷ Càita nacái wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios iyáaná, yái cáininéerica iicáca áibanái, yéewanápiná manuíca wáináidaca wawàwawa mabáiníri iyú áibaalípiná Dios yúuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica, wàacáiná chái èeri irìcu càide iyúwa Jesucristo iyáaná. ¹⁸ Báisícaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, càmita iwàwacutá cáaluca wía Dios íicha, wenàiwicanái íicha nacái. Néese àniwa, manuísíwacaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, yá canácata cáaluíri waicáca, canásíwa.

Quéwa, cáalucaalí wía, yásí yái cáalucáica yùuwichàidaca wíawa. Iná, cáalucaalí wía, yásí wáalíacawa càmitàacá cáininá waicáca Dios manuísíwata, áibanái nacái.

¹⁹ Cáinináca waicáca Dios, yácáiná Dios cáininácaté iicáca wía ipíchawáiseté cáinináca waicácani. ²⁰ Aibacaalí càì fímaca, “Cáinináca nuicáca Dios”, càì fímacaalí, quéwa meedá báawaca iicáca áibanái, yácata cachìwéeri meedá. Càmicaalí wáalimá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica waiquéeeyéica watuf iyúwa cháì èeri iricu, nëese càmìta wadé cáinináca waicáca Dios yái càmíricáwaca waicá watuf iyúwa. ²¹ Jesucristo idéca ichùuliaca wía càì: Cawinácaalí icàlidéeyéica cáininácasa naicáca Dios, iwàwacutá cáinináca naicáca áibanái wenàiwica nacái.

Nuestra victoria sobre el mundo

5 Macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Mesíascani, yái Jesúsca, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànùèrica walí, Dios yéenibeca nía. Cawinácaalí cáininéeyéica iicáca Wáaniri Dios, cáinináca nacái naicáca Dios yéenibe. ² Cáininácaalí waicáca Dios, wamànicaalí nacái càide iyúwa ichùulianá wía, yásí wáalíacawa cáinináca waicáca Dios yéenibe nacái. ³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùulianá wía, yásí wásáidaca cáinináca waicáca Dios. Càmfírìta máiní càulenáca wáicha wamànínápiná càide iyúwa Dios ichùulianá wía. ⁴ Macáita wía Dios yéenibeca, wáalimá wamànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, wáalimá wamàacaca wáichawa wabáyawanáwa yái báawéerica wamànírica cháì èeri iricu, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. ⁵ Wía yeebáidéeyéica Dios Iiricani, yái Jesúsca, wíawamita yáaliméeyéica imàacaca fíchawa ibáyawanáwa, yái báawéerica wamànírica cháì èeri iricu.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

⁶ Jesucristo yàanàacaté aléi èeri iriculé, yá imàacacaté wáalíacawa Dios Iiricani, ibautizácalítéwa úni yáaculé, nëese àniwa nacái fíraná imusúacaalítéwa icháuná iricúsewa cruz ìwali. Iná idéca imàacaca wáalíacawa Dios Iiricani úni iyú, fíraná iyú nacáíwa. ⁷ Espíritu Santo icàlidaca nacái Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, Espíritu icàlidacáiná báisfiri iyúni. ⁸ Nàyaca máisiba chènuniré icàlidéeyéica walíni, yái Wáaniri Diosca, yá nacái Dios Iirica, yá nacái Espíritu Santo. Ewita máisibacáaníta nía, càicáaníta abéericata nía, abédanama náiwitáise náapichawáaca. Máisiba nacái níai icàlidéeyéica Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, cháì èeri iricu, yái Espíritu Santoca, yái única nacái, yái fíranáca nacái. Níai máisibaca abédanamata náiwitáise nacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ⁹ Aibaalí wéemiaca wenàiwica icàlidáanáca walí. Quéwa, yái Dios icàlidáanáca, cawènfiri cachàini manuísíwatani, Dios icàlidacáiná walí Jesús iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ¹⁰ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yáalíacawa báisfiri iyú iwàwalícuísewa Dios Iiricani. Dios idéca icàlidaca Iiri ìwaliwa Dios Iiricani. Cawinácaalí wenàiwica càmírica yeebáidani iicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmíciná yeebáida tàacáisi Dios icàlidéerica Iiri ìwaliwa. ¹¹ Yácata tàacáisi Dios icàlidéerica walí: Dios idéca yàaca wacáuca càmíri imáalàawa, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. ¹² Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yácata yáalíerica Dios Iiri ìwali báisfiri iyú, idènia nacái icáuca càmíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí càmírica yeebáida Dios Iiri itàacái, càmìta yáalí Dios Iiri ìwali báisfiri iyú, yá canáca írí icáuca càmíri imáalàawa.

Conclusión y consejos finales

¹³ Nudéca nutànàacuéca piri yái cuyàlutaca piacué yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái pialíacaténácuéwa pidèniaca picáucawa càmfiri imáalàawa.

¹⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, wáalíacáináwa wasutácaalí fícha wawàsi Dios iwàwéerica wadèniaca, yásí yeebáidaca walí. ¹⁵ Càide iyúwa wáalíanáwa Dios yéemiaca wasutáaná fícha, càita nacái wáalía nacáíwa Dios yàap-iná walí yái wasutéerica fícha.

¹⁶ Piicácaalícué wenàiwica yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànica ìyaca ibáyawanáwa, quéwa càmfirica Dios inúa wía ìwalíise, iwàwacutácué pisutáca Dios fícha irípiná. Yásí Dios icáucàidaca yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmicaalí imàni ibáyawanáwa Dios inuérica wía ìwalíise. Iyaca áiba wabáyawaná fiwítáaná Dios inuéricuéca wía ìwalíise. Càmita nuchùuliacué pisutáca Dios fícha nalípiná namànicaalí càì. ¹⁷ Macáita yái báawéerica wamànfirica, yácata wabáyawanáca, quéwa, ìyaca wabáyawaná fiwítáaná càmfirica Dios inúa wía ìwalíise.

¹⁸ Wáalíacawa Dios yéenibe càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa mamáalàacata, Dios Iiri icuacáiná nía, íná báawéeri Satanás càmita yáalimá íbàaca nía.

¹⁹ Wáalíacawa Dios yéenibeca wía. Wáalía nacáíwa Satanás ichùuliaca macáita èeri mìnánái fiwítáise, càmfíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ²⁰ Wáalía nacáíwa Dios Iiri idéca yàanàaca aléi èeri iriculé. Yá imàacaca cáalíacáica wía, wáalíacaténá Dios ìwali, yái báisisíwéeri Diosca. Wàyaca yáapicha yái báisisíwéerica, yáapicha nacái yái Iirica, yái Jesúsca, Dios ibànuericaté. Yácata abéerita báisisíwéeri Dios, yèerica wacáuca càmfiri imáalàawa. ²¹ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué pía cuwáiná ícàaluíná.

2 SAN JUAN

La verdad y el amor

1 Núa Juan, ancianoca núa, nubànùacué pírí cuyàluta. Nuwàwalicué pía manuísíwata, píacué ìwacáidáyaquéeeyéicawa aléera, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapínáwa. Nuwàwalicué nacái níái píapichéeyéicuéca. Cáininácué nuicáca pía báisfiri iyú. Macáita nacái yáaliéyéica báisfiri tàacáisi, cáininácuéca naicáca pía. ²Cáininácué nuicáca pía weebáidacáiná báisfiri tàacáisi, yái tàacáisi iyéerica walí càiripináta èeri càmíri imáalàawa. ³Wáaniri Dios, Jesucristo nacái, yái Wáaniri Iirica, namànipínacué pírí cayábéeriwa, naicápinácué píawa catúulécanéeri iyú nacái, namàacapínacué matufbanáica píwítáise nacái, peebáidacáinácué mamáalàacata báisfiri tàacáisi, cáininácué nacái piicáyacacawa.

⁴Casímáica nuwàwa manuísíwata nùanàcáiná abénaméeyéi péenácué píapichéeyéi iyéeyéica machacàníri iyú càide iyúwa báisfiri tàacáisi ímáaná, càide iyúwa Wáaniri Dios ichùulianá wàyaca. ⁵Siúcade, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata, cáininácué waicáyacacawa. Yái tàacáisi nutànèericuéca pírí càmírita wàlisàì ichùullacanási. Yácata idàbáanéeri tàacáisica Jesucristo ichùulìericaté weebáidáanápíná: Iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa. ⁶Cáininácaalí waicáca Dios, yásí wamàni càide iyúwa ichùulianá wía. Bàaluité piwènúadacaalítécué píwítáisewa Jesucristo írípíná, yáté péemíacatécué Dios ichùuliaca cáinináanápínácué piicáyacacawa.

Los engañadores

⁷Nàyacáiná manùbéeyéi iwàwéeyéica ichìwáidaca wía cháì èeri írìcu. Càmita nacàlida Jesús iináwaná ìwali Mesfascani, yái Wacuèrinàsàiri Dios ibànùericaté aléi iyúwa asìali. Cawinácaalí icàlidéeri càì ichìwawa, yácata ichìwáidéerica wía, Cristo yùuwidecani nacái. ⁸Cayábacué, ipíchanácué piúcaca píibaidacaléwa, yái pimànírica Dios írípíná. Píibaidacué cayába Dios írípíná, pimáalàidacué nacái pimànica yái pimànírica Dios írípíná yéewanápinácué peedáca píríwa macáita píasu cawènfíriwa Dios iwàwéericuéca yàaca pírí ìwalíná, yái píibaidáanácuéca írípíná.

⁹Aibacaalí yeebáidéeri áibanái yàasu tàacáisi méetàuculéeri Jesús itàacái fícha, yácata càmírica yáalíawa Dios ìwali. Quéwa, cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata Jesús itàacái, yácata yáalíeriwa Wáaniri Dios ìwali, ìwali nacái yái Dios Iirica. ¹⁰⁻¹¹Nàanàacaalícué píatalé áibanái yéewáidéeyéipínácué pía cachìwéeri tàacáisi iyú Jesús itàacái fícha, picácué pimàaca nawàlùacawa picapèe írìculé. Picácué pitàida nía. Pitàidacaalícué nía, yásícué píacawéeyéináca pimànica níawa, níara imàníyéica ibáyawanáwa meedá.

Palabras finales

¹²Nuwàwacué nucàlidaca pírí manùba tàacáisi mamáalàacata, quéwa càmita nuwàwa nutànàaca cuyàluta írìcuni. Nucùà àta núalimácatalépináta nùacawa nupáchiacuéca píawa, yéewanápiná casímáica wawàwa manuísíwata.

¹³Níái píacawéeyéináca ìwacáidáyaquéeeyéicawa chábàì, Dios yeedéeyéica nacái yàasu wenàiwicapínáwa, nawàwalicuéca pía.

3 SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

1 Núa Juan, ancianoca núa, nubànua pirí cuyàluta, pía Gayo nùacawéerináca, cáininéerica nuicáca báisfiri iyú.

²Pía nuénàsàiri cáininéerica nuicáca, nusutáca Dios ícha imànnínápiná pirí cayábéeri ìwalfise, yái macáita pimànfirica. Nusutáca Dios ícha nacái imàacacaténá mauláicaca pía. Nualíacawa cachàinica píiwitáise Dios ìwali. ³Casímáica nuwàwa manuísíwata nàanàcáiná nùatalé táquicha tàacáwa abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá nacàlidaca nulí piináwaná peebáidaca mamáalàacata báisfiri tàacáisi. ⁴Canácata áiba tàacáisi càiri isímáidéeri núa càide iyúwa casímáiná nuwàwa nuémíacaalí nuéwáidacalénái iináwanáwa neebáidaca báisfiri tàacáisi machacànfiri iyú.

⁵Pía nuénàsàiri cáininéerica nuicáca, cayábéericani yái píibaidacaléca pimànfirica Dios irípiná, yái cayábéerica pimànfirica áibanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, éwita déecuíséeyéicáníta nía, càmfíyécáwaca píalía piicáca. ⁶Táquicha tàacáwa wàwacáidáyacacaalíwa chábàì, wamànicaténá culto, yá nacàlidacaté walí piináwaná ìwali, náimaca cáinináca piicáca nía. Siùcade, pimàni nulí cayábéeri, piyúdàa nía nàasu àyapu ìwalipiná, càide iyúwa casímáinápiná Dios iicáca wamànica. ⁷Nadéca nadàbaca nèepunícawa náibaidacaténá Jesucristo irípiná, càmita nacái needá nalíwa wawàsi áibanái ícha càmfíyéica yeebáida Jesús itàacái. ⁸Iná iwàwacutá wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái weedáca wàataléwa nía, wàacawéeridacaténá nía, níai icàlidéeyéica yèepunícawa báisfiri tàacáisi.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹Nudéca nutànàaca nalí abéeri cuyàluta, níara iwacáidáyaquéeyéicawa aléera. Quéwa, Diótrefes càmita iwàwa yeebáidaca nutàacái, máinícáiná iwàwa ichùuliaca nía macáita. ¹⁰Yá nùacaalípináwa néré, yásí nutàaníca yáapichawa ìwali yái càmfínáca iwàwa yeebáidaca nutàacái, icháawàacáiná yèepunícawa wía máiwitáiséeri iyú, báawéeri iyú nacái. Néesece, iwàwaca imànica áiba wawàsi mamáalàacata, ínà càmita yeedá yàataléwa wenàiwica wabànuèyéica néré yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese, áibanáicaalí péenacué nawàwacaalí natàidaca nía, Diótrefes càmita ibatàa needáca nàataléwa nía, yúuca nacái nía pèewíse, píacué iwacáidáyaquéeyéicawa néenibàa.

¹¹Pía nuénàsàiri cáininéerica nuicáca, pimàni cayábéeri càide iyúwa cayábéeyéi íiwitáise imànníná. Picá pimàni pibáyawanáwa iyúwa báawéeyéi íiwitáise imànníná. Cawinácaalí imànfirica cayábéeri, yácata Dios isùmàireca. Quéwa, cawinácaalí imànfirica ibáyawanáwa, càmita yáalía Dios ìwali.

¹²Macáita wenàiwica, báisfiri tàacáisi nacái, nacàlidaca nàyaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Wía nacái wacàlidaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Píalía nacáíwa nutàaníca báisfiri iyú.

Palabras finales

¹³⁻¹⁴ Nudènià bàwina madécaná tàacáisi nucàlidéeripináca pirí, càmita quéwa nuwàwa nutànàaca cuyàluta irìcuni, nuwàwacáiná nuicáca pía aquialéta, nutàaní-caténá píapichawa.

¹⁵ Nusutáca Dios ícha imàacáanápíná matuíbanáica pía. Níái wàacawéeyéináca ìyéeyéica cháí nawàwalica pía. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nalíni nuwàwalica nía macáita ìyéeyéica néenibàa, níara wàacawéeyéináca.

SAN JUDAS

Saludo

1 Núa Judas, Jesucristo yàasu wenàiwica íibaidéerica írípíná, Santiago yéenasàir-ica nacái núa, nubànùacué pírí cuyàluta píacué cáininéeyéica Wáaniri Dios iicáca, Dios imáidéeyéica yàasunápináwa, píatacué nacái Jesucristo icuèyéica. ²Nusutácué Wáaniri Dios íicha pírípínácué iicáanápinácué pipualé manuísíwata, yéewanápinácué nacái matufbanáica píá, yéewanápinácué nacái cáinináca piicáya-cacawa macái piwàwalicuísewa.

Los que enseñan mentiras

³Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nuwàwacatécué máiní nutànàaca pírí cuyàluta ìwali yái Jesucristo iwasàanáca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Siù-cata quéwa iwàwacutácué nutànàaca pírí tàacáisi nusutácaténácué píicha wawàsi manuísíwata. Iwàwacutácué pìalàaca nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica, ipíchaná nawènúadaca yái báisíiri tàacáisica Dios imàaquéericaté abé yàawiriaté yàasu wenàiwicanái íríwa. ⁴Péewáidacué wenàiwica macàaluínináta báisíiri tàacáisi iyú, níacáiná cachìwéeyéi nadéca nawàlùacawa ibàacanéri iyú pèewiré. Bàaluité Dios itàacái icàlidacaté naináwaná ìwali, níái cachìwéeyéica, cànácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápiná níawa. Báawaca naicáca Dios. Nacàlidaca nachìwawa báawéri iyú, náimaca cayábacasa waimáca manùbéeyéi yáapicha báawéri iyú, Dioscáiná imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, càita nacàlidaca nachìwawa. Náasáidaca càmìta nawàwa Jesucristo Náiwacalipináwa, yái abéerita Wáiwacalica, Wacuèrinásàiri nacái.

⁵Ewitacué píalíacáanítawa yái tàacáisi ìwali macáita, càicáaníta nuwàwa nucàl-idacuéca pírí àniwani, piwàwalicaténácuéni. Bàaluité Dios imusúada israelitanái Egipto yàasu cáli íicha. Ewitaté Dios itécáaníta macáita nía Egipto yàasu cáli íicha, càicáanítaté imàalàidaca macáita néená càmíiyéicaté yeebáida itàacái. ⁶Nía nacái ángelnái imàaquéeyéicaté íichawa íibaidacaléwa Dios imàaquéericaté nalí, níara imàaquéeyéicaté iyacatáíwa chènuniré, yá níaquéi Dios idacùacaté, presoíyéica imànica nía, catéeri iriculé càiripinátawa, àta áibaalípiná Dios icàlidacatalépináta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténá níawa. ⁷Càide iyúwaté ángelnái iyáaná, càita nacái nàyacaté yàcalé mìnánáimi, pucháiba yàcalémi, Sodoma, Gomorra nacái, áiba nacái yàcalémi iyéeyéicaté mawiénita nalí, máiní naimácaté manùbéeyéi yáapicha mamàalàacata càmíiyéica nàacawéeyéi. Nía nacái asíanái naimácaté nanacáiri yáapichawa namànicaténá yái càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Ináté Dios yùuwichàidaca nía quichái iyú, yái quichái càmíirica ichacàwa, càiripinéerita iyaca. Càita Dios imàacaca wálíacawa yùuwichàidáanápiná macáita imàníiyéica ibáyawanáwa.

⁸Càita nacái níara yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, éwita náalíacáanítawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ìwali, càicáaníta namànica nacái báawéri. Néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú néemièricasa náamacani irícuísewa, namànicaténá nainá iyúwa yái càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica; càmìta nacái nee-báida Wáiwacalí itàacái; natàaní nacái báawéri iyú ángelnái ìwali. ⁹Quéwa án-

gelnái fiwacali fipidenéerica Miguel càmitaté itàaní báawéeri iyú ángelnái ìwali. Miguel itàanícáté chàinisíiri iyú Satanás yáapicha càirínácaalí náicha yeedéerip-inácáté Moisés ichéecami, yáté Miguel yáalíacawa canácáté yéewaná icuísaca fíchawa Satanás báawéeri iyú. Ináté Miguel fímacáita Satanás írì: “¡Nusutáca Wáiwacali fícha yàalàanápíná pía cachàiníiri iyú!” fímaca yái Miguelca. ¹⁰ Níata quéwa cachìwéeyéica aslanái natàaníca báawéeri iyú ángelnái ìwali, éwita càmicáaníta náalíawá cayába ángelnái iináwaná ìwali. Namànica meedá macáita càirínácaalí nawàwa namànica càide iyúwa cuwéesinái imànníiná. Iná namáalàidaca nacáuacawa Dios fícha.

¹¹ ¡Dios yùuwichàidapíná níawa!, nàyacáiná báawéeri iyú càide iyúwaté Caín iyáaná. Nawènúadaca náiwitáisewa nèewáidacaténá wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, needácaténá nálíwa plata, càide iyúwaté Balaam imànníiná. Namànica nacái ùwicái nacuerínánái fipunitawa càide iyúwaté Coré imànníiná. Iná néetápíná nacáíwa méetàuculé Dios fícha càiripínáta nabáyawaná ichùuliacawa. ¹² Níái cachìwéeyéica nàyaca càide iyúwa casaquèeri wawàsi, níacáiná mabáiníiri iyú namànica nabáyawanáwa pèewi pìwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa Santa Cena ipíchawáise. Casíimáiri iyúta nayáaca nayáacaléwa manuúri, nàiraca nacái macàaluúnníiná. Iiwacanánái báawéeyéica meedá níara, camúnica nía nacái iyéeyéica íríwa meedá yàacàsi cadénama. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa acalèe canéerica írì unía yèepuníiricawa cáuli iyú. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa àicu màyacanéerica yàasu èeri yàanàacaalí, íná wenàiwica iwatàaca àicu cáli yèewíise, yásí àicu yéetácawa báisíiri iyú. ¹³ Níái cachìwéeyéica imànníiyéica máiní yáaséeri nabáyawanáwa áibanái wenàiwica yàacuésemi, nàyaca càide iyúwa manuúri màladàca. Cachàiníiri cáuli ipùacaalí manuúri úni, yásí màladàca namichàidaca báawéeri úni icàli càina ínnatalépiná. Níái cachìwéeyéica naméeràidaca áibanái, nàyacáiná càide iyúwa dùlupùta iméerèeyéicawa, càmmíiyéica icàna cayába wáapunálicubàa. Iná Dios ichùuliapíná nàyáanápíná càiripínáta catéeri írìcu máiní-cataléca cúulica catá.

¹⁴ Bàaluité Enoc iyaca, yái sietéená Adán itaquérinámi waléerica iináwaná ìwali. Enoc icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse cachìwéeyéi ìwali càinácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Enoc fímacaté: “Péemiácué cayába, nudéca nuicáca Wáiwacali yàanèeripínáwa náapicha níái yàasu manùbéeyéi mil namanùbaca ángelnáica mabáyawanéeyéica. ¹⁵ Yàanàapíná yéemiácaténá naináwaná ìwali caná-nama, yáasáidacaténá nacái cabáyawanáca macáita báawéeyéica fíwítáise, ìwalíise macáita báawéerica namànníirica, ìwalíise nacái yái báawéeri tàacáisi náiméerica Dios ìwali, níái báawéeyéica fíwítáise imànníiyéica ibáyawanáwa”, fímacaté yái Enoc. ¹⁶ Níái cachìwéeyéica natàaníca ibàacanéeri iyú nacuerínánái ìwaliwa. Báawaca naicáca macái wenàiwica. Máiní nawàwa namànica càinácaalí báawéeri isíimáidéeri níawawa. Máinníiyéi canumaséeca nía, cachàinníiyéica iicáca yáawawa. Natàaníca cayábéeri iyú áibanái írì, needácaténá náicha wawàsi meedá.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Quéwa píacué nuénánái cáinnéeyéica nuicáca, piwàwalícué yái tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yàasu apóstolnái icàlidéericatécué pírì, fíméerica càinácaalí ichàbáanápínáwa wapíchalécáwa. ¹⁸ Náimacatécué pírì: “Aibaalípiná malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi wenàiwica naicáanípínácué

piquíniná peebáidacáinacué Jesucristo itàacái. Namànipiná nabáyawanáwa càide iyúwa nawàwáaná”, náimacatécué pirí níái apóstolca. ¹⁹Quéwa níara cachìwéeyéica, nawènúadaca áibanái íiwitáise báawáanápíná naicáyacacawa. Náináidacáita meedá irìcu èeriquéi. Canáca nalí Espíritu Santo.

²⁰Quéwacué pía nuénánái cáininéeyéica nuicáca, peebáidacué tàì íiméeri iyú Dios itàacái mabáyawanéerica, yéewanápinacué cachàinica píiwitáise. Pimàacacué Espíritu Santo yéewáidaca pía, pisutáanápínacué píawawa Dios íicha. ²¹Picácué píwènúada píiwitáisewa méetàuculé Dios íicha, yái cáininéerica iicáca wía. Néese manuicué píináidaca piwàwawa picùacaténá Wáiwacali Jesucristo yàaca wacáuca càmfiri imáalàawa, iicácáiná wapualé.

²²Piicácué natúulécaná píalàanápínacué níawa, cawinácaalí iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáisewa méetàuculé Dios íicha. ²³Níái iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáisewa méetàuculé Dios íicha, càica níade iyúwa wenàiwica yúuwàacaalí yàacawa quichái irìculé, nawàwacáiná nacaláacawa Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa. Pìalàacué nía, peedácué nía ráunamáita Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwa weedácaalí wenàiwica quichái íicha. Aibanái wenàiwica namànica nàacawa nabáyawanáwa manuísíwata. Báawacué piicá yái báawéerica namànírica, quéwa piicácué natúulécaná níái wenàiwicaca. Pìalàacué nía cachàiníri iyú, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànírica, quéwa piicácué píichawa cayába, ipíchanácué cayábaca piicáca yái báawéerica namànírica nainá iyúwa. Picácué pimàni náapicha pibáyawanáwa.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵Yái abéerita Diosca, iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, yáta yáalimácué icùaca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Dios yáalimácué nacái itéca píawa chènuniré ibàlùadacaténácué pía íipunitawa mabáyawanéeyéica, máinícuéca nacái casíimáica piwàwawa, Dios iyacàle chènuníiséeri irìcu, icànéerica mèlumèluwaca Dios icamaláná iyú. Wàacué Dios irí cayábéeri iwalíise yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imànírica walípiná, máinícáiná cachàinírica Dios íiwitáise, máiní cáimiétacanéeri Wacuèriná nacáicani, icuèrica nacái macáita, cachàinírica náicha canánama, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, siùca nacáide, càiripináta nacáwa, èeri càmfiri imáalàawa. Báisita, amén.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

1 Yáí cuyàlutaca icàlidaca walí tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté Jesucristo yáalíacawa ìwali ibàacanéri iyú áibanái fícha, yéewanápiná Jesucristo yáasáidacani Dios yàasu wenàiwicanái irí náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáanápiná ichàbacawa caquialéta. Jesucristo ibànùacaté yàasu ángelwa yáasáidacaténá yáí tàacáisica Juan irí, yáí Juan, Jesucristo yàasu wenàiwicaca. ² Juan itànàacaté báisfiri iyúni cuyàluta irícu macáita yáí Dios itàacái Juan yéemìerica, yá nacái Jesucristo yàasu báisfiri tàacáisica, idécanáamité Juan iicáca macáita tàacáisi yéenáiwanási nacáiri irícuíse.

³ Casímáica iwàwa cawinácaalí iléerica nalíni, yáí cuyàlutaca, culto irícu, yáí tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí ichàbáanápináwa. Casímáica nacái nawàwa cawinácaalí yeebéeyéica yáí tàacáisica Juan itànèerica cháí cuyàluta irícu, mesú-namáipinácáináta iwàwacutá ichàbacawa.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Núa Juan nutànàacuéca pírí cuyàluta, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli fínata. Nusutácué Dios fícha pírípinácué, Espíritu Santo nacái, Jesucristo nacái, namànínápinácué pírí cayábéeri, namàacáanápiná nacái matuíbanáicuéca pía. Dios iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyéeripiná càiripináta, càmfiri imáalàawa. Yáí Espíritu Santoca máiníiri cayábaca iyaca Dios yàasu yàalubáisi íipunita. ⁵ Jesucristo itàaníca báisfiri iyú, imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa fímáaná, icàlidacaté báisfiri tàacáisi éwitaté nanúacáanítani. Yáí Jesucristo, yácata idàbáanéerica wenàiwica imichèericatéwa yéetáními yèewíise, idènièri iináwa càmfiri imáalàawa. Jesucristo ichùuliaca macái cáli icuèrinánái. Cáinináca Jesucristo iicáca wía. Jesucristo fíraná imusúacatéwa icháuná irícuíse cruz ìwali àta yéetácatalétawa wáichawalíná. Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná fícha. ⁶ Jesucristo idéca imàacaca yàasu wenàiwicaca wía. Imàacaca nacái wáibaidaca irípiná iyúwa sacerdotenái, wasutácaténá Dios fícha wenàiwicanái irípiná, yáí Dios Jesucristo Yáanirica. Máiní nuwàwaca macái wenàiwica yàaca cayábéeri Jesucristo irí, nuwàwa nacái Jesucristo icùaca wenàiwicanái canánama càiripináta èeri càmfiri imáalàawa. Báisíta, amén.

⁷ Jesucristo yàapináwa néese acalèe yèewíisewa! Macáita wenàiwica naiquéeripináni, nía nacái inuéyéicaténi, naiquéeripináwa. Macáita èeri mìnánái càmfíyéica yeebáida itàacái náicháanápiná nacalùniwa naicápinácaalí yàanàaca, cáalucáiná naicácani. Báisíta, amén.

⁸ Wacuèriná Dios cachàiníiri náicha canánama, iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyapiná càiripináta, càmfiri imáalàawa. Wacuèriná Dios fímaca walí: “Núacata yáí idàbéericaté macáita, núacata nacái yáí imáalàidéeripináca macáita. Iná núacata càiride iyúwa las letras alfa y omega”, càí fímaca walí yáí Wacuèriná Diosca.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Núa Juan, péenásàiricué, nùuwichàacawa píapichacué Jesús irípiná weebáidacáiná itàacái. Weebáidaca itàacái, íná wacùapíná macáita Jesús yáapichawa. Abédanamata nacái wáiwitáise Jesús yáapicha wàideniacaténá wàuwichàanáwa matuìbanáiri iyú. Yáté presocaté núa Patmos yàasu iwàwata finata nucàlidacáinaté Dios itàacái áibanái irí, nucàlidacáinaté nacái Jesús iináwaná ìwali. ¹⁰ Néeseté áiba domingomi, Espíritu Santo icuacaté nuíwítáise. Yá nuémíacaté tàacáisi nuí-natawáise, yái cachàiníri tàacáisi càiride iyúwa wéemianá trompeta isàna. ¹¹ Yá fimaca nulí: “Pitànàa cuyàluta, picàlidacaténá nalíni càinàcaalí piicáaná. Néese pibànua nalíni nfara yeebáidéeyéica nutàacái iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli finata. Níái yàcaléca náipidená: Efeso iyacàlená, Esmirna iyacàlená nacái, Pérgamo iyacàlená nacái, Tiatira iyacàlená nacái, Sardis iyacàlená nacái, Filadelfia iyacàlená nacái, Laodicea iyacàlená nacái”, fimaca nulí.

¹² Yá nuwènúa nuicáidaca nuínataléwa nuicácaténá yái itànírica nulí. Yá nuicáca siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyái. ¹³ Néese nuicá nèewibàa níái siete namanùbaca lámpara càì iicàcanáwade iyúwa asìali. Idèniaca in-áawaniwa cáaléeri àta yàabàli ipùata néré. Idèniaca nacái cáucuúri iwaalíbapi oroíri yùucutalícubàawa. ¹⁴ Cabalèeri fiwita ibáiná càide iyúwa waicáaná cabalèeri lana, nieve nacáiri áiba. Ituí nacái nàya càide iyúwa waicáaná quichái ipèrù. ¹⁵ Yá mèlumèlufyéi yàabàli càide iyúwa waicáaná naquéesièrica bronce nacáirica nawasèrica ùulèeri iyú quéechacáwa manuúri quichái irícu ipíchawáise naquéesiacani. Cachàinica itàacái càide iyúwa wéemianá manuúri inanába isàna yúuwèericawa íba yèewibàa. ¹⁶ Idèniaca siete namanùbaca dùlupùta icáapi irícuwa yéewápuwáiseeriwa. Itàacái iyaca càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Inàni nacái icànaca iyúwa èeri icànáaná mèlumèlufri iyú cachàiniwaca machacànicaalí èeri.

¹⁷ Nuicácanacáitani, yá núuwàa nulíacawa nunùmáawawa nugaluniwa yàabàli idaní càide iyúwa yéetèerimiwa. Quéwa imàacaca icáapiwa yéewápuwáisewa nùwali. Yá fimaca nulí: “Picá cáalu pía nuícha. Núacata yái idàbéericaté macáita. Núacata nacái yái imáalàidéeripináca macáita. ¹⁸ Núacata yái Cáurica. Nuétácatéwa quéwa, péemí cayába, siúcáise de nùyaca càiripináta. Núacata imàaquéerica wenàiwica yéetácawa néenáiwana yàanàcatáita néetácatáipináta; nucua nacái infierno, yáara báawéeyéimi fiwítáise yùuwichàacatalécawa fipidenacataléca infierno. ¹⁹ Iná pitànàa macáita yái núsáidéeripináca piicá. Pitànàa nacái yái ichàbéericawa siúcade, yá nacái ichàbéeripinácawa áiba èeriwa wapíchalécáwa. ²⁰ Siúcade nucàlida piríni càinàcaalí fimáaná níái siete namanùbaca dùlupùta piiquéeyéica nucáapi irícu. Nucàlida nacái pirí càinàcaalí fimáaná níái siete namanùbaca cáaléeyéica lámpara oroíyéica. Níái siete namanùbaca dùlupùta, fimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái siete namanùbaca yàcalé mìnánái. Níái siete namanùbaca lámpara cáaléeyéica, fimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca náapichéeyéi iwacáidáyaquéeyéicawa yáapichawáaca yeebáidéeyéica nutàacái”, fimaca nulí yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

Mensajes a las siete iglesias

El mensaje a Efeso

2 Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínasàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Efeso ìyacàlená iricu: ‘Cài núumacuéca pírí, núa idènièrica siete namanùbaca dùlupùta núcáapi iricuwa nuéwápuwáisewa, núa yèepuníiricawa nèewibàa níái siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyéica: ²Núalíacawa macáitacué pìwali yái pimàniíricuécaw; núalíacawa píibaidacuéca nulípíná cachàiníri iyú; núalíacawa píideníacuéca piùwichàanáwa nacái matufbanáiri iyú; núalíacawa báawacuéca piicáca náí-witáise níara báawéeyéica wenàiwicaca. Núalíaca nacáíwa píalimáidacuéca pí-icáwa nàasu tàacáisi níara icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa apóstolcasa nía, quéwa nachíwa meedá. Pidécuéca píasáidaca cachíwéeyéica meedá nía. ³Núalíacawa píideníacué piùwichàanáwa mamáalàacata. Núalíaca nacáíwa piùwichàacuécawa nulípíná manuísíwata nuípidená ìwali peebáidacáinácué nutàacái. Càmitacué nacái chamàle píiwitáise píibaidáanápínácué nulí. ⁴Quéwa nuicácué pìwali abéeri wawàsi báawéeri. Càmitacué cáininá piicáca áibanái càide iyúwaté cáinináaná piicáca nía quéechatécáwa. ⁵Iná píináidacuéwa ìwali yái quéechéeri píiwitáise cayábéerica piúquéericatécué píichawa. Piwènúadacué píiwitáisewa machacàníri iyú, pimàni-caténácué cayábéeri áibanái irí càide iyúwacué pimànínáté quéechatécáwa. Càmi-caalícué càì pimànica, yásí nùacawa caquialéta píatalécué, yá nuedácué píicha píasu lámpara ìyacatái fíchawa, càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa. ⁶Quéwa ìy-acué pírí yái cayábéerica. Báawacuéca piicáca yái báawéerica nicolaítanái imàníir-ica càide iyúwa nacái báawáaná nuicáca yái namàníirica. ⁷Néese, càuwíiyéi-caalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Macáita caw-inácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná nayáaca nayáacaléwa áicu ìy-acanáca yèerica nacáuca càmfíri imáalàawa, yái áicu ìyéerica paraíso néeni, Dios ìyacàle iricu’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Esmirna

⁸Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínasàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Esmirna ìyacàlená iricu: ‘Cài núumacuéca pírí, núa idàbéericaté macáita, núa imáalàidéeripínaca macáita nacái, núa yéetéericatéwa, néeseté yèepùaca núcáuacacawa: ⁹Núalíacawa piùwichàacuécawa píyaca. Núalíacawa catúulécánácuéca pía, quéwacué nuicáca pía càiyéide iyúwa càasuíyéi. Núalía nacáíwa càinácaalí iyú nacháawàanácué píináwaná ìwali báawéeri iyú, níara icàlidéeyéica iináwanáwa judíocasa nía, quéwa càmfíyeyéi judío nía nawàwalícuísewa, càmicáiná neebáida nutàacái. Báawéeri Satanás yéewáidacaléca meedá nía. ¹⁰Picácué cáalu piicáca yái piùwichàanápínácuécawa. Péemiácué cayába, mesúnamáita Satanás yúuca abé-naméeyéi péenácué presoíyeyéi ibànalículé yáalimáidacaténácué iicáwa pía macáita, piwènúadàanápíná píiwitáisewa nuícha. Yá piùwichàapínácuéwa diez èeri. Quéwa cachàinícué píiwitáise mamáalàacata, éwitacué nanúacaalí pía, yásí nùacué

piríwa picáuca càmfiri imáalàawa càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwicanái irí imawèniadéeyéica áibanái. ¹¹ Càuwíyéicaalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, canácatáita yéewanáwa pucháiba yàawiriéri yéetácáisi fíbàaca níawa, canásiwa', càì pitànàaca nálí cuyàluta", fimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Pérgamo

¹² Néese Wáiwacali fimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínasàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Pérgamo iyacàlená irícu: 'Càì nuchùlliácuéca pía, núa idènièrica espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica: ¹³ Núalífacawa macáita ìwali yái pimàníricuécá. Núalífacawa peebáidacuécá nutàacái mamáalàacata tàì fiméeri iyú. Càmitacué piméeyáa peebáidaca nutàacái éwitaté nanúacáaníta Antipas, yái nanuéricaté yeebáidacáiná nutàacái pèewi, piácué iyéeyéica yàcalé Satanás icuàcataléca. ¹⁴ Quéwa nuicácué piwali máisi-báwanáita báawéeri wawàsi, yái càmfírìca cayába nuicáca: Pidèniácué piápichawa abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica càide iyúwaté Balaam yéewáidáaná wenàiwica. Bàaluité Balaam yàalàacaté Balac yáalimáidáanápíná israelitanái namànicaténá nabáyawanáwa. Ichùullicaté nayáanápíná iinási nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíníná, cuwáiná yéenáíwanáca. Ichùullatè naimáca áibanái inanái yáapicha càmfíyéica náinusíwa. ¹⁵ Càita nacái, iyacué pèewibàa abénaméeyéi yeebáidéeyéica nicolaítanái yàasu cachìwéeri tàacáisi. ¹⁶ Iná pi-wènuádacué píiwitáisewa báawéeri fícha. Càmicaalícué càì pimànica, yásí nùacuéwa piatalé caquialéta. Yá numànipíná úwi náipunitawa nutàacái iyúwa, càide iyúwa wenàiwica namànicaalí úwi espada machete nacáiri iyú. ¹⁷ Càuwíyéicaalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawèniadéerica báawéeri, nùaca iyáapíná maná, yái pan nacáirica ibàacanáta áibanái wenàiwica fícha. Nua nacái irí cabalèeri íba natànèrica ìwali wàlisàì fípidenápíná. Abéerita yái idènièrica yàasu íbawa, yáalí ìwali yái fípidenápínáca wàlisàì, canáca áibanái yáaliériwa ìwali', càì pitànàaca nálí cuyàluta", fimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ Néese Wáiwacali fimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínasàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Tiatira iyacàlená irícu: 'Càì núumacuécá pirí, núa Dios lírica, núa idènièrica ituíwa càide iyúwa quichái ipèrùa iyáaná, núa idènièrica nacái yàabàliwa càide iyúwa naquéesièrica bronce nacáirica iicácanáwa. ¹⁹ Núalífacawa ìwali yái pimàníricuécá. Núalífacawa cáininácuéca piicáca áibanái, núalífacawa peebáidacuécá nutàacái. Núalí nacáíwa piyúudàacuécá áibanái, piideniácuéca piùwichàanáwa nacái matufbanáiri iyú. Núalífacawa pimànicuécá cayábéeri cachàiniwanái fícha yái pimàníricatécué quéecha, pidàbacaalítécué peebáidaca nutàacái. ²⁰ Quéwa nuicácué piwali áiba wawàsi quiríta. Pidécuéca pimàacaca ùyaca matufbanáita pèewibàa, úái inanáica Jezabelca. Nacàlidaca uináwaná utàanícasa Dios inù-

malicuise, quéwa uéwáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú meedá uchìwáidacaténá nùasu wenàiwica naimáanápíná áiba yáapicha càmfíchúaca náinusiwa, càmfírìca nacái nanìrisíwa, nayáanápíná nayáacaléwa nacái iinási nanuérica ídolo irí nàacaténá cuwáinái yéenáíwaná icàaluíníná. ²¹ Nudéca nùalàaca úa cachàiníri iyú uwènúadàanápíná úíwítáisewa ubáyawaná fíchawa, quéwa càmita uebá uwènúadàanápíná úíwítáisewa fícha, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha. ²² Siúcade, péemiacué cayába, nùuwichàidapíná úa uláicái iyúwa, macáita nacái iiméeyéica úapicha, núucapíná níawa manuúri yùuwichàacáisi iriculéwa, càmicaalí nawènúada náiwítáisewa nabáyawaná fíchawa, yái báawéerica namànírìca úapicha. ²³ Nunúapíná nacái uénibe yéetácáisi iyú. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca, néemiapínacaalí uináwaná ìwali, yásí náalíacawa nùacata yái iiquéerica náiwítáise, nawàwa nacái. Yásí numànicuéca pírí cayábéeriwa, nùuwichàidapíná nacáíwa píalimáwanama càide iyúwa imanúicanamacué pimànica cayábéeri, báawéeri áibata. ²⁴ Néese píacué Tiatira iyacàlená mìnánái càmfíyéica yeebáida Jezabel itàacái, càmfíyéi nacái yéewáidawa tàacáisi ìwali yáara náiméerica ìwali Satanás yàasu ííwítáise ibàacanéeriwa. Núumacué pírí, iyaca quiríta abéeri wawàsi iwàwacutéeri nuchùuliapínacué pimànica. ²⁵ Peebáidacué mamáalàacata nutàacái càide iyúwacué peebáidáaná siuca àta nùanàacatalépináta. ²⁶ Cawínacaalí imawèniadéeyéica báawéeri, imàníyéi nacái mamáalàacata càide iyúwa nuwàwáaná àta néetacatalétawa, numàacaca nacùaca núapicha macái èeri mìnánái. ²⁷ Càide iyúwa Núaniri Dios imàacáaná nucùaca èeri mìnánái Dios ííwítáise iyúwa, càita nacái nùasu wenàiwica nacùapíná èeri mìnánái cachàiníri iyú, nàuwichàidapíná nacái macáita wenàiwica càmfíyéica yeebáida nutàacái, càide iyúwa hierro ibaquíadacaalí catùa achúmáanamata yéemáanáami. ²⁸ Numàaca nacái nàyaca nucamaláná irícu, yái nucamaláná icànéerica càide iyúwa dùlupùta icàanáaná waiquéerica mapisáisiwata. ²⁹ Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Sardis

3 Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Sardis iyacàlená irícu: ‘Cài núumacuéca pírí, núa iyéerica yáapicha yái Espíritu Santoca máiníri cayábaca, núa idènièrica nacái siete namanùbaca dùlupùta: Núalíacawa ìwali macáita píibaidacalécuéca. Nuémiacué piináwaná ìwali cáucasacué pía, quéwa nuicácuéca pía càiyéide iyúwa yéetéeyéimiwa. ² Pimichàidacué pííwítáisewa, pichàiniadacué pííwítáise cayábéeriwa iyéericuéca pírí quiríta, iwàwéerica ichàbacaawa píicha, nuicácáiná yái pimànírìcuéca càmfírìca cayába Nucuèriná Dios iicáca. ³ Iná píináidacuéwa ìwali yái tàacáisi péemièricatécué, peebáidéericatécué nacái quéeachacáwa. Pimànìcué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná. Píwènúadacué pííwítáisewa píbayawaná fíchawa. Càmicaalícué pimichàida pííwítáisewa, yásí nùanàacué píatalé càide iyúwa cayeedéeri yàanàacaalí càmicatáita wenàiwica icùa nùanàaca, càmitacué nacái píalíawa chácaalínacaalí nuénáíwaná yàanàa nùanàacatáipínacué píatalé. ⁴ Quéwa abénaméeyéicué péená Sardis iyacàlená mìnánái càmita nàya cabáyawanéeri iyú. Càide iyúwa wenàiwica icùa-

caalí masacàata ibàlewa, càita nacái abénaméeyéi péenacué nacùaca níawawa masaquèeri iyú, báawéeri íicha. Yá áiba èeripíná nèepunicawa núapichawa nabàle cabalèeri yáapichawa namànicáiná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná cháí èeri irícu. ⁵ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, nadèniapíná nabàlewa cabalèeri. Càmita nacái nutunúa náipidená cuyàluta irícuíse yái cuyàlutaca idènièrica náipidená macáita cáuyéica càmfiyéica imáalàawa. Yá nucàlidapíná naináwaná ìwaliwa nùasunáica nía Núaniri Dios iríwa, yàasu ángelnái irí nacái. ⁶ Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nálí cuyàluta", fimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Néese Wáiwacali fimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínasàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Filadelfia ìyacàlená irícu: 'Cài núumacuéca pírí, núa Mabáyawanéerica, núa yái Báisiirica, núa rey David itaquérinámica, imàaquéerica nacái wenàiwica iwàlùacawa Dios ìyacàle irículé, Dios icuàcataléca macáita. Nùacùacaalí nalíni, yá canáta yáaliméeri ibàliaca náichani. Néese nubàliacaalí náichani, canácata nacái yáaliméeri yàacùaca nalíni. Péemiacué: ⁸ Cayábaca nuicáca yái pimànfiricuéca. Péemiacué cayába, numàacacué picàlidaca nuináwaná ìwali áibanái irí, càmítacué nacái yéewa nasàiwicaca pírí wawàsi, peebáidacáinué nutàacái, càmítacué nacái piwènúada píiwitáisewa nuícha, éwitacué càmícaánita máini cachàinica pía. ⁹ Péemiacué cayába. Nàyaca piyacàle néeni abénaméeyéi judío icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa judósíwacasa nía, quéwa nachíwa meedá, càmícaíná neebáida nutàacái báisiiri iyú. Satanás yéewáidacaléca nía meedá. Mesúnamáita numàacapíná nabàlùacawa nàlulù ipùata iyúwa píipunitacuéwa nàacaténácué picàaluíniná. Yásí náalíacawa cáininácuéca nuicáca pía. ¹⁰ Pidécuéca peebáidaca nutàacái píidenìacaténácué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú, ínà nucùapínácué píawa áibaalípiná yùuwichàacáisi yàanàapínácaalí macái cáli ìwali, yùuwichàidacaténá èeri mìnánái. ¹¹ Nùacawa néese caquialéta. Peebáidacué tàì fiméeri iyú yái peebáidéericuéca; picácué pimàaca áibanái iwènúadacuéca nuícha píiwitáise ipíchanácué piúcaca pííchawa píasu cawènfíri coronawa Dios iwàwéericuéca yàaca pírí áiba èeriwa. ¹² Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná nàyaca Nucueríná Dios yáapicha càiripínáta, càide iyúwa àicu fríкуси ibàlùèriwa càiripínáta Dios yàasu templo irícuírica. Canácatáita nàawa Dios íicha. Nutànàapíná nacái Nucueríná Dios íipidenáwa nàwali yái Nucueríná Dios ìyacàle íipidenáwa nacái, yái yàcalé íipidenéerica Wàlisài Jerusalén, irícuèripínácawa chènuníse Nucueríná Dios yàatanáise. Nutànàapíná nacái nuípidená wàlisàiwa nàwali. ¹³ Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nálí cuyàluta", fimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Néese Wáiwacali fimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínasàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Laodicea ìyacàlená irícu: 'Cài núumacuéca pírí, núa íipidenéerica Báisiiri, càmíirica ichìwáida wenà-

wica, núa icàlidéerica báisiiri iyúni, núa idàbéericaté macáita Dios irípiná cháí èeri irícu: ¹⁵ Núalíacawa ìwali yái macáita pimàníricuécá. Núalíacawa càmitacué máini piwènúadaca nuícha píiwitáisewa, càmitacué nacái máini pimichàida píiwitáisewa peebáidacaténá cayába nutàacái. Iwàwacutacué píináidacawa càinácaalí pimàníinápiná. ¿Píiwènúadapínásicué nuícha píiwitáisewa? ¿Néeni, pimichàidapínásicué píiwitáisewa? ¿Càinásicué pimànipiná? ¹⁶ Néese, càmicáinacué peebáida cayába nutàacái macái piwàwalicuísewa, íná núucapínacué nuíchawa pía. ¹⁷ Picàlidacáinacué càì piwaliwa: “Càasuíyéica wía, máini nacái cayábaca wía. Wadéca weedáca walíwa manùba wàasupínáwa. Càmita wawàwacutá Dios iyúudàaca wía”, càicué píimaca piwaliwa. ¿Cánacué càmita píalíawa cáuláica píiwitáise píbáyawaná iyúwa? Dios iicácuéca pía càiyéide iyúwa catúulécanéeyéi, màasuíyéi nacái. Matuíyéicué nacái píiwitáise, báica nacáicué pía píbáyawaná ìwaliwa iyúwa mabàléeri wenàiwica. ¹⁸ Íná nùlàacué pía pimàacáanápínacué numànica pírí cayábéeri manuísíwata càide iyúwa wenàiwica iwéndacaalí áiba wenàiwica írí cayábéeri oro masaquèericaté namànica quichái irícu. Néese idécanáami numànicuécá pírí cayábéeri, yásí báisícata càasuíyéicuéca pía chènuníiséeri cawèníiri iyú. Peedacué nacái nuícha píiwitáisepiná mabáyawanéeri càide iyúwacué píbàlepiná cabalèeri, ipíchanacué báica pía píbáyawaná ìwaliwa. Pimàacacué nuchùniaca píiwitáise matuírica càide iyúwa natuf idàbená ichùniacaalí wenàiwica ituí, catuícaténacué píiwitáise, píalíacaténacuéwa nùwali. ¹⁹ Nùlàaca nùasunái cachàiniiri iyú, macáita wenàiwica cáininéeyéica nuicáca. Nùuwichàidaca nía nacái. Íná pimichàidacué píiwitáisewa càiripináta, piwènúadacué nacái píiwitáisewa píbáyawaná íchawa. ²⁰ Péemiácué cayába, mesúnamáita nùacawa néese, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi ípunita imáidacaténá wenàiwica iyéeyéica capíiricu. Cawinácaalí yéemièyéica nutàacái, nawàwacaalí neebáidaca nutàacái, yá càica níade iyúwa wenàiwica yàacùacaalí icapèe inùmawa áiba írí, yeedácaténá yàataléwani. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yásí nùyaca náapicha, nàyaca nacái núapicha, càide iyúwa wenàiwica iwàlùacaalíwa capíiriculé iyáacaténá iyáacaléwa yéénánái yáapichawa.

²¹ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná náawinacawa núapicha nùalubái ínatalé, nacùacaténá macáita núapicha, càitatéde iyúwa numawèniadánáté báawéeri, néese núawinacatéwa Núaniri Dios yáapichawa, yàalubái ínatalé nucùacaténá macáita yáapicha. ²² Càuwíyéicaalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái írí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

La adoración en el cielo

4 Néeseté idécanáami Wáiwacali càì íimaca nulí, yáté nuicáidaca chènuniré, yá péemiácué cayába, nuicáca abéeri capíi inùma yàacùacanéerica. Néese idàbáanéeri tàacáisi nuémièricaté itàaníca nulí iyúwa cachàiníiri trompeta isàna, yácata tàacáisi íimaca nulí àniwa: “Pimichàawa síisaara. Yá núsáidaca pírí càinácaalí ichàbáanápínacawa áibaalípiná”, íimaca nulí. ² Aquialénamata Espíritu Santo icùaca núiwitáise manuísíwata, péemiácué cayába, Espíritu Santo imàacaca nuicáca cayábéeri yàalubáisi ibàlùericawa chènunibàa. Nuicáca abéeri yáawinéericawa yàalubáisi íinata icùacaténá macáita. ³ Yái yáawinéericawa yàalubáisi íi-

nata càiride iyúwa waicáaná cuniéri íba cabalèeri ípidenéeri jaspe, iyúwa nacái waicáaná íba ípidenéeri cornalina quíréeri, cuniéri nacái. Yá mèlùmèluwaca àrawàli icànaca yàalubáisi itéese càide iyúwa waicáaná cuniéri íba esmeralda ipulèeri. ⁴Nàyaca yàalubáisi itéesebàa áiba veinticuatro namanùbaca yàalubáisi. Náawinacawa yàalubáisi fínata veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái. Idènièyí cabalèeri ibàlewa. Nadènia nacái nàasu coronawa yáawami orota náiwita ìwaliwa. ⁵Yái yáawinéericawa yàalubáisi fínata icànaca mamáalàacata iyúwa énu icánáaná, itàaná nacái càide iyúwa wéemianá cachàiníri énu isàna tífiricaalí. Nàyaca yàalubáisi ípunita siete namanùbaca lámpara nacáiyéi idènièyíca icamaláwa, quichái ipèrúa nacáiri. Yái quicháica, yácata máiníri cayábaca Espíritu Santoca. ⁶Iyaca nacái calisa nacáiri yàalubáisi ípunita, abéeri calisa càiride iyúwa vidrio máiníri cuníaca. Yàalubáisi itéesebàa nàyacaté báinúaca cáuyéi ángel madécaneéyí ituí naicácaténá napícháléwa, naicácaténá nacái náinataléwa. ⁷Yái idàbáanéeri ángel cáurica càiride iyúwa león iicacánáwa. Pucháibáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa toro iicacánáwa. Máisibáaná cáuri ángel àniwa càiri inànde iyúwa asíali. Báinúacáná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa áwa iicacánáwa idècunitàacá yáalaníca. ⁸Níai báinúaca ángel cáuyéica nadèniaca seis namanùbaca nàanabáíwa náalimáwanama. Macái cáuyéi ipuniéyíwa natuí iyúwa náinatabàawa, nallicúsewa nacái. Yá càì náimaca èeríapinama, táiyápinama mamáalàacata:

“¡Mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, yái Wacuèriná Dios cachàinírica náicha canánama, yái iyéericaté, iyéerica nacái siùcade, iyéeripiná nacái càiripináta, càimíri imáalàawa!” càì náimaca.

⁹⁻¹⁰Néese idècunitàacá cáuyéi ángel nàaca icàaluíniná, nàaca nacái iyéininá, nàaca nacái írí cayábéeri, yái yáawinéericawa yàalubáisi fínata, iyéerica càiripináta èeri càimíri imáalàawa, yá veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái náuwàa naliacawa nanùmáawawa írí, yái yáawinéericawa yàalubáisi fínata, nàacaténá icàaluíniná, yái iyéerica càiripináta èeri càimíri imáalàawa. Yá naliadaca nàasu coronawa yàalubáisi yàabàli idaní náasáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía. Yá náimaca írí:

¹¹“Máiní cayábéeri píiwitáise, pía Wacuèriná Wáiwacali Dios, íná wàaca picàaluíniná, wàaca nacái píimiétacaná, wáalíaca nacáiwa máiní cachàinírica pía, pidàbacáináté macáita, yá nàyacaté píiwitáise iyú, pidàbacáináté nía”, càì náimaca nacántàaca.

El rollo escrito y el Cordero

5 Néeseté nuicáca cuyàluta iwawanèeriwa icáapirícu yéewápuwáise, yái yáawinéericawa yàalubáisi fínata. Yái cuyàluta iwawanèericawa idèniaca tàacáisi iriculéwa, fínatawáise nacáiwa. Yái cuyàluta nadacuèrica cayába siete namanùbaca nadacuèrica iyúni. ²Néese nuicáca áiba ángel cachàiníri. Yá isutáca yéemíawa nía macáita. Imaca cachàiníri iyú: “¿Cawínásica wenàiwica Dios ibatèeripiná iwasàaca yái nadacuánácani, yàacùacaténá yái cuyàlutaca?” íimaca yái ángelca. ³Quéwa canáca náicha níai chènuníiséeyéica, nía nacái iyéeyéica cháí èeri írícu, nía nacái yéetéeyéimicawa, canácata yáaliméeri yàacùaca cuyàluta, iléecaténátáni. ⁴Yá nuícháanica manuísíwata canácáiná nàanèeri wenàiwica Dios ibatèeripiná yàacùaca cuyàluta, iléecaténáni. ⁵Néese abéeri néená níai nacuèrinánáica íimaca nulí: “Picá pícháaní quirínama. Piicáida írí cayába, yái israelita icuèrinásáiri, rey

David itaquérinámica, idéca imawèniadaca báawéeri, yéewacaténá iwasaàaca siete namanùbaca nadacùanáca, yàacuèripiná nacái cuyàluta”, íimaca nulí.

⁶ Néese nuicáca Cordero ibàluèricawa nèewi yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánáica. Yái Cordero idèniaca icháunáwa bàaluitécáiná nanúacani iyúwa sacrificio. Idèniá nacái siete namanùbaca ichàlewa, siete namanùbaca nacái ituíwa. Níái siete ituí íimáanáca càicanide iyúwa máiníri cayába Espíritu Santo Dios ibànuèrica macái cáli finatalé. ⁷ Néese Cordero yàaca yeedáca cuyàluta icáapi yéewápuwáise fícha, yái yáawinéericawa yàalubáisi finata. ⁸ Néese Cordero idécanáami yeedáca cuyàluta, yái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica náuwàa naliacawa nanúmáawawa Cordero írí nàacaténá icàaluíniná. Nacuèrinánái náalimáwanama nadèniaca arpa, nadèniá nacái bacàa níawami orota ipuniyéyiwa pumènfíri isàni iyú. Yái pumènfíri isàni íimáanáca càicanide iyúwa nasutáaná Dios fícha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ⁹ Yái nacántàaca wàlisài canción Cordero írí. Náima nacántàaca cà:

“Dios imàacaca peedáca yái cuyàlutaca, piwasàanápiná nadacùanácani, pimàacacáinaté nanúaca pía iyúwa sacrificio, yái piwèniacaté wenàiwicanái píranámi iyúwa Dios írípiná nèewíise macái yàawírí, macái itàaníyeyéica áiba tàacáisi iyú nacái, macái wenàiwica nacái, macái cáli néeséeyéi nacái.

¹⁰ Pidéca pimàacaca Dios yàasu wenàiwicaca nía, icuèyèipiná macáita píapicha, isutèyeyéipiná nacái Dios fícha wenàiwicanái írípiná, yái nacùapiná macái cáli”, náimaca nacántàaca.

¹¹ Yáté nuicáidaca néré, yái nuémíaca madécaná ángel isàna ibàluèyeyéicawa natéesebàa yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánáica. Nuicáca madécaná millones namanùbaca ángel, càmfíyeyéi wenàiwica yáalimá iputàaca nía, càisimalénácaalí nía.

¹² Yái náimaca cachàiníri iyú: “¡Wàacué Cordero icàaluíniná, yái Corderoca imàaquéericaté nanúacani iyúwa sacrificio, yácaíná Dios idéca imàacaca Cordero icùanápiná canánama, idéca imàacaca càasufricani, yái Corderoca! ¡Máiní cáalíacáiricani yái Corderoca, cachàiníri nacái íiwitáise! ¡Cayábaca waicácani, wàacué nacái icàaluíniná, wàacué nacái írí cayábéeri!” càì náimaca níái ángelca.

¹³ Nuémíaca nacái macáita Dios idàbéeyéica náimaca írí, macái iyéeyéica chènuniré, cáli finatéeyéica nacái, nía nacái yéetèyeyéimicawa, úní iricuyéyeyéica nacái, macáisiwa canánama náimaca Dios írí. Càì náimaca:

“¡Wàaca cayábéeri írí yái yáawinéericawa yàalubáisi finata, írí nacái yái Corderoca! ¡Cáimiétaquéri iyú waicáca nía, wàaca nacái nacàaluíniná! ¡Máiní cachàinica náiwitáise càiripiná, èeri càmfíri imáalàawa!” náimaca.

¹⁴ Néese báinúaca ángel cáuyéica náimaca: “¡Báisi, amén, càita nacái wáimaca!” càì náimaca. Níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái nabàlùacawa nàululí iyúwa nàacaténá icàaluíniná, yái iyéerica càiripiná, càmfíríca imáalàawa.

Los siete sellos

6 Néeseté nuicáca Cordero iwasaàaca idàbáanéeri néená níái siete namanùbaca nadacùanáca cuyàluta iwawanèericawa. Yái nuémíaca abéeri néená níái ángel cáuyéica íimaca cachàiníri iyú càide iyúwa tíríricaalí: “¡Aqúialé, pía piicáca!” càì íimaca. ² Néeseté nuicáidaca néré. Yái, péemíacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo.

Yái asìali yáawinéericawa caballo fínata idèniaca demápu imàníripiná iyú ùwicái. Yá náawináidaca corona fiwita ìwali. Néese imawèniadaca yàacawa imawèniadacaténá mamáalàacata áibanái.

³ Néese Cordero iwasàaca pucháibáaná nadacùaná cuyàluta, yá nuémiaca pucháibáaná cáuri ángel fimaca: “¡Aquialé, pia piicáca!” cài fimaca. ⁴ Yá áiba caballo imusúacawa, máiní quíréeri quéwa, càide iyúwa waicáaná irái. Nuicáca wenàiwica yáawinéericawa caballo fínata. Yá namàacaca imàníínápiná ùwicái cháí èeri iricu, ipíchaná wenàiwicanái nàyaca matufbanáiri iyú, imàcáanápiná nacái wenàiwicanái inúayacacawa. Yá nàaca irí cáaléeri espada machete nacáiri báipunitàcanaméeri caserúnica.

⁵ Néese Cordero iwasàaca máisibáaná nadacùaná cuyàluta, yá nuémiaca máisibáaná cáuri ángel fimaca: “¡Aquialé, pia piicáca!” cài fimaca. Yáté nuicáidaca néré. Yá, péemiacué cayába, nuicáca cúulíri caballo. Yái yáawinéericawa caballo fínata idèniaca abéeri wapésáidáaná imiéri. ⁶ Néese nuémiaca tàacáisi nacáiri cáuyéi ángel yèewibàa, yá fimaca: “Abéeri kilo trigo ituíná iwèníri abéeri denario, yái abé èeri iwènicatáica. Máisiba kilo nacái cebada ituíná iwèníri abéeri denario, picá quéwa pimàni báawéeri olivo inàlimaná irí, uva ibànacalená irí nacái”, cài fimaca.

⁷ Néese Cordero iwasàaca báinúacáaná nadacùaná cuyàluta, yá nuémiaca báinúacáaná cáuri ángel fimaca: “¡Aquialé, pia piicáca!” cài fimaca. ⁸ Néese nuicáidaca néré, yá péemiacué cayába, nuicáca áiba caballo éwéeri nacáiri. Yái yáawinéericawa caballo fínata ípidená Yéetácáisi. Aiba ípidenéerica Infierno yàacawa Yéetácáisi yáapicha. Namàacaca Yéetácáisi, Infierno nacái nanúanápiná madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái báinúaqueeyéica wenàiwicaca, abéeri néená yéetacawa. Yá nanúaca wenàiwicanái ùwicái iyú, máapicái iyú nacái, uláicái iyú nacái. Nachùulia nacái caluéyéi cuwèesi nanúanápiná wenàiwica.

⁹ Néese Cordero iwasàaca cinconá imanùbaca nadacùaná cuyàluta, yáté nuicáca nacáucami altar yáapiré, níái Dios yàasu wenàiwicaca nanuéyéicaté neebáidacáináté Dios itàacái, ìwalíse nacái yái tàacáisi báisírica nacalidéericaté wenàiwicanái irí. ¹⁰ Néese náimaca cachàiníri iyú: “Wacuèriná Dios mabáyawanéeri, wáalíacawa pimànica macáita càide iyúwa píimáaná machíwéeri iyú. ¿Chácaalínápinácaalí piùwichàidapiná èeri mìnánái ìwalíse yái nanúanáca wía?” cài náimaca. ¹¹ Néese yàaca nalí cáaléeri nanáawanipiná cabalèeri. Yá ichùuliaca nacùanápiná achúmáanata èeri quiríta àta nanacáiyéi yéetacatalétawa íibaidéeyéica Náiwacali írípíná, nía nacái néenánáica iwàwacutéeyéica yéetacawa càide iyúwaté néetánáwa.

¹² Néese Cordero iwasàaca seisná imanùbaca nadacùaná cuyàluta, yáté nuicáidaca néré, péemiacué cayába, nuicáca cáli icusúacawa cachàiníri iyú, yá catáca èeri càide iyúwa waicáaná cúulíri wáluma. Yá nacái macàpucuícaalí quéerica, quíiraca úa càide iyúwa waicáaná irái. ¹³ Dùlupùta nacái nacaláacawa cáli finatalé càide iyúwa higuera yéetaná imàacacaalí icaláacawa ìyacanáca éemírica cachàiníciná cáuli ipùaca ìwali. ¹⁴ Yá capíraléeri cáli icacanácawa chènuníse càide iyúwa wáluma icacanácaalíwa. Néese iwawanàacawa abéemàalé, abéemàa néese nacái càide iyúwa cuyàluta ibáiná iwawanàacaalíwa. Yá canáca capíraléeri cálimica. Yá macái dúli manuínaméeyéi, macáita nacái iwàwata nachacàacawa nàyacatái fichawa. ¹⁵ Néese macáita èeri mìnánái nabàacawa íba yéecalicubàa, íba isabàlicubàa nacái. Macáita nabàacawa, níái èeri mìnánái icuèrinánáica, nía nacái

wenàiwica fiwacanánáica, nía nacái úwi fiwacanánáica, nía nacái càasuíyéica, nía nacái cachàiniíyéica úwica, macáita èeri mìnánái canánama, nía nacái fibaidéeyéica mawènfiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníyéica máiwacalináwaca. ¹⁶⁻¹⁷ Yá náimaca manuínaméeyéi dúli irí, manuínaméeyéi íba irí nacái: “¡Picaláacuéwa wáinatabàa, pibàacué wía ituí fícha, yái yáawinéericawa yàalubáisi fínata, fícha nacái Cordero yàasu yùuwichàacáisi ibànueripínaca wàwali! Idéca yàanàaca wéenáiwáná nàuwichàidacatáipínata wía, yá canácata wéená yáaliméeri ìdeniaca nàasu yùuwichàacáisica”, còi náimaca.

Los señalados de las tribus de Israel

7 Idécanáamité nuicáca còi, yá nuicácaté áiba yéenáiwánási nacáiri, yá nuicáca báinúaca ángel ibàluèyécawa chènuniré, iwicáubàa yái èeriquéi macáirica. Yá náibàaca macái cáuli ipíchaná cáuli ipùaca cáli ìwali, manuíri úni ìwali nacái, àicunái ìwali nacái canánama. ² Néeseté nuicáca áiba ángel imichàacawa cáli fínatáise èeri imusúacatáiseacawa. Yá ángel idèniaca cáuri Dios yàasu néenáiwánápiná. Ángel icàlidaca nalíni cachàinfiri iyú, níai báinúaca ángel Dios yèyeyéicaté ichàinipíná nàuwichàidacaténá cáli, manuíri úni nacái. Yá fimaca nalí: ³ “¡Picácué piùwichàida cáli, manuíri úni nacái, àicunái nacái càmicaalíca wachanàida Dios yàasu néenáiwánápiná napùdàlicu, níai Wacuèriná Dios yàasu wenàiwica fibaidéeyéica irípiná!” còi fimaca yái ángelca.

⁴ Néese nuèmlaca càisimalénácaalí nía idènièyéica Dios yàasu néenáiwánápiná napùdàlicu. Namanùbaca nàyaca ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca israelitanái, nèewíise macáita israelita yàawiríanáica. ⁵ Doce mil namanùbaca Judá itaquénáinámi idènièyéica Dios yàasu néenáiwánápiná napùdàlicu. Càita nacái doce mil namanùbaca Rubén itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Gad itaquénáinámi. ⁶ Càita nacái doce mil namanùbaca Aser itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Neftalí itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Manasés itaquénáinámi. ⁷ Càita nacái doce mil namanùbaca Simeón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Leví itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Isacar itaquénáinámi. ⁸ Càita nacái doce mil namanùbaca Zabulón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil José itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Benjamín itaquénáinámi.

La multitud vestida de blanco

⁹ Idécanáamité nuicáca còi, yá nuicáca áiba yéenáiwánási nacáiri, péemiácué cayába, yá nuicáca chinamáí wenàiwica canáca yáaliméeri iputàaca nía, macái fiwitáaná cáli néeséeyéi yéenáca, macái yàawiría yéená nacái, macái wenàiwica fiwitáaná yéená nacái, macái itàaníyéica áiba tàacáisi iyú fiwitáaná yéená nacái. Yá nabàluacawa yàalubáisi fipunita, Cordero fipunita nacái. Nadèniaca cáaléeri nanáawani cabalèeriwa. Nadèni wisíri nacáiri ibáiná nacáapi irícuwa. ¹⁰ Macáita náimaca cachàinfiri iyú:

“¡Wacuèriná Dios, yái yáawinéericawa yàalubáisi fínata, Cordero nacái, nadéca nawasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi fícha!” còi náimaca.

¹¹ Néese macáita ángel ibàluèyécawa yàalubáisi itéese, nacuèrinánái itéese nacái, báinúaca cáuyéi ángel itéese nacái, náuwàa naliacawa nanùmáawawa yàalubáisi fipunita nàacaténá Dios icàaluíná. ¹² Yá náimaca:

“¡Báisíta, amén! ¡Wacàlidacué Wacuèriná Dios iináwaná ìwaliwa cayábéericani, wàacué nacái icàaluíniná! ¡Máiní cáaliacáica Wacuèriná Dios, wàacué irí cayábéeri, cáimiétaquéri iyúcué waicácani, máiníri cachàinica íiwitáise càiripináta èeri càmíiri imáalàawa! ¡Báisíta, amén!” cài náimaca.

¹³ Néese té abéeri néená níai nacuèrinánáica isutáca yéemàawa núa. Yá íimaca nulí: “¿Píalíasica cawinácaalí níai idènièyéica cáaléeri nanáawani cabalèeriwa, síisáanácaalí nacái nàanàa?” cài íimaca nulí. ¹⁴ Néese núumaca irí: “Càmita núaliawa. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni”, núumaca irí. Néese íimaca nulí: “Nadéca namusúacawa manuíri yúuwichàacáisi fícha. Dios idéca imàacaca iwàwawa nabáyawaná fícha, neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetée-ricatéwa nabáyawaná ìwalfíse.

¹⁵ “Iná yéewa nàyaca Dios yàasu yàalubáisi fípunita. Náibaida irípiná táiyápinama, èeríapinama nacái yàasu templo chènuníseeri írícu. Yái yáawinéericawa yàalubáisi fínata iyaca náapícha icùacaténá nía.

¹⁶ Càmita quirínama máapica nía, càmita quirínama macàla nawàwa nacái. Càmita èeri yeemá níawa. Uuléeri nacáiwa càmita físa nía quirínama.

¹⁷ Yái Cordero ìyéerica yàalubáisi fípunita icùapíná níawa càide iyúwa pastor icùacaalí ipìranái ovejawa cáininéeri iyú. Yá Cordero imàacaca nàiraca úni yèerica nacáuca càmíiri imáalàawa. Dios nacái itunúapíná náicha natufýáa”, cài íimaca nulí.

El séptimo sello y el incensario de oro

8 Néese nuicácaté Cordero iwasàaca cuyàluta fíchani, yái sietená namanùbaca nadacúanácani, yá masànaca macáita chènuniré cawàwanáta media hora. ² Néese nuicáca siete namanùbaca ángel ibàluèyécawa Dios fípunita. Yàaca nalí siete namanùbaca trompeta. ³ Néese áiba ángel yàanàaca. Idèniaca quichái yàalu oro yáawamírica. Yá ángel ibàluacawa altar fípunita. Nàaca irí manùba pumènfíri isàni. Yèewiàdaca pumènfíri isàni nèewi níai nasutáanáca Dios fícha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. Néese ángel yeemáca pumènfíri isàni altar fínata, yái altar oro yáawamírica ibàluèricawa yàalubáisi fípunita. ⁴ Càita pumènfíri físalená imichàacawa ángel icáapi fícha chènuniré Dios fípunita, yáapícha yái nasutáanáca Dios fícha, níai Dios yàasu wenàiwicaca. ⁵ Néese ángel yeedáca quichái yàaluca, yá ipunfàdaca yàalu quichái iyú altar fínatáiseeri quicháica. Néese ángel yúucaca quichái yàalu chènuníse cáli fínatalépiná. Yá nuémíaca madécaná énu isàna, madécaná tàacáisi nacái. Nuicáca madécaná énu icànaca mèlumèluwaca. Cáli nacái icusúacawa.

Las trompetas

⁶ Néese níai siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca trompeta nabàluacawa napùliacaténá nàasu trompetawa.

⁷ Yái idàbáanéerica ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá granizo íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli fínatalé quichái yáapícha yèewièricawa irái iyú. Yá yeemáca madécaná cáli. Macái néená níai máisibéeyéica cálica, abéeri néená yeemácawa. Yeemáca nacái manùbéeyéi àicu. Macái néená níai máisibéeyéica àicuca, abéeri néená yeemácawa. Yeemáca nacáiwa macáita masicái ìyéerica cáli fínata.

⁸ Néese pucháibáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá áiba wawàsi yúuwàacawa manuiri úni yáaculé, yái wawàsi manuíríca duli nacáiri iicacánáwa, yeeméericawa quichái iyú. ⁹ Néese madécaná manuiri úni nachacamàacawa irái iyú. Macái néená níái máisibéeyéica manuiri única, abéeri néená ichacamàacawa irái iyú. Manùbéeyéi néetácawa iyéeyéica manuiri úni yáaculé. Ata alénácaalí manuiri úni ichacamàacawa irái iyú, yá macáita néetácawa iyéeyéica úni yáaculé, càita nacái manùbéeyéi nave imáalàacawa, lancha nacáiyéica yèeyéicawa úni yáacubàa. Macái néená níái máisibéeyéica naveca, abéeri néená imáalàacawa náicha.

¹⁰ Néese máisibáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá manuiri dùlupùta nacáiri yúuwàacawa chènuníse yeeméericawa cachàiníri quichái iyú. Yá dùlupùta nacáiri yúuwàacawa madécaná inanába yáaculé, únibàa nacái, úni imusúacatáise-cawa cáli irícuíse nacái. ¹¹ Yái dùlupùta ípidenéri Ipisíiri. Yá macái néená níái máisibéeyéica única, abéeri néená ichacamàacawa ipisíiri iyú. Yá madécaná wenàiwica néetácawa úni iyú, ipisíricáinani.

¹² Néese báinúacáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá imáalàacawa máisibáaná néená èeri icamalánáca, máisibáaná yéená nacái quéeri icamalánáca, máisibáaná néená nacái níái dùlupùta nacamalánáca. Càita catáca máisibáaná néená nacamalánáca. Càmita nacái nacàna máisibáaná néená èeríapi, táiyápi nacái.

¹³ Néeseté nuicáidaca néré, yá nuémíaca áiba ángel áwa nacáiri imáidaca cachàiníri iyú idècunitàacá yáalaníca cáli iwicáubàa machacànita. Yá fimaca: “¡Máinícué piùwichàapínacawa, píacué èeri mìnánáca báawéeyéica íiwitáise, casànapínacaalí áiba trompeta mamáalàacata, áiba máisiba ángel ipùlièyéipínaca mesúnamáita!” càì fimaca.

9 Néeseté nuémíaca cinconá imanùbaca ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá nuicáca áiba ángel dùlupùta nacáiri iicacánáwa iricuèricatéwa chènuníse cáli finatalépiná. Nàaca irí llave yàacùacaténá utàwi inùma yái máinírica depuífaca. ² Néese ángel yàacùaca utàwi inùma máinírica depuífaca. Yá ísa imichàacawa utàwi inùma irícuíse càide iyúwa yùucaniasi físalená. Yái ísa utàwi irícuíseerica catáca imànica èeri icamaláná, macái cáuli nacái. ³ Néese wiríichu nacáiyéi namusúacawa ísa yèewíse, yá nàacawa cáli finatabàa. Níái wiríichu nacáiyéica nadèniaca náíwiwa nàucacaténá wenàiwica càide iyúwa chália yúucáaná wía. ⁴ Iwàwacutápiná càmìta nàuwichàida masicái idàwinèericawa cáli finata, macái bà-nacalé nacái, macái àicu nacái canánama. Abéta iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica canéeyéica irí Dios ípidená napùdàlicu. ⁵ Iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica cinco imanùbaca quéeripíná, càmìta quéwa ibatàa wiríichu inúaca wenàiwica. Yái icáicha cáiwica wenàiwica iríni càide iyúwa chália yúucáaná wía.

⁶ Néenialípiná wenàiwica nacutáca néetacaténáwa quéwa càmìta náalimápiná néetácawa. Máiní nawàwapíná néetácawa, quéwa yéetácáisi càmíiripíná íibàa nía.

⁷ Níái wiríichu càica níade iyúwa caballonái úwinái ichùnìeyéica namànicaténá ùwicái. Nadèniaca corona oro yáawamíri náiwita ìwaliwa. Wiríichunái càiyéi inànide iyúwa wenàiwica inàni. ⁸ Nadèniaca nacái náiwita ibáináwa càide iyúwa inanái fi-wita ibáiná. Nadèniaca nacái nayéiwa càide iyúwa león cháwi nacáiri iyéi. ⁹ Nadèniaca náimamiwa càide iyúwa hierro nàucutalicuwa, ipíchaná áibanái isutàaca nía. Casànaca nàanabái idècunitàacá náalanícawa càide iyúwa wéemianá manùbéeyéi caballo yàabàli isàna ipiacawa itéeyéica madécaná carro ùwicái nérépiná. ¹⁰ Nadèniaca nacái nasìpiwa càide iyúwa chália íwi. Náíwi idènièrica icáichawa

yùuwichàidacaténá wenàiwica cinco quéeripiná. ¹¹ Níái wiriichu nadèniaca náiwacaliwa, yái ángel icuèrica utàwi máinírica depuúwaca. Ángel ípidená Abadón hebreo itàacái iyú, Apolión griego itàacái iyú, ímáanáca “Imáalàidéeri wía”.

¹² Yácata idàbáanéeri yùuwichàacáisi manuírca yàanèeripináca èeri mìnánái ìwali. Péemiacué cayába, nàyaca pucháiba yùuwichàacáisi mamáalàacata yàanèeyéipiná mesúnamáita.

¹³ Néese seisná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá nuémiacaté tàacáisi imusúericawa nêewíise níái altar iculuwí báinúaca, yái altar oro yáawamírica, iyéerica Dios ípunita. ¹⁴ Yái tàacáisi ímaca seisná ángel írí ipùlièrica yàasu trompetawa: “Piwasàa báinúaca ángel idacuèyécawa manuírca inanàba néenibàa ípidenéeri Eufrates”, càì ímaca. ¹⁵ Yá iwasàaca báinúaca ángel nanúacaténá madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái máisibéeyéica wenàiwicaca abéeri néená yéetápinácawa náicha. Níái báinúaca ángelca Dios idacuacaté nía iwasàacaténá nía áiba èeripiná. Abéerita Dios yáaliéricawa càinacaalí horapiná, èeripiná nacái, quéeripiná nacái. ¹⁶ Nuémiaca càisimalénacaalí úwinái níái yèeyéipinácawa caballo finata. Nàacawa doscientos millones namanúbaca úwináica.

¹⁷ Nuicáca càì níái caballocala yéenáiwanási nacáiri iricúise. Níái yèeyécawa caballo finata nadèniaca nabàle dàaléeriwa nàucutabàawa, yái dàaléeri bàlesica quíréeri, capíraléeri nacái, éewéeri nacái. Caballonái nadèniaca náiwitawa càide iyúwa león cháwi nacáiri íiwita. Imusúacawa caballonái inùmalicúise: quichái, ísa nacái, azufre nacái, yái éewéeri íba yeeméericawa máiní ùuléeri iyú. ¹⁸ Yásí madécaná èeri mìnánái néetápináwa, iyú yái imusúericawa caballonái inùmalicúise, yái quichái, ísa nacái, azufre nacái. ¹⁹ Níái caballocala nadèniaca nachàiniwa nanùma iricúisewa, nasipi néeni nacáiwa. Nasipi ipùata càiri iicacánawade iyúwa àapi íiwita. Nasipi iyúwa nanúapiná wenàiwica.

²⁰ Quéwa níái wenàiwicaca iyéeyécáwaca mamáalàacata, càmfíyécáwaca caballonái inúaca, càmita nawènúadapiná náiwitáisewa fícha yái báawéerica namànfírica. Càmita nayamáida nàaca demonio icàaluíniná, ídolo icàaluíniná nacái, yái cuwáinái yéenáiwaná orofrica, platéeri nacái, broncéeri nacái, íbéeri nacái, àicufri nacái. Níara ídoloca càmita náalimá naicáca, càmita nacái néemia, càmita nacái nêepuníwa. ²¹ Càmita èeri mìnánái iwènúada íiwitáisewa fícha yái nanúanáca wenàiwica, namànfínáca nacái namàliyéidewa, nayéedùaná nacái, naimáaná nacái áiba yáapicha càmfíchúaca náinusíwa, càmfírica nacái nanírisíwa.

El ángel con el rollito escrito

10 Néeseté nuicáca áiba cachàiníiri ángel iricuèricawa chènuníise. Yá yéepuèriwa acalèe iyú, idèniaca àrawàli íiwita itéesebàawa. Inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáaná. Càiri icàwade iyúwa waicáaná quichái. ² Idèniaca cuyàluta icáapi iricuwa, abéeri cuyàluta achúméerfína yàacuacanéerica. Yá ángel ibàlùadaca yàabàli yéewápuwáisewa manuírca úni yáaculé. Yá ibàlùadaca abéemàa yàabàli apáuwáisewa chuitaliré. ³ Néese imáidaca cachàiníiri iyú càide iyúwa león cháwi nacáiri fíchacaalí. Idécanáami imáidaca, yá siete namanúbaca énu natàanáca nasàna iyúwa. ⁴ Idécanáami casànaca énunái, yá nuínáidacawa nutànàanápínaté énunái itàacái, quéwa nuémiaca tàacáisi chènuníiséeri. Yá ímaca nulí: “Pibàa tàacáisi áibanái fícha, yái tàacáisi siete namanúbaca énu náiméerica ìwali. Picá pitànàa yái náiméerica ìwali”, càì ímaca nulí.

⁵ Néese yái ángel nuiquéerica ibàluèricawa manuúri úni yáaculé, chuítaliré nacái, yá imichàidaca icáapi yéewápuwáisewa chènuniré. ⁶ Yá icàlidaca Dios yàasu tàacáisi cáimiétacanéri iyú, yái Dios iyéerica càiripináta èri càmíiri imáalàawa, yái idàbéericaté capíraléeri cáli, nía nacái chènuníseeyéi cáli, nía nacái iyéeyéica cháí èri irícu, manuúri úni nacái, nía nacái iyéeyéica úni yáaculé. Yá fimaca: “Càmita quirínama Dios idècuniawa. ⁷ Yá yàanàapínacaalí sietená ángel yéenáiwana idàba-catáipináta ipùliaca yàasu trompetawa, yásí Dios imáalàidapíná imànicani, yái ibèericaté wenàiwicanái fícha, càide iyúwa icàlidáanáté yàasu wenàiwicanái iríwa, níai profetaca”, càí fimaca.

⁸ Néeseté nuémíaca àniwani yái tàacáisi chènuníseerica. Itàaníca núapícha àniwa, fimaca nulí: “Pia peedáca cuyàluta yàacàicanéerica icáapirícu yái ángel ibàluèricawa manuúri úni yáaculé, chuítaliré nacái”, càí fimaca nulí. ⁹ Néese nuacawa ángel yàatalé, yá nusutáca fíchani yái cuyàluta achúmèerífinaca. Yá yàaca nulíni. Iimaca nulí: “Peedáni, piyáani. Idècunitàacá piyáacani, yá puchìchacani pinùma irícu càide iyúwa mába ituní, quéwa piyapicúa irícu, yásí ipisícani”, fimaca nulí.

¹⁰ Néese nuedáca achúmèeríina cuyàluta ángel icáapi irícuíse. Yá nuyáacani. Puchìchacani nunùma irícu, quéwa idécanáami nuwetúacani, yá ipisícani nudèerícuíse. ¹¹ Néese náimaca nulí: “Iwàwacutá picàlidaca tàacáisi àniwa Dios in-ùmalícuíse manùbéeyéi wenàiwica ìwali, manùbéeyéi cáli néeseeyéi ìwali nacái, nàwali nacái itàanfiyéica áiba tàacáisi iyú, nacuerínánái ìwali nacái”, náimaca nulí.

Los dos testigos

11 Néeseté nàaca nulí cáaléeri metro sitúa nacáiri. Yá nuémíacaté tàacáisi fiméerica nulí: “Aquialé, pàlimáida Dios yàasu templo, nasutàcàalu Dios fícha; pàlimáida altar nacái, càisimaléná metrocaalí nadèniaca. Piputàa nacái càisimalénácaalí wenàiwica yéeyéica Dios icàaluíná néenibàa. ² Picá quéwa pàlimáida templo ibàacháwalená, néese pimàacani. Nadéca nàaca templo ibàacháwalená càmíiyéi judío irí. Yá nabawàidapínáni nàabàli yáapiréwa yái yàcalé mabáyawanéerica Jerusalén iyacàlená, idècunitàacá nacùapínacani cuarenta y dos quéeriwa. ³ Yá nubànùapíná pucháiba nùasu wenàiwicawa nacàlidacaténá nutàacái nunùmalícuíse mil doscientos sesenta èri. Nadèniapíná nabàlewa cúulíri wáluma cáucuúri, iyúwa nabàle iyáaná níai fícháanfiyéica yéetèeyéimiwa ìwali”, fimaca nulí.

⁴ Níai pucháiba icàlidéeyéipínaca tàacáisi Dios inùmalícuíse, níacata pucháiba olivo yéetaná, níacata nacái pucháiba lámpara ibàluèyécawa Dios ípunita, yái icuèrica canánama. ⁵ Aibacaalí iwàwa imànica nalí báawéeri níai pucháibaca, yásí quichái imusúacawa nanùmalícuíse, níai pucháibaca, yá neemápináca macáita nàuwidenáíwa. Càita iwàwacutá yéetácawa cawínacaalí iwàwéerica imànica nalí báawéeri. ⁶ Níai pucháiba nadèniapíná nachàiniwa nabàliacaténá capíraléeri cáli ipíchaná unía yúuwàacawa néenialípiná idècunitàacá nacàlidaca tàacáisi Dios in-ùmalícuíse. Nadèni nachàiniwa nacái nawènúadacaténá úni irái iyú. Yá náalimá nabànùaca macái íiwitáaná yùuwichàacáisica cáli ìwali iyúwata nawàwáaná.

⁷ Néese idécanáami namáalàidaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse, yásí caluéri cuwèsi imusuéripínacawa utàwi depuúwéeri irícuíse imànipíná ùwicái náipunita. Imawèniadapíná níawa, yásí inúaca nía. ⁸ Yá nachéecami iriápináwa carretera irícubàa manuúri yàcalé irícu, Jerusalén iyacàlená, áibanáimi itàtàacatalécaté Náiwacali cruz ìwali. Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa Jerusalén iyacàlená mì-

nanái nàya caide iyúwaté Sodoma iyacàlená mìnánáimi iyáanáté, iyúwa nacái Egipto yàasu cáli néeseéyéi iyáaná. ⁹Néese máisiba èeri y mediopiná manùbéyéi wenàiwica macái cáli néeseéyéi naicáidapiná nachéecami írí, níái icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmita nabatàapiná áibanái ibàliaca nía. ¹⁰Casíimáip-ináca èeri mìnánái iwàwa néetácanáamiwa níái icàlidéeyéimica. Casíimáica èeri mìnánái iwàwa ínà nàapiná nalíwáaca cawènfíri, níacáiná pucháiba profetamica yùuwichàidaca èeri mìnánái.

¹¹Quéwa máisiba èeri y medio idenáami, yásí Dios icáucaidapiná nía àniwa, yásí namichàapiná nabàluacawa, yá máiní cáalupináca èeri mìnánái iicáca níái pucháibaca. ¹²Néese néemiapiná cachàiníri tàacáisi chènunfiséerica. Yá fimapiná pucháiba írí: “¡Pimichàacuéwa sísaaara!” càipiná fimaca nalí. Yásí namichàapiná-cawa chènuniré acalèe yèewiré nàuwidenái yèewísewa. ¹³Yáta cáli icusúapináwa máiní cachàiníri iyú Jerusalén iyacàlená néenibàa, yá manùbéyéi capli nàuwàap-ináwa. Macái néená níái diyéyica caplica, abéeri néená yúuwàapináwa. Yá siete mil namanùbaca Jerusalén iyacàlená mìnánái néetápináwa cáli icusúacái iyú. Yá máiní cáalupináca wenàiwica iyéeyéica mamáalàacata. Yá nàapiná Dios icàaluíniná yái iyéerica chènuniré.

¹⁴Yácata pucháibáaná yùuwichàacáisi manuúri yàanèeripináca èeri mìnánái ìwali, quéwa yàanàapiná caquialéta yáara máisibáaná yùuwichàacáisica.

La séptima trompeta

¹⁵Néese sietená ángel ipùliaca yàasu trompetawa, yáté nuémíaca cachàiníri tàacáisi chènuniré. Yá náimaca:

“Wáiwacali Dios icùapiná macái èeri mìnánái Cristo yáapichawa, yái Cristo Dios imàaquéerica icùaca canánama. Yá icùaca macáita càiripináta, èeri camíiri imáalàawa”, càì náimaca.

¹⁶Néese veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái yáawinéeyéicawa yàalubái finatawa Dios ípunita nàuwàa naliacawa nanùmáawawa Dios írí nàacaténá icàaluíniná. ¹⁷Yá náimaca:

“Wàaca pirí cayábéeri, pía Wáiwacali Dios cachàinírica náicha canánama, pía iyéericaté bàaluité, iyéerica nacái siúcade, iyéeripiná càiripináta. Wàaca pirí cayábéeri cachàiníciná píiwitáise. Pidéca pidàbaca picùaca macáita.

¹⁸Calúaca píapicha níái èeri mìnánáica, quéwa báawaca piicáca yái namànírica. Idéca yàanàaca néenáiwaná piùwichàidacatáipináta yéetéeyéimiwa báawéeyéi fiwitáise, piacaténá nacái cawènfíri nalí, níái íbaidéeyéica pirípiná, nía nacái profeta icàlidéeyéica tàacáisi pinùmalicuise, nía nacái piasu wenàiwicaca, nía nacái yèeyéica picàaluíniná, sùmanái nacái, béeyéi nacái. Idéca yàanàaca néenáiwaná pimáalàidacatáipináta macáita cawinácaalí báawéeyéica imànica èeri mìnánái fiwitáise”, càì náimaca.

¹⁹Néeseté nuicáca Dios yàasu templo chènunfiséeri yàacùacawa, yá naicáca Dios yàasu yàalusi nacáiri templo irícuírica, yái yàalusica imàaquéerica nawàwalica Dios imànicaté wawàsi israelita yàawirináimi yáapicha icùanápínaté nía. Néese manùba énu icànaca, néemíaca manùba tàacáisi, énu isàna manùba nacái, cáli icusúa nacáiwá, granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli íinatalé nacái.

La mujer y el dragón

12 Néeseté nuicáca manuiri yéenáiwánási nacáiri chènuniré, abéechúa inanái yéepuèchúawa èeri icamaláná iyú. Udèniaca quèeri ùabàli yáapíise. Udèniaca náci corona úwita ìwaliwa, abéeri corona doce namanùbaca dùlupùta iyaca ìwali. ² Idéericuichúacáwa úái inanáica. Yá uicháanica cáiwicáiná ulíni umusúadacaténá iicá èeri. ³ Néese nuicáca áiba wawási chènuniré, péemiacué cayába, nuicáca manuiri màanu quíiréeri quéwa. Idèniaca siete namanùbaca fiwitawa, diez ichàle imanùbaca nacái. Idèniaca corona fiwita ìwaliwa yáalimáwanama. ⁴ Yái màanu fibàaca manùbéeyéi dùlupùta isipi iyúwa. Yúucaca nía cáli finatalépiná. Macái néená níái máisibéeyéica dùlupùta, abéeri néená icaláacawa cáli finatalé. Yái màanuca ibàlùacawa inanái fipunita. Màanu icùaca iyáacaténá uiri idécanacáita imusúacawa. ⁵ Uái inanái umusúadaca iicá èeri yái asiali icuèripiná macái èeri mìnánái cachàinfiri iyú. Néeseta quéwa Dios yeedáca uiri chènuniré, fimáanaca Wáiwacali, yá Dios itéca yàataléwani yàalubái finataléwa. ⁶ Uái inanái upiacawa manacúali yùuculé, chuiri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica. Aléera iyaca ulí ùyacatalépiná, Dios ichùnièricaté ulípiná. Néré nàapiná uyáapináwa mil doscientos sesenta èeripiná.

⁷⁻⁸ Néese nuicáca namànica ùwicái chènuniré. Yái ángel fiwacaliná fipidenéeri Miguel, yàasu ángelnái nacái namànica ùwicái màanu fipunita. Yái màanuca, nía nacái yàasu ángelnáica, namànica ùwicái Miguelnái fipunita, quéwa Miguelnái imawèniadaca nía, íná màanunái càmita quirínama náalimá nàyaca chènuniré. ⁹ Càita náucacani chènuníise yái manuiri màanuca, yái bàaluitéeri àapica fipidenéeri Diablo, fimáanaca “Icháawàidéeri waináwaná ìwali”, fipidenéeri nacái Satanás, fimáanaca “Wàuwidesàiri”, yái ichìwàidéerica macái èeri mìnánái. Yácata náuquéri chènuníise cáli finatalépiná, yàasu ángelnái nacái náucacawa yáapicha chènuníise.

¹⁰ Néese nuémíaca cachàinfiri tàacáisi chènuníise. Yá fimaca:

“Wacuèriná Dios idéca iwasàaca wía. Dios idéca yáasáidaca fiwitáise cachàinfiriwa icùacaténá macáita. Dios imàacapiná Cristo icùaca yáapicha macáita, yái Cristo Dios ibànuèricaté. Idéca Wàuwidesàiri yúucacawa chènuníise, yái icháawàidéerica wéénánái iináwaná ìwali, icháawàidéerica naináwaná ìwali Wacuèriná Dios írí èeríapinama, táiyápinama nacái, icháawàaca naináwaná ìwali.

¹¹ Wéénánái nadéca namawèniadaca Wàuwidesàiri neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa wáichawalíná, nacàlidacáiná nacái naináwaná ìwaliwa Jesucristo yàasunáica nía, càmicáiná nacái nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo fícha éwita áibanái inúacáaníta nía.

¹² ¡Casíimáicué piwàwawa, píacué iyéeyéica chènuniré! ¡Quéwa píacué èeri mìnánáica, máinícué piùwichàapinácawa, yácáiná Diablo icháawàidéerica waináwaná ìwali, idéca iricùacawa chènuníise píatalécué máiníiri calúaca fiwitáise, yáalfacáináwa iyaca írí malééná èeri!” còi náimaca.

¹³ Néese yái màanuca yáalfacáináwa náucacaténí chènuníise cáli finatalé, yá ipiá-cawa úami úái inanái imusúadéechúaca iicá èeri. ¹⁴ Quéwa nàaca ulí pucháiba ùanabáipiná manuínaméeyéi úái inanáica, càide iyúwa áwa yàanabái, yéewanápiná úalacawa màanu fícha chuiri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica alé ùyacatalépiná,

nàacatalépiná uyáapiná máisiba camuí y medio piná. ¹⁵Yá màanu imusúadaca úni inùmalicuìsewa inanái yáamiwáiseviná, càide iyúwa inanába, isicùmáidacaténá úa yéesacái iyú, úái inanáica. ¹⁶Cálita quéwa iyúudàaca úa, yá yàacùacawa inùmasi nacáiri cáli yèewiré iwetúacaténá inanába màanu imusúadéerica inùmalicuìsewa. ¹⁷Néese máini calúaca yái màanuca inanái yáapicha. Yá yàacawa imànicaténá úwi náipunita níai uénibeca áibanái, yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùullianá nía, icàlidéeyéica nacái naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía.

Los dos monstruos

13 Néeseté nuicáca màanu ibàlùacawa manuiri úni icàinalená íinata, yá nuicáca cachàiníiri cuwèesi caluéri nacái imusúacawa manuiri únaiacuise. Yái cuwèesi idèniaca siete namanùbaca fiwita, diez namanùbaca nacái ichàle. Idèniaca corona ichàle ìwaliwa yáalimáwanama. Macái fiwita imanùbaca idèniaca íipidenáwa itàaníyéica casaquèeri iyú Dios ìwali, icàlidéeyéica Dioscaca yái cuwèesica. ²Yái cuwèesi càiride iyúwa cháwi iicacánáwa. Idèniaca yàabàliwa càide iyúwa sálu yàabàli. Idèniaca nacái inùmawa càide iyúwa león cháwi quíiréeri nacáiri. Néese màanu imàacaca fiwitáise cachàiníiriwa cuwèesi íri, yéewacaténá caluéri cuwèesi ichùuliaca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníiri iyú. ³Abéeri néená níai caluéri cuwèesi fiwitaca idèniaca icháuná báawéeriwa imàaquéericaté fiwita yéetá-cawa, quéwa cháunási ichùnìacawa, yá fiwita icáucàacawa àniwa. Yá macáita èeri mìnánái máini náináidacawa naicáidaca caluéri cuwèesi íri, neebáida nacái càide iyúwa ichùullianá nía. ⁴Yá wenàiwica nàaca màanu icàaluíniná yácáiná màanu imàacaca caluéri cuwèesi icùaca èeri mìnánái. Nàaca nacái cuwèesi icàaluíniná. Náimaca: “Máini cachàiníiri náicha canánama yái caluéri cuwèesica. ¡Canácata yáal-iméerica ipélicani!” còi náimaca.

⁵Màanu imàaca nacái canùmaséecani, yái caluéri cuwèesica, itàanícaténá casaquèeri iyú Dios ìwali. Yá imàacaca cuwèesi ichùuliaca èeri mìnánái cachàiníiri iyú cuarenta y dos quéeri. ⁶Cuwèesi itàaníca casaquèeri iyú Dios ìwali, itàaníca nacái báawéeri iyú Dios íipidená ìwali, itàaníca nacái báawéeri iyú Dios iyacàle ìwali, nàwali nacái níai iyéeyéica chènuniré. ⁷Màanu imàaca nacái caluéri cuwèesi imànica úwi Dios yàasu wenàiwicanái ípunita. Yá cuwèesi imawèniadaca nía. Màanu imàacaca cuwèesi ichùuliaca macái èeri mìnánái. ⁸Macái èeri mìnánái nàap-iná caluéri cuwèesi icàaluíniná, cawinácaalí càmíyéica idèniaca íipidená ichanèerica Cordero yàasu cuyàluta iricu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Cordero yèeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, yái Cordero nanuéricaté. ⁹Càuwiíyéicaalícué pía, péemliacué cayába yái tàacáisi númèerip-inácuéca píri:

¹⁰“Iwàwacutácaalícué náibàaca pía, yásí náibàacué píawa; iwàwacutácaalícué nanúaca pía espada machete nacáiri iyú, yásí nanúacué pía espada iyúwa”, càicué númaca píri.

Iná iwàwacutácué piideniaca piùwichàanáwa matufbanáiri iyú, peebáidacué maaalàacata, píacué Dios yàasu wenàiwicaca.

¹¹Néese nuicáca áiba caluéri cuwèesi imusúacawa cáli iricuise. Idèniaca pucháiba ichàlewa càide iyúwa oveja ichàle, quéwa itàanírica càide iyúwa màanu itàaníiná.

¹²Idèniaca fiwitáise cachàiníiriwa imànicaténá macáita càide iyúwa idàbáanéeri cuwèesi imàníiná idècunitàacá iyaca caluéri cuwèesi yáapicha. Yá ichùuliaca

macáita èeri mìnanaí nàaca idàbáanéeri cuwèesi icàaluíniná, yái imichèericawa yéetácáisi fícha. ¹³ Imàni yàacawa nacái madécaná yái càmírica áiba idé imànica, ichùuliaca nacái quichái yúuwàacawa chènuníise wenàiwicaná iicápiná. ¹⁴ Yái idàbáanéeri caluéri cuwèesi imàacaca pucháibáaná cuwèesi imànica yáapicha yái càmírica wenàiwica idé imànica, ichìwáidacaténá èeri mìnanaí. Yá pucháibáaná cuwèesi ichùuliaca namànica caluéri cuwèesi yéenáíwaná yái idàbáanéerica cuwèesica idènièrica icháunáwa espada machete nacáiri yáami quéwa iyaca quiríta, cáucani. ¹⁵ Namàacaca pucháibáaná cuwèesi yàaca idàbáanéeri cuwèesi yéenáíwaná icáucapiná. Yá ichàiniadaca yéenáíwanási yéewanápiná itàanica, ichùuliacaténá nacái nanúaca macái wenàiwica càmíyéica yàa icàaluíniná, yái idàbáanéerica cuwèesi yéenáíwanáca. ¹⁶ Ichùuliaca nacái natànanápiná cuwèesi yéenáíwaná macái wenàiwica icáapi yéewápuwáise ìwali, càmicaalí nacáapi, néese napùdàlicu áibata, macái sùmanái, béeyéi nacái, càasuíyéi nacái, catúulécaneeyéi nacái, nía nacái yèepuníyécawa máiwacalináwaca, nía nacái íibaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí. ¹⁷ Iná canáca yáaliméeri iwèniaca, iwéndáanápiná nacái canácaalí irí yái cuwèesi yéenáíwanáca, yái cuwèesi íipidenáca, càmicaalí íipidená, néese íipidená yàasu número áibata.

¹⁸ Iná iwàwacutá cáalíacáica wía. Péemiacaalícué càinácaalí íimáaná, yá iwàwacutácué píalíacawa cuwèesi yàasu número ìwali, wenàiwica yàasu numerocáinani. Yácata yái númeroca, seiscientos sesenta y seis namanùbaca.

El canto de los 144,000

14 Néeseté, péemiacué cayába, nuicáca Cordero ibàlùacawa Siòn yàasu dúli finata. Nàyaca yáapicha ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca wenàiwica catànèeyéi ipùdàlicu Cordero íipidená iyú, Yáaniri Dios íipidená iyú nacái. ² Néese nuémíaca manuíri tàacáisi chènuníiséeri càide iyúwa wéemianá madécaná inanába isàna, càì nacáide iyúwa wéemianá cachàiníiri énu isàna tiríricaalí, càì nacáide iyúwa wéemianá madécaná inuèyéica yàasu arpawa namànicaténá música. ³ Yá nacántàaca wàlisài canción yàalubáisi néenibàa, nàacuésemi nacái níái báinúaca cáuyéi ángel, nacuèrinánái yàacuésemi nacái. Canáca áibanái yáaliméeri yéewáidacawa nacántàanápináquéi canciónca, níawamita ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca èeri mìnanaí, Dios iwasèeyéica cháì èeri iricuíse. ⁴ Níacata càmíyéica iimá inanái yáapicha. Nàacawa Cordero yáapicha àta alénacaalí yàawa. Níacata Dios iwasèeyéica irípináwa càide iyúwa idàbáanéeri ofrenda èeri mìnanaí yèewíise, Cordero irípiná nacái. ⁵ Càmíyéita cachìwa masacàacáiná náiwitáise.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ Néese nuicáca áiba ángel yáalaníacawa cáli iwicáubàa machacànita, idènièri cayábéeri tàacáisi càmíiri imáalàawa icàlidacaténáni èeri mìnanaí irí, macái cáli néeséeyéi irí nacái, macái yàawiría irí nacái, macái wenàiwica itàaníyéica áiba tàacáisi iyú, macái wenàiwica íiwitáaná irí nacái. ⁷ Yá íimaca cachàiníiri iyú: “Peebáidacué Dios itàacái. Piacué nacái irí cayábéeri, máinicáinácué mawiénica péenáíwaná Dios icàlidacatáipináta èeri mìnanaí iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalísewa. Iná piacué Dios icàaluíniná, yái idàbéericaté capíraléeri cáli, yái cálica nacái, puíwéeri úni nacái, úni càmíiri puíwa nacái”, càì íimaca.

⁸Néese áiba ángel yàacawa idàbáanéeri ángel yáamiwáise. Yá fimaca: “Idéca imáalàacawa yái manuíri yàcaléca, Babilonia ìyacàlená, idéca imáalàacawa. Babilonia ìyacàlená mìnánáimi náalimáidacaté macái cáli néeséeyéi namànínapíná náapicha nabáyawanáwa máiní báawéeri”, càì fimaca.

⁹⁻¹⁰Néese áiba ángel yàacawa náamiwáise. Yá fimaca cachàiníri iyú: “Aibacaalí yàaca caluéri cuwèesi icàaluíniná, yéenáiwánási icàaluíniná nacái, áibanáicaalí imàaca natànàaca caluéri cuwèesi fipidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áibata, yá Dios yùuwichàidapíná níawa báawanama máiní báawéeri yùuwichàacáisi iyú. Dios yùuwichàidapíná níawa quichái ùuléri béecaná iyú, fipidenéri azufre, Dios yàasu ángelnái yàacuésèmi, Cordero iicápiná nacáiwa. ¹¹Yái quichái íisalená imichàacawa càiripináta èeri càmíri imáalàawa, yái quichái yùuwichàidéerica nía. Canácatáita nayamáidawa nàuwichàacái fíchawa, èeríapi, táiyápi nacái, cawinácaalí yèeyéica caluéri cuwèesi icàaluíniná, yéenáiwánási icàaluíniná nacái, nía nacái imàaquéeyéica natànàaca nàwali caluéri cuwèesi fipidená”, càì fimaca.

¹²Iná iwàwacutácué cachàinica píiwitáise, píacué Dios yàasu wenàiwicaca, píideníacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, píacué yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùulianá, yeebáidéeyéica nacái Jesús itàacái.

¹³Néese nuémíaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá fimaca nulí: “Pitànàa yái tàacáisica: ‘Casímáica cawinácaalí yéetéeyéipínacawa siùcáisede yeebáidéeyéica mamáalàacata Wáiwacali itàacái’, càì pitànàaca”, fimaca yái tàacáisica. Néese Espíritu Santo fimaca: “¡Báisícata, casímáica nía, nayamáidapínáwa nàuwichàacái fíchawa, yácáiná yái cayábéerica namàníricaté áibanái írí yàapínacawa náapicha!” càì fimaca yái Espíritu Santoca.

La cosecha de la tierra

¹⁴Néeseté, péemiácué cayába, nuicácaté cabalèeri acalèe. Yá nuicáca abéeri yáawinéericawa acalèe fínata càiride iyúwa asíali iicacánáwa. Idènlàca oróíri corona fíwita ìwaliwa. Idènlà nacái macàpucuíri wisuanási yéecuaanéeri. ¹⁵Yá áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo chènuníiséeri fícha, yá imáidaca cachàiníri iyú írí yái yáawinéericawa acalèe fínata. Iimaca írí: “Pisíaca piasu wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedácaténá ituíná ìyacaná. Idéca yàanàaca yàasu èeri weedácaténáni, mífisicáináni, yái ituínásica ìyéerica cáli fínata”, càì fimaca. ¹⁶Néese yái yáawinéericawa acalèe fínata isíaca yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa cáli ìwalibàa, yá yeedáca ituínási cáli fícha.

¹⁷Néese áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo irícuíse chènuníiséeri, idènièrica nacái macàpucuíri wisuanási yéecuaanéeri. ¹⁸Yá áiba ángel yàacawa altar fícha, yái ángel icuèrica quichái. Yá imáidaca cachàiníri iyú írí yái ángel idènièrica macàpucuíri wisuanási yéecuaanéeri. Yá fimaca írí: “Píwichùa nía piasu wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedá uva ìyacaná abéyèeri uva yéetaná fícha ìyéerica cáli fínata, quíiracáiná níái ìyacanáca uvaca”, càì fimaca. ¹⁹Néese ángel iwichùaca nía yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa, yá yeedáca uva ìyacaná cáli fícha. Yá yúucaca uva ìyacaná manuíri yàalusí irículé napisùacatalépiná uva ituní. Yái yàalusí íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi, yùuwichàidacatalépináta báawéeyéi wenàiwica. ²⁰Yá napisùaca uva ìyacaná méetáuculé yàcalé fícha. Yá madécaná irái imusúacawa yàalusí fícha. Yái irái yéesáidaca àta ca-

ballo yàasu freno néenibàa idepuíwaca. Trescientos namanùbaca kilómetros idècuni imusúacawa yàalusi íichawa yái iráica.

Los ángeles con las siete últimas calamidades

15 Néeseté nuicáca chènuniré áiba manuíri yéenáíwanási nacáiri icaluàdéerica nuicáca: siete namanùbaca ángelnái idènièyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Níacata namáalàidáanáca macáita. Idécanáami siete namanùbaca yùuwichàacáisi yàanàaca èri mìnánái iwali, yásí imáalàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi cháí èri irícuírca.

²Nuicá nacái càiride iicacánáwa iyúwa manuíri úni asáiri yáaculé càide iyúwa waicáaná vidrio yèewiàdéeriwa quichái yèewi. Nuicáca wenàiwica imawèniàdéeyéica caluéri cuwèesi, càmicáiná nàa icàaluíniná, yàasu yéenáíwanási nacái. Càmita nacái namàaca natànàaca nàwali caluéri cuwèesi íipidená yàasu número. Yá nabàlùacawa idùlepi yái manuíri úni asáirica yáaculé, nadèniaca arpa Dios yèerica nalí. ³Yá nacántàaca Moisés yàasu canción, yái Dios yàasu wenàiwica íibaidéericatè Dios irípiná. Nacántàa nacái Cordero yàasu canción. Yái canción íiméerica càì:

“¡Máiníri cayábaca macáita yái pimànírica càmfírca wadé wamànica, pía Wacuériná Dios, cachàiníri náicha canánama! Píacata icuèri macáita machacàníri iyú, báisíri iyú nacái, pía icuèrica macái cáli néeséeyéi.

⁴Macáita nàapíná píimiétacanáwa, cáalucáiná naicáca pía. Macáita nacái nàapíná píri cayábéeriwa, pía Wáiwacalica. Píacáiná abéerita mabáyawanéeri. Macái cáli néeséeyéi nàanàapíná píataléwa, yá nàapínáca picàaluínináwa naicácáiná picùaca macáita machacàníri iyú”, càì náimaca.

⁵Néeseté nuicáca yàacùacawa yái templo ìyéerica chènuniré, yái templo mabáyawanéeri Dios ìyéerica irícu. ⁶Yá siete namanùbaca ángel namusúacawa templo irícuíse idènièyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Lino yáawamica nabàle masaquèeri mèlumèlufri nacái. Nadèniá nacái nàwaliabàawa cáucuíri cinturón oroíri nàucutalicubàawa. ⁷Néese abéeri néená níái báinúaca cáuyéi ángel yàaca náalimáwanama abéechúa bacàa yáawami oroíchúata, níái siete ángelca. Níái bacàa ipuniéyíwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú, yái Dios ìyéerica càiripínáta, èri càmfíri imáalàawa. ⁸Yái templo chènuníiséerica ipuníacawa ísa iyú, imusúerica Dios yàatanáise, yái Dios ìyéerica icamaláná mèlumèlufri irícuwa, yái Dios máiníri cachàinica ííwítáise. Yá canáca yáaliméeripíná iwàlùacawa templo irículé àta namáalàacatalétawa níái siete namanùbaca yùuwichàacáisica siete namanùbaca ángel idènièyéica.

Las copas del castigo

16 Néese nuémiaca cachàiníri tàacáisi templo irícuíseeri, yái templo ìyéerica chènuniré. Yá íimaca nalí níái siete namanùbaca ángelca: “Píacuéwa, picasáaca yùuwichàacáisi cáli íinatalé, yái Dios yàasu yùuwichàacáisi ìyéerica siete namanùbaca bacàa irícu”, càì íimaca nalí.

²Iná idábáanéeri ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáli iwéré. Yá cacháunáca èri mìnánái idènièyéica caluéri cuwèesi yéenáíwaná napùdàlicu, macái wenàiwica yèeyéica cuwèesi yàasu yéenáíwanási icàaluíniná. Báawéeri cháúnási imusúacawa nàwalíse, yásaca imànica nasàni.

³ Néese pucháibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa físaawa manuúri úni yáaculé. Yá macái manuúri úni ichacamàacawa yéetaními fíranámi iyú. Yá macáita néetá-cawa iyéeyéica manuúri úni yáaculé.

⁴ Néese máisibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa físaawa macái inanába yáaculé, macái úni yáaculé nacái, úni imusúcatáisecewa cáli iricuise. Yá nachacamàacawa irái iyú. ⁵ Néese nuémíaca ángel yái icuèrica úni, fímaca Dios irí:

“Pidéca piùwichàidaca nía machacànfíri iyú, pía Dios mabáyawanéerica, iyéerica siùcade, iyéerica nacái bàaluité. Cayábacata piùwichàidaca nía.

⁶ Nadéca nanúaca piasu wenàiwica, piasu profetanái nacái. Siùca pidéca piaca nàirapíná irái. Cayábacata piùwichàidaca nía càì, néetácaténáwa, nanúacáináté piasu wenàiwica”, fímaca.

⁷ Néese nuémia nacái áiba tàacáisi altar iricuíséeri, yá fímaca: “¡Báísicata, Wacuèriná Dios, cachàinfíri náicha canánama! ¡Pidéca pimànica càide iyúwaté píimáaná! ¡Yácata nabáyawaná iwèni! ¡Pidéca piùwichàidaca nía machacànfíri iyú!” càì fímaca.

⁸ Néese báinúacáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa físaawa èeri ìwali. Yá yèepùacawa máini ùuléerica yái èeri icamalánáca. Yá èeri icamalánáca yeemáca wenàiwica càide iyúwa quichái yeemáaná wía. ⁹ Yá wenàiwicanái yeemácawa ùuléeri iyú báawanama, yá nacuísá náichawa Dios báawéeri iyú, yái Dios ibànuèrica nàwali yùuwichàacáisi, càmíta nacái nawènúada náiwitáisewa neebáidáanápíná càide iyúwa Dios ichùulianá nía.

¹⁰ Néese cinconá ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa físaawa caluéri cuwèsi yàalubái finatalé. Yá catáca èeri, caluéri cuwèsi yàasu cáli icùacataléca wenàiwica. Néese yàasu wenàiwica naamíadaca nanènewa yùuwichàacáisi iyú. ¹¹ Nacuísaca Dios báawéeri iyú, yái Dios chènuníseerica yùuwichàidacáiná nía cáiwíri iyú, cháunási iyú nacái. Càmíta nacái nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa.

¹² Néese seisná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa físaawa manuúri inanába yáaculé fípidenéri Eufrates. Yá chuica yái inanába yéewacaténá nachàbacawa chuiri cáli finatabàa, níara icuèyéica cáli iyéerica èeri imusúcatáisewa.

¹³ Néeseté nuicáca máisiba demonio casaquèyeyí fiwítáise. Abéeri demonio imusúacawa màanu inùmalicuise, áiba demonio imusúacawa caluéri cuwèsi inùmalicuise, áiba demonio nacái imusúacawa cachìwéeri iwicùlidéeri inùmalicuise. Níái demonio casaquèyeyí fiwítáise càiyéide iyúwa balùta iicácanáwa. ¹⁴ Demonio-cáiná nía yáaliméeyéica imànica yái càmírica wenàiwica yáalimá imànica. Néese demonionái nàacawa macái èeri mìnánái icuèrinánái yàatalé, nàwacáidacaténá nacuèrinánái namànínápiná ùwicái Dios fipunita áibaalípiná Dios yàasu èeripíná máinfíri caiyéinínáca, yái Dios cachàinfírica náicha canánama.

¹⁵ Wáiwacali fímaca walí: “Péemiacué cayába, nùapínacawa néese àniwa isicúasíwata càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmícatáipínáta wenàiwicanái icùa nùanàaca. Casímáica iwàwa cawínácaalí icuèrica nùanàanápíná, fíbaidéeri nacái nulípiná àta nùanàacataléta, ipíchaná ibáiniacawa nuwéré ibáyawaná ìwalísewa”, càì fímaca Wáiwacali.

¹⁶ Néese demonio casaquèyeyéica fiwítáise nàwacáidaca macái èeri mìnánái icuèrinánái alé fípidenacataléca Armagedón hebreo itàacái iyú.

¹⁷ Néese sietená ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa físaawa cáuli iricubàa. Yá nuémíaca cachàinfíri tàacáisi imusúacawa chènuníseeri templo iricuise yàalubáisi

yèewiise. Yá ìimaca: “¡Yácata imanùbaca!” càì ìimaca. ¹⁸Néese énu icànaca mèlùmèluíri iyú, nuémìà nacái manùba tàacáisi, casànaca nacái énu madécaná. Yá cáli icusúaca nacáiwa máiní cachàiníri iyú, máiní cachàiníri náicha macái cáli icusúacái waiquéerica cháì èeri irìcu. ¹⁹Néese manuúri yàcalé iseríaca yèewiwa máisibawaca, cálicáinà yàacùacawa cáli icusúacái iyú. Yá namáalàacawa níái yà-caléca macái cáli ìinatéeyéica ìyaca. Néese Dios iwàwalica manuúri yàcalé Babilonia, yùuwichàidacaténáni manuúsiwata. ²⁰Macái iwàwata nasawíacawa manuúri úni yáaculé. Manuúnaméeyéi dúlì nacái namáalàacawa canánama. ²¹Granizo yúuwàa nacáiwa chènuníse wenàiwica ìwali, yái granizo manuúnaméeyéi ìba nacáiyéi carenta namanùbaca kilonaméeri cawàwaná imíaca, àta wenàiwicanái icuísacataléta fíchawa Dios báawéeri iyú, ìwalíse yái yùuwichàacáisica granizo yúuwèericawa nàwali, máiníciná báawacani.

Condenación de la gran prostituta

17 Néeseté nuicáca abéeri néenà níái siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca bacàa. Yá ìimaca nulí: “Aquialé, núasáidaca piicá yùuwichàacáisi yàanèripináca ìwali úái ìiméechúaca manùbéeyéi asíanái yáapicha plata ìwalínápiná yáawinéechúacawa manùbéeyéi úni inànìacubàa. ²Macái cáli icuèrinánái cháì èeri iricuýéica nadéca naimáca úapicha nàacawéeyéi fíchawa. Nía nacái èeri mìnánái nadéca nacàmaca ùasu ìiracalési ipuúri iyú, umàaquéerica nalí naimácaténá úapicha”, ìimaca nulí.

³Néese yái ángel itéca núa manacúali yùuculé, càinàwàiri, canácatalé wenàiwica. Yá nuicáca inanái yáawinéechúawa quíiréeri cuwèesi ìinata. Cuwèesi ìipidená madécaná ichanàacawa cuwèesi ìwalíse, yái ìipidená ìiméerica “Dioscata núa”. Idèniaca siete namanùbaca ìiuitawa, diez nacái namanùbaca ichàle. ⁴Uái inanáica udèniaca ubàlewa capíralesíwéeri ìicacánáwa, quíiréeri nacái. Udènià nacái madécaná tùliquichi, orofíri, cawènfíchúa ìba nacái, cawènfíchúa perla nacái. Udènià nacái bacàa ucáapiricuwa, abéechúa bacàa oro yáawamfíchúa ipuniéechúawa iyú ubáyawaná umànírica manuúsiwata Dios ìiquéerica máiní báawéeri iyú, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha casaquèeri iyú ùacaténá cuwáinái yéénaiwaná icàaluíniná, níái ídoloca. ⁵Udènià uípidenáwa ibàacanáta upùdàlicuwa: “Manuúri Babilonia ìyacàlená, úái náatúaca macái inanái ìiméeyéica asíanái yáapicha plata ìwalínápiná, náatúa nacái macái èeri mìnánáica imàníyéica ìbáyawanáwa nàacaténá cuwáinái icàaluíniná, níái ídoloca”, càì ìimáanáca yái uípidenáca. ⁶Yaté nuicáca ucàmaca úái inanáica ùracáinà náiranámi, níái Dios yàasu wenàiwicamica, náiranámi nacái níái nanuéyéica neebáidacáinà Jesús itàacái. Nudécanámi nuicáca úa, yá máiní nuínáidacawa manuúsiwata nuicáidaca ulí, càmícináté nualíawa càinácaalí ìimáaná yái yéénaiwanási nacáirica.

⁷Néese ángel ìimaca nulí: “¿Cáná yéewa máiní cáulenáca pífchani? Yáca numàa-capiná páfalfacawéera càinácaalí ìimáaná, úái inanáica, càinácaalí ìimáaná nacái yái caluéri cuwèesi itéerica úa, idènièrica siete namanùbaca ìiuitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. ⁸Yái caluéri cuwèesi piiquéerica ìyacaté, quéwa càmíri ìya siùca. Néese imusúapináwa depuúwéeri utàwi iricuúse, néesecáwa imáalàapináwa. Eeri mìnánái yàapiná caluéri cuwèesi icàaluínináwa, macáita canéeyéica ìipidená ichanàacawa cuyàluta irìcu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Dios yèeyéica icáuca càmíri imáalàawa. Quéwa èeri mìnánái

máiniiripiná cayábaca naicáca yái caluéri cuwèsi iyéerica bàaluité, néese yéetácatéwa, quéwa yèpuèripináwa cáuca àniwa.

⁹“Siùcade péemiacué cayába, píacué cáalíacáiyéica, píalíacaténácuéwa càinácaalí íimáaná: Níái siete namanùbaca íiwitaca íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca dúli, inanái yáawinéechúacawa íinata. ¹⁰Íimáanáca càicanide iyúwa nacái siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwica néenibàa. Cinco namanùbaca nacuèrinánái nadéca nacaláacawa, yá nadéca néetácawa. Abéeri néená icùaca wenàiwica siùca. Aiba yàanàapináwa icùacaténá wenàiwica. Quéwa yàanàapinácaalí, yá icùapiná wenàiwica malééná èeri. ¹¹Yái caluéri cuwèesica iyaca bàaluité, néese yéetácatéwa, yácata ochonáca nacuèrinásàiri, quéwa abéeri néenácani, níái siete namanùbacawa, yá nacái imáalàapináwa.

¹²“Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeyéica íimáanáca càicanide iyúwa diez namanùbaca nacuèrinánái càmfíyéicáwa idàba icùaca wenàiwica. Quéwa nacùapiná níawa malééná èeriwa yáapicha yái caluéri cuwèesica. ¹³Yá abédanamata náiwitáise níái diez namanùbaca nacuèrinánái náibaidáanápíná caluéri cuwèesi irí, namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, namàacáanápíná nacái caluéri cuwèesi icùaca nàasu cáli néeséeyéi. ¹⁴Yá namànipiná ùwicái Cordero íipunitawa quéwa Cordero imawèniadapíná níawa, cachàiniiricáináni náicha canánama èeri mìnánái icuèrinánáica. Níacáiná nacái Cordero yáapichéeyéica, Cordero idéca imáidaca nía, idéca nacái yeedáca nía yàasu wenàiwicapínáwa, nadéca nacái neebáidaca itàacái éwita nàuwichàacáanítawa”, càì íimaca nulí yái ángelca.

¹⁵Yái ángel íimaca nulí àniwa: “Pidéca piicáca úái iiméechúaca manùbéeyéi asianái yáapicha plata ìwalínápíná, yáawinéechúawa manuínáméeyéi úni inàniacubàa. Níái manuínáméeyéi úni íimáanáca càicanide iyúwa macái íiwitáaná wenàiwica namanùbaca, macái cáli néeséeyéi nacái, macái wenàiwica itàaniyéica áiba tàacáisi iyú nacái cháì èeri iricuíyéica. ¹⁶Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeyéica, íimáanáca càicanide iyúwa nacuèrinánái iyéeyéica caluéri cuwèesi yáapicha. Máini báawaca naicápiná úái iiméechúaca asianái yáapicha plata ìwalínápíná. Yá náucaca úa abéechúata, mabàleta. Néese nayáapíná uinámi, yá neemápiná uchéecami quichái iyú. ¹⁷Dioscáiná idéca imàacaca náináidacawa namàníínápíná càide iyúwa iwàwáaná namànica, íná níái diez namanùbaca icuèyéica cáliquéi, abédanamapínáta náiwitáise náapichawáaca neebáidáanápíná caluéri cuwèesi itàacái, namàacáanápíná nacái icùaca nàasu cáli néeséeyéi, àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Dios icàlidáanáté. ¹⁸Uái inanái piiquéechúaca, yácata manuiri yàcaléca ichùulièrica macái cáli icuèrinánái”, càì íimaca nulí yái ángelca.

La caída de Babilonia

18 Néeseté àniwa nuicáca áiba ángel iricùacawa chènuniise. Yá cachàiniirica íiwitáise. Cáli icànaca iyú yái ángel icamaláná cayábéerica. ²Yá íimaca máini cachàiniiri iyú:

“¡Idéca imáalàacawa yái manuiri yàcalémica Babilonia iyacàlená, idéca imáalàacawa! ¡Yá demonionái iyaca néenibàa! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi demonio icùacani yái yàcalémica! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi màsibèe, casaquèeyéi cuipira nacái nadéca namànica nabànawa néenibàa, namùlubè nacáiwa!

³ Níacáiná macái èeri mìnanaí nadéca nacàmaca ùasu ìiracalési ipuíri iyú, imàaquéechúaca yáawawa nálí naimácaténá úapicha. Níái icuèyéica cáli caná-nama cháí èeri irìcuíyéica nadéca naimáca úapicha, úái càmíichúaca náinusíwa. Níá nacái cacharreroca cháí èeri irìcuíyéica nadéca càasuca níá úapicha, ùy-acáiná máini càasuíri iyú umànicaténá ubáyawanáwa máaléquéeri iyú”, còi fimaca.

⁴ Néese nuémiaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá fimaca:

“Pimusuácuéwa yàcalé fícha, píacué cáininéeyéica nuicáca, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa úapicha, ipíchanacué nacái nùuwichàidaca píá úapicha.

⁵ Máinícáiná manuírica ubáyawaná, íná iwàwacutá Dios yùuwichàidaca úa. Dios yáalfacawa ìwali, yái ubáyawanáca.

⁶ Piùwichàida úa ìwalíse yái báawéerica umànfirica áibanái irí, yá piùwichàida úa cachàiníiri iyú pucháiba yàawiriéricatái yáwanái fícha yái báawéerica umànfirica áibanái irí.

⁷ Càide iyúwa cachàiníná uicáca úawawa, uedáaná nacái ulíwa macái cawènfiri, càita nacái piùwichàida úa, pimàaca uícháaníca. Uumacáiná uwàwalicuísewa: ‘Núacata icuèchúaca macái wenàiwica. Canácatáita nuícháaníwa càide iyúwa manírfichúami fícháaníná’, úumaca uínáidacawa ulíwa.

⁸ Iná yéewa abé èeri irícu yàanàapíná ùwali yái ùuwichàanápínácawa, yásí uícháaní-cawa umáapicawa, yá uetápiná nacáiwa. Néese uemápinácawa quichái iyú macáita, cachàinícáiná Wacuèriná Dios íiwitáise, yái yùuwichàidéeripínaca úa”, fimaca.

⁹ Néese níái icuèyéica cáliquéi, iiméeyéica úapicha càmíichúaca náinusíwa, níái iyéeyéicaté càasuíri iyú úapicha, yá náicháaníná cáiwíiri iyú ùwali, naicácáiná uemámicawa. ¹⁰ Yá nabàlùapínácawa déeculé uícha, cáalucáiná naicáca ùuwichàanácawa. Yá náimaca nalíwáaca:

“¡Catúulécanáca waicáca píá, píá yàcalé manuírica Babilonia, yái yàcaléca cachàinírimica! Aquialénamata abé hora irícu, Dios idéca yùuwichàidaca píá”, càipíná náimaca.

¹¹ Níá nacái cacharreroca cháí èeri irìcuíyéica, náicháaníná nacái ùwali. Yá máini achúmaca nawàwa nacái càmíicáiná quirínama wenàiwica iwènia náicha nàasu natéerica. ¹² Natécaté néré oro, quírameníiri plata nacái, cawènfíyíi fba nacái, perla nacái, cayábéeri wáluma lino nacái, wáluma capíralesíwéeri iicacánáwa nacái, wáluma seda nacái, quíréeri nacái, macái íiwitáaná àicu pumènfiri isàni nacái, macái wawàsi nacái namànfirica marfil imànicaná, macái wawàsi nacái namànfirica cawènfiri àicu imànicaná, bronce imànicaná nacái, hierro imànicaná nacái, cawènfiri fba mármol imànicaná nacái. ¹³ Natécaté nacái canela, casànfiri nacái, incienso pumènfiri isàni nacái, pumènfiri mirra nacái, perfume nacái, uva ituní ipuíri nacái, sèenási nacái, cayábéeri harina nacái, trigo ituíná nacái. Natécaté nawéndacaténá nacái napíranáíwa pacá, oveja nacái, caballo nacái, carro nacái, wenàiwicanái nacái nawéndacaténá níá yàcalé mìnanaí irí. ¹⁴ Cacharrerónái náimapíná yàcalé irí:

“¡Canáca píri iyacanási cawènfirica, caséericaté piyáaca! ¡Idéca yúucacawa pícha càiripínata píasu cawènfiri yàacàsica, macái píasu cayábéeri wáluma nacái! ¡Canácatáita píanaa níá àniwa!” náimaca.

¹⁵ Níái iwéndéeyéicaté càiri wawàsi yàcalé mìnánái irí, yeedéeyéicaté nacái nalíwa plata yàcalé mìnánái íicha, nabàlùapínáwa déeculé yàcalémi íicha, cáalucáiná naicáca yàcalémi yùuwichàanáwa. Yá náicháanípíná cachàiníri iyú, máiní achúmaca nawàwa. ¹⁶ Yá náimapíná nalíwáaca:

“¡Catúulécanáca waicáca yái manuírí yàcalémica! Yàcalé mìnánáimi nadèniàcaté nabàlewa cayábéeri lino, wáluma capìralesíwéeri iicácanáwa nacái, quíréeri nacái. Cachìlanáca nía nacái oro iyú, cawènfíri íba iyú nacái, perla iyú nacái.

¹⁷ ¡Yá abéericuíseta, abéeri minuto irícu, idéca imáalàacawa macáita nàasumi cawènfírica!” náimaca.

Macáita idènièyéica nave lancha nacáiri, nía nacái cacharreroca yèeyéicawa nave irícu, nía nacái íibaidéeyéica nave irícu, yèeyéicawa manuírí úni yáacubàa, nabàlùapínáwa déeculé yàcalémi íicha. ¹⁸ Naicápiná yàcalémi íisalená imichàacawa yàcalémi íicha, yásí náimaca náicháaníca cachàiníri iyú: “¡Canácata áiba manuírí yàcalé càide iyúwa yái yàcalé cayábéeriquéi!” náimaca. ¹⁹ Yá namutúapíná cáli ichùmalé náiwita íinatabàawa, càide iyúwa náiwitáise iyáaná máinícáiná achúmaca nawàwa. Yá náicháanípínáca cachàiníri nasàna iyúwa. Yá náima:

“¡Catúulécanáca waicáca yái yàcalé manuírímica! Yàcalé yàasu cawènfírimi iyú nadéca càasuca namànica níawawa, níái idènièyéica yàasu navewa lancha nacáiri manuírí úni yáacubàa. Aquialénamata abéeri hora irícu idéca imáalàacawa macái yái yàcalémica”, náimaca.

²⁰ Quéwa casímaicué piwàwa yàcalémi ìwali, píacué iyéeyéica chènuniré, píacué nacái Dios yàasu wenàiwicaca, píacué nacái apóstolca, píacué nacái profetaca, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuíse. Casímaicué piwàwa Dioscáiná idéca yùuwichàidaca yái yàcalémica ìwalíse macáita yái báawéerica umàníricatécué píri.

²¹ Néese nuicáca áiba cachànfíri ángel imichàidaca manuírí íba macàpucuíri. Yá manuíca yái íbaca càide iyúwa manuírí íba nàulùanápíná iyú trigo ituíná. Néese ángel yúucaca yái manuírí íbaca manuírí úni yáaculé. Yá íimaca:

“Càita nacái píúcapínacawa, pimáalàacawa ráunamáita, pía yàcalé manuíríca Babilonia iyacàlená. Yá canáca náalimáaná nèepùa nàanàaca pía àniwa.

²² Càmita nacái néemìapíná nasàna píasu calle irícubàa, níái inuéyéica sànasi arpa iyú, nía nacái icàntéeyéica, nía nacái ipùlièyéica íwa, trompeta nacái. Canáca nacái íibaidéeyéi néenibàa canácáiná náibaidéeripíná. Càmita nacái nàulùapíná ituínási.

²³ Càmita napucúadapíná lámpara néenibàawa. Càmita nacái namànipíná matrimonio, máinícáinaté cachàiníri naicáca níawawa níái yàcalémi yàasu cacharreroca, nía nacái yàcalé mìnánáimi naméeràidacaté canánama èeri mìnánái Dios íicha nàasu màlìacáisi iyúwa.

²⁴ Nanúacaté Dios yàasunái profetamica icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuíse, nía nacái Dios yàasu wenàiwicamica, nía nacái canánama nanuéyéicaté neebáidacáiná Dios itàacái, cháí èeri irícu”, íimaca yái ángelca.

19 Néeseté àniwa nuémìaca cachàiníri tàacáisi nacáiri, càide iyúwa wéemìaná manùbéeyéi wenàiwica itàacái iyéeyéica chènuniré. Yá náimaca cachàiníri iyú:

“¡Aleluya! Wàacué Wacuèriná Dios iríwa cayábéeri Dioscáiná idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi fíchawa, wàacué icàaluíniná, máiní cachàiníiri íiwitáise Wacuèriná Diosca.

²Yácáiná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica machacàníiri iyú. Idéca yùuwichàidaca úái inanái iiméechúacaté asíanái yáapicha plata ìwalínápiná, úái iwènúadéechúacaté macái èeri mìnánái íiwitáise namànicaténá báawéeri naimácáináté úapicha càmfíchúaca náinusíwa. Dios idéca imáalàidaca úa unúacáináté wenàiwica íibaidéeyéica Dios irípiná”, náimaca.

³Néese náimaca àniwa:

“¡Aleluya! Wàacué Dios irí cayábéeri. Yái úísalená imichàacawa càiripináta, èeri càmfíri imáalàawa”, náimaca.

⁴Néese níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica, nía nacái báinúaca cáuyéi ángel náuwàa naliacawa nanùmáawawa Dios íipunita nàacaténá icàaluíniná, yái yáawinéericawa yàalubái fínatawa. Yá náimaca: “¡Báísíta, amén! ¡Aleluya, wàacué Dios irí cayábéeri!” náimaca. ⁵Néese nuémíaca cachàiníiri tàacáisi yàalubáisi néeséeri. Yá fimaca:

“¡Píacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Diosca, macáitacué pía íibaidéeyéica irípiná, píacué nacái yèeyéica Dios icàaluíniná, píacué sùmanái, béeyéi nacái caná-nama!” càì fimaca.

La fiesta de las bodas del Cordero

⁶Néese nuémíaca nacái áiba tàacáisi nacáiri càide iyúwa wéemianá madécaná wenàiwica imáidáaná, càide iyúwa nacái wéemianá manùbéeri màladàca isàna, càide iyúwa nacái wéemianá casànéeyéi énu manuýéi tiríricaalí. Yá náimaca:

“¡Aleluya, wàacué cayábéeri Wacuèriná Dios cachàiníiri iríwa, yái cachàiníirica náicha canánama, idàbacáiná icùaca macáita!

⁷Yá casíimáicué wía, wayanídacuéwa manuísíwata. Wàacué Dios irí cayábéeri. Idéca Cordero yéenáiwana yàanàaca yeedácatáipináta iríwa yàacawéetúap-ináwa. Uái yàacawéetúapiná udéca uchùniaca úawawa.

⁸Idéca imàacaca ùwalica ubàlewa cayábéeri lino, masaquèeri nacái, mèlumèluíri nacái. Yái cayábéeri wáluma lino fimáanáca càicanide iyúwa yái cayábéerica Dios yàasu wenàiwicanái imàníirica”, càì náimaca.

⁹Néese ángel fimaca nulí: “Pitànàani: ‘Casíimáica níái wenàiwicaca Dios imáidéeyéica Cordero yàasu matrimonio nérépiná, yeedápinácaalí iríwa yàacawéetúapináwa’, càì pitànàacani”, fimaca nulí. Néese fimaca nulí àniwa: “Yái tàacáisi nucàlidéerica pírf, báisíiri tàacáisicani Dios inùmálicuíséerica”, fimaca nulí.

¹⁰Yá nubàlùacawa nùlulú ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, quéwa ángel fimaca nulí: “Píca pimàni càì. Núacata íibaidéeri Dios irípiná càide iyúwa pía, nía nacái péenánái icàlidéeyéica mamáalàacata naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía. Pía Dios icàaluíniná”, fimaca nulí. Yácáiná Espíritu Santo imàaquéer-icaté profetanái icàlidaca tàacáisi Dios inùmálicuise, yácata Espíritu imàaquéerica Jesús yàasu wenàiwica icàlidaca iináwaná ìwali.

El jinete del caballo blanco

¹¹Néeseté nuicáca capíraléeri cáli yàacùacanéerica chènunfise, Dios iyacàle nacái, yá péemiacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái wenàiwica yáawinéericawa ca-

ballo finata, yácata Wáiwacali, ípidenéri Cayábéeri íiwitáise, Machìwéeri nacái. Machacànfiri iyú yúuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica, imànica nacái náipunita ùwicái. ¹² Yá mèlumèluíri ituí càide iyúwa waicáaná quichái ipèrù. Idèniaca madécaná corona íiwita ìwaliwa. Idèniaca ípidenáwa ìwaliwa, quéwa abéerita Wáiwacali yáaliáwa càinácaalí fímáaná yái ípidenáca. ¹³ Wáiwacali ináawani idéca yáapúacawa irái yáaculé, yá idèniaca ípidenáwa, Dios itàacái. ¹⁴ Chènunfíseeyéi úwi nàacawa yáamiwáise. Nadèniaca nabàlewa cayábéeri wáluma lino cabalèeri, masaquèeri nacái. Nàacawa náalimáwanama cabalèeri caballo finata. ¹⁵ Wáiwacali yúuwichàidapiná èri mìnánái itàacái cachàinfiri iyúwa, macái cáli néeseeyéi càmfiyéica yeebáida itàacái. Yúuwichàidapiná nàwaca cachàinfiri iyú. Yá imáalàidapiná wenàiwica imànfiyéica ibáyawanáwa máinfiri báawaca Dios iicáca, yái Dios cachàinfirica náicha canánama. Imáalàidapiná nàwaca càide iyúwa wenàiwica ibawàidacaalí uva ìyacaná ipisùacaténá uva ituní. ¹⁶ Idèniaca ípidenáwa ináawani ìwaliwa, icuuchuí ìwaliwa nacái: “Nacuèrinásàiri, níai macái cáli icuèrinánáica. Náiwacali nacái níai macái èri mìnánái íiwacanánáica”.

¹⁷⁻¹⁸ Néese nuicáca áiba ángel ibàluèricawa èri ituí irìcu. Yá fímaca cachàinfiri iyú wáchulinái irí yáalanfiyéicawa chènunibàa: “Caqualécué, pìwacáidáyacacuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa cadénama yái yàacàsi Dios ichùnièripinácué pirí. Piyáacaténácué piyáacaléwa nainámi níai ichùulièyéicaté wenàiwica, nía nacái úwi íiwacanánáimica, nía nacái wenàiwicanáimi cachàinfiyéica, nía nacái caballomica, nía nacái yèeyéimicawa caballomi finata, nía nacái macái wenàiwicamica, nía nacái íibaidéeyéimica mawènfiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepunfiyéimicawa máiwacalfiyéimica, nía nacái sùmanáimica, béeyéimica nacái”, càì fímaca yái ángelca wáchulinái irí.

¹⁹ Néese nuicáca yái caluéri cuwèesi, nía nacái ichùulièyéica èri mìnánái. Nuicá nacái náapicha nàasu úwinái ìwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá ùwicái Wáiwacali íipunita yái yáawinéericawa cabalèeri caballo finata, náipunita nacái yàasu úwinái yèeyéicawa yáapicha chènuníse. ²⁰ Yá náibàaca caluéri cuwèesi. Náibàaca nacái cachìwéeri iwicùlidéerica, imànfirica yái càmfirica wenàiwica idé imànica idècunitàacá ìyaca caluéri cuwèesi yáapicha, ichìwàidacaténá wenàiwica imàaqueeyéica nachanàidaca caluéri cuwèesi ípidená nàwali, nía nacái yèeyéica cuwèesi yéenáíwaná icàaluíniná. Yá náucaca caluéri cuwèesi quichái irìculé icáuca yáapichatawa, yàasu cachìwéeri iwicùlidéeri yáapichawa manuúri quichái irìculé, yáara manuúri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàcata cachàinfiri azufre iyú, càiripinéerita ìyaca. ²¹ Néese yái Wáiwacali yáawinéericawa caballo finata inúaca cuwèesi yàasu úwináimi macáita. Inúaca nía itàacái iyúwa imusuéricawa inùmalicuíse. Yá macáita wáchuli nayáaca nayáacaléwa cadénama úwinái ichéecami yéetéeyéimicawa àta cadécataléta níai wáchulica.

Los mil años

20 Néeseté nuicáca ángel iricùacawa chènuníse. Idèniaca llave icáapi irìcuwa yàacuèripiná iyú depuúwéeri utàwi inùma. Idèniaca nacái manuúri cadena icáapi irìcuwa. ² Néese ángel íibàaca màanu, yái bàaluitéeri àpica, idènièrica ípidenáwa càì: Diablo, fímáanáca “Icháwàidéeri waináwaná ìwali”, Satanás nacái, fímáanáca “Wàuwidesàiri”. Angel idacùaca màanu cadena iyú mil camuí piná. ³ Néese ángel yúucaca màanu depuúwéeri utàwi irìculé. Yá ángel ibàliaca utàwi in-

ùma. Ibàliaca utàwi inùma cachàiníri iyú màanu iwicáu àta imáalàacatalétawa yái mil camuica, ipíchaná màanu ichìwáidaca èeri mìnánái. Néese mil camuí idénáami, yá iwàwacutápiná nawasàaca màanu àniwa malééná èeripináta.

⁴Néese nuicáca madécaná yàalubáisi. Níái yáawinéeyéicawa yàalubáisi finata nacùapiná wenàiwica nàuwichàidacaténá cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. Nuicá nacái wenàiwica yéetéeyéimicawa nawichuèyéicaté fícha íiwita nacàlidacáináté Jesús iináwaná ìwali, nacàlidaca nacái Dios itàacái áibanái írí. Càmfíyéicaté yàa caluéri cuwèesi icàaluíníná, yàasu yéénáíwanási nacái. Càmitatè namàaca áibanái nachanàidaca caluéri cuwèesi íipidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áiba. Yá nèepùapínáwa cáuca àniwa, yá nacùapíná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípiná. ⁵⁻⁶Yácata idàbáanéeri namichàanácawa. Casímáica nía, mabáyawanéeyéica nía nacái, níái imichèyéipínácawa yéetácáisi fícha idàbáanéerica namichàanácawa. Yá machàinica náicha yáara pucháibáaná yéetácáisica. Sacerdotepíná nía fibaidéeyéica Dios írípiná, Cristo írí nacái. Yá nacùapíná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípiná. Quéwa áibanái yéetéeyéimicawa càmitàacá namichàapínáwa yéetácáisi fícha àta imáalàacatalétawa yái mil camuica.

Derrota del diablo

⁷Néese mil camuí idénáami, yásí ángelnái namusúadapíná Satanás iricuíse yái nadacùacatalécani. ⁸Yá imusúapínáwa ichìwáidacaténá macái èeri mìnánái, nía nacái íipidenéeyéica Gog, Magog nacái. Yá ìwacáidapíná nía namànicaténá ùwicái. Chínamáipínáca níái úwica càide iyúwa càina ituíná.

⁹Yá nàapínáwa namanùbaca iyúwa chínamáinama níái úwica, Israel yàasu cáli finatalé, yá nabàlùapínáwa itéesebàa yái Dios yàasu wenàiwica iyacàleca, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Néeseta quéwa Dios ibànùapíná quichái chènuníse, yásí yeemáca macáita níái úwináimica. ¹⁰Néese Diablo, yái Satanás icháwàidéerica waináwaná ìwali, yái ichìwáidéerica wenàiwica, Dios yúucapínáni quichái iriculé, yáara manuúri yàawa nacáirica ipucuéricawa iyaca mamáalàacata cachàiníri azufre iyú, alé iyacatalépináca yái caluéri cuwèesica, yá nacái yàasu cachiwéeri iwiculidéerica. Yá nàuwichàapínáwa càiripínáta èeríapinama, táiyápinama nacái, èeri càmfíri imáalàawa.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹Néeseté nuicáca manuúri yàalubáisi cabalèeri. Nuicá nacái yái yáawinéericawa yàalubáisi finata. Yá cáliquéí, yá nacái capíraléeri cáli chènuníseerica nachalíacawa, yá canáca nía quirínama, Dios imáalàidacáiná nía, yái Dios yáawinéericawa yàalubáisi finata. ¹²Néese nuicá níái yéetéeyéimicawa canánama, níái manuúnaméeyéica, nía nacái púubéeyéica. Yá nabàlùacawa yàalubáisi íipunita. Néese cuyàluta nàacùacawa. Yàacùacawa nacái áiba cuyàluta idènièrica wenàiwicanái íipidená idènièyéica icáucawa càmfíri imáalàawa. Néese icàlidaca naináwaná ìwali níái yéetéeyéimicawa, càide iyúwa nalééná cuyàluta iricuíse naináwaná, càinácaalíté namànfíná idècunitàacá cáuca nía. ¹³Macái wenàiwica yéetéeyéicatéwa manuúri úni yáaculé namusúacawa úni yáacuise, yá nabàlùacawa Dios íipunita. Macáita nacái yéetéeyéimiwa nàanàaca yéetácáisi fícha, càliculli fícha nacái, síisáanàcaalíté néetácawa. Yá icàlidapíná naináwaná ìwali canánama càinácaalíté namànfíná idècunitàacá cáuca nía. ¹⁴Néese yúucaca yéetácáisi quichái iriculé; yúu-

caca infierno quichái iriculé nacái, yái infierno báawéeyéimi íiwitáise yùuwichàa-catalécawa. Yúucaca nía quichái iriculé, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa ìyaca mamáalàacata quichái iyú. Yácata pucháibáaná yéetácáisica, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa quichái iyú càiripinéerita ìyaca.¹⁵ Yá macáita wenàiwica canéeyéica íipidená ichanàacawa cuyàluta iricu, yási yúucaca nía quichái iriculé, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata quichái iyú, canácáiná náipidená cuyàluta iricu, yái cuyàluta idènièrica wenàiwicanái íipidená idènièyéica icáucawa càmíri imáalàawa.

El cielo nuevo y la tierra nueva

21 Néeseté, núa Juan, nuicáca wàlisài capiraleéri cáli, nuicá nacái wàlisài cháí cáli, imáalàapinácáináwa yáara idàbàanérimica capiraleéri cálica, cháí idàbàanérimica cálica nacái. Canácata quéwa manuíri úni.² Néese nuicáca mabáyawanéeri yàcalé, yái wàlisài Jerusalénca. Iricùacawa chènunfise Dios yàatanáise. Cayábérica yái yàcaléca Dios ichùnièrica cayába. Cayábéeri iicácanáwa càiride iyúwa inanái iicácanáwa udécanáami ùwàlica ubàle cawènfíriwa ùacawéeri irípináwa, ipíchawáise umànica matrimonio yáapicha.³⁻⁴ Néeseté nuémíaca cachàiníri tàacáisi Dios yàalubái iricúiséeri, yái yàalubáisi Dios yáaw-inacatáicawa, icùacaténá canánama. Yá càí íimaca: “Péemia cayábani, siúcáisede Dios ìyaca èri mìnánái yáapicha. Yèepunípináwa náapicha, icùapiná nacái níawa. Dioscata yàacawéeridapiná nía, Nacuèrinápiná nacáicani. Dios itunúapiná náicha natuíyáa macáita. Canáca yéetácáisi néré. Càmíyéipiná fícháaní néenibàa. Càmita achúma nawàwa. Canáca cáiwíri yácáiná idéca imáalàacawa càiripináta canánama yáara quéechéerimicaté ìyaca”, íimaca nulí.

⁵ Néese Dios, yái yáawinéericawa manuíri yàalubáisi íinata, icùacaténá canánama, íimaca: “Péemia cayába, numànica nùyaca macáita wàlisàita àniwa”, íimaca. Néese íima nulí àniwa: “Pitànàacani, càide iyúwa númáaná pirí, báisiíricáiná nutàacáica íná píaíimá peebáidacani”, íimaca nulí yái Diosca.

⁶ Yá íimaca nulí nutànàacaténá tàacáisi: “Nudéca numáalàidaca numànicani. Núacata yái iyéericaté èri ipíchawáiseté, núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Cawinácaalí macàléerica iwàwa, nùaca ìirawa úni yèeri icáuca càmíri imáalàawa, mawènfíri iyú quéwa nùaca ìirani”, íimaca nulí nutànàacaténáni.⁷ Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca: “Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, nùaca nalí macáita yái cawènfírica mawènfíri iyú, níái nuénibeca. Núacata nacuèrinápináwa. Níacata nuénibepiná nacáíwa”, íimaca nulí nutànàacaténáni.⁸ Néese íimaca nulí àniwa yái Diosca: “Quéwa cawinácaalí níái càmíyéica yeebáida nutàacái cáalucáiná nàuwichàacawa nulípiná, nía nacái iwènúadéeyéica núicha íiwitáisewa, nía nacái càmíyéica yeebáida nutàacái, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càmíchúaca náinusíwa, càmírica nacái nanìrisíwa, nía nacái camàliquèeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáináí yéenáiwana ícàluín-íná, nía nacái macáita cachìwéeyéica, iwàwacutápiná nàacawa manuíri quichái iriculé yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata azufre iyú, máiniíri ùuleca, càiripinéerita ìyaca. Yái quichái íipidenéeri ‘Pucháiba yàawiriéri yéetácáisica’”, íimaca nulí yái Diosca.

La nueva Jerusalén

⁹ Néeseté áiba ángel yàanàaca nùatalé, abéeri néená níái siete namanùbaca ángelca idènièyéicaté siete namanùbaca bacàa ipuniéyéicawa iyú yái si-ete namanùbaca yùuwichàacáisi Dios ibànueripináca namáalàidáaná canánama yùuwichàacásisca cháí èeri iricúirica. Yái ángel íimaca nulf: “Aqualé, núsáida-caténá piicá úara Cordero yàacawéetúapináca”, íimaca nulf yái ángelca. ¹⁰ Néese Espíritu Santo imàacaca nuicáca ángel itéca núa, yéenáiwánási nacáiri iyúta quéwa, alé chènuníiri dúli íinatalé. Néese ángel yáasáida nuicáca Cordero yàacawéetúa, yái cayábéeri yàcalé mabáyawanéerica, íipidenéri Jerusalén, iricuèricawa chènuníise Dios yàatanáise. ¹¹ Yái yàcaléca mèlumèlufíricani Dios icamaláná iyú. Mèlumèlufíri càide iyúwa cawènfíri íba cabalèeri íipidenéri jaspe, cuniéri quéwa iyúwa cayábéeri vidrio. ¹² Yái yàcalé idèniaca itéesewa iwáináwa chènuníirica, manuíri nacái. Yái iwáiná idèniaca doce namanùbaca inùmawa. Macái inùmata abéeri ángel ibàlùaca icùacani. Macái inùmata náipidená ichanàacawa doce namanùbaca yàawiría Israel itaquénáinámica. ¹³ Nuicáca máisiba inùma iwáiná ìwali este iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca norte iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca sur iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca oeste iwérecata. ¹⁴ Yái yàcalé iwáiná doce namanùbaca íba yáapfíseeyéi náalimáwanama náipidená ichanàacawa níái doce namanùbaca apóstol yèepuníyéicatéwa Cordero yáapicha.

¹⁵ Yái ángel itàanfírica núapicha idèniaca oroíri metro yáalimáidacaténá yàcalé, ibàlài néeséeri iwáiná nacái, inùma nacái. ¹⁶ Yái yàcaléca abédanaméerita ibàlài icáalaca. Néese ángel yáalimáidaca metro iyúni yái yàcaléca. Dos mil doscientos namanùbaca kilómetros icáalaca, càita nacái icáalaca ichènunica, càita nacái icàcumàa icáalaca. Abédanamata icáalaca yái yàcaléca. ¹⁷ Néese ángel yáalimáidaca iwáiná yàcalé itéeséerica. Sesenta y cinco namanùbaca metros ichènunica càide iyúwa èeri mìnánái yáalimáidáaná wawàsi.

¹⁸ Yái iwáináca yáawami cabalèeri íba cawènfíri íipidenéerica jaspe. Yái yàcaléca yáawami orota càide iyúwa masaquèeri vidrio. ¹⁹⁻²⁰ Doce namanùbaca manuínaméeyéi íba iwáiná yáapfíse. Iba imanùbaca ichanèerica ìwali abéeri íiwitáaná cawènfíri íba: jaspe, cabalèeri íba; zafiro, capíraléeri, cuniéri íba; ágata, capíraléeri erúamàwaca, samànéeri íba; esmeralda, ipuléerisiwa, cuniéri íba; ónice, éewéeri, samànéeri íba; cornalina, quíiréeri, cuniéri íba; crisólito, éewéeri, cuniéri íba; berilo, ipuléeri, cuniéri íba; topacio, éewéeri, cuniéri íba; crisoprasa, éewaca nacáiri, samànéeri íba; jacinto, chubénaméeri, cuniéri íba; amatista, capíralesíwéeri, cuniéri íba; ²¹ Níái yàcalé inùmaca doce namanùbaca yáawami perlata, cabalèeri íba cawènfírica. Inùma imanùbaca imànfíri abéeri perla fícha, iwáiná inùmapiná. Yái yàcalé yàasu manuíri carretera yáawami orota, cuniéri vidrio nacáiri.

²² Canácata templo yàcalé irícu nasutácàalupináca Dios fícha. Yàcalé imanúicata nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàinfírica náicha canánama, nàaca Cordero icàaluíniná nacái. ²³ Càmita iwàwacutá èeri icànaca yàcalé ìwali, quéeri nacái, icànacáiná ìwali yái Dios, Cordero nacái nacamalánáca. ²⁴ Macái cáli néeséeyéi yèepuní-cawa yàcalé icamalá irícu. Wenàiwica íiwacanánái natéca nàasu cawènfíriwa yàcalé iriculé. ²⁵ Yàcalé inùmaca canánama canácatáita ibàliawa èeriapi. Canáca catá néré. ²⁶ Natéeripiná nàasu cawènfíriwa néré yàcalériculé, níái macái èeri mìnánái càasuíyéica. ²⁷ Quéwa báawéeyéi íiwitáise canácatáita yéewaná nawàlù-

cawa néré. Cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càmfirica nanìrisíwa, càmfichúaca nacái náinusíwa, nía nacái cachìwéeyéica, canácata yéewanápiná nawàlùacawa néré. Níawamita idènièyéica ípidenáwa ichanàacawa Cordero yàasu cuyàluta irìcu, yái cuyàluta idènièrica náipidená canánama níái Dios yèeyéica icáuca càmfiri imáalàawa.

22 Néeseté ángel yáasáida nuicáca masaquèeri inanába, yèeri wacáuca càmfiri imáalàawa. Asáiri yáaculé manuísíwata càide iyúwa waicáaná vidrio. Yái inanába imusúacawa Dios yàalubái yèewíise, yái yáawinacatáicawa Cordero yáapicha, nacúacaténá canánama. ²Yái inanába iwatácawa bamuchúamibàa yàcalé yàasu manuíri carretera yèewibàa. Aicu nabàlùacawa carretera idùlepibàa, càita nacái abéemàawáise nabàlùata nacáwa néenibàa. Yái àicu, yácata yèerica wacáuca càmfiri imáalàawa. Idèniaca iyacanáwa, doce yàawiría yàaca iyacanáwa macái camuíta. Quéeri imanùbacata càyacanánani. Yái àicu ibáináca cayábèeri dabéca ichùnièrica macái èeri mìnánái. ³Yàcalé irìcu, canácatáita iya wawàsi Dios iiquéerica iyúwa báawéeri. Dios, Cordero yáapicha, ípidenéerica Jesucristo, nacùapíná èeri mìnánái néenibàa. Nàasu wenàiwicanái yàaca nacàaluíniná. ⁴Naicáwa Dios inàni néréwa. Nadèniapíná Dios ípidená napùdàlicuwa. ⁵Canáca néré catéeriwa. Níái iyéeyéipínáca néenibàawa càmita iwàwacutá napucúadaca lámpara, càmita nacái iwàwacutá èeri icànaca nàwali. Wáiwacali Diosta icànápiná nàwali. Nacùapíná macáita Dios yáapicha càiripínáta, èeri càmfiri imáalàawa.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶Néeseté ángel ímaca nulí: “Báisiiricata yái tàacáisica, íná yéewa pálimá peebáidacani macái piwàwalicúsewa. Yá nacái Wáiwacali Dios, yái imàaquéerica profetanái icàlidaca tàacáisi inùmalicúise, idéca ibànùaca yàasu ángelwa yáasáidacaténá yàasu wenàiwicanái irí cainácaalí ichàbáanápínáwa mesúnamáita”, ímaca nulí yái ángelca.

⁷Wáiwacali ímaca walí: “¡Péemiacué cayábani, nùanàapíná mesúnamáita! ¡Casíimáica nawàwa cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica Juan itànèerica cuyàluta irìcu, yái icàlidéerica cainácaalí ichàbáanápínáwa!” còi ímaca yái Wáiwacalica.

⁸Núa Juan, núacata yái yéemièrica, iiquéerica nacái macáita yái tàacáisica. Idécanáami nuémìacani, nuicácani nacái yái wawàsica, yá nubàlùacawa nùlulù ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, yái yáasáidéerica nulí yái tàacáisica. ⁹Quéwa ángel ímaca nulí: “Picá pimàni còi. Núacata piacawéeriná íibaidéerica Dios irípiná píapicha, péenánái yáapicha nacái níái profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise, náapicha nacái níái yeebáidéeyéica tàacáisi pitànèerica cháí cuyàluta irìcu. Piaca abéerita Dios icàaluíniná”, ímaca nulí.

¹⁰Néese ímaca nulí àniwa: “Picá pibàani áibanái fícha yái tàacáisi pitànèerica cháí cuyàluta irìcu, icàlidéerica cainácaalí ichàbáanápínáwa, mawiénicáiná yái èerica”, ímaca. ¹¹Cawinácaalí imànfíyéica ibáyawanáwa, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íichawa caquialéta. Cawinácaalí nacái cayábéeyéica íiwitáise iwàwacutá namànica cayábèeri mamáalàacata, nía nacái masaquèeyéica íiwitáise iwàwacutá nèepunícawa mamáalàacata mabáyawanéeri iyú”, ímaca.

12-13 Wáiwacali fimaca walí: “¡Péemìacué cayábani, nùanàapíná mesúnamáita! Yásí nutéca cawènfíri, yá nacái yùuwichàacáisica numàaquéeripínáca macáita wenàiwica irí náalimáwanama càide iyúwa imanuúcanama nadéca namànica cayábéeri, báawéeri áibata. Núacata yái iyéericaté èeri ipíchawáiseté; núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Núacata yái idàbéericaté macáita, imáalàidéeripíná nacáiwa macáita”, fimaca.

14 Casfímáica cawínácaalí masaquèeyéica imànica fiwítáisewa báawéeri fícha yéewacaténá nayáaca nayáacaléwa yái àicu iyacaná yèerica nacáuca càmfíri imáalàawa, yéewanápiná nacái nawàlùacawa iwáiná inuma iricubàa wàlisàì Jerusalén iyacàlená iriculé. 15 Déeculé yàcalé fícha nàyaca nàra casaquèeyéica fiwítáise, nía nacái camàliquèeyéica, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha camfíchúaca náinusíwa, càmfíríca nacái nanirísíwa, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáináí yéenáiwana ícàaluíná, macáita nía nacái casfímáiyéica ichìwáidaca áibanáí wenàiwica.

16 “Núa, Jesús, nudéca nubànùaca nùasu ángelwa icàlidacaténacué pirí yái tàacáisica, nalpíná macáita yeebáidéeyéica nutàacái, iwacáidáyaquèeyéicawa yàcalé imanùbaca. Núacata yái rey David itaquérinámica. Núacata nacái idàbéeripínáca Dios yàasu èeri máiní cayábéeri càiride iyúwa mèlumèluíri dùlupùta ichanèerica nà mèlumèluwaca mapisáisíwata èeri imanùbaca”, fimaca yái Jesúsca.

17 Yái Espíritu Santo, úa nacái Cordero yàacawéetúapíná náimaca Jesús irí: “¡Aquialé!” càì náimaca Jesús irí. Macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisica, “¡Aquialé!” càì píimacué Jesús irí. Macáitacué pía nacái iwàwéeyéica icáucawa càmfíri imáalàawa, aquialécué, peedácué piríwani mawènfíri iyú, càide iyúwa macàléeyéi iwàwa iwàwáaná ìiraca úni.

18 Yá nùalàacué pía cachàiníri iyú macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisi Juan itànèerica cháì cuyàluta irícu, icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa. Aibacaalí itùculiada néeni áiba tàacáisi àniwa, Dios yùuwichàidapíná yái wenàiwica yùuwichàacáisi iyú, yái yùuwichàacáisi Juan itànèerica ìwali cháì cuyàluta irícu. 19 Aibacaalí yúucaca tàacáisi cuyàluta irícuíseta yái icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa, càmita Dios imàaca iyáaca iyáacaléwa àicu iyacaná yèeri wacáuca càmfíri imáalàawa, càmita nacái Dios imàaca iyaca mabáyawanéeri yàcalé irícu, yái àicuca, yái yàcaléca nacái waléeyéica ìwali cháì cuyàlutaca irícu.

20 Yái Wáiwacali Jesús icàlidéerica walíni yái tàacáisica fimaca: “Báisíta, nùanàapíná mesúnamáita”, càì fimaca yái Wáiwacalica.

Néeseté núumaca: “Báisíta, amén. ¡Aquialé, Wáiwacali Jesús!” càì núumaca.

21 Nusutácué Wáiwacali Jesús fícha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri.